៕ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស៕

វិនយបិដកេ

បាចិត្យាទិយោជនា

បាចិត្តិយយោជនា

មហាការុណិកំ នាថំ, អភិនត្វា សមាសតោ;
បាចិត្យាទិវណ្ណនាយ, ករិស្សាមត្ថយោជនំ៕

៥. បាចិត្តិយកណ្ឌំ

១. មុសាវាទសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

ខុទ្ទកានន្តិ សុខុមាបត្តិបកាសកត្តា អប្បកានំ, គណនតោ វា បចុរត្តា ពហុកានំ៕ យេសំ សិក្ខាបទានន្តិ សម្ពន្ធោ៕ “យេស”ន្តិ បទំ “សង្គហោ”តិ បទេ សាម្យត្ថឆដ្ឋី៕ សង្គហីយតេ **សង្គហោ** ៕ “នវហិ វគ្គេហី”តិបទំ “សង្គហោ, សុប្បតិដ្ឋិតោ”តិ បទទ្វយេករណំ៕ **ទានី**តិ កាលវាចកោ សត្តម្យន្តនិបាតោ ឥទានិ-បរិយាយោ, ឥមស្មឹ កាលេតិ អត្ថោ៕ **តេស**ន្តិ ខុទ្ទកានំ, អយំ វណ្ណនាតិ សម្ពន្ធោ៕ **ភវតី**តិ ឯត្ថ តិ-សទ្ទោ ឯកំសត្ថេ អនាគតកាលិកោ ហោតិ “និរយំ នូន គច្ឆាមិ, ឯត្ថ មេ នត្ថិ សំសយោ”តិអាទីសុ (ជា. ២.២២.៣៣១) វិយ៕ កិញ្ចាបេត្ថ ហិ យថា ឯកំសវាចកោ នូនសទ្ទោ អត្ថិ, ន ឯវំ “ភវតី”តិ បទេ, អត្ថតោ បន អយំ វណ្ណនា នូន ភវិស្សតីតិ អត្ថោ គហេតព្ពោ៕ អថ វា អវស្សម្ភាវិយត្ថេ អនាគតកាលវាចកោ ហោតិ “ធុវំ ពុទ្ធោ ភវាមហ”ន្តិអាទីសុ (ពុ. វំ. ២.១០៩-១១៤) វិយ៕ កាមញ្ចេត្ថ យថា អវស្សម្ភាវិយត្ថវាចកោ ធុវសទ្ទោ អត្ថិ, ន ឯវំ “ភវតី”តិ បទេ, អត្ថតោ បន ធុវំ ភវិស្សតិ អយំ វណ្ណនាតិ អត្ថោ គហេតព្ពោតិ ទដ្ឋព្ពំ៕

១. “**តត្ថា**”តិ បទំ “មុសាវាទវគ្គស្សា”តិ បទេ និទ្ធារណសមុទាយោ, តេសុ នវសុ វគ្គេសូតិ អត្ថោ៕ បឋមសិក្ខាបទេតិ វា, តេសុ ខុទ្ទកេសុ សិក្ខាបទេសូតិ អត្ថោ៕ **សក្យានំ បុត្តោ**តិ ភគិនីហិ សំវាសករណតោ លោកមរិយាទំ ឆិន្ទិតុំ, ជាតិសម្ភេទតោ វា រក្ខិតុំ សក្កុណន្តីតិ **សក្យា**៕ សាកវនសណ្ឌេ នគរំ មាបេន្តីតិ វា សក្យា, បុព្ពរាជានោ៕ តេសំ វំសេ ភូតត្តា ឯតរហិបិ រាជានោ សក្យា នាម, តេសំ បុត្តោតិ អត្ថោ៕ “ពុទ្ធកាលេ”តិ បទំ “បព្ពជិស្វា”តិ បទេ អាធារោ៕ សក្យកុលតោ និក្ខមិត្វាតិ សម្ពន្ធោ៕ “**វាទក្ខិត្តោ**”ត្យាទិនា វាទេន ខិត្តោ, វាទម្ហិ វាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ៕ **យត្រ យត្រា**តិ យស្សំ យស្សំ ទិដ្ឋិយំ បវត្តតីតិ សម្ពន្ធោ៕ **អវជានិត្វា**តិ បដិស្សវេន វិយោគំ កត្វា៕ អវសទ្ទោ ហិ វិយោគត្ថវាចកោ៕ “អបជានិត្វា”តិបិ បាឋោ, បដិញ្ញាតំ អបនីតំ កត្វាតិ អត្ថោ៕ **ទោស**ន្តិ អយុត្តិទោសំ, សល្លក្ខេន្តោ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ៕ **កថេន្តោ កថេន្តោ**តិ អន្តសទ្ទោ មានសទ្ទការិយោ៕ កថិយមានោ កថិយមានោតិ ហិ អត្ថោ៕ **បដិជានិត្វា**តិ បដិញ្ញាតំ កត្វា៕ **អានិសំស**ន្តិ និទ្ទោសំ គុណំ៕ បដិបុព្ពោ ចរសទ្ទោ បដិច្ឆាទនត្ថោតិ អាហ “បដិចរតិ បដិច្ឆាទេតី”តិ៕ “កឹ បន រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ វុត្តេ “អនិច្ច”ន្តិ វទតិ៕ កស្មាតិ វុត្តេ “ជានិតព្ពតោ”តិ វទតិ៕ យទិ ឯវំ និព្ពានម្បិ ជានិតព្ពត្តា អនិច្ចំ នាម សិយាតិ វុត្តេ អត្តនោ ហេតុម្ហិ ទោសំ ទិស្វា អហំ “ជានិតព្ពតោ”តិ ហេតុំ ន វទាមិ, “ជាតិធម្មតោ”តិ បន វទាមិ៕ តយា បន ទុស្សុតត្តា ឯវំ វុត្តន្តិ វត្វា អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ៕ “កុរុន្ទិយ”ន្តិ បទំ “វុត្ត”ន្តិ បទេ អាធារោ៕ **ឯតស្សា**តិ “រូបំ អនិច្ចំ ជានិតព្ពតោ”តិ វចនស្ស៕ **តត្រា**តិ កុរុន្ទិយំ៕ **តស្សា**តិ បដិជាននាវជាននស្ស៕ “បដិច្ឆាទនត្ថ”ន្តិ បទំ “ភាសតី”តិបទេ សម្បទានំ៕ “មហាអដ្ឋកថាយ”ន្តិបទំ “វុត្ត”ន្តិ បទេ អាធារោ៕ “ទិវាដ្ឋានាទីសូ”តិ បទំ ឧបនេតព្ពំ៕ ឥទំ “អសុកស្មឹ នាមបទេសេ”តិ បទេ និទ្ធារណសមុទាយោ៕

៣. សម្មា វទតិ អនេនាតិ **សំវាទនំ**, ឧជុជាតិកចិត្តំ, ន សំវាទនំ **វិសំវាទនំ**, វញ្ចនាធិប្បាយវសប្បវត្តំ ចិត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វិសំវាទនចិត្ត”ន្តិ៕ “វាចា”ត្យាទិនា វចតិ ឯតាយាតិ **វាចា**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ ៕ **ហី**តិ ទឡ្ហីករណជោតកំ, តទមិនា សច្ចន្តិ អត្ថោ៕ “វាចាយេវា”តិ បទំ “ព្យប្បថោ”តិ បទេ តុល្យត្ថំ, “វុច្ចតី”តិ បទេ កម្មំ៕ បថសទ្ទបរត្តា វាចាសទ្ទស្ស ព្យាទេសោ កតោ៕ សុទ្ធចេតនា កថិតាតិ សម្ពន្ធោ៕ **តំសមុដ្ឋិតសទ្ទសហិតា**តិ តាយ ចេតនាយ សមុដ្ឋិតេន សទ្ទេន សហ បវត្តា ចេតនា កថិតាតិ យោជនា៕

“ឯវ”ន្តិ បទំ “ទស្សេត្វា”តិ បទេ និទស្សនំ, ករណំ វា។ “ទស្សេត្វា”តិ បទំ “ទស្សេន្តោ អាហា”តិ បទទ្វយេ បុព្ពកាលកិរិយា។ **អន្តេ**តិ “វាចា”តិអាទីនំ បញ្ចន្នំ បទានំ អវសានេ។ **“អាហា”**តិ ឯត្ថ វត្តមាន-តិវចនស្ស អការោ បច្ចុប្បន្នកាលវាចកេន “ឥទានី”តិ បទេន យោជិតត្តា។ “តត្ថា”តិ បទំ “អត្ថោ វេទិតព្ពោ”តិ បទេ អាធារោ។ **ឯត្ថា**តិ “អទិដ្ឋំ ទិដ្ឋំ មេ”តិអាទីសុ។ “បាឡិយ”ន្តិ បទំ “ទេសនា កតា”តិ បទេ អាធារោ។ និស្សិតវិញ្ញាណវសេន អវត្វា និស្សយបសាទវសេន “ចក្ខុនា ទិដ្ឋ”ន្តិ វុត្តន្តិ អាហ “ឱឡារិកេនេវា”តិ។

៤. **តស្សា**តិ “តីហាការេហី”តិអាទិវចនស្ស។ “អត្ថោ”តិ បទំ “វេទិតព្ពោ”តិ បទេ កម្មំ។ **ហី**តិ វិសេសជោតកំ, វិសេសំ កថយិស្សាមីតិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ ចតុត្ថបារាជិកេ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។

៩. **អាទីនម្បី**តិ បិសទ្ទោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ។

១១. មន្ទសទ្ទោ ជឡត្ថវាចកោតិ អាហ “មន្ទត្តា ជឡត្តា”តិ។ យោ បន អញ្ញំ ភណតីតិ សម្ពន្ធោ។ “សាមណេរេនា”តិ បទំ “វុត្តោ”តិ បទេ កត្តា។ អបិសទ្ទោ បុច្ឆាវាចកោ, “បស្សិត្ថា”តិ បទេន យោជេតព្ពោ, អបិ បស្សិត្ថាតិ អត្ថោ។ “អទិដ្ឋំ ទិដ្ឋំ មេ”តិអាទិវចនតោ អញ្ញា បូរណកថាបិ តាវ អត្ថីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញា បូរណកថា នាម ហោតី”តិ។ អប្បតាយ ឩនស្ស អត្ថស្ស បូរណវសេន បវត្តា កថា **បូរណកថា**។ ឯសា បូរណកថា នាម កាតិ អាហ “ឯកោ”តិអាទិ។ ឯសា ហិ គាមេ អប្បកម្បិ តេលំ វា បូវខណ្ឌំ វា បស្សិត្វា វា លភិត្វា វា ពហុកំ កត្វា បូរណវសេន កថិតត្តា បូរណកថា នាម។ ពហុកានិ តេលានិ វា បូវេ វា បស្សន្តោបិ លភន្តោបិ អប្បកំ កត្វា ឩនវសេន កថិតត្តា ឩនកថាបិ អត្ថីតិ សក្កា វត្តុំ។ អដ្ឋកថាសុ បន អវុត្តត្តា វីមំសិត្វា គហេតព្ពំ។ ពហុកាយ បូរណស្ស អត្ថស្ស ឩនវសេន បវត្តា កថា **ឩនកថា**តិ វិគ្គហោ កាតព្ពោតិ។ បឋមំ។

២. ឱមសវាទ សិក្ខាបទំ

១២. ទុតិយេ មសធាតុ វិជ្ឈនត្ថេ បវត្តតិ “ឱមដ្ឋំ ឧម្មដ្ឋ”ន្តិអាទីសុ (សំ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២១) វិយាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឱមសន្តីតិ ឱវិជ្ឈន្តី”តិ។

១៣. “ឥទំ វត្ថុ”ន្តិ បទំ “អាហរី”តិ បទេ កម្មំ។ នន្ទិតព្ពោតិ **នន្ទោ** វណ្ណពលាទិ, សោ ឯតស្សត្ថីតិ នន្ទី។ វិសាលានិ មហន្តានិ វិសាណានិ ឯតស្សត្ថីតិ **វិសាលោ**, នន្ទី ច សោ វិសាលោ ចេតិ **នន្ទិវិសាលោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ “នន្ទិវិសាលោ នាមា”តិអាទិនា។ **សោ**តិ នន្ទិវិសាលោ, “អាហា”តិ បទេ កត្តា។ **តត្ថេវា**តិ យុញ្ជិតដ្ឋានេយេវ។ **អហេតុកបដិសន្ធិកាលេបី**តិ បិ-សទ្ទោ អនុគ្គហត្ថវាចកោ, បគេវ ទ្វិហេតុក តិហេតុក បដិសន្ធិកាលេតិ អត្ថោ។ “តេន ចា”តិ ចការស្ស អវុត្តសម្បិណ្ឌនត្ថត្តា “អត្តនោ កម្មេន ចា”តិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតីតិ អាហ “អត្តនោ កម្មេន ចា”តិ។ **អត្តនោ**តិ នន្ទិវិសាលស្ស។

១៥. **ឯត្ថា**តិ ឯតិស្សំ បទភាជនិយំ, “អាហា”តិ បទេ អាធារោ។ “យស្មា”តិ បទំ វិភជិតុកាមោ”តិ បទេ ហេតុ។ អដ្ឋុប្បត្តិយំយេវ “ហីនេនាបី”តិ វត្វា បទភាជនិយំ អវុត្តត្តា ឥទំ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **វេណុការជាតី**តិ វិលីវការជាតិ។ **នេសាទជាតី**តិ ឯត្ថ កេវដ្ដជាតិបិ សង្គហិតា។

បុ វុច្ចតិ ករីសំ, តំ កុសតិ អបនេតីតិ **បុក្កុសោ**។ បុប្ផំ វុច្ចតិ ករីសំ, កុសុមំ វា, តំ ឆឌ្ឌេតីតិ **បុប្ផឆឌ្ឌកោ**។

កុដតិ ឆិន្ទតីតិ **កោដ្ឋោ**, សោយេវ **កោដ្ឋកោ**។ យការភការេ ឯកតោ យោជេត្វា “យភា”តិ យោ អក្កោសោ អត្ថិ, ឯសោ ហីនោ នាម អក្កោសោតិ យោជនា។

១៦. **សព្ពបទេសូ**តិ នាមាទីសុ សព្ពបទេសុ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ **អលិក**ន្តិ អសច្ចំ, មិច្ឆាវាចន្តិ សម្ពន្ធោ។ យោបិ វទតីតិ យោជនា។

២៦. **បរិហរិត្វា**តិ បរិមុខំ កថនំ អបនេត្វា។ ទវំ បរិហាសំ កាមេតីតិ **ទវកាមោ**, តស្ស ភាវោ **ទវកម្យំ**, តំយេវ **ទវកម្យតា**។ អនុបសម្បន្នន្តិ ឯត្ថ អការស្ស សទិសត្ថមគ្គហេត្វា អញ្ញត្ថោវ គហេតព្ពោតិ អាហ “ឋបេត្វា ភិក្ខុ”ន្តិអាទិ។ យទិ ហិ សទិសត្ថោ ភវេយ្យ, សាមណេរោវ អនុបសម្បន្នោ នាម សិយា សណ្ឋានេន ច បុរិសភាវេន ច សទិសត្តា, តស្មា អញ្ញត្ថោវ គហេតព្ពោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **សព្ពសត្តា**តិ ឯត្ថ **សព្ព**សទ្ទោ អនវសេសត្ថោ មនុស្សេ ឧបាទាយ វចនត្ថជាននាជាននបកតិកានំ សព្ពសត្តានម្បិ គហិតត្តា។

៣៥. អត្ថបុរេក្ខារោ នាមាតិ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ សិក្ខាបទមបេក្ខិយ នបុំសកលិង្គវសេន "កិរិយ"ន្តិអាទិ វុត្តំ។ អាបត្តិមបេក្ខិយ ឥត្ថិលិង្គវសេន "កិរិយា"តិអាទិ វុត្តំ។ វជ្ជកម្មសទ្ទា សិក្ខាបទមបេក្ខន្តាបិ អាបត្តិ, មបេក្ខន្តាបិ និយតនបុំសកលិង្គត្តា នបុំសកាយេវ, តស្មា តេ ទ្វេ អាបត្តិដ្ឋានេ ន វុត្តាតិ ទដ្ឋព្ពន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. បេសុញ្ញសិក្ខាបទំ

៣៦. តតិយេ "ជាតកភណ្ឌនាន"ន្តិ វត្តព្ពេ អក្បាហិតោតិអាទីសុ វិយ វិសេសនបរនិបាតវសេន "ភណ្ឌន ជាតាន"ន្តិ វុត្តន្តិ អាហ "សញ្ជាតភណ្ឌនាន"ន្តិ។ "បុព្ពភាគោ"តិ វត្វា តស្ស សរូបំ ទស្សេតិ "ឥមិនា ច ឥមិនា ចា"តិអាទិនា។ វិរុទ្ធំ វទតិ ឯតេនាតិ **វិវាទោ,** វិគ្គាហិកកថា , តំ អាបន្នាតិ **វិវាទាបន្នា,** តេសំ។ បិសតិ សញ្ចុណ្ណេតីតិ **បិសុណោ,** បុគ្គលោ, តស្ស ឥទន្តិ **បេសុញ្ញំ,** វចនន្តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "បេសុញ្ញន្តិ បិសុណវាច"ន្តិ។

៣៧. **ភិក្ខុបេសុញ្ញេ**តិ ភិក្ខូនំ សន្តិកំ ឧបសំហដេ បេសុញ្ញវចនេតិ ឆដ្ឋីសមាសោ។

៣៨. "ទិស្វា"តិ បទំ "ភណន្តស្សា"តិ បទេ បុព្ពកាលកិរិយា, ទស្សនំ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ តតិយំ។

៤. បទសោធម្មសិក្ខាបទំ

៤៤. ចតុត្ថេ បដិមុខំ អាទរេន សុណន្តីតិ **បតិស្សា,** ន បតិស្សា **អប្បតិស្សា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ "អប្បតិស្សវា"តិ។

៤៥. "បទសោ"តិ ឯត្ថ សោ-បច្ចយោ វិច្ឆត្ថវាចកោតិ អាហ "បទំ បទ"ន្តិ។ **តត្ថា**តិ តេសុ ចតុព្ពិធេសុ។ បទំ នាម ឥធ អត្ថជោតកំ វា វិភត្យន្តំ វា ន ហោតិ, អថ ខោ លោកិយេហិ លក្ខិតោ គាថាយ ចតុត្ថំសោ បាទោវ អធិប្បេតោតិ អាហ "បទន្តិ ឯកោ គាថាបាទោ"តិ។ អនុ បច្ឆា វុត្តបទត្តា ទុតិយបាទោ **អនុបទំ** នាម។ អនុ សទិសំ ព្យញ្ជនំ **អនុព្យញ្ជន**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ "អនុព្យញ្ជន"ន្តិអាទិនា។ ព្យញ្ជនសទ្ទោ បទ-បរិយាយោ។ យំកិញ្ចិ បទំ អនុព្យញ្ជនំ នាម ន ហោតិ, បុរិមបទេន បន សទិសំ បច្ឆិមបទមេវ អនុព្យញ្ជនំ នាម។

វាចេន្តោ ហុត្វា និដ្ឋាបេតីតិ យោជនា។ "ឯកមេកំ បទ"ន្តិ បទំ "និដ្ឋាបេតី"តិ បទេ ការិតកម្មំ។ "ថេរេនា"តិ បទំ "វុត្តោ"តិ បទេ កត្តា, "ឯកតោ"តិ បទេ សហត្ថោ។ សាមណេរោ អបាបុណិត្វា ភណតីតិ សម្ពន្ធោ។ **មគ្គមេវា**តិ ឯត្ថ ឯវសទ្ទោ មគ្គសទ្ទស្ស អវធារណត្ថំ ទស្សេតិ, តេន បការំ បដិក្ខិបតិ។ "អនិច្ចា"ន្តិ ច "អនិច្ចា"តិ ច ទ្វិន្នំ បទានំ សតិបិ លិង្គវិសេសត្តេ អនុព្យញ្ជនត្តា អាបត្តិមោក្ខោ នត្ថីតិ អាហ "អនុព្យញ្ជនគណនាយ បាចិត្តិយា"តិ។

ព្រហ្មជាលាទីនីតិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន សាមញ្ញផលសុត្តាទីនិ ទីឃសុត្តានិ (ទី. និ. ១.១៥០ អាទយោ) សង្គហិតានិ។ ចសទ្ទេន ឱឃតរណសុត្តាទីនិ សំយុត្តសុត្តានិ (សំ. និ. ១.១) ច ចិត្តបរិយាទានសុត្តាទីនិ អង្គុត្តរសុត្តានិ (អ. និ. ១.២ អាទយោ) ច សង្គហិតានិ។ **សោ**តិ ទេវតាភាសិតោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។

កិញ្ចាបិ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិសទ្ទោ គរហត្ថវាចកោ, បនសទ្ទោ អនុគ្គហត្ថវាចកោ។ **មេណ្ឌកមិលិន្ទបញ្ហេសូ**តិ មេណ្ឌកបញ្ហេ ច មិលិន្ទបញ្ហេ ច។ **យ**ន្តិ សុត្តំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ អារម្មណកថា ពុទ្ធិកកថា ទណ្ឌកកថា ញាណវត្ថុកថាតិ យោជេតព្ពំ បេយ្យាលវសេន វុត្តត្តា។ ឥមាយោ បករណានិ នាមាតិ វទន្តិ។ មហាបច្ចរិយាទីសុ វត្វា បរិក្ខហិតោតិ យោជនា។ **យ**ន្តិ សុត្តំ។

៤៨. **តត្រា**តិ "ឯកតោ ឧទ្ទិសាបេន្តោ"តិ វចនេ។ **ឧទ្ទិសាបេន្តី**តិ អាចរិយំ ទេសាបេន្តិ ពហុកត្តារមបេក្ខិយ ពហុវចនវសេន វុត្តំ។ **តេហី**តិ ឧបសម្បន្នានុបសម្បន្នេហិ។ **ទ្វេបី**តិ ឧបសម្បន្នោ ច អនុបសម្បន្នោ ច។

ឧបចារន្តិ ទ្វាទសហត្ថូបចារំ។ **យេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **បលាយនកគន្ថ**ន្តិ បរិវជ្ជេត្វា គច្ឆន្តំ បករណំ។ សាមណេរោ គណ្ហាតីតិ យោជនា។

ឱបាតេតីតិ អវបាតេតិ, តឡិតាបេតីតិ អត្ថោ។ **សុត្តេបី**តិ វេយ្យាករណសុត្តេបិ។ **តន្តិ** យេភុយ្យេន បគុណ គន្ថំ។ **បរិវសង្កមាន**ន្តិ សារជ្ជមានំ។ យំ បន វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កិរិយសមុដ្ឋានត្តា**តិ ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស កិរិយសមុដ្ឋានត្តាតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សហសេយ្យសិក្ខាបទំ

៤៩. បញ្ចមេ មុដ្ឋា សតិ ឯតេសន្តិ **មុដ្ឋស្សតី**។ នត្ថិ សម្បជានំ ឯតេសន្តិ **អសម្បជានា**។ **ភវង្គោតិណ្ណកាលេ**តិ និទ្ទោក្កមនកាលេ។

៥០. “បកតិយា”តិ បទំ “ទេន្តី”តិ បទេ វិសេសនំ។ តេ ភិក្ខូ ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “គារវេនា”តិ បទញ្ច “សិក្ខាកាមតាយា”តិ បទញ្ច “ទេន្តី”តិ បទេ ហេតុ។ សីសស្ស ឧបធានំ **ឧស្សីសំ**, តស្ស ករិយតេ **ឧស្សីសករណំ** , តំយេវ អត្ថោ បយោជនំ **ឧស្សីសករណត្ថោ**, តទត្ថាយ។ **តត្រា**តិ បុរិមវចនាបេក្ខំ, “សិក្ខាកាមតាយា”តិ វចនេតិ អត្ថោ។ និទស្សនន្តិ សេសោ។ អថ វា **សិក្ខាកាមតាយា**តិ បច្ចត្តេ ភុម្មវចនំ។ “ឥទម្បិស្ស ហោតិ សីលស្មិ”ន្តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.១៩៥ អាទយោ) វិយ។ ឥទម្បិ សិក្ខាកាមតាយ អយំ សិក្ខាកាមតា សិក្ខាកាមភាវោ ហោតីតិ យោជនា។ ឯស នយោ “តត្រិទំ សមន្តបាសាទិកាយ សមន្តបាសាទិកត្តស្មិ”ន្តិអាទីសុបិ។ ភិក្ខូ ខិបន្តីតិ យោជនា។ **តន្តិ** អាយស្មន្តំ រាហុលំ។ **អថា**តិ ខិបនតោ បច្ឆា។ **ឥទ**ន្តិ វត្ថុ។ សម្មុញ្ចនិកចវរឆឌ្ឌនកានិ សន្ធាយ វុត្តំ។ តេនាយស្មតា រាហុលេន បាតិតំ នុ ខោតិ យោជនា។ សោ បនាយស្មា គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អបរិភោគា អញ្ញេស**ន្តិ អញ្ញេហិ ន បរិភុញ្ជិតព្ពា។

៥១. **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ សយនំ **សេយ្យា**, កាយបសារណកិរិយា, សយន្តិ ឯត្ថាតិ **សេយ្យា**, មញ្ចបីឋាទិ។ តទុភយម្បិ ឯកសេសេន វា សាមញ្ញនិទ្ទេសេន វា ឯកតោ កត្វា “សហសេយ្យ”ន្តិ វុត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សេយ្យា”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ ទ្វីសុ សេយ្យាសុ។ **តស្មា**តិ យស្មា ទ្វេ សេយ្យា ទស្សិតា, តស្មា។ “សព្ពច្ឆន្នា”តិអាទិនា លក្ខណំ វុត្តន្តិ យោជនា។ **បាកដវោហារ**ន្តិ លោកេ វិទិតំ វចនំ។ **ទុស្សកុដិយ**ន្តិ ទុស្សេន ឆាទិតកុដិយំ។ អដ្ឋកថាសុ យថាវុត្តេ បញ្ចវិធច្ឆទនេយេវ គយ្ហមានេ កោ ទោសោតិ អាហ “បញ្ចវិធច្ឆទនេយេវា”តិអាទិ។ យំ បន សេនាសនំ បរិក្ខិត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បាការេន វា**តិ ឥដ្ឋកសិលាទារុនា វា។ **អញ្ញេន វា**តិ កិលញ្ជាទិនា វា។ **វត្ថេនបី**តិ បិសទ្ទោ បគេវ ឥដ្ឋកាទិនាតិ ទស្សេតិ។ **យស្សា**តិ សេនាសនសង្ខាតាយ សេយ្យាយ។ ឧបរីតិ វា សមន្តតោតិ វា យោជនា។ ឯកេន ទ្វារេន បវិសិត្វា សព្ពបាសាទស្ស វឡញ្ជិតព្ពតំ សន្ធាយ វុត្តំ “ឯកូបចារោ”តិ។ សតគព្ភំ វា ចតុស្សាលំ ឯកូបចារំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** សេនាសនសង្ខាតំ សេយ្យំ។

តត្ថាតិ សេនាសនសង្ខាតាយំ សេយ្យាយំ។ សម្ពហុលា សាមណេរា សចេ ហោន្តិ, ឯកោ ភិក្ខុ សចេ ហោតីតិ យោជនា។ “សាមណេរា”តិ ឥទំ បច្ចាសន្នវសេន វុត្តំ, ឧបលក្ខណវសេន វា អញ្ញេហិបិ សហសេយ្យានំ អាបត្តិសម្ភវតោ។ តេតិ សាមណេរា។ **សព្ពេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **តស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **ឯសេវ នយោ**តិ ឯសោ ឯវ នយោ, ន អញ្ញោ នយោតិ អត្ថោ។ អថ វា **ឯសេវ នយោ**តិ ឯសោ ឥវ នយោ, ឯសោ ឯកាទិសោ នយោ ឥវ អយំ នយោ ទដ្ឋព្ពោតិ អត្ថោ។

អបិ ចាតិ ឯកំសេន។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ **ចតុក្ក**ន្តិ ឯកាវាសឯកានុបសម្បន្នំ, ឯកាវាសនានុបសម្បន្នំ, នានាវាសឯកានុបសម្បន្នំ, នានាវាសនានុបសម្បន្នន្តិ ចតុសមូហំ, ចតុបរិមាណំ វា។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ **ហិ**សទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ, តំ វចនំ វិត្ថារយិស្សាមីតិ អត្ថោ, វិត្ថារោ មយា វុច្ចតេតិ វា។ **ទេវសិក**ន្តិ ទិវសេ ទិវសេ។ **ណិក**បច្ចយោ ហិ វិច្ឆត្ថវាចកោ។ យោបិ សហសេយ្យំ កប្បេតិ, តស្សាបិ អាបត្តីតិ យោជេតព្ពោ។ **តត្រា**តិ “តិរច្ឆានគតេនាបី”តិ វចនេ។

> “អបទានំ អហិមច្ឆា, ទ្វិបទានញ្ច កុក្កុដី;
> ចតុប្បទានំ មជ្ជារី, វត្ថុ បារាជិកស្សិមា”តិ។ (បារា. អដ្ឋ. ១.៥៥);

ឥមំ គាថំ សន្ធាយ វុត្តំ “វុត្តនយេនេវា”តិ។ **តស្មា**តិ យស្មា វេទិតព្ពោ, តស្មា។ **គោធា**តិ កុណ្ឌោ។ **ពិឡាលោ**តិ អាខុភុជោ។ **មង្គុសោ**តិ នកុលោ។

អសម្ពទ្ធភិត្តិកស្ស កតបាសាទស្សាតិ យោជនា។ **តុលា**តិ ឯត្ថ តុលា នាម ថម្ភាន, មុបរិ ទក្ខិណុត្តរវិត្ថារវសេន ឋបិតោ ទារុវិសេសោ ថលតិ ថម្ភេសុ បតិដ្ឋាតីតិ កត្វា។ តា បន ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទតោ តិស្សោ, ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទេន បន បញ្ចសត្តនវាទយោ។ នានូបចារេ បាសាទេតិ សម្ពន្ធោ។

វាឡុសង្ឃាដាទីសូតិ វាឡុរូបំ ទស្សេត្វា កតេសុ សង្ឃាដាទីសុ។ អាទិសទ្ទេន គុលំ សង្គណ្ហាតិ។ ឯត្ថ ច **សង្ឃាដោ** នាម គុលាន, មុបរិ បុព្ពបច្ឆិមាយាមវសេន ឋបិតោ កដ្ឋវិសេសោ សម្មា ឃដេន្តិ ឯត្ថ គោបាន ស្យាទយោតិ កត្វា។ តេ បន តយោ ហោន្តិ។ **និព្ពកោសព្ភន្តរេ**តិ ឆទនកោដិអព្ភន្តរេ។ បរិមណ្ឌលំ វា ចតុរស្សំ វា សេនាសនំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្រា**តិ តស្មឹ សេនាសនេ។ អបរិច្ឆិន្នោ គព្ភស្ស ឧបចារោ ឯតេសន្តិ **អបរិច្ឆិន្នគព្ភូបចារា** សព្ពគព្ភា, តេ បវិសន្តីតិ អត្ថោ។ និបន្នានំ ភិក្ខូនន្តិ យោជនា។ **តត្រា**តិ តស្មឹ បមុខេ។ បមុខស្ស សព្ពច្ឆន្នត្តា, សព្ពបរិច្ឆន្នត្តា ច អាបត្តឹ ករោតីតិ យោជនា។ ននុ បមុខេ ឆន្នមេវ អត្ថិ, នោ បរិច្ឆន្នន្តិ អាហ “គព្ភបរិក្ខេបោ”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។

យំ បន អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ជគតី**តិ បថវិយា ច មន្ទិរាលិន្ទវត្ថុស្ស ច នាមមេតំ។ ឥធ បន មន្ទិរាលិន្ទវត្ថុសង្ខាតា ភូភេទា គហិតា។ **តត្ថា**តិ អន្ធកដ្ឋកថាយំ។ កស្មា បាឡិយា ន សមេតីតិ អាហ “ទសហត្ថុព្ពេធាបិ”តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា។ **តត្ថា**តិ អន្ធកដ្ឋកថាយំ។ យេបិ មហាបាសាទា ហោន្តីតិ យោជនា។ **តេសុបី**តិ មហាបាសាទេសុបិ។

សុធាឆទនមណ្ឌបស្សាតិ ឯត្ថ **“សុធា”**តិ ឥទំ ឧបលក្ខណវសេន វុត្តំ យេន កេនចិ ឆទនមណ្ឌបស្សាបិ អធិប្បេតត្តា។ មណ្ឌំ វុច្ចតិ សូរិយរស្មិ, តំ បាតិ រក្ខតិ, តតោ វា ជនន្តិ **មណ្ឌបំ**។ ននុ ឯកូបចារំ ហោតិ បាការស្ស ឆិទ្ទត្តាតិ អាហ “ន ហិ”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ វឡញ្ជនត្ថាយ ឯវាតិ ឯវការោ យោជេតព្ពោ។ តេនាហ “ន វឡញ្ជនូបច្ឆេទនត្ថាយា”តិ។ អថ វា “សទ្ទន្តរត្ថាបោហនេន សទ្ទោ អត្ថំ វទតី”តិ (ឧទា. អដ្ឋ. ១; ទី. និ. ដិ. ១.១; ម. និ. ដី. ១.មូលបរិយាយសុត្តវណ្ណនា; សំ. និ. ដី. ១.១.ឱឃតរណសុត្តវណ្ណនា; អ. និ. ដី. ១.១.រូបាទិវគ្គវណ្ណនា) វុត្តត្តា “ន វឡញ្ជនូបច្ឆេទនត្ថាយា”តិ វុត្តំ។ **កវាដ**ន្តិ ឯត្ថ ទ្វារមេវ អធិប្បេតំ បរិយាយេន វុត្តត្តា, អសតិ ច ទ្វារេ កវាដស្សាភាវតោ។ សំវរណវិវរណកាលេ កវតិ សទ្ទំ ករោតីតិ **កវាដំ**។

តត្រាតិ “ឯកូបចារត្តា”តិ វចនេ។ **យស្សា**តិ បរវាទិនោ។ អនុយោគោ សិយាតិ យោជនា។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សហសេយ្យសិក្ខាបទេ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ បិហិតទ្វារេ គព្ភេ។ **សោ**តិ បរវាទី។ សព្ពច្ឆន្នត្តា អាបត្តិ ឥតិ វុត្តេតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ “សព្ពបរិច្ឆន្នតា ន ហោតី”តិ ឯត្ថាបិ។ **បច្ចាគមិស្សតី**តិ បតិ អាគមិស្សតិ, បុន អាគមិស្សតីតិ អត្ថោ។

ព្យញ្ជនមត្តេនេវាតិ “សព្ពច្ឆន្នា”តិអាទិអក្ខរបទមត្តេនេវ, ន អត្ថវសេន។ “ឯវញ្ច សតី”តិ ឥមិនា អព្យាបិកទោសំ ទស្សេតិ។ **តតោ**តិ អនាបត្តិតោ, បរិហាយេយ្យាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មា**តិ យស្មា អនិយតេសុ វុត្តំ, តស្មា។ **តត្ថា**តិ អនិយតេសុ។ **ឥធាបី**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេបិ។ **យំ យ**ន្តិ សេនាសនំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ សេនាសនេសុ, សហសេយ្យាបត្តិ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។

៥៣. ទ្វីសុ អដ្ឋកថាវាទេសុ មហាអដ្ឋកថាវាទោវ យុត្តោតិ សោ បច្ឆា វុត្តោ។

ឥមិនាបីតិ សេនម្ពមណ្ឌបេនាបិ។ **ឯត**ន្តិ ជគតិយា អបរិក្ខិត្តតំ។ **យថា**តិ យំសទ្ទត្ថោ គតិយន្តនិបាតោ, យេន សេនម្ពមណ្ឌបេនាតិ អត្ថោតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយសហសេយ្យសិក្ខាបទំ

៥៥. ឆឌ្ឌេ អាគន្តុកា វសន្តិ ឯត្ថាតិ **អាវសថោ**, អាវសថោ ច សោ អគារញ្ចេតិ **អាវសថាគារ**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អាគន្តុកានំ វសនាគារ”ន្តិ។ មនុស្សានំ សន្តិកា វចនំ សុត្វាតិ វចនសេសោ យោជេតព្ពោ។ **សាដក**ន្តិ ឧត្តរសាដកំ, និវត្ថវត្ថន្តិបិ វទន្តិ។ **អច្ឆាគម្មា**តិ ក្វាបច្ចយន្តបទស្ស សម្ពន្ធំ ទស្សេតុមាហ “បវត្តោ”តិ។ យថា ឱមសវាទសិក្ខាបទេ អក្កោសេតុកាមតាយ ឧត្តិយំ “ចណ្ឌាលោ”តិ វទតោ អលិកំ ភណតោបិ មុសាវាទសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ, ឱមសវាទសិក្ខាបទេនេវ អាបត្តិ, ឯវមិធាបិ មាតុគាមេន សហ សយតោ បឋមសហសេយ្យសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ, ឥមិនាវ អាបត្តីតិ ទដ្ឋព្ពន្តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. ធម្មទេសនាសិក្ខាបទំ

៦០. សត្តមេ **មហាទ្វារេ**តិ ពហិ បិតេ មហាទ្វារេ។ អាគម្ម, បវិសិត្វា វា វសនដ្ឋានត្តា ឱវរកោ អាវសថោ នាមាតិ អាហ “ឱវរកទ្វារេ”តិ។ **សុនិក្ខិត្តេនា**តិ សុដ្ឋុ ពហិ និក្ខមិត្វា គតេន សទ្ទេន។ “អញ្ញាតុ”ន្តិ បទស្ស “ន ញាតុ”ន្តិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “អាជានិតុ”ន្តិ។ ឥមិនា នការវិការោ អឥតិ និបាតោ ន ហោតិ, អាឥតិ ឧប

សត្តោតិ បន ទស្សេតិ។ “វិញ្ញូនា បុរិសេនា”តិ ឯត្តកមេវ អវត្វា “បុរិសវិគ្គហេនា”តិ វទន្តោ មនុស្សបុរិសវិគ្គហំ គហេត្វា ឋិតេន យក្ខេន បេតេន តិរច្ឆានគតេន សទ្ធឹ ឋិតាយ មាតុគាមស្ស ទេសេតុំ ន វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ **ន យក្ខេនា**តិ យក្ខេន សទ្ធឹ ឋិតាយ មាតុគាមស្ស ទេសេតុំ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ ឯស នយោ “ន បេតេន, ន តិរច្ឆានគតេនា”តិ ឯត្ថាបិ។

៦៦. **ឆប្បញ្ចវាចាហី**តិ ឯត្ថ “បញ្ចា”តិ វាចាសិលិដ្ឋវសេន វុត្តំ កស្សចិ បយោជនស្សាភាវា។ **តត្ថា**តិ “ឆប្បញ្ចវាចាហី”តិ បទេ។ ឯកោ គាថាបាទោ ឯកា វាចាតិ វទន្តោ ចុណ្ណិយេ វិភត្យន្តំ ឯកំ បទំ ឯកា វាចា នាមាតិ ទស្សេតិ, អត្ថជោតកបទំ វា វាក្យបទំ វា ន គហេតព្ពំ។ “ឯកំ បទំ បាឡិតោ, បញ្ច អដ្ឋកថាតោ”តិ ឥមិនា “ទ្វេ បទានិ បាឡិតោ, ចត្តារិ អដ្ឋកថាតោ”តិអាទិនយោបិ គហេតព្ពោ។ ឆបទានតិក្កមោយេវ ហិ បមាណំ។ **តស្មិន្តិ** ឯត្ថ សតិ វិភត្តិវិបល្លាសេ លិង្គស្សាបិ វិបល្លាសោ ហោតិ “តស្មិ”ន្តិ បុល្លិង្គេន វុត្តត្តា។ សតិ ច វិភត្តិវិបល្លាសេ “តស្សា”តិ ឥត្ថិលិង្គភាវេន បវត្តា។ “មាតុគាមស្សា”តិ និយតបុល្លិង្គាបេក្ខនស្ស អសម្ភវតោ អត្ថវសេន “ឯកិស្សា”តិ ឥត្ថិលិង្គភាវេន វុត្តំ។ ឥមិនា ភេទលិង្គនិស្សិតោ វិសេសនវិសេស្សោបិ អត្ថីតិ ទស្សេតិ។ **តុម្ហាក**ន្តិ និទ្ធារណសមុទាយោ។ “សុណាថា”តិ អវត្វា អាភោគោបិ វដ្ដតីតិ អាហ “បឋម”ន្តិអាទិ។ **បឋម**ន្តិ ច បឋមមេវ។ តេន វុត្តំ “ន បច្ឆា”តិ។ បុង្គោ ហុត្វា ភិក្ខុ កថេតីតិ យោជនាតិ។ សត្តមំ។

៨. ភូតារោចនសិក្ខាបទំ

៦៧. អដ្ឋមេ **តត្ថា**តិ ចតុត្ថបារាជិកសិក្ខាបទេ។ **ឥធា**តិ ភូតារោចនសិក្ខាបទេ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **បយុត្តវាចា**តិ បច្ចយេហិ យុត្តា វាចា។ **តថា**តិ តតោ គុណារោចនការណា, អរិយា សាទិយឹសូតិ យោជនា។

យតសទ្ទានំ និច្ចសម្ពន្ធត្តា វុត្តំ “យេ”តិអាទិ។ **សព្ពេបី**តិ បុថុជ្ជនារិយាបិ។ **ភូត**ន្តិ វិជ្ជមានំ។ កស្មា សព្ពេបិ បដិជានឹសុ, ននុ អរិយេហិ អត្តនោ គុណានំ អនារោចិតត្តា ន បដិជានិតព្ពន្តិ អាហ “អរិយានម្បី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ អរិយានម្បិ អព្ភន្តរេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ យស្មា ភូតោ ហោតិ, តស្មា សព្ពេបិ “ភូតំ ភគវា”តិ បដិជានឹសូតិ យោជនា។ យស្មា ភាសិតោ វិយ ហោតិ, តស្មាតិ យោជនា។ អរិយា បដិជានឹសូតិ សម្ពន្ធោ។ **អនាទីនវទស្សិនោ**តិ ទោសស្ស អទស្សនធម្មា។ **តេហី**តិ អរិយេហិ, ភាសិតោតិ សម្ពន្ធោ។ យំ បិណ្ឌបាតំ ឧប្បាទេសុន្តិ យោជនា។ **អញ្ញេ**តិ បុថុជ្ជនា។ **សព្ពសង្គាហិកេនេវា**តិ សព្ពេសំ បុថុជ្ជនារិយានំ សង្គហណេ បវត្តេនេវ។ **សិក្ខាបទវិភង្គេបី**តិ សិក្ខាបទស្ស បទភាជនិយេបិ។ **តត្ថា**តិ ចតុត្ថបារាជិកេ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។

៧៧. ឧត្តរិមនុស្សធម្មមេវ សន្ធាយ វុត្តំ, ន សុតាទិគុណន្តិ អត្ថោ។ **អន្តរា វា**តិ បរិនិព្ពានកាលតោ អញ្ញស្មឹ កាលេ វា។ **អតិកឌ្ឍិយមានេនា**តិ អតិនិប្បីឡិយមានេន។ **ឧម្មត្តកស្សាតិ ឥទំ បនា**តិ ឯត្ថ ឥតិ-សទ្ទោ អាទ្យត្ថោ។ តេន “ខិត្តចិត្តស្សា”តិអាទី សង្គណ្ហាតិ។ **ទិដ្ឋិសម្បន្នាន**ន្តិ មគ្គបញ្ញាយ, ផលបញ្ញាយ ច សម្បន្នានំ។ **អនាបត្តី**តិ បាចិត្តិយាបត្តិយា អនាបត្តិ ន វត្តព្ពា, អាបត្តិយេវ ហោតិ, តស្មា “ឧម្មត្តកស្ស អនាបត្តី”តិ ន វត្តព្ពន្តិ អធិប្បាយោតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ទុដ្ឋុល្លារោចនសិក្ខាបទំ

៧៨. នវមេ **តត្រា**តិ តស្សំ “ទុដ្ឋុល្លា នាមា”តិអាទិបាឡិយំ, តាសុ វា បាឡិអដ្ឋកថាសុ។ **វិចារណា**តិ វីមំសនា។ **ឧបសម្បន្នសទ្ទេ**តិ ឧបសម្បន្នសទ្ទត្ថភាវេ ។ ឯត្ថ ហិ សទ្ទេ វុច្ចមានេ អវិនាភាវតោ សទ្ទេន អត្ថោបិ វុត្តោ, វិនាបិ ភាវបច្ចយេន ភាវត្ថស្ស ញាតព្ពត្តា ភាវោបិ គហេតព្ពោ, តស្មា វុត្តំ “ឧបសម្បន្នសទ្ទត្ថភាវេ”តិ។ ឯសេវ នយោ “ទុដ្ឋុល្លសទ្ទេ”តិ ឯត្ថាបិ។ ឯតំ បរិមាណំ យស្សាតិ **ឯតំ**, “តេរស សង្ឃាទិសេសា”តិ វចនំ។ ឯតំ ឯវ វត្តព្ពំ, ន “ចត្តារិ ច បារាជិកានី”តិ ឥទន្តិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ បាឡិយំ។ កស្សចិ វិមតិ ភវេយ្យ, កឹ ភវេយ្យាតិ យោជនា។ អាបត្តឹ អារោចេន្តេន អក្កោសន្តស្ស សមានត្តា វុត្តំ “ឯវំ សតី”តិអាទិ។ **បាចិត្តិយមេវ ចា**តិ ចសទ្ទោ ព្យតិរេកត្ថោ, ន ទុក្កដំ អាបជ្ជតីតិ អត្ថោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត**ន្តិ បាចិត្តិយាបជ្ជនតំ, “អសុទ្ធោ ហោតិ…បេ…. ឱមសវាទស្សា”តិ វចនំ វា, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ បាឡិយំ។ **អដ្ឋកថាចរិយានេ**តិ ឯត្ថ ឯវការោ អដ្ឋានយោគោ, បមាណន្តិ ឯត្ថ យោជេតព្ពោ, ការណមេវាតិ អត្ថោ។ តេន វុត្តំ “ន អញ្ញា វិចារណា”តិ។ អថ វា **អញ្ញា**តិ សាម្យត្ថេ បច្ចត្តវចនមេតំ, ន អញ្ញេសំ វិចារណា បមាណន្តិ អត្ថោ។ ឯវញ្ហិ សតិ ឯវការោ ឋានយោគោវ។ **បុព្ពេបិ ចា**តិ គន្ថារម្ភកាលេបិ ច។

ឯតន្តិ អដ្ឋកថាចរិយានំ បមាណតំ។ សំវរត្ថាយ ឯវ, អនាបជ្ជនត្ថាយ ឯវ ច អនុញ្ញាតន្តិ យោជនា។ តេនាហ “ន តស្ស”ត្យាទិ។ **តស្មា**តិ យស្មា ភិក្ខុភាវោ នាម ន អត្ថិ, តស្មា សុវុត្តមេវាតិ សម្ពន្ធោ។

៨០. សាតិ ភិក្ខុសម្មុតិ, សង្ឃេន កាតព្ពាតិ យោជនា។ **កត្ថចី**តិ កិស្មិញ្ចិ ឋានេ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ “វុត្តត្តា”តិ បទំ “កាតព្ពា”តិ បទេ ហេតុ។ **ឯសា**តិ ឯសោ ភិក្ខុ។ **ហិតេសិតាយា**តិ ហិតស្ស ឯសិតាយ, អត្ថស្ស ឥច្ឆតាយាតិ អត្ថោ។

៨២. សេសានីតិ អាទិម្ហិ បញ្ចសិក្ខាបទតោ សេសានិ ឧបរិ បញ្ច សិក្ខាបទានិ។ **អស្សា**តិ អនុបសម្បន្នស្ស។ **ឃដេត្វា**តិ សម្ពន្ធំ កត្វាតិ។ នវមំ។

១០. បឋវីខណនសិក្ខាបទំ

៨៦. ទសមេ ភគវា ទស្សេតីតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ បឋវិយំ។ **តត្ថា**តិ តេសុ បាសាណាទីសុ។ **មុដ្ឋិប្បមាណតោ**តិ ខដកបមាណតោ។ **សា**តិ អទឌ្ឍបឋវី។ **ហត្ថិកុច្ឆិយ**ន្តិ ឯវំនាមកេ ឋានេ។ ឯកបច្ឆិបូរំ បឋវិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេសំយេវា**តិ អប្បបំសុអប្បមត្តិកាបទានំ ឯវ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត**ន្តិ យេភុយ្យេន បាសាណាទិបញ្ចកំ។ **ត**ន្តិ កុសីតំ។ **អាណាបេត្វា**តិ ឯត្ថ “អាណ បេសនេ”តិ ធាតុបាឋេសុ វុត្តត្តា អាណធាតុយេវ បេសនសង្ខាតំ ហេត្វត្ថំ វទតិ, ន ណាបេបច្ចយោ, សោ បន ធាត្វត្ថេយេវ វត្តតិ។ ន ហិ តស្ស វិសុំ វុត្តោ អភិធេយ្យោ អត្ថិ ធាត្វត្ថតោ អញ្ញស្ស អភិធេយ្យស្សាភាវា។ **តាវា**តិ បឋមំ បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយស្ស, តតោ វា។

បោក្ខរំ បទុមំ នេតីតិ **បោក្ខរណី**។ “សោធេន្តេហី”តិ បទំ “ឧស្សិញ្ចិតុំ អបនេតុ”ន្តិ បទេសុ ភាវកត្តា។ **យោ**តិ “តនុកទ្ទមោ”តិ បទេន យោជេតព្ពោ។ យោ តនុកទ្ទមោតិ ហិ អត្ថោ។ **កុដេហី**តិ ឃដេហិ។ **ឧស្សិញ្ចិតុ**ន្តិ ឧក្ខិបិត្វា, ឧទ្ធរិត្វា វា សិញ្ចិតុំ។ **តត្រា**តិ សុក្ខកទ្ទមេ, “យោ”តិ បទេ អវយវីអាធារោ។ **យោ**តិ សុក្ខកទ្ទមោ។

តដន្តិ កូលំ។ **ឧទកសាមន្តា**តិ ឧទកស្ស សមីបេ។ **ឱមកចតុមាស**ន្តិ ចតុមាសតោ ឩនកំ។ **ឱវដ្ឋ**ន្តិ ទេវេន ឱវស្សិតំ ហោតិ សចេតិ យោជនា។ **បតតី**តិ តដំ បតតិ។ **ឧទកេយេវា**តិ បកតិឧទកេយេវ។ **ឧទកស្សា**តិ វស្សោទកស្ស។ **តត្ថា**តិ បាសាណបិដ្ឋិយំ។ **បឋមមេវា**តិ សោណ្ឌិខណនតោ បឋមំ ឯវ។ **ឧទកេ បរិយាទិណ្ណេ**តិ ឧទកេ សុក្ខេ។ **បច្ឆា**តិ ឧទកបូរតោ បច្ឆា។ **តត្ថា**តិ សោណ្ឌិយំ។ **ឧទកេយេវា**តិ មូលឧទកេយេវ។ **ឧទក**ន្តិ អាគន្តុកឧទកំ។ **អល្លីយតី**តិ បិដ្ឋិបាសាណេ លគ្គតិ។ **តម្បី**តិ សុខុមរជម្បិ។ **អកតបព្ភារេ**តិ វឡញ្ជេន អកតេ បព្ភារេ។ ឧបចិកាហិ វមីយតិ, ឃរគោឡិកាទយោ វា សត្តេ វមតីតិ **វម្មិកោ**។

គាវីនំ ខុរេ កណ្ដកសទិសត្តា **គោកណ្ដកោ** នាម, តេន ឆិន្នោ កទ្ទមោ “គោកណ្ដកោ”តិ វុច្ចតិ។ អច្ឆទនំ វា វិនដ្ឋច្ឆទនំ វា បុរាណសេនាសនំ ហោតីតិ យោជនា។ **តតោ**តិ បុរាណសេនាសនតោ, គណ្ហិតុំ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អវសេស**ន្តិ វិនដ្ឋច្ឆទនតោ។ អវសេសំ ឥដ្ឋកំ គណ្ហាមិ ឥតិ សញ្ញាយាតិ យោជេតព្ពោ។ **តេនា**តិ ឥដ្ឋកាទិនា។ **យា យា**តិ មត្តិកា។ **អតិន្តា**តិ អនល្លា, អកិលិន្នាតិ អត្ថោ។

តស្មិន្តិ មត្តិកាបុញ្ជេ។ **សព្ពោ**តិ សកលោ មត្តិកាបុញ្ជោ។ **អស្សា**តិ មត្តិកាបុញ្ជស្ស។ “កប្បិយការកេហី”តិ បទំ “អបនាមេត្វា”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ កស្មា វដ្ដតីតិ អាហ “ឧទកេនា”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

តត្ថាតិ មត្តិកាបាការេ។ **អញ្ញម្បី**តិ មណ្ឌបថម្ភតោ អញ្ញម្បិ។ **តេន អបទេសេនា**តិ តេន បាសាណាទិបវដ្ដនលេសេន។

បស្សាវធារាយាតិ មុត្តសោតាយ។ **កត្តរយដ្ឋិយា**តិ កត្តរទណ្ឌេន។ ឯត្ថ ហិ កត្តរយតិ អង្គបច្ចង្គានំ សិថិលភាវេន សិថិលោ ហុត្វា ភវតីតិ កត្វា **កត្តរោ** វុច្ចតិ ជិណ្ណមនុស្សោ, តេន ឯកន្តតោ គហេតព្ពត្តា កត្តរេន គហិតា យដ្ឋិ, កត្តរស្ស យដ្ឋីតិ វា កត្វា កត្តរយដ្ឋិ វុច្ចតិ កត្តរទណ្ឌោ។ ទន្តជបឋមក្ខរេន សជ្ឈាយិតព្ពោ។ **វីរិយសម្បគ្គហណត្ថ**ន្តិ វីរិយស្ស សុដ្ឋុ បគ្គណ្ហនត្ថំ, វីរិយស្ស ឧក្ខិបនត្ថន្តិ អត្ថោ។ កេចិ ភិក្ខូតិ យោជនា។

៨៧. តត្រាបីតិ ឥដ្ឋកកបាលាទីសុបិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តេសំ អនុបាទានត្តា**តិ តេសំ ឥដ្ឋកាទីនំ អគ្គិស្ស អនិន្ធនត្តា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មាវា។ **តានី**តិ ឥដ្ឋកាទីនិ។ **អវិសយត្តា**តិ អាបត្តិយា អនោកាសត្តា។ **តិណុក្ក**ន្តិ តិណមយំ ឧក្កំ។ **តត្ថេវា**តិ មហាបច្ចរិយំ ឯវ។ អរីយតិ អគ្គិនិប្ផាទនត្ថំ ឃំសីយតិ ឯត្ថាតិ **អរណី**, ហេដ្ឋា

និមន្តនីយទារុ។ សហ ធនុនា ឯតិ បវត្តតីតិ **សហិតោ,** ឧបរិ និមន្ថនទារុ។ អរណិ ច សហិតោ ច អរណិសហិតោ, តេន អគ្គិំ និព្ពត្តេត្វាតិ យោជនា។ យថា ករិយមានេ ន ឧយ្ហតិ, តថា ករោហីតិ សម្ពន្ធោ។

៨៨. អាវាដំ ជានាតិ អាវាដំ កាតុំ, ខណិតុំ វា ជានាហីតិ អត្ថោ។ “ឯវំ មហាមត្តិកំ ជាន, ចុសមត្តិកំ ជានា”តិ ឯត្ថាបិ យថាលាភំ សម្បទានវាចកបទំ អជ្ឈាហរិត្វា យោជនា កាតព្ពា។ **សា**តិ បថវី។ **តេនា**តិ បវឌ្ឍនាទិនាតិ។ ទសមំ។

មុសាវាទវគ្គោ បឋមោ។

២. ភូតគាមវគ្គោ

១. ភូតគាមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៨៩. ទុតិយវគ្គស្ស បឋមេ **តស្សា**តិ ទេវតាយ។ **ឧក្ខិត្តំ ផរសុ**ន្តិ ឧទ្ធំ ខិត្តំ កុឋារិំ។ **និគ្គហេតុ**ន្តិ សណ្ឋាតុំ, និវត្តេតុំ វា។ **ចក្ខុវិសយាតីតេ**តិ បសាទចក្ខុស្ស គោចរាតិក្កន្តេ។ **មហារាជសន្តិកា**តិ វេស្សវណមហារាជស្ស សន្តិកា។ **ថនមូលេយេវា**តិ ថនសមីបេយេវ។ **ហិមវន្តេ**តិ ហិមឧក្កិរណេ វនេ, ហិមយុត្តេ វា។ **តត្ថា**តិ ហិមវន្តេ, ទេវតាសន្និបាតេ វា។ **រុក្ខធម្មោ**តិ រុក្ខសភាវោ។ រុក្ខធម្មោ ច នាម ឆេទនភេទនាទីសុ រុក្ខានំ អចេតនត្តា កោបស្ស អករណំ, តស្មិំ រុក្ខធម្មេ ឋិតា ទេវតា រុក្ខធម្មេ ឋិតា នាម, ឆេទនភេទនាទីសុ រុក្ខស្ស វិយ រុក្ខដ្ឋកទេវតាយ អកោបនំ រុក្ខធម្មេ ឋិតា នាមាតិ អធិប្បាយោ។ **តត្ថា**តិ តាសុ សន្និបាតទេវតាសុ។ **ឥតី**តិ ឥមស្ស អលភនស្ស, ឥមស្មិំ អលភនេ វា, អាទីនវន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ភគវតោ ចា**តិ ច-សទ្ទោ “បុព្ពចរិតេ”ន្តិ ឯត្ថ យោជេតព្ពោ។ ឥមញ្ច អាទីនវំ អទ្ទស, ភគវតោ បុព្ពចរិតញ្ច អនុស្សរីតិ វាក្យសម្ពិណ្ឌនវសេន យោជនា កាតព្ពា។ **តេនា**តិ ទស្សនានុស្សរណការណេន។ **អស្សា**តិ ទេវតាយ។ សំវិជ្ជតិ បិតា អស្សាតិ **សបិតិកោ,** បុត្តោ។ (**តាវា**តិ អតិវិយ, បដិសញ្ចិក្ខន្តិយាតិ សម្ពន្ធោ) “មរិយាទំ ពន្ធិស្សតី”តិ វត្វា តស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សិក្ខាបទំ បញ្ញបេស្សតី”តិ។ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខន្តិយា អស្សា ទេវតាយ ឯតទហោសីតិ យោជនា។

យោតិ យោ កោចិ ជនោ។ **វេ**តិ ឯកន្តេន។ **ឧប្បតិត**ន្តិ ឧប្បជ្ជនវសេន អត្តនោ ឧបរិ បតិតំ។ **ភន្ត**ន្តិ ភមន្តំ ធាវន្តំ, **វារយេ**តិ និវារេយ្យ និគ្គណ្ហេយ្យាតិ អត្ថោ។ **ត**ន្តិ ជនំ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – សារថិ ភន្តំ រថំ វារយេ ឥវ, តថា យោ វេ ឧប្បតិតំ កោធំ វារយេ, តំ អហំ សារថិំ ឥតិ ព្រូមិ។ ឥតរោ កោធនិវារកតោ អញ្ញោ រាជឧបរាជាទីនំ សារថិភូតោ ជនោ រស្មិគ្គាហោ រជ្ជុគ្គាហោ នាមាតិ។

ទុតិយគាថាយ វេជ្ជោ **វិសដំ** វិត្ថតំ **សប្បវិសំ** សប្បស្ស អាសីវិសស្ស វិសំ គរឡំ **ឱសធេហិ** ភេសជ្ជេន, មន្តេន ច វិនេតិ ឥវ, តថា យោ ភិក្ខុវេ ឧប្បតិតំ កោធំ មេត្តាយ វិនេតិ, សោ ភិក្ខុ **ឧរគោ** ភុជគោ **បុរាណំ** បុរេ ភវំ **ជិណ្ណំ** បុរាណត្តា ជិណ្ណំ តចំ ជហាតិ ឥវ, តថា **ឱរបារំ** អបារសង្ខាតំ បញ្ចោរម្ភាគិយសំយោជនំ ជហាតីតិ យោជនា កាតព្ពា។

តត្រាតិ ទ្វីសុ គាថាសុ។ វត្ថុ បន វិនយេ អារូឡ្ហន្តិ យោជនា។ **អថា**តិ បច្ឆា។ **យស្ស ទេវបុត្តស្សា**តិ យេន ទេវបុត្តេន។ **បរិគ្គហោ**តិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា គហិតោ។ **សោ**តិ ទេវបុត្តោ។ **តតោ**តិ ឧបគមនតោ។ យទា ហោតិ, តទាតិ យោជនា។ **មហេសក្ខទេវតាសូ**តិ មហាបរិវារាសុ ទេវតាសុ, មហាតេជាសុ វា។ **បដិក្កមន្តី**តិ អបេន្តិ។ ទេវតា យម្បិ បញ្ហំ បុច្ឆន្តីតិ យោជនា។ **តត្ថេវា**តិ អត្តនោ វសនដ្ឋានេយេវ។ **ឧបដ្ឋាន**ន្តិ ឧបដ្ឋានត្ថាយ, សម្បទានត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ អថ វា ឧបគន្ត្វា តិដ្ឋតិ ឯត្ថាតិ **ឧបដ្ឋានំ,** ភគវតោ សមីបដ្ឋានំ, តំ អាគន្ត្វាតិ អត្ថោ។ នន្តិ តំ, អយមេវ វា បាឋោ។

៩០. “ភវន្តី”តិ ឥមិនា វិរូឡ្ហ មូលេ នីលភាវំ អាបជ្ជិត្វា វឌ្ឍមានកេ តរុណរុក្ខគច្ឆាទិកេ ទស្សេតិ។ “អហុវត្ថុ”ន្តិ ឥមិនា បន វឌ្ឍិត្វា ឋិតេ មហន្តរុក្ខគច្ឆាទិកេ ទស្សេតិ។ “អហុវត្ថុ”ន្តិ ច ហិយ្យត្តនិសង្ខាតាយ ត្ថុំ-វិភត្តិយា ហូ-ធាតុស្ស ឧការស្ស ឧវាទេសោ ហោតិ។ បោត្ថកេសុ បន “អហុវតី”តិ បាឋោ ទិស្សតិ, សោ អបាឋោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ “ជាយន្តី”តិ ឥមិនា ភូ-ធាតុស្ស សត្តត្ថភាវំ ទស្សេតិ , “វឌ្ឍន្តី”តិ ឥមិនា វឌ្ឍនត្ថភាវំ។ **ឯត**ន្តិ “ភូតគាមោ”តិ នាមំ។ បីយតេ យថាកាមំ បរិភុញ្ជីយតេ, បាតព្ពំ បរិភុញ្ជិតព្ពន្តិ វា **បាតព្យំ,** បាសទ្ទោ យថាកាមបរិភុញ្ជនត្ថោ។ តេនាហ – “ឆេទនភេទនាទីហិ យថារុចិ បរិភុញ្ជិតព្ពតាតិ អត្ថោ”តិ។

៩១. “ឥទានី”តិ បទំ “អាហា”តិ បទេ កាលសត្តមី។ **យស្មិន្តិ** ពីជេ។ **តន្តិ** ពីជំ។ **បញ្ច ពីជជាតានីតិ** ឯត្ថ ជាតសទ្ទស្ស តព្ភាវត្ថតំ សន្ធាយ អដ្ឋកថាសុ ឯវំ វុត្តំ។ តព្ភាវត្ថស្ស “មូលេ ជាយន្តី”តិ ឥមាយ បាឡិយា អសំសន្ទនតំ សន្ធាយ វុត្តំ សង្គហការេន “ន សមេន្តី”តិ។ អដ្ឋកថាចរិយានំ មតេន សតិ ជាតសទ្ទស្ស តព្ភាវត្ថភាវេ “មូលេ ជាយន្តី”តិអាទីសុ មូលេ មូលានិ ជាយន្តីតិ ទោសោ ភវេយ្យាតិ មនសិ កត្វា អាហ “ន ហី”តិអាទិ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ **តានីតិ** រុក្ខាទីនិ។ **តស្សាតិ** “ភូតគាមោ នាម បញ្ច ពីជជាតានី”តិ បទស្ស។ **ឯតន្តិ** “ពីជជាតានី”តិ នាមំ។ ពីជេសុ ជាតានិ **ពីជជាតានីតិ** វុត្តេ “មូលេ ជាយន្តី”តិអាទិនា សមេតិ។ **ឯតេនាតិ** “ពីជតោ”តិអាទិនា សង្គហោតិ សម្ពន្ធោ។

“យេហី”តិ បទំ “ជាតត្តា”តិ បទេ អបាទានំ, ហេតុ វា “វុត្តានី”តិ បទេ ករណំ, កត្តា វា។ **តេសន្តិ** ពីជានំ។ រុក្ខាទីនំ វិរុហនំ ជនេតីតិ **ពីជំ**។ “ពីជតោ”តិអាទិនា ការិយោបចារេន ការណស្ស ទស្សិតត្តា ការណូបចារំ បទីបេតិ។ អញ្ញានិបិ យានិ វា បន គច្ឆវល្លិរុក្ខាទីនិ **អត្ថិ** សំវិជ្ជន្តិ, តានិ គច្ឆវល្លិរុក្ខាទីនិ ជាយន្តិ សញ្ជាយន្តីតិ យោជនា។ **តានីតិ** គច្ឆវល្លិរុក្ខាទីនិ ។ **តញ្ច** មូលំ, បាឡិយំ វុត្តហលិទ្ទាទិ ច អត្ថិ, សព្ពម្បិ ឯតំ មូលពីជំ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាតិ** ពីជេសុ, ខន្ធពីជេសុ វា។

៩២. **សញ្ញាវសេនាតិ** “ពីជ”ន្តិ សញ្ញាវសេន។ “តត្ថា”តិ បទំ “វេទិតព្ពោ”តិ បទេ អាធារោ។ “យថា”តិអាទិនា ការណោបចារេន ការិយស្ស វុត្តត្តា ផលូបចារំ ទស្សេតិ។ យំ ពីជំ វុត្តំ, តំ ទុក្កដវត្ថូតិ យោជនា។ យទេតំ អាទិបទន្តិ យោជេតព្ពំ។ **តេនាតិ** អាទិបទេន។ វរីយតិ ភគវតា កថីយតីតិ **វុតំ**, បាឡិ, តស្ស អនុរូបំ **យថាវុតំ**, បាឡិអនតិក្កន្តន្តិ អត្ថោ។

ឯត្ថាតិ “ពីជេ ពីជសញ្ញី”តិអាទិបទេ, ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ វា។ ឧទកេ ឋាតិ បវត្តតីតិ **ឧទកដ្ឋោ**, ឯវំ ថលដ្ឋោបិ។ **តត្ថាតិ** ឧទកដ្ឋថលដ្ឋេសុ។ សាសបស្ស មត្តំ បមាណំ អស្ស សេវាលស្សាតិ **សាសបមត្តិកោ**។ តិលស្ស ពីជបមាណំ អស្ស សេវាលស្សាតិ **តិលពីជកោ**។ បមាណត្ថេ កោ។ អាទិសទ្ទេន សង្ខបណកាទយោ សេវាលេ សង្គណ្ហាតិ។ តត្ថ តិលពីជបមាណោ ជលសណ្ឋិតោ នីលាទិវណ្ណយុត្តោ សេវាលោ **តិលពីជំ** នាម, សបត្តោ អប្ប កណ្ណោ ឧក្ខលិបិធានាទិបមាណោ សមូលោ ឯកោ សេវាលវិសេសោ **សង្ខោ** នាម, ភមរសណ្ឋានោ នីលវណ្ណោ ឯកោ សេវាលវិសេសោ **បណកោ** នាម។ ឧទកំ សេវតីតិ **សេវាលោ។ តត្ថាតិ** សេវាលេសុ។ **យោតិ** សេវាលោ។ បតិដ្ឋិតំ សេវាលន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យត្ថ កត្ថចីតិ** មូលេ វា នឡេ វា បត្តេ វា។ **ឧទ្ធរិត្វាតិ** ឧប្បាដេត្វា។ “ហត្ថេហី”តិ បទំ “វិយូហិត្វា”តិ បទេ ករណំ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ **តស្សាតិ** សេវាលស្ស។ **ឯត្តាវតាតិ** ឥតោ ចិតោ ច វិយូហនមត្តេន។ យោ សេវាលោ និក្ខមតិ, តំ សេវាលន្តិ យោជនា។ **បរិស្សាវនន្តរេនាតិ** បរិស្សាវនឆិទ្ទេន។ ឧប្បលានិ អស្មឹ គច្ឆេតិ **ឧប្បលិនី**។ បទុមានិ អស្មឹ គច្ឆេតិ **បទុមិនី**, ឥនោ, ឥត្ថិលិង្គជោតកោ ឦ។ **តត្ថេវាតិ** ឧទកេយេវ។ **តានីតិ** វល្លីតិណានិ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ **អនន្តកោតិ** សាសបមត្តិកោ សេវាលោ។ សោ ហិ នត្ថិ អត្តតោ អន្តោ លាមកោ សេវាលោ ឯតស្សាតិ កត្វា “អនន្តកោ”តិ វុច្ចតិ។ អត្តនាយេវ ហិ សុខុមោ, តតោ សុខុមោ សេវាលោ នត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ **តត្ថាតិ** ទុក្កដវត្ថុភាវេ។ **តម្បីតិ** “សម្បុណ្ណភូតគាមំ ន ហោតី”តិ វចនម្បិ។ បិសទ្ទោ មហាបច្ចរិអាទិអដ្ឋកថាចរិយានំ វចនាបេក្ខោ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ ន អាគតោ, តស្មា ន សមេតីតិ យោជនា។ **អថាតិ** តស្មឹ អនាគតេ។ **ឯតន្តិ** អនន្តកសេវាលាទី។ គច្ឆិស្សតីតិ វទេយ្យាតិ សម្ពន្ធោ។ **តម្បីតិ** “គច្ឆិស្សតី”តិ វចនម្បិ។ បិសទ្ទោ បុរិមដ្ឋកថាចរិយានំ វចនាបេក្ខោ។

អភូតគាមមូលត្តា តាទិសស្ស ពីជគាមស្សាតិ ឯត្ថ ពីជគាមោ តិវិធោ ហោតិ – យោ សយំ ភូតគាមតោ ហុត្វា អញ្ញម្បិ ភូតគាមំ ជនេតិ, អម្ពដ្ឋិអាទិកោ។ យោ បន សយំ ភូតគាមតោ ហុត្វា អញ្ញំ បន ភូតគាមំ ន ជនេតិ, តាលនាឡិកេរាទិខាណុ។ យោ បន សយម្បិ ភូតគាមតោ អហុត្វា អញ្ញម្បិ ភូតគាមំ ន ជនេតិ។ ជានីយយដាទីនំ ពហិ សេវាលោតិ។ ភូតគាមោ បន ចតុព្ពិធោ ហោតិ – យោ សយំ ពីជគាមតោ ហុត្វា អញ្ញម្បិ ពីជគាមំ ជនេតិ, ឯតរហិ អម្ពរុក្ខាទិកោ។ យោ បន សយំ ពីជគាមតោ អហុត្វាវ អញ្ញំ ពីជគាមំ ជនេតិ, អាទិកប្បកាលេ អម្ពរុក្ខាទិកោ។ យោ បន សយំ ពីជគាមតោ ហុត្វា អញ្ញំ បន ពីជគាមំ ន ជនេតិ, នីលវណ្ណោ ផលិតកទលិរុក្ខាទិកោ។ យោ បន សយម្បិ ពីជគាមតោ អហុត្វា អញ្ញម្បិ ពីជគាមំ ន ជនេតិ, ឥជ វុត្តោ អនន្តកសេវាលាទិកោតិ។ តត្ថ ចតុត្ថំ ភូតគាមំ សន្ធាយ វុត្តំ “អភូតគាមមូលកត្តា តាទិសស្ស ពីជស្សា”តិ។ អយំ បន តតិយពីជគាមស្ស ច ចតុត្ថភូតគាមស្ស ច វិសេសោ – តតិយពីជគាមេ មូលបណ្ណានិ ន បញ្ញាយន្តិ, ចតុត្ថភូតគាមេ តានិ បញ្ញាយន្តីតិ។ មូលបណ្ណានំ អបញ្ញាយនត្តា ពីជគាមោតិ វុត្តោ, តេសំ បញ្ញាយនត្តា ភូតគាមោតិ វុត្តោ។ ឥតរថា ហិ វិរោធោ ភវេយ្យាតិ។ អត្ថនោ វាទេ បាចិត្តិយភាវតោ គរុកំ, មហាបច្ចរិអាទីនំ វាទេ ទុក្កដមត្តភាវតោ លហុកំ។ **ឯតន្តិ** ឋានំ។

ឯវំ ឧទកដ្ឋំ ទស្សេត្វា ថលដ្ឋំ ទស្សេន្តោ អាហ “ថលដ្ឋេ”តិអាទិ។ ថលដ្ឋេ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ហរិតខាណូសុ។ **ឧទ្ធំ វឌ្ឍតី**តិ នវសាខានិគ្គមនេន ឆិន្នតោ ឧបរិ វឌ្ឍតិ។ **សោ**តិ ខាណុ។ ផលិតាយ កទលិយា ខាណុ ពីជគាមេន សង្គហិតោតិ យោជនា។ ផលំ សញ្ជាតំ ឯតិស្សាតិ **ផលិតា។ តថា**តិ “ភូតគាមេនេវ សង្គហិតា”តិ បទានិ អាកឌ្ឍតិ។ **យទា**តិ យស្មឹ កាលេ។ **រតនប្បមាណាបី**តិ ហត្ថប្បមាណាបិ។ **អថា**តិ អបាទានត្ថោ, តតោ រាសិករណតោ អញ្ញន្តិ អត្ថោ។ ភូមិយំ និខណន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “មូលេសុ ចេវ បណ្ណេសុ ចា”តិ ឯត្ថ ចសទ្ទោ សមុច្ចយត្ថោវ, ន វិកប្បត្ថោតិ អាហ “មូលមត្តេសុ បនា”តិអាទិ។

ពីជានីតិ មូលាទិពីជានិ។ ឋបិតានិ ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “ឧបរី”តិ បទេន ហេដ្ឋា មូលានិ ចាតិ អត្ថំ នយេន ញាបេតិ។ ន អង្កុរេ និគ្គតមត្តេយេវ , អថ ខោ ហរិតេ នីលបណ្ណវណ្ណេ ជាតេយេវ ភូតគាមសង្គហោ កាតព្ពោតិ អាហ “ហរិតេ”តិអាទិ។ តាលដ្ឋីនំ មូលន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ទន្តសូចិ វិយា**តិ ហត្ថិទន្តសូចិ វិយ។ យថា អសម្បុណ្ណភូតគាមោ តតិយោ កោដ្ឋាសោ ន អាគតោ, ន ឯវំ អមូលកភូតគាមោ។ សោ បន អាគតោយេវាតិ អាហ “អមូលកភូតគាមេ”តិ។ អមូលិកលតា វិយ អមូលកភូតគាមេ សង្គហំ គច្ឆតីតិ អត្ថោ។

វន្ទាកាតិ រុក្ខាទនី។ សា ហិ សយំ រុក្ខំ និស្សាយ ជាយន្តីបិ អត្តនោ និស្សយានំ រុក្ខានំ អទនត្តា ភក្ខនត្តា វទីយតិ ចុតីយតីតិ “វន្ទាកា”តិ វុច្ចតិ។ **អញ្ញា វា**តិ វន្ទាកាយ អញ្ញា វា។ **ត**ន្តិ វន្ទាកាទឹ។ **តតោ**តិ រុក្ខតោ។ **វន**ន្តិ ខុទ្ទកោ គច្ឆោ។ **បគុម្ពោ**តិ មហាគច្ឆោ។ **ទណ្ឌកោ**តិ រុក្ខោ ទណ្ឌយោគតោ។ **តស្សាបី**តិ អមូលិកលតាយបិ។ **អយមេវ វិនិច្ឆយោ**តិ វន្ទាកាទិកស្ស វិនិច្ឆយោ វិយ អយំ វិនិច្ឆយោ ទដ្ឋព្ពោតិ យោជនា។ “ទ្វេ តីណិ បត្តានី”តិ វុត្តត្តា ឯកបត្តោ សញ្ជាយន្តោបិ អគ្គពីជសង្គហំ គច្ឆតីតិ អត្ថោ។ “អនុបសម្បន្នេនា”តិ បទំ “លិត្តស្សា”តិ បទេ កត្តា។ **និទាឃសមយេ**តិ គិម្ហកាលេ។ **អព្ពោហារិកោ**តិ អាបត្តិយា អង្គន្តិ ន វោហរិតព្ពោ។ វោហរិតុំ ន អរហតីតិ អត្ថោ។ **ឯត**ន្តិ អព្ពោហារិកតំ, “សចេ…បេ…. បមជ្ជិតព្ពា”តិ វចនំ វា។

អហឹ សប្បំ ឆាទេតីតិ **អហិច្ឆត្តំ,** តំយេវ **អហិច្ឆត្តកំ**។ យថាកថញ្ចិ ហិ ព្យុប្បត្តិ, រុឡ្ហិយា អត្ថវិនិច្ឆយោ។ **តស្មា**តិ តតោ វិកោបនតោ។ **តត្ថា**តិ អហិច្ឆត្តកេ។ ហេដ្ឋា “ឧទកបប្បដកោ”តិ វត្វា ឥធ “រុក្ខបប្បដិកាយបី”តិ វុត្តត្តា បប្បដកសទ្ទោ ទ្វិលិង្គោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ **ត**ន្តិ បប្បដិកំ។ ឋិតំ និយ្យាសន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ “លគ្គ”ន្តិ ឯត្ថាបិ។ **ហត្ថកុក្កុច្ចេនា**តិ ហត្ថលោលេន។ “ឆិន្ទន្តស្សាបី”តិ បទេ ហេតុ។

វាសត្ថិកេនាតិ វាសំ ឥច្ឆន្តេន។ “ឱចិនាបេតព្ពា”តិ បទេ កត្តា។ **ឧប្បាដេន្តេហី**តិ ឧទ្ធរន្តេហិ។ **តេស**ន្តិ សាមណេរានំ។ សាខំ គហិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឋបិតស្ស សិង្គីវេរស្សាតិ យោជនា។

ឆិជ្ជនកន្តិ ឆិជ្ជនយុត្តំ, ឆិជ្ជនារហន្តិ អត្ថោ។ “ចង្កមិតដ្ឋានំ ទស្សេស្សាមី”តិ ឥមិនា វត្តសីសេន ចង្កមនំ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ “ភិជ្ជតី”តិ ឥមិនា អភិជ្ជមានេ គណ្ឋិបិ កាតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ **ទារុមក្កដក**ន្តិ មក្កដស្ស ហត្ថោ **មក្កដោ** ឧបចារេន, មក្កដោ វិយាតិ **មក្កដកោ,** សទិសត្ថេ កោ។ ទារុសង្ខាតោ មក្កដកោ **ទារុមក្កដកោ**។ តំ អាកោដេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **អនិយាមិតត្តា**តិ ឥមន្តិ អនិយាមិតត្តា វចនស្ស។ ឥទំ មហាសាមញ្ញំ, វិសេស សាមញ្ញម្បិ វដ្ដតីតិ អាហ “នាមំ គហេត្វាបី”តិអាទិ។ **សព្ព**ន្តិ សព្ពំ វចនំ។

“ឥមំ ជានាតិអាទីសូ”តិ បទំ “ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ បទេ អាធារោ។ **ឥមំ មូលភេសជ្ជំ ជានា**តិ ឥមំ មូលភេសជ្ជំ យោជិតុំ ជានាតិ យោជនា។ **ឯត្តាវតា**តិ “ឥមំ ជានា”តិអាទិវចនមត្តេន។ **កប្បិយ**ន្តិ សមណវោហារេន, វោហារស្ស វា យុត្តំ អនុរូបំ។ **ឯត្ថា**តិ “កប្បិយំ កាតព្ព”ន្តិ វចនេ។ **និព្ពដ្ដពីជមេវា**តិ ផលតោ និព្ពដ្ដេត្វា វិសុំ កតំ ពីជំ ឯវ។ **តត្ថា**តិ សុត្តេ។ ករោន្តេន ភិក្ខុនា កាតព្ពន្តិ យោជនា។ **“កប្បិយន្តិ វត្វាវា”**តិ ឥមិនា បឋមំ កត្វា អគ្គិសត្ថនខានិ ឧទ្ធរិត្វា បច្ឆា វត្តុំ ន វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ **លោហមយសត្ថស្សា**តិ អយតម្ពាទិលោហមយស្ស សត្ថស្ស។ **តេហី**តិ មនុស្សាទីនំ នខេហិ។ **តេហី**តិ អស្សាទីនំ ខុរេហិ។ **តេហី**តិ ហត្ថិនខេហិ។ **យេហី**តិ នខេហិ។ **តត្ថជាតកេហិបី**តិ តស្មឹ សត្តេ ជាតកេហិបិ, នខេហីតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ បុរិមវចនាបេក្ខំ។ “កប្បិយំ ករោន្តេនា”តិអាទិវចនមបេក្ខតិ។ “ឧច្ឆុំ កប្បិយំ ករិស្សាមី”តិ ឧច្ឆុមេវ វិជ្ឈតិ, បគេវ។ “ទារុំ កប្បិយំ ករិស្សាមី”តិ ឧច្ឆុំ វិជ្ឈតិ, “ទារុំ កប្បិយំ ករិស្សាមី”តិ ទារុមេវ វា វិជ្ឈតិ, វដ្ដតិ ឯកាពទ្ធត្តាតិ វទន្តិ។ **ត**ន្តិ រជ្ជុំ វា វល្លឹ វា។ សព្ពំ ខណ្ឌន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ មរិចបក្កេសុ។ **កដាហ**ន្តិ ឯកាយ ភាជនវិកតិយា នាមមេតំ។ ឥធ បន ពីជានំ ភាជនភាវេន តំសទិសត្តា ផលផេគ្គុបិ “កដាហ”ន្តិ វុច្ចតិ។ ឯកាពទ្ធន្តិ កដាហេន ឯកតោ អាពទ្ធំ។

តានីតិ តិណានិ។ **តេនា**តិ រុក្ខបវដ្ដនាទិនា។ **តត្រា**តិ តស្មឹ បបនបាតនដ្ឋានេ។ “មនុស្សវិគ្គហបារាជិកវណ្ណនាយ”ន្តិ បទំ “វុត្ត”ន្តិ បទេ សាមញ្ញាធារោ។ ភិក្ខុ អជ្ឈោត្ថរោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឱបាតេ**តិ អាវាដេ។ សោ ហិ អវបតនដ្ឋានត្តា “ឱបាតោ”តិ វុច្ចតិ។ **រុក្ខ**ន្តិ អជ្ឈោត្ថរុក្ខំ។ **ភូមិ**ន្តិ ឱបាតថិរភូមឹ។ **ជីវិតហេតូ**តិ និមិត្តត្ថេ បច្ចត្តវចនំ, ជីវិតការណាតិ អត្ថោ។ “ភិក្ខុនា”តិ បទំ “និក្ខាមេតុ”ន្តិ បទេ ភាវកត្តា, ការិតកត្តា វា។ “អជ្ឈោត្ថរភិក្ខុ”ន្តិ វា “ឱបាតភិក្ខុ”ន្តិ វា ការិតកម្មំ អជ្ឈាហរិតព្ពំ។ **តត្វា**តិ អនាបត្តិភាវេ, អនាបត្តិភាវស្ស វា។ **ឯតស្សា**តិ សុត្តស្ស។ បរោ បន ការុញ្ញេន ករោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតម្បី**តិ ការុញ្ញម្បិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វាតិ។ បឋមំ។

២. អញ្ញវាទកសិក្ខាបទំ

៩៤. ទុតិយេ **អនាចារ**ន្តិ អចរិតព្ពំ កាយវចីទ្វារវីតិក្កមំ។ សព្ពនាមស្ស អនិយមត្ថត្តា តថ វចនន្តិ អាហ “អញ្ញេន វចនេន អញ្ញំ វចន”ន្តិ។ **សោ**តិ ភិក្ខុ, វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **កោ**តិ កោ បុគ្គលោ។ **កិ**ន្តិ កឹ អាបត្តឹ។ **កិស្មិ**ន្តិ កិស្មឹ វត្ថុស្មឹ។ **កិ**ន្តិ កឹ កម្មំ។ **ក**ន្តិ កំ បុគ្គលំ។ **កិ**ន្តិ កឹ វចនំ។

ឯត្ថាតិ “កោ អាបន្នោ”តិអាទិបាឡិយំ។ “ភិក្ខូហី”តិ បទំ “វុត្តោ”តិ បទេ កត្តា។ **អសារុប្ប**ន្តិ ភិក្ខូនំ អសារុប្បំ។ **ឯសោ**តិ ឯសោ អត្ថោ, វិភាវោតិ អត្ថោ។ **ឯត**ន្តិ វត្ថុ។ ភណន្តោ វា ហុត្វា អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ បដិច្ឆន្នាសនេ។ **សោត**ន្តិ សោតទ្វារំ។ **ចក្ខុ**ន្តិ ចក្ខុទ្វារំ។

៩៨. **អញ្ញ**ន្តិ បុច្ឆិតត្ថតោ អញ្ញំ អបុច្ឆិតមត្ថំ។ ភាវប្បធានោយំ កត្តុនិទ្ទេសោតិ អាហ “អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរណស្សេតំ នាម”ន្តិ។ **តុណ្ហីភាវស្សា**តិ អភាសនស្ស។ អាតូប្បសគ្គោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោតិ អាហ “អារោបេតូ”តិ។ ឯវំ “អរោបិតេ”តិ ឯត្ថបិ។ តេនាហ “អនារោបិតេ”តិ។

១០១. **ត**ន្តិ អញ្ញវាទកវិហេសករោបនកម្មំ។ **អស្សា**តិ ភវេយ្យ, ហោតិ វា។

១០២. **កិ**ន្តិ កឹ វចនំ។ **យេនា**តិ យេន ព្យាធិនា កថេតុំ ន សក្កោតិ, តាទិសោ ព្យាធិ មុខេ ហោតីតិ យោជនា។ **តប្បច្ចយា**តិ តតោ កថិតការណាតិ។ ទុតិយំ។

៣. ឧជ្ឈាបនកសិក្ខាបទំ

១០៣. តតិយេ **ភិក្ខូ ឧជ្ឈាបេន្តី**តិ ឯត្ថ “ភិក្ខូ”តិ ការិតកម្មត្តា ករណត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ “តេហិ ភិក្ខូហី”តិ។ ឱការវិបរីតោ ឧការោតិ ច ឈេសទ្ទោ ញាណត្ថោតិ ច ទស្សេន្តោ អាហ “អវជានាបេន្តី”តិ។ “តំ អាយស្មន្ត”ន្តិ បទំ “អវជានាបេន្តី”តិ បទេ ធាតុកម្មំ។ អនេកត្ថត្តា ធាតូនំ ឈេសទ្ទោ ឱលោកនត្ថោ ច ចិន្តនត្ថោ ច ហោតិ, តេនាហ “ឱលោកាបេន្តី”តិអាទិ។ **ឯត្ថា**តិ “ភិក្ខូ ឧជ្ឈាបេន្តី”តិ បទេ។ **ឆន្ទាយា**តិ ឆន្ទត្ថំ។ យេសំ សេនាសនានិ ច បញ្ញបេតិ, ភត្តានិ ច ឧទ្ទិសតិ, តេសំ អត្តនិ បេមត្ថន្តិ អត្ថោ។ អដ្ឋកថាយំ បន “ឆន្ទាយាតិ ឆន្ទេនា”តិ វុត្តំ។ ឥមិនា លិង្គវិបល្លាសនយោ វុត្តោ។ បរេសំ អត្តនោ បេមេនាតិ អត្ថោ។ **បក្ខបាតេនា**តិ អត្តនោ បក្ខេ បាតាបនេន។

១០៥. ឧជ្ឈាបេន្តិ អនេនាតិ **ឧជ្ឈាបនកំ**។ ខិយ្យន្តិ អនេនាតិ **ខិយ្យនក**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “យេន វចនេនា”តិអាទិ។

១០៦. ឧបសម្បន្នំ សង្ឃេន សម្មតំ មង្កុកត្តុកាមោតិ សម្ពន្ធំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបសម្បន្នំ សង្ឃេន សម្មត”ន្តិអាទិ។ សម្ពជ្ឈនំ **សម្ពន្ធោ**, កាតព្ពោតិ យោជនា។ ឧបសម្បន្នស្ស សង្ឃេន សម្មតស្ស អវណ្ណំ កត្តុកាមោ អយសំ កត្តុកាមោតិ វិភត្តិវិបរិណាមេន សម្ពន្ធំ ទស្សេន្តោ អាហ “វិភត្តិវិបរិណាមោ កាតព្ពោ”តិ។ “វសេនា”តិ បទំ វិភត្តិវិបរិណាមោ កាតព្ពោ”តិ បទេ វិសេសនំ។ យស្មា វិសេសោ នត្ថិ, តស្មា កតន្តិ យោជនា។ **ត**ន្តិ “ខិយ្យនក”ន្តិ បទំ។ **សោ ច ភិក្ខូ**តិ ឧជ្ឈាបនកោ ច ខិយ្យនកោ ច សោ ច ភិក្ខុ។ **អថា**តិ តស្មា ឧជ្ឈាបនកខិយ្យនកករត្តា។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ **អស្សា**តិ ភវេយ្យ។

“ឧបសម្បន្ន”ន្តិ បទំ “ឧជ្ឈាបេតី”តិ បទេ ធាតុកម្មំ “អនុបសម្បន្ន”ន្តិ បទំ ការិតកម្មំ, “អនុបសម្បន្ន”ន្តិ បទំ “ឧជ្ឈាបេតី”តិ ការិតកិរិយំ អបេក្ខិត្វា កម្មំ ហោតិ។ “ខិយ្យតី”តិ សុទ្ធកិរិយាយ អបេក្ខាយ វិភត្តិវិបល្លាសោ ហោតីតិ អាហ “តស្ស វា”តិអាទិ។ **តស្សា**តិ អនុបសម្បន្នស្ស សន្តិកេតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ សង្ឃេន សម្មតំ

ឧបសម្បន្នំ។ “សង្ឃេន អសម្មត”ន្តិ ឯត្ថ ន អបលោកនកម្មេន អសម្មតំ, កម្មវាចាយ បន អសម្មតន្តិ អាហ “កម្មវាចាយា”តិអាទិ។ ទ្វេ តយោ ហុត្វា កម្មវាចាយ សម្មនិតុមសក្កុណេយ្យត្តា អសម្មតន្តិ ច ទស្សេន្តោ អាហ “យត្រា”តិអាទិ។ **យត្រា**តិ យស្មឹ វិហារេ។ “អនុបសម្បន្នំ សង្ឃេន សម្មត”ន្តិ ឯត្ថ អនុបសម្បន្នស្ស សម្មុតិយោទាតុមសក្កុណេយ្យត្តា បុព្ពវោហារវសេន សម្មតន្តិ វុត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កិញ្ចាបី”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ អនុបសម្បន្នភាវេ ឋិតំ។ **ព្យត្តស្សា**តិ វិយត្តស្ស។ សង្ឃេន វា កតោតិ យោជនាតិ។ តតិយំ។

៤. បឋមសេនាសនសិក្ខាបទំ

១០៨. ចតុត្ថេ ហិមមេវ ហិមន្តោ, ហិមន្តេ និយុត្តោ **ហេមន្តិកោ,** កាលោតិ អាហ “ហេមន្តកាលេ”តិ។ ឱតាបេន្តា បក្កមឹសូតិ សម្ពន្ធោ។ កាលសទ្ទស្ស សម្ពន្ធិសទ្ទត្តា សម្ពន្ធាបេក្ខោតិ អាហ “យស្ស កស្សចី”តិ។ **ហិមវស្សេនា**តិ ហិមេន ច វស្សេន ច។

១១០. “វស្សិកោ”តិ ន សង្កេតាតិ **អវស្សិកសង្កេតា**។ “អដ្ឋ មាសេ”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ “អវស្សិកសង្កេតេ”តិ វិសេសិតត្តា ហេមន្តិកគិម្ហិកមាសាយេវ គហេតព្ពាតិ អាហ “ចត្តារោ ហេមន្តិកេ”តិអាទិ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ រុក្ខេ។ ន ឩហទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “កាកា វា”តិ ឯត្ថ វាសទ្ទោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ។ តេនាហ “អញ្ញេ វា សកុន្តា”តិ។ **តស្មា**តិ យស្មា អនុជានាតិ, តស្មា។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ រុក្ខេ, វិស្សមិត្វា គច្ឆន្តីតិ យោជនា។ **យស្មិ**ន្តិ រុក្ខេ, កត្វា វសន្តីតិ យោជនា។ អដ្ឋ មាសេ ឯវាតិ សម្ពន្ធោ អាហ “យេសុ ជនបទេសូ”តិអាទិ ។ **តេសុបី**តិ ជនបទេសុបិ។ អវស្សិកសង្កេតេ ឯវាតិ សម្ពន្ធោ អាហ “យត្ថា”តិអាទិ។ **យត្ថា**តិ យេសុ ជនបទេសុ។ “វិគតវលាហកំ វិសុទ្ធំ នភំ ហោតី”តិ ឥមិនា សចេ អវិគតវលាហកំ អវិសុទ្ធំ នភំ ហោតិ, និក្ខិបិតុំ ន វដ្ដតីតិ ទីបេតិ។ “ឯវរូបេ កាលេ”តិ បទំ “និក្ខិបិតុំ វដ្ដតី”តិ បទេ អាធារោ។

អព្ភោកាសិកេនាបីតិ អព្ភោកាសធុតង្គយុត្តេនាបិ។ បិសទ្ទោ រុក្ខមូលិកស្ស អបេក្ខកោ។ វត្តំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តស្ស ហី”តិអាទិ។ **តស្សា**តិ អព្ភោកាសិកស្ស។ ហិសទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ។ **តត្ថេវា**តិ បុគ្គលិកមញ្ចកេយេវ។ សង្ឃិកំ មញ្ចន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វីតមញ្ចកោ**តិ វាយិតមញ្ចកោ។ **តស្មិ**ន្តិ វីតមញ្ចកេ។ បុរាណមញ្ចកោ នស្សន្តោបិ អនគ្ឃោតិ អាហ “បុរាណមញ្ចកោ គហេតព្ពោ”តិ។ ចម្មេន អវនហិតព្ពោតិ **ឱនទ្ធោ,** សោ ឯវ **ឱនទ្ធកោ**។ គហេត្វា ច បន បញ្ញបេត្វា និបជ្ជិតុំ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ **អសមយេ**តិ វស្សិកសង្ខាតេ អកាលេ។ **ចតុគ្គុណេនាបី**តិ ចតុបដលេនបិ។ វដ្ដន្តិ វលាហកា អាវដ្ដន្តិ អស្មឹ សមយេតិ វដ្ដលោ, សោ ឯវ វដ្ដលិកោ, សត្តាហំ វដ្ដលិកោ, សត្តាហោ វា វដ្ដលិកោ **សត្តាហវដ្ដលិកោ,** សោ អាទិ យេសំ តានីតិ សត្តាហវដ្ដលិកាទីនិ។ អាទិសទ្ទេន សត្តាហតោ ឩនាធិកានិ គហេតព្ពានិ។ **កាយានុគតិកត្តា**តិ កាយំ អនុគមកត្តា កាយសទិសត្តាតិ អត្ថោ។

បណ្ណកុដីសូតិ បណ្ណេន ឆាទិតកុដីសុ។ **សភាគភិក្ខូន**ន្តិ អត្តនា សភាគភិក្ខូនំ, សន្តិកន្តិ សម្ពន្ធោ។ អនោវស្សកេ ឋានេតិ យោជនា។ **លគ្គេត្វា**តិ លម្ពេត្វា, អយមេវ វា បាឋោ។ “សម្មជ្ជនិ”ន្តិ បទំ “គហេត្វា”តិ បទេ អវុត្តកម្មំ, “ឋបេតព្ពា”តិ បទេ វុត្តកម្មំ។ **ធោវិត្វា**តិ សម្មជ្ជនី សុទ្ធំ កត្វា។ **ឧបោសថាគារាទីសូ**តិអាទិសទ្ទេន បរិវេណាទីនិ គហេតព្ពានិ។

យោ បន ភិក្ខុ គន្តុកាមោ ហោតិ, តេនាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ សាលាយំ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យស្មឹ កិស្មិញ្ចិ ឋានេ។ **បាកតិកដ្ឋានេ**តិ បកតិយា គហិតដ្ឋានេ។ **តត្រ តត្រេវា**តិ តេសុ តេសុ ចេតិយង្គណាទីសុយេវ ។ **អសនសាល**ន្តិ អសន្តិ ភក្ខន្តិ អស្សំ សាលាយន្តិ **អសនា,** អសនា ច សា សាលា ចេតិ **អសនសាលា,** ភោជនសាលាតិ អត្ថោ។ **តត្រា**តិ តស្ស សម្មជ្ជន្តស្ស, តស្មឹ “វត្តំ ជានិតព្ព”ន្តិ បាឋេ វា។ **មជ្ឈតោ**តិ បរិត្តតោ, សុទ្ធដ្ឋានតោតិ អត្ថោ។ **បាទដ្ឋានាភិមុខា**តិ សម្មជ្ជន្តស្ស បាទដ្ឋានំ អភិមុខា។ **វាលិកា ហរិតព្ពា**តិ បំសុ ច វាលិកា ច អបនេតព្ពា។ សម្មុញ្ជនីសលាកាយ បរំ បេល្លេតព្ពាតិ អធិប្បាយោ។ **ពហី**តិ សម្មជ្ជិតព្ពតលតោ ពហិ។

១១១. **មសារកោតី**តិ ឯត្ថ ឥតិសទ្ទោ នាមបរិយាយោ, មសារកោ នាមាតិ អត្ថោ។ ឯវំ ពុន្ទិកាពទ្ធោតីតិអាទីសុបិ។ បាទេ មសិត្វា វិជ្ឈិត្វា តត្ថ អដនិយោ បវេសេតព្ពា ឯត្ថាតិ **មសារកោ**។ ពុន្ទោ ឯវ **ពុន្ទិកោ,** បាទោ, តស្មឹ អាពទ្ធា ពន្ធិតា អដនី យស្សាតិ **ពុន្ទិកាពទ្ធោ**។ កុឡីរស្ស បាទោ វិយ បាទោ យស្សាតិ **កុឡីរបាទកោ,** យថា កុឡីរោ វង្កបាទោ ហោតិ, ឯវំ វង្កបាទោតិ វុត្តំ ហោតិ។ អាហច្ច អង្គេ វិជ្ឈិត្វា តត្ថ បវេសិតោ បាទោ យស្សាតិ **អាហច្ចបាទកោ។ អាណិ**ន្តិ អគ្គខិលំ។ មញ្ចតិ បុគ្គលំ ធារេតីតិ **មញ្ចោ**។ បីឋតិ វិសមទុក្ខំ ហឹសតីតិ **បីឋំ។ បណរោ**តិ ឯកោ តូរិយវិសេសោ, តស្ស សណ្ឋានំ កត្វាតិ អត្ថោ។ តញ្ហិ ឯតរហិ ពុទ្ធបដិមស្ស បល្លង្កសណ្ឋានំ ហោតិ។ **ត**ន្តិ កោច្ឆំ។ ករោន្តិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ សេនាសនបរិភោគេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ត**ន្តិ

កោច្ឆំ មហគ្ឃំ ហោតិ, មហគ្ឃត្តា ភទ្ទបីឋន្តិបិ វុច្ចតិ។ **យេនា**តិ យេន ភិក្ខុនា។ “ថាមមជ្ឈិមស្សា”តិ បទេន បមាណមជ្ឈិមំ និវត្តេតិ។

ឯត្ថាតិ “អនាបុច្ឆំ វា គច្ឆេយ្យា”តិ បទេ។ ថេរោ អាណាបេតីតិ យោជនា។ **អាណាបេតី**តិ ច អាណ-ធាតុយា ឯវ បេសនសង្ខាតស្ស ហេតុត្ថស្ស វាចកត្តា ណាបេសទ្ទោ ស្វត្ថោវ។ **សោ**តិ ទហរោ។ **តថា**តិ យថា ថេរេន វុត្តោ, តថា កត្វាតិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ ទិវាដ្ឋានេ, មញ្ចបីឋេ វា។ **តតោ**តិ ឋបនកាលតោ។ បរិពុន្ធេតិ ហី សេតីតិ **បលិពោធោ**, បរិសទ្ទោ ឧបសគ្គោ, សោ វិការវសេន អញ្ញថា ជាតោ។ សោ បលិពោធោ អញ្ញត្ថ អាវាសាទិកោ, ឥធ បន សន្ថរាបិតមញ្ចាទិកោ។ **សាយ**ន្តិ សាយន្ហេ, ភុម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ ថេរោ ភណតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ មញ្ចបីឋេ។ “ពាលោ ហោតី”តិ វត្វា តស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អនុគ្គហិតវត្តោ”តិ។ អនុគ្គហិតំ វត្តំ យេនាតិ **អនុគ្គហិតវត្តោ**, ថេរោ។ **តជ្ជេតី**តិ ឧព្ពេជេតិ។ **តស្មិ**ន្តិ ទហរេ។ **អស្សា**តិ ថេរស្ស។

អាណត្តិក្ខណេយេវាតិ ថេរស្ស បេសនក្ខណេយេវ។ ទហរោ វទតីតិ យោជនា។ “ថេរោ”តិ បទំ “វត្វា គច្ឆតី”តិ បទទ្វយេ កត្តា, “ការេតព្ពោ”តិ បទេ កម្មំ។ នន្តិ មញ្ចបីឋំ, “បញ្ញបេត្វា”តិបទមបេក្ខិយ ឯវំ វុត្តំ។ នន្តិ ទហរំ វា។ “វត្វា”តិ បទមបេក្ខិយ ឯវំ វុត្តំ។ **តត្ថេវា**តិ មញ្ចបីឋេយេវ។ **អស្សា**តិ ថេរស្ស។ **តត្ថា**តិ ទិវាដ្ឋានេ។ **ភោជនសាលតោ អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តោ**តិ ភោជនសាលតោ និក្ខមិត្វា មញ្ចបីឋបញ្ញាបនដ្ឋានតោ អញ្ញំ ឋានំ គច្ឆន្តោ, ថេរោតិ យោជនា។ **តត្ថេវា**តិ ទិវាដ្ឋានេយេវ។ **យត្រិច្ឆតី**តិ យំ ឋានំ គន្តុមិច្ឆតីតិ អត្ថោ។ **អន្តរសន្និបាតេ**តិ សកលំ អហោរត្តំ អសន្និបាតេត្វា អន្តរេ សន្និបាតេ សតីតិ យោជនា។

តត្ថាតិ តស្មឹ ឋានេ។ អាគន្តុកា គណ្ហន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ គណ្ហនតោ។ **តេស**ន្តិ អាគន្តុកានំ ។ **យេហី**តិ អាវាសិកោ វា ហោតុ, អាគន្តុកោ វា, យេហិ ភិក្ខូហិ។ **តេ**តិ និសិន្នកភិក្ខូ។ ឧទ្ធំ បាឡិបាឋំ សារេតិ បវត្តេតីតិ **ឧស្សារកោ**។ ធម្មកថាយំ សាធូតិ **ធម្មកថិកោ។ តស្មិ**ន្តិ ឧស្សារកេ វា ធម្មកថិកេ វា។ **អហោរត្ត**ន្តិ អហោ ច រត្តិ ច អហោរត្តំ, អច្ចន្តសំយោគបទំ។ **ឥតរស្មិ**ន្តិ បឋមំ និសិន្នភិក្ខុតោ អញ្ញស្មឹ ភិក្ខុម្ហីតិ យោជនា។ **អន្តោ ឧបចារដ្ឋេយេវា**តិ លេឌ្ឌុបាតសង្ខាតស្ស ឧបចារស្ស អន្តោ ឋិតេយេវ, អនាទរេ ចេតំ ភុម្មំ។ **សព្ពត្ថា**តិ អាបត្តិវារអនាបត្តិវារេសុ។

១១២. ចិមិលិកំ វាតិអាទីសុ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ត**ន្តិ ចិមិលិកត្ថរណំ។ ឧត្តរិ អត្ថរិតព្ពន្តិ **ឧត្តរត្ថរណ**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧត្តរត្ថរណំ នាមា”តិអាទិ។ **ភូមិយ**ន្តិ សុធាទិបរិកម្មេន អកតាយំ បកតិភូមិយំ។ **ចម្មខណ្ឌោ**តិ ឯត្ថ ចម្មំយេវ អន្តេ ខណ្ឌត្តា ឆិន្នត្តា ចម្មខណ្ឌោតិ វុច្ចតិ។ ននុ សីហចម្មាទីនិ ន កប្បន្តីតិ អាហ “អដ្ឋកថាសុ ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តស្មា**តិ យស្មា ន ទិស្សតិ, តស្មា។ **បរិហរណេយេវា**តិ អត្តនោ សន្តកន្តិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា, បុគ្គលិកន្តិ វា បរិគ្គហេត្វា តំ តំ ឋានំ ហរណេយេវ។ បាទោ បុញ្ឆីយតិ សោធីយតិ ឯតាយាតិ **បាទបុញ្ឆនី**តិ កត្វា រជ្ជុបិលោតិកាយោ បាទបុញ្ឆនីតិ វុច្ចតីតិ អាហ “បាទបុញ្ឆនី នាមា”តិអាទិ។ មយសទ្ទលោបំ កត្វា ផលកបីឋន្តិ វុត្តន្តិ អាហ “ផលកបីឋំ នាម ផលកមយំ បីឋ”ន្តិ។ ផលកញ្ច បីឋញ្ច **ផលកបីឋ**ន្តិ វា ទស្សេតុំ វុត្តំ “អថ វា”តិ។ **ឯតេនា**តិ “ផលកបីឋ”ន្តិ បទេន។ “សង្គហិត”ន្តិ បទេ ករណំ, កត្តា វា។ **ពីជនិបត្តក**ន្តិ ចតុរស្សពីជនីយេវ សកុណបត្តសទិសត្តា ពីជនិបត្តកំ, សទិសត្ថេ កោ។ “អជ្ឈោកាសេ”តិ បទំ “បចិត្វា”តិ បទេ អាធារោ។ **អគ្គិសាលាយ**ន្តិ អគ្គិនា បចនសាលាយំ។ **បក្ការេ**តិ លេណសទិសេ បក្ការេ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។

យស្មិន្តិ បុគ្គលេ។ “អត្តនោ បុគ្គលិកមិវ ហោតី”តិ ឥមិនា អនាបត្តីតិ ទស្សេតិ។

១១៣. យោ ភិក្ខុ វា លជ្ជី ហោតិ, តថារូបំ ភិក្ខុំ វា តិ យោជនា។ “លជ្ជី ហោតី”តិ វត្វា តស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អត្តនោ បលិពោធំ វិយ មញ្ញតី”តិ។ **យោ**តិ អាបុច្ឆកោ ភិក្ខុ។ “កេនចិ ឧបទ្ទុតំ ហោតី”តិ សង្ខេបេន វុត្តមត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “សចេបិ ហី”តិអាទិ។ ហិសទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ។ វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុ គណ្ហាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តំ បទេស**ន្តិ សេនាសនដ្ឋបិតដ្ឋានំ។ **អាបទាសូ**តិ វិបត្តីសូតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ទុតិយសេនាសនសិក្ខាបទំ

១១៦. បញ្ចមេ **មញ្ចកភិសី**តិ មញ្ចេ អត្ថរិតព្ពោ មញ្ចកោ, សោយេវ ភិសីតិ មញ្ចកភិសិ។ ឯវំ បីឋកភិសិបិ។ បាវារោ កោជវោតិ ទ្វេយេវ បច្ចត្ថរណន្តិ វុត្តោតិ អាហ “បាវារោ”តិអាទិ។ **វុត្ត**ន្តិ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ។ **ទុតិយាតិក្កមេ**តិ ទុតិយបាទាតិក្កមេ។ **សេនាសនតោ**តិ សចេ ឯកំ សេនាសនំ ហោតិ, តតោ។ អថ ពហូនិ សេនាសនានិ ហោន្តិ,

សព្ពបច្ឆិមសេនាសនតោ។ ឯកោ លេឌ្ឌុបាតោ សេនាសនស្ស ឧបចារោ ហោតិ, ឯកោ បរិក្ខេបារហោតិ អាហ “ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតា”តិ។

សចេ ភិក្ខុ, សាមណេរោ, អារាមិកោ ចាតិ តយោ ហោន្តិ, ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆិត្វា សាមណេរោ វា អារាមិកោ វា ន អាបុច្ឆិតព្ពោ។ អថ សាមណេរោ, អារាមិកោ ចាតិ ទ្វេ ហោន្តិ, សាមណេរំ អនាបុច្ឆិត្វា អារាមិកោវ ន អាបុច្ឆិតព្ពោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ភិក្ខុម្ហិ សតី”តិអាទិ។ តីសុបិ អសន្តេសុ អាបុច្ឆិតព្ពវិធឹ ទស្សេតុំ វុត្តំ “តស្មិម្បិ អសតី”តិអាទិ។ **យេនា**តិ ឧបាសកេន, “ការិតោ”តិ បទេ កត្តា។ **តស្សា**តិ វិហារសាមិកស្ស។ តស្មិម្បិ អសតិ គន្តព្ពន្តិ យោជនា។ **បាសាណេសូ**តិ បាសាណផលកេសុ។ **សចេ ឧស្សហតី**តិ សចេ សក្កោតិ។ ឧស្សហន្តេន ភិក្ខុនា ឋបេតព្ពន្តិ យោជនា។ **តេបី**តិ ឧបាសកាបិ, ន សម្បជិច្ឆន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ទារុភណ្ឌាទីសុ។

បរិច្ឆេទាការេន វេណីយតិ ទិស្សតីតិ **បរិវេណំ**។ “អថ ខោ”តិ បទំ “វេទិតព្ព”ន្តិ បទេ អរុចិលក្ខណំ។ “អាសន្នេ”តិ ឥមិនា ឧបចារសទ្ទស្ស ឧបដ្ឋានត្ថអញ្ញរោបនត្ថេ និវត្តេតិ។ យស្មា វម្មិករាសិយេវ ហោតិ, តស្មាតិ យោជនា។ ឧបចិនន្តីតិ **ឧបចិកា,** តាហិ និមិត្តភូតាហិ បលុជ្ជតិ នស្សតីតិ អត្ថោ។ **សេនាសន**ន្តិ វិហារំ។ **ខាយិតុ**ន្តិ ខាទិតុំ, អយមេវ វា បាឋោ។ **ត**ន្តិ មញ្ចបីឋំ។ មញ្ចបីឋំ វិហារេ អបញ្ញបេត្វា វិហារូបចារេ បញ្ញាបនស្ស វិសេសផលំ ទស្សេតុំ អាហ “វិហារូបចារេ បនា”តិអាទិ។ វិហារូបចារេ បញ្ញបិតន្តិ សម្ពន្ធោ។

១១៨. “គច្ឆន្តេនា”តិ បទំ “គន្តព្ព”ន្តិ បទេ កត្តា។ **តថេវា**តិ យថា បុរិមភិក្ខុ ករោតិ, តថេវ។ វសន្តេន ភិក្ខុនា បដិសាមេតព្ពន្តិ យោជនា។ **វត្តិដ្ឋាន**ន្តិ វត្តិ វសនដ្ឋានំ។

យា ទីឃសាលា វា យា បណ្ណសាលា វា ឧបចិកានំ ឧដ្ឋានដ្ឋានំ ហោតិ, តតោតិ យោជនា។ **តស្មិ**ន្តិ ទីឃសាលាទិកេ។ **ហី**តិ សច្ចំ , យស្មា វា, សន្តិដ្ឋន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **សិលុច្ចយោ**តិ បព្ពតោ, តស្មឹ លេណំ **សិលុច្ចយលេណំ,** បព្ពតគុហាតិ អត្ថោ។ **ឧបចិកាសង្កា**តិ ឧបចិកានំ ឧដ្ឋានដ្ឋានន្តិ អាសង្កា។ **តតោ**តិ បាសាណបិដ្ឋិយំ វា បាសាណថម្ភេសុ វា កតសេនាសនាទិតោ។ អាគន្តុកោ យោ ភិក្ខុ អនុវុត្ថោ វសតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ អាគន្តុកោ ភិក្ខុ។ បុន **សោ**តិ អាគន្តុកោ ភិក្ខុយេវ។ **តតោ**តិ គហេត្វា ឥស្សរិយេន វសនតោ។ **ឧភោបី**តិ អាវាសិកោបិ អាគន្តុកោបិ ទ្វេ ភិក្ខូ។ **តេសូ**តិ ទ្វីសុ តីសុ។ **បច្ឆិមស្សា**តិ សព្ពបច្ឆិមស្ស។ **អាភោគេនា**តិ អាភោគមត្តេន មុត្តិ នត្ថិ, អាបុច្ឆិតព្ពមេវាតិ អធិប្បាយោ។ **អញ្ញតោ**តិ អញ្ញាវាសតោ។ **អញ្ញត្រា**តិ អញ្ញស្មឹ អាវាសេ។ **តត្ថេវា**តិ អានីតាវាសេយេវ។ **តេនា**តិ វុឌ្ឍតរេន, “សម្បដិច្ឆិតេ”តិ បទេ កត្តា។ **សម្បដិច្ឆិតេ**តិ វុឌ្ឍតរេន សម្បដិច្ឆិតេបិ ឥតរស្ស គន្តុំ វដ្ដតិ អាបុច្ឆិតត្តាតិ វទន្តិ។ **នដ្ឋំ វា**តិ នដ្ឋេ វា សេនាសនេ សតិ គីវា ន ហោតីតិ យោជនា។ **អញ្ញស្សា**តិ អរិស្សាសិកបុគ្គលស្ស។ **នដ្ឋានី**តិ នដ្ឋេសុ មញ្ចបីឋេសុ សន្តេសុ។

វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុ ច ឥស្សរិយោ ច យក្ខោ ច សីហោ ច វាឡមិគោ ច កណ្ហសប្បោ ច **វុឌ្ឍ…បេ…. កណ្ហសប្បា,** តេ អាទយោ យេសំ តេតិ **វុឌ្ឍ…បេ…. កណ្ហសប្បាទយោ,** តេសុ។ អាទិសទ្ទេន បេតាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ “បលិពុទ្ធោ”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឧបទ្ទុតោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. អនុបខជ្ជសិក្ខាបទំ

១១៩. ឆដ្ឋេ **វម្ភិត្វា**តិ និវារេត្វា, អាវរណំ កត្វាតិ អត្ថោ។ **វស្សគ្គេនា**តិ វស្សគណនាយ។ **អនុបខជ្ជា**តិ ឯត្ថ ខទ ហឹសាយន្តិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៥ ទការន្តធាតុ) វុត្តត្តា ខទសទ្ទោ ហឹសត្ថោ ហោតិ។ អនុសមីបំ ឧបគន្ត្វា ខទនំ ហឹ សនំ នាម អនុសមីបំ បវិសនមេវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អនុបវិសិត្វា”តិ។

១២០. “ជាន”ន្តិ ឯត្ថ ជាននាការំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អនុដ្ឋាបនីយោ អយ”ន្តិ។ **តេនេវា**តិ ជាននហេតុនា ឯវ។ **អស្សា**តិ “ជាន”ន្តិបទស្ស។ **ហី**តិ វិត្ថារជោតកោ។ សង្ឃោ បន ទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យស្សា**តិ វុឌ្ឍាទីសុ អញ្ញតរស្ស។ **ឯត្ថា**តិ វុឌ្ឍគិលានាទីសុ។ គិលានស្សបិ ទេតីតិ យោជនា។ “គិលានោ”តិ បទំ “ន បីឡេតព្ពោ, អនុកម្បិតព្ពោ”តិបទទ្វយេ វុត្តកម្មំ។ “កាមញ្ចា”តិ បទស្ស អនុគ្គហត្ថជោតកត្តា បនសទ្ទោ គរហត្ថជោតកោ។

១២១. មញ្ចបីឋានំ ឧបចារោ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ **យតោ**តិ យតោ កុតោចិ ឋានតោ។ យាវ មញ្ចបីឋំ អត្ថិ, តាវ ឧបចារោ នាមាតិ យោជនា។ តស្មឹ ឧបចារេ ឋិតស្ស ភិក្ខុនោ ឧបចារេតិ សម្ពន្ធោ។

“អភិនិសីទតិ វា អភិនិបជ្ជតិ វា”តិ ឯត្ថ វាសទ្ទស្ស អនិយមវិកប្បត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អភិនិសីទនមត្តេនា”តិអាទិ។

១២២. **ឥតោ**តិ វារតោ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ បាចិត្តិយវារេ។ យថា វុត្តោ, ឯវន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថេវា**តិ សព្ពេសុ ឯវ វិហារបរិវេណេសុ។ **អស្សា**តិ វិសភាគបុគ្គលស្ស។ **ឥធាបី**តិ ឥមស្មិម្បិ សិក្ខាបទេ។ **តត្ថា**តិ វិស្សាសិកបុគ្គលេ។

១២៣. បាឡិយំ “អាបទាសូ”តិបទំ “បរិសតី”តិ អជ្ឈាហារបទេន សម្ពន្ធិតព្ពន្តិ អាហ “អាបទាសូតិអាទិ”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. និក្កឌ្ឍនសិក្ខាបទំ

១២៦. សត្តមេ យេ បាសាទា វា យានិ វា ចតុស្សាលានីតិ យោជនា។ ចតស្សោ ភូមិយោ ឯតេសន្តិ **ចតុភូមកា**។ ឯវំ បញ្ចភូមកា។ **កោដ្ឋកានី**តិ ទ្វារកោដ្ឋកានិ។ “បាសាទា”តិបទមបេក្ខិយ វុត្តំ “យេ”តិបទំ, “ចតុស្សាលានី”តិបទេ អបេក្ខិតេ “យានី”តិ លិង្គវិបល្លាសោ ហោតិ។ សេនាសនេសុ ឯកេន បយោគេន ពហុកេ ទ្វារេ ភិក្ខុំ អតិក្កាមេតីតិ សម្ពន្ធោ។ នានាបយោគេហិ នានាទ្វារេ ភិក្ខុំ អតិក្កាមេន្តស្សាតិ យោជនា។ “ទ្វារគណនាយា”តិឥមិនា បយោគគណនាយាតិបិ អត្ថំ ញាបេតិ អត្ថតោ បាកដត្តា។ **អនាមសិត្វា**តិ អផុសិត្វា។

ឯត្តកានីតិ ឯតបមាណានិ។ **តស្សា**តិ និក្កឌ្ឍិយមានស្ស ភិក្ខុស្ស។ **គាឡ្ហ**ន្តិ ទឡ្ហំ។

១២៧. **ឥធាបី**តិ ឥមស្មិម្បិ សិក្ខាបទេ។ **បិ**សទ្ទោ បុរិមសិក្ខាបទាបេក្ខោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ សិក្ខាបទេសុ។ **យត្រា**តិ យស្មឹ សិក្ខាបទេ។

១២៨. **សោ**តិ ភណ្ឌនការកកលហការកោ ភិក្ខុ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **បក្ខ**ន្តិ អត្តនោ បក្ខំ។ និក្កឌ្ឍិយមានបុគ្គលបក្ខេ ឧម្មត្តកស្ស និក្កឌ្ឍតិ វា និក្កឌ្ឍាបេតិ វាតិ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ និក្កឌ្ឍកបុគ្គលបក្ខេ ឧម្មត្តកស្ស អនាបត្តីតិ សម្ពន្ធិតព្ពន្តិ។ សត្តមំ។

៨. វេហាសកុដិសិក្ខាបទំ

១២៩. អដ្ឋមេ អច្ឆន្នតលត្តា ឧបរិ វេហាសោ ឯតិស្សាតិ **ឧបរិវេហាសា**, សា ច សា កុដិ ចេតិ **ឧបរិវេហាសកុដី**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបរិអច្ឆន្នតលាយា”តិ។ តស្សា កុដិយា សរូបំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ទ្វិភូមិកកុដិយា វា”តិអាទិ។ “មញ្ចេ”ន្តិ បទំ “អភី”តិឧបសគ្គេន សម្ពន្ធិតព្ពន្តិ អាហ “អភិភវិត្វា”តិ។ “និសីទតី”តិ កិរិយាបទេន វា យោជេតព្ពោតិ អាហ “ភុម្មត្ថេ វា”តិអាទិ។ **ឯត**ន្តិ “មញ្ចេ”ន្តិបទេ ឯតំ វចនំ ឧបយោគវចនំ។ អថ វា **ឯត**ន្តិ “មញ្ចេ”ន្តិបទំ ឧបយោគវចនវន្តំ។ ឯត្ថ ច បច្ឆិមសម្ពន្ធេ អភីត្យុបសគ្គោ បទាលង្ការមត្តោ បទវិភូសនមត្តោតិ អាហ “អភីតិ ឥទំ បនា”តិអាទិ។ **បទសោភណត្ថ**ន្តិ បទស្ស អលង្ការត្ថំ វិភូសនត្ថំ បទស្ស ផុល្លិតត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ **និបតិត្វា**តិ ឯត្ថ នីត្យុបសគ្គោ ធាត្វត្ថានុវត្តកោតិ អាហ “បតិត្វា”តិ។ អថ វា និក្ខន្តត្ថវាចកោតិ អាហ “និក្ខមិត្វា វា”តិ។ ឥមិនា នីត្យុបសគ្គស្ស ធាត្វត្ថវិសេសកតំ ទីបេតិ, និក្ខន្តោ ហុត្វា បតិត្វាតិ អត្ថោ។ **ហី**តិ យស្មា។ **អាណី**តិ អគ្គខីលា។

១៣១. យា កុដិ សីសំ ន ឃដ្ដេតិ, សា **អសីសឃដ្ដា** នាមាតិ យោជនា។ “បមាណមជ្ឈិមស្សា”តិឥមិនា ថាមមជ្ឈិមំ និវត្តេតិ។ **សព្ពហេដ្ឋិមាហី**តិ សព្ពេសំ ទព្ពសម្ភារានំ ហេដ្ឋា ឋិតាហិ។ **តុលាហី**តិ គេហថម្ភានមុបរិ វិត្ថារវសេន ឋិតេហិ កដ្ឋវិសេសេហិ។ ឥមិនា អដ្ឋកថាវចនេន ច តុលាយ សរូបំ បាកដំ។ កេចិ បន តុលាយ សរូបំ អញ្ញថា វទន្តិ។ **ឯតេនា**តិ “មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស អសីសឃដ្ដា”តិវចនេន ទស្សិតា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ យា កាចិ កុដិ វុច្ចតីតិ យោជនា។ **ឧបរី**តិ ទ្វិភូមិកកុដិយំ ភូមិតោ ឧបរិ ភូមិយំ។ **អច្ឆន្នតលា**តិ អនុល្លោចតលា, អវិតានតលាតិ អត្ថោ។ **ឥធ បនា**តិ ឥមស្មឹ បន សិក្ខាបទេ។

១៣៣. **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **យាយ**ន្តិ យា អយំ កុដិ។ **តត្ថា**តិ តស្សំ សីសឃដ្ដកុដិយំ។ អនោណតេន ភិក្ខុនាតិ យោជនា។ **យស្សា**តិ កុដិយា។ **អបរិភោគ**ន្តិ ន បរិភុញ្ជិតព្ពំ, ន បរិភុញ្ជនារហន្តិ អត្ថោ។ **បតាណី**តិ បតនស្ស និវារណា អាណិ អគ្គខីលា។ សា ហិ អាពន្ធំ នយតិ បវត្តេតីតិ **អាណី**តិ វុច្ចតិ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ មញ្ចបីឋេ។ **ន និប្បតន្តី**តិ និក្ខន្តោ ហុត្វា ន បតន្តិ។ **អាហច្ចបាទកេ**តិ អង្គេ អាហនិត្វា វិជ្ឈិត្វា តត្ថ បវេសិតបាទកេ។ **នាគទន្តកាទីសូ**តិ នាគស្ស ទន្តោ វិយាតិ នាគទន្តកោ, សទិសត្ថេ កោ, សោ អាទិ យេសំ តេតិ នាគទន្តកាទយោ, តេសុ។ អាទិសទ្ទេន ភិត្តិខីលាទយោ សង្គណ្ហាតីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. មហល្លកវិហារសិក្ខាបទំ

១៣៥. នវមេ **បិដ្ឋសង្ឃាដស្សា**តិ ទ្វារពាហាយ។ សា ហិ បិដ្ឋេ ទ្វិន្នំ កវាដានំ សំ ឯកតោ ឃាដោ ឃដនំ សមាគមោ ឯតស្សត្ថីតិ បិដ្ឋសង្ឃាដោតិ វុច្ចតិ។ កុរុន្ទិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តន្តិ យោជនា។ **ត**ន្តិ មហាអដ្ឋកថាយ វុត្តវចនំ។ ឯវំ “តទេវា”តិ ឯត្ថាបិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ភគវតាបី**តិ ន មហាអដ្ឋកថាចរិយេហិ ឯវ វុត្តំ, អថ ខោ ភគវតាបិ កតោតិ យោជនា។ ទ្វារពន្ធេន អគ្គឡស្ស អវិនាភាវតោ “អគ្គឡដ្ឋបនាយា”តិ វុត្តេបិ អគ្គឡេន សហ ទ្វារពន្ធដ្ឋបនាយាតិ អត្ថោវ គហេតព្ពោតិ អាហ “សកវាដកទ្វារពន្ធដ្ឋបនាយា”តិ។ **អគ្គឡោ**តិ កវាដផលកោ។ **ឥមមេវត្ថ**ន្តិ មយា វុត្តំ ឥមំ ឯវ អត្ថំ សន្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ “អគ្គឡដ្ឋបនាយា”តិវចនេ។ **អធិប្បាយោ**តិ ភគវតោ អភិសន្ធិ។ **ហិ**-សទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ។ **កម្បតី**តិ ភុសំ កម្បតិ។ **ចលតី**តិ ឦសំ ចលតិ។ **តេនា**តិ តេន សិថិលបតនហេតុនា។ មាតិកាយំ, បទភាជនីយញ្ច “អគ្គឡដ្ឋបនាយា”តិបទស្ស សម្ពន្ធាភាវតោ តស្ស សម្ពន្ធំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ “អគ្គឡដ្ឋបនាយា”តិវចនេ ន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ អត្ថស្ស ការណស្ស ឧប្បត្តិ អត្ថុប្បត្តិ, សាយេវ **អដ្ឋុប្បត្តី**តិ វុច្ចតិ ត្ថការស្ស ដ្ឋការំ កត្វា។ អធិការតោ ទដ្ឋព្ពោតិ យោជនា។

យំ បន វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យស្សា**តិ មហាវិហារស្ស។ **ឧបរី**តិ ទ្វារតោ ឧបរិ។ **តីសុ ទិសាសូ**តិ ឧភោសុ បស្សេសុ, ឧបរីតិ តីសុ ទិសាសុ។ **តត្រាបី**តិ ឧទ្ទកេ វិហារេបិ។ **សា**តិ ភិត្តិ។ **អបរិប្ជុរឧបចារាបី**តិ សមន្តា កវាដបមាណេន អបរិប្ជុរឧបចារាបិ។ **ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទេនា**តិ ឧក្កំសបមាណេន។ ហត្ថបាសតោ អតិរេកំ ន លិម្បិតព្ពោតិ អធិប្បាយោ។ តីសុ ទិសាសុ ឯវ លិម្បិតព្ពោ ន ហោតិ, លេបោកាសេ សតិ អធោភាគេបិ លិម្បិតព្ពោតិ អាហ “សចេ បនស្សា”តិអាទិ។ **អស្សា**តិ វិហារស្ស។ អាលោកំ សន្ធេន្តិ បិទហន្តីតិ **“អាលោកសន្ធី”**តិ វុត្តេ វាតបានកវាដកាយេវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “វាតបានកវាដកា វុច្ចន្តី”តិ។ វាតំ បិវតីតិ **វាតបានំ**, ទ្វារំ, តស្មិំ បិតា កវាដកា **វាតបានកវាដកា។ តេ**តិ វាតបានកវាដកា បហរន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ អាលោកសន្ធិម្ហិ។ **សព្ពទិសាសូ**តិ ឧភោសុ បស្សេសុ, ហេដ្ឋា, ឧបរីតិ ចតូសុ ទិសាសុ។ “តស្មា”តិបទំ “លិម្បិតព្ពោ វា លេបាបេតព្ពោ វា”តិបទទ្វយេ ហេតុ។ **ឯត្ថា**តិ “អាលោកសន្ធិបរិកម្មាយា”តិបទេ។

ឥមិនាតិ សេតវណ្ណាទិនា។ **សព្ពមេត**ន្តិ ឯតំ សព្ពំ សេតវណ្ណាទិកំ។

យន្តិ កិច្ចំ។ កត្តព្ពំ កិច្ចន្តិ សម្ពន្ធោ។ សទ្ទន្តរព្យវហិតោបិ ទ្វត្តិសទ្ទោ បរិយាយសទ្ទេន សមាសោ ហោតីតិ អាហ “ឆទនស្ស ទ្វត្តិបរិយាយ”ន្តិ។ ទ្វេ វា តយោ វា បរិយាយា សមាហដាតិ **ទ្វត្តិបរិយាយំ** , សមាហារេ ទិគុ, តិសទ្ទេ បរេ ទ្វិស្ស អការោ ហោតិ។ **បរិក្ខេបោ**តិ អនុក្កមេន បរិក្ខេបោ។ អបត្ថបសគ្គស្ស បដិសេធវាចកត្តា “អហរិតេ”តិ វុត្តំ។ **ឯត្ថា**តិ “អបហរិតេ”តិ បទេ។ “ហរិត”ន្តិ ឥមិនា អធិប្បេតន្តិ សម្ពន្ធោ។ អាទិកប្បកាលេ អបរណ្ណតោ បុព្ពេ បវត្តំ អន្នំ **បុព្ពណ្ណំ**, អបរស្មិំ បុព្ពណ្ណតោ បច្ឆា បវត្តំ អន្នំ **អបរណ្ណំ**, នការទ្វយស្ស ណការទ្វយំ កត្វា។ **តេនេវា**តិ អធិប្បេតត្តា ឯវ។

វុត្តន្តិ វបិតំ, យថា “សុមេធភូតោ ភគវា”តិឯត្ថ ពោធិំ អសម្បត្តោបិ ពោធិសត្តោ សុមេធភូតោ “ភគវា”តិ វុច្ចតិ អវស្សម្ភាវិយត្តា, ឯវំ ហរិតំ អសម្បត្តម្បិ ខេត្តំ “ហរិត”ន្តិ វុច្ចតិ អវស្សម្ភាវិយត្តាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ “យស្មិម្បិ ខេត្តេ”តិអាទិនា។

អហរិតេយេវាតិ ហរិតវិរហេ ឯវ ខេត្តេតិ យោជនា។ **តត្រាបី**តិ អហរិតខេត្តេបិ។ “បិដ្ឋិវំសស្សា”តិបទំ “បស្សេ”តិបទេ សាម្យត្ថឆដ្ឋី, ឥមិនា បកតិគេហំ ទស្សេតិ។ “កូដាគារកណ្ណិកាយា”តិបទំ “ឧបរិ, ថូបិកាយា”តិបទេ សាម្យត្ថឆដ្ឋី, ឥមិនា ឯកកូដយុត្តេ មាឡាទិកេ ទស្សេតិ។ បិតំ ភិក្ខុន្តិ សម្ពន្ធោ។ និសិន្នកំ យំកញ្ចិ ជនន្តិ យោជនា។ **តស្សា**តិ បិតដ្ឋានស្ស។ **អន្តោ**តិ អព្ភន្តរេ, **ហិ** យស្មា **អយំ** ឱកាសោ បតនោកាសោតិ យោជនា។

១៣៦. **ឆាទិតំ នាមា**តិ ឯត្ថ ឆាទិតសទ្ទោ ភាវត្ថោ ហោតិ, តេនាហ “ឆាទន”ន្តិ។ **ឧជុកមេវា**តិ ឆទនុដ្ឋាបនតោ ឧទ្ធំ ឧជុកំ ឯវ។ **ត**ន្តិ ឆាទនំ។ **អបនេត្វាបី**តិ នាសេត្វាបិ។ **តស្មា**តិ យស្មា លព្ភតិ, តស្មា, បក្កមិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បរិក្ខេបេនា**តិ បរិវារេន ឆាទេន្តស្សាតិ យោជនា។ **ឥធាបី**តិ បរិយាយឆាទនេបិ អធិដ្ឋហិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តុណ្ហីភូតេនា**តិ តុណ្ហីភូតោ ហុត្វា។ **ឆទនុបរី**តិ ឆទនស្ស ឧបរិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ “តតោ ចេ ឧត្តរិ”ន្តិ ឯត្ថ តតោ ទ្វត្តិបរិយាយតោ ឧបរីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “តិណ្ណំ មគ្គានំ វា”តិអាទិ។

១៣៧. ករេន ហត្ថេន លុទិតព្ពោ, ឆិន្ទិតព្ពោ, លាតព្ពោ គហេតព្ពោតិ វា **ករឡោ**តិ កតេ អត្ថុបករណាទិតោ តិណមុដ្ឋិ ឯវាតិ អាហ “តិណមុដ្ឋិយ”ន្តិ។ នវមំ។

១០. សប្បាណកសិក្ខាបទំ

១៤០. ទសមេ **“ជាន”**ន្តិ គច្ឆន្តាទិគណោតិ អាហ “ជានន្តោ”តិ។ សំ វិជ្ជតិ បាណោ ឯត្ថាតិ **សបាណកំ។ ឯត**ន្តិ ឧទកំ។ សយំ ជានន្តោបិ បរេន ជានាបេន្តោបិ ជានាតិយេវ នាមាតិ អាហ “យថា តថា វា”តិ។ **សបាណកំ ឧទក**ន្តិ ករណត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ, តេនាហ “តេន ឧទកេនា”តិ។ **បុព្ពេ**តិ បឋវិខណន សិក្ខាបទាទិកេ។

តត្ថាតិ “សិញ្ចេយ្យ វា សិញ្ចាបេយ្យ វា”តិបទេ។ **ធារ**ន្តិ សោតំ។ **មាតិកំ បមុខ**ន្តិ មាតិកំ អភិមុខំ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ។ អញ្ញតោ ឋានតោ អញ្ញំ ឋានំ នេតីតិ យោជនា។ “សបាណកំ ឧទក”ន្តិ សាមញ្ញវចនស្សបិ វិសេសេ អវដ្ឋានតោ, វិសេសត្ថិនា ច វិសេសស្ស អនុបយោជិតព្ពតោ ឥធ វិសេសឧទកន្តិ សន្ធាយភាសិតត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥទំ បនា”តិអាទិ។ ឥទំ បន ន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យ**ន្តិ ឧទកំ “គច្ឆតី”តិបទេ កត្តា។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឧទកេតិ។ ទសមំ។

ភូតគាមវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. ឱវាទវគ្គោ

១. ឱវាទសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

១៤៤. ភិក្ខុនិវគ្គស្ស បឋមេ **តេស**ន្តិ ថេរានំ។ មហាកុលេហិ និក្ខមិត្វា បព្ពជិតាតិ យោជនា។ កុលធីតរោ វិជ្ជមានគុណំ កថយន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “ញាតិមនុស្សាន”ន្តិបទំ “កថយន្តី”តិបទេ សម្បទានំ។ **កុតោ**តិ កស្ស ថេរស្ស សន្តិកាតិ អត្ថោ។ **តេស**ន្តិ ថេរានំ គុណន្តិ សម្ពន្ធោ។ “កថេតុ”ន្តិបទមបេក្ខិត្វា “វិជ្ជមានគុណេ”តិ វត្តព្ពេ អវត្វា “វណ្ណន្តី”តិបទមបេក្ខិយ “វិជ្ជមានគុណា”តិ វុត្តំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តតោ**តិ កថនការណា អភិហរីសូតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ អភិហរណហេតុនា។

តេសន្តិ ឆព្ពគ្គិយានំ។ **តាសូ**តិ ភិក្ខុនីសុ។ “ភិក្ខុនិយោ”តិបទំ “ឧបសង្កមិត្វា”តិបទេ កម្មំ។ ឆព្ពគ្គិយានំ ភិក្ខុនីសុ ឧបសង្កមនំ លាភតណ្ហាយ ហោតិ, ភិក្ខុនីនំ ឆព្ពគ្គីសុ ឧបសង្កមនំ ចលចិត្តតាយ ហោតីតិ អញ្ញមញ្ញូបសង្កមនានំ វិសេសោ។ តិរច្ឆានភូតា កថា **តិរច្ឆានកថា** និរត្ថកកថាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “តិរច្ឆានកថន្តី”តិ។ **សគ្គមគ្គគមនេបី**តិ បិសទ្ទោ មោក្ខគមនេ បន កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ រាជានោ អារព្ភ បវត្តា កថា **រាជកថា**។ អាទិសទ្ទេន ចោរកថាទយោ សង្គណ្ហាតិ។

១៤៧. **តេ ភិក្ខូ**តិ ឆព្ពគ្គិយា ភិក្ខូ ភវេយ្យុន្តិ សម្ពន្ធោ។ អទិដ្ឋំ សច្ចំ យេហីតិ **អទិដ្ឋសច្ចា**, តេសំ ភាវោ **អទិដ្ឋសច្ចត្តំ**, តស្មា អទិដ្ឋសច្ចត្តា ពន្ធិត្វាតិ យោជនា។ **នេស**ន្តិ ឆព្ពគ្គិយានំ។ **អញ្ញេនេវ ឧបាយេនា**តិ អលទ្ធសម្មុតិតោ អញ្ញេនេវ លទ្ធសម្មុតិសង្ខាតេន ការណេន កត្តុកាមោតិ សម្ពន្ធោ។ **បរតោ**តិ បរស្មឹ បច្ឆា, ឧបរីតិ អត្ថោ។ **ករោន្តោ វា**តិ បរិពាហិរេ ករោន្តោ ឯវ ហុត្វា អាហាតិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ យស្មា ន ភូតបុព្ពានិ, ឥតិ តស្មា បរិពាហិរំ ករោន្តោ វាតិ អត្ថោ។

តត្ថាតិ “អនុជានាមី”តិអាទិវចនេ។ **សីលវា**តិ ឯត្ថ វន្តុសទ្ទោ បសំសត្ថេ ច អតិសយត្ថេ ច និច្ចយោគត្ថេ ច ហោតិ។ **តស្សា**តិ លទ្ធសម្មុតិកស្ស។ **ត**ន្តិ សីលំ។ បាតិមោក្ខសំវរសទ្ទានំ កម្មធារយភាវំ, តេហិ ច សំវុតសទ្ទស្ស តប្បុរិសភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បាតិមោក្ខោវា”តិអាទិ។ តត្ថ ឯវសទ្ទេន កម្មធារយភាវំ, ឯនសទ្ទេន ច តប្បុរិសភាវំ ទស្សេតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

វត្តតីតិ អត្តភាវំ បវត្តេតិ។ ការិតបច្ចយោ ហិ អទស្សនំ គតោ។ ឥមិនា ឥរិយាបថវិហារ ទិព្ពវិហារ ព្រហ្មវិហារ អរិយវិហារេសុ ចតូសុ វិហារេសុ អត្តភាវវត្តនំ ឥរិយាបថវិហារំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត**ន្តិ “បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតី”តិវចនំ។ **វិភង្គេ**តិ ឈានវិភង្គេ។

“សីល”ន្តិអាទីនិ អដ្ឋ បទានិ តុល្យាធិករណានិ។ អយំ បនេត្ថ សម្ពន្ធោ – សីលំ កុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា បតិដ្ឋា អាទិ ចរណំ សំយមោ សំវរោ មោក្ខំ បមោក្ខន្តិ។ **សមាបត្តិយា**តិ សមាបត្តត្ថាយ។

“ឧបេតោ”តិអាទីនិ សត្ត បទានិ អញ្ញមញ្ញវេវចនានិ។ តត្ថ **ឧបបន្នោ**តិ យុត្តោ អនុយុត្តោ។ **សមន្នាគតោ**តិ សមន្តតោ អនុ បុនប្បុនំ អាគតោតិ សមន្នាគតោ, សមង្គីភូតោតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ហិ សំសទ្ទោ សមន្តត្ថវាចកោ, អនុសទ្ទោ នឧបច្ឆិន្នត្ថវាចកោ។ **តេនា**តិ តេន ការណេន។ **បាលេតី**តិ អត្តភាវំ ពាធនតោ រក្ខតិ។ **យបេតី**តិ អត្តភាវោ បវត្តតិ។ **យាបេតី**តិ អត្តភាវំ បវត្តាបេតិ។ យប យាបនេ។ យាបនំ បវត្តនន្តិ ហិ ធាតុបាឋេសុ វុត្តំ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៨ បការន្តធាតុ)។ **វិហរតី**តិ ឯត្ថ ឯកោ អាការត្ថវាចកោ ឥតិសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ, ឥតិ វុច្ចតិ, ឥតិ វុត្តន្តិ វា យោជនា។

អាចារគោចរសទ្ទានំ ទ្វន្ទភាវំ, តេហិ ច សម្បន្នសទ្ទស្ស តប្បុរិសភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “**អាចារគោចរសម្បន្នោ**”តិអាទិ។ តត្ថ ចសទ្ទេន ទ្វន្ទភាវំ, ឯនសទ្ទេន ច តប្បុរិសភាវំ ទស្សេតិ។ **អណុ**សទ្ទោ អប្បត្ថោ, **មត្ត**សទ្ទោ បមាណត្ថោតិ អាហ “អប្បមត្តកេសូ”តិ។ “ទស្សនសីលោ”តិឥមិនា “**ទស្សាវី**”តិឯត្ថ អាវីសទ្ទស្ស តស្សីលត្ថភាវំ ទស្សេតិ។ “សមាទាយា”តិ ឯត្ថ សំបុព្ពអាបុព្ពស្ស ទាសទ្ទស្ស កម្មាបេក្ខត្តា តស្ស កម្មំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “តំ តំ សិក្ខាបទ”ន្តិ។ ឥមិនា “សិក្ខាបទេសូ”តិ ឧបយោគត្ថេ ភុម្មវចនន្តិ ទស្សេតិ។ អថ វា **សិក្ខាបទេសូ**តិ និទ្ធារណត្ថេ ភុម្មវចនមេតំ។ “តំ តំ សិក្ខាបទ”ន្តិ កម្មំ បន អជ្ឈាហរិតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ “**សមាទាយា**”តិ ឯត្ថ សំសទ្ទស្ស ច អាបុព្ពស្ស ទាសទ្ទស្ស ច យការស្ស ច អត្ថំ ទស្សេតុំ “សាធុកំ គហេត្វា”តិ វុត្តំ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមិស្សំ អដ្ឋកថាយំ។ វិត្ថារោ បន គហេតព្ពោតិ យោជនា។ **យោ**តិ កុលបុត្តោ។

អស្សាតិ លទ្ធសម្មុតិកស្ស។ យំ តំ ពហុ សុតំ នាម អត្ថិ, តំ ន សុតមត្តមេវាតិ យោជនា។ **មញ្ជូសាយ**ន្តិ បេឡាយំ។ សា ហិ សាមិកស្ស សធនត្តំ មញ្ជតេ ឥមាយាតិ “មញ្ជូសា”តិ វុច្ចតិ។ មញ្ជូសាយំ រតនំ សន្និចិតំ វិយ សុតំ សន្និចិតំ អស្មិំ បុគ្គលេតិ យោជនា, **ឯតេនា**តិ “សន្និចិត”ន្តិបទេន, ទស្សេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ លទ្ធសម្មុតិកោ ភិក្ខុ។ **សន្និចិតរតនស្សេវា**តិ សន្និចិតរតនស្ស ឥវ។ **តន្តិ** “យេ តេ ធម្មា”តិអាទិវចនំ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មិំ សិក្ខាបទេ។ **អស្សា**តិ លទ្ធសម្មុតិកស្ស ភិក្ខុនោ។ **តត្ថា**តិ “វចសា បរិចិតា”តិអាទិវចនេ។ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **បគុណា**តិ ឧជុកា។ ឧជុកោ ហិ អជិម្ហត្តា បកដ្ឋោ ឧត្តមោ គុណោតិ អត្ថេន “បគុណោ”តិ វុច្ចតិ។ **អនុបេក្ខិតា**តិ បុនប្បុនំ ឧបគន្ត្វា ឥក្ខិតា, បស្សិតា ទស្សិតាតិ អត្ថោ។ **អត្ថតោ**តិ អភិធេយ្យត្ថតោ, អដ្ឋកថាតោតិ អត្ថោ។ **ការណតោ**តិ ធម្មតោ, បាឡិតោតិ អត្ថោ។ **ទិដ្ឋិ**សទ្ទស្ស បញ្ញាសទ្ទវេវចនត្តា “បញ្ញាយា”តិ វុត្តំ។ **សុបច្ចក្ខកតា**តិ សុដ្ឋុ អក្ខានំ ឥន្ទ្រិយានំ បដិមុខំ កតា។

“ពហុស្សុតោ”តិ ឯត្ថ ពហុស្សុតស្ស តិវិធភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “អយំ បនា”តិអាទិ។ និស្សយតោ មុច្ចតីតិ **និស្សយមុច្ចនកោ**។ បរិសំ ឧបដ្ឋាបេតីតិ **បរិសុបដ្ឋាកោ**។ ភិក្ខុនិយោ ឱវទតីតិ **ភិក្ខុនោវាទកោ។ តត្ថា**តិ តិវិធេសុ ពហុស្សុតេសុ។ និស្សយមុច្ចនកេន ឯត្តកំ ឧគ្គហេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបសម្បទាយា**តិ ឧបសម្បាទេត្វា។ បញ្ច វស្សានិ ឯតស្សាតិ **បញ្ចវស្សោ**។ តេន ឧគ្គហេតព្ពន្តិ យោជនា។ **សព្ពន្តិមេនា**តិ សព្ពេសំ បរិច្ឆេទានំ អន្តេ លាមកេ បវត្តេន។ **បគុណា**តិ អជិម្ហា ឧជុកា។ **វាចុគ្គតា**តិ តស្សេវ វេវចនំ។ យស្ស ហិ បាឡិបាឋា សជ្ឈាយនកាលេ បគុណា ហោន្តិ, តស្ស វាចុគ្គតា។ យស្ស វា បន វាចុគ្គតា ហោន្តិ, តស្ស បគុណា។ តស្មា តានិ បទានិ អញ្ញមញ្ញការណវេវចនានិ។ **បក្ខទិវសេសូ**តិ ជុណ្ហបក្ខកាឡបក្ខបរិយាបន្នេសុ ទិវសេសុ។ **ធម្មសាវនត្ថាយា**តិ សម្បត្តានំ បរិសានំ ធម្មស្ស សាវនត្ថាយ សុណាបនត្ថាយាតិ អធិប្បាយោ។ **សាវនត្ថាយា**តិ ឯត្ថ យុបច្ចយបរត្តា ការិតបច្ចយោ លោបោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ តស្មា សាវិយតេ សុណាបីយតេ **សាវន**ន្តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ ភាណវារា ឧគ្គហេតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **សម្បត្តាន**ន្តិ អត្តនោ សន្តិកំ សម្បត្តានំ។ **បរិកថនត្ថាយា**តិ បរិស្សង្គេន អាលិង្គនេន កថនត្ថំ, អប្បសទ្ទសង្ខាតាយ វាចាយ កថនត្ថន្តិ អត្ថោ។ “កថាមគ្គោ”តិ វុត្តត្តា វត្ថុកថាយេវ អធិប្បេតា, ន សុត្តសង្ខាតោ បាឡិបាឋោ។ អនុ បច្ឆា, បុនប្បុនំ វា ទាយកា មោទន្តិ ឯតាយាតិ **អនុមោទនា**។ ឈានំ វា មគ្គោ វា ផលំ វា **សមណធម្មោ** នាម។ តស្ស ករណត្ថំ ឧគ្គហេតព្ពន្តិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ ចតូសុ ទិសាសុ អបដិហតោតិ **ចាតុទ្ទិសោ**, អបដិហតត្ថេ ណបច្ចយោ។

បរិសុបដ្ឋាបកេន កាតព្ពាតិ យោជនា។ **អភិវិនយេ**តិ អញ្ញមញ្ញបរិច្ឆិន្នេ វិនយបិដកេ។ **ទ្វេ វិភង្គា**តិ ភិក្ខុវិភង្គោ ច ភិក្ខុនិវិភង្គោ ច។ អសក្កោន្តេន បរិសុបដ្ឋាបកេន ភិក្ខុនាតិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ អត្តនោ អត្ថាយ ឧគ្គហេតព្ពំ ទស្សេត្វា ឥទានិ បរិសាយ អត្ថាយ ឧគ្គហេតព្ពំ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិសាយ បនា”តិអាទិ។ **អភិធម្មេ**តិ អញ្ញមញ្ញបរិច្ឆិន្នេ សុត្តន្តបិដកេ ឯវ, ន អភិធម្មបិដកេ។ **តយោ វគ្គា**តិ សគាថាវគ្គោ និទានវគ្គោ ខន្ធវគ្គោតិ តយោ វគ្គា។ **វា**សទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។ **ឯក**ន្តិ ឯកំ និបាតំ។ **តតោ តតោ**តិ និកាយតោ។ **សមុច្ចយំ កត្វា**តិ រាសិំ កត្វា។ **ន វុត្ត**ន្តិ អដ្ឋកថាសុ ន កថិតំ។ យស្ស បន នត្ថិ, សោ ន លភតីតិ យោជនា។ **សុត្តន្តេ ចា**តិ សុត្តន្តបិដកេ បន។ **ឧគ្គហិតោ**តិ សរូបកថនេន គហិតោ, ឧច្ចារិតោតិ អត្ថោ។ **ទិសាបាមោក្ខោ**តិ ទិសាសុ ឋិតានំ ភិក្ខុអាទីនំ បាមោក្ខោ។ **យេន កាមំ គមោ**តិ យថាកាមំ គមោ។

ចតូសុ និកាយេសូតិ ខុទ្ទកនិកាយតោ អញ្ញេសុ ទីឃនិកាយាទីសុ។ **ឯកស្សា**តិ អញ្ញតរស្ស ឯកស្ស ។ **ឯកនិកាយេនា**តិ ឯកស្មឹ និកាយេ លទ្ធនយេន។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តត្ថា**តិ ចតុប្បករណស្ស អដ្ឋកថាយំ។ **នានត្ថ**ន្តិ នានាបយោជនំ។ **តន្តិ** វិនយបិដកំ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកបមាណេន បតុណេន។ **ហោតី**តិ ឥតិសទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។ ឥតិ បរិសមាបនំ វេទិតព្ពន្តិ យោជនា។

ឧភយានិ ខោ បនស្សាតិ អាទិ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ញស្មិ**ន្តិ វិនយបិដកតោ ឥតរស្មឹ។ **តត្ថា**តិ "ឧភយានិ ខោ បនស្សា"តិអាទិវចនេ។ យថា យេនាការេន អាគតានិ, តំ អាការំ ទស្សេតុន្តិ យោជនា។ **បទបច្ចាភដ្ឋសង្ករទោសវិរហិតានី**តិ បទានំ បច្ចាភដ្ឋសង្ករភូតេហិ ទោសេហិ វិរហិតានិ។ ឯត្ថ ច **បទបច្ចាភដ្ឋ**ន្តិ បទានំ បដិនិវត្តិត្វា អាភស្សនំ គឡនំ, ចុតន្តិ អត្ថោ។ **បទសង្ករ**ន្តិ បទានំ វិបត្តិ, វិនាសោតិ អត្ថោ។ "**សុត្តសោ**"តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ ខន្ធកបរិវារសុត្តំ ឯវ គហេតព្ពន្តិ អាហ "ខន្ធកបរិវារតោ"តិ។ **អនុព្យញ្ជនសោ**តិ ឯត្ថ ព្យញ្ជនសទ្ទោ អក្ខរស្ស ច បទស្ស ច វាចកោតិ អាហ "អក្ខរបទបារិបូរិយា ចា"តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

"សិថិលធនិតាទីន"ន្តិបទំ "វចនេនា"តិបទេ កម្មំ, "វចនេនា"តិបទំ "សម្បន្នាគតោ"តិបទេ ហេតុ, "វិស្សដ្ឋាយ អនេលគឡាយ អត្ថស្ស វិញ្ញាបនិយា"តិបទានិ "វាចាយា"តិបទេ វិសេសនានិ។ **សិថិលធនិតាទីន**ន្តិ អាទិសទ្ទេន និគ្គហិតវិមុត្តសម្ពន្ធវវត្ថិតទីឃ រស្ស គរុ លហុ សង្ខាតា អដ្ឋ ព្យញ្ជនពុទ្ធិយោ សង្គណ្ហាតិ។ **យថាវិធានវចនេនា**តិ អក្ខរចិន្តកានំ យថា សំវិទហនវចនេន។ វាចាយេវ ករីយតិ កថីយតិ ឧច្ចារីយតិ **វាក្ករណំ** ចការស្ស កការំ កត្វា។ **ហី**តិ តទេវ យុត្តំ។ មាតុគាមោ យស្មា សរសម្បត្តិរតោ, តស្មា ហិឡេតីតិ យោជនា។ "សរសម្បត្តិរហិត"ន្តិបទំ "វចន"ន្តិបទេ វិសេសនភាវេន វិសេសំ កត្វា "ហិឡេតី"តិបទេ ហេតុភាវេន សម្បជ្ជនតោ ហេតុអន្តោគធវិសេសនន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **សព្ពាស**ន្តិ ភិក្ខុនីនំ។ "សីលាចារសម្បត្តិយា"តិឥមិនា ជាតិ គោត្ត រូប ភោគាទិនាតិអត្ថំ និវត្តេតិ។ **ការណញ្ចា**តិ អដ្ឋកថញ្ច។ **តជ្ជេត្វា**តិ ឧព្ពេជេត្វា។ **តាស**ន្តិ ភិក្ខុនីនំ។ **គិហិកាលេ**តិ ភិក្ខុនោវាទកស្ស គិហិកាលេ អនជ្ឈាបន្នបុព្ពោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហិ** តទេវ យុត្តំ។ "មាតុគាមោ"តិបទំ "ន ករោតី"តិបទេ សុទ្ធកត្តា, "ឧប្បាទេតី"តិបទេ ហេតុកត្តា។ បិតស្ស ភិក្ខុនោ ធម្មទេសនាយាបីតិ យោជនា។ **អបិ**សទ្ទោ គរហត្ថោ។ **វិសភាគេហី**តិ វិរុទ្ធេហិ វត្ថារម្មណេហិ។ **អយុត្តដ្ឋានេ**តិ បព្ពជិតានំ អននុរូបដ្ឋានេ។ **ឆន្ទរាគ**ន្តិ ពលវតណ្ហំ។ **តេនា**តិ តេន ហេតុនា។

"ឯត្ថ ចា"តិអាទិម្ហិ អយំ បន សង្គហោ –

> "សីលវា ពហុស្សុតោ ច, ស្វាគតោ ច សុវាចកោ;
> បិយោ បដិពលោ ចាបិ, នជ្ឈាបន្នោ ច វីសតី"តិ។

១៤៨. វត្ថុស្មិន្តិ អដ្ឋុប្បត្តិយំ។ កការលោបំ កត្វា គរុធម្មាតិ វុច្ចន្តីតិ អាហ "គរុកេហិ ធម្មេហី"តិ។ **តេ**តិ គរុធម្មា។ **ហី**តិ យស្មា។ "ឯកតោ"តិ សាមញ្ញេន វុត្តវចនស្ស វិសេសេន គហេតព្ពតំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ"តិ។ **យថាវត្ថុកមេវា**តិ បាចិត្តិយមេវ។ តញ្ហិ វត្ថុស្ស អាបត្តិការណស្ស អនុរូបំ បវត្តត្តា "យថាវត្ថុក"ន្តិ វុច្ចតិ។

១៤៩. បាតោតិ បគេវ, បឋមន្តិ អត្ថោ។ អសម្មដ្ឋំ សម្មជ្ជីតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ អសម្មជ្ជនេ ទោសំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ "អសម្មដ្ឋំ ហី"តិអាទិ។ **ហី**តិ តប្បាកដីករណជោតកោ។ **ត**ន្តិ បរិវេណំ។ ទិស្វា ភវេយ្យុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ អសោតុកាមានំ វិយ ភវនហេតុនា។ បរិវេណសម្មជ្ជនស្ស អានិសំសំ ទស្សេត្វា បានីយបរិភោជនិយឧបដ្ឋានស្ស តមេវ ទស្សេន្តោ អាហ "អន្តោ គាមតោ បនា"តិ អាទិ។ **តស្មិ**ន្តិ បានីយបរិភោជនីយេ។

សាខាភង្គម្បីតិ ភញ្ជិតព្ពសាខម្បិ។ **ទុតិយោ**តិ វិញ្ញូ បុរិសោ ទុតិយោ។ និសីទិតព្ពដ្ឋានំ ទស្សេន្តោ អាហ "និសីទិតព្ព"ន្តិអាទិ។ "វិហារមជ្ឈេ"តិ សាមញ្ញតោ វត្វា វិសេសតោ ទស្សេតុំ វុត្តំ "ទ្វារេ"តិ។ ឱសរន្តិ អវសរន្តិ ឯត្ថាតិ **ឱសរណំ**, តញ្ច តំ ឋានញ្ចេតិ **ឱសរណដ្ឋានំ**, តស្មឹ។ **សមគ្គត្ថា**តិ ឯត្ថ សំបុព្ពោ ច អាបុព្ពោ ច គមុសទ្ទោ ហោតិ, តតោ ហិយ្យត្តនីសង្ខាតំ ត្ថវចនំ វា ហោតិ, បញ្ចមីសង្ខាតស្ស ថវចនស្ស ត្ថត្តំ វា ហោតិ, សំយោគបរត្តា អា ឧបសគ្គោ រស្សោ ច ហោតិ, ឥតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "សម្មា អាគតត្ថា"តិ។ តត្ថ "សម្មា"តិបទេន សំសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ, "អា"ឥតិបទេន អាត្យូបសគ្គំ, "គត"ឥតិបទេន គមុធាតុំ, "ត្ថ"ឥតិបទេន ហិយ្យត្តនីសង្ខាតំ ត្ថវចនំ វា, បញ្ចមីសង្ខាតស្ស ថវចនស្ស ត្ថត្តំ វា ទស្សេតិ។ អយំ បនេត្ថត្ថោ – សមំ តុម្ហេ អាគតត្ថាតិ។ បញ្ចមីសង្ខាតស្ស ថវចនស្ស ត្ថត្តកាលេ សមំ តុម្ហេ អាគា អត្ថ ភវថាតិ។ "អាគច្ឆន្តី"តិបទេន

“វត្តន្តី”តិ ឯត្ថ វត្តធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ, “បគុណា វាចុគ្គតា”តិបទេហិ អធិប្បាយំ ទស្សេតិ។ **បាឡី**តិ គរុធម្មបាឡិ។

តត្ថាតិ តស្សំ បាឡិយំ, តេសុ វា អភិវាទនាទីសុ ចតូសុ។ **មគ្គសម្បទាន**ន្តិ មគ្គំ បរិហរិត្វា ភិក្ខុស្ស ឱកាសទានំ។ **ពីជន**ន្តិ ពីជនិយា វិធូបនំ។ **បានីយាបុច្ឆន**ន្តិ បានីយស្ស អាបុច្ឆនំ។ អាទិសទ្ទេន បរិភោជនីយាបុច្ឆនាទិកំ សង្គណ្ហាតិ។ **ឯត្ថ ចា**តិ ឯតេសុ ចតូសុ អភិវាទនាទីសុ។ “អន្តោ គាមេ វា”តិអាទីនិ ឆ បទានិ “កាតព្ពមេវា”តិបទេ អាធារោ។ **រាជុស្សារណាយា**តិ រញ្ញោ អានុភាវេន ជនានំ ឧស្សារណាយ។ មហាភិក្ខុសង្ឃោ សន្និបតតិ ឯត្ថាតិ **មហាសន្និបាតំ,** តស្មិំ មហាសន្និបាតេ ឋានេ និសិន្នេ សតីតិ យោជនា។ **បច្ចុដ្ឋាន**ន្តិ បដិកច្ចេវ ឧដ្ឋានំ។ **តំ ត**ន្តិ សាមីចិកម្មំ។

សក្កត្វាតិ ចិត្តី កត្វា, សំ អាទរំ កត្វាតិ អត្ថោ។ តេនាហ “យថា កតោ”តិអាទិ។ **តិណ្ណំ កិច្ចាន**ន្តិ “សក្កត្វា គរុំកត្វា មានេត្វា”តិសង្ខាតានំ តិណ្ណំ កិច្ចានំ។ អនីយសទ្ទោ កម្មត្ថោតិ អាហ “ន អតិក្កមិតព្ពោ”តិ។

នត្ថិ ភិក្ខុ ឯត្ថាតិ **អភិក្ខុកោ** អាវាសោ, សោ កិត្តកេ ឋានេ អភិក្ខុកោ, យោ អាវាសោ អភិក្ខុកោ នាម ហោតីតិ អាហ “សចេ”តិ អាទិ។ “ឧបស្សយតោ”តិបទំ “អឌ្ឍយោជនព្ភន្តរេ”តិបទេ អបាទានំ។ **ឯត្ថា**តិ អភិក្ខុកេ អាវាសេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តតោ**តិ អឌ្ឍយោជនព្ភន្តរេ ឋិតអាវាសតោ។ **បរ**ន្តិ អញ្ញស្មិំ អាវាសេ, ភុម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **បច្ឆាភត្ត**ន្តិ ភត្តតោ បច្ឆា។ **តត្ថា**តិ អភិក្ខុកេ អាវាសេ។ “ភិក្ខុនិយោ”តិបទំ “វទន្តី”តិបទេ កម្មំ។ **វុត្តប្បមាណេ**តិ អឌ្ឍយោជនព្ភន្តរសង្ខាតេ វុត្តប្បមាណេ។ **សាខាមណ្ឌបេបី**តិ សាខាយ ឆាទិតមណ្ឌបេបិ។ **បិ**សទ្ទេន អាវាសេ បន កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **វុត្ថា**តិ វសិតា។ **ឯត្ថាវតា**តិ ឯកវត្តំ វសិតមត្តេន។ **ឯត្ថា**តិ សភិក្ខុកេ អាវាសេ។ ឧបគច្ឆន្តីហិ ភិក្ខុនីហិ យាចិតព្ពាតិ យោជនា។ **បក្ខស្សា**តិ អាសន្នីមាសស្ស ជុណ្ហបក្ខស្ស។ “តេវសិយ”ន្តិបទេន អវយវិអវយវភាវេន យោជេតព្ពំ។ **មយ**ន្តិ អម្ហេ។ **យតោ**តិ យេន ឧជុនា មគ្គេនាតិ សម្ពន្ធោ។ តេនាហ “តេន មគ្គេនា”តិ។ **អញ្ញេន មគ្គេនា**តិ ឧជុមគ្គតោ អញ្ញេន ជិម្ហមគ្គេន។ **អយ**ន្តិ អយំ អាវាសោ។ **តតោ**តិ ភិក្ខូនំ អាវាសតោ, ភិក្ខុនិឧបស្សយតោ វា, តទមេវ យុត្តតរំ។ វក្ខតិ ហិ “អម្ហាកំ ឧបស្សយតោ គាវុតមត្តេ”តិ។ **ខេមដ្ឋានេ**តិ អភយដ្ឋានេ។ តញ្ហិ ខីយន្តិ ភយា ឯត្ថាតិ **ខេមំ,** ខេមញ្ច តំ ឋានញ្ចេតិ ខេមដ្ឋានន្តិ កត្វា “ខេមដ្ឋាន”ន្តិ វុច្ចតិ។ **តាហិ ភិក្ខុនីហី**តិ អឌ្ឍយោជនមត្តេ ឋានេ វសន្តីហិ។ **តា ភិក្ខុនិយោ**តិ គាវុតមត្តេ ឋានេ វសន្តិយោ។ **អន្តរា**តិ តុម្ហាកំ, អម្ហាកញ្ច និវាសនដ្ឋានស្ស, និវាសនដ្ឋានតោ វា អន្តរេ វេមជ្ឈេ។ ភុម្មត្ថេ ចេតំ និស្សក្កវចនំ។ ឋិតេ មគ្គេតិ សម្ពន្ធោ “សន្តិកា”តិបទំ “អាគត”ឥតិបទេ អបាទានំ។ **តត្ថា**តិ អញ្ញាសំ ភិក្ខុនីនំ ឧបស្សយេ។ ឥតិ យាចិតព្ពាតិ យោជនា។ **តតោ**តិ ភិក្ខូនំ យាចិតព្ពតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។

ចាតុទ្ទសេតិ អាសន្នីមាសស្ស ជុណ្ហបក្ខស្ស ចតុទ្ទសន្នំ ទិវសានំ បូរណេ ទិវសេ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មិំ វិហារេ។ “ឱវាទ”ន្តិបទំ “អនុ”ឥតិបទេ កម្មំ។ **អនុជីវន្តិយោ**តិ អនុគន្ត្វា ជីវនំ វុត្តិំ ករោន្តិយោ។ វុត្តា ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **ទុតិយទិវសេ**តិ អាសន្នីបុណ្ណមិយំ។ **អថា**តិ បក្កមនានន្តរំ។ **ឯត្ថា**តិ ភិក្ខូនំ បក្កន្តត្តា អបស្សនេ។ “អាភោគំ កត្វា”តិឥមិនា អាភោគំ អកត្វា វសិតុំ ន វដ្តតីតិ ទីបេតិ។ សភិក្ខុកាវាសំ គន្តព្ពមេវាតិ អធិប្បាយោ។ **សា**តិ វស្សច្ឆេទាបត្តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **កេនចិ ករណេនា**តិ ភិក្ខាចារស្ស អសម្បទាទិនា កេនចិ និមិត្តេន។ **ហី**តិ សច្ចំ។ ភិក្ខូនំ បក្កន្តាទិការណា អភិក្ខុកាវាសេ វសន្តិយា កី អភិក្ខុកាវាសេវ បវារេតព្ពន្តិ អាហ “បវារេន្តិយា បនា”តិអាទិ។

អន្វទ្ធមាសន្តិ ឯត្ថ អនុសទ្ទោ វិច្ឆត្ថវាចកោ កម្មប្បវចនីយោ, តេន បយោគត្តា ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ “អទ្ធមាសេ អទ្ធមាសេ”តិ។ **បច្ចាសីសិតព្ពា**តិ ឯត្ថ បតិបុព្ពោ ច អាបុព្ពោ ច សិធាតុ ឥច្ឆត្ថេតិ អាហ “ឥច្ឆិតព្ពា”តិ។ សិធាតុយា ទ្វេភាវោ ហោតិ។ អាបុព្ពោ សិសិ ឥច្ឆាយន្តិបិ ធាតុបាឋេសុ វុត្តំ។ **តត្ថា**តិ “ឧបោសថបុច្ឆក”ន្តិវចនេ។ **បក្ខស្សា**តិ យស្ស កស្សចិ បក្ខស្ស។ មហាបច្ចរិយំ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឱវាទស្ស យាចនំ **ឱវាទោ** ឧត្តរបទលោបេន, សោយេវ អត្ថោ បយោជនំ **ឱវាទត្ថោ,** តទត្ថាយ។ **បាដិបទទិវសតោ**តិ ទុតិយទិវសតោ។ សោ ហិ ចន្ទោ វុទ្ធិញ្ច ហានិញ្ច បដិមុខំ បជ្ជតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា **បាដិបទោ**តិ វុច្ចតិ។ **ឥតី**តិ ឯវំ វុត្តនយេន។ ភគវា បញ្ញបេតីតិ យោជនា។ **អញ្ញស្សា**តិ ធម្មស្សវនកម្មតោ អញ្ញស្ស។ **និរន្តរ**ន្តិ អភិក្ខណំ, “បញ្ញបេតី”តិបទេ ភាវនបុំសកំ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **ឯវញ្ច សតី**តិ ឯវំ ពហុបការេ សតិ ច។ **យ**ន្តិ យំ ធម្មំ។ **សាត្ថិក**ន្តិ សបយោជនំ។ **យថានុសិដ្ឋ**ន្តិ អនុសិដ្ឋិយា អនុរូបំ។ សព្ពាយេវ ភិក្ខុនិយោបីតិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ។

ឱវាទំ គច្ឆតីតិ ឱវាទំ យាចិតុំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អារាមំ គច្ឆតិ។ **ន ឱវាទោ គន្តព្ពោ**តិ ឱវាទំ យាចិតុំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អារាមោ ន គន្តព្ពោ។ **ឱវាទោ**តិ ច ឧបយោគត្ថេ បច្ចត្តវចនន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឥតរថា ហិ សទ្ទបយោគោ

វិរុជ្ឈេយ្យ។ **ឱវាទំ គន្តុន្តិ** ឱវាទំ យាចនត្ថាយ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អារាមំ គន្តុំ។

“ទ្វេ តិស្សោ ភិក្ខុនិយោ”តិបទំ “យាចិត្វា”តិបទេ ទុតិយាកម្មំ។ “បេសេតព្ពា”តិបទេ បឋមាកម្មំ។ **ឱវាទូបសង្កមនន្តិ** ឱវាទស្ស គហណត្ថាយ ឧបសង្កមនំ។ **អារាមន្តិ** ភិក្ខុសង្ឃស្ស អារាមំ។ **តតោ**តិ គមនតោ បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេន ភិក្ខុនា**តិ ឱវាទបដិគ្គាហកេន ភិក្ខុនា។ **តន្តិ** សម្មតំ ភិក្ខុំ។

ឧស្សហតីតិ សក្កោតិ។ **បាសាទិកេនា**តិ បសាទំ អាវហេន បសាទជនកេន កាយវចីមនោកម្មេនាតិ អត្ថោ។ **សម្បាទេតូ**តិ តិវិធំ សិក្ខំ សម្បាទេតុ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន “បាសាទិកេន សម្បាទេតូ”តិ វចនមត្តេន។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។ **ឯតន្តិ** “តាហី”តិវចនំ។

ឯត្ថ ច ភិក្ខូនំ សង្ឃគណបុគ្គលវសេន វចនវារោ តិវិធោ ហោតិ, តំ តិវិធំ វចនវារំ ភិក្ខុនីនំ សង្ឃគណ បុគ្គលវសេន តីហិ វចនវារេហិ គុណិតំ កត្វា នវ វចនវារា ហោន្តិ, តំ អាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “តត្រាយំ វចនក្កមោ”តិ។ **តត្រា**តិ បុរិមវចនាបេក្ខំ។ វចនាការោ បាកដោវ។

ឯកា ភិក្ខុនី វា ពហូហិ ភិក្ខុនីឧបស្សយេហិ ឱវាទត្ថាយ បេសិតេ វចនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “ភិក្ខុនិសង្ឃោ ច អយ្យា”តិអាទិ។

តេនាបីតិ ឱវាទបដិគ្គាហកេនាបិ “ឱវាទ”ន្តិបទំ “បដិគ្គាហកេនា”តិ បទេ កម្មំ។ បុន “ឱវាទ”ន្តិបទំ “អបដិគ្គហេតុ”ន្តិបទេ កម្មំ។ ពលតិ អស្សាសបស្សាសមត្តេន ជីវតិ, ន បញ្ញាជីវិតេនាតិ **ពាលោ**។ គិលាយតិ រុជតីតិ **គិលានោ**។ គមិស្សតិ គន្តុំ ភព្ពោតិ **គមិកោ**។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – គន្តុំ ភព្ពោ យោ ភិក្ខុ គមិស្សតិ គមនំ ករិស្សតិ, ឥតិ តស្មា សោ ភិក្ខុ គមិកោ នាម។ អថ វា យោ ភិក្ខុ គន្តុំ ភព្ពត្តា គមិស្សតិ គមនំ ករិស្សតិ, ឥតិ តស្មា សោ ភិក្ខុ គមិកោ នាមាតិ។ “ភព្ពោ”តិ ច ហេតុអន្តោគធវិសេសនំ។

តត្ថាតិ ពាលាទីសុ តីសុ បុគ្គលេសុ។ **ទុតិយបក្ខទិវសេ**តិ បាដិបទតោ ទុតិយបក្ខទិវសេ។ **ឧបោសថគ្គេ**តិ ឧបោសថគេហេ។ តញ្ហិ ឧបោសថំ គណ្ហន្តិ, ឧបោសថោ វា គយ្ហតិ អស្មិន្តិ **“ឧបោសថគ្គ”**ន្តិ វុច្ចតិ។ តស្មឹ ឧបោសថគ្គេ។ “អនារោចេតុ”ន្តិ វចនស្ស ញាបកំ ទស្សេត្វា “អបច្ចាហរិតុ”ន្តិ វចនស្ស តមេវ ទស្សេន្តោ អាហ “អបរម្បិ វុត្ត”ន្តិអាទិ។

តត្ថាតិ ឱវាទបដិគ្គាហកេសុ ភិក្ខូសុ។ **នោ ចស្សា**តិ នោ ចេ អស្ស។ **សភំ វា**តិ សមជ្ជំ វា។ សា ហិ សហ ភាសន្តិ ឯត្ថ, សន្តេហិ វា ភាតិ ទិព្បតីតិ **“សភា”**តិ វុច្ចតិ, តំ សភំ វា ឧបសង្កមិស្សាមីតិ យោជនា។ **តត្រា**តិ តស្មឹ សភាទិកេ។ ឯវំ “តត្ថា”តិបទេបិ។

ចតុទ្ទសន្នំ បូរណោ **ចាតុទ្ទសោ**, តស្មឹ បវារេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ភិក្ខុសង្ឃេ**តិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស សន្តិកេ, សមីបត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **អជ្ជតនា**តិ ឯត្ថ អស្មឹ អហនិ អជ្ជ, ឥមសទ្ទតោ អហនីតិ អត្ថេ ជ្ជបច្ចយោ, ឥមសទ្ទស្ស ច អការោ, អជ្ជ ឯវ អជ្ជតនា, ស្វត្ថោ ហិ តនបច្ចយោ។ អបរស្មឹ អហនិ **អបរជ្ជ**, អបរសទ្ទតោ អហនីតិ អត្ថេ ជ្ជបច្ចយោ សត្តម្យន្តោយេវ។ **ឯត្ថា**តិ បវារណេ, “អនុជានាមី”តិអាទិវចនេ វា។ **ហី**តិ សច្ចំ។

កោលាហលន្តិ កោតូហលំ។ **បឋមំ ភិក្ខុនី យាចិតព្ពា**តិ សង្ឃេន បឋមំ ភិក្ខុនី យាចិតព្ពា។

តាយ ភិក្ខុនិយា វចនីយោ អស្សាតិ យោជនា។ **បស្សន្តោ បដិករិស្សតី**តិ វជ្ជាវជ្ជំ បស្សន្តោ ហុត្វា បដិករិស្សតិ។

ឧភិន្នន្តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ។ **យថាឋានេយេវា**តិ យំ យំ ឋានំ យថាឋានំ, តស្មឹ យថាឋានេយេវ។ **កេនចិ បរិយាយេនា**តិ កេនចិ ការណេន។ អវបុព្ពោ វរសទ្ទោ បិហិតត្ថោតិ អាហ “បិហិតោ”តិ។ **វចនំយេវា**តិ ឱវាទវចនំយេវ។ **បថោ**តិ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ ឋានស្ស ការណត្តា បថោ។ **ទោសំ បនា**តិ អភិក្កមនាទីសុ អាទីនវំ បន។ **អញ្ញេន្តី**តិ មក្ខេន្តិ។ ភិក្ខូហិ បន ឱវទិតុំ អនុសាសិតុំ វដ្តតីតិ យោជនា។

អញ្ញន្តិ ឱវាទតោ អញ្ញំ។ **ឯសោ**តិ គរុធម្មោ។

១៥០. “អធម្មកម្មេ”តិ ឯត្ថ កតមំ កម្មំ នាមាតិ អាហ “អធម្មកម្មេតិអាទីសូ”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ អធម្មកម្ម ធម្មកម្មេសុ។

១៥២. ឧទ្ទេសំ ទេន្តោ ភណតិ, អនាបត្តីតិ យោជនា។ **ឱសារេតី**តិ កថេតិ។ **ចតុបរិសតី**តិ ចតុបរិសស្មឹ។ **តត្រាបី**តិ តេន ភិក្ខុនីនំ សុណនការណេនាតិ។ បឋមំ។

២. អត្ថង្គតសិក្ខាបទំ

១៥៣. ទុតិយេ **បរិយាយ**សទ្ទោ វារត្ថោតិ អាហ “វារេនា”តិ។ វារោតិ ច អនុក្កមោយេវាតិ អាហ “បដិបាដិយាតិ អត្ថោ”តិ។ អធិកំ ចិត្តំ ឥមស្សាតិ **អធិចេតោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អធិចិត្តវតោ”តិអាទិ។ អធិចិត្តំ នាម ឥធ អរហត្តផលចិត្តមេវ, ន វិបស្សនាបាទកភូតំ អដ្ឋសមាបត្តិចិត្តន្តិ អាហ “អរហត្តផលចិត្តេនា”តិ។ “អធិចិត្តសិក្ខា”តិអាទីសុ (បារា. ៤៥; ទី. និ. ៣.៣០៥; ម. និ. ១.៤៩៧; អ. និ. ៦.១០៥; មហានិ. ១០) ហិ វិបស្សនាបាទកភូតំ អដ្ឋសមាបត្តិចិត្តំ “អធិចិត្ត”ន្តិ វុច្ចតិ។ **ន បមជ្ជតោ**តិ ន បមជ្ជន្តស្ស។ **សាតច្ចកិរិយាយា**តិ សតតករណេន។ ឧភោ លោកេ មុនតិ ជានាតីតិ **មុនី**តិ ច, មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ មុនេនដ្ឋេន ជាននត្ថេន, តមស្សត្ថីតិ **មុនី**តិ ច ទស្សេន្តោ អាហ “មុនិនោតី”តិអាទិ។ តត្ថ “យោ មុនតិ…បេ… មុនេនេន វា”តិឥមិនា បឋមត្ថំ ទស្សេតិ, “មោនំ វុច្ចតិ…បេ… វុច្ចតី”តិឥមិនា ទុតិយត្ថំ ទស្សេតិ។ មុន គតិយន្តិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៥ បការន្តធាតុ) វុត្តត្តា “យោ មុនតី”តិ ឯត្ថ ភូវាទិគណិកោ មុន ធាតុយេវ, ន កីយាទិគណិកោ មុធាតូតិ ទដ្ឋព្ពំ។ អថ វា មុន ញាណេតិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៧ កិយាទិគណិក) វុត្តត្តា “មុនាតី”តិ កីយាទិគណិកោវ។ ធាត្វន្តនការលោបោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ “មោនំ វុច្ចតិ ញាណ”ន្តិ ចេត្ថ ញាណំ នាម អរហត្តញាណមេវ។ មោនស្ស បថោ **មោនបថោ**តិ វុត្តេ សត្តតឹស ពោធិបក្ខិយធម្មាវ អធិប្បេតាតិ អាហ “សត្តតឹសពោធិបក្ខិយធម្មេសូ”តិ។ អថ វា អធិសីលសិក្ខាទយោ អធិប្បេតាតិ អាហ “តីសុ វា សិក្ខាសូ”តិ។ **បុព្ពភាគបដិបទ**ន្តិ អរហត្តញាណស្ស បុព្ពភាគេ បវត្តំ សីលសមថវិបស្សនាសង្ខាតំ បដិបទំ។ **បុព្ពភាគេ**តិ អរហត្តញាណស្ស បុព្ពភាគេ។ **ឯត្ថា**តិ “អធិចេតសោ…បេ… សិក្ខតោ”តិ វចនេ។ “តាទិនោ”តិបទំ “មុនិនោ”តិបទេន យោជេតព្ពន្តិ អាហ “តាទិសស្ស ខីណាសវមុនិនោ”តិ។ **ឯត្ថា**តិ “សោកា ន ភវន្តិ តាទិនោ”តិ វចនេ។ រាគាទយោ ឧបសមេតីតិ **ឧបសន្តោ**តិ ទស្សេតុំ វុត្តំ “រាគាទីន”ន្តិ។ សតិ អស្សត្ថីតិ **សតិមា**តិ កត្វា មន្តុសទ្ទោ និច្ចយោគត្ថោតិ អាហ “សតិយា អវិរហិតស្សា”តិ។

ន កសីយតិ ន វិលេខីយតីតិ **អកាសោ**, សោយេវ **អាកាសោ**។ អន្តរេន ឆិទ្ទេន ឥក្ខិតព្ពោតិ **អន្តលិក្ខោ**។ អាកាសោ ហិ ចតុព្ពិធោ អជដាកាសោ, កសិណុគ្ឃាដិមាកាសោ, បរិច្ឆិន្នាកាសោ, រូបបរិច្ឆេទាកាសោតិ។ តត្ថ អជដាកាសោវ ឥធាធិប្បេតោ “អន្តលិក្ខេ”តិ វិសេសិតត្តា។ តេនាហ “ន កសិណុគ្ឃាដិមេ, ន បន រូបបរិច្ឆេទេ”តិ។ បរិច្ឆិន្នាកាសោបិ រូបបរិច្ឆេទាកាសេន សង្គហិតោ។ “ម”ន្តិ បទំ “អវមញ្ញន្តី”តិ បទេ កម្មំ។ **ឯត្តកមេវា**តិ ឯតប្បមាណំ “អធិចេតសោ”តិអាទិសង្ខាតំ វចនមេវ, ន អញ្ញំ ពុទ្ធវចនន្តិ អត្ថោ។ **អយ**ន្តិ ចូឡបន្ថកោ ថេរោ។ **ហន្ទា**តិ វវស្សគ្គត្ថេ និបាតោ។ មម អានុភាវំ ទស្សេមិ, តុម្ហេ បស្សថ គណ្ហថាតិ អធិប្បាយោ។ **វុដ្ឋាយា**តិ តតោ ចតុត្ថជ្ឈានតោ វុដ្ឋហិត្វា។ **អន្តរាបិ ធាយតី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទស្ស អដ្ឋានត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អន្តរធាយតិបី”តិ។ ឯសេវ នយោ “សេយ្យម្បិ កប្បេតី”តិ ឯត្ថបិ។ **ថេរោ**តិ ចូឡបន្ថកោ ថេរោ។ ឥទំ បទំ អន្តរន្តរា យុត្តដ្ឋានេសុ សម្ពន្ធិត្វា “តញ្ចេវ ភណតី”តិឥមិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ភាតុថេរស្សា**តិ ជេដ្ឋកភាតុភូតស្ស មហាបន្ថកថេរស្ស។

បទ្មន្តិ គាថាយំ តយោ បាទា ឥន្ទវជិរា, ចតុត្ថបាទោ ឧបេន្ទវជិរោ។ តស្មា បទ្មន្តិ ឯត្ថ មការេ បរេ ទុការុការស្ស លោបំ កត្វា បរក្ខរំ នេត្វា “បទ្ម”ន្តិ ទ្វិភាវេន លិខិតព្ពំ។ **អវីតគន្ធ**ន្តិ ឯត្ថ **វី**តិ ទីឃុច្ចារណមេវ យុត្តំ។ បង្កេ ទវតិ គច្ឆតីតិ **បទុមំ**។ កោកំ ទុក្កន្ទស្ស អាទានំ នុទតិ អបនេតីតិ **កោកនុទំ**។ សុន្ទរោ គន្ធោ ឥមស្សាតិ **សុគន្ធំ**។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – យថា កោកនុទសង្ខាតំ សុគន្ធំ បាតោ បគេវ ពាលាតបេន ផុល្លំ វិកសិតំ អវីតគន្ធំ ហុត្វា វិរោចមានំ បទុមំ សិយា, តថា អង្គីរសំ អង្គិតោ សរីរតោ និច្ឆរណបភស្សររសំ ហុត្វា វិរោចមានភូតំ អន្តលិក្ខេ តបន្តំ អាទិច្ចំ ឥវ តេជាតុកេ តបន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ បស្សាតិ។

បគុណន្តិ វាចុគ្គតំ។ **តតោ**តិ អសក្កុណេយ្យតោ។ **ន**ន្តិ ចូឡបន្ថកំ។ **ថេរោ**តិ មហាបន្ថកោ ថេរោ និក្កឌ្ឍាបេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ ចូឡបន្ថកោ។ **អថា**តិ តស្មឹ កាលេ។ ភគវា អាហាតិ យោជនា។ **ពុទ្ធចក្ខុនា**តិ អាសយានុសយឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញាណសង្ខាតេន សព្ពញ្ញុពុទ្ធានំ ចក្ខុនា។ **ត**ន្តិ ចូឡបន្ថកំ។ **តស្សា**តិ ចូឡបន្ថកស្ស។ **អថា**តិ តស្មឹ អារោចនកាលេ។ **អស្សា**តិ ចូឡបន្ថកស្ស, ទត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ រជំ មលំ ហរតិ អបនេតីតិ **រជោហរណំ**, បិលោតិកខណ្ឌំ។ **សោ**តិ ចូឡបន្ថកោ។ **តស្សា**តិ បិលោតិកខណ្ឌស្ស, “អន្ត”ន្តិបទេ អវយវិសម្ពន្ធោ។ **បរិសុទ្ធម្បី**តិ បិសទ្ទោ អបរិសុទ្ធេ បិលោតិកខណ្ឌេ កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **សំវេគ**ន្តិ សន្តាសំ ភយន្តិ អត្ថោ។ **អថា**តិ តស្មឹ អារម្ភកាលេ។ **អស្សា**តិ ចូឡបន្ថកស្ស។ “ត”ន្តិបទំ “មមាយនភាវ”ន្តិបទេន សម្ពន្ធំ កត្វា យោជនា កាតព្ពាតិ។ ទុតិយំ។

៣. ភិក្ខុនុបស្សយសិក្ខាបទំ

១៦២. តតិយេ “ឱវទតិ បាចិត្តិយស្សា”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ វិសេសតោ អត្ថោ គហេតព្ពោតិ អាហ “អដ្ឋហិ គរុធម្មេហិ ឱវទន្តស្សេវ បាចិត្តិយ”ន្តិ។ **តតោ**តិ តមស្មា សិក្ខាបទម្ហា។ **យត្ថ យត្ថា**តិ យស្មឹ យស្មឹ សិក្ខាបទេ។ **សព្ពត្ថ** តត្ថ តត្ថាតិ យោជនាតិ។ តតិយំ។

បកិណ្ណកកថា

ឯត្ថាតិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ ឥទំ បកិណ្ណកំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តីណិ បាចិត្តិយានី**តិ ភិក្ខុនោ អសម្មតត្តា ឯកំ បាចិត្តិយំ, សូរិយស្ស អត្ថង្គតត្តា ឯកំ, ភិក្ខុនុបស្សយំ ឧបសង្កមិតត្តា ឯកន្តិ តីណិ បាចិត្តិយានិ។ **កថ**ន្តិ កេន ការណេន ហោតីតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ភិក្ខុនុបស្សយំ។ **តស្សេវា**តិ សម្មតស្សេវ ភិក្ខុនោ។ **អញ្ញេន ធម្មេនា**តិ គរុធម្មេហិ អញ្ញេន ធម្មេន។ **ទិវា បនា**តិ សូរិយុគ្គមនតោ តស្ស អនត្ថង្គតេយេវាតិ។

៤. អាមិសសិក្ខាបទំ

១៦៤. ចតុត្ថេ ពហុំ មានំ កតំ យេហីតិ **ពហុកតា**។ ពហុកតា ហុត្វា ន ឱវទន្តីតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន ពហុកតា”តិអាទិ។ **ធម្មេ**តិ សីលាទិធម្មេ។ **អធិប្បាយោ**តិ “ន ពហុកតា”តិបទស្ស, ឆព្ពគ្គិយានំ វា អធិប្បាយោតិ យោជនា។ “កត្តុកាមោតិ អាទីន”ន្តិបទំ “អត្ថោ”តិបទេ វាចកសម្ពន្ធោ។

អសម្មតោ នាម ឋបិតោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **សម្មតិ**ន្តិ ភិក្ខុនោវាទកសម្មតឹ។ បច្ឆា សាមណេរភូមិយំ ឋិតោតិ យោជនាតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ចីវរទានសិក្ខាបទំ

១៦៩. បញ្ចមេ **វថិកាយា**តិ វច្ឆាយ។ សា ហិ វថស្ស ហិតត្តា វថិកាតិ វុច្ចតិ។ **សន្និដ្ឋា**តិ សមោធានវសេន ទស្សីយិត្ថាតិ សន្និដ្ឋា។ ទិដ្ឋមត្តកា មិត្តាតិ អាហ “មិត្តា”តិ។ **សេស**ន្តិ វុត្តវចនតោ សេសំ វចនំ។ **តត្រា**តិ ចីវរបដិគ្គហណសិក្ខាបទេ។ **ហី**តិ វិសេសជោតកំ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ ចីវរទានសិក្ខាបទេតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ចីវរសិព្ពនសិក្ខាបទំ

១៧៥. ឆដ្ឋេ **ឧទាយី**តិ ឯត្ថ មហាឧទាយិ, កាឡុទាយិ, លាឡុទាយីតិ តយោ ឧទាយី ហោន្តិ។ តេសុ តតិយោវាធិប្បេតោតិ អាហ “លាឡុទាយី”តិ។ បភាវេន ឋាតិ បវត្តតីតិ **បដ្ឋោ**តិ កតេ បដិពលោវ លព្ភតិ។ តេនាហ “បដិពលោ”តិ។ **និបុណោ**តិ កុសលោ។ “បដិភានេន កតចិត្ត”ន្តិឥមិនា **“បដិភានចិត្ត”**ន្តិ បទស្ស មជ្ឈេ បទលោបំ ទស្សេតិ។ **សោ**តិ លាឡុទាយី អកាសីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ ចីវរស្ស។ “យថាសំហដ”ន្តិ ឯត្ថ ឯវសទ្ទោ អជ្ឈាហរិតព្ពោតិ អាហ “យថាសំហដមេវា”តិ។

១៧៦. យំ ចីវរំ និវាសិតុំ វា បារុបិតុំ វា សក្កា ហោតិ, តំ ចីវរំ នាមាតិ យោជនា។ **ឯវំ ហី**តិ ឯវមេវ។ “ទុក្កដ”ន្តិឥមិនា “សយំ សិព្ពតិ, អាបត្តិ បាចិត្តិយស្សា”តិ ឯត្ថ អន្តរាបត្តឹ ទស្សេតិ។ **អារា**តិ សូចិ។ សា ហិ អរតិ និស្សង្គវសេន គច្ឆតិ បវិសតីតិ “អារា”តិ វុច្ចតិ, តស្សា បថោ គមនំ **អារាបថោ,** តស្មឹ, អារាបថស្ស នីហរណាវសានត្តា “នីហរណេ”តិ វុត្តំ។ **សតក្ខត្តុម្បី**តិ អនេកក្ខត្តុម្បិ។ **អាណត្តោ**តិ អាណាបីយតីតិ អាណត្តោ។ “អាណាបិតោ”តិ វត្តព្ពេ ណាបេសទ្ទស្ស លោបំ, ឥការស្ស ច អការំ កត្វា, “អាទត្តោ”តិ អាខ្យាតបទេ តេ វិភត្តិយា វិយ តបច្ចយស្ស ច ទ្វិភាវំ កត្វា ឯវំ វុត្តំ។ តេនាហ “សកឹ ចីវរំ សិព្ពាតិ វុត្តោ”តិ។ **អថ បនា**តិ តតោ អញ្ញថា បន។ **អាណត្តស្សា**តិ អាណាបិតស្ស។ សម្ពហុលានិបិ បាចិត្តិយានិ ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។

យេបិ និស្សិតកា សិព្ពន្តីតិ យោជនា, អាចរិយុបជ្ឈាយេសុ សិព្ពន្តេសូតិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ។ **តេសម្បី**តិ និស្សិតកានម្បិ។ ញាតិកានំ ភិក្ខុនីនំ ចីវរន្តិ សម្ពន្ធោ។ “អន្តេវាសិកេហី”តិបទំ “សិព្ពាបេន្តី”តិបទេ ការិតកម្មំ។ **តត្រាបី**តិ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ សិព្ពាបននេបិ។ “អន្តេវាសិកេ”តិបទំ “វញ្ចេត្វា”តិបទេ សុទ្ធកម្មំ, “សិព្ពាបេន្តី”តិបទេ ការិតកម្មំ។ **ឥតរេស**ន្តិ អាចរិយុបជ្ឈាយានន្តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សំវិធានសិក្ខាបទំ

១៨១. សត្តមេ “តាសំ ភិក្ខុនីនំ បច្ឆា គច្ឆន្តីន”ន្តិ បទានិ “បត្តចីវរ”ន្តិ បាឋសេសេន យោជេតព្ពានីតិ អាហ “បច្ឆា គច្ឆន្តីនំ បត្តចីវរ”ន្តិ។ តា ភិក្ខុនិយោ បច្ឆា គច្ឆន្តិយោតិ វិភត្តិវិបល្លាសំ កត្វា “ទូសេសុ”ន្តិបទេន យោជេតព្ពានីតិ អាហ “តា ភិក្ខុនិយោ ចោរា ទូសយិំសូ”តិ។ អថ វា វិភត្តិវិបល្លាសមកត្វា “អច្ឆិន្ទិំសូ”តិ បទេ “បត្តចីវរ”ន្តិបទំ អជ្ឈាហរិត្វា “ទូសេសុ”ន្តិបទេ “សីល”ន្តិ បាឋំ អជ្ឈាហរិត្វា យោជេតព្ពន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

១៨២-៣. សំបុណ្ណោ, វិបុណ្ណោ ច ធាធាតុ ត្វាបច្ចយោ ហោតីតិ អាហ “សំវិទហិត្វា”តិ។ **កុក្កុដោ**តិ តម្ពចូឡោ។ សោ ហិ កុកតិ អាហារត្ថំ បាណកាទយោ អាទទាតីតិ កុក្កុដោ។ **អយ**ន្តិ គាមោ។ អធិករណេ ណោតិ អាហ “សម្បទន្តិ ឯត្ថា”តិ។ **ឯត្ថា**តិ ច ឯតស្មឹ គាមេ។ ឧត្តរបទស្ស អធិករណត្ថត្តា បុព្ពបទេន ឆដ្ឋីសមាសោតិ អាហ “កុក្កុដាន”ន្តិអាទិ។ ឯវំ ណសទ្ទស្ស អធិករណត្ថំ, បុព្ពបទេន ឆដ្ឋីសមាសញ្ច ទស្សេត្វា ឥទានិ ណសទ្ទស្ស ភាវត្ថំ, បុព្ពបទេន ពាហិរត្ថសមាសញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “អថ វា”តិ។ **តត្ថា**តិ បច្ឆិមបាឋេ។ **ឧប្បតិត្វា**តិ ឧឌ្ឌិត្វា ឧទ្ធំ អាកាសំ លង្ឃិត្វាតិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ បច្ឆិមបាឋេ។ **ទ្វិធា**តិ បទគមនបក្ខគមនវសេន ទ្វិបការេន។ “ឧបចារេន លព្ភតី”តិឥមិនា គាមន្តរោ ន ហោតិ, ឯកគាមោយេវ បន ហោតិ, តស្មា អាបត្តិបិ ឯកាយេវ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **បច្ចូសេ**តិ បភាតេ។ សោ ហិ បដិវិរុទ្ធំ តិមិរំ ឧសេតិ នាសេតីតិ បច្ចូសោតិ វុច្ចតិ។ **វស្សន្តស្សា**តិ វទន្តស្ស។ “វចនតោ”តិបទំ “អាបត្តិយេវា”តិបទេ ញាបកហេតុ។ **វតនមត្តន្តរោ**តិ កុក្កុបមាណេន ព្យវធានោ។

តត្រាតិ “គាមន្តរេ គាមន្តរេ”តិ វចនេ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **ឧភោបី**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនិយោបិ សំវិទហន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ន វទន្តី**តិ អដ្ឋកថាចរិយា ន កថយន្តិ។ ចតុន្នំ មគ្គានំ សមាគមដ្ឋានំ **ចតុក្កំ**, ទ្វិន្នំ, តិណ្ណំ, ចតុក្កតោ អតិរេកានំ វា មគ្គានំ សម្ពន្ធដ្ឋានំ **សិង្ឃាដកំ។ តត្រាបី**តិ ឧបចារោក្កមនេបិ។ **គាមតោ**តិ អត្តនោ គាមតោ។ យាវ ន ឱក្កមន្តិ, តាវាតិ យោជនា។ **សន្ធាយា**តិ អារព្ភ។ **អថា**តិ តស្មឹ និក្ខមនកាលេ។ **ទ្វេបី**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនិយោបិ គច្ឆន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** វចនំ។

ហីតិ វិសេសោ។ “គាមន្តរេ គាមន្តរេ”តិ បុរិមស្មឹ នយេ អតិក្កមេ អនាបត្តិ, ឱក្កមនេ អាបត្តីតិ អយំ វិសេសោ។

១៨៤. **គតបុព្ពត្តា**តិ គតបុព្ពា អត្ថ ភវថាតិ អត្ថោ។ ឯហិ គច្ឆាមាតិ វា អាគច្ឆេយ្យាសីតិ វា វទតីតិ យោជនា។ **ចេតិយវន្ទនត្ថ**ន្តិ ថូបស្ស វន្ទិតុំ។

១៨៥. **វិសង្កេតេនា**តិ ឯត្ថ កាលវិសង្កេតោ, ទ្វារវិសង្កេតោ, មគ្គវិសង្កេតោតិ តិវិធោ។ តត្ថ កាលវិសង្កេតេនេវ អនាបត្តិ សន្ធាយ “វិសង្កេតេន គច្ឆន្តិ, អនាបត្តី”តិ អាហ។ ទ្វារវិសង្កេតេន វា មគ្គវិសង្កេតេន វា អាបត្តិមោក្ខោ នត្ថិ។ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បុរេភត្ត”ន្តិអាទិ។ **ចក្កសមារូឡ្ហា**តិ ឥរិយាបថចក្កំ វា សកដចក្កំ វា សម្មា អារូឡ្ហា។ **ជនបទា**តិ ជនកោដ្ឋាសា។ **បរិយាយន្តី**តិ បរិ បុនប្បុនំ យន្តិ ច អាយន្តិ ចាតិ។ សត្តមំ។

៨. នាវាភិរុហនសិក្ខាបទំ

១៨៨. អដ្ឋមេ សហ អញ្ញមញ្ញំ ថវនំ អភិត្ថវនំ **សន្ថវោ**, សង្គមោតិ វុត្តំ ហោតិ។ មិត្តភាវេន សន្ថវោ **មិត្តសន្ថវោ**, លោកេហិ អស្សាទេតព្ពោ ច សោ មិត្តសន្ថវោ ចេតិ **លោកស្សាទមិត្តសន្ថវោ**, តស្ស វសោ បភូ, តេន វា អាយត្តោតិ **លោកស្សាទមិត្តសន្ថវវសោ**, តេន។ **ឧទ្ធំ** គច្ឆតីតិ **ឧទ្ធំគាមិនី**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧទ្ធ”ន្តិអាទិ។ **ឧទ្ធ**ន្តិ ច ឥធ បដិសោតោ។ តេនាហ “នទិយា បដិសោត”ន្តិ។ “ឧទ្ធំគាមិនិ”ន្តិមាតិកាបទំ “ឧជ្ជវនិកាយា”តិបទភាជនិយា សំសន្ទេន្តោ អាហ “យស្មា បនា”តិអាទិ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ **ឧទ្ធំ ជវនតោ**តិ បដិសោតំ គមនតោ។ **តេនា**តិ តេន ហេតុនា។ **អស្សា**តិ “ឧទ្ធំគាមិនិ”ន្តិបទស្ស។ អនុសោតំ ឥធ អធោ នាមាតិ អាហ “អនុសោត”ន្តិ។ **អស្សបី**តិ **បិ**សទ្ទោ បុរិមាបេក្ខោ។ **តត្ថា**តិ “ឧទ្ធំគាមិនី វា អធោគាមិនី វា”តិវចនេ។ **យ**ន្តិ នាវំ ហរន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **សម្មុខិបាទនត្ថ**ន្តិ សម្មា បដិមុខំ បាទនត្ថំ, ឧជុបដ្ឋាបនត្ថន្តិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ នាវាយំ។ “បបេត្វា”តិបទភាជនិមបេក្ខិត្វា “ឧបយោគត្ថេ និស្សក្កវចន”ន្តិ អាហ។ “អញ្ញត្រា”តិ មាតិកាបទេ អបេក្ខិតេ និស្សក្កត្ថេ និស្សក្កវចនម្បិ យុជ្ជតេវ។

១៨៩. ឯកំ តីរំ អគាមកំ អរញ្ញំ ហោតីតិ យោជនា។ អទ្ធយោជនគណនាយ បាចិត្តិយានិ ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **មជ្ឈេន គមនេបី**តិ **បិ**សទ្ទោ អគាមកអរញ្ញតីរបស្សេន គមនេ កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **ន កេវលំ នទិយា**តិ កេវលំ នទិយា ឯវ អនាបត្តិ នាតិ យោជនា, អញ្ញេសុបិ សមុទ្ទាទីសុ អនាបត្តីតិ អធិប្បាយោ។ យោបិ ភិក្ខុ គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

១៨១. កាលវិសង្កេតោ, តិត្ថវិសង្កេតោ, នាវាវិសង្កេតោតិ តិវិធោ វិសង្កេតោ។ តត្ថ កាលវិសង្កេតេន អនាបត្តឹ សន្ធាយ “វិសង្កេតេន អភិរុហន្តី”តិ វុត្តំ។ អញ្ញេន វិសង្កេតេន អាបត្តិយេវ, តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥធាបិ”តិអាទីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បរិបាចិតសិក្ខាបទំ

១៨២. នវមេ **មហានាគេសូ**តិ មហាអរហន្តេសុ **តិដ្ឋមានេសុ** សន្តេសុ, ចេតកេ បេស្សភូតេ នវកេ ភិក្ខូ និមន្តេតីតិ អធិប្បាយោ។ **ឥតរថា**តិ វិភត្តិវិបល្លាសតោ វា បាឋសេសតោ វា អញ្ញេន បការេន។ អន្តរំ មជ្ឈំ បត្តា កថា **អន្តរកថា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អវសាន”ន្តិអាទិ។ បកិរីយិត្ថាតិ **បកតា,** ន បកតា **វិប្បកតា**តិ វុត្តេ ករិយមានកថាវាតិ អាហ “ករិយមានា ហោតី”តិ។ **អទ្ធច្ឆិកេនា**តិ ឧបឌ្ឍចក្ខុនា។ **តេហី**តិ ថេរេហិ។

១៨៤. **លទ្ធព្ព**ន្តិ លទ្ធារហំ។ **អស្សា**តិ “ភិក្ខុនិបរិបាចិត”ន្តិបទស្ស។ សម្មា អារភិតព្ពោតិ **សមារម្ភោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សមារទ្ធំ វុច្ចតី”តិ។ **បដិយាទិតស្សា**តិ បរិបាចិតស្ស ភត្តស្ស។ គិហីនំ សមារម្ភោតិ **គិហិសមារម្ភោ,** កត្វត្ថេ ចេតំ សាមិវចនំ។ **តតោ**តិ តតោ ភត្តតោ។ **អញ្ញត្រា**តិ វិនា។ តមត្ថំ វិវរន្តោ អាហ “តំ បិណ្ឌបាតំ ឋបេត្វា”តិ។ បទភាជនេ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ “ញាតកបវារិតេហី”តិបទំ “អសមារទ្ធោ”តិបទេ កត្តា។ **អត្ថតោ**តិ ភិក្ខុនិអបរិបាចិតអត្ថតោ។ **តស្មា**តិ យស្មា អត្ថតោ សមារទ្ធោវ ហោតិ, តស្មា។

១៨៥. **បដិយាទិត**ន្តិ បដិយត្តំ។ បកតិយា បដិយត្តំ **បកតិបដិយត្ត**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “បកតិយា”តិអាទិ។ មហាបច្ចរិយំ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ តស្សេវ ភិក្ខុនោ។ **អញ្ញស្សា**តិ តតោ អញ្ញស្ស ភិក្ខុនោ។

១៨៧. **ភិក្ខុនិបរិបាចិតេបី**តិ **បិ**សទ្ទោ ភិក្ខុនិអបរិបាចិតេ កា នាម កថាតិ ទស្សេតីតិ។ នវមំ។

១០. រហោនិសជ្ជសិក្ខាបទំ

១៨៨. ទសមេ **បាឡិអត្ថោ ចា**តិ ឯត្ថ បាឡិសទ្ទោ វិនិច្ឆយសទ្ទេ ច យោជេតព្ពោ “បាឡិវិនិច្ឆយោ”តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ “ឥទំ សិក្ខាបទ”ន្តិបទំ “ឯកបរិច្ឆេទ”ន្តិបទេ តុល្យត្ថកត្តា, “បញ្ញត្ត”ន្តិបទេ កម្មំ។ **ឧបរី**តិ អចេលកវគ្គេតិ។ ទសមំ។

ឱវាទវគ្គោ តតិយោ។

៤. ភោជនវគ្គោ

១. អាវសថបិណ្ឌសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

២០៣. ភោជនវគ្គស្ស បឋមេ អាវសថេ បញ្ញត្តោ បិណ្ឌោ **អាវសថបិណ្ឌោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សមន្តា”តិអាទិ។ **បរិក្ខិត្ត**ន្តិ បរិវុតំ អាវសថន្តិ សម្ពន្ធោ។ អទ្ធំ បថំ គច្ឆន្តីតិ **អទ្ធិកា**។ គិលាយន្តិ រុជន្តីតិ **គិលានា**។ គព្ភោ កុច្ឆិដ្ឋសត្តោ ឯតាសន្តិ **គព្ភិនិយោ**។ មលំ បព្ពាជេន្តីតិ **បព្ពជិតា,** តេសំ យថានុរូបន្តិ សម្ពន្ធោ។ បញ្ញត្តានិ មញ្ចបីឋានិ ឯត្ថាតិ **បញ្ញត្តមញ្ចបីឋោ,** តំ។ អនេកគព្ភបរិច្ឆេទំ អនេកបមុខបរិច្ឆេទំ អាវសថំ កត្វាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ អាវសថេ។ **តេសំ តេស**ន្តិ អទ្ធិកាទីនំ។ ហិយ្យោសទ្ទស្ស អតីតានន្តរាហស្ស ច អនាគតានន្តរាហស្ស ច វាចកត្តា ឥធ អនាគតានន្តរាហវាចកោតិ អាហ “ស្វេបី”តិ។ កុហឹ គតា ឥតិ វុត្តេតិ យោជនា។ **“កុក្កុច្ចាយន្តោ”**តិបទស្ស នាមធាតុំ ទស្សេន្តោ អាហ “កុក្កុច្ចំ ករោន្តោ”តិ។

២០៦. “អទ្ធយោជនំ វា យោជនំ វា”តិឥមិនា “បក្កមិតុ”ន្តិបទស្ស កម្មំ ទស្សេតិ។ “គន្តុ”ន្តិឥមិនា កមុសទ្ទស្ស បទវិក្ខេបត្ថំ ទស្សេតិ។ “អនោទិស្សា”តិបទស្ស ត្វាបច្ចយន្តភាវំ ទស្សេតុំ “អនុទ្ទិសិត្វា”តិ វុត្តំ។ បាសំ ខេតីតិ **បាសណ្ឌោ,** សត្តានំ ចិត្តេសុ ទិដ្ឋិបាសំ ខិបតីតិ អត្ថោ។ អថ វា តណ្ហាបាសំ, ទិដ្ឋិបាសញ្ច ខេតិ ឧឌ្ឌេតីតិ **បាសណ្ឌោ,** តំ បាសណ្ឌំ។ **យាវតត្ថោ បញ្ញត្តោ ហោតី**តិ យាវតា អត្ថោ ហោតិ, តាវតា បញ្ញត្តោ ហោតីតិ យោជនា។ “យាវទត្ថោ”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។ ទការោ បទសន្ធិករោ។ **សកឹ ភុញ្ជិតព្ព**ន្តិ ឯកទិវសំ សកឹ ភុញ្ជិតព្ពន្តិ អត្ថោ។ តេនាហ “ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតព្ព”ន្តិ។

ឯត្តាតិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ ឯកកុលេន វា បញ្ញត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ ភុញ្ជិតុំ ន វដ្ដតិ ឯកតោ ហុត្វា បញ្ញត្តត្តាតិ អធិប្បាយោ។ នានាកុលេហិ បញ្ញត្តំ បិណ្ឌន្តិ យោជនា។ ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ នានាកុលានិ ឯកតោ អហុត្វា វិសុំ វិសុំ បញ្ញត្តត្តាតិ អធិប្បាយោ។ យោបិ បិណ្ឌោ ឆិជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបច្ឆិន្ទិត្វា**តិ អសទ្ធិយាទិបាបចិត្តត្តា ឧបច្ឆិន្ទិត្វា។

២០៨. **អនុវសិត្វា**តិ បុនប្បុនំ វសិត្វា។ អន្តរាមគ្គេ គច្ឆន្តត្តា "គច្ឆន្តោ ភុញ្ជតី"តិ ឥទំ តាវ យុត្តំ ហោតុ, គតដ្ឋានេ បន គមិតត្តា កថំ? បច្ចុប្បន្នសមីបោបិ អតីតោ តេន សង្គហិតត្តា យុត្តំ។ "កុតោ នុ ត្វំ ភិក្ខុ អាគច្ឆសី"តិអាទីសុ (សំ. និ. ១.១៣០) វិយ។ តំសមីបោបិ ហិ តាទិសោ។ នានាដ្ឋានេសុ នានាកុលានំ សន្តកេ បកតិយា អនាបត្តិភាវតោ នានាដ្ឋានេសុ ឯកកុលស្សេវ សន្តកំ សន្ធាយ វុត្តំ "អនាបត្តី"តិ។ អារទ្ធស្ស វិច្ឆេទត្តា "បុន ឯកទិវសំ ភុញ្ជិតុំ លភតី"តិ វុត្តំ។ "ឱទិស្សា"តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ ភិក្ខូយេវ គហេតព្ពាតិ អាហ "ភិក្ខូនំយេវា"តិ។ បឋមំ។

២. គណភោជនសិក្ខាបទំ

២០៩. ទុតិយេ បហីនលាភសក្ការស្ស ហេតុំ ទស្សេន្តោ អាហ "សោ កិរា"តិអាទិ។ **សោ**តិ ទេវទត្តោ។ "អហោសី"តិ ច "បាកដោ ជាតោ"តិ ច យោជេតព្ពោ។ **អជាតសត្តុនា**តិ អជាតស្សេវយេវ បិតុរាជស្ស សត្តុភាវតោ អជាតសត្តុនា, "មារាបេត្វា"តិបទេ ការិតកម្មំ។ **រាជានន្តិ** ពិម្ពិសាររាជំ, "មារាបេត្វា"តិបទេ ធាតុកម្មំ។ **អភិមារេ**តិ អភិនិលីយិត្វា ភគវតោ មារណត្ថាយ បេសិតេ ធនុធរេ។ **គូឡ្ហបដិច្ឆន្នោ**តិ គុហិតោ ហុត្វា បដិច្ឆន្នោ។ **បរិកថាយា**តិ បរិកុហនាយ កថាយ។ "រាជានម្បី"តិបទំ "មារាបេសី"តិបទេ ធាតុកម្មំ។ **បវិជ្ឈី**តិ បវេទ្ធេសិ។ **តតោ**តិ តតោ វុត្តតោ បរំ ឧដ្ឋហីសូតិ សម្ពន្ធោ។ នគរេ និវសន្តីតិ **នាគរា។ រាជា**តិ អជាតសត្តុរាជា។ **សាសនកណ្ដក**ន្តិសាសនស្ស កណ្ដកសទិសត្តា សាសនកណ្ដកំ។ **តតោ**តិ នីហរតោ។ **ឧបដ្ឋានម្បី**តិ ឧបដ្ឋានម្បិ, ឧបដ្ឋានត្ថាយបិ វា។ **អញ្ញេបី**តិ រាជតោ អញ្ញេបិ។ **អស្សា**តិ ទេវទត្តស្ស។ **កិញ្ចិ** ខាទនីយភោជនីយំ "ទាតព្ព"ន្តិ ឥមិនា យោជេតព្ពំ។ **កិញ្ចិ** វា អភិវាទនាទិ "កាតព្ព"ន្តិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ។ កុលេសុ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជនស្ស ហេតុំ ទស្សេន្តោ អាហ "មា មេ"តិអាទិ។ បោសេន្តោ ហុត្វា ភុញ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។

២១១. ភត្តំ អនធិវាសេន្តានំ កស្មា ចីវរំ បរិត្តំ ឧប្បជ្ជតីតិ អាហ "ភត្តំ អគណ្ហន្តាន"ន្តិអាទិ។

២១២. ចីវរការកេ ភិក្ខូ ភត្តេន កស្មា និមន្តេន្តីតិ អាហ "តាមេ"តិអាទិ។

២១៥. **នានាវេរជ្ជកេ**តិ ឯត្ថ រញ្ញោ ឥទំ **រជ្ជំ**, វិសទិសំ រជ្ជំ **វិរជ្ជំ**, នានប្បការំ វិរជ្ជំ **នានាវិរជ្ជំ**។ នានាវិរជ្ជេហិ អាគតា **នានាវេរជ្ជកា**។ មជ្ឈេ វុទ្ធិ ហោតីតិ អាហ "នានាវិជេហិ អញ្ញរជ្ជេហិ អាគតេ"តិ។ **អញ្ញរជ្ជេហី**តិ រាជគហតោ អញ្ញេហិ រជ្ជេហិ។ រញ្ជិតព្ពន្តិ **រញ្ជ**ន្តិ វុត្តេ និគ្គហិតស្ស អនាសនំ សន្ធាយ វុត្តំ "នានាវេរញ្ជកេឥតិបិ បាឋោ"តិ។

២១៨. **គណភោជនេ**តិ គណស្ស ភោជនំ គណភោជនំ, គណភោជនស្ស ភោជនំ គណភោជនំ, តស្មឹ គណភោជនេ បាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។ "វត្តូបរតោ"តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.១០; ម. និ. ១.២៩៣) វិយ ឯកស្ស ភោជនសទ្ទស្ស លោបោ ទដ្ឋព្ពោ។ ននុ ឧបោសថេ វិយ ទ្វេ តយោ គណោ នាមាតិ អាហ "ឥធ គណោ នាម ចត្តារោ"តិអាទិ។ តេន ទ្វេ តយោ គណោ នាម ន ហោន្តិ, ចត្តារោ បន អាទឹ កត្វា តទុត្តរិ គណោ នាមាតិ ទស្សេតិ។ **តំ បនេត**ន្តិ ឯត្ថ ឯតសទ្ទោ វចនាលង្ការោ ទ្វីសុ សព្ពនាមេសុ បុព្ពស្សេវ យេភុយ្យេន បធានត្តា។ **បសវតី**តិ វឌ្ឍតិ, ជាយតីតិ អត្ថោ។ **វេវចនេន វា**តិ "ភត្តេន និមន្តេមិ, ភោជនេន និមន្តេមី"តិ បរិយាយេន វា។ **ភាសន្តរេន វា**តិ មូលភាសាតោ អញ្ញាយ ភាសាយ វា។ ឯកតោ និមន្តិតា ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **បមាណ**ន្តិ ការណំ។ "ចត្តារោ"តិ លិង្គវិបល្លាសំ កត្វា "វិហារេ"តិបទេន យោជេតព្ពំ។ **បិតេសុយេវា**តិ បទំ និទ្ធារណសមុទាយោ។ ឯកោ និមន្តិតោតិ សម្ពន្ធោ។

ចត្តារោ ភិក្ខូ វិញ្ញាបេយ្យុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បាដេក្ក**ន្តិ បតិឯកស្ស ភាវោ បាដេក្កំ, វិសុន្តិ អត្ថោ។ ឯកតោ វា នានាតោ វា វិញ្ញាបេយ្យុន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឆវិសង្ខាតតោ ពាហិរចម្មតោ អព្ភន្តរចម្មស្ស ថូលត្តា "មហាចម្មស្សា"តិ វុត្តំ។ ផាលំ ឯតេសំ បាទានំ សញ្ជាតន្តិ **ផាលិតា**, ឧប្បាទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ បហដមគ្គេ សតីតិ យោជនា។ លេសេន កប្បន្តិ បវត្តំ ចិត្តំ **លេសកប្បិយំ**។

សុត្តញ្ញាតិ សូចិបាសបវេសនសុត្តញ្ញា។ ននុ វិសុំ ចីវរទានសមយោ វិយ ចីវរការសមយោបិ អត្ថិ, កស្មា “យទា តទា”តិ វុត្តន្តិ អាហ “វិសុំ ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ វិសុំ ចីវរទានសមយោ វិយ ចីវរការសមយោ នាម យស្មា នត្ថិ, តស្មា “យទា តទា”តិ មយា វុត្តន្តិ អធិប្បាយោ។ តស្មា យោ ភិក្ខុ ករោតិ, តេន ភុញ្ជិតព្ពន្តិ យោជនា។ **សូចិវេឋនកោ**តិ សិព្ពនត្ថាយ ទ្វេ បិលោតិកខណ្ឌេ សម្ពន្ធិត្វា សូចិយា វិជ្ឈនកោ។ **វិចារេតី**តិ បញ្ចខណ្ឌសត្តខណ្ឌាទិវសេន សំវិទហតិ។ **ឆិន្ទតី**តិ សត្ថកេន វា ហត្ថេន វា ឆិន្ទតិ។ **មោឃសុត្ត**ន្តិ មុយ្ហនំ មោឃោ, អត្ថតោ គហេតព្ពឆឌ្ឌេតព្ពដ្ឋានេ មុយ្ហនចិត្តំ, តស្ស ឆិន្ទនំ សុត្តន្តិ មោឃសុត្តំ។ **អាគន្តុកបដ្ដ**ន្តិ ទុបដ្ដចីវរេ មូលបដ្ដស្ស ឧបរិ ឋបិតបដ្ដំ។ **បច្ចាគត**ន្តិ បដ្ដចីវរាទីសុ លព្ភតិ។ **ពន្ធតី**តិ មូលបដ្ដេន អាគន្តុកបដ្ដំ។ ពន្ធតិ។ **អនុវាត**ន្តិ ចីវរំ អនុបរិយាយិត្វា វិយតិ ពន្ធីយតីតិ អនុវាតំ, តំ ឆិន្ទតិ។ **ឃដ្ដេតី**តិ ទ្វេ អនុវាតន្តេ អញ្ញមញ្ញំ សម្ពជ្ឈតិ។ **អារោបេតី**តិ ចីវរស្ស ឧបរិ អារោបេតិ។ **តត្ថា**តិ ចីវរេ។ **សុត្តំ ករោតី**តិ សូចិបាសបវេសនសុត្តំ វដ្ដេតិ។ **វលេតី**តិ វដ្ដិត្វា សុត្តវេឋនទណ្ឌកេ អាវដ្ដេតិ។ **បិប្ផលិក**ន្តិ សត្ថកំ។ តញ្ហិ បិយម្បិ ផាលេតីតិ បិប្ផលិ, សាយេវ បិប្ផលិកន្តិ កត្វា បិប្ផលិកន្តិ វុច្ចតិ, តំ **និសេតិ** និសានំ ករោតីតិ អត្ថោ។ យោ បន កថេតិ, ឯតំ ឋបេត្វាតិ យោជនា។

អទ្ធានមគ្គស្ស ទ្វិគាវុតត្តា “អទ្ធយោជនព្ភន្តរេ គាវុតេ”តិ វុត្តំ។ អភិរូឡ្ហេន ភុញ្ជិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ កាលេ។ “សន្និបតន្តី”តិ ពហុកត្តុវសេន វុត្តំ។ អកុសលំ បរិវជ្ជេតីតិ **បរិព្ពាជកោ** , បព្ពជ្ជវេសំ វា បរិគ្គហេត្វា វជតិ គច្ឆតិ បវត្តតីតិ **បរិព្ពាជកោ**។ វិនា ភាវបច្ចយេន ភាវត្ថស្ស ញាតព្ពតោ បរិព្ពាជកភាវោ បរិព្ពាជកោ, តំ សមាបន្នោតិ បរិព្ពាជកសមាបន្នោ។ អថ វា បរិព្ពាជកេសុ សមាបន្នោ បរិយាបន្នោតិ **បរិព្ពាជកសមាបន្នោ**។ “ឯតេស”ន្តិបទំ “យេន កេនចី”តិបទេ និទ្ធារណសមុទាយោ។

២២០. យេបិ ភិក្ខូ ភុញ្ជន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ “ទ្វេ តយោ ឯកតោ”តិវចនេ។ អនិមន្តិតោ ចតុត្ថោ យស្ស ចតុក្កស្សាតិ **អនិមន្តិតចតុត្ថំ,** អនិមន្តិតេន វា ចតុត្ថំ អនិមន្តិតចតុត្ថំ។ ឯសេវ នយោ អញ្ញេសុបិ ចតុត្ថេសុ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សាសនេ។ **និមន្តេតី**តិ អកប្បិយនិមន្តនេន និមន្តេតិ។ **តេសូ**តិ ចតូសុ ភិក្ខូសុ។ **សោ**តិ ឧបាសកោ។ **អញ្ញ**ន្តិ នាគតភិក្ខុតោ អញ្ញំ, និមន្តិតភិក្ខុតោ វា។ **តង្ខណប្បត្ត**ន្តិ តស្មឹ បុច្ឆនកថនក្ខណេ បត្តំ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ ឋានេ, គេហេ វា។ **តេហី**តិ ករណភូតេហិ ភិក្ខូហិ។

សោតិ បិណ្ឌបាតិកោ។ **អនាគច្ឆន្តម្បី**តិ សយំ ន អាគច្ឆន្តម្បិ។ **លច្ឆថា**តិ លភិស្សថ។

សោបីតិ សាមណេរោបិ, ន បិណ្ឌបាតិកោយេវាតិ អត្ថោ។

តត្ថាតិ គិលានចតុត្ថេ, តេសុ ចតូសុ វា។ គិលានោ ឥតរេសំ បន គណបូរកោ ហោតីតិ យោជនា។

គណបូរកត្តាតិ សមយលទ្ធស្ស គណបូរកត្តា។ **ចតុក្កានី**តិ ចីវរទានចតុត្ថំ ចីវរការចតុត្ថំ អទ្ធានគមនចតុត្ថំ នាវាភិរុហនចតុត្ថំ មហាសមយចតុត្ថំ, សមណភត្តចតុត្ថន្តិ ឆ ចតុក្កានិ។ បុរិមេហិ មិស្សេត្វា ឯកាទស ចតុក្កានិ វេទិតព្ពានិ។ ឯកោ បណ្ឌិតោ ភិក្ខុ និសិន្នោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសូ**តិ តីសុ ភិក្ខូសុ, គតេសុ គច្ឆតីតិ យោជនា។ ភុត្វា អាគន្ត្វា បិតេសុបិ អនាបត្តិយេវ។ កស្មា សព្ពេសំ អនាបត្តិ, ននុ ចត្តារោ ភិក្ខូ ឯកតោ គណ្ហន្តីតិ អាហ “បញ្ចន្នំ ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ភោជនានំយេវា**តិ ន យាគុខជ្ជកផលាផលាទីនំ។ **តានិ ចា**តិ យេហិ ភោជនេហិ វិសង្កេតំ នត្ថិ, តានិ ច ភោជនានិ។ **តេហី**តិ ចតូហិ ភិក្ខូហិ ។ **តានី**តិ យាគុអាទីនិ។ **ឥតី**តិ តស្មា អនាបត្តីន្តិ យោជនា។

កោចិ បេសិតោ អបណ្ឌិតមនុស្សោ វទតីតិ យោជនា។ កត្តុកាមេន បេសិតោតិ សម្ពន្ធោ។ **ភត្តំ គណ្ហថាតិ វា**តិ វាសទ្ទោ “ឱទនំ គណ្ហថ, ភោជនំ គណ្ហថ, អន្នំ គណ្ហថ, កុរំ គណ្ហថា”តិ វចនានិបិ សង្គណ្ហាតិ។ និមន្តនំ សាទិយន្តីតិ **នេមន្តនិកា**។ បិណ្ឌបាតេ ធុតង្គេ និយុត្តាតិ **បិណ្ឌបាតិកា**។ បុនទិវសេ ភន្តេតិ វុត្តេតិ យោជនា។ **ហរិត្វា**តិ អបនេត្វា។ **តតោ**តិ តតោ វទនតោ បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វិក្ខេប**ន្តិ វិវិធំ ខេបំ។ **តេ**តិ អសុកា ច អសុកា ច គាមិកា។ ភន្តេតិ វុត្តេតិ យោជនា។ **សោបី**តិ អបណ្ឌិតមនុស្សោបិ, ន គាមិកាយេវាតិ អត្ថោ។ កស្មា ន លភាមិ ភន្តេតិ វុត្តេតិ យោជនា។ ឯវំ “កថំ និមន្តេសុំ ភន្តេ”តិ ឯត្ថាបិ។ **តតោ**តិ តស្មា ការណា។ **ឯសា**តិ ឯសោ គាមោ។ **ត**ន្តិ ភូមត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ, តស្មឹ គាមេ ចរថាតិ ហិ អត្ថោ។ **កឹ ឯតេនា**តិ ឯតេន បុច្ឆនេន កឹ បយោជនំ។ **ឯត្ថា**តិ បុច្ឆនេ។ មា បមជ្ជិត្ថាតិ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ទុតិយទិវសេ**តិ និមន្តនទិវសតោ ទុតិយទិវសេ។ **ធុរគាមេ**តិ បធានគាមេ, អន្តិកគាមេ វា។ ភារោ នាម កិរិយត្តា ឯកោយេវ ហោតិ, តស្មា កត្តារំ វា កម្មំ វា សម្ពន្ធំ វា អបេក្ខិត្វា ពហុវចនេន ន ភវិតព្ពំ, តេន វុត្តំ “ន ទុព្ពចេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ។ **តេសូ**តិ គាមិកេសុ ភោជេន្តេសូតិ សម្ពន្ធោ។ **អសនសាលាយ**ន្តិ ភោជនសាលាយំ។ សា ហិ អសតិ ភុញ្ជតិ ឯត្ថាតិ អសនា, សលន្តិ បវិសន្តិ អស្សន្តិ សាលា, អសនា ច សា សាលាចេតិ អសនសាលាតិ អត្ថេន “អសនសាលា”តិ វុច្ចតិ។

អថ បនាតិ តតោ អញ្ញថា បន។ អបាទានត្ថោ ហិ អថសទ្ទោ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ អន្តរវីថិអាទីសូតិ អត្ថោ។ **បដិកច្ចេវា**តិ បឋមំ កត្វា ឯវ។ ភិក្ខូសុ គាមតោ អនិក្ខន្តេសុ បគេវាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ន វដ្ដតី**តិ "ភត្តំ គណ្ហថា"តិ បហិណត្តា ន វដ្ដតិ។ យេ បន មនុស្សា ភោជេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **និវត្តថាតិ វុត្តបទេ**តិ "និវត្តថា"តិ វុត្តេ កិរិយាបទេ។ **យស្ស កស្សចិ ហោតី**តិ យស្ស កស្សចិ អត្ថាយ ហោតីតិ យោជនា។ **និវត្តិតុំ វដ្ដតី**តិ "ភត្តំ គណ្ហថា"តិ អវុត្តត្តា និវត្តិតុំ វដ្ដតិ។ **សម្ពន្ធំ កត្វា**តិ "និវត្តថ ភន្តេ"តិ ភន្តេសទ្ទេន អព្យវហិតំ កត្វា។ **និសីទថ ភន្តេ, ភត្តំ គណ្ហថា**តិ ភន្តេសទ្ទេន ព្យវហិតំ កត្វា វុត្តេ "និសីទថា"តិបទេ និសីទិតុំ វដ្ដតិ។ អថ ភន្តេសទ្ទេន ព្យវហិតំ អកត្វា "និសីទថ, ភត្តំ គណ្ហថា"តិ សម្ពន្ធំ កត្វា វុត្តេ និសីទិតុំ វដ្ដតិ។ ឥច្ចេតំ នយំ អតិទិសតិ "ឯសេវ នយោ"តិឥមិនាតិ។ ទុតិយំ។

៣. បរម្បរភោជនសិក្ខាបទំ

២២១. តតិយេ "ន ខោ...បេ.... ករោន្តី"តិបាឋស្ស អត្ថសម្ពន្ធំ ទស្សេន្តោ អាហ "យេន និយាមេនា"តិអាទិ។ តត្ថ "យេន និយាមេនា"តិឥមិនា "យថយិមេ មនុស្សា"តិ ឯត្ថ យថាសទ្ទស្ស យំ សទ្ទត្ថភាវំ ទស្សេតិ។ **តេនា**តិ តេន និយាមេន។ ឥមិនា យថាសទ្ទស្ស និយមនិទ្ទិដ្ឋភាវំ ទស្សេតិ។ "ញាយតី"តិឥមិនា កិរិយាបាឋសេសំ ទស្សេតិ។ "សាសនំ វា ទានំ វា"តិបទេហិ តទំសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ពុទ្ធប្បមុខេ សង្ឃេ**តិ សម្បទានត្ថេ ចេតានិ ភុម្មវចនានិ, ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស ទានំ វាតិ អត្ថោ។ "បរិត្ត"ន្តិឥមិនា ឱរកសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ "លាមក"ន្តិឥមិនា បរិត្តសទ្ទស្ស បរិវារត្ថំ និវត្តេតិ។ កិរេ ឯវ បតិភាវេ និយុត្តោ **កិរបតិកោ**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "កិរបតិកោតិ ឯត្ថា"តិ អាទិ។ **សោ**តិ កិរបតិកោ។ កម្មំ ការេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបចារវសេនា**តិ វោហារវសេន, ឧបលក្ខណវសេន, បធានវសេន វាតិ អត្ថោ។ ន កេវលំ ពទរាយេវ, អញ្ញេបិ បន ពហូ ខាទនីយភោជនីយា បដិយត្តាតិ អធិប្បាយោ។ ពទរេន មិស្សោ **ពទរមិស្សោ**, ពទរសាឡវោតិ អាហ "ពទរសាឡវេនា"តិ។ ពទរចុណ្ណេន មិស្សោ មធុសក្ខរាទិ **"ពទរសាឡវោ"**តិ វុច្ចតិ។

២២២. ឧទ្ធំ សូរោ ឧគ្គតោ អស្មឹ កាលេតិ **ឧស្សូរោ**តិ វុត្តេ អតិទិវាកាលោតិ អាហ "អតិទិវា"តិ។

២២៦. អយំ ភត្តវិកប្បនា នាម វដ្ដតីតិ យោជនា។ **បញ្ចសុ សហធម្មិកេសូ**តិ និទ្ធារណសមុទាយោ, ឥត្ថន្នាមស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ យទិ បន សម្មុខាបិ វិកប្បិតុំ វដ្ដតិ, តទា អត្តនា សហ ឋិតស្ស ភគវតោ កស្មា ន វិកប្បេតីតិ អាហ "សា បនាយ"ន្តិអាទិ។ សា អយំ វិកប្បនា សង្គហិតាតិ សម្ពន្ធោ។ កស្មា ភគវតោ វិកប្បេតុំ ន វដ្ដតីតិ អាហ "ភគវតិ ហី"តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ សង្ឃេន កតន្តិ សម្ពន្ធោ។

២២៩. "ទ្វេ តយោ និមន្តនេ"តិបទានិ លិង្គវិបល្លាសានីតិ អាហ "ទ្វេ តីណិ និមន្តនានី"តិ។ និមន្តិតព្ពោ ឯតេហីតិ **និមន្តនានិ** ភោជនានិ ភុញ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ ទ្វេ តីណិ កុលានិ អាគិរន្តីតិ យោជនា។ **សូបព្យញ្ជន**ន្តិ សូបោ ច ព្យញ្ជនញ្ច សូបព្យញ្ជនំ។ **អនាបត្តិ** ឯកតោ មិស្សិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **មូលនិមន្តន**ន្តិ បឋមនិមន្តនំ ភោជនំ។ **អន្តោ**តិ ហេដ្ឋា។ **ឯកម្បិ កពឡ**ន្តិ ឯកម្បិ អាលោបំ។ **យថា តថា វា**តិ យេន វា តេន វា អាការេន។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ ភោជនេ។ **រសំ វា**តិ ខីរតោ អញ្ញំ រសំ វា។ យេន ខីររសេន អជ្ឈោត្ថតំ ភត្តំ ឯករសំ ហោតិ, តំ ខីរំ វា តំ រសំ វា អាកិរន្តីតិ យោជនា។ យំសទ្ទោ ហិ ឧត្តរវាក្យេ ឋិតោ បុព្ពវាក្យេ តំសទ្ទំ អវគមយតិ។ ខីរេន សំសដ្ឋំ ភត្តំ **ខីរភត្តំ**។ ឯវំ រសភត្តំ។ **អញ្ញេបី**តិ ខីរភត្តរសភត្តទាយកតោ អញ្ញេបិ។ **អនាបត្តិ** ភត្តេន អមិស្សិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។ "ភុញ្ជន្តេនា"តិបទំ "ភុញ្ជិតុ"ន្តិបទេ ភាវកត្តា។ **សប្បិបាយាសេបី**តិ សប្បិនា ច បាយាសេន ច កតេ ភត្តេបិ។

តស្សាតិ មហាឧបាសកស្ស។ អាបត្តីតិ ច វដ្ដតីតិ ច ទ្វិន្នំ អដ្ឋកថាវាទានំ យុត្តភាវំ មហាបច្ចរិវាទេន ទស្សេតុំ វុត្តំ "មហាបច្ចរិយ"ន្តិអាទិ។ ទ្វេ អដ្ឋកថាវាទា ហិ សន្ធាយភាសិតមត្តមេវ វិសេសា, អត្ថតោ បន ឯកា។ មហាបច្ចរិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកោវា**តិ កុម្ភិយា ឯកោវ។ **បរម្បរភោជន**ន្តិ បរស្ស បរស្ស ភោជនំ ។ **និមន្តិតម្ហា**តិ អហំ និមន្តិតោ អម្ហិ នន្វូតិ អត្ថោ។ **អាបុច្ឆិត្វាបី**តិ មហាឧបាសកំ អាបុច្ឆិត្វាបិ។

សោតិ អនុមោទកោ ភិក្ខុ។ **ត**ន្តិ ភិក្ខុំ។ **អញ្ញោ**តិ អញ្ញតរោ។ **កិ**ន្តិ កស្មា។ **និមន្តិតត្តា**តិ និមន្តិតភាវតោ។

សកលេន គាមេន និមន្តិតោបិ ឯកតោ ហុត្វាវ និមន្តិតស្ស កប្បតិ, ន វិសុំ វិសុន្តិ អាហ "ឯកតោ ហុត្វា"តិ។ **បូគេបី**តិ សមាទបេត្វា បុញ្ញំ ករោន្តានំ សមូហេបិ។ "និមន្តិយមានោ"តិបទស្ស និមន្តនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ "ភត្តំ គណ្ហា"តិ។ **យទគ្គេនា**តិ យំ អគ្គេន យេន កោដ្ឋាសេនាតិ អត្ថោ។ ទ្វីសុ ថេរវាទេសុ មហាសុមត្ថេរវាទោវ យុត្តោតិ សោ បច្ឆា វុត្តោតិ។ តតិយំ។

៤. កាណមាតាសិក្ខាបទំ

២៣០. ចតុត្ថេ “នកុលមាតាតិ”អាទីសុ (អ. និ. ១.២៦៦; អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២៦៦) នកុលស្ស ភគវតោ មាតា **នកុលមាតា**តិ ច នកុលញ្ច ភគវតោ តំ មាតា ចាតិ នកុលមាតាតិ ច អត្ថោ សម្ភវតិ, “ឧត្តរមាតាតិ”អាទីសុ ឧត្តរាយ មាតា **ឧត្តរមាតា**តិ អត្ថោយេវ សម្ភវតិ។ តេសុ “ឧត្តរមាតា”តិបទស្សេវ “កាណមាតា”តិបទស្ស កាណាយ មាតា **កាណមាតា**តិ អត្ថោយេវ សម្ភវតីតិ អាហ “កាណាយ មាតា”តិ។ តស្សា ធីតុយា “កាណា”តិនាមេន វិស្សុតភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “សា កិរា”តិអាទិ។ **សា**តិ ទារិកា វិស្សុតា អហោសីតិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ មហាឧបាសិកាយ។ **យេ យេ**តិ បុរិសា។ “រាគេន កាណា ហោន្តី”តិឥមិនា កណន្តិ និមិលន្តិ រាគេន បុរិសា ឯតាយាតិ **កាណា**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **តស្សា**តិ កាណាយ។ **អាគត**ន្តិ ឯត្ថ ភាវត្ថេ តោតិ អាហ “អាគមន”ន្តិ។ **អធិប្បាយោ**តិ “កិស្មិំ វិយា”តិបទស្ស, កាណមាតាយ វា អធិប្បាយោ ។ **រិត្តា**តិ តុច្ឆា, សុញ្ញាតិ អត្ថោ។ “អស្មិំ គមនេ”តិឥមិនា ពាហិរត្ថសមាសំ ទស្សេតិ។ “អរិយសាវិកា”តិអាទិនា អរិយានំ ភិក្ខូហិ អបដិវិភត្តភោគំ ទស្សេតិ។ ន កេវលំ កិញ្ចិ បរិក្ខយំ អគមាសិ, អថ ខោ សព្ពន្តិ អាហ “សព្ពំ បរិក្ខយំ អគមាសី”តិ។ **កាណាបី**តិ បិសទ្ទោ ន កេវលំ មាតាយេវ មគ្គផលភាគិនី អហោសិ, អថ ខោ កាណាបិ សោតាបន្នា អហោសីតិ ទស្សេតិ។ **សោបិ បុរិសោ**តិ កាណាយ បតិភូតោ សោបិ បុរិសោ។ **បកតិដ្ឋានេយេវា**តិ ជេដ្ឋកបជាបតិដ្ឋានេយេវ។

២៣១. **ឥមស្មិំ បន វត្ថុស្មិ**ន្តិ ឥមស្មិំ បុព្វវត្ថុស្មិំ។ **ឯត**ន្តិ បាថេយ្យវត្ថុំ។ **អរិយសាវកត្តា**តិ អរិយភូតស្ស សាវកស្ស ភាវតោ, អរិយស្ស វា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាវកភាវតោ។

២៣៣. បហេណកបណ្ណាការសទ្ទានំ អញ្ញមញ្ញវេវចនត្តា វុត្តំ “បហេណកត្ថាយាតិ បណ្ណាការត្ថាយា”តិ។ **ឥធា**តិ “បូវេហិ វា”តិបទេ, សិក្ខាបទេ វា។ **ពទ្ធសត្តូ**តិ មធុសក្ខរាទីហិ មិស្សេត្វា ពទ្ធសត្តុ។ **ថូបីកត**ន្តិ ថូបីកតំ កត្វា។

“ទ្វត្តិបត្តបូរេ”តិបទស្ស វិសេសនុត្តរភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បូរេ បត្តេ”តិ។ ទ្វេ វា តយោ វា បត្តាតិ **ទ្វត្តិបត្តា,** វាសទ្ទត្ថេ សង្ខ្យាភយពាហិរត្ថសមាសោ, តិសទ្ទបរត្តា ទ្វិស្ស ច អការោ ហោតិ, ទ្វត្តិបត្តា ច តេ បូរា ចាតិ **ទ្វត្តិបត្តបូរា,** តេ ទ្វត្តិបត្តបូរេ គហេត្វាតិ យោជនា។ “អាចិក្ខិតព្ព”ន្តិ វុត្តវចនស្ស អាចិក្ខនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “អត្រ មយា”តិអាទិ។ **តេនាបី**តិ ទុតិយេនាបិ។ បឋមភិក្ខុ ឯកំ គហេត្វា ទុតិយភិក្ខុស្ស អារោចនញ្ច ទុតិយភិក្ខុ ឯកំ គហេត្វា តតិយភិក្ខុស្ស អារោចនញ្ច អតិទិសន្តោ អាហ “យេនា”តិអាទិ។ តត្ថ **យេនា**តិ បឋមភិក្ខុនា។ បដិក្កមន្តិ ភុញ្ជិត្វា ឯត្ថាតិ **បដិក្កមន**ន្តិ វុត្តេ អសនសាលាវ គហេតព្ពាតិ អាហ “អសនសាល”ន្តិ។ **យត្ថា**តិ យស្សំ អសនសាលាយំ។ មុខោលោកនំ ន វដ្ដតីតិ អាហ “អត្តនោ”តិអាទិ។ **អញ្ញត្ថា**តិ បដិក្កមនតោ អញ្ញត្ថ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។

“សំវិភជិតព្ព”ន្តិ វុត្តវចនស្ស សំវិភជនាការំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សចេ តយោ”តិអាទិ។ **យថាមិត្ត**ន្តិ យស្ស យស្ស មិត្តស្ស។ **អកាមា**តិ ន កាមេន។ ការណត្ថេ ចេតំ និស្សក្កវចនំ។

២៣៥. **អន្តរាមគ្គេ**តិ មគ្គស្ស អន្តរេ អន្តរាមគ្គោ, សុខុច្ចារណត្ថំ មជ្ឈេ ទីឃោ, តស្មិំ។ ពហុម្បិ ទេន្តានំ ឯតេសំ ញាតកបវារិតានំ ពហុម្បិ បដិគ្គណ្ហន្តស្សាតិ យោជនា។ អដ្ឋកថាសុ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ អដ្ឋកថានំ វចនំ បាឡិយា ន សមេតីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បឋមបវារណាសិក្ខាបទំ

២៣៦. បញ្ចមេ **បវារិតា**តិ ឯត្ថ វស្សំវុត្ថបវារណា, បច្ចយបវារណា, បដិក្ខេបបវារណា, យាវទត្ថបវារណា ចាតិ ចតុព្ពិធាសុ បវារណាសុ យាវទត្ថបវារណា ច បដិក្ខេបបវារណា ចាតិ ទ្វេ បវារណា អធិប្បេតាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ព្រាហ្មណេនា”តិអាទិ។ ព្រាហ្មណេន បវារិតាតិ សម្ពន្ធោ។ **សយ**ន្តិ តតិយន្តនិបាតោ “បវារិតា”តិបទេន សម្ពន្ធោ។ ចសទ្ទោ អញ្ញត្ថ យោជេតព្ពោ យាវទត្ថបវារណាយ ច បដិក្ខេបបវារណាយ ចាតិ។ បដិមុខំ អត្តនោ គេហំ វិសន្តិ បវិសន្តីតិ **បដិវិស្សកា**តិ វុត្តេ អាសន្នគេហវាសិកា គហេតព្ពាតិ អាហ “សាមន្តឃរវាសិកេ”តិ។

២៣៧. ឧទ្ទង្គមោ រវោ **ឧរវោ,** សោយេវ សទ្ទោ **ឧរវសទ្ទោ,** កាកានំ ឧរវសទ្ទោ **កាកោរវសទ្ទោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កាកាន”ន្តិអាទិ។

២៣៩. តវន្តុបច្ចយស្ស អតីតត្ថភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “តត្ថ ចា”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ “ភុត្តវា”តិបទេ។ យស្មា យេន ភិក្ខុនា អជ្ឈោហរិតំ ហោតិ, តស្មា សោ “ភុត្តាវី”តិ សង្ខ្យំ គច្ឆតីតិ យោជនា។ **សង្ខាទិត្វា**តិ ទន្តេហិ ចុណ្ណំ កត្វា។ **តេនា**តិ តេន ហេតុនា។ **អស្សា**តិ “ភុត្តាវី”តិបទស្ស។ បវារេតិ បដិក្ខិបតីតិ **បវារិតោ** ភិក្ខូតិ ទស្សេន្តោ អាហ “កតបវារណោ”តិ។ **សោបិ ចា**តិ សោ បដិក្ខេបោ ច ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ “បវារិតោ”តិបទស្ស។ **តត្ថា**តិ “អសនំ បញ្ញាយតី”តិអាទិវចនេ។ យស្មា ភុត្តាវីតិបិ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, តស្មា ន បស្សាមាតិ យោជនា។ “អសនំ បញ្ញាយតី”តិ បទភាជនិយា “ភុត្តាវី”តិ មាតិកាបទស្ស អសំសន្ទនភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អសនំ បញ្ញាយតីតិ ឥមិនា”តិអាទិ។ **យញ្ចា**តិ យញ្ច ភោជនំ។ **ទិរត្តាទី**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន បញ្ចាទិវចនំ សង្គណ្ហាតិ។ **ឯត**ន្តិ “ភុត្តាវី”តិបទំ។

“អសនំ បញ្ញាយតី”តិអាទីសុ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ “បញ្ញាយតី”តិ ឯត្ថ ញាធាតុយា ខាយនត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ទិស្សតី”តិ។ “ហត្ថបាសេ”តិបទស្ស ទ្វាទសហត្ថប្បមាណោ ហត្ថបាសោ នាធិប្បេតោតិ អាហ “អឌ្ឍតេយ្យហត្ថប្បមាណេ”តិ។ វាចាយ អភិហរណំ នាធិប្បេតំ។ តេនាហ “កាយេនា”តិ។ **អភិហរតី**តិ អភិមុខំ ហរតិ។ **ត**ន្តិ ភោជនំ។ **ឯត**ន្តិ បញ្ចង្គភាវំ, “បញ្ចហិ…បេ…. បញ្ញាយតី”តិ វចនំ វា។

តត្រាតិ “អសនំ បញ្ញាយតី”តិអាទិវចនេ។ **អស្នាតី**តិ កីយាទិគណត្តា, តស្ស ច ឯកក្ខរធាតុត្តា សការនការានំ សំយោគោ ទដ្ឋព្ពោ។ **ត**ន្តិ ភោជនំ។ ឧន្ទតិ បសវតិ ភុញ្ជន្តានំ អាយុពលំ ជនេតីតិ **ឱទនោ**។ យវាទយោ បូតី កត្វា កតត្តា កុច្ឆិតេន មសីយតិ អាមសីយតីតិ **កុម្មាសោ**។ សចតិ សមវាយោ ហុត្វា ភវតីតិ **សត្តុ**។ ព្យញ្ជនត្ថាយ មារេតព្ពោតិ **មច្ឆោ**។ មានីយតិ ភុញ្ជន្តេហីតិ **មំសំ**។ **តត្ថា**តិ ឱទនាទីសុ បញ្ចសុ ភោជនេសុ។ សារោ អស្សត្ថិ អញ្ញេសំ ធញ្ញានន្តិ **សាលិ**។ វហតិ ភុញ្ជន្តានំ ជីវិតន្តិ **វីហិ**។ យវតិ អមិស្សិតោបិ មិស្សិតោ វិយ ភវតីតិ **យវោ**។ គុធតិ បរិវេបតិ មិលក្ខភោជនត្តាតិ **គោធុមោ**។ សោភនសីសត្តា កមនីយភាវំ គច្ឆតីតិ **កង្គុ**។ មហន្តសីសត្តា, មធុររសនាឡត្តា ច វរីយតិ បត្ថីយតិ ជនេហីតិ **វរកោ**។ កោរំ រុធិរំ ទូសតិ ភុញ្ជន្តានន្តិ **កុទ្រូសកោ**។ និព្ពត្តោ ឱទនោ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ សត្តសុ ធញ្ញេសុ។ **សាលីតី**តិ ឯត្ថ ឥតិសទ្ទោ នាមបរិយាយោ។ សាលីនាមាតិ អត្ថោ។ ឯសេវ នយោ “វីហីតី”តិអាទីសុបិ។

ឯត្ថាតិ តិណធញ្ញជាតីសុ។ នីវារោ សាលិយា អនុលោមោ, វរកចោរកោ វរកស្ស អនុលោមោ។ **អម្ពិលបាយាសាទីសូ**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន ខីរភត្តាទយោ សង្គណ្ហន្តិ។ **ឱធី**តិ អវធិ, មរិយាទោតិ អត្ថោ។ សោ ហិ អវហីយតិ ចជីយតិ អស្មាតិ ឱធីតិ វុច្ចតិ។

យោបិ បាយាសោ វា យាបិ អម្ពិលយាគុ វា ឱធី ន ទស្សេតិ, សោ បវារណំ ន ជនេតីតិ យោជនា។ បយេន ខីរេន កតត្តា **បាយាសោ**។ បាតព្ពស្ស, អសិតព្ពស្ស ចាតិ ទ្វិន្នំ ព្យប្បត្តិនិមិត្តានំ សម្ភវតោ វា **បាយាសោ**តិ វុច្ចតិ។ **ឧទ្ធនតោ**តិ ចុល្លិតោ។ សា ហិ ឧបរិ ធីយន្តិ បបិយន្តិ ថាល្យាទយោ ឯត្ថាតិ ឧទ្ធនន្តិ វុច្ចតិ។ **អាវជ្ជិត្វា**តិ បរិណាមេត្វា។ **ឃនភាវ**ន្តិ កថិនភាវំ។ ឯត្ថាបិ វាក្យេ “យោ សោ”តិ បទានិ យោជេតព្ពានិ។ **បុព្ពេ**តិ អត្ថុណ្ហកាលេ។ **និមន្តនេ**តិ និមន្តនដ្ឋានេ។ ភត្តេ អាកិរិត្វា ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ យាបនំ គច្ឆតិ ឥមាយាតិ **យាគុ**។ កិញ្ចាបិ តនុកា ហោតិ, តថាបីតិ យោជនា។ **ឧទកាទីសូ**តិអាទិសទ្ទេន កិញ្ជិកខីរាទយោ សង្គយ្ហន្តិ។ យាគុសង្គហមេវ គច្ឆតិ, កស្មា? ឧទកាទីនំ បក្កុថិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **តស្មឹ វា**តិ សភត្តេ, បក្កុថិតឧទកាទិកេ វា។ **អញ្ញស្មឹ វា**តិ បក្កុថិតឧទកាទិតោ អញ្ញស្មឹ ឧទកាទិកេ វា។ **យត្ថ** យស្មឹ ឧទកាទិកេ បក្ខិបន្តិ, តំ បវារណំ ជនេតីតិ យោជនា។

សុទ្ធរសកោតិ មច្ឆមំសខណ្ឌន្នារូហិ អមិស្សោ សុទ្ធោ មច្ឆាទិរសកោ។ **រសកយាគូ**តិ រសកភូតា ទ្រវភូតា យាគុ។ **ឃនយាគូ**តិ កថិនយាគុ។ **ឯត្ថា**តិ ឃនយាគុយំ។ **បុប្ផិអត្ថាយា**តិ បុប្ផំ ផុល្លំ ឥមស្ស ខជ្ជកស្សាតិ បុប្ផី, បុប្ផិនោ អត្ថោ បយោជនំ បុប្ផិអត្ថោ, តទត្ថាយ កតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេ តណ្ឌុលេ**តិ តេ សេទិតតណ្ឌុលេ។ អចុណ្ណត្តា នេវ សត្តុសង្ខ្យំ, អបក្កត្តា ន ភត្តសង្ខ្យំ គច្ឆន្តិ។ **តេហី**តិ សេទិតតណ្ឌុលេហិ។ តេ តណ្ឌុលេ បចន្តិ, ករោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។

“យវេហី”តិ ពហុវចនេន សត្ត ធញ្ញានិបិ គហិតានិ។ ឯស នយោ សាលិវីហិយវេហីតិ ឯត្ថាបិ។ **ថុសេ**តិ ធញ្ញតចេ។ **បលាបេត្វា**តិ បដិក្កមាបេត្វា ។ **ត**ន្តិ ចុណ្ណំ គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ខរបាកភជ្ជិតាន**ន្តិ ខរោ បាកោ ខរបាកោ, ខរបាកេន ភជ្ជិតា ខរបាកភជ្ជិតា, តេសំ។ ន បវារេន្តិ អសត្តុសង្គហត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **កុណ្ឌកម្បី**តិ កណម្បិ។ បវារេតិ សត្តុសង្គហត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **តេហី**តិ លាជេហិ។ **សុទ្ធខជ្ជក**ន្តិ បិដ្ឋេហិ អមិស្សិតំ សុទ្ធំ ផលាផលាទិខជ្ជកំ។ យាគុំ បិវន្តស្ស ទេន្តីតិ យោជនា។ **តានី**តិ ទ្វេ មច្ឆមំសខណ្ឌានិ។ ន បវារេតិ ទ្វិន្នំ មច្ឆមំសខណ្ឌានំ អខាទិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **តតោ**តិ ទ្វេមច្ឆមំសខណ្ឌតោ នីហរិត្វា ឯកន្តិ សម្ពន្ធោ, តេសុ វា។ **សោ**តិ ខាទកោ ភិក្ខុ។ **អញ្ញ**ន្តិ ទ្វីហិ មច្ឆមំសខណ្ឌេហិ អញ្ញំ បវារណបហោនកំ ភោជនំ។

អវត្ថុតាយាតិ បវារណាយ អវត្ថុភាវតោ។ តំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “យំ ហី”តិ។ **ហិ**សទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ។ **យ**ន្តិ មំសំ។ **ឥទំ បនា**តិ ឥទំ មំសំ បន។ បដិក្ខិត្តមំសំ កប្បិយភាវតោ អបដិក្ខិបិតព្ពដ្ឋានេ ឋិតត្តា បដិក្ខិត្តម្បិ មំសភាវំ ន ជហាតិ។ ននុ ខាទិតមំសំ បន អកប្បិយភាវតោ បដិក្ខិបិតព្ពដ្ឋានេ ឋិតត្តា ខាទិយមានម្បិ មំសភាវំ ជហាតីតិ អាហ “យំ បនា”តិអាទិ។ កុលទូសកកម្មញ្ច វេជ្ជកម្មញ្ច ឧត្តរិមនុស្សធម្មារោចនញ្ច សាទិតរូបិយញ្ច **កុល…បេ…. រូបិយានិ**, តានិ អាទីនិ យេសំ កុហនាទីនន្តិ **កុល…បេ…. រូបិយាទយោ**, តេហិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ វារេសុ។

ឯវន្តិអាទិ និគមននិទស្សនំ។ **ត**ន្តិ ភោជនំ។ **យថា**តិ យេនាការេន។ យេន អជ្ឈោហដំ ហោតិ, សោ បដិក្ខិបតិ បវារេតីតិ យោជនា។ **កត្ថចី**តិ កិស្មិញ្ចិ បត្តាទិកេ។ **តស្មិំ ចេ អន្តរេ**តិ តស្មិំ ខណេ ចេ។ **អញ្ញត្រា**តិ អញ្ញស្មិំ ឋានេ។ បត្តេ វិជ្ជមានភោជនំ អនជ្ឈោហរិតុកាមោ ហោតិ យថា, ឯវន្តិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ បទេសុ។ **តត្ថា**តិ កុរុន្ទិយំ។ **អានិសទស្សា**តិ អាគម្ម និសីទតិ ឯតេនាតិ អានិសទោ, តស្ស បច្ឆិមន្តតោតិ សម្ពន្ធោ។ **បណ្ហិអន្តតោ**តិ បសតិ ឋិតកាលេ វា គមនកាលេ វា ភូមិំ ផុសតីតិ បណ្ហិ, តស្ស អន្តតោ។ “ទាយកស្សា”តិបទំ “បសារិតហត្ថ”ន្តិ បទេន ច “អង្គ”ន្តិ បទេន ច អវយវីសម្ពន្ធោ។ **ហត្ថបាសោ**តិ ហត្ថស្ស បាសោ សមីបោ ហត្ថបាសោ, ហត្ថោ បសតិ ផុសតិ អស្មិំ ឋានេតិ វា **ហត្ថបាសោ**, អឌ្ឍតេយ្យហត្ថោ បទេសោ។ **តស្មិ**ន្តិ ហត្ថបាសេ។

ឧបនាមេតីតិ សមីបំ នាមេតិ។ **អនន្តរនិសិន្នោបី**តិ ហត្ថបាសំ អវិជហិត្វា អនន្តរេ ឋានេ និសិន្នោបិ ភិក្ខុ វទតីតិ យោជនា។ **ភត្តបច្ឆិ**ន្តិ ភត្តេន បក្ខិត្តំ បច្ឆិំ។ **ឦសក**ន្តិ ភាវនបុំសកំ។ ឧទ្ធរិត្វា វា អបនាមេត្វា វាតិ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ទូរេ**តិ នវាសនេ។ **ឥតោ**តិ បត្តតោ។ គតោ ទូតោតិ សម្ពន្ធោ។

បរិវេសនាយាតិ បរិវេសនត្ថាយ, ភត្តគ្គេ វា។ **តត្រា**តិ អស្មិំ បរិវេសនេ។ **ត**ន្តិ ភត្តបច្ឆិំ។ **ផុដ្ឋមត្តាវា**តិ ផុសិយមត្តាវ។ កដច្ឆុនា ឧទ្ធដភត្តេ បន បវារណា ហោតីតិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តស្សា**តិ បរិវេសកស្ស។ **អភិហដេ បដិក្ខិត្តត្តា**តិ អភិហដស្ស ភត្តស្ស បដិក្ខិត្តភាវតោ។

“កាយេន វាចាយ វា បដិក្ខិបន្តស្ស បវារណា ហោតី”តិ សង្ខេបេន វុត្តមត្ថំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ តេសុ កាយវាចាបដិក្ខេបេសុ។ **មច្ឆិកពីជនិ**ន្តិ មក្ខិកានំ ឧត្តាសនី ពីជនី។ ខការស្ស ហិ ឆការំ កត្វា “មច្ឆិកា”តិ វុច្ចតិ “សច្ឆិកត្វា”តិអាទីសុ វិយ (អ. និ. ៣.១០៣)។ ឯត្ថ ហិ “សក្ខិកត្វា”តិ វត្តព្ពេ ខការស្ស ឆការោ ហោតិ។

ឯកោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អបនេត្វា**តិ បត្តតោ អបនេត្វា។ **ឯត្ថា**តិ វចនេ។ **កថ**ន្តិ កេនាការេន ហោតីតិ យោជនា។ **វទន្តស្ស នាមា**តិ ឯត្ថ នាមសទ្ទោ គរហត្ថោ “អត្ថី”តិបទេន យោជេតព្ពោ។ **អត្ថិ នាមា**តិ អត្ថោ។ **ឥតោបី**តិ បត្តតោបិ។ **តត្រាបី**តិ តស្មិំ វចនេបិ។

សមំសកន្តិ មំសេន សហ បវត្តំ។ **រស**ន្តិ ទ្រវំ។ **ត**ន្តិ វចនំ។ បដិក្ខិបតោ ហោតិ។ កស្មា? មច្ឆោ ច រសោ ច មច្ឆេន មិស្សោ រសោ ចាតិ អត្ថស្ស សម្ភវតោ។ **ឥទ**ន្តិ វត្ថុំ។ **មំសំ វិសុំ កត្វា**តិ “មំសស្ស រសំ មំសរស”ន្តិ មំសបទត្ថស្ស បធានភាវំ អកត្វា, រសបទត្ថស្សេវ បធានភាវំ កត្វាតិ អត្ថោ។

អាបុច្ឆន្តន្តិ “មំសរសំ គណ្ហថា”តិ អាបុច្ឆន្តំ។ **ត**ន្តិ មំសំ។ **ករម្ពកោ**តិ មិស្សកាធិវចនមេតំ។ យញ្ហិ អញ្ញេន អញ្ញេន មិស្សេត្វា ករោន្តិ, សោ “ករម្ពកោ”តិ វុច្ចតិ។ អយំ បនេត្ថ វចនត្ថោ – ករោតិ សមូហំ អវយវិន្តិ **ករោ**, ករីយតិ វា សមូហេន អវយវិនាតិ **ករោ**, អវយវោ, តំ វកតិ អាទទាតីតិ **ករម្ពកោ**, សមូហោ។ “កទម្ពកោ”តិបិ បាឋោ, សោបិ យុត្តោយេវ អនុមតត្តា បណ្ឌិតេហិ។ អភិធានេបិ ឯវមេវ អត្ថិ។ អត្ថោ បន អញ្ញថា ចិន្តេតព្ពោ។ ឥមស្មិំ វា អត្ថេ វការស្ស ទការោ កាតព្ពោ។ មំសេន មិស្សោ, លក្ខិតោ វា ករម្ពកោ **មំសករម្ពកោ**។ **ន បវារេតី**តិ យេសំ កេសញ្ចិ មិស្សកត្តា ន បវារេតិ។ **បវារេតី**តិ មំសេន មិស្សិតត្តា បវារេតិ។

យោ បន បដិក្ខិបតិ, សោ បវារិតោវ ហោតីតិ យោជនា។ **និមន្តនេ**តិ និមន្តនដ្ឋានេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តត្ថា**តិ កុរុន្ទិយំ។ **យេនា**តិ យេន ភត្តេន។ **ឯត្ថា**តិ “យាគុំ គណ្ហថា”តិអាទិវចនេ។ **អធិប្បាយោ**តិ អដ្ឋកថាចរិយានំ អធិប្បាយោ។ **ឯត្ថា**តិ “យាគុមិស្សកំ គណ្ហថា”តិអាទិវចនេ។ **ទុទ្ទស**ន្តិ ទុក្ករំ ទស្សនំ។ **ឥទញ្ហា**តិ “មិស្សកំ គណ្ហថា”តិវចនញ្ហ។ **ន សមានេតព្ព**ន្តិ សមំ ន អានេតព្ពំ, សមានំ វា ន កាតព្ពំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឥទំ បនា**តិ មិស្សកំ បន។ **ឯត្ថា**តិ មិស្សកេ។ **វិសុំ កត្វា**តិ រសខីរសប្បីនិ អាវេណិំ កត្វា។ **ត**ន្តិ រសាទិំ។

កទ្ទីយតិ មទ្ទីយតីតិ **កទ្ទមោ**។ ឧទ្ទតិ បសវតិ វឌ្ឍតីតិ **ឧទកំ**។ ឧទ្ទតិ វា ក្លេទនំ ករោតីតិ **ឧទកំ,** និលីនេ សត្តេ គុបតិ រក្ខតីតិ **គុម្ពោ,** គុហតិ សំវរតីតិ វា **គុម្ពោ**។ **អនុបរិយាយន្តេនា**តិ អនុក្កមេន បរិវត្តិត្វា អាយន្តេន។ **តន្តិ** នាវំ វា សេតុំ វា។ **មជ្ឈន្តិកន្តិ** អហស្ស មជ្ឈំ មជ្ឈន្តំ, អហសទ្ទស្ស ន្ទាទេសោ, មជ្ឈន្តំ ឯវ មជ្ឈន្តិកំ។ បោត្ថកេសុ បន មជ្ឈន្តិកន្តិ បាឋោ អត្ថិ, សោ អបាឋោយេវ។ យោ បិតោ បវារេតិ, តេន បិតេនេវ ភុញ្ជិតព្ពន្តិ យោជនា។ **អានិសទន្តិ** បីឋេ ផុដ្ឋអានិសទមំសំ។ **អចាលេត្វា**តិ អចាវេត្វា។ អយមេវ វា បាឋោ។ ឧបរិ ច បស្សេសុ ច អមោចេត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ អទិន្នាទានេ វិយ ឋានាចាវនំ ន វេទិតព្ពំ។ **សំសរិតុន្តិ** សំសព្ពិតុំ។ **នន្តិ** ភិក្ខុំ។

អតិរេកំ រិចតិ គច្ឆតីតិ **អតិរិត្តំ,** ន អតិរិត្តំ **អនតិរិត្តន្តិ** អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន អតិរិត្ត”ន្តិ។ “អធិក”ន្តិឥមិនា អតិរិត្តសទ្ទស្ស អតិសុញ្ញត្ថំ និវត្តេតិ។ អធិ ហុត្វា ឯតិ បវត្តតីតិ **អធិកំ**។ **តំ បនា**តិ អនតិរិត្តំ បន ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ “អកប្បិយកត”ន្តិអាទិវចនេ។ រិត្តារោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ អតិរិត្តំ កាតព្ពេសុ វត្ថូសុ។ យំ ផលំ វា យំ កន្ទមូលាទិ វា អកតន្តិ យោជនា។ **អកប្បិយភោជនំ វា**តិ កុលទូសកកម្មាទីហិ និព្ពត្តំ អកប្បិយភោជនំ វា អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **យោ**តិ វិនយធរោ ភិក្ខុ។ តេន កតន្តិ យោជនា។ “ភុត្តាវិនា បវារិតេន អាសនា វុដ្ឋិតេន កត”ន្តិវចនតោ ភុត្តាវិនា អបវារិតេន អាសនា វុដ្ឋិតេន កត្តព្ពន្តិ សិទ្ធំ។ តស្មា បាតោ អទ្ធានំ គច្ឆន្តេសុ ទ្វីសុ ឯកោ បវារិតោ, តស្ស ឥតរោ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា លទ្ធំ ភិក្ខំ អត្តនា អភុត្វាបិ “អលមេតំ សព្ព”ន្តិ កាតុំ លភតិ ឯវំ។ **យន្តិ** ខាទនីយភោជនីយំ។ “តទុភយម្បី”តិឥមិនា អតិរិត្តញ្ច អតិរិត្តញ្ច **អតិរិត្តំ,** ន អតិរិត្តំ **អនតិរិត្តន្តិ** អត្ថំ ទស្សេតិ។

តស្សេវាតិ អនតិរិត្តស្សេវ។ **ឯត្ថា**តិ អនតិរិត្តេ, “កប្បិយកត”ន្តិ អាទីសុ សត្តសុ វិនយកម្មាការេសុ វា។ **អនន្តរេ**តិ វិនយធរស្ស អនន្តរេ អាសនេ។ បត្តតោ នីហរិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្តេវា**តិ ភុញ្ជនដ្ឋានេយេវ។ **តស្សា**តិ និសិន្នស្ស។ **តេនា**តិ ភត្តំ អានេន្តេន ភិក្ខុនា ភុញ្ជិតព្ពន្តិ យោជនា។ “និសិន្នេន ភិក្ខុនា”តិ ការិតកម្មំ អានេតព្ពំ។ កស្មា “ហត្ថំ ធោវិត្វា”តិ វុត្តន្តិ បុច្ឆន្តោ អាហ “កស្មា”តិ។ **ហី**តិ ការណំ។ យស្មា អកប្បិយំ ហោតិ, តស្មា ហត្ថំ ធោវិត្វាតិ មយា វុត្តន្តិ អធិប្បាយោ។ **តស្សា**តិ ភត្តំ អានេន្តស្ស។ **យេនា**តិ វិនយធរេន។ បុន **យេនា**តិ ឯវមេវ។ **យញ្ចា**តិ ខាទនីយភោជនីយញ្ច។ យេន វិនយធរេន បឋមំ អកតំ, តេនេវ កត្តព្ពំ។ យញ្ច ខាទនីយ ភោជនីយំ បឋមំ អកតំ, តញ្ញេវ កត្តព្ពន្តិ វុត្តំ ហោតិ ។ **តត្ថា**តិ បឋមភាជនេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ បឋមភាជនំ សុទ្ធំ ធោវិត្វា កតម្បិ និទ្ទោសមេវ។ **តេន ភិក្ខុនា**តិ បវារិតេន ភិក្ខុនា។

កុណ្ឌេបីតិ ឧក្ខលិយម្បិ។ សា ហិ កុឌតិ ឌិទនាទី ទាហំ ករោតីតិ កុណ្ឌោតិ វុច្ចតិ។ **តន្តិ** អតិរិត្តកតំ ខាទនីយភោជនីយំ។ **យេន បនា**តិ វិនយធរេន បន។ ភិក្ខុំ និសីទាបេត្វីតិ សម្ពន្ធោ។ **មង្គលនិមន្តនេ**តិ មង្គលត្ថាយ និមន្តនដ្ឋានេ។ **តត្ថា**តិ មង្គលនិមន្តនេ។ **ករោន្តេនា**តិ ករោន្តេន វិនយធរេន។

គិលានេន ភុញ្ជិតាវសេសមេវ ន កេវលំ គិលានាតិរិត្តំ នាម, គិលានំ បន ឧទ្ទិស្ស អាភតំ គិលានាតិរិត្តមេវ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ន កេវល”ន្តិអាទិ។ **យំកិញ្ចិ គិលានន្តិ** ឧបសម្បន្នំ វា អនុបសម្បន្នំ វា យំកិញ្ចិ គិលានំ។ យំ ទុក្កដំ វុត្តំ, តំ អសំសដ្ឋវសេន វុត្តន្តិ យោជនា។ **អនាហារត្ថាយា**តិ បិបាសច្ឆេទនអាពាធវូបសមត្ថាយ។

២៤១. **សតិ បច្ចយេ**តិ ឯត្ថ បច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតុំ “បិបាសាយ សតី”តិ ច “អាពាធេ សតី”តិ ច វុត្តំ។ **តេន តេនា**តិ សត្តាហកាលិកេន ច យាវជីវិកេន ច។ **តស្សា**តិ អាពាធស្ស។ ឥទំ បទំ “ឧបសមនត្ថ”ន្តិ ឯត្ថ សមុជាតុយា សម្ពន្ធេ សម្ពន្ធោ, យុបច្ចយេន សម្ពន្ធេ កម្មន្តិ ទដ្ឋព្ពន្តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយបវារណសិក្ខាបទំ

២៤២. ឆដ្ឋេ ន អាចរិតព្ពោតិ **អនាចារោ**តិ វុត្តេ បណ្ណត្តិវីតិក្កមោតិ អាហ “បណ្ណត្តិវីតិក្កម”ន្តិ។ “ករោតី”តិឥមិនា “អត្តានមាចរតី”តិអាទីសុ វិយ ចរសទ្ទោ ករសទ្ទត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **ឧបនន្ធី**តិ ឯត្ថ ឧបសទ្ទោ ឧបនាហត្ថោ, នហធាតុ ពន្ធនត្ថោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបនាហ”ន្តិអាទិ។ ជនិតោ ឧបនាហោ យេនាតិ ជនិតឧបនាហោ។ ឥមិនា **“ឧបនន្ធោ”**តិ បទស្ស ឧបនហតីតិ ឧបនន្ធោតិ កត្តុត្ថំ ទស្សេតិ។

២៤៣. **អភិហដ្ឋុន្តិ** ឯត្ថ តុំបច្ចយោ ត្វាបច្ចយត្ថោតិ អាហ “អភិហរិត្វា”តិ។ បទភាជនេ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ សាធារណមេវ អត្ថន្តិ យោជនា។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **តីហាការេហី**តិ សាមំ ជានេនេន ច

អញ្ញេសមារោចនេន ច តស្សារោចនេន ចាតិ តីហិ ការណេហិ។ អាសាទីយតេ មង្កុំ ករិយតេ **អាសាទនំ,** តំ អបេក្ខោ **អាសាទនាបេក្ខោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អាសាទន”ន្តិអាទិ។

យស្ស អត្ថាយ អភិហដន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតរស្សា**តិ អភិហារកតោ អញ្ញស្ស ភុត្តស្សាតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. វិកាលភោជនសិក្ខាបទំ

២៤៧. សត្តមេ **គិរិម្ហី**តិ បព្ពតម្ហិ។ សោ ហិ ហិមវមនាទិវសេន ជលំ, សារភូតានិ ច ភេសជ្ជាទិវត្ថូនិ គិរតិ និគ្គិរតីតិ គិរីតិ វុច្ចតិ។ **អគ្គសមជ្ជោ**តិ ឧត្តមសមជ្ជោ។ តមេហិ បទេហិ អគ្គោ សមជ្ជោ អគ្គសមជ្ជោ, គិរិម្ហិ ប វត្តោ អគ្គសមជ្ជោ **គិរគ្គសមជ្ជោ**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **សមជ្ជោ**តិ ច សភា។ សា ហិ សមាគមំ អជន្តិ គច្ឆន្តិ ជនា ឯត្ថាតិ សមជ្ជោតិ វុច្ចតិ។ “គិរិស្ស វា”តិអាទិនា គិរិស្ស អគ្គោ កោដិ **គិរគ្គោ,** តស្មឹ បវត្តោ សមជ្ជោ **គិរគ្គ សមជ្ជោ**តិ អត្ថោ ទស្សិតោ។ **សោ**តិ គិរគ្គសមជ្ជោ។ ភវិស្សតិ កិរាតិ យោជនា។ **ភូមិភាគេ**តិ អវយវិអាធារេ, សន្និបតតីតិ សម្ពន្ធោ។ នដញ្ច នាដកញ្ច **នដនាដកានិ**។ “នច្ចំ គីតំ វាទិតញ្ចា”តិ ឥទំ តយំ “នាដក”ន្តិ វុច្ចតិ។ **តេស**ន្តិ នដនាដកានំ។ **ទស្សនត្ថ**ន្តិ ទស្សនាយ ច សវនាយ ច។ សវនម្បិ ហិ ទស្សនេនេវ សង្គហិតំ។ **អបញ្ញត្តេ សិក្ខាបទេ**តិ ឩនវីសតិវស្សសិក្ខាបទស្ស តាវ អបញ្ញត្តត្តា។ **តេ**តិ សត្តរសវគ្គិយា។ **តត្ថា**តិ គិរគ្គសមជ្ជំ។ **អថា**តិ តស្មឹ កាលេ។ **នេស**ន្តិ សត្តរសវគ្គិយានំ អទំសូតិ សម្ពន្ធោ។ **វិលិម្បេត្វា**តិ វិលេបនេហិ វិវិធាការេន លិម្បេត្វា។

២៤៨. “វិកាលេ”តិ សាមញ្ញេន វុត្តេបិ វិសេសកាលោវ គហេតព្ពោតិ អាហ “កាលោ”តិអាទិ។ **សោ ចា**តិ ភោជនកាលោ ច។ មជ្ឈន្តិកោ ហោតីតិ យោជនា។ **តេនេវា**តិ ភោជនកាលស្ស អធិប្បេតត្តា ឯវ។ **អស្សា**តិ “វិកាលេ”តិបទស្ស។ “វិកាលោ នាម…បេ… អរុណុគ្គមនា”តិ បទភាជនេន អរុណុគ្គមនតោ យាវ មជ្ឈន្តិកា កាលោ នាមាតិ អត្ថោ នយេន ទស្សិតោ ហោតិ។ **តតោ**តិ ឋិតមជ្ឈន្តិកតោ។ សូរិយស្ស អតិសីឃត្តា វេគេន ឋិត មជ្ឈន្តិកំ វីតិវត្តេយ្យាតិ អាហ “កុក្កុច្ចកេន បន ន កត្តព្ព”ន្តិ។ **កាលត្ថម្ភោ**តិ កាលស្ស ជាននត្ថាយ ថូណោ។ **កាលន្តរេ**តិ កាលស្ស អព្ភន្តរេ។

អវសេសំ ខាទនីយំ នាមាតិ ឯត្ថ វិនិច្ឆយោ ឯវ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **យន្តិ** ខាទនីយំ អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ វនមូលាទិបភេទំ យម្បិ ខាទនីយំ អត្ថិ, តម្បិ អាមិសគតិកំ ហោតីតិ យោជនា។ **សេយ្យថិទ**ន្តិ បុច្ឆាវាចក និបាតសមុទាយោ។ ឥទំ ខាទនីយំ សេយ្យថា កតមន្តិ អត្ថោ។ **ឥទម្បី**តិ ឥទំ ទ្វាទសវិធម្បិ។ ឋិសទ្ទេន ន បូវាទិយេវាតិ ទស្សេតិ។

តត្ថាតិ ទ្វាទសសុ ខាទនីយេសុ, អាធារេ ភុម្មំ។ មូលតិ បតិដ្ឋាតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា **មូលំ**។ ខាទិតព្ពន្តិ **ខាទនីយំ**។ មូលមេវ ខាទនីយំ **មូលខាទនីយំ,** តស្មឹ វិនិច្ឆយោ ឯវ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ មូលកមូលាទីនិ លោកសង្កេតោ បទេសតោយេវ វេទិតព្ពានិ។ តំ តញ្ហិ នាមំ អជានន្តានំ អតិសម្មូឡ្ហការណត្តា សហ បរិយាយន្តរេន វចនត្ថំ វក្ខាម។ សូបស្ស ហិតំ **សូបេយ្យំ,** សូបេយ្យំ បណ្ណំ ឯតេសន្តិ **សូបេយ្យបណ្ណា,** តេសំ មូលានិ **សូបេយ្យបណ្ណមូលានិ**។ អាមីយតិ អន្តោ បវេសីយតីតិ **អាមិសោ,** អាការោ អន្តោករណត្ថោ, អាមិសស្ស គតិ វិយ គតិ ឯតេសន្តិ **អាមិសគតិកានិ ។ ឯត្ថា**តិ មូលេសុ។ **ជរឌ្ឍ**ន្តិ ជរភូតំ ឧបឌ្ឍំ។ **អញ្ញម្បី**តិ វជកលិមូលតោ អញ្ញម្បិ។

យានិ បន មូលានិ វុត្តានិ, តានិ យាវជីវិកានីតិ យោជនា។ បាឡិយំ វុត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ **ខាទនីយត្ថ**ន្តិ ខាទនីយស្ស, ខាទនីយេ វា វិជ្ជមានំ, ខាទនីយេន វា កាតព្ពំ កិច្ចំ, បយោជនំ វាតិ ខាទនីយត្ថំ។ “ខាទនីយេ”តិឥមិនា “តត្ថ វុត្តាភិធម្មត្ថា”តិអាទីសុ វិយ ខាទនីយត្ថបទស្ស ឧត្តរបទត្ថបធានភាវំ ទស្សេតិ។ តត្ថ ខាទនីយស្ស, ខាទនីយេ វា វិជ្ជមានំ, ខាទនីយេន វា កាតព្ពំ កិច្ចំ នាម ជិឃច្ឆាហរណមេវ។ យញ្ហិ បូវាទិខាទនីយំ ខាទិត្វា ជិឃច្ឆាហរណំ ហោតិ, តស្ស កិច្ចំ កិច្ចំ នាមាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តំ កិច្ចំ, បយោជនំ វា នេវ ផរន្តិ, នេវ និប្ផាទេន្តិ។ ឯសេវ នយោ “ន ភោជនីយេ ភោជនីយត្ថំ ផរន្តី”តិឯត្ថាបិ។

តេសន្តិ មូលានំ អន្តោ, លក្ខណន្តិ វា សម្ពន្ធោ។ ឯកស្មឹ ជនបទេ ខាទនីយត្ថភោជនីយត្ថេសុ ផរមានេសុ អញ្ញេសុបិ ជនបទេសុ ផរន្តិយេវាតិ ទស្សនត្ថំ “តេសុ តេសុ ជនបទេសូ”តិ វិច្ឆាបទំ វុត្តំ។ កិញ្ចាបិ ហិ ពហូសុ ជនបទេសុ បថវីរសអាបោរសសម្បត្តិវសេន ខាទនីយត្ថភោជនីយត្ថំ ផរមានម្បិ ឯកស្មឹ ជនបទេ បថវីរស អាបោរសវិបត្តិវសេន អផរមានំ ភវេយ្យ, វិការវសេន បន តត្ថ បវត្តត្តា តំ ជនបទំ បមាណំ ន កាតព្ពំ, គហេតព្ពមេវាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **បកតិអាហារវសេនា**តិ អញ្ញេហិ យាវកាលិក, សត្តាហកាលិកេហិ អមិស្សិតំ អត្តនោ

បកតិយាវ អាហារកិច្ចករណវសេន។ “មនុស្សាន”ន្តិឥមិនា អញ្ញេសំ តិរច្ឆានាទីនំ ខាទនីយត្ថភោជនីយត្ថំ ផរ មានម្បិ ន បមាណន្តិ ទស្សេតិ។ **តន្តិ** មូលំ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ **នាមសញ្ញាសូតិ** នាមសង្ខាតាសុ សញ្ញាសុ។

យថា មូលេ លក្ខណំ ទស្សិតំ, ឯវំ កន្ទាទីសុបិ យំ លក្ខណំ ទស្សិតន្តិ យោជនា។ ន កេវលំ បាឡិយំ អាគតានំ ហលិទ្ទាទីនំ មូលំយេវ យាវជីវិកំ ហោតិ, អថ ខោ តថាទយោបីតិ អាហ “យញ្ចេត”ន្តិអាទិ។ យំ ឯតំ អដ្ឋវិធន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឯវំ មូលខាទនីយេ វិនិច្ឆយំ ទស្សេត្វា ឥទានិ កន្ទខាទនីយេ តំ ទស្សេន្តោ អាហ “កន្ទខាទនីយេ”តិអាទិ។ តត្ថ **កន្ទខាទនីយេតិ** កំ សុខំ ទទាតីតិ កន្ទោ, បទុមាទិកន្ទោ, សុខស្ស អទាយកា បន កន្ទា រុឡ្ហីវសេន កន្ទាតិ វុច្ចន្តិ, កន្ទោ ឯវ ខាទនីយំ កន្ទខាទនីយំ, តស្មិំ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ ឧបរិបិ។ **យន្តិ** កន្ទំ។ ឥមិនា តំសទ្ទានបេក្ខោ យំសទ្ទោបិ អត្ថីតិ ញាបេតិ។ **តត្ថាតិ** កន្ទខាទនីយេ។ តរុណោ, សុខ ខាទនីយោតិ វិសេសនបទានិ យថាវចនំ ឧបរិបិ យោជេតព្ពានិ។ ឯវមាទយោ ផរណកកន្ទា យាវកាលិកាតិ សម្ពន្ធោ។

អធោតោតិ វិសរសោ ឧទកេន អធូនិតោ។ **តេតិ** កន្ទា សង្គហិតាតិ សម្ពន្ធោ។

មូលេ អលតិ បវត្តតីតិ **មុឡាលោ,** ឧទកតោ វា ឧទ្ធដមត្តេ មិលតិ និមិលតីតិ **មុឡាលំ**។ ឯវមាទិ ផរណកមុឡាលំ យាវកាលិកន្តិ យោជនា។ **តំ សព្ពម្បីតិ** សព្ពម្បិ តំ មុឡាលំ សង្គហិតន្តិ សម្ពន្ធោ។

មសតិ វិជ្ឈតីតិ **មត្ថកោ**។ ឯវមាទិ មត្ថកោ យាវកាលិកោតិ យោជនា។ **ជរឌ្ឍពុន្ទោតិ** ជរភូតអឌ្ឍសង្ខាតោ បាទោ។

ខនីយតិ អវទារីយតីតិ **ខន្ធោ,** ខាយតីតិ វា **ខន្ធោ**។ “អន្តោបថវីគតោ”តិបទំ “សាលកល្យាណិខន្ធោ”តិប ទេនេវ យោជេតព្ពំ, ន អញ្ញេហិ។ ឯវមាទិ ខន្ធោ យាវកាលិកោតិ យោជនា។ **អវសេសាតិ** តីហិ ទណ្ឌកាទីហិ អវសេសា។

តចតិ សំវរតិ បដិច្ឆាទេតីតិ **តចោ។ សរសោតិ** ឯត្ថ ឯវការោ យោជេតព្ពោ, សរសោ ឯវាតិ អត្ថោ។ តេសំ សង្គហោតិ សម្ពន្ធោ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ **ឯតន្តិ** កសាវភេសជ្ជំ, “អនុជានាមិ ...បេ.... ភោជនីយត្ថ”ន្តិ វចនំ វា។ **ឯត្ថាតិ** កសាវភេសជ្ជេ។ **ឯតេសម្បីតិ** មត្ថកខន្ធត្តចានម្បិ។

បតតីតិ **បត្តំ។ ឯតេសន្តិ** មូលកាទីនំ។ ឯវរូបានិ បត្តានិ ច ឯកំសេន យាវកាលិកានីតិ យោជនា។ យា លោណី អារោហតិ, តស្សា លោណិយា បត្តំ យាវជីវិកន្តិ យោជនា។ **ទីបវាសិនោតិ** តម្ពបណ្ណិទីបវាសិនោ , ជម្ពុទីបវាសិនោ វា។ យានិ វា ផរន្តីតិ វុត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសន្តិ** និម្ពាទីនំ។ ឥទំ បទំ បុព្ពបរាបេក្ខកំ, តស្មា ទ្វិន្នំ មជ្ឈេ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ បណ្ណានំ អន្តោ នត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។

បុប្ផតិ វិកសតីតិ **បុប្ផំ**។ ឯវមាទិ បុប្ផំ យាវកាលិកន្តិ យោជនា។ **តស្សាតិ** បុប្ផស្ស។ **អស្សាតិ** ឯវមេវ។

ផលតីតិ **ផលំ។ យានីតិ** ផលានិ។ ផរន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **នេសន្តិ** ផលានំ បរិយន្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ យានិ វុត្តានិ, តានិ យាវជីវិកានីតិ យោជនា។ **តេសម្បីតិ** ផលានម្បិ បរិយន្តន្តិ សម្ពន្ធោ។

អសីយតិ ខិបីយតិ, ឆឌ្ឌីយតីតិ វា **អដ្ឋិ**។ ឯវមាទីនិ ផរណកានិ អដ្ឋីនិ យាវកាលិកានីតិ យោជនា។ **តេសន្តិ** អដ្ឋីនំ។

បិសីយតិ ចុណ្ណំ ករីយតីតិ **បិដ្ឋំ**។ ឯវមាទីនិ ផរណកានិ បិដ្ឋានិ យាវកាលិកានីតិ យោជនា។ **អធោតកន្តិ** ឧទកេន អធូនិតំ។ **តេសន្តិ** បិដ្ឋានំ។

និរន្តរំ អសតិ សម្ពជ្ឈតីតិ **និយ្យាសោ។ សេសាតិ** ឧច្ឆុនិយ្យាសតោ សេសា។ បាឡិយំ វុត្តនិយ្យាសាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថាតិ** និយ្យាសខាទនីយេ។ សង្គហិតានំ និយ្យាសានំ បរិយន្តន្តិ យោជនា។ **ឯវន្តិអាទិ** និគមនំ។

វុត្តមេវាតិ ហេដ្ឋា បឋមបវារណសិក្ខាបទេ វុត្តមេវាតិ។ សត្តមំ។

៨. សន្និធិការកសិក្ខាបទំ

២៥២. អដ្ឋមេ អព្ភន្តរេ ជាតោ **អព្ភន្តរោ។ មហាថេរោ**តិ មហន្តេហិ ថិរគុណេហិ យុត្តោ។ ឥមិនា “ពេលដ្ឋោ”តិ សញ្ញានាមស្ស សញ្ញិនាមំ ទស្សេតិ។ **បធានឃរេ**តិ សមថវិបស្សនានំ បទហនដ្ឋានឃរសង្ខាតេ ឯកស្មិំ អាវាសេ។ **សុក្ខកុរន្តិ** ឯត្ថ សោសនកុរត្តា ន សុក្ខកុរំ ហោតិ, កេវលំ បន អសូបព្យញ្ជនត្តាតិ អាហ “អសូបព្យញ្ជនំ ឱទន”ន្តិ។ សោសនកុរម្បិ យុត្តមេវ។ វក្ខតិ ហិ “តំ បិណ្ឌបាតំ ឧទកេន តេមេត្វា”តិ។ “ឱទន”ន្តិឥមិនា កុរសទ្ទស្ស ឱទនបរិយាយតំ ទស្សេតិ។ ឱទនញ្ហិ ករោតិ អាយុវណ្ណាទយោតិ **“កុរ”**ន្តិ វុច្ចតិ។ **សោ**តិ ពេលដ្ឋសីសោ។ **តញ្ច ខោ**តិ តញ្ច សុក្ខកុរំ អាហរតីតិ សម្ពន្ធោ។ **បច្ចយគិទ្ធតាយា**តិ បិណ្ឌបាតបច្ចយេ លុទ្ធតាយ។ ថេរោ ភុញ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ មនុស្សានំ ឯកាហារស្ស សត្តាហមត្តដ្ឋិតត្តា “សត្តាហ”ន្តិ វុត្តំ។ **តតោ**តិ ភុញ្ជនតោ បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ចត្តារិបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទេន អធិកានិបិ សត្តាហានិ គហេតព្ពានិ។

២៥៣. **ឥតី**តិ ឥទំ តយំ។ “សន្និធិ ការោ អស្សា”តិ សមាសោ វិសេសនបរនិបាតវសេន គហេតព្ពោ។ “សន្និធិកិរិយន្តិ អត្ថោ”តិ ឥមិនា ករីយតីតិ **ការោ**តិ កម្មត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឯករត្តន្តិ** អន្តិមបរិច្ឆេទវសេន វុត្តំ តទធិកានម្បិ អធិប្បេតត្តា។ **អស្សា**តិ “សន្និធិការក”ន្តិ បទស្ស។

សន្និធិការកស្ស សត្តាហកាលិកស្ស និស្សគ្គិយបាចិត្តិយាបត្តិយា បច្ចយត្តា សន្និធិការកំ យាមកាលិកំ ខាទនីយភោជនីយំ អសមានម្បិ សុទ្ធបាចិត្តិយាបត្តិយា បច្ចយោ ហោតីតិ អាហ “យាមកាលិកំ វា”តិ។ **បដិគ្គហណេ**តិ បដិគ្គហណេ ច គហណេ ច។ អជ្ឈោហរិតុកាមតាយ ហិ បដិគ្គហណេ ច បដិគ្គហេត្វា គហណេ ចាតិ វុត្តំ ហោតិ។ យំ បត្តំ អង្គុលិយា ឃំសន្តស្ស លេខា បញ្ញាយតិ, សោ បត្តោ ទុទ្ធោតោ ហោតិ សចេតិ យោជនា ឧត្តរវាក្យេ យំសទ្ទំ ទិស្វា បុព្ពវាក្យេ តំសទ្ទស្ស គមនីយត្តា។ **គណ្ឋិកបត្តស្សា**តិ ពន្ធនបត្តស្ស។ **សោ**តិ ស្នេហោ។ បក្ខរតិ សន្ទិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តាទិសេ**តិ ទុទ្ធោតេ, គណ្ឋិកេ វា។ **តត្ថា**តិ ធោវិតបត្តេ អាសិញ្ចិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **អព្ពោហារិកា**តិ ន វោហរិតព្ពា, វោហរិតុំ ន យុត្តាតិ អត្ថោ។ **យន្តិ** ខាទនីយភោជនីយំ បរិច្ចជន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តតោ**តិ អបរិច្ចត្តខាទនីយភោជនីយតោ នីហរិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

អកប្បិយមំសេសូតិ និទ្ធារណសមុទាយោ។ **សតិ បច្ចយេ**តិ បិបាសសង្ខាតេ បច្ចយេ សតិ។ **អនតិរិត្តកតន្តិ** អតិរិត្តេន អកតំ សន្និធិការកំ ខាទនីយភោជនីយន្តិ យោជនា។ ឯកមេវ បាចិត្តិយន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វិកប្បទ្វយេ**តិ សាមិសនិរាមិសសង្ខាតេ វិកប្បទ្វយេ។ **សព្ពវិកប្បេសូ**តិ វិកាលសន្និធិអកប្បិយមំសយាមកាលិក បច្ចយសង្ខាតេសុ សព្ពេសុ វិកប្បេសុ។

២៥៥. **អាមិសសំសដ្ឋន្តិ** អាមិសេន សំសដ្ឋំ សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកំ។

២៥៦. ចតុព្ពិធកាលិកស្ស សរូបញ្ច វចនត្ថញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “វិកាលភោជនសិក្ខាបទេ”តិអាទិ។ តត្ថ និទ្ទិដ្ឋំ ខាទនីយភោជនីយ”ន្តិឥមិនា យាវកាលិកស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ “យាវ…បេ…. កាលិក”ន្តិឥមិនា វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “សទ្ធិំ…បេ…. បាន”ន្តិឥមិនា យាមកាលិកស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ “យាវ…បេ…. កាលិក”ន្តិឥមិនា វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “សព្ពិអាទិ បញ្ចវិធំ ភេសជ្ជ”ន្តិឥមិនា សត្តាហកាលិកស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ “សត្តាហំ…បេ…. កាលិក”ន្តិឥមិនា វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ឋបេត្វា…បេ…. សព្ពម្បី”តិឥមិនា យាវជីវិកស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ “យាវ…បេ…. ជីវិក”ន្តិឥមិនា វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ សព្ពវចនត្ថោ លហុកមត្តមេវ, គរុកោ បនេវំ វេទិតព្ពោ – យាវ យត្តកោ មជ្ឈន្ទិកោ កាលោ **យាវកាលោ**, សោ អស្សត្ថិ, តំ វា កាលំ ភុញ្ជិតព្ពន្តិ **យាវកាលិកំ**។ យាមោ កាលោ **យាមកាលោ**, សោ អស្សត្ថិ, តំ វា កាលំ បរិភុញ្ជិតព្ពន្តិ **យាមកាលិកំ**។ សត្តាហោ កាលោ **សត្តាហកាលោ**, សោ អស្សត្ថិ, តំ វា កាលំ និទហិត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពន្តិ **សត្តាហកាលិកំ**។ យាវ យត្តកោ ជីវោ **យាវជីវោ**, សោ អស្សត្ថិ, យាវជីវំ វា បរិហរិត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពន្តិ **យាវជីវិកន្តិ**។

តត្ថាតិ ចតុព្ពិធេសុ កាលិកេសុ។ **សតក្ខត្តុន្តិ** អនេកវារំ។ យាវ កាលោ នាតិក្កមតិ, តាវ ភុញ្ជន្តស្សាតិ យោជនា។ អហោរត្តំ ភុញ្ជន្តស្សាតិ សម្ពន្ធោតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បណីតភោជនសិក្ខាបទំ

២៥៧. នវមេ បកដ្ឋភាវំ នីតន្តិ **បណីតន្តិ** វុត្តេ បណីតសទ្ទោ ឧត្តមត្ថោតិ អាហ “ឧត្តមភោជនានី”តិ។ សម្បន្នោ នាម ន មធុរគុណោ, អថ ខោ មធុរគុណយុត្តំ ភោជនមេវាតិ អាហ “សម្បត្តិយុត្ត”ន្តិ។ **កស្សា**តិ

ករណត្ថេ ចេតំ សាមិវចនំ, កេនាតិ ហិ អត្ថោ។ “សុរស”ន្តិឥមិនា សាទិយតិ អស្សាទិយតីតិ **សាទូ**តិ វចនត្ថស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។

២៥៩. “យោ បន…បេ…. ភុញ្ជេយ្យា”តិ ឯត្ថ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **សុទ្ធានី**តិ ឱទនេន អសំសដ្ឋានិ។ ឱទនសំសដ្ឋានិ សព្ពិអាទីនីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ “បណីតសំស ដ្ឋានី”តិឥមិនា បណីតេហិ សព្ពិអាទីហិ សំសដ្ឋានិ ភោជនានិ **បណីតភោជនានី**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ “សត្តធញ្ញ និព្ពត្តានី”តិ ឥមិនា ភោជនានំ សរូបំ ទស្សេតិ។

“សព្ពិនា ភត្ត”ន្តិអាទីនំ បញ្ចន្នំ វិកប្បានំ មជ្ឈេ តីសុបិ វិកប្បេសុ “ភត្ត”ន្តិ យោជេតព្ពំ។ ឯវំ វាក្យំ កត្វា វិញ្ញាបនេ អាបត្តឹ ទស្សេត្វា សមាសំ កត្វា វិញ្ញាបនេ តំ ទស្សេន្តោ អាហ “សព្ពិភត្តំ ទេហី”តិអាទិ។

តតោតិ គារិតោ លទ្ធេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **វិសង្កេត**ន្តិ សង្កេតតោ ញាបិតតោ វិគតំ វិរហិតន្តិ អត្ថោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ ឥមិនា វិសង្កេតស្ស គុណទោសំ ទស្សេតិ។

កប្បិយសព្ពិនា ទេហីតិ កប្បិយសព្ពិនា សំសដ្ឋំ ភត្តំ ទេហីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ **យេន យេនា**តិ យេន យេន សព្ពិអាទិនា។ **តស្មឹ តស្សា**តិ ឯត្ថាបិ វិច្ឆាវសេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ បាឡិយំ អាគត**សព្ពិ** នាម គោសព្ពិ, អជិកាសព្ពិ, មហឹសសព្ពិ, យេសំ មំសំ កប្បតិ, តេសំ សព្ពិ ច។ **នវនីតំ** នាម ឯវមេវ។ **តេលំ** នាម តិលតេលំ, សាសបតេលំ, មធុកតេលំ, ឯរណ្ឌតេលំ, វសាតេលញ្ច។ **មធុ** នាម មក្ខិកាមធុ។ **ផាណិតំ** នាម ឧច្ឆុម្ហា និព្ពត្តំ។ **មច្ឆោ** នាម ឧទកចរោ។ បាឡិអនាគតោ មច្ឆោ នាម នត្ថិ។ មំសំ នាម យេសំ មំសំ កប្បតិ, តេសំ មំសំ។ **ខីរទធីនិ** សព្ពិសទិសានេវ។ វុត្តំ យថា ឯវំ “នវនីតភត្តំ ទេហី”តិអាទីសុបិ សូបោទនវិញ្ញត្តិទុក្កដមេវ ហោតីតិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **សោ ចា**តិ សោ ចត្ថោ។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ អត្ថេ។ **កី** បយោជនំ។ នត្ថេវ បយោជនន្តិ អធិប្បាយោ។

បដិលទ្ធំ ភោជនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯករស**ន្តិ ឯកកិច្ចំ។ **តតោ**តិ នវបណីតភោជនតោ នីហរិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

សព្ពានីតិ នវ បាចិត្តិយានិ សន្ធាយ វុត្តំ។

២៦១. **ឧភយេសម្បី**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនម្បិ។ សព្ពីតិ ចេត្ថ យោ នំ បរិភុញ្ជតិ, តស្ស ពលាយុវឌ្ឍនត្ថំ សព្ពតិ គច្ឆតិ បវត្តតីតិ **សព្ពិ**, ឃតំ។ តតិយក្ខរនេវ សញ្ញាយិតព្ពំ លិខិតព្ពញ្ច ។ កស្មា? តតិយក្ខរឌ្ឋានេយេវ សព្ព គតិ យន្តិ គតិអត្ថស្ស សព្ពធាតុស្ស ធាតុបាឋេសុ អាគតត្តាតិ។ នវមំ។

១០. ទន្តបោនសិក្ខាបទំ

២៦៣. ទសមេ **ទន្តកដ្ឋ**ន្តិ ទន្តបោនំ។ តញ្ហិ ទន្តោ កសីយតិ វិលេខីយតិ អនេនាតិ “ទន្តកដ្ឋ”ន្តិ វុច្ចតិ។ “សព្ព”ន្តិ អាទិនា សព្ពមេវ បំសុកូលំ **សព្ពបំសុកូលំ**, តមស្សត្ថីតិ **“សព្ពបំសុកូលិកោ”**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **សោ**តិ ភិក្ខុ បរិភុញ្ជតិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **សុសានេ**តិ អាឡ្ហនេ។ តញ្ហិ ឆវានំ សយនដ្ឋានត្តា “សុសាន”ន្តិ វុច្ចតិ និរុត្តិនយេន។ **តត្ថា**តិ សុសានេ។ បុន **តត្ថា**តិ ឯវមេវ។ អយ្យសរូបញ្ច វោសាដិតកសរូបញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “អយ្យវោសាដិតកានីតិ ឯត្ថា”តិ។ តត្ថ “អយ្យា…បេ…. បិតាមហា”តិឥមិនា អយ្យសរូបំ ទស្សេតិ។ “វោ…បេ. … ភោជនីយានី”តិឥមិនា វោសាដិតកសរូបំ។ អយ្យសង្ខាតានំ បិតិបិតាមហានំ អត្ថាយ, តេ វា ឧទ្ទិស្ស ឆឌ្ឌិតានិ វោសាដិតកសង្ខាតានិ ខាទនីយភោជនីយានិ **អយ្យវោសាដិតកានី**តិ វិគ្គហោ កាតព្ពោ។ មនុស្សា បបេន្តិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **យន្តិ** ខាទនីយភោជនីយំ។ **តេស**ន្តិ ញាតកានំ។ **បិណ្ឌំ បិណ្ឌំ កត្វា**តិ សង្ឃាដំ សង្ឃាដំ កត្វា។ **អញ្ញ**ន្តិ វុត្តខាទនីយភោជនីយតោ អញ្ញំ។ **ឧម្មារេបី**តិ សុសានស្ស ឥន្ទខីលេបិ។ សោ ហិ ឧទ្ទដោ កិលេសមារោ ឯត្ថាតិ **“ឧម្មារោ”**តិ វុច្ចតិ។ ពោធិសត្តោ ហិ អភិនិក្ខមនកាលេ បុត្តំ ចុម្ពិស្សាមីតិ ឱវរកស្ស ឥន្ទខីលេ បត្វា បស្សន្តោ មាតរំ បុត្តស្ស នលាដេ ហត្ថំ បបេត្វា សយន្តី ទិស្វា “សចេ មេ បុត្តំ គណ្ហេយ្យំ, មាតា តស្ស បពុជ្ឈេយ្យ, បពុជ្ឈមានាយ អន្តរាយោ ភវេយ្យា”តិ អភិនិក្ខមនន្តរាយភយេន បុត្តទារេ បរិច្ចជិត្វា ឥន្ទខីលតោ និវត្តិត្វា មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិ។ តស្មា ពោធិសត្តស្ស បត្វា បុត្តទារេសុ អបេក្ខាសង្ខាតស្ស មារស្ស ឧទ្ទដដ្ឋានត្តា សោ ឥន្ទខីលោ និប្បរិយាយេន **“ឧម្មារោ”**តិ វុច្ចតិ, អញ្ញោ បន រុឡ្ហីវសេន។ **ថិរោ**តិ ថទ្ធោ។ **ឃនពទ្ធោ**តិ ឃនេន ពទ្ធោ។ កថិនេន មំសេន អាពទ្ធោតិ អត្ថោ។ វបតិ ថូលោ ភវតីតិ **វបោ**, មុទ្ទជទុតិយោយំ, សោ អស្សត្ថីតិ **វបវោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វបវោតិ ថូលោ”តិ។ “សល្លក្ខេមា”តិឥមិនា “មញ្ញេ”តិ ឯត្ថ មនធាតុ សល្លក្ខណត្ថោ, មការស្សេការោតិ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តេស**ន្តិ មនុស្សានំ។

២៦៤. **សម្មា**តិ អវិបរីតំ។ **អសល្លក្ខេត្វា**តិ អាហារសទ្ទស្ស ខាទនីយភោជនីយាទីសុ និរុឡ្ហភាវំ អមញ្ញិត្វា។ ភគវា បន បបេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **យថាឧប្បន្នស្សា**តិ យេនាការេន ឧប្បន្នស្ស ។ បិតា បុត្តសង្ខាតេ ទារកេ សញ្ញាបេន្តោ វិយ ភគវា តេ ភិក្ខូ សញ្ញាបេន្តោតិ យោជនា។

២៦៥. **ឯតទេវា**តិ តិណ្ណមាការានមញ្ញតរវសេន អទិន្នមេវ សន្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ មាតិកាយំ “ទិន្ន”ន្តិ វុត្តដ្ឋានំ នត្ថិ, អថ កស្មា បទភាជនេយេវ វុត្តន្តិ អាហ “ទិន្នន្តិ ឥទ”ន្តិអាទិ។ “ទិន្ន”ន្តិ ឥទំ ឧទ្ធដន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ “ទិន្ន”ន្តិ បទស្ស។ និទ្ទេសេ ច “កាយេន...បេ.... ទេន្តេ”តិ ឧទ្ធដន្តិ យោជនា។ **ឯវ**ន្តិ ឥមេហិ តីហាការេហិ ទទមានេតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯវ**ន្តិ ឥមេហិ ទ្វីហាការេហិ ។ អាទីយមានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **រថរេណុម្បី**តិ រថិកវីថិយំ ឧដ្ឋិតបំសុម្បិ។ **បុព្ពេ**តិ បឋមបវារណសិក្ខាបទេ។ ឯវំ បដិគ្គហិតំ ឯតំ អាហារំ ទិន្នំ នាម វុច្ចតីតិ យោជនា។ “ឯតមេវា”តិ ឯវស្ស សម្ភវតោ តស្ស ផលំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ន ឥទ”ន្តិអាទិ។ និស្សដ្ឋំ ន វុច្ចតីតិ យោជនា។

តត្ថាតិ “កាយេនា”តិអាទិវចនេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ នត្ថុ ករិយតិ ឥមាយាតិ **នត្ថុករណី**, តាយ។ នាសាបុដេន បដិគ្គណ្ហាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អកល្លកោ**តិ គិលានោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ កាយេន បដិពទ្ធោ **កាយបដិពទ្ធោ** កដច្ឆុអាទីតិ អាហ “កដច្ឆុអាទីសូ”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **បាតិយមាន**ន្តិ បាតាបិយមានំ។

ឯត្ថាតិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ “បញ្ចហង្គេហី”តិ បទស្ស វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “ថាមមជ្ឈិមស្សា”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ ទាតព្ពវត្ថុំ។

តត្ថាតិ “ហត្ថបាសោ បញ្ញាយតី”តិវចនេ។ គច្ឆន្តោបិ ឋិតេនេវ សង្គហិតោ។ **ភូមដ្ឋស្សា**តិ ភូមិយំ ឋិតស្ស។ **អាកាសដ្ឋស្សា**តិ អាកាសេ ឋិតស្ស។ “ហត្ថំ អង្គ”ន្តិ បទេហិ អវយវិសម្ពន្ធោ កាតព្ពោ។ **វុត្តនយេនេវា**តិ “ភូមដ្ឋស្ស ច សីសេនា”តិអាទិនា វុត្តនយេនេវ។ **បក្ខី**តិ សកុណោ។ សោ ហិ បក្ខយុត្តត្តា បក្ខីតិ វុច្ចតិ។ **ហត្ថី**តិ កុញ្ជរោ។ សោ ហិ សោណ្ឌសង្ខាតហត្ថយុត្តត្តា ហត្ថីតិ វុច្ចតិ។ អទ្ធេន អដ្ឋមំ រតនមស្សាតិ **អទ្ធដ្ឋមរតនោ**, ហត្ថី, តស្ស។ **តេនា**តិ ហត្ថិនា។

ឯកោ ទាយកោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឱណមតី**តិ ហេដ្ឋា នមតិ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯកទេសសម្បដិច្ឆនមត្តេន។ **ឥតោ**តិ សម្បដិច្ឆនតោ។ **ឧគ្ឃាដេត្វា**តិ វិវរិត្វា។ **កាជេនា**តិ ព្យាភង្គិយា។ សា ហិ កចតិ ពន្ធតិ វិវិធំ ភារំ អស្មិន្តិ **កាចោ**តិ វុច្ចតិ, ចការស្ស ជការេ កតេ កាជោបិ យុត្តោយេវ។ តីស ហត្ថា រតនានិ ឥមស្សាតិ **តីសហត្ថោ**, វេណុ។ **គុឡកុម្ភោ**តិ ផាណិតេន បូរិតោ ឃដោ។ **បដិគ្គហិតមេវា**តិ កុម្ភេសុ ហត្ថបាសតោ ពហិ ឋិតេសុបិ អភិហារកស្ស ហត្ថបាសេ ឋិតត្តា បដិគ្គហិតមេវាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឧច្ឆុយន្តទោណិតោ**តិ ឧច្ឆុំ បីឡនយន្តស្ស អម្ពណតោ។

ពហូ បត្តា ឋបិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ ឋិតស្ស ភិក្ខុនោ ហត្ថបាសេតិ យោជនា។ ឋត្វា ផុសិត្វា “និសិន្នស្ស ភិក្ខុនោ”តិ បាឋសេសេន យោជេតព្ពំ។ ឋិតេន វា និសិន្នេន វា និបន្នេន វា ទាយកេន ទិយ្យតីតិ សម្ពន្ធោ។

បឋវិយំ ឋិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **យំ យ**ន្តិ យំ យំ បត្តំ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យេសុ កេសុចីតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ តំ វចនំ។

តត្ថ តស្មឹ ឋានេ ជាតោ **តត្ថជាតោ**, អលុត្តសមាសោយំ, សោយេវ **តត្ថជាតកោ**, តស្មឹ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ តត្ថជាតកេ ន រុហតិ យថា, ឯវំ ន រុហតិយេវាតិ យោជនា។ ថាមមជ្ឈិមេន បុរិសេន សុដ្ឋុ ហរិតព្ពន្តិ សំហារិយំ, តំយេវ **សំហារិមំ** យការស្ស មការំ កត្វា, ន សំហារិមំ **អសំហារិមំ**, តស្មឹ។ **តេបី**តិ តេ អសំហារិមាបិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តត្ថជាតកសង្ខេបូបគា**តិ តត្ថជាតកេ សមោធានេត្វា ខេបំ បក្ខេបំ ឧបគតា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ ឥទញ្ហិ វាក្យន្តរត្តា បុនប្បុនំ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តានី**តិ តិន្តិណិកាទិបណ្ណានិ។ **សន្ធារេតុ**ន្តិ សម្មា ធារេតុំ។ ឋិតោ ទាយកោតិ សម្ពន្ធោ។

លទ្ធស្ស លទ្ធស្ស វត្ថុស្ស សន្និធិដ្ឋានត្តា, បក្ខិត្តដ្ឋានត្តា វា ថវីយតិ បសំសីយតីតិ **ថវិកា**, តតោ។ **បុញ្ឆិត្វា បដិគ្គហេត្វា**តិ “បុញ្ឆិត្វា វា បដិគ្គហេត្វា វា”តិ អនិយមវិកប្បត្ថោ វាសទ្ទោ អជ្ឈាហរិតព្ពោ។ តេសុ តេសុ វត្ថូសុ រញ្ជតិ លគ្គតីតិ **រជោ**, តំ។ វិនយេ បញ្ញត្តំ ទុក្កដំ **វិនយទុក្កដំ**។ **តំ បនា**តិ ភិក្ខុំ បន។ **បដិគ្គហេត្វា ទេថា**តិ មំ បដិគ្គហាបេត្វា មម ទេថាតិ អធិប្បាយោ។

តតោ តតោតិ តស្មា តស្មា ឋានា ឧដ្ឋាបេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** ភិក្ខុំ។ **តស្សា**តិ អនុបសម្បន្នស្ស។

សោ វត្តព្ពោតិ សោ ទិយ្យមានោ ភិក្ខុ ទាយកេន ភិក្ខុនា វត្តព្ពោតិ យោជនា។ **ឥម**ន្តិ សរជបត្តំ។ **តេនា**តិ ទិយ្យមានភិក្ខុនា។ **តថា កាតព្ព**ន្តិ យថា ទាយកេន ភិក្ខុនា វុត្តំ, តថា កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **ឧប្លវតី**តិ ឧបរិ គច្ឆតិ, ប្លុ គតិយន្តិ ហិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ ឡការន្តធាតុ) វុត្តំ។ ឯត្ថ ឧឥតិ ឧបសគ្គស្ស អត្ថទស្សនត្ថំ “ឧបរិ”តិ វុត្តំ, បការលការសំយោគោ ទដ្ឋព្ពោ។ បោត្ថកេសុ បន “ឧប្បិលវតី”តិ លិខន្តិ, សោ អបាឋោ។ **កញ្ជិក**ន្តិ ពិលង្គំ។ តញ្ហិ កេន ជលេន អញ្ជិយំ អភិព្យត្តំ អស្សាតិ “កញ្ជិយ”ន្តិ វុច្ចតិ, តមេវ កញ្ជិកំ យការស្ស កការំ កត្វា។ តំ បវាហេត្វា, អបនេត្វាតិ អត្ថោ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ សុក្ខមេវ ភត្តំ ភជិតព្ពង្គេន សេវិតព្ពង្គេនាតិ **សុក្ខភត្តំ**, តស្មឹ។ **បុរតោ**តិ ភិក្ខុស្ស បុរតោ, បុព្ពេ វា។ **ផុសិតានី**តិ ពិន្ទូនិ។ តានិ ហិ សម្ពាធដ្ឋានេសុបិ ផុសន្តីតិ ផុសិតានីតិ វុច្ចន្តិ។

ឧឡុង្កោតិ កោសិយសកុណនាមោ ទីឃទណ្ឌកោ ឯកោ ភាជនវិសេសោ, តេន។ **ថេវា**តិ ផុសិតានិ។ តានិ ហិ សម្ពាធដ្ឋានេសុបិ ផុសិតត្តា ថវីយន្តិ បសំសីយន្តីតិ “ថេវា”តិ វុច្ចន្តិ។ **ចរុកេនា**តិ ចរីយតិ ភក្ខីយតីតិ ចរុ, ហព្យបាកោ, តំ ករោតិ អនេនាតិ ចរុកំ, ថាល្យាទិកំ ខុទ្ទកភាជនំ, តេន អាកិរិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។ កាឡវណ្ណកាមេហិ មានីយតីតិ **មសិ**។ ខាទតីតិ **ឆារោ** ខការស្ស ឆការំ, ទការស្ស ច រការំ កត្វា, ខាររសោ, សោ ឥមិស្សត្ថីតិ **ឆារិកា។ ឧប្បត្តិត្វា**តិ ឧទ្ធំ គន្ត្វា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

ផាលេត្វាតិ ឆិន្ទិត្វា។ ទេន្តានំ អនុបសម្បន្នានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បាយាសស្សា**តិ បាយាសេន។ **តថាបី**តិ តេន មុខវដ្ដិយា គហណាការេនបិ។

អាភោគំ កត្វាតិ “បដិគ្គហេស្សាមី”តិ មនសិការំ កត្វា។ **សោ**តិ និទ្ទំ ឱក្កន្តោ ភិក្ខុ។ **វដ្ដតិយេវា**តិ អាភោគស្ស កតត្តា វដ្ដតិយេវ។ **អនាទរ**ន្តិ អនាទរេន, ករណត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ, អនាទរំ ហុត្វាតិ វា យោជេតព្ពំ។ **កេចី**តិ អភយគិរិវាសិនោ។ កាយេន បដិពទ្ធោ **កាយបដិពទ្ធោ**, តេន បដិពទ្ធោ **កាយបដិពទ្ធបដិពទ្ធោ** , តេន។ **វចនមត្តមេវា**តិ “បដិពទ្ធបដិពទ្ធ”ន្តិ ឯកំ អតិរេកំ បដិពទ្ធវចនមត្តមេវ នានំ, អត្ថតោ បន កាយបដិពទ្ធមេវាតិ អធិប្បាយោ។ **យម្បី**តិ យម្បិ វត្ថុ។ **តត្រា**តិ តស្មឹ វដ្ដនេ។ **ត**ន្តិ អនុជាននំ។

នេយ្យោ អធិប្បាយំ នេត្វា ញាតោ អត្ថោ ឥមស្សាតិ **នេយ្យត្ថំ។ ឯត្ថា**តិ សុត្តេ, សុត្តស្ស វា។ **យ**ន្តិ វត្ថុ បតតីតិ សម្ពន្ធោ។ **បរិគឡិត្វា**តិ ភស្សិត្វា។ **សុទ្ធាយា**តិ និរជាយ។ **សាម**ន្តិ សយំ។ **បុញ្ឆិត្វា វា**តិអាទីសុ តយោ វាសទ្ទា អនិយមវិកប្បត្ថា។ បុញ្ឆិតាទីសុ ហិ ឯកស្មឹ កិច្ចេ កតេ ឥតរកិច្ចំ កាតព្ពំ នត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ **តេនា**តិ តេន ភិក្ខុនា, “អាហរាបេតុម្បី”តិបទេ ការិតកម្មំ។ “កស្មា ន វដ្ដតី”តិ បុច្ឆា។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ វទន្តេន ភគវតាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ សុត្តវចនេសុ។ “បរិច្ចត្តំ តំ ភិក្ខវេ ទាយកេហី”តិ វចនេនាតិ យោជនា។ **អធិប្បាយោ**តិ នីតត្ថោ អធិប្បាយោ, និប្បរិយាយេន ឥតត្ថោ ញាតត្ថោ អធិប្បាយោតិ វុត្តំ ហោតិ។

ឯវំ នីតត្ថមធិប្បាយំ ទស្សេត្វា នេយ្យត្ថ, មធិប្បាយំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មា ចា”តិ អាទិ។ **ត**ន្តិ បរិភុញ្ជនំ អនុញ្ញាតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ទុតិយទិវសេបី**តិ **បិ**សទ្ទោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ, អបរទិវសេបីតិ អត្ថោ។ **អធិប្បាយោ**តិ នេយ្យត្ថោ អធិប្បាយោ នេត្វា ឥយ្យត្ថោ ញាតត្ថោ អធិប្បាយោតិ វុត្តំ ហោតិ។

ភុញ្ជន្តានំ ភិក្ខូនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **ទន្តា**តិ ទសនា។ តេ ហិ ទំសីយន្តិ ភក្ខីយន្តិ ឯតេហីតិ “ទន្តា”តិ វុច្ចន្តិ។ សត្តំយេវ **សត្តកំ** ខុទ្ទកង្គេន, តេន បដិគ្គហិតេន សត្តកេន។ **ឯត**ន្តិ មលំ។ **ត**ន្តិ លោហគន្ធមត្តំ។ **បរិហរន្តី**តិ បដិគ្គហេត្វា ហរន្តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ តំ សត្តកំ បរិភោគត្ថាយ យស្មា ន បរិហរន្តិ, តស្មា ឯសេវ នយោតិ អត្ថោ។ ឧគ្គហិតបច្ចយា, សន្និធិបច្ចយា វា ទោសោ នត្ថីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **តត្ថា**តិ តេសុ តក្កខីរេសុ។ **នីលិកា**តិ នីលវណ្ណា ស្នេហា។ **អាមកតក្កាទីសូ**តិ អបក្កេសុ តក្កខីរេសុ។

កិលិដ្ឋឧទកន្តិ សមលំ ឧទកំ។ **តស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ បត្តគតំ ឱទនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **ឧគ្គហិតកោ**តិ អវគហិតកោ។ “ឧញ្ញាតោ”តិអាទីសុ (សំ. និ. ១.១១២) វិយ ឧការោ ឱការវិបរីតោ ហោតិ, អបដិគ្គហេត្វា គហិតត្តា ទុគ្គហិតកោតិ វុត្តំ ហោតិ។

ឯតេនាតិ ឱទនេន។ **បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ** ហត្ថតោ អមុត្តត្តាតិ អធិប្បាយោ។

បុន បដិគ្គហេតព្ពំ សាបេក្ខេ សតីតិ អធិប្បាយោ។ **ឯត្តោ**តិ ឥតោ បត្តតោ។ សាមណេរោ បក្ខិបតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ បត្តតោ។ **កេចី**តិ អភយគិរិវាសិនោ។ **តន្តិ** "បុន បដិគ្គហេតព្ព"ន្តិ វទន្តានំ កេសញ្ចិ អាចរិយានំ វចនំ វេទិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យន្តិ** បូវភត្តាទិ។

អត្តនោ វាតិ សាមណេរស្ស វា។ **សាមណេរា**តិ អាមន្តនំ។ **តស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **ភាជនេ**តិ យាគុបចនកភាជនេ។ **យាគុកុដន្តិ** យាគុយា បូរិតំ កុដំ។ **តន្តិ** យាគុកុដំ។ "ភិក្ខុនា បដិគ្គណ្ហាបេតុ"ន្តិ ការិតកម្មំ ឧបនេតព្ពំ។ គីវំ ឋបេត្វា អាវជ្ជេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អាវជ្ជេតី**តិ បរិណាមេតិ។

បដិគ្គហណូបគំ ភារន្តិ ថាមមជ្ឈិមេន បុរិសេន សំហារិមំ ភារំ។ ពលវតា សាមណេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេលឃដំ វា**តិ តេលេន បក្ខិត្តំ ឃដំ វា។ **លគ្គេន្តី**តិ លម្ពេន្តិ។ អយមេវ វា បាឋោ។

នាគស្ស ទន្តោ វិយាតិ **នាគទន្តកោ**, សទិសត្ថេ កោ។ អង្គីយតេ លក្ខីយតេ អនេនាតិ **អង្កុសោ**, គជមត្ថកម្ហិ វិជ្ឈនកណ្ឌកោ។ អង្កុសោ វិយាតិ **អង្កុសកោ**, តស្មិំ អង្កុសកេ វា លគ្គិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **គណ្ឋតោ**តិ គណ្ឋន្តស្ស។ មញ្ចស្ស ហេដ្ឋា **ហេដ្ឋាមញ្ចោ**, តស្មិំ។ **តន្តិ** តេលថាលកំ។

អារោហន្តេហិ ច ឱរោហន្តេហិ ច និច្ចំ សេវិយតីតិ **និស្សេណី**, តស្សា មជ្ឈំ **និស្សេណិមជ្ឈំ**, តស្មិំ។ កណ្ណេ ឧដ្ឋិតំ **កណ្ណិកំ**, កណ្ណមលំ, កណ្ណិកំ វិយ កណ្ណិកំ, យថា ហិ កណ្ណមលំ កណ្ណតោ ឧដ្ឋហិត្វា សយំ បវត្តតិ, ឯវំ តេលាទិតោ ឧដ្ឋហិត្វា សយំ បវត្តតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឃនចុណ្ណ**ន្តិ កថិនចុណ្ណំ។ **តំសមុដ្ឋានមេវ នាមា**តិ តតោ តេលាទិតោ សមុដ្ឋានមេវ នាម ហោតីតិ អត្ថោ។ **ឯត**ន្តិ កណ្ណិកាទិ។ ឥទំ បទំ បុព្ពាបរាបេក្ខំ។

យោត្តេនាតិ រជ្ជុនា។ អញ្ញោ ទេតីតិ សម្ពន្ធោ។

បវិសន្តេ ច និក្ខមន្តេ ច វរតិ អាវរតិ ឥមាយាតិ **វតិ**, តំ។ **ឧច្ឆូ**តិ រសាលោ។ សោ ហិ ឧសតិ វិសំ ទាហេតីតិ ឧច្ឆូតិ វុច្ចតិ, តំ។ **តិម្ពរុសក**ន្តិ តិន្ទុកំ។ តញ្ហិ តេមេតិ ភុញ្ជន្តំ បុគ្គលំ អទ្ទេតិ រសេនាតិ **តិម្ពោ**, រុសតិ ឧទ្ទិតំ នាសេតីតិ **រុសកោ**, តិម្ពោ ច សោ រុសកោ ចាតិ "តិម្ពរុសកោ"តិ វុច្ចតិ, តំ។ **វតិទណ្ឌកេសូ**តិ វតិយា អត្ថាយ និក្ខណិតេសុ ទណ្ឌកេសុ។ **មយំ បនា**តិ សង្គហការាចរិយភូតា ពុទ្ធឃោសនាមកា មយំ បន, អត្តានំ សន្ធាយ ពហុវចនវសេន វុត្តំ។ **ន បុថុលោ បាការោ**តិ អឌ្ឍតេយ្យហត្ថបាសានតិក្កមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **ហត្ថសតម្បី**តិ រតនសតម្បិ។

សោតិ សាមណេរោ។ ភិក្ខុស្ស ទេតីតិ យោជនា។ **អបរោ**តិ សាមណេរោ។

ផលំ ឥមិស្សត្ថីតិ **ផលិនី**, ឥនបច្ចយោ ឥត្ថិលិង្គជោតកោ ឦ, តំ សាខន្តិ យោជនា។ ផលិនិសាខន្តិ សមាសតោបិ បាឋោ អត្ថិ។ **មច្ឆិកវារណត្ថ**ន្តិ មធុផាណិតាទីហិ មក្ខនដ្ឋានេ និលីយន្តីតិ មក្ខិកា, តាយេវ **មច្ឆិកា** ខការស្ស ឆការំ កត្វា, តាសំ និវារណាយ។ **មូលបដិគ្គហមេវា**តិ មូលេ បដិគ្គហណមេវ, បឋមបដិគ្គហមេវាតិ វុត្តំ ហោតិ។

ភិក្ខុ គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អវិត្តេនា**តិ កេនិបាតេន។ តញ្ហិ អវតិ នាវា គច្ឆតិ អនេនាតិ **អរិត្តំ**, តេន។ **តន្តិ** បដិគ្គហណារហំ ភណ្ឌំ ។ **អនុបសម្បន្នេនា**តិ ការិតកម្មំ។ **តស្មិម្បី**តិ ចាដិកុណ្ឌកេបិ។ **តន្តិ** អនុបសម្បន្នំ។

បាថេយ្យតណ្ឌុលេតិ បថស្ស ហិតេ តណ្ឌុលេ។ **តេស**ន្តិ សាមណេរានំ។ **ឥតរេហី**តិ ភិក្ខូហិ គហិតតណ្ឌុលេហិ។ សព្ពេហិ ភិក្ខូហិ ភុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ ភិក្ខូហិ គហិតេហិ សាមណេរស្ស តណ្ឌុលេហិ យាគុបចនេ ន ទិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ការណ**ន្តិ បរិវត្តេត្វា ភុត្តស្ស ច អបរិវត្តេត្វា ភុត្តស្ស ច ការណំ។

ភត្តំ បចិតុកាមោ សាមណេរោតិ យោជនា។ ភិក្ខុនា អារោបេតព្ពំ, អគ្គិ ន កាតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **បុន បដិគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ** មូលេ បដិគ្គហិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។

អស្សាតិ សាមណេរស្ស។ **តតោ**តិ អគ្គិជាលនតោ។

តត្តេ ឧទកេតិ ឧទកេ តាបេ។ **តតោ**តិ តណ្ឌុលបក្ខិបនតោ។

បិធានន្តិ ឧក្ខលិបិធានំ។ **តស្សេវាតិ** ហត្ថកុក្កុច្ចកស្ស ភិក្ខុនោ ឯវ។ **ទព្ពី វាតិ** កដច្ឆុំ វា។ សោ ហិ ទវីយតិ វិលោឡីយតិ ឯតាយាតិ ទព្ពីតិ វុច្ចតិ។

តត្រាតិ តស្មឹ បបនេ។ **តស្សេវាតិ** លោលភិក្ខុស្សេវ។ **តតោតិ** បត្តតោ។ បុន **តតោតិ** សាខាទិតោ។ **តត្ថាតិ** ផលរុក្ខេ។

វិតក្កំ សោធេតុន្តិ "មយ្ហម្បិ ទស្សតី"តិ វិតក្កំ សោធេតុំ។ **តតោតិ** អម្ពផលាទិតោ។

បុន **តតោតិ** មាតាបិតូនមត្ថាយ គហិតគេលាទិតោ។ **តេតិ** មាតាបិតរោ។ **តតោយេវាតិ** គេហិយេវ គណ្ហិលេហិ សម្បាទេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

ឯត្ថាតិ តាបិតឧទកេ។ អមុញ្ចន្តេនេវ ហត្ថេនាតិ យោជនា។ អង្គន្តិ វិនាសំ គច្ឆន្តីតិ **អង្គារា**។ ទវីយន្តិ ផលីយន្តីតិ **ទារូនិ**។

វុត្តោ សាមណេរោតិ យោជនា។

គរតិ បរិភុញ្ជន្តានំ វិស្សដ្ឋំ សទ្ទំ ករោតីតិ **គុឡោ**, គុឡតិ វិសតោ ជីវិតំ រក្ខតីតិ វា **គុឡោ**, តំ ភាជេន្តោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សាតិ** លោលសាមណេរស្ស។

ធូមស្សត្ថាយ វដ្ដីយតិ វដ្ដិត្វា ករិយតីតិ ធូមវដ្ដិ, តំ។ មុខីយតិ វិបរិយតីតិ **មុខំ**។ កំ វុច្ចតិ សីសំ, តំ តិដ្ឋតិ ឯត្ថាតិ **កណ្ណោ**។

ភត្តុគ្គារោតិ ឧទ្ធំ គិរតិ និគ្គិរតីតិ ឧគ្គារោ, ភត្តមេវ ឧគ្គារោ ភត្តុគ្គារោ, ឧគ្គារភត្តន្តិ អត្ថោ។ **ទន្តន្តរេតិ** ទន្តវិវរេ។

ឧបកដ្ឋេ កាលេតិ អាសន្នេ មជ្ឈន្ទិកេ កាលេ។ **កក្ខាយន្តោតិ** សញ្ចិត្វា។ តស្ស អត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "ទ្វេ តយោ ខេឡបិណ្ឌេ បាតេត្វា"តិ។ ផឡសង្ខាតំ សិង្គំ វិសាណំ អស្មឹ អត្ថីតិ **សិង្គី**, សោយេវ កដុកភយេហិ វិរមិតព្ពត្តា **សិង្គីវេរោតិ** វុច្ចតិ។ អង្គីយតិ រុក្ខោ នវំ ឧគ្គតោតិ លក្ខីយតិ ឯតេហីតិ **អង្កុរា**, សមំ លោណេន ឧទកំ, សមំ វា ឧទកេន លោណំ អស្មិន្តិ **សមុទ្ទោ**, តស្ស ឧទកំ អវយវិអវយវភាវេនាតិ **សមុទ្ទោទកំ**, តេន អបដិគ្គហិតេនាតិ សម្ពន្ធោ។ ផាណិតិ គុឡតោ ថទ្ធភាវំ គច្ឆតីតិ **ផាណិតំ**។ ករេន ហត្ថេន គហិតព្ពាតិ **ករកា**, វស្សោបលំ, ករេន គណ្ហិតុមរហាតិ អត្ថោ។ **កតកដ្ឋិនាតិ** កតកនាមកស្ស ឯកស្ស រុក្ខវិសេសស្ស អដ្ឋិនា។ **តន្តិ** ឧទកំ។ **កបិត្ថោតិ** ឯកស្ស អម្ពិលផលស្ស រុក្ខវិសេសស្ស នាមំ។

ពហលន្តិ អាវិលំ។ **សន្និត្វាតិ** វិសន្ទិត្វា។ **កកុធសោព្ភាទយោតិ** កកុធរុក្ខសមីបេ ឋិតា សោព្ភាទយោ។ **រុក្ខតោតិ** កកុធរុក្ខតោ។ **បរិត្តន្តិ** អប្បកំ។

បានីយឃដេ បក្ខិត្តានិ ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** វាសមត្តំ ឧទកំ។ **តត្ថេវាតិ** បបិតបុប្ផវាសិតបានីយេយេវ ។ បបិតំ ទន្តកដ្ឋន្តិ សម្ពន្ធោ។ អជានន្តស្ស ភិក្ខុស្សាតិ យោជនា។ អនាទរេ ចេតំ សាមិវចនំ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។

កឹ មហាភូតំ វដ្ដតិ, កឹ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ **យំ បនាតិ** មហាភូតំ បន។ **អង្គលគ្គន្តិ** អង្គេសុ លគ្គំ, មហាភូតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាតិ** សេទេ។ **សុឈាបិតន្តិ** អង្គារសទិសំ កត្វា សុដ្ឋុ ឈាបិតំ។

ចត្តារីតិ បថវី ឆារិកា គូថំ មុត្តន្តិ ចត្តារិ។ **មហាវិកដានីតិ** មហន្តានិ សប្បទដ្ឋក្ខណសង្ខាតេ វិការកាលេ កត្តព្ពានិ ឱសធានិ។ **ឯត្ថាតិ** "អសតិ កប្បិយការកេ"តិ វចនេ។ **កាលោទិស្សំ នាមាតិ** ព្យាធោទិស្ស, បុគ្គលោទិស្ស, កាលោទិស្ស, សមយោទិស្ស, ទេសោទិស្ស, វសោទិស្ស, ភេសជ្ជោទិស្សសង្ខាតេសុ សត្តសុ ឱទិស្សេសុ កាលោទិស្សំ នាមាតិ អត្ថោ។ ទសមំ។

ភោជនវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. អចេលកវគ្គោ

១. អចេលកសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

២៦៩. អចេលកវគ្គស្ស បឋមេ បរិវិសតិ ឯត្ថាតិ **បរិវេសនន្តិ** ទស្សេន្តោ អាហ "បរិវេសនដ្ឋាន"ន្តិ។ បរិព្ពាជកបព្ពជសទ្ទា សមានាតិ អាហ "បរិព្ពាជកសមាបន្នោតិ បព្ពជ្ជំ សមាបន្នោ"តិ។ តិត្ថេន សមំ បូរតីតិ សមតិត្តិកំ, នទីអាទីសុ ឧទកំ, សមតិត្តិកំ វិយាតិ **សមតិត្តិកំ**, បត្តភាជនេសុ យាគុភត្តំ។ **តេសន្តិ** មាតាបិតូនំ ទេន្តស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ "ទាបេតី"តិ ឯត្ថ ទាធាតុយា សម្បទានស្ស សុវិជានិតត្តា តំ អទស្សេត្វា ការិតកម្មមេវ ទស្សេន្តោ អាហ "អនុបសម្បន្នេនា"តិ។

២៧៣. "សន្តិកេ"តិឥមិនា **"ឧបនិក្ខិបិត្វា"**តិ ឯត្ថ ឧបសទ្ទស្ស សមីបត្ថំ ទស្សេតិ។ **តេសន្តិ** តិត្ថិយានំ។ **តត្ថាតិ** ភាជនេ។ **ឥតោតិ** បត្តតោ។ **ឥធាតិ** មយ្ហំ ភាជនេ។ **នន្តិ** ខាទនីយភោជនីយំ។ **តស្សាតិ** តិត្ថិយស្សាតិ។ បឋមំ។

២. ឧយ្យោជនសិក្ខាបទំ

២៧៤. ទុតិយេ បដិក្កមនអសនសាលសទ្ទានំ បរិយាយត្តា វុត្តំ "អសនសាលាយបី"តិ។ ភត្តស្ស វិស្សជ្ជនំ **ភត្តវិស្សគ្គោតិ** កតេ ភត្តកិច្ចន្តិ អាហ **"ភត្តកិច្ច"**ន្តិ។ សម្ភូធាតុស្ស បបុព្ពអបធាត្វត្ថត្តា វុត្តំ "ន បាបុណិ"តិ។

២៧៦. **វុត្តាវសេសន្តិ** វុត្តេហិ មាតុគាមេន សទ្ធឹ ហសិតុកាមតាទីហិ អវសេសំ។ **តស្មិន្តិ** ឧយ្យោជិតភិក្ខុម្ហិ។ **អត្តតោតិ** វិជហន្តវិជហិតភិក្ខូនំ អវិនាភាវសង្ខាតអត្តតោ។ **ឥតរេនាតិ** ឧយ្យោជកភិក្ខុនា។ **តត្ថាតិ** "ទស្សនូបចារំ វា សវនូបចារំ វា"តិវចនេ។ **ឯត្ថាតិ** និទ្ធារណសមុទាយោ, ទស្សនូបចារសវនូបចារេសូតិ អត្ថោ។ "តថាតិឥមិនា ទ្វាទសហត្ថបមាណំ អតិទិសតិ។ **តេហីតិ** កុដ្ដាទីហិ។ **តស្សាតិ** ទស្សនូបចារាតិក្កមស្ស។ "វុត្តបការមនាចារ"ន្តិ ឥមិនា "ន អញ្ញោ កោចិ បច្ចយោ"តិ ឯត្ថ អញ្ញសទ្ទស្ស អបាទានំ ទស្សេតិ, "ការណ"ន្តិឥមិនា បច្ចយសទ្ទស្សត្ថំ។

២៧៧. **កលិ**សទ្ទស្ស បាបបរាជយសង្ខាតេសុ ទ្វីសុ អត្ថេសុ បាបសង្ខាតោ កោធោតិ អាហ "កលីតិ កោធោ"តិ។ "អាណ"ន្តិឥមិនា សាសនសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ វុត្តញ្ហិ "អាណា ច សាសនំ ញេយ្យ"ន្តិ។ កោធវសេន វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ ទស្សេត្វា វទតីតិ យោជនា។ ឥមស្ស ឋានំ និសជ្ជំ អាលោកិតំ វិលោកិតំ បស្សថ ភោតិ យោជនា។ **ឥមិនាបីតិ** អមនាបវចនំ វចនេនាបីតិ។ ទុតិយំ។

៣. សភោជនសិក្ខាបទំ

២៧៩. តតិយេ "សយនិយឃរេ"តិ វត្តព្ពេ យការលោបំ កត្វា "សយនិឃរេ"តិ វុត្តន្តិ អាហ **"សយនិយឃរេ"**តិ។ **យតោតិ** ឯត្ថ តោសទ្ទោ បឋមាទីសុ អត្ថេសុ ទិស្សតិ។ "យតោនិទាន"ន្តិអាទីសុ (សុ. និ. ២៧៥) បឋមត្ថេ។ "អន្តរាយេ អសេសតោ"តិអាទីសុ (ជ. ស. អដ្ឋ. គន្ថារម្ភកថា ៧) ទុតិយត្ថេ ។ "អនិច្ចតោ"តិអាទីសុ (បដ្ឋា. ១.១.៤០៩) តតិយត្ថេ។ "មាតិតោ បិតិតោ"តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.៣១១) បញ្ចម្យត្ថេ។ "យំ បរតោ ទាន បច្ចយា"តិអាទីសុ (ជា. ២.២២.៥៨៥) ឆដ្ឋ្យត្ថេ។ "បុរតោ បច្ឆតោ"តិអាទីសុ (បាចិ. ៥៧៦) សត្តម្យត្ថេ។ "បទមតោ"តិអាទីសុ ការណត្ថេ ទិស្សតិ។ ឥធាបិ ការណត្ថេយេវាតិ អាហ "យស្មា"តិ។ យស្មា ការណា អយ្យស្ស ភិក្ខា ទិន្នា, តស្មា គច្ឆថ ភន្តេ តុម្ហេតិ អត្ថោ។ **យន្តិ** ភិក្ខំ។ **វោតិ** តុម្ហេហិ។ **អធិប្បាយោតិ** បុរិសស្ស អជ្ឈាសយោ។ "បរិយុដ្ឋិតោ"តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ អត្ថបករណាទិតោ រាគបរិយុដ្ឋិតោវាធិប្បេតោតិ អាហ **"រាគបរិយុដ្ឋិតោ"**តិ, រាគេន បរិភវិត្វា ឧដ្ឋិតោតិ អត្ថោ។

២៨០. **សភោជនន្តិ** ឯត្ថ សការោ សហសទ្ទការិយោ ច អការុការានំ អសរូបត្តា អការតោ ឧការស្ស លោបោ ច តីសុ បទេសុ បច្ឆិមានំ ទ្វិន្នំ បទានំ តុល្យត្ថនិស្សិតសមាសោ ច បុព្ពបទេន សហ ភេទនិស្សិតពាហិរត្ថសមាសោ ច ហោតិ, ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "សហ ឧភោហិ ជនេហី"តិ។ អថ វា ភុញ្ជិតព្ពន្តិ **ភោជនំ**, សំ វិជ្ជតិ ភោជនំ អស្មិំ កុលេតិ **សភោជនន្តិ** ទស្សេន្តោ អាហ "អថ វា"តិអាទិ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ **តេនេវាតិ** តេនេវ អញ្ញមញ្ញំ ភុញ្ជិតព្ពត្តា។ **អស្សាតិ** "សភោជនេ"តិបទស្ស។ **ឃរេតិ** ឯត្ថ បុព្ពោ សយនិសទ្ទោ លោបោតិ អាហ "សយនិឃរេ"តិ។ ឥមិនា "ទត្តោ"តិអាទីសុ វិយ បុព្ពបទលោបសមាសំ ទស្សេតិ។ **បិដ្ឋសង្ឃាដស្សាតិ** ឯត្ថ បិដ្ឋសង្ឃាដោ នាម ន អញ្ញស្ស យស្ស កស្សចិ, អថ ខោ សយនិឃរគព្ភស្សេវាតិ អាហ "តស្ស សយនិឃរគព្ភស្សា"តិ។ **យថា វា តថា វាតិ** យេន វា តេ ន វា អាការេន។ **កតស្សាតិ** បិដ្ឋិវំសំ អារោបេត្វា វា អនារោបេត្វា វា កតស្សាតិ។ តតិយំ។

២៨៤. ចតុត្ថបញ្ហមេសុ យថា ច សភោជនសិក្ខាបទំ បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានំ, ឯវមេវ តានិបីតិ យោជនាតិ។ ចតុត្ថបញ្ហមានិ។

៦. ចារិត្តសិក្ខាបទំ

២៨៤. ឆដ្ឋេ កស្មា តេហិ "ទេថាវុសោ ភត្ត"ន្តិ វុត្តំ, ននុ ភិក្ខូនំ ឯវំ វត្តុំ ន វដ្ដតីតិ អាហ "ឯត្ថ តំ កិរា"តិអាទិ។ **តស្មា**តិ យស្មា អភិហដំ អហោសិ, តស្មា។

២៩៥. ឥទំ បន វចនំ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **បសាទញ្ញថត្ត**ន្តិ បសាទស្ស អញ្ញេនាការេន ភាវោ។ **ន**ន្តិ ខាទនីយំ។ "គហេត្វា អាគមំសូ"តិឥមិនា "ឧស្សារិយិត្ថា"តិ ឯត្ថ ឧការស្ស ឧក្ខហត្ថកញ្ច សរជាតុស្ស គត្យត្ថកញ្ច អជ្ឈតទិញ្ចវិភត្តិយា ត្ថត្តញ្ច ទស្សេតិ, ឧក្ខហេត្វា សារិំសុ អគមំសូតិ អត្ថោ។

២៩៨. **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។ បិតស្ស ភិក្ខុនោ ចិត្តំ ឧប្បន្នន្តិ យោជនា។ **តតោ**តិ ចិត្តុប្បន្នតោ។ **យ**ន្តិ ភិក្ខុំ។ **បកតិវចនេនា**តិ ឧច្ចាសទ្ទមកត្វា បវត្តេន សភាវវចនេន។ **អន្តោវិហារ**តិ វចនស្ស អតិសម្ពាធត្តា អយុត្តភាវំ មញ្ញមានោ អាហ "អបិ ច អន្តោឧបចារសីមាយា"តិ។

៣០២. គាមស្ស អន្តរេ អារាមោ តិដ្ឋតីតិ **អន្តរារាមោ** វិហារោ, តំ គច្ឆតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ "អន្តោគាមេ"តិអាទីតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. មហានាមសិក្ខាបទំ

៣០៣. សត្តមេ "ភគវតោ"តិបទំ "ចូឡបិតុបុត្តោ"តិបទេ សម្ពន្ធោ, "មហល្លកតរោ"តិបទេ អបាទានំ។ **ចូឡបិតុបុត្តោ**តិ សុទ្ធោទនោ, សក្កោទនោ, សុក្កោទនោ, ធោតោទនោ, អមិតោទនោតិ បញ្ច ជនា ភាតរោ, អមិតា, បាលិតាតិ ទ្វេ ភគិនិយោ។ តេសុ ភគវា ច នន្ទោ ច ជេដ្ឋភាតុភូតស្ស សុទ្ធោទនស្ស បុត្តា, អានន្ទោ កនិដ្ឋភាតុភូតស្ស អមិតោទនស្ស បុត្តោ, មហានាមោ ច អនុរុទ្ធោ ច តតិយស្ស សុក្កោទនស្ស បុត្តា។ សក្កោទនធោតោទនានំ បុត្តា អបាកដា។ តិស្សត្ថេរោ អមិតាយ នាម ភគិនិយា បុត្តោ, បាលិតាយ បុត្តធីតរា អបាកដា។ តស្មា ចូឡបិតុនោ សុក្កោទនស្ស បុត្តោ ចូឡបិតុបុត្តោតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **ទ្វីសុ ផលេសូ**តិ ហេដ្ឋិមេសុ ទ្វីសុ ផលេសុ។ **ឧស្សន្ន**សទ្ទោ ពហុបរិយាយោតិ អាហ "ពហូ"តិ។ **វជតោ**តិ គោដ្ឋតោ។ តញ្ហិ គាវោ គោចរដ្ឋានតោ បដិក្កមិត្វា និវាសត្ថាយ វជន្តិ គច្ឆន្តិ អស្មិន្តិ វជោតិ វុច្ចតិ។

៣០៦. **តស្មិំ សមយេ**តិ តស្មិំ បវារណសមយេ។ "ឯត្តកេហី"តិបទស្ស នាមវសេន វា បរិមាណវសេន វា ទុវិធស្ស អត្ថស្ស អធិប្បេតត្តា វុត្តំ "នាមវសេន បរិមាណវសេនា"តិ។ តេសុ នាមំ សន្ធាយ ឯតំ នាមំ ឯតេសំ ភេសជ្ជានន្តិ **ឯត្តកានី**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ, បរិមាណំ សន្ធាយ ឯតំ បរិមាណំ ឯតេសន្តិ **ឯត្តកានី**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ "អញ្ញំ ភេសជ្ជ"ន្តិ ឯត្ថ អញ្ញសទ្ទស្ស អបាទានំ នាមំ វា បរិមាណំ វា ភវេយ្យាតិ អាហ "សព្ពិនា បវារិតោ"តិអាទិ។

៣១០. **យេ**តិ ទាយកា, បវារិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោតិ។ សត្តមំ។

៨. ឧយ្យុត្តសេនាសិក្ខាបទំ

៣១១. អដ្ឋមេ "អភិមុខ"ន្តិឥមិនា អភិសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ "**ឧយ្យាតោ**"តិបទស្ស ឧដ្ឋហិត្វា យាតោតិ ទស្សេន្តោ អាហ "នគរតោ និក្ខន្តោ"តិ។ "កតឧយ្យោគ"ន្តិ ឥមិនា ឧដ្ឋហិត្វា យុញ្ជតិ គច្ឆតីតិ **ឧយ្យុត្តា**តិ ទស្សេតិ។ ជាតូន, មនេកត្ថត្តា វុត្តំ "គាមតោ និក្ខន្ត"ន្តិ។

៣១៤. ទ្វាទស បុរិសា ឥមស្ស ហត្ថិនោតិ **ទ្វាទសបុរិសោ,** អាវុធោ ហត្ថេសុ ឯតេសន្តិ **អាវុធហត្ថា។ និទ្ទ**ន្តិ និទ្ទដ្ឋានំ, **បស្សតោ** ភិក្ខុនោតិ សម្ពន្ធោតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. សេនាវាសសិក្ខាបទំ

៣១៩. នវមេ "តិដ្ឋតុ វា"តិអាទិនា វសនាការំ ទស្សេតិ។ វាសទ្ទោ "ចង្កមតុ វា"តិអត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **កិញ្ចិ ឥរិយាបថ**ន្តិ ចតូសុ ឥរិយាបថេសុ កិញ្ចិ ឥរិយាបថំ។ យថា វុទ្ធមានេ សញ្ចារោ ឆិជ្ជតិ, ឯវំ វុទ្ធា សំវុតា ហោតីតិ

យោជនា។ “វុទ្ធោ”តិ ឥមិនា “**បលិពុទ្ធោ**”តិ ឯត្ថ បរិបុព្ពស្ស ពុធិធាតុស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតីតិ។ នវមំ។

១០. ឧយ្យោធិកសិក្ខាបទំ

៣២២. ទសមេ **យុជ្ឈន្តី**តិ សំបហរន្តិ។ “ពលស្ស អគ្គំ ឯត្ថា”តិឥមិនា ភិន្នាធិករណពាហិរត្ថសមាសំ ទស្សេតិ។ “ជានន្តី”តិបទំ អត្ថសម្បុណ្ណត្ថាយ បក្ខិត្តំ។ **អគ្គន្តិ** កោដ្ឋាសំ។ ពលំ គណីយតិ ឯត្ថាតិ **ពលគ្គន្តិ** វចនត្ថោបិ យុជ្ជតិ។ តេនាហ “ពលគណនដ្ឋាន”ន្តិ។ ឥទញ្ហិ វចនំ អម្ពសេចនគរុសិននយេន វុត្តំ។ កថំ? “ពលគណនដ្ឋាន”ន្តិ វទន្តេន អដ្ឋកថាចរិយេន “ពលស្ស អគ្គំ ជានន្តិ ឯត្ថាតិ ពលគ្គ”ន្តិ វចនត្ថស្ស បិណ្ឌត្ថោ ច ញាបីយតិ, “ពលំ គណីយតិ ឯត្ថាតិ **ពលគ្គ**”ន្តិ វចនត្ថោ ច ទស្សីយតិ។ វិយូហីយតេ សម្បិណ្ឌីយតេ **ព្យូហោ,** សេនាយ ព្យូហោ **សេនាព្យូហោ**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ “សេនាយ វិយូហ”ន្តិអាទិនា។ អណតិ ភេរវសទ្ទំ ករោតីតិ **អណីកំ,** មុទ្ធជណការោ, ហត្ថីយេវ អណីកំ **ហត្ថាណីកំ**។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ យោ ហត្ថី បុព្ពេ វុត្តោ, តេន ហត្ថិនាតិ យោជនាតិ។ ទសមំ។

អចេលកវគ្គោ បញ្ចមោ។

៦. សុរាបានវគ្គោ

១. សុរាបានសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៣២៦. សុរាបានវគ្គស្ស បឋមេ ភទ្ទា វតិ ឯត្ថាតិ **ភទ្ទវតិកា**តិ ច, ភទ្ទា វតិ ភទ្ទវតិ, សា ឯត្ថ អត្ថីតិ **ភទ្ទវតិកា**តិ ច អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សោ”តិអាទិ។ **សោ**តិ គាមោ លភីតិ សម្ពន្ធោ។ បថំ គច្ឆន្តីតិ **បថាវិនោ**តិ កតេ អទ្ធិកាយេវាតិ អាហ “អទ្ធិកា”តិ។ អទ្ធំ គច្ឆន្តីតិ **អទ្ធិកា**។ “បថិកា”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។ “**តេជសា តេជ**”ន្តិបទានិ សម្ពន្ធាបេក្ខានិ ច ហោន្តិ , បទានំ សមានត្តា សម្ពន្ធោ ច សមានោតិ មញ្ញិតុំ សក្កុណេយ្យា ច ហោន្តិ, តស្មា តេសំ សម្ពន្ធញ្ច តស្ស អសមានតញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “អត្តនោ តេជសា នាគស្ស តេជ”ន្តិ។ “អានុភាវេនា”តិឥមិនា បន តេជសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ កបោតស្ស បាទោ **កបោតោ** ឧបចារេន, តស្ស ឯសោ **កាបោតោ,** វណ្ណោ។ កាបោតោ វិយ វណ្ណោ អស្សាតិ **កាបោតិកា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កបោតបាទសមវណ្ណរត្តោភាសា”តិ។ **បសន្ន**សទ្ទស្ស បសាទសទ្ទាទយោ និវត្តេតុំ “សុរាមណ្ឌស្សេតំ អធិវចន”ន្តិ វុត្តំ។ **បញ្ចាភិញ្ញស្ស សតោ**តិ បញ្ចាភិញ្ញស្ស សមានស្ស សាគតស្សាតិ យោជនា។

៣២៨. “មធុកបុប្ផាទីនំ រសេន កតោ”តិឥមិនា បុប្ផានំ រសេន កតោ អាសវោ **បុប្ផាសវោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯស នយោ “ផលាសវោ”តិអាទីសុបិ។ សុរាមេរយានំ វិសេសំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សុរា នាមា”តិអាទិ។ **បិដ្ឋកិណ្ណបក្ខិត្តា**តិ បិដ្ឋេន ច កិណ្ណេន ច បក្ខិត្តា កតា វារុណីតិ សម្ពន្ធោ។ **កិណ្ណា**តិ ច សុរាយ ពីជំ។ តញ្ហិ កិរន្តិ នានាសម្ភារានិ មិស្សីភវន្តិ ឯត្ថាតិ កិណ្ណាតិ វុច្ចតិ។ តស្សាយេវ មណ្ឌោតិ យោជនា។ សុរនាមកេន ឯកេន វនចរកេន កតាតិ **សុរា**។ មទំ ជនេតីតិ **មេរយំ**។

៣២៩. **លោណសោវីរក**ន្តិ ឯវំនាមកំ បានំ។ **សុត្តន្តិ**បិ ឯវមេវ។ **តស្មិន្តិ** សូបសំបាកេ។ តេលំ បន បចន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ នត្ថិ តិខិណំ មជ្ជំ ឯត្ថាតិ អតិខិណមជ្ជំ, អតិខិណមជ្ជេ តស្មឹយេវ តេលេតិ អត្ថោ។ **យំ បនា**តិ តេលំ បន។ តិខិណំ មជ្ជំ ឥមស្ស តេលស្សាតិ **តិខិណមជ្ជំ។ យត្ថា**តិ តេលេ។ **អរិដ្ឋោ**តិ ឯវំនាមកំ ភេសជ្ជំ។ **តន្តិ** អរិដ្ឋំ, “សន្ធាយា”តិបទេ អវុត្តកម្មំ។ **ឯតន្តិ** “អមជ្ជំ អរិដ្ឋ”ន្តិវចនំ, “វុត្ត”ន្តិបទេ វុត្តកម្មន្តិ។ បឋមំ។

២. អង្គុលិបតោទកសិក្ខាបទំ

៣៣០. ទុតិយេ អង្គុលីហិ បតុជ្ជនំ អង្គុលិបតោទោ, សោយេវ **អង្គុលិបតោទកោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អង្គុលីហី”តិអាទិ។ **ឧត្តន្តោ**តិ អវតបន្តោ។ អវតបន្តោតិ ច អត្ថតោ កិលមន្តោយេវាតិ អាហ “កិលមន្តោ”តិ។ កិលមន្តោ ហុត្វាតិ យោជនា។ អស្សាសគហណេន បស្សាសោបិ គហេតព្ពោតិ អាហ “អស្សាសបស្សាសសញ្ចារោ”តិ។ **តម្បី**តិ ភិក្ខុនិម្បីតិ។ ទុតិយំ។

៣. ហសធម្មសិក្ខាបទំ

៣៣៥. តតិយេ បការេន ករីយតិ ឋបីយតីតិ **បកតំ** បញ្ញត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “យំ ភគវតា”តិអាទិ។ **យន្តិ** សិក្ខាបទំ។

៣៣៦. ហសសង្ខាតោ ធម្មោ សភាវោ **ហសធម្មោ**តិ វុត្តេ អត្ថតោ កីឡិកាយេវាតិ អាហ “កីឡិកា វុច្ចតី”តិ។

៣៣៧. **គោប្ផកាន**ន្តិ ចរណគណ្ឋិកានំ។ តេ ហិ បាទេ បាទំ ឋបនកាលេ អញ្ញមញ្ញបរិឋបនតោ គោបីយន្តីតិ គោប្ផា, តេ ឯវ គោប្ផកាតិ វុច្ចន្តិ។ បាទស្ស ហិ ឧបរិ បាទំ ឋបនកាលេ ឯកស្ស ឧបរិ ឯកោ ន ឋបេតព្ពោ។ តេនាហ ភគវា “បាទេ បាទំ អច្ចាធាយា”តិ (ទី. និ. ២.១៩៦; ម. និ. ១.៤២៣; អ. និ. ៣.១៦)។ ឱដ្ឋជោ ទុតិយោ។ **ឱរោហន្តស្ស** ភិក្ខុនោតិ សម្ពន្ធោ។

៣៣៨. **ធិយាវិត្ថាទីហី**តិ អាទិសទ្ទេន លង្ការាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ កេចិ វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **បតនុប្បតនវារេសូ**តិ បតនវារ ឧប្បតនវារេសុ។ **តត្ថា**តិ តស្សំ ខិត្តកថលាយំ។ **ហី**តិ សច្ចំ , យស្មា វា។ ឋបេត្វា កីឡន្តស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **លិខិតុំ វដ្ដតិ** កីឡាធិប្បាយស្ស វិរហិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។ កីឡាធិប្បាយេន អត្ថជោតកំ អក្ខរំ លិខន្តស្សាបិ អាបត្តិយេវាតិ វទន្តិ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេតិ។ តតិយំ។

៤. អនាទរិយសិក្ខាបទំ

៣៤២. ចតុត្ថេ **ធម្មោ** នាម តន្តិយេវាតិ អាហ “តន្តី”តិ។ **បវេណី**តិ តស្សេវ វេវចនំ។ “តំ វា ន សិក្ខិតុកាមោ”តិ ឯត្ថ តំសទ្ទស្ស អត្ថមាវិកាតុំ វុត្តំ “យេន បញ្ញត្តេនា”តិ។ វិនយេ អបញ្ញត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ “អបញ្ញត្តេនា”តិ អាហ “សុត្តេ វា អភិធម្មេ វា អាគតេនា”តិ។

៣៤៤. **បវេណិយា**តិ ឧបាលិអាទិកាយ អាចរិយបរម្បរសង្ខាតាយ តន្តិយា។ កុរុន្ទិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ មហាបច្ចរិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តំ សព្ព**ន្តិ កុរុន្ទិវាទមហាបច្ចរិវាទសង្ខាតំ សព្ពំ តំ វចនំ។ **បវេណិយា អាគតេ**តិ បវេណិយា អាគតសង្ខាតេ មហាអដ្ឋកថាវាទេតិ។ ចតុត្ថំ។

៣៤៥. បញ្ចមេ **មនុស្សវិគ្គហេ**តិ មនុស្សវិគ្គហបារាជិកេតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ជោតិសិក្ខាបទំ

៣៥០. ឆដ្ឋេ ជនបទស្ស នាមត្តា ពហុវចនវសេន “ភគ្គេសូ”តិ បាឡិយំ វុត្តំ។ សុសុមារសណ្ឋានោ បព្ពតសង្ខាតោ គិរិ ឯត្ថាតិ **សុសុមារគិរិ,** ឯតស្ស វា មាបិតកាលេ សុសុមារោ គិរតិ សទ្ទំ និគ្គិរតិ ឯត្ថាតិ **សុសុមារគិរី**តិ អត្ថមនបេក្ខិត្វា វុត្តំ “នគរស្ស នាម”ន្តិ។ **តំ បនា**តិ វនំ បន។ “មិគាន”ន្តិអាទិនា មិគានំ អភយោ ទីយតិ ឯត្ថាតិ **មិគទាយោ**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។

៣៥២. “ជោតិកេ”តិបទស្ស ជោតិស្ស អគ្គិស្ស ករណំ **ជោតិក**ន្តិ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ជោតិករណេ”តិ។

៣៥៤. “សមាទហិតុកាមតាយា”តិបទំ “អរណិសណ្ឋាបនតោ”តិបទេ ហេតុ។ **ជាលា**តិ សិខា។ សា ហិ ជលតិ ទិព្ពតីតិ ជាលាតិ វុច្ចតិ។

បតិលាតំ ឧក្ខិបតីតិ ឯត្ថ “បតិតាលាត”ន្តិ វត្តព្ពេ តការលោបំ កត្វា សន្ធិវសេន បតិលាតន្តិ វុត្តន្តិ អាហ “អលាតំ បតិតំ ឧក្ខិបតី”តិ។ **អលាត**ន្តិ ឧម្មុក្កំ។ តញ្ហិ អាទិត្តំ ហុត្វា អតិឧណ្ហត្តា ន លាតព្ពំ ន គណ្ហិតព្ពន្តិ អលាតន្តិ វុច្ចតិ។ **អវិជ្ឈាត**ន្តិ ឈាយនតោ ឧយ្ហនតោ អវិគតំ អលាតន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឈាយនំ ឧយ្ហនំ ឈាតំ, វិគតំ ឈាតំ ឥមស្សាលាតស្សាតិ **វិជ្ឈាតំ**។

៣៥៦. **បទីបាទីនី**តិ បទីបជោតិកាទីនិ។ **តត្ថា**តិ តាសុ ទុដ្ឋវាឡមិគអមនុស្សសង្ខាតាសុ អាបទាសុ និមិត្តភូតាសុ។ និមិត្តត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនន្តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. នហានសិក្ខាបទំ

៣៦៦. សត្តមេ បារំ គច្ឆន្តោ ន កេវលំ សឧទកាយ នទិយា ឯវ ន្ហាយិតុំ វដ្ដតិ, សុក្ខាយ នទិយាបិ វដ្ដតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សុក្ខាយា”តិអាទិ។ **ឧក្កិរិត្វា**តិ វិយូហិត្វា។ អាវាដាយេវ ឧទ្ទកង្ខេន **អាវាដកា,** តេសូតិ។ សត្តមំ។

៨. ទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាបទំ

៣៦៨. អដ្ឋមេ អលភីតិ **លភោ**តិ វចនត្ថេ អបច្ចយំ កត្វា ណបច្ចយស្ស ស្វត្ថភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “លភោយេវ លាភោ”តិ។ អបច្ចយមកត្វា បកតិយា ណបច្ចយោបិ យុត្តោយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ សទ្ទន្តរោបិ អត្ថន្តរាភាវា សមាសោ ហោតីតិ អាហ “នវចីវរលាភេនាតិ វត្តព្ពេ”តិ។ **អនុនាសិកលោប**ន្តិ “នវ”ន្តិ ឯត្ថ និគ្គហីតស្ស វិនាសំ។ និគ្គហីតញ្ហិ នាសំ អនុគតត្តា **“អនុនាសិក”**ន្តិ វុច្ចតិ, តស្ស អទស្សន, មកត្វាតិ អត្ថោ។ **មជ្ឈេ ឋិតបទទ្វយេ**តិ “នវ”ន្តិ ច “ចីវរលាភេនា”តិ ច ទ្វិន្នំ បទានមន្តរេ “ឋិតេ បនា”តិ ច “ភិក្ខុនា”តិ ច បទទ្វយេ។ និទ្ទារណេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **និបាតោ**តិ និបាតមត្តំ។ អលភីតិ **លភោ**តិ វចនត្ថស្ស អភិជេយ្យត្ថំ ទស្សេតុំ “ភិក្ខុនា”តិ វុត្តន្តិ អាហ “ភិក្ខុនា”តិអាទិ។ បទភាជនេ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យ**ន្តិ យំ ចីវរំ។ “ចីវរ”ន្តិ ឯត្ថ ចីវរសរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “យំ និវាសេតុំ វា”តិអាទិ។ **ចម្មការនីល**ន្តិ ចម្មការានំ តិផលេ បក្ខិត្តស្ស អយគូថស្ស នីលំ។ មហាបច្ចរិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ ទុព្ពណ្ណោ ករីយតិ អនេនាតិ **ទុព្ពណ្ណករណំ**, កប្បពិន្ទុន្តិ អាហ “កប្បពិន្ទុំ សន្ធាយា”តិ។ អាទិយន្តេន ភិក្ខុនា អាទាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កោណេសូ**តិ អន្តេសុ។ វាសទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។ **អក្ខិមណ្ឌលមត្តំ វា**តិ អក្ខិមណ្ឌលស្ស បមាណំ វា កប្បពិន្ទូតិ សម្ពន្ធោ។ **បង្កេ វា**តិ អនុវាតបង្កេ វា។ **គណ្ឋិយំ វា**តិ គណ្ឋិកបង្កេ វា។ **បាឡិកប្បោ**តិ ទ្វេ វា តិស្សោ វា តតោ អធិកា វា ពិន្ទុអាវលី កត្វា កតោ កប្បោ។ **កណ្ណិកកប្បោ**តិ កណ្ណិកំ វិយ ពិន្ទុគោច្ឆកំ កត្វា កតោ កប្បោ។ អាទិសទ្ទេន អគ្ឃិយកប្បាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពាសុ អដ្ឋកថាសុ។ ឯកោបិ ពិន្ទុ វង្កោយេវ វដ្តតីតិ អាហ **“ឯកំ វដ្តពិន្ទុ”**ន្តិ។

៣៧១. **អគ្គឡាទីនី**តិ អាទិសទ្ទេន អនុវាតបរិភណ្ឌេ សង្គណ្ហាតីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. វិកប្បនសិក្ខាបទំ

៣៧៤. នវមេ **តស្សា**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយោ ចីវរសាមិកោយេវាតិ អាហ “ចីវរសាមិកស្សា”តិ។ ទុតិយស្ស តសទ្ទស្ស វិសយោ វិនយធរោយេវាតិ អាហ “យេនា”តិអាទិ។ “អវិស្សាសន្តោ”តិបទស្ស កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អវិស្សាសេនា”តិ។ **តេនា**តិ វិនយធរេនាតិ។ នវមំ។

១០. ចីវរាបនិធានសិក្ខាបទំ

៣៧៧. ទសមេ “អបនេត្វា”តិឥមិនា អបឥត្យុបសគ្គស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **និធេន្តី**តិ និគូហិត្វា ឋបេន្តិ។ **ហសាធិប្បាយោ**តិ ហសំ, ហសនត្ថាយ វា អធិប្បាយោ។ បរិក្ខារស្ស សរូបំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បត្តត្ថវិកាទិ”ន្តិ។ បត្តស្ស បាឡិយមាគតត្តា បត្តស្ស ថវិកាតិ អត្ថោយេវ គហេតព្ពោ, ន បត្តោ ច ថវិកា ចាតិ។ “សមណេន នាមា”តិបទំ “ភវិតុ”ន្តិបទេ ភាវកត្តាតិ។ ទសមំ។

សុរាបានវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

៧. សប្បាណកវគ្គោ

១. សញ្ចិច្ចបាណសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៣៨២. សប្បាណកវគ្គស្ស បឋមេ ឧសុំ អសតិ ខិបតិ អនេនាតិ **ឥស្សាសោ**តិ កតេ ធនុយេវ មុខ្យតោ ឥស្សាសោ នាម, ធនុគ្គហ- ចរិយោ បន ឧបចារេន។ ឧសុំ អសតិ ខិបតីតិ **ឥស្សាសោ**តិ កតេ ធនុគ្គហាចរិយោ ឥស្សាសោ នាម, ឥធ បន ឧបចារត្តោ វា កត្តុត្តោ វា គហេតព្ពោតិ អាហ “ធនុគ្គហាចរិយោ ហោតី”តិ។ បព្ពជិតកាលេ ឥស្សាសស្ស អយុត្តត្តា វុត្តំ “គិហិកាលេ”តិ។ **វោរោបិតា**តិ ឯត្ថ វិ អវ ឧបុព្ពស្ស រុហ ធាតុស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “វិយោជិតា”តិ។

យស្មា គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត**ន្តិ “ជីវិតា វោរោបិតា”តិវចនំ។ កស្មា វោហារមត្តមេវ ហោតិ, ននុ យតោ កុតោចិ យស្មឹ កិស្មឹចិ វិយោជិតេ ទ្វេ វត្ថូនិ វិយ វិសុំ តិដ្ឋន្តិ បាណតោ ជីវិតេ វិយោជិតេ បាណជីវិតាបីតិ អាហ “ន ហេត្ថា”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ ឯត្ថាតិ “ជីវិតា វោរោបិតា”តិវចនេ ទស្សេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ កិញ្ចិ ជីវិតំ នាមាតិ យោជនា។ អយំ បនេត្ថ អត្ថសម្ពន្ធោ – សីសាលង្ការេ សីសតោ វិយោជិតេ សីសំ អលង្ការតោ វិសុំ តិដ្ឋតិ យថា, ឯវំ ជីវិតេ បាណតោ វិយោជិតេ ជីវិតំ បាណតោ វិសុំ ន តិដ្ឋតិ នាមាតិ។ **អញ្ញទត្ថូ**តិ ឯកំសេន។ “បាណ”ន្តិ សាមញ្ញតោ វុត្តោបិ មនុស្សបាណស្ស បារាជិកង្គានេ គហិតត្តា ឥធ បារិសេសញាយេន តិរច្ឆានបាណោវ គហេតព្ពោតិ អាហ “តិរច្ឆានគតោយេវ បាណោ”តិ។ **ត**ន្តិ បាណំ។ មហន្តេ បន បាណេតិ សម្ពន្ធោ។

៣៨៥. សោចេន្តោ អបនេតីតិ យោជនា។ **មង្កុលោ**តិ មនុស្សរត្តបោ ឯកោ កិមិវិសេសោ។ សោ ហិ រត្តបិវនត្ថាយ មង្គតិ ឥតោ ចិតោ ច ឥមំ ចិមញ្ច ឋានំ គច្ឆតីតិ "មង្កុលោ"តិ វុច្ចតិ។ បទក្ខរានញ្ហិ អវិបរិតត្តំ, សោតូនញ្ច សញ្ជាយោបទេសលភនត្តំ កត្ថចិ ឋានេ វចនត្ថោ វុត្តោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ តស្ស ពីជមេវ ខុទ្ទកដ្ឋេន **មង្កុលពីជកំ**, តស្មឹ។ **ត**ន្តិ មង្កុលពីជកំ។ ភិន្ទន្តោ ហុត្វាតិ យោជនាតិ។ បឋមំ។

២. សប្បាណកសិក្ខាបទំ

៣៨៧. ទុតិយេ សហ បាណេហីតិ **សប្បាណកំ** ឧទកន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ "យេ បាណកា"តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ បត្តបូរម្បិ ឧទកន្តិ សម្ពន្ធោ ។ **តាទិសេនា**តិ សប្បាណកេន។ ជោវតោបិ បាចិត្តិយន្តិ យោជនា។ **ឧទកសោណ្ឌិ**ន្តិ សិលាមយំ ឧទកសោណ្ឌឹ។ **បោក្ខរណិ**ន្តិ សិលាមយំ បោក្ខរណឹ។ ឧដ្ឋាបយតោបិ បាចិត្តិយន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ សោណ្ឌិបោក្ខរណីហិ។ **ឧទកស្សា**តិ ឧទកេន, បូរេ ឃដេ អាសិញ្ចិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ឧទកេ។ **ឧទកេ**តិ ឧទកសណ្ឋានកបទេសេ អាសិញ្ចិតឧទកេ។ **បតិស្សតី**តិ សោណ្ឌិបោក្ខរណីហិ គហិតឧទកំ បតិស្សតីតិ។ ទុតិយំ។

៣. ឧក្កោដនសិក្ខាបទំ

៣៩២. តតិយេ "ឧច្ចាលេន្តី"តិឥមិនា ឧក្កោដេន្តីតិ ឯត្ថ ឧបុព្ពស្ស កុដធាតុស្ស ឧច្ចាលនត្ថំ ទស្សេតិ ធាតូន, មនេកត្ថត្តា។ យំ យំ បតិដ្ឋិតំ **យថាបតិដ្ឋិតំ**, តស្ស ភាវោ **យថាបតិដ្ឋិតភាវោ**, តេន។

៣៩៣. **យោ ធម្មោ**តិ យោ សមថធម្មោ។ **ធម្មេនា**តិ ឯត្ថ ឯនសទ្ទេន "យថាធម្ម"ន្តិ ឯត្ថ អំឥតិការិយស្ស ការិ ទស្សេតិ។ ឥមិនា "យថាធម្ម"ន្តិ បទស្ស "និហតាធិករណ"ន្តិ ឯត្ថ និហតសទ្ទេន សម្ពន្ធិតព្ពភាវំ ទស្សេតិ។ "សត្ថារា"តិបទំ "វុត្តំ" ឥតិបទេ កត្តា។ នត្ថិ ហតំ ហននំ ឥមស្សាតិ **និហត**ន្តិ វុត្តេ អត្ថតោ វូបសមនមេវាតិ អាហ "វូបសមិត"ន្តិ។

៣៩៥. យំ វា តំ វា កម្មំ ធម្មកម្មំ នាម ន ហោតិ, អថ ខោ អធិករណវូបសមកម្មមេវ ធម្មកម្មំ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ "យេន កម្មេនា"តិអាទិ។ **អយម្បី**តិ អយម្បិ ភិក្ខុ។ **សេសបទានិបី**តិ "ធម្មកម្មេ វេមតិកោ"តិអាទីនិ សេសបទានិបិ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ វិត្ថារោ បន វុត្តោតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថេវា**តិ បរិវារេ ឯវ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ, វិភង្គេ វាតិ។ តតិយំ។

៤. ទុដ្ឋុល្លសិក្ខាបទំ

៣៩៩. ចតុត្ថេ **អត្ថុទ្ធារវសេន ទស្សិតានិ** ទុដ្ឋុល្លសទ្ទត្ថភាវេន សទិសត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **"ធុរ"**ន្តិ ឯត្ថ លក្ខណវន្តត្តា ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ "ធុរេ"តិ។ ធុរេ និក្ខិត្តមត្តេ សតីតិ យោជនា។

ឯវំ ធុរំ និក្ខិបិត្វាតិ "អញ្ញស្ស នារោចេស្សាមី"តិ ឯវំ ធុរំ និក្ខិបិត្វា។ **អញ្ញស្សា**តិ វត្ថុ, បុគ្គលតោ អញ្ញស្ស ទុតិយស្ស។ **សោបី**តិ ទុតិយោបិ។ **អញ្ញស្សា**តិ តតិយស្ស។ យាវ កោដិ ន ឆិជ្ជតិ, តាវ អាបជ្ជតិយេវាតិ យោជនា។ **តស្សេវា**តិ អាបត្តឹ អាបន្នបុគ្គលស្ស។ **វត្ថុបុគ្គលោយេវា**តិ អាបត្តឹ អាបន្នបុគ្គលោយេវ។ **អយ**ន្តិ បឋមភិក្ខុ។ **អញ្ញស្សា**តិ ទុតិយស្ស។ **សោ**តិ ទុតិយោ អារោចេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យេនា**តិ បឋមភិក្ខុនា។ **អស្សា**តិ ទុតិយស្ស។ **តស្សេវា**តិ បឋមភិក្ខុស្សេវ។ វត្ថុបុគ្គលំ ឧបនិធាយ "តតិយេន បុគ្គលេន ទុតិយស្សា"តិ វុត្តំ។

៤០០. **បញ្ចាបត្តិក្ខន្ធេ**តិ ថុល្លច្ចយាទិកេ បញ្ច អាបត្តិក្ខន្ធេ។ **អជ្ឈាចារោ នាមា**តិ អធិភវិត្វា វីតិក្កមិត្វា អាចរិតព្ពត្តា អជ្ឈាចារោ នាមាតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ឩនវីសតិវស្សសិក្ខាបទំ

៤០២. បញ្ចមេ **អង្គុលិយោ**តិ ករសាខាយោ។ តា ហិ អង្គន្តិ ហត្ថតោ បញ្ចធា ភិជ្ជិត្វា ឧគ្គច្ឆន្តីតិ អង្គុលិយោតិ វុច្ចន្តិ។ លិខន្តស្ស ឧបាលិស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ ពហុចិន្តេតព្ពការណេន។ **អស្សា**តិ ឧបាលិស្ស។ **ឧរោ**តិ ហទយំ។ តញ្ហិ ឧសតិ ចិត្តតាបោ ទហតិ ឯត្ថាតិ ឧរោតិ វុច្ចតិ។ **រូបសុត្ត**ន្តិ ហេរញ្ញិកានំ រូបសុត្តំ, យថា ហត្ថាចរិយានំ ហត្ថិសុត្តន្តិ។ **អក្ខីនី**តិ ចក្ខូនិ។ តានិ ហិ អក្ខន្តិ វិសយេសុ ព្យាបីភវន្តិ, រូបំ វា បស្សតិ ឥមេហីតិ អក្ខីនីតិ វុច្ចន្តិ។ មកសេន សូចិមុខានំ គហិតត្តា ឌំសេន បិង្គលមក្ខិកាយោវ គហេតព្ពាតិ អាហ **"ឌំសាតិ បិង្គលមក្ខិកាយោ"**តិ។ បិង្គលមក្ខិកាយោ ហិ ឌំសនដ្ឋេន ខាទនដ្ឋេន **ឌំសា**តិ វុច្ចន្តិ។ ទុក្ករោ ខមោ ឯតាសន្តិ **ទុក្ខា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ "ទុក្ខមាន"ន្តិ។ វេទនានន្តិ សម្ពន្ធោ។ អសាតស្ស ការណំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "អមធុរាន"ន្តិ។ ឥ

មិនា អមធុរត្តា ន សាទិតព្ពាតិ **អសាតា**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ បាណសទ្ទជីវិតសទ្ទានំ បរិយាយភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ជីវិតហារាន”ន្តិ។ បាណំ ហរន្តិ អបនេន្តីតិ **បាណហរា**, តាសំ វេទនានន្តិ សម្ពន្ធោ។

៤០៤. វិជាយនកាលតោ បដ្ឋាយ បរិបុណ្ណវីសតិវស្សោ ន គហេតព្ពោ, គព្ភគហណកាលតោ បន បដ្ឋាយាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយា”តិ។ គព្ភេ សយិតកាលេន សទ្ធិំ វីសតិមំ វស្សំ បរិបុណ្ណមស្សាតិ **គព្ភវីសោ** បុគ្គលោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **យថាហា**តិ យេនាការេន សង្ខ្យំ គច្ឆតិ, តេនាការេន ភគវា អាហាតិ យោជនា។ អថ វា យថា កឹ វចនំ ភគវា អាហាតិ យោជនា។

គព្ភវីសោ ហុត្វា ឧបសម្បន្នោតិ សម្ពន្ធោ។ **អម្ហី**តិ អស្មិ។ នុសទ្ទោ បរិវិតក្កត្ថេ និបាតោ។ **យន្តិ** យាទិសំ បឋមំ ចិត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា បដិសន្ធិចិត្តំ ទស្សេតិ។ “បឋមំ វិញ្ញាណ”ន្តិ តស្សេវ វេវចនំ។ **តន្តិ** បឋមំ ចិត្តំ បឋមំ វិញ្ញាណំ។ **អស្សា**តិ សត្តស្ស។ **សាវ ជាតី**តិ សា ឯវ បដិសន្ធិ, គព្ភោ នាម ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ បាឡិយំ, វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **យោ**តិ បុគ្គលោ។ **មហាបវារណាយា**តិ អស្សយុជបុណ្ណមិយំ។ សា ហិ បូជិតបវារណត្តា មហាបវារណាតិ វុច្ចតិ។ **តតោ**តិ បវារណាយ ជាតកាលតោ។ **តន្តិ** មហាបវារណំ។ **បាដិបទេ ចា**តិ ឯត្ថ ចសទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ, បវារណទិវសបាដិបទទិវសេសុ អញ្ញតរស្មឹ ទិវសេ ឧបសម្បាទេតព្ពោតិ អត្ថោ។ **ហាយនវឌ្ឍន**ន្តិ កុច្ឆិម្ហិ វសិតមាសេសុ អធិកេសុ ហាយនញ្ច ឩនេសុ វឌ្ឍនញ្ច វេទិតព្ពំ។

បោរាណកត្ថេរា បន ឧបសម្បាទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកូនវីសតិវស្ស**ន្តិ អនន្តរេ វុត្តំ ឯកូនវីសតិវស្សំ។ **និក្ខមនីយោ**តិ សាវណមាសោ។ សោ ហិ អន្តោវិថិតោ ពាហិរវិថិំ និក្ខមតិ សូរិយោ អស្មិន្តិ “និក្ខមនីយោ”តិ វុច្ចតិ។ **បាដិបទទិវសេ**តិ បច្ឆិមិកាយ វស្សូបគមនទិវសេ។ **តំ** ឧបសម្បាទនំ។ **កស្មា**តិ បុច្ឆា។ ឯត្ថ បត្វា បរិហារោ **វុច្ចតេ** មយាតិ យោជនា។ **វីសតិយា វស្សេសូ**តិ ឧបសម្បន្នបុគ្គលស្ស វីសតិយា វស្សេសុ។ តីសរត្តិទិវស្ស ឯកមាសត្តា “ចត្តារោ មាសា បរិហាយន្តី”តិ វុត្តំ។ **ឧក្កឌ្ឍន្តី**តិ ឯកស្ស អធិកមាសស្ស នាសនត្ថាយ វស្សំ ឧបរិ កឌ្ឍន្តិ។ **តតោ**តិ ឆមាសតោ អបនេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ “ឯកូនវីសតិវស្ស”ន្តិអាទិវចនេ។ **បន**-សទ្ទោ ហិសទ្ទត្ថោ, សច្ចន្តិ អត្ថោ។ **យោ**តិ បុគ្គលោ។ **តស្មា**តិ យស្មា គព្ភមាសានម្បិ គណនូបគត្តា គហេត្វា ឧបសម្បាទេន្តិ, តស្មា ឆ មាសេ វសិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ អដ្ឋ មាសេ វសិត្វា ជាតោបិ ន ជីវតីតិ **សុត្តន្តអដ្ឋកថាសុ** (ទី. និ. អដ្ឋ. ២.២៤-២៥; ម. និ. អដ្ឋ. ៣.២០៥) វុត្តំ។

៤០៦. **ទសវស្សច្ចយេនា**តិ ឧបសម្បទតោ ទសវស្សាតិក្កមេន។ **ឧបសម្បាទេតី**តិ ឧបជ្ឈាយោ វា កម្មវាចាចរិយោ វា ហុត្វា ឧបសម្បាទេតិ។ **តន្តិ** ឧបជ្ឈាចរិយភូតំ អនុបសម្បន្នបុគ្គលំ។ កម្មវាចាចរិយោ ហុត្វា ឧបសម្បាទេន្តោ តំ មុញ្ចិត្វា សចេ អញ្ញោបិ កម្មវាចាចរិយោ អត្ថិ, សូបសម្បន្នោ។ សោវ សចេ កម្មវាចំ សាវេតិ, នុបសម្បន្នោ។ ញត្វា បន បុន អនុបសម្បាទេន្តេ សត្តន្តរាយោបិ មគ្គន្តរាយោបិ ហោតិយេវាតិ ទដ្ឋព្ពន្តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ថេយ្យសត្ថសិក្ខាបទំ

៤០៧. ឆដ្ឋេ “បដិយាលោក”ន្តិ ឯត្ថ អាលោកសទ្ទេន សូរិយោ វុត្តោ ឧបចារេន។ សូរិយោ ហិ បុរត្ថិមទិសតោ ឧគ្គន្ត្វា បច្ឆិមទិសំ គតោ, តស្មា សូរិយសង្ខាតស្ស អាលោកស្ស បដិមុខំ **“បដិយាលោក”**ន្តិ វុត្តេ បច្ឆិមទិសាយេវ គហេតព្ពាតិ អាហ “បច្ឆិមំ ទិសន្តិ អត្ថោ”តិ។ **កម្មិកា**តិ កម្មេ យុត្តា បយុត្តា។

៤០៨. **រាជាន**ន្តិ ឯត្ថ រញ្ញោ សន្តកំ “រាជា”តិ វុច្ចតិ ឧបចារេន, អថ វា រញ្ញោ ឯសោ “រាជា”តិ កត្វា រញ្ញោ សន្តកំ “រាជា”តិ វុច្ចតិ។ **ថេយ្យ**ន្តិ ថេនេត្វា “សក្កច្ច”ន្តិអាទីសុ (បាចិ. ៦០៦) វិយ និគ្គហីតាគមោ ហោតិ។ រាជានំ, រញ្ញោ សន្តកំ វា ថេយ្យំ ថេនេត្វា គច្ឆន្តីតិ អត្ថោ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “រាជានំ វា ថេនេត្វា”តិអាទិ។

៤១១. ចតូសុ វិសង្កេតេសុ ទ្វីហិ អនាបត្តិ, ទ្វីហិ អាបត្តិយេវាតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សំវិធានសិក្ខាបទំ

៤១២. សត្តមេ “**បធូបេន្តោ**”តិ ឯត្ថ បបុព្ព ធូបធាតុ បរិភាសនត្ថេ វត្តតីតិ អាហ “បរិភាសន្តោ”តិ។ ត្វំ សមណោបិ មាតុគាមេន សទ្ធឹ គច្ឆសិ, តុយ្ហេវេសោ ទោសោ, នេតស្ស បុរិសស្សាតិ អត្តានំយេវ បរិភាសន្តោតិ អត្ថោ។ “និក្ខាមេសី”តិឥមិនា “**និប្បាតេសី**”តិឯត្ថ និបុព្ព បតធាតុ គត្យត្ថោតិ ទស្សេតីតិ។ សត្តមំ។

៨. អរិដ្ឋសិក្ខាបទំ

៤១៧. អដ្ឋមេ **គទ្ធេ**តិ គិជ្ឈេ។ តេ ហិ គិជន្តិ កុណបំ អភិកង្ខន្តីតិ “គទ្ធា”តិ វុច្ចន្តិ ។ **គទ្ធេ**តិបិ បាឋោ, សោបិ យុជ្ជតិ យថា “យុគនទ្ធោ, យុគនទ្ធោ”តិ ច “បដិពន្ធោ បដិពទ្ធោ”តិ ច។ **ពាធយិំសូ**តិ ហនឹសុ។ **អស្សា**តិ អរិដ្ឋស្ស។

តទ្ធិតេន វុត្តស្ស អត្ថស្ស ទស្សេតុមាហ “តេ”តិអាទិ។ **តេ**តិ អន្តរាយិកា។ **តត្ថា**តិ បញ្ចវិធេសុ អន្តរាយិកេសុ។ “តថា”តិបទេន “កម្មន្តរាយិកំ នាមា”តិ បទំ អតិទិសតិ។ **តំ បនា**តិ ភិក្ខុនិទូសកកម្មំ បន។ **មោក្ខស្សេវា**តិ មគ្គនិព្ពានស្សេវ។ មគ្គោ ហិ កិលេសេហិ មុច្ចតីតិ អត្ថេន **មោក្ខោ** នាម។ ឈានម្បេត្ថ សង្គហិតំ នីវរណេហិ វិមុច្ចនត្តា។ និព្ពានំ វិមុច្ចីតិ អត្ថេន **មោក្ខោ** នាម។ ផលម្បេត្ថ សង្គហិតំ វិមុច្ចិតត្តា។ **និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិធម្មា**តិ និយតភាវំ បត្តា, និយតវសេន វា បវត្តា មិច្ឆាទិដ្ឋិសង្ខាតា ធម្មា។ តេ បន នត្ថិកអហេតុកអកិរិយវសេន តិវិធា។ បណ្ឌកាទិគហណស្ស និទស្សនមត្តត្តា ‘បដិសន្ធិធម្មា”តិបទេន អហេតុកទ្វិហេតុកបដិសន្ធិធម្មា គហេតព្ពា សព្ពេសម្បិ វិបាកន្តរាយិកភាវតោ។ តេបិ មោក្ខស្សេវ អន្តរាយំ ករោន្តិ, ន សគ្គស្ស។ **តេ បនា**តិ អរិយូបវាទា បន។ តាវទេវ ឧបវាទន្តរាយិកា នាមាតិ យោជនា។ **តាបី**តិ សញ្ចិច្ច អាបន្នាអាបត្តិយោបិ។ បារាជិកាបត្តឹ សន្ធាយ វុត្តំ “ភិក្ខុភាវំ វា បដិជានាតី”តិ។ សង្ឃាទិសេសាបត្តឹ សន្ធាយ វុត្តំ “ន វុដ្ឋាតិ វា”តិ។ លហុកាបត្តឹ សន្ធាយ វុត្តំ “ន ទេសេតិ វា”តិ។

តត្រាតិ បញ្ចវិធេសុ អន្តរាយិកេសុ។ **អយំ ភិក្ខូ**តិ អរិដ្ឋោ គន្ធពាធិបុព្ពោ ភិក្ខុ។ **សេសន្តរាយិកេ**តិ អាណាវីតិក្កមន្តរាយិកតោ សេសេ ចតុព្ពិធេ អន្តរាយិកេ។ **ឥមេ អាគារិកា**តិ អគារេ វសនសីលា ឥមេ មនុស្សា។ ភិក្ខូបិ បស្សន្តិ ផុសន្តិ បរិភុញ្ជន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ កស្មា ន វដ្ដន្តិ, វដ្ដន្តិយេវាតិ អធិប្បាយោ។ **រសេន រសំ សំសន្ទិត្វា**តិ ឧបាទិណ្ណករសេន អនុបាទិណ្ណករសំ, អនុបាទិណ្ណករសេន វា ឧបាទិណ្ណករសំ សមានេត្វា។ យោនិសោបច្ចវេក្ខណស្ស អភាវតោ សំវិជ្ជតិ ឆន្ទរាគោ ឯត្ថាតិ **សច្ឆន្ទរាគោ,** សោយេវ បរិភោគោ **សច្ឆន្ទរាគបរិភោគោ,** តំ។ **ឯកំ កត្វា**តិ សមានំ កត្វា។ យដេន្តោ វិយ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បាទេត្វាតិ យោជនា។ **កឹ**សទ្ទោ គរហត្ថោ, កស្មា ភគវតា បឋមបារាជិកំ បញ្ញត្តំ, ន បញ្ញាបេតព្ពន្តិ អត្ថោ។ មហាសមុទ្ទំ ពន្ធន្តោ យថា អកត្តព្ពំ ករោតិ, តថា បឋមបារាជិកំ បញ្ញបេន្តោ ភគវា អបញ្ញត្តំ បញ្ញបេតីតិ អធិប្បាយោ។ **ឯត្ថា**តិ បឋមបារាជិកេ។ **អាសន្តិ** ភញ្ជាសំ។ **អាណាចក្កេ**តិ អាណាសង្ខាតេ ចក្កេ។

អដ្ឋិយេវ **អដ្ឋិកំ** កុច្ឆិតត្ថេន, កុច្ឆិតត្ថេ ហិ កោ។ អដ្ឋិកមេវ ខលោ នីចដ្ឋេន លាមកដ្ឋេនាតិ **អដ្ឋិកង្ខលោ** និក្កហីតាគមំ កត្វា។ តេន ឧបមា សទិសាតិ **អដ្ឋិកង្ខលូបមា**។ “អដ្ឋី”តិ ច “កង្ខល”ន្តិ ច បទំ គហេត្វា វណ្ណេន្តិ អាចរិយា (សារត្ថ. ដី. បាចិត្តិយ ៣.៤១៧; វិ. វិ. ដី. បាចិត្តិយ ២.៤១៧; ម. និ. អដ្ឋ. ២.៤២; ម. និ. ដី. ៣.៤២)។ **អង្គារកាសូបមា**តិ អង្គាររាសិសទិសា, អង្គារេហិ វា បរិបុណ្ណា អាវាដសទិសា។ **អសិសូនូបមា**តិ ឯត្ថ **អសី**តិ ខគ្គោ។ សោ ហិ អសតេ ខិបតេ អនេនាតិ “អសី”តិ វុច្ចតិ។ **សូនា**តិ អធិកោដ្ដនំ។ តញ្ហិ សុនតិ សញ្ចុណ្ណភាវំ គច្ឆតិ ឯត្ថាតិ “សូនា”តិ វុច្ចតិ។ អសិនា សូនាតិ **អសិសូនា,** តាយ ឧបមា សទិសាតិ **អសិសូនូបមា។** **សត្តិសូលូបមា**តិ សត្តិយា ច សូលេន ច សទិសា។ **ឯត្ថា**តិ ឥមិស្សំ អដ្ឋកថាយំ។ **មជ្ឈិមដ្ឋកថាយំ** អលគទ្ទូបមសុត្តេ (ម. និ. អដ្ឋ. ១.២៣៤ អាទយោ) គហេតព្ពោ។ ឯវំសទ្ទោខោសទ្ទានមន្តរេ វិយសទ្ទស្ស ព្យាទេសភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឯវំ វិយ ខោ”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ឧក្ខិត្តសម្ភោគសិក្ខាបទំ

៤២៤. នវមេ អនុធម្មស្ស សរូបំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អនុលោមវត្តំ ទិស្វា កតា ឱសារណា”តិ។ ឥមិនា អនុលោមវត្តំ ទិស្វា កតោ ឱសារណសង្ខាតោ ធម្មោ **អនុធម្មោ**តិ ទស្សេតិ។ **ឱសារណា**តិ បវេសនា។ **តេនេវា**តិ ឧក្ខិត្តកស្ស អកដានុធម្មត្តា ឯវ។ **អស្សា**តិ “អកដានុធម្មេនា”តិ បទស្ស។

ទទតោ វា គណ្ហតោ វាតិ វាសទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោតិ។ នវមំ។

១០. កណ្ដកសិក្ខាបទំ

៤២៨. ទសមេ អវិជ្ជស្ស ឧប្បន្នំ វិយ ឯតស្សាបិ ឧប្បន្នន្តិ យោជនា។ **ឧម្មជ្ជន្តស្សា**តិ មនសិករោន្តស្ស។ សំវាសស្ស នាសនា **សំវាសនាសនា**។ លិង្គស្ស នាសនា **លិង្គនាសនា**។ ទណ្ឌកម្មេន នាសនា **ទណ្ឌកម្មនាសនា។ តត្ថា**តិ តិវិធាសុ នាសនាសុ។ **ទូសកោ...បេ.... នាសេថា**តិ ឯត្ថ អយំ នាសនា លិង្គនាសនា នាមាតិ យោជនា។ **អយ**ន្តិ ទណ្ឌកម្មនាសនា។ **ឥធា**តិ ឥមស្មិំ សិក្ខាបទេ, “នាសេតូ”តិ បទេ វា។ **តត្ថា**តិ បុរិមវចនាបេក្ខំ, “ឯវញ្ច បន ភិក្ខវេ”តិ អាទិវចនេតិ អត្ថោ។ **បិរេ**តិ អាមន្តនបទំ បរសទ្ទេន សមានត្ថន្តិ អាហ “បរា”តិ។ “អម្ហាកំ អនជ្ឈត្តិកភូត”ឥតិ វា “អម្ហាកំ បច្ចនីកភូត” ឥតិ វា អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ “អមាមក”ឥតិបទេន “បរ”ឥតិបទស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ អម្ហេ នមមាយក, អម្ហេហិ វា នមមាយិតព្ព ឥតិ អត្ថោ។ “អម្ហាមក”ឥតិបិ ហការយុត្តោ បាឋោ។ អម្ហេហិ អាមកឥតិ អត្ថោ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។ **តេ**តិ ឧបយោគត្ថេ សាមិវចនំ, តន្តិ អត្ថោ។ តវ រូបសទ្ទេ វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ន បស្សាមា**តិ ន បស្សាម, ន សុណាម។

៤២៩. **តេនា**តិ សាមណេរេន។ “ការាបេយ្យា”តិ បទេ ការិតកម្មន្តិ។ ទសមំ។

សប្បាណកវគ្គោ សត្តមោ។

៨. សហធម្មិកវគ្គោ

១. សហធម្មិកសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៤៣៤. សហធម្មិកវគ្គស្ស បឋមេ **យ**ន្តិ យំ បញ្ញត្តំ។ “សិក្ខមានេនា”តិ ឯត្ថ មានបច្ចយស្ស អនាគតត្ថភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សិក្ខិតុកាមេនា”តិ។ “សិក្ខមានេនា”តិបទំ “ភិក្ខុនា”តិបទេ ឯវ ន កេវលំ ការកវិសេសនំ ហោតិ, អថ ខោ “អញ្ញាតព្ព”ន្តិអាទិបទេសុបិ កិរិយាវិសេសនំ ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ហុត្វា”តិ។ **បទត្ថតោ**តិ បទតោ ច អត្ថតោ ច, បទានំ អត្ថតោ វាតិ។ បឋមំ។

២. វិលេខនសិក្ខាបទំ

៤៣៨. ទុតិយេ វិនយេ បដិសំយុត្តា កថា **វិនយកថា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វិនយកថា នាមា”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ វិនយកថំ។ បទភាជនេន វណ្ណនា វិនយស្ស វណ្ណោ នាមាតិ យោជនា។ **ត**ន្តិ វិនយស្ស វណ្ណំ។ បរិយាបុណនំ **បរិយត្តិ**, វិនយស្ស បរិយត្តិ **វិនយបរិយត្តិ**, វិនយបរិយត្តិសង្ខាតំ មូលមស្ស វណ្ណស្សាតិ **វិនយបរិយត្តិមូលកោ**, តំ។ វិនយធរោ លភតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ តេ សព្ពេ ភគវា ភាសតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។

អស្សាតិ វិនយធរស្ស។ **ឥធា**តិ ឥមស្មិំ សាសនេ។ **អលជ្ជិតា**តិអាទីសុ ករណត្ថេ បច្ចត្តវចនំ។ អលជ្ជិតាយាតិ ហិ អត្ថោ។ តេន វុត្តំ “កថំ អលជ្ជិតាយា”តិអាទិ។ **ចា**តិ សច្ចំ ។ “សញ្ចិច្ចា”តិ បទំ តីសុ វាក្យេសុ យោជេតព្ពំ។ សញ្ចិច្ច អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ, សញ្ចិច្ច អាបត្តិំ បរិគូហតិ, សញ្ចិច្ច អគតិគមនញ្ច គច្ឆតីតិ អត្ថោ។ **មន្ទោ**តិ ពាលោ។ **មោមូហោ**តិ អតិសម្មូឡ្ហោ។ **វិរាធេតី**តិ វិរជ្ឈាបេតិ។ **កុក្កុច្ចេ ឧប្បន្នេ**តិ “កប្បតិ នុ ខោ, នោ”តិ វិនយកុក្កុច្ចេ ឧប្បន្នេ។ **អយំ បនា**តិ អយំ បុគ្គលោ បន វីតិក្កមតិយេវាតិ សម្ពន្ធោ។ អច្ឆមំសេន សូករមំសស្ស វណ្ណសណ្ឋានេន សទិសត្តា, ទីបិមំសេន ច មិគមំសស្ស សទិសត្តា វុត្តំ “អច្ឆមំសំ សូករមំស”ន្តិអាទិ។

អាបត្តិំច សតិសម្មោសាយាតិ ឯត្ថ ចសទ្ទោ អវុត្តវាក្យសម្បិណ្ឌនត្ថោ, កត្តព្ពញ្ច ន ហិ ករោតីតិ អត្ថោ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។

ឯវំ អវិនយធរស្ស ទោសំ ទស្សេត្វា វិនយធរស្ស គុណំ ទស្សេន្តោ អាហ “វិនយធរោ បនា”តិអាទិ។ **សោ**តិ វិនយធរោ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **បរូបវាទ**ន្តិ បរេសំ ឧបវាទំ។ **សុទ្ធន្តេ**តិ សុទ្ធស្ស កោដ្ឋាសេ។ **តតោ**តិ បតិដ្ឋានតោ បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ វិនយធរស្ស។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។ **អស្សា**តិ វិនយធរស្ស។ **កុក្កុច្ចបកតាន**ន្តិ កុក្កុច្ចេន អភិភូតានំ។ **សោ**តិ វិនយធរោ។ **តេហី**តិ កុក្កុច្ចបកតេហិ។ សង្ឃមជ្ឈេ កថេន្តស្ស អវិនយធរស្សាតិ យោជនា។ **ត**ន្តិ ភយំ សារជ្ជំ។

បដិបក្ខំ, បដិវិរុទ្ធំ វា អត្ថយន្តិ ឥច្ឆន្តីតិ **បច្ចត្ថិកា,** ណ្យសទ្ទោ ពហុលំ កត្តាភិធាយកោ, អត្តនោ បច្ចត្ថិកា **អត្តបច្ចត្ថិកា។ តត្ថា**តិ ទុវិធេសុ បច្ចត្ថិកេសុ។ **ឥមេ**តិ មេត្តិយភុម្មជកវជ្ជិបុត្តវិនោ។ អញ្ញេបិ យេ វា បន ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ អវិជ្ជភិក្ខុ ច កណ្ដកសាមណេរោ ច វេសាលិកវជ្ជិបុត្តកា ច **អវិជ្ជ...បេ.... វជ្ជិបុត្តកា**។ តេ ច សាសនបច្ចត្ថិកា នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ បរូបហារោ ច អញ្ញាណោ ច កង្ខាបរវិតរណោ ច **បរូ...បេ.... វិតរណា**។ តេ

អាទយោ យេសំ វាទានន្តិ **បរូ…បេ… វិតរណាទយោ**។ តេ ឯវ វាទា ឯតេសន្តិ **បរូ…បេ… វិតរណាទិវាទា**។ តេ ច សាសនបច្ចត្ថិកា នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ អពុទ្ធសាសនំ ពុទ្ធសាសនន្តិ វត្វា កតបគ្គហា មហាសង្ឃិកាទយោ ច សាសនបច្ចត្ថិកា នាមាតិ យោជនា។ **កង្ខាបរវិតរណាទី**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន កថាវត្ថុបករណេ អាគតា វាទា សង្គយ្ហន្តិ។ **មហាសង្ឃិកាទយោ**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន ទីបវំសេ អាគតា គណា សង្គយ្ហន្តិ។ អាទិម្ហិ “វិបរិតទស្សនា”តិ បទំ សព្ពបទេហិ យោជេតព្ពំ។ “សហធម្មេនា”តិ បទស្សត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សហ ការណេនា”តិ។ **យថា**តិ យេនាការេន និគ្គយ្ហមានេតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ តិវិធេសុ សទ្ធម្មេសុ។ មហាវត្ថានិ សន្តិ, អយំ សព្ពោតិ យោជនា។ ចត្តារិ ផលានិ ចាតិ លិង្គវិបល្លាសេន យោជេតព្ពំ។ ឯត្ថ ចការេន អភិញ្ញាបដិសម្ភិទា សង្គហិតា តាសម្បិ អធិគមសាសនភាវតោ។

តត្ថាតិ តិវិធេសុ សទ្ធម្មេសុ។ **កេចិ ថេរា**តិ ធម្មកថិកា កេចិ ថេរា។ “យោ ខោ”តិ កណ្ឋជទុតិយក្ខរេន បឋិតព្ពោ។ បោត្ថកេសុ បន “យោ វោ”តិ វការេន បាឋោ អត្ថិ, សោ អយុត្តោ។ កស្មា? “សោ វោ”តិ បរតោ វុត្តត្តា, ឯកស្មិំ វាក្យេ ទ្វិន្នំ សមានសុតិសទ្ទានំ អយុត្តត្តា ច។ **កេចិ ថេរា**តិ បំសុកូលិកា កេចិ ថេរា អាហំសូតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥតរេ បន ថេរា**តិ ធម្មកថិកថេរេហិ ច បំសុកូលិកថេរេហិ ច អញ្ញេ ថេរា។ **តេ**តិ បញ្ច ភិក្ខូ ករិស្សន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ ជម្ពុទីបស្ស បច្ចន្តេ តិដ្ឋតីតិ **បច្ចន្តិមោ**, តស្មិំ។ ជម្ពុទីបស្ស មជ្ឈេ ឝវមជ្ឈេ តិដ្ឋតីតិ **មជ្ឈិមោ**។ អថ វា មជ្ឈានំ សុទ្ធានំ ពុទ្ធាទីនំ និវាសោ **មជ្ឈិមោ**, តស្មិំ។ វីសតិ វគ្គា ឥមស្សាតិ **វីសតិវគ្គោ**, សោយេវ គណោ **វីសតិវគ្គគណោ**, តំ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។

តស្សាធេយ្យោតិ តស្សាយត្តោ, តស្ស សន្តកោតិ វុត្តំ ហោតិ។ បវារណា អាធេយ្យា, សង្ឃកម្មំ អាធេយ្យំ, បព្ពជ្ជា អាធេយ្យា, ឧបសម្បទា អាធេយ្យាតិ យោជនា។

យេបិ ឥមេ នវ ឧបោសថាតិ សម្ពន្ធោ។ យាបិ ច ឥមា នវ បវារណាយោតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ វិនយធរស្ស។ **តាស**ន្តិ នវបវារណានំ។

យានិបិ ឥមានិ ចត្តារិ សង្ឃកម្មានីតិ យោជេតព្ពំ។ ឯត្ថ ច តានិ វិនយធរាយត្តានេវាតិ បាឋសេសោ អជ្ឈាហរិតព្ពោ។

យាបិ ច អយំ បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច កាតព្ពាតិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **អញ្ញោ**តិ វិនយធរតោ បរោ។ **សោ ឯវា**តិ វិនយធរោ ឯវ។ “ឧបជ្ឈ”ន្តិ ធាតុកម្មំ, “សាមណេរេនា”តិ ការិតកម្មំ ឧបនេតព្ពំ។ **ឯត្ថ ចា**តិ ឧបោសថាទីសុ ច។ និស្សយទានញ្ច សាមណេរូបដ្ឋានញ្ច វិសុំ កត្វា ទ្វាទសានិសំសេ លភតីតិបិ សក្កា វត្តុំ។

វិសុំ វិសុំ កត្វាតិ “បញ្ញាតិ ច…បេ… ឯកាទសា”តិ ច កោដ្ឋាសំ កោដ្ឋាសំ កត្វា, សត្ត កោដ្ឋាសេ កត្វា ភាសតីតិ អធិប្បាយោ។ **ថោមេតី**តិ សម្មុខា ថោមេតិ។ **បសំសតី**តិ បរម្មុខា បសំសតិ។ “ឧគ្គហេតព្ព”ន្តិបទស្សត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បរិយាបុណិតព្ព”ន្តិ។ អទ្ធនិ ទីឃេ សាធូតិ **អទ្ធនិយំ** អទ្ធក្ខមំ អទ្ធយោគ្យន្តិ អត្ថោ សាធុអត្ថេ និយបច្ចយោ (មោគ្គល្លានេ ៤.៣៣.៧៣)។

ថេរា ច នវា ច មជ្ឈិមា ច ពហូ តេ ភិក្ខូ បរិយាបុណន្តីតិ យោជនា។

៤៣៩. “ឧទ្ទិស្សមានេ”តិ បទស្ស កម្មរូបត្តំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឧទ្ទិសិយមានេ”តិ។ **សោ បនា**តិ បាតិមោក្ខោ បន។ យស្មា ឧទ្ទិស្សមានោ នាម ហោតិ, តស្មាតិ យោជនា។ **ឧទ្ទិសន្តេ វា**តិ ឧទ្ទិសិយមានេ វា។ **ឧទ្ទិសាបេន្តេ វា**តិ ឧទ្ទិសាបិយមានេ វា។ អន្តសទ្ទោ ហិ មានសទ្ទការិយោ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ **ន**ន្តិ តំ បាតិមោក្ខំ។ ចសទ្ទោ ឧទ្ទានុឧទ្ទកបទស្ស ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ, បុព្ពបទេ កការលោបោ ទដ្ឋព្ពោ។ **តេស**ន្តិ ឧទ្ទានុឧទ្ទាកានំ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯតានី**តិ ឧទ្ទានុឧទ្ទកានិ។ **យេ**តិ ភិក្ខូ។ “យាវ ឧប្បជ្ជតិយេវ, តាវ សំវត្តន្តិ ឥតិ វុត្តំ ហោតីតិ យោជនា ឥមស្ស នយស្ស បាឋសេសេហិ យោជេតព្ពត្តា។ គរុកភាវំ សល្លក្ខេន្តោ លហុកភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “អថ វា”តិអាទិ។ **អតិវិយា**តិ អតិ ឥ ឯវ។ ឥការោ ហិ សន្ធិវសេន អទស្សនំ គតោ។ វិយសទ្ទោ ឯវការត្ថវាចកោ “វ រម្មាកំ ភុសាមិវា”តិ ឯត្ថ (ជា. ១.៣.១០៨) ឥវសទ្ទោ វិយ, អតិ ហុត្វា ឯវាតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **“ឧបសម្បន្នស្សា”**តិ ឯត្ថ សមីបេ សាមិវចនន្តិ (រូបសិទ្ធិយំ ៣១៦ សុត្តេ) អាហ “ឧបសម្បន្នស្ស សន្តិកេ”តិ។ **តស្សា**តិ ឧបសម្បន្នស្ស។ **តស្មិ**ន្តិ វិនយេ។ **វិវណ្ណេតី**តិ ន កេវលំ តស្សេវ វិវណ្ណមត្តមេវ, អថ ខោ និន្ទតិយេវាតិ អាហ “និន្ទតី”តិ។ **គរហតី**តិ តស្សេវ វេវចនំ។ អថ វា **និន្ទតី**តិ ឧបសម្បន្នស្ស សម្មុខា និន្ទតិ។ **គរហតី**តិ បរម្មុខា គរហតីតិ។ ទុតិយំ។

៣. មោហនសិក្ខាបទំ

៤៤៤. តតិយេ អនុសទ្ទោ បដិបាដិអត្ថំ អន្តោកត្វា វិច្ឆត្ថវាចកោតិ អាហ “អនុបដិបាដិយា អទ្ធមាសេ អទ្ធមាសេ”តិ។ **សោ**តិ បាតិមោក្ខោ។ ឧបោសថេ ឧបោសថេ ឧទ្ទិសិតព្ពន្តិ **អនុបោសថិកំ**។ ឯត្ថាបិ ហិ អនុសទ្ទោ វិច្ឆត្ថវាចកោ។ **សោ**តិ បាតិមោក្ខោ។ ឧទ្ទិសិយមានោ នាម ហោតីតិ យោជនា។ “តស្មឹ អនាចារេ”តិ បទេន “តត្ថា”តិ បទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ “យំ អាបត្តិ”ន្តិ បទេន យំសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ **យថាធម្មោ**តិ ឯត្ថ ធម្មសទ្ទេន ធម្មោ ច វិនយោ ច អធិប្បេតោតិ អាហ “ធម្មោ ច វិនយោ ចា”តិ។ **យថា**តិ យេនាការេន។ **សាធុ**សទ្ទោ សុន្ទរត្ថោ, **ក**សទ្ទោ បទបូរណោតិ អាហ “សុដ្ឋុ”តិ។ អដ្ឋិន្តិ ច “កត្វា”តិ ច ទ្វេ បទានិ ទដ្ឋព្ពានិ។ “អដ្ឋិកត្វា”តិ វា ឯកំ បទំ។ តត្ថ បុព្ពនយេ អត្ថោ យស្សត្ថីតិ **អដ្ឋិ** ត្វការស្ស ដ្ឋការំ កត្វា, តំ អដ្ឋឹ។ **កត្វា**តិ ត្វាបច្ចយន្តឧត្តបទេន សមាសោ ន ហោតិ។ **អដ្ឋិកភាវ**ន្តិ ឯត្ថ ឥកសទ្ទេន “អដ្ឋី”តិ ឯត្ថ ណ្ហបច្ចយំ ទស្សេតិ។ “ភាវ”ន្តិបទេន ភាវបច្ចយេន វិនា ភាវត្ថស្ស ញាបេតព្ពតំ ទស្សេតិ។ អត្ថោ បនេវំ ទដ្ឋព្ពោ – អដ្ឋិភាវំ កត្វាតិ។ បច្ឆិមនយេ អត្ថោ យស្សត្ថីតិ **អដ្ឋិកោ** បុរិមនយេនេវ ត្វការស្ស ដ្ឋការំ កត្វា។ អត្ថយិតព្ពោ ឥច្ឆិតព្ពោតិ វា **អដ្ឋិកោ,** អដ្ឋិក ឥតិ នាមសទ្ទតោ ត្វាបច្ចយោ កាតព្ពោ។ “អដ្ឋិកត្វា”តិ ឥទំ បទំ កិរិយាវិសេសនំ។ កិរិយាវិសេសនេ វត្តមានេ ករធាតុ វា ភូធាតុ វា យោជេតព្ពាតិ ទស្សេតុំ វុត្តំ “កត្វា ហុត្វា”តិ។ តំ សព្ពំ ទស្សេន្តោ អាហ “អដ្ឋិកត្វាតិ អដ្ឋិកភាវំ កត្វា, អដ្ឋិកោ ហុត្វា”តិ។ តតិយំ។

៤. បហារសិក្ខាបទំ

៤៤៩. ចតុត្ថេ កស្មា ឆព្ពគ្គិយា សត្តរសវគ្គិយានំ បហារំ ទេន្តិ, ននុ អការណេន បហារំ ទេន្តីតិ អាហ “អាវុសោ”តិអាទិ។ ឥមិនា យថា វទន្តិ, តថា អកតត្តា បហារំ ទេន្តីតិ ទស្សេតិ។

៤៥១. **សចេបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទេន សចេ អមរតិ, កា នាម កថា, បាចិត្តិយមេវាតិ ទស្សេតិ។ **បហរេនា**តិ បហារហេតុនា។ **យថា**តិ យេនាការេន។ **អយ**ន្តិ ភិក្ខុ។ **ន វិរោចតី**តិ ន សោភតិ។

៤៥២. “អនុបសម្បន្នស្សា”តិ ឯត្ថ អការស្ស អញ្ញត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “គហដ្ឋស្ស វា”តិអាទិ។ **បព្ពជិតស្ស វា**តិ បរិព្ពាជកស្ស វា សាមណេរស្ស វា។

៤៥៣. “កេនចី”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “មនុស្សេន វា”តិអាទិ។ **តតោ**តិ វិហេឋនតោ, ឥមិនា មោក្ខស្ស អបាទានំ ទស្សេតិ, “អត្តនោ”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធំ ទស្សេតិ។ “បត្ថយមានោ”តិ ឥមិនា “អធិប្បាយោ”តិ បទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ **មុគ្គរេន វា**តិ ចតុហត្ថទណ្ឌស្ស អទ្ធេន ទណ្ឌេន វា។ **សោ**តិ ចោរាទិកោតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. តលសត្តិកសិក្ខាបទំ

៤៥៤. បញ្ចមេ **តល**ន្តិ ហត្ថតលំ។ តញ្ហិ តលតិ យំកិញ្ចិ គហិតវត្ថុ បតិដ្ឋាតិ ឯត្ថាតិ “តល”ន្តិ វុច្ចតិ។ **សត្តី**តិ កុន្តោ។ សោ ហិ សកតិ វិជ្ឈិតុំ សមត្ថេតីតិ “សត្តី”តិ វុច្ចតិ។ តលមេវ សត្តិសទិសត្តា **តលសត្តិកំ,** សទិសត្ថេ កោ, តំ តលសត្តិកំ ឧបចារេន គហេត្វា “កាយម្បី”តិ វុត្តំ។ កាយតោ អញ្ញំ វត្ថុម្បិ តលសត្តិកសង្ខាតេន កាយេន គហេត្វា ឧគ្គិរត្តា វុត្តំ “កាយបដិពទ្ធម្បី”តិ។ **“បហារសមុច្ឆិតា”**តិ ឯត្ថ សំបុព្ពោ ច ឧបុព្ពោ ច ចិសទ្ទោ បគុណនសង្ខាតេ បរិចិតេ វត្តតីតិ អាហ “បហារបរិចិតា”តិ។ បហារេន សំ បុនប្បុនំ ឧច្ចិតា បរិចិតាតិ អត្ថោ។ ឥមមេវត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ “បុព្ពេបិ…បេ…. អត្ថោ”តិ។ អញ្ញម្បិ សជ្ឈាយននយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បហារស្ស ឧព្ពិគា”តិ។ **តស្សា**តិ តស្ស បាបស្ស។ **បហារស្សា**តិ បហារតោ។ និស្សក្កត្ថេ ចេតំ សាមិវចនំ។ “ភីតា”តិ ឥមិនា “ឧព្ពិគា”តិ ឯត្ថ ឧបុព្ព វិជធាតុស្សត្ថំ ទស្សេតិ។

៤៥៧-៨. **វិរទ្ធោ**តិ បណ្ណកោ ហុត្វា។ **បុព្ពេ**តិ បុរិមសិក្ខាបទេ។ **វុត្តេសុ វត្ថូសូ**តិ “ចោរំ វា បច្ចត្ថិកំ វា”តិអាទិនា វុត្តេសុ វត្ថូសូតិ។ បញ្ចមំ។

៦. អមូលកសិក្ខាបទំ

៤៥៩. ឆដ្ឋេ **តេ**តិ ឆព្ពគ្គិយា។ ចោទេន្តិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **អាកិណ្ណទោសត្តា**តិ តេសំ អាកុលអាទីនវត្តា។ **ឯវ**ន្តិ ចោទិយមានេ។ **អត្តបរិត្តាណ**ន្តិ អត្តនោ បរិសមន្តតោ តាណំ រក្ខនំ ករោន្តា ចោទេន្តីតិ យោជនាតិ។

ឆដ្ឋំ។

៧. សញ្ចិច្ចសិក្ខាបទំ

៤៦៤. សត្តមេ ឧបបុព្ពទហធាតុស្ស សកម្មិកត្តា ការិតន្តោគជភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឧប្បាទេន្តី”តិ។ **“អនុបសម្បន្នស្សា”**តិ ឯត្ថ អការស្ស សទិសត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សាមណេរស្សា”តិ។ សាមណេរោបិ ហិ ឧបសម្បន្នេន សទិសោ ហោតិ សណ្ឋានេន ច បុរិសភាវេន ច។ សាមណេរស្ស កុក្កុច្ចំ ឧបទហតីតិ សម្ពន្ធោ។ និសិន្នំ មញ្ញេ, និបន្នំ មញ្ញេ, ភុត្តំ មញ្ញេ, បីតំ មញ្ញេ, កតំ មញ្ញេតិ យោជនា។ **និសិន្ន**ន្តិ និសីទិតំ។ **និបន្ន**ន្តិ និបជ្ជិតន្តិ។ សត្តមំ។

៨. ឧបស្សុតិសិក្ខាបទំ

៤៧១. អដ្ឋមេ “អធិករណជាតាន”ន្តិ ឯត្ថ អធិករណស្ស បករណតោ វិវាទាធិករណភាវញ្ច វិសេសន បរបទភាវញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “ឧប្បន្នវិវាទាធិករណាន”ន្តិ។ តត្ថ ឧប្បន្នសទ្ទេន ជាតសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ ។ វិវាទសទ្ទេន អធិករណស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ សុយ្យតីតិ **សុតិ** វចនំ, សុតិយា សមីបំ **ឧបស្សុតិ** ឋានន្តិ អត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សុតិសមីប”ន្តិ។ “សមីប”ន្តិ ឥមិនា ឧបសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ “យត្ថា”តិអាទិនា “ឧបស្សុតី”តិ ឯត្ថ ឧបសទ្ទស្ស បធានត្ថា តស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។ **មន្តេន្ត**ន្តិ ឯត្ថ ឧបយោគវចនស្ស ភុម្មត្ថេ អធិប្បេតត្តា វុត្តំ “មន្តយមានេ”តិ។

៤៧៣. **“រូបសមិស្សាមី”**តិ ឯត្ថ ឥធាតុយា គត្យត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “រូបសមំ គមិស្សាមី”តិ។ **អការកភាវ**ន្តិ និទ្ទោសភាវំ។ សោតុកាមតាយ គមនវសេន សិយា កិរិយន្តិ យោជនា។ បរតោបិ ឯសេវ នយោតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. កម្មបដិពាហនសិក្ខាបទំ

៤៧៤. នវមេ **មយ**ន្តិ ឆព្ពគ្គិយនាមកា អម្ហេ។ **កតត្តា**តិ កម្មានំ កតត្តា។ **ធម្មោ**តិ ភូតោ សភាវោ។ **ឯតេសូ**តិ ចតូសុ សង្ឃកម្មេសូតិ។ នវមំ។

១០. ឆន្ទំ អទត្វាគមនសិក្ខាបទំ

៤៨១. ទសមេ ចោទេតិ បរស្ស ទោសំ អារោបេតីតិ **ចោទកោ**។ តេន ច ចោទកេន ចោទេតព្ពោ ទោសំ អារោបេតព្ពោតិ **ចុទិតោ**, សោយេវ **ចុទិតកោ**, តេន ច។ **“អនុវិជ្ជកោ**តិ ច វិនយធរោ។ សោ ហិ ចោទកចុទិតកានំ មតំ អនុមិនេត្វា វិទតិ ជានាតីតិ អនុវិជ្ជកោ។ **ឯត្តាវតាបី**តិ ឯត្តកេនបិ បមាណេនាតិ។ ទសមំ។

១១. ទុព្ពលសិក្ខាបទំ

៤៨៤. ឯកាទសមេ “អលជ្ជិតា”តិអាទីសុ (បរិ. ២៩៥) វិយ យការលោបេន និទ្ទេសោតិ អាហ “យថាមិត្តតាយា”តិ។ “យោ យោ”តិ ឥមិនា យថាសទ្ទស្ស វិច្ឆត្ថំ ទស្សេតិ។ យថាវុឌ្ឍន្តិអាទីសុ (ចូឡវ. ៣១១ អាទយោ) វិយ យោ យោ មិត្តោ **“យថាមិត្ត”**ន្តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **សព្ពបទេសូ**តិ “យថាសន្ទិដ្ឋតា”តិអាទីសុ សព្ពេសុ បទេសូតិ។ ឯកាទសមំ។

១២. បរិណាមនសិក្ខាបទំ

៤៨៩. ទ្វាទសមេ **យ**ន្តិ បទត្ថវិនិច្ឆយត្ថសង្ខាតំ យំ វចនំ។ **ឥត្ថា**តិ តីសកកណ្ឌេ។ **ឥធា**តិ ទ្វេនវុតិកណ្ឌេ, សិក្ខាបទេ វា។ **បុគ្គលស្សា**តិ បរបុគ្គលស្សាតិ។ ទ្វាទសមំ។

សហធម្មិកវគ្គោ អដ្ឋមោ។

៩. រតនវគ្គោ

១. អន្តេបុរសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៤៨៤. រាជវគ្គស្ស បឋមេ **បរិត្តកោ**តិ គុណេន ខុទ្ទកោ។ បាសាទវរសទ្ទស្ស ឧបរិសទ្ទេន សម្ពន្ធិតព្ពភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បាសាទវរស្ស ឧបរិ គតោ”តិ។ ឥមិនា បាសាទវរស្ស ឧបរិ **ឧបរិបាសាទវរំ**, តំ គតោ ឧបគតោតិ **ឧបរិបាសាទវរគតោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អយ្យាន**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ “ការណា”តិ ឥមិនា “វាហសា”តិ បទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ **តេហី**តិ អយ្យេហិ។

៤៨៧. **អន្តរ**ន្តិ ខណំ, ឱកាសំ វា វិវរំ វា។ **ឃាតេតុ**ន្តិ ហនិតុំ។ ឥច្ចតីតិ ឥមិនា បត្ថធាតុយា យាចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “រាជន្តេបុរំ ហត្ថិសម្មទ្ទ”ន្តិអាទីសុ វចនត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ហត្ថិសម្មទ្ទ**ន្តិ ហត្ថិសម្ពាធដ្ឋានំ។ អស្សេហិ សម្មទ្ទោ ឯត្ថាតិ **អស្សសម្មទ្ទោ**។ រថេហិ សម្មទ្ទោ ឯត្ថាតិ **រថសម្មទ្ទោ**តិ វចនត្ថំ អតិទិសន្តោ អាហ “ឯសេវ នយោ”តិ។ “សម្មត្ត”ន្តិ បឋមក្ខរេន បាឋស្ស សម្ពាធស្ស អវាចកត្តា វុត្តំ “តំ ន គហេតព្ព”ន្តិ។ **តត្ថា**តិ បាឋេ។ “ហត្ថីនំ សម្មទ្ទ”ន្តិ ឥមិនា ឧត្តរបទស្ស សម្មទ្ទនំ **សម្មទ្ទ**ន្តិ ភាវត្ថំ ទស្សេតិ, បុរិមបទេន ឆដ្ឋីសមាសញ្ច។ បុរិមបាឋេ បន ឧត្តរបទស្ស អធិករណត្ថញ្ច បុព្ពបទេន តតិយាសមាសញ្ច ទស្សេតិ។ ពាហិរត្ថសមាសោតិបិ វុច្ចតិ។ បច្ឆិមបាឋេ “ហត្ថិសម្មទ្ទ”ន្តិអាទិបទស្ស លិង្គវិបល្លាសញ្ច “អត្ថី”តិ បាឋសេសេន យោជេតព្ពតញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “ហត្ថិសម្មទ្ទោ អត្ថី”តិ។ **រជិតព្ពានី**តិ រជនីយានិ, រជិតុំ អរហានីតិ អត្ថោ។ ឥមិនា សម្ពន្ធកាលេ បុរិមបាឋេ រញ្ញោ អន្តេបុរេតិ វិភត្តិវិបល្លាសោ កាតព្ពោតិ។ បច្ឆិមបាឋេ បន មុខ្យតោវ យុជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ “តស្មិំ អន្តេបុរេ”តិ។

៤៨៨. **អវសិត្តស្សា**តិ ខត្តិយាភិសេកេន អភិសិត្តស្ស។ **ឥតោ**តិ សយនិឃរតោ។ ឥមិនា បញ្ចមីពាហិរសមាសំ ទស្សេតិ។ រញ្ញោ រតិជនននដ្ឋេន **រតនំ** វុច្ចតិ មហេសី។ **មហេសី**តិ ច សាភិសេកា ទេវី។ និបុព្ព គមុធាតុស្ស និបុព្ពគមុធាតុយា បរិយាយភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “និគ្គតន្តិ និក្ខន្ត”ន្តិ។ បឋមំ។

២. រតនសិក្ខាបទំ

៥០២. ទុតិយេ **បមុស្សិត្វា**តិ សតិវិប្បវាសេន បមុស្សិត្វា។ **បុណ្ណបត្ត**ន្តិ តុដ្ឋិទាយំ។ តញ្ហិ មនោរថបុណ្ណេន បត្តព្ពភាគត្តា “បុណ្ណបត្ត”ន្តិ វុច្ចតិ។ តស្ស សរូបំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សតតោ បញ្ច កហាបណា”តិ។ ឥធ បន កហាបណានំ បញ្ចសតត្តា បញ្ចវីសកហាបណា អធិប្បេតា។ **អាភរណ**សទ្ទស្ស អលង្ការសទ្ទេន បរិយាយភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អលង្ការ”ន្តិ។ “មហាលតំ នាមា”តិ ឥមិនា ន យោ វា សោ វា អលង្ការោ, អថ ខោ វិសេសាលង្ការោតិ ទស្សេតិ។ មហន្តានិ មាលាកម្មលតាកម្មានិ ឯត្ថាតិ **មហាលតា**។ លតាគហណេន ហិ មាលាបិ គហិតា។ នវហិ កោដីហិ អគ្ឃំ ឥមស្សាតិ **នវកោដិអគ្ឃនកំ**, នវកោដិសង្ខាតំ អគ្ឃំ អរហតីតិ វា **នវកោដិអគ្ឃនកំ**។

៥០៤. អន្តេ សមីបេ វសនសីលត្តា បរិចារិកោ **“អន្តេវាសី”**តិ វុច្ចតីតិ អាហ “បរិចារិកោ”តិ។

៥០៦. **ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតា**តិ ថាមមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតា។ សង្ឃ...បេ.... នវកម្មានំ អត្ថាយ ឧគ្គណ្ហន្តស្ស វា ឧគ្គណ្ហាបេន្តស្ស វា ទុក្កដន្តិ យោជនា។ **អវសេស**ន្តិ ជាតរូបរជតតោ អវសេសំ។ **មាតុកណ្ណបិឡន្ធនតាលបណ្ណម្បី**តិ មាតុយា កណ្ណេ បិឡន្ធិតតាលបណ្ណម្បិ, បដិសាមេន្តស្សាតិ សម្ពន្ធោ។

“កប្បិយភណ្ឌំ ហោតី”តិ ឥមិនា អកប្បិយភណ្ឌំ ន វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ **ឥទ**ន្តិ ភណ្ឌំ។ **បលិពោធោ នាមា**តិ អត្ថនោ បលិពោធោ នាម។ **ឆន្ទេនបី**តិ វឌ្ឍកីអាទីនំ ឆន្ទហេតុនាបិ។ **ភយេនបី**តិ រាជវល្លភានំ ភយហេតុនាបិ។ **ពលក្ការេនា**តិ ករណំ ការោ, ពលេន ការោ ពលក្ការោ, តេន, ពលក្ការោ ហុត្វា បាតេត្វាតិ អត្ថោ។

តត្ថាតិ មហារាមេ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ, សង្កា ឧប្បជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **មហាជនសញ្ចរណដ្ឋានេសូ**តិ ពហូនំ ជនានំ សញ្ចរណសង្ខាតេសុ ឋានេសុ។ នគហេតព្ពស្ស ហេតុំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បលិពោធោ ន ហោតី”តិ។ យស្មា បលិពោធោ ន ហោតិ, តស្មា ន គហេតព្ពន្តិ អធិប្បាយោ។ **ឯកោ**តិ ឯកោ ភិក្ខុ បស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឱក្កម្មា**តិ ឱក្កមិត្វា។

រូបសទ្ទោ ភណ្ឌបរិយាយោតិ អាហ “ភណ្ឌ”ន្តិ។ ភណ្ឌំ រូបំ នាមាតិ យោជនា។ **ភណ្ឌិក**ន្តិ ភណ្ឌេន និយុត្តំ បុដកំ។ **គណេត្វា**តិ គណនំ កត្វា។ **និមិត្តន្តី**តិ ឯត្ថ ឥតិសទ្ទោ នាមបរិយាយោ។ លញ្ឆនាទិ និមិត្តំ នាមាតិ ហិ យោជនា។ លញ្ឆនាទីតិ អាទិសទ្ទេន នីលបិលោតិកាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **លាខាយា**តិ ជតុនា។

បតិរូបា នាម គេជ លជ្ជិកុក្កុច្ចកាតិ អាហ “លជ្ជិនោ កុក្កុច្ចកា”តិ។ **ថាវរ**ន្តិ ជង្គមា អញ្ញំ ថាវរំ។ **អទ្ធនោ**តិ កាលស្ស។ **សមាទបេត្វា**តិ អញ្ញេ សមាទបេត្វា។ ឧទ្ទិស្ស អរិយា តិដ្ឋន្តិ, ឯសា អរិយាន យាចនា”តិ (ជា. ១.៧.៥៩) វុត្តនយេន យាចិត្វាតិ អត្ថោ។

៥០៧. **រតនសម្មត**ន្តិ មនុស្សានំ ឧបភោគបរិភោគន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. វិកាលគាមប្បវិសនសិក្ខាបទំ

៥០៨. គតិយេ “តិរច្ឆានភូតំ កថ”ន្តិ ឥមិនា **“តិរច្ឆានកថ”**ន្តិ បទស្ស តុល្យនិស្សិតសមាសំ ទស្សេតិ។ **រាជបដិសំយុត្ត**ន្តិ រាជូហិ បដិសំយុត្តំ។

៥១២. សម្ពហុលា ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មិំ គាមេ**តិ តស្មិំ បឋមបវិសនគាមេ។ **តំ កម្ម**ន្តិ តំ ឥច្ឆិតកម្មំ។ **អន្តរា**តិ គាមវិហារានមន្តរេ។ ភុម្មត្ថេ ចេតំ និស្សក្កវចនំ។

កុលឃរេ វាតិ ញាតិកុលឧបដ្ឋាកកុលឃរេ វា។ **តេលភិក្ខាយ វា**តិ តេលយាចនត្ថាយ វា។ **បស្សេ**តិ អត្ថនោ បស្សេ សមីបេតិ វុត្តំ ហោតិ។ **តេនា**តិ គាមមជ្ឈមគ្គេន។ **អនោក្កម្មា**តិ អនោក្កមិត្វា, អបក្កមិត្វាតិ អត្ថោតិ។ តតិយំ។

៤. សូចិឃរសិក្ខាបទំ

៥១៧. ចតុត្ថេ កការស្ស បទបូរណភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ **“ភេទនមេវ ភេទនក”**ន្តិ។ អស្សត្ថិអត្ថេ អបច្ចយោតិ អាហ “តំ អស្ស អត្ថី”តិ។ **អស្សា**តិ បាចិត្តិយស្ស។ បឋមំ សូចិឃរំ ភិន្ទិត្វា បច្ឆា បាចិត្តិយំ ទេសេតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **អរណិធនុកេ**តិ អរណិយា ធនុកេ។ **វេធកេ**តិ កាយពន្ធនវេធកេតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. មញ្ចសិក្ខាបទំ

៥២២. បញ្ចមេ ឆេទនមេវ ឆេទនកំ, តមស្សត្ថីតិ **ឆេទនក**ន្តិ អត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ “វុត្តនយមេវា”តិ។

និខណិត្វាតិ បមាណាតិរេកំ និខណិត្វា។ **ឧត្តានំ វា កត្វា**តិ ហេដ្ឋុបរិ បរិវត្តនំ វា កត្វា។ **ឋបេត្វា**តិ លម្ពណវសេន ឋបេត្វាតិ។ បញ្ចមំ។

៦. តូលោនទ្ធសិក្ខាបទំ

៥២៦. ឆដ្ឋេ **ឯត្ថា**តិ មញ្ចបីឋេ។ អវនហិតព្ពន្តិ **ឱនទ្ធំ**, តូលេន ឱនទ្ធំ **តូលោនទ្ធ**ន្តិ អត្ថោបិ យុជ្ជតិ។ **តូលំ បក្ខិបិត្វា**តិ មញ្ចបីឋេ ចិមិលិកំ បត្ថរិត្វា តស្សុបរិ តូលំ បក្ខិបិត្វាតិ អត្ថោតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. និសីទនសិក្ខាបទំ

៥៣១. សត្តមេ **កត្ថា**តិ កិស្មិំ ខន្ធកេ, កិស្មិំ វត្ថុស្មិំ វា។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តត្ថា**តិ ចីវរក្ខន្ធកេ, បណីតភោជនវត្ថុស្មិំ វា។ “យថា នាមា”តិ ឥមិនា “សេយ្យថាបី”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ, “បុរាណោ ចម្មការោ”តិ ឥមិនា “បុរាណាសិកោដ្ឋោ”តិ បទស្ស។ ចម្មការោ ហិ អសិនា ចម្មំ កុដតិ ឆិន្ទតីតិ **“អសិកោដ្ឋោ”**តិ វុច្ចតិ។ វត្តុប្បន្នកាលមុបនិធាយ វុត្តំ “បុរាណោ”តិ ។ តមេវូបមំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ **“យថា ហី”**តិ។ **ហី**តិ តប្បាកដីករណំ, តំ បាកដំ ករិស្សាមីតិ ហិ អត្ថោ។ ចម្មការោ កឌ្ឍតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិត្ថត**ន្តិ វិសាលំ។ **សោបី**តិ ឧទាយីបិ។ តំ និសីទនំ កឌ្ឍតីតិ យោជនា។ **តេនា**តិ កឌ្ឍនហេតុនា។ **តន្តិ** ឧទាយឹ។ **សន្ថតសទិស**ន្តិ សន្ថតេន សទិសំ។ **ឯកស្មិំ អន្តេ**តិ ឯកស្មិំ កោដ្ឋាសេ, ផាលេត្វាតិ សម្ពន្ធោតិ។ សត្តមំ។

៨. កណ្ឌុបដិច្ឆាទិសិក្ខាបទំ

៥៣៧. អដ្ឋមេ **“កត្ថា”**តិអាទីនិ វុត្តនយានេវ។

៥៣៩. “យស្សា”តិ បទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ភិក្ខុនោ”តិ។ “នាភិយា ហេដ្ឋា”តិ ឥមិនា នាភិយា អធោ **អធោនាភីតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ, “ជាណុមណ្ឌលានំ ឧបរី”តិ ឥមិនា ជាណុមណ្ឌលានំ ឧព្ភ **ឧព្ភជាណុមណ្ឌលន្តិ**។ ឧព្ភសទ្ទោ ហិ ឧបរិបរិយាយោ សត្តម្យន្តនិបាតោ។ កណ្ឌុខជ្ជសទ្ទានំ វេវចនត្ថា វុត្តំ **“កណ្ឌូតិ ខជ្ជូ”**តិ។ កណ្ឌតិ ភេទនំ ករោតីតិ **កណ្ឌុ**។ ខជ្ជតិ ព្យធនំ ករោតីតិ **ខជ្ជុ**។ កេសុចិ បោត្ថកេសុ “កច្ឆូ”តិ បាឋោ អត្ថិ, សោ អយុត្តោ។

លោហិតំ តុណ្ឌំ ឯតិស្សាតិ **លោហិតតុណ្ឌិកា**។ បិឡយតិ វិពាធយតីតិ **បិឡកា**។ អា ភុសោ អសុចី សវតិ បគ្ឃរាបេតីតិ **អស្សាវោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អសុចិបគ្ឃរណ”ន្តិ។ អរិសញ្ច ភគន្ទរា ច មធុមេហោ ច។ អាទិសទ្ទេន ទុន្នាមកាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ តត្ថ អរិ វិយ ឦសតិ អភិភវតីតិ **អរិសំ**។ ភគំ វុច្ចតិ វច្ចមគ្គំ, តំ ទរតិ ផាលេតីតិ **ភគន្ទរា**, គូថសមីបេ ជាតោ វណវិសេសោ។ មធុ វិយ មុត្តាទី មិហតិ សេចតីតិ **មធុមេហោ**, សោ អាពាធោ មុត្តមេហោ សុក្កមេហោ រត្តមេហោតិ អនេកវិធោ។ **ថុល្ល**សទ្ទោ មហន្តបរិយាយោតិ អាហ “មហា”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. វស្សិកសាដិកសិក្ខាបទំ

៥៤២. នវមេ វស្សេ វស្សកាលេ អធិដ្ឋាតព្ពាតិ **វស្សិកា**, វស្សិកា ច សា សាដិកា ចេតិ **វស្សិកសាដិកា**តិ។ នវមំ។

១០. នន្ទត្ថេរសិក្ខាបទំ

៥៤៧. ទសមេ “ចតូហិ អង្គុលេហី”តិ ឥមិនា ចតុរោ អង្គុលា **ចតុរង្គុលា**តិ អសមាហារទិគុំ ទស្សេតិ។ **ឩនកប្បមាណោ**តិ ភគវតោ លាមកបមាណោ។ ឥមិនា **ឱមក**សទ្ទស្ស លាមកត្ថំ ទស្សេតីតិ ទដ្ឋព្ពន្តិ។ ទសមំ។

រតនវគ្គោ នវមោ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ខុទ្ទកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៦. បាដិទេសនីយកណ្ឌំ

១. បឋមបាដិទេសនីយសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

ខុទ្ទកានំ អនន្តរា បាដិទេសនីយា យេ ធម្មា សង្គីតិការេហិ ឋបិតា, ឥទានិ តេសំ ធម្មានំ អយំ វណ្ណនា ភវតីតិ យោជនា។

៥៥២. បឋមបាដិទេសនីយេ តាវ អត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **បដិអាគមនកាលេ**តិ បិណ្ឌាយ ចរណដ្ឋានតោ បក្កមិត្វា, បដិនិវត្តិត្វា វា អាគមនកាលេ។ **សព្ពោវា**តិ ឯត្ថ និគ្គហីតលោបវសេន សន្ធិ ហោតីតិ អាហ “សព្ពមេវា”តិ។ “កម្បមានា”តិ ឥមិនា បបុព្ពវិធធាតុយា កម្បនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អបេហី**តិ ឯត្ថ អបបុព្ពឥធាតុ គត្យត្ថោតិ អាហ “អបគច្ឆា”តិ។

៥៥៣. បដិទេសេតព្ពាការំ ទស្សេតិ អនេនាតិ **បដិទេសេតព្ពាការទស្សនំ**។ ទ្វិន្នំ សទ្ទានំ បរិយាយភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “រថិកាតិ រច្ឆា”តិ។ រថស្ស ហិតា **រថិកា**។ ណ្យបច្ចយេ កតេ **“រច្ឆា”**តិ (មោគ្គល្លានេ ៤.៧២ សុត្តេ) វុច្ចតិ។ រច្ឆន្តរេន អនិព្ពិទ្ធា រច្ឆា **ព្យូហោ** នាមាតិ អាហ “អនិព្ពិជ្ឈិត្វា”តិអាទិ។ ព្យូហតិ សម្បិណ្ឌេតិ ជនេ អញ្ញត្ថ គន្តុមបទានវសេនាតិ **ព្យូហោ**។ សិង្ឃាដកំ នាម មគ្គសន្ធីតិ អាហ “មគ្គសមោធានដ្ឋាន”ន្តិ។ សិង្ឃតិ មគ្គ សមោធានំ ករោតិ ឯត្ថាតិ **សិង្ឃាដកំ។ ឯតេសូ**តិ រថិកាទីសុ។ **ឯសេវ នយោ**តិ ទុក្កដបាដិទេសនីយេ អតិទិសតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ “វចនតោ”តិ បទំ “វេទិតព្ពោ”តិ បទេ ញាបកហេតុ។ ទទមានាយ ភិក្ខុនិយា វសេនាតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ សិក្ខាបទេ។ **តស្មា**តិ យស្មា អបមាណំ, តស្មា។

ឥទន្តិ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ សម្ពន្ធេ ឯករសេ កាលិកត្តយេតិ យោជនា។

៥៥៦. “ទាបេតី”តិ ហេតុត្ថកិរិយាយ ការិតកត្តុការិតកម្មានិ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អញ្ញាតិកាយ អញ្ញេន កេនចី”តិ។ **អញ្ញេនាតិ** អត្តនា អញ្ញេន។ “តាយ ឯវ វា ភិក្ខុនិយា អញ្ញេន វា កេនចី”តិ បទានិ “បដិគ្គហាបេត្វា”តិបទេ ការិតកម្មានីតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយបាដិទេសនីយសិក្ខាបទំ

៥៥៨. ទុតិយេ **បុរិមសិក្ខាបទេន អាបត្តិ** អន្តរាយរត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **ឥមិនា សិក្ខាបទេន អាបត្តិ ភវេយ្យ** វោសាសមានត្តាតិ អធិប្បាយោ។ ទេន្តិយា បន នេវ ឥមិនា, ន បុរិមេន អាបត្តិ អញ្ញស្ស ភត្តត្តាតិ អធិប្បាយោតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយបាដិទេសនីយសិក្ខាបទំ

៥៦២. តតិយេ **“ឧភតោ”**តិ ឯត្ថ ករណត្ថេ តោតិ អាហ “ទ្វីហី”តិ។ “ឧភតោបសន្ន”ន្តិ ព្យាសោបិ សមាសោបិ យុត្តោយេវ, សមាសេ តោបច្ចយស្ស អលោបោ ហោតិ។ “ឧភតោ”តិបទស្ស សរូបំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឧបាសកេនបិ ឧបាសិកាយបី”តិ។ កស្មា ឧភតោ បសន្នំ ហោតីតិ អាហ “តស្មិំ កិរា”តិអាទិ។ យស្មា តស្មិំ កុលេ…បេ…. សោតាបន្នាយេវ ហោន្តិ កិរ, តស្មា “ឧភតោបសន្ន”ន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ “សចេបី”តិ ឯត្ថ **បិ**សទ្ទេន អសីតិកោដិធនតោ អធិកម្បិ សម្បិណ្ឌេតិ។ ហាយនស្ស ការណំ ទស្សេតិ **“យស្មា”**តិអាទិនា។

៥៦៩. “ឃរតោ នីហរិត្វា”តិ ឯត្ថ **“នីហរិត្វា”**តិ បទស្ស កម្មំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អាសនសាលំ វា វិហារំ វា”តិ។ “អានេត្វា”តិឥមិនា នីបុព្ពហរធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ទ្វារេ**តិ អត្តនោ គេហទ្វារេតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថបាដិទេសនីយសិក្ខាបទំ

៥៧០. ចតុត្ថេ **អវរុទ្ធ**សទ្ទោ បរិរុទ្ធសទ្ទស្ស បរិយាយោតិ អាហ **“បរិរុទ្ធា** ហោន្តី”តិ។ អារញ្ញកស្ស សេនាសនស្ស បរិសមន្តតោ រុទ្ធា អាវុតា ហោន្តីតិ អត្ថោ។

៥៧៣. “បញ្ចន្ន”ន្តិ និទ្ធារណេ សាមិវចនភាវញ្ច “យំកិញ្ចី”តិ និទ្ធារណីយេន សម្ពន្ធិតព្ពភាវញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ យំ កិញ្ចី”តិ។ “បេសេត្វា ខាទនីយំ ភោជនីយំ អាហរិស្សាមី”តិឥមិនា បដិសំវិទិតាការំ ទស្សេតិ។ “អារាម”ន្តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ អារញ្ញកសេនាសនស្ស អារាមោ ឯវ អធិប្បេតោតិ អាហ “អារញ្ញកសេនាសនារាមញ្ចា”តិ។ **តស្សា**តិ អារញ្ញកសេនាសនារាមស្ស។ **“កស្មា”**តិ បុច្ឆាយ “បដិមោចនត្ថ”ន្តិ វិសជ្ជនាយ សមេតុំ សម្បទានត្ថេ និស្សក្កវចនំ កាតព្ពំ។ កិមត្ថន្តិ ហិ អត្ថោ។ **បដិមោចនត្ថ**ន្តិ តទត្ថេ បច្ចត្តវចនំ។ បដិមោចនសង្ខាតាយ អត្ថាយាតិ ហិ អត្ថោ។ អត្ថសទ្ទោ ច បយោជនវាចកោ។ បយោជនាយាតិ ហិ អត្ថោ។ អថ វា “បដិមោចនត្ថ”ន្តិ វិសជ្ជនាយំ។ “កស្មា”តិ បុច្ឆាយ សមេតុំ និស្សក្កត្ថេ បច្ចត្តវចនំ កាតព្ពំ។ បដិមោចនសង្ខាតា អត្ថាតិ ហិ អត្ថោ។ អត្ថសទ្ទោ ច ការណវាចកោ។ ការណាតិ ហិ អត្ថោ។ ឯវញ្ហិ បុច្ឆាវិសជ្ជនានំ បុព្ពាបរសមសង្ខាតោ វិចយោ ហារោ បរិបុណ្ណោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **អម្ហាក**ន្តិ ខាទនីយភោជនីយបដិហរន្តានំ អម្ហាកំ។ **អម្ហេ**តិ ចោរសង្ខាតេ អម្ហេ។

“តស្សា”តិ បទស្សត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឯតិស្សា យាគុយា”តិ។ **អញ្ញានិបី**តិ បដិសំវិទិតកុលតោ អញ្ញានិបិ កុលានិ។ **តេនា**តិ បដិសំវិទិតកុលេន។ ក្សុរន្និវាទេ យាគុយា បដិសំវិទិតំ កត្វា យាគុំ អត្ថហេត្វា បូវាទីនិ អាហរន្តិ, វដ្តតីតិ អធិប្បាយោ។

៥៧៥. **ឯកស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **តស្សា**តិ បដិសំវិទិតភិក្ខុស្ស, ចតុន្នំ វា បញ្ចន្នំ វា ភិក្ខូនំ អត្ថាយាតិ យោជនា។ **អញ្ញេសម្បី**តិ ចតុបញ្ចភិក្ខុតោ អញ្ញេសម្បិ។ **អធិកមេវា**តិ បរិភុត្តតោ អតិរេកមេវ។ **យំ បនា**តិ ខាទនីយភោជនីយំ បន, យម្បិ ខាទនីយភោជនីយំ វនតោ អាហរិត្វា ទេន្តីតិ យោជនា។ **“តត្ថជាតក”**ន្តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អារាមេ”តិ។ អញ្ញេន ទិន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ន**ន្តិ មូលខាទនីយាទឹ។ **បដិសំវិទិត**ន្តិ បដិកច្ចេវ សុដ្ឋុ ជានាបិតន្តិ អត្ថោតិ។ ចតុត្ថំ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

បាដិទេសនីយវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

៧. សេខិយកណ្ឌំ

១. បរិមណ្ឌលវគ្គ-អត្ថយោជនា

សិក្ខិតសិក្ខេន តីសុ សិក្ខាសុ ចតូហិ មគ្គេហិ សិក្ខិតសិក្ខេន **តាទិនា** អដ្ឋហិ លោកធម្មេហិ អកម្បិយដ្ឋេន តាទិនា, ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ វា អវិការដ្ឋេន តាទិនា ភគវតា **យានិ** សិក្ខាបទានិ “សេខិយានី”តិ ភាសិតានិ, **ទានិ តេសម្បិ** សិក្ខាបទានំ អយម្បិ វណ្ណនាក្កមោ ភវតីតិ យោជនា។

៥៧៦. **តត្ថា**តិ សេខិយសិក្ខាបទេសុ, អត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “សមន្តតោ”តិឥមិនា បរិក្ខេបសក្កស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ “នាភិមណ្ឌលំ ជាណុមណ្ឌល”ន្តិ ឯត្ថ ឧទ្ធំសទ្ទោ ច អធោសទ្ទោ ច អជ្ឈាហរិតព្ពោតិ អាហ “ឧទ្ធ”ន្តិអាទិ។ **អដ្ឋង្គុលមត្ត**ន្តិ ភាវនបុំសកំ, និវាសេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ អដ្ឋង្គុលមត្តតោ។ យថា បដិច្ឆន្នំ ហោតិ, ឯវំ និវាសេន្តស្សាតិ យោជនា។ **តត្រិទំ បមាណ**ន្តិ តស្ស និវាសនស្ស ឥទំ បមាណំ។ **តាទិសស្សា**តិ ទីឃតោ មុដ្ឋិបញ្ចកស្ស តិរិយំ អឌ្ឍតេយ្យហត្ថស្ស និវាសនស្ស។ ជាណុមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទនត្ថំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ចីវរេសុ។ **ន តិដ្ឋតី**តិ វិវដ្ដត្តា ន តិដ្ឋតិ។ **តិដ្ឋតី**តិ ឃនត្តា តិដ្ឋតិ។

និវាសេន្តស្ស ចាតិឯត្ថ ចសទ្ទោ អវធារណត្ថោ, និវាសេន្តស្សេវាតិ អត្ថោ។ កេវលំ ឯវំ និវាសេន្តស្សេវ ទុក្កដំ ន ហោតិ, អថ ខោ តថា និវាសេន្តស្សាបិ ទុក្កដមេវាតិ យោជនា។ យេ បន និវាសនទោសាតិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ញេ**តិ បុរតោ ច បច្ឆតោ ច ឱលម្ពេត្វា និវសនតោ អញ្ញេ ។ **តេ សព្ពេ**តិ សព្ពេ តេ និវាសនទោសា។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ វិភង្គេ។ **តត្ថេវា**តិ ខន្ធកេយេវ។

អសញ្ចិច្ច និវាសេន្តស្ស អនាបត្តីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯសេវ នយោ “អសតិយា”តិ ឯត្ថាបិ។ **អជានន្តស្សា**តិ ឯត្ថ អជាននំ ទុវិធំ និវាសនវត្តស្ស អជាននំ, អារូឡ្ហោរូឡ្ហភាវស្ស អជាននន្តិ។ តត្ថ អារូឡ្ហោរូឡ្ហភាវស្ស អជាននំ សន្ធាយ វុត្តំ “អជានន្តស្សា”តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អជានន្តស្សាតិ ឯត្ថា”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តស្សា**តិ និវាសនវត្តស្ស។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ **តំ បនា**តិ អាបត្តិតោ អមោក្ខនំ បន។ **តស្មា**តិ យស្មា យុជ្ជតិ, តស្មា។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ កុរុន្ទិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ សុក្ខា ជង្ឃា ឥមស្សាតិ **សុក្ខជង្ឃោ**។ មហន្តំ បិណ្ឌិកមំសំ ឥមស្សាតិ **មហាបិណ្ឌិកមំសោ**។ **តស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។

វណោតិ អរុ។ តញ្ហិ វណតិ គត្តវិចុណ្ណនំ ករោតីតិ វណោតិ វុច្ចតិ។ **វាឡមិគា វា ចោរា វា**តិ ឯត្ថ វាសទ្ទោ អវុត្តសម្បិណ្ឌនត្ថោ, តេន អញ្ញាបិ ឧទកចិក្ខល្លាទយោ អាបទា សង្គយ្ហន្តិ។

៥៧៧. **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ វិភង្គេ, សិក្ខាបទេ វា។ **ឧភោ កណ្ណេ**តិ បុរតោ ច បច្ឆតោ ច និគ្គតេ ទ្វេ កណ្ណេ។ **អវិសេសេនា**តិ “អន្តរឃរេ”តិ ច “អារាមេ”តិ ច វិសេសំ អកត្វា សាមញ្ញេន។ **វិហារេបី**តិ សង្ឃសន្និបាតពុទ្ធុបដ្ឋានថេរុបដ្ឋានាទិកាលំ សន្ធាយ វុត្តំ។

៥៧៨. កាយេកទេសេ កាយសទ្ទោ វត្តតីតិ អាហ “ជាណុម្បិ ឧរម្បី”តិ។ “ន សីសំ បារុតេនា”តិឥមិនា “សុប្បដិច្ឆន្នេនា”តិបទស្ស អតិព្យាបិតទោសំ បដិក្ខិបតិ។ **គណ្ឋិក**ន្តិ បាសោ។ សោ ហិ គន្ថេតិ ពន្ធតីតិ វា, គន្ថេតិ ពន្ធតិ ឯត្ថាតិ វា កត្វា គន្ថិកោតិ វុច្ចតិ។ ន្ថការស្ស ណ្ឋការេ កតេ **គណ្ឋិកោ**, តំ គណ្ឋិកំ បដិមុញ្ចិត្វា។ **ឧភោ កណ្ណេ**តិ ចីវរស្ស ទ្វេ កោណេ។ **គលវាដកតោ**តិ ឯត្ថ **គលោ**តិ កណ្ឋោ។ សោ ហិ ខជ្ជភោជ្ជលេយ្យបេយ្យសង្ខាតំ ចតុព្ពិធំ អសនំ គលតិ បន្ធោ ហុត្វា កុច្ឆិយំ បតតិ ឥតោតិ គលោតិ វុច្ចតិ។ អាវាដោយេវ ខុទ្ទកដ្ឋេន **អាវាដកោ**, ខុទ្ទកត្ថេ កោ។ គលេ ឋិតោ អាវាដកោ គលវាដកោ។ អការតោ ហិ អាការស្ស លោបោ “បប”ន្តិអាទីសុ (ជា. ១.១.២) វិយ។ ឯត្ថ ហិ បអាបន្តិ បទច្ឆេទោ, អការតោ អាការស្ស ច លោបោ។ បវុទ្ធំ អាបំ បបំ, មហន្តំ ឧទកន្តិ អត្ថោ។ សីសំ វិវរិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

៥៧៩. វាសំ ឧបគតោតិ វា វាសេន ឧបគតោតិ វា អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ **“វាសត្ថាយ ឧបគតស្សា”**តិ។

៥៨០. ហត្ថបាទេ អកីឡន្តោ សុសំវុតោ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ហត្ថំ វា បាទំ វា អកីឡាបេន្តោ”តិ។

៥៨២. **ឱក្ខិត្តចក្ខូ**តិ ឯត្ថ ឱសទ្ទោ ហេដ្ឋាបរិយាយោតិ អាហ “ហេដ្ឋា ខិត្តចក្ខូ”តិ។ “ហុត្វា”តិឥមិនា កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។ **យុគយុត្តកោ**តិ យុគេ យុត្តកោ។ ទមិយិត្ថាតិ **ទន្តោ**។ អាភុសោ ជានាតិ ការណាការណន្តិ

អាជានេយ្យោ។ ឯត្តកន្តិ ចតុហត្ថបមាណំ។ យោ គច្ឆតិ, អស្ស ភិក្ខុនោ ទុក្កដា អាបត្តិ ហោតីតិ យោជនា។ "បរិស្សយភាវ"ន្តិ ច "បរិស្សយាភាវ"ន្តិ ច ទ្វេ បាឋា យុជ្ជន្តិយេវ។

៥៨៤. ឥត្ថម្ភូតលក្ខណេតិ ឥមំ បការំ ឥត្ថំ ចីវរុក្ខិបនំ, ភវតិ គច្ឆតីតិ ភូតោ, ភិក្ខុ។ លក្ខីយតិ អនេនាតិ លក្ខណំ, ចីវរំ។ ឥត្ថំ ភូតោ ឥត្ថម្ភូតោ, តស្ស លក្ខណំ ឥត្ថម្ភូតលក្ខណំ, តស្មឹ។ ករណវចនំ ទដ្ឋព្ពន្តិ យោជនា។ ឥត្ថម្ភូតលក្ខណំ នាម កិរិយាវិសេសនស្ស សភាវោតិ អាហ "ឯកតោ វា...បេ.... ហុត្វាតិ អត្ថោ"តិ។ **អន្តោ ឥន្ទខីលតោ**តិ គាមស្ស អន្តោឥន្ទខីលតោតិ។ បឋមោ វគ្គោ។

២. ឧជ្ជគ្ឃិកវគ្គ-អត្ថយោជនា

៥៨៦. ឧច្ចាសទ្ទំ កត្វា ជគ្ឃនំ ហសនំ **ឧជ្ជគ្ឃោ**, សោយេវ **ឧជ្ជគ្ឃិកា**, តាយ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "មហាហសិតំ ហសន្តោ"តិ។ **ឯត្ថា**តិ "ឧជ្ជគ្ឃិកាយា"តិបទេ។

៥៨៨. កិត្តាវតាតិ កិត្តកេន បមាណេន, ឯវំ និសិន្នេសុ ថេរេសូតិ សម្ពន្ធោ, និទ្ទារណេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **វ វត្ថុបេតី**តិ ឥទញ្ចិទញ្ច កថេតីតិ វវត្ថបេតិ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន បមាណេន។

៥៩០. និច្ចលំ កត្វា កាយស្ស ឧជុដ្ឋបនំ កាយបគ្គហោ នាមាតិ អាហ "និច្ចលំ កត្វា"តិអាទិ។ ឯសេវ នយោ ពាហុបគ្គហសីសបគ្គហេសុបីតិ។ ទុតិយោ វគ្គោ។

៣. ខម្ភកតវគ្គ-អត្ថយោជនា

៥៩៦. ខម្ភោ កតោ យេនាតិ **ខម្ភកតោ។ ខម្ភោ**តិ ច បដិពទ្ធោ។ កត្ថ បដិពទ្ធោតិ អាហ "កដិយំ ហត្ថំ ឋបេត្វា"តិ។ សសីសំ អវគុណ្ឋយតិ បរិវេឋេតីតិ **ឱគុណ្ឋិតោ**តិ អាហ "សសីសំ បារុតោ"តិ។

៦០០. ឧទ្ធំ ឯកា កោដិ ឥមិស្សា គមនាយាតិ **ឧក្កុដិកា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ "ឧក្កុដិកា វុច្ចតី"តិអាទិ។ **ឯត្ថា**តិ "ឧក្កុដិកាយា"តិបទេ។

៦០១. ហត្ថបល្លត្ថិកទុស្សបល្លត្ថិកេសុ ទ្វីសុ ទុស្សបល្លត្ថិកេ អាយោគបល្លត្ថិកាបិ សង្គហំ គច្ឆតីតិ អាហ "អាយោគបល្លត្ថិកាបិ ទុស្សបល្លត្ថិកា ឯវា"តិ។

៦០២. សតិយា ឧបដ្ឋានំ សក្កច្ចន្តិ អាហ "សតឹឧបដ្ឋបេត្វា"តិ។

៦០៣. បិណ្ឌបាតំ **ទេន្តេបី**តិ បិណ្ឌបាតំ បត្តេ បក្ខិបន្តេបិ។ បត្តេ សញ្ញា បត្តសញ្ញា, សា អស្សត្ថីតិ **បត្ត សញ្ញី**។ "កត្វា" តិឥមិនា កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។

៦០៤. សមសូបកំ បិណ្ឌបាតន្តិ ឯត្ថ សូបបិណ្ឌបាតានំ សមឧបឌ្ឍភាវំ អាសង្កា ភវេយ្យាតិ អាហ "សមសូបកោ នាមា"តិអាទិ។ **យត្ថា**តិ បិណ្ឌបាតេ។ ភត្តស្ស ចតុត្ថភាគបមាណោ សូបោ ហោតិ, សោ បិណ្ឌបាតោ សមសូបកោ នាមាតិ យោជនា។ ឱលោណី ច សាកសូបេយ្យញ្ច មច្ឆរសោ ច មំសរសោ ចាតិ ទ្វន្ទោ។ តត្ថ **ឱលោណី**តិ ឯកា ព្យញ្ជនវិកតិ។ **សាកសូបេយ្យ**ន្តិ សូបស្ស ហិតំ **សូបេយ្យំ,** សាកមេវ សូបេយ្យំ សាកសូបេយ្យំ។ ឥមិនា សព្ពាបិ សាកសូបេយ្យព្យញ្ជនវិកតិ គហិតា។ **មច្ឆរសមំសរសាទីនី**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន អវសេសា សព្ពាបិ ព្យញ្ជនវិកតិ សង្គហិតា។ តំ សព្ពំ រសានំ រសោ **រសរសោ**តិ កត្វា "រសរសោ"តិ វុច្ចតិ។

៦០៥. សមបុណ្ណំ សមភរិតន្តិ វេវចនមេវ។ ថូបំ កតោ **ថូបីកតោ**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ថូបីកតោ នាមា"តិអាទិ។

តត្ថាតិ "ថូបីកត"ន្តិអាទិវចនេ។ **តេស**ន្តិ អភយត្ថេរតិបិដកចូឡនាគត្ថេរានំ។ ឥតិ បុច្ឆីសុ, តេសញ្ច ថេរានំ វាទំ អារោចេសុន្តិ យោជនា។ **ថេរោ**តិ ចូឡសុមនត្ថេរោ។ **ឯតស្សា**តិ តិបិដកចូឡនាគត្ថេរស្ស ។ **សត្តក្ខត្តុ**ន្តិ សត្ត វារេ។ **កុតោ**តិ កស្សាចរិយស្ស សន្តិកា។ **តស្មា**តិ យស្មា យាវកាលិកេន បរិច្ឆិន្នោ, តស្មា។ អាមិស ជាតិកំ យាគុភត្តំ វា ផលាផលំ វាតិ យោជនា។ **តញ្ច ខោ**តិ តញ្ច សមតិត្តិកំ។ **ឥតរេន បនា**តិ នាធិដ្ឋានុបគេន បត្តេន បន។ យំ បូវឧច្ឆុខណ្ឌផលាផលាទិ ហេដ្ឋា ឱរោហតិ, តំ បូវឧច្ឆុខណ្ឌផលាផលាទីតិ យោជនា។ **បូវវដំសកោ**តិ ឯត្ថ **វដំសកោ**តិ ឧត្តំសោ។ សោ ហិ ឧទ្ធំ តសីយតេ អលង្ករិយតេតិ វដំសោតិ វុច្ចតិ ឧការស្ស វ

ការំ, តការស្ស ច ដការំ កត្វា, សោយេវ វជំសកោ, មុទ្ទនិ បិលន្ទិតោ ឯកោ អលង្ការវិសេសោ។ បុរមេវ តំ សទិសត្តា បុរវជំសកោ, តំ។ បុប្ផវជំសកោ ច តក្កោលកជុកផលាទិវជំសកោ ចាតិ ទ្វន្ទោ, តេ។

ឥធាតិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេ។ ននុ សព្ពថូបិកតេសុ បដិគ្គហណស្ស អកប្បិយត្តា បរិភុញ្ជនម្បិ ន វដ្ដតីតិ អាហ "សព្ពត្ថ បនា"តិអាទិ។ តត្ថ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ថូបិកតេសូតិ។ តតិយោ វគ្គោ។

៤. សក្កច្ចវគ្គ-អត្ថយោជនា

៦០៨. **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ។ **ឱធិន្តិ** អវធឹ មរិយាទំ។

៦១០. **ថូបកតោ**តិ ថូបមេវ ថូបកំ, កតោ ថូបកតោតិ ទស្សេន្តោ អាហ "មត្ថកតោ"តិ។

៦១១. **មាឃាតសមយាទីសូ**តិ "បាណេ មា ឃាតេថា"តិ រាជានោ ភេរិំ ចរាបេន្តិ ឯត្ថាតិ មាឃាតោ, សោយេវ សមយោ មាឃាតសមយោ។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញំ បដិច្ឆន្នការណំ គហេតព្ពំ។

៦១៥. **តេសន្តិ** មយូរណ្ឌកុក្កុដណ្ឌានន្តិ។ ចតុត្ថោ វគ្គោ។

៥. កពឡវគ្គ-អត្ថយោជនា

៦១៧. "មុខទ្វារ"ន្តិ កម្មស្ស "អនាហដេ"តិ ច "វិវរិស្សាមី"តិ ច ទ្វីសុ កិរិយាសុ សម្ពន្ធភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "អនាហរិតេ មុខទ្វារ"ន្តិ។

៦១៨. **សកលំ ហត្ថន្តិ** បញ្ចង្គុលឹ សន្ធាយ វុត្តំ។

៦១៩. **សកពឡេនា**តិ ឯត្ថ កពឡសទ្ទេន វចនស្ស អបរិបុណ្ណការណំ សព្ពម្បិ គហេតព្ពំ។

៦២០. **បិណ្ឌុក្ខេបកន្តិ**អាទីសុ វិច្ឆត្ថេ កបច្ចយោតិ អាហ "បិណ្ឌំ ឧក្ខិបិត្វា ឧក្ខិបិត្វា"តិ។ ត្វាសទ្ទេន កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។

៦២៤. "អវកិរិត្វា"តិ ឥមិនា **សិត្ថាវការកន្តិ** ឯត្ថ អវបុព្ពោ កិរធាតុយេវ, ន ករធាតូតិ ទស្សេតិ។

៦២៦. **"ចបុចបូ"តិ ឯវំ សទ្ទន្តិ** "ចបុចបូ"តិ ឯវំ អនុករណវន្តិ។ បញ្ចមោ វគ្គោ។

៦. សុរុសុរុវគ្គ-អត្ថយោជនា

៦២៧. **"សុរុសុរូ"តិ ឯវំ សទ្ទន្តិ** "សុរុសុរូ"តិ ឯវំ អនុករណវំ។ ទវន្ធំ កីឡនន្តិ ឥមិនា វចនត្ថេន បរិហាសោ **ទវោ** នាមាតិ អាហ "ទវោតិ បរិហាសវចន"ន្តិ។ **តន្តិ** សោ ទវោ។ លិង្គវិបល្លាសោ ហេស។ **ន កាតព្ពំ** ន កាតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **សិលកពុទ្ធោ**តិ សិលាយ កតោ, សិលេន និយុត្តោ វា ពុទ្ធោ។ **អបដិពុទ្ធោ**តិ អបដិវិទ្ធោ ពុទ្ធោ, បរិហាសវចនមេតំ។ **គោធម្មោ**តិ គុន្នំ ធម្មោ។ **អជធម្មោ**តិ អជានំ ធម្មោ។ **មិគសង្ឃោ**តិ មិគានំ សង្ឃោ។ **បសុសង្ឃោ**តិ បសូនំ សង្ឃោ។

៦២៨. "ភុញ្ជន្តេនា"តិ បទំ "និល្លេហិតុ"ន្តិ បទេ ភាវកត្តា។

៦៣១. **ឯវំនាមកេ**តិ "កោកនុទ"ន្តិ ឯវំ នាមំ អស្ស បាសាទស្សាតិ **ឯវំនាមកោ**, បាសាទោ, តស្មឹ។ "បទុមសណ្ឋានោ"តិ ឥមិនា បាសាទស្ស សទិសូបចារេន "កោកនុទោ"តិ នាមលភនំ ទស្សេតិ។ **តេនា**តិ បទុមសណ្ឋានត្តា។ **អស្សា**តិ បាសាទស្ស។ **បុគ្គលិកម្បី**តិ បរបុគ្គលសន្តកំ គហេតព្ពំ "អត្តនោ សន្តកម្បី"តិ អត្តបុគ្គលសន្តកស្ស វិសុំ គយ្ហមានត្តា។ **សង្ខម្បី**តិ បានីយសង្ខម្បិ។ **សរាវម្បី**តិ បានីយសរាវម្បិ។ **ថាលកម្បី**តិ បានីយថាលកម្បិ។

៦៣២. "ឧទ្ធរិត្វា"តិ សាមញ្ញតោ វុត្តវចនស្ស កម្មាបាទានានិ ទស្សេតុំ វុត្តំ "សិត្ថានិ ឧទកតោ"តិ។ **ភិន្ទិត្វា**តិ ចុណ្ណវិចុណ្ណានិ កត្វា។ **ពហី**តិ អន្តរឃរតោ ពហិ។

៦៣៤. **សេតច្ឆត្តន្តិ** ឯត្ថ **សេត**សទ្ទោ បណ្ឌរបរិយាយោតិ អាហ “បណ្ឌរច្ឆត្ត”ន្តិ។ **វត្ថបលិគុណ្ឋិត**ន្តិ វត្ថេហិ សមន្តតោ វេឋិតំ។ សេតំ ឆត្តំ **សេតច្ឆត្តំ**។ កិឡញ្ជេហិ កតំ ឆត្តំ **កិឡញ្ជច្ឆត្តំ**។ បណ្ណេហិ កតំ ឆត្តំ **បណ្ណច្ឆត្តំ**។ មណ្ឌលេន ពទ្ធំ **មណ្ឌលពទ្ធំ**។ សលាកាហិ ពទ្ធំ **សលាកពទ្ធំ**។ **តានី**តិ តីណិ ឆត្តានិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ យម្បិ ឯកបណ្ណច្ឆត្តន្តិ យោជនា។ **ឯតេសូ**តិ តីសុ ឆត្តេសុ។ **អស្សា**តិ យស្ស កស្សចិ គហដ្ឋស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា។ **សោ**តិ យោ កោចិ គហដ្ឋោ វា បព្ពជិតោ វា។ **ឆត្តបាទុកាយ វា**តិ ឆត្តទណ្ឌនិក្ខេបនាយ បាទុកាយ វា។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មិំ សិក្ខាបទេ។

៦៣៥. **មជ្ឈិមស្សា**តិ បមាណមជ្ឈិមស្ស។ “ចតុហត្ថប្បមាណោ”តិឥមិនា ចតុហត្ថតោ ឩនាតិរេកោ ទណ្ឌោ ន ទណ្ឌោ នាមាតិ ទស្សេតិ។ ទណ្ឌោ បាណិម្ហិ អស្សាតិ វចនត្ថំ អតិទិសន្តោ អាហ “វុត្តនយេនេវា”តិ។

៦៣៦. **“សត្ថបាណិម្ហិ”**តិ ឯត្ថ អសិ ឯវ អធិប្បេតោតិ អាហ “អសិ”ន្តិ។ **អសិ**ន្តិ ខគ្គំ។

៦៣៧. “អាវុធំ នាម ចាបោ កោទណ្ឌោ”តិ បាឡិយំ វុត្តវចនំ ឧបលក្ខណមេវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អាវុធបាណិស្សាតិ ឯត្ថា”តិអាទិ។ សព្ពាបិ ធនុវិកតិ អាវុធន្តិ វេទិតព្ពាតិ យោជនា។ យថា អសី សន្នហិត្វា ឋិតោ សត្ថបាណីតិ សង្ខ្យំ ន គច្ឆតិ, ឯវំ ធនុំ កណ្ឋេ បដិមុក្កោ អាវុធបាណីតិ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ, ឥមិនា អាវុធោ បាណិនា គហិតោយេវ អាវុធបាណិ នាមាតិ ទស្សេតីតិ។ ឆដ្ឋោ វគ្គោ។

៧. បាទុកវគ្គ-អត្ថយោជនា

៦៣៨. **អង្គុលន្តរ**ន្តិ បាទង្គុលវិវរំ។ **បាទុក**ន្តិ ឧបាហនវិសេសោ។ សោ ហិ បជ្ជតេ ឥមាយាតិ បាទុកាតិ វុច្ចតិ, សា ពហុបដលា ចម្មមយា វា ហោតិ កដ្ឋមយា វា។ **បដិមុញ្ចិត្វា**តិ បាទុកំ បដិមុញ្ចិត្វា។

៦៤០. ទ្វីហិ ជនេហិ គហិតោតិ សម្ពន្ធោ។ **វសេនា**តិ វេណុនា, យានេ និសិន្នោតិ សម្ពន្ធោ។ **វិសង្ខរិត្វា**តិ វិបត្តិំ ករិត្វា។ **ទ្វេបី**តិ ធម្មកថិកធម្មបដិគ្គាហកសង្ខាតា ឧភោបិ ជនា។ **វដ្ដតី**តិ ទេសេតុំ វដ្ដតិ។

៦៤១. **សយនគតស្សា**តិ សយនំ គតស្ស, សយនេ និបន្នស្សាតិ អត្ថោ។ និបន្នស្ស ទេសេតុំ ន វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។

៦៤២. តីសុ បល្លត្ថិកាសុ យាយ កាយចិ បល្លត្ថិកាយ និសិន្នស្ស ធម្មំ ទេសេតុំ ន វដ្ដតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បល្លត្ថិកាយា”តិអាទិ។

៦៤៣. យថា វេឋិយមានេ កេសន្តោ ន ទិស្សតិ, ឯវំ វេឋិតសីសស្សាតិ យោជនា។

៦៤៧. ឆបកសទ្ទស្ស ច ចណ្ឌាលសទ្ទស្ស ច វេវចនត្តា វុត្តំ “ចណ្ឌាលស្សា”តិ។ ចណ្ឌាលោ ហិ សំ សុនខំ បចតីតិ **ឆបកោ**តិ វុច្ចតិ សការស្ស ឆការំ កត្វា។ ឆបកស្ស ឯសា **ឆបកី**, ចណ្ឌាលភរិយា។ **យត្រា**តិ ឯត្ថ ត្របច្ចយោ បច្ចត្តេ ហោតីតិ អាហ “យោ ហិ នាមា”តិ។ យោ រាជា ឧច្ចេ អាសនេ និសីទិត្វា មន្តំ បរិយាបុណិស្សតិ នាម, អយំ រាជា យាវ អតិវិយ អធម្មិកោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **“សព្ពមិទ”**ន្តិ អយំ សទ្ទោ លិង្គវិបល្លាសោតិ អាហ “សព្ពោ អយ”ន្តិ ។ “លោកោ”តិ ឥមិនា ឥធសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ ចរិមសទ្ទោ អន្តិម បរិយាយោ។ **អន្តិមោ**តិ ច លាមកោ។ **លាមកោ**តិ ច នាម ឥធ វិបត្តីតិ អាហ “សង្ករ”ន្តិ។ **សង្ករ**ន្តិ វិបត្តិំ។ “និម្មរិយាទោ”តិ ឥមិនា “សង្ករំ គតោ”តិ បទានំ អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ ចរិមំ គតំ **ចរិមគតំ**, សព្ពោ អយំ លោកោ ចរិមគតោតិ អត្ថោ។ ឥធ ច ជាតកេ (ជា. ១.៤.៣៣) ច កេសុចិ បោត្ថកេសុ “ចមរិកត”ន្តិ បាឋោ អត្ថិ, សោ អយុត្តោយេវ។ **តត្ថេវា**តិ អម្ពរុក្ខមូលេយេវ។ **តេស**ន្តិ រាជព្រាហ្មណានំ។

តត្ថាតិ តិស្សំ គាថាយំ។ **បាឡិយា**តិ អត្ថនោ អាចារបកាសកគន្ថសង្ខាតាយ បាឡិយា។ **ន បស្សរេ**តិ ឯត្ថ រេសទ្ទោ អន្តិស្ស ការិយោតិ អាហ “ន បស្សន្តី”តិ។ **យោ ចាយ**ន្តិ យោ ច អយំ។ **អយំ**សទ្ទោ បទាលង្ការមត្តោ, ព្រាហ្មណោតិ អត្ថោ។ **អធីយតី**តិ អជ្ឈាយតិ, សិក្ខតីតិ អត្ថោ។

តតោតិ ពោធិសត្តេន វុត្តគាថាតោ បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ គាថាយ។ **ភោ**តិ ពោធិសត្តំ អាមន្តេតិ។ “ភុត្តោ”តិ បទស្ស កម្មវាចកភាវមាវិកាតុំ វុត្តំ “មយា”តិ។ **អស្សា**តិ ឱទនស្ស។ ឥមិនា សុចិ បរិសុទ្ធំ មំសំ **សុចិមំសំ**, តេន ឧបសេចនមស្សាតិ **សុចិមំសូបសេចនោ**តិ ពាហិរត្ថសមាសំ ទស្សេតិ។ **ធម្មេ**តិ អាចារធម្មេ។ **ពាទ្ធោ**

ហុត្វាតិ ថទ្ធោ ហុត្វា, អយមេវ វា បាឋោ ។ **វណ្ណ**សទ្ទស្ស សណ្ឋានាទិកេ អញ្ញេ អត្ថេ បដិក្ខិបិតុំ វុត្តំ “បសត្ថោ”តិ។ **ថោមិតោ**តិ តស្សេវ វេវចនំ។

អថាតិ អនន្តរេ។ **ន**ន្តិ ព្រាហ្មណំ។ **តស្សា**តិ គាថាទ្វយស្ស។ **ព្រាហ្មណា**តិ បុរោហិតំ អាលបតិ។ **សម្បតី**តិ សន្ទិដ្ឋិកេ។ “យា វុត្តិ វិនិបាតេន, អធម្មចរណេន វា”តិ បទានំ សម្ពន្ធំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “និប្បជ្ជតី”តិ។

មហាព្រហ្មេតិ ឯត្ថ ព្រហ្មសទ្ទោ ព្រាហ្មណវាចកោតិ អាហ “មហាព្រាហ្មណា”តិ។ **អញ្ញេបី**តិ រាជព្រាហ្មណេហិ អបរេបិ។ “បចន្តី”តិ វុត្តេ អវិនាភាវតោ “ភុញ្ជន្តី”តិ អត្ថោបិ គហេតព្ពោតិ អាហ “បចន្តិ ចេវ ភុញ្ជន្តិ ចា”តិ។ “ន កេវល”ន្តិអាទិនា **អញ្ញេបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទស្ស សម្បិណ្ឌនត្ថំ ទស្សេតិ, តំ អាចរិយស្សេវាតិ សម្ពន្ធោ។ បុន **ត**ន្តិ តំ, ឧបយោគត្ថេ ចេតំ បច្ចត្តវចនំ, “មា ភិទា”តិឥមិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ “បាសាណោ”តិឥមិនា **អស្ម**សទ្ទោ បាសាណបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **តេនា**តិ ភិន្ទនហេតុនា។

៦៤៨. អត្តនោ កង្ខាឋានស្ស បុច្ឆនំ សន្ធាយ វុត្តំ “ន កថេតព្ព”ន្តិ។

៦៤៩. **សមធុរេនា**តិ សមំ ធុរេន, សមំ មុខេនាតិ អត្ថោ។

៦៥២. យំ មូលំ វា យា សាខា វា គច្ឆតីតិ យោជនា។ **ខន្ធេ**តិ រុក្ខស្ស ខន្ធេ។ **និក្ខមតី**តិ ឧច្ចារបស្សាវោ និក្ខមតិ។ **តិណណ្ឌុបក**ន្តិ តិណេន កតំ, តិណមយំ វា អណ្ឌុបកំ។ **ឯត្ថា**តិ ឧច្ចារបស្សាវខេឡេសុ។

៦៥៣. អធិប្បេតឧទកំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បរិភោគឧទកមេវា”តិ។ សត្តមោ វគ្គោ។

ឯត្ថាតិ សេខិយេសុ។ **សូបព្យញ្ជនបដិច្ឆាទនេ**តិ សូបព្យញ្ជនេ ឱទនេន បដិច្ឆាទេតិ។ សមត្តា សេខិយា។

៨. សត្តាធិករណសមថ-អត្ថយោជនា

៦៥៥. សង្ខ្យំ បរិច្ឆិជ្ជតីតិ **សង្ខ្យាបរិច្ឆេទោ។ តេស**ន្តិ ចតុព្ពិធានមធិករណានំ។ **តស្សា**តិ តេសំ ខន្ធកបរិវារានំ។ **តត្ថេវា**តិ តេសុ ឯវ ខន្ធកបរិវារេសុ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ សិក្ខាបទេសូតិ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ភិក្ខុវិភង្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ជាទិលញ្ឆិតនាមេន នេកានំ វាចិតោ មយា។

សាធុំ មហាវិភង្គស្ស, សមត្តោ យោជនានយោតិ។

ភិក្ខុនីវិភង្គោ

១. បារាជិកកណ្ឌអត្ថយោជនា

ឯវំ ភិក្ខុវិភង្គស្ស, កត្វាន យោជនានយំ;
ភិក្ខុនីនំ វិភង្គស្ស, ករិស្សំ យោជនានយំ។

យោតិ វិភង្គោ។ **វិភង្គស្សា**តិ វិភង្គោ អស្ស។ **អស្សា**តិ ហោតិ។ **តស្សា**តិ ភិក្ខុនីនំ វិភង្គស្ស។ **យតោ**តិ យស្មា។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – ភិក្ខូនំ វិភង្គស្ស អនន្តរំ ភិក្ខុនីនំ យោ វិភង្គោ សង្គហិតោ អស្ស, តស្ស ភិក្ខុនីនំ វិភង្គស្ស សំវណ្ណនាក្កមោ បត្តោ យតោ, តតោ តស្ស ភិក្ខុនីនំ វិភង្គស្ស អបុព្ពបទវណ្ណនំ កាតុំ តាវ បារាជិកេ អយំ សំវណ្ណនា ហោតីតិ។ អបុព្ពានំ បទានំ វណ្ណនា **អបុព្ពបទវណ្ណនា**, តំ។

១. បឋមបារាជិកសិក្ខាបទំ

៦៥៦. “តេន…បេ…. សាឡ្ហោ”តិ ឯត្ថ “ឯត្ថា”តិ បាឋសេសោ យោជេតព្ពោ។ ទព្ពគុណកិរិយាជាតិនាមសង្ខាតេសុ បញ្ចសុ សទ្ទេសុ សាឡ្ហសទ្ទស្ស នាមសទ្ទភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សាឡ្ហោតិ តស្ស នាម”ន្តិ។ **មិគារមាតុយា**តិ វិសាខាយ។ សា ហិ មិគារសេដ្ឋិនា មាតុដ្ឋានេ ឋបិតត្តា មិគារមាតា នាម។ នវកម្មំ អធិដ្ឋាតីតិ **នវកម្មិក**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “នវកម្មាធិដ្ឋាយិក”ន្តិ។ “បណ្ឌិច្ចេន សមន្នាគតា”តិឥមិនា បណ្ឌា វុច្ចតិ បញ្ញា, សា សញ្ជាតា ឥមិស្សាតិ **បណ្ឌិតា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **វេយ្យត្តិកេនា**តិ វិសេសេន អញ្ជតិ បាកដំ គច្ឆតីតិ **វិយត្តោ**, បុគ្គលោ, តស្ស ឥទំ វេយ្យត្តិកំ, ញាណំ, តេន។ “បណ្ឌា”តិ វុត្តបញ្ញាយ “មេធា”តិ វុត្តបញ្ញាយ វិសេសភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បាឡិគហណេ”តិអាទិ។ “មេធា”តិ ហិ វុត្តបញ្ញា “បណ្ឌា”តិ វុត្តបញ្ញាយ វិសេសោ ហោតិ សតិសហាយត្តា។ **តត្រុបាយាយា**តិ អលុត្តសមាសោ “តត្រមជ្ឈត្តតា”តិអាទីសុ (ធ. ស. អដ្ឋ. យេវាបនកវណ្ណនា) វិយ។ “កម្មេសូ”តិ ឥមិនា តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ ។ **កត្តព្ពកម្មុបបរិក្ខាយា**តិ កត្តព្ពកម្មេសុ វិចារណាយ។ ចសទ្ទេន “កតាកត”ន្តិ បទស្ស ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ។ **បរិវេសនដ្ឋានេ**តិ បរិកុញ្ជិតុំ វិសន្តិ បវិសន្តិ ឯត្ថាតិ បរិវេសនំ, តមេវ ឋានំ បរិវេសនដ្ឋានំ, តស្មិំ។ **និកូដេ**តិ ឯត្ថ កូដសង្ខាតសិខរវិរហិតេ ឱកាសេតិ ទស្សេន្តោ អាហ “កោណសទិសំ កត្វា ទស្សិតេ គម្ភីរេ”តិ។ វិត្ថុបសគ្គោ វិការវាចកោ, សរសទ្ទោ សទ្ទវាចកោតិ អាហ “វិប្បការសទ្ទោ”តិ។ ចរតិ អនេនាតិ **ចរណំ** បាទោ, តស្មិំ ឧដ្ឋិតោ គិលានោ ឯតិស្សាតិ **ចរណគិលានា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “បាទរោគេន សមន្នាគតា”តិ។

៦៥៧. “តិន្តា”តិ ឥមិនា **អវស្សុត**សទ្ទោ ឥធ កិលិន្នត្ថេ ឯវ វត្តតិ, ន អញ្ញត្ថេតិ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ “អវស្សុតា”តិបទស្ស។ បទភាជនេ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ បទភាជនេ។ វត្ថុំ រង្គជាតេន រត្តំ វិយ, តថា កាយសំសគ្គរាគេន សុដ្ឋុ រត្តាតិ យោជនា។ “អបេក្ខាយ សមន្នាគតា”តិ ឥមិនា អបេក្ខា ឯតិស្សមត្ថីតិ **អបេក្ខវតី**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ បដិពទ្ធំ ចិត្តំ ឥមិស្សន្តិ **បដិពទ្ធចិត្តា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “បដិពន្ធិត្វា ឋបិតចិត្តា វិយា”តិ។ **ទុតិយបទវិភង្គេបី**តិ “អវស្សុតោ”តិ ទុតិយបទភាជនេបិ។ បុគ្គលសទ្ទស្ស សត្តសាមញ្ញវាចកត្តា បុរិសសទ្ទេន វិសេសេតិ។ **អធោឧព្ភ**ឥតិ និបាតានំ ឆដ្ឋិយា សមសិតព្ពភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អក្ខកានំ អធោ”តិអាទិ។ ននុ យថា ឥធ “អក្ខកានំ អធោ”តិ វុត្តំ, ឯវំ បទភាជនេបិ វត្តព្ពំ, កស្មា ន វុត្តន្តិ អាហ “បទភាជនេ”តិអាទិ។ **បទបដិបាដិយា**តិ “អធោ”តិ ច “អក្ខក”ន្តិ ច បទានំ អនុក្កមេន។ **ឯត្ថា**តិ អធក្ខកឧព្ភជាណុមណ្ឌលេសុ។ **សាធារណបារាជិកេហី**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ សាធារណេហិ បារាជិកេហិ។ **នាមមត្ត**ន្តិ នាមមេវ។

៦៥៨. **ឯវ**ន្តិ ឥមាយ បាឡិយា វិភជិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ “ឧភតោអវស្សុតេ”តិអាទិវចនេ។ “ឧភតោអវស្សុតេ”តិ បាឋោ មូលបាឋោយេវ, នាញ្ញោតិ ទស្សេន្តេន វិសេសមកត្វា “ឧភតោអវស្សុតេតិ ឧភតោ អវស្សុតេ”តិ វុត្តំ។ **ឧភតោ**តិ ឯត្ថ ឧភសរូបញ្ច តោសទ្ទស្ស ឆដ្ឋ្យត្ថេ បវត្តិញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “ភិក្ខុនិយា ចេវ បុរិសស្ស ចា”តិ។ តត្ថ ភិក្ខុនីបុរិសសទ្ទេហិ ឧភសរូបំ ទស្សេតិ។ “យា”តិ ច “ស”ឥតិ ច ទ្វីហិ សទ្ទេហិ តោបច្ចយស្ស ឆដ្ឋ្យត្ថំ, ឧភិន្នំ អវស្សុតភាវេ សតីតិ អត្ថោ។ ភាវបច្ចយេន វិនា ភាវត្ថោ ញាតព្ពោតិ អាហ “អវស្សុតភាវេ”តិ។ **យថាបរិច្ឆិន្នេនា**តិ “អធក្ខកំ, ឧព្ភជាណុមណ្ឌល”ន្តិ យេន យេន បរិច្ឆិន្នេន។ **អត្តនោ**តិ ភិក្ខុនិយា។ **តស្ស វា**តិ បុរិសស្ស វា។ **ឥធាបី**តិ កាយបដិពទ្ធេន កាយាមសនេបិ។

តត្រាតិ តេសុ ភិក្ខុភិក្ខុនីសុ។ **ន កាយេតព្ពោ** “កាយសំសគ្គំ សាទិយេយ្យា”តិ អវុត្តត្តាតិ អធិប្បាយោ។ **អចោបយមានាបី**តិ អចាលយមានាបិ, **បិ**សទ្ទោ សម្ភាវនត្ថោ, តេន ចោបយមានា បគេវាតិ ទស្សេតិ។ **ឯវំ**

បន សតីតិ ចិត្តេនេវ អធិវាសយមានាយ សតិ បន។ **កិរិយសមុដ្ឋានតា**តិ ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស កិរិយសមុដ្ឋានភាវោ។ **តព្ពហុលនយេនា**តិ “វនចរកោ (ម. និ. អដ្ឋ. ២.២០១; ៣.១៣៣), សង្គាមាវចរោ”តិអាទីសុ (ម. និ. ២.១០៨) វិយ តស្សំ កិរិយាយំ ពហុលតោ សមុដ្ឋាននយេន។ **សា**តិ កិរិយសមុដ្ឋានតា។

៦៦០. **ឯត្ថា**តិ ឧព្ភក្ខកអធោជាណុមណ្ឌលេសុ។

៦៦២. **“ឯកតោ អវស្សុតេ”**តិ ឯត្ថាបិ តោបច្ចយោ ឆដ្ឋ្យត្ថេ ហោតិ។ សាមញ្ញវចនស្សាបិ វិសេសេ អវដ្ឋានតោ, វិសេសត្ថិនា ច វិសេសស្ស អនុបយោជិតព្ពតោ អាហ “ភិក្ខុនិយា ឯវា”តិ។ **តត្រា**តិ “ឯកតោ អវស្សុតេ”តិអាទិវចនេ។ **“តថេវា”**តិឥមិនា កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សុតោតិ អត្ថំ អតិទិសតិ។ **ចតូសូ**តិ មេថុនរាគ កាយសំសគ្គរាគគេហសិតបេម សុទ្ធចិត្តសង្ខាតេសុ ចតូសុ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។

៦៦៣. អយំ បុរិសោ ឥតិ វា ឥត្ថី ឥតិ វា អជានន្តិយា វាតិ យោជនាតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយបារាជិកសិក្ខាបទំ

៦៦៤. ទុតិយេ **កច្ចិ នោ សា**តិ ឯត្ថ **នោ**សទ្ទោ នុសទ្ទត្ថោតិ អាហ “កច្ចិ នុ សា”តិ។ **បរិវារវិបត្តី**តិ បរិជនស្ស វិនាសនំ។ **“អកិត្តី”**តិ ឯត្ថ សម្មុខា និន្ទំ គហេត្វា **“អយសោ”**តិឥមិនា បរម្មុខា និន្ទា គហេតព្ពាតិ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បរម្មុខគរហា វា”តិ។

៦៦៦. “យា បារាជិកំ អាបន្នា”តិឥមិនា “សា វា”តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ **ចតុន្ន**ន្តិ និទ្ធារណត្ថេ ចេតំ សាមិវចនំ, ចតូសូតិ អត្ថោ។ **បច្ឆា**តិ សព្ពបារាជិកានំ បច្ឆា។ **ឥមស្មិំ ឱកាសេ**តិ បឋមតតិយបារាជិកានមន្តរេ ឋានេ។ **ឋបិត**ន្តិ សង្គីតិការេហិ និក្ខិត្តំ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មិំ សិក្ខាបទេ។ **តត្រា**តិ ទុដ្ឋុល្លសិក្ខាបទេតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយបារាជិកសិក្ខាបទំ

៦៦៩. តតិយេ **អស្សា**តិ “ធម្មេន វិនយេនា”តិ បទស្ស។ បទភាជនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ ញត្តិសម្បទា ចេវ អនុសាវនសម្បទា ច សត្ថុសាសនំ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ញត្តិ…បេ…. សម្បទាយ ចា”តិ។ **សត្ថុសាសនេនា**តិ ច សត្ថុ អាណាយ។ **កម្ម**ន្តិ ឧក្ខេបនីយកម្មំ។ **តត្ថា**តិ សង្ឃេ។ “វចនំ នាទិយតី”តិអាទីសុ វិយ **សង្ឃំ វា នាទិយតី**តិ ឯត្ថ នាទិយនំ នាម នានុវត្តនមេវាតិ អាហ “នានុវត្តតី”តិ។ **តត្ថា**តិ សង្ឃាទីសុ។ **អយំ តាវ សំវាសោ**តិ សហ ភិក្ខូ វសន្តិ ឯត្ថាតិ **សំវាសោ**តិ អត្ថេន អយំ ឯកកម្មាទិ សំវាសោ នាម។ “សហ អយនភាវេនា”តិឥមិនា សហ អយន្តិ បវត្តន្តីតិ **សហាយា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តេ**តិ ភិក្ខូ។ **យេហិ ចា**តិ ភិក្ខូហិ ច។ **តស្សា**តិ ឧក្ខិត្តកស្ស។ **តេនា**តិ ឧក្ខិត្តកេន។ **អត្តនោ**តិ ឧក្ខិត្តកស្សាតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថបារាជិកសិក្ខាបទំ

៦៧៥. ចតុត្ថេ មេថុនរាគេន អវស្សុតា នាធិប្បេតា, កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សុតាវាធិប្បេតាតិ អាហ “កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សុតា”តិ ។ “បុរិសបុគ្គលស្សា”តិបទំ ន ហត្ថសទ្ទេន សម្ពន្ធិតព្ពំ, គហណសទ្ទេនេវ សម្ពន្ធិតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “យំ បុរិសបុគ្គលេនា”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ គហណំ, “ហត្ថគ្គហណ”ន្តិ វុត្តវចនំ ឧបលក្ខណមត្តមេវាតិ អាហ “អញ្ញម្បី”តិអាទិ។ តត្ថ **“អញ្ញម្បី”**តិ ហត្ថគហណតោ ឥតរម្បិ។ **អបារាជិកក្ខេត្តេ**តិ ឧព្ភក្ខកេ អធោជាណុមណ្ឌលេ។ **អស្សា**តិ “ហត្ថគ្គហណ”ន្តិបទស្ស។ **ឯត្ថា**តិ “អសទ្ធម្មស្ស បដិសេវនត្ថាយា”តិបទេ។ **កាយសំសគ្គោ**តិ កាយសំសគ្គោ ឯវ។ តេន វុត្តំ “ន មេថុនធម្មោ”តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត្ថា**តិ កាយសំសគ្គគហណេ។ **សាធក**ន្តិ ញាបកំ។

តិស្សិត្ថិយោតិ ភុម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ តីសុ ឥត្ថីសូតិ ហិ អត្ថោ, តិស្សោ ឥត្ថិយោ ឧបគន្ត្វាតិ វា យោជេតព្ពោ។ ឯសេវ នយោ បរតោបិ។ យំ មេថុនំ អត្ថិ, តំ ន សេវេតិ យោជនា។ **ន សេវេ**តិ ច ន សេវតិ។ តិការស្ស ហិ ឯការោ។ **តយោ បុរិសេ**តិ តីសុ បុរិសេសុ, តេ វា ឧបគន្ត្វា។ **តយោ ច អនរិយបណ្ឌកេ**តិ តីសុ អនរិយសង្ខាតេសុ ឧភតោព្យញ្ជនកេសុ ច បណ្ឌកេសុ ច, តេ វា ឧបគន្ត្វាតិ យោជនា។ **ន ចាចរេ មេថុនំ ព្យញ្ជនស្មិ**ន្តិ អត្តនោ និមិត្តស្មិំ មេថុនំ ន ច អាចរតិ។ ឥទំ អនុលោមបារាជិកំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **ឆេជ្ជំ សិយា មេថុនធម្មបច្ចយា**តិ មេថុនធម្មការណា ឆេជ្ជំ សិយា, បារាជិកំ ភវេយ្យាតិ អត្ថោ។ **កុសលេហី**តិ បញ្ញាវិសជ្ជនេ ឆេកេហិ, ឆេកកាមេហិ វា។ អយំ បញ្ហោ អដ្ឋវត្ថុកំ សន្ធាយ វុត្តោ។

បញ្ញាវិសជ្ជនត្ថាយ ចិន្តេន្តានំ សេទមោចនការណត្តា “**សេទមោចនគាថា**”តិ វុត្តា។ **វិវុជ្ឈតីតិ** “ន មេថុនធម្មោ”តិ វចនេន “ឆេជ្ជំ សិយា មេថុនធម្មបច្ចយា”តិ វចនំ វិវុជ្ឈតិ, ន សមេតីតិ អត្ថោ។ ឥតិ ចេ វទេយ្យ, ន វិវុជ្ឈតិ។ កស្មា? មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគត្តាតិ យោជនា។ ឥមិនា មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគភូតោ កាយសំសគ្គោវ ឧបចារេន តត្ថ មេថុនធម្មសទ្ទេន វុត្តោ, ន ទ្វយំទ្វយសមាបត្តីតិ ទីបេតិ។ **ហិ**សទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ។ បរិវារេយេវ វុត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ **វណ្ណាវណ្ណោ**តិ សុក្កវិសដ្ឋិ។ **ធនមនុប្បទាន**ន្តិ សញ្ចរិត្តំ ។ “**ឥមិនា បរិយាយេនា**”តិ ឥមិនា លេសេន សមីបូបចារេនាតិ អត្ថោ។ **ឯតេនុបាយេនា**តិ “ហត្ថគ្គហណំ សាទិយេយ្យា”តិបទេ វុត្តឧបាយេន។ **សព្ពបទេសូ**តិ សព្ពេសុ “សង្ឃាដិកណ្ណគ្គហណំ សាទិយេយ្យា”តិអាទីសុ បទេសុ។ **អបិ ចា**តិ ឯកំសេន, វិសេសំ វក្ខាមីតិ អធិប្បាយោ។ “ឯវំនាមកំ ឋាន”ន្តិ ឥមិនា “ឥត្ថំនាមំ ឥមស្ស ឋានស្សា”តិ វចនត្ថំ ទីបេតិ។

៦៧៦. **ឯកន្តរិកាយ វា**តិ ឯត្ថ វាសទ្ទេន ទុន្តរិកាទីនិបិ សង្គយ្ហន្តិ។ **យេន តេនា**តិ យេន វា តេន វា។ ទ្វិតិចតុប្បញ្ចឆវត្ថូនិ បេយ្យាលវសេន វា វាសទ្ទេន វា គហេតព្ពានិ។ **អបិ ចា**តិ កិញ្ច ភិយ្យោ, វត្ថុព្ពវិសេសំ វក្ខាមីតិ អធិប្បាយោ។ **ឯត្ថា**តិ “អាបត្តិយោ ទេសេត្វា”តិ វចនេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **វុត្តន្តិ** បរិវារេ វុត្តំ។ **តត្រា**តិ បុរិមវចនាបេក្ខំ។ ទេសិតា អាបត្តិ គណនូបិកាតិ យោជនា។ **ឯកំ** វត្ថុំ អាបន្នា **យា** ភិក្ខុនីតិ យោជនា។ **ធុរនិក្ខេបំ កត្វា**តិ “ឥមញ្ច វត្ថុំ, អញ្ញម្បិ ច វត្ថុំ នាបជ្ជិស្សាមី”តិ ធុរនិក្ខេបំ កត្វា។ យា បន សឧស្សាហាវ ទេសេតីតិ យោជនាតិ។ ចតុត្ថំ។

សាធារណាតិ ភិក្ខុនីហិ សាធារណា។ **ឯត្ថា**តិ “ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អយ្យាយោ”តិអាទិវចនេ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ភិក្ខុនិវិភង្គេ បារាជិកកណ្ឌវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

២. សង្ឃាទិសេសកណ្ឌំ

១. បឋមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

បារាជិកានន្តរស្សាតិ បារាជិកានំ អនន្តរេ បឋិតស្ស, សង្គីតស្ស វា, សង្ឃាទិសេសកណ្ឌស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **អយំ** ឦទិសា **អនុត្តានត្ថវណ្ណនា** អនុត្តានានំ បទានំ អត្ថស្ស វណ្ណនា **ទានិ** ឥមស្មឹកាលេ ភវិស្សតីតិ យោជនា។

៦៧៨. បឋមេ ឧទកំ វសិតំ អច្ឆាទនំ អនេន កតន្តិ **ឧទោសិតោ**តិ វចនត្ថេន ភណ្ឌសាលា ឧទោសិតំ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧទោសិតន្តិ ភណ្ឌសាលា”តិ។ ឯត្ថ ហិ **ឧទ**សទ្ទោ ឧទកបរិយាយោ។ សំយោគោ ន ឃ្លោយេវ។ **ភណ្ឌសាលា**តិ យានាទីនំ ភណ្ឌានំ ឋបនសាលា។ **អច្ចាវទថា**តិ ឯត្ថ អតីត្យូបសគ្គោ អតិក្កមនត្ថោ, អាត្យូបសគ្គោ ធាត្វត្ថានុវត្តកោតិ អាហ “អតិក្កមិត្វា វទថា”តិ។

៦៧៩. ឧស្សយវសេន វទនំ **ឧស្សយវាទោ**, សោយេវ **ឧស្សយវាទិកា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧស្សយវាទិកា”តិអាទិ។ “មានុស្សយវសេន កោធុស្សយវសេនា”តិ ឥមិនា ឧស្សយភេទំ ទស្សេតិ។ **សា**តិ ឧស្សយវាទិកា។ **អត្ថតោ**តិ សរូបតោ។ **ឯត្ថា**តិ បទភាជនេ។ អឌ្ឌនំ អភិយុញ្ជនំ **អឌ្ឌោ**តិ កត្វា ទ្វិន្នំ ជនានំ អឌ្ឌោ វោហារិកានំ វិនិច្ឆយការណំ ហោតិ, តស្មា វុត្តំ “អឌ្ឌោតិ វោហារិកវិនិច្ឆយោ វុច្ចតី”តិ, មុទ្ទជគតិយក្ខរោយេវ។ **យន្តិ** អឌ្ឌំ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ កិស្មិំចិ ឋានេ។ ទ្វិន្នំ អឌ្ឌការកានំ វោហារំ ជានន្តីតិ **វោហារិកា**, អក្ខទស្សា, តេសំ។ **ទ្វីសុ ជនេសូ**តិ អឌ្ឌការកេសុ ជនេសុ ទ្វីសុ។ **យោ កោចី**តិ អឌ្ឌការកោ វា អញ្ញោ វា យោ កោចិ។

ឯត្ថាតិ “ឯកស្ស អារោចេតី”តិអាទិវចនេ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យំកិញ្ចិ ឋានំ អាគតេបីតិ សម្ពន្ធោ។ **អថា**តិ បច្ឆា។ **សា**តិ ភិក្ខុនី។ **សោ**តិ ឧបាសកោ។

“កប្បិយការកេនា”តិបទំ “កថាបេតី”តិបទេ ការិតកម្មំ។ **តត្ថា**តិ កប្បិយការកឥតរេសុ ។ វោហារិកេហិ កតេតិ សម្ពន្ធោ។ **គតិគត**ន្តិ ចិរកាលបវត្តំ។ **សុតបុព្ព**ន្តិ បុព្ពេ សុតំ។ **អថា**តិ សុតបុព្ពត្តា ឯវ។ **តេ**តិ វោហារិកា, ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។

បឋមន្តិ សមនុភាសនតោ បុព្ពំ។ **អាបត្តី**តិ អាបជ្ជនំ។ **ឯតស្សា**តិ សង្ឃាទិសេសស្ស។ **អយំ ហី**តិ អយំ ឯវ, វក្ខមានោ ឯវាតិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ បទភាជនេ។ **សហ វត្ថុជ្ឈាចារា**តិ វត្ថុជ្ឈាចារេន សហ, វាក្យមេវ, ន សមាសោ។

វត្តជ្ជាចារាតិ ករណេត្ថេ និស្សក្កវចនំ ទដ្ឋព្ពំ ។ តេន វុត្តំ “សហ វត្តជ្ជាចារេនា”តិ។ **ភិក្ខុនិ**ន្តិ អាបត្តិមាបន្នំ ភិក្ខុនឹ។ **សង្ឃតោ**តិ ភិក្ខុនិសង្ឃម្ហា។ អនីយសទ្ទោ ហេតុកត្តាភិធាយកោតិ អាហ “និស្សារេតីតិ និស្សារណីយោ”តិ។ ភិក្ខុនិសង្ឃតោ និស្សរតិ, និស្សារិយតិ វា អនេនាតិ **និស្សារណីយោ**តិ ករណត្ថោបិ យុត្តោយេវ។ **តត្ថា**តិ បទភាជនេ។ **យ**ន្តិ សង្ឃាទិសេសំ។ **សោ**តិ សង្ឃាទិសេសោ។ បទភាជនស្ស អត្ថោ ការណោបចារេន ទដ្ឋព្ពោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **កេនចី**តិ បុគ្គលេន, ន និស្សារិយតីតិ សម្ពន្ធោ។ តេន ធម្មេន ករណភូតេន, ហេតុភូតេន វា។ **សោ**តិ ធម្មោ។

អជ្ឈាចារកមនុស្សេហិ វុច្ចមានាតិ យោជនា។ **សយ**ន្តិ សាមំ។ **តតោ**តិ គមនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ ភិក្ខុនិយា វា កតំ អារោចេតូតិ យោជនា។

ធម្មិកន្តិ ធម្មេន សភាវេន យុត្តំ។ **យថា**តិ យេនាការេន។ **ត**ន្តិ អាការំ។ **តត្ថា**តិ “អនោទិស្ស អាចិក្ខតី”តិ វចនេ។

ធុត្តាទយោតិ អាទិសទ្ទេន ចោរាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **សា**តិ អាចិក្ខនា។ **ត**ន្តិ អាចិក្ខនំ។ **តេស**ន្តិ គាម ទារកាទីនំ។ **ទណ្ឌ**ន្តិ ធនទណ្ឌំ។ **គីវា ហោតី**តិ ឥណំ ហោតិ។ អធិប្បាយេ សតិបីតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ អនាចារំ ចរន្តស្ស។

កេវលំ ហីតិ កេវលមេវ។ **ត**ន្តិ វត្ថុំ។ **ការកេ**តិ អនាចារស្ស ការកេ។ **តេស+?**ន្តិ ការកានំ។

តេសន្តិ ហរន្តានំ។ “អនត្ថកាមតាយា”តិ ឥមិនា ភយាទិនា វុត្តេ នត្ថិ ទោសោតិ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ លទ្ធទោស ជោតកោ។ **អត្តនោ វចនករំ...បេ.... វត្តុំ វដ្ដតី**តិ អត្តនោ វចនំ អាទិយិស្សតីតិ វុត្តេ វចនំ អនាទិយិត្វា ទណ្ឌេ គហិតេបិ នត្ថិ ទោសោ ទណ្ឌគហណស្ស បដិក្ខិត្តត្តា។ **ទាសទាសីវាបិអាទីន**ន្តិ អាទិសទ្ទេន ខេត្តាទយោ សង្គយ្ហន្តិ។

វុត្តនយេនេវាតិ អតីតំ អារព្ភ អាចិក្ខនេ វុត្តនយេន ឯវ។ “អាយតឹ អករណត្ថាយា”តិ ឥមិនា អនាគតំ អារព្ភ ឱទិស្ស អាចិក្ខនំ ទស្សេតិ។ “កេន ឯវំ កត”ន្តិ បុច្ឆាយ អតីតេ កតបុព្ពំ បុច្ឆតិ។ **សាបី**តិ បិសទ្ទោ វុត្ត សម្បិណ្ឌនត្ថោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

វោហារិកា ទណ្ឌេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ទណ្ឌេន្តី**តិ វធទណ្ឌេន ច ធនទណ្ឌេន ច អាណំ ករោន្តិ។

យោ ចាយន្តិ យោ ច អយំ។ ភិក្ខុនីនំ យោ អយំ នយោ វុត្តោ, ឯសេវ នយោ ភិក្ខូនម្បិ នយោតិ យោជនា។ “ឯសេវ នយោ”តិ វុត្តវចនមេវ វិត្ថារេន្តោ អាហ “ភិក្ខុនោបិ ហី”តិអាទិ។ “តថា”តិឥមិនា “ឱទិស្សា”តិបទំ អតិទិសតិ។ **តេ ចា**តិ តេ ច វោហារិកា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វាតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៦៨២. ទុតិយេ វរិតព្ពំ ឥច្ឆិតព្ពន្តិ **វរំ**, តមេវ ភណ្ឌន្តិ **វរភណ្ឌ**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “មហគ្ឃភណ្ឌ”ន្តិ។ “មុត្តា”តិអាទិនា តស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។

៦៨៣. អាបុច្ឆោ លោកសទ្ទោ អភិមុខំ លោកនត្ថោ ហោតិ, ឧបុព្ពោ ឧទ្ធំ លោកនត្ថោ, ឱបុព្ពោ អធោ លោកនត្ថោ, វិបុព្ពោ ឥតោ ចិតោ ច វីតិហរណលោកនត្ថោ, អបបុព្ពោ អាបុច្ឆនត្ថោ។ ឥធ បន អបបុព្ពត្តា អាបុច្ឆនត្ថោតិ អាហ “អនាបុច្ឆិត្វា”តិ។ មល្លគណ ភដិបុត្ត គណាទិកន្តិអាទីសុ **មល្លគណោ** នាម នារាយន ភត្តិកោ គណោ។ **ភដិបុត្តគណោ** នាម កុមារភត្តិកោ គណោ។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញម្បិ គាមនិគមេ អនុសាសិតុំ សមត្ថំ គណំ សង្គណ្ហាតិ។ អថ វា **មល្លគណោ**តិ មល្លរាជូនំ គណោ។ តេ ហិ គណំ កត្វា កុសិនារាយំ រជ្ជំ អនុសាសន្តិ, តេ សន្ធាយ វុត្តំ “មល្លគណោ”តិ។ **ភដិបុត្តគណោ**តិ លិច្ឆវិគណោ បរិយាយន្តរេន វុត្តោ។ លិច្ឆវិរាជូនញ្ហិ បុព្ពរាជានោ ភដិនាមកស្ស ជដិលស្ស បុត្តា ហោន្តិ, តេសំ វំសេ បវត្តា ឯតរហិ លិច្ឆវិរាជានោបិ ភដិបុត្តាតិ វុច្ចន្តិ។ ជដិលោ បន ពារាណសិរញ្ញោ បុត្តេ នទិសោតេន វុយ្ហមានេ នទិតោ ឧទ្ធរិត្វា អត្តនោ អស្សមេ បុត្តំ កត្វា ភរណត្តា បោសនត្តា **ភដី**តិ វុច្ចតិ, តស្ស បុត្តត្តា លិច្ឆវិគណោ **ភដិបុត្តោ**តិ វុច្ចតិ។ តេបិ គណំ កត្វា វេសាលិយំ រជ្ជំ អនុសាសន្តិ, តំ សន្ធាយ វុត្តំ “ភដិបុត្តគណោ”តិ។ **ធម្មគណោ** នាម សាសនធម្មភត្តិកោ គណោ។ **គន្ធិកសេណី**តិ គន្ធការានំ សមជាតិកានំ សិប្បិកានំ គណោ។ **ទុស្សិកសេណី**តិ ទុស្សការានំ សមជាតិកានំ បេស

ការានំ គណោ។ អាទិសទ្ទេន គច្ឆកសេណិរជកសេណិអាទយោ សង្គយ្ហន្តិ។ **យត្ថ យត្ថា**តិ យស្មិំ យស្មិំ ឋានេ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តេ ឯវា**តិ គណាទយោ ឯវ។ បុន **តេ**តិ គណាទយោ។ **ឥទ**ន្តិ “គណំ វា”តិអាទិវចនំ។ **ឯត្ថា**តិ រាជាទីសុ។ សង្ឃាបុច្ឆនមេវ បធានការណន្តិ អាហ “ភិក្ខុនិសង្ឃោ អាបុច្ឆិតព្ពោវា”តិ។ **កប្បគតិក**ន្តិ កប្បំ គច្ឆតីតិ កប្បគតា, សា ឯវ កប្បគតិកា, តំ។

កេនចិ ករណីយេន ខណ្ឌសីមំ អគន្ធា កេនចិ ករណីយេន ភិក្ខុនីសុ បក្កន្តាសូតិ យោជនា។ **និស្សិតក បរិសាយា**តិ អន្តេវាសិកបរិសាយ។ **វុដ្ឋាបេន្តិយា**តិ ឧបសម្បាទេន្តិយាតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៦៩២. តតិយេ ទុតិយេន បាទេន អតិក្កន្តមត្តេតិ សម្ពន្ធោ។ បរិក្ខេបារហដ្ឋានំ នាម យរូបចារតោ បឋម លេឌ្ឌុបាតោ។ សង្ខេបតោ វុត្តមត្ថំ វិត្ថារតោ ទស្សេន្តោ អាហ **“អបិ ចេត្ថា”**តិអាទិ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មិំ សិក្ខាបទេ។ **ឧបចារេ វា**តិ អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបារហដ្ឋានេ វា។ **តតោ**តិ គាមន្តរតោ, ខណ្ឌបាការេន វា វតិឆិទ្ទេន វា បវិសិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។

សម្ពទ្ធា វតិ ឯតេសន្តិ **សម្ពទ្ធវតិកា,** ទ្វេ គាមា។ **វិហារ**ន្តិ ភិក្ខុនិវិហារំ។ **តតោ បន គាមតោ**តិ តតោ ឥត រគាមតោ បន, និក្ខន្តាយ ភិក្ខុនិយា ឋាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧស្សារណា វា**តិ មនុស្សានំ ឧស្សារណា វា។

ជនាតិ គាមភោជកា ជនា។ **ឯកំ គាម**ន្តិ យំកិញ្ចិ ឥច្ឆិតំ ឯកំ គាមំ។ **តតោ**តិ គាមតោ។ “កស្មា”តិ ឥមាយ បុច្ឆាយ “វិហារតោ ឯកំ គាមំ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ វចនស្ស ការណំ បុច្ឆតិ។ “វិហារស្ស ចតុគាមសាធារណត្តា”តិឥមិនា វិសជ្ជនេន តំ បុច្ឆំ វិសជ្ជេតិ។

យត្ថាតិ យស្សំ នទិយំ។ ឧត្តរន្តិយា ឯកទ្វង្គុលមត្តម្បិ អន្តរវាសកោ តេមិយតិ, សា នទី នាមាតិ យោជនា។ យថា និវសិយមានាយ តិមណ្ឌលបដិច្ឆាទនំ ហោតិ, ឯវំ និវត្ថាយាតិ យោជនា ។ ភិក្ខុនិយា ឧត្តរន្តិយា អន្តរវាសកោតិ សម្ពន្ធោ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យស្មិំ កិស្មិំចិ ឋានេ។ “សេតុនា គច្ឆតិ, អនាបត្តី”តិឥមិនា បទសា ឧត្តរន្តិយា ឯវ អាបត្តីតិ ទស្សេតិ។ **ឧត្តរណកាលេ**តិ នទិតោ ឧត្តរណកាលេ។ **អាកាសគមន**ន្តិ ឥទ្ធិយា គមនំ។ អាទិសទ្ទេន ហត្ថិបិដ្ឋិអាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **អក្កមន្តិយា**តិ អតិក្កមន្តិយា។ **ឯត្ថា**តិ ទ្វីសុ តីសុ ភិក្ខុនីសុ។ **ឱរិមតីរមេវា**តិ អបារតីរមេវ។ **តមេវ តីរ**ន្តិ ឱរិមតីរមេវ។ **បច្ចុត្តរតី**តិ បដិនិវត្តិត្វា ឧត្តរតិ។

កុរុមានា ភិក្ខុនី ករោតីតិ យោជនា។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនិយា អជានន្តិយា ឯវ ចាតិ សម្ពន្ធោ, អនាទរេ ចេតំ សាមិវចនំ។ **អថ បនា**តិ អថសទ្ទោ យទិបរិយាយោ, កិរិយាបទេន យោជេតព្ពោ។ អថ អច្ឆតិ, អថ ន ឱតរតីតិ អត្ថោ។ **អច្ឆតី**តិ វសតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឥធា**តិ “ឯកា វា រត្តិំ វិប្បវសេយ្យា”តិបទេ។

ឯវំ វុត្តលក្ខណមេវាតិ ឯវំ អភិធម្មបរិយាយេន វុត្តលក្ខណមេវ។ **តំ បនេត**ន្តិ តំ បន អរញ្ញំ។ **តេនេវា**តិ អាបន្នហេតុនា ឯវ។ **អដ្ឋកថាយ**ន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ។ ភិក្ខុនីសុ បវិសន្តីសូតិ សម្ពន្ធោ, និទ្ធារណត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **ឯត្ថា**តិ ទស្សនូបចារសវនូបចារេសុ។ យត្ថ ឱកាសេ ឋិតំ ទុតិយិកា បស្សតិ, សោ ឱកាសោ **ទស្សនូបចារោ នាមា**តិ យោជនា។ **សាណិបាការន្តរិកាបី**តិ សាណិបាការេន ព្យវហិកាបិ។ យត្ថ ឱកាសេ ឋិតា... បេ.... សទ្ទំ សុណាតិ, សោ ឱកាសោ **សវនូបចារោ** នាមាតិ យោជនា។ **មគ្គមូឡ្ហសទ្ទេនា**តិ មគ្គេ មូឡ្ហានំ សទ្ទេន។ **ធម្មស្សវនារោចនសទ្ទេនា**តិ ធម្មស្សវនត្ថាយ អារោចនានំ សទ្ទេន។ មគ្គមូឡ្ហសទ្ទេន សទ្ទាយន្តិយា សទ្ទំ សុណាតិ វិយ ច ធម្មស្សវនារោចនសទ្ទេន សទ្ទាយន្តិយា សទ្ទំ សុណាតិ វិយ ច “អយ្យេ”តិ សទ្ទាយន្តិយា សទ្ទំ សុណាតីតិ យោជនា។ **សទ្ទាយន្តិយា**តិ សទ្ទំ ករោន្តិយា។ នាមធាតុ ហេសា។ **ឯវរូបេ**តិ “មគ្គមូឡ្ហសទ្ទេន វិយា”តិអាទិនា វុត្តេ ឯវរូបេ។

តិត្ថាយតនំ សង្កន្តា វាតិ តិត្ថីនំ វាសដ្ឋានំ សង្កន្តា វា។ ឥមិនា **“បក្ខសង្កន្តា”**តិ ឯត្ថ បក្ខសទ្ទស្ស បដិបក្ខ វាចកត្តា តេន សាសនបដិបក្ខា តិត្ថិយា ឯវ គហេតព្ពាតិ ទស្សេតិ។ **តិត្ថិយា** ហិ សាសនស្ស បដិបក្ខា ហោន្តីតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៦៩៤. ចតុត្ថេ បាទស្ស បបនកំ បិបំ **បាទបីឋំ**។ បាទស្ស បបនកា កថលិកា **បាទកថលិកា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “បាទបីឋំ នាមា”តិអាទិ។ **អនញ្ញាយា**តិ ឯត្ថ យការោ ត្វាបច្ចយស្ស ការិយោតិ អាហ “អជានិត្វា”តិ។ **នេត្វាវត្តេ**តិ ឧក្ខេបនីយកម្មតោ និត្ថរណការណេ វត្តេ។ “វត្តមាន”ន្តិឥមិនា “វត្តន្តិ”ន្តិ ឯត្ថ អន្តបច្ចយំ នយេន ទស្សេតីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៧០១. បញ្ចមេ “**ឯកតោ អវស្សុតេ**”តិ ឯត្ថ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន “ឯកតោ”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ ភិក្ខុនិយា ឯវ គហេតព្ពភាវញ្ច តោបច្ចយស្ស ឆដ្ឋត្ថេ បវត្តភាវញ្ច អវស្សុតបទេ ភាវត្ថញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “ភិក្ខុនិយា អវស្សុតភាវោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ។ **ឯតន្តិ** “ភិក្ខុនិយា អវស្សុតភាវោ”តិ វចនំ។ **តន្តិ** អវចនំ។ **បាឡិយា**តិ ឥមាយ សិក្ខាបទបាឡិយាតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៧០៥. ឆដ្ឋេ **យតោ ត្វន្តិ** ឯត្ថ ការណត្ថេ តោបច្ចយោតិ អាហ “**យស្មា**”តិ។ **កស្សា ហោន្តី**តិ ឧយ្យោជិកាឧយ្យោជិតាសុ កស្សា ភិក្ខុនិយា ហោន្តីតិ យោជនា។ **ន ទេតី**តិ ឧយ្យោជិកា ឧយ្យោជិតាយ ន ទេតិ។ **ន បដិគ្គណ្ហាតី**តិ ឧយ្យោជិតា ឧយ្យោជិកាយ ហត្ថតោ ន បដិគ្គណ្ហាតិ។ **បដិគ្គហោ តេន ន វិជ្ជតី**តិ តេនេវ ការណេន ឧយ្យោជិកាយ ហត្ថតោ ឧយ្យោជិតាយ បដិគ្គហោ ន វិជ្ជតិ។ **អាបជ្ជតិ គរុកំ, ន លហុក**ន្តិ ឯវំ សន្តេបិ ឧយ្យោជិកា គរុកមេវ សង្ឃាទិសេសាបត្តឹ អាបជ្ជតិ, ន លហុកំ។ **តញ្ចា**តិ តំ អាបជ្ជនញ្ច។ **បរិភោគបច្ចយា**តិ ឧយ្យោជិកាយ បរិភោគសង្ខាតា ការណាតិ អយំ គាថាយត្ថោ។

ឥតរិស្សា បនាតិ ឧយ្យោជិតាយ បន ភិក្ខុនិយា។ **បឋមសិក្ខាបទេ**តិ បញ្ចមសិក្ខាបទេ។ បញ្ចមសិក្ខាបទញ្ហិ ឥមិនា សិក្ខាបទេន យុគឡភាវេន សទិសត្តា ឥមំ ឧបាទាយ បឋមន្តិ វុត្តន្តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សត្តមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៧០៨. សត្តមេ **យាវតតិយកបទត្ថោ**តិ “យាវតតិយក”ន្តិ ឧច្ចារិតស្ស បទស្ស អត្ថោ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោតិ។ សត្តមំ។

៨. អដ្ឋមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៧១៥. អដ្ឋមេ **កិស្មិញ្ចិទេវ អធិករណេ**តិ និទ្ធារណីយស្ស និទ្ធារណសមុទាយេន អវិនាភាវតោ អាហ “ចតុន្ន”ន្តិ។ កស្មា បន និទ្ធារណសមុទាយនិទ្ធារណីយភាវេន វុត្តំ, ននុ បទភាជនេ ចត្តារិបិ អធិករណានិ វុត្តានីតិ អាហ “បទភាជនេ បនា”តិអាទីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. នវមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៧២៣. នវមេ **សំសដ្ឋ**សទ្ទោ មិស្សបរិយាយោតិ អាហ “មិស្សីភូតា”តិ។ “អននុលោមេនា”តិឥមិនា “**អននុលោមិកេនា**”តិ ឯត្ថ ឥកសទ្ទោ ស្វត្ថោតិ ទស្សេតិ។ កោដ្ដនញ្ច បចនញ្ច គន្ធបិសនញ្ច មាលាគន្ថនញ្ច។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញេបិ អននុលោមិកេ កាយិកេ សង្គណ្ហាតិ។ សាសនាហរណញ្ច បដិសាសនហរណញ្ច សញ្ចរិត្តញ្ច។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញេបិ អននុលោមិកេ វាចសិកេ សង្គណ្ហាតិ។ **ឯតាស**ន្តិ ភិក្ខុនីនំ។ **សិលោកោ**តិ យសោតិ។ នវមំ។

១០. ទសមសង្ឃាទិសេសសិក្ខាបទំ

៧២៧. ទសមេ **ឯវាចារា**តិ ឯត្ថ និគ្គហិតលោបវសេន សន្ធីតិ អាហ “ឯវំអាចារា”តិ។ “យាទិសោ”តិអាទិនា ឯវំសទ្ទស្ស និទស្សនាទីសុ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ១១៨៦ គាថាយំ) ឯកាទសសុ អត្ថេសុ ឧបមត្ថំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ “ឯវំសទ្ទា ឯវំសិលោកា”តិ សព្ពេសុ បទេសុ។ **ឧញ្ញាយា**តិ ឯត្ថ ឱការវិបរិតោ ឧការោតិ អាហ “អវញ្ញាយា”តិ។ “នីចំ កត្វា ជាននាយា”តិ ឥមិនា អវសទ្ទោ នីចត្ថោ, ញាធាតុ អវពោធនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ “បរិភវញ្ញាយា”តិ វត្តព្ពេ ឧត្តរបទលោបវសេន “**បរិភវេនា**”តិ វុត្តន្តិ អាហ “បរិភវិត្វា ជាននេនា”តិ។ **អក្ខន្តិយា**តិ ឯត្ថ សហនខន្តិយេវាធិប្បេតា, នេវ អនុលោមខន្តិ, ន ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អសហនតាយា”តិ។ **វេភស្សិយា**តិ ឯត្ថ វិសេសេន ភាសេតិ ឱភាសេតីតិ វិភាសោ អានុភាវោ, វិភាសោ ឥមស្ស

សង្ឃស្ស អត្ថីតិ វិភត្តិ សង្ឃោ, ពហុត្តេ ច អតិសយត្ថេ ច សបច្ចយោ ហោតិ។ កស្មា? មន្តុបច្ចយត្ថត្តា “លោមសោ”តិអាទីសុ (ជា. ១.១៤.៥៧) វិយ, ពហុអានុភាវោ អតិសយអានុភាវោ សង្ឃោតិ វុត្តំ ហោតិ, សំយោគបរត្តា អាការស្ស រស្សោ។ វិភត្តស្ស ភាវោ វេភត្តិយំ, ពហុអានុភាវោ អតិសយអានុភាវោយេវ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ពលវភត្តស្សភាវេនា”តិ។ តត្ថ ពលវតេតិ បទេន មន្តុអត្ថេ បវត្តស្ស សប្បច្ចយស្ស ពហុត្តញ្ច អតិសយត្តញ្ច ទស្សេតិ, ភាវតេតិ បទេន ណិយបច្ចយស្ស ភាវត្ថំ, ឯនឥតិ បទេន និស្សក្កវចនស្ស ករណត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេតិ។ តមេវត្ថមាវិករោន្តោ អាហ “អត្តនោ ពលវប្បកាសនេនា”តិ។ តត្ថ **អត្តនោ**តិ អត្ត សង្ខាតស្ស សង្ឃស្ស។ **ពលវប្បកាសនេនា**តិ ពហុអានុភាវប្បកាសនេន, អតិសយអានុភាវប្បកាសនេន វា។ ពលវប្បកាសនំ នាម អត្ថតោ បរេសំ សមុត្រាសនមេវាតិ អាហ “សមុត្រាសនេនាតិ អត្ថោ”តិ។ **ទុព្ពលភាវេនា**តិ ឯត្ថ ភាវតេតិបទេន ណ្យបច្ចយស្ស ភាវត្ថំ, ឯនឥតិបទេន និស្សក្កវចនស្ស ករណត្ថំ ទស្សេតីតិ ទដ្ឋព្វំ។ **សព្ពត្ថា**តិ “ឧញ្ញាយា”តិអាទីសុ សព្ពេសុ បទេសុ។ ចសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោតិ អាហ “ឯវំ សមុច្ចយត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ។ **វិវិច្ចថា**តិ ឯត្ថ វិត្យូបសគ្គោ វិនាសទ្ទត្ថោ, វិចធាតុ សត្តត្ថោតិ អាហ “វិនា ហោថា”តិ។ ទសមំ។

អនន្តរា បក្ខិបិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ មហាវិភង្គតោ អាហរិតានិ ឥមានិ តីណិ សិក្ខាបទានីតិ យោជនា។ នវ បឋមាបត្តិកា វេទិតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ សព្ពេបិ ធម្មាតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ “ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ”តិអាទិបាឋេ។ **តំ បនា**តិ បក្ខមានត្តំ បនាតិ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ភិក្ខុនិវិភង្គេ

សត្តរសកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៣. និស្សគ្គិយកណ្ឌំ

១. បឋមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

តីស និស្សគ្គិយា យេ ធម្មា ភិក្ខុនីនំ ភគវតា បកាសិតា, តេសំ ធម្មានំ **ទានិ** ឥមស្មិំ កាលេ អយំ សំវណ្ណនាក្កមោ ភវតីតិ យោជនា។

៧៣៣. បឋមេ **អាមត្តិកាបណ**ន្តិ ឯត្ថ អាមត្តសទ្ទោ ភាជនបរិយាយោតិ អាហ “ភាជនានី”តិ។ ភាជនានិ ហិ អមន្តិ បរិភុញ្ជិតព្ពភាវំ គច្ឆន្តីតិ “**អមត្តានី**”តិ វុច្ចន្តិ។ អមត្តានិ វិក្កិណន្តីតិ “**អាមត្តិកា**”តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “**តានី**”តិអាទិ។ **តេស**ន្តិ អាមត្តិកានំ។ **តំ វា**តិ អាមត្តិកាបណំ វា។

៧៣៤. “សន្និធិ”ន្តិ ឥមិនា សំនិបុព្ពោ ធិសទ្ទោ ឧចិននត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **ហិ**សទ្ទោ វិសេសជោតកោ។ **តត្ថា**តិ មហាវិភង្គេ។ **ឥធា**តិ ភិក្ខុនិវិភង្គេ។

ឥទម្បីតិ ឥទំ សិក្ខាបទម្បិ។ បិសទ្ទោ មហាវិភង្គសិក្ខាបទំ អបេក្ខតីតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៣៨. ទុតិយេ អហតចោឡានម្បិ សេទមលាទិកិលិន្នេ វិរូបត្តា “ជិណ្ណចោឡា”តិ វុត្តំ។ “អបិ អយ្យាហី”តិឥមិនា “អប អយ្យាហី”តិបទវិភាគំ និវត្តេតិ។

៧៤០. សព្ពម្បិ ឯតំ ចីវរន្តិ យោជនា។ **ឯវំ បដិលទ្ធ**ន្តិ ឯវំ និស្សជ្ជិត្វា លទ្ធំ។ **យថាទានេយេវា**តិ យថា ទាយកេហិ ទិន្នំ, តស្មិំ ទានេយេវ ឧបនេតព្ពំ, អកាលចីវរេយេវ បក្ខិបិតព្ពន្តិ អត្ថោតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៤៣. តតិយេ **ហន្ទ**សទ្ទោ វវស្សគ្គត្ថេ និបាតោតិ អាហ “ហន្ទាតិ គណ្ហា”តិ។ ពហូនិ និស្សគ្គិយានីតិ សម្ពន្ធោ។ **សំហរិត្វា**តិ វិសុំ វិសុំ សង្ឃរិត្វាតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៤៨. ចតុត្ថេ កិណាតិ អនេនាតិ **កយន្តិ** វចនត្ថេន មូលំ កយំ នាមាតិ អាហ “មូលេនា”តិ។ **សាតិ** ថុល្លនន្ទា, អាហ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ ញាធាតុយា អវពោធនត្ថតោ អញ្ញម្បិ **ញា**ធាតុយា យាចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យាចិត្វា វា”តិ។

៧៥២. **យន្តិ** សប្បិតេលាទិ។ **តញ្ញេវា**តិ សប្បិតេលាទិមេវ។ **យមកន្តិ** សប្បិ សហ តេលេន យុគឡំ កត្វា។ **វេជ្ជេនា**តិ ភិសក្កេន។ សោ ហិ អាយុព្ពេទសង្ខាតំ វិជ្ជំ ជានាតីតិ **វេជ្ជោ**តិ ច រោគញ្ច តស្ស និទានញ្ច ភេសជ្ជញ្ច វិទតិ ជានាតីតិបិ **វេជ្ជោ**តិ ច វុច្ចតិ។ **តតោ**តិ វេជ្ជេន វុត្តការណា។ **កហាបណស្សា**តិ កហាបណេន, អាភតន្តិ សម្ពន្ធោតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៥៣. បញ្ចមេ **សាតិ** សិក្ខមានា។ **អយន្តិ** សិក្ខមានា។ **អទ្ធា**តិ ឯកំសេន។ “**ចេតាបេត្វា**”តិ ឯត្ថ ចិតិសទ្ទោ ជាននត្ថោតិ អាហ “ជានាបេត្វា”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៥៨. ឆដ្ឋេ ឆន្ទំ ឧប្បាទេត្វា គហិតំ **ឆន្ទកន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឆន្ទក”ន្តិអាទិ។ **ធម្មកិច្ចន្តិ** បុញ្ញករណីយំ។ **ធម្ម**សទ្ទោ ហេត្ថ បុញ្ញវាចកោ។ **យន្តិ** វត្ថុំ។ **បរេសន្តិ** អត្តនា អញ្ញេសំ។ “**ឯត**”ន្តិ “ឆន្ទក”ន្តិ ឯតំ នាមំ។ “អញ្ញស្សត្ថាយ ទិន្នេនា”តិឥមិនា អញ្ញស្ស អត្ថោ **អញ្ញទត្ថោ,** ទការោ បទសន្ធិករោ, តទត្ថាយ ទិន្នោ **អញ្ញទត្ថិកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “អញ្ញំ ឧទ្ទិសិត្វា ទិន្នេនា”តិឥមិនា អញ្ញំ ឧទ្ទិសិត្វា ទិន្នំ **អញ្ញុទ្ទិសិកន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “សង្ឃស្ស បរិច្ចត្តេនា”តិ ឥមិនា សង្ឃស្ស បរិច្ចត្តោ **សង្ឃិកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

៧៦២. **យទត្ថាយា**តិ យេសំ ចីវរាទីនំ អត្ថាយ។ យសទ្ទេន សមាសភាវតោ បុព្ពេ និគ្គហិតាគមោ ហោតិ។ **តន្តិ** ចីវរាទិកំ។ **តុម្ហេហី**តិ ទាយកេ សន្ធាយ វុត្តំ។ **ឧបទ្ទវេសូ**តិ ទុព្ភិក្ខាទិឧបសគ្គេសុ។ **យំ វា តំ វា**តិ ចីវរំ វា អញ្ញោ វា បិណ្ឌបាតាទិកេតិ យំ វា តំ វាតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សត្តមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៦៤. សត្តមេ **សញ្ញាចិកេនា**តិ ឯត្ថ សំសទ្ទស្ស សយមត្ថេ បវត្តិភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សយំ យាចិតកេនា”តិ។ **ឯតទេវា**តិ “សញ្ញាចិកេនា”តិ បទមេវ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ សិក្ខាបទេតិ។ សត្តមំ។

៨. អដ្ឋមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៦៩. អដ្ឋមេ **គណស្សា**តិ ភិក្ខុនិគណស្ស។ ឥមិនា “**មហាជនិកេនា**”តិ ឯត្ថ ភិក្ខុនិគណោវ មហាជនោតិ អធិប្បេតោតិ ទីបេតីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. នវមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៧៤. នវមេ **ឥតោ**តិ ឥមស្មា អដ្ឋមសិក្ខាបទតោ។ **អធិកតរន្តិ** អតិរេកតរន្តិ។ នវមំ។

១០. ទសមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៧៨. ទសមេ “វិនស្សតី”តិឥមិនា “**ឧន្ទ្រិយតី**”តិ ឯត្ថ ឧទិធាតុយា នស្សនត្ថំ ទស្សេតិ ធាតូនមនេកត្ថត្តា។ **បរិបតតី**តិ បរិគលិត្វា បតតិ។ ឥមិនា នស្សនាការំ ទស្សេតិ។ **ឯត្តកមេវា**តិ ឯតំ បរិមាណំ ទ្វិបទមេវាតិ។ ទសមំ។

១១. ឯកាទសមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៨៤. ឯកាទសមេ **គរុបាវុរណំ** នាម សីតកាលេ បាវុរណវត្ថន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សីតកាលេ បាវុរណ”ន្តិ។ សីតកាលេ ហិ មនុស្សា ថូលបាវុរណំ បារុបន្តិ។ “ចតុក្កំសបរម”ន្តិ ឯត្ថ **កំស**សទ្ទោ ភុញ្ជនបត្តេ ច សុវណ្ណាទិលោហវិសេសេ ច ចតុកហាបណេ ចាតិ តីសុ អត្ថេសុ ទិស្សតិ, ឥធ បន ចតុកហាបណេ វត្តតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “កំសោ នាម ចតុក្កហាបណិកោ ហោតី”តិ។ ចតុក្កំសសង្ខាតំ បរមំ ឥមស្សាតិ **ចតុក្កំសបរមំ**, សោឡសកហាបណគ្ឃនកំ បាវុរណន្តិ អត្ថោតិ។ ឯកាទសមំ។

១២. ទ្វាទសមនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយសិក្ខាបទំ

៧៨៩. ទ្វាទសមេ **លហុបាវុរណំ** នាម ឧណ្ហកាលេ បាវុរណវត្ថន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧណ្ហកាលេ បាវុរណ”ន្តិ។ ឧណ្ហកាលេ ហិ មនុស្សា សុខុមបាវុរណំ បារុបន្តីតិ។ ទ្វាទសមំ។

និស្សគ្គិយានំ តីសភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “មហាវិភង្គេ”តិអាទិ។ ចីវរវគ្គតោ អបនេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ញទត្ថិកានី**តិ អញ្ញទត្ថិកបទេន វុត្តានិ សិក្ខាបទានិ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ **ឯកតោបញ្ញត្តានី**តិ ឯកស្សេវ បញ្ញត្តានិ, **ឧភតោបញ្ញត្តានី**តិ ឧភយេសំ បញ្ញត្តានិ។ **ឯត្ថា**តិ “ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ”តិអាទិវចនេតិ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ភិក្ខុនិវិភង្គេ

តីសកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៤. បាចិត្តិយកណ្ឌំ

១. លសុណវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

តីសកានន្តរំ តីសកានំ អនន្តរេ កាលេ **ឆសដ្ឋិសតសង្គហា** ឆឧត្តរសដ្ឋិអធិកសតេហិ សិក្ខាបទេហិ សង្គហិតា យេ ធម្មា សង្គីតិការេហិ សង្គីតា, **ទានិ** ឥមស្មិំ កាលេ តេសម្បិ ធម្មានំ អយំ វណ្ណនា ហោតីតិ យោជនា។

៧៩៣. **តត្ថា**តិ តេសុ ឆសដ្ឋិសតសង្គហេសុ សិក្ខាបទេសុ, បឋមសិក្ខាបទេតិ សម្ពន្ធោ។ “ទ្វេ តយោ”តិ ឯត្ថ វាសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោតិ អាហ “ទ្វេ វា តយោ វា”តិ។ **ផោដលកេ**តិ កន្ទេ, មិញ្ជេ វា។ **ឯត**ន្តិ “គណ្ឌិកេ”តិ ឯតំ នាមំ។ “បមាណ”ន្តិឥមិនា **មត្ត**សទ្ទោ បមាណត្ថោវ, ន អប្បត្ថោ, នាបិ អវធារណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **លសុណ**ន្តិ សេតវណ្ណមូលំ មហាកន្ទំ។ មហាកន្ទោ ហិ ព្យញ្ជនសម្បាកាទីសុ អាមគន្ធានំ អភិភវនត្ថា លសីយតិ កន្តីយតីតិ **លសុណ**ន្តិ វុច្ចតិ។

សុវណ្ណហំសយោនិន្តិ សុវណ្ណមយេន បត្តេន យុត្តំ ហំសយោនិំ។ **ជាតិស្សរោ**តិ ជាតិំ ភវំ សរតិ ជានាតីតិ ជាតិស្សរោ។ **អថា**តិ ជាតិស្សរស្ស និប្ផន្នត្តា។ និប្ផន្នត្ថោ ហិ អថសទ្ទោ។ **បុព្ពសិនេហេនា**តិ បុព្ពេ មនុស្សភវេ ភារិតេន សិនេហេន។ **តាស**ន្តិ បជាបតិយា ច ធីតរានញ្ច។ **តំ បនា**តិ បត្តំ បន។

៧៩៥. **មគធេសូ**តិ មគធរដ្ឋេ ឋិតេសុ ជនបទេសុ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឥធា**តិ “លសុណំ ខាទេយ្យា”តិបទេ។ **តម្បី**តិ មាគធកម្បិ។ **គណ្ឌិកលសុណមេវា**តិ គណ្ឌោ ផោដោ ឯតស្សត្ថីតិ គណ្ឌិកំ។ គណ្ឌសទ្ទោ ហិ ផោដបរិយាយោ, ពហុត្ថេ ឥកបច្ចយោ។ ពហុគណ្ឌិកលសុណន្តិ ហិ វុត្តំ ហោតិ។ គណ្ឌសទ្ទោ ហិ ផោដេ ច កបោលេ ចាតិ ទ្វីសុ អត្ថេសុ វត្តតិ, ឥធ បន ផោដេ វត្តតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ បោត្ថកេសុ បន ឱដ្ឋជេន ចតុត្ថក្ខរេន បាឋោ អត្ថិ, សោ វីមំសិត្វា គហេតព្ពោ។ ពហូសុ ហិ បុព្ពបោត្ថកេសុ កណ្ឋជោ តតិយក្ខរោ ច ឱដ្ឋជោ ចតុត្ថក្ខរោ ចាតិ ទ្វេ អក្ខរា អញ្ញមញ្ញំ បរិវត្តិត្វា តិដ្ឋន្តិ។ **ន ឯកទ្វិតិមិញ្ជក**ន្តិ ឯកមិញ្ជោ បលណ្ឌុកោ ន ហោតិ, ទ្វិមិញ្ជោ ភញ្ជនកោ ន ហោតិ, តិមិញ្ជោ ហរិតកោ ន ហោតីតិ អត្ថោ។ ក្សុរុន្ទិយំ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ខាទិត្វា**តិ ទន្តេហិ ចុណ្ណវិចុណ្ណំ កត្វា។

៧៩៧. **បលណ្ឌុកោ**តិ សុកន្ទកោ ឯកោ លសុណវិសេសោ។ **ភញ្ជនកា**ទីនិ លោកសង្កេតោបទេសតោ ទដ្ឋព្ពានិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តស្សា**តិ ចាបលសុណស្ស។ **សភាវេនេវា**តិ សូបសម្បាកាទី វិនា អត្តនោ សភាវតោ ឯវ។

តន្តិ មាគធកំ, បក្ខិបិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យេសុ កេសុចិតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

៧៩៩. ទុតិយេ សំទស្សនំ ពាធតិ និសេធេតិ អស្មី ឋានេតិ **សម្ពាធ**ន្តិ វចនត្ថេន បដិច្ឆន្នោកាសោ សម្ពាធោ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បដិច្ឆន្នោកាសេ”តិ។ **ឧភោ ឧបកច្ឆកា**តិ ទ្វេ ពាហុមូលា។ តេ ហិ ឧបរិ យំកិញ្ចិ វត្ថុំ កចតិ ពន្ធតិ ឯត្ថាតិ **ឧបកច្ឆកា**តិ វុច្ចន្តិ។ **មុត្តករណ**ន្តិ បស្សាវមគ្គោ។ សោ ហិ មុត្តំ ករោតិ អនេនាតិ មុត្តករណន្តិ វុច្ចតិ។ លោមោ កត្តីយតិ ឆិន្ទីយតិ ឥមាយាតិ **កត្តរិ**, តាយ វា, សុដ្ឋុ ទឡ្ហំ លោមំ ឌំសតីតិ **សណ្ឌាសោ**, សោយេវ **សណ្ឌាសកោ**, តេន វា, ខុរតិ លោមំ ឆិន្ទតីតិ **ខុរោ**, តេន វា សំហរាបេន្តិយាតិ សម្ពន្ធោ។ **សំហរាបេន្តិយា**តិ អបនេន្តិយាតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទំ

៨០៣. តតិយេ **មុត្តករណតលឃាតនេ**តិ មុត្តករណស្ស តលំ ហននំ បហរណំ មុត្តករណតលឃាតនំ, តស្មី មុត្តករណតលឃាតនេ និមិត្តភូតេ។ **តាវ មហន្ត**ន្តិ អតិវិយ មហន្តំ។ **កេសរេនាបី**តិ កិញ្ជក្ខេនាបិ។ សោ ហិ កេ ជលេ សរតិ បវត្តតីតិ កេសរោតិ វុច្ចតិ។

៨០៥. **គណ្ឌុំ វា**តិ បីឡកំ វា។ **វណំ វា**តិ អរុំ វាតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

៨០៦. ចតុត្ថេ រញ្ញោ ឱរោធា **រាជោរោធា**, បុរាណេ រាជោរោធា **បុរាណរាជោរោធា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បុរាណេ”តិអាទិ។ “គិហិភាវេ”តិ ឥមិនា បុរាណេតិ ឯត្ថ ណបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **ចិរាចិរ**ន្តិ និបាតបដិរូបកំ។ តេន វុត្តំ “ចិរេន ចិរេនា”តិ។ “សក្កោថា”តិ ឥមិនា កថំ តុម្ហេ រាគចិត្តំ បដិហនិត្វា អត្តានំ **ធារេថ** ធារេតុំ សក្កោថាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អនារោចិតេបី**តិ ភូតតោ អនារោចិតេបិ។

៨០៧. **ជតុនា**តិ លាខាយ។ **បដ្ឋទណ្ឌកេ**តិ បដុភាវេន ឋាតិ បវត្តតីតិ **បដ្ឋោ**, សោយេវ ទណ្ឌោ **បដ្ឋទណ្ឌោ**, តស្ស បវេសនំ បដ្ឋទណ្ឌកំ, តស្មី និមិត្តភូតេ។ **ឯត**ន្តិ “ជតុមដ្ឋកេ”តិ ឯតំ វចនន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

៨១០. បញ្ចមេ “**អតិគម្ភីរ**”ន្តិបទំ កិរិយាវិសេសនន្តិ អាហ “អតិអន្តោ បវេសេត្វា”តិ។ “ឧទកេន ធោវនំ កុរុមានា”តិ ឥមិនា “**ឧទកសុទ្ធិក**”ន្តិបទស្ស ឧទកេន សុទ្ធិយា ករណន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។

៨១២. **ទ្វង្គុលបព្ពបរម**ន្តិ ឯត្ថ ទ្វេ អង្គុលានិ ច ទ្វេ បព្ពានិ ច ទ្វង្គុលបព្ពំ, ឧត្តរបទេ បុព្ពបទលោបោ។ ទ្វង្គុលបព្ពំ បរមំ បមាណំ ឯតស្ស ឧទកសុទ្ធិកស្សាតិ ទ្វង្គុលបព្ពបរមំ។ វិត្ថារតោ ទ្វង្គុលបរមំ, គម្ភីរតោ ទ្វិបព្ពបរមន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ តេនាហ “វិត្ថារតោ”តិអាទិ។ អង្គុលំ បវេសេន្តិយាតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ “ចតុន្នំ វា”តិ ឥទំ ឧក្កដ្ឋវសេន វុត្តំ, តិណ្ណម្បិ បព្ពំ ន វដ្ដតិ, ចតុន្នំ បន បគេវាតិ អត្ថោតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ

៨១៥. ឆដ្ឋេ ភត្តស្ស វិស្សជ្ជនំ **ភត្តវិស្សគ្គោ**តិ វុត្តេ ភត្តកិច្ចន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ភត្តកិច្ច”ន្តិ។ បានីយសទ្ទេន បានីយថាលកំ គហេតព្ពំ , វិធូបនសទ្ទេន ពីជនី គហេតព្ពា, **ឧប**សទ្ទោ សមីបត្ថោតិ សព្ពំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកេន ហត្ថេនា”តិអាទិ។ “**អច្ចាវទតី**”តិបទស្ស អតិក្កមិត្វា វទនាការំ ទស្សេតិ “បុព្ពេបី”តិអាទិនា។

៨១៧. “សុទ្ធឧទកំ វា ហោតូ”តិអាទិនា “បានីយេនា”តិ វចនំ ឧបលក្ខណំ នាមាតិ ទស្សេតិ។ **ទធិមត្ថូ**តិ ទធិមណ្ឌំ ទធិនោ សារោ, ទធិម្ហិ បសន្នោទកន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **រសោ**តិ មច្ឆរសោ មំសរសោ។ “អន្តមសោ ចីវរកណ្ណោបី”តិ ឥមិនា “វិធូបនេនា”តិ វចនំ និទស្សនំ នាមាតិ ទស្សេតិ។

៨១៨. **ទេតី**តិ សយំ ទេតិ។ **ទាបេតី**តិ អញ្ញេន ទាបេតិ។ **ឧភយម្បី**តិ បានីយវិធូបនទ្វយម្បីតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទំ

៨២២. សត្តមេ “បយោគទុក្កដំ នាមា”តិ ឥមិនា ហេដ្ឋា វុត្តេសុ អដ្ឋសុ ទុក្កដេសុ បុព្ពបយោគទុក្កដំ ទស្សេតិ។ ន កេវលំ បុព្ពបយោគទុក្កដំ ឯត្តកមេវ, អថ ខោ អញ្ញម្បិ ពហុ ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “តស្មា”តិអាទិ។ **សង្ឃុដ្ឋនេសុបី**តិ វិលោឡនេសុបិ។ **ទន្តេហិ សង្ខាទតី**តិ ទន្តេហិ ចុណ្ណវិចុណ្ណំ ករោតិ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មិំ សិក្ខាបទេ, អញ្ញាយ ភិក្ខុនិយា ការាបេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ “អញ្ញាយា”តិបទំ “វិញ្ញាបេត្វា”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ **មាតរម្បី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទោ អញ្ញំ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ជន្តិយា បគេវាតិ ទស្សេតិ។ **តាយ វា**តិ វិញ្ញាបិតភិក្ខុនិយា វា។ **តន្តិ** អាមកធញ្ញំ។ **តន្តិ** មហាបច្ចរិយំ វុត្តវចនំ។ **បុព្ពាបរវិរុទ្ធ**ន្តិ បុព្ពាបរតោ វិរុទ្ធំ។ “អញ្ញាយ...បេ.... ទុក្កដមេវា”តិ បុព្ពវចនេ ទុក្កដមេវ វុត្តំ, បុន “អញ្ញាយ...បេ.... ទុក្កដ”ន្តិ ច បច្ឆិមវចនេ បាចិត្តិយញ្ច ទុក្កដញ្ច វុត្តំ, តស្មា បុព្ពាបរវិរុទ្ធន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

៨២៣. លព្ភមានំ អាមកធញ្ញន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ញំ វា យំកិញ្ចី**តិ មុគ្គមាសាទីហិ វា លាពុកុម្ភណ្ឌាទីហិ វា អញ្ញំ យំកិញ្ចិ តិលាទី វាតិ។ សត្តមំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទំ

៨២៤. អដ្ឋមេ **និព្ពិដ្ឋរាជភដោ**តិ ឯត្ថ ឧត្តរបទស្ស ឆដ្ឋីសមាសញ្ច បុព្ពបទេន ពាហិរត្ថសមាសញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “និព្ពិដ្ឋោ”តិអាទិ។ តត្ថ “រញ្ញោ ភតី”តិ ឥមិនា រញ្ញោ ភដោ **រាជភដោ**តិ ឆដ្ឋីសមាសំ ទស្សេតិ, “ឯតេនា”តិ ឥមិនា ពាហិរត្ថសមាសំ។ **និព្ពិដ្ឋោ**តិ និវិដ្ឋោ បតិដ្ឋាបិតោតិ អត្ថោ។ **កេណី**តិ រញ្ញោ ទាតព្ពស្ស អាយស្សេតមធិវចនំ។ **ឯតេនា**តិ ព្រាហ្មណេន។ **តតោ**តិ ឋានន្តរតោ។ ភដសង្ខាតាយ កេណិយា បថត្តា ការណត្តា ឋានន្តរំ **ភដបថ**ន្តិ អាហ “តំយេវ ឋានន្តរ”ន្តិ។

៨២៦. **ចត្តារិបិ វត្ថូនី**តិ ឧច្ចារាទីនិ។ **បាដេក្ក**ន្តិ បដិវិសុំ ឯកេកមេវ។ **ឧច្ចារំ វា**តិអាទីសុ វាសទ្ទេន ទន្តកដ្ឋាទយោបិ គហេតព្ពាតិ អាហ “ទន្តកដ្ឋ...បេ.... បាចិត្តិយមេវា”តិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ឧច្ចារាទីសូតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. នវមសិក្ខាបទំ

៨៣០. នវមេ **រោបិមហរិតដ្ឋានេ**តិ រោបិមដ្ឋានេ ច ហរិតដ្ឋានេ ច។ រោបិយតិ អស្មិន្តិ រោបិយំ, តំយេវ **រោបិមំ** យការស្ស មការំ កត្វា។ **ឯតានី**តិ ឧច្ចារាទីនិ។ **សព្ពេស**ន្តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ។ **យត្ថ បនា**តិ យស្មិំ ខេត្តេតិ។ នវមំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

៨៣៥. ទសមេ **សោណ្ឌា វា**តិ សុរាសោណ្ឌា វា។ **មោរោ**តិ មយូរោ។ **សុវោ**តិ សុកោ។ **មក្កដោ**តិ វានរោ។ អាទិសទ្ទេន សប្បាទយោ សង្គណ្ហាតិ, មក្កដាទយោបិ នច្ចន្តូតិ សម្ពន្ធោ។ **អសំយតភិក្ខូន**ន្តិ វាចសិកកម្មេ អសំយតានំ ភិក្ខូនំ, ធម្មភាណកគីតំ វា ហោតូតិ យោជនា។ តន្តិយា កុណេន ពទ្ធា **តន្តិពទ្ធា**។ “ភិ”ន្តិសង្ខាតោ រាសទ្ទោ ឯតិស្សាតិ **ភេរិ**។ កុដេន កតា ភេរិ **កុដភេរិ**, តាយ វាទិតំ **កុដភេរិវាទិតំ**, តំ វា។ **ឧទកភេរី**តិ ឧទកេន បក្ខិត្តា ភេរិ, តាយ វាទិតម្បិ ហោតូតិ សម្ពន្ធោ។

៨៣៦. **តេសំយេវា**តិ យេសំ នច្ចំ បស្សតិ, តេសំយេវ។ យទិ បន នច្ចគីតវាទិតេ វិសុំ វិសុំ បស្សតិ សុណាតិ, បាដេក្កា អាបត្តិយោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **អញ្ញតោ**តិ អញ្ញតោ ទេសតោ, បស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ “ឱលោកេត្វា”តិ បទេ អបេក្ខិតេ ឧបយោគត្ថេ តោបច្ចយោ ហោតិ។ អញ្ញំ ឱលោកេត្វាតិ ហិ អត្ថោ។ អញ្ញតោ វាទេន្តេ បស្សតីតិ យោជនា។ ភិក្ខុនី ន លភតីតិ សម្ពន្ធោ។ អញ្ញេ វត្តុម្បីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបហារ**ន្តិ បូជំ។ **ឧបដ្ឋាន**ន្តិ បារិចរិយំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ សយំ នច្ចាទីសុ។

៨៣៧. **អន្តរារាមេ វា**តិ អារាមស្ស អន្តរេ វា។ **ពាហិអារាមេ វា**តិ អារាមស្ស ពហិ វា។ **អញ្ញេន វា**តិ សលាកភត្តាទីហិ អញ្ញេន វា។ **តាទិសេនា**តិ យាទិសោ ចោរាទិឧបទ្ទវោ, តាទិសេនាតិ។ ទសមំ។

លសុណវគ្គោ បឋមោ។

២. អន្ធការវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៨៣៩. អន្ធការវគ្គស្ស បឋមេ **អប្បទីបេ**តិ ឧបលក្ខណវសេន វុត្តត្តា អញ្ញេបិ អាលោកា គហេតព្ពាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បទីបចន្ទសូរិយអគ្គីសូ”តិអាទិ។ **អស្សា**តិ “អប្បទីបេ”តិបទស្ស។

៨៤១. នរហោអស្សាទាបេក្ខា ហុត្វា ច រស្សាទតោ អញ្ញវិហិតាវ ហុត្វា ចាតិ យោជនា។ តមិនា “សន្តិដ្ឋតិ វា សល្លបតិ វា”តិ បទេ កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។ **ទានេន វា** និមិត្តភូតេន, **បូជាយ វា** និមិត្តភូតាយ មន្តេតីតិ យោជនាតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

៨៤២. ទុតិយេ តទមេវ បទំ នានន្តិ សម្ពន្ធោតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទំ

៨៤៦. តតិយេ “តទមេវា”តិ បទំ អនុវត្តេតព្ពំ។ **តាទិសមេវា**តិ បឋមសទិសមេវាតិ អត្ថោតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

៨៥០. ចតុត្ថេ កណ្ណស្ស សមីបំ **និកណ្ណំ**, តមេវ **និកណ្ណិក**ន្តិ វុត្តេ កណ្ណមូលន្តិ អាហ “កណ្ណមូលំ វុច្ចតី”តិ។ “កណ្ណមូលេ”តិ តមិនា “និកណ្ណិក”ន្តិ ឯត្ថ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ ទស្សេតិ។ **អាហរណត្ថាយា**តិ អាហរាបនត្ថាយាតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

៨៥៤. បញ្ចមេ **តេសន្តិ** ឃរសាមិកានំ។ **ឃរម្បី**តិ ន កេវលំ អាសនមេវ, ឃរម្បិ សោធេមាតិ អត្ថោ។ **តតោ**តិ បរិវិតក្កនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។

៨៥៨. ចោរា វា ឧដ្ឋិតា ហោន្តីតិ យោជនាតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ

៨៦០. ឆដ្ឋេ **អភិនិសីទេយ្យា**តិ ឯត្ថ អភិសទ្ទោ ឧបសគ្គមត្តោវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “និសីទេយ្យា”តិ។ ឯសេវ នយោ **អភិនិបជ្ជេយ្យា**តិ ឯត្ថាបិ។ ទ្វេ អាបត្តិយោតិ សម្ពន្ធោតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទំ

៨៦៤. សត្តមេ **សព្ព**ន្តិ សកលំ វត្តព្ពវចនន្តិ។ សត្តមំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទំ

៨៦៩. អដ្ឋមេ អនុក្តានវចនំ នត្ថីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. នវមសិក្ខាបទំ

៨៧៥. នវមេ **អភិសបេយ្យា**តិ ឯត្ថ សបធាតុស្ស អក្កោសនត្ថំ អន្តោកត្វា ករធាតុយា អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សបថំករេយ្យា”តិ។ **និរយេ និព្ពត្តាម្ហី**តិ អហំ និរយេ និព្ពត្តា អម្ហីតិ យោជនា។ **និរយេ និព្ពត្តតូ**តិ ឯសា ភិក្ខុនី និរយេ និព្ពត្តតូតិ យោជនា។ **ឦទិសា ហោតូ**តិ មម សទិសា ហោតូតិ អត្ថោ។ **កាណា**តិ ឯកក្ខិកាណា, ទ្វក្ខិកាណា វា។ **កុណី**តិ ហត្ថបាទាទិវង្កា។

៨៧៨. **ឯទិសា**តិ វិប្បាទិជាតិកា។ **វិរមស្សូ**តិ វិរមាហិ។ **អទ្ធា**តិ ធុវន្តិ។ នវមំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

៨៧៩. ទសមេ អនុត្តានង្ហានំ នត្ថីតិ។ ទសមំ។

អន្ធការវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. នគ្គវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៨៨៣. នគ្គវគ្គស្ស បឋមេ **ព្រហ្មចរិយេន ចិណ្ណេនា**តិ ចិណ្ណេន ព្រហ្មចរិយេន កី នុ ខោ នាមាតិ អត្ថោ។ “ព្រហ្មចរិយស្ស ចរណេនា”តិ ឥមិនា ចិណ្ណសទ្ទស្ស ចរណំ **ចិណ្ណ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ន អញ្ញំ ចីវរ”ន្តិ ឥមិនា ឯវត្ថំ ទស្សេតិ, អញ្ញត្ថាបោហនំ វាតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

៨៨៧. ទុតិយេ អនុត្តានង្ហានំ នត្ថីតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទំ

៨៩៣. តតិយេ **អនន្តរាយិកិនី**តិ ឯត្ថ នត្ថិ អន្តរាយោ ឯតិស្សាតិ អនន្តរាយា, សា ឯវ អនន្តរាយិកិនីតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អនន្តរាយា”តិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

៨៩៨. ចតុត្ថេ **បញ្ចាហ**ន្តិ សមាហារទិគុ, ណិកបច្ចយោ ស្វត្ថោ។ **សង្ឃាដិចារោ**តិឯត្ថ កេនដ្ឋេន សង្ឃាដិនាម, ចារសទ្ទោ កិមត្ថោតិ អាហ “បរិភោគវសេន វា”តិអាទិ។ តត្ថ **សង្ឃដិតដ្ឋេនា**តិ សំហរិតដ្ឋេន។ ឥមិនា “កេនដ្ឋេន សង្ឃាដិ នាមា”តិ បុច្ឆំ វិសជ្ជេតិ។ “បរិវត្តន”ន្តិ ឥមិនា “ចារសទ្ទោ កិមត្ថោ”តិ ចោទនំ បរិហរតិ។ **បញ្ចសូ**តិ តិចីវរំ ឧទកសាដិកា សំកច្ចិកាតិ បញ្ចសូតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

៩០៣. បញ្ចមេ “ចីវរសង្កមនីយ”ន្តិឯត្ថ សង្កមេតព្ពំ បដិទាតព្ពន្តិ **សង្កមនីយ**ន្តិ កមុជាតុស្ស បដិទានត្ថញ្ច អនីយសទ្ទស្ស កម្មត្ថញ្ច, ‘ចីវរញ្ច តំ សង្កមនីយញ្ចា’តិ **ចីវរសង្កមនីយ**ន្តិ វិសេសនបរបទភាវញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “សង្កមេតព្ពំ ចីវរ”ន្តិ។ តត្ថ “សង្កមេតព្ពំ ចីវរ”ន្តិ ឥមិនា កម្មត្ថញ្ច វិសេសនបរបទភាវញ្ច ទស្សេតិ។ “បដិទាតព្ពចីវរ”ន្តិ ឥមិនា កមុជាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ អធិប្បាយវសេនាតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ

៩០៩. ឆដ្ឋេ “អញ្ញំ បរិក្ខារ”ន្តិឯត្ថ បរិក្ខារស្ស សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “យំកិញ្ចី”តិអាទិ។ យំកិញ្ចិ អញ្ញតរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កិត្តកំអគ្ឃនក**ន្តិ កី បមាណេន អគ្ឃេន អរហំ ចីវរំ។ **ទាតុកាមត្ថា**តិ គុម្ហេ ទាតុកាមា ភវថាតិ អត្ថោ។ **កតិបាហេនា**តិ កតិបយានិ អហានិ កតិបាហំ, យការលោបោ។ **កតិបយ**សទ្ទោហិ ទ្វិតិវាចកោ វុឡ្ហិសទ្ទោ , តេន កតិបាហេន។ **សមគ្ឃ**ន្តិ អប្បគ្ឃំ។ **សំ**សទ្ទោ ហិ អប្បត្ថវាចកោតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទំ

៩១១. សត្តមេ **“វិបក្កមីសូ”**តិ ឯត្ថ វិវិធំ ឋានំ បក្កមីសូតិ ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថ តត្ថ អគមំសូ”តិ។ អម្ហាកម្បិ អាគមនន្តិ សម្ពន្ធោ។

៨១៥. **កតិបាហេន ឧប្បជ្ជិស្សតីតិ** កតិបាហេន ចីវរំ ឧប្បជ្ជិស្សតិ។ **តតោតិ** តស្មិំ ចីវរុប្បជ្ជនកាលេតិ។ សត្តមំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទំ

៨១៦. អដ្ឋមេ យេ នាដកំ នាដេន្តិ, តេ **នដា** នាមាតិ យោជនា។ ឥមិនា នដកំ នាដេន្តីតិ **នដាតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ យេ នច្ចន្តិ, តេ នាដកា នាមាតិ យោជនា។ ឥមិនា សយំ នដន្តីតិ **នាដកាតិ** វចនត្ថំ ទីបេតិ។ **វំសវរត្តាទីសូតិ** ឯត្ថ **វំសោ** នាម វេណុ។ **វរត្តា** នាម នទ្ធិកា។ អាទិសទ្ទេន រជ្ជុអាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ យេ លង្ឃនកម្មំ ករោន្តិ, តេ **លង្ឃកា** នាមាតិ យោជនា។ **មាយាការាតិ** ឯត្ថ មាយា នាម មយនាមកេន អសុរេន សុរេ ចលយិតុំ កតត្តា មយស្ស ឯសាតិ មាយា, តំ ករោតីតិ មាយាការោ, មយនាមកោ អសុរោយេវ។ អញ្ញេ បន វុឡ្ហិវសេន “មាយាការា”តិ វុច្ចន្តិ។ សោកេន ឈាយនំ ឧឃ្ឃនំ **សោកជ្ឈាយំ**, សុរានំ សោកជ្ឈាយំ ករោតីតិ **សោកជ្ឈាយិកោ**, មយនាមកោ អសុរោយេវ។ អញ្ញេ បន វុឡ្ហិវសេន “សោកជ្ឈាយិកា”តិ វុច្ចន្តិ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សោកជ្ឈាយិកា នាម មាយាការា”តិ។ **កុម្ភថុណិកា នាមាតិ** ឯត្ថ វិស្សជ្ជត្តា ថវិយតីតិ **ថុណោ**, សទ្ទោ។ កុម្ភស្ស ថុណោ **កុម្ភថុណោ**។ តេន កីឡន្តីតិ **កុម្ភថុណិកា**, ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេតិ “ឃដកេន កីឡនកា”តិ ឥមិនា។ **ពិម្ពិសកន្តិ** ចតុរស្សអម្ពណតាឡនំ, តំ វាទេន្តីតិ **ពិម្ពិសកវាទកាតិ**។ អដ្ឋមំ។

៩. នវមសិក្ខាបទំ

៨២១. នវមេ **តេសន្តិ** យេ “ន មយំ អយ្យេ សក្កោមា”តិ វទន្តិ, តេសំ។ **ទស្សតីតិ** អដ្ឋាទស្សតីតិ។ នវមំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

៨២៧. ទសមេ **យស្សាតិ** កថិនស្ស។ **ឧព្ភារមូលកោតិ** ឧទ្ធារមូលកោ។ **សទ្ធាបរិបាលនត្ថន្តិ** កថិនុទ្ធារំ យាចន្តស្ស សទ្ធាយ បរិបាលនត្ថន្តិ។ ទសមំ។

នគ្គវគ្គោ តតិយោ។

៤. តុវដ្ដវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៨៣៣. តុវដ្ដវគ្គស្ស បឋមេ “តុវដ្ដ និបជ្ជាយ”ន្តិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៨ ដការន្តធាតុ) វុត្តត្តា “តុវដ្ដេយ្យុន្តិ និបជ្ជេយ្យុ”ន្តិ វុត្តន្តិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

៨៣៧. ទុតិយេ **ឯកត្ថរណបាវុរណន្តិ**ឯត្ថ ឧត្តរបទានំ ទ្វន្ទភាវំ, បុព្ពបទេន ច ពាហិរត្ថសមាសភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឯក”ន្តិអាទិ។ តត្ថ ចេវ, ចសទ្ទោហិ ទ្វន្ទភាវំ ទីបេតិ, “ឯតាស”ន្តិឥមិនា ពាហិរត្ថសមាសភាវំ។ **ឯតន្តិ** “ឯកត្ថរណបាវុរណា”តិ ឯតំ នាមន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទំ

៨៤១. តតិយេ **ឧឡារកុលាតិ** ជាតិសេដ្ឋកុលា, ឥស្សរិយភោគាទីហិ វា វិបុលកុលា។ **គុណេហីតិ** សីលាទិគុណេហិ។ “ឧឡារាតិ សម្ភាវិតា”តិ ឥមិនា ឥតិលោបគុល្យាធិករណសមាសំ ទស្សេតិ។

“អភិភូតា”តិ ឥមិនា **“អបកតា”**តិ ឯត្ថ ករធាតុ សព្ពធាត្វត្ថវាចីបិ ឥធ អបបុព្ពត្តា វិសេសតោ អភិភវនត្ថេ វត្តតីតិ ទស្សេតិ។ **ឯតាសន្តិ** ភិក្ខុនីនំ។ “សញ្ញាបយមានា”តិ ឥមិនា សញ្ញាបនំ **សញ្ញត្តីតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ហេតូទាហរណាទីហីតិ** ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន ឧបមាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ “វិវិធេហិ នយេហិ ញាបនា”តិ ឥមិនា វិវិធេហិ ញាបនំ **វិញ្ញត្តីតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

៨៤៣. ចង្កមនេ បទវារគណនាយ អាបត្តិយា ន ការេតព្ពោតិ អាហ “និវត្តនគណនាយា”តិ។ **បទាទិគណនាយា**តិ បទអនុបទាទិគណនាយាតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

៨៤៨. ចតុត្ថេ អនុត្តានង្ហានំ នត្ថីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

៨៥២. បញ្ចមេ អាណត្តា ភិក្ខុនីតិ យោជនា។ ឥទញ្ច បច្ចាសន្នវសេន វុត្តំ យំកិញ្ចិបិ អាណាបេតុំ សក្កុណេយ្យត្តាតិ។ បញ្ចមំ។

៦-៩. ឆដ្ឋាទិសិក្ខាបទំ

៨៥៥. ឆដ្ឋ-សត្តម-អដ្ឋម-នវមេសុ អនុត្តានវចនំ នត្ថីតិ។ ឆដ្ឋ សត្តម អដ្ឋម នវមានិ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

៨៧៣. ទសមេ **អហុន្ទរិកា**តិ តស្មិំ កាលេ, ទេសេ វា សម្ពាធស្ស នាមមេតន្តិ អាហ “អហុន្ទរិកាតិ សម្ពាធា”តិ។

៨៧៥. យថា “ឧត្តរិឆប្បញ្ចវាចាហី”តិ (បាចិ. ៦២-៦៥) ឯត្ថ បញ្ចសទ្ទោ ន កោចិ អត្ថោ, វាចាសិលិដ្ឋត្តំ លោកវោហារវសេន វុត្តោ, ន ឯវមិធ, ឥធ បន អត្ថោ អត្ថិ, បញ្ច យោជនានិ គច្ឆន្តិយាបិ អនាបត្តិយេវាតិ អាហ “បវារេត្វា…បេ…. អនាបត្តី”តិ។ **បច្ចាគច្ឆតី**តិ បដិនិវត្តេត្វា អាគច្ឆតីតិ។ ទសមំ។

តុវដ្ដវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. ចិត្តាគារវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

៨៧៨. ចិត្តាគារវគ្គស្ស បឋមេ រញ្ញោ កីឡនដ្ឋានំ អគារំ **រាជាគារ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “រញ្ញោ កីឡនឃរ”ន្តិ។ ចិត្តំ អគារំ **ចិត្តាគារំ។ អារាម**ន្តិ នគរតោ នាតិទូរអារាមោតិ អាហ “ឧបវន”ន្តិ។ **ឧយ្យាន**ន្តិ សម្បន្នបុប្ផផលតាយ ឧទ្ធំ ឧល្លោកេត្វា មនុស្សា យន្តិ គច្ឆន្តិ ឯត្ថាតិ ឧយ្យានំ។ **បោក្ខរណិ**ន្តិ បោក្ខរំ បទុមំ នេតីតិ បោក្ខរណី។ **បញ្ចបី**តិ រាជាគារាទីនិ បញ្ចបិ។ **សព្ពត្ថា**តិ ទស្សនត្ថាយ គមនេ ច គន្ត្វា បស្សនេ ចាតិ សព្ពេសុ។

៨៨១. “អជ្ឈារាមេ”តិអាទិនា អារាមេ ឋិតាយ អារាមតោ ពហិ កតេ រាជាគារាទិកេ បស្សន្តិយាបិ អនាបត្តីតិ ទស្សេតិ។ **តានី**តិ រាជាគារាទីនីតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

៨៨២. ទុតិយេ អនុត្តានង្ហានំ នត្ថីតិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទំ

៨៨៨. តតិយេ **យត្តក**ន្តិ យត្តកំ សុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ឆិត**ន្តិ កឌ្ឍិតំ។ **តស្មិ**ន្តិ តត្តកេ សុត្តេតិ សម្ពន្ធោ។ **តក្កម្ហី**តិ ឯត្ថ **តក្កោ**តិ ឯកោ អយោមយោ សុត្តកន្តនស្ស ឧបករណវិសេសោ។ សោ ហិ តកីយតិ សុត្តំ ពន្ធីយតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា តក្កោតិ វុច្ចតិ, តស្មិំ។ **កន្តនតោ**តិ កន្តីយតេ កប្បាសាទិភាវស្ស ឆិន្ទីយតេ កន្តនំ, តតោ។

៨៨៩. ទសិកសុត្តាទិន្តិ ឯត្ថ **ទសា**តិ វត្ថស្សាវយវោ។ សោ ហិ ទិយ្យតិ អវខណ្ឌីយតីតិ ទសាតិ វុច្ចតិ, តស្សំ ទសាយំ បវត្តំ **ទសិកំ,** តមេវ សុត្តំ **ទសិកសុត្តំ**។ អាទិសទ្ទេន វត្ថមានំ ទុក្កន្តិតសុត្តាទី សង្គណ្ហាតីតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

៨៩២. ចតុត្ថេ **អាទី កត្វា**តិ ជោវនាទីនិ អាទី កត្វា។ **ខាទនីយាទីសូ**តិ បូវខាទនីយាទីសុ។ **រូបគណនាយា**តិ បូវាទីនំ សណ្ឋានគណនាយ។

៨៩៣. យាគុបានេត្ថ យាគុសង្ខាតេ បានេ។ **តេស**ន្តិ មនុស្សានំ។ **វេយ្យាវច្ចករដ្ឋានេ ឋបេត្វា**តិ មាតាបិតរោ អត្តនោ វេយ្យាវច្ចករដ្ឋានេ ឋបេត្វាតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

៨៩៦. បញ្ចមេ **វិនិច្ឆិនន្តី**តិ អធិករណំ វិនិច្ឆិនន្តី ភិក្ខុនីតិ យោជនាតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ

៨៩៩. ឆដ្ឋេ អនុត្តានវចនំ នត្ថីតិ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទំ

១០០៧. សត្តមេ “បុន បរិយាយេ”តិ ឯត្ថ **បរិយាយ**សទ្ទោ វារវេវចនោតិ អាហ “បុន វារេ”តិ។ **មហគ្ឃចីវរ**ន្តិ មហគ្ឃំ អាវសថចីវរន្តិ។ សត្តមំ។

៨. អដ្ឋមសិក្ខាបទំ

១០០៨. អដ្ឋមេ **អនិស្សជ្ជិត្វា**តិ ឯត្ថ ព្រហ្មទេយ្យេន ន អនិស្សជ្ជនំ, អថ ខោ តាវកាលិកមេវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “រក្ខនត្ថាយា”តិអាទិ។

១០១២. បដិជគ្គិកន្តិ រក្ខណកំ។ **វចីភេទ**ន្តិ “បដិជគ្គាហី”តិ វចីភេទំ។ **វដ្ដេ**តិ វិជិតេ។ តញ្ហិ វបន្តិ គាម និគមាទយោ តិដ្ឋន្តិ ឯត្ថាតិ **វដ្ដ**ន្តិ វុច្ចតីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. នវមសិក្ខាបទំ

១០១៥. នវមេ សិប្បសទ្ទោ បច្ចេកំ យោជេតព្ពោ “ហត្ថិសិប្បញ្ច អស្សសិប្បញ្ច រថសិប្បញ្ច ធនុសិប្បញ្ច ថរុសិប្បញ្ចា”តិ។ តត្ថ **ថរុសិប្ប**ន្តិ អសិគីឡនសិប្បំ។ មន្តសទ្ទោបិ បច្ចេកំ យោជេតព្ពោ “អាថព្ពណមន្តោ ច ខីលនមន្តោ ច វសីករណមន្តោ ច សោសាបនមន្តោ ចា”តិ។ តត្ថ **អាថព្ពណមន្តោ**តិ អាថព្ពណវេទេន វិហិតោ បរូបឃាតករោ មន្តោ។ **ខីលនមន្តោ**តិ សារទារុខីលំ មន្តេន ជប្បិត្វា បថវិយំ និខណិត្វា ធារណមន្តោ។ **វសីករណមន្តោ**តិ មន្តេន ជប្បិត្វា បរស្ស ឧម្មត្តភាវមាបន្នករណោ មន្តោ។ **សោសាបនមន្តោ**តិ បរស្ស មំសលោហិតាទិសោសាបនមន្តោ។ **អគទបយោគោ**តិ ភុសវិសស្ស បយោជនំ។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញេបិ បរូបឃាតករណេ សិប្បេ សង្គណ្ហាតិ។ **យក្ខបរិត្ត**ន្តិ យក្ខេហិ សមន្តតោ តាណំ។ **នាគមណ្ឌល**ន្តិ សប្បានំ បវេសននិវារណត្ថំ មណ្ឌលពន្ធមន្តោ។ អាទិសទ្ទេន វិសបដិហនានមន្តាទយោ សង្គណ្ហាតីតិ។ នវមំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

១០១៨. ទសមេ អនុត្តានវចនំ នត្ថីតិ។ ទសមំ។

ចិត្តាគារវគ្គោ បញ្ចមោ។

៦. អារាមវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

១០២៥. អារាមវគ្គស្ស បឋមេ **ឧបចារន្តិ** អបរិក្ខិត្តស្ស អារាមស្ស បរិក្ខេបារហដ្ឋានំ ឧបចារំ។

១០២៧. "សីសានុលោកិកា"តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ ភិក្ខុនីនមេវ សីសន្តិ អាហ "ភិក្ខុនីន"ន្តិ។ **យត្ថាតិ** យស្មឹ ឋានេតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

១០២៨. ទុតិយេ **អព្ភន្តរេតិ** អព្ភន្តរេ បរិយាបន្នោ, ជាតោ វា។ "សង្កាមេសី"តិ ឥមិនា **សំហរីតិ** ឯត្ថ ហរធាតុយា សង្កមនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ន្ហាបិតាតិ** កប្បកា។ តេ ហិ នហាបេន្តិ សោចាបេន្តីតិ ន្ហាបិតាតិ វុច្ចន្តិ។ **តន្តិ** កាសាវនិវាសនន្តិ។ ទុតិយំ។

៣-៤. តតិយ-ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

១០៣៦. តតិយចតុត្ថេសុ អនុត្តានដ្ឋានំ នត្ថីតិ។ តតិយចតុត្ថានិ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

១០៤៣. បញ្ចមេ "កុលេ មច្ឆរោ"តិ ឯត្ថ មច្ឆរនំ **មច្ឆរោតិ** វចនត្ថោ កាតព្វោ។ "តំ កុលំ អស្សទ្ធំ អប្បសន្ន"ន្តិ កុលស្ស អវណ្ណំ ភាសតីតិ យោជនា។ "ភិក្ខុនិយោ ទុស្សីលា បាបធម្មា"តិ ភិក្ខុនីនំ អវណ្ណំ ភាសតីតិ យោជនា។

១០៤៥. "សន្តំយេវ អាទីនវ"ន្តិ សម្ពន្ធិយា សម្ពន្ធំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "កុលស្ស វា ភិក្ខុនីនំ វា"តិ ឥមិនា ទ្វីសុ អញ្ញតរមេវ ន សម្ពន្ធោ ហោតិ, អថ ខោ ទ្វយម្បីតិ ទស្សេតីតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ

១០៤៨. ឆដ្ឋេ **ឱវាទាយាតិ** ឯត្ថ ន យោ វា សោ វា ឱវាទោ ហោតិ, អថ ខោ គរុធម្មោយេវាតិ អាហ "គរុធម្មត្ថាយា"តិ។ សហ វសតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា **សំវាសោតិ** វចនត្ថេន ឧបោសថបវារណា សំវាសោ នាមាតិ អាហ "ឧបោសថបវារណាបុច្ឆនត្ថាយា"តិ។ "បុច្ឆនត្ថាយា"តិ ឥមិនា **"សំវាសាយា"តិ** ឯត្ថ ឧត្តរបទលោបភាវំ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថាតិ** ភិក្ខុនិវិភង្គេ, សិក្ខាបទេ វា បាឡិយំ វាតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧-៩. សត្តម-អដ្ឋម-នវមសិក្ខាបទំ

១០៥៣. សត្តមដ្ឋមនវមេសុ អនុត្តានវចនំ នត្ថិ។ កេវលំ បន "ឥមិស្សាបី"តិ បទំ វិសេសោ, ឥមិស្សាបិ បាឡិយាតិ អត្ថោតិ។ សត្តមដ្ឋមនវមានិ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

១០៦២. ទសមេ ទ្វេ កាយា ឧបរិមកាយោ ហេដ្ឋិមកាយោតិ។ តត្ថ កដិតោ ឧទ្ធំ ឧបរិមកាយោ, ហេដ្ឋា ហេដ្ឋិមកាយោ។ តត្ថ "បសាខេ"តិ ឥទំ ហេដ្ឋិមកាយស្ស នាមន្តិ អាហ "អធោកាយេ"តិ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ **តតោតិ** អធោកាយតោ។ ឥមិនា បញ្ចមីពាហិរត្ថសមាសំ ទស្សេតិ។ រុក្ខស្ស សាខា បភិជ្ជិត្វា គតា វិយ ឧភោ ឩរូ បភិជ្ជិត្វា គតាតិ យោជនា។

១០៦៥. **ផាលេហីតិ** ឯត្ថ **ឥតិ**សទ្ទោ អាទ្យត្ថោ។ តេន "ធោវា"តិអាទីនិ ចត្តារិ បទានិ សង្គណ្ហាតិ។ **អាណត្តិទុក្កដានីតិ** ហេដ្ឋា វុត្តេសុ អដ្ឋសុ ទុក្កដេសុ វិនយទុក្កដមេវ។ **សេសេសូតិ** ភិន្ទនតោ សេសេសុ ផាលនាទីសូតិ។ ទសមំ។

អារាមវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

៧. គព្ភិនិវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

១០៦៩. គព្ភិនិវគ្គស្ស បឋមេ កុច្ឆិ បរិវេដ្ឋោ សត្តោ ឯតិស្សា អត្ថីតិ **កុច្ឆិបរិវដ្ឋសត្តា**។ "កុច្ឆិ"ន្តិបិ បាឋោ។ ត មិនា **គព្ភិនី**តិ ឯត្ថ គព្ភសទ្ទោ កុច្ឆិដ្ឋសត្តវាចកោតិ ទស្សេតិ។ គព្ភសទ្ទោ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ៩៤៤ គាថាយំ) ហិ កុច្ឆិដ្ឋសត្តេ ច កុច្ឆិម្ហិ ច ឱវរកេ ច វត្តតីតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

១០៧៣. ទុតិយេ ថញ្ញំ បិវតីតិ **បាយន្តោ,** ទារកោ, សោ ឯតិស្សា អត្ថីតិ **បាយន្តី**តិ ទស្សេន្តោ អាហ "ថញ្ញំ បាយមានិ"ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទំ

១០៧៧. តតិយេ **និក្ខវិស្សតី**តិ វដ្ដទុក្ខតោ និក្ខវិស្សតិ។

១០៧៩. **បាណាតិបាតា វេរមណិ**ន្តិ ឯត្ថ បាណាតិបាតា វិរមតិ ឥមាយាតិ **វេរមណី**តិ អត្ថេន សិក្ខាបទំ វេរមណិ នាមាតិ អាហ "បាណាតិបាតា វេរមណិសិក្ខាបទ"ន្តិ។ យំ តំ សិក្ខាបទន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថា**តិ "អទិន្នា ទានា វេរមណិ"ន្តិអាទីសុ សព្ពេសុ វាក្យេសុ។ បព្ពជិតាយ សាមណេរិយាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតាសូ**តិ ឆសុ សិក្ខាសូតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

១០៨៤. ចតុត្ថេ "វុដ្ឋានសម្មុតី"តិ បទំ "ហោតី"តិ បទេ កត្តា, "ទាតព្ពាយេវា"តិ បទេ កម្មន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥-៩. បញ្ចមាទិសិក្ខាបទំ

១០៩៥. បញ្ចមាទីសុ នវមបរិយោសានេសុ សិក្ខាបទេសុ អនុត្តានដ្ឋានំ នត្ថីតិ។ បញ្ចមឆដ្ឋសត្តមដ្ឋមនវមានិ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

១១១៦. ទសមេ **វូបកាសេយ្យា**តិ ឯត្ថ កាសធាតុយា គត្យត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "គច្ឆេយ្យា"តិ។ ទសមំ។

គព្ភិនិវគ្គោ សត្តមោ។

៨. កុមារិភូតវគ្គោ

១-២-៣. បឋម-ទុតិយ-តតិយសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

១១១៩. កុមារិភូតវគ្គស្ស បឋមទុតិយតតិយេសុ យា បន តា មហាសិក្ខមានាតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពបឋមា ទ្វេ មហាសិក្ខមានា**តិ គព្ភិនិវគ្គេ សព្ពាសំ សិក្ខមានានំ បឋមំ វុត្តា ទ្វេ មហាសិក្ខមានា។ **តា បនា**តិ មហាសិក្ខមានា បន។ **សិក្ខមានាឥច្ចេវ វត្តព្ពា**តិ សម្មុតិកម្មេសុ សាមញ្ញតោ វត្តព្ពា។ "គិហិគតា"តិ វា "កុមារិភូតា"តិ វា ន វត្តព្ពា, វទន្តិ ចេ, សម្មុតិកម្មំ កុប្បតីតិ អធិប្បាយោ។ **គិហិគតាយា**តិ ឯត្ថ គិហិគតា នាម បុរិសន្តរគតា វុច្ចតិ។ សា ហិ យស្មា បុរិសសង្ខាតេន គិហិនា គមិយិត្ថ, អជ្ឈាចារវសេន, គិហី វា គមិត្ថ, តស្មា គិហិគតាតិ វុច្ចតិ។ អយំ សិក្ខមានាតិ សម្ពន្ធោ។ **កុមារិភូតា** នាម សាមណេរា វុច្ចតិ។ សា ហិ យស្មា អគិហិគតត្តា កុមារី ហុត្វា ភូតា, កុមារិភាវំ វា ភូតា គតា, តស្មា កុមារិភូតាតិ វុច្ចតិ។ **តិស្សោបី**តិ គិហិគតា កុមារិភូតា មហាសិក្ខមានាតិ តិស្សោបិ។ **សិក្ខមានា**តិ សិក្ខំ មានេតីតិ សិក្ខមានាតិ។ បឋម ទុតិយ តតិយានិ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

១១៣៦. ចតុត្ថេ អនុត្តានវចនំ នត្ថីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

បញ្ចមេ ឯត្ថ សិក្ខាបទេ “សង្ឃេន បរិច្ឆិន្ទិតព្ពា”តិ យំ វចនំ វុត្តំ, តស្សាតិ យោជនាតិ។ បញ្ចមំ។

៦-៧-៨. ឆដ្ឋ-សត្តម-អដ្ឋមសិក្ខាបទំ

ឆដ្ឋសត្តមដ្ឋមេសុ អនុត្តានដ្ឋានំ នត្ថីតិ។ ឆដ្ឋសត្តមដ្ឋមានិ។

៩. នវមសិក្ខាបទំ

១១៥៨. នវមេ **អន្តោ**តិ អព្ភន្តរេ។ ឥមិនា អាត្តូបសគ្គស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ “សោក”ន្តិអាទិនា អន្តោ វាសេតិ បវេសេតីតិ **អាវាសា** ។ សោកំ អាវាសា **សោកាវាសា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ យរំ យរសាមិកា អាវិសន្តិ វិយ, ឯវំ អយម្បិ សោកំ អាវិសតីតិ យោជនា។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ **យន្តិ** សោកំ។ **ស្វាស្សា**តិ សោ អស្សា។ **សោ**តិ សោកោ។ **អស្សា**តិ សិក្ខមានាយ។ **អាវាសោ**តិ អាវាសោកាសោ។ “ឯទិសា អយ”ន្តិ ឥមិនា “អជានន្តី”តិ ឯត្ថ អជាននាការំ ទស្សេតីតិ។ នវមំ។

១០. ទសមសិក្ខាបទំ

១១៦២. ទសមេ **អនាបុច្ឆា**តិ ឯត្ថ ត្វាបច្ចយោ លោបោតិ អាហ “អនាបុច្ឆិត្វា”តិ។ **ទ្វិក្ខត្តុ**ន្តិ ទ្វេ វារេ។ **សកិ**ន្តិ ឯកវារំ។

១១៦៣. អបុព្ពំ សមុដ្ឋានសីសំ ឥមស្សាតិ **អបុព្ពសមុដ្ឋានសីសំ។ ទ្វីសុបិ ឋានេសូ**តិ វាចាតោ ច កាយវាចាតោ ចាតិ ទ្វីសុ ឋានេសុបិ។ **អននុជានាបេត្វា**តិ មាតាបិតូហិ ច សាមិកេន ច ន អនុជានាបេត្វាតិ។ ទសមំ។

១១. ឯកាទសមសិក្ខាបទំ

១១៦៧. ឯកាទសមេ **តត្ថា**តិ “បារិវាសិយឆន្ទទានេនា”តិ វចនេ។ **អញ្ញត្រា**តិ អញ្ញំ ឋានំ។

ឯកំ អជ្ឈេសន្តីតិ ឯកំ ភិក្ខុំ ធម្មកថនត្ថាយ និយ្យោជេន្តិ។ **អញ្ញំ បនា**តិ ឧបោសថិកតោ អញ្ញំ បនេ។

តត្រាតិ តេសុ ភិក្ខូសុ។ សុភាសុភំ នក្ខត្តំ បបតីតិ **នក្ខត្តបាឋកោ។ ទារុណ**ន្តិ កក្ខឡំ។ **តេ**តិ ភិក្ខូ។ **តស្សា**តិ នក្ខត្តបាឋកស្ស ភិក្ខុស្ស។ “នក្ខត្តំ បដិមានេន្តំ, អត្ថោ ពាលំ ឧបច្ចគា”តិជាតកបាឡិ (ជា. ១.១.៤៩)។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – នក្ខត្តំ បដិមានេន្តំ ពាលំ អត្ថោ ហិតំ ឧបច្ចគា ឧបសមីបេ អតិក្កមិត្វា អគាតិ។ ឯកាទសមំ។

១២. ទ្វាទសមសិក្ខាបទំ

១១៧០. ទ្វាទសមេ **នប្បហោតី**តិ ភិក្ខុនិយោ និវាសាបេតុំ ន សក្កោតីតិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣. តេរសមសិក្ខាបទំ

១១៧៥. តេរសមេ **ឯកំ វស្ស**ន្តិ ឯត្ថ វស្សសទ្ទោ សំវច្ឆរបរិយាយោ, ឧបយោគវចនញ្ច ភុម្មត្ថេ ហោតីតិ អាហ “ឯកស្មឹ សំវច្ឆរេ”តិ។ តេរសមំ។

កុមារិភូតវគ្គោ អដ្ឋមោ។

៩. ឆត្តុបាហនវគ្គោ

១. បឋមសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

១១៨១. ឆត្តវគ្គស្ស បឋមេ **កទ្ទមាទីនី**តិ ចិក្ខល្លាទីនិ។ អាទិសទ្ទេន ឧទកាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ **គច្ឆាទីនី**តិ ខុទ្ទបាទបាទីនិ។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញានិបិ ឆត្តំ ធារេតុំ អសក្កុណេយ្យានិ សម្ពាធដ្ឋានានិ សង្គណ្ហាតីតិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសិក្ខាបទំ

១១៨៤. ទុតិយេ **យានេនា**តិ យន្តិ ឥច្ឆិតដ្ឋានំ សុខេន គច្ឆន្តិ អនេនាតិ **យាន**ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសិក្ខាបទំ

១១៩១. តតិយេ “វិប្បកិរិយីសូ”តិ កិរិយាបទស្ស កត្តុនា អវិនាភាវតោ កត្តារំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “មណយោ”តិ។ **មណយោ**តិ ច រតនានីតិ។ តតិយំ។

៤. ចតុត្ថសិក្ខាបទំ

១១៩៤. ចតុត្ថេ **សីសូបកាទីសូ**តិ អាទិសទ្ទេន គីវូបកាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **យំ យ**ន្តិ អលង្ការន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បញ្ចមសិក្ខាបទំ

១១៩៨. បញ្ចមេ **គន្ធេន ចា**តិ គន្ធេតិ អត្តនោ វត្ថុំ សូចេតិ បកាសេតីតិ គន្ធោ។ **វណ្ណកេន ចា**តិ វិលេបនេន ច។ តញ្ហិ វណ្ណយតិ ឆវិសោភំ បកាសេតីតិ វណ្ណកន្តិ វុច្ចតិ។ ចសទ្ទេន សមាហារទ្វន្ទវាក្យំ ទីបេតីតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឆដ្ឋសិក្ខាបទំ

១២០២. ឆដ្ឋេ អនុត្តានវចនំ នត្ថីតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សត្តមសិក្ខាបទំ

១២០៨. សត្តមេ **ឧម្មទ្ទនេ**តិ ឧប្បីឡិត្វា មទ្ទនេ។ **សំពាហនេបី**តិ បុនប្បុនំ ពាហនេបីតិ។ សត្តមំ។

៨-១០. អដ្ឋមាទិសិក្ខាបទំ

១២១០. អដ្ឋមាទីសុ តីសុ អនុត្តានវចនំ នត្ថីតិ។ អដ្ឋមនវមទសមានិ។

១១. ឯកាទសមសិក្ខាបទំ

១២១៤. ឯកាទសមេ **អភិមុខមេវា**តិ អភិមុខេ ឯវ។ មុខស្ស ហិ អភិ **អភិមុខ**ន្តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ, សត្តមិយា អំការោ។ ឥមិនា **បុរតោ**តិ ឯត្ថ តោបច្ចយោ ភុម្មត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **ឧបចារ**ន្តិ ទ្វាទសហត្ថូបចារន្តិ។ ឯកាទសមំ។

១២. ទ្វាទសមសិក្ខាបទំ

១២១៩. ទ្វាទសមេ “អនោកាសកត”ន្តិបទស្ស អយុត្តសមាសភាវញ្ច វិសេសនបរបទពាហិរសមាសភាវញ្ច ទស្សេតុំ វុត្តំ “អកតឱកាស”ន្តិ។ ឱកាសោ ន កតោ យេនាតិ **អនោកាសកតោ**, ភិក្ខុ, តំ។ “អនិយមេត្វា”តិ ឥមិនា “អនោទិស្សា”តិ បទស្ស ត្វាបច្ចយន្តភាវំ ទស្សេតីតិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣. តេរសមសិក្ខាបទំ

១២២៦. តេរសមេ **ឧបចារេបី**តិ អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបារហដ្ឋានសង្ខាតេ ឧបចារេបិ។

១២២៧. “អច្ឆិន្នចីវរិកាយា”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ វិសេសោយេវាធិប្បេតោតិ អាហ “សង្កច្ចិកចីវរមេវា”តិ។ សមន្តតោ បុរិសានំ ទស្សនំ កន្តីយតិ ឆិន្ទីយតិ ឯត្ថាតិ **សង្កច្ចិ,** អធក្ខកឧព្ភនាភិដ្ឋានំ, សង្កច្ចេ និវសិតព្ពន្តិ **សំកច្ចិកំ,** តមេវ ចីវរន្តិ **សង្កច្ចិកចីវរ**ន្តិ។ តេរសមំ។

ឆត្តបាហនវគ្គោ នវមោ។

សព្ពានេវ សិក្ខាបទានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ តេហិ អឌ្ឍសីតិសតសិក្ខាបទេហិ, អបនេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

តត្រាតិ តេសុ ខុទ្ទកេសុ។ **ឯត្ថា**តិ ទសសុ សិក្ខាបទេសូតិ។

ភិក្ខុនិវិភង្គេ ខុទ្ទកវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

៥. បាដិទេសនីយសិក្ខាបទ-អត្ថយោជនា

ខុទ្ទកានំ អនន្តរា បាដិទេសនីយា នាម អដ្ឋ យេ ធម្មា សង្ខេបេនេវ សង្គហំ អារូឡ្ហា សង្គីតិការេហិ, តេសំ អដ្ឋន្នំ បាដិទេសនីយនាមកានំ ធម្មានំ សង្ខេបេនេវ ឯសា វណ្ណនា បវត្តតេតិ យោជនា។

១២២៨. **យា**និ សព្ពិតេលាទីនីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **ឯត្ថា**តិ អដ្ឋសុ បាដិទេសនីយេសុ។ **បាឡិវិនិមុត្តកេសូ**តិ បាឡិតោ វិនិមុត្តកេសុ។ **សព្ពេសូ**តិ អខិលេសុ សព្ពិតេលាទីសូតិ។

ភិក្ខុនិវិភង្គេ បាដិទេសនីយវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

បនាតិ បក្ខន្តរជោតកោ។ យេ ធម្មា ឧទ្ទិដ្ឋាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ បាដិទេសនីយានំ។ បុន **តេស**ន្តិ សេខិយអធិករណសមថធម្មានំ។

តន្តិ អត្ថវិនិច្ឆយំ, វិទូ **វទន្តី**តិ សម្ពន្ធោ។ យការោ បទសន្ធិករោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – តេសំ បាដិទេសនីយានំ អនន្តរា យេ ច សេខិយា បញ្ចសត្តតិ យេ ច ធម្មា, ចសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ, **អធិករណវ្ហយា** អធិករណសមថនាមកា សត្ត យេ ច ធម្មា ភគវតា ឧទ្ទិដ្ឋា, តេសំ សេខិយអធិករណសមថធម្មានំ យោ អត្ថវិនិច្ឆយោ វិភង្គេ មយា វុត្តោ, តាទិសមេវ តំ អត្ថវិនិច្ឆយំ ភិក្ខុនីនំ វិភង្គេបិ វិទូ វទន្តិ យស្មា, តស្មា តេសំ ធម្មានំ សេខិយអធិករណសមថធម្មានំ យា អត្ថវណ្ណនា តត្ថ មហាវិភង្គេ វិសុំ មយា ន វុត្តា។ ឥមា អត្ថវណ្ណនា **ឥធា**បិ ភិក្ខុនីនំ វិភង្គេបិ, បិសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ, មយា ន វុត្តាយេវាតិ។ នការោ ទ្វីសុ កិរិយាសុ យោជេតព្ពោ។

“សព្ពាសវបហំ មគ្គំ, បុញ្ញកម្មេន ថិមិនា;
ឧប្បាទេត្វា សសន្តានេ, សត្តា បស្សន្តុ និព្ពុតិ”ន្តិ។

អយំ គាថា ឯតរហិ បោត្ថកេសុ នត្ថិ, ដីកាសុ បន អត្ថិ។ តស្មា ឯវមេត្ថ យោជនា វេទិតព្ពា – **ឥមិនា បុញ្ញកម្មេន ច** វិភង្គវណ្ណនាយ កតេន ឥមិនា បុញ្ញកម្មេន ច អញ្ញេន បុញ្ញកម្មេន ច។ ចសទ្ទោ ហិ អវុត្តសម្បិណ្ឌនត្ថោ។ **សត្តា** សព្ពេ សត្តា **សព្ពាសវបហំ** សព្ពេសំ អាសវានំ វិឃាតកំ **មគ្គំ** អរហត្តមគ្គំ **សសន្តានេ** អត្តនោ និយកជ្ឈត្តេ **ឧប្បាទេត្វា** ជនេត្វា **និព្ពុតី** ខន្ធបរិនិព្ពានំ ញាណលោចនេន បស្សន្តូតិ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ភិក្ខុនិវិភង្គវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

ជាទិលញ្ឆិតនាមេន, នេកានំ វាចិតោ មយា;
ភិក្ខុនីនំ វិភង្គស្ស, សមត្តោ យោជនានយោតិ។

៚ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

មហាវគ្គយោជនា

១. មហាខន្ធកំ

១. ពោធិកថា

ឯវំ ភាគោ វិភង្គស្ស , កត្វាន យោជនានយំ;
មហាវគ្គខន្ធកស្ស, ករិស្សំ យោជនានយំ។

ឧភិន្នន្តិ ឧភយេសំ។ **បាតិមោក្ខាន**ន្តិ បាតិមោក្ខវិភង្គានំ។ បាតិមោក្ខគហណេន ហេត្ថ តេសំ វិភង្គោបិ គហិតោ អភេទេន វា ឧត្តរបទលោបវសេន វា។ **ខន្ធក**ន្តិ បញ្ញត្តិសមូហំ។ ខន្ធសទ្ទោ ហេត្ថ បញ្ញត្តិវាចកោ។ វិនយបញ្ញត្តិយោ វុច្ចន្តិ “ខន្ធោ”តិ។ តេសំ សមូហោ **ខន្ធកោ**។ អថវា **ខន្ធោ**តិ រាសិ។ ខន្ធសទ្ទោ ហិ រាសត្ថវាចកោ។ វិនយបញ្ញត្តិរាសិ វុច្ចតិ “ខន្ធោ”តិ។ កការោ បកាសកវាចកោ។ ខន្ធានំ វិនយបញ្ញត្តិរាសីនំ កោ បកាសកោតិ **ខន្ធកោ**, តំ ខន្ធកំ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – ឧភិន្នំ បាតិមោក្ខានំ សង្គីតិសមនន្តរំ **ខន្ធកោវិទា** ខន្ធកេសុ កុសលា មហាថេរា យំ ខន្ធកំ សង្គាយឹសុ, តស្ស ខន្ធកស្ស ទានិ សំវណ្ណនាក្កមោ យស្មា សម្បត្តោ, តស្មា តស្ស ខន្ធកស្ស អយំ អនុត្តានត្ថវណ្ណនា ហោតីតិ។

យេ អត្ថាតិ សម្ពន្ធោ។ ហិសទ្ទោ បទាលង្ការោ។ **យេស**ន្តិ បទានំ។ **តេ**តិ តេ អត្ថេ។ **ភវេ**តិ ភវេយ្យុ, ភវិតុំ សក្កុណេយ្យាតិ អត្ថោ។ **តេស**ន្តិ អត្ថានំ។ **កិ**ន្តិ កី បយោជនំ។ **តេ**តិ អត្ថេ, ញាតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ អថវា **តេ**តិ អត្ថា, អវណ្ណិតាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសំយេវា**តិ អត្ថានមេវ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – បទភាជនីយេ យេសំ បទានំ យេ អត្ថា ភគវតា បកាសិតា, តេសំ បទានន្តិ បាឋសេសោ, តេ អត្ថេ បុន វទេយ្យាម ចេ, កទា បរិយោសានំ សំវណ្ណនាយ បរិនិដ្ឋានំ ភវេ, ន ភវេយ្យាតិ អធិប្បាយោ។ យេ ចេវ អត្ថា ឧត្តានា, តេសំ សំវណ្ណនាយ កី បយោជនំ, ន បយោជនន្តិ អធិប្បាយោ។ **អធិប្បាយានុសន្ធីហិ** ច អធិប្បាយេន ច អនុសន្ធិនា ច ព្យញ្ជនេន ច យេ បន អត្ថា អនុត្តានា, តេ អត្ថេ, អត្ថា វា អវណ្ណិតា យស្មា ញាតុំ ន សក្កា, តស្មា តេសំយេវ អត្ថានំ អយំ សំវណ្ណនានយោ ហោតីតិ។ ឥតិសទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។

១. “តេន…បេ…. វេរញ្ជាយ”ន្តិអាទីសុ (បារា. ១) ករណវចនេ វិសេសការណមត្ថិ វិយ, **“តេន…បេ…. បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ”**តិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ នត្ថីតិ យោជនា។ អសទិសោបមាយំ។ **កិញ្ចាបិ**សទ្ទោ គរហត្ថជោតកោ, **បន-**សទ្ទោ សម្ភាវនត្ថជោតកោ។ “ករណវចនេនេវា”តិ ឯត្ថ ឯវការេន ឧបយោគវចនំ វា ភុម្មវចនំ វា និវារេតិ។ **អភិលាបោ**តិ អភិមុខំ អត្ថំ លបតីតិ អភិលាបោ, សទ្ទោ។ **អាទិតោ**តិ វេរញ្ជកណ្ឌតោ។ **ឯត**ន្តិ “តេន សមយេន ពុទ្ធោ ភគវា ឧរុវេលាយ”ន្តិអាទិវចនំ។ “អញ្ញេសុបី”តិ វត្វា តមេវត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឥតោ បរេសូ”តិ។

យទិ វិសេសការណំ នត្ថិ, កឹ បនេតស្ស វចនេ បយោជនន្តិ ចោទេន្តោ អាហ “កឹ បនេតស្សា”តិអាទិ។ **ឯតស្សា**តិ “តេន សមយេន ពុទ្ធោ ភគវា ឧរុវេលាយ”ន្តិអាទិវចនស្ស។ និទានទស្សនំ បយោជនំ នាមាតិ យោជនា។ តមេវត្ថំ វិភាវេតុមាហ **“យា ហី”**តិអាទិ។ យា បព្ពជ្ជា ចេវ យា ឧបសម្បទា ច ភគវតោ អនុញ្ញាតាតិ យោជនា។ យានិ ច អនុញ្ញាតានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តានី**តិ បព្ពជ្ជាទីនិ។ **អភិសម្ពោធិ**ន្តិ អរហត្តមគ្គញាណបទដ្ឋានំ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណញ្ច សព្ពញ្ញុតញ្ញាណបទដ្ឋានំ អរហត្តមគ្គញាណញ្ច។ **ពោធិមហាមណ្ឌេ**តិ មហន្តានំ មគ្គញាណសព្ពញ្ញុតញ្ញាណានំ បសន្នដ្ឋានេ ពោធិរុក្ខមូលេតិ អត្ថោ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។

តត្ថាតិ យំ “តេន សមយេន ឧរុវេលាយ”ន្តិអាទិវចនំ វុត្តំ, តត្ថ។ **ឧរុវេលាយ**ន្តិ ឯត្ថ ឧរុសទ្ទោ មហន្តបរិយាយោតិ អាហ “មហាវេលាយ”ន្តិ។ “វាលិករាសិម្ហី”តិ ឥមិនា វេលាសទ្ទស្ស រាសត្ថំ ទស្សេតិ, កាលសីមាទយោ និវត្តេតិ។ យទិ បន “ឧរូ”តិ វាលិកាយ នាមំ, “វេលា”តិ មរិយាទាយ, ឯវញ្ហិ សតិ ននុ ឧរុយា វេលាតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោតិ អាហ “វេលាតិក្កមនហេតុ អាហដា ឧរុ ឧរុវេលា”តិ។ ឥមិនា វេលាយ អតិក្កមោ **វេលា** ឧត្តរបទលោបវសេន, វេលាយ អាហដា ឧរុ **ឧរុវេលា** បទវិបរិយាយវសេនាតិ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថា**តិ “ឧរុវេលាយ”ន្តិបទេ។ តមេវត្ថំ វិភាវេន្តោ អាហ “អតីតេ កិរា”តិអាទិ។ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ បព្ពជិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តាបសបព្ពជ្ជ**ន្តិ ឥសិបព្ពជ្ជំ, ន សមណបព្ពជ្ជំ។ **កតិកវត្ត**ន្តិ ករណំ កតំ, កតេន បវត្តំ កតិកំ, តមេវ វត្តំ កតិកវត្តំ។ អកំសុ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **យោ**តិ យោ កោចិ។ **អញ្ញោ**តិ អត្តនា អបរោ។ សោ អាកិរតូតិ សម្ពន្ធោ។ **បត្តបុដេនា**តិ បណ្ណេន កតេន បុដេន។ **តតោ**តិ កតិកវត្តករណតោ។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ បទេសេ។ **តតោ**តិ មហាវាលិករាសិជននតោ, បវត្តិ សម្ពន្ធោ។ នន្តិ តំ បទេសំ។ **ត**ន្តិ មហាវាលិករាសឹ។

“ពោធិរុក្ខមូលេ”តិ ឯត្ថ អស្សត្ថរុក្ខស្ស ឧបចារវសេន ពោធីតិ នាមលភនំ ទស្សេន្តោ អាហ “ពោធិ វុច្ចតិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណ”ន្តិអាទិ។ តេមិនា ចត្តារិ សច្ចានិ ពុជ្ឈតីតិ **ពោធី**តិ វចនត្ថេន ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ ពោធិ នាមាតិ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថា**តិ ពោធិម្හិ, ពោធិយំ វា។ សមីបត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **រុក្ខោបី**តិ បិសទ្ទេន ន មគ្គញាណមេវាតិ ទស្សេតិ។ **មូលេ**តិ អាសន្នេ។ **បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ**តិ អនុនាសិកលោបវសេន សន្ធីតិ អាហ “បឋមំ អភិសម្ពុទ្ធោ”តិ។ “ហុត្វា”តិ តេមិនា “បឋម”ន្តិបទស្ស ភាវនបុំសកំ ទស្សេតិ។ **សព្ពបឋមំយេវា**តិ សព្ពេសំ ជនានំ បឋមមេវ អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ ឯកោ ឯវ បល្លង្កោ **ឯកបល្លង្កោ**តិ អវធារណសមាសំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកេនេវ បល្លង្កេនា”តិ។ “សកឹ…បេ…. អាភុជិតេនា”តិ តេមិនា អវធារណផលំ ទស្សេតិ។ **បល្លង្កោ**តិ ច ឩរុពទ្ធាសនំ។ ***វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទី***តិ ឯត្ថ តទង្គាទីសុ (បដិ. ម. អដ្ឋ. ១.១.១០៤) បញ្ចសុ វិមុត្តីសុ បដិប្បស្សទ្ធិសង្ខាតា ផលសមាបត្តិ ឯវាធិប្បេតាតិ អាហ “ផលសមាបត្តិសុខ”ន្តិ។ **ផលសមាបត្តី**តិ អរហត្តផលសមាបត្តិ។ សា ហិ វិរុទ្ធេហិ ឧបក្កិលេសេហិ មុច្ចិតដ្ឋេន ***វិមុត្តី***តិ វុច្ចតិ, តាយ សម្បយុត្តំ សុខំ ***វិមុត្តិសុខំ***, ចតុត្ថជ្ឈានិកំ អរហត្តផលសមាបត្តិសុខំ។ អថវា តាយ ជាតំ សុខំ វិមុត្តិសុខំ, សកលកិលេសទុក្ខូបសមសុខំ ។ “បដិសំវេទយមានោ”តិតេមិនា “បដិសំវេទី”តិ ឯត្ថ ណីបច្ចយស្ស កត្តុត្ថំ ទស្សេតិ។ បុនប្បុនំ សុដ្ឋុ វេទតិ អនុភវតីតិ **បដិសំវេទី**។ បដិសំវេទី ហុត្វា និសីទីតិ សម្ពន្ធោ។

បច្ចយាការន្តិ អវិជ្ជាទិបច្ចយានំ ឧប្បាទាការំ។ កស្មា បច្ចយាការោ បដិច្ចសមុប្បាទោ នាមាតិ អាហ “បច្ចយាការោ ហិ”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ “អញ្ញមញ្ញ”ន្តិតេមិនា “បដិច្ច”តិបទស្ស កម្មំ ទស្សេតិ, “សហិតេ”តិតេមិនា សំសទ្ទស្សត្ថំ។ “ធម្មេ”តិតេមិនា តស្ស សរូបំ។ **ឯត្ថា**តិ តេមិស្សំ វិនយដ្ឋកថាយំ។ **តត្ថា**តិ “អនុលោមបដិលោម”ន្តិបទេ, អនុលោមបដិលោមេសុ វា។ ស្វេវ បច្ចយាការោ វុច្ចតីតិ យោជនា។ “អត្តនា កត្តព្ពកិច្ចករណតោ”តិតេមិនា អនុលោមសទ្ទស្ស សភាវត្ថំ ទស្សេតិ។ **ស្វេវា**តិ បច្ចយាការោ ឯវ។ **តំ កិច្ច**ន្តិ អត្តនា កត្តព្ពំ តំ កិច្ចំ។ **តស្ស អករណតោ**តិ អត្តនា កត្តព្ពកិច្ចស្ស អករណតោ។ តេមិនា បដិលោមសទ្ទស្ស សភាវត្ថំ ទស្សេតិ។ **បុរិមនយេនេវា**តិ “អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា”តិអាទិនា បុរិមនយេនេវ។ **វា**តិ អថវា។ **បវត្តិយា**តិ សំសារបវត្តិយា។ **អនុលោមោ**តិ អនុកូលោ, អនុរូបោ វា។ **តតរោ**តិ “អវិជ្ជាយត្វេវា”តិអាទិនា វុត្តោ បច្ចយាការោ។ **តស្សា**តិ បវត្តិយា។ **បដិលោមោ**តិ បដិវិរុទ្ធោ, **ឯត្ថា**តិ “អនុលោមបដិលោម”ន្តិបទេ។ **អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ**តិ ឯត្ថ អត្ថោ ឯវាតិ សម្ភវតោ តស្ស ផលំ វា “សទ្ទន្តរត្ថាបោហនេន សទ្ទោ អត្ថំ វទតី”តិ វចនតោ (ឧទា. អដ្ឋ. ១; ទី. និ. ដី. ១.១; ម. និ. ដី. ១.មុលបរិយាយសុត្តវណ្ណនា; សំ. និ. ដី. ១.១.ឱឃតរយសុត្តវណ្ណនា; អ. និ. ដី. ១.១.រុបាទិវគ្គវណ្ណនា) សទ្ទន្តរត្ថាបោហនំ វា ទស្សេន្តោ អាហ “អាទិតោ បនា”តិអាទិ។ **យាវ**សទ្ទោ អវធិវចនោ។ យាវ អន្តំ បាបេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ តេមេហិ វុត្តេហិ ទ្វីហិ អត្ថេហិ។ **“មនសាកាសី”**តិ ឯត្ថ តការលោបវសេន សន្ធីតិ អាហ “មនសិ អកាសី”តិ។ **តត្ថា**តិ “មនសាកាសី”តិបទេ។ **យថា**តិ យេនាការេន។ **តទ**ន្តិ តេមំ អាការំ។ **តត្ថា**តិ “អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា”តិអាទិបាឋេ អវយវត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ សមាសមជ្ឈេ តសទ្ទេន បុព្ពបទស្សេវ លិង្គវចនានិ គហេតព្ពានីតិ អាហ “អវិជ្ជា ច សា បច្ចយោ ចា”តិ ។ វាក្យេ បន តសទ្ទេន បរបទស្សេវ លិង្គវចនានិ គហេតព្ពានិ។ “អវិជ្ជាបច្ចយា”តិបទំ “សម្ភវន្តី”តិបទេន សម្ពន្ធិតព្ពន្តិ អាហ “តស្មា អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា សម្ភវន្តី”តិ។ **សព្ពបទេសូ**តិ “សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណ”ន្តិអាទីសុ សព្ពេសុ បទេសុ។

យថា បនាតិ យេនាការេន បន។ **តទ**ន្តិ តេមំ អាការំ។ **តត្ថា**តិ “អវិជ្ជាយ…បេ…. និរោធោ”តិអាទិវាក្យេ។ ***អវិជ្ជាយត្វេវា***តិ ឯត្ថ “ភទ្ទិយោត្វេវា”តិអាទីសុ វិយ “ភទ្ទិយោ តេតិ ឯវា”តិ បទច្ឆេទោ កត្តព្ពោ, ន ឯវំ “អវិជ្ជាយ តេតិ ឯវា”តិ, អថ ខោ “អវិជ្ជាយ តុ ឯវា”តិ កាតព្ពោតិ អាហ “អវិជ្ជាយ តុ ឯវា”តិ។ “ប អតិមោក្ខំ អតិបមោក្ខ”ន្តិអាទីសុ (កង្ខា. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) វិយ ឧបសគ្គព្យត្តយេន វុត្តំ, ឯវមិធ និបាតព្យត្តយេន វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ តត្ថ ឯវសទ្ទេន សត្តជីវាទយោ និវត្តេតិ។ តុសទ្ទោ បក្ខន្តរត្ថជោតកោ។ អនុលោមបក្ខតោ បដិលោមសង្ខាតំ បក្ខន្តរំ មនសាកាសីតិ អត្ថោ។ អសេសវិរាគនិរោធសទ្ទោ អយុត្តសមាសោ, ឧត្តរបទេន ច តតិយាសមាសោតិ អាហ “វិរាគសង្ខាតេន មគ្គេន អសេសនិរោធា”តិ។ តត្ថ អសេសសទ្ទំ វិរាគសទ្ទេន សម្ពន្ធមកត្វា និរោធសទ្ទេន សម្ពន្ធំ កត្វា អត្ថស្ស គហណំ **អយុត្តសមាសោ** នាម។ “មគ្គេនា”តិតេមិនា វិរាគសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ មគ្គោ ហិ វិរជ្ជនដ្ឋេន ***វិរាគោ***តិ វុច្ចតិ។ **សង្ខារនិរោធោ**តិ ឯត្ថ មគ្គេន និរោធត្តា អនុប្បាទនិរោធោ ហោតីតិ អាហ “សង្ខារានំ អនុប្បាទនិរោធោ ហោតី”តិ។ **អនុប្បាទនិរោធោ**តិ ច អនុប្បាទេន និរោធោ សមុច្ឆេទវសេន និរុទ្ធត្តា។ **ឯវ**ន្តិ យថា អវិជ្ជាយត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ, ឯវំ តថាតិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ “ឯវមេតស្សា”តិអាទិវចនេ។ កេវលសទ្ទោ សកលបរិយាយោតិ អាហ “សកលស្សា”តិ, អនវសេសស្សាតិ អត្ថោ។ អថវា សត្តជីវាទីហិ អមិស្សិតត្តា អមិស្សត្ថោតិ អាហ “សុទ្ធស្ស វា”តិ។ “សត្តវិរហិតស្សា”តិ តេមិនា សុទ្ធភាវំ ទស្សេតិ។ **ទុក្ខក្ខន្ធស្សា**តិ ឯត្ថ ខន្ធសទ្ទោ រាសត្ថវាចកោតិ អាហ “ទុក្ខរាសិស្សា”តិ។

ឯតមត្ថំ *វិទិត្វា*តិ ឯត្ថ ឯតសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “យ្វាយ”ន្តិអាទិ។ តត្ថ “អវិជ្ជាទិវសេន…បេ…. និរោធោ ហោតី”តិ យ្វាយំ អត្ថោ វុត្តោតិ យោជនា។ សមុទយោ ច ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ ***វិទិតវេលាយ***ន្តិ បាកដ

វេលាយំ បសិទ្ធកាលេតិ អត្ថោ។ **ឥមំ ឧទានន្តិ** ឯត្ថ ឥមសទ្ទោ វុច្ចមានាបេក្ខោ។ តស្មឹ អត្ថេ វិទិតេ សតីតិ យោជនា។ **បជាននតាយាតិ** បការេន ជាននភាវស្ស។ **សោមនស្សយុត្តញាណសមុដ្ឋានន្តិ** សោមនស្សេន ឯកុប្បាទាទិវសេន យុត្តេន ញាណេន សមុដ្ឋានំ, យុត្តំ វា ញាណសង្ខាតំ សមុដ្ឋានំ ឧទានន្តិ សម្ពន្ធោ។ តត្ថ **ឧទានន្តិ** កេនដ្ឋេន ឧទានំ? ឧទានដ្ឋេន, មោទនដ្ឋេន, កីឡនដ្ឋេន ចាតិ អត្ថោ។ កិមិទំ ឧទានំ នាម? បីតិវេគសមុដ្ឋាបិតោ ឧទាហារោ។ យថា (ឧទា. អដ្ឋ. គន្ថារម្ភកថា) ហិ យំ តេលាទិមិនិតព្ពវត្ថុ មានំ គហេតុំ ន សក្កោតិ វិសន្ទិត្វា គច្ឆតិ, តំ “អវសេកោ”តិ វុច្ចតិ។ យញ្ច ជលំ តឡាកំ គហេតុំ ន សក្កោតិ, អជ្ឈោត្ថរិត្វា គច្ឆតិ, តំ “ឱឃោ”តិ វុច្ចតិ។ ឯវមេវ យំ បីតិវេគសមុដ្ឋាបិតំ វិតក្កវិប្ផារំ ហទយំ សន្ធារេតុំ ន សក្កោតិ, សោ អធិកោ ហុត្វា អន្តោ អសណ្ឋហិត្វា វចីទ្វារេន និក្ខមន្តោ បដិគ្គាហកនិរបេក្ខោ ឧទាហារវិសេសោ “ឧទាន”ន្តិ វុច្ចតិ។ “អត្តមនវាចំ និច្ឆារេសី”តិ ឥមិនា ឧទធាតុស្ស ឧទាហារត្ថំ ទស្សេតិ។

តស្សាតិ ឧទានស្ស អត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **យទាតិ** ឯត្ថ ទាបច្ចយស្ស អត្ថវាក្យំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មឹ កាលេ”តិ។ **ហវេតិ** “ព្យត្ត”ន្តិ ឥមស្មឹ អត្ថេ និបាតោ។ ព្យត្តំ បាកដន្តិ ហិ អត្ថោ។ **បាតុភវន្តីតិ** ឯត្ថ បាតុនិបាតស្ស អត្ថស្ស “ហវេ”តិ និបាតេន វុត្តត្តា ភូធាតុស្សេវ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧប្បជ្ជន្តី”តិ។ **អនុលោមបដិលោម បច្ចយាការ បដិវេធសាធកាតិ** អនុលោមតោ ច បដិលោមតោ ច បច្ចយាការស្ស បដិវិជ្ឈនស្ស សាធកា។ **ពោធិបក្ខិយធម្មាតិ** ពោធិយា មគ្គញាណស្ស បក្ខេ ភវា សត្តតឹស ធម្មា។ អថវា បាតុនិបាតេន សហ “ភវន្តី”តិបទស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បកាសន្តី”តិ។ ឥមស្មឹ នយេ ហវេសទ្ទោ ឯកំសត្ថវាចកោ។ **ហវេ** ឯកំសេនាតិ ហិ អត្ថោ។ **អភិសមយវសេនាតិ** មគ្គញាណវសេន ។ មគ្គញាណញ្ហិ យស្មា អភិមុខំ ចត្តារិ សច្ចានិ សមេច្ច អយតិ ជានាតិ, តស្មា **អភិសមយោតិ** វុច្ចតិ។

“កិលេសសន្តាបនដ្ឋេនា”តិ ឥមិនា អាតុសោ កិលេសេ តាបេតីតិ **អាតាបោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ន វីរិយសាមញ្ញំ ហោតិ, អថ ខោ សម្មប្បធានវីរិយមេវាតិ អាហ “សម្មប្បធានវីរិយវតោ”តិ។ ឥមិនា **អាតាបីតិ** ឯត្ថ ឦបច្ចយស្ស វន្តុអត្ថំ ទស្សេតិ។ **អារម្មណូបនិជ្ឈានលក្ខណេន ចាតិ** កសិណាទិអារម្មណំ ឧបគន្ត្វា និជ្ឈានសភាវេន អដ្ឋសមាបត្តិសង្ខាតេន ឈានេន ច។ **លក្ខណូបនិជ្ឈានលក្ខណេន ចាតិ** អនិច្ចាទិលក្ខណំ ឧបគន្ត្វា និជ្ឈានសភាវេន វិបស្សនាមគ្គផលសង្ខាតេន ឈានេន ច។ “ពាហិតបាបស្សា”តិ ឥមិនា ពាហិតោ អណោ បាបោ អនេនាតិ **ព្រាហ្មណោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ អណសទ្ទោ ហិ បាបបរិយាយោ។ “ខីណាសវស្សា”តិ ឥមិនា តស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **អថស្សាតិ** អថ អស្ស, តស្មឹ កាលេ ព្រាហ្មណស្សាតិ អត្ថោ។ យា ឯតា កង្ខា វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ “កោ នុ ខោ…បេ…. អវោចា”តិអាទិនា (សំ. និ. ២.១២) នយេន ច តថា “កតមំ នុ ខោ…បេ…. អវោចា”តិអាទិនា (សំ. និ. ២.៣៥) នយេន ច បច្ចយាការេ វុត្តាតិ យោជនា។ **នោ កល្លោ បញ្ហោតិ** អយុត្តោ បញ្ហោ, ទុប្បញ្ហោ ឯសោតិ អត្ថោ។ **តថាតិ** ឯវំ, តតោ អញ្ញថា វា។ យា ច សោឡស កង្ខា (ម. និ. ១.១៨; សំ. និ. ២.២០) អាគតាតិ សម្ពន្ធោ។ អបដិវិទ្ធត្តា កង្ខាតិ យោជនា។ **សោឡស កង្ខាតិ** អតីតវិសយា បញ្ច, អនាគតវិសយា បញ្ច, បច្ចុប្បន្នវិសយា ឆាតិ សោឡសវិធា កង្ខា។ **វបយន្តីតិ** វិ អបយន្តិ, ឥការលោបេនាយំ សន្ធិ។ វិត្យូបសគ្គោ ធាត្វត្ថានុវត្តកោ, អបយន្តិ – សទ្ទោ អបគមនត្ថោតិ អាហ “អបគច្ឆន្តី”តិ។ “និរុជ្ឈន្តី”តិឥមិនា អបគមនត្ថមេវ បរិយាយន្តរេន ទីបេតិ។ “កស្មា”តិ ឥមិនា “យតោ បជានាតិ សហេតុធម្ម”ន្តិ វាក្យស្ស បុព្ពវាក្យការណភាវំ ទស្សេតិ។ **សហេតុធម្មន្តិ** ឯត្ថ សហ អវិជ្ជាទិហេតុនាតិ សហេតុ, សង្ខារាទិកោ បច្ចយុប្បន្នធម្មោ។ សហេតុ ច សោ ធម្មោ ចាតិ សហេតុធម្មោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អវិជ្ជាទិកេនា”តិអាទិ ។ “បដិវិជ្ឈតី”តិ ឥមិនា បជានា តីតិ ឯត្ថ ញាធាតុយា អវពោធនត្ថំ ទស្សេតិ, មារណតោសនាទិកេ អត្ថេ និវត្តេតិ។ **ឥតីតិ** តស្មា, វបយន្តីតិ យោជនា។

២. **បច្ចយក្ខយស្សាតិ** បច្ចយានំ ខយដ្ឋានស្ស អសង្ខតស្សាតិ យោជនា។ **តត្រាតិ** ទុតិយឧទានេ។ ខីយន្តិ បច្ចយា ឯត្ថាតិ **ខយំ**, និព្ពានន្តិ អាហ “បច្ចយានំ ខយសង្ខាតំ និព្ពាន”ន្តិ។ “អញ្ញាសី”តិ ឥមិនា **អវេទីតិ** ឯត្ថ វិទធាតុយា ញាណត្ថំ ទស្សេតិ, អនុភវនលាភាទិកេ និវត្តេតិ។ តស្មា វបយន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តប្បការាតិ** បឋមឧទានេ វុត្តសទិសា។ **ធម្មាតិ** ពោធិបក្ខិយធម្មា, ចតុអរិយសច្ចធម្មា វា។

៣. ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសីតិ សម្ពន្ធោ។ យេន មគ្គេន វិទិតោតិ យោជនា។ **តត្រាតិ** តតិយឧទានេ។ សោ ព្រាហ្មណោ តិដ្ឋតីតិ សម្ពន្ធោ។ តេហិ ឧប្បន្នេហិ ពោធិបក្ខិយធម្មេហិ វា យស្ស អរិយមគ្គស្ស ចតុសច្ចធម្មា បាតុភូតា, តេន អរិយមគ្គេន វា វិធូបយន្តិ យោជនា។ **វុត្តប្បការន្តិ** សុត្តនិបាតេ វុត្តប្បការំ។ **មារសេនន្តិ** កាមាទិកំ ទសវិធំ មារសេនំ។ “វិធមេន្តោ”តិឥមិនា **វិធូបយន្តិ** ឯត្ថ ធូបធាតុយា វិធមនត្ថំ ទស្សេតិ, លិម្បនត្ថាទយោ និវត្តេតិ។ “វិទ្ធំ សេន្តោ”តិឥមិនា **វិធមេន្តោតិ** ឯត្ថ ធមុធាតុយា ធំសនត្ថំ ទស្សេតិ, សទ្ទត្ថាទយោ និវត្តេតិ។ “**សូរិយោវ** ឱភាសយ”ន្តិបទស្ស “សូរិយោ ឥវា”តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យថា”តិអាទិ។ **សូរិយោតិ** អាទិច្ចោ។ សោ ហិ យស្មា បឋមកប្បិកានំ សូរំ ជនេតិ, តស្មា សូរិយោតិ វុច្ចតិ។ **អព្ភុគ្គតោតិ** អភិមុខំ

ឧទ្ធំ អាកាសំ គតោ, អព្ភំ វា អាកាសំ ឧគ្គតោ។ **អព្ភា**សទ្ទោ ហិ អាកាសបរិយាយោ។ អាកាសោ ហិ យស្មា អាភុសោ ភាតិ ទិប្បតិ, តស្មា “**អព្ភា**”ន្តិ វុច្ចតិ។ អយំ បនេត្ថ ឱបម្មសំសន្ទនំ – យថា សូរិយោ ឱភាសយន្តោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ ព្រាហ្មណោ សច្ចានិ បដិវិជ្ឈន្តោ។ យថា សូរិយោ អន្ធការំ វិធមេន្តោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ ព្រាហ្មណោ មារសេនម្បិ វិធូបយន្តោតិ។

ឯត្ថាតិ ឯតេសុ តីសុ ឧទានេសុ។ បឋមំ ឧទានំ ឧប្បន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិស្សា ខន្ធកបាឡិយា ឧទានបាឡឹ សំសន្ទន្តោ អាហ “ឧទានេ បនា”តិអាទិ ។ ឧទានេ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** ឧទានេ វុត្តវចនំ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អច្ចយេនា**តិ អតិក្កមេន, តមេវត្ថំ វិភាវេន្តោ អាហ “តទា ហី”តិអាទិ។ **តទា**តិ “ស្វេ អាសនា វុដ្ឋហិស្សាមី”តិ វត្តឹ ឧប្បាទិតមនសិការកាលេ។ ភគវា មនសាកាសីតិ សម្ពន្ធោ។ បុរិមា ទ្វេ ឧទានគាថា អានុភាវទីបិកា ហោន្តីតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ បច្ចយាការបជាននបច្ចយក្ខយាធិគមស្ស។ **ឯកេកមេវា**តិ អនុលោមបដិលោមេសុ ឯកេកមេវ។ **បឋមយាមញ្ចា**តិ អច្ចន្តសំយោគេ ឧបយោគវចនំ, និរន្តរំ បឋមយាមកាលន្តិ អត្ថោ។ **ឥធ បនា**តិ ឥមស្មឹ ខន្ធកេ បន។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “ភគវា ហី”តិអាទិ។ តត្ថ ភគវា ឧទានេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិសាខ បុណ្ណមាយា**តិ វិសាខាយ យុត្តាយ បុណ្ណមាយ។ “អរុណោ ឧគ្គមិស្សតី”តិ វត្តព្ពសមយេតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពញ្ញុត**ន្តិ សព្ពញ្ញុភាវំ, អនាវរណញាណន្តិ អត្ថោ។ **តតោ**តិ អរុណុគ្គមនតោ។ **តំ ទិវស**ន្តិ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនំ, តស្មឹ ទិវសេតិ ហិ អត្ថោ។ អច្ចន្តសំយោគេ វា, តំ ទិវសំ កាលន្តិ ហិ អត្ថោ។ **ឯវំ មនសិ កត្វា**តិ យថា តំ ទិវសំ អនុលោមបដិលោមំ មនសាកាសិ, ឯវំ មនសិ កត្វាតិ អត្ថោ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ “ពោធិរុក្ខមូលេ…បេ…. និសីទី”តិ ឯវំ វុត្តំ តំ សត្តាហន្តិ យោជនា។ **តត្ថេវា**តិ ពោធិរុក្ខមូលេយេវ។

២. អជបាលកថា

៤. ន ភគវាតិ ឯត្ថ នការោ “ឧបសង្កមី”តិ បទេន យោជេតព្ពោ, ន ឧបសង្កមីតិ ហិ អត្ថោ។ **តម្ហា សមាធិម្ហា**តិ តតោ អរហត្តផលសមាបត្តិសមាធិតោ។ អនន្តរមេវ អនុបសង្កមនំ ឧបមាយ អាវិករោន្តោ អាហ “យថា បនា”តិអាទិ។ តច្ចេវំ វុត្តំ ន ហោតីតិ យោជនា។ **ឥទ**ន្តិ ឥទំ អត្ថជាតំ។ **ឯត្ថា**តិ “ភុត្វា សយតី”តិ វាក្យេ។ **ឯវ**ន្តិ ឧបមេយ្យជោតកោ។ **ឥធាបី**តិ ឥមិស្សំ “អថ ខោ ភគវា”តិអាទិបាឡិយម្បិ។ **ឥទ**ន្តិ អយមត្ថោ ទីបិតោ ហោតីតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ “អថ ខោ ភគវា”តិអាទិបាឋេ។

អបរានិបីតិ បល្លង្កសត្តាហតោ អញ្ញានិបិ។ **តត្រា**តិ “អបរានិបី”តិអាទិវចនេ។ ភគវតិ និសិន្នេ សតីតិ យោជនា។ **កិរ**សទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ ។ **កឹ នុ ខោ**តិ បរិវិតក្កនត្ថេ និបាតោ។ **ឯកច្ចាន**ន្តិ អប្បេសក្ខានំ ឯកច្ចានំ។ **តាស**ន្តិ ទេវតានំ។ **ពលាធិគមដ្ឋាន**ន្តិ ពលេន តេជសា អធិគមដ្ឋានំ។ **អនិមិសេហី**តិ ឧម្មិសេហិ។ **សត្តាហ**ន្តិ កម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ, អច្ចន្តសំយោគេ វា។ ឯវញ្ហិ សតិ “កាល”ន្តិ កម្មំ វេទិតព្ពំ។ **តំ ឋាន**ន្តិ អនិមិសេហិ អក្ខីហិ ឱលោកិយមានដ្ឋានំ។ **អថា**តិ អនិមិសសត្តាហស្ស អនន្តរេ។ **រតនចង្កមេ**តិ រតនមយេ ចង្កមេ។ **តំ ឋាន**ន្តិ ចង្កមដ្ឋានំ។ **តតោ**តិ ចង្កមសត្តាហតោ។ **រតនឃរ**ន្តិ រតនមយំ គេហំ។ **តត្ថា**តិ រតនឃរេ អភិធម្មបិដកំ វិចិនន្តោតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ រតនឃរេ, អភិធម្មបិដកេ វា, និទ្ធារណេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **តំ ឋាន**ន្តិ អភិធម្មបិដកវិចិននដ្ឋានំ។

ឯវន្តិអាទិ បុព្ពវចនស្ស និគមវសេន បច្ឆិមវចនស្ស អនុសន្ធិនិទស្សនំ។ **តេនា**តិ អជបាលានំ និសីទនការណេន។ **អស្សា**តិ និគ្រោធស្ស។ “អជបាលនិគ្រោធោត្វេវ នាម”ន្តិ ឥមិនា ឧបចារវសេន នាមលភនំ ទស្សេតិ។ អជបា ព្រាហ្មណា លន្តិ និវាសំ គណ្ហន្តិ ឯត្ថាតិ **អជបាលោ,** ឧណ្ហកាលេ វា អន្តោបវិដ្ឋេ អជេ អត្តនោ ឆាយាយ បាលេតីតិ **អជបាលោ,** អជបាលោ ច សោ និគ្រោធោ ចេតិ **អជបាលនិគ្រោធោ**តិ វចនត្ថានិបិ បករណន្តរេសុ (ឧទា. អដ្ឋ. ៤) ទស្សិតានិ។ **តត្រាបី**តិ អជបាលនិគ្រោធេបិ។ **ពោធិតោ**តិ ពោធិរុក្ខតោ។ **ឯត្ថា**តិ អជបាលនិគ្រោធេ។ ភគវតិ និសិន្នេតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ “អថ ខោ អញ្ញតរោ”តិអាទិវចនេ។ **សោ**តិ ព្រាហ្មណោ។ **ទិដ្ឋមង្គលិកោ នាមា**តិ ទិដ្ឋសុតមុតសង្ខាតេសុ តីសុ មង្គលិកេសុ ទិដ្ឋមង្គលិកោ នាម កិរាតិ អត្ថោ។ “មានវសេន…បេ…. វុច្ចតី”តិ ឥមិនា “ហុំហុ”ន្តិ ករោតីតិ **ហុំហុង្កោ,** ហុំហុង្កោ ជាតិ សភាវោ ឥមស្សាតិ **ហុំហុង្កជាតិកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

តេនាតិ ព្រាហ្មណេន។ **សិខាប្បត្ត**ន្តិ អគ្គប្បត្តំ។ **តស្សា**តិ ឧទានស្ស។ **យោ**តិ បុគ្គលោ, បដិជានាតីតិ សម្ពន្ធោ។ “ន ទិដ្ឋមង្គលិកតាយា”តិ ឥមិនា អវធារណផលំ ទស្សេតិ។ “ពាហិតបាបធម្មត្តា”តិ ឥមិនា ពាហិតោ បាបោ ធម្មោ អនេនាតិ **ពាហិតបាបធម្មោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ហុំហុង្ការបហានេនា”តិ ឥមិនា នត្ថិ ហុំហុង្ការោ ឥមស្សាតិ **និហុំហុង្កោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **រាគាទិកសាវាភាវេនា**តិ ឥមិនា នត្ថិ រាគាទិកសាវោ ឥមស្សាតិ **និក្កសាវោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ភាវនានុយោគយុត្តចិត្តតាយា”តិ ឥមិនា យតំ អនុយុត្តំ អត្តំ ចិត្តំ

តមស្សាតិ **យតត្តោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ ហិ យតសទ្ទោ វីរិយវាចកោ, យតធាតុយា និប្ផន្នោ, អត្តសទ្ទោ ចិត្តបរិយាយោ។ យតសទ្ទស្ស យមុធាតុយា ច និប្ផន្នភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សីលសំវរេន វា”តិអាទិ។ “សញ្ញតចិត្តតាយា”តិ ឥមិនា យមតិ សំយមតីតិ **យតំ**, យតំ អត្តំ ចិត្តំ ឥមស្សាតិ **យតត្តោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ សច្ចានិ វិទន្តិ ជានន្តីតិ **វេទានី**តិ វចនត្ថេន មគ្គញាណានិ វេទានិ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ចតុមគ្គញាណសង្ខាតេហិ វេទេហី”តិ។ “ចតុមគ្គញាណសង្ខាតាន”ន្តិ វិភត្តិបរិណាមំ កត្វា “វេទាន”ន្តិបទេន យោជេតព្ពោ។ **អន្ត**ន្តិ និព្ពានំ។ តញ្ហិ យស្មា សង្ខារានំ អវសានេ ជាតំ, តស្មា អន្តន្តិ វុច្ចតិ។ បុន **អន្ត**ន្តិ អរហត្តផលំ។ តញ្ហិ យស្មា មគ្គស្ស បរិយោសានេ បវត្តំ, តស្មា អន្តន្តិ វុច្ចតិ។ “មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស វុសិតត្តា”តិ ឥមិនា វុសិតំ មគ្គសង្ខាតំ ព្រហ្មចរិយំ អនេនាតិ **វុសិតព្រហ្មចរិយោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ធម្មេន ព្រហ្មវាទំ វទេយ្យា**តិ វុត្តវចនស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ព្រាហ្មណោ អហន្តិ ឯតំ វាទំ ធម្មេន វទេយ្យា”តិ។ **ធម្មេនា**តិ ភូតេន សភាវេន។ **លោកេ**តិ ឯត្ថ សត្តលោកោវាធិប្បេតោតិ អាហ “សកលេ លោកសន្និវាសេ”តិ។

៣. មុចលិន្ទកថា

៥. អកាលមេឃោតិ ឯត្ថ វប្បាទិកាលស្ស អភាវា ន អកាលោ ហោតិ, អថ ខោ វស្សកាលេ អសម្បត្តត្តា អកាលោតិ អាហ “អសម្បត្តេ វស្សកាលេ”តិ។ “ឧប្បន្នមេឃោ”តិ ឥមិនា អកាលេ ឧប្បន្នោ មេឃោ **អកាលមេឃោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ**តិ ជេដ្ឋមូលមាសេ។ **តស្មិ**ន្តិ មេឃេ។ **សីតវាតទុទ្ទិនី**តិ ឯត្ថ សីតេន វាតេន ទូសិតំ ទិនំ ឥមិស្សា វទ្ទលិកាយាតិ សីតវាតទុទ្ទិនីតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សា ច បនា”តិអាទិ។ សា ច បន សត្តាហវទ្ទលិកា សីតវាតទុទ្ទិនី នាម អហោសីតិ សម្ពន្ធោ។ “សមីបេ បោក្ខរណិយា និព្ពត្តោ”តិ ឥមិនា មុចលិន្ទស្ស សមីបេ និព្ពត្តោ **មុចលិន្ទោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **មុចលិន្ទោ**តិ ច និចុលោ។ សោ នីបោតិ ច បិយកោតិ ច វុច្ចតិ។ នាគស្ស ភោគោ ឯកោបិ សត្តាភុជត្តា “ភោគេហី”តិ ពហុវចនវសេន វុត្តំ។ **តស្មិ**ន្តិ នាគរាជេ ឋិតេ សតីតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ នាគរាជស្ស។ **តស្មា**តិ យស្មា ភណ្ឌាគារគព្ភបមាណំ អហោសិ, តស្មា។ ឋានស្ស ការណំ បរិទីបេតិ អនេនាតិ **ឋានការណបរិទីបនំ** “មា ភគវន្តំ សីត”ន្តិអាទិវចនំ។ **សោ**តិ នាគរាជា។ **ហី**តិ សច្ចំ។ បាឡិយំ “ពាធយិត្ថា”តិ កិរិយាបទំ អជ្ឈាហរិតព្ពន្តិ អាហ “មា សីតំ ភគវន្តំ ពាធយិត្ថា”តិ។ **តត្ថា**តិ “មា ភគវន្តំ សីត”ន្តិអាទិវចនេ។ សត្តាហវទ្ទលិកាយ សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តម្បី**តិ ឧណ្ហម្បិ។ **ន**ន្តិ ភគវន្តំ។ **តស្សា**តិ នាគរាជស្ស។ **ឧព្ពិទ្ធ**ន្តិ ឧទ្ធំ ឆិទ្ទំ។ វិទ្ធឆិទ្ទសទ្ទា ហិ បរិយាយា។ អាកាសំ មេឃបដលបដិច្ឆន្នំ អាសន្នំ វិយ ហោតិ, មេឃបដលវិគមេ ទូរំ វិយ ឧបដ្ឋាតិ, តស្មា វុត្តំ “មេឃវិគមេន ទូរីភូត”ន្តិ។ **វិគតវលាហក**ន្តិ ឯត្ថ វិគតសទ្ទោ អបគតត្ថវាចកោ, វលាហកសទ្ទោ មេឃបរិយាយោតិ អាហ “អបគតមេឃ”ន្តិ។ ឥន្ទនីលមណិ វិយ ទិព្ពតីតិ **ទេវោ**តិ វចនត្ថេន អាកាសោ ទេវោ នាមាតិ អាហ “ទេវន្តិ អាកាស”ន្តិ។ **អត្តនោ រូប**ន្តិ អត្តនោ នាគសណ្ឋានំ។ ឥមិនា **សកវណ្ណ**ន្តិ ឯត្ថ សកសទ្ទោ អត្តវាចកោ, វណ្ណសទ្ទោ សណ្ឋានវេវចនោតិ ទស្សេតិ។

សុខោ វិវេកោតិ ឯត្ថ តទង្គ វិក្ខម្ភន សមុច្ឆេទ បដិប្បស្សទ្ធិនិស្សរណវិវេកសង្ខាតេសុ បញ្ចសុ វិវេកេសុ និព្ពានសង្ខាតោ និស្សរណវិវេកោ ច កាយចិត្តឧបធិវិវេកសង្ខាតេសុ តីសុ វិវេកេសុ និព្ពានសង្ខាតោ ឧបធិវិវេកោ ច គហេតព្ពោតិ អាហ “និព្ពានសង្ខាតោ ឧបធិវិវេកោ”តិ។ “ចតុមគ្គញាណសន្តោសេនា”តិ ឥមិនា **តុដ្ឋស្សា**តិ ឯត្ថ បិណ្ឌបាតសន្តោសាទិកេ និវត្តេតិ។ **សុតធម្មស្សា**តិ ឯត្ថ សុតសទ្ទោ វិស្សុតបរិយាយោតិ អាហ “បកាសិតធម្មស្សា”តិ, បាកដសច្ចធម្មស្សាតិ អត្ថោ។ **បស្សតោ**តិ ឯត្ថ មំសចក្ខុស្ស ករណភាវេន អាសង្កាភវេយ្យាតិ អាហ “ញាណចក្ខុនា”តិ។ “អកុប្បនភាវោ”តិ ឥមិនា **អព្យាបជ្ជ**ន្តិ ឯត្ថ ព្យាបាទសទ្ទស្ស ទោសវាចកភាវោ ច ណ្យបច្ចយស្ស ភាវត្ថោ ច ទស្សិតោ។ **ឯតេនា**តិ “អព្យាបជ្ជ”ន្តិបទេន។ **មេត្តាបុព្ពភាគោ**តិ អព្យាបជ្ជស្ស បុព្ពភាគេ មេត្តាយ ឧប្បន្នភាវោ។ **បាណភូតេសុ សំយមោ**តិ ឯត្ថ បាណភូតសទ្ទា វេវចនភាវេន សត្តេសុ ឯវ វត្តន្តីតិ អាហ “សត្តេសុ ចា”តិ។ **ករុណាបុព្ពភាគោ**តិ សំយមស្ស បុព្ពភាគេ ករុណាយ ឧប្បន្នភាវោ។ **យា**តិ យា វិរាគតា។ អនាគាមិមគ្គស្ស កាមរាគស្ស អនវសេសបហានត្តា វុត្តំ “ឯតេន អនាគាមិមគ្គោ កថិតោ”តិ។ យាថាវមានស្ស អរហត្តមគ្គេន និរុទ្ធត្តា វុត្តំ “អស្មិ…បេ…. កថិត”ន្តិ។ **ឥតោ**តិ អរហត្តតោ។

៤. រាជាយតនកថា

៦. បាចីនកោណេតិ បុរត្ថិមអស្សេ, បុព្ពទក្ខិណទិសាភាគេតិ អត្ថោ។ **រាជាយតនរុក្ខ**ន្តិ ខីរិការុក្ខំ។ **តេន ខោ បន សមយេនា**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ បុច្ឆិត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “កតរេន សមយេនា”តិ។ និសិន្នស្ស ភគវតោតិ យោជនា។ ទេវរាជសទ្ទស្ស អញ្ញេ បជាបតិអាទយោ ទេវរាជានោ និវត្តេតុំ “សក្កោ”តិ វុត្តំ។ **ត**ន្តិ ហរីតកំ។ បរិភុត្តមត្តស្សេវ ភគវតោតិ សម្ពន្ធោ។ និសិន្នេ ភគវតិ។

“តេន ខោ បន សមយេនា”តិ ឥមិនា យេន សមយេន ភគវា រាជាយតនមូលេ និសីទិ, តេន ខោ បន សមយេនាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឧក្កលជនបទតោ**តិ ឧក្កលនាមកា ជនបទម្ហា។ យស្មឹ ទេសេ ភគវា វិហរតិ, តំ ទេសន្តិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ “តំ ទេសំ អទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នា”តិបទេ។ **តេស**ន្តិ វាណិជានំ។ ញាតិសាលោហិតសទ្ទានំ អញ្ញមញ្ញវេវចនត្តា “ញាតី”តិ វុត្តេ សាលោហិតសទ្ទស្ស អត្ថោ សិទ្ធោតិ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ញាតិភូតបុព្ពា ទេវតា”តិ។ **សា**តិ ទេវតា។ **នេស**ន្តិ វាណិជានំ។ **ឥតោ**តិ អបវត្តនការណា។ **តេ**តិ វាណិជា ។ **ឥទ**ន្តិ អបវត្តនំ។ **ពលិ**ន្តិ ឧបហារំ។ **តេស**ន្តិ វាណិជានំ។ “សព្ពិមធុផាណិតាទីហិ យោជេត្វា”តិ បទំ បុព្ពាបរាបេក្ខំ, តស្មា មជ្ឈេ វុត្តំ។ **បតិមានេថា**តិ ឯត្ថ មាន បូជាយំ បេមនេតិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៨ នការន្តធាតុ) វុត្តត្តា បូជនបេមនំ នាម អត្ថោ ឧបដ្ឋហនន្តិ អាហ “ឧបដ្ឋហថា”តិ។ **តំ វោ**តិ ឯត្ថ តំសទ្ទោ បតិមានេនវិសយោ, វោសទ្ទោ តីសុ វោសទ្ទេសុ តុម្ហសទ្ទស្ស ការិយោ វោសទ្ទោ, សោ ច ចតុត្ថ្យន្តោតិ អាហ “តំ បតិមានំ តុម្ហាក”ន្តិ។ **វោ**ការោ ហិ តិវិធោ តុម្ហសទ្ទស្ស ការិយោ, យោវចនស្ស ការិយោ, បទបូរណោតិ។ តត្ថ តុម្ហសទ្ទស្ស ការិយោ បញ្ចវិធោ បច្ចត្តឧបយោគករណសម្បទានសាមិវចនវសេនាតិ។ តត្ថ តុម្ហសទ្ទការិយោ សម្បទានវចនោ ឥធាធិប្បេតោ។ តេនាហ “តុម្ហាក”ន្តិ។ “យ”ន្តិសទ្ទស្ស វិសយោ បដិគ្គហណន្តោតិ អាហ “យំ បដិគ្គហណ”ន្តិ។ **អស្សា**តិ ភវេយ្យ។ យោ បត្តោ អហោសីតិ យោជនា។ **អស្សា**តិ ភគវតោ។ **សោ**តិ បត្តោ។ សុជាតាយ អាគច្ឆន្តិយា ឯវាតិ សម្ពន្ធោ។ អនាទរេ ចេតំ សាមិវចនំ។ **តេនា**តិ អន្តរធាយហេតុនា។ **អស្សា**តិ ភគវតោ។ **ហត្ថេសូ**តិ ករណត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ ហត្ថេហីតិ ហិ អត្ថោ។ **កិម្ហី**តិ កេន។

ឥតោតិ អាសន្នីមាសជុណ្ហបក្ខបញ្ចមិតោ។ **ឯត្តកំ កាល**ន្តិ ឯតំ បមាណំ ឯកូនបញ្ញាសទិវសកាលំ។ **ជិឃច្ឆា**តិ ឃសិតុមិច្ឆា។ **បិបាសា**តិ បាតុមិច្ឆា។ **អស្សា**តិ ភគវតោ។ ចេតសា-ចេតោសទ្ទានំ សម្ពន្ធាបេក្ខត្តា តេសំ សម្ពន្ធំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អត្តនោ”តិ ច “ភគវតោ”តិ ច។ ឥមេហិ សម្ពន្ធិសទ្ទានមសទិសត្តា សម្ពន្ធោបិ អសទិសោតិ ទស្សេតិ។ **អត្តនោ**តិ ចតុន្នំ មហារាជានំ។ សមាសោយេវ អវយវិបធានោ ហោតិ, វាក្យំ បន អវយវបធានោយេវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ចតូហិ ទិសាហី”តិ។ បាឡិយំ “អាគន្ត្វា”តិ បាឋសេសោ យោជេតព្ពោ។ “សិលាមយេ”តិ ឥមិនា សិលាមយមេវ **សេលាមយ**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឥទ**ន្តិ “សេលាមយេ បត្តេ”តិ វចនំ។ **យេ**តិ មុគ្គវណ្ណសិលាមយេ បត្តេ។ **ឥតោ**តិ ឥន្ទនីលមណិមយបត្តឧបនាមនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ ចតុន្នំ មហារាជានំ។ ចត្តារោបិ អធិដ្ឋហីតិ សម្ពន្ធោ ។ **យថា**តិ យេនាការេន, អធិដ្ឋិយមានេតិ យោជនា។ **ឯកសទិសោ**តិ ឯកំសេន សទិសោ។ អធិដ្ឋិតេ បត្តេតិ សម្ពន្ធោ។ **បត្តេ**តិ ច ករណត្ថេ ភុម្មវចនំ។ បត្តេន បដិគ្គហេសីតិ ហិ អត្ថោ។ **បច្ចគ្ឃេ**តិ ឯត្ថ ឯការោ ស្មឹវចនស្ស ការិយោតិ អាហ “បច្ចគ្ឃស្មិ”ន្តិ។ បដិ អគ្ឃន្តិ បទវិភាគំ កត្វា បដិសទ្ទោ បាដេក្កត្ថោ, “អគ្ឃ”ន្តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ មហគ្ឃត្ថោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បាដេក្កំ មហគ្ឃស្មិ”ន្តិ។ ឥមិនា ចត្តារោ ឯកតោ ហុត្វា ន មហគ្ឃា ហោន្តិ, បាដេក្កំ បន មហគ្ឃា ហោន្តីតិ ទស្សេតិ។ អថ វា សឧបសគ្គោ **បច្ចគ្ឃសទ្ទោ** អភិនវបរិយាយោតិ អាហ “អភិនវេ”តិ។ **អភិនវោ**តិ ច អចិរតនវត្ថុស្ស នាមំ។ អចិរតនវត្ថុ អចិរតនត្តា អគ្គុណ្ហំ វិយ ហោតិ, តស្មា វុត្តំ **“អគ្គុណ្ហេ”**តិ។ “តង្ខណេ និព្ពត្តស្មិ”ន្តិ ឥមិនា តមេវត្ថំ វិភាវេតិ។ **ទ្វេវាចិកា**តិបទស្ស សមាសវសេន ច តទ្ធិតវសេន ច និប្ផន្នភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទ្វេ វាចា”តិអាទិ។ **បត្តា**តិ ឯត្ថ ឯកោ ឥតិសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ។ ឥតិ តស្មា ទ្វេវាចិកាឥតិ អត្ថោតិ យោជនា។ **តេ**តិ វាណិជា។ **អថា**តិ តស្មឹ កាលេ។ **តេ**តិ កេសេ។ **តេស**ន្តិ វាណិជានំ។ **បរិហរថា**តិ អត្តនោ អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានដ្ឋានន្តិ បដិគ្គហេត្វា, បរិច្ឆិន្ទិត្វា វា ហរថាតិ អត្ថោ។ **តេ**តិ វាណិជា។ **អមតេនេវា**តិ អមតេន ឥវ, អភិសិត្តា ឥវាតិ យោជនា។

៥. ព្រហ្មយាចនកថា

៧. ភគវា ឧបសង្កមីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មិ**ន្តិ អជបាលនិគ្រោធេ។ **អាចិណ្ណសមាចិណ្ណោ**តិ អាចរិតោ សម្មាចរិតោ, ន ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស អាចិណ្ណោ, អថ ខោ សព្ពពុទ្ធានំ អាចិណ្ណសមាចិណ្ណោ, អតិអាចិណ្ណោ និច្ចាចិណ្ណោតិ អត្ថោ។ សង្ខេបេន វុត្តមត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “ជានន្តិ ហី”តិអាទិ។ **ធម្មទេសន**ន្តិ ភគវតោ ធម្មទេសនំ, ធម្មទេសនត្ថាយ វា ភគវន្តំ, ភគវន្តំ វា ធម្មទេសនំ។ **ឥតោ**តិ យាចនការណា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ លោកសន្និវាសោ ព្រហ្មគរុកោ យស្មា, ឥតិ តស្មា ឧប្បាទេស្សន្តីតិ យោជនា។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។

ឥត្ថាតិ បរិវិតក្កនាការបាឋេ។ “បញ្ចកាមគុណេសុ អល្លីយ”ន្តីតិ ឥមិនា អល្លីយន្តិ អភិរមិតព្ពដ្ឋេន លគ្គន្តិ ឯត្ថាតិ **អាលយា** បញ្ច កាមគុណាតិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អល្លីយន្តី**តិ លគ្គន្តិ។ “បញ្ច កាមគុណេ អល្លីយន្តី”តិបិ បាឋោ, ឯវំ សតិ អល្លីយន្តិ អភិរមិតព្ពដ្ឋេន សេវិយន្តីតិ **អាលយា** បញ្ច កាមគុណាតិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **អល្លីយន្តី**តិ សេវន្តិ។ **តេ**តិ បញ្ច កាមគុណា។ **“យទិទ”**ន្តិបទស្ស យំ ឥទន្តិ បទវិភាគំ កត្វា “យ”ន្តិ ច “ឥទ”ន្តិ ច សព្ពនាមបទន្តិ អាសង្កា ភវេយ្យាតិ អាហ “យទិទន្តិ និបាតោ”តិ។ ឥមិនា តីសុ លិង្គេសុ ទ្វីសុ ច វចនេសុ វិនាសំ, វិការំ វា វិសទិសំ វា នអយនត្តា នគមនត្តា អព្យយំ នាមាតិ ទស្សេតិ, អត្ថោ បន សព្ពនាមត្ថោយេវាតិ

ទដ្ឋព្ពំ។ **តស្សា**តិ “យទិទ”ន្តិនិបាតស្ស, អត្ថោតិ សម្ពន្ធោ។ **ឋាន**ន្តិ “ឋានំ”ឥតិបទំ។ **បដិច្ចសមុប្បាទ**ន្តិ “បដិច្ចសមុប្បាទោ”ឥតិបទំ។ អត្ថោបិ យុត្តោយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ឥមេស**ន្តិ សង្ខារាទីនំ បច្ចយុប្បន្នានំ។ **បច្ចយា**តិ អវិជ្ជាទិការណា។ “ឥទប្បច្ចយា ឯវា”តិ ឥមិនា **ឥទប្បច្ចយតា**តិ ឯត្ថ តាបច្ចយស្ស ស្វត្ថំ ទីបេតិ “ទេវតា”តិអាទីសុ (ខុ. បា. អដ្ឋ. ឯវមិច្ចាទិបាឋវណ្ណនា) វិយ។

សោ មមស្ស កិលមថោតិ ឯត្ថ តំសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “យា អជានន្តានំ ទេសនា នាមា”តិ, ឥមិនា “ទេសេយ្យំ, ន អាជានេយ្យុ”ន្តិ ទ្វិន្នមេវ កិរិយាបទានំ តំសទ្ទស្ស វិសយភាវំ ទស្សេតិ, ន ឯកស្ស កិរិយាបទស្ស។ **សោ**តិ ទេសនាសង្ខាតោ កាយវចីបយោគោ, ឥមិនា វាក្យវិសយេ តំសទ្ទោ ឧត្តរបទស្សេវ លិង្គវចនានិ គណ្ហាតីតិ ទស្សេតិ, សមាសមជ្ឈេ បន តំសទ្ទោ បុព្ពបទស្សេវ លិង្គវចនានិ គណ្ហាតិ។ តេន វុត្តំ “អវិជ្ជា ច សា បច្ចយោ ចា”តិ (ឧទា. អដ្ឋ. បឋមពោធិសុត្តវណ្ណនា) ច “អភិធម្មោ ច សោ បិដកញ្ចា”តិ ច (បារា. អដ្ឋ. ១.បឋមមហាសង្គីតិកថា; ធ. ស. អដ្ឋ. និទានកថា) អាទិ ។ **កិលមថោ**តិ កាយកិលមនហេតុ។ កិលមតិ អនេនាតិ កិលមថោ។ **អស្សា**តិ ភវេយ្យ។ **សា**តិ កាយវចីបយោគសង្ខាតា ទេសនា។ **វិហេសា**តិ កាយវិហឹសាហេតុ។ វិហឹសតិ ឥមាយាតិ វិហេសា។ ចិត្តេន បន ពុទ្ធានំ កិលមថោ វា វិហេសា វា នត្ថិ អរហត្តមគ្គេន សមុច្ឆិន្នត្តា ។ “បដិភំសូ”តិ ឯត្ថ បដីតិ កម្មប្បវចនីយយោគត្តា “ភគវន្ត”ន្តិ ឯត្ថ សាម្យត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ “ភគវតោ”តិ។ **“អនុ អច្ឆរិយា”**តិ ឥមិនា “ន អច្ឆរិយា”តិ បទវិភាគំ និវត្តេតិ, បុនប្បុនំ អច្ឆរិយាតិ អត្ថោ។ **បដិភំសូ**តិ ឯត្ថ បដិសទ្ទោ បដិភានត្ថោ, ភាធាតុ ខាយនត្ថោតិ អាហ “បដិភានសង្ខាតស្ស ញាណស្ស គោចរា អហេសុ”ន្តិ។ “គោចរា អហេសុ”ន្តិ ឥមិនា ខាយនំ នាម អត្ថតោ គោចរភាវេន ភវនន្តិ ទស្សេតិ។

មេតិ មម, មយា វា, អធិគតំ ធម្មំ បកាសិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ អរិយមគ្គសោតស្ស បដិ **បដិសោត**ន្តិ វុត្តេ និព្ពានមេវាតិ អាហ “បដិសោតំ វុច្ចតិ និព្ពាន”ន្តិ។ **និព្ពានគាមិ**ន្តិ អរិយមគ្គំ។ អរិយមគ្គោ ហិ យស្មា និព្ពានំ គមយតិ, តស្មា និព្ពានគាមីតិ វុច្ចតិ។ **តមោខន្ធេនា**តិ ឯត្ថ តមសទ្ទោ អវិជ្ជាបរិយាយោ, ខន្ធសទ្ទោ រាសត្ថោតិ អាហ “អវិជ្ជារាសិនា”តិ។ “អជ្ឈោត្ថដា”តិ ឥមិនា **អាវុដា**តិ ឯត្ថ វុធាតុ អាវរណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **អប្បោស្សុក្កតាយា**តិ ឯត្ថ អបត្យូបសគ្គោ អភាវត្ថោ, តាបច្ចយោ ភាវត្ថោតិ អាហ “និរុស្សុក្កភាវេនា”តិ។

៨. លោកេតិ សត្តលោកេ។ **មហាព្រហ្មេ**តិ មហាព្រហ្មានោ។ **អប្បរជក្ខជាតិកា**តិ ឯត្ថ អប្បំ រជំ អក្ខិម្ហិ ឯតេសន្តិ អប្បរជក្ខា, អប្បរជក្ខា ជាតិ សភាវោ ឯតេសន្តិ **អប្បរជក្ខជាតិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បញ្ញាមយេ”តិអាទិ។ “បញ្ញាមយេ”តិ ឥមិនា មំសមយេតិ អត្ថំ និវត្តេតិ។ **ឯតេស**ន្តិ សត្តានំ។ **ធម្មស្សា**តិ តុបច្ចយយោគេ ឆដ្ឋីកម្មំ។ អាបុព្ពោ ញាធាតុ បដិវិជ្ឈនត្ថោតិ អាហ “បដិវិជ្ឈិតារោ”តិ។

សំវិជ្ជតិ មលំ ឯតេសន្តិ **សមលា**, បូរណកស្សបាទិកា ឆ សត្ថារោ, តេហិ។ “រាគាទីហី”តិ ឥមិនា មលសរូបំ ទស្សេតិ។ **អវាបុរេត**ន្តិ ឯត្ថ អវបុព្ពោ ច អាបុព្ពោ ច បុរធាតុ វិវរណត្ថោតិ អាហ “វិវរ ឯត”ន្តិ។ វការស្ស បការំ កត្វា “អបាបុរេត”ន្តិបិ បាឋោ ។ អមតសទ្ទស្ស សលិលាទយោ និវត្តេតុំ វុត្តំ “និព្ពានស្សា”តិ។ ឥមេ សត្តា សុណន្តូតិ សម្ពន្ធោ។ **វិមលេនា**តិ ឯត្ថ វិសទ្ទោ អភាវត្ថោតិ អាហ “អភាវតោ”តិ។ ឥមិនា នត្ថិ មលំ ឯតស្សាតិ **វិមលោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ ។ “សម្មាសម្ពុទ្ធេនា”តិ ឥមិនា អញ្ញបទត្ថសរូបំ ទស្សេតិ។ អនុក្កមេន មគ្គេន ពុជ្ឈិតព្ពន្តិ **អនុពុទ្ធ**ន្តិ វុត្តេ ចតុសច្ចធម្មោ គហេតព្ពោតិ អាហ “ចតុសច្ចធម្ម”ន្តិ។

“សេលមយេ”តិ ឥមិនា សិលាយ និព្ពត្តោ **សេលោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “សព្ពញ្ញុតញ្ញាណេនា”តិ ឥមិនា សមន្តចក្ខុសរូបំ ទស្សេតិ។ ភគវា ត្វម្បីតិ យោជនា។ ធម្មសទ្ទោ បញ្ញាបរិយាយោតិ អាហ “ធម្មមយំ បញ្ញាមយ”ន្តិ។ អបេតោ សោកោ ឥមស្សាតិ **អបេតសោកោ**, ភគវា។ សោកំ អវតរតីតិ **សោកាវតិណ្ណា**, ជនតា។ សោកាវតិណ្ណញ្ច ជាតិជរាភិភូតញ្ចាតិ ចសទ្ទោ យោជេតព្ពោ។ ឥមិនា ចសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោតិ ទស្សេតិ។

“ភគវា”តិបទំ “វីរា”តិអាទីសុ យោជេតព្ពំ។ “វីរិយវន្តតាយា”តិ ឥមិនា វីរំ យស្សត្ថីតិ **វីរោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ សទ្ទសត្ថេសុ អាលបនបទេសុ វិគ្គហោ ន កាតព្ពោតិ ឥទំ អាលបនាវត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ, ឥធ បន តេ សមត្ថទស្សនត្ថាយ វិគ្គហោ វុត្តោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ “ទេវបុត្ត…បេ…. វិជិតត្តា”តិ ឥមិនា វិជិតោ មារេហិ សំគាមោ អនេនាតិ **វិជិតសង្គាមោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ ច ខន្ធមារោ មច្ចុមារេន សង្គហិតោ ទ្វិន្នំ មារានំ ឯកតោ វិជិតត្តា។ “សត្ថវាហោ”តិ បឋមក្ខរេន ច “សត្ថវាហោ”តិ ទុតិយក្ខរេន ច យុត្តោ។ តត្ថ សត្ថវាហោ វិយាតិ **“សត្ថវាហោ”**តិ ឧបចារេន វុត្តេ ទុតិយក្ខរេន យុត្តោ, សត្តេ វហតីតិ **សត្ថវាហោ**តិ មុខ្យតោ វុត្តេ បឋមក្ខរេន យុត្តោ។ ឥធ បន បឋមក្ខរេន យុត្តោតិ អាហ “សត្តេ វហតីតិ សត្ថវាហោ”តិ។ នត្ថិ ឥណំ ឥមស្សាតិ **អណណោ** ភគវា។

៩. ពុទ្ធចក្ខុនាតិ ឯត្ថ ចក្ខុ ទុវិធំ មំសចក្ខុញាណចក្ខុវសេន។ តត្ថាបិ មំសចក្ខុ ទុវិធំ បសាទចក្ខុសសម្ភារចក្ខុវសេន។ តត្ថ បសាទរូបំ បសាទចក្ខុ នាម, ភមុកដ្ឋិបរិច្ឆិន្នោ មំសបិណ្ឌោ សសម្ភារចក្ខុ នាម។ ញាណចក្ខុ បន បញ្ចវិធំ (បដិ. ម. អដ្ឋ. ១.១.៣) ទិព្ពធម្មបញ្ញាពុទ្ធសមន្តចក្ខុវសេន។ តត្ថ ទិព្ពចក្ខុអភិញ្ញាញាណំ ទិព្ពចក្ខុ នាម, ហេដ្ឋិមមគ្គត្តយំ ធម្មចក្ខុ នាម, អរហត្តមគ្គញាណំ បញ្ញាចក្ខុ នាម, ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញាណញ្ច អាសយានុសយញាណញ្ច ពុទ្ធចក្ខុ នាម, សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ សមន្តចក្ខុ នាម។ ឥធ បន “ពុទ្ធចក្ខុនា”តិ វុត្តត្តា យថាវុត្តទ្វេញាណានិយេវាតិ អាហ “ឥន្ទ្រិយ...បេ.... ញាណេន ចា”តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **យេស**ន្តិ សត្តានំ។ **សទ្ធាទីនី**តិ អាទិសទ្ទេន វីរិយសតិសមាធិបញ្ញិន្ទ្រិយានិ សង្គណ្ហាតិ។ **តិក្ខានី**តិ តិខិណានិ។ **មុទូនី**តិ សុខុមតរានិ។ **អាការា**តិ ការណា។ ឥមានិ តីណិ ទុកានិ ពាហិរត្ថសមាសវសេន វុត្តានិ។ សុខេន វិញ្ញាបេតព្ពាតិ **សុវិញ្ញាបយា**, តថា **ទុវិញ្ញាបយា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យេ កថិតការណ”ន្តិអាទិ ។ បរលោកោ ច វជ្ជញ្ច **បរលោកវជ្ជានិ**, តានិ ភយតោ បស្សន្តីតិ **បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យេ”តិអាទិ។ ឥមានិ ទ្វេ ទុកានិ កិតវសេន វុត្តានិ, ឥធ បច្ឆិមទុកេ “ន អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនោ”តិ ទុតិយបទំ ន វុត្តំ, បដិសម្ភិទាមគ្គបាឡិយំ (បដិ. ម. ១.១១១) បន យុគឡវសេន វុត្តំ។ ឧប្បលានិ ឯត្ថ សន្តីតិ **ឧប្បលិនី**តិ វចនត្ថេន គច្ឆោ វា លតា វា បោក្ខរណី វា វនំ វា “ឧប្បលិនី”តិ វុច្ចតិ, ឥធ បន “វន”ន្តិ អាហ “ឧប្បលវនេ”តិ។ និមុគ្គានេវ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **បោសយន្តី**តិ វឌ្ឍន្តិ, ឥមិនា អន្តោនិមុគ្គានេវ ហុត្វា បោសយន្តីតិ **អន្តោនិមុគ្គបោសីនី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ឧទកេន សម”ន្តិ ឥមិនា ឧទកេន សមំ **សមោទកំ**, សមោទកំ ហុត្វា ឋិតានីតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ “អតិក្កមិត្វា”តិ ឥមិនា **អច្ចុគ្គម្មា**តិបទស្ស អតិឧគ្គន្ត្វាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។

បដិច្ឆន្នេន អារោបិតាតិ **បារុតា**, ន បារុតា **អបារុតា**។ អបារុតា នាម អត្ថតោ វិវរណាតិ អាហ “វិវដា”តិ **សោ**តិ អរិយមគ្គោ ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **បច្ឆិមបទទ្វយេ**តិ គាថាយ ឧត្តមបទទ្វយេ។ **អយមេវត្ថោ**តិ អយំ វក្ខមានោ ឯវំ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោតិ យោជនា។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **ន ភាសិ**ន្តិ ឯត្ថ ឧត្តមបុរិសត្តា “អហ”ន្តិ វុត្តំ។ “ទេវមនុជេសុ”តិ វត្តព្ពេ ឯកសេសវសេន **“មនុជេសូ”**តិ វុត្តន្តិ អាហ “ទេវមនុស្សេសូ”តិ។

៦. បញ្ចវគ្គិយកថា

១០. ឋានុប្បត្តិយាតិ ការណេន ឧប្បត្តិយា។ និក្កិលេសោ ជាតិ សភាវោ ឥមស្សាតិ **និក្កិលេសជាតិកោ**។ “ញាណ”ន្តិ អវិសេសេន វុត្តេបិ អត្ថតោ អនាវរណញាណមេវាតិ អាហ “សព្ពញ្ញុតញ្ញាណ”ន្តិ។ **ឥតោ**តិ “ធម្មំ ទេសេស្សាមី”តិ បរិវិតក្កទិវសតោ, ហេដ្ឋាតិ សម្ពន្ធោ។ ទេវតា បន អាឡារស្ស កាលង្ករណមេវ ជានាតិ, ន អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ និព្ពត្តភាវំ។ ភគវា បន សព្ពំ ជានាតិ, តេន វុត្តំ “អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ និព្ពត្តោ”តិ។ “បរិហីនត្ថា”តិ ឥមិនា **មហាជានិយោ**តិ ឯត្ថ ហាធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ អាឡារស្ស។ មហតី ជានិអស្សាតិ “មហាជានិកោ”តិ វត្តព្ពេ កការស្ស យការំ កត្វា **“មហាជានិយោ”**តិ វុត្តំ។ **អក្ខណេ**តិ ព្រហ្មចរិយវាសាយ អនោកាសេ, អាកិញ្ចញ្ញាយតនេតិ អត្ថោ។ **ហិយ្យោ**តិ អនន្តរាតីតាហេ។ **សោបី**តិ ឧទកោ រាមបុត្តោបិ។ បិសទ្ទោ អាឡារាបេក្ខោ។ តត្ថ អាឡារោ កាលាមោ យាវអាកិញ្ចញ្ញាយតនឈានលាភី ហោតិ, តស្មា អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ និព្ពត្តោ។ ឧទកោ រាមបុត្តោ យាវនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនឈានលាភី ហោតិ, តស្មា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនេ និព្ពត្តោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **“ពហុការា”**តិ ច “ពហូបការា”តិ ច បាឋស្ស ទ្វិធា យុត្តភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ពហុការាតិ ពហូបការា”តិ។ បេសិតត្តភាវំ មន្តិ យោជនា។ ឥមិនា **បហិតត្ត**ន្តិ ឯត្ថ អត្តសទ្ទោ កាយវាចកោតិ ទស្សេតិ។

១១. អន្តរាសទ្ទេន យុត្តត្តា “គយំ, ពោធិ”ន្តិ ឯត្ថ សាម្យត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ “គយាយ ច ពោធិមណ្ឌស្ស ចា”តិ។

គាថាយ ចតូសុ សព្ពសទ្ទេសុ ទុតិយោ **សព្ព**សទ្ទោ អនវសេសត្ថោ, សេសា សាវសេសត្ថាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សព្ពំ តេភូមកធម្ម”ន្តិអាទិ។ វចនត្ថោ សុវិញ្ញេយ្យោវ។ អរហត្តផលស្សាបិ តណ្ហាក្ខយត្តា វុត្តំ “តណ្ហាក្ខយេ និព្ពានេ”តិ។ **សយំ**សទ្ទោ អត្តបរិយាយោ, **អភិញ្ញាយ**សទ្ទោ តុ ត្វាបច្ចយន្តោតិ អាហ “អត្តនាវ ជានិត្វា”តិ។ “សព្ពំ ចតុភូមកធម្ម”ន្តិ ឥមិនា ញាធាតុយា កម្មំ ទស្សេតិ។ “អយំ មេ អាចរិយោ”តិ ឧទ្ទិសនាការទស្សនំ។

“លោកុត្តរធម្មេ”តិ ឥមិនា លោកិយធម្មេ បន អាចរិយោ (មិ. ប. ៤.៥.១១) អត្ថីតិ ទស្សេតិ។ **បដិបុគ្គលោ**តិ ឯត្ថ **បដិ**សទ្ទោ បដិភាគត្ថោតិ អាហ “បដិភាគបុគ្គលោ”តិ។ សទិសបុគ្គលោ នាម នត្ថីតិ អត្ថោ។ **សីតិភូតោ**តិ សីតិ ហុត្វា ភូតោ, សីតិភាវំ វា បត្តោ។

កាសីនន្តិ ពហុវចនវសេន វុត្តត្តា ជនបទានំ នាមំ។ ជនបទសមូហស្ស រដ្ឋនាមត្តា វុត្តំ “កាសិរដ្ឋេ”តិ។ “នគរ”ន្តិ ឥមិនា **បុរ**សទ្ទោ នគរបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **បដិលាភាយា**តិ បដិលាភាបនត្ថាយ។ “ភេរិ”ន្តិ ឥ

មិនា **ទុន្ទុភិ**សទ្ទោ ភេរិវាចកោតិ ទស្សេតិ។ ភេរិ ហិ “ទុំទុ”ន្តិសទ្ទេន ឧភិ បូរណមេត្តាតិ **ទុន្ទុភី**តិ វុច្ចតិ។ ទការរការានំ សំយោគំ កត្វា ទុន្ទ្រភីតិបិ បាឋោ អត្ថិ, សោ អបាឋោយេវ។ “បហរិស្សាមី”តិ ឯត្ថ បហារសទ្ទេន **អាហញ្ញិ**ន្តិ ឯត្ថ អាបុព្ពហនធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ, ស្សាមិសទ្ទេន អជ្ជតនិឥំវិភត្តិយា អនាគតកាលេ បវត្តភាវំ, ឥតិសទ្ទេន គមនាការវាចកស្ស ឥតិសទ្ទស្ស លោបភាវំ ទស្សេតិ។

អនន្តជិនោតិ អនន្តសង្ខាតស្ស សព្ពញ្ញុតញ្ញាណស្ស បទដ្ឋានភូតេន អរហត្តមគ្គញាណេន សព្ពកិលេសារីនំ ជិតវា, ឯតេន ផលូបចារេន អនន្តជិនភាវំ ទស្សេតិ។ **ហុវេយ្យ បាវុសោ**តិ ឯត្ថ “ហុវេយ្យ អបិ អាវុសោ”តិ បទវិភាគំ កត្វា ហុធាតុ សត្តត្ថវាចកោ, អបិសទ្ទោ ឯវំនាមវាចកោតិ ទស្សេន្តោ អាហ អាវុសោ “ឯវំ នាម ភវេយ្យា”តិ។ វការស្ស បការំ កត្វា **“ហុបេយ្យា”**តិ បាឋោបិ យុជ្ជតិយេវ។

១២. “អត្តាយ បដិបន្នោ”តិ ឥមិនា ពាហុល្លស្ស អត្ថាយ បដិបន្នោ **ពាហុល្លិកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **បធានតោ**តិ ទុក្ករចរិយាយ បទហនតោ។ “ភដ្ឋោ”តិ ឥមិនា **វិព្ភន្តោ**តិ ឯត្ថ វិបុព្ពភមុធាតុយា អនវដ្ឋានត្ថោ នាម អត្ថតោ ភដ្ឋោតិ ទស្សេតិ។ **សោតន្តិ** ឯត្ថ សោតសទ្ទស្ស សោតវិញ្ញាណាទិវាចកត្តា “សោតិន្ទ្រិយ”ន្តិ វុត្តំ។ **ឥរិយាយា**តិ ឯត្ថ ឥរិយនំ ចរណំ ឥរិយាតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទុក្ករចរិយាយា”តិ។ **អភិជានាថ នោ**តិ ឯត្ថ **នោ**សទ្ទោ នុសទ្ទត្ថោតិ អាហ “អភិជានាថ នូ”តិ។ **វាក្យ**ន្តិ វាចកំ។ **សញ្ញាបេតុ**ន្តិបទស្ស សញ្ញាបនាការំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អហំ ពុទ្ធោ”តិ។

១៣. **ឥតោ**តិ “ចក្ខុករណី”តិអាទិតោ។ **បទត្ថតោ**តិ បទតោ ច អត្ថតោ ច, បទានំ អត្ថតោ វា។ **ឥតោ**តិ យថាវុត្តតោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **សុត្តន្តកថ**ន្តិ សុត្តន្តវសេន វុត្តវចនំ។

១៨. **ទេវតាកោដីហី**តិ ព្រហ្មសង្ខាតាហិ ទេវតាកោដីហិ។ បតិដ្ឋិតស្ស តស្ស អាយស្មតោតិ សម្ពន្ធោ។ សាវ ឯហិភិក្ខុឧបសម្បទាតិ យោជនា។

១៩. ទុតិយទិវសេ ធម្មចក្កំ ឧទបាទីតិ សម្ពន្ធោ។ “ទុតិយទិវសេ”តិអាទិ បាដិបទទិវសំ ឧបនិធាយ វុត្តំ។ **បក្ខស្សា**តិ អាសឡ្ហីមាសកាឡបក្ខស្ស។ សព្ពេវ តេ ភិក្ខូតិ យោជនា។ **អនត្តសុត្តេនា**តិ អនត្តលក្ខណសុត្តន្តេន (មហាវ. ២០; សំ. និ. ៣.៥៩)។

បញ្ចមិយា បក្ខស្សាតិ បក្ខស្ស បញ្ចមិយា។ **លោកស្មិ**ន្តិ សត្តលោកេ។ **“មនុស្សអរហន្តោ**តិ ឥមិនា ទេវអរហន្តោ ពហូតិ ទស្សេតិ។

៧. បព្ពជ្ជាកថា

៣១. **បោរាណានុបោរាណាន**ន្តិ បុរាណេ ច អនុបុរាណេ ច ភវានំ។ **ឯកសដ្ឋី**តិ ឯកោ ច សដ្ឋិ ច, ឯកេន វា អធិកា សដ្ឋិ ឯកសដ្ឋិ។

តត្រាតិ តេសុ ឯកសដ្ឋិមនុស្សអរហន្តេសុ។ **បុព្ពយោគោ**តិ បុព្ពេ កតោ ឧបាយោ, បុព្ពូបនិស្សយោតិ អត្ថោ។ **វគ្គពន្ធេនា**តិ សមូហំ កត្វា ពន្ធេន។ **តេ**តិ បញ្ចបញ្ញាស ជនា។ **ឈាបេស្សាមា**តិ ឧឈ្ឈិស្សាម។ **នីហរិំសូ**តិ គាមតោ នីហរិំសុ។ **តេសូ**តិ បញ្ចបញ្ញាសជនេសុ។ បញ្ច ជនេ ឋបេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **សេសា**តិ បញ្ចហិ ជនេហិ អវសេសា។ **សោ**តិ យសោ ទារកោ។ **តេបី**តិ ចត្តារោបិ ជនា។ **តត្ថា**តិ សរីរេ។ **តេ សព្ពេបី**តិ យសស្ស មាតាបិតុភរិយាហិ សទ្ធិំ សព្ពេបិ តេ សហាយកា។ **តេនា**តិ បុព្ពយោគេន។

អាមន្តេសីតិ កថេសិ។

៣២. ទិព្ពេសុ វិសយេសុ ភវា **ទិព្វា** លោភបាសាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ទិព្វា នាមា”តិអាទិ។ **លោភបាសា**តិ លោភសង្ខាតា ពន្ធនា។ **អស្សវនតា**តិ ឯត្ថ ករណត្ថេ បច្ចត្តវចនន្តិ អាហ “អស្សវនតាយា”តិ។ **បរិហាយន្តី**តិ ឯត្ថ កេន បរិហាយន្តីតិ អាហ “វិសេសាធិគមតោ”តិ។ **វិសេសាធិគមតោ**តិ មគ្គផលសង្ខាតស្ស វិសេសស្ស អធិគមតោ។

៣៣. អន្តំ លាមកំ ករោតីតិ **អន្តកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “លាមកា”តិ។ “ហីនសត្តា”តិ ឥមិនា អន្តកស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ អាមន្តនបទមេតំ។ **តន្តិ** រាគបាសំ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **សោ**តិ មារោ បាបិមា។ អន្តលិក្ខេ

ចរន្តានំ បញ្ចាភិញ្ញានម្បិ ពន្ធនត្ថា អន្តលិក្ខេ ចរតិ បវត្តតីតិ **អន្តលិក្ខចរោ**តិ វចនត្ថេន រាគបាសោ “អន្តលិក្ខចរោ”តិ មារេន បាបិមតា វុត្តោ។

៣៤. នានាជនបទតោតិ ឯកិស្សាបិ ទិសាយ នានាជនបទតោ។ “អនុជានាមិ...បេ.... បព្ពាជេថា”តិអាទិម្ហិ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ បព្ពាជេន្តេន ភិក្ខុនា បព្ពាជេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ យេ បដិគ្គិត្តា បុគ្គលាតិ យោជនា។ **បរតោ**តិ បរស្មឹ។ “ន ភិក្ខវេ...បេ.... បព្ពាជេតព្ពោ”តិ បាឡឹ (មហាវ. ៨៩) អាទឹ កត្វាតិ យោជនា។ **តេ**តិ បដិក្ខិត្តបុគ្គលេ។ **សោបិ ចា**តិ សោបិ ច បុគ្គលោ។ អនុញ្ញាតោយេវ បព្ពាជេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្ស ចា**តិ បុគ្គលស្ស ច, អថ វា តេសញ្ច មាតាបិតូនំ។ វចនវិបល្លាសោ ហេស។ អនុជាននលក្ខណំ វណ្ណយិស្សាមាតិ សម្ពន្ធោ។

ឯវន្តិ ឥមិនា វុត្តនយេន។ ចសទ្ទោ វាក្យសម្បិណ្ឌនត្ថោ។ សចេ អច្ឆិន្នកេសោ ហោតិ ច, សចេ ឯកសីមាយ អញ្ញោបិ ភិក្ខុ អត្ថិ ចាតិ អត្ថោ។ **អញ្ញោបី**តិ អត្តនា អបរោបិ។ **ភណ្ឌូ**តិ មុណ្ឌោ, សោយេវ កម្មំ **ភណ្ឌុកម្មំ។ តស្សា**តិ ភណ្ឌុកម្មស្ស។ **ឱកាសោ**តិ បព្ពជ្ជាយ ខណោ។ “ឱកាសំ ន លភតី”តិ វត្វា តស្ស ការណំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សចេ”តិអាទិ។

អវុត្តោបីតិ ឯត្ថ បិសទ្ទោ វុត្តោ បន កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **ឧបជ្ឈាយំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពាជេតី**តិ ឯត្ថ បព្ពជ្ជា ចតុព្ពិធា តាបសបព្ពជ្ជា បរិព្ពាជកបព្ពជ្ជា សាមណេរបព្ពជ្ជា ឧបសម្បទបព្ពជ្ជាតិ។ តត្ថ កេសមស្សុហរណំ **តាបសបព្ពជ្ជា** នាម វក្កលាទិគហណតោ បឋមមេវ វជិតព្ពត្តា។ **ឥសិបព្ពជ្ជាតិ**បិ តស្សាយេវ នាមំ។ កេសមស្សុហរណមេវ **បរិព្ពាជកបព្ពជ្ជា** នាម កាសាយាទិគហណតោ បឋមមេវ វជិតព្ពត្តា។ កេសមស្សុហរណញ្ច កាសាយច្ឆាទនញ្ច **សាមណេរបព្ពជ្ជា** នាម សរណគហណតោ បឋមមេវ វជិតព្ពត្តា។ **ឧបសម្បទបព្ពជ្ជា** តិវិធា ឯហិភិក្ខុឧបសម្បទបព្ពជ្ជា សរណគហណូបសម្បទបព្ពជ្ជា ញត្តិចតុត្ថវាចិកូបសម្បទបព្ពជ្ជាតិ។ តត្ថ **ឯហិភិក្ខូបសម្បទបព្ពជ្ជាយំ** កេសមស្សុហរណាទិ សព្ពំ ឯកតោវ សម្បជ្ជតិ “ឯហិ ភិក្ខូ”តិ ភគវតោ វចនេន អភិនិប្ផន្នត្តា។ **សរណគហណូបសម្បទបព្ពជ្ជា** សាមណេរបព្ពជ្ជសទិសាយេវ។ កេសមស្សុហរណញ្ច កាសាយច្ឆាទនញ្ច សរណគហណញ្ច **ញត្តិចតុត្ថវាចិកូបសម្បទបព្ពជ្ជា** នាម កម្មវាចាគហណតោ បឋមមេវ វជិតព្ពត្តា។ តត្ថ សាមណេរបព្ពជ្ជំ សន្ធាយ វុត្តំ “ឧបជ្ឈាយំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពាជេតី”តិ។ **ឧបជ្ឈាយំ ឧទ្ទិស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស វេយ្យាវច្ចករដ្ឋាននិយមំ កត្វា។ បព្ពជ្ជាកម្មេ អត្តនោ ឥស្សរិយមកត្វាតិ អត្ថោ។ ទហរេន ភិក្ខុនា កេសច្ឆេទនំ កាសាយច្ឆាទនំ សរណទានន្តិ តីណិ កិច្ចានិ កាតព្ពានិយេវ។ កេចិ “សរណានិ បន សយំ ទាតព្ពានី”តិ បាឋំ ឥធានេត្វា ទហរេន ភិក្ខុនា សរណានិ ន ទាតព្ពានីតិ វទន្តិ, តំ ន គហេតព្ពំ ទហរស្ស ភិក្ខុត្តា, ភិក្ខូនំ បព្ពាជេតុំ លភនត្តា ច។ ឧបជ្ឈាយោ ចេ កេសច្ឆេទនញ្ច កាសាយច្ឆាទនញ្ច អកត្វា បព្ពជ្ជត្ថំ សរណានិយេវ ទេតិ, ន រុហតិ បព្ពជ្ជា បព្ពជ្ជាយ អកត្តព្ពត្តា។ កម្មវាចំ សាវេត្វា ឧបសម្បាទេតិ, រុហតិ ឧបសម្បទា អបត្តចីវរានំ ឧបសម្បទសិទ្ធិតោ, កម្មវិបត្តិយា អភាវតោ ច។ **ខណ្ឌសីម**ន្តិ ឧបចារសីមង្គំ ពទ្ធសីមំ។ **បព្ពាជេត្វា**តិ កេសច្ឆេទនំ សន្ធាយ វុត្តំ “កាសាយានិ អច្ឆាទេត្វា”តិ កាសាយច្ឆាទនស្ស វិសុំ វុត្តត្តា។ សាមណេរស្ស សរណទានស្ស អរុហត្តា “សរណានិ បន សយំ ទាតព្ពានី”តិ វុត្តំ។ បុរិសំ បព្ពាជេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **អាណត្តិយា**តិ ភិក្ខូនំ អាណត្តិយា។ **យេន កេនចី**តិ គហដ្ឋបព្ពជិតេសុ យេន កេនចិ។

“ភព្ពរូបោ”តិ វត្វា តស្ស អត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សហេតុកោ”តិ។ **សហេតុកោ**តិ មគ្គផលានំ ឧបនិស្សយេហិ សហ បវត្តោ។ **យសស្សី**តិ បរិវារយសេន ច កិត្តិយសេន ច សមន្នាគតោ។ **ឱកាសំ កត្វាបី**តិ ឱកាសំ កត្វា ឯវ។ **សយមេវា**តិ ន អញ្ញោ អាណាបេតព្ពោ។ **ឯត្តោយេវា**តិ ទស្សនដ្ឋានតោយេវ។ **អស្សា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខស្ស។ **ខជ្ជុ វា**តិ កណ្ឌុវនំ វា។ “កច្ឆុ វា”តិបិ បាឋោ, បាមំ វាតិ អត្ថោ។ **បិឡកា វា**តិ ផោដា វា។ **ឯត្តកេនា**តិ ឯតបមាណេន យំសិត្វា ន្ហាបនមត្តេន។ **អនិវត្តិធម្មា**តិ គិហិភាវំ អនិវត្តនសភាវា។ **កតញ្ញូ**តិ កតស្សុបការស្ស ជាននសីលា។ **កតវេទិនោ**តិ កតញ្ញូបការស្ស វេទំ បាកដំ ករោន្តោ។

អនិយ្យានិកកថាតិ យាវទត្ថំ សុបិត្វា យាវទត្ថំ ភុញ្ជិត្វា ចិត្តកេឡឹ ករោន្តោ អនុក្កណ្ឋិតោ វិហរាហីតិអាទិកា កថា។ នកថេតព្ពំ ទស្សេត្វា កថេតព្ពំ ទស្សេន្តោ អាហ “អថខ្វស្សា”តិ។ **អស្សា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខស្ស។ អាចិក្ខនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាចិក្ខន្តេន ចា”តិអាទិ។ **វណ្ណ...បេ.... វសេនា**តិ វណ្ណោ ច សណ្ឋានញ្ច គន្ធោ ច អាសយោ ច ឱកាសោ ច, តេសំ វសេន, អាចិក្ខិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ ផលជោតកោ, អាចិក្ខនស្ស ផលំ វក្ខាមីតិ អត្ថោ។ **សោ**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខោ។ **បុព្ពេ**តិ បុព្ពភវេ, បព្ពជនតោ បុព្ពេ វា។ កណ្ដកវេធាបេក្ខោ បរិបក្កគណ្ឌោ វិយ ញាណំ បវត្តតីតិ យោជនា។ **អស្សា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខស្ស។ **ឥន្ទាសនី**តិ សក្កស្ស វជិរាវុធោ។ សោ ហិ ឥន្ទេន អសីយតិ ខិបីយតីតិ ឥន្ទាសនីតិ វុច្ចតិ។ ឥន្ទាសនិ បព្ពតេ ចុណ្ណយមានា វិយ សព្ពេ កិលេសេ ចុណ្ណយមានំយេវាតិ

យោជនា។ **ឧរុគ្គេយេវា**តិ ឧរុស្ស គោឌិយមេវ។ ឧរុកម្មបរិយោសានេយេវាតិ អត្ថោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តស្មា**តិ យស្មា បត្តា, តស្មា។ **អស្សា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខស្ស។

គិហិគន្ធន្តិ គេហេ ឋិតស្ស ជនស្ស គន្ធំ។ **អថាបី**តិ យទិបិ អច្ឆាទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខស្ស។ **អាចរិយោ វា**តិ សរណទានាចរិយោ វា កម្មវាចាចរិយោ វា ឱវាទាចរិយោ វា។ **តំយេវ វា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខមេវ វា។ **តេន ភិក្ខុនាវា**តិ អាចរិយុបជ្ឈាយភិក្ខុនា ឯវ។

អនាណត្តិយាតិ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ អនាណត្តិយា។ តមិនា អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ អនាណត្តេន យេន កេនចិ និវាសនាទីនិ ន កាតព្ពានីតិ ទស្សេតិ។ **ភិក្ខុនា**តិ អាចរិយុបជ្ឈាយភិក្ខុនា។ **តស្សេវា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខស្សេវ។ **ឧបជ្ឈាយមូលកេ**តិ ឧបជ្ឈាយមូលកេ និវាសនបារុបនេ។ **អយ**ន្តិ វិនិច្ឆយោ។

តត្ថាតិ បព្ពជ្ជូបសម្បទដ្ឋានេ។ **តេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **អថា**តិ វន្ទាបនតោ បច្ឆា, វន្ទាបនស្ស អនន្តរា វា។ “ឯវំ វទេហី”តិ បាឡិនយនិទស្សនមុខេន “យមហំ វទាមិ, តំ វទេហី”តិ អដ្ឋកថានយំ និទស្សេតិ។ **អថា**តិ តទនន្តរំ។ **អស្សា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខស្ស, ទាតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកបទម្បី**តិ តីសុ វាក្យបទេសុ ឯកំ វាក្យបទម្បិ, នវសុ វា វិភត្យន្តបទេសុ ឯកបទម្បិ។ **ឯកក្ខរម្បី**តិ ចតុវីសតក្ខរេសុ ឯកក្ខរម្បិ។

ឯកតោ សុទ្ធិយាតិ ឯកស្សេវ កម្មវាចាចរិយស្ស ឋានករណសម្បត្តិយា សុជ្ឈនេន។ **ឧភតោ សុទ្ធិយាវា**តិ ឧភយេសំ សរណទានាចរិយសាមណេរានំ សុជ្ឈនេន ឯវ។ **ឋានករណសម្បទ**ន្តិ ឧរអាទិដ្ឋានានញ្ច សំវុតាទិករណានញ្ច សម្បទំ។ **វត្តុ**ន្តិ ឋានករណសម្បទំ វត្តុំ។ ន **សក្កោតី**តិ វត្តុំ ន សក្កោតីតិ យោជនា។

ឥមានីតិ សរណានិ។ ចសទ្ទោ ឧបន្យាសោ, បនសទ្ទោ បទាលង្ការោ។ **ឯកសម្ពន្ធានី**តិ ឯកតោ សម្ពន្ធានិ។ អនុនាសិកន្តំ កត្វា ទានកាលេ “ពុទ្ធំ”ឥតិ “សរណំ”ឥតិ បទានញ្ច “សរណំ”ឥតិ “គច្ឆាមិ”ឥតិ បទានញ្ច អន្តរា វិច្ឆេទមកត្វា ឯកសម្ពន្ធមេវ កត្វា ទាតព្ពានីតិ វុត្តំ ហោតិ។ កស្មា តិណ្ណំ បទានមន្តរា ព្យវធានស្ស កស្សចិ អក្ខរស្ស អភាវតោ។ **វិច្ឆិន្ទិត្វា**តិ វិច្ឆេទំ កត្វា។ មការន្តំ កត្វា ទានកាលេ តិណ្ណំ បទានមន្តរា ឯកសម្ពន្ធមកត្វា វិច្ឆិន្ទិត្វា ឯវ កត្វា ទាតព្ពានីតិ វុត្តំ ហោតិ។ កស្មា? តិណ្ណំ បទានមន្តរា ព្យវធានស្ស និស្សរស្ស មការស្ស អត្ថិភាវតោ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ វចនំ, “នត្ថី”តិបទេ កត្តា, “ន វុត្ត”ន្តិបទេ កម្មំ។ **តថា**តិ “អហំ ភន្តេ ពុទ្ធរក្ខិតោ”តិអាទិនា អាការេន, អវទន្តស្ស សរណំ ន កុប្បតិ, ពុការទការាទីនំ ព្យញ្ជនានំ ឋានករណសម្បទំ ហាបេន្តស្សេវ សរណំ កុប្បតីតិ អធិប្បាយោ។

“តិក្ខត្តុ”ន្តិ ឥមិនា សកឹ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា ន វដ្ដតីតិ ទីបេតិ។ តិក្ខត្តុតោ អធិកំ បន សហស្សក្ខត្តុម្បិ វដ្ដតិយេវ។ **តត្ថា**តិ តាសុ បព្ពជ្ជាឧបសម្បទាសុ។ **បរតោ**តិ បរស្មឹ។ **សា**តិ ឧបសម្បទា។ បព្ពជ្ជា បន អនុញ្ញាតា ឯវាតិ សម្ពន្ធោ។ **បរតោបី**តិ បិសទ្ទោ បុព្ពាបេក្ខោ។ **សា**តិ បព្ពជ្ជា។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន កេសច្ឆេទន កាសាយច្ឆាទនសរណទានេន។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។

ឯសាតិ ឯសោ សាមណេរោតិ អត្ថោ។ “គតិមា”តិ វត្វា តស្សត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បណ្ឌិតជាតិកោ”តិ។ **អថា**តិ ឯវំ សតិ។ **អស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **តស្មឹយេវ ឋានេ**តិ សាមណេរភូមិយំ ឋិតដ្ឋានេយេវ។ យថា ភគវតា ឧទ្ទិដ្ឋានិ, តថា ឧទ្ទិសិតព្ពានីតិ យោជនា។ **ឯត**ន្តិ “អនុជានាមិ…បេ…. ជាតរូប រជតបដិគ្គហណា វេរមណី”តិ វចនំ។

តន្តិ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តវចនំ។ **យថាបាឡិយាវា**តិ ឯវសទ្ទោ សន្និដ្ឋានត្ថោ, តេន យថាបាឡិយាវ ឧទ្ទិសិតព្ពានិ។ យថាបាឡឹ វិសជ្ជេត្វា អញ្ញថា ឯវ ឧទ្ទិសិតព្ពានីតិ វាទំ និវារេតិ។ យថាបាឡឹ វិសជ្ជេត្វា អញ្ញថា “បាណាតិបាតា វេរមណឹ សិក្ខាបទំ សមាទិយាមី”តិ ឧទ្ទិសន្តោបិ និទ្ទោសោយេវ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តានី**តិ សិក្ខាបទានិ។ **យាវា**តិ យត្តកំ កាលំ ន ជានាតិ, ន កុសលោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សន្តិកាវចរោយេវា**តិ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ សមីបេ អវចារោវ។ **អស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **កប្បិយាកប្បិយ**ន្តិ ទសសិក្ខាបទវិនិមុត្តំ កប្បិយំ បរាមាសាទិញ្ច អកប្បិយំ អបរាមាសាទិញ្ច។ **តេនាបី**តិ សាមណេរេនាបិ។ **នាសនង្គានី**តិ លិង្គនាសន អង្គានិ។ **សាធុកំ សិក្ខិតព្ព**ន្តិ សាធុកំ អសិក្ខន្តស្ស លិង្គនាសនញ្ច ទណ្ឌកម្មនាសនញ្ច ហោតីតិ អធិប្បាយោ។

១០. ទុតិយមារកថា

៣៥. មយ្ហន្តិបទស្ស "អនុប្បត្តា សច្ចិកតា"តិបទេសុ ឆដ្ឋីកត្តុភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ "មយា ខោតិ អត្ថោ"តិ។ "អថ វា"តិអាទិនា "មយ្ហ"ន្តិបទស្ស "យោនិសោ មនសិការា, យោនិសោ សម្មប្បធានា"តិបទេសុ សម្ពន្ធភាវំ ទស្សេតិ។ "យោនិសោ មនសិការា, យោនិសោ សម្មប្បធានា"តិ ឯត្ថ ការណត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ អាហ "តេន ហេតុនា"តិ។ "បុនា"តិអាទិនា "មយ្ហ"ន្តិបទំ "យោនិសោ មនសិការា, យោនិសោ សម្មប្បធានា"តិ បទេសុ សាម្យត្ថេ សាមិភាវេន យោជេត្វា បុន "អនុប្បត្តា, សច្ចិកតា"តិ បទេសុ កត្តុត្ថេ សាមិភាវេន វិភត្តិវិបល្លាសោ កាតព្ពោតិ ទស្សេតិ។

១១. *ភទ្ទវគ្គិយកថា*

៣៦. ភទ្ទំ រូបញ្ច ចិត្តញ្ច ឯតេសមត្ថីតិ ***ភទ្ទកា***។ វគ្គពន្ធនំ ***វគ្គោ*** ឧត្តរបទលោបេន, វគ្គេន ចរន្តីតិ ***វគ្គិយា***។ ភទ្ទកា ច តេ វគ្គិយា ចាតិ ***ភទ្ទវគ្គិយា*** កការលោបេនាតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ភទ្ទវគ្គិយា"តិអាទិ។ "វោកាសោ និបាតមត្តោ"តិ ឥមិនា តុម្ហសទ្ទស្ស ច យោវចនស្ស ច ការិយភាវំ និវត្តេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តេ**តិ ភទ្ទវគ្គិយា។ **ឥទ**ន្តិ បញ្ចសីលរក្ខនំ។ **បុព្ពកម្ម**ន្តិ បុព្ពេ ឧបចិតំ កុសលកម្មំ។

១២. *ឧរុវេលបាដិហារិយកថា*

៣៨. បរិយាទិយេយ្យន្តិ ឯត្ថ ទាធាតុស្ស បរីតិ ច អាតិ ច ឧបសគ្គវសេន អភិភវនត្ថោតិ អាហ "អភិភវេយ្យ"ន្តិ។

៣៩. បច្ឆា បក្ខិត្តាតិ សង្ខិតិតោ បរំ បោត្ថការូឡ្ហេហិ ឋបិតាតិ អត្ថោ។

៤៤. "ឯវំ វទន្តោ វិយ ឱណតោ"តិ ឥមិនា "អាហរហត្ថោ"តិបទស្ស តទ្ធិតភាវំ ទស្សេតិ។ វិត្តិណ្ណមុខត្តា មន្ទំ ហីនំ អតិមុខមេតាសន្តិ វចនត្ថេន អគ្គិកបាលា **មន្ទាមុខិយោ**តិ វុច្ចន្តីតិ អាហ "អគ្គិភាជនានិ វុច្ចន្តី"តិ។

៥១. យស្មា យោ នាគទមនកាលោ ចិរំ បតតិ បវត្តតិ, តស្មា សោ **ចិរបតិកោ**តិ វុច្ចតិ, តស្មា ចិរបតិកា បដ្ឋាយ អភិប្បសន្នាតិ យោជនា។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ចិរកាលតោ បដ្ឋាយា"តិ។

៥២. **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ "ជដាមិស្ស"ន្តិអាទិបទេសុ។ **ខារិកាជ**ន្តិ ឯត្ថ កមណ្ឌលុអាទិកា តាបសបរិក្ខារា ខារីតិ វុច្ចន្តិ, ខារិសង្ខាតេន ភារេន បូរិតោ កាជោ ខារិកាជោតិ អត្ថំ ឯកទេសេន ទស្សេន្តោ អាហ "ខារិភារោ"តិ។

១៣. *ពិម្ពិសារសមាគមកថា*

៥៥. លដ្ឋិសទ្ទោ តរុណរុក្ខវាចកោ "អម្ពលដ្ឋិកាយ"ន្តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.២), ឥធាបិ តរុណតាលរុក្ខោ លដ្ឋិ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ "តាលុយ្យានេ"តិ។ **វដរុក្ខេ**តិ និគ្រោធរុក្ខេ។ ឯត្ថ "វដ"ឥតិ ឥមិនា វដរុក្ខោ ពហុមូលត្តា សុដ្ឋុ បតិដ្ឋាតីតិ អត្ថេន **សុប្បតិដ្ឋោ** នាមាតិ ទស្សេតិ។ "រុក្ខេ"ឥតិ ឥមិនា **ចេតិយ**សទ្ទោ ចេតិយរុក្ខេ វត្តតីតិ ទស្សេតិ, ទេវាលយញ្ច ថូបញ្ច និវត្តេតិ។ **តស្សា**តិ វដរុក្ខស្ស។ **ឯត**ន្តិ "សុប្បតិដ្ឋេ ចេតិយេ"តិ ឯតំ នាមំ។ លោកវោហារវសេន ទសសហស្សសង្ខាតេ សង្ខ្យាវិសេសេ នីហរិត្វា យុជ្ជិតព្ពន្តិ **និយុត**ន្តិ វចនត្ថេន ទសសហស្សំ និយុតំ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ "ឯកនិយុតំ ទសសហស្សានី"តិ។ **"នហុត"**ន្តិបិ បាឋោ, សោ អយុត្តោ នហុតសង្ខាតេន សង្ខ្យាវិសេសេន មិស្សីភាវេន បសង្គត្តា។ **តេស**ន្តិ ទ្វាទសនិយុតានំ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ។

"កិសសវីត្តា"តិ ឥមិនា កិសោ កោ អត្ថា ឯតេសន្តិ **កិសកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ កការោ ហេត្ថ អត្ថវាចកោ។ "ឱវាទកោ"តិ ឥមិនា **ឱវទានោ**តិ ឯត្ថ យុបច្ចយោ កត្តត្ថោតិ ទស្សេតិ។ គាថាពន្ធត្តា អការស្ស ទីឃោ។ "អថ វា"តិអាទិនា កិសកោ ហុត្វា អញ្ញេ ឱវទានោ **កិសកោវទានោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឥទ**ន្តិ ឥទំ អត្ថជាតំ, អយមត្ថោ វា។ ត្វំ បហាសីតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ តុវំ។ **ឥតិ** វុត្តំ ហោតីតិ យោជនា។

កាមិត្ថិយោតិ ឯការលោបវសេន សន្ធីតិ អាហ "កាមេ ឥត្ថិយោ ចា"តិ។ **ឧបធីសូ**តិ ឯត្ថ កាមខន្ធកិលេសអភិសង្ខារសង្ខាតេសុ ចតូសុ ឧបធីសុ ខន្ធុបធិ អធិប្បេតោតិ អាហ "ខន្ធុបធីសូ"តិ។

កោចរហីតិ ឯត្ថ **កោ**សទ្ទោ "កោ តេ ពលំ មហារាជា"តិអាទីសុ (ជា. ២.២២.១៨៨០) វិយ ក្វសទ្ទត្ថោតិ អាហ "ក្វចរហី"តិ។ និបាតោយេវេស។

បទសទ្ទស្ស ចរណបទាទយោ និវត្តេតុំ វុត្តំ “និព្ពានបទ”ន្តិ។ “សន្តសភាវតាយា”តិអាទិនា សន្តោ សភាវោ ឥមស្ស បទស្សាតិ **សន្តំ**។ នត្ថិ ឧបធយោ ឯត្ថាតិ **អនុបធិកំ**។ នត្ថិ កិញ្ចនមេត្ថាតិ **អកិញ្ចនំ**។ តីសុ ភវេសុ ន សញ្ជាតីតិ **អសតំ**។ អញ្ញថា ន ភវតីតិ **អនញ្ញថាភាវិ**។ អញ្ញេន កេនចិ ន នេតព្ពន្តិ **អនញ្ញនេយ្យ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តេនា**តិ “សន្ត”ន្តិអាទិបទេន។ **មេ**តិ មម, មនោតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថ** ទេវមនុស្សលោកេ មេ មនោ រតោ នាមាតិ កី វត្វាមិ។ **ឥតិ** ឥមមត្ថំ ទស្សេតីតិ យោជនា។

៥៦. **តញ្ហា**តិ សាវកភាវញ្ច។

៥៧. **អស្សាសកា**តិ ឯត្ថ អាបុព្ពោ សាសធាតុ អាបុព្ព សិសធាតុនា សទិសោ, “មេ”តិ ឆដ្ឋីយោគត្តា ណ្វុបច្ចយោ ច ភាវត្ថោតិ អាហ “អាសិសនា”តិ។ “បត្ថនា”តិ ឥមិនា អាបុព្ពសិសធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ ពិម្ពិសាររញ្ញោ។ **តត្ថា**តិ រតនត្តយេ។ **និច្ឆយគមនមេវា**តិ “សរណ”ឥតិនិច្ឆយេន ជាននមេវ គតោ។ **អត្តសន្និយ្យាតន**ន្តិ អត្តនោ អត្តានំ រតនត្តយេ សន្និយ្យាតនំ។ ឥមិនា អត្តសន្និយ្យាតន, បណិបាត, តប្បរាយន, សិស្សភាវូបគមនសង្ខាតេសុ ចតូសុ សរណគមនេសុ (ទី. និ. អដ្ឋ. ១.២៥០; ម. និ. អដ្ឋ. ១.៥៦; ខុ. បា. អដ្ឋ. ១.សរណគមនគមកវិភាវនា) អត្តសន្និយ្យាតនសរណគមនំ ទីបេតិ។ **អយ**ន្តិ ពិម្ពិសារោ រាជា។ **ត**ន្តិ និយតសរណតំ។ **បណិបាតគមនញ្ចា**តិ ឯត្ថ **បណី**តិ ករោ។ យថា ហិ បាទបទសទ្ទា ទីឃរស្សវសេន ហុត្វា ចរណំ វទន្តិ, ឯវំ បាណិបណិសទ្ទា ករំ វទន្តិ។ តស្មា វុត្តំ “បណីតិ ករោ”តិ។ បតនំ **បាតោ,** បណិនោ បាតោ **បណិបាតោ**។ អត្ថតោ អញ្ជលិបណមនន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ តស្ស គមនញ្ច គច្ឆន្តោតិ អត្ថោ។ ឥមិនា បណិបាតសរណគមនំ ទីបេតិ។ ចសទ្ទោ “បាកដ”ន្តិ ឯត្ថាបិ យោជេតព្ពោ។ បាកដញ្ច ករោន្តោតិ ហិ អត្ថោ។

៥៨. **សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោ**តិ ឯត្ថ សិង្គីសង្ខាតោ និក្ខោ សិង្គីនិក្ខោ, តេន សមានោ វណ្ណោ ឯតស្សាតិ សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សិង្គីសុវណ្ណនិក្ខេន សមានវណ្ណោ”តិ។ តត្ថ “សុវណ្ណ”ឥតិបទេន និក្ខសទ្ទស្ស សុវណ្ណត្ថំ ទស្សេតិ, បញ្ចសុវណ្ណាទយោ អត្ថេ និវត្តេតិ។ “សមាន”ឥតិបទេន សវណ្ណោតិ ឯត្ថ សការោ សមានសទ្ទស្សេវ ការិយោតិ ទស្សេតិ។ **សព្ពេសូ**តិ អខិលេសុ ចក្ខាទិឥន្ទ្រិយេសុ។ **ទន្តោ**តិ ទមិតោ។ ឥន្ទ្រិយសំវរោតិ វុត្តំ ហោតិ។ តមេវត្ថំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ “ភគវតោ ហី”តិអាទិ។

៥៩. ឱណីតោ បត្តតោ បាណិ យេនាតិ **ឱណីតបត្តបាណី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បត្តតោ ចា”តិអាទិ។ “អបនីតបាណិ”ន្តិ ឥមិនា ឱណីតសទ្ទោ អបនីតត្ថោ, បាណិសទ្ទេន ច សម្ពន្ធិតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ “សល្លក្ខេត្វា”តិ ឥមិនា “ភគវន្ត”ន្តិ ឥមំ កម្មំ “សល្លក្ខេត្វា”តិ បាឋសេសេន យោជេតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ **ឯកមន្ត**ន្តិ ឯត្ថ អន្តសទ្ទោ សមីបទេសត្ថោ, កោដិទេសត្ថោ វា ហោតិ , ឧបយោគវចនញ្ច ភុម្មត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកស្មិំ បទេសេ”តិ។ អត្ថិកបយោគេ ករណស្ស សម្ភវតោ អាហ “ពុទ្ធាភិវាទនគមនេន វា ធម្មស្សវនគមនេន វា”តិ។ **អប្បាកិណ្ណ**ន្តិ ឯត្ថ អប្បសទ្ទោ បដិសេធត្ថោតិ អាហ “អនាកិណ្ណ”ន្តិ។ “អព្ពោកិណ្ណ”ន្តិបិ បាឋោ។ **អប្បនិគ្ឃោស**ន្តិ ឯត្ថ “អប្បសទ្ទ”ន្តិបទេន វចនសទ្ទស្ស គហិតត្តា ឥមិនា បារិសេសនយេន នគរនិគ្ឃោសសទ្ទោយេវ គហេតព្ពោតិ អាហ “នគរនិគ្ឃោសសទ្ទេន អប្បនិគ្ឃោស”ន្តិ។ តីសុ បាឋេសុ បឋមេន បាឋេន ជនស្ស វាតោ **ជនវាតោ,** តេន វិរហិតំ **វិជនវាត**ន្តិ វិកប្បំ ទស្សេតិ។ ទុតិយេន ជនស្ស វាទោ **ជនវាទោ,** តេន វិរហិតំ **វិជនវាទ**ន្តិ វិកប្បំ ទស្សេតិ។ តតិយេន ជនស្ស បាតោ សញ្ចរណំ **ជនបាតោ,** តេន វិរហិតំ **វិជនបាត**ន្តិ វិកប្បំ ទស្សេតិ។ រហស្សំ ករីយតិ ឯត្ថាតិ **រាហស្សេយ្យកំ**។ មនុស្សានំ រាហស្សេយ្យកំ **មនុស្សរាហស្សេយ្យក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ “មនុស្សាន”ន្តិអាទិនា។

១៤. សារិបុត្តមោគ្គល្លាន បព្ពជ្ជាកថា

៦០. “**តេ**តិ សារិបុត្តមោគ្គល្លានា។ អគមំសុ កិរាតិ យោជនា។ **តត្រា**តិ គិរគ្គសមជ្ជេ។ **អថា**តិ បរិវិតក្កនានន្តរំ។ **តស្សា**តិ សញ្ចយស្ស។ **បាវ**ន្តិ បរតីរំ។ **ឯត្ថា**តិ តុម្ហាកំ វាទេ។ **ឥទ**ន្តិ អយំ វាទោ ឯត្តកោយេវាតិ អត្ថោ។ **យោ**តិ យោ កោចិ។ ត្វញ្ច អហញ្ច **អម្ហេ**, តេសុ។ នាមគុម្ពសង្ខាតេសុ ហិ តីសុ សទ្ទេសុ ឯកសេសេន កត្តព្ពេសុ បច្ឆិមស្សេវ ឯកសេសោ កាតព្ពោ។ **តេនា**តិ កតិកករណហេតុនា។

សំខេបេន វុត្តំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ “ឥទំ ហី”តិអាទិ។ **អត្ថិកេហី**តិ អមតេន អត្ថិកេហិ។ **ឧបញ្ញាតំ មគ្គ**ន្តិ អមតស្ស មគ្គោ ឧបគន្ត្វា ញាតោ។ ញាតោ ចេវ ឧបគតោ ចាតិ សហ ឧបសគ្គេន បទំ បរិវត្តិត្វា អត្ថំ កថេន្តោ ឧបសគ្គត្ថោ ច ធាតុត្ថោ ច វិសុំយេវ ហោតីតិ ញាបេតិ។ អត្ថិកេហិ អម្ហេហិ ឧបញ្ញាតំ និព្ពានំ មគ្គំ មគ្គន្តោ អនុពន្ធេយ្យន្តិ វា ទស្សេន្តោ អាហ “អថ វា”តិអាទិ។ មគ្គផលបច្ចវេក្ខណញាណេហិ ឧបគន្ត្វា ញាតព្ពន្តិ **ឧបញ្ញាតំ** និព្ពានំ។ **មគ្គធាតុយា** អន្វេសនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិយេសន្តោ”តិ។

សារិបុត្តោបិ បញ្ហំ បុច្ឆីតិ សម្ពន្ធោ។ **កមណ្ឌលុតោ**តិ កុណ្ឌិកតោ។ អត្តនោ ច បរេសញ្ច អកថនេន អន្តរេ វិវរំ បដិសន្ធហតីតិ **បដិសន្ធារោ,** តំ។ **ឯត្ថា**តិ “ន ត្យាហំ សក្កោមី”តិបទេ។ អធិប្បាយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ឯត្តកន្តិ** ឯត្តកំ បញ្ហំ។ **តមស្សា**តិ បរិព្ពាជកស្ស។ **អវិសយភាវ**ន្តិ អត្តនោ អវិសយភាវំ។

ហេតុំ បដិច្ច ភវន្តីតិ **ហេតុប្បភវា**តិ វចនត្ថេន បញ្ចក្ខន្ធា ហេតុប្បភវា នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ហេតុប្បភវា នាម បញ្ចក្ខន្ធា”តិ។ **តេនា**តិ “យេ ធម្មា ហេតុប្បភវា”តិ បទេន។ **អស្សា**តិ សារិបុត្តបរិព្ពាជកស្ស។ “តេសំ ហេតុ នាម សមុទយសច្ច”ន្តិ ឥមិនា ហិនោតិ ឯតស្មា ផលន្តិ **ហេតូ**តិ វចនត្ថេន សមុទយសច្ចំ ហេតុ នាមាតិ ទស្សេតិ។ **តញ្ចា**តិ សមុទយសច្ចញ្ច។ **តេស**ន្តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឧភិន្នម្បិ សច្ចាន”ន្តិ។ អបវត្តិវសេន និរុជ្ឈតិ ឯត្ថាតិ **និរោធោ។ តញ្ចា**តិ និរោធញ្ច។ **តេនា**តិ “តេសញ្ច យោ និរោធោ”តិបទេន។ **អស្សា**តិ សារិបុត្តបរិព្ពាជកស្ស។ **ឯត្ថា**តិ ឥមិស្សំ គាថាយំ, ចតូសុ សច្ចេសុ វា។ **នយតោ**តិ នានន្តរិកនយតោ, អវិនាភាវនយតោ វា, នេត្តិទេសនាហារនយតោ វា។ តមេវត្ថំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ “និរោធេ ហិ”តិអាទិ។ ឯកទេសសរូបេកសេសនយេន វា មគ្គសច្ចំ គហេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អថ វា”តិអាទិ។ និរោធោ ច និរោធូបាយោ ច **និរោធោ**តិ ឯកទេសសរូបេកសេសោ កាតព្ពោ។ **តេសញ្ចា**តិ ឯត្ថ អវុត្តសម្បិណ្ឌនត្ថេន ចសទ្ទេន មគ្គសច្ចំ គហេតព្ពន្តិបិ វទន្តិ។ អយំ នយោ អដ្ឋកថាយំ ន វុត្តោ។ **តមេវត្ថ**ន្តិ ចតុសច្ចសង្ខាតំ តមេវត្ថំ។ **បដិបាទេន្តោ**តិ និគមេន្តោ។

“សចេបី”តិ ឥមិនា **យទី**តិ បទស្សត្ថំ វណ្ណេតិ។ “ឯត្តកមេវា”តិ ឥមិនា **តាវទេវា**តិ បទស្សត្ថំ វណ្ណេតិ។ “កតោ ឧត្តរិ នត្ថី”តិ ឥមិនា ឯវការស្ស ផលំ ទស្សេតិ។ **ឥតោ**តិ សោតាបត្តិផលតោ។ **“ឥទំ…បេ…. បត្តព្ព”**ន្តិ ឥមិនា “ឯត្តកមេវា”តិ បទស្ស អត្ថសរូបំ ទស្សេតិ។ “ឯសោ ឯវ ធម្មោ”តិ ឥមិនា “ឯសេវ ធម្មោ”តិបទស្ស អត្ថំ វណ្ណេតិ។ **បច្ចព្យត្ថា**តិ បតិអវបុព្ពោ ឥជាតុ បដិវិទ្ធត្ថោតិ អាហ “បដិវិទ្ធត្ថា”តិ។ **តុម្ហេហី**តិ អស្សជិត្ថេរំ សន្ធាយាហ។ ឥមិនា “បច្ចព្យត្ថា”តិ ឯត្ថ ហិយ្យត្តនីបរស្សបទមជ្ឈិមបុរិសពហុវចនត្ថវិភត្តិ ទីបេតិ។ **កប្ប នហុតេហី**តិ កប្បានំ នហុតេហិ, កោដិបកោដិសតសហស្សានំ សតេហិ នហុតេហីតិ អត្ថោ។ **អព្ភាតីត**ន្តិ អភិ អតីតំ។ អម្ហេហិ អទិដ្ឋមេវ ហុត្វា អតិក្កមាបិតន្តិ អត្ថោ។

៦២. អារម្មណភូតស្ស និព្ពានស្ស គម្ភីរត្តា អារម្មណិកភូតំ ញាណម្បិ គម្ភីរមេវាធិប្បេតន្តិ អាហ “គម្ភីរស្ស ច ញាណស្សា”តិ។ យថា ហិ សណ្ហវត្ថុស្ស សិព្ពនត្ថាយ សណ្ហសូចិ អធិប្បេតាតិ។ ឧបធីនំ សម្មា ខយង្គេន និព្ពានំ **ឧបធិសង្ខយំ** នាមាតិ អាហ “ឧបធិសង្ខយេតិ និព្ពានេ”តិ។ **តទារម្មណាយា**តិ តំនិព្ពានារម្មណាយ។ **វិមុត្តិយា**តិ ផលវិមុត្តិយា។ **សាវកបារមីញាណេ**តិ អគ្គសាវកបារមីញាណេ។ **តេសូ**តិ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ។ អឌ្ឍមាសេន អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោតិ សម្ពន្ធោ។

អតីតេតិ កប្បសតសហស្សាធិកេ អសង្ខ្យេយ្យមត្ថកេ។ **តស្សា**តិ ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ អគ្គសាវកភាវំ បត្ថេសីតិ យោជនា។ **អស្សមេ**តិ មុនីនំ ឋានេ។ តញ្ហិ អា កោធំ, អា កុសោ វា រាគាទយោ សមេន្តិ ឯត្ថាតិ **អស្សមោ**តិ វុច្ចតិ, តស្មិំ។ បត្ថយិត្វា ច បេសេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ នីលុប្បលមណ្ឌបេ។ **តេសូ**តិ តាបសសេដ្ឋីសុ។

៦៣. **យេស**ន្តិ កុលានំ។ “វិធវភាវាយា”តិ ឥមិនា វិធវាយ ភាវោ **វេធព្យ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **វិធវា**តិ ច បតិសុញ្ញា។ សា ហិ ធវេន វិគតាតិ “វិធវា”តិ ច, វិគតោ ធវោ ឥមិស្សាតិ “វិធវា”តិ ច វុច្ចតិ។ **ឧភយេនាបី**តិ បុត្តបព្ពជ្ជបតិបព្ពជ្ជសង្ខាតេន ទុវិធេនបិ។

សញ្ចយានីតិ ឯត្ថ និស្សយូបចារេន និស្សយេ និស្សិតូបចារោ ហោតីតិ អាហ “សញ្ចយស្ស អន្តេវាសិកានី”តិ។ អថ វា ណបច្ចយោ តស្សេទមត្ថេ ហោតីតិ អាហ “សញ្ចយស្ស អន្តេវាសិកានី”តិ។ **“មគធាន”**ន្តិ ពហុវចនវសេន វុត្តត្តា ជនបទស្ស នាមន្តិ អាហ “មគធានំ ជនបទស្សា”តិ។ **គិរិព្ពជ**ន្តិ ឯត្ថ វជោ វិយាតិ **វជោ,** គិរិ។ វជសទិសោ គិរិ ឯត្ថាតិ គិរិព្ពជំ បទហេដ្ឋបរិយវសេន, នគរំ។ “មហាវីរិយវន្តោ”តិ ឥមិនា មហន្តោ វីរោ ឯតេសំ តថាគតានន្តិ **មហាវីរា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ធម្មេន នយមានានំ កា ឧសូយា វិជានត**ន្តិ ឯត្ថ កច្ចាយននយេន (កច្ចាយនេ ២៧៧ សុត្តេ) ឧសូយបយោគេ សម្បទានំ ហោតីតិ អាសង្កា ភវេយ្យាតិ អាហ “ភុម្មត្ថេ សាមិវចនំ, ឧបយោគត្ថេ វា”តិ។ **វិជានន្តាន**ន្តិ វិជានន្តេសុ តថាគតេសុ, វិជានន្តេ វា។

១៥. ឧបជ្ឈាយវត្តកថា

៦៤. **អនុបជ្ឈាយកា**តិ ឯត្ថ វជ្ជាវជ្ជំ ឧបគន្ត្វា ឈាយតីតិ **ឧបជ្ឈាយោ,** សោ នត្ថិ ឯតេសន្តិ **អនុបជ្ឈាយកា**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “វជ្ជាវជ្ជ”ន្តិអាទិ។ “បិណ្ឌាយ ចរណកបត្ត”ន្តិ ឥមិនា បិណ្ឌាយ ឧទ្ទិស្ស,

ឧដ្ឋហិត្វា វា តិដ្ឋតិ អនេនាតិ **ឧត្តិដ្ឋោ**, សោយេវ បត្តោ **ឧត្តិដ្ឋបត្តោ**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ “ឧត្តិដ្ឋេ ន បមជ្ជេយ្យា”តិអាទីសុ (ធ. ប. ១៦៨) បន បិណ្ឌាយ ចរណំ “ឧត្តិដ្ឋ”ន្តិ វុច្ចតិ។ តស្មា តត្ថ បិណ្ឌាយ ឧទ្ទិស្ស, ឧដ្ឋហិត្វា វា តិដ្ឋនំ **ឧត្តិដ្ឋ**ន្តិ វចនត្ថោ កាតព្វោ។ “បិណ្ឌាយ ចរណបត្ត”ន្តិ ឥទំ វចនំ “តស្មិញ្ហិ មនុស្សា ឧច្ឆិដ្ឋសញ្ញិនោ”តិបទំ លង្ឃិត្វា “តស្មា ឧត្តិដ្ឋបត្តន្តិ វុត្ត”ន្តិបទេន យោជេតព្ពំ, តស្មា បិណ្ឌាយ ចរណកបត្តត្តា ឧត្តិដ្ឋបត្តន្តិ វុត្តន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ តស្មឹ មនុស្សា កឹសញ្ញិនោតិ អាហ “តស្មិញ្ហិ មនុស្សា ឧច្ឆិដ្ឋសញ្ញិនោ”តិ។ តស្មិញ្ហិ តស្មឹ ឯវ ឧត្តិដ្ឋបត្តេ បព្ពជិតានំ បរិភោគភាវេន មនុស្សេហិ អវសដ្ឋិតព្ពត្តា, អវឆឌ្ឌេតព្ពត្តា វា មនុស្សា ឧច្ឆិដ្ឋសញ្ញិនោ ហោន្តីតិ យោជនា។ បព្ពជិតានំ បិណ្ឌាយ ចរណកបត្តត្តា ឧត្តិដ្ឋបត្តន្តិ វុត្តំ, មនុស្សានំ បន អវសដ្ឋិតបត្តត្តា ឧច្ឆិដ្ឋបត្តន្តិ វុត្តន្តិ អធិប្បាយោ។ ឧត្តិដ្ឋ បត្តន្តិបទំ វាក្យមេវ, ន សមាសោតិបិ ទស្សេន្តោ អាហ “អថ វា”តិអាទិ។ “ឧដ្ឋហិត្វា”តិ ឥមិនា ឧត្តិដ្ឋាតិ ឯត្ថ ត្វាលោបោតិ ទស្សេតិ។ “គហេតុ”ន្តិ ឥមិនា ជាបសេសំ ទស្សេតិ។ **គេហសិតបេមវសេនា**តិ គេហេ និស្សិតបេមវសេន, មេត្តាបុព្ពង្គមបេមវសេនាតិ អត្ថោ។ សគារវា ហុត្វា សប្បតិស្សា ហុត្វា វិហរន្តាតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបដ្ឋបេត្វា”តិ។ “សភាគជីវិកា”តិ ឥមិនា **សភាគវុត្តិកា**តិ ឯត្ថ វុត្តិសទ្ទោ ជីវិកត្ថោយេវ, ន វិវរណាទ្យត្ថោតិ ទស្សេតិ។ ឧបជ្ឈាយភាវំ សម្បដិច្ឆតិ ឯតេហីតិ **ឧបជ្ឈាយភាវសម្បដិច្ឆនានិ**, តានិយេវ វេវចនានិ **ឧបជ្ឈាយភាវសម្បដិច្ឆនវេវចនានិ។ តិក្ខត្តុ**ន្តិ ឧក្កដ្ឋវសេន វុត្តំ, សកិម្បិ វដ្ដតិយេវ។ បទស្ស វសេន វិញ្ញាបេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត្ថា**តិ ឧបជ្ឈាយគហណដ្ឋានេ។ យទិទំ វាចាយ វា សាវនំ, យទិទំ កាយេន វា អត្ថវិញ្ញាបនំ អត្ថិ, ឥទមេវ សាវនអត្ថវិញ្ញាបនមេវ ឧបជ្ឈាយគហណន្តិ យោជនា។ **សាធូតិ សម្បដិច្ឆន**ន្តិ ឧបជ្ឈាយេន បញ្ចសុ បទេសុ យស្មឹ កិស្មឹចិ វុត្តេ សទ្ធិវិហារិកស្ស “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆនំ។ **ត**ន្តិ កេសញ្ចិ វចនំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត្ថា**តិ ឧបជ្ឈាយគហណេ។ “ន សម្បដិច្ឆនំ អង្គ”ន្តិ ឥមិនា អាយាចនទានានិយេវ អង្គានិ នាមាតិ ទស្សេតិ។ សទ្ធិវិហារិកេនាបិ ញាតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមិនា បទេនា**តិ “សាធូ”តិ ឥមិនា បទេន។

តត្រាយំ សម្មាវត្តនាតិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “យំ វុត្តំ សម្មា វត្តិតព្ព”ន្តិ។ ឥមិនា កិរិយាវិសយភាវមេវ ទីបេតិ, ន ទព្ពវិសយភាវំ។ **អយ**ន្តិ វុច្ចមានា។ **អស្សា**តិ សទ្ធិវិហារិកស្ស។ **ធោតបាទបរិហរណត្ថាយា**តិ ធោតស្ស បាទស្ស បំសុមក្ខនាទីនំ បរិហរណត្ថាយ។ **តា**តិ ឧបាហនាយោ។ **កាលស្សេវា**តិ បច្ចូសកាលតោយេវ, និស្សក្កត្ថេ ចេតំ សាមិវចនំ។ **តតោ**តិ តេហិ តីហិ ទន្តកដ្ឋេហិ, វិភត្តអបាទានមេតំ។ តេសុ វា តីសុ ទន្តកដ្ឋេសុ។ **យ**ន្តិ យំ ទន្តកដ្ឋំ។ **អថា**តិ តស្មឹ គហណេ។

តតោតិ សីតុណ្ហោទកេហិ, សីតុណ្ហោទកេសុ វា។ **វឡញ្ជេតី**តិ បរិភុញ្ជតិ។ **ឧទក**ន្តិ មុខធោវនោទកំ។ “វច្ចកុដិតោ”តិ ឥមិនា បស្សាវកុដីបិ គហេតព្ពា។ **ឯវ**ន្តិ សម្មជ្ជិយមានេ។ **អសុញ្ញ**ន្តិ ជនសទ្ទតោ អតុច្ឆំ។ **អាសន**ន្តិ ថេរស្ស អាសនំ។ **តស្មិ**ន្តិ អាសនេ។ និសិន្នស្ស ថេរស្ស វត្តំ កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឧក្លាបោ អស្មឹ ទេសេ អត្ថីតិ **ឧក្លាបោ**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កេនចិ កចវរេន សំកិណ្ណោ”តិ។ ឯត្ថ ច សង្ការោ ឧច្ឆិដ្ឋោ កលាបោ សមូហោ **ឧក្លាបោ**តិ វចនត្ថេន ឧក្លាបោតិ វុច្ចតិ។ កចីយតិ ពន្ធីយតិ អស្មឹ ទេសេតិ **កចោ**, សោ វរីយតិ ឥច្ឆីយតិ អនេនាតិ **កចវរោ**តិ វចនត្ថេន កចវរោតិ វុច្ចតិ។ **ហត្ថេនបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទោ បិលោតិកេនបីតិអាទី សង្គណ្ហាតិ។

ឯកតោ កត្វាតិ ឯកតោ សមានបដលំ កត្វា។ កស្មា សង្ឃាដីតិ អាហ “សព្ពំ ហី”តិអាទិ។ “សង្ឃដិតត្តា”តិ ឥមិនា សំហរិតព្ពាតិ **សង្ឃាដី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តំ ឧបជ្ឈាយំ សំបាបុណាតីតិ យោជនា។ ឯកេន វា បទវីតិហារេនាតិ សម្ពន្ធោ។ បត្តោយេវ ឧណ្ហភាវិកេសុ បរិយាបន្នោតិ **បត្តបរិយាបន្នោ**, បត្តេ បរិយាបន្នោ យាគុអាទិកោ **បត្តបរិយាបន្នោ**តិបិ យុជ្ជតិយេវ។ **ភិក្ខាចារេ**តិ ភិក្ខាចារដ្ឋានេ។ យាគុយា វា លទ្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស។ **សោ បត្តោ**តិ ឧណ្ហាទីសុ បរិយាបន្នោ សោ បត្តោ។ **អញ្ញត្រ វា**តិ អារាមាទីសុ វា។ **តស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស។ វចនេ អនិដ្ឋិតេតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥតោ បដ្ឋាយា**តិ “ន ឧបជ្ឈាយស្ស ភណមានស្សា”តិ ឯត្ថ វុត្តនការតោ បដ្ឋាយ។ ឥមិនា ហេដ្ឋា វុត្តេសុ “នាតិទូរេ គន្តព្ព”ន្តិអាទីសុ នការបដិសិទ្ធេសុ អាបត្តិ នត្ថីតិ ទស្សេតិ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ “ន ច ឧណ្ហេ ចីវរំ និទហិតព្ព”ន្តិអាទីសុ យេសុ កេសុចិ។ **អយ**ន្តិ ទុក្កដាបត្តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **អាបត្តិសាមន្តា**តិ ឯត្ថ អាបត្តិយា សាមន្តា អាបត្តិសាមន្តាតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាបត្តិយា អាសន្ន”ន្តិ។ “អាសន្ន”ន្តិ ឥមិនា **សាមន្តា**សទ្ទស្ស អាសន្នវេវចនតញ្ច ឧបយោគត្ថេ និស្សក្កវចនតញ្ច ទស្សេតិ។ ឦទិសំ វចនំ ភន្តេ វត្តុំ វដ្ដតិ នាមាតិ យោជនា។

គាមតោ បឋមតរន្តិ គាមតោ ឧបជ្ឈាយស្ស បឋមតរំ។ **តេនេវា**តិ ឧបជ្ឈាយេនេវ។ និវត្តន្តេន សទ្ធិវិហារិកេនាតិ សម្ពន្ធោ។ “តិន្ត”ន្តិ វត្វា តមេវត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សេទគ្គហិត”ន្តិ។ ឥមិនា សេទេន សីទតីតិ **សិន្ន**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ “អតិរេកំ កត្វា”តិ ឥមិនា **ឧស្សារេត្វា**តិបទស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ, ឧទ្ធំ ឧទ្ធំ សារេត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ បច្ឆិមវាក្យស្ស បុព្ពវាក្យការណភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “កឹ ការណា”តិ។ មជ្ឈេ ភង្គស្ស ទោសំ អាវិករោន្តោ អាហ “សមំ កត្វា”តិអាទិ។ **តតោ**តិ សមំ កត្វា សំហរណតោ, និច្ចំ ភិជ្ជមានន្តិ សម្ពន្ធោ។ មជ្ឈេ ភង្គតោ វា, ទុព្ពលន្តិ

សម្ពន្ធោ។ **ឯតន្តិ** “ចតុរង្គុលំ កណ្ណំ ឧស្សារេត្វា”តិ ឯតំ វចនំ។ **យថា**តិ យេនាការេន សំហរិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។ ចីវរភោគស្ស ឱរោ អន្តោ **ឱភោគោ**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កាយពន្ធន”ន្តិអាទិ។

យោតិ ឧបជ្ឈាយោ។ “គាមេ យេវា”តិ វត្វា តមេវត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អន្តរឃរេ វា បដិក្កមនេ វា”តិ។ **បដិក្កមនេ វា**តិ ភោជនសាលាយំ វា។ **តស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស។ លទ្ធា ភិក្ខា យេនាតិ **លទ្ធភិក្ខោ**, តស្ស វា។ បិណ្ឌបាតោ ហោតីតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស។ បិណ្ឌបាតោ ន ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អត្តនា លទ្ធោបី**តិ បិសទ្ទោ ឧបជ្ឈាយេន លទ្ធោបីតិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **អាហរិយតូ**តិ ឯត្ថ តុវិភត្តិ បុច្ឆាយំ ហោតិ, អាហរិយតុ កិន្តិ អត្ថោ។ **កាលោ**តិ ភោជនកាលោ។ ភុញ្ជិត្ថាតិ **ភុត្តោ**, តស្មិំ សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបកដ្ឋោ**តិ មជ្ឈន្ហិកស្ស អាសន្នោ។

អនន្តរហិតាយាតិ ឯត្ថ អន្តរធាយតីតិ **អន្តរហិតោ**, តដ្ដិកចម្មខណ្ឌាទិ, នត្ថិ អន្តរហិតោ ឯតស្សា បត្តភូមិនមន្តរេតិ **អនន្តរហិតោ**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អនត្ថតាយា”តិ។ កាឡវណ្ណកតា វា សុធាពទ្ធា វា និរជមត្តិកា ហោតីតិ យោជនា។ **តន្តិ** បត្តំ។ **ធោតវាលិកាយបី**តិ សុទ្ធវាលិកាយបិ។ **តត្ថា**តិ បំសុរជសក្ខរាទីសុ។ បុន **តត្ថា**តិ បណ្ណាធារកេសុ។ តទំ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អភិមុខេនា**តិ អត្តនោ អភិមុខេន។ **សណិកន្តិ** សិន្ទំ ។ **អន្តេ បនា**តិ ចីវរស្ស កោដិយំ បន។ និក្ខិបន្តស្ស សទ្ធិវិហារិកស្ស ចីវរស្ស ភោគោតិ យោជនា។

ចុណ្ណំ សន្នេតព្ពន្តិ ឯត្ថ ចុណ្ណសមោធានេន នេតព្ពន្តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បិណ្ឌិ កាតព្ពា”តិ។ “ឯកស្មិំ និទ្ទូមេ ឋានេ”តិ ឥមិនា **ឯកមន្តន្តិ** ឯត្ថ ឯកស្មិំ អន្តេ ឋានេតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ជន្តាឃរេ**តិ អគ្គិសាលាយំ។ សា ហិ ជលតិ ទិព្ពតិ អគ្គិ ឯត្ថាតិ **ជន្តា**, ជនេតិ សរីរសេទមេត្ថាតិ វា **ជន្តា**, សា ឯវ ឃរំ ជន្តាឃរន្តិ វុច្ចតិ, តស្មិំ។ បរិបូជាវសេន ករិយតីតិ **បរិកម្មន្តិ** អត្ថេន អង្គារទានាទិកំ បរិកម្មំ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិកម្មំ នាមា”តិអាទិ។

“ន កេនចិ គេលញ្ញេនា”តិអាទិនា ឧស្សហនស្ស ការណំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ អគិលានេន សទ្ធិវិហារិកេនាបិ កាតព្ពន្តិ យោជនា។ **អនាទរេនា**តិ វត្តករណស្ស អនាទរេន។ **នការបដិសំយុត្តេសូ**តិ បដិសេធវាចកេន នការេន បដិសំយុត្តេសុ។ **បទេសូ**តិ “ន ឧបជ្ឈាយស្ស ភណមានស្ស អន្តរន្តរា កថា ឱបាតេតព្ពា”តិអាទីសុ វាក្យេសុ។ **ភូមិយន្តិ** ឧបលក្ខណវសេន វុត្តំ ភិត្តិយម្បិ អបដិយំសិតព្ពត្តា។ “បិបសង្ឃាដញ្ចា”តិ ឥមិនា **កវាដបីឡន្តិ** ឯត្ថ បីឋសទ្ទេន បិឋសង្ឃាដំ វុច្ចតិ ឧត្តរបទលោបវសេន វា ឯកទេសវោហារវសេន វាតិ ទស្សេតិ។ “អច្ឆុបន្តេនា”តិ ឥមិនា អប្បដិឃំសន្តេនាតិ ឯត្ថ ឃំសធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ។ សម្មា តាយតិ អត្តានញ្ច បរញ្ច អនេនាតិ **សន្តានំ**, តមេវ **សន្តានកន្តិ** អត្ថេន កីដកុលាវកមក្កដកសុត្តាទិសន្តានកំ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សន្តានក”ន្តិអាទិ។ **ឧល្លោកតោ**តិ វិតានតោ។ តញ្ហិ ឧទ្ធំ លុចីយតេ ពន្ធីយតេតិ ឧល្លោកន្តិ វុច្ចតិ, ចការស្ស កការមកត្វា “ឧល្លោច”ន្តិបិ វុច្ចតិ។ តោសទ្ទេន អាការស្ស ស្មាវចនស្ស ការិយភាវំ ទស្សេតិ។ **អបហរិតព្ពន្តិ** អបនេតព្ពំ។ “**អវហរិតព្ព**”ន្តិបិ បាឋោ, ហេដ្ឋា ហរិតព្ពំ បាតេតព្ពន្តិ អត្ថោ។

អាលោកសន្ធិភាគាតិ ឯត្ថ ភាគសទ្ទស្ស ទ្វន្ទតោ បរត្តា បុព្ពបទេសុបិ បច្ចេកំ យោជេតព្ពោតិ អាហ “អាលោកសន្ធិភាគា ច កណ្ណភាគា ចា”តិ។ តស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អន្តរពាហិរា”តិអាទិ។ “វាតបានកវាដកានី”តិ ឥមិនា អាលោកសន្ធិសទ្ទស្ស វាតបានកវាដកបរិយាយភាវំ ទស្សេតិ។ “កោណា”តិ ឥមិនា កណ្ណសទ្ទស្ស កោណវេវចនភាវំ ទស្សេតិ។

“យថា បឋម”ន្តិអាទិនា បឋមបញ្ញត្តមេវ បញ្ញបេតព្ពំ, ន អញ្ញថាតិ ទស្សេតិ។ ឥទំ បតិរូបំ បឋមបញ្ញត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ បឋមបញ្ញត្តេ អបតិរូបេ អញ្ញថាបិ បញ្ញបេតព្ពំ។ **ឯតទត្ថមេវា**តិ យថាបញ្ញត្តំ បញ្ញបេតព្ពស្ស អត្ថាយ ឯវ។ សចេ បញ្ញត្តំ អហោសិ, ឯវំ សតីតិ យោជនា។ **ឥទន្តិ** ភិត្តិំ មោចេត្វា បញ្ញាបនំ។ កដេសុ កិឡញ្ជេសុ សារត្តា ឧត្តមត្តា **កដសារកោ**តិ វុច្ចតិ។ **និវត្តេត្វា**តិ សំហរិត្វា។ **បុរត្ថិមា**តិ ឯត្ថ យការលោបេន និទ្ទេសោតិ អាហ “បុរត្ថិមាយា”តិ។

វូបកាសេតព្ពោតិ ឯត្ថ កសធាតុ គត្យត្ថោតិ អាហ “អញ្ញត្ថ នេតព្ពោ”តិ។ ឧបជ្ឈាយំ គហេត្វា អញ្ញត្ថ គន្តព្ពោតិ អត្ថោ។ **អញ្ញត្ថា**តិ អញ្ញំ ឋានំ។ **វិវេចេតព្ពន្តិ** ឯត្ថ ទិដ្ឋិគតតោ ឧបជ្ឈាយំ វិវេចេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វិស្សជ្ជាបេតព្ព”ន្តិ។ “អញ្ញោ វត្តព្ពោ”តិ វត្វា តស្ស អាការំ ទស្សេតិ “ថេរ”ន្តិអាទិនា។ សោ សោ ភិក្ខុ យាចិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ញេន ទាបេតព្ពោ**តិ អត្តនា អញ្ញេន ភិក្ខុនា ឧបជ្ឈាយស្ស បរិវាសោ ទាបេតព្ពោតិ អត្ថោ។ **កិន្តិ នុ ខោ**តិ កេន ឯវ ឧបាយេន ទទេយ្យ នុខោតិ អត្ថោ។ ឥតិសទ្ទោ ហិ អវធារណត្ថោ។ អដ្ឋកថាយបិ ឥមមេវ នយំ ទស្សេតិ “កេន នុ ខោ ឧបាយេនា”តិ ឥមិនា។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ “កិន្តិ នុ ខោ

បដិកស្សេយ្យា”តិអាទិវាក្យេសុ។ សត្តសុ កម្មេសុ តិវិធស្ស ឧក្ខេបនីយកម្មស្ស គរុកត្តា វុត្តំ “ឧក្ខេបនីយំ អកត្វា”តិ។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តេន ហិ”តិអាទិ។

តេន សទ្ធិវិហារិកេន យាចិតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **សចេ ករោន្តិយេវា**តិ ភិក្ខូ សចេ កម្មំ ករោន្តិយេវ។ បុន **សចេ ករោន្តិយេវា**តិ ភិក្ខូ សចេ ឧក្ខេបនីយកម្មំ ករោន្តិយេវ។ **អថា**តិ តស្មិំ កម្មេ កតេ។ **ឥតី**តិ ឯវំ យាចនេន។ នន្តិ តំ ឧបជ្ឈាយំ។

សម្បវត្តកន្តិ ឯត្ថ “បិណ្ឌុក្ខេបក”ន្តិអាទីសុ (បាចិ. ៦២០) វិយ សម្បវត្តកន្តិបទំ កិរិយាវិសេសនំ, កបច្ចយោ ច វិច្ឆត្ថោតិ អាហ “សម្បវត្តេត្វា សម្បវត្តេត្វា”តិ។ **យទី**តិ យាវ។ យទិសទ្ទោ ហិ យាវបរិយាយោ, តេន វុត្តំ “ន តាវ បក្កមិតព្ព”ន្តិ។ យាវ អប្បមត្តកម្បិ វជនំ គលតិ, ន តាវ បក្កមិតព្ពន្តិ យោជនា។ **វិសភាគបុគ្គលេនា**តិ វិសភាគេន បុគ្គលេន ករណភូតេន។ **ន ឧបជ្ឈាយំ អនាបុច្ឆា គាមោ បវិសិតព្ពោ**តិ ឯត្ថ ន អញ្ញេនេវ ករណីយេន បវិសិតព្ពោ។ បិណ្ឌាយ បន បវិសិតព្ពោតិ អាសង្កា ភវេយ្យាតិ អាហ “បិណ្ឌាយ វា”តិអាទិ។ “អនាបុច្ឆិត្វា”តិ ឥមិនា **អនាបុច្ឆា**តិ ឯត្ថ អាការោ ត្វាបច្ចយស្ស ការិយោតិ ទស្សេតិ។ **ភិក្ខាចារ**ន្តិ ភិក្ខាយ ចរណដ្ឋានំ, ឧបជ្ឈាយេន គន្តព្ពន្តិ យោជនា។ **បរិវេណ**ន្តិ ឧបជ្ឈាយស្ស បរិវេណំ។ **បស្សតី**តិ ឧបជ្ឈាយំ បស្សតិ។

ទស្សនត្ថាយ វាតិ អសុភទស្សនត្ថាយ វា។ ឥមិនាបិ វាសត្ថាយ ឯវ ន គន្តព្ពន្តិ អាសង្កំ និវត្តេតិ។ **កម្ម**ន្តិ បក្កមនស្ស ការណំ កម្មំ។ អននុជាននំ សន្ធាយ វុត្តំ “យាវតតិយ”ន្តិ។ **ត**ន្តិ ឧបជ្ឈាយំ។ **អស្សា**តិ សទ្ធិវិហារិកស្ស។ “**ន សម្បជ្ជតី**”តិ ឥមិនា សចេ សម្បជ្ជតិ, ន បក្កមិតព្ពាតិ ទស្សេតិ។ **កេវល**ន្តិ វិនា ឧទ្ទេសាទិសម្បជ្ជនេហិ។ ឯវរូបេ ឧបជ្ឈាយេ និវារេន្តេបីតិ យោជនា។ “គេលញ្ញតោ”តិ ឥមិនា វុឌ្ឍានសទ្ទស្ស អវធិអបេក្ខតំ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស។ **អញ្ញោ**តិ អត្តនា អញ្ញោ។ **តស្សា**តិ អញ្ញស្ស ភិក្ខុស្ស។

១៦. សទ្ធិវិហារិកវត្តកថា

៦៧. សម្មាវត្តនាយំ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ឧទ្ទេសាទីហី**តិ អាទិសទ្ទេន បរិបុច្ឆាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ សង្គហសទ្ទស្ស សង្ខេបគហណេសុបិ វុត្តិតោ “អនុគ្គហោ”តិ វុត្តំ។ អថ វា សម្មុខា **សង្គហោ** ច បរម្មុខា **អនុគ្គហោ** ច កាតព្ពោ។ អាមិសេន វា សង្គហោ, ធម្មេន វា អនុគ្គហោ។ ទិដ្ឋធម្មិកត្ថាយ វា សង្គហោ, សម្បរាយិកត្ថាយ វា អនុគ្គហោ។ លោកិយត្ថាយ វា សង្គហោ, លោកុត្តរត្ថាយ វា អនុគ្គហោ កាតព្ពោ។ **តត្ថា**តិ យំ វុត្តំ “ឧទ្ទេសេន បរិបុច្ឆាយ ឱវាទេន អនុសាសនីយា”តិ។ តត្ថ ឧទ្ទិសនំ **ឧទ្ទេសោ**តិ វចនត្ថេន បាឡិវាចនា ឧទ្ទេសោ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧទ្ទេសោតិ បាឡិវាចនា”តិ។ “បាឡិយា អត្ថវណ្ណនា”តិ ឥមិនា បុនប្បុនំ, សមន្តតោ វា បាឡិយា អត្ថស្ស បុច្ឆនំ **បរិបុច្ឆា**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **វត្តស្មិ**ន្តិ ចារិត្តវារិត្តវត្តស្មិំ។ **ឥទ**ន្តិ ចារិត្តំ។ បុន **ឥទ**ន្តិ វារិត្តំ។ “វចន”ន្តិ ឥមិនា ឱវទនំ **ឱវាទោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឱតិណ្ណេ វត្ថុស្មិំ “ឥទំ ករោហិ, ឥទំ មា ករិត្ថា”តិ វចនំ **អនុសាសនី** នាមាតិ យោជនា។ “បុនប្បុនំ វចន”ន្តិ ឥមិនា **អនុសាសនី**តិ ឯត្ថ អនុសទ្ទស្ស នឧបច្ឆិន្នត្ថំ ទស្សេតិ។ “សចេ ឧបជ្ឈាយស្ស បត្តោ ហោតី”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ ន បកតិបត្តោ ហោតិ, អថ ខោ អតិរិត្តបត្តោ ហោតីតិ អាហ “អតិរេកបត្តោ”តិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ “សចេ ឧបជ្ឈាយស្ស ចីវរំ ហោតី”តិអាទីសុ បទេសុ។ **អញ្ញោបី**តិ បត្តចីវរេហិ អញ្ញោបិ។ **សមណបរិក្ខារោ**តិ ឆត្តុបាហនាទិ សមណបរិក្ខារោ។ **ឥធា**តិ សទ្ធិវិហារិកវត្តេ។ **នយេនា**តិ ញាយេន។ **ឧប្បជ្ជមានឧបាយបរិយេសន**ន្តិ ឧប្បជ្ជមានស្ស, ឧប្បជ្ជមានត្ថាយ វា ឧបាយស្ស បរិយេសនំ។ **ឥតោ**តិ “កិន្តិ នុ ខោ សទ្ធិវិហារិកស្ស បរិក្ខារោ ឧប្បជ្ជិយេថា”តិ បាឡិតោ។ **ចីវរំ រជន្តេនា**តិ ឯត្ថ រជន្តេន ឧបជ្ឈាយេនាតិ អត្ថោ ន ទដ្ឋព្ពោ, សទ្ធិវិហារិកេនាតិ អត្ថោ ឯវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបជ្ឈាយតោ ឧបាយំ សុត្វា រជន្តេនា”តិ។ **ឧបជ្ឈាយតោ ឧបាយ**ន្តិ ឧបជ្ឈាយតោ លទ្ធំ ឧបាយំ។

នសម្មាវត្តនាទិកថា

៦៨. **ឧបជ្ឈាយវត្ត**ន្តិ ឧបជ្ឈាយម្ហិ វត្តិតព្ពំ វត្តំ។ **សោ**តិ សទ្ធិវិហារិកោ។ **ទុក្កដំ អាបជ្ជតី**តិ អស្ស, សោ វា ទុក្កដំ អាបជ្ជតីតិ យោជនា។ **បណាមេតព្ពោ**តិ ឯត្ថ បបុព្ព នមុធាតុ អត្ថបករណាទិវសេន ឥធ អបសាទនត្ថោតិ អាហ “អបសាទេតព្ពោ”តិ។ **អធិមត្ត**ន្តិ អធិកប្បមាណំ។ **គេហសិតបេម**ន្តិ មេត្តាសិនេហំ។ **វុត្តបដិបក្ខនយេនា**តិ កណ្ហបក្ខេ វុត្តេន បដិបក្ខេន នយេន។ **អលំ បណាមេតុ**ន្តិ ឯត្ថ អលំសទ្ទស្ស អរហត្ថបដិក្ខិត្តេសុ ទ្វីសុ អត្ថេសុ អរហត្ថោតិ អាហ “យុត្តោ បណាមេតុ”ន្តិ។

សាតិសារោ ហោតីតិ ឯត្ថ បកតិភាវំ អតិក្កមិត្វា សរណំ បវត្តនំ **អតិសារោ**, ទោសោ។ សំវិជ្ជតិ សោ ឯតស្សាតិ **សាតិសារោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សទោសោ ហោតី”តិ។ តស្សត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អាបត្តិំ អាបជ្ជតី”តិ។ **អាបត្តិ**ន្តិ ទុក្កដាបត្តិំ។ **ត**ន្តិ វត្តំ។

តេសន្តិ សទ្ធិវិហារិកានំ។ **វត្ត**ន្តិ ពហុកានំ សទ្ធិវិហារិកានំ វត្តំ។ **សាទិយនំ វា…បេ…. ពាលោ ហោតី**តិ ឯត្ថ ពាលស្ស ការណំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សាទិយនំ វា អសាទិយនំ វា ន ជានាតី”តិ។ សាទិយនស្ស វា អសាទិយនស្ស វា អជាននត្តា ពាលោ ហោតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ អជាននស្ស ការណំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ពាលោ ហោតី”តិ។ ពាលត្តា សាទិយនំ វា អសាទិយនំ វា ន ជានាតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **តេសូ**តិ ពហុកេសុ សទ្ធិវិហារិកេសុ។ **តស្សា**តិ វត្តសម្បន្នភិក្ខុស្ស។ **តេស**ន្តិ ឥតរេសំ សទ្ធិវិហារិកានំ។

រាជព្រាហ្មណវត្ថុកថា

៦៩. កិញ្ចាបិ អាយស្មា សារិបុត្តោ ជានាតីតិ យោជនា។ ឥមិនា “កី នុ ខោ អជានន្តោ បុច្ឆី”តិ អាសង្កំ និវារេតិ។ ភគវា អនុញ្ញាតុកាមោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **បន**សទ្ទោ គរហត្ថោ, តថា ជានន្តោបីតិ អត្ថោ។ **លហុក**ន្តិ ហេតុអន្តោគធវិសេសនំ។ លហុកត្តា បដិក្ខិបិត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **អស្សា**តិ ភគវតោ, អជ្ឈាសយន្តិ សម្ពន្ធោ។ “អជ្ឈាសយំ វិទិត្វា”តិវចនស្ស យុត្តិំ ទស្សេន្តោ អាហ “ពុទ្ធានំ ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **អយញ្ចា**តិ សារិបុត្តត្ថេរោ ច។ **អគ្គោ**តិ កោដិឧក្កំសោ។ **សេដ្ឋោ**តិ បវរោ ឧត្តមោ។

“ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេនា”តិ ឯត្ថ ព្យត្តបដិពលានំ វិសេសំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ព្យត្តោ នាមា”តិអាទិ។ តត្ថ យស្ស សាដ្ឋកថំ វិនយបិដកវាចុគ្គតំ បវត្តតិ, អយំ **ព្យត្តោ** នាមាតិ យោជនា ។ **តស្មិ**ន្តិ វិនយបិដកំ វាចុគ្គតភិក្ខុម្ហិ។ **យស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ **សុគ្គហិត**ន្តិ សាដ្ឋកថាយ សុដ្ឋុ គហិតំ។ **អយម្បី**តិ បិសទ្ទោ បុរិមភិក្ខុំ អបេក្ខតិ។ **ឥមស្មឹ អត្ថេ**តិ ឥមស្មឹ វត្ថុម្ហិ, ឥមស្មឹ វិសយេតិ អត្ថោ។ ព្យតិរេកាន្វយវសេន **បដិពលំ** ទស្សេន្តោ អាហ “យោ បនា”តិអាទិ។ យោ បន ន សក្កោតីតិ សម្ពន្ធោ។ កស្មាតិ អាហ “កាសសោសសេម្ហាទិនា វា”តិអាទិ។ តត្ថ កាសោ ច សោសោ ច សេម្ហោ ច, តេ អាទយោ យស្ស គេលញ្ញស្សាតិ **កាសសោសសេម្ហាទិ**, អាទិសទ្ទេន ឯឡមូគាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ ឱដ្ឋោ ច ទន្តោ ច ជិវ្ហា ច, តា អាទយោ យេសំ តាលុអាទីនន្តិ **ឱដ្ឋទន្តជិវ្ហាទយោ**, តេសំ។ **បទព្យញ្ជនេហី**តិ បទអក្ខរេហិ។ **ព្យញ្ជន**សទ្ទោ ហេត្ថ អក្ខរវាចកោ។ **ហាបេតី**តិ គលត្តា ហាបេតិ។ **អញ្ញថា វា វត្តព្ព**ន្តិ អញ្ញេន សិថិលាទិនា អាការេន វា វត្តព្ពំ។ **អញ្ញថា វទតី**តិ អញ្ញេន ធនិតាទិអាការេន វទតិ។ **តព្ពិបរីតោ**តិ តស្ស អបដិពលស្ស វិបរីតោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ ជានាបេតព្ពតោ។ **យ**ន្តិ យំ អាការំ ធាតុកម្មមេតំ, **សង្ឃោ**តិ ការិតកម្មមេតំ។ ឥជ ការិតកម្មំ កិតោ វទតិ។

៧១. **ឧបសម្បន្នសមនន្តរា**តិ ឯត្ថ ឧបសម្បន្នស្ស សមនន្តរាតិ អត្ថំ និវារេន្តោ អាហ “ឧបសម្បន្នោ ហុត្វាវ សមនន្តរា”តិ។ ឯវសទ្ទេន ចិរកាលំ និវត្តេតិ។ **ឧល្លុម្បតូ**តិ ឯត្ថ ឧបុព្ពលុបធាតុយា ឧបសគ្គវសេន វា អត្ថាតិសយវសេន វា ធាតូនមនេកត្ថត្តា ឥជ ឧបុព្ពធរធាតុយា អត្ថេ វត្តតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ **“ឧទ្ធរតូ”**តិ។ ឧដ្ឋាបេត្វា, ឧក្ខិបិត្វា វា ធរតូតិ អត្ថោ។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អកុសលា”តិអាទិ។ តត្ថ “អកុសលា វុដ្ឋាបេត្វា”តិ ឥមិនា សហាវធិនា ឧត្បូបសគ្គស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ “កុសលេ បតិដ្ឋាបេតូ”តិ ឥមិនា សហាធារេន ធរធាតុស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ ឧត្បូបសគ្គស្ស ឧក្ខិបនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សាមណេរភាវា វា ឧទ្ធរិត្វា”តិ។ “បដិច្ឆា”តិ ឥមិនា **ឧបាទាយា**តិ ឯត្ថ សមីបេ អាទិយិត្វាតិ សទ្ទត្ថមគហេត្វា សង្កេតត្ថវសេន បាកដត្តា តស្ស សង្កេតត្ថំ ទស្សេតិ, អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតីតិ អត្ថោ។

៧៣. **អធិដ្ឋិតា**តិ ឯត្ថ អធិ និច្ចវសេន ឋាតិ បវត្តតីតិ អធិដ្ឋិតាតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “និច្ចប្បវត្តិនី”តិ។ កស្មា ចត្តារោ បច្ចយា និស្សយាតិ វុត្តាតិ អាហ “យស្មា”តិអាទិ។ “ចត្តារោ”តិអាទិនា ចត្តារោ បច្ចយេ និស្សាយ អត្តភាវោ សេតិ បវត្តតីតិ **និស្សាយា**តិ អវុត្តកម្មត្ថំ ទស្សេតិ។

១៨. អាចរិយវត្តកថា

៧៥. **កិន្តាយ**ន្តិ ឯត្ថ ឯការលោបវសេន សន្ធិ ហោតីតិ អាហ “កីតេ អយ”ន្តិ។ “ឱវទិតព្ពោតិ”ឥមិនា **ឱវទិយោ**តិ ឯត្ថ ណ្យបច្ចយស្ស កម្មត្ថំ ទស្សេតិ។ **“តទត្ថាយា”**តិ ឥមិនា “យទិទំ គណពន្ធិក”ន្តិ ឧត្តរវាក្យេ យំសទ្ទំ ទិស្វា បុព្ពវាក្យេ តំសទ្ទំ ញាបេតិ, តស្ស ពាហុល្លស្ស អត្ថាយាតិ អត្ថោ។

៧៦. សោតិ បសូរោ បរិព្ពាជកោ។ **តេនា**តិ ឧទាយិត្ថេរេន។ **សហធម្មិក**ន្តិ សហ ធម្មេន ការណេន។ ព្យត្តោ តាវ បុព្ពេ វុត្តលក្ខណោ ហោតុ, បដិពលោ បន កថំ ញាតព្ពោតិ អាហ “យោ បនា”តិអាទិ ។ យោ បន សក្កោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ចា**តិ សច្ចំ។ **ឯត**ន្តិ បដិពលត្តំ, “បញ្ចហិ…បេ…. វិនេតុ”ន្តិវចនំ វា។

៧៧. តិត្ថិយបក្ខសង្កន្តេសូតិ តិត្ថិយសង្ខាតំ សាសនស្ស បដិបក្ខំ សង្កមន្តេសុ។ **អាចារសមាចារសិក្ខាបទក**ន្តិ អតិវិយ ចរិតព្ពំ អាភិសមាចារិកសីលំ សិក្ខាបទកំ។ ឥមិនា អាចារំ សិក្ខាបេតីតិ **អាចរិយោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **នាមមត្តមេវា**តិ “អាចរិយោ”តិ វា “អន្តេវាសិកោ”តិ វា នាមមត្តមេវ។ **នានន្តិ** ឧបជ្ឈាយតោ វា សទ្ធិវិហារិកតោ វា នានំ។

២០. បណាមនាខមាបនាកថា

៨០. យំ លក្ខណំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ និស្សយន្តេវាសិកេន កាតព្ពន្តិ យោជនា។ **បព្ពជ្ជាឧបសម្បទាធម្មន្តេវាសិកេហី**តិ បព្ពជ្ជន្តេវាសិកេន ច ឧបសម្បទន្តេវាសិកេន ច ធម្មន្តេវាសិកេន ច។ **ឯតេស**ន្តិ បព្ពជ្ជាឧបសម្បទាធម្មន្តេវាសិកានំ។ **ឯតេសូ**តិ ឯតេសុ តីសុ អន្តេវាសិកេសុ។ **អាចរិយស្សា**តិ បព្ពជ្ជន្តេវាសិកោ បព្ពជ្ជាចរិយស្ស, ឧបសម្បទន្តេវាសិកោ ឧបសម្បទាចរិយស្សាតិ អត្ថោ។ **សមីបេ**តិ និស្សយាចរិយស្ស ច ធម្មាចរិយស្ស ច អាសន្នេ។ **តស្មា**តិ យស្មា អន្តេវាសិកេន អាចរិយម្ហិ សម្មា វត្តិតព្ពំ, តស្មា។ **អាចរិយេនាបី**តិ និស្សយបព្ពជ្ជា ឧបសម្បទា ធម្មាចរិយេនាបិ។ ឱវាទាចរិយោ តេសុ សង្គហំ គច្ឆតិ។ **តេសូ**តិ ចតូសុ អន្តេវាសិកេសុ។

២២. និស្សយបដិប្បស្សទ្ធិកថា

អាណត្តិវិនិច្ឆយោ

៨៣. “និស្សយបដិបស្សទ្ធីសូ”តិ សមូហាធារោ។ “ឧបជ្ឈាយោ បក្កន្តោ វាតិអាទីសូ”តិ អវយវាធារោ។ “វិប្បវសិតុកាមោ”តិ ឥមិនា និរាលយភាវំ ទស្សេតិ។ **ឯវំ គតេ**តិ ឯវំ ឧបជ្ឈាយេ គតេតិ យោជនា។ **អញ្ញទាបី**តិ អញ្ញស្មិម្បិ កាលេ។ ឧបជ្ឈាយេន បវាសិតកាលេតិ អត្ថោ។ **ឯកសម្ភោគបរិភោគោ**តិ អត្តនា វា ឧបជ្ឈាយេន វា ឯកោ បច្ចយសម្ភោគោ ច ធម្មបរិភោគោ ច។ **ឯកទិវសម្បី**តិ បិសទ្ទោ គរហត្ថោ, ទ្វិហាទិកំ បន បគេវាតិ អត្ថោ។ **បរិហារោ នត្ថី**តិ អាបត្តិបរិហារោ នត្ថិ, អាបត្តិយា បរិហរណំ អបនយនំ នត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ **លជ្ជីបេសលោ**តិ លជ្ជី ហុត្វា បិយសីលោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តទហេវា**តិ តស្មិំ ឧបជ្ឈាយស្ស បក្កន្តអហនិ ឯវ។ **តថា**តិ យថា “ឧបជ្ឈាយោ លហុំ អាគមិស្សតី”តិ បុច្ឆតិ, តថា “អហំ លហុំ អាគមិស្សាមី”តិ វុត្តន្តិ អត្ថោ។ **សចេ វទតី**តិ សចេ អាចរិយោ វទតីតិ យោជនា។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **សភាគត**ន្តិ លជ្ជិបេសលភាវំ។

យាវ អាគមនាតិ ឧបជ្ឈាយស្ស យាវ អាគមនា។ **ន**ន្តិ ឧបជ្ឈាយំ។ “វាសេន្តិយេវា”តិបទេ ការិតកម្មំ។ **តត្ថា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស គតដ្ឋានេ។ **តេនា**តិ ឧបជ្ឈាយេន។ **បវត្តី**តិ បវត្តនំ។ នទីបូរេន វា ឧបទ្ទុតោតិ សម្ពន្ធោ។ នទីបូរត្តា ឧទកោសក្កនំ អាគមេតិ, ចោរាទីនំ ឧបទ្ទុតត្តា សហាយេ បរិយេសតិ។ **សោ**តិ ឧបជ្ឈាយោ។

“និស្សយបណាមនា”តិ ឥមិនា អាណាបនំ **អាណត្តី**តិ វចនត្ថេន និស្សយបណាមនា អាណត្តីតិ វុច្ចតីតិ ទស្សេតិ។ **និស្សយបណាមនា**តិ និស្សយស្ស ឧបជ្ឈាចរិយស្ស បណាមនា។ តស្មា បណាមិតោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ “អាបុច្ឆិតិអាទិនា”តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន “មា មំ សុសានគមនំ អាបុច្ឆី”តិអាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **តេនា**តិ សទ្ធិវិហារិកេន។ **ខមាបេតព្ពោ**តិ តិតិក្ខាបេតព្ពោ។

តាវាតិ មហាថេរេហិ, មហាថេរានំ វា បឋមំ។ **អញ្ញត្ថា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស វិហារតោ អញ្ញំ វិហារំ។ **អប្បេវា**តិ អបិ ឯវំ នាម ខមេយ្យាតិ យោជនា។ **តត្រេវា**តិ អញ្ញត្ថេវ។ **ទុព្ភិក្ខាទិទោសេនា**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន ញាតិវិយោគាទិទោសោ គហេតព្ពោ។ **តំយេវា**តិ អត្តនា វសិតំ តមេវ ឋានំ។ **អញ្ញស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយតោ អញ្ញស្ស ភិក្ខុស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា ឧបជ្ឈាយេន បរិច្ចត្តត្តា ឧបជ្ឈាយសមោធានេ និស្សយបដិប្បស្សទ្ធិ នត្ថីតិ ទីបេតិ។

សមោធានវិនិច្ឆយោ

អាបុច្ឆិត្វាតិ =00 អន្តេវាសិកំ អាបុច្ឆិត្វា។ **តត្រាបី**តិ អាចរិយន្តេវាសិកេសុបិ។ **កទា**តិ កស្មិំ កាលេ។ **សាយន្ហេ វា រត្តិំវា**តិ អជ្ជ សាយន្ហេ វា រត្តិំ វា។ **តំខណេយេវា**តិ តស្មិំ សម្បដិច្ឆនក្ខណេយេវ។

សោ ចាតិ អន្តេវាសិកោ ច។ **តតោ**តិ គាមតោ។ **សុគតោ**តិ សុដ្ឋុ គតោ, និស្សយោ បដិប្បស្សម្ភតីតិ អធិប្បាយោ។ **អថាបី**តិ បុន ច បរំ។ អាបុច្ឆិត្វា បក្កមនេ វិនិច្ឆយំ ទស្សេត្វា អាបុច្ឆិត្វា បក្កមនេ តំ ទស្សេន្តោ អាហ "អាចរិយំ អនាបុច្ឆា"តិអាទិ។ **ឧបចារសីមាតិក្កមេ**តិ ឧបចារសីមាយ អតិក្កមេ សតិ, អតិក្កមនហេតុ វាតិ យោជនា។ ឯត្ថ ច **ឧបចារសីមា** នាម បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបោ‌យេវ, អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបារហដ្ឋានំ។

សាយន្ហេ វា វត្តិភាគេ វាតិ អជ្ជ សាយន្ហេ វា វត្តិភាគេ វា។ **ស្វេ**តិ សុវេ។

ពហិសីមន្តិ ឧបចារសីមតោ ពហិ។ **តតោ**តិ ពហិសីមតោ។ **ទិន្នំ លេឌ្ឌុបាតាន**ន្តិ អន្តេវាសិកតោ ទិន្នំ លេឌ្ឌុបាតានំ។ **អតិក្កមិត្វា**តិ ឧបចារសីមតោ ពហិ អន្តេវាសិកសទ្ធិវិហារិកានំ វសនដ្ឋានតោ អតិក្កមិត្វា។

មុច្ឆិតុកាមោតិ អន្តេវាសិកម្ហា មុច្ឆិតុកាមោ ឯវ។ **បណាមេតី**តិ កាយវាចាហិ បណាមេតិ។ **សាលយោ**តិ អាចរិយេ សាបេក្ខោ។ "និរាលយោ"តិ វត្វា តស្ស អត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "ន ទានី"តិអាទិ។ **ឯវម្បី**តិ ធុរេ និក្ខិត្តេបិ។ ឧភិន្នំ ធុរនិក្ខេបេ សតិ, ធុរនិក្ខេបហេតុ វា បដិប្បស្សម្ភតីតិ យោជនា។ បណាមិតេន បដិបជ្ជិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។

វុត្តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ "សចេ ហី"តិអាទិ។ **អាចរិយ**ន្តិ និស្សយាចរិយំ។ ចេតិយំ វា វន្ទន្តំ ឧបជ្ឈាយន្តិ សម្ពន្ធោ, មគ្គប្បដិបន្នំ វា ឧបជ្ឈាយន្តិ យោជនា។ **ទូរត្តា**តិ ទូរភាវតោ។ **ឧបរិបាសាទេ**តិ បាសាទស្ស ឧបរិ។ **ត**ន្តិ ឧបជ្ឈាយំ។ និសិន្នំ ឧបជ្ឈាយន្តិ សម្ពន្ធោ។

សវនវសេន សមោធានេ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ឧបជ្ឈាយស្ស សទ្ទន្តិ សម្ពន្ធោ។

២៣. ឧបសម្បាទេតព្ពបញ្ចកកថា

៨៤. តទានិ =០១ យំ លក្ខណំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ខេបតោ**តិ អង្គានិ អនុទ្ធរិត្វា សមាសតោ។ **តត្ថា**តិ យំ "បញ្ចហិ ភិក្ខវេ អង្គេហិ សមន្នាគតេន ភិក្ខុនា"តិអាទិមាហ, តត្ថ។ **អគុណង្គេហី**តិ គុណវិរហិតេហិ អង្គេហិ។ **សោ**តិ ភិក្ខុ។ **ន ឧបសម្បាទេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ កម្មវាចាចរិយេន ហុត្វា ន ឧបសម្បាទេតព្ពន្តិ អាសង្កា ភវេយ្យាតិ អាហ "ឧបជ្ឈាយេន ហុត្វា ន ឧបសម្បាទេតព្ព"ន្តិ។ **ឯត្ថា**តិ ឯតេសុ បញ្ចកេសុ។ **អាទីសូ**តិ ឯត្ថ បុព្ពោ និទស្សនត្ថោ តតិសទ្ទោ លោបោ ហោតិ។ តតិអាទីសូតិ ហិ អត្ថោ។ **អយុត្តវសេនា**តិ អននុរូបវសេន។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ បរេ ច សមាទបេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ សីលក្ខន្ធាទិកេ។ **បរិហរតី**តិ បរិសំ បរិស្សយតោ ហរតិ អបនេតិ។ **តស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ "សីលាទីហី"តិបទំ "បរិហាយតិយេវា"តិបទេ អបាទានំ, "ន វឌ្ឍតី"តិបទេ ករណំ។ **តស្មា**តិអាទិ លទ្ធគុណំ។ **តេនា**តិ ភិក្ខុនា។ កស្មា អាបត្តិអង្គវសេន ន វុត្តន្តិ អាហ "ន ហី"តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា។ **តស្សេវា**តិ ខីណាសវស្សេវ។ **ន វទេយ្យា**តិ ខីណាសវានំ អនភិរតិយា អនុប្បន្នត្តា ន វទេយ្យ។ យទិ ន ខីណាសវស្សេវ ឧបជ្ឈាយាចរិយភាវោ អនុញ្ញាតោ, អថ កស្មា ខីណាសវបញ្ចកោ វុត្តោតិ អាហ "យស្មា បនា"តិអាទិ។ យស្មា ន បរិហាយតីតិ សម្ពន្ធោ។

អន្តគ្គាហិកាយាតិ សស្សតុច្ឆេទសង្ខាតំ អន្តំ លាមកំ គណ្ហាតិ, គណ្ហាបេតីតិ វា អន្តគ្គាហិកា, តាយ។ **ទិដ្ឋិយា**តិ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា។ **យត្តកំ សុត**ន្តិ ភិក្ខុនោវាទកសិក្ខាបទេ (បាចិ. អដ្ឋ. ១៤៥-១៤៧) វុត្តំ យត្តកំ សុតំ។ **តេនា**តិ សុតេន ឝ។ យំ អាបត្តាទិ តេន ជានិតព្ពន្តិ យោជនា។

អាបត្តិំ ន ជានាតីតិ ឯត្ថ អាបត្តិំ អាបន្នោតិ ន ជានាតីតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឥទំ នាមា"តិអាទិ។ តត្ថ "អាបន្នោ"តិ ឥមិនា "អាបត្តិ"ន្តិបទំ "អាបន្នោ"តិបាឋសេសេន យោជេតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។

អាភិសមាចារិកាយាតិ ឯត្ថ ឧភតោវិភង្គបរិយាបន្នសីលតោ អភិវិសេសេន សម្មា ចរិតព្ពន្តិ **អាភិសមាចារំ**, ខន្ធកបរិយាបន្នំ វត្តបដិបត្តិសីលំ, តំ អារព្ភ បញ្ញត្តា **អាភិសមាចារិកា**, ខន្ធកបរិយាបន្នា សិក្ខា, តាយ។ **អាទិព្រហ្មចរិយកាយា**តិ ឯត្ថ មគ្គសង្ខាតស្ស ព្រហ្មចរិយស្ស អាទិ មរិយាទោ អាទិព្រហ្មចរិយោ, តស្មិំ បវត្តា អាទិព្រហ្មចរិយកា =០២, ឧភតោវិភង្គបរិយាបន្នា សិក្ខា, តាយ។ **សេក្ខបណ្ណត្តិយ**ន្តិ សិក្ខិតព្ពដ្ឋេន សិក្ខា, សា ឯវ ភគវតា បញ្ញត្តត្តា សេក្ខបណ្ណត្តិ។ អថ វា សិក្ខនំ សិក្ខា, តាយ សិក្ខនត្ថាយ ភគវតា បញ្ញបីយតីតិ សេក្ខបណ្ណត្តិ ឧភតោវិភង្គបរិយាបន្នសិក្ខាយេវ, តស្សំ។ **អភិធម្មេ**តិ ឯត្ថ សុត្តន្តបាឡិតោ អភិ អតិរេកោ, អភិវិសិដ្ឋោ វា ធម្មោ អភិធម្មោតិ វុត្តេ នាមរូបបរិច្ឆេទកំ អភិធម្មបិដកន្តិ អាហ "នាមរូបបរិច្ឆេទេ"តិ។ **អភិវិនយេ**តិ ឯត្ថ អភិភវិត្វា កាយវាចំ វិនេតីតិ អភិវិនយោ, អភិភវិត្វា កាយវាចំ វិនេតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា អភិវិនយោតិ វុត្តេ វិនយបិដកន្តិ អាហ "សកលេ វិនយបិដកេ"តិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ បទេសុ, សព្ពេសំ វា បទានំ។

អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោតិ យោជនា។ “ការណេនា”តិ ឯត្ថ ការណសទ្ទេន **“ធម្មតោ”**តិ ឯត្ថ ធម្មសទ្ទស្ស សភាវត្ថាទយោ និវារេត្វា ការណត្ថំ ទីបេតិ, ឯនសទ្ទេន តោបច្ចយស្ស វិសេសនត្ថំ។ **ឥតីតិ** ឯវំ យថាវុត្តនយេនាតិ អត្ថោ។ **ចតុត្ថេតិ** ចតុត្ថបញ្ចកេ។ ចតុត្ថបញ្ចកតោ តីណិ បទានិ, បញ្ចមបញ្ចកតោ ទ្វេ បទានិ គហេត្វា បញ្ចកំ កត្វា វុត្តំ “ចត្តារោ បញ្ចកា”តិ។ អដ្ឋសុ បញ្ចកេសូតិ សម្ពន្ធោ។

ឥតិ សោឡសបញ្ចកវិនិច្ឆយេ យោជនា សមត្តា។

២៤. ឧបសម្បាទេតព្ពឆក្កកថា

៨៥. តន្តិ ឧនទសវស្សបទំ។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពេសុ ឆក្កេសុ។ **តត្ថាតិ** ឆក្កេសុ។ “បាតិមោក្ខានិ វិត្ថារេនា”តិ វុត្តត្តា វិភង្គវសេន គហេតព្ពានីតិ អាហ “ឧភតោវិភង្គវសេន វុត្តានី”តិ។ មាតិកាវិភង្គវសេន សុដ្ឋុ វិភជិតព្ពានីតិ **សុវិភត្តានិ,** វាចុគ្គតវសេន សុន្ទរា បវត្តិ ឯតេសន្តិ **សុប្បវត្តីនិ,** សុត្តតោ អនុព្យញ្ជនតោ សុដ្ឋុ វិនិច្ឆិតព្ពានីតិ **សុវិនិច្ឆិតព្ពានី**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “មាតិកាវិភង្គវសេនា”តិអាទិ។

២៥. អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពវត្ថុកថា

៨៦. យោ បនាតិ យោ បន អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ។ **អញ្ញោបីតិ** បសូរតោ អបរោបិ។ **ឥធាតិ** ឥមស្មឹ សាសនេ។ **តស្មិន្តិ** អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពេ។ **តត្ថាតិ** “យោ សោ ភិក្ខវេ អញ្ញោបី”តិអាទិវចនេ។ **អយន្តិ** បរិវាសោ។ **នគ្គបរិព្ពាជកស្សេវាតិ** វត្វា តស្ស ភេទំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អាជីវកស្ស វា អចេលកស្ស វា”តិ។ តត្ថ **អាជីវកោ** ឧបរិ ឯកមេវ វត្ថំ ឧបកច្ឆកេ បវេសេត្វា បរិទហតិ, ហេដ្ឋា នគ្គោ។ **អចេលកោ** បន សព្ពេន សព្ពំ នគ្គោយេវ។ **សោបីតិ** =០៣ នគ្គបរិព្ពាជកោបិ។ **វាលកម្ពលាទីនន្តិ** វាលេន កតំ កម្ពលំ, អាទិសទ្ទេន កេសកម្ពលាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **អស្សាតិ** បរិព្ពាជកស្ស។ **អញ្ញស្សាតិ** នគ្គបរិព្ពាជកតោ អបរស្ស។ **បណ្ឌរង្គាទិកស្សាតិ** បណ្ឌរំ សេតវត្ថំ អង្គេ សរីរេ ឯតស្សត្ថីតិ **បណ្ឌរង្គោ,** អាទិសទ្ទេន នីលង្គាទយោ សង្គណ្ហាតិ។

ឯវន្តិ ឥមិនា កេសមស្សុឱរោបនាទិនា។ បព្ពាជេន្តេហិ ភិក្ខូហីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មិន្តិ** អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពេ, និសិន្នេយេវាតិ យោជនា។ អនាទរេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **តស្សាតិ** អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស។ **នយិមេតិ** ន ឥមេ, ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពំ។

៨៧. “ឯវំ ខោ…បេ…. អនារាធកោ”តិ អយំ កថា មាតិកាតិ យោជនា។ **អស្សាតិ** អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស។ **តស្សេវាតិ** តស្សាយេវ មាតិកាយ។ **តត្ថាតិ** វិភង្គេ។ **អតិកាលេនាតិ** ឯត្ថ ភត្តកិច្ចំ កត្វា វត្តករណវេលាយេវ អតិកាលោ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “វត្តករណវេលាយមេវា”តិ។ ឥមិនា ភុម្មត្ថេ ករណវចនន្តិបិ ទស្សេតិ។ **តត្ថេវាតិ** កុលឃរេសុយេវ។ **អញ្ញទត្ថូតិ** ឯកំសេន, “ករោន្តោ”តិ ឥមិនា បាបសេសំ ទស្សេតិ។ ឯវម្បិ ករោន្តោ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោតិ យោជនា។ “សម្បាទកោ”តិ ឥមិនា **អនារាធកោ**តិ ឯត្ថ អារាធសទ្ទស្ស សាធនត្ថំ ទស្សេតិ, តោសនត្ថាទយោ និវត្តេតិ។

អជ្ឈាចារត្តិកា វិសន្តិ បវិសន្តិ ឯត្ថាតិ **វេសិយា,** សោភណរូបសង្ខាតំ វេសំ ធារេតីតិ វា **វេសិយា**។ តេន វុត្តំ “សុលភជ្ឈាចារា”តិអាទិ។ អាមិសោយេវ កិញ្ចក្ខោ អប្បមត្តកដ្ឋេនាតិ **អាមិសកិញ្ចក្ខោ,** វិសេសនបរបទោ។ អថ វា អាមិសោ ច តតោ អញ្ញោ កិញ្ចក្ខោ ច **អាមិសកិញ្ចក្ខំ,** តស្ស សម្បទានំ **អាមិសកិញ្ចក្ខសម្បទានំ។ កិញ្ចក្ខ**សទ្ទោ កេសរស្សេវ មុខ្យតោ វាចកោ, អប្បមត្តកស្ស បន រុឡ្ហីវសេន។ **វិធវាតិ** ឯត្ថ ធវសទ្ទោ បតិនោយេវ វាចកោ, ន រុក្ខវិសេសស្សាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “មតបតិកា វា”តិអាទិ។ ឥមេហិ បទេហិ មតវសេន វា បវុត្ថវសេន វា វិគតោ ធវោ ឯតាសំ, ធវេន វា វិគតាតិ **វិធវាតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តាតិ** វិធវា។ យោព្ពនបត្តត្តា វា យោព្ពនាតីតត្តា វា ថុល្លា មហន្តា កុមារិកាតិ **ថុល្លកុមារិកាតិ** ទស្សេន្តោ អាហ “យោព្ពនបត្តា”តិអាទិ។ **បណ្ឌកាតិ** ឯត្ថ អាសិត្តបណ្ឌកាទីសុ បញ្ចសុ បណ្ឌកេសុ នបុំសកបណ្ឌកោវាធិប្បេតោតិ អាហ “នបុំសកា”តិ។ **សមានបព្ពជ្ជាតិ** ភិក្ខូហិ សមានបព្ពជ្ជា។ **តតោតិ** វិស្សាសតោ។

តត្ថាតិ វេសិយាទីសុ។ **តាសន្តិ** វេសិយានំ។ **សោតិ** អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោ។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពេសុ =០៤ វិធវាទីសុ។ គន្តព្ពតំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **តថាតិ** យថា គន្តព្ពត្ថំ វុត្តំ, តថា។

ឧច្ចាវចានីតិ ឯត្ថ ឧទ្ធំ ចយតិ វឌ្ឍតីតិ **ឧច្ចំ,** ចយតោ អវគតោ វិយោគោតិ **អវចំ**។ ឧច្ចញ្ច អវចញ្ច **ឧច្ចាវចានីតិ** វចនត្ថេន មហន្តខុទ្ទកត្ថោតិ អាហ “មហន្តខុទ្ទកានី”តិ។ “កម្មានី”តិ ឥមិនា

“ករណីយានី”តិបទស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ តំទស្សនេន ច កត្តព្ពានីតិ **ករណីយានី**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **តត្ថា**តិ មហន្តខុទ្ទកេសុ កម្មេសុ ។ **តត្ថ ន ទក្ខោ**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “តេសុ តេសុ នវកម្មេសូ”តិ។ “ឧដ្ឋានវីរិយសម្បន្នោ”តិ ឥមិនា នត្ថិ អលសោ កោសជ្ជំ ឯតស្សាតិ **អនលសោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តត្រា**តិ ឯត្ថ ត្របច្ចយោ សត្តម្យត្ថេ វិជ្ជាជោតកោតិ អាហ “តេសុ តេសូ”តិ។ “ឋានុប្បត្តិកាយ វីមំសាយា”តិ វុត្តវចនស្សត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥទមេវ”ន្តិអាទិ។ “តស្មិំយេវ ខណេ ឧប្បន្នបញ្ញាយា”តិ ឥមិនា “ឋានុប្បត្តិកាយា”តិ ឯត្ថ **ឋាន**សទ្ទោ តង្ខណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **អលំ កាតុ**ន្តិ ឯត្ថ **អលំ**សទ្ទោ ភូសនវារណបរិយត្តសង្ខាតេសុ តីសុ អត្ថេសុ បរិយត្តត្ថោតិ អាហ “កាតុំ សមត្ថោ”តិ។

តិព្ពច្ឆន្ទោតិ តិខិណឆន្ទោ។ “ពលវច្ឆន្ទោ”តិ ឥមិនា អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ **លោកិយសមាធិភាវនាយា**តិ លោកិយាយ អដ្ឋសមាបត្តិសង្ខាតាយ សមាធិភាវនាយ។

ឥធាគតោតិ ឥមស្មិំ សាសនេ អាគតោ។ **តិត្ថាយតនសាមិកស្សា**តិ តរន្តិ ឧប្លវន្តិ សត្តា ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករោន្តិ ឯត្ថាតិ **តិត្ថំ**, ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិយោ។ តមេវ អាយតនំ ទិដ្ឋិគតិកានន្តិ **តិត្ថាយតនំ**។ អថ វា តិត្ថមេតេ សមត្ថីតិ **តិត្ថិនោ**, តេសមាយតនំ តិត្ថាយតនំ, តស្ស សាមិកោ តិត្ថាយតនសាមិកោ, តស្ស។ **តស្ស ទិដ្ឋិយា**តិ ឯត្ថ **ទិដ្ឋិ**សទ្ទោ លទ្ធិបរិយាយោតិ អាហ “តស្ស សន្តកាយ លទ្ធិយា”តិ។ កស្មា សា លទ្ធិ “ខន្តី”តិ ច “រុចី”តិ ច “អាទាយោ”តិ ច វុច្ចតីតិ អាហ “ឥទានី”តិអាទិ។ សាយេវ លទ្ធិ ខមតិ ចេវ រុច្ចតិ ច គហិតា ចាតិ យោជនា។ **តស្ស តិត្ថករស្សា**តិ កត្វត្ថេ សាមិវចនំ។ **តស្សា**តិ តិត្ថាយតនសាមិកស្ស។ **ភណ្ណមានាយា**តិ ភណិយមានាយ។ **អនភិរទ្ធោ**តិ ឯត្ថ អនភិរាធិតោ អបរិតោសិតចិត្តោតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អបរិបុណ្ណសង្កប្បោ, នោ បគ្គហិតចិត្តោ”តិ។ **យទិទ**ន្តិ យំ ឥទំ “អនត្តមនត្ត”ន្តិ វា “អត្តមនត្ត”ន្តិ វា សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា “ឥទ”ន្តិបទស្ស អនិយមំ ទស្សេតិ។ **ឥមេ**តិ ភិក្ខូ។ យញ្ច អនត្តមនត្តន្តិ យោជនា។ **តស្សេវា**តិ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស ឯវ អនត្តមនត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥទ**ន្តិ ទ្វេ អត្តមនត្តានិ, ទ្វេ អនត្តមនត្តានីតិ ចតុព្ពិធំ ឥទំ ធម្មជាតំ។ **សង្ឃាដនីយ**ន្តិ សង្ឃដិតព្ពំ, សន្និចយំ កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ “អនារាធកេ”តិអាទិនា **អនារាធនីយស្មិ**ន្តិ =០៥ ឯត្ថ ន អារាធេតិ វត្តំ អនេន កម្មេនាតិ **អនារាធនីយ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឥទ**ន្តិ ចតុព្ពិធំ។ **លិង្គ**ន្តិ ការណំ។ **លក្ខណ**ន្តិ ចិហនំ។ **ឥតោ**តិ អដ្ឋង្គតោ នីហដេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តវិបល្លាសេនា**តិ កណ្ហបក្ខេ វុត្តវិបរីតេន។

សុក្កបក្ខេ អដ្ឋង្គានិ សមោធានេត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “នាតិកាលេន គាមបវេសនំ នាតិទិវា បដិក្កមន”ន្តិអាទិ។ កណ្ហបក្ខេបិ ឥមិនា នយេន អដ្ឋង្គានិ សមោធានេតព្ពានិ។ “បរិតោសកោ”តិ ឥមិនា **អារាធក**សទ្ទស្ស តោសនត្ថំ ទស្សេតិ។ ហេដ្ឋា បន “សម្បាទកោ”តិ វុត្តត្តា សាធនត្ថំ ទស្សេតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

ឧបសម្បទមាឡកេបីតិ ឧបសម្បាទដ្ឋានេ ឯកកូដយុត្តេ អនេកកោណេ បតិស្សយវិសេសេបិ។ សោ ហិ ឯកកូដំ កត្វា អនេកេហិ កោណេហិ មលីយតិ វិភូសីយតីតិ **មាឡោ**តិ វុច្ចតិ។ “ចត្តារោ មាសេ បរិវសិតព្ព”ន្តិវចនំ អសទិសូបមាយ បាកដំ ករោន្តោ “យថា បនា”តិអាទិមាហ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **អស្សា**តិ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស។ បរិវសន្តោ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **អន្តរា**តិ ចតុមាសស្ស អព្ភន្តរេ។ **កុប្បនសភាវោ**តិ នស្សនសភាវោ។ **បរិគ្គណ្ហាតី**តិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា គណ្ហាតិ។ **នាមរូបំ វវត្ថបេតី**តិ “ឥទំ នាមំ, ឥទំ រូប”ន្តិ វវត្ថបេតិ។ **លក្ខណ**ន្តិ នមនរុប្បនលក្ខណំ, អនិច្ចាទិលក្ខណំ វា។ សោតាបត្តិមគ្គស្ស ទិដ្ឋិវិចិកិច្ឆាបហានំ សន្ធាយ វុត្តំ “សមូហតានិ…បេ…. សល្ល”ន្តិ។ **អព្ពុឡ្ហ**ន្តិ អាវហិយិត្ថាតិ អព្ពុឡ្ហំ, ឧទ្ធំ វហិយិត្ថាតិ អត្ថោ។ អាត្បូបសគ្គោ ហិ ឧទ្ធង្គមត្ថោ។ **តំទិវសមេវា**តិ តស្មិំ សោតាបត្តិមគ្គស្ស បដិលភនទិវសេយេវ។ ភុម្មត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **តទហេវា**តិ តស្មិំ សោតាបន្នភវនអហនិ ឯវ។

តស្សាតិ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស។ បាឡិយំ បត្តស្ស អនាគតត្តា វុត្តំ “បត្តម្បិ តថេវា”តិ។ យថា ឧបជ្ឈាយមូលកំ ចីវរំ បរិយេសិតព្ពំ, បត្តម្បិ តថេវាតិ អត្ថោ។ **ឥទ**ន្តិ បត្តចីវរំ។ **ឥមស្សា**តិ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស។ **អញ្ញោ**តិ ឧបជ្ឈាយតោ អបរោ។ **តេហិបី**តិ អញ្ញេហិបិ។ **វិលោមា**តិ បដិលោមា។ **អាយត្ត**ន្តិ អធីនំ។ **អាយត្តជីវិកត្តា**តិ អញ្ញតិត្ថិយបុព្ពស្ស ឧបជ្ឈាយេន អាយត្តជីវិកត្តា។ **តស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយស្ស។ **វចនករោ**តិ វចនំ ករោ។ វាក្យេបិ សមាសេបិ វចនសទ្ទស្ស “តស្សា”តិ បទមេវ អបេក្ខត្តា “វចនករោ”តិ សមាសោ ហោតិ។ ឯសេវ នយោ “ឧបជ្ឈាយេន អាយត្តជីវកត្តា”តិ ឯត្ថាបិ។ **តេនា**តិ វចនករហេតុនា។

អគ្គិបរិចរណកាតិ =០៦ អគ្គិបូជកា។ ឥមិនា អគ្គិំ បរិចរន្តីតិ **អគ្គិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តាបសា**តិ ជដាធរា។ តេ ហិ យស្មា ជដា ច តបោ ច ឯតេសមត្ថិ, តស្មា “ជដិលា”តិ ច “តាបសា”តិ ច វុច្ចន្តិ។ **ឯតេ**តិ ជដិលកា។ “កិរិយំ ន បដិពាហន្តី”តិ វុត្តវចនស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អត្ថិ កម្មំ, អត្ថិ កម្មវិបាកោ”តិ។ **ឯតទេវ បព្ពជ្ជ**ន្តិ ឯតំ ឯវ តាបសបព្ពជ្ជំ។ **ឯតេស**ន្តិ ជដិលានំ។ **សាសនេ**តិ ពុទ្ធស្ស សាសនេ។ **តេស**ន្តិ ញាតីនំ, ឥមំ

បរិហារន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេតិ** ញាតយោ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ **ញាតិសេដ្ឋស្សាតិ** ញាតិយេវ សេដ្ឋោ, ញាតីនំ វាតិ ញាតិសេដ្ឋោ, តស្ស, ពុទ្ធស្សាតិ សម្ពន្ធោ។

២៦. បញ្ចាពាធវត្ថុកថា

៨៨. មគធេសូតិ ឯត្ថ ពហុវចនបទេន វុត្តត្តា ជនបទស្ស នាមន្តិ អាហ "មគធនាមកេ ជនបទេ"តិ។ **អមនុស្សានញ្ចាតិ** មនុស្សេហិ អញ្ញសត្តានញ្ច។ ឧស្សន្នសទ្ទោ ច ឧស្សទសទ្ទោ ច វុឌ្ឍិប្បត្តបរិយាយោតិ អាហ "ឧស្សន្នា វុឌ្ឍិប្បត្តា"តិ។ "ផាតិប្បត្តា"តិ ឥមិនា តមេវត្ថំ ទស្សេតិ។ **តេហីតិ** កុដ្ឋាទីហិ បញ្ចហិ អាពាធេហិ។

តត្ថាតិ កុដ្ឋាទីសុ បញ្ចសុ អាពាធេសុ។ អាពាធិតំ អាតុរសោ ពាធតិ បីឡេតីតិ **អាពាធោ,** អង្គបច្ចង្គំ កុដតិ ឆិន្ទតីតិ **កុដ្ឋំ។** "រត្តកុដ្ឋំ វា"តិអាទីសុ វាសទ្ទេន សេតកុដ្ឋាទីនិបិ សង្គណ្ហាតិ។ **កីដិភ ទទ្ទុ ខជ្ជុ អាទិប្បភេទម្បីតិ** កីដិភោ ច ទទ្ទុ ច ខជ្ជុ ច កីដិភទទ្ទុខជ្ជុយោ , តា អាទយោ យេសំ កុដ្ឋានន្តិ កីដិភទទ្ទុខជ្ជុអាទយោ, តេសំ បភេទោ កីដិភទទ្ទុ ខជ្ជុអាទិប្បភេទោ, តម្បិ។ តត្ថ **កីដិភោតិ** កីដ ឥភោតិ បទវិភាគោ កាតព្ពោ។ តត្ថ **កីដោតិ** កិមិ។ ឥមិនា កីដកុលាវកំ "កីដោ"តិ គហេតព្ពំ, កីដោ វិយាតិ **កីដោ,** កុដ្ឋវិសេសោ។ **ឥភោតិ** គជោ។ ឥមិនា គជស្ស សពលំ "ឥភោ"តិ គហេតព្ពំ។ ឥភោ វិយាតិ **ឥភោ,** កុដ្ឋវិសេសោ។ កីដោយេវ ឥភោ **កីដិភោ,** កុដ្ឋាពាធវិសេសោ, យំ លោកេ **"កុដ្ឋាពាធ វិសេសោ"**ឥតិ វោហរន្តិ។ **ទទ្ទូតិ** កច្ឆុ។ សា ហិ សរីរំ ទំសតិ វិទំសតិ, ហឹសតីតិ វា **ទទ្ទុតិ** វុច្ចតិ។ ឯកស្ស ទការស្ស រការំ កត្វា "ទទ្រុ"តិបិ បាឋោ។ យំ លោកេ **"ម្ទ?"**ឥតិ វោហរន្តិ។ **ខជ្ជូតិ** កណ្ឌុវនំ។ តញ្ហិ សរីរំ ខជ្ជតិ ព្យថតិ ខទតិ, ហឹសតីតិ វា ខជ្ជូតិ វុច្ចតិ។ យំ លោកេ **"ខជ្ជ"**ឥតិ វោហរន្តិ។ "កច្ឆូ"តិបិ បាឋោ, សោ អបាឋោ ទទ្ទុសទ្ទេន តស្ស គហិតត្តា។ **តន្តិ** កុដ្ឋំ។ **បកតិបដិច្ឆន្នដ្ឋានេតិ** បកតិយា បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ, យថានិវត្ថបារុតដ្ឋានេតិ អត្ថោ។ ឥមិនា វិសេសតោ បដិច្ឆន្នំ និវត្តេតិ។ អវឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតំ សចេ ហោតីតិ យោជនា។ **បកតិវណ្ណេតិ** =០៧ បកតិឆវិយំ។ យថា អវណា ឆវិ ហោតិ, តថាតិ អត្ថោ។ ឥទំ វណវត្ថុំ សន្ធាយ ន វុត្តំ។

មេទគណ្ឌោតិ មេទោ អស្មិំ អត្ថីតិ **មេទោ,** គណ្ឌតិ ផោដោ ភវតីតិ **គណ្ឌោ,** មេទោយេវ គណ្ឌោ មេទគណ្ឌោ។ យំ លោកេ "មេទគណ្ឌោឥតិ វោហរន្តិ។ **កោលដ្ឋីតិ** កោលំ វុច្ចតិ ពទរផលំ, តស្ស អដ្ឋិ កោលដ្ឋិ។ អវឌ្ឍនកបក្ខេ ឋិតេ សតីតិ យោជនា។ **សញ្ឆវិន្តិ** សំវិជ្ជមានឆវិំ, សញ្ជាតឆវិំ វា។ **ឧណ្ណិគណ្ឌាតិ** ឧទ្ធំ នមន្តីតិ ឧណ្ណិយោ, តាយេវ គណ្ឌា ឧណ្ណិគណ្ឌា។ យេ លោកេ "ឧណ្ណិគណ្ឌា" ឥតិ វោហរន្តិ។ **តត្ថ តត្ថាតិ** តស្មិំ តស្មិំ សរីរបទេសេ។ **ខីរបីឡកាតិ** ខីរំ ឯត្ថ អត្ថីតិ ខីរា, តា ឯវ បីឡកា ខីរបីឡកា។ យា លោកេ "ខីរបីឡកា" ឥតិ ច ឥតិ ច វោហរន្តិ។ **តាសូតិ** បីឡកាសុ។ ខីរបីឡកា នាម គណ្ឌា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ខរបីឡកាតិ** ខរសភាវា បីឡកា។ ខរសភាវត្តា តេន សត្តា មរណម្បិ គច្ឆន្តិ, មរណមត្តម្បិ ទុក្ខំ។ យា លោកេ ឥតិ "ខីរបីឡកា" វោហរន្តិ។ បទុមកណ្ណិកា នាម គណ្ឌា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ បទុមស្ស កណ្ណិកា វិយ **បទុមកណ្ណិកា។** យា លោកេ **"បទុមកណ្ណិកា"**ឥតិ វោហរន្តិ។ សាសបពីជកា នាម គណ្ឌាតិ សម្ពន្ធោ។ សាសបស្ស ពីជំ បមាណមេតាសន្តិ **សាសបពីជកា។** យា លោកេ "សាសបពីជកា" ឥតិ វោហរន្តិ។ **តា សព្ពាតិ** សព្ពា តា បីឡកា, គណ្ឌជាតិយោ វា។ **តាសូតិ** បីឡកាសុ, គណ្ឌជាតីសុ វា។

បទុមបុណ្ឌរីកបត្តវណ្ណន្តិ បទុមំ នាម រត្តំ, **បុណ្ឌរីកំ** នាម សេតំ, តេសំ បុប្ផបត្តស្ស វណ្ណំ វិយ វណ្ណមេតស្សាតិ បទុមបុណ្ឌរីកបត្តវណ្ណំ, សង្ខកុដ្ឋំ។ យំ លោកេ "បទុមបុណ្ឌរីកបត្តវណ្ណំ, សង្ខកុដ្ឋំ" ឥតិ វោហរន្តិ។ **យេនាតិ** កុដ្ឋេន។ កុដ្ឋំ សរីរំ សពលំ វិយ មនុស្សានំ សរីរំ សពលំ ហោតីតិ យោជនា។ **ឥស្មិន្តិ** កិលាសេ។ **សោសព្យាធីតិ** ខយរោគោ។ សោ ហិ យស្មា មំសលោហិតាទីនិ សោសាបេតិ, តស្មា **សោសោតិ** វុច្ចតិ។ យំ លោកេ "សាំស" ឥតិ ច "សោសព្យាធិ" ឥតិ ច វោហរន្តិ។ **ឥស្មិន្តិ** សោសព្យាធិម្ហិ។ **អបមារោតិ** អបស្មារោ។ សោ ហិ សារតោ អបគតត្តា "អបមារោ"តិ វុច្ចតិ សការស្ស មការំ កត្វា។ យំ លោកេ "អបមារ" ឥតិ ច **"អរូ?"**ឥតិ ច វោហរន្តិ។ **តត្ថាតិ** ទ្វីសុ ឧម្មាទេសុ។ អាធារេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ ទុត្តិកិច្ឆោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។

២៧. រាជភដវត្ថុកថា

៩០. ឧច្ចិនថាតិ ឯត្ថ ចិជាតុយា វឌ្ឍនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "វឌ្ឍេថា"តិ។ **សោតាបន្នត្តាតិ** ពិម្ពិសាររញ្ញោ =០៨ សោតាបន្នភាវតោ។ **ឃាតេថាតិ** ជីវិតា វោរោបេថ។ **ហនថាតិ** បហរថ។ **តតោតិ** ឧបជ្ឈាយតោ។ អាចរិយោ សេដ្ឋោតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោតិ** អាចរិយតោ។ **ឥទន្តិ** វចនំ, អាគតន្តិ សម្ពន្ធោ។ អាហំសុ វោហារិកា មហាមត្តា មុសាវាទេនាតិ យោជនា។ **អមច្ចោតិ** សព្ពរាជកិច្ចេសុ អមា សហ រញ្ញា ភវតីតិ អមច្ចោ។ **អមាសទ្ទោ** សហត្ថេ និបាតោ។ "អមា"តិ និបាតតោ ភវត្ថេ អច្ចបច្ចយោ (មោគ្គល្លានេ ៤.២៣ សុត្តេ)។ **មហាមត្តោតិ**

មហន្តោ មគ្គោ ឥស្សរិយា ឯតស្សាតិ មហាមត្តោ។ **មត្តា**សទ្ទោ ហេត្ថ ឥស្សរិយវាចកោ។ **សេវកោ**តិ រាជានំ សេវតិ ភជតីតិ សេវកោ។ **ភត្តវេតនភតោ**តិ ភត្តវេតនានមត្ថាយ ភតោ។ **តស្សា**តិ រាជភដស្ស។ **បុត្តនត្តភាតុកាទយោ**តិអាទិសទ្ទេន ភាគិនេយ្យាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **យោ បនា**តិ រាជភដោ បន។ **និយ្យាតេតី**តិ អប្បេតិ។ **តំ ឋាន**ន្តិ តំ រាជភដដ្ឋានំ។ **យេន វា**តិ កម្មការេន វា។ **យំកម្មការណា**តិ យស្ស កម្មស្ស ការណា។ **យោ វា**តិ រាជភដោ វា។ **បព្ពជស្សូ**តិ បព្ពាជេហិ។

២៨. ចោរវត្ថុកថា

៩១. ទិដ្ឋបុព្ពោតិ អង្គុលិមាលោ បុព្ពេ ទិដ្ឋោ។ **អយ**ន្តិ ចោរោ។ **សោ**តិ អង្គុលិមាលោ។ អញ្ញេសំ សន្តិកា វចនំ សុណន្តីតិ យោជនា។ **តេ**តិ មនុស្សា។ **ឧព្ពិជ្ជន្តិបី**តិ កាយេន ឧព្ពិជ្ជន្តិបិ។ **ឧត្តសន្តិបី**តិ ចិត្តេន ឧត្តសន្តិបិ។ អង្គុលិមាលោ ភិក្ខូហិ ន បព្ពាជិតោ, ននុ ភគវតា បន សយំ បព្ពាជិតោ, អថ កស្មា “ន ភិក្ខវេ”តិ វុត្តន្តិ អាហ “ភគវា សយំ ធម្មស្សាមី”តិ។ **ធម្មស្សាមី**តិ ច ធម្មស្ស ឥស្សរោ, ធម្មេន វា ទេវមនុស្សានំ ឥស្សរោ, អធិបតីតិ អត្ថោ។ ភិក្ខូនំ អករណត្ថាយ ភិក្ខូនំ សិក្ខាបទន្តិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ “ន ភិក្ខវេ”តិអាទិវចនេ។ “ធជំ ពន្ធិត្វា”តិអាទិនា ធជស្ស ពន្ធនំ ធជពន្ធោ, ធជពន្ធោ វិយាតិ **ធជពន្ធោ,** ធជពន្ធោ ហុត្វា ចរតីតិ **ធជពន្ធោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តស្មា**តិ យស្មា ធជពន្ធោ, តស្មា។ **យោ**តិ ចោរោ។ **បន្ថទុហនំ វា**តិ បន្ថេ ទុហនំ វា។ **បញ្ញាយតិ ចា**តិ ឯត្ថ ចសទ្ទោ វាក្យសម្បិណ្ឌនត្ថោ។ ន កេវលញ្ហិ វិចរតិយេវ, អថ ខោ បញ្ញាយតិ ចាតិ អត្ថោ។ **ឥទ**ន្តិ ចោរកម្មំ។ **រជ្ជ**ន្តិ រាជភារំ។ **សោ**តិ រាជបុត្តោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តស្មិ**ន្តិ រាជបុត្តេ។ **បុព្ពេ**តិ បុព្ពកាលេ។ **ត**ន្តិ ចោរំ។ **ឯវ**ន្តិ ឥមិនាការេន, ជានន្តិ ចេតិ យោជនា។ **អទិស្សមានា**តិ អត្តានំ អបញ្ញាយមានា។ ឥទំ សន្ធិច្ឆេទាទិចោរេ សន្ធាយ វុត្តំ, ន អម្ពលពុជាទិចោរេ។ **បច្ឆាបី**តិ ថេយ្យករណតោ បច្ឆាបិ។ **តេបី**តិ ចោរេបិ។

៩២. ភយេនាតិ ភយតោ។ **ឯតេ បនា**តិ ភិក្ខូ បន។ **លទ្ធាភយត្តា**តិ រាជតោ លទ្ធោ អភយោ ឥមេហីតិ លទ្ធាភយា, តេសំ ភាវោ លទ្ធាភយត្តំ, តស្មា។ **ការភេទកោ**តិ ឯត្ថ **ការ**សទ្ទោ រុក្ខវិសេសេ =០៩ ច សក្ការេ ច ពន្ធនាលយេ ច បវត្តតិ, ឥធ បន ពន្ធនាលយេតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ការំ វុច្ចតិ ពន្ធនាគារ”ន្តិ។ ពន្ធនាគារញ្ហិ ករោន្តិ តំ បវេសិតេ ជនេ ហឹសន្តិ ឯត្ថាតិ “ការា”តិ វុច្ចតិ។ **ឥធា**តិ “ការភេទកោ”តិបទេ។ ទីឃពន្ធនំ វា ហោតូតិ យោជនា។ ឥមេហិ បទេហិ ន កេវលំ ពន្ធនាគារំយេវ ការា នាម ហោតិ, អថ ខោ អន្ទុពន្ធនាទីនិបិ ការាយេវ នាមាតិ ទស្សេតិ។ **យោ**តិ ចោរោ។ **ឯតេសូ**តិ ពន្ធនេសុ។ **មុញ្ចិត្វា វា**តិ រជ្ជុពន្ធនំ និព្ពេឋេត្វា វា។ ឥមេហិ បទេហិ ន កេវលំ ការាយ ភិន្ទនតោ ឯវ ការភេទកោ នាម ហោតិ, អថ ខោ ឆិន្ទនមុញ្ចនវិវរណេហិបិ ការភេទកោយេវ នាមាតិ ទស្សេតិ។ **ទីបន្តរ**ន្តិ ពន្ធនទីបតោ អន្តរំ អញ្ញំ ទីបន្តិ អត្ថោ។ ចក្កវាឡពន្ធនំ ភិន្ទិត្វា ចក្កវាឡន្តរំ គតោ អដ្ឋកថាយំ ន វុត្តោ។ **សោ**តិ នចោរកោ។ **គាមនិគមបដ្ដនាទីនី**តិ ឯត្ថ **បដ្ដន**ន្តិ នាវាបដ្ដនំ, សកដបដ្ដនញ្ច។ **កេណិយា**តិ រញ្ញោ ទាតព្ពអាយេន។ **ត**ន្តិ កេណឹ។ **និធាន**ន្តិ និក្ខណិត្វា ឋបិតំ ធនំ។ **ឧបសំហរិត្វា**តិ រាជាទីនំ សន្តិកំ ហរិត្វា។ **ត**ន្តិ កសិកម្មាទីហិ សម្បាទេត្វា ជីវន្តំ។ **តត្ថេវា**តិ ពន្ធាបិតដ្ឋានេយេវ។

៩៣. យត្ថាតិ យស្មឹ ឋានេ។ យោ កោចិ បលាតោតិ សម្ពន្ធោ។ នន្តិ យំ កិញ្ចិ ជនំ, លិខាបេតីតិ យោជនា។ **បណ្ណេ វា**តិ កុសេ វា។ **អស្សា**តិ ជនស្ស។ **ទណ្ឌ**ន្តិ ធនទណ្ឌំ។ **លិខិតកោ**តិ លិខិតព្ពោតិ លិខិតោ, សោយេវ លិខិតកោ។

៩៤. យោ បន កសាហិ ហញ្ញតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា អញ្ញេហិ កសាហិ ហញ្ញតីតិ **កសាហតោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “អយមេវ តេ ទណ្ឌោ ហោតូ”តិ ឥមិនា កតំ ទណ្ឌកម្មំ ឥមស្សាតិ **កតទណ្ឌកម្មោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អលូវណោ**តិ តិន្តវណោ។ **ឃាតេត្វា**តិ ហនិត្វា បហរិត្វាតិ អត្ថោ។ **គណ្ឋិគណ្ឋិយោ**តិ ផោដផោដា។ **សន្និសិន្នាសូ**តិ គណ្ឋីសុ បកតិសរីរេន សមំ និសិន្នាសុ។

៩៥. កតទណ្ឌកម្មភាវោ តាវ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពោ ហោតុ, កថំ បន លក្ខណាហតភាវោ វេទិតព្ពោតិ អាហ “យស្ស បនា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្តេនា**តិ តាបេន។ **លក្ខណ**ន្តិ សញ្ញាណំ។ **សោ**តិ ជនោ។ **ភុជិស្សោ**តិ ភុជោ ឯតស្សត្ថីតិ ភុជិស្សោ (ម. និ. ដី. ២.៤២៦)។ បរេហិ អបាលិតោ ច អនជ្ឈោហរាបិតោ ច ហុត្វា សយមេវ អត្តានំ បាលនេន ច ភោជនំ អជ្ឈោហរណេន ច សមន្នាគតោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **អស្សា**តិ លក្ខណាហតស្ស។ **វណា**តិ អរូនិ។ តានិ ហិ យស្មា វណន្តិ គត្តានិ វិចុណ្ណានិ ករោន្តិ, តស្មា វណាតិ វុច្ចន្តិ។ **រូឡ្ហា**តិ គរុណមំសេន រុហា។ តិមណ្ឌលវត្ថស្ស លក្ខណាហតស្ស ជនស្សាតិ សម្ពន្ធោ។

៣៣. ឥណាយិកវត្ថុកថា

៩៦. ឥណាយិកោ នាមាតិ ឯត្ថ **ឥណ**ន្តិ ឧទ្ធារោ។ សោ ហិ យស្មា ឯតិ វុឌ្ឍិំ គច្ឆតិ, តស្មា ឥណន្តិ វុច្ចតិ។ តំ គណ្ហាតិ, ធារេតីតិ វា ឥណាយិកោ។ **យំ វា**តិ ជនំ វា អាបបេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **អាបបេត្វា**តិ ច បេសនត្ថាយ ធនសាមិកស្ស សន្តិកេ បបេត្វាតិ អត្ថោ។ **អា**ការោ ហិ បេសនត្ថវាចកោ។ **សោបី**តិ បិសទ្ទោ បុរិមជនេ អបេក្ខតិ។ “ធារេតី”តិ ឥមិនា អាយិកបច្ចយោ ធារណត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **អញ្ញេ**តិ មាតាបិតូហិ អញ្ញេ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តេ**តិ អញ្ញេ ញាតកា, តំ អាបបេតុំ យស្មា ន ឥស្សរា, តស្មា ន ឥណាយិកោតិ យោជនា។ **ឥតរ**ន្តិ ន ឥណាយិកតោ អញ្ញំ។ **អស្សា**តិ ជនស្ស។ **ន**ន្តិ តំ ជនំ។ **តេសូ**តិ ញាតិសាលោហិតាទីសុ។ **តថារូបស្សា**តិ អគ្គនោ ញាតិសាលោហិតស្សាតិ អត្ថោ។ អាការោចេតព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “សហេតុកោ”តិអាទិ។ តត្ថ **សហេតុកោ**តិ ភព្ពោ។ **សោ**តិ ឧបដ្ឋាកោ ។ **បដិបជ្ជតី**តិ បដិទទាតិ។ **ឯត**ន្តិ កប្បិយភណ្ឌំ។ **អជានិត្វា**តិ ឥណាយិកភាវមជានិត្វា។ **បស្សន្តេនា**តិ ឥណាយិកំ បស្សន្តេន។ “អបស្សន្តស្ស គីវា ន ហោតី”តិ ឥមិនា បស្សិត្វា អទស្សេន្តស្ស គីវា ហោតីតិ ទស្សេតិ។

បុច្ឆិយមានោបីតិ “កិំ ត្វំ ឥណាយិកោសី”តិ បុច្ឆិយមានោបិ។ **ត**ន្តិ ឥណាយិកំ។ **តត្ថា**តិ អញ្ញស្មិំ ទេសេ។ **ត**ន្តិ ឥណសាមិកំ។ **សោ**តិ ឥណសាមិកោ។ **អយ**ន្តិ ឥណាយិកោ។ **អយ**ន្តិ វចនា។ **តត្ថា**តិ ឥណាយិកស្ស បព្ពាជនេ។ **សាមីចី**តិ អនុធម្មតា។

នន្តិ ឥណាយិកំ។ **សោ**តិ ឥណសាមិកោ។ **អស្សា**តិ ថេរស្ស។ គីវា ន ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អច្ឆតូ**តិ អាសតុ ឧបវេសតូតិ អត្ថោ។ **សោ**តិ ឥណាយិកោ។ **ឦទិសោ**តិ សហេតុកោ វត្តសម្បន្នោតិ អត្ថោ។ **អតិអារាធកោ**តិ វត្តាចារេន ថេរស្ស អតិតោសកោ។

៣៤. ទាសវត្ថុកថា

៩៧. ទាសាតិ ចេដកា។ តេ ហិ សាមិកេហិ ទុក្ខេ វា ទុដ្ឋកម្មេ វា អសីយន្តិ ខិបីយន្តីតិ ទាសាតិ វុច្ចន្តិ។ **តត្ថា**តិ ចតូសុ ទាសេសុ។ “ឃរទាសិយា បុត្តោ”តិ ឥមិនា អន្តោគេហេ ឃរទាសិយា កុច្ឆិម្ហិ ជាតោ **អន្តោជាតោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ធនំ ទត្វា កីតោ **ធនក្កីតោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ធនក្កីតោ នាមា”តិអាទិ។ ធនេន កីតោ ធនក្កីតោតិ វចនត្ថោបិ យុត្តោយេវ។ **ទាសចារិត្ត**ន្តិ ទេសកាលវសេន ទាសានំ ចារិត្តំ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មិំ តស្មិំ ទេសេ, កាលេ វា។

ករមរានីតោ នាមាតិ ឯត្ថ **ករមរោ**តិ វន្ទិ។ សោ ហិ សត្តូនំ ករេន ហត្ថេន មរិតព្ពត្តា ករមរោតិ វុច្ចតិ។ ករមរភាវេន អានីតោ ករមរានីតោ។ តិរោរដ្ឋា អាហរន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបលាបេត្វា វា**តិ បលោភេត្វា វា។ **តតោ**តិ កស្មាចិ គាមតោ។ មនុស្សា ឯវ **មានុស្សកានិ**។ ឥត្ថិបុរិសានំ សាធារណភាវេន សាមញ្ញភាវតោ នបុំសកលិង្គវសេន វុត្តំ។ បិសទ្ទេន ន កេវលំ ធនានិយេវ អាហរន្តិ, អថ ខោ មានុស្សកានិបីតិ សម្បិណ្ឌេតិ។ **តត្ថា**តិ មានុស្សកេសុ។ ឯវរូបោ ករមរានីតោ ទាសោ ន បព្ពាជេតព្ពោតិ យោជនា។ **សព្ពសាធារណេនា**តិ ពន្ធនាគារសោធនកាលេ សព្ពេសំ សាធារណេន។

ទាសព្យន្តិ ទាសស្ស ភាវោ ទាសព្យំ, តំ។ តេន វុត្តំ “ទាសភាវ”ន្តិ។ “សយមេវា”តិ ឥមិនា **សាមំ**សទ្ទោ សយមត្ថេ និបាតោតិ ទស្សេតិ។ **ភុជិស្សិត្ថិយោ**តិ វណ្ណោ ភុជិស្សិត្ថិយោ។ **វណ្ណទាសីហី**តិ នគរសោភិនីហិ។ តា ហិ វណ្ណសម្បន្នទាសិភាវតោ វណ្ណទាសីតិ វុច្ចន្តិ។ **តាស**ន្តិ ភុជិស្សិត្ថីនំ។ **បណ្ណ**ន្តិ ទាសិបណ្ណំ។ **ភជិបុត្តកគណាទីន**ន្តិ អាទិសទ្ទេន មល្លបុត្តគណាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ ឥមិនា ពហុសាមិកទាសំ ទស្សេតិ។ **តេហី**តិ ភជិបុត្តកគណាទីហិ។ **អទិន្នា ន បព្ពាជេតព្ពា**តិ ពហូសុ សាមិកេសុ ឯកេនបិ អទិន្នា ន បព្ពាជេតព្ពា។ **តេបី**តិ អារាមិកទាសេបិ។ ឥមស្មិំ អារាមិកទាសបព្ពាជនេ អដ្ឋកថាវាទំ ទស្សេន្តោ អាហ “មហាបច្ចរិយ”ន្តិអាទិ។ “តក្ក”ន្តិ បទំ “អាសិត្តក”ឥតិ បទេ កម្មំ។ “សីសេ”តិ បទំ “អាសិត្តក”ឥតិ បទេ អាធារោ។ កេសុចិ ជនបទេសុ ទេសចារិត្តវសេន សីសេ តក្កស្ស អាសិញ្ចនំ ទាសានំ ភុជិស្សករណន្តិ អធិប្បាយោ។ “អារាមិកំ ទេមា”តិ វចនំ ទាសានំ ភុជិស្សវចនន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **យេន កេនចិ វោហារេនា**តិ “អារាមិកំ ទេមា”តិ វា “អារាមិកទាសំ ទេមា”តិ វា “កប្បិយការកំ ទេមា”តិ វា យេន កេនចិ វោហារេន។ ទ្វីសុ អដ្ឋកថាវាទេសុ ក្ករុន្ទិវាទស្ស បច្ឆា វុត្តត្តា សោយេវ បមាណន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ទុគ្គតមនុស្សា**តិ ទុក្ខំ គតមនុស្សា។ **ឯតេ**តិ ទុគ្គតមនុស្សេ។ **តំ បព្ពាជេតុំ ន វដ្ដតី**តិ មាតាបិតូនំ ទាសភាវំ ឧបគតកាលេ ជាតំ បុត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ អថ បន មាតាបិតរោ ទាសភាវំ ឧបគតា, ន បុត្តោ, តំ បព្ពាជេតុំ វដ្ដតិ។ “ភិក្ខុស្សា”តិបទំ “ញាតកា វា ឧបដ្ឋាកា វា”តិបទេសុ សាមិសម្ពន្ធោ, “ទេន្តី”តិ បទេ សម្បទានំ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **ឥម**ន្តិ ទាសំ។ **អភិរមិស្សតី**តិ ភិក្ខុភាវេ អភិរមិស្សតិ។ **វិព្ភមិស្សតី**តិ វិនិវត្តេត្វា គិហិភាវំ ភមិស្សតិ។ ឥតិ វត្វា ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **និស្សាមិកទាសោ**តិ បរិគ្គាហកសាមិកវិរហិតោ ទាសោ ។

និស្សាមិកស្ស ទាសស្ស រាជា សាមី, តស្មា រញ្ញោ អបរិគ្គហិតេ អត្តនាវ អត្ថានំ ភុជិស្សំ កាតុំ វដ្ដតិ។ បរិគ្គហិតេ រាជានំ ការាបេតុំ វដ្ដតិ។ **អជានន្តោ**តិ អត្តនោ ទាសភាវមជានន្តោ។

អនុរាធបុរាតិ អនុរាធនគរតោ និក្ខមិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ បុត្តោ។ **ឥធា**តិ រោហណេ។ មាតរំ បុច្ឆិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **អាគម្មា**តិ អាគន្ត្វា។ **អតិច្ចថា**តិ អតិក្កមិត្វា ឥច្ចថ, ឥធ កិញ្ចិ ទេយ្យធម្មំ នត្ថិ, ឥទំ អតិក្កមិត្វា អញ្ញត្ថ ហតុមិច្ឆថាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **តេ**តិ ឃរសាមិកា។ ចតូហិ បច្ចយេហិ បដិជគ្គន្តា វសាបេសុន្តិ យោជនា។

៣៥. កម្មារភណ្ឌុវត្ថុអាទិកថា

៩៨. តុលាធារមុណ្ឌកោតិ មានភណ្ឌធារោ មុណ្ឌកោ។ ឥមិនា **កម្មារភណ្ឌូ**តិ ឯត្ថ កម្មារសទ្ទោ តុលាធារបរិយាយោ, ភណ្ឌុសទ្ទោ មុណ្ឌកបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ តុលាធារោ ហិ អលង្ការវិកតិករណត្ថាយ កម្មំ អរតិ ជានាតីតិ **កម្មារោ**តិ វុច្ចតិ។ មុណ្ឌកោ ភណ្ឌីយតិ "មុណ្ឌោ"តិ បរិភាសីយតីតិ **ភណ្ឌូ**តិ វុច្ចតិ។ "សុវណ្ណការបុត្តោ"តិ ឥមិនា តស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **អបលោកេតុ**ន្តិ ឯត្ថ អបបុព្ពោ លោកសទ្ទោ អាបុច្ឆនត្ថោតិ អាហ "អាបុច្ឆិតុ"ន្តិ។ "ភណ្ឌុកម្មត្ថាយា"តិ ឥមិនា **ភណ្ឌុកម្មាយា**តិ ឯត្ថ តទត្ថេ ចតុត្ថីតិ ទស្សេតិ។ **តត្រា**តិ "សង្ឃំ អបលោកេតុ"ន្តិអាទិវចនេ។ **សីមាបរិយាបន្នេ**តិ វិហារសីមាយ វា ឧបចារសីមាយ វា បរិយាបន្នេ។ **តត្ថា**តិ ភិក្ខូនំ សន្និបាតដ្ឋានំ។ **ឯត្ថ ចា**តិ អាបុច្ឆនេ ច។ **វត្តុំ វដ្ដតិយេវា**តិ បញ្ចសុ វាក្យេសុ យំកិញ្ចិ វាក្យំ កថេតុំ វដ្ដតិយេវ។ បិសទ្ទេន "ឥមស្ស មុណ្ឌកម្មំ អាបុច្ឆាមី"តិ វាក្យម្បិ សង្គណ្ហាតិ។

តេសន្តិ វិសតិអាទីនំ ភិក្ខូនំ។ "ទហរភិក្ខូ វា សាមណេរេ វា"តិ ឥទំ អាសន្នវសេន វុត្តំ។ គិហិម្បិ បេសេត្វា អាបុច្ឆាបេតុំ វដ្ដតិ។ កស្មា? "បព្ពជ្ជាបេក្ខំ វិនា វា"តិ វុត្តត្តា។

បព្ពាជេន្តស្ស អនាបត្តិយេវ, សុបព្ពជិតោតិ អាហ "បព្ពាជេន្តស្សាបិ អនាបត្តី"តិ។

អាបុច្ឆិតំ បគេវាតិ យោជនា។ **ខណ្ឌសីមាយ**ន្តិ វិហារសីមាយ វា ឧបចារសីមាយ វា អព្ភន្តរេ ឋិតាយំ ខណ្ឌសីមាយំ។ **យោ បនា**តិ បព្ពជ្ជាបេក្ខោ បន។ **វិព្ភន្តកោ វា**តិ នវវិព្ភន្តកោ វា។ បព្ពជិតានំ ទ្វង្គុលកេសោ វដ្ដតីតិ អាហ "ទ្វង្គុលកេសោ វា"តិ។ ទ្វីហិ អង្គុលីហិ អតិរិត្តោ កេសោ ឥមស្សាតិ **ទ្វង្គុលាតិរិត្តកេសោ**។ ឯកសិខាមត្តធរោបិ ហោតីតិ យោជនា។

១០០. មារព្យាធិនាតិ មារណាពាធោ។ សោ ហិ សត្តានំ មារណង្គេន, វិរិធស្ស ច ទុក្ខស្ស អាទហង្គេន មារព្យាធីតិ វុច្ចតិ។ ឥមិនា **អហិវាតករោគេនា**តិ ឯត្ថ អហិវិសសទិសេន វាតេន បវត្តោ រោគោ អហិវាតករោគោតិ វុច្ចតីតិ ទស្សេតិ។ តមត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ "យត្រ ហី"តិអាទិ។ តត្ថ **យត្រា**តិ យស្មឹ កុលេ។ សោ រោគោ តស្មឹ កុលេ ទ្វិបទេ ចតុប្បទេ បឋមំ គណ្ហាតិ, បច្ឆា គេហសាមិកេ គណ្ហាតីតិ **ធម្មបទអដ្ឋកថាយំ** (ធ. ប. អដ្ឋ. ១.សាមាវតីវត្ថុ) វុត្តំ។ **តថា**តិ យថា អញ្ញោ ភិត្តី វា ឆទនំ វា ភិន្ទិត្វា បលាយិត្វា តិរោគាមាទិគតោ វា ហុត្វា មុច្ចតិ, តថា។ ឯត្ថ ច កុលេ បិតាបុត្តា មុច្ចឹសូតិ អត្ថោ។

កាកុឌ្ឌេបកន្តិ ឯត្ថ កាកេ ឧឌ្ឌាបេតីតិ កាកុឌ្ឌេបកោ, កាកេ វា ឧឌ្ឌាបេត្វា ភត្តំ ភុញ្ជិតុំ សក្កោតីតិ កាកុឌ្ឌេបកោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "យោ វាមហត្ថេនា"តិអាទិ។ តត្ថ **ឧឌ្ឌាបេត្វា**តិ ឧទ្ធំ អាកាសំ គមនាបេត្វា។ **ត**ន្តិ កាកុឌ្ឌេបកំ។

១០២. ឥត្តរសទ្ទោ អប្បមត្តកវាចកោ អនិច្ចទុក្ខបាដិបទិកោតិ អាហ "អប្បមត្តកោ"តិ។ "កតិបាហមេវា"តិ ឥមិនា តស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។

៤០. និស្សយមុច្ចនកកថា

១០៣. ឱគណេនាតិ ឯត្ថ ឱត្យុបសគ្គោ លាមកត្ថវាចកោតិ អាហ "បរិហីនគណេនា"តិ។ អត្តនោ វុឌ្ឍតរស្សេវ ភិក្ខុស្ស សន្តិកេ និស្សយោ គហេតព្ពោតិ អាហ "សចាយំ វុឌ្ឍតរ"ន្តិអាទិ។ តត្ថ **អយ**ន្តិ អព្យត្តោ ភិក្ខុ។ **ឧបសម្បទាយា**តិ ឧបសម្បាទេត្វា។ **អាយស្មតោ**តិ អាយស្មន្តំ, ឧបយោគត្ថេ ចេតំ សាមិវចនំ។ អាយស្មតោ វា ឱវទន្តិ យោជនា។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ។ **អាបុច្ឆនេសូ**តិ ទិសាបក្កមនាទិអត្ថាយ អាបុច្ឆនេសុ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មឹ និស្សយវសនដ្ឋានេ។ **ត**ន្តិ តត្តកំ សុតំ។ **តស្សា**តិ សុតស្ស។

៤១. រាហុលវត្ថុកថា

១០៥. កបិលវត្ថូតិ ឯត្ថ **កបិលោ**តិ កឡារវណ្ណោ ឥសិ វុច្ចតិ, សោ វសតិ ឯត្ថាតិ កបិលវត្ថុ, អស្សមោ។ តស្មិំ ឋានេ មាបិតត្តា នគរម្បិ កបិលវត្ថូតិ (ទី. និ. អដ្ឋ. ១.២៦៧; សុ. និ. អដ្ឋ. ២.៣៦២) វុច្ចតិ។ **អយ**ន្តិ វក្ខមានកថា។ **សុទ្ធោទនមហារាជា**តិ ឯត្ថ **សុទ្ធោទនោ**តិ តស្ស រញ្ញោ នាមំ។ អថ វា សុទ្ធំ ឱទនំ ឥមស្សាតិ សុទ្ធោទនោ, សោយេវ មហារាជា សុទ្ធោទនមហារាជា។ វិហរតិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ សុទ្ធោទនមហារាជា។ **រាជគហ**ន្តិ រាជគហនគរំ។ **សាធូ**តិ អាយាចនត្ថេ និបាតោ។ អាយាចាមីតិ ហិ អត្ថោ។ **មេ**តិ មម, បុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ, អនាទរេ វា សាមិវចនំ។ **សោ**តិ អមច្ចោ។ **សាធូ**តិ សម្បដិច្ឆនត្ថេ និបាតោ។ ឯវន្តិ ហិ អត្ថោ។ **អថា**តិ តស្មិំ និសីទនកាលេ។ **អស្សា**តិ បុរិសសហស្សបរិវារស្ស អមច្ចស្ស។ **តតោ**តិ យាចនការណា ។ **ន**ន្តិ បុរិសសហស្សបរិវារំ អមច្ចំ។ **តត្ថេវា**តិ រាជគហេយេវ។ **តេបី**តិ អដ្ឋ ទូតាបិ។ **តេ**តិ នវ ទូតា។

អថាតិ តតោ បច្ឆា។ **ឯកទិវសជាតក**ន្តិ ឯកស្មិំ ទិវសេ ជាតកំ។ **សោ**តិ កាឡុទាយីអមច្ចោ។ **បព្ពជិត្វាបី**តិ បិសទ្ទេន "អបព្ពជិត្វាបី"តិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **តថេវា**តិ យថា នវ ទូតា សបរិវារា អរហត្តំ បាបុណឹសុ, តថេវាតិ អត្ថោ។ **សោ**តិ កាឡុទាយី។ **សម្ពតេសូ**តិ សម្ពរិតេសុ គហេត្វា និដ្ឋាបិតេសូតិ អត្ថោ។ **វិស្សដ្ឋកម្មេសូ**តិ វិស្សដ្ឋា កម្មន្តា ឯតេសន្តិ វិស្សដ្ឋកម្មន្តា, តេសុ។ **សុបុប្ផិតេសូ**តិ សុន្ទរបុប្ផសញ្ជាតេសុ។ **បដិបជ្ជនក្ខមេ**តិ បដិបជ្ជនក្ខាយ ខមេ យោគ្យេ។ គមនវណ្ណំ សំវណ្ណេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **សដ្ឋិមត្តាហី**តិ (ពុ. វំ. អដ្ឋ. និទានកថា ២) សដ្ឋិបមាណាហិ។ **ឯត**ន្តិ ឯតំ សំវណ្ណស្ស ការណំ កិន្តិ បុច្ឆិ។ ចារិកំ បក្កមិតុំ កាលោតិ យោជនា។ **តេន ហី**តិ ឧយ្យោជនត្ថេ និបាតោ។ ភគវា បក្កាមីតិ សម្ពន្ធោ។ **បរិវុតោ**តិ បរិសមន្តតោ វុតោ អាវុតោ និវុតោ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **អតុរិតចារិក**ន្តិ អជវនចារិកំ។

ឯវន្តិ ឥមិនា នយេន។ ភគវតិ បក្កន្តេ ច សតីតិ យោជនា។ **និក្ខន្តទិវសតោ**តិ ផគ្គុណបុណ្ណមិយា បាដិបទទិវសតោ។ **ឧត្តមភោជនរសស្សា**តិ ឧត្តមភោជនរសេន។ **ទស្សេថា**តិ ទទេយ្យាថ។ **តេនេវា**តិ សទ្វាយ ឧប្បាទនការណេនេវ។ **ន**ន្តិ កាឡុទាយី។ ភគវា បបេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតទគ្គ**ន្តិ ឯសោ អគ្គោ។ **យទិទ**ន្តិ យោ អយំ។ **ឯតទគ្គេ**តិ ឯតទគ្គដ្ឋានេ។

សាកិយាបិ ខោ បហិណឹសូតិ សម្ពន្ធោ។ **ញាតិសេដ្ឋ**ន្តិ ញាតីនំ សេដ្ឋំ, ញាតិយេវ វា សេដ្ឋំ, ភគវន្តន្តិ យោជនា។ **និគ្រោធសក្កស្សា**តិ និគ្រោធនាមកស្ស សក្កស្ស។ **តត្ថា**តិ និគ្រោធសក្កស្ស អារាមេ។ **បច្ចុគ្គមន**ន្តិ បដិមុខំ ឧដ្ឋហិត្វា គមនំ។ **តតោ**តិ បហិណតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ ។ រាជកុមារេ ច រាជកុមារិកាយោ ច បហិណឹសូតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ រាជកុមាររាជកុមារិកានំ។ **តត្រា**តិ និគ្រោធារាមេ។ មានោ ជាតិ សភាវោ ឯតេសន្តិ **មានជាតិកា,** មាននេន, មានោ វា ថទ្ធោ ឯតេសន្តិ **មានថទ្ធា។ តេ**តិ សាកិយា, អាហំសូតិ សម្ពន្ធោ។

តេសូតិ សាកិយេសុ។ **នេ**តិ ញាតកេ។ **វុដ្ឋាយា**តិ ចតុត្ថជ្ឈានតោ វុដ្ឋហិត្វា។ **តេស**ន្តិ ញាតីនំ។ **កណ្ឌម្ពរុក្ខមូលេ**តិ កណ្ឌនាមកេន ឧយ្យានបាលេន រោបិមស្ស អម្ពរុក្ខស្ស អាសន្នេ។ **រាជា**តិ សុទ្ធោទនមហារាជា។ **វោ**តិ តុម្ហាកំ, បាទេតិ សម្ពន្ធោ។ **អយ**ន្តិ វន្ទនា។ **ជម្ពុច្ឆាយាយា**តិ ជម្ពុរុក្ខស្ស ឆាយាយ។ ឥតិ អាហាតិ យោជនា។

សិខាបត្តោតិ អគ្គប្បត្តោ, កោដិប្បត្តោតិ អត្ថោ។ **តតោ**តិ និសីទនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បោក្ខរវស្ស**ន្តិ បទុមវនេ វុដ្ឋវស្សសទិសំ។ **តម្ពវណ្ណ**ន្តិ លោហិតវណ្ណំ។ **ត**ន្តិ អបគនំ ភគវា កថេសីតិ សម្ពន្ធោ។

ទុតិយទិវសេតិ កបិលវត្ថុំ បត្តទិវសតោ ទុតិយេ ទិវសេ។ **ឥន្ទខីលេ**តិ នគរស្ស ឧម្មារេ។ **កថ**ន្តិ កេនាការេន ចរិសុ នុ ខោតិ យោជនា។ អគមំសុ កឹ ចរិសុ កិន្តិ យោជនា។ **សបទានចារ**ន្តិ ឃរបដិបាដិខណ្ឌនវិរហិតេន សហ បវត្តំ ចារំ។ **តតោ**តិ អាវជ្ជនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អយមេវ វំសោ**តិ បុព្ពពុទ្ធានំ អយមេវ វំសោ។ **អយំ បវេណី**តិ តស្សេវ វេវចនំ។ **អនុសិក្ខន្តា**តិ អនុ បដិភាគំ សិក្ខន្តា។ **និវិដ្ឋគេហតោ**តិ និវាសនត្ថាយ វិសិតគេហតោ។ **អយ្យោ**តិ អធិបោ សាមីតិ អត្ថោ។ **សិទ្ធត្ថកុមារោ**តិ សព្ពលោកស្ស សិទ្ធោ អត្ថោ អស្មិំ អត្ថីតិ **សិទ្ធត្ថោ,** សោយេវ កុមារោ សិទ្ធត្ថកុមារោ។ **សីហបញ្ជរ**ន្តិ វាតបានំ។ តញ្ហិ សីហរូបំ ទស្សេត្វា កតបញ្ជរត្តា សីហបញ្ជរន្តិ វុច្ចតិ។ **ទស្សនព្យាវដោ**តិ ទស្សនេ, ទស្សនត្ថាយ វា ព្យាវដោ។ រាហុលមាតាបិ ទេវី អារោចេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **កបាលហត្ថោ**តិ កបាលោ ហត្ថេសុ អស្ស ភគវតោតិ កបាលហត្ថោ, ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **នានាវិរាគសមុជ្ជលាយា**តិ នានាឋានេសុ វិរាគាយ សមុជ្ជលាយ។ វិរោចមានំ ភគវន្តន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឧណ្ហីសតោតិ សិរោវេឋនតោ។ តញ្ហិ ឧបរិសីសេ នហតិ ពន្ធតិ, នហីយតិ ពន្ធីយតីតិ វា **ឧណ្ហីសោ**តិ វុច្ចតិ។ **នរសីហគាថាហិ នាមា**តិ នរសីហគាថានាមកាហិ។ តា ហិ យស្មា នរោយេវ សព្ពសត្តានំ សីហោ សេដ្ឋោ, នរានំ, នរេសុ វា សីហោ សេដ្ឋោតិ **នរសីហោ,** តស្ស បកាសកា គាថា ហោន្តិ, តស្មា នរសីហគាថាតិ វុច្ចន្តិ។ **វណ្ណោ**តិ សស្សិររញ្ញោ, មាតុលរញ្ញោ វា។ **សំវិគ្គហទយោ**តិ ចលនចិត្តោ។ **សណ្ហាបយមានោ**តិ សុដ្ឋុ ឋាបយមានោ។

តុរិតតុរិតន្តិ តុរិតតោ តុរិតំ, អតិសីឃន្តិ អត្ថោ។ **កឹ ភន្តេ**តិ កឹ ការណា ភន្តេ។ **អហុវត្ថា**តិ ហិយ្យត្តនីមជ្ឈិមបុរិសសង្ខាតាយ ត្ថវិភត្តិយា ហូធាតុស្ស ឧការស្ស ឧវាទេសោ ហោតិ, តស្មា តុម្ហេ ឯវំសញ្ញិនោ អហុវត្ថាតិ យោជនា។ **វំសចារិត្តមេត**ន្តិ ឯតំ បិណ្ឌាយ ចរណំ វំសតោ បវេណិតោ ចារិត្តំ។ **តត្ថ ចា**តិ មហាសម្មតខត្តិយវំសេ ច។ **អយ**ន្តិ មហាសម្មតខត្តិយវំសោ។ **អន្តរវីថិយ**ន្តិ វីថិយា មជ្ឈេ។ ឋិតោវ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។

ឧត្តិដ្ឋេតិ ឧទ្ទិស្ស, ឧដ្ឋហិត្វា វា បិណ្ឌាយ តិដ្ឋនេ។ **ធម្មំ សុចរិត**ន្តិ សុដ្ឋុ ចរិតព្ពំ ភិក្ខាចរិយសង្ខាតំ ធម្មំ។ **ចរេ**តិ ចរេយ្យ។ **ធម្មចារី**តិ ភិក្ខាចរិយសង្ខាតំ ធម្មំ ចរណសីលោ សមណោ។ **សុខំ សេតី**តិ ឧបលក្ខណវសេន វុត្តំ។ សេសឥរិយាបថាបិ លក្ខណហារវសេន គហេតព្ពា សមានកិច្ចត្តា។ អស្មិញ្ច លោកេ បរម្ហិ ច លោកេតិ យោជនា។

ន តំ ទុច្ចរិតំ ចរេតិ វេសិយាទិគោចរសង្ខាតំ ទុដ្ឋុ ចរិតព្ពំ តំ ធម្មំ ន ចរេយ្យ។

ឯត្ថ ច បឋមគាថំ អន្តរវីថិយំ កថេត្វា រាជានំ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាបេសិ, ទុតិយគាថំ បិតុនិវេសនេ កថេត្វា មហាបជាបតឹ សោតាបត្តិផលេ, រាជានំ សកទាគាមិផលេ បតិដ្ឋាបេសីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ធម្មបាលជាតកំ សុត្វា**តិ បុន អបរស្មឹ ទិវសេ (ជា. អដ្ឋ. ៤.៩៨ អាទយោ; ធ. ប. អដ្ឋ. ១.នន្ទត្ថេរវត្ថុ) ធម្មបាលជាតកំ (ជា. អដ្ឋ. ៤.មហាធម្មបាលជាតកវណ្ណនា) សុត្វា។ **មរណសមយេ**តិ មរណាសន្នកាលេ, មរណសមយសមីបេ វា, សមីបត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។

សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិកត្វា បវិសីតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពំ ឥត្ថាគារ**ន្តិ សព្ពោ ឱរោធោ។ សោ ហិ ឥត្ថីនំ អគារន្តិ **ឥត្ថាគារ**ន្តិ វុច្ចតិ។ ឥមិនា វចនត្ថេន អគារមេវ មុខ្យតោ លព្ភតិ, រាជិត្ថិយោ បន ឧបចារេនាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **សាបនា**តិ រាហុលមាតា បន។ **បរិជនេនា**តិ បរិវារេន។ **ន**ន្តិ អយ្យបុត្តំ។ “រាជាន”ន្តិបទំ “គាហាបេត្វា”តិបទេ ការិតកម្មំ, “បត្ត”ន្តិបទំ តត្ថេវ ធាតុកម្មំ។ **រាជធីតាយា**តិ សុប្បពុទ្ធរញ្ញោ ធីតាយ។ **សា**តិ រាជធីតា។ **គោប្ផកេសូ**តិ ចរណគណ្ឋីសុ ភគវន្តំ គហេត្វាតិ យោជនា។ អថ វា ភគវតោ គោប្ផកេ គហេត្វាតិ យោជនា។ ឯវញ្ហិ សតិ ឧបយោគត្ថេ ភុម្មវចនន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

រាជា កថេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **អនច្ឆរិយ**ន្តិ ន អច្ឆរិយំ, អច្ឆរំ បហរិតុំ ន យោគ្យន្តិ អត្ថោ។ រាជធីតា យំ អត្តានំ រក្ខិ, ឥទំ អនច្ឆរិយន្តិ យោជនា។

តំទិវសមេវាតិ តស្មឹ ទុតិយទិវសេយេវ។ **កេសវិសជ្ជន**ន្តិ រាជចូឡាមណិពន្ធនត្ថំ កុមារកាលេ ពទ្ធិតសិខាវេណិសង្ខាតស្ស កេសស្ស វិសជ្ជនំ, មោចនន្តិ អត្ថោ។ **បដ្ដពន្ធោ**តិ អសុកោ នាម រាជាតិ នលាដេ សុវណ្ណមយស្ស បដ្ដស្ស ពន្ធនំ។ **ឃរមង្គល**ន្តិ អភិនវឃរំ បវេសនមង្គលំ។ **អាវាហមង្គល**ន្តិ អាវាហេ បវត្តំ មង្គលំ។ **ឆត្តមង្គល**ន្តិ រាជឆត្តស្សាបនកាលេ បវត្តំ មង្គលំ។ **មង្គលំ វត្វា**តិ មង្គលសំយុត្តំ ធម្មកថំ កថេត្វា។ **ជនបទកល្យាណី**តិ ជនបទម្ហិ កល្យាណសមន្នាគតា។ **តុវដ្ដំ ខោ**តិ ខិប្បមេវ។ **សោបី**តិ នន្ទរាជកុមារោបិ។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។ **ទុតិយទិវសេ**តិ កបិលវត្ថុបត្តទិវសតោ ទុតិយេ ទិវសេ។ ធម្មបទអដ្ឋកថាយំ (ធ. ប. អដ្ឋ. ១.នន្ទត្ថេរវត្ថុ; ថេរគា. អដ្ឋ. ១.នន្ទត្ថេរគាថាវណ្ណនា) បន “តតិយទិវសេ នន្ទំ បព្ពាជេសី”តិ វុត្តំ។

សត្តមេ ទិវសេតិ កបិលវត្ថុបត្តទិវសតោយេវ សត្តមេ ទិវសេ។ ឯតំ សមណំ បស្សាតិ យោជនា។ **ព្រហ្មរូបវណ្ណ**ន្តិ ព្រហ្មនោ រូបសង្ខាតោ វណ្ណោ វិយ វណ្ណោ ឥមស្សាតិ ព្រហ្មរូបវណ្ណោ, តំ។ **អយ**ន្តិ អយំ សមណោ។ **ត្យស្សា**តិ តេ អស្ស។ **តេ**តិ និធយោ។ **អស្សា**តិ សមណស្ស។ **ន**ន្តិ សមណំ។ **យាចា**តិ យាចាហិ។ អយំ ទ្វិកម្មិកធាតុ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ បុត្តោ បិតុសន្តកស្ស សាមិកោ, ឥតិ តស្មា មេ ទេហីតិ យោជនា។ អនុរូបំ វចនន្តិ សម្ពន្ធោ។ ភគវន្តំ អនុពន្ធីតិ ភគវតោ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិ។

ន វិសហតីតិ ន សមត្ថេតិ។ អយំ កុមារោ បិតុសន្តកំ យំ ធនំ ឥច្ឆតិ, តន្តិ យោជនា។ **វដ្ដានុគត**ន្តិ វដ្ដទុក្ខំ អនុគតំ។ **សវិឃាតក**ន្តិ វិឃាតកេហិ បញ្ចហិ វេរេហិ សហិតំ។ **អស្សា**តិ កុមារស្ស។ **ន**ន្តិ កុមារំ។ **អយ**ន្តិ កុមារោ។ **ទាយជ្ជ**ន្តិ ទាយសង្ខាតំ មាតាបិតូនំ ធនំ អាទទាតីតិ **ទាយាទោ**, បុត្តោ, តស្ស ឥទន្តិ **ទាយជ្ជំ**, មាតាបិតូនំ ធនំ។

“កថាហំ ភន្តេ រាហុលកុមារំ បព្ពាជេមី”តិ កស្មា អាហ, ននុ អាយស្មា សារិបុត្តោ ពារាណសិយំ តីហិ សរណគមនេហិ អនុញ្ញាតំ បព្ពជ្ជំ ន ជានាតីតិ អាហ “ឥទានី”តិអាទិ។ យា សា បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច អនុញ្ញាតាតិ យោជនា។ **តតោ**តិ បព្ពជ្ជាឧបសម្បទតោ។ ឧបសម្បទំ បដិក្ខិបិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **វិមតី**តិ វិចិជា

តច្ឆា។ **តមញ្ច បនត្ថ**ន្តិ តមមេវ វិមតិសង្ខាតមត្ថំ។ ធម្មសេនាបតិ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ ភគវតោ តំ អជ្ឈាសយន្តិ យោជនា។

“អថ ខោ...បេ.... បព្ពាជេសី”តិ ឯត្ថ កី កុមារស្ស កេសច្ឆេទនាទីនិ សព្ពកិច្ចានិ អាយស្មា សារិបុត្តោយេវ ករោតីតិ អាហ “មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ”តិអាទិ។ **ឱវាទាចរិយោ**តិ និវាសនបារុបនាទីសុ សេខិយវត្តេសុ, អាភិសមាចារិកេសុ ច ឱវាទកោ អាចរិយោ។ អថ កស្មា “អាយស្មា សារិបុត្តោ រាហុលកុមារំ បព្ពាជេសី”តិ វុត្តន្តិ អាហ “យស្មា បនា”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ តស្សំ បព្ពជ្ជាឧបសម្បទាយំ។ **ន អាចរិយោ**តិ បព្ពជ្ជាចរិយោ ច ឱវាទាចរិយោ ច ន ឥតរោ។

ឧប្បន្នសំវេគេន ហទយេនាតិ ឯត្ថ ឥត្ថម្ភូតលក្ខណេ ករណវចនំ។ ឧប្បន្នសំវេគោ ហទយោ ហុត្វាតិ ហិ យោជនា។ **សព្ពន្តិ** សព្ពំ វចនំ។

តត្ថាតិ បុរិមវចនាបេក្ខំ។ **អវិសេសេនា**តិ “ធន”ន្តិ វា “អញ្ញ”ន្តិ វា “សាវជ្ជ”ន្តិ វា “អនវជ្ជ”ន្តិ វា វិសេសមកត្វា សាមញ្ញេន។ **ន ច ពុទ្ធាន**ន្តិ ឯត្ថ ចសទ្ទេន ន កេវលំ អបដិរូបមេវ, អថ ខោ ពុទ្ធានញ្ច ន អាចិណ្ណន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **យន្តិ** យំ វរំ។ **តថា នន្ទេ**តិ ឯត្ថ តថាសទ្ទស្ស ឧបមេយ្យត្ថជោតកភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “យថេវ កិរា”តិអាទិ។ យថេវ ពោធិសត្តំ ព្យាករិំសុ, ឯវំ នន្ទម្បិ រាហុលម្បិ ព្យាករិំសុ កិរាតិ យោជនា។ បាឡិយំ បន យថា ភគវតិ មេ ភន្តេ បព្ពជិតេ អនប្បកំ ទុក្ខំ អហោសិ, តថា នន្ទេ បព្ពជិតេ អនប្បកំ ទុក្ខំ អហោសិ, តថា រាហុលេ បព្ពជិតេ អធិមត្តំ ទុក្ខំ អហោសីតិ យោជនា។ **នេមិត្តកា**តិ សុភាសុភនិមិត្តំ កថេន្តីតិ នេមិត្តកា។ **បុត្តស្សា**តិ ជេដ្ឋបុត្តស្ស សិទ្ធត្ថកុមារស្ស។ **បព្ពជ្ជាយា**តិ បព្ពជ្ជាហេតុ បព្ពជ្ជាការណា, បព្ពជ្ជានិមិត្តំ វា។ **តតោ**តិ ភគវតោ បព្ពជ្ជតោ។ **តម្បី**តិ នន្ទម្បិ។ **ឥតី**តិ ឰទិសំ។ ភគវតោ បព្ពជ្ជាយ មហន្តំ ឥច្ឆាវិឃាតសទិសន្តិ អត្ថោ។ **តម្បី**តិ រាហុលម្បិ។ **តេនា**តិ បព្ពជ្ជាហេតុនា។ **អស្សា**តិ រញ្ញោ។ ឧប្បជ្ជីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥតោ**តិ សោកុប្បត្តិតោ វរយាចនតោ វា។

សោតិ រាជា។ **យត្រ ហិ នាមា**តិ យោ នាម។ អហម្បិ នាម យោ យាទិសោ ពុទ្ធមាមកោ ធម្មមាមកោ សង្ឃមាមកោ សមានោ, សោ តាទិសោ អហម្បិ ន សក្កោមីតិ យោជនា។ **អញ្ញេ**តិ មយា អបរេ។ **ទុក្ខ**ន្តិ ញាតិវិយោគទុក្ខំ។ **និយ្យានិកការណ**ន្តិ មនុស្សានំ គរហឧបវាទអក្កោសតោ និយ្យានិកំ ការណំ។

តត្ថាតិ “អននុញ្ញាតោ”តិអាទិវចនេ។ ជនេតីតិ **ជននី,** មាតា។ ជនេតីតិ **ជនកោ,** បិតា។ ឥមិនា បោសាវនិកមាតាបិតរោ និវត្តេតិ។ មាតា វា មតា ហោតីតិ យោជនា។ **សោ ឯវ វា**តិ បុត្តោ ឯវ វា។ **អនុញ្ញាតោម្ហីតិ វទតី**តិ សច្ចេន វា អលិកេន វា “អនុញ្ញាតោម្ហី”តិ វទតិ។ មាតា វា សយំ បព្ពជិតាតិ យោជនា។ **បិតុស្សា**តិ បិតា អស្ស។ **អស្សា**តិ បុត្តស្ស។ **វិប្បវុត្ថោ**តិ មាតុយា កេនចិ ការណេន បវាសោ។

ចូឡមាតាទីនន្តិអាទិសទ្ទេន មហាមាតាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ **បោសនកា**តិ វឌ្ឍនកា។ **តេសុបី**តិ បោសនកមាតាបិតរេសុបិ។

យំ បន បុត្តំ នានុជានន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ជីវស្សេវា**តិ តស្ស ជីវស្ស ឯវ, បព្ពាជេន្តស្ស វា ភិក្ខុស្ស, ន ទេសន្តរគមនាទីនមត្ថាយាតិ អត្ថោ។ **តេស**ន្តិ មាតាបិតូនំ។

មហាកន្តារោតិ កេន ឧទកេន តរិតព្ពោតិ **កន្តារោ,** និរុទកកន្តារោវ មុខ្យតោ លព្ភតិ, វាឡកន្តារោ ចោរកន្តារោ អមនុស្សកន្តារោ ទុព្ភិក្ខកន្តារោ មរុកន្តារោតិ ឥមេ បញ្ច កន្តារា រុឡ្ហីវសេន។ មហន្តោ កន្តារោ **មហាកន្តារោ។**

យាវតកេតិ ឯត្ថ យាវសទ្ទោ បមាណត្ថោតិ អាហ “យត្តកេ”តិ។

៤២. សិក្ខាបទទណ្ឌកម្មវត្ថុកថា

១០៦. នាសនវត្ថូតិ លិង្គនាសនាយ អធិដ្ឋានំ, ការណន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ បច្ឆិមានំ បញ្ចន្នន្តិ យោជនា។ **ទណ្ឌកម្មវត្ថូ**តិ ទណ្ឌកម្មស្ស ការណំ។

១០៧. អប្បតិស្សាតិ ឯត្ថ ភិក្ខូនំ វចនស្ស បដិមុខំ អាទរេន អសវនំ ភិក្ខូ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ ន ឋបេន្តិ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ភិក្ខូ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ”តិអាទិ។ “សមានជីវិកា”តិ ឥមិនា **អសភាគវុត្តិកា**តិ ឯត្ថ **សភាគ**សទ្ទោ

សមានសទ្ទបរិយាយោ, **វុត្តិ**សទ្ទោ ជីវិកបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **បរិសក្កតី**តិ ឯត្ថ សក្ក គតិយន្តិធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ ឡការន្តធាតុ) វុត្តត្តា បរិបុព្ពោ សក្កសទ្ទោ គត្យត្ថោតិ អាហ “បរក្កមតី”តិ។ **កិន្តី**តិ កិមេវ។ **ឥតិ**សទ្ទោ ហេតុ ឯវសទ្ទត្ថោ, កេន ឯវ ឧបាយេនាតិ ហិ អត្ថោ។ **អក្កោសតិ ថេរោ**តិ ជាតិអាទីហិ អក្កោសតិ ថេរំ។ **ភេទេតី**តិ ភេទាបេតិ។ **អាវរណំ កាតុន្តិ** ឯត្ថ អាវរណសទ្ទោ និវារណសទ្ទវេវចនោតិ អាហ “និវារណំ កាតុ”ន្តិ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ បរិវេណេ, សេនាសនេ វា។ **វស្សគ្គេនា**តិ វស្សគណនាយ។ (**តស្សា**តិ បរិវេណសេនាសនស្ស។ **ឧបចារេ**តិ អាសន្នេ)។ **មុខទ្វារិក**ន្តិ មុខសង្ខាតេន ទ្វារេន អជ្ឈោហរិតព្ពំ។ “វទតោបី”តិ ឥមិនា វចីបយោគេន ទុក្កដាបត្តិំ ទស្សេតិ, “និក្ខិបតោបី”តិ ឥមិនា កាយបយោគេន។ **អនាចារស្សា**តិ ទណ្ឌកម្មេ អនាចារស្ស។ **ឯត្តកេ នាម ទណ្ឌកម្មេ**តិ ឯត្តកេ នាម ឧទកាហរាបនាទិសង្ខាតេ ទណ្ឌកម្មេ។ **ឥទ**ន្តិ យាគុភត្តាទិ។ **លច្ឆសី**តិ លភិស្សសិ។ “ឯត្តកេ នាម ទណ្ឌកម្មេ”តិ វុត្តវចនស្ស យុត្តិំ ទស្សេន្តោ អាហ “ភគវតា ហី”តិអាទិ។ **ទណ្ឌកម្ម**ន្តិ ទណ្ឌេន្តិ ទមេន្តិ ឯតេនាតិ **ទណ្ឌោ**, សោយេវ កត្តព្ពត្តា កម្មន្តិ ទណ្ឌកម្មំ អាវរណាទិ។ **អបរាធានុរូប**ន្តិ វីតិក្កមស្ស អបរាធស្ស អនុរូបំ។ **តម្បី**តិ ឧទកទារុវាលិកាទិអាហរាបណម្បិ។ **តញ្ច ខោ**តិ តញ្ច ករណំ។ **ឱរមិស្សតី**តិ កាយេន ឱរមិស្សតិ។ **វិរមិស្សតី**តិ វាចាយ វិរមិស្សតិ។ **ឧណ្ហបាសាណេ វា**តិអាទីសុ វាសទ្ទេន អញ្ញានិបិ អត្តតាបនបរិតាបនាទីនិ កម្មានិ សង្គណ្ហាតិ។

៤៣. អនាបុច្ឆាវរណវត្ថុអាទិកថា

១០៨. ឧបជ្ឈាយំ អនាបុច្ឆាតិ ឯត្ថ ឧបជ្ឈាយំ អនាបុច្ឆិត្វា។ សព្ពថា កិំ ន កាតព្ពន្តិ អាហ “តុម្ហាក”ន្តិអាទិ។ **ទណ្ឌកម្មមស្សា**តិ ទណ្ឌកម្មំ អស្ស។ **អស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ សទ្ធិំ ឧបជ្ឈាយេន វិហរន្តីតិ **សទ្ធិវិហារិកា**។ និស្សយាចរិយាទីនំ អន្តេ សមីបេ វសន្តីតិ **អន្តេវាសិកា**, ឧបសម្បន្នាយេវ។

អបលាឡេន្តីតិ ឯត្ថ លឡ ឧបសេវាយន្តិ ធាតុបាឋេសុ វុត្តត្តា (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៨ ឡការន្តធាតុ) ថេរេ លឡតោ ឧបសេវតោ អបគមេន្តីតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ ឥធ បន អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “តុម្ហាក”ន្តិអាទិ។ **អបលាឡេតព្ពា**តិ អញ្ញំ លឡតោ ឧបសេវតោ អបគមេតព្ពា។ បរិសភូតេ សាមណេរូបសម្បន្នេតិ យោជនា។ **អាទីនវ**ន្តិ ទុស្សីលំ និស្សាយ វសនស្ស ទោសំ។ ន្ទាយិតុំ អាគតេន តយា គូថមក្ខនំ កតំ វិយ ទុស្សីលំ និស្សាយ វិហរន្តេន ទុស្សីលំ កតន្តិ យោជនា។ “ទុស្សីល”ន្តិ បទំ បុរិមបច្ឆិមបទាបេក្ខំ, តស្មា ទ្វិន្នំ បទានំ មជ្ឈេ វុត្តំ។ តត្ថ បុរិមបទាបេក្ខកាលេ វុត្តកម្មំ, បច្ឆិមបទាបេក្ខកាលេ អវុត្តកម្មំ។ **សោ**តិ សាមណេរូបសម្បន្នោ។ **ឧបជ្ឈាយំ វា**តិ សាមណេរំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **និស្សយំ វា**តិ ឧបសម្បន្នំ សន្ធាយ វុត្តំ។

តីសុ នាសនាសូតិ សំវាសលិង្គទណ្ឌកម្មនាសនសង្ខាតាសុ តីសុ នាសនាសុ។ **យោ**តិ សាមណេរោ។ **នានាអាបត្តិយោ**តិ បារាជិកថុល្លច្ចយ បាចិត្តិយាបត្តិយោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **កុន្តកិបិល្លិកម្បី**តិ ឯត្ថ បាណខាទកេហិ សត្តេហិ កុថិយតិ ហីសិយតីតិ កុន្តោ, កុំ បថវិំ វា ធារេតីតិ **កុន្តោ**។

កិមិយេវ បិល្លិកំ បោតកំ **កិបិល្លិកំ** មិការស្ស លោបំ កត្វា។ បិល្លិកសទ្ទោ ហិ បោតកបរិយាយោ។ កិមីនំ, កិមីសុ វា បិល្លិកំ **កិបិល្លិកំ**។ **នាសេតព្ពតំយេវា**តិ លិង្គេន នាសេតព្ពភាវមេវ។ **តាវទេវា**តិ តស្មិំ មារណភិន្ទនក្ខណេយេវ។ **អស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **សេនាសនគ្គាហោ ច បដិប្បស្សម្ភតី**តិ វស្សច្ឆេទោ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ **អាកិណ្ណទោសោវា**តិ លិង្គនាសនទោសេន ច ទណ្ឌកម្មនាសនទោសេន ច អាកុលទោសោវ។ **វិរជ្ឈិត្វា**តិ វិរាធេត្វា។ យថានិវត្ថបារុតស្សេវ សាមណេរស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មា**តិ សរណគមនឧបសម្បទកម្មវាចានំ សទិសត្តា។ ភិក្ខុនា សមាទិន្នំ វិយ ឥមិនាបិ សមាទិន្នានេវ ហោន្តីតិ យោជនា។ **ឯវ**ន្តិ ឯវមិជ្ឈនេ, សមាទិន្នេ វា។ **ទឡ្ហីករណត្ថ**ន្តិ សិក្ខាបទានំ ទឡ្ហីករណត្ថំ។ **បតិដ្ឋាបនត្ថ**ន្តិ សាមណេរស្ស បតិដ្ឋាបនត្ថំ។ **លច្ឆតី**តិ លភិស្សតិ។ សង្ឃេន ទាតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **អបលោកេត្វា**តិ សង្ឃំ អាបុច្ឆិត្វា។ ឥមិនា ឆិន្នវស្សកំ ទស្សេតិ។

អទិន្នាទានេ តិណសលាកមត្តេនាបិ វត្ថុនា អសមណោ ហោតីតិ យោជនា។ **វិប្បដិបត្តិយា**តិ វិការេន បដិបជ្ជនតោ។ **ភណិតេ**តិ ភណនេ។ **ជានិត្វា**តិ ជានិត្វា ឯវ។ ឯវការោ ហេតុ អជ្ឈាហរិតព្ពោ, តេន វុត្តំ “ន អជានិត្វា”តិ។ យានិ បញ្ច សិក្ខាបទានីតិ យោជនា។ **អស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **ឋបនត្ថាយា**តិ សិក្ខាបទានំ ឋបនត្ថាយ។ **អយ**ន្តិ បារាជិកោ។ **វិសេសោ**តិ ភិក្ខូនំ បាចិត្តិយតោ វិសេសោ។

បដិបក្ខវសេនាតិ “អនរហំ អសម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិអាទិនា ច “ទ្វាក្ខាតោ”តិអាទិនា ច “ទុប្បដិប្បន្នោ”តិអាទិនា ច បដិវិរុទ្ធវសេន គរហន្តោ សាមណេរោ និវារេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **កណ្ដកនាសនាយា**តិ កណ្ដកនាមកស្ស សាមណេរស្ស ទណ្ឌកម្មនាសនាយ។ **តំ លទ្ធិ**ន្តិ អវណ្ណភាសនទិដ្ឋិំ។ **អច្ចយ**ន្តិ អតិក្កមំ, ទោសំ វា។ **ទេសាបេតព្ពោ**តិ “អច្ចយោ មំ ភន្តេ អច្ចគមា”តិអាទិនា ទេសាបេតព្ពា។ **តំ យុត្ត**ន្តិ “លិង្គ

នាសនាយ នាសេតព្ពោ”តិ តំ វចនំ បតិរូបំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឥធា**តិ ខន្ធកេ, “សាមណេរំ នាសេតុ”ន្តិវចនេ វា។

“ឯវេ នយោ”តិ វុត្តវចនំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ “សស្សតុច្ឆេទានញ្ញ”តិអាទិ។ អញ្ញតរទិដ្ឋិកោ សាមណេរោតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ ទសសុ នាសនង្គេសុ។ **“កាម”**ន្តិបទេន បុនវុត្តិនិវត្តកទោសារោបនេន គរហំ ទស្សេតិ។ **“បនា”**តិបទេន តេសំ ទោសានំ បហានេន សម្ភាវនំ ទស្សេតិ។ អព្រហ្មចារី សាមណេរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបសម្បាទេតុំ វដ្ដតី**តិ ឧបសម្បាទនំ វដ្ដតិ។ ភិក្ខុនិទូសកោ សាមណេរោតិ សម្ពន្ធោ។ **បព្ពជ្ជម្បី**តិ ឯត្ថ **បិ** សទ្ទស្ស គរហត្ថភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “បគេវ ឧបសម្បទ”ន្តិ។ **ឯតមត្ថ**ន្តិ ឯតាទិសមត្ថំ។

៤៧. បណ្ឌកវត្ថុកថា

១០៩. ទហរតរុណសទ្ទានំ វេវចនត្តា វុត្តំ **“ទហរេ...បេ.... តរុណេ”**តិ។ **មោឡិគល្ល**សទ្ទោ ថូលសរីរវាចកោ អនិប្ផន្នបាដិបទិកោតិ អាហ “មោឡិគល្លេតិ ថូលសរីរេ”តិ។ **ហត្ថិភណ្ឌេ**តិ ឯត្ថ ហត្ថិសង្ខាតំ ភណ្ឌំ ឯតេសន្តិ ហត្ថិភណ្ឌាតិ វុត្តេ ហត្ថិគោបកាតិ អាហ “ហត្ថិគោបកេ”តិ។ អភិធានេ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ៣៦៧ គាថាយំ) បន “ហត្ថិមេណ្ឌោ”តិ បាឋោ អត្ថិ។

បណ្ឌកោតិ បឌតិ វិកលភាវំ គច្ឆតីតិ បណ្ឌកោ។ សំខេបេន វុត្តមត្ថំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ **“តត្ថា”**តិអាទិ។ តត្ថ **យស្សា**តិ បណ្ឌកស្ស។ **អសុចិនា**តិ សម្ភវេន។ **អាសិត្តស្សា**តិ អាសិញ្ចិតព្ពស្ស។ ឥមិនា អសុចិនា មុខេ អាសិញ្ចិតព្ពោតិ **អាសិត្តោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អយ**ន្តិ បណ្ឌកោ។ **អជ្ឈាចារ**ន្តិ មេថុនជ្ឈាចារំ។ “ឧស្សូយាយ ឧប្បន្នាយា”តិឥមិនា ឧស្សូយតីតិ **ឧស្សូយោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឧបក្កមេនា**តិ វាយាមេន។ **ពីជានី**តិ អណ្ឌានិ។ ឥមិនា ឧបក្កមេន ឯតស្មា ពីជានិ អបនីតានីតិ **ឱបក្កមិកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ បក្ខេ បវត្តោ បណ្ឌកោ **បក្ខបណ្ឌកោ,** បក្ខេ បរិឡាហរូបសមោ បណ្ឌកោ **បក្ខបណ្ឌកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកច្ចោ បនា”តិអាទិ។ តត្ថ បុព្ពវចនត្ថេ **បក្ខេ**តិ កាលបក្ខេតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ បច្ឆិមវចនត្ថេ **បក្ខេ**តិ ជុណ្ហបក្ខេតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ “អកុសលវិបាកានុភាវេនា”តិ បទំ “បណ្ឌកោ ហោតី”តិបទេយេវ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **អស្សា**តិ បណ្ឌកស្ស។ **នបុំសកបណ្ឌកោ**តិ បុរិសោ វិយ សាតិសយំ បច្ចាមិត្តេ ន បុំសកេតិ អភិមទ្ទនំ កាតុំ ន សក្កោតីតិ **នបុំសកោ**។ ន បុមា ន ឥត្ថីតិ **នបុំសកោ**តិ កត្វា នបុមនឥត្ថិសទ្ទស្ស និរុត្តិនយេន នបុំសកករណម្បិ វទន្តិ។ នបុំសកោយេវ បណ្ឌកោ នបុំសកបណ្ឌកោ។ **តេសូ**តិ បញ្ចសុ បណ្ឌកេសុ។ **តេសុបី**តិ ឱបក្កមិកាទីសុ តីសុបិ។ “យស្មឹ បក្ខេ”តិ ឥមិនា បក្ខេ បក្ខេ បណ្ឌកភាវំ និវត្តេតិ។ **អស្សា**តិ បណ្ឌកស្ស។ **ឯត្ថា**តិ បញ្ចសុ បណ្ឌកេសុ។ **សោបី**តិ បណ្ឌកោបិ។ **ឥតោ**តិ បណ្ឌកវារតោ។ **“ឯសេវ នយោ”**តិ ឥមិនា លិង្គនាសនមេវ អតិទិសតិ។

៤៨. ថេយ្យសំវាសកវត្ថុកថា

១១០. **បារិជញ្ញបត្តស្សា**តិ បរិហាយតីតិ បរិជានិ, ឥស្សរិយភោគាទិ, តស្ស ភាវោ បារិជញ្ញំ, ឥស្សរិយភោគាទិក្ខយោ, តំ បត្តោតិ បារិជញ្ញបត្តោ, តស្ស។ **“បារិជុញ្ញបត្តស្សា”**តិបិ ឧការេន សហ បាឋោ អត្ថិ។ **ខីណកោលញ្ញោ**តិ ឯត្ថ កុលេ ជាតា កោលញ្ញា, ញាបច្ចយោ, នការាគមោ។ ខីណា កោលញ្ញា អស្សាតិ ខីណកោលញ្ញោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “មាតិបក្ខបិតិបក្ខតោ”តិអាទិ។ តត្ថ **មាតិបក្ខបិតិបក្ខតោ**តិ មាតុយា បក្ខោ មាតិបក្ខោ, បិតុនោ បក្ខោ បិតិបក្ខោ, មាតិបក្ខោ ច បិតិបក្ខោ ច មាតិបក្ខបិតិបក្ខា។ **ផាតីកាតុ**ន្តិ ឯត្ថ ផា-ធាតុ វឌ្ឍនត្ថោតិ អាហ “វឌ្ឍេតុ”ន្តិ។ “បុច្ឆិយមានោ”តិ ឥមិនា **អនុយុញ្ជិយមានោ**តិ ឯត្ថ អនុត្យូបសគ្គវសេន យុជសទ្ទោ បុច្ឆនត្ថោតិ ទស្សេតិ។

ថេយ្យសំវាសកោតិ ថេនេនំ ថេយ្យំ នការស្ស យការំ កត្វា, ថេយ្យាយ សំវាសកោ ឥមស្សាតិ ថេយ្យសំវាសកោ។ ឯត្ថ ច ន កេវលំ វស្សគណនាទិកោយេវ សំវាសោ នាម ហោតិ, អថ ខោ ថេយ្យាយ លិង្គគហណម្បិ សំវាសោយេវ នាម។ តស្មា តស្ស តិវិធភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “តយោ”តិអាទិ។ តត្ថ លិង្គំ ថេនេតីតិ **លិង្គថេនកោ,** ឯសេវ នយោ ឥតរេសុបិ។ តមត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **យោ**តិ ថេយ្យសំវាសកោ។ **លិង្គមត្តស្សេវា**តិ ឯត្ថ មត្តសទ្ទេន សំវាសាទយោ និវត្តេតិ។

វិទេសន្តិ អត្តនោ ទេសតោ វិយោគំ ទេសំ។ វិសទ្ទោ ហេត្ថ វិយោគត្ថវាចកោ។ អថ វា វិ ទូរំ ទេសំ។ វិសទ្ទោ ហេត្ថ ទូរត្ថវាចកោ។ **មុសា**តិ អភូតត្ថេ ទុតិយន្តនិបាតោ, អភូតំ វចនន្តិ អត្ថោ។ **បដិពាហតី**តិ អញ្ញេ និវារេតិ។ **សំវាសថេនកោ នាមា**តិ ឯត្ថ កោ សំវាសោ នាម, ននុ ឯកកម្មាទិកោតិ អាហ “ភិក្ខុវស្សគណនាទិកោ”តិអាទិ។ **ភិក្ខុវស្សគណនាទិកោ**តិ អាទិសទ្ទេន យថាវុឌ្ឍំ វន្ទនសាទិយនំ អាសនបដិពាហនំ ឧបោសថបវារណាទីសុ

សន្និស្សន្នន្តិ ឥមានិ សង្គណ្ហាតិ។ “កិរិយភេទោ”តិ ឥមិនា សំ ឯកតោ វសិយតិ អនេនាតិ **សំវាសោ**តិ វចនត្ថេន កិរិយភេទោ សំវាសោ នាមាតិ ទស្សេតិ។ **ឥមស្មឹ អត្ថេ**តិ ឥមស្មឹ វត្ថុម្ហិ, ឥមស្មឹ ឋានេតិ អត្ថោ។ ឥមិនា បារាជិកាទិដ្ឋានេ បន ឯកកម្មាទិកោ សំវាសោ នាមាតិ ទស្សេតិ។

“លិង្គស្ស ចេវ សំវាសស្ស ចា”តិ ឥមិនា **ឧភយថេនកោ**តិ ឯត្ថ ឧភយសរូបំ ទស្សេតិ។

ឯត្ថាតិ ថេយ្យសំវាសកដ្ឋានេ។ **រាជ…បេ…. ភយេហិ វា**តិ ឯត្ថ ភយសទ្ទោ បច្ចេកំ យោជេតព្ពោ។ រាជភយេន ច ទុព្ភិក្ខភយេន ច កន្តារភយេន ច រោគភយេន ច វេរិភយេន ចាតិ ហិ អត្ថោ។ **ចីវរគហណត្ថន្តិ** ចីវរាហរណត្ថំ, អយមេវ វា បាឋោ។ **វា**សទ្ទោ ហេតុត្ថំ វា សម្បទានត្ថំ វា សម្បិណ្ឌេតិ។ អយំ គាថា វិភត្តិយា ឧប្បដិបាដិត្តា ភគ្គរីតិសង្ខាតា អលង្ការទោសា ន មុត្តា។ **លិង្គ**ន្តិ សមណលិង្គំ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សាសនេ។

នាធិវាសេតីតិ ន សម្បដិច្ឆតិ។ **យាវា**តិ យត្តកំ កាលំ, អយំ បនេត្ថ យោជនា – ឥធ យោ រាជ…បេ…. ភយេន វា ចីវរគហណត្ថំ វា លិង្គំ អាទិយតិ, សោ សុទ្ធមានសោ ហុត្វា យាវ សំវាសំ នាធិវាសេតិ, តាវ ឯសោ “ថេយ្យសំវាសកោ នាមា”តិ ន វុច្ចតីតិ។

តត្រាតិ តាសុ គាថាសុ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សាសនេ។ **ឯវ**ន្តិ លិង្គេ គហិយមានេ។ **តស្មិ**ន្តិ ជនេ។ **អនោសរិត្វាវា**តិ អនោក្កមិត្វាវ។ **លិង្គំ អបនេត្វា**តិ សយំ គហិតំ សមណលិង្គំ វិនាសេត្វា។ **បព្ពជិតាលយ**ន្តិ បព្ពជិតឆាយំ។ **បុព្ពេ**តិ សំវាសថេនកេ។

សព្ពបាសណ្ឌិយភត្តានីតិ សព្ពានិ បាសណ្ឌំ ឧទ្ទិស្ស ទិន្នានិ ភត្តានិ។

សត្ថេ វហតីតិ **សត្ថវាហោ**។ វិរមិតព្ពន្តិ **វេរំ**, តំ បវត្តេតីតិ **វេរិកោ**។ កាយេន បរិហរិតព្ពានីតិ **កាយបរិហារិយានិ**។ **ត**ន្តិ តុវំ។ **ហីនាយាវត្តភាវ**ន្តិ ហីនាយ គិហិភាវាយ អាវត្តភាវំ។

ឧប្បព្ពជិត្វាតិ បព្ពជវិយោគំ កត្វា។ **តមត្ថ**ន្តិ ឧប្បព្ពជិតសង្ខាតមត្ថំ។ **អស្សា**តិ មហាសាមណេរស្ស។

មហន្តោ វាតិ ឯត្ថ **វា**សទ្ទោ គរហត្ថោ។ បគេវ ទហរោតិ ទស្សេតិ។ អព្យត្តោ ហោតីតិ យោជនា។ **សោ**តិ សាមណេរោ។

វច្ឆគោរក្ខាទីនីតិ ឯត្ថ **វច្ឆោ**តិ តរុណគោណោ។ សោ ហិ មាតុសន្តិកេ វសតីតិ **វច្ឆោ**។ មាតុយា វិយោគកាលេ វា វស្សតីតិ វច្ឆោតិ វុច្ចតិ។ ឥមិនា ទម្មគវជរគ្គាវាបិ សាមញ្ញតោ គហិតា។ **គោ** វុច្ចតិ ខេត្តភូមិ។ វច្ឆោ ច គោ ច **វច្ឆគវា**, តេសំ រក្ខនំ វច្ឆគោរក្ខោ, សោ អាទិ យេសំ កសិកម្មាទីនន្តិ វច្ឆគោរក្ខាទីនិ។ “សូបសម្បន្នោ”តិ ឥមិនា គហដ្ឋម្បិ សចេ ឧបសម្បាទេតិ, សូបសម្បន្នោតិ ទស្សេតិ។ **អនុបសម្បន្នកាលេយេវា**តិ សាមណេរកាលេយេវ។ **វិនយវិនិច្ឆយេ**តិ វិនយេ វុត្តស្ស ថេយ្យសំវាសកស្ស វិនិច្ឆយេ។ **ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ** លិង្គស្ស អបនីតត្តា។

ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ សលិង្គេ ឋិតត្តា។ **អយម្បិ ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ** កាសាយេ សឧស្សាហត្តា។ **ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ** កាសាយេ ធុរស្ស និក្ខិត្តត្តា។

ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ សលិង្គេ ឋិតត្តា។ **នេវ ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ** កាសាយេ សឧស្សាហត្តា។ **មេថុនសេវនាទីហី**តិអាទិសទ្ទេន បាណាតិបាតាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ** កាសាយេ ធុរស្ស និក្ខិត្តត្តា។ **ឱវដ្ដិក**ន្តិ អធោវដ្ដេន ករណំ។ **រក្ខតិ តាវា**តិ តាវ រក្ខតិ វីមំសនេន និវាសិតត្តា។ **លិង្គ**ន្តិ សមណលិង្គំ។ **ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ** គិហិលិង្គស្ស សម្បដិច្ឆិតត្តា។

វីមំសតិ វា សម្បដិច្ឆតិ វា រក្ខតិយេវ ឱទាតវត្ថស្ស អន្តោកាសាយភាវតោ។ “ភិក្ខុនិយាបិ ឯសេវ នយោ”តិ វុត្តមេវត្ថំ វិភាវេន្តោ អាហ “សាបី”តិអាទិ។

វុឌ្ឍបព្ពជិតោ សាមណេរោតិ សម្ពន្ធោ។ **បាឡិយម្បី**តិ បន្តិយម្បិ។ សេនោ មំសបេសី គហេត្វា គច្ឆតិ វិយ ភត្តបិណ្ឌេ បត្តំ ឧបនាមេត្វា គហេត្វា គច្ឆតិ។ **ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ** វស្សានំ អគណនត្តា។

៤៨. តិត្ថិយបក្កន្តកកថា

១១០. បក្កមតីតិ **បក្កន្តោ**, “បរិវត្តោ”តិ ឥមិនា កម្មធាតុយា បទវិក្ខេបត្ថំ ទស្សេតិ, ឥច្ឆាកន្តិអត្ថេ និវត្តេតិ។ **សោ**តិ តិត្ថិយបក្កន្តកោ។ **តត្រា**តិ តិត្ថិយបក្កន្តកេ។ ឧបសម្បន្នោ ភិក្ខុ គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសន្តិ** តិត្ថិយានំ។ “តិត្ថិយោ ភវិស្សាមី”តិ បុព្ពេវ លទ្ធិគហិតត្តា វុត្តំ “លិង្គេ អាទិន្នមត្តេ”តិ។ **កុសចីរាទីនី**តិ ឯត្ថ **កុសោ** វុច្ចតិ សលាកា។ **ចីរោ**តិ បន្តិ, អាវលីតិ អត្ថោ។ កុសេ វដ្ដេត្វា អាវុនិត្វា កតោ ចីរោ **កុសចីរោ**, សោ អាទិ យេសំ តានីតិ កុសចីរាទីនិ។ អាទិសទ្ទេន ផលកចីរាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ កុសតិណេហិ កតោ ចីរោ **កុសចីរោ**តិបិ វទន្តិ។ **នគ្គោ**តិ អចេលកោ។ **អាជីវកោ**តិ អចេលកវតមាទាយ ជីវតីតិ អាជីវកោ។ **តេសន្តិ** អាជីវកានំ។ ឱវទិតោ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

កិន្តិ កី វតំ។ **លុញ្ចាបេតី**តិ អបនយាបេតិ។ **មោរបិញ្ឆាទីនី**តិ ឯត្ថ **បិញ្ឆំ** វុច្ចតិ បត្តោ។ សោ ហិ បិញ្ឆតិ អាកាសេ គច្ឆតិ អនេនាតិ បិញ្ឆន្តិ វុច្ចតិ។ បិឆិ គតិយន្តិ ធាតុបាឋោ។ មោរស្ស បិញ្ឆំ មោរបិញ្ឆំ, តំ អាទិ យេសំ តានីតិ មោរបិញ្ឆាទីនិ។ អាទិសទ្ទេន ឧលូកបិញ្ឆាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **យាវ ន សម្បជិច្ឆតី**តិ យាវ លទ្ធឹ ន សម្បជិច្ឆតិ។ **នន្តិ** វិម៌សមានំ ភិក្ខុំ។ **លទ្ធី**តិ តិត្ថិយលទ្ធិ។ **វក្ខតី**តិ តិត្ថិយបក្កន្តកតោ វក្ខតិ។ លទ្ធិយា អភាវេន តិត្ថិយបក្កន្តកោ ន ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ **អច្ឆិន្នចីវរោ**តិ ឯត្ថ អាការោ កោជត្ថោ, អឌ្ឍត្ថោ វា ហោតិ, ឆិន្ទ សទ្ទោ ទូសនត្ថោ ហោតិ។ តស្មា អាកោជេន អឌ្ឍេន វា ឆិន្នោ ទូសិតោតិ **អច្ឆិន្នោ**តិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ “អច្ឆិន្នោ”តិបិ បាឋោ។ អច្ឆិន្នំ ចីវរមេតស្សាតិ អច្ឆិន្នចីវរោ។ **តិត្ថាយតនន្តិ** តិត្ថីនំ និវាសដ្ឋានំ, តិត្ថិយានំ ឧបស្សយន្តិ អត្ថោ។

៤៩. តិរច្ឆានគតវត្ថុ

១១១. ទេវសម្បត្តិសទិសំ ឥស្សរិយសម្បត្តឹ អនុភវន្តោបិ សោ នាគោ កស្មា នាគយោនិយា អដ្ដីយតីតិ អាហ “**កិញ្ចាបី**”តិអាទិ។

តត្ថ កិញ្ចាបិ អនុភោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **កិញ្ចាបិ**សទ្ទោ ហេត្ថ សម្ភាវនាជោតកោ, បនសទ្ទោ គរហត្ថជោតកោ។ **កុសលវិបាកេនា**តិ អហេតុកកុសលវិបាកេន។ **តស្សា**តិ នាគស្ស។ **សជាតិយា**តិ សមានជាតិយា នាគិយា។ **ឧទកសញ្ចារិមណ្ឌូកភក្ខន្តិ** ឧទកេ សញ្ចរណសីលំ មណ្ឌូកសង្ខាតំ ភក្ខំ បាតុភវតីតិ យោជនា។ **សោ**តិ នាគោ។ **អដ្ដីយតី**តិ អរមណំ បីឡិយតិ។ **ហរាយតី**តិ ឯត្ថ ហរេធាតុ លជ្ជនត្ថោតិ អាហ “លជ្ជតី”តិ។ ឯការន្តោ ធាតុ ភូវាទិគណិកោ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ វការន្តធាតុ)។ **ជិគុច្ឆតី**តិ ឯត្ថ គុបធាតុយា កម្មំ ទស្សេន្តោ អាហ “អត្តភាវ”ន្តិ។ “តស្ស ភិក្ខុនោ”តិបទស្ស “និក្ខន្តេ”តិបទេន យោជិតព្ពត្តា ភុម្មត្ថេ សាមិវចនន្តិ អាហ “តស្មឹ ភិក្ខុស្មិ”ន្តិ។ អថ វា **តស្ស ភិក្ខុនោ**តិ សាមិយោគត្តា “និក្ខន្តេ”តិ ឯត្ថ ភាវត្ថេ មានបច្ចយោតិ អាហ “និក្ខមនេ”តិ។ ឥមិនា និក្ខន្តេតិ ឯត្ថ ន អន្តបច្ចយោ, មានបច្ចយស្សេវ អន្តភាវំ កត្វា វុត្តោតិ ទស្សេតិ។ **វិស្សដ្ឋោ**តិ សតិវិស្សជ្ជិតោ។ **តស្មិន្តិ** ភិក្ខុម្ហិ។ **កបិមិទ្ធវសេនេវា**តិ កបិនោ មិទ្ធវសេន ឯវ។ អថ វា កបិមិទ្ធវសេន និទ្ទាយន្តោ ឥវ និទ្ទាយន្តោតិ យោជនា។ **បដិនិបជ្ជី**តិ បុន និបជ្ជិ។ **វិស្សរមកាសី**តិ ឯត្ថ វិសទ្ទោ វិរូបត្ថជោតកោ, សរសទ្ទោ សទ្ទវាចកោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “វិរូបំ មហាសទ្ទមកាសី”តិ។

“អការស្ស លោបំ កត្វា”តិ ឥមិនា **តុម្ហេ ខោត្ថា**តិ ឯត្ថ “តុម្ហេ ខោ អត្ថា”តិ បទវិភាគំ កត្វា ឱការតោ បរស្ស អការស្ស លោបំ ទស្សេតិ។ “អការស្សាលោប”ន្តិបិ បាឋោ។ ឯវញ្ហិ សតិ អការស្ស អលោបំ កត្វាតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ ឥមិនា “តុម្ហេ ខោ អត្ថា”តិ បទច្ឆេទំ កត្វា អការេ បរេ ឱការស្ស វការំ កត្វា តុម្ហេ ខ្វត្ថា”តិ បាឋោ ទស្សិតោ។ កស្មា ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ អវិរូឡ្ហិធម្មាតិ អាហ “ឈាន…បេ…. អភព្ពត្តា”តិ។ “ភវថា”តិ ឥមិនា **អត្ថា**តិ ឯត្ថ អសធាតុ សត្តត្ថវាចកោ ថវិភត្តីតិ ទស្សេតិ។ **សជាតិយា**តិ ឯត្ថ សមានា ជាតិ ឯតិស្សាតិ សជាតីតិ វុត្តេ នាគី ឯវាតិ អាហ “នាគិយា ឯវា”តិ។ **មនុស្សិត្ថិអាទី**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន តិរច្ឆានគតិត្ថីបេតិត្ថីទេវិត្ថិយោ សង្គណ្ហាតិ។ “ទ្វេមេ ភិក្ខវេ បច្ចយា”តិ ទេសនា សាវសេសទេសនាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯត្ថ ចា”តិ។ **ឯត្ថា**តិ តិរច្ឆានគតវត្ថុម្ហិ។ **អភិណ្ហ**ន្តិ អភិក្ខណំ បុនប្បុនន្តិ អត្ថោ។

តិរច្ឆានគតោតិ ឯត្ថ កី អបាយបរិយាបន្នោ ទុគ្គតិអហេតុកបដិសន្ធិកោវាធិប្បេតោតិ អាហ “នាគោ វា ហោតូ”តិអាទិ។

៥០. មាតុឃាតកាទិវត្ថុកថា

១១២. **និក្ខន្តិ**ន្តិ ឯត្ថ “ឥមស្ស បាបកម្មស្សា”តិ ឆដ្ឋីយោគត្តា ភាវត្ថេ តិបច្ចយោតិ អាហ “និក្ខមន”ន្តិ។ **អបវាហន**ន្តិ អបាយបដិសន្ធិវហនតោ អបគមនំ។ **យេនា**តិ មនុស្សភូតេន យេន ជីវិតា វោរោបិតាតិ

សម្ពន្ធោ។ **មនុស្សិត្ថិភូតា**តិ មនុស្សិត្ថី ហុត្វា ភូតា, មនុស្សិត្ថីភាវំ វា ភូតា បត្តា។ ឥមិនា តិរច្ឆានគតិត្ថិអាទយោ និវត្តេតិ។ “ជនិកា”តិ ឥមិនា បោសាវនិកមាតាទយោ និវត្តេតិ។ **សយម្បី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទោ ន កេវលំ មាតាយេវ, អថ ខោ បុត្តេនាបីតិ ទស្សេតិ។ **សតា**តិ សន្តេន។ មនុស្សជាតិកេនេវ សតា មនុស្សជាតិកោ ឯវ ហុត្វា វោរោបិតាតិ យោជនា។ អនន្តរេ ភវេ ផលំ និព្ពត្តេតីតិ **អានន្តរិយំ,** មាតុឃាតកកម្មំ, តេន ជាតិសាមញ្ញម្បិ អជនិកំ ឃាតេន្តោ ច ជនិកម្បិ ជាតិភេទំ ឃាតេន្តោ ច ន អនន្តរិកោ ហោតិ, តស្ស បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច ន វារិតាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “យេន បនា”តិអាទិ។ តត្ថ បោសេតិ វឌ្ឍេតីតិ បោសាបនិយា, សា ឯវ **បោសាវនិកា** បការស្ស វការំ, យការស្ស ច កការំ កត្វា, បោសាវនិកា ច សា មាតា ចេតិ **បោសាវនិកមាតា។ អស្សា**តិ បុត្តស្ស។ ឥទំ បទំ បុព្ពាបរាបេក្ខំ។ តត្ថ បុព្ពបទេ ភាវសម្ពន្ធោ, បច្ឆិមបទេ សាមិសម្ពន្ធោ។ សព្ពថា ឯសេវ នយោ ហោតីតិ អាហ “សចេបី”តិអាទិ។ **វេសិយា**តិ ឧបលក្ខណវសេន វុត្តំ ។ យាយ កាយចិ ឥត្ថិយា បុត្តស្សាបិ គហេតព្ពត្តា។ “អយំ មេ បិតា”តិ អជាននមេវ ហិ បមាណំ។ **អនេនា**តិ ឥមិនា បុត្តេន។ “បិតុឃាតកោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតី”តិ ឥមិនា មាតុឃាតកេបិ “អយំ មេ មាតា”តិ អជានិត្វា ឃាតេន្តោបិ មាតុឃាតកោត្វេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតីតិ ទស្សេតិ។

១១៤. សង្ខេបេន វុត្តមត្ថំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ “មនុស្សជាតិយំ ហី”តិអាទិ។ **អបព្ពជិត**ន្តិ គិហិភូតំ។ **បព្ពជ្ជា ចស្សា**តិ ឯត្ថ ចសទ្ទេន ឧបសម្បទាបិ វារិតាតិ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ អរហន្តឃាតកស្ស។ **អវសេស**ន្តិ អរហន្តតោ អវសេសំ។ **អស្សា**តិ អរិយឃាតកស្ស។ **អានន្តរិយោ ន ហោតិ** តិរច្ឆានគតត្តា បនស្ស បព្ពជ្ជា វារិតាតិ អត្ថោ នេតព្ពោ។ **ឯត្ថា**តិ មាតុឃាតកាទិកម្មេសុ។ **វធាយា**តិ គទត្ថេ ចតុត្ថីតិ អាហ “វធត្ថាយា”តិ។ “មារេតុ”ន្តិ ឥមិនា “វធត្ថាយា”តិ ឯត្ថ ហនធាតុ ហឹសនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ “នីយន្តី”តិ ឥមិនា **ឱនីយន្តី**តិ ឯត្ថ ឱត្យុបសគ្គោ ធាត្វត្ថានុវត្តកោតិ ទស្សេតិ។ យំ បន វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ តស្ស វចនស្ស អត្ថោតិ យោជនា។ **“សចា ច ឥតិ អយំ និបាតោ វុត្តោ”**តិ ឥមិនា ភយបីឡិតត្តា ច និរុត្តិសុ អកុសលត្តា ច ទវាភណនេន រវាភណនេន អយំ និបាតោ ចោរេហិ វុត្តោតិ ទស្សេតិ។ **“សចេ ច ឥច្ចេវ វា បាឋោ”**តិ ឥមិនា តេហិ តថា វុត្តេបិ សង្គីតិកាលេ វា បោត្ថការុឡ្ហកាលេ វា យថាភូតំ សង្គីតត្តា, បោត្ថការុឡ្ហត្តា ច យថាភូតោ បាឋោ អត្ថីតិ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ តេសុ បទេសុ។ និទ្ធារណេ ភុម្មំ។ **តស្សា**តិ “សចជ្ជ មយ”ន្តិ បាឋស្ស។ “សចេ អជ្ជ មយ”ន្តិ ឥមិនា ឯការលោបសន្ធឹ ទស្សេតិ។ “សចេជ្ជ មយ”ន្តិ អការលោបសន្ធិនាបិ បាឋោ អត្ថិ។

១១៥. **បកតត្ត**ន្តិ បកតិយា សីលសង្ខាតោ អត្តា សភាវោ ឯតិស្សាតិ បកតត្តា, តំ។ កាយសំសគ្គេន ភិក្ខុនីនំ បារាជិកត្តា វុត្តំ “សីលវិនាសំ បាបេតី”តិ។ អនិច្ឆមានំយេវ ភិក្ខុនិន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឥច្ឆមានន្តិ ឱទាតវត្ថវសនំ ឥច្ឆមានំ។ យស្មា អភិក្ខុនី ហោតិ, តស្មា ភិក្ខុនីទូសកោ ន ហោតីតិ យោជនា។ សីលវិបន្នំ ភិក្ខុនិន្តិ សម្ពន្ធោ។

យោ ទេវទត្តោ សង្ឃំ ភិន្ទតិ វិយ, ភិន្ទតីតិ យោជនា។ **ឧទ្ធម្ម**ន្តិ ធម្មតោ វិរហិតំ។ **ឧព្ពិនយ**ន្តិ វិនយតោ វិរហិតំ។ **ចតុន្នំ កម្មាន**ន្តិ អបលោកនាទីនំ ចតុន្នំ កម្មានំ។

យោ ទេវទត្តោ លោហិតំ ឧប្បាទេតិ វិយ, ឧប្បាទេតីតិ យោជនា។ **ទុដ្ឋចិត្តេនា**តិ ឯត្ថ ន យំកិញ្ចិ ទុដ្ឋចិត្តំ ទុដ្ឋចិត្តំ នាម, អថ ខោ វធកចិត្តន្តិ អាហ “វធកចិត្តេនា”តិ។ **សរីរេ**តិ សរីរព្ភន្តរេ។ តថាគតស្ស ហិ អភេជ្ជកាយត្តា បរូបក្កមេន ចម្មច្ឆេទំ កត្វា លោហិតស្ស ឧប្បាទនំ នាម នត្ថិ។ យោ បន ជីវកោ ផាសុំ ករោតិ វិយ, ផាសុំ ករោតីតិ យោជនា។ **លោហិតញ្ច**តិ បូតិលោហិតញ្ច។

៥៤. ឧភតោព្យញ្ជនកវត្ថុកថា

១១៦. **ឧភតោព្យញ្ជនកោ**តិ ឯត្ថ ពាហិរត្ថសមាសំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥត្ថិនិមិត្តុប្បាទនកម្មតោ ចា”តិអាទិ។ តត្ថ “ឥត្ថិ...បេ.... កម្មតោ ចា”តិ ឥមិនា ឧភយសរូបំ ទស្សេតិ។ ឧភតោ កម្មតោ បវត្តន្តិ ជាបសេសោ យោជេតព្ពោ។ **ព្យញ្ជន**ន្តិ និមិត្តំ។ **អស្សា**តិ ជនស្ស។ **ករោតិបិ ការេតិបី**តិ ឯត្ថ ករធាតុយា សុទ្ធកម្មការិតកម្មានិ ទស្សេន្តោ អាហ “បុរិសនិមិត្តេនា”តិអាទិ។ តត្ថ “វីតិក្កម”ន្តិ ឥមិនា សុទ្ធកម្មំ ទស្សេតិ, “បរ”ន្តិ ឥមិនា ការិតកម្មំ ទស្សេតិ។ **សមាទបេត្វា**តិ ឧយ្យោជេត្វា។ តស្ស ទុវិធភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទុវិធោ”តិអាទិ។ តត្ថ ឥត្ថិភាវេន លក្ខិតោ ឧភតោព្យញ្ជនកោ **ឥត្ថិឧភតោព្យញ្ជនកោ**។ ឯស នយោ ឥតរត្ថាបិ។

តត្ថាតិ ទុវិធេសុ ឧភតោព្យញ្ជនកេសុ។ **ឥត្ថិនិមិត្ត**ន្តិ ឥត្ថិយា អង្គជាតំ។ ឯសេវ នយោ “បុរិសនិមិត្ត”ន្តិ ឯត្ថាបិ។ **បាកដំ បដិច្ឆន្ន**ន្តិ សភាវតោ បាកដំ បដិច្ឆន្នំ។ បុន **បដិច្ឆន្នំ បាកដ**ន្តិ រាគវសេន បដិច្ឆន្នំ បាកដំ។

បរំ គណ្ហាបេតីតិ បរមេវ គណ្ហាបេតីតិ អត្ថោ។ **ឥទ**ន្តិ ការណំ។ **ឯតេស**ន្តិ ទ្វិន្នំ ឧភតោព្យញ្ជនកានំ។ **កុរុន្ទិយំ បន វុត្តំ,** កឹ វុត្តន្តិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ឧភតោព្យញ្ជនកេ។ **វិចារណក្កមោ**តិ វីមំសនានុក្កមោ។ “តត្ថ វិចារក្កមោ”តិបិ បាឋោ។ វិចារណក្កមោ ធម្មសង្គហដ្ឋកថាយ វេទិតព្ពោ, ឥធ បន កឹ វេទិតព្ពន្តិ អាហ “ឥទមិធ វេទិតព្ព”ន្តិ។ តត្ថ **ឥទ**ន្តិ នបព្ពជ្ជូបសម្បទការណំ។ **ឥធា**តិ ឥមិស្សំ វិនយដ្ឋកថាយំ។

៥៥. អនុបជ្ឈាយកាទិវត្ថុកថា

១១៧. តេន ខោ បន សមយេនាតិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស អនិយមនិទ្ទេសភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “យេន សមយេនា”តិ។ **សិក្ខាបទំ អបញ្ញត្តំ ហោតី**តិ “ន ភិក្ខវេ អនុបជ្ឈាយកោ ឧបសម្បាទេតព្ពោ”តិ សិក្ខាបទំ អបញ្ញត្តំ ហោតិ។ “ឧបជ្ឈាយវិរហិត”ន្តិ ឥមិនា **អនុបជ្ឈាយក**ន្តិ ឯត្ថ អការស្ស វិរហត្ថំ ទស្សេតិ។ ឧបជ្ឈាយវិរហិតំ ឧបសម្បទាបេក្ខន្តិ សម្ពន្ធោ។ **“ឯវ”**ន្តិអាទិនា ទោសំ ទស្សេតិ។ **ឧបជ្ឈំ អគាហាបេត្វា**តិ “ឧបជ្ឈាយោ មេ ភន្តេ ហោហី”តិ (មហាវ. ៦៥; មហាវ. អដ្ឋ. ៦៤) ឧបជ្ឈំ អគាហាបេត្វា។ ឧបសម្បាទេន្តស្ស ការកសង្ឃស្សាតិ យោជនា។ **កម្មំ បនា**តិ ឧបសម្បទកម្មំ បន។ “ឯសេវ នយោ”តិ ឥមិនា ឧបសម្បាទេន្តស្ស អាបត្តិ, កម្មំ បន ន កុប្បតីតិ វចនំ អតិទិសតិ។

៥៦. អបត្តកាទិវត្ថុកថា

១១៨. យោ បិណ្ឌោ ហត្ថេសុ លព្ភតីតិ យោជនា។ **តទត្ថាយា**តិ តស្ស បិណ្ឌស្ស អត្ថាយ។ **សេយ្យថាបិ តិត្ថិយា**តិ ឯត្ថ សេយ្យថាបិសទ្ទោ ឧបមត្ថោ, តិត្ថិយសទ្ទោ អាជីវកនាមកេ តិត្ថិយេ ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “យថាបិ អាជីវកនាមកា តិត្ថិយា”តិ។ តស្មា អាជីវកសង្ខាតេ តិត្ថិយេ ឧបមំ កត្វា ឧជ្ឈាយន្តីតិ អាហ “សូបព្យញ្ជនេហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តេ**តិ អាជីវកា។ **កម្មំ បន ន កុប្បតី**តិ បត្តចីវរេសុ អសន្តេសុបិ កម្មវាចាយ “បរិបុណ្ណស្ស បត្តចីវរ”ន្តិ បរិកិត្តិតត្តា កម្មំ ន កុប្បតីតិ អធិប្បាយោ។

យាចិតកេនាតិ ឯត្ថ យាចិតោ ហុត្វា គហិតោ **យាចិតកោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “យាចិត្វា គហិតេនា”តិ។ “ព្លទិសេន ហី”តិអាទិនា ទោសំ ទស្សេតិ។ **តស្មា**តិ យស្មា អាបត្តិ ហោតិ, តស្មា។ **តស្សា**តិ ឧបសម្បទាបេក្ខស្ស។ និរបេក្ខេហិ អាចរិយុបជ្ឈាយាទីហីតិ យោជនា។ **និស្សជ្ជិត្វា**តិ ព្រហ្មទេយ្យេន និស្សជ្ជិត្វា។ អនធិដ្ឋានុបគានំ បត្តចីវរានំ អបត្តចីវរត្តា វុត្តំ “អធិដ្ឋានុបគំ បត្តចីវរ”ន្តិ។ **បណ្ឌុបលាស**ន្តិ សមណុទ្ទេសភាវាបេក្ខំ។ សោ ហិ វណ្ណវសេន បណ្ឌុបលាសោតិ វុច្ចតិ។ អថ វា យថា បណ្ឌុបលាសោ ន ហរិតោ, នាបិ សុក្ខោ ហោតិ, ឯវំ សោបិ បព្ពជាបេក្ខោ ន គិហី ហោតិ, នាបិ សាមណេរោ, តស្មា សមណុទ្ទេសភាវាបេក្ខោ “បណ្ឌុបលាសោ”តិ វុច្ចតិ។

វសន្តស្ស បណ្ឌុបលាសស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **អនាមដ្ឋបិណ្ឌបាត**ន្តិ ភិក្ខូហិ អនាមសិតព្ពត្តំ បិណ្ឌបាតំ។ **សាមណេរភាគសមកោ**តិ សាមណេរេហិ លទ្ធេន ភាគេន សមំ បវត្តោ។ **អស្សា**តិ បណ្ឌុបលាសស្ស។ សាមណេរស្ស សព្ពំ បដិជគ្គនកម្មំ កាតុំ វដ្តតិ វិយ, អស្ស កាតុំ វដ្តតីតិ យោជនា។

៥៧. ហត្ថច្ឆិន្នាទិវត្ថុកថា

១១៩. ហត្ថច្ឆិន្នាទិវត្ថូសុ ហត្ថា ឆិន្នា យស្សាតិ **ហត្ថច្ឆិន្នោ**តិអាទិវចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្សា”តិអាទិ។ **មណិពន្ធេ**តិ បកោដ្ឋន្តេ។ សោ ហិ យស្មា ឯត្ថ មណិសង្ខាតំ អលង្ការវិកតឹ ពន្ធតិ, តស្មា មណិពន្ធោតិ វុច្ចតិ។ **កប្បរេ**តិ កបោណិយំ។ សា ហិ បរេសំ បិដ្ឋីសុ កបតិ ហឹសតិ អនេនាតិ “កប្បរោ”តិ វុច្ចតិ។ យស្ស ហត្ថា ឆិន្នា ហោន្តិ, អយំ ហត្ថច្ឆិន្នោ នាមាតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ ឯកោ វា បាទោតិ យោជនា។ ហេដ្ឋា “ឯកោ វា ទ្វេ វា ហត្ថា”តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ **ចតូសុ ហត្ថបាទេសុ ទ្វេ វា**តិ ឯកោ ហត្ថោ, ឯកោ បាទោតិ ទ្វេ វា។ **កណ្ណា**តិ សទ្ទគ្គហា។ តេ ហិ កណ្ណតិ សវតិ ឯតេហីតិ កណ្ណាតិ វុច្ចន្តិ។ **កណ្ណពទ្ធេ**តិ កណ្ណច្ឆិទ្ទស្ស អាពទ្ធេ។ **សង្ឃាដេតុ**ន្តិ សង្ឃដនំ កាតុំ, អាពន្ធនំ កាតុន្តិ អត្ថោ។ **អជបទកេ**តិ អជបទសណ្ឋានេ ឋានេ។ **នាសា**តិ ឃានានិ។ តានិ ហិ នាសតិ អព្យត្តសទ្ទំ ករោតិ ឯតាហីតិ នាសាតិ វុច្ចន្តិ។ **នាសិកា**តិ នាសាយេវ។ **សណ្ឋាបេតុ**ន្តិ សុដ្ឋុ ឋបេតុំ, បកតិយា ឋបេតុន្តិ អត្ថោ។ **នខសេស**ន្តិ នខោយេវ សេសោ ឆិន្នង្គុលិតោតិ នខសេសោ, តំ។ អគ្គេ បុរេ ឧដ្ឋហតីតិ **អង្គុដ្ឋោ**។ “វុត្តនយេនេវា”តិ ឥមិនា “នខសេសំ អទស្សេត្វា”តិ វចនំ អតិទិសតិ។ **កណ្ឌរនាមកា**តិ មហាសិរនាមកា។ តេ ហិ កំ សរីរំ ធារេន្តីតិ **កណ្ឌរា**តិ វុច្ចន្តិ ធការស្ស ឌការំ កត្វា។ **យេសូ**តិ កណ្ឌរេសុ, និទ្ធារណេ ភុម្មំ។

យស្ស វគ្គុលិបក្ខកា វិយ អង្គុលិយោ សម្ពន្ធា ហោន្តិ, អយំ **ផណហត្ថកោ** នាមាតិ យោជនា។ **ឯត**ន្តិ ផណហត្ថកំ។ ឆឡង្គុលាទយោបិ ផណហត្ថកេយេវ សង្គហេតព្ពាតិ អាហ “យស្សបិ ឆ អង្គុលិយោ”តិអាទិ។ យស្សបិ ឆ អង្គុលិយោ ហោន្តិ, អយម្បិ ផណហត្ថកោ នាម ឧបចារេន។

ខុជ្ជោតិ ឯត្ថ ខុជ្ជោ សរីរោ យស្សត្ថីតិ ខុជ្ជោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ខុជ្ជសរីរោ”តិ។ កស្មា ខុជ្ជោតិ អាហ “ឧរស្ស វា”តិអាទិ។ យស្ស បន វង្កំ, អយម្បិ ខុជ្ជោ នាមាតិ យោជនា។ **វង្ក**ន្តិ ច កុដិលំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ព្រហ្មុជុគត្តោ**តិ ឧជុំ គត្តំ ឧជុគត្តំ, ព្រហ្មុនោ ឧជុគត្តំ វិយ ឧជុគត្តំ ឥមស្ស មហាបុរិសស្សាតិ ព្រហ្មុជុគត្តោ, មហាបុរិសោ។

សំខេបេន វុត្តមត្ថំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ “**ជង្ឃវាមនស្ស ហី**”តិអាទិ។ **យេស**ន្តិ ឧភិន្នំ កាយានំ។ **ភូតាន**ន្តិ អមនុស្សានំ បិសាចកបេតានំ។ អត្តភាវោ ហោតិ វិយាតិ យោជនា។ **បរិវដុមោ**តិ បរិសមន្តតោ វដ្ដុលសរីរោ។

គលគណ្ឌីតិ ឯត្ថ គលេ គណ្ឌោ យស្សត្ថីតិ គលគណ្ឌីតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្សា”តិអាទិ។ **ឯត**ន្តិ “គលគណ្ឌី”តិ ឯតំ វចនំ។ **តត្ថា**តិ គលគណ្ឌិបព្ពាជនេ។ **យ**ន្តិ វចនំ។

សិបទីតិ ឯត្ថ សិថិលំ បទំ ឥមស្សាតិ សិបទីតិ វុត្តេ ភារបាទោយេវ គហេតព្ពោតិ អាហ “ភារបាទោ វុច្ចតី”តិ។ ភារំ បាទំ យស្សាតិ **ភារបាទោ**។ ឯតេ ទ្វេ ថូលបាទរោគីសុ វត្តន្តីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **សញ្ជាតបិឡកោ**តិ សញ្ជាតផោដោ។ **ឧបនាហ**ន្តិ ភុសំ ពន្ធនំ។ **ឧទកអាវាដេ**តិ ឧទកេន បុណ្ណាយំ កាសុយំ។ **ឧទកវាលិកាយា**តិ ឧទកតិន្តេន មរុនា។ យថា សិរា បញ្ញាយន្តិ, ឯវំ មិលាបេតុន្តិ យោជនា។ **ឦទិស**ន្តិ សិរាបញ្ញាយនជង្ឃតេលនាឡិកសភាវំ។ **តថា**តិ យថា បព្ពជ្ជាកាលេ ករោតិ, តថា កត្វាតិ អត្ថោ។

បាបរោគីតិ ឯត្ថ បាបរោគស្ស សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “អរិស”ឥតិអាទិ។ តត្ថ អរិសោ ច ភគន្ទរោ ច បិត្តញ្ច សេម្ហោ ច កាសោ ច សោសោ ចាតិ ទ្វន្ទោ, តេ អាទយោ យេសំ តេតិ អរិស...បេ.... សោសាទយោ។ អាទិសទ្ទេន ហេដ្ឋា វុត្តេ អាពាធេ សង្គណ្ហាតិ។ តត្ថ បិត្តសេម្ហសទ្ទេហិ តំសមុដ្ឋានោ រោគោ គហេតព្ពោ។ “និច្ចាតុរោ”តិ ឥមិនា បាបរោគីតិ ឯត្ថ មន្តុត្ថេ បវត្តស្ស ឦបច្ចយស្ស និច្ចយោគត្ថំ ទស្សេតិ។

បរិសទូសនោតិ ឯត្ថ **ឥតិ**សទ្ទោ នាមបរិយាយោ, បរិសទូសនោ នាមាតិ ហិ អត្ថោ។ យោ អត្តនោ វិរូបតាយ បរិសំ ទូសេតិ, អយំ បរិសទូសនោ នាមាតិ យោជនា។ ឆសរីរទោសំ អាទឹ កត្វា បរិសទូសនភាវំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “អតិទីឃោ វា”តិអាទិ។ **អតិទីឃោ វា**តិ ឯត្ថ ន កេវលំ បរេសំ ទ្វង្គុលាទិមត្តទីឃោ, អថ ខោ ទិគុណាទិទីឃោវាធិប្បេតោតិ អាហ “អញ្ញេស”ន្តិអាទិ។ **នាភិបទេសោ**តិ អត្តនោ នាភិបទេសោ។ យថា ហិ អតិទីឃេ បរវចនេន អតិទីឃស្ស សរូបំ វេទិតព្ពំ, តថា អតិរស្សាទីសុបិ អតិរស្សសរូបន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **មហោទរោ**តិ មហាឧទរោ។ **កប្បសីសោ វា**តិ ហត្ថិសីសោ វិយ យុគសីសោ វា។ **កប្ប**សទ្ទោ ហេត្ថ យុគត្ថវាចកោ។ **កណ្ណិកកេសោ វា**តិ កណ្ណិកសទិសេហិ កេសេហិ សមន្នាគតោ។ “ជាតិបលិតេហី”តិ ឥមិនា ជរាវាតេន បហតំ បលិតំ និវត្តេតិ។ **បកតិតម្ពកេសោ**តិ ឯត្ថ បកតិសទ្ទេន កេនចិ បយោគេន តម្ពកេសំ និវត្តេតិ។ **អាវដ្ដសីសោ**តិ បុនប្បុនំ វដ្ដតីតិ អាវដ្ដោ, កេសាវដ្ដោ, សោ ឯតស្ស សីសេ អត្ថីតិ អាវដ្ដសីសោ។ **ឧទ្ធគ្គេហី**តិ ឧទ្ធំ កោដីហិ។ **ជាលពទ្ធេន វិយា**តិ ជាលេន ពទ្ធេន ឥវ។

សម្ពទ្ធភមុកោ វាតិ អញ្ញមញ្ញសម្ពទ្ធភមុកោ វា។ **មក្កដភមុកោ**តិ មក្កដស្ស ភមុ វិយ ភមុ ឯតស្សាតិ មក្កដភមុកោ។ **វាសិកោណេនា**តិ តច្ឆនីកោដិយា។ **វិសមចក្កលោ**តិ ឯត្ថ ចក្កាការេន លាតិ បវត្តតិ, ចក្កាការំ វា លាតិ គណ្ហាតីតិ **ចក្កលោ។ កេករោ**តិ វលិរោ។ សោ ហិ កុច្ឆិតំ ករោតីតិ កេករោតិ វុច្ចតិ។ **កក្កដស្សេវា**តិ កក្កដស្ស ឥវ។ **មូសិកកណ្ណោ**តិ អាខុកណ្ណោ។ **ជដុកកណ្ណោ**តិ វគ្គុលិកណ្ណោ។ **អវិទ្ធកណ្ណោ**តិ អច្ឆិទ្ទកណ្ណោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **សោ**តិ អវិទ្ធកណ្ណោ។ កណ្ណេ ភគន្ទរោ ឯតស្សាតិ **កណ្ណភគន្ទរោ**, សោយេវ កណ្ណភគន្ទរិកោ។ គណ្ឋោ កណ្ណេ ឯតស្សាតិ **គណ្ឋកណ្ណោ។ បគ្ឃរិតបុព្ពេនា**តិ បគ្ឃរិតបូយេន។ ដង្កិតោ កណ្ណោ យស្សាតិ **ដង្កិតកណ្ណោ។ គោភត្តនាឡិកាយា**តិ គុន្នំ ភត្តបានត្ថំ កតាយ នាឡិកាយ។ ពិឡារក្ខិ វិយ អតិបិង្គលំ អក្ខិ ឯតស្សាតិ **អតិបិង្គលក្ខិ**។ មធុវណ្ណោ វិយ បិង្គលំ អក្ខិ ឯតស្សាតិ **មធុបិង្គលក្ខិ។ និប្បខុមក្ខី**តិ ឯត្ថ **បខុមំ** វុច្ចតិ អក្ខម្ហិ ជាតំ លោមំ។ តញ្ហិ អក្ខិនោ បក្ខទ្វយេ ជាតត្តា បខុមន្តិ វុច្ចតិ។ នត្ថិ បខុមំ អក្ខិម្ហិ ឯតស្សាតិ និប្បខុមក្ខិ។ អស្សុបគ្ឃរណំ អក្ខិម្ហា ឯតស្សាតិ **អស្សុបគ្ឃរណក្ខិ**។ បុប្ផំ សញ្ជាតំ យស្ស អក្ខិនោតិ **បុប្ផិតំ**។ បុប្ផិតំ អក្ខិ យស្សាតិ **បុប្ផិតក្ខិ។ អក្ខិបាកេនា**តិ អក្ខិនោ ទលបរិយន្តេសុ បច្ចនកេន រោគេន។

ចិបិដនាសិកោតិ អនុន្នតនាសិកោ។ **សុកតុណ្ឌសទិសាយា**តិ សុវានំ មុខេន សទិសាយ។

បដង្គមណ្ឌូកស្សេវាតិ បដង្គនាមកស្ស មណ្ឌូកស្ស មុខនិមិត្តំ ឥវ មុខនិមិត្តំយេវាតិ យោជនា។ **ឧក្ខលិមុខវដ្ដិសទិសេហី**តិ ឧក្ខលិយា មុខវដ្ដិនា សទិសេហិ។ **ភេរិចម្មសទិសេហី**តិ ភេរិយា មុខេ នហិតចម្មេន សទិសេហិ។ **ឯឡមុខោ**តិ ឯឡាយ និច្ចបគ្ឃរិតំ មុខមេតស្សេតិ ឯឡមុខោ។ **ឧប្បក្កមុខោ**តិ ឧប្បក្កំ កុថិកំ មុខមេតស្សាតិ ឧប្បក្កមុខោ។ **សង្ខតុណ្ឌកោ**តិ សង្ខស្ស តុណ្ឌេន សទិសោ ឱដ្ឋោ ឯតស្សាតិ សង្ខតុណ្ឌកោ។

អដ្ឋកទន្តសទិសេហីតិ អដ្ឋកនាមកស្ស នង្គលស្ស ទន្តេហិ សទិសេហិ។ ទន្តេ បិទហិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ទន្តន្តរេ**តិ ទន្តវិវរេ, ទន្តមជ្ឈេ វា។ **កលន្ទកទន្តោ វិយា**តិ កាឡកានំ ទន្តោ វិយ។

មហាហនុកោតិ មហន្តោ ហនុ ឯតស្សាតិ មហាហនុកោ។ **ចិបិដហនុកោ**តិ អនុន្នតហនុកោ។ **និម្មស្សុទាឋិកោ**តិ នត្ថិ មស្សុ ច ទាឋិ ច ឯតស្សាតិ និម្មស្សុទាឋិកោ។ **ភដ្ឋអំសកូដោ**តិ ភដ្ឋោ បតិតោ អំសកូដោ ឥមស្សាតិ ភដ្ឋអំសកូដោ។ **គោធាគត្តោ**តិ គោធាយ គត្តំ វិយ គត្តំ ឥមស្សាតិ គោធាគត្តោ ។ **សព្ពំបេត**ន្តិ សព្ពម្បិ ឯតំ “កច្ឆុគត្តោ”តិអាទិវចនំ។ **ឯត្ថា**តិ “កច្ឆុគត្តោ”តិអាទិវចនេ។ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។

ភដ្ឋកដិកោតិ ភដ្ឋា បន្នា កដិ ឯតស្សាតិ ភដ្ឋកដិកោ។ អច្ចុគ្គតេហិ អានិសទមំសេហីតិ សម្ពន្ធោ។ **វាតណ្ឌិកោ**តិ វាតេន បូរិតោ អណ្ឌកោសោ ឯតស្សាតិ វាតណ្ឌិកោ។ **សង្ឃដ្ដនជាណុកោ**តិ អន្តោ នតត្តា អញ្ញមញ្ញំ សង្ឃដ្ដនំ ជាណុ ឯតស្សាតិ សង្ឃដ្ដនជាណុកោ។ **វិកដោ**តិ តិរិយគមនបាទោ។ ឧបឌ្ឍបិណ្ឌិកស្ស អត្ថំ សហ ភេទេន ទស្សេន្តោ អាហ “សោ ទុវិធោ”តិអាទិ។ តត្ថ ទុវិធោ សោ ឧបឌ្ឍបិណ្ឌិកោ សមន្នាគតោតិ យោជនា។ អថ វា សោ ឧបឌ្ឍបិណ្ឌិកោ ហេដ្ឋា ឱរូឡ្ហាហិ មហន្តីហិ ជង្ឃបិណ្ឌិកាហិ សមន្នាគតោ វា ឧបរិ អារូឡ្ហាហិ មហន្តីហិ ជង្ឃបិណ្ឌិកាហិ សមន្នាគតោ វាតិ ទុវិធោតិ យោជនា។ **បិដ្ឋិកបាទោ**តិ បិដ្ឋិយំ ឧដ្ឋិតោ បាទោ ឯតស្សាតិ បិដ្ឋិកបាទោ។ **គណ្ឋិកង្គុលិ វា**តិ គណ្ឋេន ឧដ្ឋិតោ អង្គុលិ ឯតស្សាតិ គណ្ឋិកង្គុលិ។ **សព្ពោបេសា**តិ ឯស សព្ពោបិ ជនោ។ បរិសំ ទូសេតីតិ **បរិសទូសនោ**។

បុព្ពាទីហីតិអាទិសទ្ទេន ចក្ខុបសាទស្ស អន្តរាយករានិ អញ្ញានិបិ វត្ថូនិ គហេតព្ពានិ។ ទ្វីហិ វា អក្ខីហិ, ឯកេន វា អក្ខិនាតិ យោជនា។ **ឧភយម្បី**តិ ទ្វិន្នំ អដ្ឋកថាចរិយានំ ឧភយម្បិ វចនំ។ បាឡិយំ “អន្ធំ បព្ពាជេន្តី”តិ អវត្វា “កាណំ បព្ពាជេន្តី”តិ វុត្តត្តា “បរិយាយេនា”តិ វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយញ្ហិ “ជច្ចន្ធោ”តិ ឥមិនា ទ្វេអក្ខិកាណំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **កុណី**តិ កុណនំ សំកោចនំ កុណំ, តមេតស្សត្ថីតិ កុណី។ **ខញ្ជោ**តិ ខញ្ជតិ គតិវេកល្លភាវេន បវត្តតីតិ ខញ្ជោ។ **កុណ្ឌបាទកោ**តិ ឯត្ថ **កុណ្ឌោ**តិ ខញ្ជស្សេវ នាមំ។ ខញ្ជោ ហិ កុឌតិ គមនំ បដិហនតីតិ កុណ្ឌោតិ វុច្ចតិ។ កស្មា កុណ្ឌបាទកោ? កស្មា បិដ្ឋិបាទមជ្ឈេន ចង្កមន្តោតិ អាហ “មជ្ឈេ សំកុដិតបាទត្តា”តិ។ ឥមិនា ហិ កុណ្ឌបាទស្ស ច បិដ្ឋិបាទមជ្ឈេន ចង្កមនស្ស ច ហេតុំ ទស្សេតិ។ ឯសេវ នយោ អនន្តរវារេប្បិ។ **សព្ពោបេសា**តិ ឯស សព្ពោបិ ជនោ។

បក្ខហតោតិ ឯត្ថ ឯកោ បក្ខោ ហតោ វិនាសោ ឯតស្សាតិ បក្ខហតោតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកោ ហត្ថោ វា”តិអាទិ។ “បក្ខបាតោ”តិបិ បាឋោ, សោ អបាឋោយេវ។ **បក្ខ**សទ្ទោ ហិ កោដ្ឋាសវាចកោ, ន បង្គុលបរិយាយោ, **បីឋសប្បី វុច្ចតី**តិ បីឋេន សប្បតិ គច្ឆតិ សីលេនាតិ បីឋសប្បី វុច្ចតិ។ “ជិណ្ណភាវេន ទុព្ពលោ”តិ ឥមិនា ជីរណំ ជរា, តាយ ទុព្ពលោ **ជរាទុព្ពលោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ពលវា ហោតី**តិ អាគន្តុករោគានមភាវេន ពលវា ហោតិ, “វចីភេទោ នប្បវត្តតី”តិ ឥមិនា មុខមត្តមេវ គច្ឆតិ បវត្តតិ, ន វចីភេទោ ឯត្ថ ជនេតិ **មូគោ**តិ ទស្សេតិ។ យស្ស វចីភេទោ ន បវត្តតិ, អយំ មូគោ នាមាតិ យោជនា។ **មម្មន**ន្តិ ខលិតវចនំ។ យោ ឯកមេវ អក្ខរំ ចតុបញ្ចក្ខត្តុំ វទតិ, តស្សេតមធិវចនំ។

ពធិរោតិ សុតិហីនោ។ សោ ហិ ហននំ សោតបសាទស្ស នាសនំ វធោ, តំ ឰរតិ គច្ឆតីតិ ពធិរោតិ វុច្ចតិ។ យោ សព្ពេន សព្ពំ ន សុណាតិ, អយំ ពធិរោ នាមាតិ យោជនា។ ឥមិនា នដ្ឋបសាទតំ ទស្សេតិ ។ **ឧភយទោសវសេនា**តិ ឧបលក្ខណវសេន វុត្តំ អន្ធមូគពធិរបព្ពាជនេ តិទោសវសេនបិ វុត្តត្តា។ **តេ**តិ ហត្ថច្ឆិន្នាទយោ ទ្វត្តឹសជនេ។ ឱសារណំ អបត្តោ បុគ្គលោ អត្ថិ, តំ បុគ្គលំ សង្ឃោ ឱសារេតិ ចេតិ យោជនា។ **ឱសារេតី**តិ សង្ឃេ បវេសេតិ។

៥៨. អលជ្ជីនិស្សយវត្ថុកថា

១២០. "អលជ្ជីនំ ឱវាទ"ន្តិ បាបសេសេន យោជិតេ សាម្យត្ថេ សាមិវចនម្បិ យុជ្ជតេវ។ តំ នយំ អទស្សេត្វា "ឧបយោគត្ថេ សាមិវចន"ន្តិ វុត្តំ។ "ភិក្ខូហិ សភាគត"ន្តិ ឥមិនា ភិក្ខូហិ សមានោ សីលាទិគុណសង្ខាតោ ភាគោ ឥមស្សាតិ **ភិក្ខុសភាគោ**, តស្ស ភាវោ **ភិក្ខុសភាគតន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "លជ្ជិភាវ"ន្តិ ឥមិនា ភាវបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **នវដ្ឋាន**ន្តិ អភិនវដ្ឋានំ។ គតេន ភិក្ខុនាតិ សម្ពន្ធោ។

ថេរោតិ និស្សយទាយកោ ថេរោ។ **គហេតុកាមោ**តិ និស្សយំ គហេតុកាមោ។ **អាចារ**ន្តិ និស្សយបដិបន្នស្ស អាចារំ។ **តទហេវា**តិ តស្មិំ គតអហនិ ឯវ។ អាភោគស្ស កតត្តា, អរុណុគ្គមនស្ស ច អជាននត្តា វុត្តំ "អនាបត្តី"តិ។ អរុណុគ្គមនំ អជានន្តោបិ អាភោគស្ស អកតត្តា វុត្តំ "អរុណុគ្គមនេ ទុក្កដ"ន្តិ។ "ទ្វេ តីណិ ទិវសានី"តិ បទេន ចតុ បញ្ច ឆ ទិវសានិបិ គហេតព្ពានិ លក្ខណហារនយេន អនិស្សិតេន វសិតព្ពភាវេន សមានផលត្តា។ តេនាហ "សត្តាហំ វសិស្សាមី"តិ។ **លទ្ធបរិហារោ**តិ លទ្ធោ បរិហារោ អាបត្តិអបនយនំ យេនាតិ លទ្ធបរិហារោ។

៥៩. គមិកាទិនិស្សយវត្ថុកថា

១២១. "ករណីយនិស្សយោ"តិ ឥមិនា និស្សយគហណំ **និស្សយោ** ឧត្តរបទលោបវសេន, សោ ករណីយោ ឥមស្សាតិ **និស្សយករណីយោ**តិ វិសេសនបរនិបាតភាវំ ទស្សេតិ។ **និស្សយំ អលភមានេនា**តិ ឯត្ថ កឹ និស្សយស្ស អលភនំ នាមាតិ អាហ "អត្តនា"តិអាទិ។ **វុត្តប្បការ**ន្តិ វសិតព្ពំ។ **ឯករត្តំ វសន្តេនាបី**តិ **បិ**សទ្ទោ ទ្វិរត្តាទិកេ កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ វិស្សមន្តោ វា សត្ថំ បរិយេសន្តោ វា ហុត្វាតិ យោជនា។ **នាវាយ គច្ឆន្តស្សា**តិ នាវាយ អទ្ធានមគ្គំ បដិបន្នស្ស។

យាចិយមានេនាតិ ឯត្ថ ពហុកត្តុបសង្គត្តា វុត្តំ "តេន គិលានេនា"តិ។ "មានេនា"តិ ឥមិនា យាចិតុម សក្កុណេយ្យតាទីនិ និវត្តេតិ។

ផាសុ ហោតីតិ ឯត្ថ អាវាសសប្បាយាទិវសេន ផាសុ ហោតីតិ អាសង្កា ភវេយ្យាតិ អាហ "សមថវិបស្សនានំ បដិលាភវសេនា"តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឥមំ បរិហារ**ន្តិ ឥមំ ផាសុវិហារបរិហារំ។ ថាមគតាយ វិបស្សនាយាតិ យោជនា។ សមថោ វា តរុណោ ហោតីតិ យោជនា។ **ឯតស្សេវា**តិ តរុណសមថវិបស្សនិកស្សេវ ភិក្ខុនោ។ **តស្ស និស្សាយា**តិ ឯត្ថ តស្ស ឱវាទំ និស្សាយាតិ យោជនា។ អថ វា ឧបយោគត្ថេ សាមិវចនំ។ តំ និស្សយទាយកំ និស្សាយាតិ ហិ អត្ថោ។ យត្តកោ កាលោ អាសឡ្ហីបុណ្ណមា អត្ថិ, តត្តកំ កាលន្តិ យោជនា។ "អាសឡ្ហីបុណ្ណមា"តិ ឯត្ថ "យាវា"តិ និបាតបយោគត្តា អភិវិធិអវយត្ថេ និស្សក្កវចនំ ទដ្ឋព្ពំ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។

១២២. បាឡិយំ **គោត្តេនបី**តិ ឯត្ថ **បិ**សទ្ទេន ន កេវលំ នាមេនេវ, អថ ខោ គោត្តេនបិ សាវេតុន្តិ ទស្សេតិ។ តស្មា "អាយស្មតោ បិប្ផលិស្សា"តិ នាមំ សាវេត្វាតិបិ "អាយស្មតោ មហាកស្សបស្សា"តិ គោត្តំ សាវេត្វាបិ អនុសាវេតព្ពំ។ តេន វុត្តំ "មហាកស្សបស្សា"តិអាទិ។ ឥមិនា "កោនាមោ តេ ឧបជ្ឈាយោ? ឧបជ្ឈាយោ មេ ភន្តេ អាយស្មា មហាកស្សបោ នាមា"តិអាទីសុ គោត្តម្បិ នាមមេនេវ សង្គហិតន្តិ សិទ្ធំ ហោតិ។

១២៣. **ឯកានុសាវនេ**តិ បទស្ស សមានាធិករណពាហិរត្ថសមាសភាវំ និវត្តេន្តោ អាហ "ឯកតោ អនុសាវនេ"តិ។ តត្ថ **ឯកតោ**តិ ឯកក្ខណេ, ឯកបហារេន វា។ វុត្តញ្ហិ "ឯកក្ខណេ"តិ ច "ឯកបហារេនេវា"តិ ច។ ឥមិនា ឯកតោ អនុសាវនមេតេសន្តិ **ឯកានុសាវនា**តិ អសមានាធិករណពាហិរត្ថសមាសំ ទស្សេតិ។ **ឯកេនា**តិ ឯកេន អនុសាវនាចរិយេន។ **ឯកស្សា**តិ ឯកស្ស ឧបសម្បទាបេក្ខស្ស។ "ឯកក្ខណេ"តិ ឥមិនា "ឯកតោ"តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ "ឧបសម្បាទេតុ"ន្តិ ទ្វិន្នំ ឧបសម្បទាបេក្ខានំ ឧបសម្បាទេតុំ។

បុរិមនយេនេវាតិ "ឯកេន ឯកស្ស, អញ្ញេន ឥតរស្សា"តិអាទិនា បុព្ពេ វុត្តនយេនេវ។ **ឯកតោ អនុសាវនេ កាតុ**ន្តិ "ឯកេន ឯកស្ស, អញ្ញេន អញ្ញស្ស, ឥតរេន ឥតរស្សា"តិ ឯវំ តីហិ អាចរិយេហិ តិណ្ណំ ឧបសម្បទាបេក្ខានំ ឯកក្ខណេ អនុសាវនេ កាតុំ។ **តញ្ច ខោ**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស "អនុសាវនេ កាតុ"ន្តិ បទស្សេវ អត្ថវិសយតំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "អនុសាវនកិរិយ"ន្តិ។ **ទ្វេ វា តយោ វា**តិ ឯត្ថ វាសទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។ សចេ ឯកេនាចរិយេន ទ្វេ អនុសាវេតិ, "អយំ ពុទ្ធរក្ខិតោ ច អយំ ធម្មរក្ខិតោ ចា"តិ អនុសាវេតព្ពា។ សចេ តយោ អនុសាវេតិ, "អយំ ពុទ្ធរក្ខិតោ ច អយំ ធម្មរក្ខិតោ ច អយំ សង្ឃរក្ខិតោ ចា"តិ អនុសាវេតព្ពា។ យថា ឯកេនាចរិយេន ទ្វេ វា តយោ វា ឯកតោ អនុសាវេតព្ពា, ឯវំ ទ្វីហិ វា តីហិ វា អាចរិយេហិ ឯកោ អនុសាវេតព្ពោតិបិ វទន្តិ។ ឯកេន ឧបជ្ឈាយេន ករណភូតេន, ឯកោ ឧបជ្ឈាយោ ហុត្វាតិ វា អត្ថោ។ "ឯកបហារេនេវា"តិ ឥមិនា **"ឯកតោ"**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ទ្វេ តិស្សោ កម្មវាចា**តិ ទ្វីហិ អាចរិយេហិ ទ្វេ,

តីហិ អាចរិយេហិ តិស្សោ កម្មវាចា។ ឯកេន ឧបជ្ឈាយេន អនុសាវនេ ឯកោ វា ទ្វេ វា តយោ វា អាចរិយា វដ្ដន្តិ, នានុបជ្ឈាយេន អនុសាវនេ បន នានាចរិយា ឯវ វដ្ដន្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ "សចេ បនា"តិអាទិ។ **តិស្សត្ថេរោ**តិ កម្មវាចាចរិយភូតោ តិស្សត្ថេរោ ។ **សុមនត្ថេរស្សា**តិ ឧបជ្ឈាយភូតស្ស សុមនត្ថេរស្ស។ **ឥទន្តិ** នានុបជ្ឈាយេន ឯកស្សាចរិយស្សានុសាវនំ។ **ឯស បដិក្ខេបោ**តិ "ន ត្វេវ នានុបជ្ឈាយេនា"តិ ឯសោ បដិក្ខេបោ។

៦៣. ឧបសម្បទាវិធិកថា

១២៦. តំ ឧបជ្ឈន្តិ តំ ឧបជ្ឈាយំ។ "ឧបជ្ឈា"តិ ច "ឧបជ្ឈាយោ"តិ ច ហិ អត្ថតោ ឯកំ, ព្យញ្ជនមេវ នានំ យថា "សភា សភាយ"ន្តិ។ ឯត្ថ ឧបជ្ឈាសទ្ទោ រាជាទិគណោ (រូបសិទ្ធិ ៥៩៩ សុត្តេ; សទ្ទនីតិ ១១៤០ សុត្តេ), ឧបជ្ឈាយសទ្ទោ បុរិសាទិគណោ។ សភាសទ្ទោ ឥត្ថិលិង្គោ, សភាយសទ្ទោ បុល្លិង្គោ វា នបុំសកលិង្គោ វា។ **"វិត្ថាយន្តី"**តិ សទ្ទោ នាមធាតូតិ អាហ "វិត្ថទ្ធគត្តា ហោន្តី"តិ។ វិត្ថសទ្ទោ ហិ ទព្ពវាចកត្តា នាមសទ្ទោ, វិការេន ថទ្ធោ គត្តោ ឯតេសន្តិ **វិត្ថា,** ទ្ធការស្ស លោបំ កត្វា, តតោ អាយបច្ចយោ ហោតិ។ **យន្តិ** យំ អន្តរាយជាតំ។ **តវ សរីរេ**តិ តុយ្ហំ កាយេ។ "និព្ពត្ត"ន្តិ ឥមិនា "ជាត"ន្តិ ឯត្ថ ជនធាតុយា ជននត្ថំ ទស្សេតិ, "វិជ្ជមាន"ន្តិ ឥមិនា ជនីធាតុយា បាតុភាវត្ថំ ទស្សេតិ។ **សន្តន្តិ** សំវិជ្ជមានំ។ **ឥតិអាទិ** កថេតព្ពន្តិ យោជនា។

៦៤. ចត្តារោនិស្សយាទិកថា

១២៨. ឧបសម្បន្នសមនន្តរមេវាតិ ឧបសម្បន្នោ ហុត្វា សមនន្តរមេវ, ន កាលន្តរេតិ អត្ថោ។ **ឯកបោរិសា**តិ ឯត្ថ បោរិសសទ្ទោ ឧបរិ វិត្ថតេ ភុជបមាណេ ច បោសបមាណេ ច វត្តតិ។ បុរិសស្ស បមាណា **បោរិសា,** បមាណត្ថេ ណបច្ចយោ។ **ឆាយា**តិ អាតបាភាវោ។ **មេតព្ពា**តិ បមេតព្ពា។ "វស្សានោ"តិអាទិ **"ឧតុបមាណំ អាចិក្ខិតព្ព"**ន្តិ ឯត្ថ អាចិក្ខណាការទស្សនំ។ ឧតុនោ បមាណន្តិ អត្ថំ និវារេន្តោ អាហ "ឯត្ថ ចា"តិអាទិ។ អរតិ បុនប្បុនំ គច្ឆតីតិ **ឧតុ** , បមិយតិ សំវច្ឆរោ បរិច្ឆិជ្ជិយតិ អនេនាតិ **បមាណំ**។ យត្តកេហិ ទិវសេហិ អបរិបុណ្ណោតិ សម្ពន្ធោ។ **យស្សា**តិ ទិវសភាគស្ស។ យោ ឧតុ អបរិបុណ្ណោ, តស្ស ឧតុនោតិ បាឋសេសោ យោជេតព្ពោ។ "ឧតុបមាណំ អាចិក្ខិតព្ពំ, ទិវសភាគោ អាចិក្ខិតព្ពោ"តិ បទានំ អបរម្បិ អត្ថវិកប្បំ ទស្សេន្តោ អាហ **"អថ វា"**តិអាទិ។ តត្ថ **អយំ នាម ឧតូ**តិ អយំ ឧតុ វស្សានោ នាមាតិ វា ហេមន្តោ នាមាតិ វា គិម្ហោ នាមាតិ វា។ **បុព្ពន្ហោ**តិ អហស្ស បុព្ពោ បុព្ពន្ហោ។ តត្ថ បច្ឆិមនយោវ បាសំសតរោ។ កស្មា? បុរិមនយេ ឧតុបរិបុណ្ណេ ទិវសភាគាចិក្ខណស្ស អភាវា, បច្ឆិមនយេ បន បរិបុណ្ណំ វា អបរិបុណ្ណំ វា ឧតុបមាណំ អាចិក្ខិតព្ពំ។ ឧបសម្បន្នទិវសភាគោវ "បុព្ពន្ហោ"តិ វា "សាយន្ហោ"តិ វា អាចិក្ខិតព្ពោ។ **សំគីតី**តិ ឯត្ថ សំ ឯកតោ កត្វា គាយិតព្ពា កថេតព្ពាតិ សំគីតីតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឥទមេវ សព្ពំ ឯកតោ កត្វា"តិអាទិ។ តត្ថ **កិន្តិ** កី ឧតុំ។ **ឥទំ នាមា**តិ ឥទំ នាម ឧតុំ។ **វទេយ្យាសី**តិ អាគន្តុកានំ វុឌ្ឍនវកភាវាទិញាបនត្ថំ កថេយ្យាសិ។

១២៩. ទុតិយន្តិ សហាយំ ភិក្ខុំ វា សាមណេរំ វា បុរិសំ វា។ **អករណីយានី**តិ ឧបសម្បន្នេហិ អកត្តព្ពានិ។ **បណ្ឌុបលាសោ**តិ ឯត្ថ **បណ្ឌូ**តិ សេតបីតមិស្សោ វណ្ណោ, **បលាស**សទ្ទោ បណ្ណវាចកោ, ន ហរិតវាចកោ, នាបិ កីសុកទុមវាចកោតិ ទស្សេន្តោ អាហ "បណ្ឌុវណ្ណោ បណ្ណោ"តិ។ **បណ្ឌុបលាសោ**តិ សមាសោបិ ព្យាសោបិ យុត្តោយេវ។ សមាសកាលេ បណ្ឌុ យស្សត្ថីតិ បណ្ឌុ, សោយេវ បលាសោ បណ្ឌុបលាសោតិ កាតព្ពោ។ បុប្ផផលាទីពន្ធតីតិ **ពន្ធនន្តិ** វចនត្ថេន ពន្ធនសទ្ទោ វណ្ដបរិយាយោតិ អាហ "វណ្ដតោ"តិ។ **បុថុសិលា**តិ (ម. និ. អដ្ឋ. ៣.៦០) ឯត្ថ បុថុសទ្ទោ មហន្តបរិយាយោតិ អាហ "មហាសិលា"តិ។

១៣០. តស្សាតិ ឧក្ខេបនីយកម្មារហស្ស ភិក្ខុនោ។ **សាមគ្គី**តិ សង្ឃសាមគ្គី។ **តេនា**តិ ឧក្ខេបនីយកម្មារហេន ភិក្ខុនា។ **សម្ភោគេ**តិ អាមិសេន ច ធម្មេន ច សម្ភោគហេតុ។ ឯត្ថ សហសេយ្យាបិ សង្គហិតា អាបត្តិភាវតោ។ **អនាបត្តី**តិ អនុក្ខិត្តកភាវតោ បាចិត្តិយាបត្តិយា អនាបត្តិ, អលជ្ជិលក្ខណាភាវតោ ទុក្កដេន អនាបត្តីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ទ្វាសត្តតិអធិករត្ថសតបដិមណ្ឌិតស្ស មហាខន្ធកស្ស

អត្ថវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

២. ឧបោសថក្ខន្ធកំ

៦៨. សន្និបាតានុជាននាទិកថា

១៣២. ឧបោសថក្ខន្ធកេ តរន្តិ ឱតរន្តិ ឯត្ថាតិ **តិត្ថំ,** ឧទកតិត្ថំ, តិត្ថំ វិយាតិ **តិត្ថំ,** លទ្ធីតិ អាហ "តិត្ថំ វុច្ចតិ លទ្ធី"តិ។ លទ្ធិ ហិ ពហូនំ លទ្ធិកានំ ឱតរណដ្ឋានត្តា តិត្ថំ នាម។ **អញ្ញា**ន្តិ សាសនិកលទ្ធិតោ អញ្ញំ។ **ឯតេស**ន្តិ បរិព្ពាជកានំ។ **ឥតោ**តិ ឥមស្មា សាសនិកលទ្ធិតោ។ **យ**ន្តិ យំ ធម្មជាតំ។ **តេស**ន្តិ អញ្ញតិត្ថិយានំ បរិព្ពាជកានំ។ **តេ លភន្តី**តិ ឯត្ថ តសទ្ទោ មនុស្សវិសយោតិ អាហ "តេ មនុស្សា"តិ។ **មូគសូករា**តិ ឯត្ថ ថូលសរីរស្ស សូករស្ស សទ្ទមត្តស្សាបិ អភាវតោ មូគសូករោ នាមាតិ អាហ "ថូលសរីរសូករា"តិ។

១៣៥. **អស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ **សោ**តិ សម្បជានមុសាវាទោ។ **កិ**ន្តិ កី អាបត្តិ។ **ទុក្កដ**ន្តិ បទស្ស ទុក្កដំ កម្មន្តិ អាសង្កា ភវេយ្យាតិ អាហ "ទុក្កដាបត្តី"តិ។ សា ច ខោ ទុក្កដាបត្តិ មុសាវាទលក្ខណេន ន ហោតីតិ យោជនា។ កេន ហោតីតិ អាហ "ភគវតោ បន វចនេនា"តិ។ **វចនេនា**តិ ច "សម្បជានមុសាវាទេ កី ហោតិ? ទុក្កដំ ហោតី"តិ (មហាវ. ១៣៥) វចនេន។ **អកិរិយសមុដ្ឋានា**តិ អាវិ កត្តព្ពាយ អាបត្តិយា អករណេន អកិរិយសមុដ្ឋានា។

មនុជេនាតិ មនុស្សេន។ **វាចា**តិ វាចាយ។ យការស្ស ហិ លោបោ។ **គិរ**ន្តិ សទ្ទំ។ **បរេ**តិ អញ្ញេ បុគ្គលេ។ **វាចសិក**ន្តិ វាចាតោ សមុដ្ឋិតំ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – ភិក្ខុ កេនចិ អាសន្នេ ឋិតេន មនុជេន វាចាយ អនាលបន្តោ ហោតិ, បរេ ទូរេ ឋិតេ បុគ្គលេ សន្ធាយ គិរំ មហាសទ្ទំ នោ ច ភណេយ្យ, ឯវម្បិ វាចសិកមេវ អាបជ្ជេយ្យាតិ។

អន្តរាយិកោតិ ឯត្ថ ករោត្យត្ថេ ណិកបច្ចយោតិ អាហ "អន្តរាយករោ"តិ។ "កិមត្ថាយា"តិ ឥមិនា **កិស្សា**តិ ឯត្ថ តទត្ថេ ចតុត្ថីតិ ទស្សេតិ, ហេត្វត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ "ទុតិយស្ស ឈានស្ស អធិគមាយា"តិអាទីសុ។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។ **ឧទ្ទេសតោ ចា**តិ "សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ"តិអាទិឧទ្ទេសតោ ច។ **និទ្ទេសតោ ចា**តិ "បាតិមោក្ខន្តិ អាទិមេត"ន្តិអាទិនិទ្ទេសតោ ច។

១៣៦. **ទេវសិក**ន្តិ ឯត្ថ ណិកបច្ចយោ វិច្ឆត្ថេ ហោតីតិ អាហ "ទិវសេ ទិវសេ"តិ។ **តតិយេ ច សត្តមេ ច បក្ខេ**តិ ឯកស្ស ឧតុនោ អដ្ឋសុ បក្ខេសុ តតិយេ ច សត្តមេ ច បក្ខេ។ "វចនតោ"តិ បទំ "វដ្ដតី"តិ បទេ ញាបកហេតុ។ **តថារូបេ បច្ចយេ**តិ តថារូបេ វិកតិចារិត្តសង្ខាតេ បច្ចយេ។ **អនុវត្តិតព្ព**ន្តិ អនុមតី វត្តិតព្ពំ។ **វចនតោបី**តិ បិសទ្ទោ បុព្ពេ ញាបកហេតុំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **ឯត**ន្តិ "យស្មិំ តស្មិំ ចាតុទ្ទសេ វា បន្នរសេ វា ឧទ្ទិសិតុំ វដ្ដតី"តិ វចនំ។

៧១. សីមានុជាននកថា

១៣៨. **និមិត្តា កិត្តេតព្ពា**តិ និមិត្តានិ កិត្តេតព្ពានិ។ និការស្ស ហិ អាការោ។ **និមិត្តំ កតោ**តិ ឯសោ បព្ពតោ និមិត្តំ កតោតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ បរតោបិ។ "ឯសេវ នយោ"តិ ឥមិនា "បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កឹ និមិត្តំ? បាសាណោ ភន្តេ, ឯសោ បាសាណោ និមិត្ត"ន្តិ អត្ថំ អតិទិសតិ។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ កេវលំ បន វនឧទកេសុ "ឯតំ វនំ, ឯតំ ឧទក"ន្តិ វត្តព្ពំ។ នទិយំ "ឯសា នទី"តិ វត្តព្ពា។ **ឯត្ថ បនា**តិ ឯតិស្សំ ឧត្តរាយំ អនុទិសាយំ បន។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។ **តត្ថា**តិ "និមិត្តា កិត្តេតព្ពា"តិ វចនេ។ **សីមមណ្ឌល**ន្តិ សីមពិម្ពំ។ **សម្ពន្ធន្តេនា**តិ បុរិមនិមិត្តេន បច្ឆិមនិមិត្តំ សម្ពន្ធន្តេន។ ឥមិនា ឯកទ្វិកាទិវសេន និមិត្តកិត្តនំ ន វដ្ដតិ និមិត្តេនបិ និមិត្តានំ សម្ពន្ធាភាវតោតិ ទស្សេតិ។ បុរិមនិមិត្តេន បច្ឆិមនិមិត្តស្ស សម្ពន្ធេ សតិ អជ្ជ ឯកំ និមិត្តំ កិត្តេត្វា ស្វេ ឯកំ និមិត្តំ កិត្តេត្វាតិ ឯវំ កាលន្តរេបិ និមិត្តំ កិត្តេត្វា សម្មនិតុំ វដ្ដតីតិ វទន្តិ។

បព្ពតោតិ ឯត្ថ បព្ពំ វុច្ចតិ ផឡុ, តំ ឯតស្មិំ អត្ថីតិ **បព្ពតោ**។ វាលិករាសិស្ស សុទ្ធបំសុបព្ពតបសង្គត្តា វុត្តំ "វាលិករាសិ បន ន វដ្ដតី"តិ។ **ឥតរោបី**តិ វាលិករាសិតោ អញ្ញោបិ តិវិធោ បព្ពតោ។ **ហត្ថិប្បមាណតោ**តិ អឌ្ឍដ្ឋមរតនហត្ថិបមាណតោ។ **ចតូសុ ទិសាសូ**តិ វិហារស្ស ចតូសុ ទិសាសុ។ **ចតូហិ វា តីហិ វា**តិ ឯត្ថ វាសទ្ទេន តតោ អធិកានិបិ គហេតព្ពានិ។ ឯកេន វា និមិត្តេនាតិ យោជនា។ **ឥតោ**តិ បព្ពតនិមិត្តតោ។ **តស្មា**តិ យស្មា ឯកេន និមិត្តេន ន វដ្ដតិ, តស្មា។ **ត**ន្តិ បព្ពតំ។ **តស្មា**តិ ឯកស្សេវ និមិត្តស្ស កិត្តិតត្តា។ យោ បព្ពតោ អត្ថិ, តំ បព្ពតន្តិ យោជនា។ **អន្តោ**តិ បព្ពតស្ស អន្តោ។

តតិយភាគំ វាតិ ឯត្ថ វាសទ្ទេន បឋមភាគោបិ ឯកទេសោបិ គហេតព្ពោ។ **តស្សា**តិ តត្តកស្ស បទេសស្ស។ តតិយភាគាទិតោ អបរំ សព្ពបព្ពតំ អន្តោកត្វា សម្មតំ ទស្សេន្តោ អាហ "សចេ"តិអាទិ។

បាសាណនិមិត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ បសតិ យនភាវេន ពន្ធតីតិ **បាសាណោ**។ អយគុឡោបិ បាសាណសង្ខមេវ គច្ឆតិ តេន តស្ស សទិសត្តា។ **អយគុឡោបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទេន តម្ពកំសវដ្ដលោហសុវណ្ណរជតាទយោបិ សង្គណ្ហាតិ។ **យោ កោចី**តិ សិលាបវាឡមណិអាទីសុ យោ កោចិ។ ទ្វត្តឹសបលគុឡបិណ្ឌបរិមាណតា សណ្ឋានតោ គហេតព្ពា, ន តុលិត្វា គណនវសេន។ ខុទ្ទកតរោ បាសាណោតិ យោជនា។ យោ បិដ្ឋិបាសាណោ វា យោ ឧដ្ឋិតបាសាណោ វាតិ យោជនា កាតព្ពា – ឧត្តរវាក្យេ តសទ្ទស្ស អនិយមនិទ្ទេសវចនត្តា “**បាសាណសង្ខំ យេវា**”តិ ឯត្ថ ឯវការេន “ន បព្ពតសង្ខ”ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **មហតោ បិដ្ឋិបាសាណស្សា**តិ អាយាមវិត្ថារុព្ពេធតោ មហន្តស្ស បិដ្ឋិបាសាណស្ស សក្កស្ស បណ្ឌុកម្ពលបិដ្ឋិបាសាណស្ស វិយ។ **ត**ន្តិ បិដ្ឋិបាសាណំ។ **ន វដ្ដតី**តិ កិត្តេតុំ ន វដ្ដតិ។ **ហី**តិ លទ្ធទោសជោតកោ។ **ត**ន្តិ បិដ្ឋិបាសាណំ។ **សីមាយា**តិ សីមតោ។ **វិហារោបី**តិ នកេវលំ និមិត្តមេវ, វិហារោបិ។ បិដ្ឋិបាសាណោ ន កិត្តេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **កិត្តេត្វា**តិ ឯត្ថ “បិដ្ឋិបាសាណ”ន្តិ យោជេតព្ពំ។

វននិមិត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ វនិយតិ មយូរកោកិលាទីហិ សត្តេហិ សម្ភជិយតីតិ **វនំ**, វនន្តិ សម្ភជន្តិ ឯត្ថាតិ វា **វនំ**។ តចោ ឯវ សារោ ឯតេសន្តិ **តចសារោ**, តាលនាឡិកេរាទយោ។ អាទិសទ្ទេន វេណុអាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ អន្តោ សារោ ឯតេសន្តិ **អន្តោសារា**, សាកសាលាទយោ។ អាទិសទ្ទេន ខទិរាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **អន្តោសារមិស្សកាន**ន្តិ អន្តោសារេហិ រុក្ខេហិ មិស្សកានំ។ **រុក្ខានំ វន**ន្តិ ឯត្ថ អវយវអវយវិភាវេន សម្ពន្ធោ វេទិតព្ពោ។ ឥមិនា **តិណវនំ រុក្ខវន**ន្តិ ឯត្ថ “តិណានំ វន”ន្តិ វា “រុក្ខានំ វន”ន្តិ វា អត្ថំ ទស្សេតិ។ តិណមេវ វនំ, រុក្ខោយេវ វនន្តិ អត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ ចត្តារោ វា បញ្ច វា រុក្ខាតិ **ចតុបញ្ចរុក្ខា**, តេ មត្តំ បមាណមេត្ថាតិ **ចតុបញ្ចរុក្ខមត្តំ** វនំ, **តតោ**តិ ចតុបញ្ចរុក្ខមត្តតោ។ **ឯកទេស**ន្តិ វនស្ស ឯកទេសំ។ **វនមជ្ឈេ**តិ វនស្ស វេមជ្ឈេ, វនស្សព្ភន្តរេតិ អត្ថោ។ រុក្ខន្តរេសុ ឯវ ហិ វិហារំ ករោន្តិ។ **ឯកទេស**ន្តិ វនស្ស ឯកទេសំ។ **តត្ថា**តិ វនេ។ “បិតវន”ន្តិ បទំ “កិត្តេត្វា”តិ បទេ អវុត្តកម្មំ, “ន កិត្តេតព្ព”ន្តិ បទេ វុត្តកម្មំ។

រុក្ខនិមិត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ រុក្ខិយតិ ផលាទិកាមេហិ សំវរិយតិ រក្ខិយតីតិ **រុក្ខោ**, មហិយំ រុហតីតិ វា **រុក្ខោ**។ **ជីវមានកោ**តិ លោកវោហារវសេន មូលង្កុរាទិហរិតសង្ខាតជីវមានកោ ។ **បរិណាហតោ**តិ វិសាលភាវតោ។ **សូចិទណ្ឌកបមាណោ**តិ សូចិយា លេខនិយា ទណ្ឌភូតវេឡុបមាណោ។ សោ វេឡុកនិដ្ឋង្គុលិបមាណោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ **តតោ**តិ អដ្ឋង្គុលុព្ពេធសូចិទណ្ឌកបមាណបរិណាហរុក្ខតោ។ **វំសនឡកសរាវាទីសូ**តិ វំសោ ច នឡកោ ច សរាវោ ច វំសនឡកសរាវា, តេ អាទយោ យេសំ កបាលាទីនន្តិ វំសនឡកសរាវាទយោ, តេសុ។ **តតោ**តិ វំសាទិតោ។ **តំខណម្បី**តិ តស្មឹ និមិត្តក្ខណេបិ។ **អការណ**ន្តិ អបមាណំ។ **ឯត**ន្តិ នវមូលសាខានិគ្គមនំ។ **វត្តុំ វដ្ដតី**តិ សាមញ្ញនាមេនបិ វិសេសនាមេនបិ វត្តុំ វដ្ដតិ។ ឥមិនា បព្ពតាទីសុបិ “បព្ពតោ”តិ សាមញ្ញនាមេនបិ “វង្កបព្ពតោ វេបុល្លបព្ពតោ”តិ វិសេសនាមេនបិ វត្តុំ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។

មគ្គនិមិត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ មគ្គិយតិ បថិកេហិ, មគ្គមូឡ្ហេហិ វា អន្វេសិយតីតិ **មគ្គោ**។ យោ យាទិសោ ជង្ឃមគ្គោ វា សកដមគ្គោ វា វិនិវិជ្ឈិត្វា ទ្វេ តីណិ គាមន្តរានិ គច្ឆតិ, សោ តាទិសោ ជង្ឃមគ្គោ វា សកដមគ្គោ វា វដ្ដតីតិ យោជនា។ **ឧក្កមិត្វា**តិ បក្កមិត្វា។ យោ ជង្ឃមគ្គោ ឱតរតិ, សោ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ **អវឡញ្ជោ**តិ អបរិភោគោ។ គមនំ ជនេតីតិ **ជង្ឃោ**។ ជណ្ណុគោប្ផកានំ មជ្ឈបទេសោ។ សហ អត្ថេន បណិយជនេនាតិ **សត្ថោ**, ជង្ឃេន វិចរន្តោ សត្ថោ **ជង្ឃសត្ថោ**។ សកតិ សមត្ថេតិ ភារំ វហិតុន្តិ **សកដោ**, តេន វិចរន្តោ សត្ថោ **សកដសត្ថោ**។ ជង្ឃសត្ថោ ច សកដសត្ថោ ច ជង្ឃសកដសត្ថា, តេហិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត**ន្តិ និមិត្តំ។

កោណន្តិ វិហារកោណំ។ គតំ បន មគ្គន្តិ យោជនា។ **បរភាគេ**តិ វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា គច្ឆន្តេហិ ចតូហិ មគ្គេហិ បរភាគេ។ **ទសសុ នាមេសូ**តិ សតិបដ្ឋានដ្ឋកថាទីសុ អាគតេសុ “មគ្គោ បន្ថោ បថោ បជ្ជោ”តិអាទីសុ, អភិធានាទីសុ (ទី. និ. អដ្ឋ. ២.៣៧៣; ម. និ. អដ្ឋ. ១.១០៦) ច អាគតេសុ “មគ្គោ បន្ថោ បថោ អទ្ធា”តិអាទីសុ ទសសុ មគ្គនាមេសុ។ **យេន កេនចិ នាមេនា**តិ ឥមិនា បព្ពតាទីសុបិ “បព្ពតោ គិរិ សេលោ អទ្ទិ នគោ អចលោ សិលុច្ចយោ សិខរី ភូធរោ”តិអាទីសុ អនេកេសុ នាមេសុ យេន កេនចិ នាមេន កិត្តេតុំ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។

វម្មិកនិមិត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ឧបចិកាហិ វមិយតិ, សរព្ពយរគោលិកាទយោ សត្តេ វមតីតិ វា **វម្មិកោ**។ **តំទិវសជាតោ**តិ តស្មឹ និមិត្តកិត្តិតទិវសេ ជាតោ។ **តតោ**តិ អដ្ឋង្គុលុព្ពេធគោវិសាណបមាណវម្មិកតោ។

នទីនិមិត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ នទតិ សន្ទតីតិ នទី, នទន្តោ ឯតិ គច្ឆតីតិ វា **នទី។** **យស្សា**តិ នទិយា, សោតន្តិ សម្ពន្ធោ។ “អន្វទ្ធមាស”ន្តិអាទិនា ឯកបក្ខេ តិក្ខត្តុំ ឯកមាសេ ឆក្ខត្តុំ វស្សន្តភាវំ ទីបេតិ។ វិគតមត្តេ សតីតិ សម្ពន្ធោ។ “ឦទិសេ”តិ ឥមិនា “អន្វទ្ធមាស”ន្តិអាទិអត្ថំ អតិទិសតិ។ **តិមណ្ឌល**ន្តិ ហេដ្ឋា ជាណុមណ្ឌលំ, ឧបរិ នាភិមណ្ឌលន្តិ តិមណ្ឌលំ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ តិត្ថេ វា អតិត្ថេ វា។ ឧទកេន តេមិយតីតិ យោជនា, តិន្តិយតីតិ អត្ថោ។ ន កេវលំ និមិត្តេយេវ អយំ នទី ហោតិ, អថ ខោ នទីបារគមនាទិកេបីតិ អាហ “ភិក្ខុនិយា”តិអាទិ។ ឥទំ “នទីបារគមនេបី”តិ បទេនេវ សម្ពន្ធិតព្ពំ។

យា បនាតិ នទី បន, គតាតិ យោជនា។ **ត**ន្តិ នទឹ។ **វតិ**ន្តិ បាឡឹ។ **រុក្ខបាទេ**តិ រុក្ខស្ស មូលេ។ ឧទកញ្ច អាវរណំ អជ្ឈោត្ថរិត្វា បវត្តតិយេវាតិ យោជនា។ **យថា**តិ យេនាការេន។ អបវត្តមានា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។

ទុព្ពុដ្ឋិកាលេតិ គិម្ហសទិសេ ទុព្ពុដ្ឋិកាលេ។ “និរុទកភាវេនា”តិ ឥមិនា “អាវរណភាវេនា”តិ វិសេសនំ និវត្តេតិ។ **សា**តិ ឧទកមាតិកា។ សម្បាទេន្តី ហុត្វា និច្ចំ បវត្តតីតិ យោជនា។ **និមិត្តំ កាតុំ ន វដ្ដតី**តិ មនុស្សេហិ នីហដត្តា, សយញ្ច អគមនត្តា ន វដ្ដតិ។ **យា បនា**តិ ឧទកមាតិកា បន។ **មូលេ**តិ បឋមកាលេ។ កាលន្តរេន នទី ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ ឧទកមាតិកំ។

ឧទកនិមិត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ឧទតិ បសវតីតិ **ឧទកំ**។ ភូមិគតមេវ ឧទកន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តញ្ហា**តិ ភូមិគតឧទកញ្ហិ។ អាវាដ…បេ…. សមុទ្ទាទីសុ ឋិតំ អបវត្តនកឧទកន្តិ យោជនា។ **ឧក្ខេបិម**ន្តិ ឧក្ខិបិត្វា គហិតំ។ **ត**ន្តិ វចនំ។ **សូករខតាយបី**តិ សូករេហិ ខតាយ វាបិយាបិ។ **តំខណញ្ញេវា**តិ តស្មិំ និមិត្តេ កិត្តនក្ខណេយេវ។ អាវាដោយេវ ខុទ្ទកដ្ឋេន **អាវាដកំ។ ត**ន្តិ និមិត្តសញ្ញាករណំ។ **កាតុញ្ចា**តិ សយំ កាតុញ្ច។ **ការាបេតុញ្ចា**តិ បរេហិ ការាបេតុញ្ច។ កស្មា លាភសីមាយំ ន វដ្ដតិ? លាភសីមា ហិ អញ្ញេសំ បីឡនំ ករោតីតិ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ នយតោ ទស្សេន្តោ អាហ “សមានសំវាសកសីមា”តិអាទិ។ **ឯត្ថា**តិ សមានសំវាសកសីមាយំ។

អដ្ឋទិសំ សន្ធាយ អដ្ឋ និមិត្តានិ វុត្តានីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **សា**តិ សីមា។ ឯកេន វា និមិត្តេនាតិ យោជនា។ តិណ្ណំ និមិត្តានំ កិត្តនេ និមិត្តានំ ឋិតទិសំ សល្លក្ខេត្វា “បុរត្ថិមាយ ទិសាយា”តិអាទិនា កិត្តេតព្ពំ។ និមិត្តានំ សតកិត្តនេ សីមាយ អដ្ឋទិសំ សល្លក្ខេត្វា ឯកិស្សាយបិ ទិសាយ ពហុនិមិត្តានិ កិត្តេតព្ពានិ។ **សិង្ឃាដកសណ្ឋានា**តិ តិណ្ណំ មគ្គានំ សមាគមដ្ឋានេ សិង្ឃាដកសណ្ឋានា, តិកោណា នាម ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ **ចតុរស្សា**តិ សមចតុរស្សា។ **សិង្ឃាដកសណ្ឋានា**តិ ចតុន្នំ មគ្គានំ សមោធានដ្ឋានេ សិង្ឃាដកសណ្ឋានា។ អឌ្ឍចន្ទមុទិង្គាទិសណ្ឋានា បន និមិត្តានំ ឋិតសណ្ឋានេន ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពា។ **ត**ន្តិ សីមំ។ ពន្ធិតុកាមេហិ និស្សញ្ញារសមយេ ពន្ធិតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **ពទ្ធសីមវិហារាន**ន្តិ ពទ្ធា សីមា ឯតេសូតិ **ពទ្ធសីមា,** តេ ឯវ វិហារាតិ ពទ្ធសីមវិហារា, តេសំ។ **ទិសាចារិកភិក្ខូន**ន្តិ ទិសាសុ ចារិកភិក្ខូនំ។ **តត្ថា**តិ តស្មិំ ឯកគាមខេត្តេ, ភិក្ខូនំ បេសេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកជ្ឈ**ន្តិ ឯកតោ។ **អញ្ញានិបី**តិ សីមពន្ធគាមខេត្តតោ អញ្ញានិបិ។ **មហាបទុមត្ថេរោ** បន អាហាតិ យោជនា។ **តតោ**តិ តេហិ នានាគាមខេត្តេហិ។ **អាគន្តព្ព**ន្តិ សាមីចិទស្សនវសេន វុត្តំ។ តេនាហ “អាគមនម្បិ អនាគមនម្បិ វដ្ដតី”តិ។ ឯកសីមភាវតោ វុត្តំ “អន្តោនិមិត្តគតេហិ អាគន្តព្ព”ន្តិ។

ឯវំ សន្និបតិតេសុ សន្តេសុ សីមា ពន្ធិតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **បរិយន្តំ កត្វា**តិ ហេដ្ឋិមបរិយន្តំ កត្វា។

បព្ពជ្ជូបសម្បទាទីនន្តិ ឯត្ថ ភណ្ឌុកម្មាបុច្ឆនំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៩៨; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៤៤) សន្ធាយ បព្ពជ្ជាគហណំ វុត្តំ។ **ខណ្ឌសីមា**តិ វិហារបច្ចន្តំ ខណ្ឌិតំ វិយ ឆិន្ទិតំ វិយ បវត្តា សីមា ខណ្ឌសីមា។ **ត**ន្តិ ខណ្ឌសីមំ។ **វត្តំ ជានិតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ វត្តំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “សចេ ហី”តិអាទិ។ **សីម**ន្តិ ខណ្ឌសីមំ។ **យថា**តិ យេនាការេន ពន្ធិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។ តស្សា បមាណំ ទស្សេន្តោ អាហ “សា”តិអាទិ។ **សា**តិ ខណ្ឌសីមា។ អព្ភានកម្មេ សទ្ធឹ កម្មារហេន វីសតិ ភិក្ខូ សន្ធាយ វុត្តំ “ឯកវីសតិ ភិក្ខូ”តិ។ **តតោ**តិ ឯកវីសតិភិក្ខុតោ។ **គណ្ហន្តីបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទោ សហស្សតោ ឱរំ បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ សហស្សតោ អធិកំ គណ្ហន្តីបិ វិហារបច្ចន្តេ ខណ្ឌិតេ ខណ្ឌសីមាយេវ នាម។ **ត**ន្តិ ខណ្ឌសីមំ។

តត្រាតិ ខណ្ឌសីមមហាសីមាសុ អាធារេ ភុម្មំ។ **អថា**តិ អនន្តរំ។ **ឯវ**ន្តិ ឥមាយ អវិប្បវាសកម្មវាចាយ សម្មនិយមានេ។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។ **សីម**ន្តិ សមានសំវាសកសីមំ។ **ន សក្ខិស្សន្តី**តិ បឋមំ អវិប្បវាសំ អសមូហនិត្វា សីមំ សមូហនិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ **សីមន្តរិកបាសាណា**តិ ទ្វិន្នំ សីមានំ អន្តរេ វេមជ្ឈេ ឋបិតា បាសាណា។ **ចតុរង្គុលបមាណាបី**តិ បិសទ្ទោ ឯកង្គុលិបមាណាបិ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។

សមន្តាតិ ខណ្ឌសីមាយ សមន្តា។ **អនុបរិយាយន្តេហី**តិ អនុក្កមេន ខណ្ឌសីមបរិយាយន្តេហិ ភិក្ខូហីតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ តេហិ សីមន្តរិកបាសាណេហិ, ទ្វិន្នំ សីមានំ និមិត្តានិ បឋមំ កិត្តេត្វា បច្ឆា តាសុ យំ ឥច្ឆន្តិ, តំ ពន្ធិតព្ពភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ យថិច្ឆិតំ ពន្ធិតុំ វដ្ដន្តោបិ បោរាណាចិណ្ណំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឯវំ សន្តេបី”តិអាទិ។ **ឧភិន្នម្បី**តិ ទ្វីសុ សីមាសុ ឋិតានំ ឧភិន្នម្បិ កម្មន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

ចសទ្ទោ វាក្យារម្ភជោតកោ។ ឯសា សីមា នាមាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ បិដ្ឋិបាសាណាទីសុ បញ្ចសុ ឋានេសុ។ **និមិត្តបាសាណា យថាឋានេ ន តិដ្ឋន្តី**តិ បិដ្ឋិបាសាណស្សុបរិ និមិត្តបាសាណំ ឋបិតមត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ បិដ្ឋិបាសាណំ បន វិជ្ឈិត្វា និមិត្តបាសាណំ តត្ថ និខណិត្វា យថា ឋានា ន ចាវេន្តិ, តថា ឋបេន្តិ។ ឯវំ សន្តេ យថាឋានេ តិដ្ឋន្តិយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ន សីមា**តិ សីមាយ បថវិសន្ធារកំ ឧទកំ បរិយន្តំកត្វា គតត្តា សីមា ន ឈាយតិ។

កុដិគេហេបីតិ ឯត្ថ កុដីតិ ច គេហន្តិ ច អគារស្សេវ នាមំ។ អគារញ្ហិ សីតាទិទុក្ខស្ស កុដនដ្ឋេន ឆិន្ទនដ្ឋេន ច នានាទព្ពសម្ភារស្ស គហណដ្ឋេន ច កុដិគេហន្តិ វុច្ចតិ។ កុដិ ឯវ គេហំ កុដិគេហំ, តស្មិម្បិ។ **ភិត្តិំ អកិត្តេត្វា**តិ ឥទំ ឥដ្ឋកទារុមយំ ភិត្តិំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ សិលាមយា ភិត្តិ និមិត្តុបគា ភវេយ្យ, ភិត្តិបិ កិត្តេតព្ពា។ **អន្តោ ករិត្វា**តិ កុដិគេហស្ស ភិត្តិយា វា អន្តោ កត្វា។ **បមុខេ**តិ កុដិគេហស្ស អាលិន្ទេ។ **និព្ពោទកបតនដ្ឋានេ**តិ និក្កលិត្វា ឧទកស្ស បតនដ្ឋានេ។ ឯវំ សម្មតាយ សីមាយាតិ យោជនា។

“កុដ្ដំ អកិត្តេត្វា”តិ ឥទំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ **អន្តោ**តិ លេណស្ស, កុដ្ដស្ស វា អន្តោ។ **ឱកាសេ**តិ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសេ។ **ឯវ**ន្តិ ឥមិនាការេន សម្មនិយមានេ។ **អន្តោ**តិ ភិត្តិយា អន្តោ។

ហេដ្ឋា ន ឱតរតីតិ ហេដ្ឋា អាកាសតលត្តា ន ឱតរតិ។ ននុ ថម្ភេ អនុសារិត្វា ឱតរណោ ភវេយ្យ, កស្មា ន ឱតរតីតិ? ថម្ភានមុបរិ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសាភាវតោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ហេដ្ឋា ឱតរណាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **តុលាន**ន្តិ ថម្ភានមុបរិ តិរិយំវសេន ឋិតានំ រុក្ខវិសេសានំ។ **ឧដ្ឋហិត្វា**តិ ភូមិតោ ឧដ្ឋហិត្វា។ **តុលារុក្ខេហី**តិ តុលាសង្ខាតេហិ រុក្ខេហិ។ “ឯកសម្ពន្ធោ”តិ ឥមិនា ន កេវលំ តុលារុក្ខេហេវ ឯកសម្ពន្ធោ, ចតូសុ ទិសាសុ ចតុន្នំ ភិត្តីនំ អញ្ញមញ្ញម្បិ សម្ពន្ធោតិ ទស្សេតិ។ **ហេដ្ឋាបិ ឱតរតី**តិ ភិត្តីនមុបរិ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសបហោនកត្តា វុត្តំ។ **សចេ ថម្ភមត្ថកេ...បេ.... ហោតី**តិ ឥមិនា ពហូហិ ថម្ភេហិ កតបាសាទស្ស ឯកេកស្មឹ ថម្ភមត្ថកេ ឯកវីសតិយា ភិក្ខូនំ ឱកាសេ សតិ ហេដ្ឋា ឱតរតីតិ ទស្សេតិ។ **និយ្យូហកាទីសូ**តិ នាគទន្តកាទីសុ។ អាទិសទ្ទេន ភិត្តិខិលាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **ភិត្តិ ចា**តិ ឥដ្ឋកទារុមយា ភិត្តិ ច។ សចេ សិលាមយា ភិត្តិ ច ថម្ភា ច ហោន្តិ, កិត្តេតព្ពា។ **ភិត្តិលគ្គេ**តិ ភិត្តីសុ លគ្គេ, ភិត្តីនំ វា លគ្គដ្ឋានេ។ **ហេដ្ឋាបាសាទស្សា**តិ ហេដ្ឋាបាសាទេ “ឋិត”ឥតិ បទេ សម្ពន្ធោ។ ហេដ្ឋាបាសាទស្ស វា ថម្ភានន្តិ យោជនា។ ហេដ្ឋា សម្មតាយ សីមាយ ឧបរិ អារោហនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **និព្ពោទកបតនដ្ឋានេ**តិ ឆទនកោដិយំ។

តត្ថាតិ តស្មិំ តលេ។ បិដ្ឋិបាសាណេ សីមំ ពន្ធន្តិ វិយ ពន្ធន្តីតិ យោជនា។ **តេនេវ បរិច្ឆេទេនា**តិ តេនេវ តល បរិច្ឆេទេន។ **តាលមូលបព្ពតេបី**តិ ឯត្ថ តាលមូលំ នាម ហេដ្ឋា មហន្តំ ហុត្វា អនុបុព្ពេន តនុកំ ហោតិ, តេន សទិសេ បព្ពតេបិ។ **វិតានសណ្ឋានោ**តិ ឧល្លោចស្ស សណ្ឋានោ។ ចតូសុ ទិសាសុ និក្កតសាខរុក្ខសណ្ឋានោ វា ឧជុ រុក្ខសណ្ឋានោ វា ហោតិ។ យថា បព្ពតោ វិតានសណ្ឋានោ ហោតិ, ឯវំ **មុទិង្គសណ្ឋានោ** វា ហោតិ បណវសណ្ឋានោ វាតិ យោជនា។ តត្ថ មុទិង្គោ មជ្ឈេ ថូលោ ហោតិ, មូលេ ច អន្តេ ច តនុកោ។ បណវោ មជ្ឈេ តនុកោ ហោតិ, មូលេ ច អគ្គេ ច ថូលោ។ តេសំ សណ្ឋានោ មុទិង្គសណ្ឋានោ វា បណវសណ្ឋានោ វា។ **ហេដ្ឋា វា**តិ មុទិង្គសណ្ឋានស្ស បព្ពតស្ស ហេដ្ឋា វា។ **មជ្ឈេ វា**តិ បណវសណ្ឋានស្ស មជ្ឈេ វា។ **ទ្វេ កូដានី**តិ ទ្វេ សិខរានិ។ **កូដន្តរ**ន្តិ កូដានំ មជ្ឈំ។ **ចិនិត្វា វា**តិ ឥដ្ឋកសិលាហិ ចិនិត្វា វា។ **បូរេត្វា វា**តិ បំសុវាលិកាហិ បូរេត្វា វា។

សប្បផណសទិសោតិ សប្បស្ស ផណេន សទិសោ, ឧទ្ធំ បព្ពតោតិ អត្ថោ។ **អាកាសបព្ភារ**ន្តិ ភិត្តិយា អបរិក្ខិត្តំ អាកាសសង្ខាតំ បព្ភារំ។ **សីមប្បមាណោ**តិ សទ្ធិំ អន្តោសុសិរេន សីមប្បមាណោ។ **អគ្គកោដិ**ន្តិ អគ្គសង្ខាតំ កោដិំ។ សចេ បន បព្ពតស្ស ហេដ្ឋា អន្តោលេណំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបរិមស្សា**តិ អន្តោលេណស្ស ឧបរិ ឋិតស្ស។ **បារតោ**តិ ពាហិរតោ។ **អស្សា**តិ បព្ពតស្ស ពហីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឱរតោ**តិ អន្តតោ។ លេណំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ កិត្តកំ មហន្តន្តិ អាហ “សីមាបរិច្ឆេទមតិក្កមិត្វា ឋិត”ន្តិ។ កិត្តកំ ខុទ្ទកន្តិ អាហ “សព្ពបច្ឆិមសីមាបរិមាណ”ន្តិ។ **តន្តិ** ខុទ្ទកំ លេណំ ។ **អតិខុទ្ទក**ន្តិ សព្ពបច្ឆិមសីមាបរិមាណាភាវតោ អតិខុទ្ទកំ។ **តតោ**តិ ឧបរិសីមតោ។ **ពហី**តិ សីមតោ ពហិ។ **“យទិ សីមប្បមាណំ, សីមា ហោតិយេវា”**តិ ឥមិនា យទិ ន សីមប្បមាណំ, ន សីមា ហោតិយេវាតិ ទស្សេតិ។

តន្តិ ខណ្ឌសីមំ។ **បុរេត្វា**តិ ឥដ្ឋកមត្តិកាទីហិ បូរេត្វា។ **អដ្ឍំ ពន្ធិត្វា**តិ អដ្ដាលកំ ពន្ធិត្វា។ **ឧមង្គនទី**តិ ឯត្ថ ឧការរោ ឱការវិបរីតោ, តស្មា បថវិយំ ឱតរិត្វា បរិសិត្វា មគ្គតិ គច្ឆតីតិ **ឧមង្គា**តិ អត្ថោ ទដ្ឋព្វោ។ ឧមង្គាច សា នទី ចេតិ **ឧមង្គនទី**។ **តត្ថា**តិ ឧមង្គនទិយំ។ **ហេដ្ឋាបថវិតលេ ឋិតោ**តិ សីមាយ ហេដ្ឋាបថវិតលេ ឥទ្ធិយា ឋិតោ។

សីមាមាឡកេតិ ខណ្ឌសីមាយ មាឡកេ។ **វដរុក្ខោ**តិ និគ្រោធរុក្ខោ។ **តតោ**តិ វដរុក្ខតោ។ **និគ្គតបារោហោ**តិ បវទ្ធំ ហុត្វា រុក្ខោ អារោហតិ អនេនាតិ **បារោហោ**, ឯកោ មូលវិសេសោ។ និគ្គតោ បារោហោ និគ្គតបារោហោ។ **មហាសីមំ សោធេត្វា**តិ ឯត្ថ សោធនំ នាម មហាសីមគតានំ ភិក្ខូនំ ហត្ថបាសានយនំ, សីមតោ វា ពហិករណំ។ **ពហិទ្ធា**តិ ទ្វីហិ សីមាហិ ពហិទ្ធា។ “ពហិដ្ឋា”តិបិ បាឋោ។ ពហិ ឋិតា កាតព្ពាតិ អត្ថោ។ **អនាហច្ចា**តិ មហាសីមាយ បថវីតលំ វា តត្ថជាតរុក្ខាទីនិ វា ន អាហនិត្វា។ **ឯវន្តិ** យថា ខណ្ឌសីមាយ, ឯវំ តថាតិ អត្ថោ។ **សីមាមាឡកេ**តិ ខណ្ឌសីមាមាឡកេ។

សីមាមាឡកេតិ ទ្វិន្នំ សីមានំ អង្គណេ។ **សីមាមាឡកស្សា**តិ កម្មស្ស កតដ្ឋានស្ស សីមាមាឡកស្ស។ **វេហាសដ្ឋិតសាខាយា**តិ កម្មស្ស អកតដ្ឋានេ សីមាមាឡកេ ឧដ្ឋិតាយ វេហាសេ ឋិតាយ សាខាយ។ **តស្សា**តិ ភិក្ខុនោ បាទា វា និវាសនបារុបនំ វាតិ សម្ពន្ធោ។ **បុរិមនយេបី**តិ “សីមាមាឡកេ វដរុក្ខោ ហោតី”តិអាទិនា វុត្តេ បុរិមនយេបិ។ **តត្រា**តិ បុរិមនយេ។ **ឧក្ខិបាបេត្វា កាតុំ ន វដ្ដតី**តិ ទ្វីហិ សីមាហិ ឧដ្ឋិតរុក្ខស្ស សាខា វា តតោ និគ្គតបារោហោ វា ទ្វីសុ សីមាសុ បថវីតលំ វា តត្ថ ជាតរុក្ខាទីនិ វា អាហច្ច ឋិតត្តា ឧក្ខិបាបេត្វា កាតុំ ន វដ្ដតិ។ **អានេតព្ពោ**តិ ឯត្ថ ទ្វិកម្មិកាយ នីធាតុយា អបធានកម្មស្សេវ វុត្តត្តា “ភិក្ខូ”តិ បធានកម្មំ អជ្ឈាហរិតព្ពំ ។ **អត្តុក្កច្ឆតី**តិ អត្តំ អាកាសំ ឧគ្គច្ឆតិ។ **តត្រា**តិ បព្ពតេ។ កស្មា អានេតព្ពោតិ អាហ “ពជ្ឈមានាយេវ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **ពជ្ឈមានាយេវា**តិ កម្មវាចាយ ពជ្ឈមានាយេវ។ ឥមិនា អពទ្ធសីមា បមាណរហិតំ ទេសំ ឱតរតីតិ ទស្សេតិ។ **យំកិញ្ចី**តិ យំកិញ្ចិ បព្ពតាទិ។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យស្មឹ កស្មឹចិ ឋានេ។ **ឯកសម្ពន្ធេនា**តិ ពទ្ធសីមាយ ឯកសម្ពន្ធេន។ **ឥតី**តិ តស្មា អានេតព្ពោតិ យោជនា។

១៤០. តីណិ យោជនានិ **តិយោជនំ**។ “បមាណ”ន្តិ ឥមិនា **បរម**សទ្ទស្ស អតិរេកឧត្តមត្ថេ និវត្តេតិ។ **ឯតិស្សា**តិ សីមាយ។ សម្មន្នន្តេន ភិក្ខុនាតិ សម្ពន្ធោ។ កោណតោ មិនិតំ កោណន្តិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **អាបត្តិញ្ចា**តិ ទុក្កដាបត្តិញ្ច។

បារយតីតិ អជ្ឈោត្ថរតិ។ “កិតកាភិធេយ្យលិង្គា”តិ (កច្ចាយនសារេ ៤៥ គាថាយំ) វចនតោ អភិធេយ្យភូតំ សីមំ សន្ធាយ ឥត្ថិលិង្គវសេន **បារា**តិ វុត្តំ។ **នទិយា**តិ ឧបយោគត្ថេ សាមិវចនំ។ នទិន្តិ ហិ អត្ថោ។ នទី អជ្ឈោត្ថរមានំ សីមន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ នទិបារសីមាយំ។ **យត្ថស្សា**តិ ឯត្ថ យត្ថ អស្សាតិ បទវិភាគំ ទស្សេន្តោ អាហ “យត្ថ នទិយា”តិអាទិ។ “នទិយា”តិ ឥមិនា យំសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ **ធុវនាវា**តិ ឯត្ថ ធុវសទ្ទោ និច្ចត្ថោតិ អាហ “និច្ចសញ្ចរណនាវា”តិ។ ឥមិនា ធុវេន និច្ចេន សញ្ចរណនាវា **ធុវនាវា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ ហោតិ, ភវេយ្យ វា។ នាវាយ បមាណំ ទស្សេន្តោ អាហ “យា”តិអាទិ។ តត្ថ **យា**តិ នាវា។ **បាជនបុរិសេនា**តិ ឯត្ថ បាជនំ នាម ឯកោ នាវាយ គមនូបករណវិសេសោ។ សោ ហិ បជតិ នាវា គច្ឆតិ អនេនាតិ **បាជន**ន្តិ វុច្ចតិ។ ជការស្ស ចការំ កត្វា **បាចន**ន្តិបិ យុជ្ជតេវ។ តស្ស គាហកេន បុរិសេន សទ្ធិន្តិ អត្ថោ។ សា នាវា នីតាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧទ្ធំ វា អធោ វា**តិ នទិយា បដិសោតំ វា ហេដ្ឋាសោតំ វា។ **ថេនេហិ វា**តិ ចោរេហិ វា។ កិញ្ចាបិ ហដា, បន តថាបិ អវស្សំ លព្ភនេយ្យា, ធុវនាវាវ ហោតីតិ យោជនា។ **វាតេន វា**តិ មាលុតេន វា “ឆិន្ន”ឥតិ សម្ពន្ធោ។ **វីចីហី**តិ តរង្គេហិ។ តរង្គោ ហិ វិចិត្តាការេន ចិនោតិ វឌ្ឍតីតិ វីចីតិ វុច្ចតិ។ កិញ្ចាបិ នទីមជ្ឈំ នីតា, បន តថាបិ អវស្សំ អាហរិតព្ពា, ធុវនាវាវ ហោតីតិ យោជនា។ **ឱគតេ**តិ ឱតរិត្វា គតេ។ **ថលំ ឧស្សារិតា**តិ ថលំ ឧក្ខិបិត្វា សារិតា បាបិតា នាវា បីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិសង្ខតបទរា**តិ សង្ខតវិរហិតផលកា វា។ **ធុវនាវាវ ហោតី**តិ និមិត្តកិត្តនកាលេ និច្ចសញ្ចរណនាវត្តា ធុវនាវាវ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ **តត្រា**តិ “ធុវនាវា”តិវចនេ។ **និមិត្តំ វា សីមា វា កម្មវាចាយ គច្ឆតី**តិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ន និមិត្តំ កម្មវាចាយ គច្ឆតិ, សីមាយ បន អវិនាភាវតោ វុត្តំ “កម្មវាចាយ គច្ឆតី”តិ។ **តស្មា**តិ យស្មាវ នាវាយ អាគច្ឆន្តាបិ ភគវតា អនុញ្ញាតា, តស្មា។

យត្ថាតិ នទិបារសីមសម្មន្ននដ្ឋានេ។ **រុក្ខសង្ឃាដមយោ**តិ រុក្ខសមូហេន កតោ។ **បទរពទ្ធោ**តិ ផលកេហិ ពទ្ធោ។ **សញ្ចរណយោគ្គោ**តិ សញ្ចរណក្ខមោ។ បាឡិយំ “អស្សា”តិ ឋានេ អដ្ឋកថាយំ “អត្ថី”តិ វុត្តត្តា “អស្សា”តិបទស្ស ហោតីតិ អត្ថោយេវ ទដ្ឋព្វោ។ **តំខណញ្ញេវា**តិ តស្មឹ និមិត្តកិត្តក្ខណេយេវ។ វុត្តំ ឆិន្ទិត្វា កតោតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកបទិកសេតូ**តិ ឯកេន បទេន គមនយោគ្គោ ឯកបទិកោ, សោយេវ សេតូតិ ឯកបទិកសេតុ។ អកប្បិយសេតុំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **តេនា**តិ សេតុនា។ សញ្ចរិតុំ ន សក្កា ហោតីតិ យោជនា។

យត្ថាតិ យស្មឹ នទិបារសីមសម្មននដ្ឋានេ។ **អភិមុខតិត្ថេយេវា**តិ សីមាយ អភិមុខតិត្ថេ ឯវ។ ធុរនាវា វា ធុរសេតុ វា អភិមុខតិត្ថតោ ឩ្លសកំ ឧទ្ធំ អារោហន្តោបិ អធោ ឱរោហន្តោបិ កប្បតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ”តិអាទិ។ **ឩ្លសក**ន្តិ ឯកឧសភ ទ្វិឧសភាទិវសេន មនំ អប្បមត្តំ។ **ឧទ្ធំ វា**តិ អភិមុខតិត្ថតោ ឧបរិ វា។ **អធោ វា**តិ តតោ ហេដ្ឋា វា។ **គាវុតមត្តព្ភន្តរេ**តិ គាវុតបមាណស្ស ឋានស្ស អព្ភន្តរេ។

សហនិមិត្តកិត្តនវិធិនា សម្មនិតព្ពវិធឹ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥមញ្ច បនា”តិអាទិ។ ទ្វីសុ តីរេសុ ឋាតុម សក្កុណេយ្យត្តា វុត្តំ “ឯកស្មឹ តីរេ ឋត្វា”តិ។ **តតោ**តិ និមិត្តតោ។ **អត្ថាន**ន្តិ និមិត្តកិត្តនំ វិនយធរំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **បរិក្ខិបន្តេនា**តិ បរិយាយន្តេន។ **តស្សា**តិ តត្តកស្ស បរិច្ឆេទស្ស។ **សម្មុខដ្ឋានេ**តិ អធោសោតេ នទិតីរេ ឋិតស្ស និមិត្តស្ស សម្មុខដ្ឋានេ។ **តតោ**តិ និមិត្តតោ។ **តស្សា**តិ តត្តកស្ស បរិច្ឆេទស្ស។ សម្មុខា នទិតីរេ និមិត្តំ អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ឃដេតព្ព**ន្តិ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **អថា**តិ និមិត្តកិត្តនតោ បច្ឆា។ “សព្ពនិមិត្តានំ អន្តោ ឋិតេ ភិក្ខូ ហត្ថបាសគតេ កត្វា”តិ ឥទំ សព្ពំ ឯកំ គាមខេត្តំ ព្យាបេត្វា សម្មនិតភាវំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ សកលំ គាមខេត្តំ អព្យាបេត្វា ឯកទេសេ សម្មនិតំ ហោតិ, និមិត្តតោ ពហិ ឋិតេ ភិក្ខូបិ ហត្ថបាសគតេ កត្វា សម្មនិតព្ពា។ **កម្ម**ន្តិ សីមសម្មុតិកម្មំ។ “ឋបេត្វា នទិ”ន្តិវចនស្ស ការណំ ទស្សេន្តោ អាហ “នទី បន ពទ្ធសីមសង្ខ្យំ ន គច្ឆតី”តិ។

ទីបកោ ហោតីតិ ឯត្ថ **ទីបោ**តិ អន្តរទីបោ។ សោ ហិ យស្មា ជលមជ្ឈេ ទិប្បតិ, យស្មា ច ទ្វិធា អាបោ ឯត្ថ សន្ទតិ, តស្មា ទីបោតិ វុច្ចតិ, សោយេវ ខុទ្ទកដ្ឋេន **ទីបកោ**។ កការោ ហិ ខុទ្ទកត្ថវាចកោ។ **ត**ន្តិ ទីបកំ។ **អត្ថនា**តិ វិនយធរេន។ **ឱរិមន្តេ ច បារិមន្តេ ចា**តិ អធោសោតេ នទិតីរេ ឋិតស្ស និមិត្តស្ស សម្មុខេ ឱរិមន្តេ ច បារិមន្តេ ច។ បរតីរេ និមិត្តំ កិត្តេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ កិស្ស សម្មុខដ្ឋានេ និមិត្តន្តិ អាហ “នទិយា ឱរិមតីរេ និមិត្តស្ស សម្មុខដ្ឋានេ”តិ។ **តតោ**តិ និមិត្តតោ។ សម្មុខា និមិត្តំ អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **បារិមន្តេ ច ឱរិមន្តេ ចា**តិ បរតីរេ ឧបរិសោតេ ឋិតស្ស និមិត្តស្ស សម្មុខេ បារិមន្តេ ច ឱរិមន្តេ ច។ **បឋមកិត្តិតនិមិត្តេនា**តិ ឱរិមតីរេ ឧបរិសោតេ បឋមំ កិត្តិតេន និមិត្តេន។ ឯកា សីមា ឥមស្សាតិ **ឯកសីមោ,** ទីបកោ។ “តីរទ្វយញ្ចា”តិ បទមបេក្ខិត្វា “ឯកសីម”ន្តិ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ វចនមបេក្ខិត្វា “ឯកសីមា”តិបិ និច្ចឥត្ថិលិង្គវសេន បាឋោ អត្ថិ។

ឧទ្ធំ វា អធោ វាតិ ឯត្ថ វាសទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។ **អថា**តិ តស្មឹ អធិកតរេ សតីតិ យោជនា។ **វិហារសីមបរិច្ឆេទនិមិត្តស្ស ឧជុកមេវា**តិ សចេ ទីបកោ អធោ អធិកតរោ ហោតិ, ឱរិមតីរេ អធោសោតេ ឋិតស្ស វិហារសីមបរិច្ឆេទនិមិត្តស្ស ឧជុកមេវ ។ **សិខរ**ន្តិ សិង្គំ។ តញ្ហិ សិខំ មត្ថកំ វាតិ គច្ឆតីតិ សិខរន្តិ វុច្ចតិ។ **តតោ**តិ ទីបកស្ស បារិមន្តនិមិត្តតោ។ បរតីរនិមិត្តានិ កិត្តេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ អយំ ទីបកស្ស វិហារសីមបរិច្ឆេទតោ អធោ អធិកតរេ វិនិច្ឆយោ។ ឧទ្ធំ អធិកតរេបិ ឥមិនានុសារេន វេទិតព្ពោតិ សោ ន ទស្សិតោ។ **បព្ពតសណ្ឋានា**តិ បព្ពតេន សមំ ឋានំ ឯតិស្សាតិ បព្ពតសណ្ឋានា។

ឧទ្ធម្បិ អធោបីតិ បិសទ្ទោ សមុច្ចយត្ថោ។ **ឧភោបិ សិខរានី**តិ ឧទ្ធំ សិខរំ, អធោ សិខរន្តិ ឧភោបិ សិខរានិ។ **មុទិង្គសណ្ឋានា**តិ មូលេ ច អគ្គេ ច តនុកស្ស មជ្ឈេ ថូលស្ស មុទិង្គស្ស សណ្ឋានា។

សព្ពបឋមេន នយេនាតិ ឧទ្ធំ អធិកនយស្ស, អធោ អធិកនយស្ស, ឧទ្ធំអធោអធិកនយស្ស ចាតិ សព្ពេសំ នយានំ បឋមេន វិហារសីមទីបកានំ សមេន នយេន។ **បណវសណ្ឋានា**តិ មូលេ ច អគ្គេ ច ថូលស្ស មជ្ឈេតនុកស្ស បណវស្ស សណ្ឋានា។

៧២. ឧបោសថាគារាទិកថា

១៤១. អនុបរិវេណិយន្តិ ឯត្ថ អនុសទ្ទស្ស វិច្ឆត្ថំ, បរិវេណសទ្ទស្ស ច លិង្គវិបល្លាសភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “តស្មឹ តស្មឹ បរិវេណេ”តិ។ បរិវេណសទ្ទោ ហិ នបុំសកលិង្គោ, ឥធ បន លិង្គវិបល្លាសំ កត្វា ឥត្ថិលិង្គវសេន វុត្តំ។ “សង្កេតំ អកត្វា”តិ ឥមិនា **អសង្កេតេនា**តិ បទស្ស កិរិយាវិសេសនត្ថំ ទីបេតិ។ “កម្មវាចាយា”តិ ឥមិនា **សម្មុហនិត្វា**តិ បទស្ស ករណំ ទស្សេតិ។

១៤២. យតោតិ ឯត្ថ តោបច្ចយស្ស ការណត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មា”តិ។ “ហត្ថបាសេ”តិ ឥមិនា ហត្ថបាសតោ ពហិ និសិន្នេ អកតោវស្ស ឧបោសថោ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ **វត្ថុវសេនា**តិ អជ្ឈុប្បត្តិវសេន។ ឧបោសថស្ស បមុខស្ស អព្ភោកាសេ វា មាឡកាទីសុ វាតិ សម្ពន្ធោ។ **និមិត្តុបគា វា អនិមិត្តុបគា វា**តិ ហេដ្ឋា អដ្ឋសុ និមិត្តេសុ វុត្តា និមិត្តុបគា វា អនិមិត្តុបគា វា បព្ពតាទយោ វា អញ្ញេ វា កិត្តេតព្ពា។

បឋមតរំ ន អាគច្ឆតិ, ទុក្កដន្តិ ឧបោសថេ ឃោសិយមានេ បឋមតរំ ន អាគច្ឆតិ, ទុក្កដំ។ វិហារស្ស មជ្ឈេ ហោតីតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ បោរាណកេ អាវាសេ។ **តត្ថា**តិ បោរាណកេ អាវាសេ។ **អសម្ពាធោ**តិ សង្ឃស្ស និសជ្ជដ្ឋានបហោនកោ។ **តត្ថា**តិ បច្ឆា ឧដ្ឋិតេ អាវាសេ។

សព្ពេសំ និសជ្ជដ្ឋានន្តិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ថេរស្ស វិហារេ។ **សោ**តិ ថេរស្ស វិហារោ។ **ឯត្ថា**តិ តុម្ហាកំ វិហារេ។ សព្ពេសំ ឱកាសោ នត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ តំ អសុកំ នាម អាវាសំ។ “វដ្តតី”តិ វត្តព្ពន្តិ យោជនា។ **តស្សា**តិ ថេរស្ស។

៧៤. អវិប្បវាសសីមានុជាននកថា

១៤៣. អន្ធកវិន្ទំ នាមាតិ តស្ស គាមស្ស នាមំ។ **ត**ន្តិ អន្ធកវិន្ទំ។ **ថេរោ**តិ មហាកស្សបត្ថេរោ។ **តតោ**តិ អន្ធកវិន្ទតោ។ ឥមិនា “អន្ធកវិន្ទា”តិ ឯត្ថ និស្សក្កត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ ទស្សេតិ។ **ឧបោសថ**ន្តិ តទត្ថេ ឧបយោគវចនំ។ ឧបោសថត្ថាយាតិ ហិ អត្ថោ។ អន្ធកវិន្ទា រាជគហំ អាគមនស្ស ការណំ ទស្សេន្តោ អាហ “រាជគហំ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **ហី**តិ យស្មា។ អន្ធកវិន្ទា វិហារំ អន្តោ កត្វា “អដ្ឋារស មហាវិហារា”តិ វុត្តំ។ **នេស**ន្តិ អដ្ឋារសន្នំ មហាវិហារានំ។ **សង្ឃស្ស សាមគ្គិទានត្ថ**ន្តិ ឯត្ថ សង្ឃស្ស សាមគ្គិទានំ អត្តនោ ឧបោសថកិច្ចំ សិទ្ធំ។ តស្មា បាឡិយំ “ឧបោសថំ អាគច្ឆន្តោ”តិ វុត្តំ។ “សិប្បិនិយំ នាមា”តិ ឥមិនា **នទី តរន្តោ**តិ ឯត្ថ នទិយា នាមំ ទស្សេតិ។ **មនំ វូឡ្ហោ**តិ ឯត្ថ **មន**ន្តិ និបាតោ ឦសកត្ថោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឦសក”ន្តិ។ “អប្បមត្ត”ន្តិ ឥមិនា “ឦសក”ន្តិបទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ “វូឡ្ហភាវោ”តិ ឥមិនា ភាវបច្ចយេន វិនា ភាវត្ថោ ញាតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ **ចណ្ឌេនា**តិ ខរេន។ **តត្ថា**តិ នទិយំ។ **អមនសិករោន្តោ**តិ “ចណ្ឌសោត”ន្តិ អាភោគំ អករោន្តោ។ **ន បន វូឡ្ហោ**តិ ន បន មហាវូឡ្ហោ។ **ឧទកព្ពាហតានី**តិ ឧទកេន អភិអាហតានិ។ **អស្សា**តិ ថេរស្ស។ **អល្លានី**តិ តិន្តានិ។

១៤៤. បុរិមកម្មវាចាតិ “សម្មតា សា សីមា សង្ឃេន តិចីវរេន អវិប្បវាសា”តិ បុរេ វុត្តា កម្មវាចា។ **អយមេវា**តិ “ឋបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ចា”តិបទំ បក្ខិបិត្វា អនុបញ្ញត្តា អយមេវ កម្មវាចា។ **អយ**ន្តិ បច្ឆិមកម្មវាចា។ **ហិ** យស្មា ភិក្ខុនិសង្ឃោ អន្តោគាមេ វសតិ, តស្មា បុរិមាយេវ វដ្តតីតិ យោជនា។ **យទិ ឯវ**ន្តិ យទិ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស អយំ បច្ឆិមកម្មវាចា វដ្តនំ សិយា ភវេយ្យ, ឯវំ សតីតិ យោជនា។ **សោ**តិ ភិក្ខុនិសង្ឃោ។ **ឯតាយ កម្មវាចាយា**តិ បច្ឆិមកម្មវាចាយ។ **ន លភេយ្យា**តិ អន្តោគាមេ វសនត្តា តិចីវរបរិហារំ ន លភេយ្យ។ កឹ ន លភតិយេវាតិ អាហ “អត្ថិ ចស្ស បរិហារោ”តិ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស។ **ទ្វេបិ សីមាយោ**តិ សមានសំវាសកសីមា ច អវិប្បវាសសីមា ចាតិ ទ្វេបិ សីមាយោ។ **តត្ថា**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីសុ។ **តស្សា**តិ ភិក្ខូនំ សីមាយ។ **ឯសេវ នយោ**តិ ភិក្ខុនីនំ សីមំ អជ្ឈោត្ថរិត្វាបិ អន្តោបរិសិត្វាបិ ភិក្ខូនំ សីមាយ សម្មនេ ឯសេវ នយោ។ **ឯតេ**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនិយោ។ សាមញ្ញត្តា ហិ បុល្លិង្គេន វុត្តំ។ **ឯត្ថ ចា**តិ “ឋបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ចា”តិបទេ ច។ សង្គហោ វេទិតព្ពោ, កស្មា? គាមេន និគមនគរានំ ឯកលក្ខណត្តា។

បរិក្ខេបោកាសោតិ បរិក្ខេបារហោកាសោ។ **តេសូ**តិ គាមគាមូបចារេសុ។ **បរិហារ**ន្តិ ចីវរវិប្បវាសអាបត្តិអបនយនំ។ “ឥតី”តិអាទិ និគមនំ។ **ឯត្ថា**តិ សមានសំវាសកអវិប្បវាសសីមាសុ។ **អត្តនោ ធម្មតាយា**តិ អត្តនោ សភាវេន។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តស្សា**តិ អវិប្បវាសសីមាយ។ **វិសុ**ន្តិ សមានសំវាសកសីមតោ បាដេក្កំ។ **តត្ថា**តិ ទ្វីសុ សីមាសុ។ **អវិប្បវាសាយា**តិ អវិប្បវាសសីមាយ។ **ត**ន្តិ គាមំ។ **សា**តិ អវិប្បវាសសីមា។ **សម្មតាយ សីមាយា**តិ អវិប្បវាសសីមាយ សម្មតាយ សតិយាតិ សម្ពន្ធោ។ សម្មតតោ បច្ឆាតិ វា យោជនា។ **និវិសតី**តិ និវាសត្ថាយ វិសតិ បវិសតិ។ **សោបី**តិ គាមោបិ។ **សីមសង្ខ្យំយេវា**តិ អវិប្បវាសសីមវោហារមេវ។ អធិដ្ឋិតតេចីវរិកា ភិក្ខូ បរិហារំ លភន្តីតិ អធិប្បាយោ។ យថា បច្ឆា និវិដ្ឋោ គាមោ សីមសង្ខ្យំយេវ គច្ឆតិ, ឯវន្តិ យោជនា។ “បវិសិស្សាមា”តិ គេហានិ កតានិ, “បវិសិស្សាមា”តិ អាលយោបិ អត្ថីតិ យោជនា។ **អាលយោបី**តិ អបេក្ខាបិ។ **អបវិដ្ឋា**តិ គេហានិ អបវិដ្ឋា។ **គេហមេវ ឆឌ្ឌេត្វា**តិ គេហំ ឆឌ្ឌេត្វា ឯវ។ ឥមិនា គេហេ ឆឌ្ឌិតេ សព្ពំ ឆឌ្ឌិតមេវាតិ ទស្សេតិ។ បវិដ្ឋំ វា អគតំ វា ឯកម្បិ កុលំ អត្ថិ សចេតិ យោជនា។ ឯត្ថ ច “ឯកម្បិ កុលំ បវិដ្ឋំ វា”តិ ឥទំ នវគាមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ “ឯកម្បិ កុលំ អគតំ វា”តិ ឥទំ បោរាណកគាមំ សន្ធាយាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

តត្រាតិ “វត្ថុំ ជានិតព្ព”ន្តិវចនេ។ **អវិប្បវាសសីមាយ**ន្តិ មហាសីមាយ។ សា ឯវ ហិ យស្មា អវិប្បវាសកម្មវាចាយ ពហុលបយោជនា ហោតិ, តស្មា អវិប្បវាសសីមាតិ វុច្ចតិ។ **ឥតរាយា**តិ អវិប្បវាសសីមាយ។ **តត្ថា**តិ តាសុ ទ្វីសុ សីមាសុ។ **និរាសង្កដ្ឋានេសុ ឋត្វា**តិ ចេតិយង្គណាទីនំ ខណ្ឌសីមាយ អនោកាសត្តា វុត្តំ។ ខណ្ឌសីមញ្ហិ សម្មនន្តា ចេតិយង្គណាទិដ្ឋានំ បហាយ អញ្ញស្មឹ វិវិត្តោកាសេ វិហារបច្ចន្តេ ខណ្ឌិត្វា សម្មនន្តិ។ **សមូហនិតុ**ន្តិ អវិប្បវាសសីមំ សមូហនិតុំ។ **បដិពន្ធិតុំ ន សក្ខិស្សន្តេវា**តិ អវិប្បវាសំយេវ ជានិត្វា ខណ្ឌសីមាយ អញ្ញាតត្តា បដិ

ពន្ធិតុំ ន សក្កិស្សន្តេវ។ **សីមសម្មេទ**ន្តិ ខណ្ឌសីមអវិប្បវាសសីមានំ សម្ភេទំ។ **សាសនន្តរធានេន វា**តិ សត្ថុ អាណាយ អន្តរធានេន វា។ **សាធុកំ បនា**តិ និក្កង្ខំ បន។

៧៦. គាមសីមាទិកថា

១៤៧. ឧបោសថកម្មស្ស វិសុំ គហិតត្តា សេសកម្មវសេន សមានសំវាសកតា គហេតព្ពា គោពលិពទ្ទនយេន វា បារិសេសនយេន វា។ **ត**ន្តិ សមានសំវាសឯកូបោសថភាវំ។ “អបរិច្ឆិន្នាយា”តិ ឥមិនា **អដ្ឋបិតាយា**តិ ឯត្ថ ឋបធាតុយា អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ **គាមំ វា និគមំ វា**តិ ឯត្ថ នគរំ កេន សង្គហិតន្តិ អាហ “គាមគ្គហណេន ចេត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **ឯត្ថា**តិ “គាមំ វា និគមំ វា”តិ បាឋេ, គាមគ្គហណេនាតិ សម្ពន្ធោ។ អថ វា **ឯត្ថា**តិ គាមនិគមនគរេសុ, នគរម្បីតិ សម្ពន្ធោ។ គាមាទីនំ បរិច្ឆេទំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ គាមនិគមនគរេសុ។ **គាមភោជកា**តិ គាមំ ភុញ្ជន្តីតិ គាមភោជកា។ **ពលិ**ន្តិ ករំ។ សោ ហិ តំ និស្សាយ គាមភោជកា ពលន្តិ ជីវន្តិ អនេនាតិ ពលីតិ វុច្ចតិ។ យម្បិ ឯកំ បទេសំ បរិច្ឆិន្ទិត្វា ទេតីតិ យោជនា។ **គាមខេត្តេ**តិ រញ្ញោ អាណា ខិបិយតិ ឯត្ថាតិ **ខេត្តំ**, គាមោយេវ ខេត្តំ គាមខេត្តំ, តស្មឹ។ **អយម្បី**តិ អយំ បទេសោបិ។ **សោបី**តិ បទេសោបិ។ វិសុំគាមោ នាមាតិ យោជនា។ សោបិ វិសុំគាមោ គាមសីមា ហោតិយេវាតិ យោជនា។ វិសុំ បរិច្ឆិន្ទិត្វា ទិន្នោ គាមោ **វិសុំគាមោ**។ **តស្មា**តិ យស្មា វិសុំ គាមោ ហោតិ, តស្មា។ **សា ចា**តិ វិសុំគាមសីមា ច។ **ឥតរា**តិ វិសុំគាមសីមតោ អញ្ញា បកតិគាមនគរនិគមសីមា ចាតិ យោជនា។

ឯវន្តិ “អសម្មតាយ ភិក្ខវេ”តិអាទិនា បាឋេន។ **ត**ន្តិ សីមបរិច្ឆេទំ។ **អបរិច្ឆិន្នេ**តិ រាជូហិ អបរិច្ឆិន្នេ។ “អដវិបទេសេ”តិ ឥមិនា នត្ថិ គាមោ ឯត្ថាតិ **អគាមកោ**តិ វចនត្ថស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **វិជ្ឈាដវិសទិសេ**តិ វិគតំ អគ្គិនោ ឈាយនមេត្ថាតិ វិជ្ឈា, ចោរាទយោ មនុស្សេ អាភុសោ ដវន្តិ បីឡយន្តិ ឯត្ថាតិ **អាដវិ**។ វិជ្ឈា ច សា អាដវិ ចេតិ **វិជ្ឈាដវិ**, តាយ សទិសេ វិជ្ឈាដវិសទិសេ។ ឯត្ថ បុរិមនយេ គាមាទីហិ អាសន្នោ វា ហោតុ, អនាសន្នោ វា គេហិ អបរិច្ឆិន្នោ អដវិបទេសោ គហេតព្ពោ។ បច្ឆិមនយេ ទូរេ មនុស្សានំ អនាគមនបថោ អាដវិបទេសោ គហេតព្ពោតិ អយមេតេសំ វិសេសោ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ **សមន្តា**តិ សមន្តតោ។ **អយំ សីមា**តិ អយំ សត្តព្ភន្តរសីមា។ **តត្ថា**តិ សត្តសុ អព្ភន្តរេសុ។ សមន្តា បិតស្ស វា និសិន្នស្ស វា អព្ភន្តរេ អន្តោកោដ្ឋាសេ ជាតំ អព្ភន្តរំ អដ្ឋវីសហត្ថបមាណំ។

យា កាចិ នទី អសីមាវ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **នទីសីមលក្ខណបត្តា**តិ នទីសីមលក្ខណំ បត្តា។ ឥមិនា សីមលក្ខណំ អបត្តា នទី ពន្ទិយមានា សីមាវ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ សាវធារណេន “អត្តនោ សភាវេនេវា”តិ ឥមិនា ភិក្ខូនំ ពន្ធនភាវេនាតិ អត្ថំ និវត្តេតិ។ **ឯត្ថា**តិ នទិយំ។ **ឯត្ថា**តិ ជាតស្សរសមុទ្ទេសុ។ **យេន កេនចី**តិ អន្តមសោ តិរច្ឆានគតេនបិ យេន កេនចិ។ ខណិត្វា អកតោ **សយំជាតោ**តិ សម្ពន្ធោ។ ឥទំ ហេតុអន្តោគធវិសេសនំ។ ខណិត្វា អកតត្តាតិ ហិ អត្ថោ។ **សយំជាតោ**តិ សយមេវ ជាតោតិ ឯវការោ យោជេតព្ពោ។ តេន វុត្តំ “យេន កេនចិ ខណិត្វា អកតោ”តិ។ **សោព្ភោ**តិ សំ ឧភោតិ បទវិភាគោ កាតព្ពោ។ តត្ថ សំសទ្ទោ សមន្តត្ថវាចកោ, ឧភសទ្ទោ បូរណត្ថវាចកោ។ តស្មា សមន្តតោ អាគតេន ឧទកេន ឧភតិ បូរតិ ឯត្ថាតិ **សោព្ភោ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ តេន វុត្តំ “សមន្តតោ អាគតេន ឧទកេន បូរិតោ តិដ្ឋតី”តិ។

តត្ថាតិ នទីសមុទ្ទជាតស្សរេសុ, អាធារេ ភុម្មំ។ **យំ**សទ្ទោ ឋានវិសយោតិ អាហ “យំ ឋាន”ន្តិ។ **មជ្ឈិមស្សា**តិ ថាមមជ្ឈិមស្ស។ វក្ខតិ ហិ “ថាមមជ្ឈិមេនា”តិ។ “សមន្តតោ”តិ ឥមិនា **សមន្តា**តិ ឯត្ថ និស្សក្កត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ ទស្សេតិ។ “ឧទកុក្ខេបេនា”តិ ឥមិនា **ឧទកុក្ខេបា**តិ ឯត្ថ ករណត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ ទស្សេតិ។ ឧទកំ ឧក្ខិបិត្វា ខិបិយតិ ឯត្ថាតិ **ឧទកុក្ខេបោ**។ “បរិច្ឆិន្ន”ន្តិ ឥមិនា បាឋសេសំ ទស្សេតិ។ **អក្ខធុត្តា**តិ ឯត្ថ **អក្ខោ**តិ បាសកោ។ សោ ហិ អកតិ កុដិលំ គច្ឆតិ អនេនាតិ អក្ខោតិ វុច្ចតិ, ធវន្តិ មរិយាទមតិក្កម្ម កីឡាទិបសុតំ គច្ឆន្តីតិ **ធុត្តា**, អក្ខេសុ ធុត្តា អក្ខធុត្តា ។ **ទារុគុឡ**ន្តិ សារទារុមយំ គុឡំ។ “វាលុកំ វា”តិ ឥមិនា “ឧទកុក្ខេបា”តិ ឯត្ថ ឧបលក្ខណំ ទស្សេតិ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ បទេសេ។ **អយ**ន្តិ បទេសោ។ **តស្សា**តិ ឧទកុក្ខេបស្ស។

ឯត្ថាតិ នទីសមុទ្ទជាតស្សរេសុ។ **មុខទ្វារ**ន្តិ សមុទ្ទាទីនំ មុខសង្ខាតំ ទ្វារំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពាយ នទិយំ។ ថេរវាទំ ទស្សេន្តោ អាហ “យំ បនា”តិអាទិ។ “យោជនំ…បេ…. វដ្ដតី”តិ យំ បន វចនំ មហាសុមត្ថេរេន វុត្តន្តិ យោជនា។ **តត្រាបី**តិ យោជនននទិយម្បិ។ បដិក្ខិត្តាការំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “ភគវតា ហី”តិអាទិ។ **នទិយា បមាណ**ន្តិ នទិយា គម្ភីរបមាណមេវ, ន អាយាមវិត្ថារបមាណន្តិ អត្ថោ។ “ន យោជនំ វា អឌ្ឍយោជនំ វា”តិ វចនម្បិ ឥទមេវ សន្ធាយ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ កិញ្ចាបិ អាយាមវិត្ថារបមាណំ ន វុត្តំ, បកវតោ បន យាវ មុខទ្វារា អាយាមវិត្ថារវសេន កម្មំ កាតុំ បហោនកនទីយេវ គហេតព្ពាតិ ទដ្ឋព្ពា។ យា នទីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមស្ស**

សុត្តស្សាតិ “តិមណ្ឌល”ន្តិអាទិកស្ស ឥមស្ស សុត្តស្ស។ **បភវតោ**តិ សមុទាគមតោ។ **ឯត្ថា**តិ នទិយំ។ សព្ពេហិ ភិក្ខូហិ បបេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ ឯកឧទកុក្ខេបតោ។

កិត្តកា បរិបុណ្ណា ហោតីតិ អាហ “សមតិត្តិកា”តិ។ តិត្តេន សមំ បរិបូរតីតិ **សមតិត្តិកា។ ឧទកសាដិកំ និវាសេត្វាបី**តិ បិសទ្ទោ “អនិវាសេត្វាបី”តិ ទស្សេតិ។ ឧទកសាដិកំ អនិវាសេន្តោបិ វត្តេន អវិនាភាវតោ អញ្ញំ និវាសេត្វាតិ អត្ថោ គហេតព្ពោ។ នាវាយ បត្វា ករិយមានេ កី គច្ឆន្តិយាបិ នាវាយ កាតុំ វដ្ដតីតិ អាហ “គច្ឆន្តិយា បនា”តិអាទិ។ “កស្មា”តិអាទិនា ការណំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ យស្មា។ **ត**ន្តិ ឧទកុក្ខេបមត្តំ។ ឯវំ សតិ... បេ.... អនុសាវនា ហោតិ, តស្មា គច្ឆន្តិយា នាវាយ កាតុំ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ “តស្មា”តិអាទិនា លទ្ធគុណំ ទស្សេតិ។ ន កេវលំ នាវាយមេវាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អន្តោនទិយ”ន្តិអាទិ។

រុក្ខស្សាតិ អន្តោនទិយំ ជាតស្ស រុក្ខស្ស។ សាខា វា បតិដ្ឋិតាតិ សម្ពន្ធោ។ **សីមំ វា សោធេត្វា**តិ វិហារសីមគាមសីមាសុ ឋិតានំ ហត្ថបាសានយនពហិករណវសេន សីមំ វា សោធេត្វា។ ជាតរុក្ខស្ស បរិដ្ឋសាខាយ វា បារោហេ វាតិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ ពហិនទិតីរេ ជាតរុក្ខស្ស។ **តត្ថា**តិ ខាណុកេ។

តស្សាតិ បាសាណទីបកស្ស។ **បុព្ពេ វុត្តប្បការេ**តិ បុព្ពេ នទីនិមិត្តដ្ឋានេ “អទ្ធទ្ធមាស”ន្តិអាទិនា (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨) វុត្តប្បការេ។ **សោ**តិ បាសាណទីបកោ។ បុន **សោ**តិ បាសាណទីបកោយេវ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

អាវរណន្តិ បាឡឹ។ **ត**ន្តិ អាវរណំ។ អាវរណេន វា កោដ្ដកពន្ធេន វា ហេតុភូតេន, បច្ឆិជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ កោចិ អាវរណប្បទេសោ អជ្ឈោត្ថរិយតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ អាវរណប្បទេសេ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ “ហេដ្ឋាបាឡិពទ្ធា”តិ ឥទំ នទី វិនាសេត្វា តឡាកករណាការទស្សនំ។ **ឯត្ថា**តិ នទិយំ, តឡាកេ វា។ **ឆឌ្ឌិតមោទក**ន្តិ តឡាករក្ខនត្ថំ ឯកេន វារិមគ្គេន ឆឌ្ឌិតំ ឧទកំ។ **ទេវេ អវស្សន្តេ**តិ ទុព្ភុដ្ឋិកាលត្តា វស្សន្តកាលេបិ ទេវេ អវស្សន្តេ។ **សា**តិ នទិតោ នីហដមាតិកា។ **កាលន្តរេនា**តិ អញ្ញេន កាលេន។ **ឧប្បតិត្វា**តិ គាមនិគមានំ ឧបរិបតិត្វា។ **បវត្តតី**តិ បុព្ពេ វុត្តបការេ វស្សកាលេ ចត្តារោ មាសេ អព្ភោច្ឆិន្នា សន្ទតិ។ **វិហារសីម**ន្តិ វិហារសម្ពន្ធំ ពទ្ធសីមំ។

សមុទ្ទេបីតិ បិសទ្ទោ នទិមបេក្ខតិ។ **តត្ថា**តិ បទេសេ។ **ឱតរិត្វា**តិ ហេដ្ឋា តរិត្វា។ “ឱសរិត្វា”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។ **សណ្ឋហន្តី**តិ ឧទកេន សមំ តិដ្ឋន្តិ។ **សោ**តិ បទេសោ។ **ឧទកន្តតោ**តិ ឧទកកោដិតោ។ **តត្ថា**តិ សមុទ្ទេ។ **ពាធតី**តិ បីឡយតិ។ **តេសូ**តិ នាវាអដ្ដកេសុ។ **ត**ន្តិ បិដ្ឋិបាសាណំ។ **ឩមិយោ**តិ វីចិយោ។ តា ហិ បរំបរាវសេន ឧគ្គន្ត្វា សវិញ្ញាណកាវិញ្ញាណកេ មិយន្តិ ហឹសន្តិ, អន្តោ បក្ខិបន្តីតិ វា ឩមិយោតិ វុច្ចន្តិ។ **តត្ថា**តិ បិដ្ឋិបាសាណេ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ ឧទកេនេវ បិដ្ឋិបាសាណោ ឱត្ថរីយតីតិ យោជនា។ **សោ**តិ ទីបកបព្ពតោ។ “ទូរេ”តិ វត្វា តស្ស បមាណំ ទស្សេន្តោ អាហ “មច្ឆវធានំ អនាគមនបថេ”តិ។ **មច្ឆវធាន**ន្តិ កេវដ្ដានំ។ តេ ហិ យស្មា មច្ឆេ ហនន្តិ, តស្មា មច្ឆវធាតិ វុច្ចន្តិ។ “មច្ឆពន្ធាន”ន្តិបិ បាឋោ។ មច្ឆេ ពន្ធន្តីតិ **មច្ឆពន្ធា**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **អនាគមនបថេ**តិ យត្ថ គន្ត្វា តទហេវ បច្ចាគន្តុំ ន អាគមនបថិកេ ទេសេ។ នត្ថិ អាគមនបថោ ឯត្ថាតិ **អនាគមនបថោ,** ទេសោ។ តស្មឹ “អគមនបថេ”តិបិ បាឋោ, សោ អយុត្តោ។ កស្មា? អគមនបថស្សនាធិប្បេតត្តា។ គន្ត្វា ហិ បុន អនាគមនបថោយេវាធិប្បេតោ។ **តេស**ន្តិ មច្ឆវធានំ។ **គមនបរិយន្តស្សា**តិ គមនកោដិយា ។ **ឱរតោ**តិ ឱរភាគេ ឋិតោ ទីបកោ វា បព្ពតោ វាតិ យោជេតព្ពោ។ **តត្ថា**តិ ឱរភាគេ ឋិតេសុ ទីបកបព្ពតេសុ។ **ឱត្ថរិត្វា**តិ បកតិឧទកេន ឱត្ថរិត្វា។ **តត្ថា**តិ ឱត្ថរិត្វា ឋិតេ សមុទ្ទេ។

ករោន្តេហិបិ កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ សរេ។ **អយ**ន្តិ អយំ សរោ, ន ជាតស្សរោ ហោតិ។ អយំ សរោ គាមខេត្តសង្ខ្យមេវ គច្ឆតីតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ សរេ។ **យត្ថ បនា**តិ យស្មឹ សរេ បន។ **តស្សា**តិ ជាតស្សរស្ស។ **តត្ថា**តិ បទេសេ។ សចេ គម្ភីរំ ឧទកំ ហោតីតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ អដ្ដកេ។ **ឯត្ថា**តិ ជាតស្សរេ, ឋិតេសុ បិដ្ឋិបាសាណទីបកេសូតិ យោជនា។ **បហោនកជាតស្សរោ**តិ សង្ឃកម្មំ កាតុំ បហោនកោ ជាតស្សរោ។ “សុក្ខតី”តិ វត្វា តទេវ សមត្ថេតុំ វុត្តំ “និរុទកោ”តិ។ **តត្ថា**តិ ជាតស្សរេ។ សចេ និរុទកមត្តេន គាមខេត្តំ គច្ឆតិ។ កទា គច្ឆតីតិ អាហ “សចេ បនេត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **ឯត្ថា**តិ ជាតស្សរេ។ **បោក្ខរណីអាទីនី**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន ឧទកមាតិកាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ យទា ខណន្តិ, តទាតិ បាឋសេសោ យោជេតព្ពោ។ “តំ ឋាន”ន្តិ វុត្តេបិ ន ខណនដ្ឋានមេវ គហេតព្ពំ, “ឯត្ថា”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តត្តា សព្ពោយេវ ជាតស្សរោ គហេតព្ពោ។ ន កេវលំ អជាតស្សរមត្តំ ហោតិ, អថ ខោ គាមខេត្តន្តិ អាហ “គាមសីមាសង្ខ្យមេវ គច្ឆតី”តិ។

នន្តិ ជាតស្សរំ។ **បូរេត្វា**តិ មត្តិកាទីហិ បូរេត្វា។ **បាឡិ**ន្តិ អាវរណំ។ **សព្ពមេវ ន**ន្តិ សកលមេវ តំ ជាតស្សរំ។ **លោណីបី**តិ បិសទ្ទេន ន កេវលំ សោព្ភោយេវ ជាតស្សរសង្ខ្យំ គច្ឆតិ, អថ ខោ លោណីបីតិ ទស្សេតិ។ **ឧទក**

ដ្ឋានោកាសេតិ ឧទកស្ស ឋានេ ឱកាសេ។

១៤៨. **សីមាយ សីមំ សម្ភិន្ទន្តី**តិ ឯត្ថ “សីមាយ សីម”ន្តិ បទានំ សម្ពន្ធាបេក្ខត្តា តេសំ សម្ពន្ធំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អត្តនោ បរេស”ន្តិ។ “ពទ្ធសីម”ន្តិ ឥមិនា “សីម”ន្តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ វិសេសតោ ពទ្ធសីមាយេវ គហេតព្ពាតិ ទស្សេតិ។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “សចេ ហី”តិអាទិ។ **សំសដ្ឋវិដបា**តិ អញ្ញមញ្ញំ អាសន្នត្តា សំសដ្ឋោ វិដបោ ឯតេសន្តិ សំសដ្ឋវិដបា។ “សំសដ្ឋវិដបា”តិ ឥទំ ឧបលក្ខណមត្តំ, មូលានិបិ សំសដ្ឋានិយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តេសូ**តិ ទ្វីសុ រុក្ខេសុ។ **វិហារសីមា ចា**តិ បោរាណកវិហារសីមា ច។ **អន្តោ កត្វា**តិ សីមាយ អន្តោ កត្វា។ អថ បច្ឆាតិ ឯត្ថ “បច្ឆា”តិ ឥមិនា អថសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯវំ កេ អកំសូតិ អាហ “ឯវំ ឆព្ពគ្គិយា អកំសូ”តិ។ **តេនា**តិ ករណេន។

អជ្ឈោត្ថរណាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “បរេស”ន្តិអាទិ។ **តស្សា**តិ ពទ្ធសីមាយ។ **បទេស**ន្តិ ភិក្ខូហិ កម្មំ កាតុំ បហោនកំ ឯកទេសំ។ អន្តមសោ ឯកស្សបិ ភិក្ខុនោ ឋត្វា អធិដ្ឋានុបោសថំ កាតុំ បហោនកំ បទេសំ។ កម្មំ កាតុំ អប្បហោនកបទេសំ អន្តោ ករិត្វា ពន្ធន្តា **សីមាយ សីមំ សម្ភិន្ទន្តិ** នាម។ **សីមាយ ឧបចារោ**តិ បច្ឆា ពន្ធិតព្ពាយ សីមាយ ឧបចារោ។ **“វឌ្ឍន្តោ សីមាសង្ករំ ករោតី”**តិ ឥមិនា សចេ អវឌ្ឍនកោ បាសាណោ ហោតិ, ទ្វិន្នម្បិ សីមានំ និមិត្តំ កាតុំ វដ្តតីតិ ទស្សេតិ។

៧៧. ឧបោសថភេទាទិកថា

១៤៩. បន្នរសិកស្ស បុព្ពកិច្ចស្ស បាឡិយំ អាគតត្តា ចាតុទ្ទសិកស្សេវ បុព្ពកិច្ចំ ទស្សេន្តោ អាហ “អជ្ជុបោសថោ ចាតុទ្ទសោ”តិ។

“អធម្មេន វគ្គ”ន្តិអាទីសុ វិនិច្ឆយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **អធម្មេន វគ្គ**ន្តិ ឯត្ថ **អធម្មំ** នាម ឯកស្មិំ វិហារេ ចតុន្នំ ភិក្ខូនំ សុត្តុទ្ទេសឧបោសថមកត្វា បារិសុទ្ធិឧបោសថករណញ្ច តិណ្ណំ បារិសុទ្ធិឧបោសថមកត្វា សុត្តុទ្ទេសករណញ្ច។ **វគ្គំ** នាម សព្ពេវ អសន្និបតិត្វា ឯកស្ស ឆន្ទបារិសុទ្ធិហរណំ។ ឆន្ទបារិសុទ្ធិ នាម សង្ឃមជ្ឈំយេវ អាគច្ឆតិ, ន គណមជ្ឈំ, ន បុគ្គលស្ស សន្តិកំ។ **អធម្មេន សមគ្គ**ន្តិ ឯត្ថ **អធម្មំ** វុត្តនយមេវ។ **សមគ្គំ** នាម សព្ពេសំ សន្និបតនំ។ **ធម្មេន វគ្គ**ន្តិ ឯត្ថ **ធម្មំ** នាម ចតុន្នំ សុត្តុទ្ទេសឧបោសថករណញ្ច តិណ្ណំ បារិសុទ្ធិឧបោសថករណញ្ច។ **វគ្គំ** វុត្តនយមេវ។

៧៨. បាតិមោក្ខុទ្ទេសកថា

១៥០. **ឥមំ និទាន**ន្តិ បាតិមោក្ខស្ស ឥមំ និទានំ។ **សុតា ខោ បនា**តិ ឯត្ថ សុយ្យិត្ថាតិ **សុតា**, សុយ្យិស្សន្តីតិ វា **សុតា**, បារាជិកុទ្ទេសាទយោ។ សុតា ច សុតា ច **សុតា**តិ សរូបេកសេសោ កាតព្ពោ។ **អវសេស**ន្តិ និទានុទ្ទេសាទិតោ អវសេសំ បារាជិកុទ្ទេសាទិ។ **សុតេនា**តិ សុតសទ្ទេន។ “អត្ថេ អសម្ភវតោ សទ្ទេ វុត្តវិធានំ ហោតី”តិ ហិ បរិភាសតោ “សុតេនា”តិ ឯត្ថ សទ្ទោវ គហេតព្ពោ។ **តេន នយេនា**តិ តេន និទានុទ្ទេសនយេន។

អដវិមនុស្សភយន្តិ អដវិយំ និវសន្តស្ស មនុស្សស្ស ភយំ, វនចរកភយន្តិ អត្ថោ។ **រាជន្តរាយោ**តិអាទីសុ ឯវំ វិសេសោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ទវទាហោ**តិ ទាយំ ទហតីតិ ទវទាហោ អាការស្ស វស្សំ, យការស្ស ច វការំ កត្វា។ **ន**ន្តិ ភិក្ខុំ។ ឯកំ វា ភិក្ខុន្តិ យោជនា។ **បឋមោ វា ឧទ្ទេសោ**តិ និទានុទ្ទេសោ។ **ឯត្ថា**តិ បញ្ចសុ ឧទ្ទេសេសុ។ **យស្មិ**ន្តិ ឧទ្ទេសេ។ **សោបី**តិ ឧទ្ទេសោបិ។ **សុតេនេវ សាវេតព្ពោ**តិ សុតបទេនេវ សង្ឃស្ស សាវេតព្ពោតិ ឯវសទ្ទោ “ន វិត្ថារេនា”តិ ទស្សេតិ។

អនជ្ឈិដ្ឋាតិ ឯត្ថ ឧបសគ្គវសេន ឥសុធាតុស្ស ឥច្ឆាកន្តិតោ អញ្ញមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អនាណត្តា, អយាចិតា វា”តិ។ ឯត្ថ “អនាណត្តា”តិ ឥទំ ថេរេន អនាណត្តភាវំ សន្ធាយ វុត្តំ ។ “អយាចិតា”តិ ឥទំ សម្មុតិលទ្ធេន នវកេន អយាចិតភាវំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ឯត្ថា**តិ “អនជ្ឈិដ្ឋា ធម្មំ ភាសន្តី”តិ វចនេ។ **ធម្មជ្ឈេសកេ**តិ ធម្មកថនត្ថាយ អជ្ឈេសតីតិ ធម្មជ្ឈេសកោ, តស្មិំ។ អាបុច្ឆិត្វា វា តេន សង្ឃត្ថេរេន យាចិតោ ហុត្វា វាតិ យោជនា។ **វារបដិបាដិយា**តិ វារានុក្កមេន។ **ទេហីតិ វា**តិ ឯត្ថ ឥតិ-វា-សទ្ទោ “ភណ” ឥតិបទេន ច “កថេហិ” ឥតិបទេន ច យោជេតព្ពោ។ “ភណ” ឥតិ វា “កថេហិ”ឥតិ វា “ទេហិ”ឥតិ វា វត្តព្ពាតិ យោជនា ។ **តីហិបិ វិធីហី**តិ ឱសារណកថនសរភញ្ញសង្ខាតេហិ តីហិ សជ្ឈនេហិ។ ឯត្ថ ច សុត្តស្ស ឱសារិយតេ ឧច្ចារិយតេ **ឱសារណំ**, អត្ថស្ស កថិយតេ **កថនំ**, សុត្តស្ស ច តទត្ថស្ស ច សរេន ភណិយតេ **សរភញ្ញំ។ ឱសារេហី**តិ សុត្តំ ឧច្ចារេហិ។ **កថេហី**តិ អត្ថំ កថេហិ។ **សរភញ្ញ**ន្តិ សុត្តស្ស ច តទត្ថស្ស ច សរេន ភណនំ។ **ន**ន្តិ សទ្ធិវិហារិកំ។ **សជ្ឈាយំ អធិដ្ឋហិត្វា**តិ “សជ្ឈាយំ ករោមី”តិ អធិដ្ឋហិត្វា។ **ឯត្ថា**តិ អជ្ឈេសនដ្ឋានេ។

និស្សិតកេតិ សទ្ធិវិហារិកាទយោ។ **សោ**តិ សង្ឃត្ថេរោ, “វត្តព្ពោ”តិបទេ កម្មំ, “វទតី”តិអាទីសុ បទេសុ កត្តា។ **អារទ្ធ**ន្តិ សង្ឃេន អារទ្ធំ។ **បបេត្វា**តិ ធម្មសវនំ បបេត្វា។ **ឱសារេត្វា**តិ បឋមំ សុត្តំ ឱសារេត្វា។ **បុន កថេន្តេនា**តិ បច្ឆា អត្ថំ កថេន្តេន។ **អឌ្ឍបេត្វាយេវ វា**តិ សុត្តស្ស ច អត្ថស្ស ច អន្តរា អឌ្ឍត្វា ឯវ វា។ **កថេតព្ព**ន្តិ អត្ថជាតំ កថេតព្ពំ។ **កថេន្តស្ស...បេ.... នយោ**តិ បឋមំ អត្ថំ កថេត្វា បុន សុត្តញ្ច អត្ថញ្ច សរេន ភណន្តស្ស បុន អាគតេបិ ឯសេវ នយោតិ អត្ថោ។

ឧបនិសិន្នកថាយបីតិ សមីបេ និសិន្នេន កថាយបិ។ **តេនា**តិ សង្ឃត្ថេរេន។ **វត្តំ វដ្តតី**តិ វិសេសេត្វា វត្តំ វដ្ដតិ។ **តេនា**តិ មនុស្សេហិ ជាននភិក្ខុនា។ សង្ឃត្ថេរោ ភណតិ, តុណ្ហី វា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ “បុច្ឆន្តី”តិ វុត្តេតិ យោជនា។ **អនុមោទនាទីសុបី**តិអាទិសទ្ទេន ធម្មកថាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ សង្ឃត្ថេរោ អនុជានាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ វិហារអន្តរឃរេសុ។

សជ្ឈាយន្តិ សយំ ឥស្សរេន អយនំ ឧច្ចារណំ, កេនចិ អនជ្ឈិដ្ឋោ សយំ អធិឥស្សរេន អយនំ ឧច្ចារណន្តិ អត្ថោ។ **ថេរោ**តិ សទ្ធិវិហារោ ថេរោ។ **វិស្សមិស្សាមី**តិ ខេទវិរហិតំ គមិស្សាមិ។ **អាបុច្ឆិតព្ព**ន្តិ បឋមថេរម្បិ បុន អាគតត្ថេរម្បិ អាបុច្ឆិតព្ពំ។ ឯកេន សង្ឃត្ថេរេន អនុញ្ញាតេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ញស្មី**ន្តិ អនុញ្ញាតត្ថេរតោ អញ្ញស្មឹ ថេរេតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** បុន អាគតំ ថេរំ។ **អត្តានំ សម្មនិតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ បច្ចត្តេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ “អត្តា សម្មនិតព្ពោ”តិ ។ កឹ សម្មតេន បរិសំ អនោលោកេត្វា បុច្ឆិតព្ពោតិ អាហ “បុច្ឆន្តេន បនា”តិអាទិ។

១៥៣. **មេ**តិ មយ្ហំ។ **ឥតោ**តិ បុគ្គលតោ, ឧប្បន្នោតិ សម្ពន្ធោ។ **បុរម្ហាក**ន្តិ បទស្ស បុរេ អម្ហាកន្តិ បទច្ឆេទំ កត្វា បុរេសទ្ទោ បឋមត្ថោតិ អាហ “បឋមំ អម្ហាក”ន្តិ។ **បដិកច្ចេវ**សទ្ទោ បគេវបរិយាយោ, “បឋមតរមេវា”តិ ឥមិនា តស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ភូតមេវា**តិ វិជ្ជមានមេវ, តថមេវ វា។

៨២. អធម្មកម្មបដិក្កោសនាទិកថា

១៥៤. **អធម្មកម្ម**ន្តិ អភូតកម្មំ។ **បដិក្កោសិតុ**ន្តិ ឯត្ថ កុសធាតុ អបនយនត្ថោតិ អាហ “វារេតុ”ន្តិ។ **ទិដ្ឋិ**ន្តិ លទ្ធឹ។ **តេស**ន្តិ ចតុន្នំ បញ្ចន្នំ។ **យថា**តិ យេនាការេន ភណិយមានេតិ យោជនា។ **ន សុណ**ន្តីតិ អញ្ញេ ភិក្ខូ ន សុណន្តិ។ **ថេរាធីន**ន្តិ ថេរេន អធីនំ អាពន្ធន្តិ អត្ថោ។ **ថេរាយត្ត**ន្តិ ថេរេន អាយត្តំ, ថេរស្ស សន្តកន្តិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសេ។

៨៣. បាតិមោក្ខុទ្ទេសកអជ្ឈេសនាទិកថា

១៥៥. **នវវិធញ្ហា**តិ ទិវសវសេន តិវិធំ, ការកវសេន តិវិធំ, កត្តព្ពាការវសេន តិវិធញ្ហាតិ នវកោដ្ឋាសញ្ច, នវបការញ្ច វា។ **ចតុព្ពិធ**ន្តិ “អធម្មេន វគ្គ”ន្តិអាទិកំ ចតុព្ពិធំ។ **ទុវិធ**ន្តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីវសេន ទុវិធំ។ **នវវិធ**ន្តិ ភិក្ខុបាតិមោក្ខេ បញ្ចវិធំ, ភិក្ខុនិបាតិមោក្ខេ ចតុព្ពិធន្តិ នវវិធំ។ **ឯត្ថា**តិ “យោ តត្ថ ភិក្ខុ ព្យត្តោ បដិពលោ”តិ បាឋេ។ **សុវិសទា**តិ សុដ្ឋុ ព្យត្តា, សុទ្ធា វា។ **ឯត្តកម្បី**តិ បិសទ្ទោ គរហាយំ, អធិកេ កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។

សាមន្តា អាវាសាតិ ឯត្ថ ឧបយោគត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ អាហ “សាមន្តំ អាវាស”ន្តិ។ **យោ សក្កោតី**តិ ពហូសុ នវេសុ យោ សក្កោតិ។

៨៤. បក្ខគណនាទិឧគ្គហណានុជាននកថា

១៥៦. **កតិនំ បូរណី**តិ កតិនំ តិថីនំ បូរណី។ **កោ ទិវសោ**តិ កិត្តកោ ទិវសោ។ **អយ្យាយត្ត**ន្តិ អយ្យេហិ ភិក្ខូហិ អាយត្តំ អាពន្ធំ។ **សំហរិត្វា**តិ បុន សលាកំ សំហរិត្វា។ អយំ បាឋោ កេសុចិ អដ្ឋកថាបោត្ថកេសុ នត្ថិ។ **កាលវតោ**តិ ឯត្ថ វន្តុបច្ចយោ ស្វត្ថោតិ អាហ “កាលស្សេវា”តិ។ ឯវសទ្ទោ បន សម្ភវតោ យុជ្ជិយតិ។ **បគេវា**តិ បាតោវ។

១៥៨. **សាយម្បី**តិ សាយន្ហេបិ។ បិសទ្ទេន អញ្ញម្បិ សរណកាលំ សម្បិណ្ឌេតិ។

១៥៩. **អាណាបេតុ**ន្តិ ឯត្ថ អនាណាបេតព្ពភិក្ខូ អបនេត្វា អាណាបេតព្ពភិក្ខូ ទស្សេតុំ វុត្តំ “កិញ្ចិ កម្ម”ន្តិអាទិ។ សទាកាលមេវ កិញ្ចិ កម្មំ ករោន្តោតិ យោជនា។ **ធម្មកថិកាទីសូ**តិអាទិសទ្ទេន គណវាចកាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **វារេនា**តិ បរិយាយេន។ **សម្មុញ្ជនិ**ន្តិ យដ្ឋិសម្មុញ្ជនី វា មុដ្ឋិសម្មុញ្ជនី វា។ សមំ, សុដ្ឋុ វា មុញ្ចតិ សោធេតិ ឥមាយាតិ **សម្មុញ្ជនី**, តាលុជោ បឋមោ។ **តម្បី**តិ សាខាភង្គម្បិ។

១៦០. វុត្តនយេនេវាតិ សម្មជ្ជនេ វុត្តនយេនេវ។ **បុន អាហរិតព្ពានី**តិ សង្ឃិកាវាសំ អាសនានិ បុន អាហរិតព្ពានិ។ **តដ្ដិកាយោបី**តិ វេណុអាទិមយា តដ្ដិកាយោបិ។

១៦១. កបល្លិកា វាតិ កបាលេសុ បរិយាបន្នា បទីបកបាលា វា។ **តន្តិ** តេលាទឹ។ **បរិយេសិតព្ពានី**តិ អនវជ្ជបរិយេសនេន បរិយេសិតព្ពានិ។

៨៦. ទិសំគមិកាទិវត្តុកថា

១៦៣. សំគហេតព្ពោតិអាទីនំ ចតុន្នំ កិរិយាបទានំ វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ “សំគហេតព្ពោ”តិអាទិ។ សំគហសទ្ទស្ស សង្ខេបគហណេសុបិ វត្តនតោ តជ “អនុគ្គហេត្វេ”តិ ទស្សេតុំ បាឡិយំ វុត្តំ “អនុគ្គហេតព្ពោ”តិ។ តេន វុត្តំ “តថាករណវសេនា”តិ។ **ឧបលាបេតព្ពោ**តិ សង្ឃេន ពហុស្សុតោ ភិក្ខុ ភិក្ខូហិ ឧបគន្ត្វា លាបេតព្ពោ កថាបេតព្ពោ។ **ឧបដ្ឋាបេតព្ពោ**តិ សង្ឃេន ពហុស្សុតោ ភិក្ខុ ភិក្ខូហិ ឧប អច្ចនេន បូជនេន ឋាបេតព្ពោ។ “សព្ពេសំ ទុក្កដ”ន្តិ វត្វា តទេវ សមត្ថេតុំ វុត្តំ “តជ នេវ ថេរា, ន ទហរា មុច្ចន្តី”តិ។ **តេនា**តិ ពហុស្សុតេន ភិក្ខុនា។ **ឯវម្បិ សតី**តិ ឯវំ អសាទិយនេបិ សតិ។ **សាយំ បាត**ន្តិ សាយញ្ច បាតោ ច សាយំបាតំ។ **ឧបដ្ឋាន**ន្តិ ឧបដ្ឋានដ្ឋានំ, ឧបដ្ឋានត្ថាយ វា។ **តេនា**តិ ពហុស្សុតេន ភិក្ខុនា។ **តេស**ន្តិ មហាថេរានំ។ **អស្សា**តិ ពហុស្សុតស្ស ភិក្ខុនោ។ **សទ្ធិចរា**តិ អត្តនា សទ្ធិំ ចរន្តីតិ សទ្ធិចរា។ **អថាបី**តិ យទិបិ។ ឯកោ វា វត្តសម្បន្នោ វទតីតិ យោជនា។ ឯសោ ច អហញ្ចាតិ **មយំ**។ នាមតុម្ហអម្ហសទ្ទេសុ ហិ ឯកសេសេន កត្តព្ពេសុ បរោវ គហេតព្ពោ។ វិហរន្តូតិ វទន្តីតិ យោជនា។

សោ អាវាសោ គន្តព្ពោតិ ឯត្ថ កិមត្ថាយ គន្តព្ពោ, កឹ អនុទិវសំ គន្តព្ពោតិ អាហ “ឧបោសថករណត្ថាយ អន្វទ្ធមាសំ គន្តព្ពោ”តិ។ **សោ ច ខោ**តិ អាវាសោ។ **ឧតុវស្សេយេវា**តិ ហេមន្តគិម្ហេយេវ។ ឧតុវស្សេយេវ គន្តព្ពោតិ អត្ថស្ស ញាតព្ពភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “វស្សានេ បនា”តិអាទិ។ **យ**ន្តិ កម្មំ។ **តត្ថា**តិ “វស្សំ វសន្តី”តិអាទិវចនេ។ **សោ**តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសកោ ភិក្ខុ។ **អញ្ញស្មិ**ន្តិ អបរស្មិំ បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេ។ **មាសទ្វយ**ន្តិ សាវណមាសបុណ្ណមិតោ យាវ អស្សយុជបុណ្ណមី, តាវ មាសទ្វយំ វសិតព្ពំ។ ឥទំ បុរិមវស្សំ ឧបគន្ត្វា បច្ឆិមិកាយ បក្កមនាទឹ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ បច្ឆិមិកំ ឧបគន្ត្វា អនន្តរមេវ បក្កមនាទឹ ករោតិ, មាសត្តយម្បិ វសិតព្ពំ។

៨៧. បារិសុទ្ធិទានកថា

១៦៤. យេន កេនចិ អង្គបច្ចង្គេន វិញ្ញាបេតីតិ បដិវចនំ និច្ឆារេតុមសក្កោន្តោ យេន កេនចិ អង្គបច្ចង្គេន វិញ្ញាបេតិ។ **ឧភយថា**តិ ឧភយេហិ កាយវាចាសង្ខាតេហិ អាការេហិ។ កាយវាចាហិ វិញ្ញាបេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពេ**តិ អខិលា គិលានា។ **ហត្ថបាសេ**តិ សង្ឃស្ស ហត្ថបាសម្ហិ។ **សចេ ទូរេ ហោន្តី**តិ សចេ ពហូ គិលានា អញ្ញមញ្ញំ ទូរេ ហោន្តិ។ **តំ ទិវស**ន្តិ តស្មិំ សង្ឃអប្បហោនកទិវសេ។

តត្ថេវ បក្កមតីតិ ឯត្ថ និស្សក្កត្ថេ ថបច្ចយោតិ អាហ “តតោវា”តិ, បារិសុទ្ធិហារដ្ឋានតោ ឯវាតិ អត្ថោ។ “គច្ឆតី”តិ ឥមិនា កមុធាតុយា បទវិក្ខេបត្ថំ ទស្សេតិ, “កត្ថចី”តិ ឥមិនា តស្ស កម្មំ។ **សាមណេរោ បដិជានាតី**តិអាទីសុ បដិជាននាការត្ថស្ស ឥតិសទ្ទស្ស លោបភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “សាមណេរោ អហ”ន្តិ ឯវំ បដិជានាតី”តិអាទិ។ **ភូតំយេវា**តិ វិជ្ជមានំយេវ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ “សិក្ខំ បច្ចក្ខាតកោ បដិជានាតី”តិអាទីសុ។

សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន ចតុន្នំ ភិក្ខូនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ “សង្ឃប្បត្តោ វិព្ភមតី”តិអាទីសុ។ **ឯត្ថា**តិ បារិសុទ្ធិហរណេ។ **ពហូនម្បី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទេន ឯកេន ឯកស្សាបិ, ពហូហិ ឯកស្សាបិ, ពហូហិ ពហូនម្បិ អាហដា បារិសុទ្ធិ អាហដាវ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **សោ**តិ បារិសុទ្ធិហារកោ ភិក្ខុ។ **យេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **តស្សេវា**តិ បារិសុទ្ធិហារកស្សេវ។ **ឥតរា បនា**តិ ឥតរេសំ បារិសុទ្ធិ បន។ **ពិឡាលសង្ខលិកា**តិ ឯត្ថ **ពិឡាលោ**តិ អាខុភុជោ។ សោ ហិ ពិឡាសយំ អាខុំ គណ្ហិតុំ អលតិ សមត្ថេតីតិ ពិឡាលោតិ វុច្ចតិ។ **សង្ខលិកា**តិ ឯតំ សត្ថានំ ពន្ធនូបករណវិសេសស្ស នាមំ។ ពិឡាលស្ស សង្ខលិកា តេន សម្ពន្ធសម្ពន្ធិភាវេន សម្ពន្ធត្តាតិ ពិឡាលសង្ខលិកា។ ឥទំ ឧបលក្ខណមត្តំ យេសំ កេសញ្ចិ សង្ខលិកាយ គហេតព្ពត្តា។ តាយ សទិសា ពិឡាលសង្ខលិកា បារិសុទ្ធីតិ អត្ថោ។ ឥទំ បនេត្ថ ឱបម្មសំសន្ទនំ – យថា សង្ខលិកាយ បឋមំ វលយំ ទុតិយំយេវ វលយំ បាបុណាតិ, ន តតិយំ, ឯវមេវ បឋមំ ទិន្នា បារិសុទ្ធិ ទុតិយមេវ បាបុណាតិ, ន តតិយន្តិ។

អាគន្ត្វាតិ សង្ឃស្ស ហត្ថបាសំ អាគន្ត្វា។ បាឡិយំ **សុត្តោ ន អារោចេតី**តិអាទីសុ ហេត្វត្ថេ បច្ចត្តវចនំ។ សុត្តេន នារោចេតីតិ ហិ អត្ថោ។ **បារិសុទ្ធិហារកស្ស អនាបត្តី**តិ ឯត្ថ អាបត្តីតិ អន្វយត្ថំ អត្ថាបត្តិតោ

ទស្សេន្តោ អាហ "សចេ…បេ… អាបជ្ជតី"តិ។ **អស្សាតិ** ភិក្ខុស្ស។ **ឧភិន្នម្បីតិ** បារិសុទ្ធិទាយកស្ស, តំហារកស្ស ចាតិ ឧភិន្នម្បិ។

៨៨. ឆន្ទទានកថា

១៦៥. ឆន្ទទានេបិ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ឧបោសថោ កតោ ហោតីតិ** បារិសុទ្ធិទាយកស្ស ច សង្ឃស្ស ច ឧបោសថោ កតោ ហោតិ។ **អញ្ញន្តិ** ឧបោសថកម្មតោ អញ្ញំ។ យំ បន កម្មន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កម្មម្បីតិ** ឧបោសថកម្មតោ អញ្ញំ កម្មម្បិ។ ឯត្ថ ច តទហុបោសថេ អត្តនោ ច សង្ឃស្ស ច សចេ ឧបោសថកម្មំ ហោតិ, បារិសុទ្ធិយេវ ទាតព្ពា។ អថ អញ្ញំ កម្មំ ហោតិ, ឆន្ទោយេវ ទាតព្ពោ។ យទិ ឧបោសថកម្មញ្ច អញ្ញកម្មញ្ច ហោតិ, បារិសុទ្ធិ ច ឆន្ទោ ច ទាតព្ពោ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ "តទហុបោសថេ បារិសុទ្ធឹ ទេន្តេន ឆន្ទម្បិ ទាតុ"ន្តិ។ **សីមាយ វាតិ** ពទ្ធសីមាយ វា។ **អច្ឆិតុន្តិ** ឧបវេសិតុំ។ "អាស ឧបវេសនេ"តិ ហិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ សការន្តធាតុ) វុត្តំ។ **សាមគ្គី វាតិ** កាយសាមគ្គី វា។

១៦៧. **សរតិបិ ឧបោសថំ, នបិ សរតីតិ** ឯត្ថ បិសទ្ទស្ស អនិយមវិកប្បត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "ឯកទា សរតិ, ឯកទា ន សរតី"តិ។ "ឯកន្ត"ន្តិ ឥមិនា **នេវ សរតីតិ** ឯត្ថ ឯវសទ្ទស្ស សន្និដ្ឋានត្ថំ ទស្សេតិ។ **កម្មំ ន កោបេតីតិ** សម្មតិលទ្ធោបិ អលទ្ធោបិ ឧម្មត្តកោ កម្មំ ន កោបេតិ។

៨១. សង្ឃុបោសថាទិកថា

១៦៨. "សម្មជ្ជិត្វា"តិ បទមបេក្ខិត្វា **សោ ទេសោតិ** ឯត្ថ "ឧបយោគត្ថេ បច្ចត្តវចន"ន្តិ វុត្តំ។ **ឯតន្តិ** "សោ ទេសោ សម្មជ្ជិតព្ពោ"តិអាទិវចនំ។ **តេនាតិ** តេន ហេតុនា។ អដ្ឋកថាចរិយា "សម្មជ្ជនី…បេ… វុច្ចតិ" ឥតិ អាហូតិ យោជនា។

សម្មជ្ជនីតិ សម្មជ្ជនករណំ។ **បទីបោតិ** បទីបុជ្ជលនំ។ **ឧទកន្តិ** ឧទកដ្ឋបនំ។ **អាសនេនាតិ** អាសន បញ្ញាបនេន។ "ឥតី"តិ អជ្ឈាហរិតព្ពំ។ **ឧបោសថស្សាតិ** នវវិធស្ស ឧបោសថស្ស បុព្ពករណន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតានីតិ** ចត្តារិ កម្មានិ។ **វុច្ចតីតិ** កថិយតិ។ ឥទំ "ឯតានី"តិ កម្មស្ស ច "បុព្ពករណ"ន្តិ អាការស្ស ច អភេទត្តា អាសន្នំ អាការមបេក្ខិត្វា ឯកវចនវសេន វុត្តំ។ "អក្ខាតានី"តិ ឥទំ បន "ឥមានិ ចត្តារី"តិ កម្មមបេក្ខិត្វា ពហុវចនវសេន វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

ឆន្ទបារិសុទ្ធិឧតុក្ខានន្តិ ឆន្ទក្ខានញ្ច បារិសុទ្ធិក្ខានញ្ច ឧតុក្ខានញ្ច។ **ភិក្ខុគណនាតិ** ភិក្ខូ គណេត្វា អក្ខានំ។ **ឱវាទោតិ** ភិក្ខុនីហិ យាចិតស្ស ឱវាទស្ស អក្ខានំ។ **ឯតានីតិ** ឯតានិ បញ្ច។ **បុព្ពករណតោ បច្ឆាតិ** បុព្ពករណស្ស ករណតោ បច្ឆា។ ឯត្ថ ច "បុព្ពករណតោ បច្ឆា កត្តព្ពានី"តិ ឥទំ កត្តព្ពាការស្សេវ វិសេសនំ, ន អត្ថស្ស។ អយំ បន វិសេសោ – សង្ឃសន្និបាតតោ បុព្ពភាគេ កត្តព្ពត្តា **បុព្ពករណំ** នាម, ឧបោសថករណតោ បុព្ពភាគេ កត្តព្ពត្តា **បុព្ពកិច្ចំ** នាមាតិ។

ឧបោសថោតិ ឧបោសថទិវសោ។ **យាវតិកា ច ភិក្ខូតិ** យត្តកា ភិក្ខូ។ **កម្មបត្តាតិ** ឧបោសថកម្មស្ស បត្តា យុត្តា អនុរូបា។ តាវតិកា ភិក្ខូ ហត្ថបាសំ អវិជហិត្វា ឯកសីមាយំ ឋិតា ច ហោន្តីតិ យោជនា។ **សភាគាបត្តិយោតិ** វត្ថុសភាគា អាបត្តិយោ។ **វជ្ជនីយាតិ** វជ្ជេតព្ពា។ **បុគ្គលាតិ** គហដ្ឋាទិបុគ្គលា។ **តស្មិន្តិ** តស្មឹ ឧបោសថសីមមាឡកេ។ ឯតានិ ចត្តារីតិ បាឋសេសោ។

អាគតេហិ តេហិ ភិក្ខូហីតិ យោជនា។ **បន្នរសោបីតិ** បិសទ្ទេន ន កេវលំ បាឡិយំ អាគតនយេនេវ អធិដ្ឋាតុំ វដ្ដតិ, អថ ខោ "អជ្ជ មេ ឧបោសថោ បន្នរសោ"តិបីតិ ទស្សេតិ។

៨២. អាបត្តិបដិកម្មវិធិកថា

១៦៩. ភគវតា…បេ… កាតព្ពោតិ ឥទំ វេទិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ "យស្ស សិយា អាបត្តីតិអាទិវចនេនេវ ចា"តិអាទិហេតុត្ថយេន "ន សាបត្តិកេន ឧបោសថោ កាតព្ពោ"តិ យថាវុត្តំ អបញ្ញត្តម្បិ អត្ថតោ សិទ្ធមេវាតិ ទស្សេតិ។ ហេតុត្ថយំ "វេទិតព្ព"ន្តិ បទេន យោជេតព្ពំ។ **ចុល្លច្ចយាទីសូតិ** អាទិសទ្ទេន បាចិត្តិយបាដិទេសនីយទុក្កដទុព្ភាសិតាបត្តិយោ សង្គណ្ហាតិ។ **"តំ បដិទេសេមី"តិ** ឥទំ សុវុត្តមេវ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** អាបត្តឹ។ **តុម្ហមូលេតិ** តុម្ហំ សន្តិកេ។ និគ្គហិតលោបញ្ចិ វាក្យមេវ, ន សមាសោ។ "តុម្ហ" ឥតិ ច "តុយ្ហ" ឥតិ ច នវកត្ថេរានំ

វត្តព្ពាការទស្សនមត្តមេវ, ន ឥច្ឆិតត្ថវិបត្តិទស្សនំ។ **វុត្តម្បី**តិ បិសទ្ទេន ន កេវលំ បាឡិនយេនេវ សុវុត្តំ, ឥមិនា នយេនបិ សុវុត្តន្តិ ទស្សេតិ។ "បស្សសី"តិ ឥទញ្ច វត្តព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ វត្តព្ពាការំ បន សុវិញ្ញេយ្យំ។ "អាម បស្សាមី"តិ ឥទំ បន សុវុត្តមេវ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តម្បី**តិ បិសទ្ទោ បាឡិនយំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **អាយតឹ សំវរេយ្យាសី**តិ ឯត្ថ បន វត្តព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ គរូសុ ពហុវចនស្ស កត្តព្ពត្តា វុត្តំ "សំវរេយ្យាថា"តិ។ ឯវំ វុត្តេន អាបត្តិទេសកេនាតិ សម្ពន្ធោ។

តត្រាតិ "យទា និព្ពេមតិកោ"តិ បាឋេ។ សូវិយេ មេយច្ឆន្ទេ សតីតិ យោជនា។ តេន ភិក្ខុនា វត្តព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ, **វត្ថុំ កិត្តេត្វា**តិ ភោជនសង្ខាតំ វត្ថុំ កិត្តេត្វា។ **តា**តិ អាបត្តិយោ។

សភាគា អាបត្តីតិ ឯត្ថ ទ្វីសុ វត្ថុសភាគអាបត្តិសភាគាសុ វត្ថុសភាគាវ អធិប្បេតាតិ ទស្សេន្តោ អាហ "យំ ទ្វេបិ ជនា"តិអាទិ។ យំ អាបត្តិន្តិ សម្ពន្ធោ។ សមានោ ភាគោ ឯតាសន្តិ **សភាគា។ ទេសេតុំ វដ្ដតី**តិ អាបត្តិសភាគាបិ វត្ថុវិសភាគត្តា ទេសេតុំ វដ្ដតិ។ **សុទេសិតាវា**តិ អាបត្តិតោ ភិក្ខុ វុដ្ឋាតិយេវាតិ អធិប្បាយោ។ អញ្ញំ ទុក្កដន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បន**សទ្ទោ គរហត្ថជោតកោ សុទេសិតាយ គរហាការេន បវត្តត្តា។ កិញ្ចាបិ សុទេសិតាវ, បន ឥថាបីតិ យោជនា។ **តន្តិ** ទុក្កដំ។ **នានាវត្ថុកន្តិ** ទេសនាបដិគ្គហណវសេន នានាវត្ថុកំ។

១៧០. សភាគោយេវ វត្តព្ពោ, ន វិសភាគោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តស្សា**តិ វិសភាគស្ស។ **ឥតោ**តិ សង្ឃសន្និបាតតោ។

៩៥. អនាបត្តិបន្នរសកាទិកថា

១៧២. **តេ ន ជានីសូ**តិ ឯត្ថ ជាននាការទស្សនត្ថំ "សីមំ ឱក្កន្តាតិ វា ឱក្កមន្តីតិ វា"តិ វុត្តំ។ **ឱក្កន្តាតិ វា**តិ បវិសិត្វ ឥតិ វា។ **តេសន្តិ** ចតុន្នំ វា អតិរេកានំ វា ភិក្ខូនំ។ **វគ្គា សមគ្គសញ្ញិនោ**តិ ឯត្ថ កស្មា វគ្គា, កស្មា សមគ្គសញ្ញិនោតិ អាហ "តេស"ន្តិអាទិ។ តត្ថ **តេសន្តិ** អញ្ញេសំ ភិក្ខូនំ។ **សីមំ ឱក្កន្តត្តា**តិ សីមំ បវិសិតត្តា, វគ្គា ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ សមគ្គោ ឥតិ សញ្ញា សមគ្គសញ្ញា, សា ឯតេសមត្ថីតិ **សមគ្គសញ្ញិនោ**។

១៧៥. **កុក្កុច្ចបកតា**តិ បទស្ស "ឥច្ឆាបកតោ"តិ បទេន សមានភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "យថា"តិអាទិ។ **បុព្ពភាគេ**តិ ឧបោសថកម្មតោ បុព្ពភាគេ។ **សន្និដ្ឋានំ កត្វាបី**តិ កប្បតេវាតិ សន្និដ្ឋានំ កត្វាបិ។ "អភិភូតា"តិ ឥមិនា **បកតា**តិ ឯត្ថ បបុព្ពករធាតុយា ឧបសគ្គវសេន អភិភវនត្ថំ ទស្សេតិ។

១៧៦. យថា ហេដ្ឋា វគ្គាវគ្គសញ្ញីបន្នរសកាទីសុ ទុក្កដំ វុត្តំ, ឯវមកត្វា កស្មា "ថុល្លច្ចយ"ន្តិ អាហ "អកុសលពលវតាយា"តិ។

១០០. សីមោក្កន្តិកបេយ្យាលកថា

១៧៧. អាវាសិកេនអាគន្តុកបេយ្យាលេ សព្ពំ វេទិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ វេទិតព្ពាការំ សហ ឧបមាយ ទស្សេន្តោ អាហ "យថា"តិអាទិ។ អាគន្តុកេនអាវាសិកបេយ្យាលេ បន អានេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បុរិមបេយ្យាលេ**តិ អាវាសិកេនអាគន្តុកបេយ្យាលេ។ អាគន្តុកេនអាគន្តុកបេយ្យាលេ បន យោជេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ ឯត្ថ ច **បេយ្យាលន្តិ** សទិសនយស្ស ច គំជាននញាណស្ស ច បាតព្ពំ រក្ខនំ **បេយ្យំ**, បេយ្យំ, បេយ្យេ វា, បេយ្យាយ វា អលតិ សមត្ថេតីតិ បេយ្យាលន្តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។

១៧៨. អាវាសិកានំ ចាតុទ្ទសោ ហុត្វា កស្មា អាគន្តុកានំ បន្នរសោតិ អាហ "យេស"ន្តិអាទិ ។ តត្ថ **យេសន្តិ** អាគន្តុកានំ។ **តិរោរដ្ឋតោ**តិ អាវាសិកានំ រដ្ឋស្ស អញ្ញរដ្ឋតោ។ **តិរោជនបទតោ**តិ ឯករដ្ឋេបិ អញ្ញជនបទតោ។ **ចាតុទ្ទសិកំ អកំសូ**តិ សញ្ញានានត្តវសេន ចាតុទ្ទសិកំ អកំសុ។ **អនុវត្តិតព្ពន្តិ** អនុមតី វត្តិតព្ពំ។ **ន បដិក្កោសិតព្ពន្តិ** "ន ចាតុទ្ទសោ"តិ វត្វា ន វារិតព្ពំ។ **ន អកាមា**តិ ឯត្ថ កមុធាតុ ឥច្ឆត្ថោ, ករណត្ថេ ច និស្សក្កវចនន្តិ អាហ "ន អនិច្ឆាយ ទាតព្ពា"តិ។

១០១. លិង្គាទិទស្សនកថា

១៧៩. "អាវាសិកានំ អាការ"ន្តិ ឥមិនា **អាវាសិកាការ**ន្តិ បទស្ស ឆដ្ឋីសមាសំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ "អាវាសិកលិង្គ"ន្តិអាទីសុ។ **យេនា**តិ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទិនា, គណ្ឋតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសន្តិ** អាវាសិកានំ។ **អាចារសណ្ឋាន**ន្តិ អាចារសណ្ឋិតឹ។ សោ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទិកោ **អាការោ** នាមាតិ យោជនា។ **យន្តិ** សុ

បញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទី, គមយតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ។ លីនេ អាវាសិកេតិ សម្ពន្ធោ។ តំ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទិ **លិង្គំ** នាមាតិ យោជនា។ “អទិស្សមានេ”តិ ឥមិនា លីនេតិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ “ជានាបេតី”តិ ឥមិនា **គមយតី**តិ បទស្ស ញាណត្ថំ ទស្សេតិ។ **យ**ន្តិ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទី។ **តេ**តិ អាវាសិកា។ តំ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទិ **និមិត្តំ** នាមាតិ យោជនា។ **យេនា**តិ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទិនា។ **តេ**តិ អាវាសិកា ឧទ្ទិសិយន្តិ, សោ សុបញ្ញត្តមញ្ចបីឋាទិកោ **ឧទ្ទេសោ** នាមាតិ យោជនា។ ឥមេហិ បទេហិ អាកិរិយន្តិ បកាសិយន្តិ ឯតេនាតិ **អាការោ**, លីនេ គមយតិ ពោធេតីតិ **លិង្គំ**។ និមិយន្តិ បរិច្ឆិជ្ជ ញាយន្តិ ឯតេនាតិ **និមិត្តំ**, ឧទ្ទិសិយន្តិ អបទិសិយន្តិ ឯតេនាតិ **ឧទ្ទេសោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **សព្ពមេត**ន្តិ “អាវាសិកាការ”ន្តិអាទិ ឯតំ សព្ពំ។ **យថាយោគ**ន្តិ បាឡិយំ យោគានុរូបំ។ **តត្ថា**តិ អាគន្តុកាការាទីសុ។ “អម្ហាកំ ឥទ”ន្តិ ន ញាតព្ពន្តិ អញ្ញាតំ, តទេវ **អញ្ញាតកំ**, និសីទនាទិ។ “អម្ហាកំ ឥទ”ន្តិ អជាននំ នាម អត្តនោ អសន្តកត្តា, អញ្ញេសមេវ សន្តកត្តា ហោតីតិ អាហ “អញ្ញេសំ សន្តក”ន្តិ។ **ឧទកនិស្សេក**ន្តិ សិញ្ចនវិរហិតំ ឧទកំ។ **ពហុវចនស្សា**តិ “ធោតាន”ន្តិ ឯត្ថ ឆដ្ឋីពហុវចនស្ស។ **ឯកវចន**ន្តិ “ធោតស្សា”តិ ឯកវចនំ ។ បច្ឆិមបាឋេ មលំ ធុនាតិ អនេនាតិ **ធោតំ**, ធោតញ្ច តំ ឧទកញ្ចេតិ **ធោតឧទកំ**, តមេវ និស្សេកំ ធោតឧទកនិស្សេកំ។

១៨០. សមានសំវាសកទិដ្ឋីន្តិ បទស្ស ឥតិលោបសមាសំ ទស្សេន្តោ អាហ “សមានសំវាសកា ឯតេតិ ទិដ្ឋី”ន្តិ។ **ឯតេ**តិ អាវាសិកា ភិក្ខូ។ “លទ្ធិ”ន្តិ ឥមិនា **ន បុច្ឆន្តី**តិ បទស្ស កម្មំ ទស្សេតិ។ **នានាសំវាសកភាវ**ន្តិ តេសំ លទ្ធិនានាសំវាសកភាវំ។ “មទ្ទិតុ”ន្តិ ឥមិនា **នាភិវិតរន្តី**តិ ឯត្ថ អភិសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ “អភិភវិតុ”ន្តិ ឥមិនា ច តទេវត្ថំ ទស្សេតិ។ នានាសំវាសកភាវស្ស មទ្ទនំ នាម លទ្ធិនិស្សជ្ជាបនន្តិ អាហ “តំ ទិដ្ឋឹ ន និស្សជ្ជាបេន្តី”តិ។

១០៣. នគន្តព្ពគន្តព្ពវារកថា

១៨១. សភិក្ខុកាតិ បទស្ស សំវិជ្ជន្តិ ភិក្ខូ ឯតស្មិមាវាសេតិ សភិក្ខុកោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មឹ អាវាសេ”តិអាទិ។ **យ**ន្តិ អាវាសំ។ **តទហេវា**តិ តទហុបោសថេ ឯវ។ ឥមិនា សចេ សក្កោតិ, តទហេវ គន្តុំ, សោ គន្តព្ពោតិ ទស្សេតិ។ “អកត្វា”តិ ឥមិនា កត្វា បន គន្តព្ពោតិ ទស្សេតិ។ **“អញ្ញត្រា”**តិ និបាតោ “វិនា”តិ និបាតស្ស បរិយាយោតិ អាហ “វិនា”តិ។ អត្តចតុត្ថេន វា អត្តបញ្ចមេន វា សង្ឃេន គន្តុំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ ឯត្ថ ច **“អត្តចតុត្ថេន វា”**តិ ឥទំ ឧបោសថកម្មំ សន្ធាយ វុត្តំ។ “អត្តបញ្ចមេន វា”តិ ឥទំ បវារណាកម្មំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **វិហារេ**តិ វិហារសីមាយ មហាសីមាយន្តិ អត្ថោ។ ឥទញ្ហិ វិហារសីមានំ អភេទេន វុត្តំ។ **សីមាបី**តិ ខណ្ឌសីមាបិ។ **ន គន្តព្ពា**តិ សង្ឃស្ស គរុកត្តា ន គន្តព្ពា។ **ឯត្ថា**តិ ខណ្ឌសីមាទីសុ។ **តស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **គន្តុំ វដ្ដតី**តិ គណុបោសថដ្ឋានតោ គន្តុំ វដ្ដតិ, សង្ឃុបោសថដ្ឋានតោ បន ន វដ្ដតិយេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ វិស្សជ្ជឧបោសថា អាវាសាបិ អញ្ញំ គន្តុំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ **អារញ្ញកេនាបី**តិ អរញ្ញេ ឯកកេន និវាសេនបិ។ **តត្ថា**តិ អញ្ញវិហារេ។ **ឧបោសថ**ន្តិ សង្ឃុបោសថញ្ច គណុបោសថញ្ច។

១៨២. យន្តិ អាវាសំ។ **តត្ថា**តិ តំ អាវាសំ។ គន្តុំ សក្កោមិ ឥតិ ជានេយ្យាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ អាវាសេ។ ឥមិនា នេវ កតោតិ សម្ពន្ធោ។ នេវ កតោ ភវិស្សតិ ឥតិ ជានេយ្យាតិ យោជនា។

១០៥. វជ្ជនីយបុគ្គលសន្ទស្សនកថា

១៨៣. ហត្ថបាសូបគមនមេវាតិ ឧបោសថសង្ឃាទីនំ ហត្ថបាសស្ស ឧបគមនមេវ។ ឥទំ បារិវាសិយបារិសុទ្ធិទានំ នាម ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ បារិវាសិយបារិសុទ្ធិទានស្ស។ **អនុបោសថេ**តិ ឯត្ថ អការស្ស អញ្ញត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញស្មឹ ទិវសេ”តិ។ តត្ថ **អញ្ញស្មិ**ន្តិ ទ្វីហិ ឧបោសថេហិ អញ្ញស្មឹ។ យា សង្ឃសាមគ្គី ករិយតិ, តថារូបិន្តិ យោជនា។ **កោសម្ពកភិក្ខូន**ន្តិ កោសម្ពិយំ និវាសីនំ ភិក្ខូនំ។ សាមគ្គី វិយ យា សាមគ្គីតិ យោជនា។ “បបេត្វា”តិ ឥមិនា **អញ្ញត្រា**តិ និបាតស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **យេ បនា**តិ ភិក្ខូ បន សមគ្គា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបោសថេយេវា**តិ ឧបោសថទិវសេយេវ។

ឥតិ ឧបោសថក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៣. វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកំ

១០៧. វស្សូបនាយិកានុជាននកថា

១៨៤. វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកេ “អននុញ្ញាតោ”តិ ឥមិនា **អបញ្ញត្តោ**តិ ឯត្ថ ញាធាតុយា អនុជាននត្ថំ ទស្សេតិ, “អសំវិហិតោ”តិ ឥមិនា ញាធាតុយា ឋបនត្ថំ។ **តេជា**តិ តេ ឥជ។ **ឥជ**សទ្ទោ សាសនញ្ច លោកញ្ច ទេសញ្ច បទបូរណញ្ច ឧបាទាយ វត្តតិ, ឥជ បន បទបូរណេតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥជសទ្ទោ និបាតមត្តោ”តិ។ សំហននំ **សង្ឃាតោ,** វិនាសោតិ អត្ថោ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេតិ “វិនាស”ន្តិ ឥមិនា។ **សកុន្តក**សទ្ទោ សកុណបរិយាយោតិ អាហ “សកុណា”តិ។ **សកុណា**តិ ច វិហង្គមា។ តេ ហិ អាកាសេ គន្តុំ សក្កោន្តីតិ សកុណាតិ វុច្ចន្តិ។ **សំកសាយិស្សន្តី**តិ ឯត្ថ “សំ កសេ អច្ឆនេ”តិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ សការន្តធាតុ) វុត្តត្តា សំបុព្ពោ កសេធាតុ អច្ឆនត្ថោតិ អាហ “វសិស្សន្តី”តិ។ ឯការន្តោយំ ធាតុ។ **និពទ្ធវាស**ន្តិ និច្ចវាសំ។ **វស្សាននាមកេ**តិ វស្សានឧតុនាមកេ។ វស្សានស្ស ចតុមាសត្តា “តេមាសេ”តិ វុត្តំ។ **វស្សូបនាយិកា**តិ ឯត្ថ នីធាតុ គមនត្ថោតិ អាហ “វស្សូបគមនានី”តិ។ **អបរជ្ជុ**តិ បុណ្ណមិតោ អបរំ អហន្តិ អបរជ្ជុ, អហត្ថេ ជ្ជុបច្ចយោ, អត្ថតោ បាដិបទទិវសោ។ អយំ អបរជ្ជុសទ្ទោ បឋមន្តនិបាតោ។ **អស្សា**តិ អាសឡ្ហីបុណ្ណមិយា។ អសមានាធិករណវិសយោ ពាហិរត្ថសមាសោយំ, អតិក្កន្តាយ សតិយាតិ យោជនា។ **អបរស្មិំ ទិវសេ**តិ បាដិបទទិវសេ។ **អស្សា**តិ សាវណមាសបុណ្ណមិយា។ **តស្មា**តិ យស្មា ច អបរជ្ជុគតា, យស្មា ច មាសគតា, តស្មា។ “អនន្តរេ បាដិបទទិវសេ”តិ ឥមិនា បាឡិយំ អបរជ្ជុគតាយ អាសឡ្ហិយា អនន្តរេ បាដិបទទិវសេ បុរិមិកា ឧបគន្តព្ពាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អាសឡ្ហិយា**តិ អាសឡ្ហីបុណ្ណមិយា។ បច្ឆិមនយេបិ មាសគតាយ អាសឡ្ហិយា អនន្តរេ បាដិបទទិវសេ បច្ឆិមិកា ឧបគន្តព្ពាតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ **អាសឡ្ហិយា**តិ អាសឡ្ហីបុណ្ណមិយា សមីបេ បវត្តត្តា អាសឡ្ហីសង្ខាតាយ សាវណបុណ្ណមិយាតិ អត្ថោ។ បាដិបទទិវសេយេវ វស្សំ ឧបគន្តព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សកីវា**តិអាទីសុ វាសទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។ **និច្ឆារេត្វា**តិ និច្ចារេត្វា, ឧច្ចារេត្វាតិ អត្ថោ។ អផុដ្ឋក្ខរសញ្ញោគេហិ បរោ ក្វចិ ផុដ្ឋត្តមាបជ្ជតិ “និក្ខមតី”តិអាទីសុ វិយ។ តស្មា បរស្ស ចការស្ស ឆការំ កត្វា “និច្ឆារេត្វា”តិ វុត្តំ។

១០៨. វស្សានេចារិកាបដិក្ខេបាទិកថា

១៨៥. **អាបត្តិ វេទិតព្ពា**តិ អនបេក្ខគមនេន ឧបចារាតិក្កមេ សាបេក្ខគមនេន អញ្ញត្ថ អរុណុដ្ឋាបនេ អាបត្តិ វេទិតព្ពា។ **វិហារគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា**តិ ឯត្ថ វស្សូបនាយិកទិវសេ វស្សំ អនុបគន្តុកាមតាចិត្តេន វិហារំ អតិក្កមេយ្យ, វិហារគណនាយ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “សចេ ហី”តិអាទិ។ **តំ ទិវស**ន្តិ តស្មិំ វស្សូបគមនទិវសេ។ **សតំ អាបត្តិយោ**តិ ឯត្ថ **សត**ន្តិ សង្ខ្យាបធានត្តា ឯកវចនន្តិ សទ្ទសត្ថេសុ វុត្តំ ។ **ឯកា ឯវ អាបត្តី**តិ អត្តនោ វិហារស្ស អតិក្កមនេយេវ ឯកា ឯវ អាបត្តិ។ កេនចិ អន្តរាយេន អនុបគតេនាតិ សម្ពន្ធោ។

វស្សនាមោ ឥមស្សត្ថីតិ **វស្សោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “វស្សនាមក”ន្តិ។ “បឋមំ មាស”ន្តិ ឥមិនា អញ្ញបទស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **បឋមំ មាស**ន្តិ ចតូសុ វស្សមាសេសុ បឋមំ មាសំ។ **ឧក្កឌ្ឍិតុកាមោ**តិ ឧបរិកឌ្ឍិតុកាមោ។ **អាសឡ្ហីមាសមេវ,** ន សាវណមាសន្តិ អត្ថោ។ **ជុណ្ហ**សទ្ទោ ចន្ទបភាយុត្តោ មាសោតិ អាហ “មាសេ”តិ។ ចន្ទបភាយុត្តោ មាសោតិ អាហ “មាសេ”តិ។ ចន្ទបភាយុត្តោ ហិ មាសោ ជោតតិ ទិប្បតីតិ **ជុណ្ហោ**តិ វុច្ចតិ។ តស្មា “មាសេ”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ បុណ្ណមិយុត្តោ មាសោវ គហេតព្ពោ។ **កាចិ បរិហានិនាមា**តិ កិញ្ចិ សីលាទីនំ ហាយនំ នាម។ **អញ្ញស្មិម្បី**តិ វស្សូបគមនតោ អញ្ញស្មិម្បិ។ **ធម្មិកេ**តិ ធម្មេន យុត្តេ។

១០៩. សត្តាហករណីយានុជាននកថា

១៨៧. សត្តាហករណីយេសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “សត្តាហករណីយេនា”តិ បទស្ស សត្តមីសមាសញ្ច អនីយសទ្ទស្ស កម្មត្ថញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “សត្តាហព្ភន្តរេ យំ កត្តព្ព”ន្តិ ។ តត្ថ “សត្តាហព្ភន្តរេ”តិ ឥមិនា សត្តមីសមាសំ ទស្សេតិ, “កត្តព្ព”ន្តិ ឥមិនា កម្មត្ថំ។ “សត្តាហព្ភន្តរេ”តិ ឥមិនា សត្តាហស្ស អព្ភន្តរំ **សត្តាហ**ន្តិ ឧត្តរបទលោបំ ទស្សេតិ។ **បហិតេ គន្តុ**ន្តិ ឯត្ថ បហិតេសទ្ទស្ស កត្តុកម្មានិ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ភិក្ខុអាទីហិ ទូតេ”តិ។ តត្ថ “ភិក្ខុអាទីហី”តិ ឥមិនា កត្តារំ ទស្សេតិ, “ទូតេ”តិ ឥមិនា កម្មំ។ **សត្តាហ**ន្តិ ឯត្ថ ឧត្តរបទលោបញ្ច ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “អន្តោសត្តាហេយេវា”តិ។ **តត្ថេវា**តិ តស្មិំ បហិតដ្ឋានេយេវ។ “ន ឧដ្ឋាបេតព្ពោ”តិ ឥមិនា “សត្តាហេយេវា”តិ ឯត្ថ ឯវសទ្ទស្ស ផលំ ទស្សេតិ។

១៨៨. រសោ ឯតស្មិំ អត្ថីតិ **រសវតី**តិ វុត្តេ ភត្តគេហំ គហេតព្ពន្តិ អាហ “ភត្តគេហំ វុច្ចតី”តិ។ **ភត្តគេហ**ន្តិ ភត្តបចនគេហំ។ **បុរាយំ សុត្តន្តោ**តិ ឯត្ថ បុរា អយន្តិ បទច្ឆេទំ កត្វា បុរាសទ្ទោ យាវបរិយាយោតិ អាហ “យាវ អយំ សុត្តន្តោ”តិ។ ន **បលុជ្ជតី**តិ ឯត្ថ លុជធាតុ វិនាសត្ថោតិ អាហ “ន វិនស្សតី”តិ។ **បរិសង្ខត**ន្តិ បរិសង្ខរិតព្ពំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ បហិតេសុ។ **ឥមិនាវ កប្បិយវចនេនា**តិ ឥមិនា ឯវ កប្បិយេន តិវាក្យសង្ខាតេន វចនេន។ **ឯតេស**ន្តិ ឯតេសំ តិណ្ណំ វាក្យានំ។ **អវចនេនា**តិ “យញ្ញញ្ច យជិតុំ, សុត្តញ្ច ឧគ្គណ្ហិតុំ,

សមណេ ច ទស្សិតុ”ន្តិ បរិយាយេន។ **សត្តសូ**តិ ឧបាសក ឧបាសិក ភិក្ខុភិក្ខុនី សិក្ខមាន សាមណេរ សាមណេរី សង្ខាតាសុ សត្តសុ។

១១០. បញ្ចន្នំ អប្បហិតេបិ អនុជាននកថា

១៩៣. **បគេវ បហិតេ**តិ ឥមិនា “អបហិតេបិ គន្តព្ព”ន្តិ ឯត្ថ បិសទ្ទស្ស សម្ភាវនត្ថំ ទស្សេតិ។ បញ្ចន្នំ សហធម្មិកានំ សន្តិកំ គន្តព្ពភាវស្ស ការណំ វិភជិត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “ភិក្ខុ គិលានោ ហោតី”តិអាទិ។ **ទសហី**តិ “សង្ឃោ កម្មំ កត្តុកាមោ ហោតិ, កតំ វា សង្ឃេន កម្មំ ហោតី”តិ ឥទំ អង្គំ ឯកំ កត្វា ទសហិ។ **នវហី**តិ បរិវាសារហំ អបនេត្វា នវហិ។ **ចតូហី**តិ គិលានអនភិរតិកុក្កុច្ចទិដ្ឋិគតឧប្បន្នសង្ខាតេហិ ចតូហិ។ ឥតិ ឥមេហិ ឆហីតិ យោជនា។ **សាមណេរស្សបិ ឆហី**តិ ឯត្ថ ឆន្នំ សរូបំ វិត្ថារេត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “អាទិតោ”តិអាទិ។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។ **សាមណេរិយា** សន្តិកំ បញ្ចហិ គន្តព្ពន្តិ យោជនា។ **បរតោ**តិ បរស្មា, បរស្មឹ វា។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ យេ ញាតកា វា យេ អញ្ញាតកា វា អត្ថិ, តេសម្បីតិ យោជនា។ **តន្តិ** វចនំ។

១១២. បហិតេយេវអនុជាននកថា

១៩៩. ***ភិក្ខុគតិកោ***តិ ភិក្ខុ ឯវ គតិ បតិដ្ឋា ឯតស្សាតិ ភិក្ខុគតិកោតិ វុត្តេ ភិក្ខុនិស្សិតកោ បុរិសោតិ អាហ “ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ វសនកបុរិសោ”តិ។ **បលុជ្ជតី**តិ វិនស្សតិ។ ***ភណ្ឌំ ឆេទាបិត***ន្តិ ឯត្ថ ភណ្ឌសទ្ទោ បរិក្ខារត្ថោ ឯវ, ន មូលធនត្ថោតិ អាហ “ទព្ពសម្ភារភណ្ឌ”ន្តិ។ **ឆេទាបិត**ន្តិ ចុរាទិគណិកធាតុំ “ឆិន្នាបិត”ន្តិ រុធាទិគណិកធាតុយា វណ្ណេតិ។ **ទជ្ជាហ**ន្តិ ឯការលោបសន្ធីតិ អាហ “ទជ្ជេ អហ”ន្តិ។ “ទជ្ជេហ”ន្តិបិ បាឋោ។ ឯវញ្ហិ សតិ អការលោបសន្ធិ។ **ទជ្ជេ**តិ ទទេយ្យំ, ទទាមិ វា។ **សង្ឃករណីយេនា**តិ សង្ឃស្ស កាតព្ពេន កិច្ចេន។ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យំកិញ្ចិ”តិអាទិ។ តត្ថ យំកិញ្ចិ កាតព្ពន្តិ យោជនា។ **ចេតិយឆត្តវេទិកាទីសូ**តិ ចេតិយស្ស ឆត្តេ ច វេទិកាយ ច។ អាទិសទ្ទេន សុធាលិម្បាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **តស្សា**តិ សង្ឃករណីយស្ស។ និប្ផាទនត្ថំ គន្តព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឯត្ថាតិ វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកេ។ “អនិមន្តិតេនា”តិ បទំ “គន្តុ”ន្តិ បទេ ភាវកត្តា។ **គន្តុ**ន្តិ គមិតុំ, គមនំ វា “ន វដ្តតី”តិ បទេ កត្តា។ **បឋមំយេវា**តិ ធម្មស្សវនតោ បឋមមេវ។ សន្និបតិតព្ពំ ឥតិ កតិកា កតា ហោតីតិ យោជនា។ **ភណ្ឌក**ន្តិ ចីវរាទិភណ្ឌកំ។ **គន្តុំ ន វដ្តតី**តិ សយមេវ គន្តុំ ន វដ្តតីតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ តេន វុត្តំ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ តំ វិហារំ។ “វដ្តតី”តិ ឥមិនា វស្សច្ឆេទោ ច អាបត្តិ ច ន ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **អត្ថាយបី**តិ បិសទ្ទេន “ភណ្ឌកំ ធោវិស្សាមី”តិ អត្ថំ អបេក្ខតិ។ **ន**ន្តិ អន្តេវាសិកំ។ ***វដ្តតី***តិ អាចរិយស្ស អាណាយ សត្តាហេ អនតិក្កន្តេ វដ្តតិ, វស្សច្ឆេទោ ច អាបត្តិ ច ន ហោតិ។ សត្តាហេ អតិក្កន្តេ វស្សច្ឆេទោវ ហោតិ, ន អាបត្តីតិ អធិប្បាយោ។

១១៣. អន្តរាយេ អនាបត្តិវស្សច្ឆេទកថា

២០១. ***អវិទូរេ***តិ អាសន្នេ។ **តត្ថា**តិ គាមេ។ **សត្តាហវារេនា**តិ សត្តាហេ ឯកវារេន។ **អរុណោ ឧដ្ឋាបេតព្ពោ**តិ វិហារេ អរុណោ ឧដ្ឋាបេតព្ពោ។ **តត្រេវា**តិ គាមេយេវ។ **មយ**ន្តិ ភិក្ខូ សន្ធាយ វុត្តំ។ បុន **មយ**ន្តិ មនុស្សេ សន្ធាយ វុត្តំ។ **តេសំយេវា**តិ វស្សច្ឆេទភិក្ខូនំ ឯវ។ **តន្តិ** សលាកភត្តាទឹ។ ***វស្សគ្គេនា***តិ វស្សគណនាយ។

វស្សាវាសិកន្តិ វស្សាវាសានំ ទាតព្ពំ ចីវរំ។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ វិហារេ។ យេសំ បាបិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ ***វិហារេ***តិ វុដ្ឋិតគាមវិហារេ។ ឧបនិក្ខិត្តកំ ភណ្ឌន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥធា**តិ ភិក្ខុនោ និវាសដ្ឋានេ។ យំ ចីវរាទិវេភង្គិយភណ្ឌំ អត្ថិ, តន្តិ យោជនា។ **តត្ថេវា**តិ វុដ្ឋិតគាមវិហារេ ឯវ។ **ឥតោ**តិ ខេត្តវត្ថុអាទិតោ។ កប្បិយការកានំ ហត្ថេតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្រុប្បាទេបី**តិ តស្ស វិហារស្ស ទិន្នខេត្តវត្ថុអាទិតោ ឧប្បាទេ បច្ចយេបិ។ “តត្ថេវ គន្ត្វា អបលោកេត្វា ភាជេតព្ព”ន្តិ វចនស្ស យុត្តឹ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ឃិកញ្ហិ”តិអាទិ។ **អន្តោវិហារេ វា**តិ អន្តោសីមាយ វា។ **ឧភយត្ថា**តិ អន្តោសីមពហិសីម សង្ខាតេសុ ទ្វីសុ ឋានេសុ ឋិតំ វេភង្គិយភណ្ឌន្តិ សម្ពន្ធោ។

១១៤. សង្ឃភេទេ អនាបត្តិវស្សច្ឆេទកថា

២០២. ***ភិន្នោ***តិ ឯត្ថ តបច្ចយស្ស អតីតត្ថេ អយុត្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ភិន្នេ សង្ឃេ ករណីយំ នត្ថី”តិ។ **យោ បនា**តិ សង្ឃោ បន។ ឥទំ “ភិជ្ជិស្សតី”តិបទេ កត្តា, “អាសង្កិតោ”តិបទេ កម្មំ។ “ភិជ្ជិស្សតី”តិ ឥមិនា ***ភិន្នោ***តិ ឯត្ថ តបច្ចយស្ស អនាគតត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេតិ។ ***ភិក្ខុនីហិ សង្ឃោ ភិន្នោ***តិ ឯត្ថ កឹ ភិក្ខុនីហិ សង្ឃោ

ភិន្នោតិ ទដ្ឋព្ពោតិ អាហ “ន ភិក្ខុនីហិ សង្ឃោ ភិន្នោតិ ទដ្ឋព្ពោ”តិ។ **ឯតន្តិ** ភិក្ខុនីហិ អភិន្នភាវំ។ **ឯតា បនាតិ** ភិក្ខុនិយោ បន។ **តន្តិ** សង្ឃំ។ **ឯតន្តិ** “សម្ពហុលាហិ ភិក្ខុនីហិ សង្ឃោ ភិន្នោ”តិ វចនំ។

១១៥. វជាទីសុ វស្សូបគមនកថា

២០៣. “គោបាលកានំ និវាសដ្ឋាន”ន្តិ ឥមិនា គោបាលកា គាវោ វិយ វជេ និវសន្តីតិ ទស្សេតិ។

ឧបកដ្ឋសទ្ទោ អាសន្នបរិយាយោតិ អាហ “អាសន្នាយា”តិ។ **តត្ថាតិ** កុដិកាយំ។ **ឥធាតិ** ឥមិស្សំ កុដិកាយំ។ អវិហារត្តា “ឥធាតិ”សាមញ្ញវសេន វុត្តំ។ **តិក្ខត្តុន្តិ** ឥទំ ឧក្កដ្ឋវសេន វុត្តំ។ ហេដ្ឋា ហិ “សកឹ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា តិក្ខត្តុំ វា”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៨៤) វុត្តត្តា សកិម្បិ វដ្តតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តម្បីតិ** សាលាសង្ខេបេន ឋិតសកដម្បិ។ “អាលយោ”តិ ឥមិនា “ឥធ វស្សំ ឧបេមី”តិ វចីភេទោ ន កាតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ **អាលយោតិ** ច សត្ថេ “ឥធ វស្សំ វសិស្សាមី”តិ ចិត្តស្ស អល្លីយនំ។ **មគ្គបដិបន្នេយេវ សត្ថេតិ** អនាទរេ ភុម្មវចនំ។ **តត្ថេវាតិ** សត្ថេយេវ។ សត្ថោ អតិក្កមតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថាតិ** បត្តិតដ្ឋានេ។ **វិប្បកិរតីតិ** វិសុំ វិសុំ គច្ឆតិ ។ សចេ អគាមកេ ឋានេ វិប្បកិរតិ, បុរិមំ គាមំ សន្និវត្តិតព្ពំ។ ន អញ្ញគាមំ គន្តព្ពំ។ **តតោតិ** គាមតោ។

ឧបគន្តព្ពន្តិ “ឥធ វស្សំ ឧបេមី”តិ តិក្ខត្តុំ វត្វា ឧបគន្តព្ពំ។ **តត្ថេវាតិ** សមុទ្ទេយេវ។ **កូលន្តិ** តីរំ។ តញ្ហិ កុលតិ ឧទកំ អាវរតីតិ **កូលន្តិ** វុច្ចតិ។ **អយញ្ចាតិ** នាវាយំ វស្សូបគមនភិក្ខុ។ **អនុតីរមេវាតិ** អនុក្កមេន, អនុសារេន វា តីរមេវ។ **អញ្ញត្ថាតិ** បឋមលទ្ធគាមតោ អញ្ញស្មឹ ឋានេ។ **តត្ថេវាតិ** បឋមលទ្ធគាមេយេវ។

ឥតីតិអាទិ និគមនំ។ **បវារេតុញ្ច លភតីតិ** ឯត្ថ ចសទ្ទោ វាក្យសម្បិណ្ឌនត្ថោ។ **បុរិមេសុ ច បនាតិ** ឯត្ថ ចសទ្ទោ ព្យតិរេកត្ថោ, បនសទ្ទោ វិសេសត្ថជោតកោ។ **អនាបត្តិ ហោតីតិ** អនាបត្តិមត្តមេវ ហោតិ។

១១៦. វស្សំ អនុបគន្តព្ពដ្ឋានកថា

២០៤. **រុក្ខសុសិរេយេវាតិ** រុក្ខស្ស វិវរេ ឯវ។ វិវរញ្ហិ សុ សំ ឥរតិ គច្ឆតីតិ **សុសិរោតិ** វុច្ចតិ។ **បទរច្ឆទនន្តិ** ផលកេហិ ឆាទិតំ។ **បវិសនទ្វារន្តិ** បវិសននិក្ខមនទ្វារំ។ បវិសនញ្ច និក្ខមនញ្ច **បវិសនន្តិ** វិរូបេកសេសេន កាតព្ពំ។ **ខាណុមត្ថកេតិ** ខាណុនោ ឧបរិ។ **វិដភីតិ** វិដំ អញ្ញមញ្ញវេធនំ អបតិ គច្ឆតីតិ វិដបោ, បការស្ស ភការំ, ឥត្ថិលិង្គជោតកកប្បបច្ចយញ្ច កត្វា វិដភីតិ វុច្ចតិ។ **តត្ថាតិ** អដ្ដកេ។ **យស្សាតិ** ភិក្ខុនោ, នត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **បញ្ចន្នំ ឆទនានន្តិ** តិណបណ្ណឥដ្ឋកាសិលាសុធាសង្ខាតានំ (ចូឡវ. ៣០៣) បញ្ចន្នំ ឆទនានំ។ ឥទញ្ច យេភុយ្យវសេន វុត្តំ បទរច្ឆទនាទីនម្បិ គហិតត្តា។ **ទ្វារពន្ធនន្តិ** ទ្វារេន ពន្ធិតព្ពំ។ **ឆវកុដិកាតិ** ឆវានំ សយនដ្ឋានេ សុសានេ កតា កុដិកា ឆវកុដិកាតិ វុច្ចតិ។ **ដង្កិតមញ្ចាទីតិ**អាទិសទ្ទេន ដង្កិតបីឋំ សង្គណ្ហាតិ។ **តត្ថាតិ** ឆវកុដិយំ។ **អញ្ញំ កុដិកន្តិ** ឆវកុដិតោ អញ្ញំ កុដិកំ។ **អាវរណន្តិ** ភិត្តិំ។ **ទ្វារន្តិ** បវិសននិក្ខមនទ្វារំ។ **ឆត្តកុដិកា នាមេសាតិ** ឯសា ឆត្តេន កតា កុដិកា នាម។ មហន្តេន កបល្លេន កុដិកំ កត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

១១៧. អធម្មិកកតិកាកថា

២០៥. **អញ្ញាបីតិ** “អន្តរាវស្សំ ន បព្ពាជេតព្ព”ន្តិ កតិកាយ អញ្ញាបិ។ កតិកា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សាតិ** អធម្មិកកតិកាយ។ **វុត្តន្តិ** ចតុត្ថបារាជិកវណ្ណនាយំ (បារា. អដ្ឋ. ២.២២៦) វុត្តំ។

១១៨. បដិស្សវទុក្កដាបត្តិកថា

២០៧. **បដិស្សវេ អាបត្តិ ទុក្កដស្សាតិ** ឯត្ថ កឹ វស្សាវាសបដិស្សវេយេវ ទុក្កដាបត្តិ ហោតីតិ អាហ “ន កេវល”ន្តិអាទិ។ **ឯតស្សេវាតិ** វស្សាវាសស្សេវ។ **ឯវមាទិនាបីតិ** បិសទ្ទោ “បដិស្សវេ”តិ ឯត្ថ យោជេតព្ពោ។ “បដិស្សវេបី”តិ ហិ អត្ថោ។ **តស្ស តស្សាតិ** កម្មស្ស។ **តញ្ច ខោតិ** តញ្ច ទុក្កដំ វិសំវាទនបច្ចយា ហោតីតិ យោជនា។ **បឋមម្បីតិ** បិសទ្ទោ “បច្ឆាបី”តិ បទំ សម្បិណ្ឌេតិ។ បឋមម្បិ ហិ បាចិត្តិយំ, បច្ឆាបិ ទុក្កដន្តិ អត្ថោ។

សោ តទហេវ អករណីយោតិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **បុរិមិកា ច ន បញ្ញាយតីតិ** ឯត្ថ បុរេ ភវា បុរិមា, សា ឯវ បុរិមិកា, បាដិបទតិថិ។ នានាសីមាយ ទ្វីសុ អាវាសេសុ វស្សំ ឧបគច្ឆន្តស្ស ទុតិយេ “វសិស្សាមី”តិ បឋមាវាសស្ស ឧបចារតោ និក្ខន្តមត្តេ បឋមសេនាសនគ្គាហស្ស បស្សម្ភនំ សន្ធាយ វុត្តំ “បុរិមិកា ច ន បញ្ញាយតី”តិ។ **អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វាតិ** វស្សំ ឧបគមនវិហារេ អរុណំ អនុដ្ឋាបេត្វា។ **តទហេវាតិ** តស្មឹ វស្សូបគមនអហនិ ឯវ, បក្កន្តស្សាបីតិ សម្ពន្ធោ។ **បិសទ្ទស្ស** គរហត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កោ បន វាទោ”តិអាទិ។

អាលយោតិ ចិត្តស្ស អល្លីយនំ។ **អសតិយា**តិ សតិបមុដ្ឋេន។ **វស្សំ ន ឧបេតី**តិ “ឥមស្មិំ វិហារេ ឥមំ តេមាសំ វស្សំ ឧបេមី”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៨៤) វចីភេទំ កត្វា វស្សំ ន ឧបេតិ។

សត្តាហន្តិ សត្តាហេន, អនាគតាយាតិ សម្ពន្ធោ។ **នវមិតោ**តិ បុព្ពកត្តិកមាសស្ស ជុណ្ហបក្ខនវមិតោ, បច្ឆិមកត្តិកមាសស្ស ជុណ្ហបក្ខនវមិតោ វា។ **មា វា អាគច្ឆតុ, អនាបត្តី**តិ វស្សំវុត្ថត្តា មា វា អាគច្ឆតុ, អនាបត្តីតិ អត្ថោ។

ឥតិ វស្សូបនាយិកក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៤. បវារណាក្ខន្ធកំ

១២០. អផាសុកវិហារកថា

២០៩. បវារណាក្ខន្ធកេ **អល្លាបោ**តិ ឯត្ថ អាត្វូបសគ្គស្ស អាទិកម្មត្ថំ, លបធាតុយា ច កថនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បឋមវចន”ន្តិ។ អាទិតោ, អាទិម្ហិ វា លបនំ កថនំ, លបតិ អនេនាតិ វា **អល្លាបោ** សំយោគេ បរេ រស្សោ។ សំ បុន លបនំ, លបតិ វា អនេនាតិ **សល្លាបោ**។ **ហត្ថវិលង្ឃកេនា**តិ ឯត្ថ វិបុព្ពោ លឃិធាតុ ឧក្ខិបនត្ថោតិ អាហ “ហត្ថុក្ខេបកេនា”តិ។ **បសុសំវាស**ន្តិ ឯត្ថ **បសូ**តិ សព្ពចតុប្បទា។ តេ ហិ អញ្ញមញ្ញំ បសន្តិ ពាធន្តិ, មនុស្សាទីហិ វា បសីយន្តិ ពាធីយន្តីតិ បសវោតិ វុច្ចន្តិ។ **បសូនំ វិយ សំវាស**ន្តិ បសូនំ សំវាសោ វិយ សំវាសោតិ **បសុសំវាសោ,** តំ បសុសំវាសំ។ តមត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “បសវោបិ ហី”តិអាទិ។ **តថា**តិ យថា ន ករោន្តិ, តថាតិ អត្ថោ។ **ឯតេបី**តិ ភិក្ខវោបិ។ **តស្មា**តិ យស្មា អកំសុ, តស្មា។ **នេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ឯឡកសំវាសសបត្តសំវាសេសុ។ **មូគព្ពត**ន្តិ មូគស្ស វតំ វិយ វតន្តិ មូគព្ពតំ, សុញ្ញវចនវតន្តិ អត្ថោ។ **តិត្ថិយសមាទាន**ន្តិ តិត្ថិយេហិ សមាទាតព្ពំ។ **វតសមាទាន**ន្តិ សមាទាតព្ពំ វតំ។ **អញ្ញមញ្ញានុលោមតា**តិ ឯត្ថ តាសទ្ទស្ស ភាវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អនុលោមភាវោ”តិ។ ឥមិនា “ទេវតា”តិអាទីសុ (សំ. និ. អដ្ឋ. ១.១.១; ខុ. បា. អដ្ឋ. ៥.ឯវមិច្ចាទិបាឋវណ្ណនា; សុ. និ. អដ្ឋ. ២.អង្គលសុត្តវណ្ណនា) វិយ តាបច្ចយស្ស ស្វត្ថំ “ជនតា”តិអាទីសុ (បេ. វ. អដ្ឋ. ៤៦០) វិយ សមូហត្ថញ្ច និវត្តេតិ។ “អញ្ញមញ្ញំ វត្ត”ន្តិ វចនស្ស យុត្តិំ ទស្សេន្តោ អាហ “វទន្ត ម”ន្តិអាទិ។ វទន្តំ ភិក្ខុំ វត្តន្តិ យោជនា។ “អាបត្តីហិ វុដ្ឋានភាវោ”តិ ឥមិនា **អាបត្តិវុដ្ឋានតា**តិ បទស្ស បញ្ចមីសមាសញ្ច តាបច្ចយស្ស ភាវត្ថញ្ច ទស្សេតិ។ “វិនយ”ន្តិអាទិនា បុរតោ កត្វា ករណំ **បុរេក្ខារោ,** តស្ស ភាវោ **បុរេក្ខារតា,** វិនយំ បុរេក្ខារតា **វិនយបុរេក្ខារតា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ បុរសទ្ទស្ស ឯការត្តំ សទ្ទសត្ថេសុ (មោគ្គល្លានព្យាករណេ ៥.១៣៤ សុត្តេ) វទន្តិ។ តស្ស យុត្តិំ ទស្សេន្តោ អាហ “វទន្តម”ន្តិអាទិ (មោគ្គល្លានព្យាករណេ ៥.១៣៤ សុត្តេ)។

២១០. **សព្ពសង្គាហិកា**តិ “សង្ឃោ បវារេយ្យា”តិ សាមញ្ញតោ វុត្តត្តា សព្ពេសំ តេវាចិកាទីនំ សង្គាហកា។ **ញត្តី**តិ ញាបេតិ សង្ឃំ ឯតាយ វចនាយាតិ ញត្តិ។ សព្ពសង្គាហិកភាវំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “ឯវញ្ហិ វុត្តេ”តិអាទិ។ **តេវាចិក**ន្តិ តិស្សោ វាចា ឯតស្សាតិ តេវាចិកំ, តីហិ វាចាហិ កត្តព្ពន្តិ វា តេវាចិកំ។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ **សមានវស្សិក**ន្តិ សមានំ វស្សំ ឯតេសន្តិ សមានវស្សា, តេហិ កត្តព្ពន្តិ សមានវស្សិកំ។ **អញ្ញា**ន្តិ ទ្វេវាចិកឯកវាចិកំ។

២១១. **អច្ឆន្តី**តិ ឯត្ថ អាសធាតុយា ឧបវេសនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “និសិន្នាវ ហោន្តី”តិ។ “ន ឧដ្ឋហន្តី”តិ ឥមិនា ឯវផលំ ទស្សេតិ។ **តទមន្តរា**តិ ឯត្ថ “តទន្តរា”តិ វត្តព្ពេ វាចាសិលិដ្ឋវសេន មការាគមំ កត្វា វុត្តន្តិ អាហ “តទន្តរា”តិ។ តស្ស អត្តនោ បវារិតកាលស្ស អន្តរា។ **“យាវ បវារេន្តី”**តិ បទស្ស និយមត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “តាវតកំ កាល”ន្តិ។ **យាវា**តិ និបាតស្ស បយោគត្តា “តទមន្តរា”តិ ឯត្ថ អភិវិធិអវធ្យត្ថេ បញ្ចមីវិភត្តិ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

១២១. បវារណាភេទកថា

២១២. **ចាតុទ្ទសិកាយា**តិ ភណ្ឌនការកេហិ ឧបទ្ទុតត្តា បច្ចុក្កឌ្ឍិតាយ បុព្ពកត្តិកមាសស្ស កាឡបក្ខចាតុទ្ទសិកាយ។ “អជ្ជ បវារណា បន្នរសី”តិ បុព្ពកិច្ចំ កាតព្ពន្តិ យោជនា។

បវារណាកម្មេសូតិ និទ្ទារណេ ភុម្មំ, “អធម្មេន វគ្គំ បវារណាកម្ម”ន្តិអាទីសុ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **អធម្មេន វគ្គ**ន្តិ ឯត្ថ **អធម្មំ** នាម សង្ឃោ ហុត្វាបិ សង្ឃបវារណមកត្វា គណបវារណាយ ករណំ, គណោ ហុត្វាបិ គណបវារណមកត្វា សង្ឃបវារណាយ ករណញ្ច។ វគ្គំ នាម ឯកសីមាយំ វសន្តានម្បិ សព្ពេសំ ឯកតោ អសន្និបតនំ។

អធម្មេន សមគ្គន្តិ ឯត្ថ អធម្មំ វុត្តនយមេវ។ **សមគ្គំ** នាម សព្ពេសំ ឯកតោ សន្និបតនំ។

ធម្មេន វគ្គន្តិ ឯត្ថ **ធម្មំ** នាម សង្ឃោ ហុត្វា សង្ឃបវារណាយ ករណំ, គណោ ហុត្វា គណបវារណាយ ករណញ្ច។ **វគ្គំ** វុត្តនយមេវ។ **ធម្មេន សមគ្គំ** សុវិញ្ញេយ្យមេវ។ **ឥតិ**សទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។

២១៣. ឯវំ ទិន្នាយាតិ ឯវំ បាឡិយំ វុត្តនយេនេវ ទិន្នាយ។ **បវារេតព្ពន្តិ** វស្សំវុត្ថបវារណាយ បវារេតព្ពំ។ **តិស្សោតិ** តិស្សនាមកោ។ ទិដ្ឋេន វា វទតូតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** តិស្សនាមកំ ភិក្ខុំ។ សង្ឃោ អនុកម្បំ ឧបាទាយ វទតូតិ យោជនា។ **វុឌ្ឍតរោតិ** បវារណាទាយកោ តំហារកតោ វុឌ្ឍតរោ។ **ហីតិ** លទ្ធគុណោ។ **តេនាតិ** បវារណាហារកេន។ **តស្សាតិ** បវារណាទាយកស្ស។

ឥធាបិ ចាតិ ឥមស្មឹ បវារណាក្ខន្ធកេបិ ច។ អបិសទ្ទោ ឧបោសថក្ខន្ធកំ អបេក្ខតិ។ **អវសេសកម្មត្ថាយាតិ** បវារណាកម្មតោ អវសេសានំ កម្មានមត្ថាយ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ បវារណាយ អាហដាយ សតិយាតិ យោជនា។ **តស្ស ចាតិ** បវារណាទាយកស្ស ច។ **សព្ពេសន្តិ** បវារណាទាយកស្ស ច សង្ឃស្ស ចាតិ សព្ពេសំ។ **អញ្ញំ បន កម្មន្តិ** បវារណាកម្មតោ អញ្ញំ កម្មំ បន។ **តេន បន ភិក្ខុនាតិ** បវារណាទាយកេន ភិក្ខុនា បន។ ឯត្ថ ច តទហុ បវារណាយ អត្តនោ ច សង្ឃស្ស ច សចេ បវារណាកម្មមេវ ហោតិ, បវារណាយេវ ទាតព្ពា។ អថ អញ្ញមេវ កម្មំ ហោតិ, ឆន្ទោយេវ ទាតព្ពោ។ យទិ បវារណាកម្មញ្ច អញ្ញកម្មញ្ច ហោតិ, បវារណា ច ឆន្ទោ ច ទាតព្ពោ ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ "តទហុ បវារណាយ បវារណំ ទេន្តេន ឆន្ទម្បិ ទាតុ"ន្តិ (មហាវ. ២១៣)។ **តេនាតិ** ទានហេតុនា។

២១៨. អជ្ជ មេ បវារណាតិ ឯត្ថ បាឡិនយតោ អញ្ញំ អដ្ឋកថានយំ ទស្សេន្តោ អាហ "សចេ"តិអាទិ។

២១៩. វុត្តនយមេវាតិ ឧបោសថក្ខន្ធកេ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៦៩) វុត្តនយមេវ។

២២២. បុន បវារេតព្ពន្តិ ឯត្ថ ន កេវលំ បវារណាយេវ បុន កាតព្ពា, បុព្ពកិច្ចាទីនិបិ បុន កាតព្ពានីតិ ទស្សេន្តោ អាហ "បុន បុព្ពកិច្ច"ន្តិអាទិ។

២២៨. ឯសេវ នយោតិ "អជ្ជ បវារណា បន្នរសី"តិ បុព្ពកិច្ចំ អតិទិសតិ។ **អស្សាតិ** វចនស្ស។ **ញត្តិន្តិ** "សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ អជ្ជ បវារណា"តិ ញត្តឹ។ **បច្ឆិមេហីតិ** បច្ឆិមវស្សំ ឧបគតេហិ ភិក្ខូហិ។ **ឧបោសថគ្គេតិ** ឧបោសថស្ស គណ្ហនដ្ឋានេ គេហេ។ **ទ្វេ ញត្តិយោតិ** បវារណាញត្តិ ច ឧបោសថញត្តិ ចាតិ ទ្វេ ញត្តិយោ។ **ឥទញ្ចាតិ** ឥទំ វក្ខមានំ បន។ **ឯត្ថាតិ** បុរិមិកបច្ឆិមិកភិក្ខូនំ សំសគ្គដ្ឋានេ។ **បុរិមិកាយ ឧបគតេហីតិ** វិភត្តិអបាទានំ អនុមេយ្យវិសយអបាទានំ, ថោកតរាតិ សម្ពន្ធោ, សហាទិយោគោ វា, សមសមាតិ សម្ពន្ធោ។ **សមសមាតិ** សមេន, សមតោ វា សមា សមសមា, អតិរេកសមាតិ អត្ថោ។ កិញ្ចិ ឩនំ វា អធិកំ វា នត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ **ឥតីតិ** ឥទំ លក្ខណំ។

សោតិ បច្ឆិមិកោ ភិក្ខុ។ **ឥតរេនាតិ** បច្ឆិមិកេន។ **តេសន្តិ** បុរិមិកានំ។ **ឯកេនាតិ** បុរិមិកេន។ **ឯកស្សាតិ** បច្ឆិមិកស្ស។ បុន **ឯកេនាតិ** បច្ឆិមិកេន។ "ឯកស្សា"តិ អនុវត្តេតព្ពោ, បុរិមិកស្សាតិ អត្ថោ។ បុរិមវស្សូបគតេហិ អធិកតរាតិ សម្ពន្ធោ។ **ថោកតរេហីតិ** បច្ឆិមវស្សូបគតេហិ ថោកតរេហិ បុរិមវស្សូបគតេហីតិ យោជនា។

កត្តិកាយាតិ បច្ឆិមកត្តិកាយ។ **ចាតុមាសិនិយា បវារណាយាតិ** ចតុន្នំ មាសានំ បូរណិយា បវារណាយ។ **បវារណាញត្តឹ ឋបេត្វាតិ** សមសមា ហុត្វាបិ បវារណាទិវសត្តា បវារណាញត្តឹ ឋបេត្វា។ **តេហីតិ** បច្ឆិមិកេហិ។ **ឥតរេហីតិ** បុរិមិកេហិ។ **តេសន្តិ** បច្ឆិមិកានំ។ **ថោកតរា វាតិ** ឯកាទិនា ថោកតរា វា។ **តេសន្តិ** បុរិមិកានំ។ **តេហីតិ** បច្ឆិមិកេហិ។

២៣៣. សង្ឃសាមគ្គិយាតិ ឯត្ថ កីទិសី សង្ឃសាមគ្គី វេទិតព្ពាតិ អាហ "កោសម្ពកសាមគ្គីសទិសាវេទិតព្ពា"តិ។ **ឯត្ថាតិ** សាមគ្គីបវារណាយំ។ **អប្បមត្តកេតិ** បត្តចីវរាទី បដិច្ច ឧប្បន្នេ អប្បមត្តកេ វិវាទេ។ **បវារណាយមេវាតិ** បវារណាទិវសេយេវ។ កស្មឹ ទិវសេ សាមគ្គីបវារណា កាតព្ពាតិ អាហ "សាមគ្គីបវារណា"ន្តិអាទិ។ **បឋមបវារណន្តិ** បុព្ពកត្តិកបុណ្ណមឹ។ **យាវ កត្តិកចាតុមាសិនី បុណ្ណមាតិ** អយំ អវធិ អនភិវិធិអវធិ នាម។ កស្មា? កត្តិកចាតុមាសិនិបុណ្ណមឹ ឋបេត្វា អន្តោយេវ គហេតព្ពត្តា។ **ឯត្ថន្តរេតិ** ឯតស្មឹ ទ្វិន្នំ បុណ្ណមិនមន្តរេ អដ្ឋវីសតិបមាណេ ទិវសេ កាតព្ពា។ **តតោតិ** ឯត្ថន្តរសង្ខាតា អដ្ឋវីសទិវសតោ។

១៤០. ទ្វេវាចិកាទិបវារណាកថា

២៣៥. ញត្តិំ ឋបេន្តេនាបីតិ បិសទ្ទោ ន កេវលំ បវារេន្តេន ឯវ ទ្វេវាចិកំ បវារេតព្ពំ, អថ ខោ ញត្តិំ ឋបេន្តេនាបិ ទ្វេវាចិកញត្តិយេវ ឋបេតព្ពាតិ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថ ចាតិ** “សមានវស្សិកំ បវារេតុ”ន្តិ បាឋេ ច។ **សមានវស្សិកាតិ** គណនវសេន សមានំ វស្សំ ឯតេសន្តិ សមានវស្សិកា, សមានេ វស្សេ ឧបសម្បាទេន្តីតិ វា សមានវស្សិកា។ **ឯកតោតិ** ឯកស្មិំ ខណេ, ឯកបហារេន វា។

១៤១. បវារណាដ្ឋបនកថា

២៣៦. សព្ពំ សង្គណ្ហាតីតិ **សព្ពសង្គាហិកំ**។ បុគ្គលស្ស ឋបនំ **បុគ្គលិកំ។ តត្ថាតិ** ទ្វីសុ បវារណាដ្ឋបនេសុ ។ សព្ពសង្គាហិកេ ឋបិតា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ យាវ រេការោ អត្ថិ, តាវាតិ យោជនា។ ភាសិយិត្ថាតិ **ភាសិតា**។ លបិយិត្ថាតិ **លបិតា**។ ន បរិយោសិយិត្ថាតិ **អបរិយោសិតា។ ឯត្ថន្តរេតិ** ឯតស្មិំ សុការរេការានំ អន្តរេ។ **ឯកបទេបីតិ បិ**សទ្ទោ ឯកក្ខរេបីតិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **ឋបិតាតិ** “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, ឥត្ថន្នាមោ បុគ្គលោ សាបត្តិកោ, តស្ស បវារណំ ឋបេមី”តិ ញត្តិយា ឋបិតា។ **យ្យការេតិ** “បវារេយ្យា”តិ ឯត្ថ យ្យការេ។ **តតោតិ** យ្យការតោ។ បុគ្គលិកដ្ឋបនេ បន អដ្ឋបិតា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សំការតោតិ** “សង្ឃំ ភន្តេ”តិ ឯត្ថ សំការតោ។ **សព្ពបច្ឆិមោតិ** តីសុ វារេសុ តតិយវារេ សព្ពេសំ អក្ខរានំ បច្ឆិមោ ដិការោ អត្ថីតិ យោជនា។ **ឯត្ថន្តរេតិ** ឯតស្មិំ សំការដិការានំ អន្តរេ។ **តស្មាតិ** យស្មា បរិយោសិតា ហោតិ, តស្មា។ “ឯសេវ នយោ”តិ វុត្តវចនំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “ឯតាសុបិ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **ឯតាសុបីតិ** ទ្វេវាចិកឯកវាចិកសមានវស្សិកាសុបិ។ បិសទ្ទោ តេវាចិកមបេក្ខតិ។ **ឋបនខេត្តន្តិ** ឋបនស្ស ភូមិ។ **ឥតិ**សទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។

២៣៧. អនុយុញ្ជិយមានោតិ ឯត្ថ អនុយុញ្ជសទ្ទោ បុច្ឆនត្ថោតិ អាហ “បុច្ឆិយមានោ”តិ។ **បរតោតិ** បរស្មិំយេវ ខន្ធកេតិ (មហាវ. ២៣៧) អត្ថោ។ **អលំ ភិក្ខុ មា ភណ្ឌនន្តិអាទីនីតិ** ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន “មា កលហំ, មា វិវាទ”ន្តិវចនានិ សង្គណ្ហាតិ, វចនានិ វត្វា ឱមទ្ទិត្វាតិ យោជនា។ **វចនោមទ្ទនាតិ** វចនេនេវ ឱមទ្ទនា។ **ហីតិ** សច្ចំ។ **ឥធាតិ** ឥមស្មិំ បវារណាដ្ឋបនដ្ឋានេ។ **អនុទ្ធំសិតំ បដិជានាតីតិ** ឯត្ថ បដិជាននាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “អមូលកេន បារាជិកេន អនុទ្ធំសិតោ អយំ មយា”តិ។ “លិង្គនាសនាយា”តិ ឥមិនា ទណ្ឌកម្មនាសនសំវាសនាសនានិ និវត្តេតិ។

២៣៨. ឯតន្តិ “អសុកា អាបត្តី”តិ វចនំ។ **កលហស្ស មុខន្តិ** កលហស្ស ឧបាយោ។

១៤៣. វត្ថុដ្ឋបនាទិកថា

២៣៩. ចោរា អគមំសុ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ បោក្ខរណិតោ នីហរិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **សោតិ** ភិក្ខុ, ឯវមាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តេនាតិ** វសេន្តេន, យេន កេនចិ កតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តំ បុគ្គលន្តិ** វត្ថុកតំ តំ បុគ្គលំ។ **ឯត្ថាតិ** “វត្ថុំ ឋបេត្វា សង្ឃោ បវារេយ្យា”តិ បាឋេ ។ ឥមិនា វត្ថុនា អបទិសាហីតិ សម្ពន្ធោ។ **នន្តិ** បុគ្គលំ។ **អនុវិជ្ជិត្វាតិ** អនុយុញ្ជិត្វា, បុច្ឆិត្វាតិ អត្ថោ។

ឯកោ ភិក្ខុ បូជេសិ, បិវីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សាតិ** ភិក្ខុស្ស។ **តទនុរូបោតិ** តេសំ បូជនបិវនានំ អនុរូបោ។ **សោតិ** ចោទកោ ភិក្ខុ។ **តំ គន្ធន្តិ** តំ សរីរគន្ធំ។ យំ បុគ្គលន្តិ យោជនា។ **ឋបេសីតិ** បវារណាយ ឋបេសិ។ **អយមស្សាតិ** អយំ ទោសោ អស្ស បុគ្គលស្ស។

ឥទានេវ នន្តិ ឯត្ថ “ន”ន្តិ បទំ “បុគ្គល”ន្តិ បទេន យោជេតព្ពំ។ នំ បុគ្គលន្តិ ហិ អត្ថោ។ **ឧភយន្តិ** វត្ថុញ្ច បុគ្គលញ្ចាតិ ឧភយំ។ **កល្លំ វចនាយាតិ** យុត្តំ កថេតុំ។ កស្មា កល្លំ វចនាយាតិ យោជនា។ បវារណតោ បុព្ពេ, បច្ឆាចាតិ សម្ពន្ធោ។ ឥតិ តស្មា កល្លំ វចនាយាតិ យោជនា។ **ឥទញ្ហិ ឧភយន្តិ** វត្ថុបុគ្គលសង្ខាតំ ឥទមេវ ឧភយំ។ បវារណាយ បុព្ពេតិ យោជនា។ **ឧក្កោដេន្តស្សាតិ** ចាលេន្តស្ស។

១៤៤. ភណ្ឌនការកវត្ថុកថា

២៤០. ចតុត្ថបញ្ចមាតិ ឆសុ បក្ខេសុ បោដ្ឋបាទមាសស្ស ជុណ្ហបក្ខកាឡបក្ខសង្ខាតា ចតុត្ថបញ្ចមា។ **តតិយោតិ** សាវណមាសស្ស កាឡបក្ខោ តតិយោ។ **តតិយចតុត្ថបញ្ចមា វាតិ** ឯត្ថ **តតិយោតិ** សាវណមាសស្ស កាឡបក្ខោ។ **ចតុត្ថោតិ** បោដ្ឋបាទមាសស្ស ជុណ្ហបក្ខោ។ **បញ្ចមោតិ** តស្សេវ កាឡបក្ខោ។ “តតិយ…បេ…. បញ្ចមា វា”តិ បទានិ “ទ្វេ វា តយោ វា”តិ បទេហិ យថាក្កមំ យោជេតព្ពានិ។ **ចតុត្ថេ វា កតេតិ** ចតុត្ថបក្ខេ វា

បន្នរសិភាវេន កតោ។ **ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា**តិ តតិយបក្ខេ ច ចាតុទ្ទសិយា សទ្ធឹ ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា។ **ឥមេ**តិ ភណ្ឌនការកា។ **តេ**តិ ភណ្ឌនការកា។

អសំវិហិតាតិ ឯត្ថ **អ**ការស្ស វិរហត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "សំវិទហនវិរហិតា"តិ។ តត្ថ **សំវិទហនវិរហិតា**តិ សំវិទហនរក្ខវិរហិតា។ **អាគមនជាននត្ថាយា**តិ ភណ្ឌនការកានំ អាគមនស្ស ជាននត្ថាយ។ **កិលន្តត្ថា**តិ តុម្ហេ កិលន្តា ភវថ។ "សម្មោហំ កត្វា"តិ ឥមិនា **វិក្ខិត្វា**តិ បទស្ស វិក្ខេបំ កត្វាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **នោ ចេ លភេថា**តិ ឯត្ថ កិមត្ថាយ ន លភេថាតិ អាហ "ពហិសីមំ គន្តុ"ន្តិ។ "ភណ្ឌនការកានំ...បេ.... ហោន្តី"តិ ឥមិនា អលភនស្ស ការណំ ទស្សេតិ។ **យន្តិ** អាគមំ ជុណ្ហំ។ **កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយា**តិ បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណមាយំ។ សា ហិ កុមុទានមត្ថិតាយ កោមុទី, ចតុន្នំ វស្សិកានំ មាសានំ បូរណត្តា ចាតុមាសិនីតិ វុច្ចតិ។ តទា ហិ កុមុទានិ សុបុប្ផិតានិ ហោន្តិ, តស្មា កុមុទានំ សមូហា, កុមុទានិ ឯវ វា **កោមុទា,** តេ ឯត្ថ អត្ថីតិ **កោមុទី**តិ វុច្ចតិ, កុមុទវតីតិ វុត្តំ ហោតិ ។ **អវស្សំ បវារេតព្ព**ន្តិ ធុវំ បវារេតព្ពំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ត**ន្តិ កោមុទី ចាតុមាសិនី។

១៤៥. បវារណាសង្គហកថា

២៤១. អញ្ញតរោ ផាសុវិហារោតិ ឯត្ថ ផាសុវិហារោ នាម កោតិ អាហ "តរុណសមថោ វា តរុណវិបស្សនា វា"តិ។ ឥមិនា តរុណសមថវិបស្សនា ផាសុំ វិហរតិ អនេនាតិ **ផាសុវិហារោ**តិ ទស្សេតិ។ **បរិពាហិរា ភវិស្សាមា**តិ ឯត្ថ កស្មា ឥមម្ហា ផាសុវិហារា បរិពាហិរា ភវិស្សន្តីតិ អាហ "អនិពទ្ធរត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានាទិភាវេនា"តិអាទិ។ តត្ថ **អនិពទ្ធរត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានាទិភាវេនា**តិ អនិពទ្ធទិវាដ្ឋានាទិភាវេន ហេតុភូតេន, អសក្កោន្តាតិ សម្ពន្ធោ។ អាទិសទ្ទេន អនិពទ្ធចង្កមាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ "ឆន្ទទានំ បដិក្ខិបតី"តិ ឥមិនា "សព្ពេហេវ ឯកជ្ឈំ សន្និបតិតព្ព"ន្តិ វាក្យស្ស អញ្ញត្ថាបោហនំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ ឥមេសុ តីសុ ឆន្ទទានំ ន វដ្ដតិ, តស្មា បដិក្ខិបតីតិ យោជនា។ អយំ បវារណាសង្គហោ នាម ន ទាតព្ពោតិ យោជនា។ តរុណសមថវិបស្សនាលាភី ឯកបុគ្គលោ វា ហោតូតិ យោជនា។ "ឯកស្សបិ ទាតព្ពោយេវា"តិ ឥមិនា អយំ បវារណាសង្គហោ ឯកស្ស ទិន្នោបិ សព្ពេសំ ទិន្នោ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ បវារណាសង្គហេ ទិន្នេ សតីតិ យោជនា។ **អាគន្តុកា**តិ សង្ឃិវស្សាបិ អាគន្តុកា។ **តេស**ន្តិ ទិន្នបវារណាសង្គហានំ។ **អន្តរាបី**តិ កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយា អន្តរាបិ។

ឥតិ បវារណាក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៥. ចម្មក្ខន្ធកំ

១៤៧. សោណកោឡិវិសវត្ថុកថា

២៤២. ចម្មក្ខន្ធកេ **ឥស្សរិយាធិបច្ច**ន្តិ ឯត្ថ ឥស្សរស្ស ភាវោ **ឥស្សរិយំ,** អធិបតិនោ ភាវោ **អាធិបច្ចំ,** ឥស្សរិយញ្ច អាធិបច្ចញ្ច, តេហិ សមន្នាគតំ ឥស្សរិយាធិបច្ចន្តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឥស្សរភាវេន ច អធិបតិភាវេន ច សមន្នាគត"ន្តិ។ "រាជភាវ"ន្តិ ឥមិនា **រជ្ជ**ន្តិ ឯត្ថ រញ្ញោ ភាវោ រជ្ជន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "រញ្ញា កត្តព្ពកិច្ច"ន្តិ ឥមិនា រញ្ញោ ឥទំ **រជ្ជ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "កោឡិវិសោតិ គោត្ត"ន្តិ ឥទំ អដ្ឋកថាវាទវសេន វុត្តំ , អបទានេ បន តស្ស ជាតក្ខណេ បិតរា កោដិវិសធនស្ស ទិន្នត្តា "កោឡិវិសោ នាមា"តិ វុត្តំ។ វុត្តញ្ហិ តត្ថ

> "ជាតបុត្តស្ស មេ សុត្វា, បិតុ ឆន្ទោ អយំ អហុ;
> ទទាមហំ កុមារស្ស, វីសកោដី អនូនកា"តិ។

ឥមិនា បាឡិនយេន "កោដិវីសោ"តិ វត្តព្ពេ "ចក្កវាឡ"ន្តិអាទីសុ វិយ ដការស្ស ឡការំ កត្វា **កោឡិវីសោ**តិ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **អញ្ជនវណ្ណានី**តិ អញ្ជនស្ស វណ្ណោ វិយ វណ្ណោ ឯតេសន្តិ អញ្ជនវណ្ណានិ។ លោមានិ ជាតានិ ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ សោណោ។ បបេសិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេហី**តិ អសីតិសហស្សបុរិសេហិ។ **បណ្ឌសាល**ន្តិ បណ្ឌេន ឆាទិតំ, តេន ច បរិក្ខិត្តំ សាលំ។ **ឧណ្ណបាវារណ**ន្តិ ឧណ្ណមយំ ឧត្តរាសង្គំ។ **បាទបុញ្ឆនិក**ន្តិ បាទំ បុញ្ឆតិ សោធេតិ អនេនាតិ បាទបុញ្ឆនិយំ, តទេវ បាទបុញ្ឆនិកំ។ **សព្ពេវា**តិ សោណេន សហ អសីតិសហស្សបុរិសា ឯវ។ **តស្ស ចា**តិ សោណស្ស ច។ **បុព្ពយោគោ**តិ បុព្ពុបាយោ។

អសីតិគាមិកសហស្សានីតិ ឯត្ថ គាមេសុ វសន្តីតិ គាមិកា, តេសំ អសីតិសហស្សានិ អសីតិគាមិកសហស្សានីតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "តេសូ"តិអាទិ។ តត្ថ "កុលបុត្តាន"ន្តិ ឥមិនា វសន្តត្ថេ បវត្តស្ស ណិកបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ "អសីតិសហស្សានី"តិ ឥមិនា សទ្ទន្តរោបិ អសីតិសហស្សសទ្ទានំ សមាសភាវំ ទស្សេតិ។ **តេនថិ**

ទេវាតិ ឯត្ថ “កេនចិ ទេវា”តិ បទវិភាគំ កត្វា ទការោ បទសន្ធិមត្តោ, ទេវសទ្ទោ ឧបមត្តោតិ អាហ “កេនចិ ករណីយេន វិយា”តិ។ អថ វា “ន បនា”តិអាទិនា ឯវផលស្ស ទស្សិតត្តា “កេនចិ ឯវា”តិ បទច្ឆេទំ កត្វា ឯ វត្តោបិ យុជ្ជតេវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **អស្សា**តិ ពិម្ពិសាររញ្ញោ។ **តស្សា**តិ សោណស្ស។ ទស្សនាយ អញ្ញត្រ កិញ្ចិ ករណីយំ ន អត្ថីតិ យោជនា។ **រាជា**តិ ពិម្ពិសារោ រាជា, សន្និបាតាបេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **ទិដ្ឋធម្មិកេ អត្ថេ**តិ ឯត្ថ ទិដ្ឋធម្មសទ្ទោ ឥធលោកត្ថោ, ឥកសទ្ទោ ហិតត្ថេ បវត្តោតិ អាហ “ឥធលោកហិតេ”តិ។ “អម្ហាក”ន្តិ ឥមិនា “**សោ នោ ភគវា**”តិ ឯត្ថ **នោ**សទ្ទោ អម្ហសទ្ទការិយោតិ ទស្សេតិ។ អម្ហាកំ សោ ភគវាតិ យោជនា។ **សម្បរាយិកេ**តិ បរលោកហិតេ។

“ឋានាបេមី”តិ ឥមិនា “**បដិវេទេមី**”តិ ឯត្ថ វិទធាតុយា ញាណត្ថំ ទស្សេតិ។ **បដិកាយ និមុជ្ជិត្វា**តិ ឯត្ថ បដិកាសទ្ទោ អជ្ឈេន្ទុបាសាណវាចកោតិ អាហ “អជ្ឈេចន្ទបាសាណេ”តិ។ សោ ហិ បដតិ អជ្ឈភាវំ គច្ឆតីតិ **បដិកា**តិ វុច្ចតិ។ បដិកាសទ្ទោយំ អត្ថរណវិសេសេបិ វត្តតិ។ **យស្ស ទានី**តិ ឯត្ថ យសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “តេសំ ហិតករណីយត្ថស្សា”តិ។ ឥមិនា អយំ យំសទ្ទោ ន តំសទ្ទាបេក្ខោតិ ទស្សេតិ។ អថ វា **យស្សា**តិ យោ អស្ស។ អស្ស តេសំ ហិតករណីយត្ថស្ស យោ កាលោ អត្ថិ, តំ កាលំ ភគវា ជានាតីតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ អសីតិគាមិកសហស្សានំ។ **បច្ឆាយាយ**ន្តិ ឯត្ថ បការោ បច្ឆន្នត្ថវាចកោតិ អាហ “វិហារបច្ឆន្នេ ឆាយាយ”ន្តិ។ **សមន្នាហរន្តី**តិ សំ បុនប្បុនំ មនសាគតំ អភិមុខំ ហរន្តីតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បុនប្បុនំ មនសិករោន្តី”តិ។ “បសាទវសេនា”តិ ឥមិនា “កោជវសេនា”តិអាទីនិ បដិក្ខិបតិ។ “បុន វិសិដ្ឋតរ”ន្តិ ឥមិនា **ភិយ្យោសោ មត្តាយា**តិ និបាតស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។

សោណស្ស បព្ពជ្ជាកថា

២៤៣. “មត្ថិតោ”តិ ឥមិនា ផុរតិ វិប្ផារតិ ព្យាបេតីតិ **ផុដោ**តិ វុត្តេ ផុរធាតុយា វិប្ផារណំ នាម មត្ថិតត្តោតិ ទស្សេតិ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។ ឥមិនា ការោ អាហនន្តិ ឯត្ថាតិ **គវាឃាតន**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **តន្តិស្សរេ**តិ តន្តិយា គុណស្ស សរេ។ **វាទនកុសលោ**តិ វាទនេ កុសលោ។ **ខរមុច្ឆិតា**តិ ខរេន មុច្ឆិតា។ “សរសម្បន្នា”តិ ឥមិនា សរោ ឯតិស្សមត្ថីតិ **សរវតី**, វីណាតិ ទស្សេតិ។ **កម្មញ្ញា**តិ ឯត្ថ កម្មសទ្ទោ ខមត្ថេ ញបច្ចយោតិ អាហ “កម្មក្ខមា”តិ។ **មន្ទមុច្ឆនា**តិ មន្ទេន មុច្ឆនា។ **សមេ គុណេ**តិ ឯត្ថ **សមោ** នាម មជ្ឈិមោ, **គុណោ** នាម មុខ្យគោ វីណាយ ជិយា, ឧបចារតោ សរោតិ អាហ “មជ្ឈិមេ សរេ”តិ។ **វីរិយសមថ**ន្តិ ឯត្ថ វីរិយញ្ច សមថោ ចាតិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “វីរិយសម្បយុត្តំ សមថ”ន្តិ។ ឥមិនា វីរិយេន សម្បយុត្តំ សមថំ **វីរិយសមថ**ន្តិ ទស្សេតិ។ “វីរិយំ សមថេន យោជេហី”តិ ឥមិនា វីរិយេន សមថំ យោជេហីតិ អត្ថោបិ ទស្សិតោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ឥន្ទ្រិយានញ្ច សមត**ន្តិ ឯត្ថ សទ្ធាទីនិ បញ្ចិន្ទ្រិយានេវ គហេតព្ពានិ, ន អញ្ញានីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សទ្ធាទីនំ ឥន្ទ្រិយាន”ន្តិ។ “សមភាវ”ន្តិ ឥមិនា តាបច្ចយោ ភាវត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ “ឥន្ទ្រិយានំ សមត”ន្តិបាឋេ, សទ្ធាទីសុ ឥន្ទ្រិយេសុ វា។ **តត្ថ ច និមិត្តំ គណ្ហាហី**តិ ឯត្ថ ភាវេនភាវលក្ខណេ ថបច្ចយោ ហោតីតិ អាហ “តស្មិំ សមថេ សតី”តិ។ អាទាសេ សតិ មុខពិម្ពេន កត្តុភូតេន ឧប្បជ្ជិតព្ពំ ឥវ, តស្មិំ សមថេ សតិ យេន និមិត្តេន កត្តុភូតេន ឧប្បជ្ជិតព្ពន្តិ យោជនា។ សមថស្ស និមិត្តំ **សមថនិមិត្តំ**, ឥន្ទ្រិយានំ សមភាវោ។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ សមថនិមិត្តាទីនិ ចត្តារិ ឯកសេសេន វា សាមញ្ញនិទ្ទេសេន វា “និមិត្ត”ន្តិ វុច្ចតិ។

២៤៤. **អញ្ញំ ព្យាករេយ្យ**ន្តិ ឯត្ថ អញ្ញំ ព្យាករោន្តោ អត្តានំ “អរហា អហ”ន្តិ ជានាបេតីតិ អាហ “អរហា អហ”ន្តិ ជានាបេយ្យ”ន្តិ។ **ឆ ឋានានី**តិ ឯត្ថ ឋានសទ្ទោ ការណត្ថោតិ អាហ “ឆ ការណានី”តិ ។ “បដិវិជ្ឈិត្វា”តិអាទិនា **អធិមុត្តោ**តិ បទស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ សទ្ធត្ថោ បន អធិមុច្ចតីតិ **អធិមុត្តោ**តិ ទដ្ឋព្ពោ។ អរហត្តំ វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **អសម្មោហោតី**តិ ឯត្ថ អាការត្ថវាចកោ **ឥតិ**សទ្ទោ បុព្ពបទេសុបិ យោជេត្វា “នេក្ខម្មំ ឥតិ វុច្ចតី”តិអាទិនា យោជនា កាតព្ពា។

“បដិវេធរហិត”ន្តិ ឥមិនា **កេវលំ សទ្ធាមត្តក**ន្តិ ឯត្ថ មត្តសទ្ទស្ស និវត្តេតព្ពត្ថំ ទស្សេតិ។ **បដិវេធបញ្ញាយា**តិ មគ្គបញ្ញាយ។ “អសម្មិស្ស”ន្តិ ឥមិនា កេវលសទ្ទស្ស អសម្មិស្សត្ថំ ទស្សេតិ។ **បដិចយ**ន្តិ ឯត្ថ បដិសទ្ទោ អនុបច្ឆិន្នត្ថោ, ចិធាតុ វឌ្ឍនត្ថោតិ អាហ “បុនប្បុនំ ករណេន វឌ្ឍិ”ន្តិ, មគ្គបដិវេធេន វីតរាគត្តាយេវាតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្និន្នមានសោយេវា**តិ តស្មិំ ផលសមាបត្តិវិហារេ និន្នមានសោ ឯវ។

លាភសក្ការសិលោកន្តិ ឯត្ថ លភនំ **លាភោ**, សុដ្ឋុ ករណំ **សក្ការោ**, សិលោកនំ វណ្ណភណនំ **សិលោកោ**, លាភោ ច សក្ការោ ច សិលោកោ ច លាភសក្ការសិលោកន្តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ចតុបច្ចយលាភញ្ចា”តិអាទិ។ **តេសំយេវា**តិ ចតុន្នំ បច្ចយានមេវ។ “សីលញ្ច វតញ្ចា”តិ ឥមិនា **សីលព្ពត**ន្តិបទស្ស ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ។

ភុសសទ្ទស្ស កលិង្គរត្តំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “ពលវន្តោ”តិ “ខីណាសវស្សា”តិ ឥមិនា **នេវស្សា**តិ ឯត្ថ ត សទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ “គហេត្វា”តិ ឥមិនា **បរិយាទិយន្តី**តិ ឯត្ថ បរិបុព្ពអាបុព្ពទាធាតុយា គហណត្ថំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ កិលេសា ករោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ កិលេសានំ។ **អានេញ្ជប្បត្ត**ន្តិ ឯត្ថ ឥញ្ជនំ កម្បនំ ឥញ្ជំ, ន ឥញ្ជំ អនេញ្ជំ, តមេវ អានេញ្ជំ, តំ បត្តន្តិ អានេញ្ជប្បត្តន្តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អចលនប្បត្ត”ន្តិ។ **វយញ្ចា**តិ **ច**សទ្ទោ អវុត្តសម្បិណ្ឌនត្ថោតិ អាហ “វយម្បិ ឧប្បាទម្បិ”តិ។

ឧបាទានក្ខយស្សាតិ ឯត្ថ ឧបាទានក្ខយំ អធិមុត្តស្សាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបយោគត្ថេ សាមិវចន”ន្តិ។ “ឧប្បាទញ្ច វយញ្ចា”តិ ឥមិនា **អាយតនុប្បាទ**ន្តិ ឯត្ថ ឧប្បាទសទ្ទេន វយោបិ អវិនាភាវតោ គហេតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ **សម្មា**តិ និបាតោ ញាយត្ថោតិ អាហ “ហេតុនា នយេនា”តិ។ **សន្តចិត្តស្សា**តិ ឯត្ថ សន្តសទ្ទស្ស ខេទាទីសុបិ បវត្តត្តា ឥធ និព្ពុតត្ថេ វត្តតីតិ អាហ “និព្ពុតចិត្តស្សា”តិ។ **អនុនយបដិឃេហី**តិ អនុ បុនប្បុនំ អារម្មណេ ចិត្តំ នេតីតិ **អនុនយោ,** រាគោ, អារម្មណេ បដិហញ្ញតីតិ **បដិឃោ,** ទោសោ, អនុនយោ ច បដិឃោ ច អនុនយបដិឃា, តេហិ។ ឥដ្ឋេ អនុនយោ, អនិដ្ឋេ បដិឃោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ ទដ្ឋព្ពោ។

១៤៨. ទិគុណាទិឧបាហនបដិក្ខេបកថា

២៤៥. អញ្ញំ ព្យាករោន្តីតិ ឯត្ថ អញ្ញសទ្ទោ សព្ពនាមសុទ្ធនាមវសេន ទុវិធោ។ តេសុ ឥធ សុទ្ធនាមំ, តំ បន ពាលេ ច ទារកេ ច អរហត្តេ ច បវត្តតិ, ឥធ បន អរហត្តេតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អរហត្តំ ព្យាករោន្តី”តិ។ **យេនា**តិ សភាវេន។ **អរហាតិ ញាយតី**តិ អរហាឥតិ អត្ថោ ញាយតិ។ **សោ**តិ សភាវោ។ **សុត្តវណ្ណនាតោយេវា**តិ អង្គុត្តរដ្ឋកថាតោ ឯវ។ **ន ឧបនីតោ**តិ ន ឧបរិ នីតោ។ **ឯកច្ចេ មោឃបុរិសា**តិ ឯកច្ចេសទ្ទោ អញ្ញេបរិយាយោ, មោឃសទ្ទោ តុច្ឆវេវចនោតិ អាហ “អញ្ញេ បន តុច្ឆបុរិសា”តិ។ “ហសមានា វិយា”តិ ឥមិនា **ហសមានកំ មញ្ញេ**តិ ឯត្ថ មញ្ញេសទ្ទោ វិយត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **អសន្តមេវា**តិ អវិជ្ជមានំយេវ។ **ឯកបលាសិក**ន្តិ ឯត្ថ បលាស សទ្ទោ បណ្ណវាចកោ។ បដលំ នាម បណ្ណំ វិយ ហោតិ, តស្មា “ឯកបដល”ន្តិ វុត្តំ។ **អសីតិសកដវាហេ**តិ ឯត្ថ អសីតិ បទំ សកដបទេន សម្ពន្ធំ កត្វា អសីតិសកដេហិ វហិតព្ពេតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ “ទ្វេ សកដភារា ឯកោ វាហោ”តិ ឥមិនា វាហានំ ចត្តាលីសភាវំ ទស្សេតិ។ **សត្តហត្ថិកញ្ច អនីក**ន្តិ ឯត្ថ អនីកស្ស សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឆ ហត្ថិនិយោ ចា”តិអាទិ។ សត្តន្នំ ហត្ថីនំ សមូហោ **សត្តហត្ថិកំ**។ សត្តអនីកត្តា ឯកូនបញ្ញាសហត្ថិនោ ហោន្តិ។ តេសុ សត្ត ហត្ថិនោ, ទ្វាចត្តាលីស ហត្ថិនិយោ ហោន្តិ។ **ទិគុណា**តិ ឯត្ថ គុណសទ្ទោ បដលត្ថោតិ អាហ “ទ្វិបដលា”តិ។ **គុណង្គុណូបាហនា**តិ ឯត្ថ ទ្វិគុណតិគុណានំ វិសុំ គហិតត្តា បារិសេសតោ គុណង្គុណភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ចតុបដលតោ បដ្ឋាយ វុច្ចតី”តិ។ **គុណង្គុណូបាហនា**តិ បដលបដលា ឧបាហនា, ពហុបដលា ឧបាហនាតិ អត្ថោ។ ឧការេន សហ យោជេត្វា គការោ សជ្ឈាយិតព្ពោ ច លិខិតព្ពោ ច។ ឥទានិ បោត្ថកេសុ បន ឧការោ ន ទិស្សតិ។

១៤៩. សព្ពនីលិកាទិបដិក្ខេបកថា

២៤៦. សព្ពាវ នីលិកាតិ សព្ពាវ ឧបាហនាយោ នីលិកា, សព្ពដ្ឋានេសុ នីលមេតាសន្តិ **សព្ពនីលិកា**តិបិ កាតព្ពោ។ **តត្ថ ចា**តិ តេសុ នីលិកាទីសុ ច។ ឧម្មារបុប្ផស្ស វណ្ណោ វិយ វណ្ណោ ឯតិស្សាតិ **ឧម្មារបុប្ផវណ្ណា**។ ឯវំ សេសេសុបិ។ **អទ្ទារិដ្ឋកវណ្ណា**តិ ឯត្ថ **អទ្ទោ**តិ អល្លោ។ **អរិដ្ឋោ**តិ ផេណិលរុក្ខោ វា កាកោ វា, តស្មា អទ្ទោ អល្លោ អរិដ្ឋោ ផេណិលរុក្ខោ, កាកោ វាតិ អទ្ទារិដ្ឋោ, តទេវ អទ្ទារិដ្ឋកោ, អទ្ទារិដ្ឋកស្ស វណ្ណោ វិយ វណ្ណោ ឯតិស្សាតិ អទ្ទារិដ្ឋកវណ្ណា ។ **ឯតាសូ**តិ សព្ពនីលិកាទីសុ។ **បុញ្ឆិត្វា**តិ បរិមជ្ជិត្វា។ **អប្បមត្តកេនាបី**តិ **បិ**សទ្ទោ សម្ភាវនេ។ សព្ពនីលាទិកេ ភិន្ទេ កា នាម កថាតិ អត្ថោ។

“យាសំ វទ្ធាយេវ នីលា”តិ ឥមិនា នីលកា វទ្ធិកា ឯតាសន្តិ **នីលកវទ្ធិកា**តិ ឆដ្ឋីពាហិរត្ថសមាសំ ទស្សេតិ។ **វទ្ធិកា**តិ ច នទ្ធិ។ សា ហិ ឧបាហនតលតោ វទ្ធយតីតិ វទ្ធិកាតិ ច ឧបាហនតលំ ពន្ធតិ ឥមាយាតិ វទ្ធិកាតិ ច វុច្ចតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ បីតកវទ្ធិកាទីសុ។ **ឯតាយោបី**តិ នីលកវទ្ធិកាទិកា ឧបាហនាយោបិ។ **តលេ**តិ ឧបាហនាយ តលេ។ “ខល្លកំ ពន្ធិត្វា”តិ ឥមិនា ខល្លកេន ពន្ធិតព្ពាតិ **ខល្លកពទ្ធា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **យោនកឧបាហនា**តិ យោនកជាតីនំ មនុស្សានំ ឧបាហនា។ **បលិគុណ្ឋិត្វា**តិ បរិសមន្តតោ វេឋេត្វា។ “ឧបរិ… បេ…. ជង្ឃ”ន្តិ ឥមិនា បុដពទ្ធតោ វិសេសំ ទស្សេតិ។ **តូលបិចុនា**តិ តូលសង្ខាតេន បិចុនា។ “តិត្តិរបត្ត សទិសា”តិ ឥមិនា តិត្តិរស្ស បត្តំ វិយ **តិត្តិរបត្តិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តិត្តិរោ**តិ ច ឯកោ សកុណវិសេសោ។ **កណ្ណិកដ្ឋានេ**តិ ទ្វិន្នំ វទ្ធិកានំ ឯកតោ សមាគមដ្ឋានេ។ “មេណ្ឌ…បេ…. កតា”តិ ឥមិនា មេណ្ឌស្ស វិសាណេន សទិសា វទ្ធិកា ឯតាសន្តិ **មេណ្ឌវិសាណវទ្ធិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តថេវា**តិ យថា មេណ្ឌអជសិង្គសណ្ឋានេ វទ្ធេ យោជេត្វា កតា, តថេវាតិ អត្ថោ។ “វិច្ឆិកា…បេ…. កតា”តិ ឥមិនា វិច្ឆិកាយ អឡោ **វិច្ឆិកាឡោ,** សោ វិយ

វទ្ធិកា ឯតាសន្តិ **វិច្ឆិកាឡិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ អឡសទ្ទោ "អឡច្ឆិន្នោ"តិអាទីសុ (មហាវ. ១១៩) អង្គុដ្ឋវាចកោ, តេធ បន នង្គុដ្ឋវាចកោ, តស្មា វុត្តំ "នង្គុដ្ឋសណ្ឋានេ"តិ។ **តលេសូ**តិ ឧបាហនាយ តលេសុ។ "មោរ... បេ.... សិព្ពិកា"តិ តេមិនា មោរបិញ្ឆេហិ បរិសមន្តតោ, បរិក្ខិបិត្វា វា សិព្ពិតា **មោរបិញ្ឆបរិសិព្ពិតា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ចិត្រា ឧបាហនាយោ**តិ ឯត្ថ ចិត្រសទ្ទោ វិចិត្រត្ថោតិ អាហ "វិចិត្រា"តិ។ **ឯតាសូ**តិ ឧលូកពទ្ធាទីសុ។ **វឡញ្ជេតព្ពា**តិ បរិភុញ្ជិតព្ពា។ វឡជិ បរិភោគេតិ ធាតុបាឋោ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៥ ជការន្តធាតុ)។ តាលុជោ គតិយោ។ **តេសុ បនា**តិ ឧលូកាទីសុ បន។ **សតិ** សន្តេសូតិ យោជនា។ សីហចម្មេន បរិក្ខិបិតព្ពាតិ **សីហចម្មបរិក្ខតា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "បរិយន្តេសូ"តិអាទិ។ **បក្ខិពិឡាលោ**តិ គុលិយោ។ សោ ហិ បក្ខយុត្តត្តា ច ពិឡាលមុខសទិសមុខត្តា ច បក្ខិពិឡាលោតិ វុច្ចតិ។ តេមិនា **លុវកចម្មបរិក្ខតា**តិ ឯត្ថ លុវកសទ្ទោ បក្ខិពិឡាលបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ "ឧលូកចម្មបរិក្ខតា"តិបិ បាឋោ។ **ឯតាសុបី**តិ សីហចម្មបរិក្ខតាទីសុបិ។ យា កាចិ ឧបាហនាយោតិ សម្ពន្ធោ។

២៤៧. **ឱមុក្ក**ន្តិ ឯត្ថ អវត្យបសគ្គស្ស វិយោគត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "បដិមុញ្ចិត្វា អបនីត"ន្តិ។ បុរាណំ គុណង្គណូបាហនន្តិ អត្ថោ។

១៥១. អជ្ឈារាមេ ឧបាហនបដិក្ខេបកថា

២៤៨. "យេន សិប្បេនា"តិអាទិនា អភិ អធិកំ ជីវន្តិ អនេនាតិ **អភិជីវនំ**, កឹតំ? សិប្បន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **តស្សា**តិ សិប្បស្ស ។ **តេធា**តិ តេមស្មឹ សាសនេ។ យំសទ្ទោ វចនវិបល្លាសោតិ អាហ "យេ តុម្ហេ"តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **យំ និបាតោ**តិ យំតតិ និបាតោ យទិសទ្ទស្ស អត្ថេ បវត្តតីតិ យោជនា។ **អាចរិយា ឯវា**តិ ឯវសទ្ទេន អាចរិយមត្តការំ បដិក្ខិបតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **សោ**តិ អវស្សិកោ។ **ត**ន្តិ ឆព្ពស្សំ។ **និស្សាយ វច្ឆតី**តិ អវស្សិកស្ស ចតុវស្សកាលេ ឆព្ពស្សស្ស ទសវស្សិកត្តា តំ និស្សាយ វសតិ។ ឧបជ្ឈាយមត្តំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឧបជ្ឈាយស្សា"តិអាទិ។ **មហន្តតរា**តិ អត្តនោ វុឌ្ឍតរា។ ឧបជ្ឈាយស្ស មត្តំ បមាណមេតេសន្តិ **ឧបជ្ឈាយមត្តា**។

២៤៩. បាទតោ និក្ខន្តេន ខីលសទិសេន មំសេន បវត្តោ អាពាធោ **បាទខីលាពាធោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "បាទតោ"តិអាទិ។ បាទតោ និក្ខន្តន្តិ សម្ពន្ធោ។

២៥១. **តិណបាទុកា**តិអាទីសុ តិណេន កតា បាទុកា តិណបាទុកាតិ វចនត្ថាទី ទស្សេន្តោ អាហ "យេន កេនចិ តិណេនា"តិអាទិ។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។ "ភូមិយំ សុប្បតិដ្ឋិតាតិ"អាទិនា ន សង្កមិតព្ពាតិ **អសង្កមនីយា**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។

២៥២. **អង្គជាតេនេវា**តិ អត្តនោ អង្គជាតេន ឯវ។ **អង្គជាត**ន្តិ គាវីនំ អង្គជាតំ។ **ឱគាហេត្វា**តិ ឯត្ថ ឱត្យុបសគ្គោ ទឡ្ហត្ថោតិ អាហ "ទឡ្ហំ គហេត្វា"តិ។

១៥៣. យានាទិបដិក្ខេបកថា

២៥៣. **តេត្ថិយុត្តេនា**តិ ឯត្ថ រូឡ្ហីវសេន ធេនុបិ តេត្ថី នាមាតិ អាហ "ធេនុយុត្តេនា"តិ។ **បុរិសន្តរេនា**តិ ឯត្ថ បុរិសោ ឯវ អន្តរោ អញ្ញោ ឯត្ថាតិ **បុរិសន្តរំ** យានំ។ បុរិសន្តរោ នាម អត្ថតោ សារថីតិ អាហ "បុរិសសារថិនា"តិ, យានេនាតិ យោជនា។ **គង្គាមហិយាយា**តិ ឯត្ថ គង្គា ច មហី ច គង្គាមហី, តត្ថ កីឡិកា គង្គាមហិយាតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "គង្គាមហីកីឡិកាយា"តិ។ តត្ថ ហិ តេត្ថិបុរិសា យានេហិ ឧទកកីឡំ កីឡន្តិ។ **បុរិសយុត្តំ ហត្ថវដ្ដក**ន្តិ ឯត្ថ "អនុជានាមិ ភិក្ខវេ បុរិសយុត្តញ្ច ហត្ថវដ្ដកញ្ចា"តិ ទស្សេន្តោ អាហ "ឯត្ថា"តិអាទិ។ តត្ថ **បុរិសយុត្ត**ន្តិ បុរិសេន យុជ្ជិតព្ពន្តិ បុរិសយុត្តំ យានំ។ **ហត្ថវដ្ដក**ន្តិ ហត្ថេន វដ្ដេតព្ពន្តិ ហត្ថវដ្ដកំ យានំ។ **យានុគ្ឃាតេនា**តិ យានស្ស ឧល្លង្ឃិត្វា គមនេន។ ហនធាតុ ហិ គត្យត្ថោ។ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "យានំ អភិរុហន្តស្សា"តិអាទិ។ "តប្បច្ចយា"តិ តេមិនា យានុគ្ឃាតេនាតិ ឯត្ថ ហេត្វត្ថេ ករណវចនន្តិ ទស្សេតិ។ **បីឋកសិវិក**ន្តិ បីឋេន សហ កតំ សិវិកំ។ **បដបោដលិក**ន្តិ បដមយំ បោដលិកំ។

១៥៤. ឧច្ចាសយនមហាសយនបដិក្ខេបកថា

២៥៤. ឧច្ចំ អាសយនំ **ឧច្ចាសយនំ**។ មហន្តំ អាសយនំ **មហាសយនំ**។ អាសន្ទិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **បមាណាតិក្កន្តាសន**ន្តិ ទីឃាសនំ។ តញ្ហិ អាគម្ម សទតិ និសីទតីតិ ឯត្ថ, អាយតំ វា សុដ្ឋុ ទទាតីតិ **អាសន្ទី**តិ វុច្ចតិ។ **វាឡរូបានី**តិ សីហព្យគ្ឃាទិវាឡរូបានិ។ បាទេសុ វាឡរូបានិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា អគ្គិយតិ

លក្ខីយតីតិ **បល្លង្កោ**។ **គោនកោ**តិ ឥវតិ ទីឃលោមេហិ ឧគ្គច្ឆតិ ឯត្ថាតិ គោនកោ។ **កោជវោ**តិ កុយំ ភូមិយំ ជវតិ គច្ឆតីតិ កោជវោ។ **ឥស្សា**តិ គោនកស្ស។ លោមានិ ចតុរង្គុលាធិកានិ ហោន្តិ កិរាតិ យោជនា។ **វានចិត្រឧណ្ណាមយត្ថរណោ**តិ វានេន សិព្ពនេន សញ្ជាតំ ចិត្ររូបមេត្ថាតិ វានចិត្រំ, ឧណ្ណាយ និព្ពត្តោ **ឧណ្ណាមយោ,** សោយេវ អត្ថរណោ ឧណ្ណាមយត្ថរណោ, វានចិត្រញ្ច តំ ឧណ្ណាមយត្ថរណោ ចេតិ វានចិត្រឧណ្ណាមយត្ថរណោ។ **សេតត្ថរណោ**តិ សេតត្ថិកេហិ សេវិយតីតិ សោតោ, សោយេវ អត្ថរណោ សេតត្ថរណោ។ ឥមិនា អត្ថេន បដតិ សេតភាវំ គច្ឆតីតិ **បដិកា**តិ កាតព្ពំ។ បដិកាសទ្ទោយំ អឌ្ឍេន្ទុបាសាណេបិ បវត្តតិ។ **ឃនបុប្ផកោ**តិ ឃនំ កថិនំ បុប្ផមេត្ថាតិ ឃនបុប្ផកោ។ ឥមិនា ឃនបុប្ផសង្ខាតំ បដលមេត្ថ អត្ថីតិ **បដលិកា**តិ ទស្សេតិ។ **សោ**តិ អត្ថរណោ។ **អាមលកបដោ**តិ អាមលកបុប្ផំ ទស្សេត្វា កតោ បដោ។ **តូលិកា**តិ តូលំ បូរេត្វា កតា តូលិកា។ **វិកតិកា**តិ សីហព្យគ្ឃាទិរូបេហិ (ទី. និ. អដ្ឋ. ១.១៥) វិចិត្តាការេន ករិយតីតិ វិកតិកា។ **ទីឃនិកាយដ្ឋកថាយំ** “**ឧទ្ទលោមី**តិ ឧភតោទសំ ឧណ្ណាមយត្ថរណំ។ **ឯកន្តលោមី**តិ ឯកតោទសំ ឧណ្ណាមយត្ថរណ”ន្តិ វុត្តំ។ ឥធ បន “**ឧទ្ទលោមី**តិ ឯកតោ ឧគ្គតលោមំ ឧណ្ណាមយត្ថរណំ, **ឯកន្តលោមី**តិ ឧភតោ ឧគ្គតលោមំ ឧណ្ណាមយត្ថរណ”ន្តិ វុត្តំ។ តស្មា ទ្វេ អដ្ឋកថាយោ អញ្ញមញ្ញំ វិសទិសា ហោន្តិ។ ឯត្ថ ទីឃនិកាយដ្ឋកថានយេន វចនត្ថំ ករិស្សាមិ។ ឧដ្ឋិតំ ទ្វីហិ បក្ខេហិ, ទ្វីសុ វា ទសាសង្ខាតំ លោមមេត្ថាតិ **ឧទ្ទលោមី**។ និគ្គហិតាគមំ កត្វា “ឧន្ទលោមី”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។ ឯកស្មិំ អន្តេ ទសាសង្ខាតំ លោមមេត្ថាតិ **ឯកន្តលោមី**តិ។ **កោសេយ្យកដ្ដិស្សមយ**ន្តិ ឯត្ថ **កោសេយ្យ**ន្តិ កោសិយសុត្តំ។ **កដ្ដិស្ស**ន្តិ កដ្ដិស្សនាមកំ វាកំ។ ឥមិនា កោសេយ្យញ្ច កដ្ដិស្សញ្ច **កដ្ដិស្សានី**តិ វិរូបេកសេសំ កត្វា កដ្ដិស្សេហិ បកតំ អត្ថរណំ កដ្ដិស្សន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **សុទ្ធកោសេយ្យ**ន្តិ រតនអបរិសិព្ពិតំ សុទ្ធកោសេយ្យំ។ ឥមិនា សុទ្ធកដ្ដិស្សម្បិ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។

សោឡស នាដកិត្ថិយោ ឋត្វា នច្ចំ ករោន្តិ ឯត្ថាតិ **កុត្តក**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សោឡសន្ន”ន្តិអាទិ។ **អជិនចម្មេហី**តិ អជិនមិគចម្មេហិ, កតឥតិ សម្ពន្ធោ។ **បវេណី**តិ ទុបដ្ដតិបដ្ដាទីហិ បរំបរវសេន កតត្តា “បវេណី”តិ វុច្ចតិ។ អជិនចម្មានិ ហិ សុខុមតរានិ, តស្មា ទុបដ្ដតិបដ្ដាទីនិ កត្វា បវេណិវសេន កតានិ។ តស្មា វុត្តំ “អជិនបវេណី”តិ។ “កទលិមិគចម្មំ នាមា”តិ ឥមិនា តស្ស ចម្មំ កទលិមិគឥតិ គហេតព្ពំ ឧត្តរបទលោបវសេន វា ឧបចារេន វាតិ ទស្សេតិ។ **បវរ**សទ្ទោ ឧត្តមត្ថោតិ អាហ “ឧត្តមបច្ចត្ថរណ”ន្តិ។ **ត**ន្តិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណំ។ **សឧត្តរច្ឆទ**ន្តិ ឯត្ថ សការោ សហសទ្ទការិយោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សហ ឧត្តរច្ឆទេនា”តិ។ “ឧបរី”តិ ឥមិនា ឧត្តរសទ្ទស្ស សេដ្ឋាទយោ និវត្តេតិ។ “សទ្ធិ”ន្តិ ឥមិនា សហសទ្ទស្ស តុល្យត្ថំ និវត្តេតិ។ “សេត...បេ.... ន វដ្ដតី”តិ ឥមិនា រត្តវិតានំ ហេដ្ឋា កប្បិយបច្ចត្ថរណេ សតិបិ ន វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ ។ កស្មា? រត្តវិតានស្ស អកប្បិយត្តា។ **ឧភតោលោហិតកូបធាន**ន្តិ ឯត្ថ ឧភសរូបំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សីសូបធានញ្ច បាទូបធានញ្ចា”តិ។ សីសោ ឧបគន្ធា តិដ្ឋតិ ឯត្ថាតិ **ឧបធានំ,** ឧប ភុសំ វា សុខំ ធារេតីតិ **ឧបធានំ,** ពិព្ពោហនំ។ សចេ បមាណយុត្តំ, តំ ឧបធានំ វដ្ដតីតិ យោជនា។

១៥៥. សព្ពចម្មបដិក្ខេបាទិកថា

២៥៥. **ទីបិបោតកោ**តិ ទីបិបោតោ វិយាតិ ទីបិបោតកោ វច្ឆោ។ **ភិត្តិទណ្ឌកាទីសូ**តិ ភិត្តិសម្ពន្ធេសុ ទណ្ឌកាទីសុ។ អាទិសទ្ទេន ភិត្តិថម្ភាទយោ សង្គណ្ហាតិ។

២៥៦. យោ ន សក្កោតិ អនុបាហនោ គាមំ បវិសិតុំ, សោ គិលានោ នាមាតិ យោជនា។

១៥៧. សោណកុដិកណ្ណវត្ថុកថា

២៥៧. **ឯតេនា**តិ “កុររឃរេ”តិ បាឋេន។ **អស្សា**តិ មហាកច្ចានស្ស។ **បបាតនាមកេ**តិ យស្មា មហាគដោ ឯត្ថ អត្ថិ, តស្មា បបាតនាមកោ ហោតិ។ **ឯតេនា**តិ “បបាតកេ បព្ពតេ”តិ បាឋេន។ **អស្សា**តិ មហាកច្ចានស្ស។ កោដិអគ្ឃនកំ បិឡន្ធនំ កណ្ណេ ឯតស្សត្ថីតិ **កុដិកណ្ណោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កោដិអគ្ឃនកំ បនា”តិអាទិ។ បិឡន្ធតិ អនេនាតិ **បិឡន្ធនំ,** អលង្ការោ ។ ទន្តជោ ចតុត្ថក្ខរោ។ “បសាទជនក”ន្តិ ឥមិនា បសាទំ ជនេតីតិ **បាសាទិកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **បសាទនីយ**ន្តិ បសាទិតព្ពំ, បសាទិតុំ អរហន្តិ អត្ថោ។ **អត្ថវចន**ន្តិ អត្ថោ វុច្ចតិ អនេនាតិ អត្ថវចនំ។ បាឡិយំ ឥទានិ បោត្ថកេសុ “បសាទនីយ”ន្តិ បាឋោ នត្ថិ។ “បាសាទិក”ន្តិបទស្ស បុព្ពេ “ទស្សនីយ”ន្តិ បាឋោយេវ អត្ថិ។ **ឧត្តមទមថសមថ**ន្តិឯត្ថ ទមថសទ្ទស្ស ញាណត្ថញ្ច ឥន្ទ្រិយសំវរត្ថញ្ច សមថសទ្ទស្ស សមាធត្ថញ្ច ចិត្តូបសមត្ថញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “ឧត្តមំ ទមថញ្ចា”តិអាទិ។ ចសទ្ទេន ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ។ **វិសូកាយិកវិប្ផន្ទិតាន**ន្តិ វិសូកាយ បដិបក្ខាយ បវត្តានំ ទិដ្ឋិចិត្តសង្ខាតានំ វិរិធចលនានំ។ “វីរិយិន្ទ្រិយ”ន្តិ ឥមិនា **យតិន្ទ្រិយ**ន្តិ ឯត្ថ **យត**សទ្ទោ វីរិយវាចកោតិ ទស្សេតិ។ **នាគ**ន្តិ ឯត្ថ នត្ថិ អាគុ បាបមេតស្សាតិ នាគោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាគុវិរហិត”ន្តិ។ កី ទិវសតោ បដ្ឋាយាតិ អាហ “មម

បព្ពជ្ជាទិវសតោ បដ្ឋាយា”តិ។ កណ្ហា មត្តិកា ឧត្តរិ ឯត្ថាតិ **កណ្ហុត្តរា**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កណ្ហមត្តិកុត្តរា”តិ។ “ឧបរី”តិ ឥមិនា ឧត្តរសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ “គុន្នំ ខុរេហី”តិ ឥមិនា គុន្នំ ខុរកណ្ដកសទិសត្តា **គោកណ្ដកា** នាមាតិ ទស្សេតិ។ តេ គោកណ្ដកេ រក្ខិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ ខរា ភូមិ ហោតីតិ យោជនា។ **ឯតេហី**តិ ឯរកូអាទីហិ ចតូហិ តិណេហិ។ **ត**ន្តិ ឯរកូតិណំ។ **តេនា**តិ មោរកូតិណេន។ ជន្តុស្ស វណ្ណោតិ សម្ពន្ធោ។ **សេនាសនំ បញ្ញបេសី**តិ ឯត្ថ កឹ នាម សេនាសនំ បញ្ញបេសីតិ អាហ “ភិសឹ វា កដសារកំ វា បញ្ញបេសី”តិ។ បញ្ញបេត្វា ច បន សោណស្ស អារោចេសិ។ កឹ អារោចេសីតិ អាហ “អាវុសោ”តិអាទិ។ សត្ថា វសិតុកាមោតិ សម្ពន្ធោ។

២៥៨. “តស្ស សោណស្សា”តិ ឥមិនា **បដិភាតុ ត**ន្តិ ឯត្ថ “ត”ន្តិបទំ សាម្យត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ ទស្សេតិ។ **ត**ន្តិ តវ។ **អដ្ឋកវគ្គិកានី**តិ អដ្ឋបមាណោ, អដ្ឋសមូហោ វា វគ្គោ ឯតេសន្តិ អដ្ឋកវគ្គិកានិ។ កាមសុត្តាទីនិ (សុ. និ. ៧៧២ អាទយោ) សោឡស សុត្តានិ។ **យោ**តិ បុគ្គលោ, សមន្នាគតោតិ សម្ពន្ធោ។ **អរិយោបី**តិ បិសទ្ទោ ន កេវលំ សុចិសមន្នាគតោយេវ បាបេ ន រមតិ, អថ ខោ អរិយោបីតិ ទស្សេតិ។ “បដិភាតុ ត”ន្តិ បាឋតោ យាវ “សុចីតិ វុត្ត”ន្តិ បាឋា កេសុចិយេវ អដ្ឋកថាបោត្ថកេសុ អត្ថិ។ **អយំ ខ្វស្សា**តិ ឯត្ថ **អស្ស**សទ្ទោ អាខ្យាតោតិ អាហ “ភវេយ្យា”តិ។ **បរិទស្សេសី**តិ បញ្ច វរានិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា ទស្សេសិ។ យំ វចនំ មេ ឧបជ្ឈាយោ ជានាបេតិ, តស្ស វចនស្ស អយំ កាលោ ភវេយ្យាតិ យោជនា។

២៥៩. ***វិនយធរបញ្ចមេនា***តិ ឯត្ថ ឧបជ្ឈាយបញ្ចមេនាតិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “អនុស្សាវនាចរិយបញ្ចមេនា”តិ។ **ឧបាហនកោសកោ**តិ ឧបាហនាយ បក្ខិបនោកាសោ កោសកោ។ ឯឡកចម្មអជចម្មេសុ អកប្បិយំ នាម នត្ថិ។ មិគចម្មេ បន កិញ្ចិ វដ្ដតិ, ន កិញ្ចិ វដ្ដតិ ។ តំ វិភជិត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “មិគចម្មេ”តិអាទិ។ **ឯតេសំយេវា**តិ ឯណិមិគាទីនំ ឆន្នមេវ។ **អញ្ញេសំ បនា**តិ ឆហិ មិគេហិ អវសេសានំ បន។ តេសំ ចម្មំ ន វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។

គាថាយំ មក្កដោ ច កាឡសីហោ ច សរភោ ច កទលិមិគោ ច កេចិ យេ វាឡមិគា អត្ថិ, តេ ចាតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ មក្កដាទីនំ។

តត្ថាតិ គាថាយ, មក្កដាទីសុ វា។ “សីហព្យគ្ឃអច្ឆតរច្ឆា”តិ ឥមិនា វាឡមិគានំ សរូបំ ទស្សេតិ។ ឯត្តកាយេវ វាឡមិគាតិ អាហ “ន កេវល”ន្តិអាទិ។ **ឯតេសំយេវា**តិ សីហព្យគ្ឃអច្ឆតរច្ឆានមេវ។ ន ចម្មំ ន វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យេស**ន្តិ ឆន្នំ ឯណិមិគាទីនំ។ **តេ**តិ ឆ ឯណិមិគាទិកេ។ **ហិ** សច្ចំ សព្ពេសំ ឯតេសំ វាឡមិគានំ ចម្មំ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ **អាហរិត្វា វា ន ទិន្ន**ន្តិ អាហរិត្វា វា ហត្ថេ វា បាទមូលេ វា ឋបេត្វា ន ទិន្នំ។ “គណនំ ន ឧបេតី”តិ ឥមិនា គណនំ ឧបគច្ឆតីតិ **គណនូបគ**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អធិដ្ឋិតញ្ច**តិ អធិដ្ឋិតំ បន។ **យទា**តិ យស្មឹ កាលេ។ **តតោ**តិ កាលតោ។

ឥតិ ចម្មក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៦. ភេសជ្ជក្ខន្ធកំ

១៦០. បញ្ចភេសជ្ជាទិកថា

២៦០. ភេសជ្ជក្ខន្ធកេ សរទកាលេ ឧប្បន្នោ **សារទិកោ**តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សរទកាលេ ឧប្បន្នេនា”តិ។ “បិត្តាពាធេនា”តិ ឥមិនា អាពាធស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ បិត្តាពាធស្ស ការណំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តស្មឹ ហី”តិអាទិ។ **តេនា**តិ ហេតុនា។ **តេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **កោដ្ឋព្ភន្តរគត**ន្តិ កោដ្ឋស្ស អព្ភន្តរំ គតំ។ អន្តស្ស អន្តោ បវិសនំ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ **អាហារត្ថ**ន្តិ អាហារស្ស កិច្ចំ, អាហារេន វា កត្តព្ពំ កិច្ចំ។

២៦១. **នច្ឆាទេន្តី**តិ តានិ ភេសជ្ជានិ ភោជនានិ នច្ឆាទេន្តិ។ កស្មា? ភោជនានំ អជីរណត្តា ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន ជីរន្តី”តិ។ នច្ឆាទត្តា ន វាតរោគំ បដិប្បស្សម្ភេតុំ សក្កោន្តិ។ ឯត្ថ ច “ន ជីរន្តី”តិ ឥមិនា នច្ឆាទនស្ស ការណំ ទស្សេតិ។ “ន វាត...បេ.... សក្កោន្តី”តិ ឥមិនា តស្សេវ ផលំ ទស្សេតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ “សិនិទ្ធានី”តិ ឥមិនា សិនិហន្តីតិ **សេនេហិកានី**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ភត្តច្ឆន្ទកេនា**តិ ឯត្ថ ភត្តស្ស អច្ឆន្ទកំ នាម ភត្តស្ស អរោចិកំ ភត្តស្ស រុចិយា អនុប្បាទកន្តិ អាហ “ភត្តារោចកេនា”តិ។

២៦២. **អច្ឆរស**ន្តិអាទីសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ បាឡិយំ “បជិគ្គហិតំ និប្បក្កំ សំសដ្ឋ”ន្តិ បទានំ កិរិយាវិសេសនំ កត្វា “បរិភុញ្ជិតុ”ន្តិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “កាលេ បជិគ្គហិតន្តិ អាទីសូ”តិអាទិ។ **តេលបរិភោគេន បរិភុញ្ជិតុ**ន្តិ ឯត្ថ កិត្តកំ កាលំ តេលបរិភោគេន បរិភុញ្ជិតព្ពន្តិ អាហ “សត្តាហកាល”ន្តិ។

១៦១. មូលាទិភេសជ្ជកថា

២៦៣. **មូលភេសជ្ជាទិវិនិច្ឆយោបី**តិ បិសទ្ទោ អច្ឆរសន្តិអាទីសុ វិនិច្ឆយំ អបេក្ខតិ។ **តជា**តិ ភេសជ្ជក្ខន្ធកេ។ **យំ យ**ន្តិ វិនិច្ឆយំ។ **បិសនសិលា**តិ បិសតិ ឯត្ថាតិ **បិសនា**, សាយេវ សិលាតិ បិសនសិលា។ ត មិនា អចលំ ហុត្វា និសីទតីតិ **និសទោ**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **បិសនបោតកោ**តិ បិសតិ អនេនាតិ បិសនោ, សោយេវ បោតកោតិ បិសនបោតកោ, តមិនា និសទតោ បោតកោតិ **និសទបោតកោ**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ហិង្គុជាតិយោ**តិ ហិង្គុកុលានិ។

សាមុទ្ទន្តិ ឯត្ថ សមុទ្ទេ សន្តិដ្ឋតីតិ សាមុទ្ទន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សមុទ្ទតីរេ”តិអាទិ។ “តីរេ”តិ ត មិនា សមុទ្ទេតិ ឯត្ថ សត្តមីវិភត្តិយា សមីបត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេតិ។ **បកតិលោណ**ន្តិ សភាវលោណំ, ន ទព្ពសម្ភារេហិ សទ្ធិំ បចិតន្តិ អត្ថោ។ “បព្ពតេ ឧដ្ឋហតី”តិ តមិនា សិន្ធុនាមកេ បព្ពតេ ឧដ្ឋហតីតិ **សិន្ធវ**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ ឧព្ភិតោ ភូមិតោ ឲ្ភវតិ ឧគ្គច្ឆតីតិ **ឧព្ភិរ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ភូមិតោ អង្កុរំ ឧដ្ឋហតី”តិ។ ត មិនា អដ្ឋកថានយេន ឱដ្ឋជោ តតិយក្ខរោយេវ យុជ្ជតិ, បោត្ថកេសុ បន ចតុត្ថក្ខរោយេវ ទិស្សតិ។ “ឧព្ភិទ”ន្តិបិ បាឋោ។ **ពិល**ន្តិ កោដ្ឋាសោ។ តស្មា ទព្ពសម្ភារេហិ ពិលេហិ សទ្ធិំ បចិតំ ពិលន្តិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទព្ពសម្ភារេហិ សទ្ធិំ បចិត”ន្តិ។ អភិធានេ បន (អភិធានេ ៤៦១ គាថាយំ) “ពិលាល”ន្តិ បាឋោ អត្ថិ។ **ត**ន្តិ ពិលំ។

២៦៤. អស្សាទីនំ កាយគន្ធោ វិយ គស្សចិ កាយគន្ធោ ហោតីតិ យោជនា។ **តស្សាបី**តិ ភិក្ខុនោបិ។ បិសទ្ទេន កណ្ឌុវាពាធភិក្ខុអាទយោបិ សម្បិណ្ឌេតិ។ ឆកណសទ្ទស្ស អស្សាទីនំ មលេបិ បវត្តនតោ វុត្តំ “គោមយ”ន្តិ។ **បាកតិកចុណ្ណម្បី**តិ អបក្កវជនចុណ្ណម្បិ។ **ឯតម្បី**តិ បាកតិកចុណ្ណម្បិ។

តន្តិ អាមកមំសំ, ន ខាទីតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ អាមកលោហិតំ វា, ន បិវីតិ សម្ពន្ធោ។ **អមនុស្សោ**តិ មនុស្សសទិសោ ភូតោ។ **ត**ន្តិ អាមកមំសលោហិតំ។

២៦៥. “**អញ្ជន**”ន្តិ នាមំ សាមញ្ញន្តិ អាហ “អញ្ជនន្តិ សព្ពសង្គាហកវចនមេត”ន្តិ។ **សព្ពសង្គាហកវចន**ន្តិ សព្ពេសំ អញ្ជនានំ សង្គាហកវចនំ។ **ឯត**ន្តិ “អញ្ជន”ន្តិ ឯតំ វចនំ។ អញ្ជតិ ចក្ខុំ មក្ខេតិ អនេនាតិ **អញ្ជនំ**, អញ្ជតិ ចក្ខុំ ព្យត្តំ ករោតីតិ វា **អញ្ជនំ**, តាលុជោ តតិយក្ខរោ។ **កបល្ល**ន្តិ កបល្លេ បវត្តំ។ កបាលញ្ហិ ទីបសិខាយ ឧបរិ និកុជ្ជិត្វា តត្ថ បវត្តំ មសិ “កបល្ល”ន្តិ វុច្ចតិ។ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទីបសិខតោ គហិតមសី”តិ។ **អញ្ជនូបបិសនេហី**តិ ឯត្ថ អញ្ជនេហិ សទ្ធិំ ឧបនេតុំ បិសិតព្ពន្តិ អញ្ជនូបបិសនន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ជនេន សទ្ធិំ ឯកតោ បិសិតេហី”តិ។ “ឯកតោ”តិ តមិនា “សទ្ធិំ”ន្តិ បទស្សេវ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ យំកិញ្ចិ អញ្ជនូបបិសនំ ចុណ្ណំ ន ន វដ្តតីតិ យោជនា។ អថ វា ន វដ្តតិ ន ហោតិ, វដ្តតិយេវាតិ យោជនា។ តមស្មិំ នយេ “ន វដ្តតី”តិ អាខ្យាតបទំ កិរិយាវិនន្តរាបេក្ខត្តា កត្តា ហោតិ។ អាខ្យាតេសុបិ ហិ កត្តុត្តញ្ច កម្មត្តញ្ច លព្ភតិ។ **ចន្ទន**ន្តិអាទីនិ សុវិញ្ញេយ្យានេវ។

អដ្ឋិមយន្តិ បទស្ស អតិព្យាបិតទោសំ បជិក្ខិបន្តោ អាហ “មនុស្សដ្ឋឹ ឋបេត្វា”តិ។ **សលាកដ្ឋានិយ**ន្តិ ឯត្ថ សលាកា តិដ្ឋន្តិ ឯត្ថាតិ សលាកដ្ឋានិយន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **យត្ថា**តិ យស្មិំ សុសិរទណ្ឌកាទិកេ។ **សលាក**ន្តិ អញ្ជនិសលាកំ។ **ឱទហន្តី**តិ ឋបេន្តិ។ **អំសពទ្ធកោ**តិ អំសេ ពទ្ធតិ អនេនាតិ អំសពទ្ធកោ។ **យមកនត្ថុករណិ**ន្តិ នត្ថុ ករីយតិ តមាយាតិ នត្ថុករណី, យមកា នត្ថុករណី យមកនត្ថុករណី។

២៦៧. តំ សព្ពំ តេលបាកន្តិ សម្ពន្ធោ។ “អតិ វិយ ខិត្តមជ្ជានី”តិ តមិនា អតិ វិយ ខិបីយន្តិ បក្ខិបីយន្តីតិ អតិខិត្តានិ, តានិយេវ មជ្ជានិ អតិខិត្តមជ្ជានីតិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

បណ្ឌសេទន្តិ បណ្ឌេហិ សេទំ។ **អង្គារាន**ន្តិ អង្គារេហិ។ **តត្ថា**តិ តេសុ បំសុវាលិកាទីសុ។ **វាតហរណបណ្ណានី**តិ វាតស្ស អបនយនានិ ឧទ្ទាលាទីនិ បណ្ណានិ។ **តត្ថា**តិ តេសុ បណ្ណេសុ។ **នានាបណ្ណភង្គកុថិត**ន្តិ នានាបណ្ណានិយេវ ភញ្ជិតព្ពដ្ឋេន នានាបណ្ណភង្គំ, តេន កុថិតំ នានាបណ្ណភង្គកុថិតំ។ **ឧណ្ហោទកស្សា**តិ ឧណ្ហោទកេន។ **តត្ថា**តិ ឧទកកោដ្ឋកេ។

បព្ពេ បព្ពេតិ ផន្ទុម្ហិ ផន្ទុម្ហិ។ **យេនា**តិ បដ្ឋេន។ តំ បដ្ឋំ អភិសង្ខរិត្វាន្តិ យោជនា។ “បាទានំ សប្បាយ ភេសជ្ជ”ន្តិ ឥមិនា បាទស្ស ហិតំ បដ្ឋន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តិលកក្កេនា**តិ ឯត្ថ កក្កសទ្ទស្ស ចុណ្ណវាចកត្តា “បិដ្ឋេហី”តិ វុត្តំ។ កពាឡេន បក្ខិបនំ **កពាឡិកំ**។ សត្តុបិណ្ឌស្ស ភត្តកពាឡសទិសត្តា **សត្តុបិណ្ឌ**ន្តិ វុត្តំ។ **អាណិ វិយា**តិ ខីលា វិយ។ **ខារេនា**តិ លោណសក្ខរិកមយេន ខារេន។ វិកាសំ វុទ្ធតីតិ **វិកាសិកំ**, តេលរុន្ធនបិលោតិកំ។ **វណកម្ម**ន្តិ វណស្ស, វណេ វា កម្មំ។

២៦៨. សប្បទដ្ឋកាលេយេវ គី សាមំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពន្តិ អាហ “ន កេវល”ន្តិអាទិ។ **ឥទ**ន្តិ មហាវិកដំ, បរិភុញ្ជិកព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ ។ **អញ្ញេសុ បនា**តិ សប្បទដ្ឋតោ អញ្ញេសុ បន។ សចេ ភូមិបត្តោ គូថោ ហោតិ, បដិគ្គហេតព្ពោតិ យោជនា។

២៦៩. **វសីករណបានកសមុដ្ឋិតរោគោ**តិ កន្តិភាវសង្ខាតំ វសំ ករោតិ អនេនាតិ វសីករណំ, ភេសជ្ជំ, បិវតេ បានំ, តំយេវ បានកំ, វសីករណស្ស បានកំ វសីករណបានកំ, តេន សមុដ្ឋិតោ រោគោ វសីករណបានកសមុដ្ឋិតរោគោ។ ឥមិនា **ឃរទិន្នកាពាធោ**តិ ឯត្ថ ឃរណិយា ទិន្នេន វសីករណបានកេន សមុដ្ឋិតោ អាពាធោ ឃរទិន្នកាពាធោតិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ សីតាយ អាលោឡេតព្ពន្តិ **សីតាលោឡិំ**, ឧទកំ។ សីតាសទ្ទោ នង្គលលេខា សង្ខាតំ ផាលបទ្ធតឹ មុខ្យតោ វទតិ, ផាលបទ្ធតិករេ ផាលេ លក្ខមត្តិកំ ឧបចារតោ វទតិ។ តេន វុត្តំ “សីតាយ អាលោឡេតព្ព”ន្តិ។ អដ្ឋកថាយម្បិ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “នង្គលេនា”តិអាទិ។

វិបក្កគហណិកោតិ វិសេសេន បាចាបនគហណិកោ។ **មុត្តហរីតក**ន្តិ ឯត្ថ “មុត្ត”ន្តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ គោមុត្តមេវ គហេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “គោមុត្តបរិភាវិតំ ហរីតក”ន្តិ។ ឥមិនា មុត្តេន បរិភាវិតំ ហរីតកំ មុត្តហរីតកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តណ្ឌុលកសដោ**តិ តណ្ឌុលធោវនោទកកសដោ ធោតសិនិទ្ធោ, **សោវ** មុត្តបចិតបានីយោតិ យោជនា។ “មំសរសេនា”តិ ឥមិនា មំសរសោ មំសេន បដិច្ឆាទេតព្ពន្តិ **បដិច្ឆាទនីយ**ន្តិ វុច្ចតីតិ ទស្សេតិ។

១៦៣. គុឡាទិអនុជាននកថា

២៧២. **ហី**តិ សច្ចំ។ **បក្កត្តា**តិ មុគ្គានំ បក្កភាវតោ។ **តេ**តិ មុគ្គា។

២៧៤. **អកប្បិយកុដិយ**ន្តិ អកប្បិយកុដិយា អន្តោ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុនោ ន វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តម្បី**តិ ឧណ្ហយាគុម្បិ។ បិសទ្ទេន បគេវ អាមិសំ បចិតុន្តិ ទស្សេតិ។ **ឧត្តណ្ឌុលភត្ត**ន្តិ បក្កតណ្ឌុលតោ វិយោគោតិ ឧត្តណ្ឌុលោ, ឧការោ ហិ វិយោគត្ថវាចកោ, អបក្កតណ្ឌុលោតិ អត្ថោ។ ឧត្តណ្ឌុលមយំ ភត្តន្តិ ឧត្តណ្ឌុលភត្តំ។ សកឹ កុថិតេសុ ខីរតក្កាទីសុ អគ្គី ទាតុំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ ពិឡាលាទីនំ សត្តានំ សមូហោ វឡ្ហីវសេន **ឧក្កបិណ្ឌកោ**តិ វុច្ចតីតិ អាហ “ពិឡាលមូសិកគោធាមង្គុសា”តិ។ វិឃាសាទភាវេន និហតមានត្តា កាយវាចំ ទមេតីតិ **ទមកោ** វិឃាសាទោតិ អាហ “វិឃាសាទា”តិ។

២៧៦. **តតោ នីហដ**ន្តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “យត្ថា”តិអាទិ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ **នីហដ**ន្តិ នីហរិត្វា ហរិតំ។

២៧៨. **វនដ្ឋំ បោក្ខរដ្ឋ**ន្តិ ឯត្ថ វនេ តិដ្ឋតីតិ **វនដ្ឋោ**, បោក្ខរេ តិដ្ឋតីតិ **បោក្ខរដ្ឋោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “វនេ ចេវា”តិអាទិ។ “បទុមិនិគច្ឆេ”តិ ឥមិនា បោក្ខរសទ្ទោ បទុមវាចកោតិ ទស្សេតិ។ យស្ស ពីជំ អង្កុរំ ន ជនេតិ, តំ ផលំ **អពីជំ** នាមាតិ យោជនា។

១៦៧. សត្ថកម្មបដិក្ខេបកថា

២៧៩. ទុក្ខេន វុបតីតិ **ទុរោបយោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ទុក្ខេន រុហតី”តិ។ **សត្ថកម្មំ វា វត្ថិកម្មំ វា**តិ ឯត្ថ សត្ថេន កាតព្ពំ កម្មំ **សត្ថកម្មំ**, វត្ថិបីឡនំ កាតព្ពំ កម្មំ **វត្ថិកម្ម**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យថា បដិច្ឆន្នេ”តិអាទិ។ “សូចិយា វា”តិអាទិនា សត្ថកម្មន្តិ ឯត្ថ “សត្ថ”ន្តិ បទំ ឧបលក្ខណមត្តន្តិ ទស្សេតិ។ “សត្ថេន វា”តិ បទំ “ឆិន្ទនំ វា ផាលនំ វា”តិបទេហិ យោជេតព្ពំ។ “សូចិយា វា កណ្ដកេន វា សត្តិកាយ វា”តិបទានិ “វិជ្ឈនំ វា”តិ បទេន យោជេតព្ពានិ។ “បាសាណសក្ខលិកាយ វា នខេន វា”តិ បទានិ “លេខនំ វា”តិ បទេន យោជេតព្ពានិ។ **ឯត**ន្តិ សត្ថេន ឆិន្ទនាទិកម្មំ។ **ឯត្ថ ចា**តិ សត្ថកម្មវត្ថិកម្មេសុ។ **តត្ថ បនា**តិ សម្ពាធេ បន។

តេនាតិ ខារាទិនា។ វច្ឆមត្តេ យាយ ភេសជ្ជមក្ខិតាទានវដ្ដិយា ខារកម្មំ វា ករោន្តិ, យាយ វេឡុនាឡិកាយ តេលំ វា បវេសេន្តិ, សា ភេសជ្ជមក្ខិតាទានវដ្ដិ វា សា វេឡុនាឡិកា វា វដ្ដតិយេវាតិ យោជនា។

២៨០. **តំ ទិវសន្តិ** តស្មិំ ទិវសេ។ កិញ្ចិ សត្ថន្តិ យោជនា។ **ឥមាយា**តិ សុប្បិយាយ អញ្ញំ កិញ្ចិ អទេយ្យំ កិម្បិ ភវិស្សតីតិ យោជនា។ **យត្រ នាមា**តិ ឯត្ថ ត្រប្បច្ចយោ ការណត្ថេ ហោតីតិ អាហ "យស្មា នាមា"តិ។ "វីមំសី"តិ ឥមិនា **បដិវេក្ខី**តិ ឯត្ថ បដិអវបុព្ពោ ឥក្ខធាតុ វីមំសនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **អសុកមំសន្តិ** អសុកំ មំសំ, អសុកស្ស វា សត្តស្ស មំសំ។

១៦៩. ហត្ថិមំសាទិបដិក្ខេបកថា

២៨១. អរញ្ញកោកា នាមាតិ សសពិឡាលាទយោ សត្តេ ខាទនត្ថាយ កុកតិ អាទទាតីតិ **កោកោ** អរញ្ញេ ជាតោ កោកោ **អរញ្ញកោកោ, សុនខសទិសា**តិ គាមសុនខេន សទិសា។ **តេស**ន្តិ អរញ្ញកោកានំ។ **យោ បនា**តិ សុនខោ បន, ឧប្បន្នោតិ សម្ពន្ធោ។ **គាមសុនខិយា**តិ សាម្យត្ថេ សាមិវចនំ។ **កោកេនា**តិ សហាទិយោគេ ករណវចនំ។ តានិ បទានិ "សំយោគេនា"តិ បទេន យោជេតព្ពានិ។ **តស្សា**តិ សុនខស្ស។

ឯត្ថាតិ មនុស្សមំសាទីសុ។ **សជាតិកតាយា**តិ សមានជាតិកភាវតោ។ **អនុបទវត្ថាយា**តិ អនុបទវត្តំ, បដិក្ខិត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ **អាបត្តី**តិ មនុស្សមំសេ ថុល្លច្ចយេន, សេសេ ទុក្កដេន អាបត្តិ។ **ឧទ្ទិស្ស កតំ បនា**តិ ភិក្ខុំ ឧទ្ទិស្ស កតមំសំ បន។

១៧០. យាគុមធុគោឡកាទិកថា

២៨២. **ឯកកោ**តិ ឯត្ថ ឯកតោ អសហាយត្ថេ កបច្ចយោតិ អាហ "នត្ថិ មេ ទុតិយោ"តិ។ **សោ**តិ ព្រាហ្មណោ។ **វយំ កត្វា**តិ បរិព្ពយំ កត្វា, បដិយាទាបេសិ កិរាតិ យោជនា។ **អនុមោទនគាថាយា**តិ អនុមោទនបកាសកាយ គាថាយ។ "បត្តយតំ ឥច្ឆត"ន្តិ បទានំ អលមត្ថបយោគេ សម្បទានត្តា វុត្តំ "អលមេវ ទាតុន្តិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ"តិ។ **សោយេវ គហេតព្ពោ**តិ "ទាតុ"ន្តិភាវស្ស កត្តុភាវេន សោ ឯវ បាហោ គហេតព្ពោតិ អត្ថោ។

២៨៣. យា យាគុ បវារណំ ជនេតិ, សា យាគុ **ភោជ្ជយាគុ** នាមាតិ យោជនា។ **យន្តិ** កាលំ។ "អាទឹ កត្វា"តិ ឥមិនា **យទគ្គេនា**តិ ឯត្ថ អគ្គសទ្ទោ អាទ្យត្ថោ កិរិយាវិសេសនត្ថេ ករណវចនន្តិ ទស្សេតិ។ "សគ្គនិព្ពត្តក បុញ្ញ"ន្តិ ឥមិនា **សគ្គា**តិ ឯត្ថ ផលូបចារំ ទស្សេតិ។ **សោ**តិ កុឡោ។

២៨៤. **តថារូបេនា**តិ តថាសភាវេន។ កុឡស្ស អនុរូបសភាវេនាតិ អត្ថោ។

១៧៣. បាដលិគាមវត្ថុកថា

២៨៥. យថា សព្ពំ សន្ថតំ ហោតិ, ឯវំ តថា សព្ពសន្ថរិសន្ថតន្តិ យោជនា។

២៨៦. **សុនិធោ ច វស្សការោ ចា**តិ ឯត្ថ ចការេហិ ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ។ **អាយមុខបច្ឆិន្ទនត្ថ**ន្តិ សុង្កមុខស្ស បច្ឆេទនត្ថំ។ "យវត្តនី"តិ ឥមិនា វត្តសទ្ទស្ស ការណទព្ពត្ថេ បដិក្ខិបិត្វា ភូភេទត្ថំ ទីបេតិ។ តា ទេវតា នាមេន្តិ កិរាតិ យោជនា។ **យថានុរូប**ន្តិ យំ យំ ភោគពលានុរូបំ។ **លោកេ**តិ សត្តលោកេ។ **សទ្ទោ**តិ កិត្តិឃោសោ។ **តេនេវា**តិ តេន សទ្ទស្ស អព្ភក្កតហេតុនា ឯវ។ "ឱសរណដ្ឋានំ នាមា"តិ ឥមិនា **អរិយំ អាយតន**ន្តិ ឯត្ថ អាយតនសទ្ទោ សមោសរណដ្ឋានត្ថោតិ ទស្សេតិ។ យត្តកំ កយវិក្កយដ្ឋានំ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ "វាណិជានំ...បេ. ... កយវិក្កយដ្ឋានំ នាមា"តិ ឥមិនា វណិជា បតន្តិ សន្និបតន្តិ ឯត្ថាតិ **វណិប្បថោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "វណិជបតោ"តិ វត្តព្ពេ ជការលោបោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ បាឡិយំ "តេស"ន្តិ បាបសេសស្ស អជ្ឈាហរិតព្ពភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "តេសំ អរិយាយតនវាណិជបតាន"ន្តិ។ **តេស**ន្តិ ច សាម្យត្ថេ សាមិវចនំ, និទ្ធារណត្ថេ វា វិភត្តអបាទានត្ថេ វា។ **ឥទ**ន្តិ បុរំ ។ **បុដភេទន**ន្តិ ឯត្ថ បុដំ ភិន្ទន្តិ ឯត្ថាតិ **បុដភេទន**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ភណ្ឌិកភេទន ដ្ឋាន"ន្តិ។ "សមុច្ចយត្ថោ វាសទ្ទោ"តិ វុត្តវចនំ វិត្ថារេន្តោ អាហ "តត្រ ហី"តិអាទិ។ តត្ថ **តត្រា**តិ បាដលិបុត្តេ, តីសុ វា អគ្គិឧទកមិថុភេទេសុ។ "អញ្ញមញ្ញភេទា"តិ ឥមិនា **មិថុភេទា**តិ ឯត្ថ មិថុសទ្ទស្ស អញ្ញមញ្ញវេវចនភាវំ ទស្សេតិ។ ឧឡុម្បកុល្លសទ្ទានំ អត្ថេ សមានេបិ ករណវិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឧឡុម្ប"ន្តិអាទិ។ ឧឡុ វុច្ចតិ ឧទកំ, តតោ បាតិ រក្ខតីតិ **ឧឡុម្បោ**។ កំ វុច្ចតិ ឧទកំ, តស្មិំ ឧលតិ គច្ឆតីតិ **កុល្លោ**។

អណ្ណវន្តិ ឯត្ថ អណ្ណវោ នាម កី សមុទ្ទស្ស នាមន្តិ អាហ “អណ្ណវ”ន្តិអាទិ។ “អណ្ណវ”ន្តិ ឯតំ នាមំ ឧទកដ្ឋានស្ស អធិវចនន្តិ យោជនា។ អណ្ណោ វុច្ចតិ ឧទកំ, តំ ឯតស្មឹ អត្ថីតិ **អណ្ណវោ**។ សរសទ្ទស្ស អការាទិម្ហិ ច កណ្ណេ ច បវត្តនតោ វុត្តំ “សរន្តិ ឥធ នទី អធិប្បេតា”តិ។ **ឥធា**តិ ឥមិស្សំ គាថាយំ។ **ឥទ**ន្តិ អត្ថជាតំ។

យេតិ អរិយា។ **តេ**តិ អរិយា, តរន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិសជ្ជបល្លលានី**តិ ឯត្ថ វិសជ្ជសទ្ទោ ត្វាបច្ចយន្តោ, បល្លលសទ្ទោ និន្នដ្ឋានវាចកោតិ អាហ “វិសជ្ជ…បេ… និន្នដ្ឋានានី”តិ។ អយំ បន ជនោ កុល្លំ ពន្ធតីតិ យោជនា។ តិណ្ណា មេធាវិនោ ជនា ឥតិ វុត្តំ ហោតីតិ យោជនា។

២៨៧. **អននុពោធា**តិ ឯត្ថ ការណត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ អាហ “អពុជ្ឈនេនា”តិ។ **សន្ធាវិតំ សំសរិត**ន្តិ ឯត្ថ តបច្ចយស្ស កម្មត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ “មយា ច តុម្ហេហិ ចា”តិ។ ឥមិនា កត្តត្ថេ សាមិវចនន្តិ ទស្សេតិ។ “អថ វា”តិអាទិនា តបច្ចយស្ស ភាវត្ថំ ទស្សេតិ។ **សំសិត**ន្តិ ឯត្ថ សរធាតុយា រការោ លោបោតិ អាហ “សំសរិត”ន្តិ។ “តណ្ហារជ្ជុ”តិ ឥមិនា ភវតោ ភវំ នេតីតិ **ភវនេត្តី**តិ វចនត្ថេន តណ្ហារជ្ជុ ភវនេត្តិ នាមាតិ ទស្សេតិ។

២៨៨. វណ្ណវត្ថាលង្ការាទិ សាមញ្ញវសេន “នីលា”តិ វុត្តានីតិ អាហ “នីលាតិ ឥទំ សព្ពសង្គាហក”ន្តិ។ **តត្ថា**តិ “នីលា”តិអាទិបាឋេ។ **តេស**ន្តិ លិច្ឆវីនំ។ បកតិវណ្ណា នីលា ន ហោន្តីតិ យោជនា។ **ឯត**ន្តិ “នីលា”តិអាទិវចនំ។ **បដិវត្តេសី**តិ ឯត្ថ វតុធាតុ ឧបសគ្គវសេន វា អត្ថាតិសយវសេន វា បហរណត្ថោតិ អាហ “បហារេសី”តិ។ “សជនបទ”ន្តិ ឥមិនា **សាហារ**ន្តិ ឯត្ថ អាហារសទ្ទោ ជនបទត្ថោតិ ទស្សេតិ។ ជនបទោ ហិ យស្មា នគរស្ស បរិវារភាវេន អាហរិតព្ពោ, ឥមស្មា ច រាជបុរិសា ពលឹ អាហរន្តិ, តស្មា អាហារោតិ វុត្តោ។ សជនបទំ វេសាលឹ ទជ្ជេយ្យាថាតិ យោជនា។ **អង្គុលី ផោដេសុ**ន្តិ ឯត្ថ ផុដធាតុ សញ្ចលនត្ថោតិ អាហ “អង្គុលី ចាលេសុ”ន្តិ។ **ឥត្ថិកាយា**តិ ឥត្ថីយេវ បុរិសតោ ខុទ្ទកដ្ឋេន ឥត្ថិកា, តាយ។

១៧៨. សីហសេនាបតិវត្ថុកថា

២៩០. **ធម្មស្ស ច អនុធម្ម**ន្តិ ឯត្ថ ធម្មសទ្ទោ ការណត្ថោតិ អាហ “ការណស្ស អនុការណ”ន្តិ។ “បរេហី”តិ បទំ “វុត្ត”ឥតិ បទេ កត្តា។ “វុត្តការណេនា”តិបទំ “សការណោ”តិបទេ ករណំ។ កោចិ អប្បមត្តកោបិ តុម្ហាកំ វាទោតិ យោជនា។ “វិញ្ញូហី”តិ បទំ “គរហិតព្ព”ឥតិ បទេ កត្តា។ “គរហិតព្ពការណ”ន្តិ បទំ “ន អាគច្ឆតី”តិ បទេ កម្មំ ។ **អនព្ភក្ខាតុកាមា**តិ ឯត្ថ អភិត្យូបសគ្គោ អភិភវនត្ថោ អាបុព្ពោ ខាធាតុ បកថនត្ថោតិ អាហ “អភិភវិត្វា ន អាចិក្ខិតុកាមា”តិ។

២៩៣. **អនុវិច្ចការ**ន្តិ ឯត្ថ អនុវិច្ចសទ្ទោ វិចធាតុ ត្វាបច្ចយន្តោតិ អាហ “អនុវិចិត្វា”តិ។ “ចិន្តេត្វា”តិ ឥមិនា វិចធាតុយា ញាណត្ថំ ទស្សេតិ។ “កាតព្ព”ន្តិ ឥមិនា កាតព្ពន្តិ **ការ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **បដាក**ន្តិ ធជបដាកំ។ “អាហិណ្ឌេយ្យុ”ន្តិ ឥមិនា **បរិយាយេយ្យុ**ន្តិ ឯត្ថ បរិបុព្ពអាបុព្ព យាធាតុយា គត្យត្ថំ ទស្សេតិ។ បាឡិយំ “បរិហរេយ្យុ”ន្តិបិ បាឋោ។ **អាហិណ្ឌេយ្យុ**ន្តិ អាហិណ្ឌន្តិ។ មុទ្ធជោ តតិយក្ខរោ ។ **ឱបានភូត**ន្តិ ឯត្ថ ឱបានោ វិយ ភូតោ ឱបានភូតោតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បដិយត្តឧទបានោ វិយ ឋិត”ន្តិ។ “ឧទបានោ”តិ ឥមិនា ឱបានសទ្ទោ ឧទបានត្ថោតិ ទស្សេតិ។ ឧទបានោ ហិ សព្ពេ ជនា ឱសរិត្វា បិវន្តិ ឯត្ថាតិ **ឱបានោ**តិ វុច្ចតិ។ **ឥមេស**ន្តិ និគណ្ឋានំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ សម្បត្តានំ ទានំ ទាតព្ពមេវ, តស្មា មា ឧបច្ឆិន្ទិត្ថាតិ យោជនា។ **ឧទ្ទិស្សា**តិ ត្វាបច្ចយន្តសទ្ទោ “កត”ន្តិ ឧត្តរបទេន សមាសោតិ អាហ “ឧទ្ទិសិត្វា កត”ន្តិ។ ឯសេវ នយោ **“បដិច្ចកម្ម”**ន្តិ ឯត្ថាបិ។

២៩៤. បដិច្ចកម្មន្តិ ឯតំ នាមំ និមិត្តកម្មស្ស អធិវចនន្តិ យោជនា។ **យោ**តិ យោ កោចិ ជនោ។ វធកស្ស បាណឃាតកម្មំ ហោតិ វិយ, តស្សាបិ ហោតីតិ យោជនា។ **ន ជីរន្តី**តិ ឯត្ថ ជរធាតុ គត្យត្ថោតិ អាហ “ន គច្ឆន្តី”តិ។

១៧៩. កប្បិយភូមិអនុជាននកថា

២៩៥. **ពហារាមកោដ្ឋកេ**តិ ឯត្ថ សមីបត្ថេ ភុម្មវចនន្តិ អាហ “ពហារាមកោដ្ឋកសមីបេតិ អារាមកោដ្ឋកស្ស ពហិ សមីបេតិ អត្ថោ”តិ។ **អច្ឆន្តី**តិ វសន្តិ។ **ឯត**ន្តិ “បច្ចន្តិម”ន្តិ ឯតំ វចនំ។ **ធុរវិហារោបី**តិ បធានវិហារោបិ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ។ **អនុបគេយេវា**តិ បាតោយេវ។ **ឱរវសទ្ទ**ន្តិ ឧច្ចរវសង្ខាតំ សទ្ទំ។ **កបិលសុត្តបរិយោសានេ**តិ សុត្តនិបាតេ (សុ. និ. អដ្ឋ. ២.កបិលសុត្តវណ្ណនា) សង្គហិតស្ស កបិលសុត្តស្ស បរិយោសានេ។ បញ្ចសតានំ កេវដ្ដបុរិសានន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឧស្សាវនន្តិកាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ យោ វិហារោ ករិយតីតិ សម្ពន្ធោ។ ភូមិយា គតិ វិយ គតិ ឯតេសន្តិ **ភូមិគតិកា**។ បតិដ្ឋាបេន្តេហិ ពហូហិ ភិក្ខូហិ បតិដ្ឋាបេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ និច្ឆារេន្តេហិ ភិក្ខូហីតិ យោជនា។ **សយន្តិ** ភិក្ខុ។ **តំ បនា**តិ “សង្ឃស្ស កប្បិយកុដឹ អធិដ្ឋាមី”តិ វចនំ បន។ **អវត្វាបី**តិ **បិ**សទ្ទោ តថា “វត្វាបី”តិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **អដ្ឋកថាសូ**តិ មហាអដ្ឋកថាទីសុ តីសុ អដ្ឋកថាសុ។ **ឯត្ថា**តិ ឧស្សាវនន្តិកកុដិយំ។ “សមកាលំ វដ្ដតី”តិ វចនំ ទឡ្ហីករោន្តោ អាហ “សចេ ហី”តិអាទិ។ **វចនេ**តិ “កប្បិយកុដឹ ករោមា”តិ វចនេ។ **តស្មិន្តិ** ថម្ភេ។ **តេនេវា**តិ អកតភាវេនេវ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត្ថា**តិ ពហូសុ។

យតោតិ ឥដ្ឋកសិលាមត្តិកាបិណ្ឌតោ។ **វុត្តនយេនេវា**តិ “ពហូហិ សម្បរិវារេត្វា កប្បិយកុដឹ ករោមា”តិ វុត្តនយេនេវ។ **ឥដ្ឋកាទយោ**តិ “កប្បិយកុដឹ ករោមា”តិ អធិដ្ឋាតព្ពឥដ្ឋកាទយោ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តថា**តិ យថា អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តំ, តថា។ ថម្ភាទីនិ ឧក្ខិបិត្វា បតិដ្ឋាបនញ្ច “កប្បិយកុដឹ ករោមា”តិ សាវនញ្ច អន្តំ បរិយោសានមេតិស្សាតិ **ឧស្សាវនន្តិកា**។

តាសូតិ ទ្វីសុ គោនិសាទិកាសុ។ **យត្ថា**តិ កុដិយំ។ នេវ អារាមោ បរិក្ខិត្តោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ បុន **យត្ថា**តិ កុដិយំ។ **អយន្តិ** កុដិ។ **ឧភយត្ថាបី**តិ អារាមវិហារគោនិសាទិកាសុ ទ្វីសុបិ។ ពហុតរំ បរិក្ខិត្តោបិ បរិក្ខិត្តោយេវ នាមាតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ ឧបឌ្ឍបរិក្ខិត្តពហុតរបរិក្ខិត្តអារាមេ។ គាវោ បវិសិត្វា យថាសុខំ និសីទន្តិ ឯត្ថាតិ **គោនិសាទា** គោសាលា។ គោនិសាទា វិយាតិ **គោនិសាទិកា** កុដិ។

មនុស្សា វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯសា**តិ កុដិ។ **វុត្តេបី**តិ **បិ**សទ្ទេ, “កប្បិយកុដឹ ទេមា”តិ វាក្យំ អបេក្ខតិ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ យស្មា វដ្ដតិ, តស្មាតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ សេសសហធម្មិកទេវមនុស្សានំ។ **តេហី**តិ សេសសហធម្មិកទេវមនុស្សេហិ។ បុនបិ វុត្តំ, កឹ វុត្តន្តិ អាហ “ភិក្ខុស្ស...បេ.... ហោតី”តិ។ **អបី**តិ តទញ្ញេសំ។ **តន្តិ** វចនំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ សង្ឃស្ស សន្តកមេវ វា ភិក្ខុស្ស សន្តកមេវ វាតិ យោជនា។ ឥតិ តស្មា សុវុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ គហបតីនំ សន្តកំ **គហបតិ** កុដិ។ “កម្មវាចំ សាវេត្វា”តិ ឥទំ ឧបលក្ខណមត្តំ កម្មវាចមវត្វា អបលោកនេនបិ កប្បិយត្តា។ កម្មវាចាយ វា អបលោកនេន វា សម្មន្និតព្ពាតិ **សម្មុតិ** កុដិ។ ឥតិសទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។

យំ អាមិសំ វុត្តំ, សព្ពំ តំ អាមិសន្តិ យោជនា។ អកប្បិយភូមិយំ សហសេយ្យប្បហោនកេ គេហេ វុត្ថំ ឋបិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ យំ បន សង្ឃិកំ វា បុគ្គលិកំ វា អត្ថីតិ យោជនា។ **តេសំយេវា**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនមេវ ។ ឯករត្តម្បិ ឋបិតំ យំ សន្តកំ អត្ថីតិ យោជនា។ **តន្តិ** សង្ឃិកាទិ។ **តត្ថា**តិ អកប្បិយភូមិយំ សហសេយ្យប្បហោនកគេហេ។ **ឯតន្តិ** អន្តោវុត្ថអន្តោបក្កសង្ខាតំ យាវយាមកាលិកំ, “ន កប្បតី”តិ ព្យតិរេកស្ស អន្វយំ ទស្សេន្តោ អាហ “សត្តាហកាលិកំ បនា”តិអាទិ។

តត្រាតិ បុរិមវចនាបេក្ខំ។ តត្រ វចនេតិ ហិ អត្ថោ។ សាមណេរោ ទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ យំកិញ្ចិ តណ្ឌុលាទិកំ អាមិសន្តិ យោជនា។ **មុខសន្និធិ នាមា**តិ អាបត្តិយា មុខោ ឧបាយោ សន្និធិ នាមាតិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ មហាបច្ចរិយំ, មុខសន្និធិអន្តោវុត្ថេសុ វា។ ភិក្ខុ បចិត្វា បរិភុញ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អាមិសសំសដ្ឋ**ន្តិ អាមិសេន សំសត្តំ។

ជហិតវត្ថុកាតិ ជហិតំ វត្ថុ ឯតាសន្តិ ជហិតវត្ថុកា។ ឧស្សាវនន្តិកា កតាតិ សម្ពន្ធោ។ **សា**តិ ឧស្សាវនន្តិកា។ **យោ យោ**តិ ថម្ភោ វា ភិត្តិបាទោ វា។ ឥដ្ឋកាទីហិ កតា ឧស្សាវនន្តិកាតិ យោជនា។ **ចយស្សា**តិ អធិដ្ឋានស្ស។ **យេហិ បន ឥដ្ឋកាទីហី**តិអាទិសទ្ទេន ថម្ភសិលាមត្តិកាយោ សង្គណ្ហាតិ។ **តទញ្ញេសូ**តិ តេហិ អធិដ្ឋិតឥដ្ឋកាទីហិ អញ្ញេសុ។

បាការាទិបរិក្ខេបេតិ ឧបចារសីមាបរិច្ឆិន្នស្ស អារាមស្ស បាការាទិនា បរិក្ខេបេ កតេ។ **បាការាទី**តិ អាទិសទ្ទេន វតិំ សង្គណ្ហាតិ។ **កប្បិយកុដឹ លទ្ធុំ វដ្ដតី**តិ គោនិសាទិកាយ អភាវេន សេសាសុ តីសុ កប្បិយកុដីសុ យំកិញ្ចិ កប្បិយកុដឹ លទ្ធុំ វដ្ដតីតិ អត្ថោ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ។ **ឥតរា បនា**តិ ឧស្សាវនន្តិកគោនិសាទិកាហិ អញ្ញា។ **ទ្វេ**តិ ឧភោ គហបតិសម្មុតិយោ, ជហិតវត្ថុកាវ ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **បក្ខបាសកមណ្ឌល**ន្តិ ទ្វេ បក្ខេ អបតនត្ថាយ បសតិ ពន្ធតីតិ បក្ខបាសកោ, **មណ្ឌល**ន្តិ ឆទនកោដិគោបានសីនំ ឧបរិ ឋបិតកដ្ឋវិសេសោ, បក្ខបាសកោ ច មណ្ឌលញ្ច បក្ខបាសកមណ្ឌលំ។

យត្រាតិ យស្មិំ ឋានេ។ **អនុបសម្បន្នស្ស ទត្វា**តិ អនបេក្ខវិស្សជ្ជនេន អនុបសម្បន្នស្ស ទត្វា។ ចីវរវិកប្បនំ វិយ សាបេក្ខវិស្សជ្ជនម្បិ វដ្ដតីតិ វទន្តិ។ **តត្រា**តិ បុរិមវចនាបេក្ខំ។ **សោ**តិ ករវីកតិស្សត្ថេរោ, បស្សិត្វា បុច្ឆីតិ

សម្ពន្ធោ។ **ថេរោ**តិ មហាសិវត្ថេរោ។ **លូខទិវសេ**តិ អសិនិទ្ទទិវសេ។ **តតោ**តិ ព្រវនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **នន្តិ** មហាសិវត្ថេរំ។ **បមុខេ**តិ គព្ភស្ស បមុខេ។ **តន្តិ** សព្ពិកុម្ភិំ។ **ពាហិ**តិ វិហារស្ស ពាហិ។ **សោ**តិ មហាសិវត្ថេរោ។

១៨០. មេណ្ឌកគហបតិវត្ថុកថា

២៩៦. "ពាហិទ្វារេ"តិ ឯត្ថ កស្ស ពាហិទ្វារេតិ អាហ "ធញ្ញាគារស្ស ពាហិទ្វារេ"តិ។ **អាឡ្ហកថាលិកន្តិ** ឯត្ថ អាឡ្ហកតណ្ឌុលបចនកំ គណ្ឌកថាលិ អាឡ្ហកថាលិ, តាយ បចិតំ ភត្តំ អាឡ្ហកថាលិកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "អាឡ្ហកតណ្ឌុលបចនកថាលិក"ន្តិ។ **ព្យញ្ជនភណ្ឌិកន្តិ** ព្យញ្ជនបរិក្ខារិកំ, ព្យញ្ជនបរិវារកន្តិ អត្ថោ។ ឥមិនា **សូបភិញ្ជនកន្តិ** ឯត្ថ សូបសទ្ទោ ព្យញ្ជនវាចកោ, ភិញ្ជនកសទ្ទោ ភណ្ឌិកបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ទាសកម្មករបោរិសន្តិ** ឯត្ថ ទាសបោរិសា ច កម្មករបោរិសា ច ទាសកម្មករបោរិសំ, សមាហារទ្វន្ទោ បុព្ពបទេ ឧត្តរលោបោ, ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ទាសបុរិសេ ច កម្មករបុរិសេ ចា"តិ។ បោរិសសទ្ទោបិ បុរិសសទ្ទេន សមានោ "បុរិសោ ឯវ បោរិសោ"តិ អត្ថេន។ **ធុរភត្តេនា**តិ ឯត្ថ **ធុរ**សទ្ទោ និច្ចបរិយាយោតិ អាហ "និច្ចកាល"ន្តិ។ ទុយ្ហេន ខីរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ "មេណ្ឌកវត្ថុស្មិំ បនា"តិ បាឋតោ បដ្ឋាយ យាវ "ខណញ្ញេវ ទុយ្ហេនា"តិ បាឋា កេសុចិយេវ អដ្ឋកថាបោត្ថកេសុ អត្ថិ។ **ឯត្ថា**តិ មេណ្ឌកវត្ថុស្មិំ។ **គោរសេ**តិ គាវយេហិ និព្ពត្តេ ខីរទធិតក្កនវនីតសប្បិសង្ខាតេ រសេ។ **បាថេយ្យន្តិ** បថស្ស ហិតំ បាថេយ្យំ។ **ញត្វា**តិ បាថេយ្យមិច្ចតីតិ ញត្វា។ **ភិក្ខាចារវត្តេន វា**តិ អញ្ញាតកអបវារិតដ្ឋានតោ ភិក្ខាចារវត្តេន វា។ **យាចិត្វាបី**តិ **បិ**សទ្ទោ បគេវ ភិក្ខាចារវត្តេនាតិ ទស្សេតិ។ យត្ថកេន បាថេយ្យេនាតិ សម្ពន្ធោ។

១៨២. កេណិយជដិលវត្ថុកថា

៣០០. **កាជេហី**តិ ឯត្ថ កាជស្ស គណនំ ទស្សេន្តោ អាហ "បញ្ចហិ កាជសតេហី"តិ។ ឯកេន កាជេន ទ្វិន្នំ កុដានំ គហិតត្តា វុត្តំ "កុដសហស្ស"ន្តិ។ **វេរា**តិ តុម្ពេ។ សុដ្ឋុ បសន្នោតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ "អដ្ឋ បានានី"តិ បាឋេ, អដ្ឋសុ បានេសុ វា។ "អម្ពេហិ កតបាន"ន្តិ ឥមិនា មជ្ឈេលោបសមាសំ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ អាមបក្កេសុ។ ករោន្តេន កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អាទិច្ចបាកេនា**តិ អាទិច្ចហេតុនា បចនេន។ **បុរេភត្តមេវ កប្បតី**តិ ភិក្ខូនា សយំ កតត្តា បុរេភត្តមេវ កប្បតិ។ តេន វុត្តំ "អនុបសម្បន្នេហី"តិអាទិ។ កតំ អម្ពបានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពបានេសូ**តិ ជម្ពុបានាទីសុ សព្ពេសុ បានេសុ។

តេសូតិ ជម្ពុបានាទីសុ សត្តសុ បានេសុ។ **បន**សទ្ទោ វិសេសត្ថជោតកោ។ **ជម្ពុផលេហី**តិ អាមេហិ វា បក្កេហិ វា ជម្ពុផលេហិ។ **អដ្ឋិកេហី**តិ អដ្ឋិ អស្សិមត្ថីតិ អដ្ឋិកំ ផលំ។ **ជាតិរសេនា**តិ យថាជាតេន រសេន។ ឥមិនា មធុសក្ខរកប្បូរាទីហិ ន យោជេតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ **តំ បនា**តិ មធុកបានំ បន។ **មុទ្ទិកា**តិ មុទ្ទិកផលានិ។ **សាលុកេ**តិ កន្ទេ។ **សត្តន្នំ ធញ្ញានំ ផលរស**ន្តិ តណ្ឌុលធោវនោទកំ។ "បក្កុខាករស"ន្តិ ឥមិនា អបក្កុខាករសំ វដ្តតីតិ ទីបេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, វិត្ថារោ វា។ **រសោ**តិ បក្ករសោ។ បដិគ្គហេត្វា ឋបិតសប្បិអាទីហិ បក្កានំ យាវជីវិកានំ បត្តានំ រសោតិ យោជនា។ បក្កំ យាវជីវិកបត្តរសន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យាវកាលិកបត្តានម្បី**តិ **បិ**សទ្ទោ បគេវ យាវជីវិកបត្តានន្តិ ទស្សេតិ។ **យំ បាន**ន្តិ យំ មធុកបុប្ផរសបានំ។ **សោ**តិ មធុកបុប្ផរសោ។ **តេនា**តិ មធុកបុប្ផេន។ យតោ កាលតោ បដ្ឋាយ មជ្ជំ ន ករោន្តិ, តតោតិ យោជនា។ **ឧច្ឆុរសោ** និកសដោ បច្ឆាភត្តំ វដ្តតិ សត្តាហកាលិកត្តា។ **ឥមេ ចត្តារោ រសា**តិ ផលបត្តបុប្ផឧច្ឆុរសសង្ខាតា ឥមេ ចត្តារោ រសា។ **អគ្គិហុត្តមុខា**តិ យញ្ញា អគ្គិហុតមុខា, អគ្គិហុតសេដ្ឋាតិ អត្ថោ។

១៨៣. រោជមល្លាទិវត្ថុកថា

៣០១. **សង្ការមកំសូ**តិ ឯត្ថ សង្ករសទ្ទស្ស យុទ្ធត្ថាទីសុ បវត្តនតោ ឥធ បដិញ្ញាតត្ថេតិ ទស្សេន្តោ អាហ "កតិកមកំសូ"តិ។ **កតិក**ន្តិ បដិញ្ញាតសង្ខាតំ កតិកំ។ **ឧឡារំ ខោ**តិ ឯត្ថ ឧឡារសទ្ទោ សេដ្ឋវាចកោ។ **សេដ្ឋ**ន្តិ ច សុន្ទរមេវាតិ អាហ "សុន្ទរំ ខោ តេ ឥទ"ន្តិ។ **តេ**តិ តុយ្ហំ។ "**ពាហុកតោ**"តិ បទស្ស កតពហុមានោតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "បសាទពហុមានេនា"តិ។ "បិដ្ឋមយំខាទនីយ"ន្តិ ឥមិនា **បិដ្ឋខាទនីយ**ន្តិ ឯត្ថ មយសទ្ទលោបំ ទស្សេតិ។

៣០៣. **បដិភានេយ្យកា**តិ ឯត្ថ បដិភានេ និយុត្តា បដិភានេយ្យកាតិ ទស្សេន្តោ អាហ "បដិភានសម្បន្នា"តិ។ "និទ្ទោសសិប្បា"តិ ឥមិនា **បរិយោទាតសិប្បា**តិ ឯត្ថ បរិសមន្តតោ ឱទាតំ សិប្បំ ឯតេសន្តិ បរិយោទាតសិប្បាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ សិប្បន្តិកេហិ សិយតិ សេវិយតីតិ **សិប្បំ**, សិប្បិកានំ ហិតាយ សេតិ ប

វត្តតីតិ វា **សិប្បំ**, ឱដ្ឋជោ បឋមក្ខរោ។ **នាឡិយាវាបកេនា**តិ បទស្ស ទ្វន្ទភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “នាឡិយា ចេវ អាវាបកេន ចា”តិ។ ឥមិនា យការោ បទសន្ធិមត្តោតិ ទស្សេតិ។ “នាឡិយា វា បសិព្ពកេនា”តិបិ បាឋោ, សោ អបាឋោយេវ។ កោ អាវាបកោ នាមាតិ អាហ “**អាវាបកោ នាម យត្ថា**”តិអាទិ។ តត្ថ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ថវិកេ។ ឥមិនា អាហរិត្វា យថាលទ្ធំ វបន្តិ បក្ខិបន្តិ ឯត្ថាតិ **អាវាបកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ វប ពីជនិក្ខេបេតិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៥ បការន្តធាតុ) វុត្តំ។ ឥធ បន បក្ខិបនេតិ ទដ្ឋព្ពោ។ តេន វុត្តំ “បក្ខិបន្តី”តិ។ **បរិហរិតុមេវា**តិ បរិគ្គហេត្វា ហរិតុមេវ។ **វេតនន្តិ** ភតឹ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ **តំ វា**តិ បរិហរិតខុរភណ្ឌំ វា។ **អញ្ញំ វា**តិ អញ្ញស្ស សន្តកំ វា។

៣០៤. **ឥទន្តិ** ទសមភាគទានំ។ **ទស កោដ្ឋាសេ**តិ ទស បដិវីសេ។

១៨៥. ចតុមហាបទេសកថា

៣០៥. **ឥទំ ន កប្បតីតិអាទី**តិ “ឥទំ ន កប្បតី”តិអាទយោ ឥមេ ចត្តារោ មហាបទេសេតិ យោជនា។ អបស្សយំ កត្វា ទិសិយន្តិ ឯត្ថាតិ **អបទេសា** ឱកាសា, អបស្សយំ កត្វា ទិសិយន្តិ ឯតេហីតិ វា **អបទេសា** ការណា, “មហន្តា អបទេសា **មហាបទេសា**។ **តញ្ចា**តិ មហាបទេសសង្ខាតំ តញ្ច សុត្តំ, គហេត្វាតិ យោជនា។ **បរិមទ្ទន្តា**តិ បុនប្បុនំ មទ្ទន្តា, ឧបបរិក្ខន្តាតិ អត្ថោ។ **ឥទន្តិ** ការណំ។ **តន្តិ** នវមហាផលអបរណ្ណំ។ **តានី**តិ ខុទ្ទកផលបានានិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។

តេសន្តិ ឆន្នំ ចីវរានំ។ **តត្ថា**តិ ឆសុ អនុលោមចីវរេសុ។ “បាណកេហិ សញ្ជាតវត្ថ”ន្តិ ឥមិនា កោសេយ្យវត្ថភាវំ ទស្សេតិ។ **ទ្វេ បដា**តិ ចីនបដសោមារបដា។ ទុកូលំ សាណស្ស អនុលោមន្តិ យោជនា។

តេសំយេវាតិ ទ្វិន្នំ បត្តានមេវ។ **តេសំយេវា**តិ តិណ្ណំ តុម្ពានមេវ។ **តេសំយេវា**តិ ទ្វិន្នំ កាយពន្ធនានមេវ។ **សេតច្ឆត្តន្តិ** សេតេហិ វត្ថេហិ កតំ ឆត្តំ។ **តេសំយេវា**តិ តិណ្ណំ ឆត្តានមេវ។

សម្ភិន្នរសន្តិ សំសគ្គរសំ។ ឯត្ថ ភិជ្ជិត្ថាតិ **ភិន្នោ**តិ វចនត្ថេន ភិទិធាតុ ទ្វិធាករណសង្ខាតោ ភេទត្ថោ ហោតិ, ធាត្វត្ថពាធកេន សំត្យូបសគ្គេន ភិទិធាតុយា ភេទត្ថំ ពាធេត្វា សំសគ្គត្ថវាចកោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ឆល្លិម្បី**តិ តចម្បិ។ **សកលេនេវា**តិ ឆល្លិយា ឯវ។ បាយាសេន អសំសដ្ឋំ យំ សព្ពីតិ យោជនា។ **តានី**តិ តក្កោលជាតិផលាទីនិ។ **យដ្ឋិមធុកាទីសុបី**តិ មធុលដ្ឋិកាទីសុបិ។ “លដ្ឋិមធុកាទីសុបី”តិ វា បាឋោ, សោ អបាឋោយេវ។ **យំ យន្តិ** វត្ថុ។ **យថា**តិ យេនាការេន, ជោរិយមានេ តច្ឆិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។

សម្ភិន្នរសន្តិ វត្វា តមេវត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សំសដ្ឋ”ន្តិ។ **សភាវន្តិ** យាវកាលំ កប្បិយសភាវំ ។ **តស្មា**តិ យស្មា ឧបនេតិ, តស្មា។ **តេនា**តិ សត្តាហកាលិកេន។ **តទហុបដិគ្គហិតន្តិ** តទហេវ បដិគ្គហិតំ។ ទ្វីហបដិគ្គហិតេន សត្តាហកាលិកេនាតិ សម្ពន្ធោ។

ឯត្ថាតិ កាលិកសំសគ្គេ។ **អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា**តិ យថាក្កមំ អាបត្តិយោ វេទិតព្ពា។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មឹ ភេសជ្ជក្ខន្ធកេ។

ឥតិ ភេសជ្ជក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៧. កឋិនក្ខន្ធកំ

១៨៧. កឋិនានុជាននកថា

៣០៦. កឋិនក្ខន្ធកេ **បាវេយ្យកា**តិ ឯត្ថ បាវារដ្ឋេ និវសន្តីតិ បាវេយ្យកាតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បាវារដ្ឋវាសិនោ”តិ។ **តត្ថា**តិ បាវានាមកេ រដ្ឋេ។ ឯកោ បិតា ឯតេសន្តិ **ឯកបិតុកា**។ តេ ច តេ ភាតរោ ចេតិ **ឯកបិតុកភាតរោ**, តេសំ។ **ឯតន្តិ** “បាវេយ្យកា”តិ ឯតំ នាមំ។ **តេសូ**តិ បាវេយ្យកេសុ។ “ធុតង្គសមាទានវសេនា”តិ វិសេសនស្ស ព្យវច្ឆេទភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ន អរញ្ញវាសមត្តេនា”តិ។ វិសេសនញ្ហិ ទុវិធំ ព្យវច្ឆេទំ, តប្បាកដិករណញ្ចាតិ។ **តេសន្តិ** បាវេយ្យកានំ។ បិណ្ឌបាតិកាទិភាវេបីតិ សម្ពន្ធោ។ **បិសទ្ទោ** អារញ្ញកំ អបេក្ខតិ។ **ឯតន្តិ** “សព្ពេ អារញ្ញកា”តិអាទិ ឯតំ វចនំ។ **ឥមេ បនា**តិ បាវេយ្យកា បន។ **ឧទកសំគហេ**តិ ឯត្ថ ឧទកេន សំគហេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧទកេន សំគហិតេ”តិ។ “ថលេ ច និន្នេ ចា”តិ ឥមិនា “ឧទកសំគហេ”តិ បទស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។

ឧទកចិក្ខល្លេតិ ឧទកេន លោឡិតោ ចិក្ខល្លោ ឧទកចិក្ខល្លោ។ **ឱកបុណ្ណេហី**តិ ឯត្ថ ឱកសទ្ទោ ឧទកវេវចនោតិ អាហ “ឧទកបុណ្ណេហី”តិ។ ឧទកញ្ហិ ឧចយតិ សមវាយភាវេន បវត្តតីតិ **ឱក**ន្តិ វុច្ចតិ។ **តេស**ន្តិ បាវេយ្យកានំ។ **ឃនានី**តិ និរន្តរានិ។ **តេសូ**តិ ចីវរេសុ។ **តេនា**តិ ចីវរានំ ឃនត្តា, ឧទកស្ស ច ន បគ្ឃរណត្តា។ ភគវតោ “អវិវទមានា ផាសុកំ វស្សំ វសិត្ថា”តិ បុច្ឆិយមានាបិ តេ ភិក្ខូ យថាបុច្ឆិតំ អវត្វា កស្មា ផាសុកបទំ អបនេត្វា “អវិវទមានា វស្សំ វសិម្ហា”តិ អវោចុន្តិ អាហ “អវិវទមានា វស្សំ វសិម្ហាតិ ឯត្ថា”តិអាទិ។ **ឧក្កុណ្ឋិតតាយ ចា**តិ ឯត្ថ **ច**សទ្ទោ “ផាសុតាយ អភាវេនា”តិ ឯត្ថាបិ យោជេតព្ពោ។ សេនាសនផាសុតាយ អភាវេន ច ភគវតោ ទស្សនាលាភេន ឧក្កុណ្ឋិតតាយ ចាតិ ហិ អត្ថោ។ **អនមតគ្គិយកថ**ន្តិ សំយុត្តនិកាយេ អនមតគ្គិយសុត្តន្តកថំ (សំ. និ. ២.១៣៥)។ សព្ពេវ តេ បាវេយ្យកា ភិក្ខូតិ យោជនា។ **ត**ន្តិ អនមតគ្គិយកថំ។ **តតោ**តិ ធម្មកថនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ ភគវា អាមន្តេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកំ ចីវរ**ន្តិ សង្ឃាដឹ។ **សន្តរុត្តរេនា**តិ សហ អន្តរេនាតិ សន្តរំ, សន្តរញ្ច តំ ឧត្តរញ្ចាតិ សន្តរុត្តរំ, តេន។ **អស្សុ**តិ ភវេយ្យុំ។ អភវិស្សំសូតិ ហិ អត្ថោ។ សត្តមីវិភត្តិកាលាតិបត្តិវិភត្តីនំ សមានត្ថភាវោ សទ្ទសត្ថេសុ វុត្តោយេវ។ **ច**សទ្ទោ ឧបន្យាសត្ថោ។ ឯស កថិនត្ថារោ នាមាតិ យោជនា។ អនុជានិតុកាមោ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ “អនុជានាមិ ភិក្ខវេ”តិអាទិបាឋេ។ **វោ**ការស្ស និបាតមត្តេ សតិ កថមត្ថោ ភវិស្សតីតិ អាហ “អត្ថតកថិនានន្តិ អត្ថោ”តិ។ អត្ថតកថិនានំ ភិក្ខូនន្តិ សម្ពន្ធោ។ លទ្ធគុណំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯវញ្ហី”តិអាទិ។ **ហិ**សទ្ទោ លទ្ធគុណជោតកោ។ **បរតោ**តិ បរម្ហិ។ “សោ តុម្ហាក”ន្តិ វា “សោ វោ”តិ វា អវត្វា “សោ នេសំ ភវិស្សតី”តិ វុត្តត្តា **វោ**-ការោ និបាតមត្តោតិ អធិប្បាយោ។ “វោតិ សាមិវចនមេវេត”ន្តិ ឥមិនា **វោ** តុម្ហាកន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯវំ សតិ “បរតោ សោ នេស”ន្តិ ឯត្ថ កថមត្ថោ ភវិស្សតីតិ អាហ “សោ នេសន្តិ ឯត្ថ បនា”តិអាទិ។ យេ តុម្ហេ អត្ថតកថិនា, តេសំ តុម្ហាកន្តិ យោជនា។ **កថិន**សទ្ទោ ថិរត្ថវាចកោ អនិប្ផន្នបាដិបទិកោ ។ អនាមន្តចារាទិកានំ បញ្ចានិសំសានំ អន្តោករណសមត្ថភាវេ ថិរន្តិ អត្ថោ។

តត្ថាតិ អនាមន្តចារាទីសុ បញ្ចានិសំសេសុ។ **អនាមន្តចារោ**តិ ឯត្ថ ចរណំ ចារោ, អនាមន្តេត្វា ចារោ អនាមន្តចារោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អនាមន្តេត្វា ចរណ”ន្តិ។ “អសមាទាយ ចរណ”ន្តិ ឥមិនា **អសមាទានចារោ**តិ ឯត្ថ បុព្ពបទេ ត្វាបច្ចយស្ស អនាទេសំ កត្វា អសមាទានចារោតិ វុត្តន្តិ ទស្សេតិ។ **យាវទត្ថចីវរ**ន្តិ ឯត្ថ អាការលោបេន សន្ធីតិ អាហ “យាវតា ចីវរេន អត្ថោ”តិ។ “យាវទត្ថចីវរ”ន្តិបិ បាឋោ, ឯវំ សតិ ទការោ បទសន្ធិមត្តោ។ យាវសទ្ទោ បរិច្ឆេទត្ថវាចកោ, ន អភិវិធត្ថវាចកោ។ អត្ថសទ្ទេន សមាសោ ហោតិ។ **យោ ច តត្ថ ចីវរុប្បាទោ**តិ ឯត្ថ តត្ថសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “កថិនត្ថារសីមាយ”ន្តិ។ **តត្រុប្បាទេនា**តិ តត្រ កថិនត្ថារសីមាយំ ឧប្បាទេន មូលេន។ “ចីវរំ ឧប្បជ្ជតី”តិ ឥមិនា **ចីវរុប្បាទោ**តិ ឯត្ថ ចីវរមេវ ឧប្បាទោ ចីវរុប្បាទោតិ វិសេសនបរបទត្ថំ ទស្សេតិ។

កេតិ កិត្តកា។ ឥទំ “គណវសេនា”តិ វចនំ សន្ធាយ វុត្តំ។ អថ វា **កេ**តិ កិន្នាម វុត្ថវស្សា។ ឥទំ “វុត្ថវស្សវសេនា”តិ វចនំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សតសហស្សម្បិ ជនា លភន្តីតិ យោជនា។ **បិ**សទ្ទេន តតោ អធិកម្បិ លភន្តីតិ ទស្សេតិ។ **ឆិន្នវស្សា វា**តិ បុរិមិកាយ ឧបគន្ត្វា ឆិន្នវស្សា វា។ **អញ្ញស្មិំ វិហារេ**តិ កថិនត្ថារវិហារតោ អបរស្មិំ វិហារេ។ សព្ពេ ឆិន្នវស្សាទិកា ភិក្ខូ បុរិមិកាយ វស្សូបគតានំ ភិក្ខូនំ គណបូរកា ហោន្តីតិ យោជនា។ **ឥតរេសំយេវា**តិ បុរិមិកាយ វស្សំ ឧបគន្ត្វា បឋមបវារណាយ បវារិតានមេវ។ **បរិបុណ្ណវស្សោ**តិ បរិបុណ្ណោ វីសតិវស្សោ, អច្ឆិន្នវស្សោ វា។ **សោ**តិ សាមណេរោ។ **ឥតិ ឯត្ថាបី**តិ ឯវំ ឯតេសុ តីសុ វារេសុបិ។

កេន ទិន្នំ កថិនចីវរំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ យេន កេនចិ ទិន្នំ ចីវរំ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ វត្តំ។ **អជានន្តោ**តិ អជាននហេតុ។ ហេត្វត្ថេ ហិ អន្តបច្ចយោ។ **តស្សា**តិ កថិនទាយកស្ស។ **ឯវ**ន្តិ ឥមិនា វក្ខមាននយេន។ អញ្ញតរបហោនកំ វត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ កថិនចីវរស្ស។ ឯត្តកា នាម សូចិយោ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឥតិ អាចិក្ខិតព្ពន្តិ យោជនា។

កថិនត្ថារកេនាបិ វត្តំ ជានិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បិ**សទ្ទោ កថិនទាយកំ អបេក្ខតិ។ វត្តំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តន្តវាយគេហតោ ហី”តិអាទិ។ **អាភតសន្តានេនេវា**តិ អាភតសន្តតិយា ឯវ។ **ខលិមក្ខិតសាដកោ**តិ អហតសាដកោ។ សោ ហិ ខលេន តក្កេន កញ្ជិកេន មក្ខិតសាដកត្តា “ខលិមក្ខិតសាដកោ”តិ វុច្ចតិ។ **កថិនត្ថារសាដក**ន្តិ កថិនត្ថារត្ថាយ ទិន្នំ សាដកំ។ **តទហេវា**តិ តស្មិំ ទិន្នអហនិ ឯវ។ **តស្មិ**ន្តិ បឋមំ ទិន្នេ កថិនត្ថារសាដកេ។ **អញ្ញានិ ចា**តិ កថិនសាដកតោ អញ្ញានិ ច។ ចសទ្ទេន ន កថិនសាដកមេវ អាហរតិ, អញ្ញានិ ចាតិ ទស្សេតិ។ **យោ**តិ កថិនទាយកោ។ **ឥតរោ**តិ បឋមំ កថិនទាយកោ។ **យថា តថា ឱវទិត្វា**តិ គរុ សន្តកតោ ឯតស្ស សន្តកំ សង្ឃស្ស ពហុបការំ, សង្ឃស្ស ពហុបការត្តំ តយាបិ ឥច្ឆិតព្ពំ, ឯវមិច្ឆន្តស្ស ពហុបុញ្ញន្តិ យេន តេនាការេន ឱវទិត្វា។

តេន ភិក្ខុនាតិ សម្ពន្ធោ។ យស្ស សង្ឃោ កឋិនចីវរំ ទេតិ, តេន ភិក្ខុនា អត្ថរិតព្ពន្តិ យោជនា។ តស្ស ភិក្ខុស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ យោ ជិណ្ណចីវរោ ហោតិ, តស្ស ទាតព្ពន្តិ យោជនា។ មហតី បរិសា ឯតស្សាតិ **មហាបរិសោ** ថេរោ។ "នវកតរោ សក្កោតិ, តស្ស ទាតព្ព"ន្តិ វចនស្ស អនេកន្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ "អបិ ចា"តិអាទិ។ **អបិ ចា**តិ ឯកន្តេន។ **តទត្ថាយា**តិ តស្ស ជិណ្ណចីវរស្ស អត្ថាយ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **បេលវោ**តិ វិរឡោ។ **តេនាបី**តិ កឋិនត្ថារកេនាបិ។ **តន្តិ** វិធិ។ **ទានកម្មវាចា**តិ ទានការណកម្មវាចា។

ឯវំ ទិន្នេ បន កឋិនេ និដ្ឋាបេតព្ពានីតិ យោជនា។ **ឯកេនាបី**តិ **បិ**សទ្ទេន បគេវ ពហូហិ បនាតិ ទស្សេតិ។ **ពុទ្ធប្បសត្ថ**ន្តិ ពុទ្ធេហិ បសត្ថំ។ អតីតេ កប្បសតសហស្សមត្ថកេតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ បទុមុត្តរស្ស ។ កឋិនំ គណ្ហិ កិរាតិ យោជនា។ **តន្តិ** កឋិនំ, សត្ថា អកាសីតិ សម្ពន្ធោ។

កតបរិយោសិតំ កឋិនំ កី កាតព្ពន្តិ អាហ "កតបរិយោសិតំ បនា"តិអាទិ។ កឋិនំ គហេត្វា អត្ថរិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ "តេន កឋិនត្ថារកេន ភិក្ខុនា"តិ បទំ "វចនីយោ"តិ បទេ សុទ្ធកត្តា, "អនុមោទាបេតព្ព"ន្តិ បទេ ការិតកត្តា។ កី វចនីយោតិ អាហ "អត្ថតំ...បេ.... អនុមោទថា"តិ។ "តេហិ អនុមោទកេហិ ភិក្ខូហី"តិ បទំ "វចនីយោ"តិ បទេ អវុត្តកត្តា, "អនុមោទាបេតព្ព"ន្តិ បទេ ការិតកម្មំ អវុត្តកម្មំ, វា។ "កឋិន"ន្តិ ធាតុកម្មំ វា វុត្តកម្មំ វា ឧបនេតព្ពំ។ កី វចនីយោតិ អាហ "អត្ថតំ...បេ.... អនុមោទាមា"តិ។ **ឥតរេហិ ចា**តិ អនុមោទកេហិ ច។ **សព្ពេស**ន្តិ អត្ថារកអនុមោទកានំ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត**ន្តិ សព្ពេសំ អត្ថតភាវំ, "ទ្វិន្នំ...បេ.... អនុមោទកស្ស ចា"តិ វចនំ វា។

ឯវំ កឋិនេ អត្ថតេ សតិ បនាតិ យោជនា។ **យេនា**តិ ភិក្ខុនា។ **អវិចារេត្វា**តិ "កឋិនត្ថារកស្ស ទេមា"តិ វា "សង្ឃស្ស ទេមា"តិ វា អវិចារេត្វា ឯវំ។ **សេសចីវរានិបី**តិ កឋិនត្ថារចីវរតោ សេសចីវរានិបិ។ សង្ឃេន ទាតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។ "អបលោកេត្វា"តិ ឥមិនា កម្មវាចាយ កិច្ចាភាវំ ទស្សេតិ។ **វស្សាវាសិកដ្ឋិតិកាយា**តិ វស្សាវាសកាលេ បវត្តាយ ឋិតិកាយ។ **គរុភណ្ឌ**ន្តិ មញ្ចពិព្ពោហនាទិគរុភណ្ឌំ។ **ឯកសីមាយា**តិ ឯកាយ ឧបចារសីមាយ។

៣០៨. **យថា ចា**តិ ឯត្ថ **យថា**សទ្ទោ យំសទ្ទត្ថោ។ យេន វិធិនាតិ ហិ អត្ថោ។ **មហាភូមិក**ន្តិ មហាវិសយំ។ ចតុវីសតិអាការវន្តតាយ មហាវិត្ថារិកន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **តតោ**តិ អនត្ថតលក្ខណតោ។ **បរិវារេបី**តិ **បិ**សទ្ទោ ន ឥធ ឯវាតិ ទស្សេតិ។

តត្ថាតិ ចតុវីសតិយា អាការេសុ។ **ឧល្លិខិតមត្តេនា**តិ ឯត្ថ បមាណស្ស ឧគ្គហណត្ថំ នខាទីហិ លិខនំ ឧល្លិខិតំ, ឧល្លិខិតំ មត្តំ បមាណំ ឧល្លិខិតមត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ "ទីឃតោ ច បុថុលតោ ច បមាណគហណមត្តេនា"តិ។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ "បមាណំ ហី"តិអាទិ។ ទស្សេន្តោ ហុត្វា ឧល្លិខតីតិ យោជនា។ **បញ្ចក**ន្តិ បញ្ចបមាណំ, បញ្ចសមូហំ វា ខណ្ឌំ។ **វា**សទ្ទេន អញ្ញានិបិ តេរសកាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ **មោឃសុត្តការោបនមត្តេនា**តិ មោឃសុត្តស្ស ចីវរស្សុបរិ អារោបនមត្តេន។ **ទីឃសិព្ពិតមត្តេនា**តិ ទីឃតោ សិព្ពិតមត្តេន។ **មុទ្ទិយបដ្ដពន្ធនមត្តេនា**តិ មុទ្ទិយបដ្ដស្ស ពន្ធនមត្តេន។ **ទ្វេ ចិមិលិកាយោ**តិ ទ្វេ បិលោតិកាយោ។ **បឋមចិមិលិកា**តិ កឋិនចិមិលិកតោ អញ្ញា អត្តនោ បកតិចិមិលិកា ឃដេត្វា ឋបិតា ហោតីតិ យោជនា។ "តំ បឋមចិមិលិក"ន្តិ បាឋសេសំ អជ្ឈាហរិត្វា កឋិនសាដកស្ស កុច្ឆិចិមិលិកំ កត្វាតិ ឥមិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **បកតិចីវរស្សា**តិ អត្តនោ បកតិចីវរស្ស។ **បកតិបដ្ដពន្ធចីវរ**ន្តិ បកតិបដ្ដេន ពន្ធចីវរំ។ **បិដ្ឋិអនុវាតារោបនមត្តេនា**តិ ទីឃតោ អនុវាតស្ស ចីវរស្សុបរិ អារោបនមត្តេន។ ទីឃានុវាតញ្ហិ បារុបនកាលេ បិដ្ឋិយំ ឋិតត្តា បិដ្ឋិអនុវាតន្តិ វុច្ចតិ។ **កុច្ឆិអនុវាតារោបនមត្តេនា**តិ បុថុលតោ អនុវាតស្ស ចីវរស្សុបរិ អារោបនមត្តេន។ បុថុលានុវាតញ្ហិ បារុបនកាលេ កុច្ឆិយំ ឋិតត្តា កុច្ឆិអនុវាតន្តិ វុច្ចតិ។ **អាគន្តុកបដ្ដារោបនមត្តេនា**តិ អាគន្តុកបដ្ដស្ស ចីវរស្សុបរិ អារោបនមត្តេន។ **វា**តិ អថវា។

សារុប្បន្តិ សមណានុច្ឆវិកំ។ **បរិកថាយា**តិ បរិយាយេន ឧប្បាទិតាយ កថាយ។ **អតិឧក្កដ្ឋំ វដ្ដតី**តិ អតិឧក្កដ្ឋំ ឯវ វដ្ដតិ។ **ឧតិណ្ណសទិសមេវា**តិ ឧតិណ្ណេន វត្ថេន សទិសមេវ កឋិនចីវរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ទុវិធេសុ សន្និធីសុ។ **តទហេវា**តិ តស្មិំ ទិន្នអហនិ ឯវ។

រត្តិនិស្សគ្គិយេនាតិ រត្តិអតិក្កន្តំ ហុត្វា និស្សគ្គិយេន។ **អញ្ញេនា**តិ តិចីវរតោ អញ្ញេន។ **សមណ្ឌលិកត**ន្តិ សហ មហាមណ្ឌលអឌ្ឍមណ្ឌលេន កតំ។

៣០៩. ឯវំ ចតុវីសតិអាការំ អនត្ថតលក្ខណំ ទស្សេត្វា ឥទានិ សត្តរសាការំ អត្ថតលក្ខណំ ទស្សេន្តោ អាហ "អហតេនា"តិអាទិ ។ តត្ថ បរិភោគំ ន ហនិត្ថ ន គច្ឆិត្ថាតិ **អហតំ**, បរិភោគេន ន ហនិតព្ពំ ន ហីសិតព្ពន្តិ វា

អហតន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អបរិភុត្តេនា”តិ។ “អហតសទិសេនា”តិ ឥមិនា **អហតកប្បេនាតិ** ឯត្ថ **កប្ប**សទ្ទោ សទិសត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **បាបណិកេនាតិ** ឯត្ថ បសារិតោ អាបណោ បាបណោ, តស្មិំ បតិតំ បាបណិកន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អាបណទ្វារេ បតិត”ន្តិ។ “បិលោតិក”ន្តិ ឥមិនា ណិកបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **វុត្តវិបល្លាសេនេវាតិ** វុត្តេហិ “និមិត្តកតេនា”តិអាទីហិ វិបល្លាសេន ឯវ។ **តត្ថាតិ** បរិវារេ ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឥធាតិ** កឋិនក្ខន្ធកេ។ អវុច្ចមានេនេន តេន វចនេន បរិហាយតីតិ សម្ពន្ធោ។

៣១០. **តត្ថាតិ** “កថញ្ច ភិក្ខវេ ឧព្ភតំ ហោតិ កឋិន”ន្តិអាទិបាឋេ។ ជនេត្តិយោ មាតរោតិ យោជនា។ ឥមិនា ធម្មេន បុត្តេ មានេតីតិ **មាតា**, ធម្មេន បុត្តេហិ មានិយតីតិ វា **មាតា**, សា វិយ ហោន្តីតិ **មាតិកាតិ** ទស្សេតិ។ **កឋិនុព្ភារន្តិ** ច **កឋិនុទ្ធារន្តិ** ច អត្ថតោ សទិសំ។ **ឯតាតិ** ឯតា បទជាតិយោ។ **តាសូតិ** អដ្ឋសុ មាតិកាសុ។ **អស្សាតិ** កឋិនុព្ភារស្ស។

១៨៨. អាទាយសត្តកកថា

៣១១. **ន បច្ចេស្សន្តិ** ឯត្ថ បតីត្យូបសគ្គស្ស បុនត្ថំ, ឥធាតុយា ច គត្យត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន បុន អាគមិស្ស”ន្តិ។ ឯវំ បក្កមតោ ឆិជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។

ឯតញ្ចាតិ បក្កមនន្តិកំ, កឋិនុទ្ធារញ្ច។ **តាហន្តិ** តេ អហំ។ **តេតិ** តុយ្ហំ។

អញ្ញន្តិ អត្តនោ វិហារតោ អញ្ញំ។ **ឯវំ ហោតីតិ** ឯសោ បរិវិតក្កោ ហោតិ។ **សោតិ** អាវាសបលិពោធោ។ អាទិច្ច ពន្ធនា វុត្តោតិ យោជនា។

ទ្វេ បលិពោធា ឯកតោ ឆិជ្ជន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **អបុព្ពំ អចរិមន្តិ** ឯកបហារេនេវ។ សោ បលិពោធុបច្ឆេទោ កស្មា វិត្ថារតោ ន វុត្តោតិ អាហ “សោ បនា”តិអាទិ។ **សោ បនាតិ** បលិពោធុបច្ឆេទោ បន។ ន វុត្តោតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាតិ** ឥមស្មិំ កឋិនុព្ភារេ។ កស្មា អយំ កឋិនុទ្ធារោ **“នាសនន្តិកោ”**តិ វុត្តោតិ អាហ “យស្មា”តិអាទិ។ **តស្សាតិ** ភិក្ខុនោ។

អាសាវច្ឆេទិកេ ឆិជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អយំ បនាតិ** អាសាវច្ឆេទិកោ កឋិនុទ្ធារោ បន។ អនេកបភេទោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សាតិ** ភិក្ខុស្ស។ **វុត្តោតិ** អយំ អាសាវច្ឆេទិកោ កឋិនុទ្ធារោ វុត្តោតិ យោជនា។ **ឯត្ថ បនាតិ** ឥមស្មិំ បន ឋានេ។ **តត្ថាតិ** សីមាតិក្កន្តិកេ។

៣១២-៣២៥. **ឯវន្តិ**អាទិ និគមនំ។ **សត្តកេតិ** អដ្ឋសុ មាតិកាសុ អាសាវច្ឆេទតោ សេសេ សត្តបមាណេ, សត្តសមូហេ វា។ **តេយេវាតិ** សត្តកេ ឯវ។ **តតោតិ** វារតោ។ **យេ យេតិ** កឋិនុទ្ធារា។ **ឥតរេហីតិ** អាសាវច្ឆេទតោ អញ្ញេហិ។ យេ បលិពោធា វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ អាវាសោ ចជីយតិ អនេនាតិ **ចត្តន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យេន ចិត្តេនា”តិអាទិ។ **តន្តិ** ចិត្តំ។ “ឯសេវ នយោ”តិ ឥមិនា អាវាសោ វមីយតិ អនេនាតិ **វន្តំ**។ អាវាសតោ មុច្ចតិ អនេនាតិ **មុត្តន្តិ** វចនត្ថំ អតិទិសតិ។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពស្មិំ កឋិនក្ខន្ធកេ។

ឥតិ កឋិនក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៨. ចីវរក្ខន្ធកំ

២០២. ជីវកវត្ថុកថា

៣២៦. ចីវរក្ខន្ធកេ បទក្ខិណសទ្ទស្ស អបសព្យត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “ឆេកា កុសលា”តិ។ **អភិសដាតិ** ឯត្ថ សរធាតុយា គតិចិន្តាសុ ឥធ គត្យត្ថោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អភិគតា”តិ។ **អភិគតាតិ** អភិមុខំ គន្តព្ពា។ ននុ បាឡិយំ **“អត្ថិកានំ អត្ថិកានំ មនុស្សានំ”**ន្តិ វុត្តំ, កស្មា បន “អត្ថិកេហិ អត្ថិកេហិ មនុស្សេហី”តិ វុត្តន្តិ អាហ “ករណត្ថេ បនា”តិអាទិ។ ឥមិនា ឆដ្ឋីកត្តា នាម តតិយាកត្តនា សមានោយេវាតិ ទស្សេតិ។ និគមេ វសតីតិ **នេគមោតិ** វុត្តេ កុដុម្ពិយគណោ នេគមោ នាមាតិ អាហ “កុដុម្ពិយគណោ”តិ។

៣២៧. នគរេ និវសន្តីតិ **នាគរា**។ ទក្ខា, វុឌ្ឍាបេសុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អារាមុយ្យានវាបោនាទីតិ** ឯត្ថ **អាទិ**សទ្ទេន អញ្ញានិ ឧបភោគបរិភោគានិ សង្គណ្ហាតិ។ **គណិកដ្ឋានេតិ** គណិកាយ ឋានេ។ **គណិកាតិ** ច នគរសោភិនី។ សាហិ អត្ថិកេន ជនគណេន អភិគន្តព្ពាតិ **គណិកាតិ** វុច្ចតិ។ **បដិសតេន ចាតិ** ឯត្ថ **ច**សទ្ទោ អវធារណត្ថោ។ រត្តី

គមនស្ស បដិនិធិសង្ខាតេន សតេន ឯវាតិ ហិ អត្ថោ។ **គិលាន**ន្តិ ឯត្ថ ភាវបច្ចយេន វិនាបិ ភាវត្ថោ ញាតព្ពោតិ អាហ “គិលានភាវ”ន្តិ។ “ជានាបេយ្យ”ន្តិ ឥមិនា **បដិវេទេយ្យុ**ន្តិ ឯត្ថ វិទធាតុយា ញាណត្ថំ ទស្សេតិ។ **កត្តរសុប្បេ**តិ ឯត្ថ **កត្តរ**សទ្ទោ ជិណ្ណបរិយាយោតិ អាហ “ជិណ្ណសុប្បេ”តិ។ សុបន្តិ សុនខាទយោ ឯត្ថាតិ **សុប្បំ,** កត្តរំ សុប្បំ កត្តរសុប្បំ។

៣២៨. តន្តិ ជីវកំ។ អញ្ញេ រាជទារកា វទន្តិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ នត្ថិ មាតា ឯតស្សាតិ **និម្មាតិកោ។ យថា ចា**តិអាទីសុ យថា បេសន្តិ, តថាតិ យោជនា។ **ច**សទ្ទោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ។ ន កេវលំ វទន្តិយេវ, អថ ខោ ន កោចិ កិញ្ចិ បេសេតីតិ ហិ អត្ថោ។ **អញ្ញេស**ន្តិ ជីវកតោ អញ្ញេសំ។ **តស្សា**តិ ជីវកស្ស។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ **សោ**តិ ជីវកោ។ **តំ សព្ព**ន្តិ “និម្មាតិកោ និប្បិតិកោ”តិ វទនញ្ច បណ្ណាការស្ស អបេសនញ្ចាតិ តំ សព្ពំ។

យំនូនាតិ សាធុ វត។ អហំ វេជ្ជសិប្បំ សិក្ខេយ្យំ សាធុ វតាតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ ជីវកស្ស។ **ឯតទហោសី**តិ ឯតំ អហោសិ, បរិវិតក្កោ អហូតិ អត្ថោ។ **បរូបឃាតបដិសំយុត្តានី**តិ បរំ ឧបគន្ត្វា, ឧប ភុសេន វា ហននេន បដិសំយុត្តានិ។ **មេត្តាបុព្ពភាគ**ន្តិ សិប្បស្ស បុព្ពភាគេ បវត្តា មេត្តា ឯតស្សាតិ មេត្តាបុព្ពភាគំ។ ឥតិ អហោសីតិ យោជនា។ បុរិមចិន្តាយ អនេកន្តភាវតោ ឯកន្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “អបិ ចា”តិអាទិ។ **អបិ ចា**តិ ឯកន្តេន។ **អយ**ន្តិ ជីវកោ។ **ឥតោ**តិ ភទ្ទកប្បតោ។ **អយ**ន្តិ ឧបាសកោ ។ **ចតុបរិសន្តរេ**តិ ចតុបរិសមជ្ឈេ។ **បត្ថិតគុណ**ន្តិ បត្ថិតគុណំ។ **ឋានន្តរ**ន្តិ ឋានភេទំ, **អហម្បី**តិ ន អយំ ឧបាសកោយេវ, អហម្បីតិ អត្ថោ។ **ភគវា**តិ អាលបនបទមេតំ។ **បត្ថន**ន្តិ ឥច្ឆិតវរំ។ **ចោទិយមានោបី**តិ ឧយ្យោជិយមានោបិ។ **បិសទ្ទេន** បុរិមចិន្តនមបេក្ខតិ។ **ឯសា**តិ ឯសោ ជីវកោ។

៣២៩. ទិសាបាមោក្ខោតិ បទស្ស ទិសាសុ បាមោក្ខោ ទិសាបាមោក្ខោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សព្ពទិសាសូ”តិអាទិ។ **តស្មិញ្ច សមយេ**តិ ជីវកស្ស តស្មិំ ចិន្តនសមយេ ច, អាគមំសូតិ សម្ពន្ធោ។ **តេ**តិ វាណិជេ, បុច្ឆីតិ សម្ពន្ធោ។ **កុតោ**តិ នគរតោ។ **តក្កសីលតោ**តិ តក្កសីលនគរតោ។ **តត្ថា**តិ តក្កសីលេ។ **អាមា**តិ សម្បដិច្ឆនត្ថេ និបាតោ, អាម អត្ថីតិ ហិ អត្ថោ។ **តេ**តិ វាណិជា។ **តថា**តិ យថា ជីវកោ អាហ, តថា អកំសូតិ អត្ថោ។ **សោ**តិ ជីវកោ។ **បិតរ**ន្តិ អភយរាជកុមារំ។ **តេហី**តិ វាណិជេហិ។

តន្តិ ជីវកំ, បុច្ឆីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ ជីវកោ។ កស្មា តាត ត្វំ ឥធាគតោ អសិ បនាតិ បុច្ឆីតិ យោជនា។ **តតោ**តិ បុច្ឆតោ។ **សោ**តិ ជីវកោ។ សិក្ខិតុំ អាគតោ អម្ហីតិ យោជនា។ **ពហុញ្ច គណ្ហាតី**តិអាទីសុ សោ កិញ្ចិ កម្មំ អកត្វា សិប្បស្សេវ សិក្ខិតត្តា ពហុញ្ច គណ្ហាតីតិ អាហ “យថា”តិអាទិ។ តត្ថ យថា សិក្ខន្តិយេវ, ឯវំ តថា សោ ន សិក្ខតីតិ យោជនា។ **សោ បនា**តិ ជីវកោ បន, ករោតិ សិក្ខតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកំ កាល**ន្តិ ឯកស្មិំ កាលេ។ ឯវំ សន្តេ កស្មា សោ ពហុញ្ច គណ្ហាតីតិ អាហ “ឯវំ សន្តេបី”តិអាទិ។ **មេធាវិតាយា**តិ ខិប្បំ គហណធារណបញ្ញាយ, ពហុញ្ច សិប្បន្តិ សម្ពន្ធោ។ អស្ស ជីវកស្ស គហិតញ្ច សិប្បំ ន សម្មុស្សតីតិ យោជនា។

យត្តកំ សិប្បំ អាចរិយោ ជានាតិ, តត្តកំ អយំ ជីវកោ ជានាតីតិ យោជនា។ **យ**ន្តិ សិប្បំ។ **អយ**ន្តិ ជីវកោ, ភវិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ន**ន្តិ ជីវកំ។ **យថា**តិ យេនាការេន។ **កម្មវិបាក**ន្តិ កម្មវិបាកជំ រោគំ។ “ន”ន្តិ បទំ “សិក្ខាបេសី”តិ បទេ ការិតកម្មំ, “ភេសជ្ជយោជន”ន្តិ បទំ ធាតុកម្មំ។ **ភេសជ្ជយោជន**ន្តិ ភេសជ្ជេន រោគស្ស យោជនំ។ **សោ បនា**តិ ជីវកោ បន។ **ឥមិនា**តិ ជីវកេន ន ឧគ្គហិតំ, ឧគ្គហិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកេន ទ្វារេនា**តិ ចតូសុ ទ្វារេសុ ឯកេន ទ្វារេន។ **អាហិណ្ឌន្តោ**តិ វិចរន្តោ។ **បរិត្តំ បាថេយ្យ**ន្តិ ឯត្ថ បរិត្តសទ្ទស្ស អារក្ខនត្ថេបិ បវត្តនតោ ឥធ អប្បត្ថេ បវត្តតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អប្បមត្តក”ន្តិ។ កស្មា អប្បមត្តកំ បាថេយ្យំ អទាសីតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ ទិសាបាមោក្ខស្ស។ **អយ**ន្តិ ជីវកោ, លភិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ លភនតោ។ **ខីណេ បាថេយ្យេ**តិ បាថេយ្យេ ខីណេ សតីតិ យោជនា។

២០៣. សេដ្ឋិភរិយាទិវត្ថុកថា

៣៣០. យា នាមាតិ យា នាម ឃរណី។ **កិម្បិ មាយ**ន្តិ ឯត្ថ ឯការលោបសន្ធីតិ អាហ “កិម្បិ មេ អយ”ន្តិ។ ឥមិនា យការាទេសសន្ធី និវត្តេតិ, “ម្យាយ”ន្តិបិ បាឋោ, ឯវំ សតិ អាទេសសន្ធិយេវ, ន លោបសន្ធិ។ អយំ ឃរណី មេ កិញ្ចិ ទេយ្យធម្មំ កិម្បិ ទស្សតីតិ យោជនា។ **តស្ស ចា**តិ សព្ពស្ស ច, **កតស្សា**តិបិ បាឋោ។ **រោគូបសមស្ស ចា**តិ មម រោគស្ស ឧបសមស្ស ច, ឥមេហិ បទេហិ **សំយមស្សា**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ “ឧបការ”ន្តិ ឥមិនា **ឧបជានាមី**តិ ឯត្ថ ឧបសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អធិប្បាយោ**តិ ឃរណិយា អាសយោ។

៣៣១. “សព្ពាលង្ការំ តុយ្ហំ ហោតូ”តិ ឥទំ វចនំ រាជា សភាវតោ អាហ, ឧទាហុ កិញ្ចិ ចិន្តេត្វាតិ អាហ “រាជា”តិអាទិ។ តត្ថ **ឥមន្តិ** អលង្ការំ។ **បមាណយុត្តេតិ** ការណានុរូបេ។ **នន្តិ** ជីវកំ។ **នាដកានម្បីតិ** បញ្ចសតិកានំ នាដកានម្បិ។ **សោបីតិ** ជីវកោបិ។ **តេសន្តិ** អភយកុមារនាដកានំ។ **មេតិ** មយ្ហំ, ន បតិរូបន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អយ្យិកានន្តិ** មាតាមហីនំ។ កតស្ស មេ ឧបការន្តិ យោជនា។ តមិនា អធិការោ ច ឧបការោ ច អត្ថតោ សទិសន្តិ ទស្សេតិ។ រាជា បសន្នោ ទត្វា អាហាតិ សម្ពន្ធោ។

២០៥. រាជគហសេដ្ឋិវត្ថុកថា

៣៣២. **ឥរិយាបថសម្បរិវត្តនេនាតិ** ឥរិយាបថស្ស បុនប្បុនំ បរិវត្តនេន។ តីហិ សត្តាហេហិ និច្ចលស្ស និបន្នស្ស អស្ស សេដ្ឋិស្ស មត្ថលុង្គន្តិ យោជនា។ អប្បេវ និបជ្ជេយ្យាតិ យោជនា។ **នន្តិ** សេដ្ឋី។ **តេនេវាតិ** តេនេវ ការណេន។ សីសំ ឆាទេតីតិ **សីសច្ឆវីតិ** វុត្តេ សីសបដិច្ឆាទនចម្មន្តិ អាហ “សីសចម្ម”ន្តិ។ **តស្សាតិ** សេដ្ឋិស្ស។ **តីហិ សត្តាហេនាតិ** ឯត្ថ បុព្ពបទេន បច្ឆិមបទំ គុណិត្វា គហេតព្ពន្តិ អាហ “តីហិ បស្សេហិ ឯកេនេកេន សត្តាហេនា”តិ។

៣៣៣. **ជនំ នីហរាបេត្វាតិ** ជនំ អបក្កមាបេត្វា។

២០៧. បជ្ជោតរាជវត្ថុកថា

៣៣៤. **វិច្ឆិកស្ស ជាតោតិ** វិច្ឆិកស្ស ការណា ជាតោ, វិច្ឆិកំ បដិច្ច ជាតោតិ អត្ថោ។ សព្ពំ ច ភេសជ្ជំ វិច្ឆិកានំ បដិកូលំ ហោតីតិ យោជនា។ **បណ្ណាសយោជនិកាតិ** ឯត្ថ ណិកបច្ចយស្ស គន្តុំ សមត្ថត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “គន្តុំ សមត្ថោ ហោតី”តិ។ **អស្សវណ្ណោតិ** ចន្ទបជ្ជោតនាមកស្ស អស្ស វណ្ណោ។ **ហត្ថិនីយេវាតិ** ភទ្ទវតិកា នាម ហត្ថិនីយេវ។ **វីសយោជនសតន្តិ** វីសាធិកំ យោជនសតំ។

ភុញ្ជិតុំ និសិន្នស្ស ឯកស្ស កុលបុត្តស្ស ទ្វារេតិ យោជនា។ **តស្សាតិ** កុលបុត្តស្ស, អារោចេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោតិ** កុលបុត្តោ, “អាហរា”តិ អាណាបេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥតរោតិ** បុរិសោ។ **តន្តិ** បត្តំ។ **យត្ថ យត្ថាតិ** យស្មិំ យស្មិំ ភវេ។ តត្ថ តត្ថ វាហនសម្បន្នោ ហោមីតិ យោជនា។ **សោតិ** បុរិសោ។ បជ្ជោតោ នាម អយំ រាជា ជាតោតិ យោជនា។

សព្ពំ បាយេត្វាតិ ឥទំ ឧបលក្ខណមត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សព្ពិញ្ច បាយេត្វា”តិអាទិ។ សព្ពិញ្ច បាយេត្វា, បរិចារកានំ អាហារាចារេ វិធិញ្ច អាចិក្ខិត្វាតិ អត្ថោ។ **ឱលុម្បេត្វាតិ** លុបិជាតុ ឱទហនត្ថោតិ អាហ “ឱទហិត្វា”តិ។ **វិរេចេសីតិ** ឧទ្ធញ្ច អធោ ច វិរេចេសិ។

២០៨. សិវេយ្យកទុស្សយុគកថា

៣៣៥. **សិវថិកន្តិ** សិវា ជម្ពុកា កុណបខាទនត្ថាយ អាគន្ត្វា តិដ្ឋន្តិ ឯត្ថាតិ **សិវដ្ឋំ**, តទេវ **សិវថិកំ**, ឥមិនា សិវថិកាយំ ឧប្បន្នំ សិវេយ្យកំ ថិកសទ្ទស្ស លោបំ កត្វាតិ ទស្សេតិ។ **តត្ថាតិ** ឧត្តរកុរូសុ។ **តន្តិ** មតំ។ **ហត្ថិសោណ្ឌកសកុណាតិ** ហត្ថិលិង្គវិហង្គមា។ តេ ហិ ហត្ថិនោ សោណ្ឌោ វិយ សោណ្ឌោ ឯតេសុ អត្ថីតិ **ហត្ថីសោណ្ឌកា**, តេ ច តេ សកុណា ចេតិ ហត្ថិសោណ្ឌកសកុណាតិ វុច្ចន្តិ។ **វណ្ណោ អាហរន្តីតិ** វណ្ណោ អត្ថាយ, សន្តិកំ វា អាហរន្តិ។ **ឥទន្តិ** សិវេយ្យកំ ទុស្សយុគំ។ សិវិរដ្ឋេ វាយិតំ **សិវេយ្យកន្តិ** ច ទស្សេន្តោ អាហ “អថវា”តិអាទិ។ **តេនាតិ** ការណេន។ “សិវេយ្យកន្តិ…បេ…. វទន្តី”តិ បោរាណា អាហូតិ យោជនា។

២០៩. សមត្តឹសវិរេចនកថា

៣៣៦. **កឹបនាតិ** ឯត្ថ កឹសទ្ទោ អនិយមត្ថោ។ លូខោ កឹ, ន លូខោ កិន្តិ ហិ អត្ថោ។ “សិនេហបានំ បន តេ មេតី”តិ ច “ករោតី”តិ ច សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថាតិ** សកលកាយេ។ **សិរាតិ** កណ្ឌរា។ **អយន្តិ** ជីវកោ។ **ឱឡារិកទោសហរណត្ថន្តិ** ឱឡារិកស្ស ទោសស្ស អបនយនត្ថំ។ **បកតត្តេតិ** បកតិសង្ខាតេ សភាវេ សតីតិ សម្ពន្ធោ។ ភគវា ភន្តេតិ យោជនា។ **កុតោតិ** កស្ស សន្តិកា។ វដ្ដតិ នុ ខោតិ ចិន្តេសីតិ យោជនា។ **តតោតិ** ចិន្តនតោ។ **សោណោតិ** កោឡិវិសសោណោ, ភុញ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោតិ** សោណស្ស សន្តិកា។ **តស្សាតិ** សោណស្ស។ **សោតិ** សោណោ។ **ថេរស្សាតិ** មោគ្គល្លានត្ថេរស្ស។ ឥទំ “បត្ត”ន្តិបទេ សាមី, “អទាសី”តិ បទេ សម្បទានំ។ អញ្ញំ បិណ្ឌបាតន្តិ សម្ពន្ធោ។

រាជាបិ ខោ ភុញ្ជិតុកាមោ អហោសីតិ សម្ពន្ធោ។ យញ្ច សុជាតា អទាសិ, យញ្ច បរិនិព្ពានកាលេ ចុន្ទោ កម្មារបុត្តោ, ភាជនគតេសុ ទ្វីសុយេវ តេសុ បិណ្ឌបាតេសុ ទេវតា ឱជំ បក្ខិបន្តីតិ យោជនា។ **អញ្ញេសូ**តិ ទ្វីហិ បិណ្ឌបាតេហិ អញ្ញេសុ។ **ឥច្ឆ**ន្តិ រុចឹ។ **សោ**តិ ពិម្ពិសារោ រាជា។ **តវេវា**តិ តុយ្ហមេវ។ **ត**ន្តិ ភគវតោ វចនំ។ រាជា អកាសីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេ**តិ អសីតិកុលបុត្តសហស្សា។ **ឯតទត្ថមេវា**តិ សោណស្ស អរហត្តេ បតិដ្ឋាបនត្ថមេវ, ន រញ្ញោ អនុគ្គហត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។

២១០. វរយាចនកថា

៣៣៧. កតំ ភត្តកិច្ចំ យេនាតិ **កតភត្តកិច្ចោ**, តស្មឹ សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តនយេនេវា**តិ រាហុលវត្ថុម្ហិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១០៥) វុត្តនយេនេវ។ **ឥទំ វត្ថុ**ន្តិ ឥទំ សិវេយ្យកំ វត្ថំ, ឧប្បន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ “តាវា”តិ អជ្ឈាហរិតព្ពោ។ **ឯត្ថន្តរេ**តិ ឯតស្មឹ វត្ថុប្បន្នកាលមជ្ឈេ។ កោចិ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ បំសុកូលិកហេតុនា។ **អយ**ន្តិ ជីវកោ។ **គហបតិចីវរ**ន្តិ ឯត្ថ គហបតីនំ ចីវរន្តិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “គហបតីហិ ទិន្នំ ចីវរ”ន្តិ ។ **វត្ថទានានិសំសបដិសំយុត្តាយា**តិ “វត្ថទោ ហោតិ វណ្ណទោ”តិអាទិកាយ (សំ. និ. ១.៤២) វត្ថទានស្ស អានិសំសេន បដិសំយុត្តាយ។ វិច្ឆាវសេន វុត្តោ “ឥតរីតរេនា”តិ សព្ពនាមសទ្ទោ អនិយមត្ថោតិ អាហ “អប្បគ្ឃេនបិ មហគ្ឃេនបិ យេន កេនចី”តិ។ **បាវារោ**តិ ឧត្តរាសង្គោ។ សោ ហិ បារុបនត្ថាយ វរិយតិ ឥច្ឆិយតីតិ បាវារោតិ វុច្ចតិ។ “កប្បាសាទិភេទោ”តិ ឥមិនា តស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **បកតិកោជវមេវា**តិ បកតិយា ភិក្ខូនំ សារុប្បំ កោជវមេវ។ សោឡសនាដកិត្ថីនំ បត្វា នច្ចយោគ្យត្តា មហតី បិដ្ឋិ ឯតស្សាតិ **មហាបិដ្ឋិយំ**, តមេវ កោជវំ **មហាបិដ្ឋិយកោជវំ**។ តស្ស កិរ លោមានិ ចតុរង្គុលាធិកានិ ហោន្តិ។

២១១. កម្ពលានុជាននាទិកថា

៣៣៨. **កាសីន**ន្តិ កាសីនំ ជនបទានំ, កាសិរដ្ឋេ និវាសីនំ ជនានំ វា។ **បសេនទិស្សា**តិ បច្ចុដ្ឋំ, បដិបក្ខំ វា សេនំ ជិនាតីតិ **បសេនទិ** ជការស្ស ទការំ កត្វា។ **ឯសា**តិ ឯសោ កាសិរាជា។ “សហស្ស”ន្តិ ឥមិនា **កាសិ**សទ្ទស្ស សង្កេតសង្ខ្យំ ទស្សេតិ។ **តំអគ្ឃនកោ**តិ តេន កាសិនា អគ្ឃនកោ។ កស្មា អឌ្ឍកាសីតិ (ថេរីគា. អដ្ឋ. ២៥) វុត្តោតិ អាហ “អយំ បនា”តិអាទិ។ **អយ**ន្តិ កម្ពលោ។ **បនា**តិ ការណត្ថជោតកោ។ យស្មាតិ ហិ អត្ថោ។

៣៣៩. ភញ្ជិតព្ពំ ខោមាទីនិ បញ្ច សុត្តានិ មិស្សិត្វា អវមទ្ទិតព្ពន្តិ **ភង្គ**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ភង្គំ នាមា”តិអាទិ។ **វាកមយមេវា**តិ ភង្គនាមកេន វាកេន និព្ពត្តមេវ។

៣៤០. **តេ**តិ ភិក្ខូ, សល្លក្ខីសុ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតស្សា**តិ បទស្ស, អត្ថន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ន អច្ឆីសូ**តិ ន អាសីសុ, ន វសីសូតិ អត្ថោ។ **នាកាមា**តិ ឯត្ថ កមុធាតុ ឥច្ឆត្ថោ យការលោបោតិ អាហ “ន អនិច្ឆាយា”តិ។ **ទាតព្ពោ**តិ ភាគោ ទាតព្ពោ។ **ឧបចារេ**តិ សុសានស្ស សមីបេ។ “អកាមា ភាគំ ទាតុ”ន្តិ វចនស្ស អនេកន្តភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “យទិ បនា”តិអាទិ។ **ឥធា**តិ ឥមំ សុសានំ។ “សម្បត្តា គណ្ហន្តូ”តិ ទេន្តីតិ យោជនា។ **យេនា**តិ ភិក្ខុនា។ **សទិសា ឱក្កមីសូ**តិ ឯត្ថ សទិសសទ្ទោ សមបរិយាយោតិ អាហ “សមំ ឱក្កមីសូ”តិ។ **សម**ន្តិ ភាវនបុំសកោ។ សមានទិសាយាតិ វា ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកទិសាយ វា”តិ។ ឯត្ថ បន យការលោបោ ទដ្ឋព្ពោ។ **ពាហិមេវា**តិ សុសានតោ ពាហិ ឯវ។ **កតិក**ន្តិ កតេន បវត្តំ សង្គរំ។

២១៣. ចីវរបដិគ្គាហកសម្មុតិកថា

៣៤២. “យោ ន ឆន្ទាគតឹ គច្ឆតី”តិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ញាតកាទីនំ ចីវរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកច្ចស្មិ**ន្តិ ជនេ។ **វា**សទ្ទោ វិកប្បត្ថោ។ ឯតេសុ តីសុ អញ្ញតរេន ការណេន ឆន្ទាគតឹ គច្ឆតិ នាមាតិ ហិ អត្ថោ។ អាគតស្សាបិ ចីវរន្តិ សម្ពន្ធោ **បិ**សទ្ទោ គរហត្ថោ។ បគេវ បច្ឆា អាគតស្សាតិ ហិ អត្ថោ។ **អវមញ្ញ**ន្តិ ឧញ្ញាតំ។ **វោ**តិ តុម្ហាកំ។ នត្ថិ កិន្តិ យោជនា។ មុដ្ឋា សតិ ឯតស្សាតិ **មុដ្ឋស្សតិ**។ អាគតានម្បិ ចីវរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បិ**សទ្ទោ សម្ភាវនត្ថោ។ បគេវ បឋមំ អាគតានន្តិ ហិ អត្ថោ។ ឯតំ ចីវរបដិគ្គាហកដ្ឋានំ នាមាតិ យោជនា។ **សន្តសន្តោ វា**តិ ខេទខេទោ វា។ **ឥទញ្ចិទញ្ចា**តិ ឥទញ្ច ឥទញ្ច ចីវរំ។ **តស្មា**តិ យស្មា ច គច្ឆតិ, យស្មា ច ជានាតិ, តស្មា។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ សក្កោតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯវរូបោ ភិក្ខុ សម្មនិតព្ពោតិ យោជនា។

អបលោកនេនបីតិ “ឥត្ថន្នាមំ ភិក្ខុំ ចីវរបដិគ្គាហកំ កាតុំ សង្ឃំ អបលោកេមី”តិ អបលោកនេនបិ, សម្មនិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យត្ថ បនា**តិ យស្មឹ បន ធុរវិហារេ។

“គហិតដ្ឋានេយេវា”តិ ឥមិនា **តត្ថេវា**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ “ឆឌ្ឌេត្វា”តិ ឥមិនា **ឧជ្ឈិត្វា**តិ ឯត្ថ ឧជធាតុយា វិស្សជ្ជនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ចីវរបដិគ្គាហក**ន្តិ បទស្ស ចីវរំ បដិគ្គណ្ហាតីតិ ចីវរបដិគ្គាហកោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យោ”តិអាទិ។ តត្ថ យោ បដិគ្គណ្ហាតិ, សោ ចីវរបដិគ្គាហកោ នាមាតិ យោជនា។ “ចីវរបដិសាមក”ន្តិ ឥមិនា ចីវរំ គហិតដ្ឋានតោ នីហរិត្វា ភណ្ឌាគារេ ទហតិ ឋបេតីតិ **ចីវរនិទហកោ**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ យោ ន ឆន្ទាគតឹ គច្ឆតីតិអាទីសុ **ឯត្ថ** ឯតេសុ ច ឥតោ បរញ្ចាតិ យោជនា។

២១៤. ភណ្ឌាគារសម្មុតិអាទិកថា

៣៤៣. យោ វិហារោ វា យោ អឌ្ឍយោគោ វា ហោតិ, សោ វិហារាទិកោ សម្មន្និតព្ពោតិ យោជនា។ “អារាមិកសាមណេរាទីហិ”តិ បទំ វិវិត្តត្ថេ អបាទានំ, ករណម្បិ យុជ្ជតិ។ បច្ចន្តសេនាសនំ បន ន សម្មន្និតព្ពំ ចោរាទិឧបទ្ទវត្តា។ **វិហារមជ្ឈេយេវា**តិ ភណ្ឌាគារវិហារមជ្ឈេយេវ។

យស្សាតិ ភណ្ឌាគារស្ស។ ឥទំ បទំ “ឆទនាទីសូ”តិ បទេ សាមី, “នត្ថី”តិ បទេ សម្បទានំ ។ **យស្ស បនា**តិ ភណ្ឌាគារស្ស បន។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យស្មឹ កស្មិំចិ ឋានេ។ **យេនា**តិ បតិតហេតុនា។ មូសិត្វា ខាទតីតិ **មូសិកោ**។ អាទិសទ្ទេន គោធាមង្គុសាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ ឧប ភុសំ, ឧបគុហិត្វា វា ចិនន្តីតិ **ឧបចិកា**។ **ត**ន្តិ ឱវស្សនាទឹ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។

ចីវរបដិគ្គាហកាទីហីតិ អាទិសទ្ទេន ចីវរនិទហកភណ្ឌាគារិកេ សង្គណ្ហាតិ។ **តត្ថា**តិ តេសុ។ ចីវរបដិគ្គាហកេន ន គណ្ហិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តាវា**តិ ចីវរនិទហកភណ្ឌាគារិកានំ, តេហិ វា បឋមំ។ **យំ យ**ន្តិ ចីវរំ។ **តថេវា**តិ យថា វិសុំ វិសុំ កត្វា គណ្ហតិ, តថេវ។ **ចីវរនិទហកេនាបី**តិ បិសទ្ទោ ន កេវលំ បដិគ្គាហកេនេវ, អថខោ និទហកេនបីតិ សម្បិណ្ឌេតិ។ **តថេវា**តិ យថា និទហកោ អាចិក្ខតិ, តថេវ។ **តតោ**តិ តេហិ ចីវរេហិ, វិភត្តអបាទានំ, តេសុ ចីវរេសុ វា និទ្ធារណំ។ **តទេវា**តិ សង្ឃេន វុត្តចីវរមេវ។

ឥតីតិអាទិ និគមនំ។ ភគវតា អនុញ្ញាតោតិ សម្ពន្ធោ។ **ភណ្ឌាគារ**ន្តិ ភណ្ឌស្ស ឋបនោកាសំ អគារំ។ **ភណ្ឌាគារិកោ**តិ ភណ្ឌាគារេ និយុត្តោ។ **ពាហុល្លិកតាយា**តិ បច្ចយពាហុល្លេន និយុត្តភាវត្ថំ។ ឯវំ សន្តេ កិមត្ថាយ អនុញ្ញាតោតិ អាហ “អបិ ចា”តិអាទិ។ អនុគ្គហាយ អនុញ្ញាតោតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ នេវ ជានេយ្យុន្តិ យោជនា។ ទ្វេ ទ្វេ វា ចីវរេតិ សម្ពន្ធោ។ **សង្គហំ កាតុ**ន្តិ សង្ឃេន សង្គហំ កាតុំ។

ន វុដ្ឋាបេតព្ពោតិ ឯត្ថ អត្ថុទ្ធារវសេន អញ្ញេបិ អវុដ្ឋាបនីយេ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញេបី”តិអាទិ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **តត្ថា**តិ ចតូសុ។ សង្ឃោ បន ទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបការតាយ ចា**តិ សង្ឃស្ស ឧបការតាយ ច។ ឯត្ថ ច បុរិមេសុ តីសុ ឯកោយេវ ហេតុ, បច្ឆិមេ បន ទ្វេ ហេតវោតិ ទដ្ឋព្ពំ។

សម្មុខីភូតេនាតិ អញ្ញមញ្ញស្ស មុខេ សំវិជ្ជមានោ, សន្និបតិតោ វា **សម្មុខោ,** សម្មុខោ ហុត្វា ភូតោ **សម្មុខីភូតោ**។ ភូសទ្ទយោគត្តា អការស្សីការោ ហោតិ, អន្តោឧបចារសីមាយំ ឋិតោ សង្ឃោ ។ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អន្តោឧបចារសីមាយំ ឋិតេនា”តិ។ **កោលាហល**ន្តិ ពហុជនេហិ សន្និបតិត្វា ឯកតោ កតំ អព្យត្តសទ្ទំ។ តទាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “អម្ហាក”ន្តិអាទិ។ “ចីវរភាជកេសូ”តិអាទិនា អគតិគមនាការំ ទស្សេតិ, តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។ **តុលាភូតោ**តិ តុលាយ សទិសោ ហុត្វា ភូតោ, តុលាយ សទិសភាវំ បត្តោ វា។ **មជ្ឈត្តោ**តិ មជ្ឈេ ឋិតោ អត្តា សភាវោ ឯតស្សាតិ មជ្ឈត្តោ។

ឥទន្តិ ចីវរំ។ **ឃន**ន្តិ និរន្តរំ។ **តនុក**ន្តិ វិរឡំ។ ឯត្ថ “ឧច្ចិនិត្វា”តិ ឥមិនា វត្ថស្ស បមាណេន ឧច្ចិននំ ទស្សេតិ។ “តុលយិត្វា”តិ ឥមិនា អគ្ឃេន តុលនំ ទស្សេតិ។ **វណ្ណាវណ្ណំ កត្វា**តិ វណ្ណញ្ច អវណ្ណញ្ច ខុទ្ទកញ្ច បមាណំ, មហន្តញ្ច បមាណំ កត្វាតិ អត្ថោ។ ឯកច្ចានិ ចីវរានិ អប្បគ្ឃានិ ហោន្តិ, ឯកច្ចានិ មហគ្ឃានីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ទសទសអគ្ឃនក**ន្តិ ទសហិ ទសហិ កហាបណេហិ អគ្ឃនកំ។ **យ**ន្តិ ចីវរំ, **ពន្ធិត្វា**តិ នវគ្ឃនកំ ឯកគ្ឃនកេន, អដ្ឋគ្ឃនកញ្ច ទ្វិអគ្ឃនកេន ពន្ធិត្វាតិ អត្ថោ។ **សមេ បដិវីសេ**តិ សមបមាណេ បដិវីសេ ឋបេត្វា, ឥមិនា “វណ្ណាវណ្ណ”ន្តិ ឯត្ថ **វណ្ណ**សទ្ទោ បមាណត្ថោតិ ទីបេតិ។ **ទស ទស ភិក្ខូ**តិ ឥទំ ឧបលក្ខណវសេន វុត្តំ អញ្ញេនាការេនាបិ គណេតុំ សក្កុណេយ្យត្តា។ **ភណ្ឌិក**ន្តិ ចីវរភណ្ឌេន និយុត្តំ បុដំ។ **កុសោ**តិ សលាកទណ្ឌោ។

អត្តិស្សរាតិ អត្តនាវ អត្តានំ ឥស្សរា។ អញ្ញេសំ វត្តបដិបត្តិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបឌ្ឍភាគោ**តិ ភិក្ខូនំ លទ្ធភាគតោ ឧបឌ្ឍោ ភាគោ។ **យេ បនា**តិ សាមណេរា បន។ **សមភាគោ**តិ ភិក្ខូនំ ភាគេន សមោ ភាគោ។ **ឥទញ្ចា**តិ “ឧបឌ្ឍបដិវីស”ន្តិ វចនញ្ច, កថិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សមកមេវា**តិ ភិក្ខុសាមណេរានំ សមបមាណមេវ។

តត្រុប្បាទវស្សាវាសិកន្តិ តស្មិំ វិហារេ ឧប្បាទេន មូលេន ឧប្បាទិតំ វស្សាវាសិកំ។ **ផាតិកម្ម**ន្តិ វឌ្ឍនកម្មំ “យត្តកេន វិនយាគតេន សម្មុញ្ជនិពន្ធនាទិនា ហត្ថកម្មេន វិហារស្ស ឩនតា ន ហោតិ, តត្តកំ កត្វាតិ អត្ថោ។ **ឯត**ន្តិ ផាតិកម្មំ កត្វា គហណំ ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត្ថា**តិ តត្រុប្បាទវស្សាវាសិកគហណេ។ **សព្ពេស**ន្តិ អខិលានំ ភិក្ខុសាមណេរានំ។ **ភណ្ឌាគារិកចីវរេបី**តិ ភណ្ឌាគារេ ឋបិតេ អកាលចីវរេបិ។ បិសទ្ទេន តត្រុប្បាទវស្សាវាសិកមបេក្ខតិ។ សាមណេរា ឧក្កុដ្ឋិំ ករោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **អបហរិតក**ន្តិ ហរិតវិរហិតំ។ **រង្គឆល្លិ**ន្តិ រជនច្ឆវិំ។ **ឯត**ន្តិ ឧក្កុដ្ឋិករណតោ សមភាគទានំ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យេ ចា**តិ សាមណេរា ច។ **វិវជ្ជិត្វា ករោន្តី**តិ កត្តព្ពកាលេសុ អកត្វា យថិច្ឆិតក្ខណេ ករោន្តិ។ **តេ**តិ សាមណេរេ។ **សមបដិវីសោ ទាតព្ពោ**តិ “ករិស្សាមា”តិ បដិញ្ញាតមត្តេន សមោ បដិវីសោ ទាតព្ពោ។

“សកំ ភាគំ ទាតុ”ន្តិ ឥទំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ កិំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ អាហ “ភណ្ឌាគារតោ…បេ…. សន្ធាយា”តិ។ **បហតាយា**តិ បហរិតព្ពាយ, បហនិតព្ពាយ វា។ **តស្មា**តិ យស្មា សន្ធាយ វុត្តំ, តស្មា។ **អនីហដេសូ**តិ ភណ្ឌាគារតោ អនីហរិតេសុ។ **ឥមស្ស ភិក្ខុនោ**តិ ឧត្តរិតុកាមស្ស ឥមស្ស ភិក្ខុនោ។ **តុលាយា**តិ មានេន។

តេសូតិ សាដកេសុ, ឯកោ សាដកោតិ យោជនា។ សព្ពេសុ បាតិតេសូតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្តកេនា**តិ ទ្វាទសគ្ឃនកេន។ **តំ សុត្វា**តិ ភិក្ខូនំ តំ វចនំ សុត្វា។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ សង្ឃគណសន្តកេ។ អនុប្បទានេន ខិបិយតិ បក្ខិបិយតីតិ **អនុក្ខេប**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អនុក្ខេបំ នាមា”តិអាទិ។ យត្តកំ អគ្ឃន្តិ សម្ពន្ធោ។ តត្តកេន អគ្ឃេន អគ្ឃនកេតិ យោជនា។ **វិកល្លកា**តិ វិកលស្ស ភាវោ វិកល្លំ, ចីវរបុគ្គលានំ អបហោនកភាវោ, តទេវ វិកល្លកា។ “តត្ថា”តិ បាឋសេសោ, តេសុ ទ្វីសុ វិកល្លកេសូតិ អត្ថោ។ **អត្ថី**តិ សំវិជ្ជន្តិ, និបាតោយំ។ ឆិន្ទន្តេហិ ច ទាតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។ **ទាតព្ពានី**តិ ច ឆិន្ទិតព្ពានិ។ ទាសទ្ទោ ហិ អវខណ្ឌនត្ថោ។ **ទាតុ**ន្តិ អវខណ្ឌិតុំ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។ **ឯត្ថា**តិ ឯតេសុ វិកល្លកេសុ។ **ត**ន្តិ ចីវរំ ។ **អថា**តិ តោសិតតោ បរំ។ **តត្ថា**តិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ កោដ្ឋាសេ។ **សាមណក**ន្តិ សមណស្ស អនុរូបំ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ **តេនា**តិ បរិក្ខារេន។ **ឥទម្បី**តិ អញ្ញំ សាមណកស្ស បរិក្ខារស្ស ឋបនម្បិ។ បិសទ្ទេន បុរិមំ វត្ថុឆិន្ទនមបេក្ខតិ។

វគ្គន្តិ សមូហំ។ អដ្ឋ វា នវ វា ភិក្ខូ ហោន្តីតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ អដ្ឋន្នំ វា នវន្នំ វា។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។ អយំ អបហោនកភាវោតិ យោជនា។ បុន ចីវរស្សេវ វិកល្លកភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “អថវា”តិអាទិ។ ឯត្ថ បុរិមនយេ ចីវរស្ស ច បុគ្គលស្ស ច វិកល្លកំ ហោតិ, បច្ឆិមេ ចីវរស្សេវាតិ អយមេតេសំ វិសេសោ។

២១៥. ចីវររជនកថា

៣៤៤. គិហិបរិភុត្តំ បនាតិ គិហិនា បរិភុត្តំ វត្ថុំ បន, កិញ្ចិ ផលន្តិ សម្ពន្ធោ។

សីតុទកាតិ សីតំ ឧទកំ។ លិង្គវិបល្លាសោ ហិ អយំ។ **ឧត្តរាឡុម្ប**ន្តិ ឯត្ថ ឧត្តរ ឧឡុម្បន្តិ បទច្ឆេទំ កត្វា អការតោ ឧការស្ស លោបំ កត្វា, បុព្ពសរស្ស ច ទីឃំ កត្វា “ឧត្តរាឡុម្ប”ន្តិ វុច្ចតិ។ **ឧត្តរាឡុ**តិ ឧត្តរឧទកំ។ **ឧឡុ**សទ្ទោ ហិ ឧទកវាចកោ, តំ បាតិ រក្ខតីតិ ឧត្តរាឡុម្បំ។ តស្ស សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “វដ្ដាធារក”ន្តិ។ **រជន**ន្តិ រជនឆល្លិំ។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។ **រជន**ន្តិ រជនុទកំ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ **ថេវោ**តិ រជនពិន្ទុ។ **ន វិសរតី**តិ ន បគ្ឃរតិ។ **រជនាឡុង្គ**ន្តិ ឯត្ថាបិ បុរិមនយេនេវ បទសិទ្ធិ វេទិតព្ពា។ **រជនឧឡុង្គ**ន្តិ រជនសង្ខាតស្ស ឧទកស្ស គហណត្ថាយ ករិយតីតិ រជនឧឡុង្គំ។ ទណ្ឌកេន និយុត្តំ ថាលកំ **ទណ្ឌកថាលក**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “តមេវ សទណ្ឌក”ន្តិ។ **រជនកុណ្ឌ**ន្តិ រជនបក្ខិបនំ មហាឃដំ។ **អញ្ញត្រា**តិ អញ្ញំ ឋានំ។ **បត្ថិន្ន**សទ្ទោ ថទ្ធបរិយាយោតិ អាហ “ថទ្ធ”ន្តិ។ **ទន្តកាសាវានី**តិ ឯត្ថ ទន្តសទ្ទេន តស្ស វណ្ណោ គហេតព្ពោ, សោ ឯតេសមត្ថីតិ ទន្តានិ, ទន្តានិ ច តានិ កាសាវានិ ចេតិ ទន្តកាសាវានិ, តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទន្តវណ្ណានី”តិ។ ទន្តវណ្ណានិ កាសាវានិ ធារេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។

២១៦. ឆិន្នកចីវរានុជាននកថា

៣៤៥. ទីឃមរិយាទពទ្ធន្តិ ទីឃេន មរិយាទេន ពទ្ធំ។ **ចតុក្កសណ្ឋាន**ន្តិ ចតុន្នំ មគ្គានំ សមោធានសណ្ឋានំ។ **ឧស្សហសិ ត្វ**ន្តិ ឯត្ថ ឧបុព្ពោ សហធាតុ សមត្ថត្ថោតិ អាហ “សក្កោសិ ត្វ”ន្តិ។ បបុព្ពោ បន អភិភវនត្ថោ ហោតិ “បសហតី”តិអាទីសុ។ **យោ នាមា**តិ យោ អានន្ទោ អាជានិស្សតិ នាម, សោ អានន្ទោ បណ្ឌិតោតិ យោជនា។ “កុសី”តិ ឯតំ នាមំ អធិវចនន្តិ យោជនា។ **អនុវាតាទីន**ន្តិ អាទិសទ្ទេន បរិភណ្ឌាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ “អឌ្ឍកុសី”តិ ឯតន្តិ យោជនា។

គីវេយ្យកន្តិ ឯត្ថ គីវាយំ សុត្តសំសិព្វិតំ គីវេយ្យកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “គីវាវេឋនង្គានេ”តិអាទិ។ “អាគន្តុកបត្តេ”ន្តិ ឥមិនា ឯយ្យកបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ ឯសេវ នយោ **ជង្ឃេយ្យកន្តិ** ឯត្ថាបិ។ **ឯតំ នាមន្តិ** “គីវេយ្យកំ, ជង្ឃេយ្យក”ន្តិ ឯតំ នាមំ។ **ឥតីតិ** ឯវំ។ **ឯតន្តិ** “អនុវិវដ្ដ”ន្តិអាទិ ឯតំ។ “អនុវិវដ្ដ”ន្តិ ឯតំ នាមន្តិ យោជនា។ **វិវដ្ដស្សាតិ** មជ្ឈិមខណ្ឌកស្ស។ **ពាហន្តន្តិ** ឯត្ថ ពាហាយ ឧបរិ ឋបិតា អន្តា ពាហន្តាតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ពាហាយា”តិអាទិ។ **តេសន្តិ** ឧភិន្នមន្តានំ។ **ឯតន្តិ** “ពាហន្ត”ន្តិ ឯតំ។

២១៧. តិចីវរានុជាននកថា

៣៤៦. “ឧក្ខិត្តកណ្ឌិកភាវំ អាបាទិតេ”តិ ឥមិនា **ឧព្ភណ្ឌិតេតិ** ឯត្ថ ឧក្ខិត្តំ ភណ្ឌំ ឧព្ភណ្ឌំ, ឧព្ភណ្ឌភាវំ ឥតា អាបាទិតាតិ ឧព្ភណ្ឌិតាតិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ តេ ឧព្ភណ្ឌិតេ ភិក្ខូ អទ្ទសាតិ យោជនា។ **ភិសិសង្ខេបេនាតិ** ភិសិយំ បក្ខេបេន, បវេសេនាតិ អត្ថោ, ភិសិអាការេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឥត្ថាតិ** ទក្ខិណាគិរិ។ គច្ឆន្តា តេ ភិក្ខូតិ យោជនា។ “អង្គុលមាណស្ស”តិ ឥមិនា **អន្តរដ្ឋកាសូតិ** ឯត្ថ កបច្ចយោ បមាណត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ, កេសុចិ បោត្ថកេសុ បមាណសទ្ទោ ន ទិស្សតិ, តឡិ តោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ រត្តីសូតិ សម្ពន្ធោ។ **ភគវន្តន្តិ** ឯត្ថ សម្បទានត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ “ភគវតោ”តិ។ **សីតាលុកាតិ** ឯត្ថ សីតំ បកតិ ឯតេសន្តិ សីតាលុនោ , តេយេវ **សីតាលុកាតិ** វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សីតបកតិកា”តិ ។ យេ កុលបុត្តា បកតិយាវ សីតេន កិលមន្តិ, តេ សីតាលុកា នាមាតិ យោជនា។ **ឯកច្ចិយន្តិ** ឯត្ថ ឯកច្ចសទ្ទោ ឯកបរិយាយោតិ អាហ “ឯកំ បដ្ដ”ន្តិ។ ឥមិនា ឯកោយេវ ឯកច្ចោតិ កត្វា សកត្ថេ អច្ចបច្ចយោតិ ទស្សេតិ។ “បដ្ដ”ន្តិ ឥមិនា ឯកច្ចេន និយុត្តំ ឯកច្ចិយន្តិ វចនត្ថំ កត្វា និយុត្តត្ថេ បវត្តស្ស ឥយបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **ឥតីតិ** ឯវំ។ ភគវា អនុជានាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥតរេតិ** សង្ឃាដិតោ ឥតរេ ឧត្តរាសង្គអន្តរវាសកេ។

២១៨. អតិរេកចីវរាទិកថា

៣៤៨. អច្ចុបេយ្យន្តិ ឯត្ថ **អច្ចិ** វុច្ចតិ នេត្តមណ្ឌលំ, តំ វិយាតិ អច្ចិ ឆិទ្ទោ, តស្មិំ ឧបគន្តព្វំ ឧបនេតព្វន្តិ អច្ចុបេយ្យំ។ “លគ្គាបេយ្យ”ន្តិ ឥមិនា អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថាតិ** បំសុកូលេ។ **សព្វមិទន្តិ** “ទិគុណំ សង្ឃាដិ”ន្តិអាទិកំ សព្វំ ឥទំ វចនំ។ **ឧទ្ធរិត្វាតិ** អបនេត្វា។ **សំសិព្វិតន្តិ** អញ្ញមញ្ញំ សម្ពន្ធិត្វា សិព្វិតំ។

៣៥១. សោវគ្គិកន្តិ ឯត្ថ សុន្ទរានិ អគ្គានិ រូបាទីនិ ឯត្ថាតិ សគ្គោ, បុព្វបទេ ឧការស្ស លោបោ, ឧការស្ស ឧវាទេសេ “សុវគ្គោ”តិ សិជ្ឈតិ។ សុវគ្គប្បត្តហេតុកំ សោវគ្គិកំ, ទានំ, តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សគ្គប្បត្ត ហេតុក”ន្តិ។ “អបនេតី”តិ ឥមិនា **នុទ**ធាតុយា អបនយនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អនាមយាតិ** ឯត្ថ អាមយសទ្ទោ រោគ បរិយាយោតិ អាហ “អរោគា”តិ។ នត្ថិ អាមយោ ឯតិស្សាតិ អនាមយា។

៣៥៣. ឈានលាភិនោតិ ឈានលាភីនំ បុថុជ្ជនានំ កាមច្ឆន្ទនីវរណស្ស វិក្ខម្ភនត្តា វុត្តំ។

៣៥៦. សមោធានវសេន ទស្សិយិត្ថាតិ **សន្ទិដ្ឋោ**។ សមោធានវសេន ភជិយិត្ថាតិ **សម្ភត្តោ**។ អភិមុខំ លបិត្ថាតិ **អាលបិតោ។ ឥមេហីតិ** ឥមេហិ ទ្វីហិ។

២២១. បច្ឆិមវិកប្បនុបគចីវរាទិកថា

៣៥៩. កតបំសុកូលោតិ កតោ បំសុកូលោ។ ឥមិនា **“បំសុកូលតោ”**តិ បទស្ស វិសេសនបរបទត្តំ ទស្សេតិ។ **អគ្គឡារោបនេនាតិ** អគ្គឡស្ស អារោបនេន។ “សុត្តេនេវា”តិ ឯត្ថ ឯវសទ្ទេន បិលោតិកំ និវត្តេតិ។ **អញ្ចិត្វា អញ្ចិត្វាតិ** អាកឌ្ឍិត្វា អាកឌ្ឍិត្វា។ **អភិ**ធាតុ ហិ អាកឌ្ឍនត្ថោ។ “សង្ឃាដិកោណោ ទីឃោ”តិ ឥមិនា **វិកណ្ណោតិ** ឯត្ថ វិសមោ កណ្ណោ វិកណ្ណោតិ កត្វា កណ្ណសទ្ទស្ស កោណត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឥតោតិ** គឡនតោ។ **លុជ្ជន្តីតិ** វលី គណ្ហន្តិ។ **អដ្ឋបទកន្តិ** បទស្ស អដ្ឋបទេន សិព្វិតំ អដ្ឋបទកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អដ្ឋបទកច្ឆិន្នេន បត្តមុខំ សិព្វិតុ”ន្តិ។ តត្ថ **អដ្ឋបទកច្ឆិន្នេន បត្តមុខំ សិព្វិតុន្តិ** អដ្ឋបទលិខនេន តត្ថ តត្ថ គព្ភំ ទស្សេត្វា បត្ត មុខំ សិព្វិតុំ។ “អដ្ឋបទកច្ឆន្នេនា”តិបិ បាឋោ, អដ្ឋផលកាការេនាតិ អត្ថោ។

៣៦០. “អាគន្តុកបត្តម្បិ ទាតុ”ន្តិ ឥមិនា **អន្វាទិកន្តិ** បទស្ស អនុបច្ឆា អាគន្តុកភាវេន ទីយតីតិ អន្វាទិកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ចតុត្ថក្ខរេនបិ បាឋោ, អនុបច្ឆា អាគន្តុកភាវេន ធីយតិ ឋបីយតីតិ **អន្វាធិកន្តិ** កាតព្ពោ។ **ឥទំ បនាតិ** អន្វាធិកំ បនេ។

៣៦១. សេសញាតីនន្តិ មាតាបិតូហិ សេសញាតីនំ។ **វិនិបាតេតិយេវា**តិ វិនស្សន្តោ និបាតេតិយេវ។

៣៦២. “វស្សិកោ”តិ សង្កេតីយតិ គណ្ហីយតីតិ **វស្សិកសង្កេត**ន្តិ វុត្តេ ចត្តារោ មាសាតិ អាហ “ចត្តារោ មាសេ”តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ អារញ្ញកស្ស ភិក្ខុនោតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ អារញ្ញកេន ភិក្ខុនា។

២២២. សង្ឃិកចីវរុប្បាទកថា

៣៦៣. អញ្ញត្ថាតិ ទិន្នដ្ឋានតោ អញ្ញត្ថ។ ហដានិបិ ចីវរានិ តុយ្ហេវ សន្តកានីតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ ចីវរានំ។ **អញ្ញោ**តិ ឯកកវស្សាវាសិកតោ អញ្ញោ។ បញ្ចមាសេ តំ សព្ពំ តស្សេវ ភិក្ខុនោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យ**ន្តិ ចីវរំ, តំ សព្ពំ ចីវរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យម្បី**តិ ចីវរម្បិ។ **សោ**តិ ភិក្ខុ, គណ្ហាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វស្សាវាសត្ថាយា**តិ វស្សំ អាវាសស្ស ភិក្ខុនោ អត្ថាយ។ **ឋបិតឧបនិក្ខេបតោ**តិ វេយ្យាវច្ចករេហិ វឌ្ឍី បយោជេត្វា ឋបិតឧបនិក្ខេបតោ។ **តត្រុប្បាទតោ**តិ តស្មឹ វិហារេ ឧប្បាទតោ នាឡិកេរអារាមាទិតោ។ **ឥទ**ន្តិ វក្ខមានំ។ **ឯត្ថា**តិ “តស្សេវ តានិ ចីវរានិ យាវ កឋិនស្ស ឧព្ភារាយា”តិ វចនេ។ **យ**ន្តិ ចីវរំ។ **បន** សទ្ទោ វិសេសត្ថជោតកោ។ **ឥទ**ន្តិ បទាលង្ការមត្តំ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ វិហារេ។ អភិលាបមត្តន្តិបិ វទន្តិ។ **អនត្ថតកឋិនស្សាបី**តិ **បិ**សទ្ទោ បគេវ អត្ថតកឋិនស្សាតិ ទស្សេតិ ។ **បញ្ចមាសេ**តិ អច្ចន្តសំយោគត្ថេ ឧបយោគវចនំ។ **តតោ**តិ បញ្ចមាសតោ។ អតីតវស្សេ វស្សំវុត្ថសង្ឃស្ស ឥទំ វស្សាវាសិកំ ទេតិ កឹ? ឧទាហុ អនាគតវស្សេតិ យោជនា។ **បិដ្ឋិសមយេ**តិ គិម្ហានំ បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ អស្សយុជបុណ្ណមី, តាវ បិដ្ឋិសមយេ។

វស្សានតោតិ វស្សានមាសតោ។ **ឯត្ថា**តិ ឯតេសុ ចីវរេសុ។ កេចិ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តមត្ថ**ន្តិ តស្ស សង្ឃិកចីវរស្ស ការណំ។ **តត្ថេវា**តិ គតដ្ឋានេ ឯវ។ **ឯសា**តិ សង្ឃិកចីវរហារកោ ភិក្ខុ។ **តត្រា**តិ វិហារាទីសុ។ **ន**ន្តិ ចីវរហារកំ ភិក្ខុំ។

វត្តំ វិត្ថារេត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “តេន ហី”តិអាទិ។ តេន ភិក្ខុនា ភាជេតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សេវា**តិ អធិដ្ឋហន្តស្សេវ។

ឯកេកំ ភាគន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឯត្ថ ឋានេ អហមេវ អស្មីតិ យោជនា។ **ទុគ្គហិតានិ ហោន្តី**តិ សង្ឃិកានេវ ហោន្តីតិ អធិប្បាយោ។ **មយ្ហមេវិមានិ ចីវរានី**តិ ឥស្សរវសេន គហណេ ទុគ្គហិតានិ។ **មយ្ហេតានិ បាបុណន្តី**តិ អនិស្សរវសេន គហណេ សុគ្គហិតានីតិ វិសេសោ។

បាតិតេ កុសេតិ ឯត្ថ តបច្ចយស្ស បច្ចុប្បន្នកាលិកភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកកោដ្ឋាសេ”តិអាទិ។ **គហិតមេវា**តិ ឯកកោដ្ឋាសេ បាតិតស្ស កុសទណ្ឌស្ស វសេន “ឥមស្សិទ”ន្តិ ឯកកោដ្ឋាសេ វិទិតេ សព្ពេសំ វិទិតត្តា គហិតមេវាតិ អធិប្បាយោ។

ឥតោវាតិ សចីវរភត្តតោវ។ **វិសុំ សង្ឃិយមានេ**តិ ចីវរេ ច ភត្តេ ច វិសុំ សង្ឃិយមានេ។

យថា បុរិមេសុ ទ្វីសុ វត្ថូសុ “អទំសូ”តិ វុត្តំ, តថា អវត្វា កស្មា ឥធ “ទេន្តី”តិ វុត្តន្តិ អាហ “សណិកំ សណិកំ ទេន្តិយេវា”តិ។ សណិកំ សណិកំ ទេន្តេ ទានកិរិយាយ អនុបច្ឆិន្នត្តា “ទេន្តី”តិ បច្ចុប្បន្នវសេន វុត្តន្តិ អធិប្បាយោ។ **បច្ឆិន្នទានត្តា**តិ បច្ឆិន្នទានកិរិយភាវតោ។ ឥទំ បន វត្ថុ ឧប្បន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមេ ច ថេរា**តិ និលវាសិអាទយោ វិនយធរបាមោក្ខា ឥមេ ច ថេរា។

២២៣. ឧបនន្ទសក្យបុត្តវត្ថុកថា

៣៦៤. ឯត្ថាតិ ឧបនន្ទវត្ថុម្ហិ។ **តស្សា**តិ ឧបនន្ទស្ស។ **គាមកាវាសិនោ**តិ គាមកេ អាវាសិនោ។ **អយ**ន្តិ ឧបនន្ទោ។ **មុខរោ**តិ មុខំ ខរំ ឯតស្សាតិ មុខរោ ខការលោបោ, អថ វា មុខំ ឯតស្សត្ថីតិ មុខរោ មន្តត្ថេ បរត្តោ របច្ចយោ និន្ទត្ថវាចកោ។ **លហុកាបត្តី**តិ ទុក្កដាបត្តិ។ **តស្សេវា**តិ គហិតភិក្ខុស្សេវ។ ធុរនិក្ខេបេ សតីតិ យោជនា។

ឯកស្ស បុគ្គលស្សត្ថាយ អធិប្បិយតេ ឥច្ឆិយតេតិ **ឯកាធិប្បាយោ,** ឯកបុគ្គលបដិវីសោ, តេនាហ “ឯកបុគ្គលបដិវីសមេវា”តិ។ **យថា យថា**តិ យេន យេនាការេន។ **យោ**តិ បដិវីសោ។ “តថា តថា”តិ អជ្ឈាហរិតព្ពោ។ **តត្ថា**តិ “ឥធ បនា”តិអាទិវចនេ។ ឯកេកស្មឹ អាវាសេតិ សម្ពន្ធោ។ វាសទ្ទោ អញ្ញេបិ ទ្វីហទ្វីហាទិវារេ សង្គណ្ហាតិ។ **យ**ន្តិ បដិវីសំ។ **ឯកោ បុគ្គលោ**តិ ឯកោ និច្ចវាសោ បុគ្គលោ។ **ឯវ**ន្តិ ឧបឌ្ឍេ ទិយ្យមានេ។ **យត្ថ វា បនា**តិ ឯត្ថ

យសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឯវំ បុរិមស្មិ”ន្តិ។ បុរិមស្មី អាវាសេតិ សម្ពន្ធោ ។ **តតោ**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “ពហុតរំ វសិតវិហារតោ”តិ។ **តទញ្ញា**តិ “អមុត្រ ឧបឌ្ឍោ ចីវរបដិវីសោ ទាតព្ពោ”តិ វចនញ្ច។ **ឯកសីមវិហារេហី**តិ ឯកិស្សំ ឧបចារសីមាយំ ឋិតេហិ វិហារេហិ។ **នានាសីមវិហារេ**តិ នានាឧបចារសីមាយំ ឋិតេ វិហារេ។ **សេនាសនគ្គាហោ**តិ បុរិមឧបចារសីមាយំ សេនាសនគ្គាហោ។ **តត្ថា**តិ បស្សម្ភនវិហារេ។ **សេស**ន្តិ ចីវរតោ សេសំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ វិហារេសុ។ **អន្តោសីមគតស្សា**តិ អន្តោឧបចារសីមាយំ គតស្ស, ភិក្ខុនោតិ សម្ពន្ធោ។ ចីវរំ សេនាសនគ្គាហស្សេវ ជាបុណាតិ, សេសំ បន អាមិសភេសជ្ជាទិសព្ពំ អញ្ញវិហារតោ អាគន្ត្វា អន្តោសីមគតស្ស ជាបុណាតីតិ អធិប្បាយោ។

២២៤. គិលានវត្ថុកថា

៣៦៥. មញ្ចកេ និបាតេសុន្តិ ឯត្ថ មញ្ចកេ និបាតនំ នាម មញ្ចកេ និបជ្ជាបនន្តិ អាហ “មញ្ចកេ និបជ្ជាបេសុ”ន្តិ។ **មុត្តករីសកិលិដ្ឋ**ន្តិ មុត្តករីសេហិ កិលិដ្ឋំ។ **យោ**តិ យោ កោចិ។ **ម**ន្តិ មមំ។ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឱវាទានុសាសនីករណេនា”តិ។ មម ឱវាទស្ស ច អនុសាសនិយា ច ករណេនាតិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ “យោ ភិក្ខវេ មំ ឧបដ្ឋហេយ្យា”តិអាទិបាឋេ។ សុត្តស្ស នេយ្យត្ថត្តា អគហេតព្ពត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ភគវតោ ចា”តិអាទិ។ **យស្សា**តិ គិលានស្ស។ **ឧបជ្ឈាយាទយោ**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន អាចរិយសទ្ធិវិហារិកអន្តេវាសិកសមានុបជ្ឈាយកសមានាចរិយកសង្ខាតេ បញ្ច ជនេ សង្គណ្ហាតិ។ ឯកចារិកោ វា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ឃត្ថេរោបី**តិ **បិ**សទ្ទោ បគេវ អញ្ញេសន្តិ ទស្សេតិ។

៣៦៦. អភិក្កមន្តំ វាតិ ឯត្ថ អភិមុខំ កមតីតិ អភិក្កមន្តោតិ វុត្តេ វឌ្ឍនត្ថោតិ អាហ “វឌ្ឍន្តំ វា”តិ។ អាពាធំ នាវិករោតីតិ សម្ពន្ធោ។ តមិនា អន្តបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ តទំ នាម ភោជនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សំវិធាតុ**ន្តិ ឯត្ថ សំវិបុព្ពោ ធាធាតុ ករធាត្វត្ថោ, ករធាតុ ច សព្ពធាត្វត្ថោ, តស្មា វុត្តំ “ភេសជ្ជំ យោជេតុ”ន្តិ ។ **អស្សា**តិ គិលានុបដ្ឋាកស្ស។ អន្តរសទ្ទស្ស មជ្ឈត្ថាទយោ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “ការណំ វុច្ចតី”តិ។

២២៥. មតសន្តកកថា

៣៦៧. កាលង្កតេតិ ឯត្ថ ករណំ កតន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កាលកិរិយាយា”តិ។ **អបលោកេត្វា**តិ “ឥត្ថន្នាមោ ភន្តេ ភិក្ខុ កាលង្កតោ, តស្ស តិចីវរញ្ច បត្តញ្ច គិលានុបដ្ឋាកានំ ទាតុំ សង្ឃំ អបលោកេមី”តិ អបលោកេត្វា។

៣៦៨. គិលានុបដ្ឋាកលាភេតិ គិលានុបដ្ឋាកានំ លភិតព្ពេ។

សព្ពេបិ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ តស្មី កាលង្កតេ។ កី វទន្តិ? “សព្ពេបិ...បេ.... សាមិនោ”តិ វទន្តីតិ យោជនា។ ទ្វីសុ វាទេសុ បច្ឆិមវាទោ អដ្ឋកថាចរិយេន វុច្ចតីតិ វទន្តិ។ **យ**ន្តិ យំ វត្ថុ។ “យំ អត្ថិ, តំ ទាតព្ព”ន្តិ វុត្តមេវត្ថំ អាវិករោន្តោ អាហ “អញ្ញស្មី...បេ.... ទាតព្ព”ន្តិ។ **ត**ន្តិ បរិក្ខារំ។

សមកោតិ សមំ បមាណមេតស្ស ភាគស្សាតិ សមកោ។ **សំវិទហនមត្តមេវា**តិ តទញ្ញំទញ្ច ករោហីតិ សជ្ជនមត្តមេវ។ **ជេដ្ឋកភាគោ**តិ ទិគុណភាគោ។

យោ បនាតិ ភិក្ខុ បន។ **ឯត្ថា**តិ ពហូសុ ភិក្ខូសុ។ **យេនា**តិ យេន កេនចិ, ទិន្នំ បដិយាទិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកទិវសម្បី**តិ បិសទ្ទោ បគេវ ទ្វីហាទិកេតិ ទស្សេតិ។ **សោបី**តិ បិសទ្ទោ ន កេវលំ ពហុទិវសំ ឧបដ្ឋាកោយេវ, អថ ខោ សោបីតិ ទស្សេតិ។ **សមីប**ន្តិ គិលានស្ស សន្តិកំ។ **អាគច្ឆតី**តិ សមីបមាគច្ឆតិ។

បច្ឆាសីសាយាតិ ភាគស្ស បច្ឆាសីសាយ។ “បុន អាគន្ត្វា ជគ្គិស្សាមី”តិ ឥមិនា “បុន អាគន្ត្វា ន ជគ្គិស្សាមី”តិ គច្ឆន្តស្ស ន ទាតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ **ធុរំ និក្ខិបិត្វា**តិ ឧបដ្ឋហនេ ធុរំ និក្ខិបិត្វា។

មាតុគាមោបិ ហោតូតិ យោជនា។ **តស្ស ភិក្ខុនោ**តិ កាលង្កតស្ស តស្ស ភិក្ខុនោ។ សចេបិ សហស្សំ អគ្ឃតិ, គិលានុបដ្ឋាកានំយេវ ទាតព្ពន្តិ យោជនា។ **អញ្ញ**ន្តិ បត្តចីវរតោ អញ្ញំ។ **តេ**តិ គិលានុបដ្ឋាកា។ **អវសេស**ន្តិ បត្តចីវរតោ អវសេសំ។ **តតោ**តិ ពហុកមហគ្ឃតោ។ **តិចីវរបរិក្ខារោ**តិ តិណ្ណំ ចីវរានំ បរិវារោ។ **សព្ពញ្ចេត**ន្តិ សព្ពមេវ ឯតំ បរិក្ខារំ។ **លភតី**តិ គិលានុបដ្ឋាកោ លភតិ។

សោតិ កាលង្កតោ។ **កស្សចី**តិ គហដ្ឋស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា។ **តស្សេវា**តិ ទិន្នគាហកស្សេវ។ **រុចិយា ឯវា**តិ កាមា ឯវ។ **តត្ថ តត្ថ សង្ឃស្សេវា**តិ តស្មិំ តស្មិំ វិហារេ ឋិតស្ស សង្ឃស្សេវ។ តទំ វិហារេ ឋបិតបរិក្ខារេ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ គាមេ វា អរញ្ញេ វា ឋបិតា ហោន្តិ, សកលោវ សង្ឃោ ឥស្សរោ។ កស្មា? សង្ឃស្សេវ ទាយជ្ជភាវតោ។ **ពហូនម្បី**តិ តីហិ បដ្ឋាយ ពហូនម្បិ។ ឦទិសវចនំ ឧបនិធាយ សាសនេបិ ឯកោ ទ្វេ ពហូតិ តីណិ វចនានិ អត្ថេ ទិស្សន្តិ, សទ្ទេ បន ទ្វិវចនពហុវចនានំ វិសេសាភាវតោ ទ្វិវចនំ នត្ថីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **អទិន្នមេវា**តិ អត្តនោយេវ អ សន្តកត្តា, អញ្ញេសម្បិ សាធារណត្តា ច អទិន្នមេវ។ សចេ សព្ពេ មតា អនុមតិយា ទេន្តិ, សុទិន្នមេវ។ **តន្តិ** សន្តកំ។ **តេសូ**តិ តេសុ សព្ពេសុ។

២២៧. កុសចីរាទិបដិក្ខេបកថា

៣៧១. “អក្កនាឡមយ”ន្តិ ឥមិនា អក្កនាឡេន និព្ពត្តំ **អក្កនាឡ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **មកចិមយោ**តិ ឯត្ថ មកចិសទ្ទេន **ពោត្ថក**សទ្ទស្ស គន្ថាទយោ អត្ថេ និវត្តេតិ។ មយសទ្ទេន បុរិមនយេនេវ និព្ពត្តតទ្ធិតំ ទស្សេតិ។ **សេសានី**តិ អក្កនាឡពោត្ថកេហិ សេសានិ កុសចីរាទីនិ។ **តេសូ**តិ កុសចីរាទីសុ។

៣៧២. **តិបដ្ដចីវរស្ស វា**តិ តទំ ទ្វិបដ្ដចីវរស្ស មជ្ឈេ ទានំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **តេស**ន្តិ សព្ពនីលកាទីនំ។ **កញ្ចុក**ន្តិ វារណំ។ តញ្ហិ កចិយតិ កាយេ ពន្ធិយតីតិ កញ្ចុកោតិ វុច្ចតិ។ **វេឋនេបី**តិ ឧណ្ហីសេបិ។ តញ្ហិ យស្មា យេន សីសេ វេឋិយតិ, តស្មា វេឋនន្តិ វុច្ចតិ។ **រុក្ខឆល្លិមយ**ន្តិ ឯត្ថ រុក្ខឆល្លិសទ្ទេន **តិរីដ**សទ្ទស្ស វក្កលត្ថំ ទស្សេតិ។ វក្កលញ្ហិ និវសនានំ អង្គបច្ចង្គំ តិរោភាវំ បដិច្ឆន្នភាវំ ឯតិ គច្ឆតិ អនេនាតិ វា រុក្ខំ តិរោបដិច្ឆន្នំ ហុត្វា ឯតិ បវត្តតីតិ វា **តិរីដ**ន្តិ វុច្ចតិ។ អភិធានេ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ៤៤២ គាថាយំ) បន **តរីដ**ន្តិ តការេ ឥការរហិតោ បាឋោ អត្ថិ។ **បាទបុញ្ឆន**ន្តិ បាទោ បុឆិយតិ សោធិយតិ អនេនាតិ បាទបុញ្ឆនំ, តាលុជោ តតិយក្ខរោ។

៣៧៤. **សន្តេ បតិរូបកេ គាហកេ**តិ ឯត្ថ បតិរូបកោ នាម បក្កមន្តស្ស ភិក្ខុនោ សន្ទិដ្ឋសម្ភត្តោ។ ឥមិនា បតិរូបកេ គាហកេ អសតិ អទត្វា សង្ឃេន ភាជិតេ សុភាជិតមេវាតិ ទស្សេតិ។ **សត្ត ជនា**តិ បក្កមន្តឧម្មត្តក ខិត្តចិត្តវេទនដ្ដា ចត្តារោ, ឧក្ខិត្តកា តយោតិ សត្ត ជនា។

២៣០. សង្ឃេ ភិន្នេ ចីវរុប្បាទកថា

៣៧៦. **សង្ឃោ ភិជ្ជតី**តិ ឯត្ថ ទ្វិកោដ្ឋាសវសេន ភិជ្ជនមេវាធិប្បេតំ, ន អញ្ញន្តិ អាហ “ទ្វេ កោដ្ឋាសា”តិ។ ឯកស្មិំ បក្ខេ ចីវរានិ ទេន្តីតិ យោជនា។ ទ្វិបក្ខំ សន្ធាយ **“សកលស្ស សង្ឃស្សា”**តិ វុត្តំ។ **ឯត**ន្តិ ចីវរំ។ **តស្សេវ ចីវរ**ន្តិ តស្ស កោដ្ឋាសស្ស ចីវរមេវ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ទេសេ។ **ទក្ខិណោទកំ បមាណ**ន្តិ ទក្ខិណោទកមេវ បមាណំ, ន ទេយ្យធម្មោ។ តស្មា ទក្ខិណោទកំ បដិគ្គណ្ហន្តា, ទេយ្យធម្មស្ស សាមិនោ ហោន្តីតិ អធិប្បាយោ។ ឧភោហិបិ បក្ខេហីតិ យោជនា។ **បរសមុទ្ទេ**តិ ជម្ពុទីបេ។ សោ ហិ សីហឡទីបតោ សមុទ្ទស្ស បារត្តា បរសមុទ្ទោតិ វុច្ចតិ។ **ឥតរោ បក្ខោ**តិ ទក្ខិណោទកស្ស ច ចីវរស្ស ច លទ្ធបក្ខតោ ឥតរោ អលទ្ធោ បក្ខោ។

២៣២. អដ្ឋចីវរមាតិកាកថា

៣៧៩. ឥទានិ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **បុគ្គលាធិដ្ឋាននយេនា**តិ “សីមាយ ទេតី”តិ កត្តុវាចកេន កិរិយាប ទេន ទាយកបុគ្គលសង្ខាតកត្តុនោ អធិដ្ឋានវសេន វុត្តត្តា បុគ្គលាធិដ្ឋានេន នយេន។ **ឯត្ថា**តិ ឯតាសុ អដ្ឋសុ មាតិកាសុ។ អដ្ឋមា មាតិកាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ អដ្ឋសុ មាតិកាសុ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ “កតិកាយ ទេតី”តិអាទីសុ។

សីមាយ...បេ.... ភាជេតព្ពន្តិអាទិម្ហិ មាតិកានិទ្ទេសេ បន ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **សីមាយ ទេតី**តិ ឯត្ថ បន្នរស សីមា វេទិតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ បន្នរសសុ សីមាសុ។ ឧបចារសីមា បរិច្ឆិន្នា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯត្តកំ ឋានន្តិ បរិក្ខេបារហដ្ឋានស្ស ឯកន្តេន អវុត្តត្តា ឯកន្តេន បរិក្ខេបារហដ្ឋានំ ទស្សេន្តោ អាហ **“អបិចា”**តិអាទិ។ ធុវសន្និបាតតោ វា ខិបិតានន្តិ សម្ពន្ធោ។ “បរិយន្តេ”តិ បទំ បុព្ពាបរាបេក្ខំ។ តស្មា តីសុ និស្សក្កបទេសុ យោជេតព្ពំ។ **សា បនា**តិ ឧបចារសីមា បន។ ភិក្ខូសុ វឌ្ឍន្តេសុ អាវាសោបិ វឌ្ឍតីតិ មនសិកត្វា វុត្តំ “ភិក្ខូសុ វឌ្ឍន្តេសូ”តិ។ សព្ពេសំ ភិក្ខូនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តមេវា**តិ សីមកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨, ១៤៤) វុត្តមេវ។

អបិច ខោតិ ឯត្ថ អបិសទ្ទោ បុច្ឆត្ថវាចកោ។ កេហិ ឋបិតាតិ ហិ អត្ថោ។ រាជរាជមហាមត្តា ឋបេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **លាភសីមា**តិ លាភស្ស មរិយាទោ។ **យន្តិ** យោ លាភោ។ **ឯត្ថន្តរេ**តិ ឯតស្មិំ គាវុតាទិអន្តរេ។ **លាភសីមានាមា**តិ លាភេន បរិច្ឆិន្នា សីមា នាម។ **តត្ថា**តិ ពហូសុ ជនបទេសុ។ **អន្តរទីបា ចា**តិ មហាទីបតោ អញ្ញទីបា ច, ខុទ្ទកទីបាតិ អធិប្បាយោ។

ឯត្តេវ សីមាយាតិ ខណ្ឌសីមាយ ឯវ។ **តេសំយេវា**តិ ខណ្ឌសីមគតានំយេវ។ ឯវត្ថផលំ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញេស”ន្តិអាទិ។ រុក្ខេ វា បព្ពតេ វា ឋិតស្ស វា ហេដ្ឋា បថវីមជ្ឈគតស្ស វា ភិក្ខុស្សាតិ យោជនា។ ឥមិស្សា ឧបចារសីមាយ ឋិតស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **សមានសំវាសសីមាយា**តិ មហាសីមាយ។ **ខណ្ឌសីមសីមន្តរិកាសូ**តិ ខណ្ឌសីមាយញ្ច ទ្វិន្នំ សីមានំ សីមន្តរិកាយញ្ច។ តត្ថ ទ្វិន្នំ គាមដ្ឋានម្បិ បាបុណាតិ។ អវិប្បវាសសីមាយ ទិន្នំ គាមដ្ឋានំ ន បាបុណាតិ “ឋបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ចា”តិ វុត្តត្តា។

ជម្ពុយា លក្ខិតោ ទីបោ **ជម្ពុទីបោ**។ តម្ពោ លោហិតោ បាណិ ហត្ថោ ឯតេសន្តិ **តម្ពបាណិនោ**។ វិជយកុមារាទយោ សត្តសតា ជនា។ តេសំ និវាសោ **តម្ពបណ្ណិ**, សោយេវ ទីបោតិ **តម្ពបណ្ណិទីបោ**, តស្មិំ។ សព្ពេសំ ភាគន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្រេវា**តិ ជម្ពុទីបេយេវ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។

យោ បន ភណតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ កថនតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ន**ន្តិ មហាសិវត្ថេរំ។ **តិយោជនាបី**តិ បិសទ្ទោ តតោ ឩនាបិ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **សព្ពំបេត**ន្តិ សព្ពំបិ ឯតំ លាភគណ្ហនាទឹ។ ឥតិ អាហំសូតិ យោជនា។

កតិកានំ យថិច្ឆិតកតេន បវត្តត្តា ពហុ ហោតិ, តស្មា ឥធ ឥច្ឆិតកតិកំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សមានលាភកតិកាយា”តិ ។ **តត្រា**តិ “កតិកាយ ទេតី”តិ បាឋេ។ សន្និបតិតេហិ ភិក្ខូហិ ភាជេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ វិហារស្ស។ **ពុទ្ធាធិវុត្ថោ**តិ ពុទ្ធេន អធិ ឥស្សរវសេន វសិយិត្ថាតិ ពុទ្ធាធិវុត្ថោ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន សាវនមត្តេន។ **និសិន្នោវា**តិ និសិន្នោ ឯវ ហោតិ, និសិន្នោ ឥវ វា។ **តស្មិំ វិហារេបី**តិ តស្មិំ បោរាណកាទិវិហារេបិ។ **ឯវមេវា**តិ “អយំ បោរាណកោ វិហារោ តេន នវវិហារេន សទ្ធិំ សមានលាភំ កាតុំ សង្ឃស្ស រុច្ចតី”តិអាទិនា ឯវមេវ។ **ឥធា**តិ បោរាណកវិហារេ។ **តស្មិ**ន្តិ នវវិហារេ។ **ឯវ**ន្តិ យថា ឯកេន វិហារេន សទ្ធិំ ឯកោ វិហារោ កាតព្ពោ, ឯវំ តថាតិ អត្ថោ។

ភិក្ខាបញ្ញត្តិយាតិ ឯត្ថ ភិក្ខា បញ្ញបិយតិ និច្ចវសេន ឋបិយតិ ឯត្ថាតិ ភិក្ខាបញ្ញត្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អត្តនោ បរិច្ចាគបញ្ញាបនដ្ឋានេ”តិ។ **តស្សា**តិ “យត្ថ សង្ឃស្ស ធុរការា ករិយន្តី”តិបាឋស្ស។ អត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **យត្ថ វា**តិ យស្មិំ វា ឋានេ។ **អនេនា**តិ ចីវរទាយកេន។ សលាកភត្តាទីនិ វា និពទ្ធានិ ការិតានីតិ សម្ពន្ធោ។ **យេន បនា**តិ ចីវរទាយកេន បន។ **សកលោបិ វិហារោ**តិ សកលោបិ សអារាមោ វិហារោ។ **តត្ថា**តិ ចីវរទាយកេ។ **ឥមេ**តិ បាកវត្តស្ស វត្តនដ្ឋានាទយោ វិហារា។ ធុរេន ករិយន្តីតិ **ធុរការា** វិហារា។ **សោ**តិ ចីវរទាយកោ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ពហូសុ វិហារេសុ។

តេហីតិ ពហុតរេហិ ភិក្ខូហិ។ **ធុរការេសូ**តិ និទ្ទារណេ ភុម្មំ។ **ឯកត្ថា**តិ ឯកស្មិំ ធុរការេ។ “សចេ ភិក្ខុគណនាយ គណ្ហថាតិ វទតី”តិ ឥមិនា សចេ ន វទតិ, ភិក្ខុគណនាយ ភាជេត្វា គណ្ហិតុំ ន វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ, វិហារគណនាយ គណ្ហិតុំ វដ្ដតីតិ អធិប្បាយោ។ **តថា**តិ យថា “ភិក្ខុគណនាយ គណ្ហថា”តិ វទតិ, តថាតិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ ភាជេតព្ពវត្ថូសុ។ **ត**ន្តិ មញ្ចបីឋកំ, បុច្ឆិត្វា ទាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បុច្ឆិត្វា**តិ ទាយកំ បុច្ឆិត្វា, **វទតី**តិ ទាយកោ វទតិ។ **សង្ឃស្សាបី**តិ បិសទ្ទោ ន ទាយកស្សេវាតិ ទស្សេតិ។

ឧបចារសីមាយំ ឋិតេន សង្ឃេន ភាជេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ ។ **សីមដ្ឋស្សា**តិ ឧបចារសីមាយំ ឋិតស្ស។ **អសម្បត្តស្សាបី**តិ ភាជនដ្ឋានំ អសម្បត្តស្សាបិ។ **អលសជាតិកា**តិ កោសជ្ជជាតិកា។ **ឋិតិកា**តិ បពន្ធវសេន ឋិយតេ **ឋិតិ**, សាយេវ **ឋិតិកា**។ អថ វា “ឋិតដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ ទាតព្ព”ន្តិ អដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វុត្តត្តា តិដ្ឋតិ បពន្ធវសេន ឯត្ថាតិ **ឋិតិ**, សាយេវ **ឋិតិកា**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **ឋិតិកំ ឋបេត្វា**តិ វីសតិវស្សសង្ខាតំ ឋិតិកំ ឋបេត្វា។ **តេស**ន្តិ ថេរានំ។

សម្បត្តសម្បត្តានន្តិ ភាជនដ្ឋានំ សម្បត្តសម្បត្តានំ។ អត្តនោ វិហារទ្វារេ វា អត្តនោ អន្តោវិហារេយេវ វាតិ យោជនា។ **សីមា**តិ ឧបចារសីមា។ ថេរាសនំ អារូឡ្ហេ សតីតិ យោជនា។ **វស្សគ្គេនា**តិ វស្សគណនាយ។

បាដេក្កន្តិ បច្ចេកំ។ សព្ពានេវ ចីវរានីតិ សម្ពន្ធោ។ ទុព្ពាសិតទុគ្គហិតានមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “គតគតដ្ឋានេ សង្ឃិកានេវ ហោន្តី”តិ។ **ឯក**ន្តិ ទសសុ វត្ថេសុ ឯកំ។

វត្ថស្សេវ បុប្ផំ វា វលិ វា អត្ថីតិ យោជនា។ **តេនា**តិ បុប្ផវលិនា។ **ឯកំ តន្ត**ន្តិ ឯកំ សុត្តំ។ **តត្ថា**តិ តេសុ ឋិតិកាយ ឋានាដ្ឋានេសុ។ ទ្វីហិបិ គហេតព្ពំ ឋិតិកាយ អភាវតោ។

ភិក្ខុ អត្តនោ សន្តកំ យំ ចីវរន្តិ យោជនា។ **បំសុកូលិកានម្បិ វដ្ដតី**តិ “សង្ឃស្ស ទេមា”តិ វា “តុយ្ហំ ទេមា”តិ វា អវត្វា “ភិក្ខូនំ ទេម, ថេរានំ ទេមា”តិ វុត្តត្តា បំសុកូលិកានម្បិ វដ្ដតិ។ ភិក្ខុថេរា នាម ហិ ន អត្តនាយេវ ហោន្តិ, អញ្ញេបិ ពហូ, តស្មា វដ្ដតិ។ “សង្ឃស្សា”តិ វុត្តេ អត្តនា ឯកន្តេន សង្ខ្យាយេវ, តស្មា “សង្ឃស្សា”តិ វុត្តេបិ ន វដ្ដតិ, បគេវ “តុយ្ហ”ន្តិ វុត្តេ។

តតោតិ ពហុវត្ថតោ។ **គហេតុំ ន វដ្ដតី**តិ បំសុកូលិកានំ គហេតុំ ន វដ្ដតិ។

យន្តិ វត្ថំ។ **តត្ថា**តិ បរិក្ខារេសុ។ **សុត្ត**ន្តិ តន្តំ។

ឯវំ អន្តោសីមំ បរិសិត្វា “សង្ឃស្ស ទេមា”តិ ទិន្នេ វិនិច្ឆយំ ទស្សេត្វា ពហិសីមាយ ទិន្នេ តំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **ឯកពទ្ធា ចា**តិ ទ្វាទសហត្ថមនតិក្កមិត្វា ឯកតោពទ្ធា ច។ **យេ បនា**តិ ភិក្ខូ បន។

ឧភតោសង្ឃស្ស ទេតីតិ ឯត្ថ ចតុន្នំ វាក្យានំ វសេន វុត្តេបិ ឧភតោសង្ឃស្ស ទេតិយេវ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧភតោសង្ឃស្ស ទម្មីតិ វុត្តេបី”តិអាទិ។ **ឧភតោសង្ឃគ្គហណេន គហិតត្តា**តិ បុគ្គលស្ស ឧភតោសង្ឃគ្គហណេន គហិតត្តា។ “ឯសេវ នយោ”តិ តមិនា ឯកវីសតិបដិវីសេ កត្វា ឯកោ ចេតិយស្ស ទាតព្ពោតិ នយំ អតិទិសតិ។ **ជាបុណ្ណកោដ្ឋាសោ** នាម នត្ថិ ចេតិយស្ស ឧភតោសង្ឃគ្គហណេន អគហិតត្តា។

តត្ថាតិ ឧភតោសង្ឃបុគ្គលចេតិយេសុ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

បុព្ពេតិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ធរមានកាលេ។ **តទា**តិ យទា ពុទ្ធោ ភគវា ធរតិ, តទា។ **បដិមំ វា**តិ បដិពិម្ពំ វា។ តញ្ហិ ភគវតា បដិ សទិសំ មានីយតីតិ បដិមាតិ វុច្ចតិ។ **ចេតិយំ វា**តិ ថូបំ វា។ សោ ហិ ទេវមនុស្សេហិ ចិតិតព្ពំ, បូជេតព្ពំ, តដ្ឋកាទីហិ វា ចិនិតព្ពន្តិ ចេតិយន្តិ វុច្ចតិ។ **តត្ថា**តិ ទេយ្យធម្មេសុ។ **យ**ន្តិ កិរិយាបរាមសនំ។ យំ ទេន្តីតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ តស្មិំ ទានេ។ អនិយមវាចកស្ស “យោ”តិ សព្ពនាមស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បព្ពជិតោ វា គហដ្ឋោ វា”តិ។ **វត្តំ កត្វា បរិភុញ្ជិតុ**ន្តិ បុព្ពកាលអបរកាលកិរិយានំ វិការវសេន អនិយតត្តា វុត្តំ “ភុញ្ជិត្វា បច្ឆាបិ វត្តំ កាតុ”ន្តិ។

“ទូរម្បិ ហរិត្វា បូជេតព្ព”ន្តិ តមិនា ជង្ឃបេសនិកកម្មំ ន ហោតីតិ ទស្សេតិ។ ហរន្តស្ស ភិក្ខុនោតិ សម្ពន្ធោ។ **គច្ឆតោ**តិ អនាទរេ សាមិវចនំ។ **ត**ន្តិ សង្ឃស្ស អាហដភត្តំ។

វស្សំវុត្ថសង្ឃស្សាតិ វស្សំ វសិត្ថាតិ វស្សំវុត្ថោ។ អលុត្តកិតន្តសមាសោយំ, សោយេវ សង្ឃោ វស្សំវុត្ថសង្ឃោ, តស្ស។ **យាវតិក**សទ្ទោ យត្តកបរិយាយោតិ អាហ “យត្តកា”តិ។ **ទិសាបក្កន្តស្សាបី**តិ អញ្ញំ ទិសំ បក្កន្តស្សបិ, ទាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វទន្តី**តិ អដ្ឋកថាចរិយេហិ អបរេ អាចរិយា វទន្តិ។ **ឯត**ន្តិ វចនំ។

សម្បត្តានន្តិ ទិន្នដ្ឋានំ សម្បត្តានំ។ **សព្ពេស**ន្តិ យត្ថ កត្ថចិ វុត្ថវស្សានំ សព្ពេសំ។ **តត្រា**តិ វិហារេ។ **តត្រា**តិ តស្មិំ វទនេ សតិ, តេសុ ភិក្ខូសុ វា។ វស្សំ វសន្តីតិ **វស្សំវសន្តា,** តេសំ។ **ចីវរមាសេ**តិ ចីវរេន លក្ខិតេ បច្ឆិមកត្តិកមាសេ។

ហេមន្តស្ស បឋមោ ទិវសោតិ ផគ្គុណបុណ្ណមីសង្ខាតោ ហេមន្តស្ស បឋមោ ទិវសោ។ **វស្សាវាសិក**ន្តិ វស្សំ អាវសន្តានំ ទាតព្ពំ ចីវរំ។ អារោបេតព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “អតីតវស្សាវាសស្សា”តិអាទិ។ តត្ថ **អតីតវស្សាវាសស្សា**តិ អតីតវស្សំ, អតីតវស្សេ វា អាវាសស្ស សង្ឃស្ស។ **ត**ន្តិ ចីវរំ។

ឋបេត្វាតិ វិហារេ ឋបេត្វា។ **សម្បត្តាន**ន្តិ តមំ ឋានំ សម្បត្តានំ។ **តតោ**តិ ចីវរទានកាលតោ។ **តេ**តិ អន្តោវស្សេ វុត្ថភិក្ខូ។

អាទិស្សាតិ បទស្ស ក្វាបច្ចយន្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាទិសិត្វា”តិ។ អយមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **តត្រា**តិ “យាគុយា វា”តិអាទិបាឋេ។ **អជ្ជតនាយ វា**តិ អជ្ជ ភវានំ បុញ្ញានំ អត្ថាយ វា។ **តេស**ន្តិ និមន្តកានំ, បរិដ្ឋានំ ភិក្ខូនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យេហិ និមន្តិតេហី**តិ និមន្តិតេហិ យេហិ ភិក្ខូហិ។ យេសំ វា បត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេសំ ន**

បាបុណាតីតិ សព្ពេសំ តេសំ ន បាបុណាតិ, កស្មា? អនិមន្តិតត្តា។ **តេសំ ន បាបុណន្តិ**, កស្មា? និមន្តិតគេហំ អបវិដ្ឋត្តា។ **សោ**តិ ទាយកោ។

បុព្ពេបីតិ ឥតោ បុព្ពេបិ។ **អស្សា**តិ ទាយកស្ស។ **វាសេត្វា**តិ វាសាបេត្វា។ **សោ**តិ ទាយកោ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ, វសតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តានី**តិ ភេសជ្ជានិ។ **ឥទន្តិ** ចីវរំ។

"អន្តេវាសិកានញ្ចា"តិ បទេន សទ្ធិវិហារិកាបិ គហេតព្ពា ឧទ្ទេសាទិវសេន អន្តេ វសនសីលត្តា។ **ឧទ្ទេសំ គហេតុំ អាគតោ ច គហេត្វា គច្ឆន្តោ ចា**តិ ឥមេ អន្តេ អវសនសីលាបិ រុឡ្ហីវសេន **អន្តេវាសិកា** នាម។ ឥមិនា និស្សយំ គហេតុំ អាគតោ ច ថេរស្ស សន្តិកេ និស្សយំ គហិតបុព្ពោ ច **អន្តេវាសិកោ** នាមាតិ ទស្សេតិ។ វត្តំ កត្វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនិ គហេត្វា វិចរន្តានំ សព្ពេសំ ឧទ្ទេសន្តេវាសិកានំ បាបុណាតីតិ យោជនា។ ឥមិនា សទ្ធិវិហារិកនិស្សយន្តេវាសិកឧបសម្បទន្តេវាសិកបព្ពជ្ជន្តេវាសិកាបិ គហេតព្ពា តេសម្បិ និពទ្ធចារិកភិក្ខុភាវតោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មឹ ចីវរក្ខន្ធកេ។

ឥតិ ចីវរក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៩. ចម្បេយ្យក្ខន្ធកំ

២៣៤. កស្សបគោត្តភិក្ខុវត្ថុកថា

៣៨០. ចម្បេយ្យក្ខន្ធកេ **គគ្គរាយ បោក្ខរណិយា**តិ ឯត្ថ គគ្គរសទ្ទស្ស នាមសទ្ទភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ "គគ្គរនាមិកាយ ឥត្ថិយា"តិ។ ឥមិនា គគ្គរសទ្ទោ គគ្គរឥតិ នាមំ បវត្តិនិមិត្តំ កត្វា ឥត្ថិទព្ពំ វទតីតិ ទស្សេតិ។ **តន្តិបដិពទ្ធោ**តិ តន្តិយា បដិពទ្ធោ។ "ឧស្សុក្កម្បិ អកាសិ យាគុយា"តិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា ។ **តស្ស ភិក្ខុនោ**តិ កស្សបគោត្តនាមកស្ស តស្ស ភិក្ខុនោ។ **តត្ថេវា**តិ វាសភគាមេយេវ។

៣៨២. អធម្មេន វគ្គកម្មំ ករោន្តីតិអាទីនំ នានាករណន្តិ សម្ពន្ធោ។

២៣៦. ញត្តិវិបន្នកម្មាទិកថា

៣៨៥. **អញ្ញត្រាបិ ធម្មា**តិ ឯត្ថ **ធម្មា**តិ ឧបយោគត្ថេ និស្សក្កវចនមេតន្តិ អាហ "អញ្ញត្រ ធម្ម"ន្តិ។ "អញ្ញត្រា"តិ និបាតបយោគេ ទុតិយាតតិយាបញ្ចមីសុ អញ្ញតរស្ស សម្ភវតោ ឧបយោគវចនម្បិ ហោតិ។ តស្មា វុត្តំ "អយមេវ វា បាឋោ"តិ។ "ភូតេន វត្ថុនា"តិ ឥមិនា ធម្មសទ្ទស្ស សច្ចត្ថំ ទស្សេតិ។ "ឯសេវ នយោ"តិ ឥមិនា សទ្ទសភាវមេវ សន្ធាយ អតិទិសតិ, ន អត្ថំ។ តេន វុត្តំ "ឯត្ថ បនា"តិអាទិ។ **សត្ថុសាសនន្តិ** សត្ថុ អាណា។ **សត្ថុអាណា** នាម ញត្តិអនុសាវនានំ សម្បទាតិ អាហ "ញត្តិសម្បទា អនុសាវនសម្បទា ចា"តិ។ "បដិកុដ្ឋញ្ចេវ កតញ្ចា"តិ ឥមិនា **បដិកុដ្ឋកតន្តិ** បទស្ស ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ។ បដិកុសិតព្ពន្តិ **បដិកុដ្ឋំ**, កត្តព្ពន្តិ **កតំ**, កម្មំ។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "យំ អញ្ញេសូ"តិអាទិ។ តត្ថ **យន្តិ** កម្មំ។

៣៨៧. **បាឡិយា**តិ វិនយបាឡិយា។ **យន្តិ** កម្មំ, ន ករិយតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ អដ្ឋកថាយំ។ **សោ ច ខោ**តិ សោ ច វិត្ថារោ, អាគតោតិ សម្ពន្ធោ។ កស្មា ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថកម្មានមេវ វសេន អាគតោ, ននុ ញត្តិអបលោកនកម្មវសេនបិ អាគតេន ភវិតព្ពន្តិ អាហ "យស្មា បនា"តិអាទិ។ ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថេសុ ហាបនំ វា អញ្ញថា ករណំ វា អត្ថិ វិយ ញត្តិកម្មេ នត្ថីតិ យោជនា។ ញត្តិកម្មេ ញត្តិដ្ឋបនតោ អញ្ញកិច្ចស្ស អសម្ភវតោ ហាបនំ វា អញ្ញថា ករណំ វា នត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ **តានី**តិ ញត្តិកម្មអបលោកនកម្មានិ។ **សព្ពេសម្បិ កម្មានន្តិ** សព្ពេសម្បិ ចតុន្នំ កម្មានំ។ **បរតោ**តិ បរស្មឹ បរិវារាវសានេ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨២)។

២៣៧. ចតុវគ្គករណាទិកថា

៣៨៨. យទិទំ កម្មន្តិ យោជនា។ **តេសន្តិ** សង្ឃានំ។ **កម្មប្បត្តោ**តិ ឯត្ថ កម្មេន, កម្មស្ស វា បត្តោតិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ "កម្មំ បត្តោ"តិ។ "សព្ពកម្មេសុ កម្មបត្តោ"តិ បាឡិនយេន "កម្មេសុ បត្តោ"តិ អត្ថោបិ យុជ្ជតិ។ លោកវោហារវសេន "កម្មេន កម្មស្ស វា បត្តោ"តិ អត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។

៣៨៩. **បរិសតោ**តិ បរិសការណា។ **តត្ថា**តិ "ចតុវគ្គករណញ្ចេ ភិក្ខវេ"តិអាទិបាឋេ, ចតុវីសតិបុគ្គលេសុ វា។ **កម្មនានាសំវាសកោ**តិ ឧក្ខេបនីយកម្មកតោ។ **លទ្ធិនានាសំវាសកោ**តិ ឧក្ខិត្តានុវត្តកោ។ "ហុត្វា"តិ ឥមិនា

“ភិក្ខុនីចតុត្ថោ”តិអាទីសុ ចតុវីសតិយា ឋានេសុ កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។ ភិក្ខុនី ចតុត្ថី ឯតស្សាតិ ភិក្ខុនីចតុត្ថោ, ចតុវគ្គោ សង្ឃោតិអាទិនា វចនត្ថោ កាតព្ពោ។

៣៩៣. បរិវាសាទីតិអាទិសទ្ទេន មូលាយកស្សនមានត្តអព្ភានានិ សង្គណ្ហាតិ។ **តេស**ន្តិ បរិវាសាទិកម្មានំ។ **បរតោ**តិ បរស្មិំ ចូឡវគ្គេ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៥ អាទយោ)។

៣៩៤. បដិកុដ្ឋកតកម្មស្សាតិ បដិកុដ្ឋស្ស ហុត្វា កតស្ស កម្មស្ស។ **បកតត្តស្សា**តិ ឯត្ថ បកតិសីលសង្ខាតោ អត្តា សភាវោ ឯតស្សាតិ បកតត្តោតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អវិបន្នសីលស្សា”តិ។ សង្ឃាទិសេសំ អនាបជ្ជន្តស្សាបិ អវិបន្នសីលត្តា វុត្តំ “បារាជិកំ អនជ្ឈាបន្នស្សា”តិ។ ឥមិនា សង្ឃាទិសេសំ អាបជ្ជន្តោបិ បកតត្តោយេវាតិ ទស្សេតិ។ សោបិ ហិ ឥធ អវិបន្នសីលោ នាម, អញ្ញត្ថ បន សង្ឃាទិសេសស្ស សីលវិបត្តិភាវតោ តំ អាបជ្ជន្តោបិ វិបន្នសីលោយេវ នាម។ **អានន្តរិកស្សា**តិ ឯត្ថ អនន្តរសទ្ទស្ស សម្ពន្ធញ្ច ណិកបច្ចយស្ស អត្ថញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “អត្តនោ អនន្តរំ និសិន្នស្សា”តិ។ តត្ថ “អត្តនោ”តិ ឥមិនា អនន្តរសទ្ទស្ស សម្ពន្ធំ ទស្សេតិ។ “និសិន្នស្សា”តិ ឥមិនា ណិកបច្ចយស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។

២៣៩. ទ្វេនិស្សារណាទិកថា

៣៩៥. វត្ថុតោតិ វត្ថុការណា។ **តត្ថា**តិ “ទ្វេមា ភិក្ខវេ”តិអាទិបាឋេ។ “សន្ទាយ វុត្ត”ន្តិ ឥមិនា “អប្បត្តោ”តិអាទិសុត្តស្ស នេយ្យត្ថភាវំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តន្តិ** បព្ពាជនីយកម្មំ។ បុន **តន្តិ** បព្ពាជនីយកម្មមេវ។ ឯស ភិក្ខុ អប្បត្តោតិ សម្ពន្ធោ។ កស្មា អប្បត្តោតិ អាហ “យស្មា”តិអាទិ។ **អាវេណិកលក្ខណេនា**តិ អវិនា ហុត្វា បវត្តេន លក្ខណេន។ អត្តនា អវិនា ហុត្វា អត្តនោ សន្តកេន វិសុំ ភូតេន លក្ខណេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ យទិ អប្បត្តោ, កស្មា សុនិស្សារិតោតិ អាហ “យស្មា បនស្សា”តិអាទិ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស, ករេយ្យាតិ សម្ពន្ធោ។ តំ ចេ សង្ឃោ តជ្ជនីយកម្មាទិវសេន និស្សារេតិ, សុនិស្សារិតោតិ សម្ពន្ធោ ។ **សោ**តិ ភិក្ខុ។ យស្មា អនុញ្ញាតា, តស្មា សុនិស្សារិតោតិ យោជនា។ កិត្តកេន អង្គេន អនុញ្ញាតាតិ អាហ “ឯកេនបិ អង្គេនា”តិ។

៣៩៦. ឱសារណាតិ ឯត្ថ ឱត្យុបសគ្គវសេន សរធាតុ បវេសនត្ថោតិ អាហ “បវេសនា”តិ។ **តត្ថា**តិ “ឱសារណា”តិអាទិបាឋេ។ **ឱសារេតី**តិ ឯត្ថ អព្ភានាទិវសេន បវេសនំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “ឧបសម្បទកម្មវសេនា”តិ។ **សហស្សក្ខត្តុម្បី**តិ **បិ**សទ្ទោ គរហត្ថោ។ ឯកវារាទិកេ បន កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **សាតិសារា**តិ សទោសា។ **តថា**តិ យថា អាចរិយុបជ្ឈាយា សាតិសារា, តថា។ សេសោ ការកសង្ឃោ សាតិសារោតិ សម្ពន្ធោ។ “ហត្ថច្ឆិន្នាទយោ បន ទ្វត្តឹស សុឱសារិតា”តិ វុត្តត្តា អន្ធមូគពធិរានំ អបព្ពជិតានម្បិ ឧបសម្បទា រុហតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តេ**តិ ហត្ថច្ឆិន្នាទយោ ទ្វត្តឹស។

៣៩៧. អភូតវត្ថុវសេនាតិ អសច្ចវត្ថុវសេន, អសំវិជ្ជមានវត្ថុវសេន វា។ **តត្ថា**តិ “ឥធ បន ភិក្ខវេ”តិអាទិបាឋេ។ **បដិនិស្សជ្ជិតា**តិ ឯត្ថ តបច្ចយស្ស កម្មត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “បដិនិស្សជ្ជិតព្ពា”តិ។

២៤១. ឧបាលិបុច្ឆាកថា

៤០០. តត្ថាតិ ឧបាលិបញ្ហេសុ។ តស្សបាឋិយសិកាទីហិ សទ្ធឹ ឯកា បុច្ឆា កតាតិ យោជនា។ ភិក្ខូនម្បិ វារេតិ សម្ពន្ធោ។ បិសទ្ទេន “ន កេវលំ ឧបាលិបញ្ហេសុយេវ យោជេតព្ពានិ, អថ ខោ ភិក្ខូនំ វារេបី”តិ ទស្សេតិ។

២៤២. តជ្ជនីយកម្មកថា

៤០៧. “ឥធ បន ភិក្ខវេ ភិក្ខុ ភណ្ឌនការកោ”តិអាទិ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ “ឥធ បន ភិក្ខវេ”តិអាទិបាឋេ។ **អនបទានោ**តិ ឯត្ថ អបបុព្ពោ ទាសទ្ទោ អវខណ្ឌនត្ថោតិ អាហ “អបទានំ វុច្ចតិ បរិច្ឆេទោ”តិ។ នត្ថិ អបទានំ អវខណ្ឌនំ អាបត្តិបរិយន្តោ ឯតស្សាតិ អនបទានោតិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ សាយេវ បាឡិ វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ តស្សំ បាឡិយំ។ កិញ្ចិ អត្ថវិនិច្ឆយំ បាឡិអនុសារេន វិទិតុំ ន សក្កា ន ហោតីតិ យោជនា។

ឥតិ ចម្បេយ្យក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

១០. កោសម្ពកក្ខន្ធកំ

២៧១. កោសម្ពកវិវាទកថា

៤៥១. កោសម្ពកក្ខន្ធកេ អយមនុបុព្ពិកថា ឯវំ វេទិតព្ពាតិ យោជនា។ វិនយំ បាឡិតោ ច, តទត្ថតោ ច ធារេតីតិ **វិនយធរោ**, តថា សុត្តន្តំ ធារេតីតិ **សុត្តន្តិកោ។ តេសូ**តិ ទ្វីសុ ភិក្ខូសុ។ សុត្តន្តិកោ ភិក្ខុ និក្ខមីតិ សម្ពន្ធោ។ **អាចមនឧទកាវសេស**ន្តិ អាចមេតិ ធោវតិ អនេនាតិ **អាចមនំ**, តមេវ ឧទកំ អាចមនឧទកំ, តមេវ អវសេសំ អាចមនឧទកាវសេសំ, អវសេសអាចមនឧទកន្តិ អត្ថោ។ **តំ ភិក្ខុ**ន្តិ សុត្តន្តិកំ ភិក្ខុំ។ **ឯត្ថា**តិ អាចមនឧទកាវសេសដ្ឋបនេ។ “សចេ ហោតិ, ទេសេស្សាមី”តិ ឥមិនា អត្តនោ សុព្ពចភាវញ្ច សិក្ខាកាមតញ្ច ទស្សេតិ។ **តេ**តិ តយា, កថន្តិ សម្ពន្ធោ។ អថ វា តេតិ តុយ្ហំ, នត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ អសញ្ចិច្ច អសតិយា កតត្តា អនាបត្តិបក្ខោបិ ភវេយ្យាតិ អាហ “នត្ថិ អាបត្តី”តិ។ ឯត្ថ បន អាបត្តិយេវ។ **សោ**តិ សុត្តន្តិកោ។

វិនយធរោបីតិ វិនយធរោ បន, អារោចេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **អាបជ្ជមានោបី**តិ បិសទ្ទោ គរហត្ថោ។ **តេ**តិ វិនយធរស្ស និស្សិតកា, អាហំសូតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ សុត្តន្តិកស្ស។ **តេ**តិ សុត្តន្តិកស្ស និស្សិតកា, អារោចេសុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ សុត្តន្តិកោ។ **មុសាវាទី**តិ អភូតតោ, អភូតំ វា វចនំ វទនសីលោ។ **ឯសោ**តិ វិនយធរោ។ **តេ**តិ សុត្តន្តិកស្ស និស្សិតកា, អាហំសូតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ កលហវឌ្ឍនការណា។ វិនយធរោ អកាសីតិ សម្ពន្ធោ។

៤៥៣. “ន តាវ ភិន្នោ”តិ ឥមិនា **ភិន្នោ**តិ ឯត្ថ តបច្ចយស្ស អវស្សម្ភាវិយត្ថេ អនាគតកាលិកតំ ទស្សេតិ។ តមេវត្ថំ សហ ឧបមាយ ទស្សេន្តោ អាហ “អបិចា”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ សស្សំ។ “ភិជ្ជិស្សតី”តិ ឥមិនា ភិជ្ជិស្សតីតិ **ភិន្នោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **សោ ច ខោ**តិ សង្ឃោ។ កលហវសេន ភិជ្ជិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សម្ភមអត្ថវសេនា**តិ សំវេគអត្ថវសេន។ សម្ភមសទ្ទោ ហិ តីសុ អត្ថេសុ វត្តតិ តាវរេ, ភីតិយំ, សំវេគេ ចាតិ។ ឥធ បន សំវេគេ វត្តតិ។ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ភិន្នេ សំវេគអត្ថវសេនាតិ អធិប្បាយោ។ ឥទំ ហេដ្ឋា កថិតាយ “ភយេ កោធេ បសំសាយ”ន្តិ គាថាយ (បារា. អដ្ឋ. ១.១៥) ចសទ្ទេន សម្បិណ្ឌិតំ សម្ភមអត្ថំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ឯត្ថា**តិ “ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ ភិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ”តិ បាឋេ។ **អាមេឌិត**ន្តិ អា បុនប្បុនំ ភយាទិបីឡិតត្តា មេឌេន ឧម្មាទេន ឥតំ កថិតំ អាមេឌិតំ។

៤៥៤. **ហី**តិ វិត្ថារោ។ ភគវា វទេយ្យាតិ សម្ពន្ធោ។ ឧក្ខិបន្តិ អបនេន្តីតិ **ឧក្ខេបកា**។ ឧក្ខិត្តមនុវត្តន្តីតិ **ឧក្ខិត្តានុវត្តកា។ ឯតេស**ន្តិ ឧក្ខិត្តានុវត្តកានំ។ បុន **ឯតេស**ន្តិ ឧក្ខេបកានំ។ **បក្ខោ**តិ សខា។ **តន្តិមេវា**តិ បាឡិមេវ, ព្យាបារមេវ វា។

៤៥៥. **យោ**តិ ភិក្ខុ។ ចិត្តំ ឧប្បាទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តុម្ហេ**តិ ធម្មវាទិនោ សន្ធាយ វុត្តំ។ **កឹ ភណថា**តិ កឹ វចនំ ភណថ។ ឥតិ បុច្ឆិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសញ្ចា**តិ ធម្មវាទីនញ្ច។ **ឥតរេសញ្ចា**តិ អធម្មវាទីនញ្ច។ **ឥមេ**តិ អត្តនោ បក្ខេ ឥមេ ភិក្ខូ។ **តេស**ន្តិ អធម្មវាទីនំ។ **“កម្មំ កោបេតី”**តិ “នានាសំវាសកចតុត្ថោ ចេ ភិក្ខវេ កម្មំ ករេយ្យ, អកម្មំ, ន ច ករណីយ”ន្តិ វចនតោ (មហាវ. ៣៨៩) កម្មំ កោបេតិ។ **ឥតរេសម្បី**តិ ធម្មវាទីនម្បិ។ ធម្មវាទីនំ បក្ខេ និសីទិត្វា អធម្មវាទីនំ លទ្ធឹ គណ្ហន្តោបិ ធម្មវាទីនំ នានាសំវាសកោ ហោតិយេវ, អយំ នយោ វុត្តនយស្ស អត្ថតោ សិទ្ធោតិ កត្វា ឥធ ន វុត្តោ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ, បរិសតិ គណ្ហាតីតិ សម្ពន្ធោ។ និសិន្នោ ហុត្វាតិ យោជនា។ **ឥមេ**តិ អត្តនោ បក្ខេ ឥមេ ភិក្ខូ។ **ឥតរេ**តិ បរបក្ខេ ឥតរេ ភិក្ខូ។ **តេស**ន្តិ ធម្មវាទីនំ។ **យត្ថ តត្ថ វា បន បក្ខេ**តិ យស្មឹ កស្មិំចិ វា ធម្មវាទីនំ បក្ខេ។ **ឥមេ ធម្មវាទិនោតិ គណ្ហាតី**តិ តំតំបក្ខគតេ ភិក្ខូ យាថាវតោ វា អយាថាវតោ វា “ឥមេ ធម្មវាទិនោ”តិ គណ្ហាតិ។

៤៥៦. កាយេន កតំ កម្មំ **កាយកម្មំ**, វចិយា កតំ កម្មំ **វចីកម្មំ**។ តត្ថ កាយកម្មំ ឧបទំសេន្តា ភិក្ខូ បហរន្តា ឧបទំសេន្តិ។ វចីកម្មំ ឧបទំសេន្តា ភិក្ខូ ផរុសំ វទន្តា ឧបទំសេន្តិ។ តេន វុត្តំ “កាយេន បហរន្តា”តិអាទិ។ **ឧបទំសេន្តី**តិ បវត្តេន្តិ។ “កោធវសេនា”តិ ឥមិនា បេមវសេនាតិ អត្ថំ និវត្តេតិ។ **អធម្មិយានី**តិ អធម្មេន កត្តព្ពានិ។ “កិច្ចានី”តិ ឥមិនា ឥយបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **អសម្មោទិកា**តិ ឯត្ថ យការលោបោតិ អាហ “អសម្មោទិកាយា”តិ។ “កថាយា”តិ ឥមិនា អសម្មោទំ ជនេតីតិ អសម្មោទិកាតិ កត្វា ណិកបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **ឧបចារំ មុញ្ចិត្វា**តិ ឯត្ថ ឧបចារោ នាម អញ្ញមញ្ញំ បហរន្តានំ ហត្ថស្ស បាបុណនដ្ឋានំ, តំ មុញ្ចិត្វាតិ អត្ថោ។ **អាសនន្តរិកាយា**តិ ឯត្ថ ឯកំ អាសនំ អន្តរំ ព្យវហិតំ ឥមិស្សា និសិន្នកិរិយាយាតិ អាសនន្តរិកាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកេកំ អាសនំ អន្តរ”ន្តិ។ “កត្វា”តិ ឥមិនា កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។

៤៥៧-៨. អយំ អស្ស ភិក្ខុនោ អធិប្បាយោ កិរាតិ យោជនា។ **ឯតេ**តិ កោធាភិភូតេ ភិក្ខូ។ ភគវា បន កថេសីតិ សម្ពន្ធោ។ “អនត្ថោ អតោ”តិ ឥមិនា **អនត្ថតោ**តិ បទស្ស ឱការលោបសន្ធឹ ទស្សេតិ។ តេសំ បទានមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯតស្មា”តិអាទិ។ “អថ វា”តិអាទិនា “អនត្ថទោ”តិ វត្តព្ពេ “សុគតោ”តិអាទីសុ វិយ ទ-ការស្ស ត-ការំ កត្វា **អនត្ថតោ**តិ វុត្តន្តិ ទស្សេតិ។ **អនត្ថទោ**តិ អនត្ថំ ទទាតីតិ អនត្ថទោ។

៤៦៤. **បុថុសទ្ទោ**តិ ឯត្ថ បុថុសទ្ទោ មហន្តបរិយាយោតិ អាហ “មហា”តិ។ **អស្សា**តិ ភណ្ឌនការកស្ស ជនស្ស។ **សមជនោ**តិ ឯត្ថ សមសទ្ទោ សទិសបរិយាយោតិ អាហ “ឯកសទិសោ”តិ, តុល្យាធិករណសមាសោយំ។ ភណ្ឌនការកោ អយំ ជនោតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ភណ្ឌនការកេសុ ជនេសុ។ អញ្ញម្បិ ឯកំ ឥទំ ការណន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ន មញ្ញិត្ថា**តិ កោចិ ឯកោបិ ន មញ្ញិត្ថាតិ យោជនា។ ឥមិនា **អមញ្ញរុ**ន្តិ ឯត្ថ អារិភត្តិយា “រុ”ន្តិ អាទេសោ ទស្សិតោ។

បរិមុដ្ឋាតិ បរិមុដ្ឋា សតិ ឯតេសន្តិ បរិមុដ្ឋាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិមុដ្ឋសតិនោ”តិ។ អដ្ឋក្ខរគាថាយំ “បញ្ចមំ លឃុ សព្ពត្ថា”តិ វុត្តត្តា បញ្ចមស្ស វាការស្ស រស្សោ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “វាការស្ស រស្សាទេសោ កតោ”តិ។ **កថំ ភាណិនោ**តិ វាចំ ភាណិនោ។ **មុខាយាម**ន្តិ ឯត្ថ អាយាមសទ្ទោ វិត្ថារបរិយាយោ, វិត្ថារោ ច នាម បសារណន្តិ អាហ “បសារេតុ”ន្តិ។ សម្បទានត្ថជោតកេន តុំបច្ចយេន សម្បទានត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ ទស្សេតិ។ **នីតា**តិ កម្មវាចកស្ស កិតស្ស អប្បធានកម្មំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥមំ និល្លជ្ជភាវ”ន្តិ។ ទ្វិកម្មកធាតុភាវតោ “អត្តនោ”តិ បធានកម្មម្បិ អជ្ឈាហរិតព្ពំ។ **តន្តិ** កលហំ។ “ជាន”ន្តិ បទេន “វិទូ”តិ បទស្ស អត្ថញ្ច វាក្យញ្ច ទស្សេតិ។ វិទន្តិ ជានន្តីតិ **វិទូ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោតិ អធិប្បាយោ។ **សាទីនវោ**តិអាទីនវេន ទោសេន សហ បវត្តោ។ **អយ**ន្តិ កលហោ។

យេ ច តំ ឧបនយ្ហន្តីតិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អាឃាត”ន្តិ។ **យេ**តិ ជនា។ ឧបនយ្ហន្តិ ឧបនហន្តិ ពន្ធន្តិ។ **សនន្តនោ**តិ ឯត្ថ សនន្តនសទ្ទោ បុរាណបរិយាយោតិ អាហ “បោរាណោ”តិ។

“អញ្ញេ”តិ ឥមិនា **បរេ**តិ ឯត្ថ បរសទ្ទស្ស បច្ឆាភាគត្ថាទយោ និវារេតិ។ **មយមេត្ថ យមាមសេ**តិ ឯត្ថ ឯតសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ឃមជ្ឈេ”តិ។ យមុធាតុ ឧបយមនត្ថោ សេការោ និបាតមត្តោតិ អាហ “ឧបយមាមា”តិ។ “សតតំ សមិតំ មច្ចុសន្តិកំ គច្ឆាមា”តិ ឥមិនា “ន ជានន្តី”តិ បទស្ស អាការំ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ មហាជនកាយេ យេ បណ្ឌិតាតិ យោជនា។ **ឯវំ ហី**តិ ឯវមេវ។ ជានន្តា តេ បណ្ឌិតា បដិបជ្ជន្តីតិ យោជនា។ មេធន្តា ហឹសន្តា គច្ឆន្តិ បវត្តន្តីតិ **មេធគា** កលហា។ កេចិ មេធធាតុតោ ណ្វុបច្ចយំ វទន្តិ, តេសំ មតេន មេធកាតិ បឋមក្ខរេន បាឋោ ភវេយ្យ។

តេសម្បីតិ ព្រហ្មទត្តទីឃាវុកុមារានម្បិ។ **សង្គតី**តិ សមាគមោ។ **ភោ**តិ តុម្ហាកំ។ យេសំ តុម្ហាកំ នេវ មាតាបិតូនំ អដ្ឋីនិ ឆិន្នានិ, ន បាណា ហតា, ន គវស្សធនានិ ហដានិ។ តេសំ តុម្ហាកំ កស្មា សង្គតិ ន ហោតីតិ យោជនា។

សព្ពានិ បរិស្សយានីតិ ឯត្ថ **សព្ពានី**តិ វុត្តការណញ្ច លិង្គវិបល្លាសញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “បាកដបរិស្សយេ ច បដិច្ឆន្នបរិស្សយេ ចា”តិ។ “អភិភវិត្វា”តិ ឥមិនា **អភិភុយ្យា**តិ បទស្ស ត្វាបច្ចយន្តភាវំ ទស្សេតិ។ **តេនា**តិ និបកេន សហាយេន។

រាជាវាតិ ឯត្ថ រាជា ឥវាតិ បទវិភាគំ កត្វា រាជសទ្ទស្ស ឧបលក្ខណវសេន មហាជនក, អរិន្ទមរាជានោ ច ឥវសទ្ទស្ស ឱបម្មត្ថជោតកញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “យថា”តិអាទិ។ រដ្ឋវិជិតសទ្ទា អញ្ញមញ្ញបរិយាយា។ វិសេសនវិសេស្សានំ កាមាចារតោ គម្យមានត្តា វុត្តំ “វិជិតំ រដ្ឋ”ន្តិ។ “មាតង្គោ អរញ្ញេ នាគោ ឥវា”តិ ឥមិនា បទវិភាគំ ទស្សេតិ។ តេសំ បទានំ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “មាតង្គោតិ ហត្ថី វុច្ចតី”តិអាទិ។ “ហត្ថី វុច្ចតី”តិ ឥមិនា មហន្តោ អង្គោ សរីរមេតស្សាតិ **មាតង្គោ**តិ វចនត្ថេន ហត្ថី មាតង្គោ នាមាតិ ទស្សេតិ។ មហន្តសទ្ទស្ស មាតាទេសោ។ **នាគ**សទ្ទោ ឧរគេ ច ហត្ថិម្ហិ ច នាគរុក្ខេ ច ឧត្តមេ ច នាមបញ្ញត្តិយញ្ចាតិ បញ្ចសុ អត្ថេសុ វត្តតិ, ឥធ ឧត្តមត្ថេតិ ទស្សេន្តោ អាហ “នាគោតិ មហន្តាធិវចនមេត”ន្តិ។ **មាតង្គរញ្ញេវា**តិ ឯត្ថ ឥវសទ្ទស្ស ឱបម្មត្ថជោតកភាវំ ទស្សេត្វា អត្ថយោជនំ ទស្សេន្តោ អាហ “យថា ហី”តិអាទិ។ “យថា ច បាលិលេយ្យកោ”តិ ឥមិនា មាតង្គនាគស្ស សរូបំ ឧបលក្ខណេន ទស្សេតិ។

២៧៥. បាលិលេយ្យកគមនកថា

៤៦៧. បាលិលេយ្យកន្តិ បលិលវនសណ្ឌេ វសន្តហត្ថិនាគំ។ “ហត្ថី”តិ ច “នាគោ”តិ ច ទ្វិន្នំ សទ្ទានំ បរិយាយភាវេន វុត្តត្តា អធិកត្ថោតិ អាហ “មហាហត្ថី”តិ។ បុរតោ បុរតោ គច្ឆន្តេហិ តេហិ ហត្ថិអាទីហិ ឆិន្នគ្គានីតិ យោជនា។ **ឱភគ្គោភគ្គន្តិ** ភញ្ជិត្វា អធោបាតិតំ ឱភគ្គន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ភញ្ជិត្វា ភញ្ជិត្វា បាតិត”ន្តិ។ “ឧច្ចដ្ឋានតោ”តិ ឥមិនា អវត្យុបសគ្គស្ស អធោឝត្ថំ នយេន ទស្សេតិ។ **ឯតស្សាតិ** ហត្ថិនាគស្ស។ **តេតិ** ហត្ថិអាទយោ។ **តេហីតិ** ហត្ថិអាទីហិ។ បិវន្តេហិ តេហីតិ យោជនា។ **កទ្ទមោទកានីតិ** កទ្ទមេន សំសដ្ឋានិ ឧទកានិ។

ឦសាទន្តស្សាតិ ឯត្ថ ឦសាយ សទិសោ ទន្តោ ឥមស្សាតិ ឦសាទន្តោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “រថឦសាសទិសទន្តស្សា”តិ។ “រថឦសា”តិ ឥមិនា នង្គលឦសំ និវត្តេតិ។ **យទេកោតិ** យំ ឯកោ។ យំសទ្ទោ ការណត្ថោតិ អាហ “យស្មា”តិ។ **អស្ស នាគស្សាតិ** ហត្ថិនាគស្ស។ **នាគេនាតិ** ពុទ្ធនាគេន។

យថាភិរន្តន្តិ ឯត្ថ កិត្តកំ កាលំ រមតីតិ អាហ “តេមាស”ន្តិ។ **ឯត្តាវតាតិ** ឯត្តកេន តេមាសវិហរណេន។ បត្ថដា អហោសីតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពស្មិំ ជម្ពុទីបតលេ។

“កោសម្ពិនិវាសិនោ”តិ ឥមិនា កោសម្ពិយំ និវសន្តីតិ **កោសម្ពកាតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

២៧៦. អដ្ឋារសវត្ថុកថា

៤៧១. “លទ្ធិគ្គហណ”ន្តិ ឥមិនា អាទីយតេ **អាទាយោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

៤៧៥. តំ ទិវសមេវាតិ តស្មិំ សង្ឃសាមគ្គិករណទិវសេយេវ។

៤៧៦. ន មូលា មូលំ គន្ត្វាតិ មូលតោ មូលំ ន គន្ត្វាវ។ “អត្ថតោ អបគតា”តិ ឥមិនា អត្ថតោ អបេតា **អត្ថាបេតាតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ព្យញ្ជនមត្តំ ឧបេតា”តិ ឥមិនា ព្យញ្ជនមត្តំ ឧបេតា ឧបគតា **ព្យញ្ជនូបេតាតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

៤៧៧. អត្ថេសុ ជាតេសូតិ ឯត្ថ ជាតសទ្ទោ ឧប្បន្នបរិយាយោតិ អាហ “វិនយអត្ថេសុ ឧប្បន្នេសូ”តិ។ តញ្ច បទំ “សង្ឃស្ស កិច្ចេសូ”តិអាទីសុ សព្ពបទេសុ យោជេតព្ពំ។ **មហត្ថិកោតិ** មហន្តោ ឧបការសង្ខាតោ អត្ថោ ឥមស្សាតិ មហត្ថិកោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “មហាឧបការោ”តិ។

អនានុវជ្ជោ បឋមេនាតិ ឯត្ថ បឋមសទ្ទោ តាវបរិយាយោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “តាវា”តិ។ **សីលតោតិ** សីលេន។ **ឧបេក្ខិតាចារោតិ** ឧបបត្តិតោ ឥក្ខិតាចារោ។ “អបេក្ខិតាចារោ”តិបិ បាឋោ។ **ឧបបរិក្ខិតាចារោតិ** ឧបបរិក្ខិតោ អាចារោ ឯតស្សាតិ ឧបបរិក្ខិតាចារោ។

វិសយ្ហាតិ ឯត្ថ វិបុព្ពោ សហធាតុ អភិភវនត្ថោ, ត្វាបច្ចយោ ច ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អភិភវិត្វា”តិ។ **អនបគតន្តិ** ការណតោ អនបេតំ។ ភណន្តោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ តមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មា ហី”តិអាទិ។ **សោតិ** ភិក្ខុ, ន ហាបេតីតិ សម្ពន្ធោ។ “ឧសូយាយា”តិ ឥមិនា ទោសាគតិគមនស្ស គហិតត្តា “អគតិគមនវសេនា”តិ ឥមិនា បារិសេសនយេន អវសេសអគតិគមនមេវាធិប្បេតំ។ **សោតិ** ភិក្ខុ។ **ឆម្ភតិ ចេវាតិ** ចម្ភតិ ចេវ, ចទ្ធំ ករោតិ ចេវាតិ អត្ថោ។ **វេធតិ ចាតិ** កម្បតិ ច។ **យោ ចាតិ** ភិក្ខុ បន។ **ឦទិសោតិ** ឧសូយាយ វា អគតិគមនេន វា ភណនសង្ខាតោ ឯទិសោ ន ហោតិ។

កិញ្ច ភិយ្យោតិ និបាតសមុទាយោ, តតោ វុត្តតោ អតិរេកំ កថេតព្ពំ កឹ បនាតិ អត្ថោ។ តស្សា គាថាយ អត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **យោតិ** ភិក្ខុ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ **កាលាគតន្តិ ឯត្ថ** កហេតព្ពកាលញ្ច សត្តមីតប្បុរិសសមាសញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “កថេតព្ពយុត្តកាលេ អាគត”ន្តិ។ **វចោតិ** បទំ ន វចនបធានំ, វចនវន្តបុគ្គលោយេវ បធានន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វទន្តោ”តិ។

អាចេរកម្ហិ ច សកេតិ ឯត្ថ អាចរិយស្ស ឯសោ **អាចេរកោ,** សស្ស អត្តនោ ឯសោ **សកោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អត្តនោ អាចរិយវាទេ”តិ។ គាថាភាវតោ អាចរិយសទ្ទស្ស អាចេរាទេសោ កាតព្ពោ។ “វាទេ”តិ ឥមិនា ឥទមត្ថេ បវត្តស្ស ណិកបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **អលំ បមេតុន្តិ** ឯត្ថ អលំសទ្ទោ សមត្ថត្ថោ, បមសទ្ទោ តុលនត្ថោតិ អាហ “តុលយិតុំ សមត្ថោ”តិ។ **កថេតវេតិ** ឯត្ថ តវេសទ្ទោ អញ្ញត្ថ យេភុយ្យេន ភាវវាចកោ, ឥធ បន កម្មវាចកោតិ អាហ “កថេតព្ពោ”តិ។ **វិរទ្ធដ្ឋានកុសលោតិ** វិរទ្ធដ្ឋានេ កុសលោ។

អយំ គាថា វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** កថេតព្ពំ។ **អយំ ហេត្ថ ត្ថោ**តិ អយំ ឯវ ឯត្ថ គាថាយំ អត្ថោតិ យោជនា។ “គច្ឆន្តី”តិ ឥមិនា **វជន្តី**តិ ឯត្ថ វជធាតុយា គត្យត្ថំ ទស្សេតិ។ “អត្តនោ អាចរិយវាទ”ន្តិ ឥមិនា “សកំ អាទាយ”ន្តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ អាចរិយវាទោ ហិ អាទាតព្ពតោ គហេតព្ពតោ **អាទាយ**ន្តិ វុត្តោ។ **តទនុរូប**ន្តិ តស្ស វត្ថុស្ស អនុរូបំ។ ព្យាករមានោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **អដ្ឋហិ ទូតង្គេហី**តិ “សោតា ច ហោតិ, សាវេតា ច, ឧគ្គហេតា ច, ធារេតា ច, វិញ្ញាតា ច, វិញ្ញាបេតា, ច កុសលោ ច សហិតាសហិតស្ស, នោ ច កលហការកោ”តិ (ចូឡវ. ៣៤៧; អ. និ. ៨.១៦) ឯវំ វុត្តេហិ អដ្ឋហិ ទូតស្ស អង្គេហិ។ កស្ស ទូតេយ្យកម្មន្តិ អាហ “សង្ឃស្សា”តិ។ ទូតស្ស ឯតានិ **ទូតេយ្យានិ**, តានិយេវ កម្មានិ **ទូតេយ្យកម្មានិ**, តេសុ។ **ឥទ**ន្តិ អត្ថជាតំ, វុត្តំ ហោតីតិ យោជនា។ អថ វា **ឥទ**ន្តិ អយមត្ថោ។ **វុត្តំ ហោតី**តិ វុត្តោ ហោតិ។ បច្ឆិមនយេ លិង្គវិបល្លាសោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ អានេត្វា ហវន្តិ បូជេន្តីតិ **អាហវោ** ទាយកា, តេសំ អាហូនំ។ អានេត្វា ហុនិតព្ពំ បូជេតព្ពន្តិ **អាហុតិ**, តំ អាហុតី។ **សង្ឃស្ស កិច្ចេសូ**តិ និទ្ធារណេ ភុម្មំ។ តេន វុត្តំ “តស្ស តស្ស កិច្ចស្សា”តិ។ **ករវចោ**តិ ឯត្ថ “វចោករោ”តិ វត្តព្ពេ គាថាភាវតោ បទវិបរិយាយវសេន “ករវចោ”តិ វុត្តោតិ អាហ “វចនំ ករោន្តោ”តិ។ “វចនករណេនា”តិ ឥមិនា “ន **តេន មញ្ញតី**”តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។

អាបជ្ជមានោ ភិក្ខុ អាបត្តិំ ហោតីតិ យោជនា។ **តស្សា ចា**តិ ឯត្ថ ស្មាវចនស្ស ស្សាទេសោ កាតព្ពោ។ **យថា**តិ យេនាការេន, វិនយកម្មាការេនាតិ អត្ថោ។ **យេសូ**តិ យត្ថកេសុ វត្ថូសុ។ ឧភយេ ឯតេ វិភង្គាតិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **អាបត្តិវុដ្ឋានបទស្សា**តិ បទសទ្ទោ ការណត្ថោ, ភុម្មត្ថេ សាមិវចនោ ច ហោតីតិ អាហ “អាបត្តិវុដ្ឋានការណេ”តិ។ “កុសលោ”តិ ឥមិនា ឆេកោ បណ្ឌិតោ, កុច្ឆិតំ បាបំ វិទតិ ជានាតីតិ **កោវិទោ**តិ វចនត្ថេន កោវិទោ នាមាតិ ទស្សេតិ។

អាចរន្តោ ភិក្ខុ គច្ឆតីតិ យោជនា។ “វត្ត”ន្តិ ឥមិនា **ឱសារណំ ត**ន្តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ “យា”តិ ឥមិនា **ឯតម្បី**តិ ឯត្ថ ឯតសទ្ទស្ស អនិយមនិទ្ទេសភាវំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ។

ឥតិ កោសម្ពកក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

មហាវគ្គវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

ជាទិលញ្ឆិតនាមេន, នេកានំ វាចិតោ មយា;
មហាវគ្គខន្ធកស្ស, សមត្តោ យោជនានយោតិ។

៕ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

បាចិត្យាទិយោជនា

ចូឡវគ្គយោជនា

មហាវគ្គខន្ធកស្សេវំ , កត្វាន យោជនានយំ;
អធុនា ចូឡវគ្គស្ស, ករិស្សំ យោជនានយំ។

១. កម្មក្ខន្ធកំ

១. តជ្ជនីយកម្មកថា

១. ចូឡវគ្គស្ស បឋមេ កម្មក្ខន្ធកេ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “ចូឡវគ្គស្សា”តិ បទំ “កម្មក្ខន្ធកេ”តិ បទេ អវយវិសម្ពន្ធោ។ **តាវា**តិ បារិវាសិកក្ខន្ធកាទិតោ , បារិវាសិក្ខន្ធកាទីនំ វា បឋមំ។ ចេវសទ្ទោ ច ចសទ្ទោ ច “បណ្ឌុកលោហិតកា”តិ បទស្ស អសមាហារទ្វន្ទវាក្យំ ទីបេន្តិ។ និស្សយានំ នាមំ និស្សិតេសុ ឧបចារវសេន តេសំ សទ្ធិវិហារិកអន្តេវាសិកាបិ បណ្ឌុកលោហិតកនាមាយេវ ហោន្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “តេសំ និស្សិតកាបី”តិអាទិ។ បិសទ្ទេន ឧបចារត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ “សុដ្ឋុ ពលវ”ន្តិ ឥមិនា **ពលវាពលវ**ន្តិ ទ្វិន្នំ សទ្ទានំ បរិយាយភាវេន វុត្តត្តា អតិសយត្ថោតិ ទស្សេតិ។ “ពលវពលវ”ន្តិ វត្តព្ពេ វាចាសិលិដ្ឋវសេន ទីឃំ កត្វា ឯវំ វុត្តំ។ **បដិវទថា**តិ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ កថេថ។ ឥមិនា **បដិមន្តេថា**តិ ឯត្ថ មន្តធាតុយា គុត្តភាសនត្ថំ ទស្សេតិ។ អត្ថេសុ ករណភាសនកិច្ចេសុ អលំ សមត្ថាតិ អលមត្ថា, តេសំ វិសេសេនាតិ **អលមត្ថតរា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សមត្ថតរា”តិ។

អធម្មកម្មទ្វាទសកកថា

៤. អសម្មុខា កតន្តិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ សម្មុខេហិ វិរហិតា **អសម្មុខា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ឃធម្មវិនយបុគ្គលសម្មុខានំ វិនា កត”ន្តិ។ “អប្បដិបុច្ឆិត្វា”តិ ឥមិនា **អប្បដិបុច្ឆា**តិ ឯត្ថ ត្វាបច្ចយស្សាការភាវំ ទស្សេតិ។ **តស្សេវា**តិ ចុទិតកស្សេវ។ **អទេសនាគាមិនិយា**តិ ឯត្ថ អការស្ស អញ្ញត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បារាជិកា…បេ…. វា”តិ។ **ឯត្ថា**តិ តជ្ជនីយកម្មេ។ **នវ បទា**តិ នវសុ បទេសុ, និទ្ធារណេ ចេតំ បច្ចត្តវចនំ។ បុរិមកេសុ តីសុ តិកេសុ វុត្តេសុ នវសុ បទេសូតិ យោជនា។ “ឯកេក”ន្តិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ឥមេហី**តិ ឥមេហិ ទ្វីហិ បទេហិ។ **ទ្វាទស តិកា**តិ បុរិមេហិ តីហិ តិកេហិ នវ តិកេ មិស្សេត្វា ទ្វាទស។ **សុក្កបក្ខេសុបី**តិ បដិសេធវិរហវសេន សុក្កេសុ បក្ខេសុបិ។

៦. “បព្ពជិតាន”ន្តិ ឥមិនា គិហីនំ អននុលោមិកតំ និវត្តេតិ។ **សហសោកិតាទីហី**តិ អាទិសទ្ទេន សហនន្ទី សង្គណ្ហាតិ។ ឥមស្មឹ ឋានេ សព្ពអដ្ឋកថាបោត្ថកេសុ “ន ឧបសម្បាទេតព្ពន្តិ ឧបជ្ឈាយេន ហុត្វា ន ឧបសម្បាទេតព្ព”ន្តិ បាឋតោ បដ្ឋាយ យាវ “ន សម្បយោជេតព្ពន្តិ អញ្ញមញ្ញំ យោជេត្វា កលហោ ន ការេតព្ពោ”តិ បាឋោ អត្ថិ, តាវ អដ្ឋារសសម្មាវត្តនវត្តានំ សំវណ្ណនាបាឋោ លិខិតោ, សោ បាឋោ ឥមស្មឹ ឋានេ ន លិខិតព្ពោ។ កស្មា? បាឡិក្កមានុប្បត្តាភាវតោ, អដ្ឋកថាយមេវ “អដ្ឋារស សម្មាវត្តនវត្តានិ បារិវាសិកក្ខន្ធកេ វណ្ណយិស្សាមា”តិ វក្ខមានត្តា, យថាវចនញ្ច បារិវាសិកក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៦) សំវណ្ណិតត្តា ច។ តស្មា សោ បាឋោ ន បោរាណបាឋោ ហោតិ, បច្ឆា បក្ខិត្តបាឋោតិ ទដ្ឋព្ពោ។

តិណ្ណំ ភិក្ខវេ ភិក្ខូនន្តិអាទិ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកេកេនាបី**តិ តីសុ អង្គេសុ ឯកេកេនាបិ។ ឥមិនា អវយវវាក្យនិព្ពត្តិវសេន កម្មារហភាវំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ និយស្សស្ស វិសេសេន អភិណ្ហាបត្តិកត្តំ អង្គំ ឥតិ វុត្តន្តិ យោជនា។ ឯត្ថ អាការវាចកោ ឥតិសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯសេវ នយោ អនន្តរេបិ។ តជ្ជីយតិ អនេន វិនយកម្មេនាតិ **តជ្ជនីយំ**, តមេវ កម្មំ **តជ្ជនីយកម្មំ**។ “និស្សាយ តេ វត្តព្ព”ន្តិ និយស្សីយតិ ពាលោ ភជាបីយតិ អនេន វិនយកម្មេនាតិ **និយស្សំ**, ទិវាទិគណិកត្តា សការស្ស ទ្វេភាវោ ហោតិ “នស្សំ វស្ស”ន្តិអាទីសុ វិយ, និយស្សមេវ កម្មំ **និយស្សកម្មំ**។ គាមាទិតោ បព្ពាជីយតិ អនេន វិនយកម្មេនាតិ **បព្ពាជនីយំ**, តមេវ កម្មំ **បព្ពាជនីយកម្មំ។ តីសូ**តិ ភណ្ឌនការកអភិណ្ហាបត្តិកកុលទូសកវសេន តិវិធេសុ អង្គេសុ។ យេន កេនចិ អង្គេនាតិ សម្ពន្ធោ។ យទិ សព្ពានិ កម្មានិ កាតុំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ ឯវំ សតិ ចម្បេយ្យក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៤០០ អាទយោ) វុត្តំ ឥទំ វចនំ វិរុជ្ឈតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វចនត្ថនានត្តតោ**តិ វចនស្ស ច អត្ថស្ស ច នានាភាវតោ។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តជ្ជនីយកម្មារហស្សាតិ ឥមស្ស ហី”តិអាទិ។ តត្ថ “តិណ្ណំ ភិក្ខវេ”តិអាទិវចនស្ស អង្គសម្ភវោ អត្ថោតិ យោជនា។ **តស្មា**តិ យស្មា ន វិរុជ្ឈតិ, តស្មា។ សង្ឃេន កតំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា លក្ខណេន តជ្ជនីយាទិកម្មារហស្ស តស្ស ភិក្ខុស្សាតិ យោជនា។ ឯវំ កម្មសន្និដ្ឋានត្ថំ ទស្សេត្វា អង្គសម្ភវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្ស បនា”តិអាទិ។ តត្ថ **យស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស, អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **ភណ្ឌនការកាទីសូ**តិអាទិសទ្ទេន

អភិណ្ហាបត្តិកកុលទូសកានិ សង្គណ្ហាតិ។ អាកង្ខមានោ សង្ឃោ ករេយ្យាតិ សម្ពន្ធោ។ **កម្មារហ**ន្តិ កម្មស្ស, កម្មេវា អរហំ។ **ឯត្តា**តិ កម្មក្ខន្ធកេ។ **បុព្ពេនា**តិ បុព្ពេ វុត្តេន ចម្បេយ្យក្ខន្ធកេន។ **អបរ**ន្តិ អបរេ វុត្តំ កម្មក្ខន្ធកំ។ **សមេតី**តិ សមំ គច្ឆតិ។

តត្ថាតិ កម្មេសុ, តជ្ជនីយកម្មេតិ សម្ពន្ធោ, អង្គេសុ វា, ភណ្ឌនការកវសេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **អថ ខោ**តិ តថា វុត្តាបីតិ អត្ថោ។ **ករោន្តេន** កម្មវាចាវាចកេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។ **ភូតេន វត្ថុនា**តិ តច្ឆេន វត្ថុនា។ **អញ្ញស្ស កម្មស្សា**តិ តជ្ជនីយកម្មតោ អញ្ញស្ស កម្មស្ស។ កស្មា ពាលស្ស អព្យត្តស្ស អាបត្តិពហុលស្ស តជ្ជនីយកម្មំ កាតព្ពន្តិ យោជនា។ **ឥទម្បី**តិ តជ្ជនីយកម្មម្បិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ កម្មេសុ។

នប្បដិប្បស្សម្ភេតព្ពអដ្ឋារសកាទិកថា

៨. បន្នលោមាតិ បតិតមានលោមា។ **ឯត**ន្តិ វត្តំ។ **នេត្ថារ**ន្តិ ឯត្ថ អផុដ្ឋក្ខរសំយោគេ បរស្ស តការស្ស ថការោ ហោតិ, តស្មា ទុតិយក្ខរេន បាឋោ យុត្តោ។ **យេនា**តិ វត្តេន។ **និស្សារណា**តិ និស្សារណតោ។ ទស វា ទិវសានិ, បញ្ច វា ទិវសានិ បូរេតព្ពន្តិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត្តកេនា**តិ ឯតប្បមាណេន ទសបញ្ចទិវសេន។

២. និយស្សកម្មកថា

១១. អបិស្សុ ភិក្ខុ បកតាតិ ឯត្ថ និបាតានមនេកត្ថត្តា ឥធ អបិស្សុសទ្ទោ និច្ចត្ថោ ហោតិ។ បកតសទ្ទោ “កុក្កុច្ចបកតា”តិអាទីសុ (បារា. អដ្ឋ. ១.តតិយសង្គីតិកថា; បាចិ. អដ្ឋ. ៤៣៨) អភិភវនត្ថោ, ឥធ បនព្យាវដត្ថោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “និច្ចំ ព្យាវដា ហោន្តី”តិ។

៣. បព្ពាជនីយកម្មកថា

២៧. ឯត្ថាតិ អស្សជិបុនព្ពសុកវត្ថុម្ហិ។ **កាយិកោ**តិ ឯត្ថ កាយេន កីឡតីតិ កាយិកោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កាយកីឡា វុច្ចតី”តិ។ “ឯសេវ នយោ”តិ ឥមិនា វាចាយ កីឡតីតិ **វាចសិកោ,** កាយិកោ ច វាចសិកោ ច **កាយិកវាចសិកោ**តិ វចនត្ថំ អតិទិសតិ។ ឯត្ថ ច បច្ឆិមវចនត្ថោ សមាហារទ្វន្ទោ, សមាហារទ្វន្ទេបិ កត្ថចិ បុល្លិង្គមិច្ឆន្តិ សទ្ទវិទូ “ធម្មវិនយោ”តិអាទីសុ (វិភ. អដ្ឋ. ៥០៩) វិយ។ កាយទ្វារបញ្ញត្តសិក្ខាបទំ វីតិក្កមតីតិ **កាយិកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កាយទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទវីតិក្កមោ វុច្ចតី”តិ។ កាយេន បញ្ញត្តសិក្ខាបទំ វីតិក្កមេតីតិ **កាយិកោ**តិ វចនត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ “ឧបហននំ វុច្ចតី”តិ ឥមិនា ឧបហននំ ឧបឃាតំ, តមេវ **ឧបឃាតិក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “នាសន”ន្តិ ឥមិនា ហនធាតុយា ហឹសនត្ថំ ទស្សេតិ។ បដិក្ខិត្តវេជ្ជកម្មាទិវសេន តេលបចនអរិដ្ឋបចនាទីនិ កាយិកោ មិច្ឆាជីវោ នាមាតិ យោជនា។ ឥមិនា មិច្ឆាជីវស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។

៤. បដិសារណីយកម្មកថា

៣៣. សុធម្មវត្ថុស្មឹ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ អនបលោកេត្វាតិ ឯត្ថ អបបុព្ពោ លោកសទ្ទោ អាបុច្ឆនត្ថោតិ អាហ “ន អាបុច្ឆិត្វា”តិ។

៣៤. កិន្តិ កឹ នាម ខាទនីយភោជនីយំ។ **វោ**តិ តុម្ហេហិ។ **គហបតី**តិ អាលបនបទំ។ ថេរានំ អត្ថាយាតិ សម្ពន្ធោ។ **បដិយត្ត**ន្តិ បដិយាទិតំ។ “ឯតំ អវោចា”តិ ឥមិនា **ឯតទវោចា**តិ ឯត្ថ និគ្គហិតាទេសសន្ធឹ ទស្សេតិ។ **យទិទ**ន្តិ សទ្ទោ “តិលសំគុឡិកា”តិ បទេន យោជិតត្តា ឥត្ថិលិង្គោតិ អាហ “យា អយ”ន្តិ។ **តិលសក្ខលិកា**តិ តិលេន សំសដ្ឋា សក្ខលិកា។ “សា នត្ថី”តិ ឥមិនា ឧត្តរវាក្យេ យំសទ្ទស្ស បុព្ពវាក្យេ តំសទ្ទាបេក្ខតំ ទស្សេតិ។ ឯកោ បុរិសោតិ សម្ពន្ធោ។ **បូវិយោ**តិ បូវំ, បូវេន វា កយវិក្កយោ។ **តេនា**តិ ការណេន។ **ន**ន្តិ គហបតឹ។ **ថេរោ**តិ សុធម្មត្ថេរោ។ **យទេវ កិញ្ចី**តិ ឯត្ថ កិញ្ចិ ឯវ យំ វចនន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កិញ្ចិទេវ តិលសំគុឡិកាវចន”ន្តិ។ **ឥទ**ន្តិ ឥមំ អត្ថំ។ **សោ**តិ កុក្កុដបោតកោ។ **កាកវស្សិត**ន្តិ កាកស្ស វស្សិតំ, នេវ អកាសីតិ សម្ពន្ធោ។ **តយាបី**តិ បិសទ្ទោ កុក្កុដបោតកំ អបេក្ខតិ។ នេវ ភិក្ខុវចនំ វុត្តំ, ន គិហិវចនំ វុត្តំ, ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេតីតិ យោជនា។

អធម្មកម្មាទិទ្វាទសកកថា

៣៩. បុរិមេហិ កម្មេហីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ អង្គេសុ។ យថា បរិសក្កិយមានេ គិហិនោ លាភំ ន លភន្តីតិ យោជនា។ បរិបុព្ពោ សក្កធាតុ បរក្កមត្ថោតិ អាហ “បរក្កមន្តោ”តិ។ **តត្ថា**តិ អនត្ថាទីសុ ។ **អត្ថភង្គោ**តិ គិហីនំ អត្ថស្ស ភង្គោ។ **អវសន**ន្តិ គិហីនំ អវសនំ។ **គិហីន**ន្តិ ឯត្ថ សាម្យត្ថេ សាមិវចនន្តិ អាហ “គិហីនំ សន្តិកេ”តិ។

យថា ករិយមានេ សច្ចោ ហោតិ, ឯវំ ន ករោតីតិ យោជនា។ **ឯកង្គេនាបី**តិ បិសទ្ទោ សម្ភាវនត្ថោ, តតោ អធិកេហិ អង្គេហិ កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថា**តិ បដិសារណីយកម្មេ។ បដិមុខំ អត្តនោ ទោសំ សារាបេតព្ពំ អនេន វិនយកម្មេនាតិ **បដិសារណីយំ**, តមេវ កម្មំ បដិសារណីយកម្មំ។

៥. អាបត្តិយា អទស្សនេ ឧក្ខេបនីយកម្មកថា

៤៦. **សំសថា**តិ ឯត្ថ សំសធាតុយា កថនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អារោចេថា”តិ។ តុម្ហេ សំសថ, កថេថាតិ អត្ថោ។

៥០. **ភណ្ឌនការកោ ហោតី**តិអាទិ ការណូបចារវសេន វុត្តោតិ អាហ “ភណ្ឌនាទិបច្ចយា”តិអាទិ។ ភណ្ឌនការកាទិ ការណំ, តេន អាបន្នា អាបត្តិ ផលំ, តស្សា អទស្សនេ ឧក្ខេបនីយកម្មំ កាតព្ពន្តិ អធិប្បាយោ។ **តស្សា**តិ អាបត្តិយា។

៥១. **ឯត្ថា**តិ ឧក្ខេបនីយកម្មេ។ **តត្ថា**តិ តេចត្តាលីសវត្តេសុ។ **អនុទ្ធំសេតព្ពោ**តិ ឯត្ថ ធំសធាតុយា គត្យត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “ន ចោទេតព្ពោ”តិ។ “រជោនុទ្ធំសតី”តិអាទីសុ (ពុ. វំ. ២.១០១) ហិ ធំសធាតុ គត្យត្ថេ វត្តតិ។ “ន ភិក្ខុ ភិក្ខូហី”តិ ឯត្ថ សោយេវ ភិក្ខុ តេហេវ ភិក្ខូហីតិ អត្ថំ និវារេន្តោ អាហ “អញ្ញោ ភិក្ខុ អញ្ញេហិ ភិក្ខូហី”តិ។ ន គិហិទ្ធជោតិ ឯត្ថ គិហីនំ ធជោ **គិហិទ្ធជោ**តិ វុត្តេ ឱទាតវត្ថាទីនីតិ អាហ “ឱទាតវត្ថានី”តិអាទិ។ **ន តិត្ថិយាទិបទត្តយ**ន្តិ “ន តិត្ថិយា សេវិតព្ពា, ភិក្ខូ សេវិតព្ពា, ភិក្ខុសិក្ខាយ សិក្ខិតព្ព”ន្តិ បទានំ តយំ។ “ន អបសាទេតព្ពោ”តិ ឥមិនា ន **អាសាទេតព្ពោ**តិ ឯត្ថ អាបុព្ពសទធាតុយា អបបុព្ពសទធាតុយា សមានភាវំ ទស្សេតិ។ **“អន្តោ វា ពហិ វា**តិ” ឯត្ថ កស្ស អន្តោ វា ពហិ វាតិ អាហ “វិហារស្សា”តិ។ សេសំ សព្ពំវត្តន្តិ យោជនា។ **ឥមិនា**តិ អាបត្តិយា អទស្សនេ ឧក្ខេបនីយកម្មេន។

៦៥. **តស្សា**តិ អាបត្តិយា។ **ឥធា**តិ បាឡិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ កតេ ឧក្ខេបនីយកម្មេ។ អាបត្តិអទស្សនាទីសុ ឧទ្ធរិត្វា ខិបីយតិ អបនីយតិ អនេន វិនយកម្មេនាតិ **ឧក្ខេបនីយំ**, តមេវ កម្មំ **ឧក្ខេបនីយកម្មំ**។

ឥតិ កម្មក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

២. បារិវាសិកក្ខន្ធកំ

១. បារិវាសិកវត្តកថា

៧៥. បារិវាសិកក្ខន្ធកេ **បារិវាសិកា**តិ បទស្ស បរិវាសំ បរិវសន្តីតិ បារិវាសិកាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិវាសំ បរិវសន្តា”តិ។ **តត្ថា**តិ “បរិវាសំ បរិវសន្តា”តិ តទ្ធិតវាក្យេ។ **តេសូ**តិ ចតុព្ពិធេសុ បរិវាសេសុ។ **តិត្ថិយបរិវាសោ**តិ តិត្ថិយានំ បរិវាសោ, តិត្ថិយានំ វា ទាតព្ពោ បរិវាសោ, តិត្ថិយេហិ វា បរិវសិតព្ពោ បរិវាសោ តិត្ថិយបរិវាសោ។ **អប្បដិច្ឆន្នបរិវាសោ**តិ អប្បដិច្ឆន្នោ បរិវាសោ អប្បដិច្ឆន្នបរិវាសោ។ **តត្ថា**តិ អប្បដិច្ឆន្នបរិវាសេ។ **យ**ន្តិ វចនំ។ **អយំ បនា**តិ អយំ បដិច្ឆន្នបរិវាសោ បន។ **ឥធា**តិ បារិវាសិកក្ខន្ធកេ។ **សេសា**តិ អប្បដិច្ឆន្នបរិវាសតោ សេសា។ **តយោ**តិ អប្បដិច្ឆន្នបរិវាសាទយោ តយោ, ទាតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ កស្ស ទាតព្ពាតិ អាហ “យេនា”តិអាទិ។ **អាបន្នា ចេវា**តិ អាបជ្ជិតព្ពា ចេវ។ **តេសូ**តិ តិវិធេសុ បរិវាសេសុ។ **ឯតេ បនា**តិ តយោ បន។ **ឥធា**តិ បារិវាសិកក្ខន្ធកេ។ **តស្មា**តិ យស្មា ឥធ អធិប្បេតា, តស្មា។ **ឯតេសូ**តិ តិវិធេសុ បរិវាសេសុ។

បកតត្តានំ ភិក្ខូនន្តិ ឯត្ថ អធិប្បេតបកតត្តេ ទស្សេន្តោ អាហ “ឋបេត្វា”តិអាទិ។ **មូលាយបដិកស្សនារហាទីនម្បី**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន មានត្តារហមានត្តចារិកអព្ភានារហាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ បិសទ្ទេន បកតិបកតត្តំ អបេក្ខតិ។ **តេ**តិ បកតត្តា។ យំ អភិវាទនាទី ករោន្តីតិ យោជនា។ **សាទិយន្តី**តិ ឯត្ថ សាទិយនំ នាម សម្បដិច្ឆនន្តិ អាហ “សម្បដិច្ឆន្តី”តិ។ **តត្ថា**តិ អភិវាទនាទីសុ, និទ្ធារណេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ **សាមីចិកម្ម**ន្តិ ឯតំ អាភិសមាចារិកស្ស អធិវចនន្តិ យោជនា។ **អភិវាទនាទីនី**តិ អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានអញ្ជលិកម្មានិ។ **ពីជនវាតទានាទិនោ**តិ ពីជនិយា បហរិតេន បវត្តស្ស វាតស្ស ទានាទិនោ។ **អាសនាភិហារ**ន្តិ ឯត្ថ អភិហរណំ អភិហារោ, អាសនស្ស អភិហារោ អាសនាភិហារោតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាសនស្ស អភិហរណ”ន្តិ។ បញ្ញាបនម្បិ អភិហរិត្វា បញ្ញាបិតត្តា អភិហារោយេវ នាមាតិ អាហ “បញ្ញាបនមេវ វា”តិ។ “បាទធោវនឧទក”ន្តិ ឥមិនា បាទស្ស ធោវនំ ឧទកំ **បាទោទក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “បាទដ្ឋបនក”ន្តិ ឥមិនា បាទស្ស ឋបនកំ បីឋំ **បាទបីឋ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “បាទឃំសនំ វា”តិ ឥមិនា បាទស្ស ឃំសនំ កថលិកំ

បាទកថលិកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ សទ្ធិវិហារិកានម្បិ អភិវាទនាទិន្តិ សម្ពន្ធោ។ បិសទ្ទេន អញ្ញេសំ សាទិយន្តស្សកា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **តេ**តិ សទ្ធិវិហារិកា។ **សទ្ធាបព្ពជិតា**តិ សទ្ធាយ បព្ពជិតា។ **កុលបុត្តា**តិ ជាតិកុលបុត្តា, អាចារកុលបុត្តា ច។ ករោន្តិ, អាបុច្ឆន្តិយេវាតិ សម្ពន្ធោ។ វារិតម្បិ អសាទិយនំ នាមាតិ អាហ “វារិតកាលតោ បដ្ឋាយ អនាបត្តី”តិ។ **មិថុ យថាវុឌ្ឍ**ន្តិ ឯត្ថ មិថុសទ្ទោ អញ្ញមញ្ញបរិយាយោ, យថាសទ្ទោ យំសទ្ទបរិយាយោ, វិច្ឆត្ថោ ចាតិ អាហ “អញ្ញមញ្ញំ យោ យោ វុឌ្ឍោ”តិ។ អញ្ញមញ្ញញ្ហិ មិថតិ សង្គមំ ករោតីតិ **មិថូ**តិ វុច្ចតិ។ **តេន តេនា**តិ ភិក្ខុនា, “សាទិតុ”ន្តិ បទេ ភាវកត្តា។ សាទិតុំ អនុជានាមីតិ សម្ពន្ធោ។

“វុឌ្ឍបដិបាដិយា”តិ ឥមិនា វុឌ្ឍានំ បដិបាដិ **យថាវុឌ្ឍ**ន្តិ ចតុត្ថីអព្យយីភាវំ ទស្សេតិ។ បុរិមបទេ បន បឋមាអព្យយីភាវោ។ **បាឡិយា**តិ បន្តិយា។ **តត្ថេវា**តិ សង្ឃនវកដ្ឋានេ ឯវ។ **បវារណាយបី**តិ បិសទ្ទេន ន កេវលំ ឧបោសថេយេវ, អថ ខោ បវារណាយបីតិ ទស្សេតិ។ សង្ឃេន ភាជិយមានន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឱណោជនន្តិ អវនុទតេ ឱណោជនំ។ អវបុព្ពោ នុទធាតុ នការស្ស ណការំ, ទការស្ស ច ជការំ កត្វា ឱណោជនន្តិ វុច្ចតិ។ នុទធាតុ អបនយនត្ថោ, តេន វុត្តំ “វិស្សជ្ជនំ វុច្ចតី”តិ។ **ឧទ្ទេសភត្តាទីនី**តិអាទិសទ្ទេន សលាកភត្តាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ **អស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស។ **តានី**តិ ទ្វេ តីណិ ឧទ្ទេសភត្តាទីនិ។ **ហេដ្ឋា**តិ អត្តនោ ហេដ្ឋា។ **គាហេថា**តិ នវកតរេ ភិក្ខូ គាហាបេថ។ **ភត្តបច្ឆាសា**តិ ភត្តមេវ បច្ឆាសា ភត្តបច្ឆាសា, បច្ឆាសាភត្តន្តិ អត្ថោ។ “វិស្សជ្ជេតព្ពានី”តិ ឥមិនា អវនុទិតព្ពន្តិ **ឱណោជន**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឯវ**ន្តិ គហេត្វា វិស្សជ្ជមានេតិ យោជនា។ **តានី**តិ ឧទ្ទេសភត្តាទីនិ។ **យទិ បន ន គណ្ហាតី**តិ សចេ សង្ឃតោ វស្សគ្គេន ន គណ្ហាតិ។ **ន វិស្សជ្ជេតី**តិ សចេ អញ្ញស្ស ន វិស្សជ្ជេតិ។ **ឱទិស្សា**តិ ឧទ្ទិសិត្វា។ **តស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស។ **ហី**តិ យស្មា។ សង្ឃនវកដ្ឋានេ និសិន្នស្ស តស្សាតិ យោជនា។ **ភត្តគ្គេ**តិ ភត្តស្ស គហណដ្ឋានេ។ **សោ**តិ បារិវាសិកោ, មា កិលមិត្ថាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥទ**ន្តិ ឱណោជនំ។ **អស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស, អនុញ្ញាតន្តិ សម្ពន្ធោ។

អាគតាគតេហិ ភិក្ខូហីតិ សម្ពន្ធោ។ **ចតុស្សាលភត្ត**ន្តិ ចតុមុខា សាលា ចតុស្សាលា ភោជនសាលា, តត្ថ បដិបាដិយា ទិន្នំ ភត្តំ ចតុស្សាលភត្តំ។ **ឯត**ន្តិ ចតុស្សាលភត្តំ។ **បាឡិយា**តិ ភិក្ខូនំ បាឡិយា។ **ឱសក្កិត្វា**តិ ហេដ្ឋា សក្កិត្វា។ **ហត្ថបាសេ**តិ ភត្តទាយកស្ស ហត្ថបាសេ។ **សេនោ**តិ កុលលោ។ “អារាមិកសមណុទ្ទេសេហី”តិ បទំ “អាហរាបេតុ”ន្តិ បទេ ការិតកម្មំ។ **សយមេវា**តិ បារិវាសិកេន អនាណត្តោ ហុត្វា សយមេវ។ **មហាបេឡភត្តេបី**តិ មហតិយំ បេឡាយំ បក្ខិបិត្វា ទិន្នេ ភត្តេបិ។ **យត្ថ បនា**តិ បរិវិសដ្ឋានេ បន។

៧៦. តត្រាយំ សម្មាវត្តនាតិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស អនិយមនិទ្ទេសភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥទានិ យា អយំ សម្មាវត្តនា វុត្តា”តិ។ សម្មា វត្តិតព្ពំ ឯតាយាតិ **សម្មាវត្តនា។ តត្ថា**តិ សម្មាវត្តនាយំ។ **ន ឧបសម្បាទេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ អាចរិយេន ហុត្វា កម្មវាចាសាវនម្បិ ឧបសម្បាទនមេវាតិ អាហ “អាចរិយេន ហុត្វាបិ កម្មវាចា ន សាវេតព្ពា”តិ។ **អញ្ញស្មិំ អសតី**តិ អត្តនា អញ្ញស្មិំ កម្មវាចាវាចកេ អសតិ។ ន និស្សយោ ទាតព្ពោតិ ឯត្ថ អាគន្តុកានមេវ និស្សយោ ន ទាតព្ពោ, ន ទិន្ននិស្សយានម្បីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អាគន្តុកានំ និស្សយោ ន ទាតព្ពោ”តិអាទិ, យេហិបិ ភិក្ខូហិ គហិតោតិ សម្ពន្ធោ។

អញ្ញោ សាមណេរោតិ បកតត្តកាលេ ឧបជ្ឈំ ទត្វា គហិតសាមណេរេហិ អញ្ញោ សាមណេរោ។ **អាធិបច្ចដ្ឋានភូតា**តិ សព្ពសម្មុតីនំ អធិបតិភាវស្ស ឋានភូតា។ **បដិពលស្សា**តិ ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុំ បដិពលស្ស។ ឥមិនា លទ្ធសម្មុតិកេន អាណត្តោ អលទ្ធសម្មុតិកោបិ គរុធម្មេហិ វា អញ្ញេហិ វា ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុំ លភតីតិ ទស្សេតិ។ អាគតា ភិក្ខុនិយោ វត្តព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **វោ**តិ តុម្ហាកំ។ **សោ**តិ ភិក្ខុ។ **វោ**តិ តុម្ហាកំ, ទស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។

សុក្កវិស្សដ្ឋិយាតិ សុក្កវិស្សដ្ឋិអាបត្តិការណា។ កាយសំសគ្គាទិគរុកាបត្តិ នាបជ្ជិតព្ពាតិ យោជនា។ អាបត្តិក្ខន្ធវសេន អាបត្តិវត្ថូនំ បាបិដ្ឋភាវញ្ច បាបិដ្ឋតរភាវញ្ច វិត្ថារេន្តោ អាហ “សត្តសុ ហី”តិអាទិ។ **បាបិដ្ឋតរា**តិ ទុព្ភាសិតាបត្តិតោ ទុក្កដាបត្តិ បាបិដ្ឋតរា។ **តាស**ន្តិ សត្តន្នំ អាបត្តីនំ។ **បុរិមនយេនេវា**តិ បុរិមានំ អាបត្តីនំ នយេនេវ។ **ភេទោ**តិ វត្ថូនំ វិសេសោ។ ឯវំ អាបត្តិក្ខន្ធវសេន អាបត្តិវត្ថូនំ បាបិដ្ឋបាបិដ្ឋតរភាវំ ទស្សេត្វា ឥទានិ សិក្ខាបទវសេន តេសំ តំ ទស្សេន្តោ អាហ “បណ្ណត្តិវជ្ជសិក្ខាបទេ បនា”តិអាទិ។ **ឧភយម្បី**តិ វត្ថុ អាបត្តិសង្ខាតំ ឧភយម្បិ។

កម្មន្តិ ឯត្ថ ការណភូតស្ស កម្មស្ស នាមំ ការិយភូតាយំ កម្មវាចាយំ ឧបចារវសេន ការិយភូតា កម្មវាចា កម្មន្តិ វុច្ចតីតិ អាហ “បរិវាសកម្មវាចា វុច្ចតី”តិ។ កម្មស្មិំ សតិ, កម្មេន វា វចិតព្ពាតិ **កម្មវាចា**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **កសិកម្ម**ន្តិ កសិសង្ខាតំ កម្មំ។ **គោរក្ខកម្ម**ន្តិ គោរក្ខសង្ខាតំ កម្មំ។ “កម្មំ កត”ន្តិ ឥមិនា កម្មំ ករោន្តីតិ **កម្មិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តេ**តិ កម្មិកា ភិក្ខូ, ន គរហិតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។

វចិតព្ពំ អនេន ទោសេនាតិ **វចនីយំ**, សំវិជ្ជតិ វចនីយំ អស្សាតិ **សវចនីយំ**, តំ ន កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ តមេវ វត្ថុំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “បលិពោធត្ថាយ ហី”តិអាទិ។ យាវ ន តំ អធិករណំ វូបសន្តំ ហោតិ, តាវ ឥមម្ហា អាវាសា ឯកបទម្បិ មា បក្កាមីតិ យោជនា។ **តេ**តិ តុយ្ហំ។

អនុវាទោតិ ឯត្ថ អនុសាសនវសេន អញ្ញេ វទតីតិ អនុវាទោតិ វុត្តេ ជេដ្ឋកដ្ឋានន្តិ អាហ “វិហារេ ជេដ្ឋកដ្ឋានំ ន កាតព្ព”ន្តិ។ ជេដ្ឋកដ្ឋានំ សរូបេន ទស្សេន្តោ អាហ “បាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វា”តិអាទិ។ **មេ**តិ មយ្ហំ។ **ត**ន្តិ តវ។ **ន ចោទេតព្ពោ**តិ ឯត្ថ កេន ន ចោទេតព្ពោតិ អាហ “វត្ថុនា វា អាបត្តិយា វា”តិ។ **ន សារេតព្ពោ**តិ ន សរាបេតព្ពោ។ **ន ភិក្ខូហិ សម្បយោជេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ ភិក្ខូហិ អត្តនា កលហវសេន ន សម្បយោជេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញមញ្ញំ យោជេត្វា កលហោ ន ការេតព្ពោ”តិ។

សង្ឃត្ថេរេន ហុត្វាតិ សង្ឃត្ថេរេន ហោន្តេនបីតិ អត្ថោ។ បុរតោ អគន្តព្ពេ សមានេ កឹ បច្ឆតោ គន្តព្ពន្តិ អាហ “ទ្វាទសហត្ថ”ន្តិអាទិ។ **អាសនបរិយន្តោ**តិ អាសនមេវ បរិយន្តោ លាមកោតិ អាសនបរិយន្តោ, តទត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ឃនវកាសនំ វុច្ចតី”តិ។ **ស្វាស្សា**តិ សោ អស្ស។ **សោ**តិ អាសនបរិយន្តោ។ **អស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស។ **តត្ថា**តិ អាសនបរិយន្តេ។ **អយ**ន្តិ បារិវាសិកោ, ន លភតីតិ សម្ពន្ធោ។ **គហិតាវសេសា**តិ គហិតាហិ សេយ្យាហិ អវសេសា។ **មង្គុលគូថភរិតា**តិ មង្គុលានំ គូថេហិ បូរិតា។ **អស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស។ រជេហិ ហតា នាសិតា ភូមិ ឯត្ថាតិ **រជោហតភូមិ**។ **ជតុកមូសិកភរិតា**តិ ជតូហិ ច មូសិកាហិ ច បូរិតា។ **បណ្ណសាលា**តិ បណ្ណេហិ ឆាទិតា សាលា។ **អស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស។ សព្ពេបិ អាវាសាតិ យោជនា។ **ឯតេហី**តិ បកតត្តេហិ។ **តេសូ**តិ អាវាសេសុ។ **យ**ន្តិ អាវាសំ។ **បច្ចយ**ន្តិ វស្សាវាសិកលាភំ។ **ឯកបស្សេ**តិ ភិក្ខូនំ បាឡិយំ អដ្ឋត្វា ឯកស្មឹ បស្សេ។

អស្សាតិ បារិវាសិកស្ស, ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ ឯវា**តិ អាសនាទិបរិយន្តោ ឯវ។ ញាតិបវារិតដ្ឋានេ និមន្តិតេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ តំ កុលំ។ **សំវិធាយា**តិ សំវិទហិត្វា។ **អស្សា**តិ កុលស្ស, ភវេយ្យ វា។

ហរាយមានេនាតិ លជ្ជមានេន។ **យេនាបី**តិ បារិវាសិកេនបិ។ **សមាទិន្ន**ន្តិ អារញ្ញិកធុតង្គសមាទិន្នំ។ **តថា**តិ យថា អារញ្ញិកង្គំ ន សមាទាតព្ពំ, តថា។ **បិណ្ឌបាតិកធុតង្គម្បី**តិ បិសទ្ទោ អារញ្ញិកង្គំ អបេក្ខតិ។ **យោ បនា**តិ បារិវាសិកោ បន។

អនារោចេន្តស្ស មេតិ យោជនា។ អនារោចេន្តេ សតីតិ វា យោជនា។ “ឥមិនា ការណេនា”តិ ឥមិនា **តប្បច្ចយា**តិ ឯត្ថ បច្ចយសទ្ទោ ការណត្ថោ, និស្សក្កវចនញ្ច ការណត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ សោ រត្តិច្ឆេទោ ឯវ បច្ចយោ **តប្បច្ចយោ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ “សាមណេរេហី”តិ បទំ “បចាបេត្វា”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ ឯត្ថាបិ បកតិយា នីហរាបេត្វាបិ វិហារេ បចាបេត្វាបិ ភុញ្ជន្តស្ស បដិសេធោ នត្ថិ។ កស្មា? “តប្បច្ចយា”តិ វុត្តត្តា។ **គាមេ**តិ មហាគាមេ, សព្ពកាលំ អនេកសតេហិ ភិក្ខូហិ អវិវិត្តេ គាមេតិ អត្ថោ។ **គាមកាវាស**ន្តិ គាមោយេវ ខុទ្ទកដ្ឋេន គាមកោ, តស្មឹ ការិតោ អាវាសោ គាមកាវាសោ, តំ។

គតេន អាគន្តុកបារិវាសិកេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ កិស្មិញ្ចិ វិហារេ, សព្ពេ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មឹ តស្មឹ ឋិតដ្ឋានេ។ ន ឯកច្ចេ បស្សតិ, អបស្សិតត្តា នារោចេតិ, រត្តិច្ឆេទោវ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។

ឯកស្ស វា ពហូនំ វា អាគន្តុកានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ “អាគន្តុកស្ស អារោចេតព្ព”ន្តិ បទេ។ **វុត្តនយេនេវា**តិ “អាគន្តុកេន អារោចេតព្ព”ន្តិ បទេ វុត្តនយេនេវ។ តំ វុត្តនយមាវិករោន្តោ អាហ “សចេ”តិអាទិ។ **តេសម្បី**តិ អាគន្តុកានម្បិ។ **តស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស។ **អជានន្តស្សេវា**តិ អនាទរេ ចេតំ សាមិវចនំ។ **អយញ្ច បនា**តិ បារិវាសិកោ ច។ **គតកាលេ**តិ អាគន្តុកានំ គតកាលេ។ **យេបី**តិ អាគន្តុកាបិ។ **ឱក្កមិត្វា**តិ ឱសរិត្វា, បវិសិត្វាតិ អត្ថោ។ **អយញ្ចា**តិ បារិវាសិកោ ច, ជានាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **នេស**ន្តិ អាគន្តុកានំ។ **យោបី**តិ អាគន្តុកោបិ។ **អស្សា**តិ បារិវាសិកស្ស។ **អញ្ញាតត្តា**តិ អាគតភាវស្ស អជានិតត្តា។ “អញ្ញាន”ន្តិ បទំ “ករោតី”តិ បទេ កម្មំ, “ហោតី”តិ បទេ កត្តា។ **អធិកា រត្តិយោ**តិ អាបត្តិបដិច្ឆន្នរត្តិតោ អធិកា រត្តិយោ។ **អយ**ន្តិ បារិវាសិកវត្តបដិបទា។ **អបណ្ណកបដិបទា**តិ អវិរុទ្ធបដិបទា, ឯកំសបដិបទាតិ អត្ថោ។

គច្ឆន្តម្បិ ភិក្ខុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សាវេតុ**ន្តិ សុណាបេតុំ។ **វិសយាវិសយេនា**តិ អារោចេតុំ ទេសាទេសេន។ ករវីកតិស្សត្ថេរោ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។

“ឧបោសថទិវសេ”តិ ឥមិនា **ឧបោសថេ**តិ ឯត្ថ ឧបោសថសទ្ទស្ស បាតិមោក្ខុទ្ទេសាទយោ អត្ថេ និវត្តេតិ។ **បវារណាយបី**តិ បវារណទិវសេបិ។ **គន្តុ**ន្តិ ភិក្ខុស្ស ឋិតដ្ឋានំ គន្តុំ។ **ទូតេនាបី**តិ ឯត្ថ អនធិប្បេតទូតំ បដិក្ខិបិត្វា

អធិប្បេតទូតំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “អនុបសម្បន្នំ...បេ.... អារោចាបេតព្ព”ន្តិ។

សុញ្ញវិហារោតិ ភិក្ខូហិ វិវិត្តវិហារោ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ អាវាសេ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តត្ថា**តិ សុញ្ញវិហារេ។ ទសវិធន្តរាយេ សតិ បន គន្តព្ពមេវាតិ យោជនា។ **នានាសំវាសកេហី**តិ កម្មនានាសំវាសកលទ្ធិនានាសំវាសកេហិ។

៨១. អាវាសាទីនំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាវាសោ នាមា”តិអាទិ។ **តតិយបទេនា**តិ “អាវាសេ វា អនាវាសេ វា”តិ តតិយបទេន។ **ឯតេស្វូ**តិ អាវាសាទីសុ។ **ឆទនតោ**តិ ឆទនកោដិតោ។ **អន្តោអាវាសេ**តិ ភិត្តិបរិច្ឆិន្នេ អន្តោអាវាសេ។ **អវិសេសេនា**តិ “ឧក្ខិត្តកោ”តិ វា “បារិវាសិកោ”តិ វា វិសេសំ អកត្វា សាមញ្ញេន។ **ឧទកបាតេនា**តិ ឆទនតោ ឧទកំ បតតិ ឯត្ថាតិ ឧទកបាតោ, តេន។ **បញ្ចវណ្ណច្ឆទនពទ្ធដ្ឋានេស្វូ**តិ បញ្ចបមាណេន ឆទនេន ពទ្ធដ្ឋានេសុ ឯតេសុ អាវាសេស្វូតិ សម្ពន្ធោ។ បារិវាសិកស្ស ច ឧក្ខិត្តកស្ស ច បកតត្តេន សទ្ធឹ វារិតន្តិ យោជនា។ **នានូបចារេបី**តិ បិសទ្ទេន ឯកូបចារេ បន កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ ។ **ឯត្ថា**តិ ឯកច្ឆន្នេ អាវាសាទិកេ, សចេ និបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មិន្តិ** សង្ឃិវស្សេបិ បារិវាសិកេ។

វុឌ្ឍាតព្ពំ, និមន្តេតព្ពោតិ ឯត្ថ កឹ អត្ថនោ វុឌ្ឍតរំ បកតត្តំ ទិស្វា វុឌ្ឍាតព្ពំ, និមន្តេតព្ពោតិ អាហ “តទហុបសម្បន្នម្បី”តិអាទិ។ **ឱពុទ្ធន្តិ** បលិពុទ្ធំ។ **ឯកាសនេ**តិ ឯត្ថ ឯកសទ្ទោ សមានបរិយាយោតិ អាហ “សមានវស្សិកាសនេ”តិ, សមានវស្សិកានំ អាសនេតិ អត្ថោ។ **ឆមាយំ និសិន្នេ**តិ ឯត្ថ ឆមាសទ្ទោ ភូមិបរិយាយោតិ អាហ “ភូមិយំ និសិន្នេ”តិ។ **តេនេនា**តិ បារិវាសិកេន។ សហាយេន សទ្ធឹ ចង្កមតិ វិយាតិ យោជនា។ “ឯកស្មឹ ចង្កមេ”តិ តមិនា ឯកចង្កមសទ្ទស្ស តុល្យាធិករណសមាសវាក្យំ ទស្សេតិ។

ឆមាយំ ចង្កមន្តន្តិ ឯត្ថ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ “ឆមាយំ ចង្កមន្តេ”តិ។ **អយំ បនា**តិ វក្ខមានោ បន។ **ឯត្ថា**តិ “ឆមាយំ ចង្កមន្តេ”តិ បាឋេ។ **ចង្កមន្តេ**តិ បកតត្តេ ចង្កមន្តេ។ **ន ចង្កមិតព្ព**ន្តិ បារិវាសិកេន ន ចង្កមិតព្ពំ។ កោ បន វាទោ តដ្ឋកាចយសម្បន្នេ វេទិកាបរិក្ខិត្តេ តតិ អត្ថោតិ យោជនា។ **បព្ពតន្តរវនន្តរគុម្ពន្តរេស្វូ**តិ បព្ពតមជ្ឈវនមជ្ឈគុម្ពមជ្ឈេសុ, បព្ពតវិវរវនវិវរគុម្ពវិវរេសុ វា។ **ឧបចារ**ន្តិ ទ្វាទសហត្ថំ ឧបចារំ។

៨២. **តតរោ**តិ នវកោ។ **អស្សា**តិ នវកស្ស។ **ន វត្តភេទេ ទុក្កដ**ន្តិ អញ្ញាតត្តា ន វត្តភេទេ ទុក្កដំ។ ឯសេវ នយោ សព្ពត្ថ។ **អបច្ឆាបុរិម**ន្តិ អបច្ឆា អបុរិមំ, ឯកបហារេនាតិ អត្ថោ។ សមវស្សា ទ្វេ បារិវាសិកាតិ យោជនា។ ទ្វិន្នំ បារិវាសិកានំ ឯកតោ វសនទោសំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ ហិ ទ្វេ”តិអាទិ។ **នេស**ន្តិ ទ្វិន្នំ បារិវាសិកានំ។ **ឯត្ថា**តិ បារិវាសិកាទីសុ បញ្ចសុ ភិក្ខូសុ។ មូលាយបដិកស្សនារហាទយោ ចត្តារោតិ យោជនា។

បរិវាសទានាទីនីតិ អាទិសទ្ទេន មូលាយបដិកស្សនមានត្តទានអព្ភានានិ សង្គណ្ហាតិ។ **ឯតេស្វេវា**តិ បរិវាសទានាទីសុ ឯវ។ **អយ**ន្តិ បារិវាសិកោ។

៨៣. “អថ ខោ អាយស្មា ឧបាលី”តិអាទិវចនស្ស អនុសន្ធឹ ទស្សេន្តោ អាហ “តមំ បនា”តិអាទិ ។ រហោគតស្ស ឧបាលិត្ថេរស្សាតិ យោជនា។ អថ វា អនាទរេ សាមិវចនំ កត្វា ឧបាលិត្ថេរស្ស រហោគតស្សាតិ យោជនា កាតព្ពា។ **ឯត្ថា**តិ បារិវាសិកវត្តេ។ **សោ**តិ ឧបាលិត្ថេរោ។ **អស្សា**តិ ឧបាលិត្ថេរស្ស។ **តត្ថា**តិ តីសុ រត្តិច្ឆេទេសុ។ **យ្វាយ**ន្តិ យោ អយំ, ឯកតោ វាសោតិ សម្ពន្ធោ។ សោ វាសោ សហវាសោ នាមាតិ យោជនា។ **វិប្បវាសោ**តិ ឯត្ថ បកតត្តេន វិប្បយុត្តោ ហុត្វា វាសោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកកស្សេវ វាសោ”តិ។ **អាគន្តុកាទីន**ន្តិ អាទិសទ្ទេន អាវាសិកា គហេតព្ពា។

៨៤. **តត្ថ តត្ថា**តិ តំ តំ ឋានំ។ **ទ្វីសុ បទេសូ**តិ ទ្វីសុ វាក្យសង្ខាតេសុ បទេសុ។ **ឯកេនេកេនបី**តិ ឯកេន ឯកេន វាក្យបទេនបិ។ បរិវសិយិត្ថាតិ បរិវុត្ថោ, បរិវុត្ថោ បរិវាសោ ឯតស្សាតិ **បរិវុត្ថបរិវាសោ,** តស្ស។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯសា**តិ ឯសោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **សុទ្ធន្តេ**តិ សុទ្ធកោដ្ឋាសេ។ **ទុក្ខស្សា**តិ វដ្ដទុក្ខស្ស។ **អន្ត**ន្តិ អវសានំ, វិនាសំ វា។

២. មូលាយបដិកស្សនារហវត្តកថា

៨៦. នវកតរំ មូលាយបដិកស្សនារហំ បបេត្វាតិ យោជនា។ តមេសំ បញ្ចន្នំ បកតត្តា ឯវាតិ សម្ពន្ធោ។ **នេស**ន្តិ មូលាយបដិកស្សនារហមានត្តារហមានត្តចារិកអព្ភានារហានំ ចតុន្នំ, មូលាយបដិកស្សនារហាទិលក្ខណន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ មូលាយបដិកស្សនារហស្ស វត្តេ។ **តតោ**តិ មូលាយបដិកស្សនារហស្ស វត្តតោ។

៨៧. យថេវ បារិវាសិកោ គណបូរកោ ន ហោតិ, ឯវំ ឯតេបិ ន ហោន្តីតិ យោជនា។

៤. មានត្តចារិកវត្តកថា

៨២. ឩនេ គណេតិ ឯត្ថ គណោ នាម គណភោជនសិក្ខាបទេ (បាចិ. ២១៧ អាទយោ) វិយ ហោតីតិ អាហ “ចត្តារោ វា អតិរេកា វា”តិ។ **សព្ពត្ថា**តិ បារិវាសិកក្ខន្ធកេ។

ឥតិ បារិវាសិកក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៣. សមុច្ចយក្ខន្ធកំ

១. សុក្កវិស្សដ្ឋិកថា

សមុច្ចយក្ខន្ធកេ **តត្ថា**តិ ចតុព្ពិធេសុ មានត្តេសុ។ យំ មានត្តំ ទិយ្យតិ, ឥទំ អប្បដិច្ឆន្នមានត្តំ នាមាតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ អនន្តរវាក្យេសុបិ។ **បដិច្ឆន្នាយ អាបត្តិយា**តិ ហេត្វត្ថេ ករណវចនំ, ការណត្ថេ និស្សក្កវចនំ វា។ **អទ្ធមាស**ន្តិ បន្នរសទិវសកាលំ។ **ឱធាយា**តិ សមូហំ កត្វា។ “ឯកតោ កត្វា”តិ ឥមិនា “ឱធាយា”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **តេសូ**តិ ចតុព្ពិធេសុ មានត្តេសុ។ **ឥទ**ន្តិ មានត្តំ។ **អប្បដិច្ឆន្នាយ…បេ…. វចនតោ**តិ ញាបកហេតុ។ ឯតេន អប្បដិច្ឆន្នាយ អាបត្តិយា ទាតព្ពំ មានត្តំ **អប្បដិច្ឆន្នមានត្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ត**ន្តិ អប្បដិច្ឆន្នមានត្តំ។ **ឥធា**តិ ឥមិស្សំ បាឡិយំ។ **តតុត្តរិ**តិ តតោ តីហិបិ ឧត្តរិ។ នានាវត្ថូនិ ឯតាសន្តិ **នានាវត្ថុកាយោ។ តាស**ន្តិ នានាវត្ថុកានំ។

មាឡកសីមាយមេវាតិ សីមមាឡកេ ឯវ, សីមង្គណេ ឯវាតិ អត្ថោ។ **តត្ថេវា**តិ មាឡកសីមាយមេវ។

វេទយាមហន្តិ វេទយាមិ អហំ។ មម មានត្តចរភាវំ សង្ឃំ ជានាបេមីតិ អត្ថោ។ **វេទយតីតិ ម**ន្តិ ជានាបេតិ, ឥតិ មំ សង្ឃោ ធារេតូតិ អធិប្បាយោ។ **វុត្តនយេនេវា**តិ បារិវាសិកក្ខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ។ **និក្ខិបិតព្ព**ន្តិ “មានត្តំ និក្ខិបាមិ, វត្តំ និក្ខិបាមី”តិ និក្ខិបិតព្ពំ។ **មាឡកតោ**តិ សីមង្គណតោ។ **សោបី**តិ សហ គច្ឆន្តោបិ។ “មាឡកេ នារោចិត”ន្តិ ឥមិនា យស្ស មាឡកេ អារោចិតំ, តស្ស អនារោចេត្វាបិ និក្ខិបិតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ អារោចេន្តេន វត្តព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។

វិសភាគេហិ សហ វសន្តស្ស វត្តស្ស ទុប្បូរិតត្តា វុត្តំ”សភាគា ភិក្ខូ វសន្តី”តិ។ **ចតូហិ, បញ្ចហិ វា**តិ **វា**សទ្ទេន តតោ អតិរេកម្បិ សង្គណ្ហាតិ។ **បរិក្ខេបារហដ្ឋានតោ**តិ ចីវរក្ខន្ធកេ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វុត្តបរិក្ខេបារហដ្ឋានតោ។ “ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតេ អតិក្កមិត្វា”តិ ឥទំ វិហារេ ភិក្ខូនំ សជ្ឈាយាទិសទ្ទសវនូបចារបហានត្ថំ វុត្តំ។ សចេ សវនូបចារតោ ន មុច្ចតិ, តតោ អតិរេកម្បិ អតិក្កមិតព្ពំ។ **ឱក្កម្មា**តិ មគ្គបដិបន្នានំ ភិក្ខូនំ វចនសទ្ទសវនូបចារបហានត្ថំ ឱក្កមិត្វា។ “គុម្ពេន វា វតិយា វា”តិ ទស្សនូបចារបហានត្ថំ វុត្តំ។ ឥធ ឧបចារោ នាម យត្ថ ឋត្វា បស្សតិ សុណាតិ, សោយេវ ទេសោ។ **អញ្ញោ**តិ ចតូហិ បញ្ចហិ វា ភិក្ខូហិ អញ្ញោ។ **ឯសា**តិ ឯសោ មានត្តចារិកោ។

“ទ្វាទសហត្ថំ ឧបចារំ ឱក្កមិត្វា”តិ ឥមិនា អនោក្កមិត្វា អជានន្តស្សេវ គច្ឆតិ, នត្ថិ រត្តិច្ឆេទោបីតិ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ ទិដ្ឋរូបានំ សុតសទ្ទានំ ទ្វាទសហត្ថូបចារតោ ពហិ ឋិតានម្បិ អារោចេតព្ពំ។ អទិដ្ឋាសុតានម្បិ អន្តោ ទ្វាទសហត្ថូបចារគតានំ អារោចេតព្ពន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **សតិ ករណីយេ**តិ ឥទំ គន្តស្ស ការណទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ អសតិ ករណីយេបិ គន្តុំ វដ្តតិ។ **សោបី**តិ ឯកោ ភិក្ខុបិ។ “តស្ស សន្តិកេ អារោចេត្វា”តិ ឥមិនា អនារោចនេ វត្តភេទទុក្កដំ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ ឯកស្ស សន្តិកេ អារោចេត្វា និក្ខិបិយមានេ កឹ ឩនេ គណេ ចរណទោសោ វា វិប្បវាសោ វា ន ហោតីតិ អាហ “អយញ្ហា”តិអាទិ។ តត្ថ **អយញ្ហ**តិ មានត្តចារិកោ បន។ យស្មា ការណា វសិ, តេន ការណេនាតិ យោជនា។ **ភិក្ខូនញ្ច អត្ថិភាវំ សល្លក្ខេត្វា**តិ បកតត្តាគតកាលេ តស្ស អនារោចេត្វាវ គច្ឆន្តិ, តស្មា ភិក្ខូនញ្ច ទ្វាទសហត្ថូបចារេ អត្ថិភាវំ សល្លក្ខេត្វាតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច “គណស្ស អារោចេត្វា”តិ ឥមិនា ឩនេ គណេ ចរណទោសាភាវំ ទស្សេតិ។ “ភិក្ខូនញ្ច អត្ថិភាវំ សល្លក្ខេត្វា”តិ ឥមិនា វិប្បវាសទោសាភាវំ ទស្សេតិ។ **យ**ន្តិ បុព្ពេ អនារោចិតំ យំ ភិក្ខុំ ។ **អយ**ន្តិ បឋមំ បស្សិតព្ពស្ស អារោចេត្វា និក្ខិបនំ។ “និក្ខិត្តវត្តស្ស បរិហារោ”តិ ឥមិនា អនិក្ខិត្តវត្តេ អន្តោឧបចារគតានំ សព្ពេសំ អារោចេតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។

អយន្តិ មានត្តចារិកោ, បិតោតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនាបីតិ** មានត្តចារិកេនបិ, យាចិតព្ពន្តិ យោជនា។ **សោតិ** អនិក្ខិត្តវត្តោ ភិក្ខុ។ **តត្រាតិ** “សោ អព្ភេតព្ពោ”តិ វចនេ។ អយំ អព្ភានវិធិ វុត្តោតិ យោជនា។ **អយញ្ចាតិ** អព្ភានវិធិ ច។ **តាសន្តិ** អាបត្តីនំ។ **ឯវន្តិអាទិ** និគមនំ។ បដិច្ឆន្នមានត្តំ បន ទាតព្ពំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ “បដិច្ឆន្នាយា”តិអាទិនា បដិច្ឆន្នាយ អាបត្តិយា ទាតព្ពំ មានត្តំ **បដិច្ឆន្នមានត្តន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **នន្តិ** បដិច្ឆន្នមានត្តំ។

២. បរិវាសកថា

១០២. តស្សាតិ បដិច្ឆន្នមានត្តស្ស។ **សមោធានេតព្វាតិ** តថេវ បរិវាសកថាយំ សមោធានេតព្វា។ **តថេវ** បរិវាសកថាយំ ទស្សយិស្សាមាតិ យោជនា។ តថេវសទ្ទោ ហិ បុព្ពាបរាបេក្ខោ។

តជ អធិប្បេតំ បរិវាសំ វិត្ថារេន្តោ ទស្សេន្តោ អាហ “អយំ ហី”តិអាទិ។ តជ អធិប្បេតោ បរិវាសោ នាម តិវិធោ ហោតីតិ យោជនា។ **តត្ថាតិ** តិវិធេសុ បរិវាសេសុ។ “យថាបដិច្ឆន្នាយ អាបត្តិយា”តិ វចនំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “កស្សចិ ហី”តិអាទិ។ យថា ឧទាយិត្ថេរស្ស ឯកាហបដិច្ឆន្នា អយំ អាបត្តិ ហោតិ, តថា កស្សចិ ឯកាហបដិច្ឆន្នា អាបត្តិ ហោតីតិ យោជនា។ យថា ច បរតោ អាគតា ឧទាយិត្ថេរស្សេវ អាបត្តិ ហោតិ, តថា កស្សចិ ទ្វិហាទិបដិច្ឆន្នា អាបត្តិ ហោតីតិ យោជនា។ តមិនា វុត្តនយានុសារេន បរតោបិ នយោ នេតព្ពោ។ **តស្មាតិ** យស្មា ឯកាហាទិបដិច្ឆន្នា ឯកាទិអាបត្តិ ហោតិ, តស្មា ជានិតព្ពោតិ យោជនា។

បដិច្ឆន្នភាវំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “អយំ ហី”តិអាទិ។ **តត្ថាតិ** “ទសហាការេហិ”តិ បាឋេ។ អាបត្តិឥតិ សញ្ញា ឯតស្សាតិ **អាបត្តិសញ្ញី ។ បហុ ចាតិ** សមត្ថោ ច។ បបុព្ពោ ហូធាតុ សមត្ថត្ថេ ហោតិ។

តត្ថាតិ តស្សំ មាតិកាយំ។ **យន្តិ** អាបត្តឹ។ **សោបិ ចាតិ** ភិក្ខុបិ ច។ **តត្ថាតិ** តស្សំ អាបត្តិយំ។ **អយន្តិ** ភិក្ខុ។ **តត្ថាតិ** អាបត្តិយំ។ **អលជ្ជិបក្ខេ តិដ្ឋតីតិ** “សញ្ចិច្ច អាបត្តឹ បរិគូហតី”តិ (បរិ. ៣៥៩) វុត្តបក្ខេ បិតត្តា អលជ្ជិបក្ខេ តិដ្ឋតិ។

បកតត្តោតិ ឯត្ថ “បារាជិកំ អនជ្ឈាបន្នោ”តិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “តិវិធំ ឧក្ខេបនីយកម្មំ អកតោ”តិ។ **ឯតន្តិ** អប្បដិច្ឆន្នភាវំ, “អាបជ្ជតិ…បេ…. កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ វចនំ វា។

គាថាយ “សាវសេស”ន្តិ តមិនា បារាជិកំ និវត្តេតិ។ **គរុកន្តិ** ឯត្ថ សង្ឃាទិសេសមេវ អធិប្បេតន្តិ ទស្សេតិ។ **អនាទរិយន្តិ** សិក្ខាបទេ អនាទរិយំ។ **វជ្ជន្តិ** ទុក្កដំ។ ឧក្ខិត្តកេន ករណភូតេន។

យស្សាតិ ភិក្ខុស្ស, នត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **ភីរុកជាតិកតាយាតិ** ភីរុកសភាវតាយ។ បព្ពតវិហារេ វសន្តស្ស យស្ស ភិក្ខុនោតិ យោជនា។ **បព្ពតវិហារេតិ** បព្ពតស្ស តលេ, អន្តរេ វា ការិតេ វិហារេ។ **ឯតស្មិន្តិ** ឯកាទិសេ។ អន្តរាយេ សតិយេវាតិ យោជនា។ តស្ស អច្ឆន្នាវ ហោតីតិ យោជនា។ **អនន្តរាយិកសញ្ញាយ ឆាទយតោ អច្ឆន្នាវាតិ** អនន្តរាយិកសញ្ញាយ ឆាទេន្តស្សាបិ ឯកន្តេន អន្តរាយិកត្តា អច្ឆន្នាវាតិ អធិប្បាយោ។

អស្សាតិ ភិក្ខុស្ស។ **ហនុកវាតោតិ** ហនុកស្ស គេលញ្ញករោ វាតោ។ **វិជ្ឈតីតិ** ហនុកំ វិជ្ឈតិ។ **តមិនាតិ** ភិក្ខុនា។ បហុសញ្ញិនោ ឆាទិតាបិ ឯកន្តេន អបហុត្តា អច្ឆាទិតាវ ហោតិ។

ឆាទេតុកាមោ ចាតិ ឯត្ថ តទំ ចតុក្កំ វេទិតព្ពំ ឆាទេតុកាមោ ឆាទេតិ, ឆាទេតុកាមោ នច្ឆាទេតិ, អច្ឆាទេតុកាមោ ឆាទេតិ, នច្ឆាទេតុកាមោ នច្ឆាទេតីតិ។ តត្ថ បឋមបទំ សន្ធាយ វុត្តំ “តទំ ឧត្តានត្ថមេវា”តិ។ ឯវំ សេសាសុបិ មាតិកាសុ ចតុក្កំ វេទិតព្ពំ ។ ចតូសុ ចតុក្កេសុ បឋមបទេ ឯវ ឆន្នា ហោតិ, ន សេសបទេសុ។ អនុត្តានត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **បុរេភត្តេ វាតិ** បុរេភត្តំ វា, ភត្តតោ, ភត្តស្ស វា បុរេតិ **បុរេភត្តំ**។ អព្យយីភាវសមាសេ សត្តមីវិភត្តិយា អមិតិការិយស្ស អនិច្ចភាវតោ វុត្តំ “បុរេភត្តេ”តិ។ ឯសេវ នយោ “បច្ឆាភត្តេ”តិ ឯត្ថាបិ។ ទុតិយបទស្ស អត្ថំ ទស្សេត្វា តតិយបទស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្ស បនា”តិអាទិ។ អភិក្ខុកេ ឋានេ វសន្តស្ស យស្ស ភិក្ខុស្សាតិ យោជនា។ អាគមេន្តស្ស គច្ឆន្តស្សាតិ អនាទរេ ចេតានិ សាមិវចនានិ។

ចតុត្ថបទស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យោ បនា”តិអាទិ។ តត្ថ **យោ បនាតិ** ភិក្ខុ បន, អារិ ករោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សភាគន្តិ** អវេរិំ។ **អយន្តិ** ភិក្ខុ។ ឧបជ្ឈាយោ ឥតិ វា អាចរិយោ ឥតិ វាតិ យោជនា។ **លជ្ជាយាតិ** លជ្ជ

និមិត្តំ, លទ្ធការណា, លទ្ធហេតុ វា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា, **ឥធា**តិ អាបត្តិអារោចនដ្ឋានេ។ **អវេរិសភាគស្សា**តិ អវេរិ ហុត្វា សភាគស្ស។

បកាសេតុកាមោតិ អញ្ញេសំ បកាសេតុកាមោ។ **ឧបជ្ឈាយស្សាបី**តិ បិសទ្ទេន អញ្ញស្ស សន្តិកេ កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ អាបត្តិអារោចនដ្ឋានេ។ **សភាគសង្ឃាទិសេស**ន្តិ វត្ថុសភាគសង្ឃាទិសេសំ។ **សុទ្ធស្សា**តិ វត្ថុសភាគសង្ឃាទិសេសតោ សុទ្ធស្ស។ អារោករណាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “អារោករោន្តោ ចា”តិអាទិ។ **ឥតិ ឥមានី**តិអាទិ និគមនំ។

តតោតិ ជានិតព្ពតោ, បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកាហបដិច្ឆន្នា**តិ ឯកាហេន បដិច្ឆន្នា។ យាវ ចុទ្ទស ទិវសានិ, តាវ ទិវសវសេន យោជនា កាតព្ពាតិ យោជនា។ **បក្ខបដិច្ឆន្ន**ន្តិ បក្ខេន បដិច្ឆន្នំ។ **អតិរេកបក្ខបដិច្ឆន្ន**ន្តិ បក្ខតោ អតិរេកេន បដិច្ឆន្នំ។

សំវច្ឆរបដិច្ឆន្នន្តិ សំវច្ឆរេន បដិច្ឆន្នំ។ **តតោ វា**តិ អតិរេកសង្ខិសំវច្ឆរតោ វា។ **ភិយ្យោបី**តិ អតិរេកម្បិ។

តតោតិ តីហិ អាបត្តីហិ។ **បរ**ន្តិ អតិរេកំ។ **គណនវសេនា**តិ អាបត្តិគណនវសេន។ **វត្ថុកិត្តនវសេន វា**តិ អាបត្តីនំ វត្ថុកិត្តនវសេន វា។ **នាមមត្តវសេន វា**តិ “សង្ឃាទិសេសាបត្តិយោ”តិ ឯវំ នាមស្សេវ វសេន វា។ ឯត្ថ ហិ មត្តសទ្ទោ អវធារណត្ថោ, តេន វត្ថុំ និវត្តេតិ។

តត្ថាតិ “នាមមត្តវសេនា”តិ បទេ។ **សជាតិសាធារណ**ន្តិ សស្ស អត្តនោ ជាតិ សជាតិ, តាយ សាធារណំ សជាតិសាធារណំ។ សព្ពេសំ, សព្ពេហិ វា អាបត្តីហិ សាធារណំ **សព្ពសាធារណំ។ តត្ថា**តិ ទុវិធេសុ នាមេសុ។ **សព្ពសាធារណនាមវសេនាបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទោ “អហំ ភន្តេ សម្ពហុលា សង្ឃាទិសេសា អាបជ្ជឹ ឯកាហបដិច្ឆន្នាយោ”តិ ឯវំ សជាតិសាធារណនាមវសេនបិ “អហំ ភន្តេ សម្ពហុលា សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិយោ អាបជ្ជឹ ឯកាហបដិច្ឆន្នាយោ”តិ ឯវំ ឧភយសាធារណវសេនបិ វត្តុំ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ សព្ពម្បិ បរិវាសាទិកំ តទំ វិនយកម្មន្តិ យោជនា។ វសតិ អាបត្តិ ឯត្ថ តទាយត្តវុត្តិតាយាតិ **វត្ថុ**។ គោ វុច្ចតិ វចនំ វា ញាណំ វា, តំ តាយតីតិ **គោត្តំ**។

តត្ថាតិ វត្ថាទីសុ ចតុព្ពិធេសុ។ **តត្ថា**តិ តេសុ វចនេសុ។ **សុក្កវិស្សដ្ឋី កាយសំសគ្គន្តិអាទិនា វចនេនាបី**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន ទុដ្ឋុល្លាទិវចនានិ សង្គណ្ហាតិ។ **ឥធ បនា**តិ ឥមស្មឹ បន ឋានេ។ **យោ យោ**តិ តិស្សោ វា ផុស្សោ វា អាបន្នោ ហោតិ។

ឯវំ អារោចេតព្ពន្តិ ឯវំ វក្ខមាននយេន អារោចេតព្ពន្តិ យោជនា។ កឹ អារោចេតព្ពំ? “អហំ ភន្តេ…បេ…. សង្ឃោ ធារេតុ” ឥតិ អារោចេតព្ពន្តិ យោជនា។

វេទយាមហន្តិ វេទយាមិ អហំ។ មម បារិវាសិកភាវំ សង្ឃំ, សង្ឃស្ស វា ជានាបេមីតិ អត្ថោ។ **វេទយតីតិ ម**ន្តិ វេទយតិ ឥតិ មំ។ បារិវាសិកភាវំ សង្ឃំ, សង្ឃស្ស វា ជានាបេតីតិ មំ សង្ឃោ ធារេតូតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ពហូសុ អដ្ឋកថាបោត្ថកេសុ “តិណ្ណំ វា អតិរេកានំ វា អារោចេន្តេន អាយស្មន្តោ ធារេន្តូ”តិ បាឋោ អត្ថិ ។ កេសុចិ អដ្ឋកថាបោត្ថកេសុ “តិណ្ណំ អារោចេន្តេន អាយស្មន្តោ ធារេន្តូ”តិ ឯត្តកោយេវ បាឋោ អត្ថិ។ ហេដ្ឋា មានត្តកថាយម្បិ ឯវមេវ អត្ថិ។ តត្ថ “អតិរេកាន”ន្តិ ឥមិនា តីហិ អតិរេកានំ អារោចេន្តេន សង្ឃំ អបេក្ខិត្វា សចេ ឯកវចនវសេន វត្តុកាមោ ហោតិ, “មំ សង្ឃោ ធារេតូ”តិ វត្តព្ពំ។ អថ សម្ពហុលេ ភិក្ខូ អបេក្ខិត្វា សចេ ពហុវចនវសេន វត្តុកាមោ ហោតិ, យថា តិណ្ណំ, ឯវំ “មំ អាយស្មន្តោ ធារេន្តូ”តិ វត្តព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ ឥទញ្ច សទ្ទសត្ថវសេនេវ វុត្តំ, ន វិនយកម្មវិបត្តិវសេនាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

“វិហារេយេវ រត្តិបរិក្ខេហោ”តិ ឥមិនា អន្តោឧបចារសីមាយម្បិ បរិវសិតព្ពភាវំ ទស្សេតិ។ **ឧបចារសីម**ន្តិ បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបំ, អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបារហដ្ឋានំ។ **ឯសា**តិ បារិវាសិកោ ភិក្ខុ។ **អស្សា**តិ អាគតស្ស ភិក្ខុនោ។

តតោតិ អាបត្តិបដិច្ឆន្នទិវសតោ។ **កុក្កុច្ចវិនោទនត្ថាយា**តិ អាបត្តិបដិច្ឆន្នទិវសេន សមំ បរិវសិតព្ពំ នុខោ, ន នុខោតិ កុក្កុច្ចស្ស វិនោទនត្ថាយ។ **បរិវុត្ថត្តា**តិ បរិវសិតត្តា។ **សោ**តិ បរិវុត្ថោ ភិក្ខុ។ **ឥទ**ន្តិ ទាតព្ពមានត្តំ។ **ត**ន្តិ បដិច្ឆន្នមានត្តំ។ **ឆារត្ត**ន្តិ ឆរត្តិយោ សមាហដាតិ ឆារត្តំ, សមាហារេ ទិគុ។ “ឆរត្ត”ន្តិ វត្តព្ពេ សុខុច្ចារណត្ថំ ឆការស្ស ទីឃំ កត្វា ឯវំ វុត្តំ, អច្ចន្តសំយោគេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។

អប្បដិច្ឆន្នាបត្តឹ ទាតុំ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា ហេដ្ឋា វុត្តំ បដិច្ឆន្នមានត្តំ ឥមស្មិំ បដិច្ឆន្នមានត្តេ សមោធានេត្វាបិ ទាតុំ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ ឯវំ សន្តេបិ មូលមានត្តំ បដិច្ច បដិច្ឆន្នមានត្តន្តិ វុច្ចតិ។ កថំ ទាតុំ វដ្ដតីតិ យោជនា។

អស្សាតិ មានត្តំ យាចន្តស្ស។ **តទនុរូបន្តិ** តស្ស យាចនស្ស អនុរូបំ។ **សចេ បដិច្ឆន្នា ទ្វេតិ** ឯត្ថ **ទ្វេតិ** និទស្សនមត្តំ តតោ អតិរេកម្បិ គហេតព្ពត្តា។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពេសុ ឯកពហូសុ។ **តទនុរូបមេវ វាតិ** តស្ស មានត្តទានស្ស អនុរូបមេវ។ **ឥធ បនាតិ** បដិច្ឆន្នមានត្តេ បន។ **ឥតីតិ**អាទិ និគមនំ។ យំ មានត្តំ ទិយ្យតីតិ យោជនា។ **ឯត្ថាតិ** បដិច្ឆន្នមានត្តេ។

អវសេសាតិ អប្បដិច្ឆន្នបរិវាសបដិច្ឆន្នបរិវាសេហិ អវសេសា។ **តត្ថាតិ** អវសេសេសុ ទ្វីសុ បរិវាសេសុ។ អធម្មិកមានត្តចារវសានេ អនុញ្ញាតបរិវាសោតិ សម្ពន្ធោ។ កិស្មិំ វត្ថុស្មិំ អនុញ្ញាតោតិ អាហ “ឥមស្មិំ វត្ថុស្មិ”ន្តិ។ **ឯសាតិ** សុទ្ធន្តោ, ទាតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតន្តិ** ជាននាជាននំ។

តត្ថាតិ ទ្វីសុ សុទ្ធន្តេសុ, ចូឡសុទ្ធន្តោតិ វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យោតិ** ភិក្ខុ, វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អារោចិតទិវសតោតិ** អាបត្តិអារោចិតទិវសតោ។

តន្តិ ចូឡសុទ្ធន្តំ, បរិវសន្តេន បរិវសិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អគ្គហេសីតិ** បរិវាសំ អគ្គហេសិ។ **អញ្ញន្តិ** គហិតមាសតោ អញ្ញំ។ “បរិវាសទានកិច្ចំ នត្ថី”តិ ឥមិនា បរិវាសគហណកិច្ចម្បិ នត្ថីតិ ទស្សេតិ គណ្ហន្តស្សេវ ទាតព្ពត្តា, ទេន្តស្សេវ គហេតព្ពត្តា វា។ **ឧទ្ធម្បិ អារោហតីតិ** បរិវាសគហណកាលតោ អញ្ញម្បិ កាលំ បរិវសិតព្ពត្តា ឧទ្ធម្បិ អារោហតិ។ **ហេដ្ឋាបិ ឱរោហតីតិ** បរិវាសគហណកាលតោ ឩនម្បិ កាលំ បរិវសិតព្ពត្តា ហេដ្ឋាបិ ឱរោហតិ។ **ឥទន្តិ** អារោហនោរោហនំ។ **តស្សាតិ** សុទ្ធន្តបរិវាសស្ស។ ឯកមេវ បដិច្ច ទ្វេ, តិស្សោ, សម្ពហុលា វា ភវន្តីតិ អាហ “ឯកំ វិនា សម្ពហុលានំ អភាវតោ”តិ។

ឯវំ ចូឡសុទ្ធន្តំ ទស្សេត្វា មហាសុទ្ធន្តំ ទស្សេន្តោ អាហ “យោ បនា”តិអាទិ។ **តន្តិ** មហាសុទ្ធន្តំ។ **យាវ** យត្តកោ ឧបសម្បទទិវសោ ហោតិ, **តាវ** តត្តកំ កាលន្តិ យោជនា។ **ឧទ្ធំ នារោហតីតិ** ឧទ្ធំ អារោហនកាលស្ស អភាវតោ ឧទ្ធំ ន អារោហតិ។ **ឯត្ថាតិ** សុទ្ធន្តបរិវាសេ។ **អយំ សុទ្ធន្តបរិវាសោ នាមាតិ** និគមនំ។

តត្ថាតិ តិវិធេសុ សមោធានបរិវាសេសុ។ “ឱធុនិត្វា សមោទហិត្វា ទាតព្ពបរិវាសោ”តិ ឥមិនា ឱធុនិត្វា សមោធានេត្វា ទាតព្ពោ បរិវាសោ **ឱធានសមោធានោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ, “បរិវាសោ”តិ ឥមិនា តទ្ធិតណបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ ច អវធុនិយតេ, អវធុនិតព្ពន្តិ វា **ឱធានំ,** សំ ឯកតោ ឱទហីយតេ សម្បិណ្ឌីយតេ, ឧទហិយតិ សម្បិណ្ឌិយតីតិ វា **សមោធានន្តិ** អវយវវចនត្ថោ កាតព្ពោ។ “មក្ខេត្វា”តិ ឥមិនា ធុធាតុយា បប្បោដនជំសនធោវនានិ ទស្សេតិ។ **សោតិ** ឱធានសមោធានោ, អាគតោតិ សម្ពន្ធោ។

ឯត្ថាតិ ឱធានសមោធានេ។ **យោតិ** ភិក្ខុ, បដិច្ឆាទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ បរិវសន្តោ វា មានត្តារហោ វា មានត្តំ ចរន្តោ វា អព្ភានារហោ វា យោ ភិក្ខូតិ យោជនា។ “បុរិមាយ អាបត្តិយា”តិ បទំ “សមា វា”តិ បទេ សហាទិយោគោ។ “ឩនតរា”តិបទេ វិភត្តិអបាទានំ, អនុមេយ្យវិសយអបាទានំ វា។ “អទិវសេ កត្វា”តិ ឥមិនា **ឱធុនិត្វាតិ** ឯត្ថ ធុធាតុយា យថាវុត្តត្ថេយេវ ទស្សេតិ។ **ឩនកបក្ខបដិច្ឆន្នាតិ** បក្ខតោ ឩនកេន បដិច្ឆន្នា។ **ឯតេនុបាយេនាតិ** បក្ខេ វុត្តេន ឯតេន ឧបាយេន។

តត្ថាតិ មូលាបត្តិតោ អតិរេកបដិច្ឆន្នេ។ **អាវិ ការាបេត្វាតិ** មូលាបត្តិតោ អន្តរាបត្តិយា បដិច្ឆន្នភាវំ អាវិ ការាបេត្វា។ **ឯត្ថាតិ** អាបត្តិបដិច្ឆន្នេ។ **បមាណន្តិ** ការណំ។ **យាតិ** អាបត្តិ។ **តត្ថាតិ** មូលភាវេន កត្តព្ពាយំ មូលិអាបត្តិយំ។ **ឥតរន្តិ** មូលិភាវេន កត្តព្ពំ មូលាបត្តឹ។ **សមោធាយាតិ** សមោទហិត្វា។ បក្ខិបិត្វាតិ អត្ថោ។

ឯកា វា យា អាបត្តិ សព្ពចិរបដិច្ឆន្នា ហោតីតិ យោជនា។ **សព្ពចិរបដិច្ឆន្នាយោតិ** សព្ពាសំ អាបត្តីនំ ចិរេន បដិច្ឆន្នាយោ។ **តាសន្តិ** អាបត្តីនំ។ **អគ្ឃេនាតិ** បរិច្ឆេទេន។ អគ្ឃសទ្ទោ ហេត្ថ បរិច្ឆេទត្ថវាចកោ។ អភិធានេ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ១០៤៨ គាថាយំ) វុត្តំ “អគ្ឃោ មុល្យេ ច បូជនេ”តិ។ ឯត្ថ “មុល្យេ ចា”តិ បទស្ស មូលបរិច្ឆេទេតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “តាសំ រត្តិបរិច្ឆេទវសេនា”តិ។ ឥមេហិ បទេហិ អគ្ឃេន រត្តិបរិច្ឆេទេន សមោធានេត្វា ទាតព្ពោ បរិវាសោ **អគ្ឃសមោធានោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ ច “សព្ពចិរបដិច្ឆន្នាយោ”តិ វុត្តត្តា កិញ្ចាបិ កោដិអត្ថវាចកោ តតិយក្ខរេន បាឋោ យុត្តោ វិយ ទិស្សតិ។ តថាបិ សោ បាឋោ ន គហេតព្ពោ។ កស្មា? ពហូសុ បាឡិបោត្ថកេសុ, អដ្ឋកថាបោត្ថកេសុ ច អលិខិតត្តា។ ពហូសុ ហិ

បោរាណបោត្ថកេសុ ចតុត្ថក្ខរេន បាឋោយេវ លិខិតោ, តស្មា សោ បាឋោយេវ គហេតព្ពោ, ន អញ្ញោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **សោ**តិ អគ្ឃសមោធានោ។ អាគតោយេវាតិ សម្ពន្ធោ។

យស្ស បនាតិ ភិក្ខុស្ស, បដិច្ឆន្នាតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពា**ន្តិ សកលំ។ អាបត្តិសហស្សគាថាយ –

ទសសតំ អាបត្តិយោ រត្តិសតំ ឆាទយិត្វានាតិ យោជនា។ ឥមិនា នយេនបិ **អគ្ឃសមោធានោ**តិ ឯត្ថ អគ្ឃសទ្ទស្ស ចតុត្ថក្ខរេន បាឋស្ស យុត្តភាវោ វេទិតព្ពោ។ អគ្ឃេន ទសរត្តិបរិច្ឆេទេន សមោធាយ ទាតព្ពោ **អគ្ឃសមោធានោ**។

យោ បរិវាសោ នានាវត្ថុកាយោ អាបត្តិយោ ឯកតោ កត្វា ទិយ្យតិ, អយំ បរិវាសោ មិស្សកសមោធានោ នាមាតិ យោជនា។ ឯត្ថ វត្ថុវសេន មិស្សកា អាបត្តិយោ សមោធានេត្វា ទាតព្ពោ បរិវាសោ **មិស្សកសមោធានោ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **តត្រា**តិ មិស្សកសមោធានេ។ **តទនុរូបាយា**តិ តស្ស យាចនស្ស អនុរូបាយ។

ឯត្ថ ចាតិ មិស្សកសមោធានេ ច, កាតុំ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។

“បក្ខមានត្តញ្ច ...បេ.... កថយិស្សាមា”តិ យំ វចនំ វុត្តំ, តស្ស វចនស្ស ឱកាសោតិ យោជនា។ **តំ បនា**តិ បក្ខមានត្តំ បន។ “អឌ្ឍមាសមេវ ទាតព្ព”ន្តិ ឥមិនា បក្ខមេវ ទាតព្ពំ មានត្តំ **បក្ខមានត្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តំ បនា**តិ បក្ខមានត្តំ បន, ទាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អត្តនោ សីម**ន្តិ អត្តនោ វិហារសីមំ, មហាសីមន្តិ អត្ថោ។ **សោធេត្វា**តិ សព្ពាសំ ហត្ថបាសនយនវសេន, ឆន្ទារហានំ ឆន្ទនយនវសេន, សីមតោ ពហិករណវសេន ច សោធេត្វា។ **ចតុវគ្គគណ**ន្តិ ចតុវគ្គសង្ឃំ។ **គណោ**តិ ចេត្ថ សង្ឃោយេវាធិប្បេតោ។

តត្រាតិ “យោជនា កាតព្ពា”តិ វចនេ។ **មុខមត្តទស្សន**ន្តិ ឧបាយមត្តទស្សនំ, អាទិមត្តទស្សនំ វា។ “អាបន្នាយ ភិក្ខុនិយា”តិ បទំ “ឯវមស្ស វចនីយោ”តិ បទេ កត្តា, “យាចាបេត្វា”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ “ព្យត្តាយ ភិក្ខុនិយា”តិ បទំ “ញាបេតព្ពោ”តិ បទេ ការិតកត្តា, “សង្ឃោ”តិ បទំ តត្ថេវ ការិតកម្មំ។ “ឯតំ ការណ”ន្តិ ធាតុកម្មំ អជ្ឈាហរិតព្ពំ។ តព្ពបច្ចយេន ការិតកម្មមេវ វុត្តំ។ ញាបេតព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “សុណាតុ មេ”តិអាទិ។

និក្ខិត្តវត្តន្តិ ករណត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ និក្ខិត្តវត្តេនាតិ ហិ អត្ថោ។ **តត្ថេវា**តិ មាឡកសីមាយមេវ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **អស្សា**តិ មានត្តចារិកាយ ភិក្ខុនិយា។ **តត្រា**តិ តស្មា កត្តព្ពវិនយកម្មភាវតោតិ អត្ថោ។ **នោ**តិ អម្ហាកំ, សន្តិកន្តិ សម្ពន្ធោ។ ចត្តូហិ បកតត្តភិក្ខុនីហិ និសីទិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **គាមូបចារតោ ទ្វេ លេឌ្ឌុបាតេ អតិក្កមិត្វា**តិ ឥទំ ភិក្ខុនីវិហារូបចារាតិក្កមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **វិហារូបចារតោបី**តិ ភិក្ខុវិហារូបចារតោបិ។ **តត្ថា**តិ ភិក្ខុនីនំ និសិន្នដ្ឋានំ។ កុរុន្ទិមហាបច្ចរីសុ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វិហារស្ស ចា**តិ ភិក្ខុវិហារស្ស ច។ គាមស្ស ឧបចារំ មុញ្ចិតុំ វដ្ដតីតិ ន វុត្តន្តិ យោជនា។ តស្មា គាមូបចារេបិ និសីទិតុំ វដ្ដតីតិ អធិប្បាយោ។

តាយ ភិក្ខុនិយា អារោចេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថេវាតិ ភិក្ខុនីនំ និសីទនដ្ឋានេយេវ។ **ឋាន**ន្តិ ភិក្ខូនំ ឋានំ។ **ឯតី**តិ អាគច្ឆតិ។ **បគេវា**តិ បាតោយេវ។ **តាយា**តិ មានត្តចារិនិយា។

អនិក្ខិត្តវត្តាយ បន ភិក្ខុនិយាតិ សម្ពន្ធោ។ **អជាននបច្ចយា**តិ អជាននការណា។ **តន្តិ** វចនំ។ **បារិវាសិកវត្តាទីន**ន្តិ អាទិសទ្ទេន អាគន្តុកវត្តបូរណនិស្សយបដិប្បស្សទ្ធាទយោ សង្គណ្ហាតិ ។ **យុត្តតរំ ទិស្សតី**តិ យុត្តតរំ ហុត្វា ទិស្សតិ។ ឥមិនា អនិក្ខិត្តវត្តភិក្ខុនា វិយ ភិក្ខុនិយាបិ អន្តោឧបចារសីមគតានំយេវ អារោចេតព្ពំ, ន គាមេ បិតានម្បិ គន្ត្វា អារោចេតព្ពន្តិ ទីបេតិ។ **ឧបោសថេ**តិ ឧបោសថទិវសេ។ ឯសេវ នយោ បវារណាយបិ។ **ទេវសិក**ន្តិ ទិវសេ ទិវសេ។ **តស្មិំ គាមេ**តិ ភិក្ខុនីនំ វសនគាមេ។ **អញ្ញត្រា**តិ ភិក្ខុនីនំ វសនគាមតោ អញ្ញស្មិំ គាមេ។ **តត្រា**តិ ភិក្ខុនីនំ វសនគាមំ។ **ទស្សេត្វា**តិ ភិក្ខុនីនំ ទស្សេត្វា។ **តាយា**តិ មានត្តចារិនិយា។ **វិហារ**ន្តិ ភិក្ខូនំ វិហារំ។ **ឧបចារសីមាយា**តិ ឧបចារសីមតោ ពហីតិ សម្ពន្ធោ។ **អយ**ន្តិ មានត្តចារិនី។

វីសតិ គណោ ឯតស្សាតិ **វីសតិគណោ**, សង្ឃោ, តស្មឹ។ មានត្តំ ចរមានា ភិក្ខុនីតិ យោជនា។ **ឥទំ បក្ខមានត្តំ នាមា**តិ ឥទំ បុព្ពវចនស្ស និគមវសេន បរវចនស្ស កថនត្ថាយ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

តត្ថាតិ តិវិធេសុ មានត្តេសុ។ យទេតំ មានត្តំ អនុញ្ញាតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បរតោ**តិ បរស្មឹ។ បរិវាសំ បរិវសន្តស្ស មូលាយបដិកស្សិតស្ស ឧទាយិត្ថេរស្ស អនុញ្ញាតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អាបជ្ជិត្វា**តិ អាបជ្ជនតោ។ **ឥទ**ន្តិ មានត្តំ វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឱធានសមោធាន**ន្តិ ឯត្ថ វចនត្ថោ ហេដ្ឋា វុត្តោយេវ។ **តម្បី**តិ កុរុន្ទិយំ វុត្តវចនម្បិ។

តន្តិ អគ្ឃសមោធានមិស្សកសមោធានំ, ទាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯតបរិមាណេន វចនក្កមេន, “អយញ្ហិ ឥធ អធិប្បេតោ បរិវាសោ នាមា”តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) វចនតោ បដ្ឋាយ យាវ “យោជេត្វា ទាតព្ព”ន្តិ វចនំ, តាវ វចនក្កមេនាតិ អត្ថោ។ “តេន ហិ ភិក្ខវេ…បេ.... ទស្សេស្សាមា”តិ យំ វចនំ វុត្តន្តិ យោជនា។ “អត្ថតោ”តិ ឥមិនា សទ្ទោបិ គហេតព្ពោ អវិនាភាវតោ។

បដិច្ឆន្នបរិវាសកថា

១០២. យា បាឡិ វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។

១០៨. **តតោ**តិ បាឡិតោ។ **តំ អាបត្តិ**ន្តិ តំ អន្តរាបត្តឹ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ និក្ខិត្តវត្តោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ, ហុត្វាតិ វា។ **សោ**តិ ភិក្ខុ, បិតោ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា អាបត្តិយា**តិ តស្សា អន្តរាបត្តិយា។ **បដិច្ឆន្នា ហោតី**តិ អន្តរាបត្តិបិ បដិច្ឆន្នា ហោតិ ។ **តស្មិម្បី**តិ មូលាយ បដិកស្សនេបិ។ **មក្ខិតា**តិ បិសិតា, ធំសិតា វា។ មក្ខិយន្តិ បិសិយន្តិ, ធំសិយន្តីតិ វា **មក្ខិតា,** បរិវុត្ថទិវសា។ **តតោ**តិ បាឡិតោ បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ បរតោបិ ឯសេវ នយោ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។ បដិច្ឆន្នវារេ ទស្សិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។

សមោធានបរិវាសកថា

១២៥. **តតោ**តិ បដិច្ឆន្នវារតោ, បរំ ទស្សិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថ ចា**តិ ឯតស្មឹ វារេ ច។ **យស្មា**តិ យស្មា ការណា, យេន ការណេន វា។ **តេនេវា**តិ តេនេវ ការណេន, តស្មា ការណា វា, “មូលាយ…បេ.... ទេត្វា”តិ វុត្តន្តិ យោជនា។ តស្មា សព្ពេ មក្ខិតាវ ហោន្តីតិ យោជនា។ **តតោ**តិ វារតោ បរំ និដ្ឋាបិតន្តិ សម្ពន្ធោ។

អគ្ឃសមោធានបរិវាសកថា

១៣៤. **តតោ**តិ វារតោ បរំ ទស្សិតោតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ វារតោ បរំ បាឡិ ឋបិតាតិ សម្ពន្ធោ។ លជ្ជិធម្មេ វា ឧប្បន្នេតិ សម្ពន្ធោ។ **យ**ន្តិ កម្មំ។ **តតោ**តិ វារតោ បរំ តថេវ បាឡិ ឋបិតាតិ សម្ពន្ធោ។

១៣៨. **តតោ**តិ វារតោ បរំ បុរិមនយេនេវ បាឡិ ឋបិតាតិ សម្ពន្ធោ។

សុទ្ធន្តបរិវាសាទិកថា

១៥៦. **តតោ**តិ វារតោ បរំ សុទ្ធន្តបរិវាសោ ទស្សិតោតិ សម្ពន្ធោ។

១៦០. **តតោ**តិ បាឡិតោ បរំ បាឡិ ឋបិតាតិ សម្ពន្ធោ។

១៦៥. **តត្ថា**តិ បាឡិយំ។ **អន្តរា**…បេ.... **អប្បដិច្ឆន្នាយោតិ**អាទីសុ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។

១៦៦. **បច្ឆិមស្មឹ អាបត្តិក្ខន្ធេ**តិ ឯត្ថ អាបត្តិក្ខន្ធស្ស ភេទភាវតោ កឹ “បច្ឆិមស្មឹ អាបត្តិក្ខន្ធេ”តិ វុត្តន្តិ អាហ “ឯកោវ សោ អាបត្តិក្ខន្ធោ”តិ។ អថ កស្មា “បច្ឆិមស្មឹ អាបត្តិក្ខន្ធេ”តិ វុត្តន្តិ អាហ “បច្ឆា ឆាទិតត្តា បនា”តិអាទិ។ ឯត្ថ **បន**សទ្ទោ គរហត្ថវាចកោ, តថាបីតិ ហិ អត្ថោ។ ឯកោបិ អាបត្តិក្ខន្ធោ បច្ឆា ឆាទិតត្តា បច្ឆិមស្មឹ អាបត្តិក្ខន្ធេតិ វុត្តន្តិ អធិប្បាយោ។

១៨០. “វវត្ថិតា សម្ភិន្នា”តិ ឯតំ វចនន្តិ យោជនា។

៨. ទ្វេភិក្ខុវារឯកាទសកាទិកថា

១៨១. **តតោ**តិ បាឡិតោ បរំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ បាឡិយំ។ **មិស្សកន្តិ** ឯត្ថ កេហិ មិស្សកន្តិ អាហ “ថុល្លច្ចយាទីហិ មិស្សក”ន្តិ។

១៨៤. **តតោ**តិ បាឡិតោ បរំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ “ឥធ បន ភិក្ខវេ”តិអាទិបាឋេ។ **តញ្ចា**តិ “ឥធ បន ភិក្ខវេ”តិអាទិវចនញ្ច ឥតោ បុព្ពេ អវុត្តំ សព្ពំ វចនញ្ចាតិ យោជនា។

ឥតិ សមុច្ចយក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៤. សមថក្ខន្ធកំ

១. សម្មុខាវិនយកថា

១៨៦-៧. សមថក្ខន្ធកេ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ឆ មាតិកាបទានី**តិ វាក្យម្បិ សមាសោបិ យុត្តោយេវ។ **តត្ថ** សមាសោ បន អសមាហារទិគុយេវ។ “និក្ខិបិត្វា”តិ បទំ “វុត្តោ”តិ បទេ បុព្ពកាលកិរិយាវិសេសនំ, តុល្យត្ថោ វា។ **វិត្ថារោ**តិ វិភង្គោ។ **តត្ថា**តិ វិភង្គេ។ **សញ្ញាបេតី**តិ ឯត្ថ សញ្ញំ កត្វា ជានាបេតីតិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “បរិតោសេត្វា ជានាបេតី”តិ។ ឥមិនា សំបុព្ពោ ញាធាតុ បរិតោសនត្ថំ អន្តោកត្វា អវពោធនត្ថោ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **ការណបតិរូបកានី**តិ ការណស្ស បដិភាគានិ។ **និជ្ឈាបេតី**តិ ឯត្ថ ឈេធាតុ ឱលោកនត្ថោតិ អាហ “ឱលោកេតី”តិ។ **យថា**តិ យេនាការេន, ករិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ ធម្មវាទី។ បរតោបិ ឯសេវ នយោ។ “បុនប្បុន”ន្តិ ឥមិនា **អនុបេក្ខតី**តិ ឯត្ថ អនុសទ្ទោ ន ឧបច្ឆិន្នត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **បេក្ខតិ អនុបេក្ខតី**តិ ឯត្ថ ឥក្ខធាតុ “ទស្សេតិ អនុទស្សេតី”តិ ឯត្ថ ទិសធាតុយា សទិសត្ថោតិ អាហ “ទស្សេតិ...បេ.... បរិយាយវចនានី”តិ។ **តេសញ្ញេវា**តិ “បេក្ខតិ អនុបេក្ខតី”តិ បទានញ្ញេវ។ **បរិយាយវចនានី**តិ វេវចនសទ្ទា អត្ថេ បរិព្យត្តិ អយន្តិ គច្ឆន្តិ ឥមេហីតិ **បរិយាយានិ**, តានិយេវ វចនានិ បរិយាយវចនានិ។ **សោ**តិ អធម្មវាទី។ **មោហេត្វា**តិ ធម្មវាទីបុគ្គលាទី មោហាបេត្វា។

១៨៨. ធម្មវាទី បុគ្គលោ ទស្សេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អមោហេត្វា**តិ អធម្មវាទីបុគ្គលាទី អមោហាបេត្វា, អវិបរីតំ ជានាបេត្វាតិ អត្ថោ។

២. សតិវិនយកថា

១៩៥. បរម្មុខំ វិនេតិ វិនាសេតីតិ **វិនយោ**, បរម្មុខំ វិនេតិ វិនាសេតិ អនេនាតិ វា **វិនយោ**, វិនយកម្មំ។ សង្ឃធម្មវិនយបុគ្គលសម្មុខានំ ទាតព្ពោ វិនយោ **សម្មុខាវិនយោ**។ **បញ្ហិមានី**តិ ឯត្ថ បញ្ហនំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “សុទ្ធស្សា”តិអាទិ។ អនុវទិតស្ស ទានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតានី**តិ បញ្ច អង្គានិ។ “ឯកេកអង្គវសេន ន លព្ភន្តី”តិ ឥមិនា សមុទាយវាក្យនិព្ពត្តិភាវតោ បញ្ចង្គវសេនេវ លព្ភន្តីតិ ទស្សេតិ។ **ទេសនាមត្តមេវេត**ន្តិ “បញ្ហិមានី”តិ ឯតំ វចនំ ទេសនាមត្តមេវ, ន អវយវវាក្យនិព្ពត្តិវចនន្តិ អធិប្បាយោ។ **ធម្ម**ន្តិ ភូតំ។ **ឯត្ថា**តិ “បញ្ហិមានិ ភិក្ខវេ”តិអាទិវចនេ។ **តត្ថ ចា**តិ “បញ្ហិមានិ ភិក្ខវេ”តិអាទិវចនេ ច។ **អនុវទន្តី**តិ ឯត្ថ អនុទ្ធំសនេន វទន្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ចោទេន្តី”តិ។ អយំ បន សតិវិនយោ ទាតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **អនាគាមិនោបី**តិ បិសទ្ទោ សម្ភាវនេ, សកទាគាមិអាទិកេ បន កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។ **សោ ច ខោ**តិ សតិវិនយោ ច។ **ចោទិយមានេយេវា**តិ ចោទិយមានស្សេវ, អយមេវ វា បាឋោ។ **តស្មិ**ន្តិ សតិវិនយស្មិំ ទិន្នេតិ សម្ពន្ធោ។ អចោទិតត្តា កថា ន រូហតីតិ អាហ “ចោទេន្តោបី”តិអាទិ។ **អាបជ្ជតី**តិ ចោទកោ អាបជ្ជតិ។ ចោទនាទិអសារុប្បេ វិនេតិ វិនាសេតីតិ **វិនយោ**, វិនេតិ វិនាសេតិ អនេនាតិ វា **វិនយោ**, វិនយកម្មំ។ សតិវេបុល្លបត្តស្ស ទាតព្ពោ វិនយោ **សតិវិនយោ**។

៣. អមូឡ្ហវិនយកថា

១៩៦. **ភាសិតបរិកន្ត**ន្តិ ឯត្ថ ភាសិតបរិកន្តសទ្ទានំ ករណាបេក្ខត្តា វិសុំ ករណំ ទស្សេន្តោ អាហ “វាចាយ ភាសិតំ, កាយេន បរិកន្ត”ន្តិ។ “បរិក្កមេត្វា កត”ន្តិ ឥមិនា បរិកមតីតិ **បរិកន្តំ**, បរិកន្តំ ហុត្វា កតំ **បរិកន្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **បរិក្កមេត្វា**តិ អតិក្កមិត្វា។ **សរតាយស្មា**តិ ឯត្ថ ឧការលោបសន្ធី ទស្សេន្តោ អាហ “សរតុ អាយស្មា”តិ។ “ឯវរូបិយា អាបត្តិយា”តិ ឥមិនា **អាបជ្ជិតា**តិ ឯត្ថ តុបច្ចយយោគភាវតោ កម្មត្ថឆដ្ឋិយាបិ

សម្ពរភាវំ ទស្សេតិ។ តុបច្ចយយោគេ កម្មត្ថឆដ្ឋី អនិច្ចំ ហោតិ, តស្មា បាឡិយំ “ឯវរូបិយា អាបត្តិយា”តិ កម្មត្ថឆដ្ឋីភាវេន អវត្វា “ឯវរូបឹ អាបត្តិ”ន្តិ កម្មត្ថទុតិយាភាវេន វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តស្សា**តិ “អាបជ្ជិត្វា”តិ បាឋស្ស។ “បឋមំ បច្ឆា”តិ បទេហិ អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ ចោទកស្ស កថំ វិនេតិ វិនាសេតីតិ **វិនយោ,** ចោទកស្ស កថំ វិនេតិ វិនាសេតិ អនេនាតិ វា **វិនយោ**។ បឋមំ មូឡ្ហភាវំ ឧបគន្ត្វា បច្ឆា អមូឡ្ហស្ស ទាតព្ពោ វិនយោ **អមូឡ្ហវិនយោ**។

៤. បដិញ្ញាតករណកថា

២០០. បដិជានិយតេ, បដិជាននំ វា **បដិញ្ញា,** តាយ ការេតព្ពំ។

៥. យេភុយ្យសិកាកថា

២០២. **យេភុយ្យសិកា**តិ ឯត្ថ យេភុយ្យេន បវត្តា យេភុយ្យសិកា, ធម្មវាទីនំ យេភុយ្យតាសម្បាទិកា កិរិយាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្សា កិរិយាយា”តិអាទិ។ តត្ថ **យស្សា កិរិយាយា**តិ យស្សា យេភុយ្យតាសម្បាទិកាយ កិរិយាយ។ **ឯសា**តិ យេភុយ្យតាសម្បាទិកា កិរិយា។

២០៤. **ឱរមត្តក**ន្តិ ឯត្ថ ឱរសទ្ទោ ច មត្តសទ្ទោ ច សមូហំ កត្វា បរិត្តវាចកោ អប្បមត្តវាចកោតិ អាហ “បរិត្តំ អប្បមត្តក”ន្តិ។ “ភណ្ឌនមត្តមេវា”តិ ឥមិនា ន មហន្តំ វិវាទាធិករណំ ហោតីតិ ទស្សេតិ ។ **ន ច គតិគត**ន្តិ ឯត្ថ ចិរកាលភាវំ ន ច គតន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ទ្វេ តយោ...បេ.... អវិនិច្ឆិត”ន្តិ។ **តត្ថ តត្ថេវា**តិ តស្មិំ តស្មិំ វិវាទាធិករណជាតអាវាសេ ឯវ, ន ច សវិតសាវិតបទានំ សុទ្ធភាវិតកិរិយភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “សយំ សវិតំ វា អញ្ញេហិ សាវិតំ វា ន ហោតី”តិ។ **តេហិ ភិក្ខូហី**តិ វិវាទការកេហិ ភិក្ខូហិ។ “សលាកំ គាហេន្តោ”តិ ឥមិនា “ជានាតី”តិ បទស្ស កត្តារំ ទស្សេតិ។ **ឥមិនា នីហារេនា**តិ ឥមិនា ការណេន។ **អបិ នាមា**តិ ឥមិនា **អប្បេវនាម** សទ្ទោ អបិនាមបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **អស្សូ**តិ ភវេយ្យុំ។ ឥមិនា “បាឡិយំ អធម្មវាទី ពហុតរា ភវេយ្យុំ, អប្បេវ នាម សាធូ”តិ យោជនានយំ ទស្សេតិ។ “អយមស្ស អជ្ឈាសយោ ហោតី”តិ ឥមិនា បាឋសេសំ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ សលាកគាហកស្ស។ **ទ្វីសុបី**តិ “ជានាតិ សង្ឃោ ភិជ្ជិស្សតី”តិ ច “អប្បេវ នាម សង្ឃោ ភិជ្ជេយ្យា”តិ ច ទ្វីសុបិ បទេសុ។

“អធម្មេន គណ្ហន្តី”តិ ឯត្ថ “គណ្ហន្តី”តិ កិរិយាបទស្ស អធម្មវាទិនោ ឯវ កត្តា នាមាតិ អាហ “អធម្មវាទិនោ”តិ។ “ទ្វេ ធម្មវាទិនោ”តិ ឥមិនា “វគ្គា គណ្ហន្តី”តិ ឯត្ថ “គណ្ហន្តី”តិ កិរិយាបទស្ស ធម្មវាទិនោ ឯវ កត្តា នាមាតិ ទស្សេតិ។ **ន ច យថាទិដ្ឋិយា គណ្ហន្តី**តិ ឯត្ថ ធម្មវាទិនោ ហុត្វា ធម្មវាទិសលាកំ អគ្គហេត្វា អធម្មវាទិសលាកស្ស គហណំ ន ច យថាទិដ្ឋិយា គណ្ហន្តិ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ធម្មវាទិនោ ហុត្វា”តិអាទិ។ **បដិវត្តេត្វា**តិ ឥមមេវត្ថំ បដិសេធេត្វា។ “បរិវត្តេត្វា”តិបិ បាឋោ, ហេដ្ឋុបរិយាយំ កត្វាតិ អត្ថោ។ **តេ**តិ ធម្មវាទិនោ។ **ឯត្តា**តិ សមថក្ខន្ធកេ។

៦. តស្សបាបិយសិកាកថា

២០៧. **អសុចី**តិ ឯត្ថ នត្ថិ សុចីនិ កាយវចីកម្មានិ ឯតស្សាតិ អសុចីតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អសុចីហិ កាយវចីកម្មេហិ សមន្នាគតោ”តិ ។ ឯសេវ នយោ **អលជ្ជី**តិ ឯត្ថាបិ។ **សានុវាទោ**តិ ឯត្ថ អនុវាទឧបវាទសទ្ទានំ បរិយាយត្តា វុត្តំ “សឧបវាទោ”តិ។ **ឥតិ បញ្ហា**តិ ឥមានិ បញ្ហ អង្គានិ។ **ឯត្តា**តិ តស្សបាបិយសិកកម្មេ។ **ឥទ**ន្តិ កម្មំ វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ យោ បុគ្គលោ បាបិយោតិ យោជនា។ **បាបុស្សន្នតាយា**តិ លាមកុស្សន្នតាយ។ ឥមិនា អយញ្ច បាបោ អយញ្ច បាបោ, អយមិមេសំ វិសេសេន បាបោតិ **បាបិយោ**តិ ច បាបានំ អតិសយេន បាបោតិ **បាបិយោ**តិ ច វចនត្ថោ ទស្សិតោ។ **តស្សា**តិ បុគ្គលស្ស។ ឥមិនា តស្ស បាបិយស្ស កត្តព្ពំ **តស្សបាបិយសិកំ,** តមេវ កម្មំ **តស្សបាបិយសិកកម្ម**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ កេសុចិ បោត្ថកេសុ យការេ ទ្វេភាវោ អត្ថិ, សោ អយុត្តោយេវ។ “យេភុយ្យសិកា”តិ ឯត្ថ យការេ ទ្វេភាវស្ស ទស្សនតោ ឯត្ថាបិ ទ្វេភាវោ យុត្តោ ភវេយ្យាតិ លិខន្តីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

៧. តិណវត្ថារកាទិកថា

២១២. **កក្ខឡតាយ វាឡតាយា**តិ ឯត្ថ កក្ខឡស្ស ភាវោ កក្ខឡតា, វាឡស្ស ភាវោ វាឡតាតិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កក្ខឡភាវាយ ចេវ វាឡភាវាយ ចា”តិ។ ឥមិនា តាបច្ចយស្ស សមូហត្ថញ្ច ស្វត្ថញ្ច បដិក្ខិបតិ។

“កក្ខឡតាយ វាឡតាយា”តិ ព្យញ្ជនតោយេវ នានំ, ន អត្ថតោ។ **ភេទាយា**តិ ឯត្ថ អញ្ញស្ស ភេទំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “សង្ឃភេទាយា”តិ។ **គិលានេបី**តិ បិសទ្ទោ អញ្ញេ បន កា កថាតិ ទស្សេតិ។ **តត្ថេវា**តិ អធិករណវូបសមដ្ឋានេយេវ។ “ឯកតោ”តិ ឥមិនា **ឯកជ្ឈ**ន្តិ បទស្ស “ឯកតោ”តិ បទេន សមានត្ថំ ទស្សេតិ, ឯកសទ្ទតោ ជ្ឈបច្ចយោ ច តោបច្ចយោ ច វិសេសោ, “តិណវត្ថារកសទិសត្តា”តិ ឥមិនា សទិសូបចារំ ទស្សេតិ។ តិណេហិ អវត្ថរិតព្ពន្តិ **តិណវត្ថារំ**, គូថមុត្តំ, តិណវត្ថារមិវ **តិណវត្ថារកំ**។ ឯត្ថ អធិករណមេវ មុខ្យតោ លព្ភតិ, សមថោ បន ផលូបចារតោ, សទិសត្ថេ កបច្ចយោ។ តមេវត្ថំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ **“យថា ហី”**តិអាទិ។ យឝ្តិយមានំ គូថំ វា មុត្តំ វាតិ យោជនា។ “យឝ្តិយមាន”ន្តិ បទំ ហេតុអន្តោគធវិសេសនំ, “ពាធតី”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ សុប្បដិច្ឆាទិតស្ស បន អស្ស គូថមុត្តស្សាតិ យោជនា។ “សុប្បដិច្ឆាទិតស្សា”តិ បទម្បិ ហេតុអន្តោគធវិសេសនមេវ, “ន ពាធតី”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ យំ អធិករណំ សំវត្តតីតិ សម្ពន្ធោ។ **មូលានុមូល**ន្តិ មូលញ្ច អនុមូលញ្ច មូលានុមូលំ។ **ត**ន្តិ អធិករណំ។ **ឥមិនា កម្មេនា**តិ តិណវត្ថារកកម្មេន។ គូថំ តិណេហិ បដិច្ឆន្នំ សុវូបសន្តំ ហោតិ វិយ តិណវត្ថារកេន បដិច្ឆន្នំ សុវូបសន្តំ ហោតីតិ យោជនា។ **ឥតី**តិ តស្មា។

២១៣. **ថុល្លវជ្ជ**ន្តិ ឯត្ថ ថុល្លច្ចយស្សាបិ ថុល្លវជ្ជត្តា ឥធ បារាជិកសង្ឃាទិសេសមេវាធិប្បេតន្តិ អាហ “បារាជិកញ្ចេវ សង្ឃាទិសេសញ្ចា”តិ។ **គិហិបដិសំយុត្ត**ន្តិ ឯត្ថ គិហីនំ បដិសំយុត្តំ គិហិបដិសំយុត្តន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “គិហីន”ន្តិអាទិ។ “ហីនេនា”តិ បទំ “ខុំសនវម្ភន” ឥតិ បទេនេវ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ធម្មិកបដិស្សវេសូ**តិ និមិត្តត្ថេ ភុម្មវចនំ។

២១៤. កម្មវាចាបរិយោសានេ វុដ្ឋិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ អធិករណវូបសមដ្ឋានេ។ **អញ្ញាវិហិតាបី**តិ អធិករណវិនិច្ឆយតោ អញ្ញស្មឹ ឋានេ ចិត្តំ អាវិហិតាបិ ឋបិតាបិ។ **ឧបសម្បទមណ្ឌលតោ**តិ ឧបសម្បទសីមពិម្ពតោ, **យេ បនា**តិ ភិក្ខូ បន, ទិដ្ឋាវិកម្មំ ករោន្តីតិ វា អនាគតាតិ វា និសិន្នាតិ វា សម្ពន្ធោ។ **តេហិ វា**តិ អធិករណំ វិនិច្ឆិនន្តេហិ ភិក្ខូហិ វា។ **តត្ថា**តិ អធិករណវិនិច្ឆិតដ្ឋានំ។ **ឆន្ទំ ទត្វា**តិ ឆន្ទំ សង្ឃស្ស ទត្វា។ **បរិវេណាទីសូ**តិអាទិសទ្ទេន អាវាសាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **តេ**តិ ភិក្ខូ។

៨. អធិករណកថា

២១៥. **វិបច្ចតាយា**តិ ឯត្ថ វិការភាវេន បតតិ បវត្តតីតិ **វិបច្ចំ**, ចិត្តទុក្ខំ, តទេវ **វិបច្ចតា**, តទត្ថាយាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ចិត្តទុក្ខត្ថ”ន្តិ។ “ផរុសវចន”ន្តិ ឥមិនា **វោហារ** សទ្ទោ វចនបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **យោ តត្ថា**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “តេសុ អនុវទន្តេសូ”តិ។ យោ ឧបវាទោតិ យោជនា។ “អនុវទនា”តិ ឯតំ បទន្តិ យោជនា។ **អាការទស្សន**ន្តិ អនុវទនស្ស អាការទស្សនំ, ទស្សនហេតុ វា។ “បុនប្បុន”ន្តិ ឥមិនា **អនុសម្បវង្កតា**តិ ឯត្ថ អនុសទ្ទស្ស ន ឧបច្ឆិន្នត្ថំ ទស្សេតិ។ **តត្ថេវា**តិ អនុវទនេ ឯវ។ **សម្បវង្កតា**តិ សម្មា បការេន និន្ទាបោនបញ្ញារតា។ **អព្ភុស្សហនតា**តិ ឯត្ថ អតិរេកំ ឧស្សាហនតាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “កស្មា”តិអាទិ។ **អនុពលប្បទាន**ន្តិ ឯត្ថ បុនប្បុនំ ពលស្ស បទានន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “បុរិមវចនស្សា”តិអាទិ។

កិច្ចយតាតិ ឯត្ថ “មា បណ្ឌិច្ចយ”ន្តិអាទីសុ (ជា. ២.២២.១) វិយ ព្យញ្ជនវឌ្ឍនវសេន យការាគមោតិ អាហ “កិច្ចមេវ កិច្ចយ”ន្តិ។ “ឧភយំបេតំ សង្ឃស្សេវ អធិវចន”ន្តិ ឥមិនា កិច្ចករណីយសទ្ទោ កត្តុវាចកោតិ ទស្សេតិ, សង្ឃោ ហិ ករោតីតិ វចនត្ថេន **កិច្ចោ**តិ ច **ករណីយោ**តិ ច វុច្ចតិ។ តស្ស ភាវោ, **កិច្ចយតា ករណីយតា**តិ វុត្តេ សង្ឃកម្មំយេវ លព្ភតិ។ តេន វុត្តំ “ឧភយំបេតំ សង្ឃកម្មស្សេវ អធិវចន”ន្តិ។ យទិ កម្មវាចកោ ភវេយ្យ, “កត្តព្ពន្តិ កិច្ចំ, ករណីយ”ន្តិ វុត្តេយេវ សង្ឃកម្មស្ស លភនតោ តាបច្ចយោ ស្វត្ថោ ភវេយ្យ។ ឯវញ្ហិ សតិ កិច្ចយស្ស ភាវោ **កិច្ចយតា** ករណីយស្ស ភាវោ **ករណីយតា**តិ វចនត្ថោ ន កត្តព្ពោ ភវេយ្យ, កតោ ច, តស្មា ន កម្មវាចកោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តស្សេវា**តិ សង្ឃកម្មស្សេវ។ **តត្ថា**តិ អបលោកនាទីសុ ចតូសុ កម្មេសុ។ **សីមដ្ឋកសង្ឃ**ន្តិ “ឧបចារសីមាទីសុ ឋិតំ សង្ឃំ។ **សោធេត្វា**តិ ឯត្ថ សោធនំ នាម សីមដ្ឋកសង្ឃស្ស ហត្ថបាសនយនំ, ឆន្ទារហានំ ឆន្ទស្ស អាហរណំ, សីមតោ ពហិករណំ។ តមេវត្ថំ ឯកទេសតោ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ឆន្ទារហានំ ឆន្ទំ អាហរិត្វា”តិ។ អបលោកេតិ អាបុច្ឆតិ អនេនាតិ **អបលោកនំ**, តំយេវ កម្មំ **អបលោកនកម្មំ**។ **វុត្តនយេនេវា**តិ “សីមដ្ឋកសង្ឃំ សោធេត្វា”តិអាទិនា វុត្តនយេនេវ។ “សុណាតុ មេ”តិអាទិនា សង្ឃគណបុគ្គលេ ញាបេតិ ឯតាយាតិ **ញត្តិ**, សាយេវ កម្មំ **ញត្តិកម្មំ**, ញត្តិយេវ ទុតិយំ **ញត្តិទុតិយំ**, តមេវ កម្មំ **ញត្តិទុតិយកម្មំ**។ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ញត្តិ បឋមំ ឋបិតា, កម្មវាចាយេវ ទុតិយា ហោតិ, “ផស្សបញ្ចមា”តិអាទីសុ (ធាតុ. ៣១៦) វិយ បន បដិលោមវសេន វោហារំ កត្វា “ញត្តិទុតិយា”តិ វុត្តំ។ **ផស្សបញ្ចមា**តិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ធម្មសង្គណិយំ (ធ. ស. ១ អាទយោ) “ផស្សោ ហោតិ, វេទនា ហោតិ, សញ្ញា ហោតិ, ចេតនា ហោតិ , ចិត្តំ ហោតី”តិ ផស្សំ បឋមំ វុត្តំ, បដិលោមវសេន បន វោហារំ កត្វា “ផស្សបញ្ចមា”តិ ធាតុកថាយំ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯសេវ នយោ ញត្តិ ចតុត្ថកម្មេបិ។ **ឯកាយ ច អនុសាវនាយា**តិ

ញត្តិតោ អនុបច្ឆា សាវេតព្ពាតិ **អនុសាវនា**, តាយ, **តីហិ ច អនុសាវនាហី**តិ ញត្តិតោអនុ បច្ឆា, បុនប្បុនំ វា តិក្ខត្តុំ សាវេតព្ពាតិ **អនុសាវនា**, តាហិ។ **តត្ថា**តិ ចតូសុ កម្មេសុ។

អបលោកេត្វាវាតិ ឯត្ថ ឯវផលំ ទស្សេន្តោ អាហ “ញត្តិកម្មាទិវសេន ន កាតព្ព”ន្តិ។ **ញត្តិកម្មម្បី**តិ បិសទ្ទេន ន កេវលំ អបលោកនកម្មមេវ, អថ ខោ ញត្តិកម្មម្បីតិ ទស្សេតិ។ **ញត្តិទុតិយកម្មំ បនា**តិ ឯត្ថ បនសទ្ទោ វិសេសត្ថជោតកោ, បក្ខន្តរជោតកោ វា។ **តត្ថា**តិ ទ្វីសុ កម្មេសុ។ **គរុកានី**តិ អលហុកានិ។ **អវសេសានី**តិ ឆហិ កម្មេហិ អវសេសានិ, ឯវរូបានិ លហុកកម្មានីតិ សម្ពន្ធោ។ “អវសេសា”តិបិ បាឋោ, សម្មុតិយោតិ សម្ពន្ធោ។ **អបលោកេត្វាបី**តិ បិសទ្ទោ ញត្តិទុតិយកម្មវាចំ សាវេត្វាបីតិ សម្បិណ្ឌេតិ។ អញ្ញត្ថាបោហនំ ទស្សេន្តោ អាហ “ញត្តិកម្មញត្តិចតុត្ថកម្មវសេន បន ន កាតព្ពមេវា”តិ។ ញត្តិចតុត្ថកម្មំ កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ សមថក្ខន្ធកេ។

វិត្ថារតោ បន អាគតោយេវាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតេស**ន្តិ ចតុន្នំ កម្មានំ។ យំ បន អត្ថជាតំ អនុត្តានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ចតូសុ កម្មេសុ។ **ត**ន្តិ អត្ថជាតំ។ **ឯវ**ន្តិ ឯវំ កម្មវគ្គេយេវ វណ្ណយមានេ។ **ហី**តិ លទ្ធគុណជោតកោ។ **សុវិញ្ញេយ្យា**តិ សុខេន វិញ្ញាតព្ពា។

២១៦. បាឡិវសេនេវាតិ ន អដ្ឋកថាវសេនាតិ អធិប្បាយោ។

២២០. យេនាតិ ចិត្តុប្បាទេន។ ឥមិនា វិវទន្តិ អនេនាតិ **វិវាទោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **សមថេហិ ចា**តិ ចសទ្ទោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ។ តេន ន កេវលំ វិវាទោយេវ, អថ ខោ អធិករណញ្ចាតិ សម្បិណ្ឌេតិ, អថ វា **សមថេហិ ចា**តិ សមថេហិ ឯវ។ ឥមិនា សមថេហិ អធិករីយតិ វូបសមីយតីតិ **អធិករណ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ វិវាទោយេវ អធិករណំ **វិវាទាធិករណំ។ ឯវមាទិនា នយេនា**តិ អាទិសទ្ទេន អនុទ្ធំសនេន វទន្តិ អនេន ចិត្តុប្បាទេនាតិ **អនុវាទោ**តិអាទយោ វចនត្ថេ សង្គណ្ហាតិ។

២២២. សន្ទាយភាសិតវសេនាតិ លោកវជ្ជំ សន្ទាយ ភាសិតស្ស វចនស្ស វសេន។ សន្ទាយភាសិតត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “យស្មឹ ហិ”តិអាទិ។ តត្ថ បឋវិខណនាទិកេ យស្មឹ អាបត្តាធិករណេតិ យោជនា។ **តស្មិ**ន្តិ កុសលចិត្តង្គេ អាបត្តាធិករណេ។ **តស្មា**តិ យស្មា ន សក្កា វត្តុំ, តស្មា។ **ឥទ**ន្តិ “នត្ថិ អាបត្តាធិករណំ កុសល”ន្តិ វចនំ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ សន្ទាយ អវុត្តំ ទស្សេត្វា សន្ទាយ វុត្តំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥទំ បន សន្ទាយ វុត្ត”ន្តិ។ តត្ថ **ឥទំ បនា**តិ ការណំ បន សន្ទាយាតិ សម្ពន្ធោ។ យំ អាបត្តាធិករណន្តិ យោជនា។ “លោកវជ្ជ”ន្តិ បទេ តុល្យាធិករណំ។ លោកស្មឹ, លោកេហិ វា វជ្ជេតព្ពន្តិ **លោកវជ្ជំ។ ត**ន្តិ អាបត្តាធិករណំ។ **តត្ថា**តិ អាបត្តាធិករណេ។ **វិកប្បោ**តិ វិវិធាកប្បនំ, វិវិធតក្កោ វា។ **យំ បនា**តិ អាបត្តាធិករណំ បន។ “បណ្ណត្តិវជ្ជ”ន្តិ បទេ តុល្យាធិករណំ។ ភគវតោ បញ្ញត្តិយា ហេតុភូតាយ វជ្ជេតព្ពន្តិ **បណ្ណត្តិវជ្ជំ។ ត**ន្តិ អាបត្តាធិករណំ, អកុសលំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **កិញ្ចី**តិ អប្បមត្តកំ, អាបត្តានាបត្តឹ អជានន្តស្ស អាបជ្ជនតោតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មា**តិ យស្មា អព្យាកតំ ហោតិ, តស្មា។ **តត្ថា**តិ បណ្ណត្តិវជ្ជភូតេ អាបត្តាធិករណេ។ “អាបត្តាធិករណំ...បេ.... កុសល”ន្តិ ឥទំ វចនំ វុត្តន្តិ យោជនា។

យទិ កុសលចិត្តោ អាបជ្ជតិ, អថ ននុ អាបត្តាធិករណំ កុលលន្តិ វត្តព្ពោ ភវេយ្យាតិ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **យន្តិ** អាបត្តាធិករណំ។ “ឥទំ វុច្ចតិ...បេ.... កុសល”ន្តិ វទេយ្យ សចេតិ យោជនា។ ឯឡកលោមញ្ច បទសោធម្មញ្ច ឯឡកលោមបទសោធម្មានិ, តានិ អាទីនិ យេសំ តានីតិ **ឯឡកលោមបទសោធម្មាទីនិ**, តានិ សមុដ្ឋានានិ យាសន្តិ **ឯឡកលោមបទសោធម្មាទិសមុដ្ឋានា**, តាសំ អាបត្តីនម្បីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ឯឡកលោមបទសោធម្មាទិសមុដ្ឋានាសុ អាបត្តីសុ។ **អាបត្តិយា អង្គ**ន្តិ អាបត្តិយា ការណំ។ ឯវំ អាបត្តិយា អនង្គំ ទស្សេត្វា តស្សាយេវ អង្គំ ទស្សេន្តោ អាហ “កាយវចីវិញ្ញត្តិវសេន បនា”តិអាទិ។ តត្ថ **ចលិតប្បវត្តាន**ន្តិ ចលិតេន ហេតុភូតេន បវត្តានំ។ អថ វា ចលិតោ ច កាយោ, បវត្តា ច វាចាតិ **ចលិតប្បវត្តា**, តាសំ ចលិតប្បវត្តានំ កាយវាចានំ។ **តញ្ចា**តិ កាយវាចានំ អញ្ញតរញ្ច។ **អព្យាកត**ន្តិ ឯត្ថ ឥតិសទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។

អយមត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **តេនា**តិ ចិត្តេន។ “ឥទំ...បេ.... សទ្ទិ”ន្តិ ឥមិនា **សញ្ជានន្តោ**តិ ឯត្ថ សំសទ្ទស្ស សុន្ទរត្ថំ សហ អាការេន ទស្សេតិ។ “វីតិក្កម...បេ.... កប្បេត្វា”តិ ឥមិនា **ចេច្ចា**តិ បទស្ស អត្ថំ សហ វិសេសនេន ទស្សេតិ។ “ឧបក្កមវសេន...បេ.... បេសេត្វា”តិ ឥមិនា **អភិវិតរិត្វា**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ បាឡិយំ យំសទ្ទោវីតិក្កមវិសយោតិ អាហ “យំ អាបត្តាធិករណំ វីតិក្កម”ន្តិ។ “អាបជ្ជតី”តិ ឥមិនា បាបសេសំ ទស្សេតិ។ ឯវំ វីតិក្កមតោ តស្ស ភិក្ខុនោតិ យោជនា។

អព្យាកតវារេបីតិ បិសទ្ទោ អកុសលវារំ អបេក្ខតិ។ **តស្សា**តិ ចិត្តស្ស។ **អជានន្តោ**តិអាទីនំ បទានមត្ថោ អកុសលវារេ វុត្តបដិបក្ខវសេន វេទិតព្ពោ។ យំ អាបត្តាធិករណន្តិអាទីនំ បទានមត្ថោ អកុសលវារេន សទិសោយេវ។

២២៤. អយំ វិវាទោ នោ អធិករណន្តិអាទីសុ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។

៨. អធិករណវូបសមនសមថកថា

២២៨. ចតុវគ្គករណេ កម្មេតិ សីមសម្មុតិអាទិកម្មេ។ **បញ្ចវគ្គករណេ**តិ បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ ឧបសម្បទាទិកម្មេ។ **ទសវគ្គករណេ**តិ មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ ឧបសម្បទកម្មេ។ **វីសតិវគ្គករណេ**តិ អព្ភានកម្មេ។ **កម្មប្បត្តា**តិ កម្មស្ស បត្តា យុត្តា អនុរូបា។

២៣០. សម្បដិច្ឆិតព្ពន្តិ បដិគ្គណ្ហិតព្ពំ។ សម្បដិច្ឆិត្វា ច បន អតិក្កាមេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ភណ្ឌក**ន្តិ ចីវរាទិ ភណ្ឌកំ។ **មាននិគ្គហត្ថាយា**តិ ភណ្ឌនជាតានំ មានស្ស និគ្គហត្ថាយ។ **កតិបាហ**ន្តិ កតិបយាហំ, ទ្វីហតីហន្តិ អត្ថោ។

២៣១. អនន្តានិ ចេវ ភស្សានីតិ ឯត្ថ អនន្តសទ្ទោ អបរិមាណសទ្ទេន អត្ថតោ ឯកោតិ អាហ “អបរិមាណានី”តិ។ “វចនានី”តិ ឥមិនា **ភស្ស**សទ្ទោ វចនបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ឧព្ពាហិកាយ សម្មនិតព្ពោ**តិ កេន សម្មនិតព្ពោតិ អាហ “អបលោកេត្វា វា”តិអាទិ។ ឥមិនា អបលោកនកម្មេន វា ញត្តិទុតិយកម្មេន វា សម្មនិតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ អនន្តានិ ភស្សានិ ធម្មកថិកំ ឧទ្ទរិត្វា ពាហតិ បដិសេធេតិ ឥមាយ សម្មុតិយាតិ **ឧព្ពាហិកា,** តាយ។ ឯវំ សម្មតេហិ បន ភិក្ខូហិ វិនិច្ឆិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ វិសុំ និសីទិត្វា តស្សាយេវ បរិសាយ និសីទិត្វា វាតិ យោជនា។ **អញ្ញេហី**តិ សម្មតភិក្ខូហិ អញ្ញេហិ។

២៣៣. តត្រស្សាតិ ឯត្ថ តត្រ អស្សាតិ បទវិភាគំ កត្វា តសទ្ទោ បរិសវិសយោ បសិទ្ធវិសយោ, អស្សសទ្ទោ អាខ្យាតិកោតិ អាហ “តស្សំ បរិសតិ ភវេយ្យា”តិ។ “នេវ សុត្តំ អាគត”ន្តិ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ “នោ សុត្តវិភង្គោ”តិ វក្ខមានត្តា មាតិកំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ អាហ “ន មាតិកា អាគតា”តិ។ **វិនយោបី**តិ ខន្ធកវិនយោបិ។ បិសទ្ទេន សុត្តវិភង្គំ អបេក្ខតិ។ **ព្យញ្ជនច្ឆាយាយា**តិ ឯត្ថ **ឆាយា**សទ្ទោ បដិពិម្ពេ ច បភាយ ច ហោតីតិ អាហ “ព្យញ្ជនមត្តមេវា”តិ, ព្យញ្ជនបដិពិម្ពិកព្យញ្ជនបភាវន្តភូតំ អត្ថំ អគ្គហេត្វា ព្យញ្ជនបដិពិម្ពព្យញ្ជនបភាមត្តមេវ គហេត្វាតិ អធិប្បាយោ។ “បដិសេធេតី”តិ ឥមិនា **បដិពាហ**សទ្ទោ បដិសេធត្ថោយេវ, ន មទ្ទនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ បដិពាហនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “ជាតរូបរជតខេត្តវត្ថុបដិគ្គហណាទីសូ”តិអាទិ។ **កិ**ន្តិ កេន ការណេន, កស្មា ការណា វា។ **ឥមេ**តិ ជាតរូបាទិបដិគ្គាហកេ ភិក្ខូ។ **កាវេថា**តិ តុម្ហេ ការេយ្យាថ។ ឯយ្យាថស្ស ហិ ឯថាទេសោ។ បុច្ឆាយំ សត្តមីវិភត្តិ ហោតិ។ **សុត្តេ**តិ សុត្តន្តបិដកេ។ អបរោ ធម្មកថិកោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមេស**ន្តិ ឱលម្ពេត្វា និវាសេន្តានំ។ **ឯត្តា**តិ ឱលម្ពេត្វា និវាសនេ។

២៣៤. ពហុតរា ភិក្ខូតិ ឯត្ថ ទ្វិគុណតិគុណាទិនា អធិកា ឯវ ពហុតរា នាមាតិ អាហ “ឯកេនបិ អធិកា ពហុតរាវា”តិ។ “កោ បន វាទោ”តិអាទិនា “ឯកេនបី”តិ ឯត្ថ បិសទ្ទស្ស គរហត្ថំ ទស្សេតិ។

តិវិធសលាកគ្គាហកថា

២៣៥. សញ្ញត្តិយាតិ ឯត្ថ សញ្ញាបនំ សញ្ញត្តិ, តទត្ថាយាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សញ្ញាបនត្ថាយា”តិ។ គូហិតព្ពោតិ **គូឡ្ហោ,** សោយេវ **គូឡ្ហកោ,** សលាកគ្គាហោ កាតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ វិវរិតព្ពោតិ **វិវដោ,** សោយេវ **វិវដកោ**។ សស្ស អត្តនោ កណ្ណសមីបេ ជប្បីយតិ កថីយតីតិ **សកណ្ណជប្បោ,** សោយេវ **សកណ្ណជប្បកោ**។ “និមិត្តសញ្ញំ អារោបេត្វា”តិ ឥមិនា **វណ្ណាវណ្ណាយោ កត្វា**តិ ឯត្ថ វណ្ណសទ្ទោ សណ្ឋានវាចកោតិ ទស្សេតិ។ សុសណ្ឋានទុសណ្ឋានា សលាកាយោ កត្វាតិ អត្ថោ។ **តតោ**តិ វិសភាគករណតោ បរំ គហេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ សព្ពាបិ តា សលាកាយោតិ យោជនា។ **កត្វា**តិ បក្ខិបនំ កត្វា។ **វុត្តនយេនា**តិ “អលជ្ជុស្សន្នាយា”តិអាទិនា វុត្តនយេន។ “យាវតតិយ”ន្តិ ឥមិនា **បច្ចុក្កឌ្ឍិតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ បុនប្បុនំ ឧទ្ធំ កឌ្ឍិតព្ពន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អតិរេកជាតេ**តិ អធម្មវាទីហិ អតិរេកតោ ជាតេ សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យាវតតិយម្បី**តិ បិសទ្ទោ តតោ ឧនេ ឯកទ្វេវារេ បន កា នាម កថាតិ ទស្សេតិ។

សកណ្ឌជប្បកេ បន ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ សចេ សង្ឃត្ថេរោ គណ្ហាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោតិ** សង្ឃត្ថេរោ។ **វយោអនុប្បត្តា**តិ បច្ឆិមវយំ អនុប្បត្តា។ **ឯតន្តិ** អធម្មវាទិសលាកំ។ **អស្សាតិ** សង្ឃត្ថេរស្ស។ **ឥតរា សលាកា**តិ អធម្មវាទិសលាកាហិ អញ្ញា ធម្មវាទិសលាកា។ **សោតិ** សង្ឃត្ថេរោ។ **តន្តិ** ធម្មវាទិសលាកំ។ **តតោ**តិ នេវ អវពុជ្ឈនការណា។ **វុត្តនយមេវា**តិ គូឡ្ហកេ វុត្តនយមេវ។ វិវដោ អត្ថោ ឥមស្សាតិ **វិវដត្ថោ**។

តស្សបាបិយសិកាវិនយកថា

២៣៨. **បារាជិកសាមន្តំ នាមា**តិ បារាជិកស្ស អាសន្នំ នាម។ **អទិន្នាទានាទីសូ**តិ អាទិសទ្ទេន មនុស្សវិគ្គហ ឧត្តរិមនុស្សធម្មបារាជិកេ សង្គណ្ហាតិ។ **និព្ពេឋយមាន**ន្តិ វេឋនរហិតំ, តមេនំ ភិក្ខុន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា **និព្ពេឋេន្ត**ន្តិ ឯត្ថ អន្តសទ្ទោ មានសទ្ទបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **អតិវេឋេតី**តិ ឯត្ថ កេហិ អតិវេឋេតីតិ អាហ “ឥង្ឃាយស្មាតិអាទិវចនេហី”តិ។ **តេនា**តិ ចោទកេន។ **មន្តិ** មមំ។ **អាហា**តិ ចុទិតកោ អាហ។ **ឯតស្សា**តិ អវជាននបដិជាននាទិការកស្ស បាបិយស្ស បុគ្គលស្ស។ **សីលវា ភវិស្សតី**តិ បាបិយោ បុគ្គលោ សចេ សីលវា ភវិស្សតិ។ **បដិប្បស្សទ្ធិ**ន្តិ បាបិយភាវតោ បដិប្បស្សម្ភនំ។ **នោ ចេ**តិ សីលវា នោ ភវិស្សតិ ចេ។ **តថា នាសិតោ**តិ តេន តស្ស បាបិយសិកកម្មករណេន នាសំ គតោ ភវិស្សតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ សមថក្ខន្ធកេ។

ឥតិ សមថក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៥. ខុទ្ទកវត្ថុក្ខន្ធកំ

ខុទ្ទកវត្ថុកថា

២៤៣. ខុទ្ទកវត្ថុក្ខន្ធកេ **មុដ្ឋិកមល្លា**តិ មុដ្ឋិកេន មថន្តិ អញ្ញមញ្ញំ ហឹសន្តីតិ មុដ្ឋិកមល្លា។ ឥមិនា បាឡិយំ បទស្ស ហេដ្ឋុបរិយំ ទស្សេតិ។ **គាមមុទវា**តិ ឯត្ថ ឆវិរាគមណ្ឌនានុយុត្តេន មុទោ មោទនំ ឯតេសមត្ថីតិ **មុទវា**, គាមេ វសន្តា មុទវា **គាមមុទវា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឆវិរាគមណ្ឌនានុយុត្តា នាគរិកមនុស្សា”តិ។ “វណ្ណវា អហេសុ”ន្តិអាទីសុ (បារា. ១៩៣; បាចិ. ៦៧) វិយ វចនំ ទដ្ឋព្ពំ។ **ថម្ភេ**តិ ឯត្ថ ន យត្ថ កត្ថចិ ថម្ភោ ហោតិ, អថ ខោ ន្ហានតិត្ថេ និខណិត្វា ឋបិតថម្ភោយេវាតិ អាហ “ន្ហានតិត្ថេ និខណិត្វា ឋបិតត្ថម្ភេ”តិ។

ឥដ្ឋកាសិលាទារុកុដ្ដានន្តិ ឥដ្ឋកាកុដ្ដសិលាកុដ្ដទារុកុដ្ដានំ។ **អដ្ឋបទាការេនា**តិ អដ្ឋបទផលកាការេន។ **រាជិយោ**តិ លេខាយោ។ **តត្ថា**តិ អដ្ដានេ, អាកិរិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **គន្ធព្ពហត្ថកោ**តិ គន្ធព្ពានំ វីណាហត្ថោ វិយាតិ គន្ធព្ពហត្ថកោ។ ទារូហិ កតត្តា វុត្តំ “ទារុមយហត្ថេនា”តិ។ **តេនា**តិ គន្ធព្ពហត្ថេន, គហេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **កុរុវិន្ទកបាសាណចុណ្ណានី**តិ ឯវំនាមកស្ស បាសាណស្ស ចុណ្ណានិ។ **តន្តិ** កតគុឡិកកលាបកំ, គហេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **វិគ្គយ្ហា**តិ អញ្ញមញ្ញស្ស សរីរេ ទទ្ទឡ្ហំ គហេត្វាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញមញ្ញំ សរីរេន សរីរ”ន្តិ។ **មករទន្តកេ**តិ មករនាមកស្ស មច្ឆស្ស ទន្តសទិសេ ទន្តេ។ **មល្លកមូលសណ្ឋានេនា**តិ ខេឡបដិគ្គហបាទសណ្ឋានេន។ **គិលានស្សាបី**តិ បិសទ្ទោ អគិលានស្ស បគេវាតិ ទស្សេតិ។

២៤៤. **ទន្តេ**តិ មករទន្តេ។ អកតំ មល្លកំ **អកតមល្លកំ។ កបាលខណ្ឌំ វា**តិ វាសទ្ទោ សមុច្ចយត្ថោ។ កាសផុល្លវិរហិតត្តា វត្តវដ្ដិ **ឧក្កាសិកា** នាម។ នត្ថិ កាសំ ផុល្លមេតិស្សាតិ **ឧក្កាសា**, សា ឯវ **ឧក្កាសិកា។ យស្ស កស្សចី**តិ គិលានាគិលានស្ស វា ជរាទុព្ពលតរុណពលវស្ស វា។ **បិដ្ឋិ**ន្តិ បិដ្ឋិយំ, អយមេវ វា បាឋោ។ បាណិតលស្ស បុថុដ្ឋានំ **បុថុបាណិ**, តេន កតំ **បុថុបាណិកំ**, ហត្ថបរិកម្មំ, តេន វុត្តំ “ហត្ថបរិកម្មំ វុច្ចតី”តិ។ **សព្ពេស**ន្តិ ន្ហាយន្តានំ វា អន្ហាយន្តានំ វា សព្ពេសំ។

២៤៥. **កណ្ឌតោ**តិ កណ្ឌច្ឆិទ្ទតោ។ មុត្តោលម្ពកាទិវល្លិសទិសត្តា **វល្លិកា** នាម។ **បលម្ពកសុត្ត**ន្តិ បរិមុញ្ចិត្វា លម្ពិយតិ អនេនាតិ បលម្ពកំ, តមេវ សុត្តំ បលម្ពកសុត្តំ។ **វលយ**ន្តិ និយុរំ។

២៤៦. ទ្វីហិ មាសេហិ និយុត្តំ **ទុមាសិកំ។ ទ្វេ** អង្គុលានិ ឯតស្សាតិ **ទុវង្គុលំ**, កេសោ។ **ឧភយេនបី**តិ ទុមាសិកទុវង្គុលសង្ខាតេន ឧភយេនបិ ។ អយម្បិ ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទោវ វុត្តោតិ យោជនា។ **តតោ**តិ ទុមាសិកទុវង្គុលតោ។

ឱសណ្ឋេន្តីតិ ឯត្ថ ឱលិខិត្វា សមំ បតិដ្ឋាបេន្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឱលិខិត្វា សន្និសីទាបេន្តី”តិ។ **ទន្តមយាទីសូ**តិ អាទិសទ្ទេន អដ្ឋិមយាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **ហត្ថផណេនា**តិ ហត្ថសង្ខាតេន ផណេន។

ចិក្ខល្លេនាតិ ចិក្ខល្លសទិសេន និយ្យាសេន។ **ឧទកតេលេនា**តិ ឯត្ថ ឧទកញ្ច តេលញ្ចាតិ ច ឧទកសង្ខាតេន តេលេនាតិ ច អត្ថំ និវត្តេន្តោ អាហ "ឧទកមិស្សកេន តេលេនា"តិ។ តមិនា ឧទកេន មិស្សកំ តេលំ **ឧទកតេល**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឧដ្ឋលោមេ**តិ ឧដ្ឋិតលោមេ។ **ហត្ថំ តេមេត្វា**តិ ហត្ថំ ឧទកតេលេន តេមេត្វា។ **ឧណ្ហាភិតត្តរជោកិណ្ណសិរានម្បី**តិ ឧណ្ហេន អភិតត្តោ ច រជេហិ ឱកិណ្ណសិរោ ច ឧណ្ហាភិតត្តរជោកិណ្ណសិរា, អថ វា ឧណ្ហេន អភិតត្តោ សិរោ ឯតេសន្តិ ឧណ្ហាភិតត្តសិរា, រជេហិ ឱកិណ្ណោ សិរោ ឯតេសន្តិ រជោកិណ្ណសិរា , ឧណ្ហាភិតត្តសិរា ច រជោកិណ្ណសិរា ច ឧណ្ហាភិតត្តរជោកិណ្ណសិរា, បុព្ពបទេ ឧត្តរបទលោបោ, តេសម្បិ។ **អល្ល ហត្ថេនា**តិ អទ្ទហត្ថេន, អយមេវ វា បាឋោ។

២៤៧. យេសុ កំសបត្តាទីសុ មុខនិមិត្តំ បញ្ញាយតិ, សព្ពានិ តានិ កំសបត្តាទីនិបីតិ យោជនា។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ យស្មិំ កស្មិំចិ អាទាសេ វា ឧទកបត្តេ វាតិ សម្ពន្ធោ។ **សញ្ជរី នុ ខោ**តិ សញ្ជាតា ឆវិ នុ ខោ, អហំ ជិណ្ណោ អម្ហិ នុ ខោ, នោតិ យោជនា។

មុខំ អាលិម្បន្តីតិ ឯត្ថ កេហិ អាលិម្បន្តីតិ អាហ "វិប្បសន្នឆវិរាគករេហិ មុខលេបនេហី"តិ។ "មនោសិលាយា"តិ តមិនា មនោសិលា ឯវ **មនោសិលិកា**តិ ទស្សេតិ។ **តានី**តិ លញ្ជនានិ។ **ហរិតាលាទីហិបី**តិ បិសទ្ទេន ន កេវលំ មនោសិលិកាយ ឯវ, អថ ខោ ហរិតាលាទីហិបីតិ ទស្សេតិ។

២៤៨. **ន ភិក្ខវេ នច្ចំ វា**តិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **និច្ចាបេន្តស្ស វា**តិ បរេហិ នច្ចាបេន្តស្ស វា។ **សាធុគីត**ន្តិ សុន្ទរំ អនិច្ចតាទិបដិសំយុត្តំ គីតំ, សជ្ឈនានំ វា។ ទន្តគីតម្បិ ន វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យន្តិ** គីតំ។ **បុព្ពភាគេ**តិ គាយនតោ បុព្ពភាគេ។ **គាយាបេន្តស្សាបី**តិ បរេហិ វា គាយាបេន្តស្សាបិ។ **យំ បនា**តិ កិរិយាបរាមសនំ។ យំ បហរតិ, **តត្ថ** បហរណេ អនាបត្តីតិ យោជនា។ **សព្ព**ន្តិ អខិលំ នច្ចគីតវាទិតំ។ **បស្សតោ**តិ បស្សន្តស្ស ច សុណន្តស្ស ច។ សវនម្បិ ហិ ឯកសេសេន វា សាមញ្ញនិទ្ទេសេន វា បស្សនេនេវ សង្គហិតំ។ **វិហារតោ**តិ អនច្ចអគីតអវាទិតដ្ឋានវិហារតោ។ **វិហារ**ន្តិ នច្ចគីតវាទិតដ្ឋានវិហារំ។ **អសនសាលាយា**តិ គាមេ ឋិតាយ អសនសាលាយ។

២៤៩. **សរកិរិយ**ន្តិ សរស្ស កិរិយំ។ តមិនា **សរកុត្តិ**ន្តិ ឯត្ថ សរស្ស ករណំ សរកុត្តីតិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ អលទ្ធំ សមាធិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បច្ឆិមា ជនតា**តិ ឯត្ថ សម្ហូហី អវយវំ វិនា សម្ហូហស្ស អវយវិនោ អភាវា តាបច្ចយោ ស្វត្ថោបិ ហោតីតិ អាហ "បច្ឆិមោ ជនោ"តិ។ **តំ តំ វត្ត**ន្តិ សុត្តន្តវត្តាទី តំ តំ វត្តំ។ **អក្ខរានិ វិនាសេត្វា**តិ អញ្ញថា វត្តព្ពានិ អក្ខរានិ អញ្ញថា វទនេន ច ទីឃាទីនិ រស្សាទិវទនេន ច វិនាសេត្វា។ **ធម្មេ បនា**តិ ឯត្ថ សទ្ទោ **បន** វិសេសជោតកោ។ គីតតោ វិសេសោវ វេទិតព្ពោតិ ហិ អត្ថោ។ **សុត្តន្តវត្ត**ន្តិ សុត្តន្តស្ស ឧច្ចារណំ វត្តំ។ ឯសេវ នយោ "ជាតកវត្តំ គាថាវត្ត"ន្តិ ឯត្ថាបិ។ **ត**ន្តិ វត្តំ។ យទិ បន តំ វិនាសេត្វា អតិទីឃំ កាតុំ ន វដ្ដតិ, ឯវំ សតិ យថា សុត្តន្តវត្តាទីនិ ហោន្តិ, តថា កថំ ទស្សេតព្ពានីតិ អាហ "ចតុរស្សេន វត្តេនា"តិអាទិ។ តត្ថ **ចតុរស្សេន វត្តេនា**តិ បរិបុណ្ណេន ឧច្ចារណវត្តេន។ **បរិមណ្ឌលានី**តិ សមន្តតោ មណ្ឌលានិ ពិម្ពានិ បុណ្ណានីតិ អត្ថោ។ "សរេន ភណិត"ន្តិ តមិនា **សរភញ្ញ**ន្តិ ឯត្ថ សរេន ភណិតព្ពន្តិ សរភញ្ញន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ សរភញ្ញេ កិរ អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ ។ **តរង្គវត្តា**ទីនំ ឧច្ចារណវិធានានិ (វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ ២៤៩; សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២៤៩; វិ. វិ. ដី. ចូឡវគ្គ ២.២៤៨-៩) ឯតរហិ នត្ថិ។ **ទ្វត្តឹសវត្តានី**តិ ច សង្ខ្យាមត្តមេវ អត្ថិ, ន សង្ខ្យេយ្យំ។ តស្មា ដីកាសុ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២៤៩; វជិរ. ដី. ចូឡវគ្គ. ២៤៩) "តរង្គវត្តាទីនំ ឧច្ចារណវិធានានិ នដ្ឋបយោគានី"តិ វុត្តំ។ **អត្ថី**តិ សំវិជ្ជន្តិ។ អយញ្ហិ អត្ថិសទ្ទោ និបាតោ។ **តេសូ**តិ ទ្វត្តឹសវត្តេសុ។ **យ**ន្តិ វត្តំ។ ឧច្ចារណវិធានានិ នដ្ឋបយោគានិបិ តេសំ សព្ពេសំ សាមញ្ញលក្ខណំ ទស្សេន្តោ អាហ "សព្ពេស"ន្តិអាទិ។ តត្ថ **សព្ពេស**ន្តិ ទ្វត្តឹសវត្តានំ, លក្ខណន្តិ សម្ពន្ធោ។ "អវិនាសេត្វា"តិ វត្វា តមេវត្ថំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ "វិការំ អកត្វា"តិ។ តត្ថ **វិការករណំ** នាម យត្តកាហិ មត្តាហិ អក្ខរំ បរិបុណ្ណំ ហោតិ, តតោ អធិកមត្តាយុត្តំ កត្វា កថនំ, តថា អកត្វា សមណសារុប្បេន ចតុរស្សេន នយេន បវត្តនំយេវ លក្ខណន្តិ អត្ថោ។

ពាហិរលោមី ឧណ្ណិន្តិ ឯត្ថ "ពាហិរលោមិ"ន្តិ បទំ ភាវនបុំសកន្តិ អាហ "ឧណ្ណលោមានិ ពហិ កត្វា"តិ។ "ឧណ្ណបាវារ"ន្តិ តមិនា **ឧណ្ណី**តិ ឯត្ថ ឧត្តរបទលោបំ ទស្សេតិ។ អថ វា បាវារបទេន ឧណ្ណា ឯតស្ស អត្ថីតិ **ឧណ្ណី**តិ កត្វា តទ្ធិតបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ "តថា ធារេន្តស្ស ទុក្កដ"ន្តិ វចនស្ស អត្ថាបត្តិនយំ ទស្សេន្តោ អាហ "លោមានិ អន្តោ កត្វា បារុបិតុំ វដ្ដតី"តិ។

២៥១. **អង្គជាតំ ឆិន្ទន្តស្សេវា**តិ អង្គជាតមេវ ឆិន្ទន្តស្សាតិ យោជនា។ អថ វា អង្គជាតំ ឆិន្ទន្តស្ស ថុល្លច្ចយមេវាតិ យោជនា។ អហិកីដទដ្ឋាទីសុ និមិត្តភូតេសុ ឆិន្ទន្តស្សាតិ យោជនា។

២៥២. ឧប្បន្នា ហោតីតិ បដិលាភវសេន ឧប្បន្នា ហោតិ។ ឧប្បន្នភាវំ បាកដំ ករោន្តោ អាហ “សោ”តិអាទិ។ តត្ថ **សោ**តិ រាជគហកោ សេដ្ឋិ, កីឡតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ សេដ្ឋិស្ស។ ឥទំ បទំ “ជាលេ”តិ បទេ សាមិ្យត្ថឆដ្ឋី, “ឧប្បន្នា ហោតី”តិ បទេ សម្បទានំ។ **តន្តិ** ចន្ទនគណ្ឋិ។ **អស្សា**តិ សេដ្ឋិស្ស។ ឥទំ បទំ “បុរិសា”តិ បទេ សាមិ្យត្ថឆដ្ឋី, “អទំសូ”តិ បទេ សម្បទានំ។ **វិកុព្ពនិទ្ធី**តិ វិវិធំ, វិការំ វា កុព្ពនវសេន បវត្តា ឥទ្ធិ (បដិ. ម. ៣.១២-១៦; វិសុទ្ធិ. ២.៣៦៩-៣៧៣)។ **អធិដ្ឋានិទ្ធី**តិ អធិដ្ឋានវសេន បវត្តា ឥទ្ធិ (បដិ. ម. ៣.១២-១៦; វិសុទ្ធិ. ២.៣៦៩-៣៧៣)។

គិហី ឧបនាមេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ព្យញ្ជនំ កត្វា**តិ ព្យញ្ជនំ បក្ខិបនំ កត្វា។ **តន្តិ** សុវណ្ណតដ្ដិកាទឹ។ **អាមសិតុម្បី**តិ បិសទ្ទោ បគេវ បដិគ្គណ្ហិតុន្តិ ទស្សេតិ។ **សង្ឃិកបរិភោគេន វា**តិ **វា**សទ្ទោ បនសទ្ទត្ថោ។ សង្ឃិកបរិភោគេន បនាតិ ហិ អត្ថោ។ **គិហិវិកដានិ វា**តិ **វា**សទ្ទោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ។ គិហិវិកដានិ ភាជនានិបិ វដ្ដន្តីតិ ហិ អត្ថោ។ កំសលោហវដ្ដលោហានំ សភាគត្តា វុត្តំ “កំស...បេ.... សង្គហិតោ”តិ។

២៥៣. “លិខិតុ”ន្តិ ឯតំ វុត្តន្តិ យោជនា។ **បកតិមណ្ឌល**ន្តិ ឯត្ថ កឹ មករទន្តមត្តម្បិ អច្ឆិន្នមណ្ឌលន្តិ អាហ “មករទន្តច្ឆិន្នកមណ្ឌលមេវា”តិ។

២៥៤. បហរិត្វាតិ អាវដ្ដនតោ អញ្ញមញ្ញំ បហរិត្វា។ តយោ បត្តេ ឧបរុបរិ ឋបេតុំ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ភូមិអាធារកោ** នាម ភូមិយា អាសន្នោ ទន្តាទីហិ កតោ វលយាធារកោ។ **ទារុអាធារកោ** នាម ឯកទារុនា កតោ អាធារកោ។ **ទណ្ឌាធារកោ** នាម ចតុទណ្ឌតោ បដ្ឋាយ ពហូហិ ទណ្ឌេហិ កតោ អាធារកោ។ **តត្ថា**តិ ភមកោដិសទិសទារុ អាធារកតិទណ្ឌកាធារេសុ។ **តហេត្វា ឯវា**តិ បត្តំ តហេត្វា ឯវ, ឯកមេវ ឋបេតព្ពំ ឥតិ វុត្តន្តិ យោជនា។

តត្ថេវាតិ មិឌ្ឍន្តេយេវ។ **វិត្ថិណ្ណាយា**តិ វិត្ថារាយ។ **ពាហិរបស្សេ**តិ កុដ្ដស្ស ពាហិរបស្សេ។ **កតាយា**តិ កុដ្ដស្ស ថិរភាវត្ថំ កតាយ។ **ឯត្ថា**តិ បរិភណ្ឌន្តេ។

យំ វត្ថុំ បត្តវិត្វា បត្តោ ឋបិយតីតិ វត្ថុំ **ចោឡកំ** នាមាតិ យោជនា។ **តស្មិំ បនា**តិ ចោឡកេ បន។ **យត្ថា**តិ យស្សំ វាលិកាយំ។ **ន ទុស្សតី**តិ បត្តោ ន ទុស្សតិ។ **បត្តមាឡក**ន្តិ បត្តស្ស ឋបនត្ថាយ កតំ អដ្ដំ។ **ភណ្ឌកុក្កុឡិកា**តិ បត្តាទិភណ្ឌកានំ បក្ខិបនា ឧក្ខលិកា។ **យត្ថ កត្ថចី**តិ ភិត្តិខីលាទិកេ យស្មិំ កស្មិំចិ។ **លគ្គេន្តស្សា**តិ បត្តំ ថវិកាយ លគ្គេន្តស្ស។ និសីទនសយនត្ថំ វា កតំ ហោតូតិ យោជនា។ **អញ្ញេនា**តិ បត្តតោ អញ្ញេន។ **អដ្ឋកឆន្នេនា**តិ អដ្ឋបតិរូបេន, អដ្ឋកសទិសេនាតិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ អដ្ឋកឆន្នេន ឋបិតេ មញ្ចបីឋេ។ អំសេពទ្ធិយតិ អនេនាតិ **អំសពទ្ធោ,** សោយេវ **អំសពទ្ធកោ,** តេន លគ្គេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ ឆត្តេ ឋបេតុំ ន វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ ភត្តេន បូរោ **ភត្តបូរោ,** បត្តោ។ ពន្ធិត្វា ឋបិតេ ឆត្តេ វា អដ្ដកំ កត្វា ឋបិតេ ឆត្តេ វាតិ យោជនា។ យោ កោចិ ភត្តបូរោបិ តុច្ឆបត្តោបីតិ សម្ពន្ធោ។

២៥៥. យស្សាតិ ភិក្ខុនោ។ ហត្ថេ បត្តោ អត្ថិ, សោ ឯវ ភិក្ខុ **បត្តហត្ថោ** ន ហោតិ, អបិច ខោ បន ហត្ថេ វា បិដ្ឋិបាទេ វា យត្ថ កត្ថចិ សរីរាវយវេ បត្តស្មិំ សតីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ អនន្តរវារក្យេបិ។ ឥមេហិ វាក្យេហិ “បត្តហត្ថោ”តិ ច “កវាដំ បណាមេតុ”ន្តិ ច ឧបលក្ខណមត្តមេវាតិ ទស្សេតិ។ សូចី វា អវាបុរិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កុញ្ចិកាយ វា**តិ **វា**សទ្ទោ “សរីរាវយវេនា”តិ បទំ អបេក្ខតិ។

លាពុកដាហន្តិ លម្ពតីតិ **លាពុ,** លាពុយា កដាហំ លាពុកដាហំ។ “តាវកាលិក”ន្តិ ឥមិនា ឯកវារមេវ តេន អាមិសំ គហេត្វា បរិភុញ្ជិត្វា ឆឌ្ឌេតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ **ឃដិកបាល**ន្តិ ភាជនកបាលំ។ **អភុំ មេ**តិ អវឌ្ឍិ មយ្ហំ, ឧប្បជ្ជិត្ថាតិ អត្ថោ។ “អភុ មេ”តិ (ម. និ. អដ្ឋ. ២.១៤៩; ម. និ. ដី. ២.១៤៩) វត្តព្ពេ និគ្គហិតាគមវសេន ឯវំ វុត្តំ។ **ឧត្រាសវចន**ន្តិ ឧត្រាសេន វចនការណំ បទំ។ **ទិន្នកមេវា**តិ បរេហិ ទិន្នកមេវ អាមិសន្តិ សម្ពន្ធោ។

ចម្មេត្វាតិ មុខេន ចម្មេត្វា។ **អបរិទ្វាមិសានី**តិ ឆឌ្ឌិតានិ អាមិសានិ។ **ឯតេសូ**តិ ចលកាទីសុ។ **អនុច្ឆិដ្ឋំ សុទ្ធបត្ត**ន្តិ នត្ថិ ឧច្ឆិដ្ឋោ ឯត្ថាតិ **អនុច្ឆិដ្ឋោ,** សុទ្ធបត្តោ, តំ។ **ឧច្ឆិដ្ឋហត្ថេនា**តិ ឧច្ឆិដ្ឋោ ឯត្ថ អត្ថីតិ ឧច្ឆិដ្ឋោ, សោយេវ ហត្ថោ ឧច្ឆិដ្ឋហត្ថោ, តេន។ វាមហត្ថេន អាសិញ្ចិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ សុទ្ធបត្តេ។ **ឯត្តាវតាបី**តិ ឯត្តកេន ឯកឧទកគេណ្ឌុសគហណមត្តេនាបិ។ **សោ**តិ សុទ្ធបត្តោ។ **ហត្ថំ បនា**តិ ឧច្ឆិដ្ឋហត្ថម្បិ។ បនសទ្ទោ ហេត្ថ សម្បិណ្ឌនត្ថោ។ យំ អដ្ឋិ វា យំ ចលកំ វាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ មច្ឆមំសផលាទីសុ។ **តន្តិ** អដ្ឋិចលកំ។ **យំ បនា**តិ អដ្ឋិចលកាទី បន, បដិខាទិតុកាមោតិ សម្ពន្ធោ, បុន ខាទិតុកាមោតិ អត្ថោ។ **តត្ថេវា**តិ បត្តេ ឯវ។ **កត្វា**តិ ឋបនំ កត្វា។ យំ កិញ្ចិ អដ្ឋិកណ្ដកាទិន្តិ សម្ពន្ធោ។

២៥៦. **សត្ថកវេឋនក**ន្តិ សត្ថកស្ស វេឋនករណំ។ បិប្ផលិកំ វា ទណ្ឌសត្ថកំ នាមាតិ យោជនា។ បិប្ផាលេតិ ឯតាយាតិ **បិប្ផលិ**, សាយេវ **បិប្ផលិកំ។ អញ្ញម្បីតិ** បិប្ផលិកតោ អញ្ញម្បិ។ យំកិញ្ចិ ទណ្ឌំ យោជេត្វា កតសត្ថកំ វា ទណ្ឌសត្ថកំ នាមាតិ យោជនា។ ឥមិនា ទណ្ឌេន យោជិតំ សត្ថកំ **ទណ្ឌសត្ថក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

មលគ្គហិតាតិ អយមលគ្គហិតា។ **កិណ្ណេនា**តិ មទិរាទិពីជេន កិណ្ណេន។ **តេនា**តិ បាសាណចុណ្ណសង្ខាតេន សរិតកេន។ **មក្ខេតុ**ន្តិ សូចឹ មក្ខេតុំ។ មក្ខិតមធុសិត្ថកំ តំ សរិតកំ បរិភិជ្ជតីតិ យោជនា។ **មធុសិត្ថកបិលោតិក**ន្តិ មធុសិត្ថកេន មក្ខិតំ បិលោតិកំ។ **តត្ថា**តិ និស្សេណិយំ។ យាយ រជ្ជុយា កថិនេ ពន្ធន្តិ, សា រជ្ជុ **កថិនរជ្ជុ** នាមាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ទីឃស្ស ភិក្ខុនោ បមាណេន កតេ កថិនេ។ **ទណ្ឌកេ**តិ កថិនទណ្ឌកម្ហិ។ **តស្សា**តិ ទីឃស្ស ភិក្ខុនោ បមាណេន កតស្ស កថិនស្ស។ **ឥតរស្ស ភិក្ខុនោ**តិ ទីឃភិក្ខុតោ ឥតរស្ស រស្សភិក្ខុនោ។

ទណ្ឌកថិនបមាណេន កតស្ស កដសារកស្សាតិ យោជនា។ “ទុគ្គុណករណ”ន្តិ ឥមិនា **បិទលក**ន្តិ ទុគ្គុណករណសង្ខាតស្ស កិរិយាវិសេសស្ស នាមន្តិ ទស្សេតិ។ **វិនន្ធនរជ្ជុ**ន្តិ វិសេសេន នហិយតិ ពន្ធិយតិ ឯតាយាតិ វិនន្ធនា, សាយេវ រជ្ជុ វិនន្ធនរជ្ជុ, តមេវត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “វិនន្ធិតុំ រជ្ជុ”ន្តិ។ **វិនន្ធនសុត្តក**ន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ **តេន សុត្តកេនា**តិ វិនន្ធនសុត្តកេន។ **តត្ថា**តិ ខុទ្ទកនិស្សេណិយំ កាចិ សុត្តន្តរិកាយោតិ សម្ពន្ធោ។ **បមាណសញ្ញាករណ**ន្តិ សុត្តន្តរិកបមាណស្ស សញ្ញាករណំ។ កាឡសុត្តេន សញ្ញាករណំ វិយ ហលិទ្ទិសុត្តេន សញ្ញាករណន្តិ យោជនា។ **អង្គុលិយា បដិគ្គណ្ហន្តី**តិ ឯត្ថ “បដិគ្គណ្ហន្តី”តិ បទស្ស “អង្គុលិយា”តិ ករណស្សេវ វុត្តត្តា កម្មស្ស អវុត្តត្តា តស្ស កម្មំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សូចិមុខ”ន្តិ។ **អង្គុលិកោសក**ន្តិ អង្គុលិកញ្ចុកំ។

២៥៧. **បាតិចង្កោដកាទិ**ន្តិ ឯត្ថ **បាតិ** នាម បដិគ្គហសណ្ឋានេន កតោ សូចិអាទិភណ្ឌដ្ឋបនោ ភាជនវិសេសោ។ **អាកិរិត្វា**តិ បក្ខិបិត្វា។ **ឱធុនិត្វា**តិ បប្ផោដេត្វា។ **ឃនទណ្ឌក**ន្តិ និរន្តរទណ្ឌកំ។ **អន្តោកត្វា**តិ កថិនស្ស អន្តោកត្វា។

២៥៨. **វិនន្ធិត្វា**តិ ចោឡកេន វិនន្ធិត្វា។

២៥៩. អបរិស្សាវនកស្សេវ ភិក្ខុនោតិ យោជនា។ យោ បន យាចតីតិ សម្ពន្ធោ។ **មជ្ឈេទណ្ឌកេ**តិ ទណ្ឌកស្ស មជ្ឈេ។ **ឧទក**ន្តិ អកប្បិយឧទកំ។ **ត**ន្តិ ឧទកំ។ **យ**ន្តិ បរិស្សាវនំ។ ឧទកំ បរិសុទ្ធំ ហុត្វា សវតិ គច្ឆតិ បវត្តតិ អនេនាតិ **បរិស្សាវនំ**។ យំ ឧទកេ ឱត្ថរិត្វា ឃដេន ឧទកំ គណ្ហន្តិ, តំ **ឱត្ថរកំ** នាមាតិ យោជនា។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តំ ហី”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ បរិស្សាវនំ, ពន្ធិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសូ**តិ ចតូសុ ខាណុកេសុ។ **សព្ពបរិយន្តេ**តិ សព្ពបរិស្សាវនស្ស បរិយន្តេ មោចេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឱត្ថរិត្វា**តិ ឱគាហេត្វា។ **ចីវរកុដិកា**តិ ចីវរេន កតា កុដិកា, សា មកសានំ បរិត្តាណត្ថំ កតត្តា **មកសកុដិកា**តិ វុច្ចតិ។

២៦០. **សេម្ហាទិទោសុស្សន្នកាយា**តិ សេម្ហាទិទោសេហិ ឧស្សន្នកាយា។ **អគ្គឡត្ថម្ភោ**តិ កវាដត្ថម្ភោ។ **យត្ថា**តិ អគ្គឡត្ថម្ភេ។ **តត្ថា**តិ ទ្វារពាហាយ។ **តត្ថា**តិ អគ្គឡបាសកេ។ **ធូមោ និក្ខមតិ ឯតេនា**តិ **ធូមនេត្តោ,** ឆិទ្ទោ។ តេន វុត្តំ “ធូមនិក្ខមនឆិទ្ទ”ន្តិ ។ “គន្ធេហី”តិ ឥមិនា “វាសេតុ”ន្តិ បទស្ស ករណំ ទស្សេតិ។ “ឧទកដ្ឋបនដ្ឋាន”ន្តិ ឥមិនា **ឧទកដ្ឋាន**ន្តិ ឯត្ថ ឧទកស្ស ឋបនំ ឋានំ ឧទកដ្ឋានន្តិ មជ្ឈេបទលោបសមាសំ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ ឧទកដ្ឋានេ។ **កោដ្ឋកោ**តិ ឯត្ថ ន យត្ថ កត្ថចិ, យស្ស កស្សចិ វា កោដ្ឋកោ ហោតិ, អបិ ច ខោ បន ទ្វារេ ឯវ, ទ្វារស្សេវ វា កោដ្ឋកោតិ អាហ “ទ្វារកោដ្ឋកោ”តិ។

២៦១. **បរិកម្ម**ន្តិ បិដ្ឋិអាទិបរិកម្មំ។ បដិច្ឆាទិយតិ ឥមាយាតិ **បដិច្ឆាទិ,** វត្ថមេវ បដិច្ឆាទិ ***វត្ថបដិច្ឆាទិ*។ ឧទកំ ន ហោតី**តិ ឯត្ថ បានោទកំ និវត្តេន្តោ អាហ “ន្ហានោទកំ ន ហោតី”តិ។

២៦២. បណ្ណិកានំ តុលំ វិយ ឧទកឧព្ពាហនកតុលន្តិ យោជនា។ **ទីឃវរត្តាទីហី**តិអាទិសទ្ទេន រជ្ជុ អាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **អរហត្តឃដិយន្តំ** នាម ចក្កសណ្ឋានំ អនេកានំ អរេ អរេ ឃដានិ ពន្ធិត្វា ឯកេន វា ទ្វីហិ វា បរិវត្តិមិយមានំ យន្តំ។ អរសង្ខាតេសុ ហត្ថេសុ ឃដា ពន្ធិតព្ពា ឯត្ថាតិ **អរហត្ថឃដិ,** តមេវ យន្តំ អរហត្ថឃដិយន្តំ។ **ចម្មភាជន**ន្តិ ចម្មមយំ ភាជនំ។ **អបរិក្ខិត្តា ហោតី**តិ ចន្ទនិកា អបាការា ហោតិ។ ឧទកបុញ្ឆនំ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មិ**ន្តិ ឧទកបុញ្ឆនេ។ “ឧទកបុញ្ឆនី”តិបិ បាឋោ។ ឯវំ សតិ តាយ ឧទកបុញ្ឆនិយាតិ អត្ថោ។ **បច្ចុទ្ធរិតុ**ន្តិ អបនេតុំ។

២៦៣. អា សមន្តតោ វិទ្ធំ បក្ខបាសកមេត្ថាតិ **អាវិទ្ធបក្ខបាសកំ។ មណ្ឌលេ**តិ កណ្ណិកមណ្ឌលម្ហិ។ កតំ កូដញ្ច ឆទនញ្ច ឯត្ថាតិ **កតកូដច្ឆទនំ,** ជន្តាឃរំ, តស្ស។ **ឯត**ន្តិ "និល្លេខជន្តាឃរ"ន្តិ ឯតំ នាមំ។ "ចត្តារោ មាសេ"តិ ឥមិនា **"ចតុមាស**"ន្តិ ទិគុសមាសស្ស វាក្យំ ទស្សេតិ។

២៦៤. **នមតក**ន្តិ ឯត្ថ ហេដ្ឋា វុត្តនមតកតោ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៥៦) វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឯឡកលោមេហី"តិអាទិ។ **អវាយិម**ន្តិ វាយិត្វា ន កតំ។ **ចម្មខណ្ឌបរិហារេនា**តិ ចម្មខណ្ឌំ វិយ អធិដ្ឋានវិកប្បនអបនយនេន, បរិភុញ្ជិតព្ពន្តិ អត្ថោ។ **បេឡាយា**តិ អដ្ឋំសាទិអាការេន កតាយ មញ្ជូសាយ។ **ឯត**ន្តិ "អាសិត្តកូបធាន"ន្តិ ឯតំ នាមំ។ **ទារុមយាបី**តិ បិសទ្ទោ ន តម្ពលោហរជតមយា ឯវាតិ ទស្សេតិ។ **ឯត្តេវា**តិ មឡោរិកាយមេវ។ **អាធារកសង្ខេបគមនតោ**តិ អាធារកេ សង្ខេបំ គមនតោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ បុព្ពេ បត្តវុត្ថនត្ថំ អាធារកោ អនុញ្ញាតោ, ឥទានិ ភុញ្ជនត្ថន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯកោ ភិក្ខុ គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សេសក**ន្តិ គហេតព្ពផលបូវេហិ សេសកំ។ **តស្មិំ ខណេ**តិ តស្មិំ ភុញ្ជនក្ខណេ។

២៦៥. **ឯកេកេនបិ អង្គេនា**តិ បិសទ្ទោ សម្ភាវនត្ថោ, តតោ បន អធិកេហិ អង្គេហិ បគេវាតិ ហិ អត្ថោ។ សមន្នាគតស្ស ឧបាសកស្ស និក្កុជ្ជិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ ឧបាសកស្ស។ **ន គហេតព្ពោ**តិ សង្ឃេន ន គហេតព្ពោ។ អសុកស្ស ឧបាសកស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧក្កុជ្ជនកាលេ**តិ បត្តស្ស ឧក្កុជ្ជនកាលេ។ **យាចាបេត្វា**តិ បត្តនិកុជ្ជិតេន ឧបាសកេន យាចាបេត្វា។ **ហត្ថបាស**ន្តិ សង្ឃស្ស ហត្ថបាសំ។

២៦៨. **បុរក្ខត្វា**តិ ឯត្ថ បុរសទ្ទស្ស អគ្គត្ថភាវញ្ច ករសទ្ទស្ស ខាទេសភាវញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ "អគ្គតោ កត្វា"តិ។ **សោ**តិ ពោធិរាជកុមារោ, សន្ធរីតិ សម្ពន្ធោ។ **លច្ឆាមី**តិ លភិស្សាមិ, ឯវំ ពោធិរាជកុមារោ បុត្តលាភាយ អភព្ពោតិ យោជនា។ អក្កមនេ ទោសំ ទស្សេន្តោ អាហ "យទី"តិអាទិ។ **បច្ឆា**តិ អក្កមនតោ បច្ឆា។ **អយ**ន្តិ ភគវា។ **ឥទ**ន្តិ ការណំ។ **តាវា**តិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិតោ, សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា វា បឋមំ។ **បរិភវតោ**តិ គិហីនំ បរិភវតោ។

មង្គលត្ថាយាតិ អរោគាទិកស្ស មង្គលស្ស អត្ថាយ។ **ធោតបាទក**ន្តិ ឯត្ថ ធោតេហិ បាទេហិ អក្កមនដ្ឋានេ អត្ថរិតំ ធោតបាទកន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ធោតបាទកំ នាមា"តិអាទិ។ តត្ថ "បច្ចត្ថរណំ អត្ថត"ន្តិ ឥមិនា "ធោតបាទក"ន្តិ ឯត្ថ ណិកបច្ចយស្ស អត្ថរិតត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេតិ។

២៦៩. **បទុមកណ្ណិកាការ**ន្តិ បទុមកណ្ណិកសណ្ឋានំ។ កតំ បាទឃំសនំ **កតកំ** នាមាតិ យោជនា។ **ត**ន្តិ កតកំ, បដិក្ខិត្តមេវាតិ សម្ពន្ធោ។ បោត្ថកេសុ តំសទ្ទោ គលិតោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ **ពាហុល្លិកានុយោគត្តា**តិ បច្ចយពាហុលភាវាយ អនុយោគត្តា។ **បាសាណផេណកោបី**តិ បាសាណអព្ភុទម្បិ។ **ពីជនី**តិ ចតុរស្សពីជនី។ **ត**ន្តិ វិធូបនំ, កតំ ហោតូតិ សម្ពន្ធោ។ ឥធាបិ តំសទ្ទោ គលិតោ។ វេឡុទន្តវិលីវេហិ វា មោរបិញ្ឆេហិ វា ចម្មវិកតីហិ វា កតំ ហោតូតិ យោជនា។ សព្ពំ វិធូបនន្តិ សម្ពន្ធោ។ បាឡិយំ **តាលវណ្ត**ន្តិ សហ វណ្តេន កតំ តាលំ តាលវណ្តំ, តាលសទ្ទេន តំមយា មណ្ឌលពីជនី គហេតព្ពា វិការវិការភាវេន សម្ពន្ធត្តា។ **មកសពីជនី**តិ មកសានំ បលាយនកពីជនី, ទន្តមយវិសាណមយទណ្ឌកាបិ មកសពីជនី វដ្ដតីតិ យោជនា។ "វាកមយពីជនិយា"តិ បទំ "សង្កហិតា"តិ បទេ អាធារោ, ករណំ វា។

២៧០. **យស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស ចត្តំ វា ទុព្ពលំ ហោតីតិ យោជនា។ **អញ្ញេ**តិ កាយឌាហាទីហិ អាពាធេហិ អញ្ញោ, កោចិ អាពាធោ វា ឧប្បជ្ជតីតិ យោជនា។ "វស្សេ បនា"តិ បទំ "ចីវរគុត្តត្ថ"ន្តិ បទេ ឯវ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ចីវរគុត្តត្ថ**ន្តិ ចីវរស្ស វស្សតេមនតោ គុត្តត្ថំ, វាឡមិគចោរភយេសុ សន្តេសូតិ សម្ពន្ធោ។ តាលបណ្ណាទិនា ឯកេន បណ្ណេន កតំ ឆត្តំ **ឯកបណ្ណច្ឆត្តំ។ សព្ពត្ថេវា**តិ សព្ពេសុ ឯវ គាមារញ្ញេសុ។

"អសិ អស្សា"តិ ឥមិនា **អសិស្សា**តិ បទស្ស អនវកាសវិធិំ ទស្សេតិ។ **អសី**តិ ខគ្គោ។ **អស្សា**តិ ចោរស្ស, អសីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិជ្ជោតលតី**តិ ឯត្ថ អលបច្ចយោ រូបសិទ្ធិមត្តោវាតិ អាហ "វិជ្ជោតតី"តិ។ "ចតុហត្ថោយេវា"តិ ឥមិនា បមាណយុត្តោតិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **តតោ**តិ ចតុហត្ថតោ។ **សព្ពេស**ន្តិ គិលានាគិលានានំ។ "សក្កា បនា"តិ បទំ "ន វដ្ដតី"តិ បទេ កត្តា, "ទាតព្ពា"តិ បទេ កម្មំ។ សម្មន្និត្វាវ ទាតព្ពា, ន វិនា សម្មុតិយាតិ អធិប្បាយោ។

២៧៣. **អាគត**ន្តិ ឧទរិយតោ និក្ខមិត្វា អាគតំ។ **ឧគ្គារ**ន្តិ គលតោ ឧគ្គារំ ភោជនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សន្ធារេត្វា**តិ បតិដ្ឋាបេត្វា។ អសន្ធារិតមេវ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

យន្តិ ខាទនីយភោជនីយំ, បតិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ ខាទនីយភោជនីយំ, គហេត្វា បរិភុញ្ជិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥទ**ន្តិ វចនំ។

២៧៤. **កុព្ពំ ករិស្សាមី**តិ ឯត្ថ ករិយតិ ឧច្ចារិយតីតិ កុព្ពន្តិ វុត្តេ សទ្ទោតិ អាហ “សទ្ទំ ករិស្សាមី”តិ។ **សទ្ទ**ន្តិ “អយំ មំ ភិក្ខុ វិប្បករោតី”តិ ឧច្ចាសទ្ទំ។ **នខាទីហី**តិអាទិសទ្ទេន មុខកុង្គេ សង្គណ្ហាតិ។ **អនុរក្ខនត្ថ**ន្តិ អនុទយេន បាលនត្ថំ។ **នខច្ឆេទនន្តិ** នខំ ឆិន្ទតិ អនេនាតិ នខច្ឆេទនំ, សត្ថកាទិ។ វីសតិមដ្ឋន្តិ ឯត្ថ វីសតិយា នខានំ មដ្ឋំ វីសតិមដ្ឋន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វីសតិបិ នខេ”តិអាទិ។ **លិខិតមដ្ឋេ**តិ លិខិតេ ហុត្វា មដ្ឋេ។ **ការាបេន្តី**តិ នហាបិតេ ការាបេន្តិ។ **នខតោ**តិ នខតោ វា នខន្តរតោ វា។ **អបកឌ្ឍិតុ**ន្តិ កឌ្ឍិត្វា អបនេតុំ។

២៧៥. **ខុរកោសក**ន្តិ ខុរស្ស ឋបនកំ។ **កត្តរិយា**តិ កន្តិយតិ ឆិន្ទិយតិ ឥមាយាតិ កត្តរិ, អយោមយោ ឯកោ ឧបករណវិសេសោ, តាយ។ “ឆេទាបេន្តី”តិ ឥមិនា **កប្បាបេន្តី**តិ ឯត្ថ កប្បសទ្ទស្ស វិធ្យត្ថំ អធិប្បាយេន ទស្សេតិ។ **មស្សុំ វឌ្ឍាបេន្តី**តិ ឯត្ថ មស្សុំ វឌ្ឍេត្វា រុហាបេន្តីតិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “មស្សុំ ទីឃំ ការាបេន្តី”តិ។ **ឯឡកមស្សូ**តិ ឯឡកស្ស វិយ មស្សូតិ ឯឡកមស្សុ។ “គោលោមិក”ន្តិ វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ “ចតុកោណ”ន្តិ ឥមិនា **ចតុរស្ស**ន្តិ ឯត្ថ អំសសទ្ទោ កោណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ ចតុរស្សន្តិ ឯត្ថ ហិ “ចតុរំស”ន្តិ វត្តព្វេ និគ្គហិតស្ស លោបំ កត្វា បរស្ស សការស្ស ទ្វេភាវំ កត្វា “ចតុរស្ស”ន្តិ វុត្តំ។ **លោមសំហរណ**ន្តិ លោមានំ អបនយនំ។ **លោមរាជិដ្ឋបន**ន្តិ លោមលេខាឋបនំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ, មស្សុកប្បនាទីសូតិ សម្ពន្ធោ។ **គណ្ឌវណរុធិអាពាធបច្ចយា**តិ គណ្ឌោ ច វណោ ច រុធិ ច គណ្ឌវណរុធយោ, តេយេវ អាពាធា គណ្ឌវណរុធិអាពាធា, តេសំ បច្ចយា។ **វណោ**តិ មហន្តោ វណោ។ **រុធី**តិ ខុទ្ទកោ វណោ។ **សក្ខរាទីហី**តិ សក្ខរមធុសិត្ថកេហិ។ **សណ្ឌាសោ**តិ សុដ្ឋុ លោមំ ឌំសតីតិ សណ្ឌាសោ។ **យ**ន្តិ លោមំ, ឋិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ កត្ថ ឋិតន្តិ អាហ “ភមុកាយ វា”តិអាទិ។ កឹ ហុត្វា ឋិតន្តិ អាហ – “ឧគ្គន្ត្វា វិភច្ឆំ ឋិត”ន្តិ, វិភច្ឆំ ហុត្វា ឋិតន្តិ យោជនា។ វិសេសេន សោភណំ ភញ្ជតីតិ **វិភច្ឆោ**, អសោភណោ។ “វិគច្ឆ”ន្តិបិ បាឋោ, វិរូបំ គច្ឆតិ, គមយតីតិ វា **វិគច្ឆោ**។ តត្ថ បុរិមបាឋោយេវ មូលបាឋោតិ ទដ្ឋព្ពោតិ។ បលិតំ វា អបលិតំ វា តាទិសំ លោមន្តិ យោជនា។

២៧៧. **កំសបត្ថរិកា**តិ ឯត្ថ កំសអាបណេ បត្ថរន្តិ បសារេន្តីតិ កំសបត្ថរិកាតិ វុត្តេ កំសភណ្ឌវាណិជា គហេតព្វាតិ អាហ “កំសភណ្ឌវាណិជា”តិ។ វាសិទណ្ឌាទីនំ អបាតនត្ថំ ពន្ធតិ អនេន លោហេនាតិ **ពន្ធនំ**, តមេវ មត្តំ អប្បន្តិ ពន្ធនមត្តំ។

២៧៨. **និក្ខមន្តេនា**តិ អារាមតោ និក្ខមន្តេន។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ “សវិត្វា”តិ ឥមិនា អសវិត្វា បិណ្ឌាយ ចរិតព្វន្តិ ទស្សេតិ។ **ពហុរជ្ជុក**ន្តិ ពហូ រជ្ជុយោ ឯតស្សាតិ ពហុរជ្ជុកំ។ ឥមិនា កលាបេន ពហុរជ្ជូនំ សម្ពហេន កត្តព្វន្តិ **កលាបុក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ, ឥការស្សុការោ។ **ទេឌ្ឌុភក**ន្តិ ឯត្ថ ទេឌ្ឌុភសទ្ទេន តស្ស សីសំ គហេតព្វំ ឯកទេសូបចារេន, ទេឌ្ឌុភំ វិយាតិ ទេឌ្ឌុភកំ, សទិសត្ថេ កបច្ចយោ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “ឧទកសប្បសីសសទិស”ន្តិ។ “មុរជវដ្ដិសណ្ឋាន”ន្តិ ឥមិនា មុរជសទ្ទេន មុរជវដ្ដិ គហេតព្វា តស្ស វិការត្តា, តេន សទិសំ **មុរជ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **វេឋេត្វា**តិ ពហុរជ្ជុកេ ឯកតោ វេឋេត្វា។ **មទ្ទវីណ**សទ្ទោ បាមង្គបរិយាយោ។ មទ្ទវីណំ វិយាតិ **មទ្ទវីណំ**។ តេន វុត្តំ “បាមង្គសណ្ឋាន”ន្តិ។ “បកេវ ពហូនី”តិ ឥមិនា “ឯកម្បី”តិ ឯត្ថ បិសទ្ទស្ស សម្ភាវនត្ថំ ទស្សេតិ។ **មច្ឆកណ្ដកវាយិមា**តិ មច្ឆកណ្ដកំ វិយ ទស្សេត្វា វាយិមា។ **កុញ្ជរច្ឆិកាទិភេទា**តិ វារណអច្ឆិកាទិភេទា។ វារណោ ហិ កុំ ភូមឹ ជរាបេតីតិ **កុញ្ជរោ**តិ (វិ. វ. អដ្ឋ. ៣១; អ. និ. ដី. ១.១.២) ច កុញ្ជេ និកុញ្ជេ រមតីតិ **កុញ្ជរោ**តិ ច វុច្ចតិ។ តស្ស អច្ឆិ វិយាតិ **កុញ្ជរច្ឆិកំ,** តំ អាទិ យេសំ តានីតិ កុញ្ជរច្ឆិកាទីនិ, តេសំ ភេទាតិ **កុញ្ជរច្ឆិកាទិភេទា**។ អាទិសទ្ទេន គោណច្ឆិកាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ “កុញ្ជិកាកោសកសណ្ឋាន”ន្តិ ឥមិនា សូករស្ស អន្តំ វិយ **សូករន្តក**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ សូករស្ស ហិ អន្តំ កុញ្ជិកាកោសកំ វិយ មជ្ឈេ សុសិរោ ហោតិ។ **សូករន្តកំ អនុលោមេតី**តិ សូករន្តកេន អនុលោមេតិ។ **ទសាសុយេវា**តិ កាយពន្ធនស្ស អន្តេសុយេវ។ **ឯត្ថា**តិ ទសាសុ។ “ចតុន្នំ ឧបរិ ន វដ្ដតី”តិ ឥមិនា មុរជទសា តតោ ឧបរិ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ **វេឋេត្វា**តិ វដ្ដំ វត្តេន វេឋេត្វា។ **មុទ្ទិកសណ្ឋានេនា**តិ វរកសីសសណ្ឋានេន។ **ឯវំ សិព្ពិតា**តិ ឯវំ សិព្ពិយមានា។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។ **បាសន្តោ**តិ បាសកោដិ។

២៨០. ឱលម្ពកំ កត្វា និវត្ថំ **ហត្ថិសោណ្ឌកំ** នាមាតិ យោជនា។ **ចោឡិកឥត្ថីន**ន្តិ ចោឡរដ្ឋេ និវាសីនំ ឥត្ថីនំ។ ហត្ថិយា សោណ្ឌោ វិយ ហត្ថិសោណ្ឌកំ និវត្ថំ។ មច្ឆវាលំ វិយាតិ **មច្ឆវាលកំ**។ ចត្តារោ កណ្ណា ឯតស្ស និវត្ថស្សាតិ **ចតុកណ្ណកំ**។ តាលវណ្ដំ វិយាតិ **តាលវណ្ដកំ**។ សតំ វលិនោ ឯតស្ស និវត្ថស្សាតិ **សតវលិកំ**។ “អនេកក្ខត្តុ”ន្តិ ឥមិនា “សតវលិក”ន្តិ ឯត្ថ សតសទ្ទស្ស អនេកត្ថវាចកត្តំ ទស្សេតិ។ “វាមទក្ខិណបស្សេសុ វា”តិ ឥមិនា បុរិមនិវត្ថំ កដិតោ បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា និវត្ថំ នាមាតិ ទស្សេតិ។

សំវល្លិត្វា និវត្ថំ **សំវល្លិយំ**។ មល្លោ ច កម្មការោ ច **មល្លកម្មការា,** តេ អាទយោ យេសំ តេតិ មល្លកម្មការាទយោ។ អាទិសទ្ទេន ផុត្ថាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ យម្បិ និវត្ថំ និវាសេន្តិ, សព្ពំ តំ និវត្ថំ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។ ឯកំ វា កោណន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កោណេ**តិ អន្តរវាសកស្ស កោណេ។ “តថា”តិ ឥមិនា “ឯកំ វា ទ្វេ វា កោណេ ឧក្ខិបិត្វា អន្តរវាសកស្ស ឧបរិ លគ្គេន្តី”តិ អត្ថំ អតិទិសតិ។ អន្តោកាសាវស្ស ទស្សេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ ទ្វេ និវាសេន្តេន អគិលានេនាតិ យោជនា។ **សគុណន្តិ** អន្តោកាសាវេន ពហិកាសាវំ សមានគុណំ កត្វា។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។ **យញ្ហា**តិ យំ និវត្ថញ្ហ។ **ឥធា**តិ ខុទ្ទកវត្ថុក្ខន្ធកេ។ យញ្ហ សេខិយវណ្ណនាយំ (បាចិ. អដ្ឋ. ៥៧៦ អាទយោ) បដិក្ខិត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ សព្ពំ តំ និវត្ថន្តិ យោជនា។ ទិព្ពិការំ កត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧភោ កណ្ណេ**តិ ហេដ្ឋា ឋិតេ ឧភោ កណ្ណេ ឧបរិ ច ឋិតេ ឧភោ កណ្ណេ។ **តន្តិ** បរិមណ្ឌលបារុបនំ។

តត្ថាតិ “គិហិបារុត”ន្តិ វចនេ យំកិញ្ចិ អញ្ញថាបារុតំ អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មា**តិ យស្មា គិហិបារុតំ នាម, តស្មា, បរិមណ្ឌលំ បារុបិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ “យថា បារុបន្តិ, យថា ច បបេន្តី”តិអាទិនា យោជនា កាតព្ពា។ **តស្សេវា**តិ ទីឃសាដកស្សេវ។ **តស្សេវា**តិ សាដកស្សេវ។ **បាឡិការកោ**តិ បាឡឹ គណ្ឋន្តំ វា វាចេន្តំ វា ការកោ។ **តថា**តិ យថា បារុបន្តិ, តថា។

២៨១. កុហិញ្ចិ ឋានំ គច្ឆតោ វណ្ណោតិ យោជនា។ “បរិក្ខារភណ្ឌវហនមនុស្សា”តិ ឥមិនា តេ មនុស្សា មុណ្ឌំ សីសំ ចោឡកេន វេឋេន្តីតិ **មុណ្ឌវេឋិនោ** នាមាតិ ទស្សេតិ។ **អធិប្បាយោ**តិ ឧជ្ឈាយន្តានំ មនុស្សានមធិប្បាយោ។ **អន្តរាកាជ**ន្តិ ឯត្ថ អន្តរាសទ្ទោ មជ្ឈត្ថវាចកោតិ អាហ “មជ្ឈេ”តិ។ “លគ្គេត្វា”តិអាទិនា កាជស្ស អន្តរេ លគ្គេត្វា វហិតព្ពំ អន្តរាកាជន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

២៨២. “ចក្ខូនំ ហិត”ន្តិ ឥមិនា **អចក្ខុស្ស**ន្តិ ឯត្ថ ស្យបច្ចយោ ចក្ខុសទ្ទតោ ហិតត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **បមាណង្គុលេនា**តិ វឌ្ឍកីនំ បមាណយុត្តេន អង្គុលេន។

២៨៣. “តិណវនាទីសូ”តិ ឥមិនា **ទាយំ អាលិម្បេន្តី**តិ ឯត្ថ ទាយសទ្ទោ វនវាចកោតិ ទស្សេតិ។ “អគ្គឹ ទេន្តី”តិ ឥមិនា អាបុព្ពោ លិបិធាតុ ឧបសគ្គវសេន អគ្គិទានត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **បរិត្ត**ន្តិ ឯត្ថ សមន្តតោ តាយតិ អនេនាតិ បរិត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “អប្បហរិតករណេន វា បរិខាខណេន វា បរិត្តាណ”ន្តិ។ **ឯត្ថា**តិ បរិត្តករណេ។ **ទាតុំ លព្ភតី**តិ សយំ ទាតុំ លព្ភតិ។ **ហរិតុ**ន្តិ អបនេតុំ។ បត្តំ វា អបត្តំ វា អគ្គិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តថា**តិ អគ្គិទានាទិនា អាការេន។ ឧទកេន និព្ពាបេន្តេន ភិក្ខុនាតិ សម្ពន្ធោ។

២៨៤. **សតិ ករណីយេ**តិ ឯត្ថ ករណីយសទ្ទោ កិច្ចបរិយាយោតិ អាហ “សុក្ខកដ្ឋាទិគ្គហណកិច្ចេ”តិ។ “សុក្ខកដ្ឋាទិគ្គហណ” ឥតិ បទេន កិច្ចសរូបំ ទស្សេតិ។ “បុរិសប្បមាណ”ន្តិ ឥមិនា **បោរិសិយ**ន្តិ ឯត្ថ ណិយបច្ចយោ បមាណត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ បុរិសប្បមាណំ នាម ឧបរិ ពាហុទ្វយគតស្ស បុរិសស្ស បមាណំ។ ទិស្វា វា ហុត្វា វា ទិស្វាតិ យោជនា។ **អតិឧច្ចម្បី**តិ បិសទ្ទោ សម្ភាវនត្ថោ។ នីចំ បន វុត្តំ បគេវាតិ ហិ អត្ថោ។

២៨៥. **កល្យាណវាក្ករណា**តិ ឯត្ថ ករិយតិ ឧច្ចារិយតីតិ **ករណោ,** សទ្ទោ, វាចាយេវ ករណោ **វាក្ករណោ,** កល្យាណោ វាក្ករណោ ឯតេសន្តិ កល្យាណវាក្ករណាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “មធុរសទ្ទា”តិ។ **ឥទំ វិយា**តិ សុតី វិយ។ **វាចនាមគ្គ**ន្តិ វាចនាយ ឧបាយំ។ **សកា**តិ សម្មាសម្ពុទ្ធសង្ខាតស្ស សស្ស អត្តនោ ឯសា សកា។ តេន វុត្តំ “សម្មាសម្ពុទ្ធេនា”តិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធេន ហិ មាគធនិរុត្តិយា ឯវ ធម្មោ ភាសិតោ, តស្មា សា មាគធនិរុត្តិ សកា នាមាតិ វុច្ចតិ។ **និរុត្តី**តិ អត្ថំ នីហរិត្វា វុច្ចតេ ឥមាយ សទ្ទបញ្ញត្តិយាតិ និរុត្តិ, វចធាតុស្ស វការស្ស ឧការោ, សព្ពវោហារោ លព្ភតិ។ ឥធ បន “សកាយា”តិ វុត្តត្តា មាគធវោហារោ ឯវ។ តេន វុត្តំ “មាគធវោហារោ”តិ។ “សភាវនិរុត្តី”តិបិ បាឋោ។ ឯវញ្ហិ សតិ សព្ពសត្តានំ សភាវេន បវត្តា មូលភាសាភូតា មាគធនិរុត្តិយេវ។

២៨៦. លោកាយតំ នាម តិត្ថិយសត្ថន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមិនាវ ការណេនា**តិ “សេតោ កាកោ, កស្មា? អដ្ឋីនំ សេតត្តា។ រត្តោ ពកោ, កស្មា? លោហិតស្ស រត្តត្តា” ឥតិ (ម. និ. អដ្ឋ. ២.២២៣; សំ. និ. អដ្ឋ. ៣.៥.១០៨០; អ. និ. ១០.៦៩-៧០) ឥមិនា ឯវ ការណេន។

២៨៨. **អន្តរា អហោសី**តិ ឯត្ថ អន្តរសទ្ទោ ព្យវធានត្ថោតិ អាហ “អន្តរិកា អហោសិ បដិច្ឆន្នា”តិ។ តេន សទ្ទេន ធម្មកថា ព្យវធានា អហោសីតិ អត្ថោ។

២៨៩. **អាពាធប្បច្ចយា**តិ ឯត្ថ អាពាធស្ស ភេសជ្ជសង្ខាតោ បច្ចយោ អាពាធបច្ចយោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្សា”តិអាទិ។ ឥមិនា អាពាធោយេវ បច្ចយោ អាពាធបច្ចយោតិ អត្ថំ បដិក្ខិបតិ។

២៨៣. ទុក្កដវត្ថុ នាម អកប្បិយវោហារាទិនា មាលាវច្ឆរោបនាទិ, បាចិត្តិយវត្ថុ នាម មាលាវច្ឆរោបនាទិអត្ថាយ បថវីខណនាទិ។ **បហរណី**តិ បហរតិ ឯតាយាតិ បហរណី។ **ឯតន្តិ** “បហរណី”តិ ឯតំ នាមំ។ យស្សកស្សចិ អាវុធសង្ខាតស្ស លោហភណ្ឌស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** អាវុធសង្ខាតំ លោហភណ្ឌំ។ **វុត្តមេវា**តិ “កតកំ នាម បទុមកណ្ណិកាការ”ន្តិអាទិនា (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៦៩) វុត្តមេវ។ **ធនិយស្សេវា**តិ ធនិយស្ស ឯវ។ អញ្ញេសញ្ហិ កតាយ សព្ពមត្តិកាមយកុដិយា អបាកដត្តា វុត្តំ “ធនិយស្សេវា”តិ។ អថ វា ធនិយស្ស សព្ពមត្តិកាមយកុដិ ឯវាតិ យោជនា។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ ខុទ្ទកវត្ថុក្ខន្ធកេ។

ឥតិ ខុទ្ទកវត្ថុក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៦. សេនាសនក្ខន្ធកំ

វិហារានុជាននកថា

២៨៤. សេនាសនក្ខន្ធកេ **អបញ្ញត្តំ ហោតី**តិ ឯត្ថ ន ញបធាតុ ហោតិ, អបិច ញាធាតុយេវ, សោ ច ខោអនុជាននត្ថោតិ អាហ “អននុញ្ញាតំ ហោតី”តិ។ ឥមិនា ញាធាតុស្ស អវពោធនាទយោ អត្ថេ និវត្តេតិ, អនុជាននត្ថំយេវ ទស្សេតិ។ អឌ្ឍយោគាទីនំ វិសុំ គហិតត្តា វិហារសទ្ទេន បារិសេសតោ អវសេសាវាសោវ គហេតព្ពោតិ អាហ “អឌ្ឍយោគាទិមុត្តកោ អវសេសាវាសោ”តិ។ **សុវណ្ណវង្គគេហ**ន្តិ សុវណ្ណវង្គឆទនេន ឆាទិតំ គេហំ។ **ឥដ្ឋកាគុហា**តិ ឥដ្ឋកាយ កតា គុហា។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ **អាគតស្ស ច អនាគតស្ស ចា**តិ ឯត្ថ ចសទ្ទេន ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ។ អាគច្ឆតីតិ **អាគតោ**, ន អាគតោ **អនាគតោ**, សង្ខ្យា។ អាគតោ ច អនាគតោ ច **អាគតានាគតោ**, សមាហារទ្វន្ទោ បុំលិង្គោ, តស្ស។ “អប្បដិហតចារស្សា”តិ ឥមិនា ចតូសុ ទិសាសុ អប្បដិហតចារោ **ចាតុទ្ទិសោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

២៨៥. អនុមោទនគាថាសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ឧតុវិសភាគវសេនា**តិ សីតឧណ្ហានំ ឧតូនំ វិសភាគវសេន។ **សំផុសិតកវាតោ**តិ សហ ឧទកពិន្ទុនា អាគតោ វាតោ។ ឯត្ថ ហិ សំសទ្ទោ សហត្ថោ, ផុសិតសទ្ទោ ឧទកពិន្ទុវាចកោ។ **ឧជុកមេវ វុដ្ឋិយោ ឯវា**តិ វាតេន អបហរិតត្តា ឧជុកំ បតិតា មេឃវុដ្ឋិយោ ឯវ។ បាឡិយំ **តតោ**តិ ឯត្ថ តោបច្ចយោ បច្ចត្តត្ថេ វត្តតិ។ សោ វិហារោតិ ហិ អត្ថោ។ **វាឡមិគានិ ចា**តិ វាឡមិគេ ច។ លិង្គវិបល្លាសោ ហេស។ **ឯតានិ សព្ពានី**តិ “សីត”ន្តិអាទីនិ សព្ពានិ សត្ត បទានិ។ **យោជេតព្ពានី**តិ សោ វិហារោ សីតំ បដិហនតិ…បេ.… វុដ្ឋិយោ បដិហនតីតិ យោជេតព្ពានីតិ អត្ថោ។

“វិហារេនា”តិ ឥមិនា បាឡិយំ **តតោ**តិ ឯត្ថ តោបច្ចយោ កត្តុត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ, តេន វិហារេនាតិ អត្ថោ។ **បដិហញ្ញតី**តិ បដិហនីយតិ។ **សុខត្ថន្តិ** ឯត្ថ ឧត្តរបទលោបោតិ អាហ “សុខវិហារត្ថ”ន្តិ។ “លេណត្ថញ្ច សុខត្ថញ្ចា”តិ បទទ្វយំ “ហោតី”តិ បាឋសេសេន យោជេតព្ពំ។ វិហារទានំ លេណត្ថញ្ច សុខត្ថញ្ច ហោតីតិ ហិ អត្ថោ។ **ឥទ**ន្តិ អយំ អធិប្បាយោ។ **វុត្ត**ន្តិ វុត្តោ។ វិហារទានំ សុខត្ថញ្ច ហោតីតិ យោជនា។ ឈាយិតុំ វិបស្សិតុញ្ច យំ សុខំ អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **តទត្ថ**ន្តិ តស្ស សុខស្ស អត្ថាយ។ **បរបទេនបី**តិ “ឈាយិតុញ្ច វិបស្សិតុ”ន្តិ បទទ្វយតោ បរំ ឋិតេន “វិហារទាន”ន្តិ បទេនបិ។ **ឥធា**តិ ឥមស្មិំ វិហារេ។ **វិហារទាន**ន្តិ វិហារស្ស ទានំ, ទាតព្ពវិហារំ វា, វណ្ណិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្ត**ន្តិ សំយុត្តនិកាយេ វុត្តំ។ សាធកបាឡិយំ យោ ឧបស្សយំ ទទាតិ, សោ ច **សព្ពទទោ** សព្ពេសំ ពលាទីនំ ទទោ ហោតីតិ យោជនា។ **សោ ចា**តិ ឯត្ថ ចសទ្ទោ អវធារណត្ថោ។ សោ ឯវាតិ ហិ អត្ថោ។

“វិហារេ”តិ ឥមិនា **វាសយេត្ថា**តិ ឯត្ថ ឯតសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ **វាសយេ**តិ វាសេយ្យ។ **តេសំ អន្នញ្ចា**តិ ឯត្ថ “តេស”ន្តិ បទំ “អនុច្ឆវិយ”ន្តិ បាឋសេសេន យោជេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “តេសំ អនុច្ឆវិយ”ន្តិ។ តត្ថ អនុច្ឆវិយំ អន្នញ្ច អនុច្ឆវិយានិ វត្ថានិ ចាតិ យោជនា។ អថ វា **តេស**ន្តិ ភុម្មត្ថេ សម្បទានវចនន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “តេសូ”តិ, ភិក្ខូសូតិ អត្ថោ។ **ឧជុភូតេសូ**តិ ឯត្ថ សម្បទានត្ថេ ភុម្មវចនំ កត្វា ឧជុភូតានំ តេសំ ភិក្ខូនំ ទទេយ្យាតិ អត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ “អកុដិលចិត្តេសូ”តិ ឥមិនា “ឧជុភូតេសូ”តិ ឯត្ថ ឧជុសទ្ទស្ស អកុដិលត្ថញ្ច ភូតសទ្ទេន ពាហិរត្ថសមាសញ្ច ទស្សេតិ។ ឧជុភូតំ ចិត្តមេតេសន្តិ **ឧជុភូតា**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **និទហេយ្យា**តិ និខណិត្វា ឋបេយ្យ។ “ន ចិត្តបសាទំ វិរាធេត្វា”តិ ឥមិនា **វិប្បសន្នេន ចេតសា**តិ ឯត្ថ ឯវត្ថផលំ វា អញ្ញត្ថាបោហនំ វា ទស្សេតិ។ **ហី**តិ ផលជោតកោ។ ឯវំ វិប្បសន្នចិត្តស្ស តស្ស វិហារទាយកស្ស តេ ភិក្ខូ ធម្មំ ទេសេន្តីតិ យោជនា។

២៨៦. **អាវិញ្ឆនឆិទ្ទ**ន្តិ អង្គុលី អវ បវេសេត្វា អញ្ឆតិ អាកឌ្ឍតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា **អាវិញ្ឆនំ**។ អវបុព្ពោ អញ្ឆធាតុ, ឧបសគ្គអការស្ស ទីឃំ កត្វា, ធាតុអការស្ស ច ឥការំ កត្វា “អាវិញ្ឆន”ន្តិ វុត្តំ, តមេវ ឆិទ្ទំ អាវិញ្ឆនឆិទ្ទំ។

អារិញ្ជនវជ្ជន្តិ កវាដច្ឆិទ្ទេ អរំ បវេសេត្វា អញ្ចតិ អាកឌ្ឍតិ ឥមាយាតិ **អារិញ្ជនា**, សាយេវ វជ្ជតិ អារិញ្ជនវជ្ជំ។ កាចិ វជ្ជំ ន ន វជ្ជតីតិ យោជនា។ អថ វា ន វដ្ដតិ ន ហោតិ, វដ្ដតិយេវាតិ យោជនា។ **តីណិ តាលានីតិ** ឯត្ថ តាលសទ្ទោ កុញ្ចិកាបរិយាយោតិ អាហ “តិស្សោ កុញ្ចិកាយោ”តិ។ ឥមិនា តាលសទ្ទស្ស រុក្ខតូរិយវិសេសេ និវត្តេតិ។ **យំ យន្តិ** ឧបករណំ។ **តស្សាតិ** យន្តកស្ស។ **វេទិកាវាតបានន្តិ** វាតំ បិវតិ អនេនាតិ **វាតបានំ**, វេទិកាយ កតំ វាតបានំ វេទិកាវាតបានំ។ **ចក្កលិកន្តិ** ឯត្ថ ចក្កាការេន អលតិ បវត្តតីតិ **ចក្កលំ**, ចោឡកបាទបុញ្ឆនំ។ តេន ពន្ធិតព្ពន្តិ **ចក្កលិកន្តិ** ទស្សេន្តោ អាហ “ចោឡកបាទបុញ្ឆនំ ពន្ធិតុ”ន្តិ។ “វាតបានប្បមាណេន ភិសិំ កត្វា”តិ ឥមិនា វាតបានបមាណេន កតា ភិសិ **វាតបានភិសីតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

២៨៧. “ឧច្ចកម្បិ អាសន្ទិក”ន្តិ វចនតោ វដ្ដតីតិ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ ឯកតោភាគេន ទីឃបីឋំ អដ្ឋង្គុលបាទកមេវ វដ្ដតីតិ យោជនា។ តតោ អធិកំ ន វដ្ដតីតិ អធិប្បាយោ។ **បមាណាតិក្កន្តោបីតិ** បិសទ្ទោ បមាណយុត្តោ បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ **សត្តង្គោតិ** តីសុ ទិសាសុ អបស្សយោ, ចត្តារោ បាទាតិ សត្ត អង្គានិ ឯតស្សាតិ សត្តង្គោ។ **អយម្បីតិ** បិសទ្ទោ អាសន្ទិកំ អបេក្ខតិ។ ឯឡកបាទបីឋំ នាម វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯឡកស្ស បាទោ វិយ បាទោ ឯត្ថាតិ **ឯឡកបាទំ**, តមេវ បីឋំ **ឯឡកបាទបីឋំ។ អាមលកវណ្ដិកបីឋន្តិ** អាមលកាយ វណ្ណោ សណ្ឋានោ អាមលកវណ្ណោ, តេន យោជិតំ អាមលកវណ្ណិកំ, តទេវ បីឋំ អាមលកវណ្ណិកបីឋំ។ “អាការេនា”តិ ឥមិនា វណ្ណសទ្ទស្ស សណ្ឋានត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឥមានីតិ** បីឋានិ។ **ឯត្ថាតិ** បីឋេ។ **មុញ្ចបព្ពជមយន្តិ** មុញ្ចេន ច បព្ពជេន ច កតំ។

មនុស្សានន្តិ វឌ្ឍកីមនុស្សានំ។ **ឆវិសំរក្ខនត្ថាយាតិ** ឆវិយា វិនាសនតោ សុដ្ឋុ រក្ខនត្ថាយ។ **សិម្ពលិរុក្ខាទីនន្តិ**អាទិសទ្ទេន តូលនិព្ពត្តកេ សព្ពរុក្ខេ សង្គណ្ហាតិ។ **ខីរវល្លិអាទីនន្តិ**អាទិសទ្ទេន តូលនិព្ពត្តកា សព្ពាលតាយោ សង្គណ្ហាតិ។ **បោដកីតិណាទីនន្តិ**អាទិសទ្ទេន តូលនិព្ពត្តកា សព្ពា តិណជាតិយោ សង្គណ្ហាតិ។ **តីហីតិ** រុក្ខលតាបោដកីហិ។ ននុ ភូតគាមានំ អនេកត្តា ឯតេហិ តីហិ មុត្តោ ភូតគាមោ អត្ថិ, កស្មា បន សព្ពភូតគាមា សង្គហិតា ហោន្តីតិ អាហ “រុក្ខវល្លិតិណជាតិយោ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ ហិ យស្មា នត្ថិ, តស្មា សង្គហិតា ហោន្តីតិ យោជនា។ **តស្មាតិ** យស្មា នត្ថិ, តស្មា។ សព្ពម្បិ ឯតំ តូលន្តិ យោជនា។ ពិព្ពោហនេ លោមម្បិ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **លោមម្បីតិ** បិសទ្ទេន តូលំ អបេក្ខតិ។ **យំកិញ្ចិ បុប្ផន្តិ** សព្ពំ បុប្ផំ។ បត្តំ បាបុណិត្វា សុទ្ធំ តមាលបត្តមេវ ន វដ្ដតិ, អវសេសំ សព្ពំ បត្តំ សុទ្ធម្បិ វដ្ដតីតិ អធិប្បាយោ។ **បញ្ចវិធន្តិ** ឧណ្ណចោឡវាកតិណបណ្ណវសេន បញ្ចបការំ។

“ឧបឌ្ឍកាយបមាណានី”តិ ឥមិនា **អទ្ធកាយិកានីតិ** ឯត្ថ អទ្ធស្ស កាយស្ស បមាណេន កតានិ **អទ្ធកាយិកានីតិ** អត្ថំ ទស្សេតិ។ យេសុ ពិព្ពោហនេសុ កដិតោ បដ្ឋាយ យាវ សីសំ ឧបទហន្តិ, តានិ ពិព្ពោហនានិ អទ្ធកាយិកានិ នាមាតិ យោជនា។ **យស្សាតិ** ពិព្ពោហនស្ស។ វិត្ថារតោ មុដ្ឋិរតនំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា យត្ថ សហ គីវាយ សកលំ សីសំ ឋបេតុំ សក្កា, តស្ស មុដ្ឋិរតនំ វិត្ថារបមាណន្តិ ទស្សេតិ។ “តីសុ កណ្ណេសុ ទ្វិន្នំ កណ្ណាន”ន្តិ ឥទំ ពិព្ពោហនស្ស ឧភោសុ អន្តេសុ ឋបេតព្ពចោឡបមាណំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឥទំ បន ពិព្ពោហនស្ស ឧភោសុ អន្តេសុ ឋបិតចោឡស្ស កោដិយា កោដី អាហច្ច ទ្វិគុណំ កតំ តិកណ្ណំ ហោតិ, តេសុ តីសុ កណ្ណេសុ ទ្វិន្នំ កណ្ណានមន្តរំ វិទត្ថិ ចតុរង្គុលំ ហោតិ, មជ្ឈដ្ឋានំ កោដិតោ កោដិមាហច្ច មុដ្ឋិរតនំ ហោតិ, ឥទំ បន ពិព្ពោហនំ តិកណ្ណំ ហោតិ។ វដ្ដំ វា ចតុរស្សាទី វា កត្វា សិព្ពិតំ យថា កោដិតោ កោដិ វិត្ថារតោ បុថុលដ្ឋានំ មុដ្ឋិរតនំ ហោតិ, ឯវំ សិព្ពិតព្ពំ។ ឥតោ អធិកំ ន វដ្ដតិ, ឩនំ បន វដ្ដតិយេវ។ **សីសូបធានន្តិ** សីសំ ឧបទហន្តិ ឋបេន្តិ ឯត្ថាតិ សីសូបធានំ។ **ពិព្ពោហនានីតិ** វិសេសេន, វិសេសំ វា សុខំ វហន្តីតិ ពិព្ពោហនានិ។ **ឧបរីតិ** ពិព្ពោហនានំ ឧបរិ។ យានិ បន កប្បិយតូលានិ សន្តីតិ យោជនា។ **មហន្តម្បីតិ** បិសទ្ទោ ខុទ្ទកំ បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ វិនយធរឧបតិស្សត្ថេរោ បន អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ “វិនយធរ” ឥតិ បទេន ផុស្សទេវត្ថេរតោ វិសេសំ ទស្សេតិ។ **អកប្បិយតូលំ វាតិ** ភិសិយំ អកប្បិយតូលំ វា។ ពិព្ពោហនេ ហិ អកប្បិយតូលំ នាម នត្ថិ។

បញ្ចភិសិយោតិ ឯត្ថ វាក្យភាវញ្ច អសមាហារទិគុភាវញ្ច បដិក្ខិបន្តោ អាហ “បញ្ចហិ ឧណ្ណាទីហិ បូរិតា ភិសិយោ”តិ។ ឥមិនា បញ្ចហិ ឧណ្ណាទីហិ បូរិតា ភិសិយោ បញ្ចភិសិយោតិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ អត្ថតោ បន វាក្យម្បិ អសមាហារទិគុបិ យុជ្ជតេវ។ កស្មា បញ្ចគណនា ហោតីតិ អាហ “តូលគណនាយ ហី”តិអាទិ។ **ហិ** យស្មា តូលគណនាយ ឯតាសំ គណនា វុត្តា, តស្មា បញ្ចភិសិយោ ហោន្តីតិ យោជនា។ **តត្ថាតិ** ឧណ្ណាទីសុ បញ្ចសុ។ ឧណ្ណគ្គហណេន គហិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កម្ពលមេវាតិ** ឧណ្ណាមយំ កម្ពលមេវ។ ឧណ្ណាយ, ឧណ្ណំ វា បក្ខិបិត្វា កតា ភិសិ **ឧណ្ណាភិសិ**។ ឯសេវ នយោ **ចោឡភិសិ**អាទីសុ។

បមាណនិយមោតិ ឯត្តកា បមាណាតិ បមាណស្ស និយមោ។ មញ្ចេ អត្ថរិតព្ពា ភិសិ **មញ្ចភិសិ។ ឯតាសន្តិ** មញ្ចភិសិអាទីនំ។ យំ ឯតំ តូលន្តិ យោជនា។ **សូរកេបីតិ** ចម្មមយភិសិយម្បិ។ **ឯតេនាតិ** កុរុន្ទិយំ វុត្តវចនេន

សិទ្ធំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។

មញ្ចភិសិន្តិ មញ្ចេ អត្ថរិតព្ពំ ភិសឹ។ “អត្ថរណត្ថាយ សំហរន្តីតិ យុជ្ជតី”តិ ឥមិនា “អត្ថរន្តី”តិ ឯត្ថ ការិយូបចារេន អត្ថោ គហេតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ អត្ថរណាយ ហិ សំហរណំ ការណំ នាម, អត្ថរណំ ការិយំ នាម។ **ឧបរី**តិ ភិសិឆវិយា ឧបរិ។ **ផុសិតានី**តិ ពិន្ទូនិ។ **ភិត្តិកម្ម**ន្តិ ភិត្តិយំ នានាវណ្ណេហិ រាជិករណំ វិយ កត្តព្ពំ កម្មំ។

២៩៨. **“ឥក្កាស”**ន្តិ នាមំ និយ្យាសសិលេសានំ នាមន្តិ អាហ “រុក្ខនិយ្យាសំ វា សិលេសំ វា”តិ។ “កុណ្ឌកមិស្សកមត្តិក”ន្តិ ឥមិនា កុណ្ឌកេន មិស្សកា មត្តិកា **កុណ្ឌកមត្តិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **សាសបបិដ្ឋ**ន្តិ សាសបចុណ្ណំ។ “ពិន្ទុ ពិន្ទុ ហុត្វា”តិ ឥមិនា **អច្ឆុស្សន្នំ ហោតី**តិ ឯត្ថ ការណូបចារំ ទស្សេតិ។ អច្ឆុស្សន្នញ្ហិ ការណំ ហោតិ, “ពិន្ទុ ពិន្ទុ ហុត្វា”តិ ឋានំ ការិយំ ហោតិ។ “បុញ្ឆិតុ”ន្តិ សោធេតុំ។ **គណ្ឌុប្បាទគូថមត្តិក**ន្តិ មហិលតាយ គូថមយំ មត្តិកំ។ ឥមិនា **លណ្ឌមត្តិក**ន្តិ ឯត្ថ លណ្ឌសទ្ទោ គូថបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។

២៩៩. **ន ភិក្ខវេ បដិភានចិត្ត**ន្តិ ឯត្ថ “ឥត្ថិរូបកំ បុរិសរូបក”ន្តិ បាឡិយំ វុត្តត្តា កឹ ឥត្ថិបុរិសរូបមេវ ន វដ្ដតីតិ អាហ “ន កេវល”ន្តិអាទិ។ តិរច្ឆានរូបម្បិ កាតុំ វា “ករោហី”តិ វត្តុំ វា ន វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ទ្វារបាល**ន្តិ ទ្វារបាលរូបំ។ **បសាទនីយានី**តិ បសាទេតព្ពានិ, បសាទេតុំ អរហានីតិ អត្ថោ។

៣០០. **ឯកង្គណា**តិ អវិហារង្គានេន សមានភូមិភាគា។ **មុណ្ឌច្ឆេទនគព្ភោ**តិ មុណ្ឌេន ឆាទេតព្ពោ គព្ភោ។

តត្ថាតិ វិជ្ជិតព្ពរុក្ខេ។ “កត”ន្តិ ឥមិនា **កុលង្កបាទក**ន្តិ ឯត្ថ ណិកបច្ចយស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ តំ អាហរិមំ ភិត្តិបាទំ បតិដ្ឋាបេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វស្សបរិត្តាណត្ថ**ន្តិ វស្សោទកបរិត្តាណត្ថំ។ “មទ្ទិតមត្តិក”ន្តិ ឥមិនា **ឧទ្ទសុធ**ន្តិ ឯត្ថ សុធាសទ្ទស្ស លេបនសុធំ ទស្សេតិ, ភោជនសុធំ និវត្តេតិ។

បមុខន្តិ វិហារស្ស បមុខំ។ **យ**ន្តិ បទេសំ, ហនន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ តស្ស កតបទេសស្សាតិ យោជនា។ **“បឃាន”ន្តិបិ វុច្ចតី**តិ ទីឃវសេន “បឃាន”ន្តិបិ វុច្ចតិ។ ឥមិនា បុរិមបាឋេ រស្សភាវំ ទីបេតិ។ **“បកុដ្ដ”ន្តិបិ បាឋោ**តិ សសំយោគវសេន “បកុដ្ដ”ន្តិបិ បាឋោ។ ឥមិនា បុរិមបាឋេ និសំយោគភាវំ ទស្សេតិ។ **វំស**ន្តិ វេឡុំ។ **តតោ**តិ វំសតោ។ “ឱសារេត្វា កត”ន្តិ ឥមិនា ឱសារេត្វា កតំ **ឱសារក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ឆទនបមុខ”ន្តិ ឥមិនា ណិកបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **ចក្កលយុត្តោ**តិ ចក្កលេន យុត្តោ។

៣០១. **បានីយទានភាជន**ន្តិ បានីយំ ទេតិ អនេនាតិ បានីយទានំ, តមេវ ភាជនំ បានីយទានភាជនំ។ “ឧឡុង្កោ ច ថាលកញ្ចា”តិ ឥមិនា ទ្វេ បានីយសង្ខស្ស អនុលោមានីតិ យោជនា។

៣០៣. **ទ្វារថកនក**ន្តិ ទ្វារំ ថកេតិ អនេនាតិ ទ្វារថកនកំ។ គាមទ្វារេសុ ទ្វារថកនកំ វិយ ចក្កលយុត្តំ ទ្វារថកនកន្តិ យោជនា។

៣០៥. **អស្សតរិរថា**តិ អស្សានំ វិសេសេន, អតិសយេន វាតិ **អស្សតរោ,** អថ វា បកតិអស្សេ តរតិ អតិក្កមតីតិ អស្សតរោ, សោ ឯតេសុ រថេសុ យុជ្ជិតព្ពោតិ អស្សតរី, តេយេវ រថាតិ អស្សតរិរថាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អស្សតរយុត្តា រថា អស្សតរិរថា”តិ។ តត្ថ “អស្សតរយុត្តា”តិ ឥមិនា **“អស្សតរី”**តិ បទស្ស អស្សត្ថិតទ្ធិតំ ទស្សេតិ។ **អាមុត្តមណិកុណ្ឌលា**តិ បទស្ស “សតំ កញ្ញា សហស្សានី”តិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពត្តា វុត្តំ “អាមុត្តមណិកុណ្ឌលានី”តិ។ ឥមិនា និការស្ស អាការោ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ កណ្ណេសុ អាមុត្តំ មណិកុណ្ឌលំ ឯតាសន្តិ **អាមុត្តមណិកុណ្ឌលា** កញ្ញាយោ។

ខន្ធបរិនិព្ពានេន បរិនិព្ពុតោតិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “កិលេសបរិនិព្ពានេន បរិនិព្ពុតោ”តិ។ **សីតិភូតោ**តិ ឯត្ថ កិលេសាតបានំ អភាវេនេវ សីតិភូតោ, ន អញ្ញេសន្តិ អាហ “កិលេសាតបាភាវេនា”តិ។ “កិលេសូបធិអភាវេនា”តិ ឥមិនា **និរុបធី**តិ ឯត្ថ ខន្ធូបធិអភិសង្ខារូបធិអភាវេនាតិ អត្ថំ បដិក្ខិបតិ។

អាសត្តិយោតិ ឯត្ថ បុនប្បុនំ វិសយេសុ, ភវេសុ វា សញ្ជន្តីតិ អាសត្តិយោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “រូបាទីសូ”តិអាទិ។ **បត្ថនាយោ**តិ តណ្ហាយោ។ ឥមិនា អាសត្តីនំ សរូបំ ទស្សេតិ។ “ឆិន្ទិត្វា”តិ ឥមិនា **ឆេត្វា**តិ ឯត្ថ ឆេធាតុយា ឆេទនត្ថំ ទស្សេតិ។ **វិនេយ្យហទយេ ទរ**ន្តិ ឯត្ថ “វិនេយ្យា”តិ បទស្ស ត្វាបច្ចយន្តភាវញ្ច ហទយសទ្ទស្ស ចិត្តវាចកភាវញ្ច ទរថសរូបញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “ចិត្តេ កិលេសទរថំ វិនេត្វា”តិ។ តត្ថ “ចិត្តេ”តិ ឥមិនា ហទយសទ្ទស្សត្ថំ ទស្សេតិ, “កិលេស” ឥតិ បទេន ទរថសរូបំ, “វិនេត្វា”តិ ឥមិនា ត្វាបច្ចយន្តភាវំ ទស្សេតិ។

វយករណន្តិ បរិព្តយមូលំ។ តញ្ហិ វយំ ករិយតិ អនេនាតិ វយករណន្តិ វុច្ចតិ។ ឥមិនា វយស្ស ករណំ វយាយិកំ, ករណត្ថេ អាយិកបច្ចយោ, វយាយិកមេវ **វេយ្យាយិក**ន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។

៣០៧. **អាទេយ្យវាចោ**តិ ឯត្ថ អាទិយិតព្ពាតិ **អាទេយ្យា**, សា វាចា ឯតស្សាតិ អាទេយ្យវាចោតិ ទស្សេន្តោ អាហ "តស្ស វចន"ន្តិអាទិ។ តត្ថ **តស្សា**តិ អនាថបិណ្ឌិកស្ស។ **សធនា**តិ សំវិជ្ជមាន ធនា, អត្ថនោ វា ធនវន្តោ។ **មន្ទធនា**តិ អប្បធនា។ **អទាសី**តិ អនាថបិណ្ឌិកោ អទាសិ។ **ឥតី**តិ ឯវំ, ទត្វា កត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ អនាថបិណ្ឌិកោ, អគមាសីតិ សម្ពន្ធោ។

កហាបណេ សន្ថរីតិ សម្ពន្ធោ។ កោដិយា ករណភូតាយ, អាធារភូតាយ វា។ **បដិបាតេត្វា**តិ បដិបាទេត្វា ។ តត្ថ តស្មឹ ឋានេ យេ រុក្ខា វា យា បោក្ខរណិយោ វា តិដ្ឋន្តីតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ តាសំ រុក្ខបោក្ខរណីនំ។ សាមញ្ញញ្ហិ អបេក្ខិត្វា បុល្លិង្គវសេន វុត្តំ។ **បរិក្ខេបបមាណ**ន្តិ បរិណាហស្ស បមាណំ។ **អស្សា**តិ អនាថបិណ្ឌិកស្ស។

ឯវំ ពហុធនំ ចជន្តស្សាបិ គហបតិនោតិ យោជនា។ **កោដ្ឋកំ មាបេសី**តិ ឯត្ថ អញ្ញេ កោដ្ឋកេ បដិក្ខិបន្តោ អាហ "ទ្វារកោដ្ឋកបាសាទ"ន្តិ។

វិហារាទយោតិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន បាឡិយំ អាគតេ បរិវេណាទយោ ចុទ្ទស ឧបករណេ សង្គណ្ហាតិ។ អម្ហាកំ ភគវតោ វិហារការាបនបសង្គេន សត្តន្នម្បិ ពុទ្ធានំ វិហារការាបនំ ទស្សេន្តោ អាហ "វិបស្សិស្សា"តិអាទិ។ តត្ថ វិបស្សិស្ស ភគវតោ វិហារំ (ទី. និ. អដ្ឋ. ២.១២) ការាបេសីតិ សម្ពន្ធោ។ តិគាវុតប្បមាណំ ភូមឹ សុវណ្ណយដ្ឋិសន្ថរេន កិណិត្វា វិហារំ ការាបេសីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ បរតោបិ។ អដ្ឋករីសប្បមាណា ភូមិ ឧសភេន ទសឧសភប្បមាណា យដ្ឋិយា ទ្វិសតយដ្ឋិប្បមាណា ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ "ឯវំ អនុបុព្ពេន បរិហាយន្តី"តិ វត្វា សព្ពជនំ សំវេជេន្តោ អាហ "សម្បត្តិយោ ហី"តិអាទិ។ តត្ថ យស្មា សម្បត្តិយោ បរិហាយន្តិ, តស្មា អលមេវ សព្ពសម្បត្តីសុ វិរជ្ជិតុំ, អលំ ឯវ សព្ពសម្បត្តីហិ វិមុច្ចិតុន្តិ យោជនា។ "សព្ពសម្បត្តីសូ"តិ បទញ្ហិ "វិមុច្ចិតុ"ន្តិ បទេន វិភត្តិបរិណាមំ កត្វា សម្ពន្ធិតព្ពំ។

៣០៨. ខណ្ឌផុល្លសទ្ទានំ អធិករណភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ "ខណ្ឌន្តិ ឆិន្នោកាសោ។ ផុល្លន្តិ ផលិតោកាសោ"តិ។ តត្ថ "ឆិន្នោកាសោ"តិ ឥមិនា ខណ្ឌតិ ឆិជ្ជតិ ឯត្ថាតិ **ខណ្ឌ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "ផលិតោកាសោ"តិ ឥមិនា ផុល្លតិ ផលតិ ឯត្ថាតិ **ផុល្ល**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **បដិសង្ខរិស្សតី**តិ ឯត្ថ បាដិសទ្ទស្ស បាកតិកត្ថភាវំ, សង្ខរិស្សតិសទ្ទស្ស ច ករធាតុយា និប្ផន្នភាវំ ទស្សេតុំ វុត្តំ "បាកតិកំ ករិយតី"តិ។

៣១០. **ថេរោ**តិ សារិបុត្តត្ថេរោ, អាគច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥទ**ន្តិ គិលានបដិជគ្គនាទិ។ **អស្សា**តិ ថេរស្ស។ **អគ្គាសន**ន្តិអាទីសុ អគ្គសទ្ទោ បឋមត្ថោបិ ឧត្តមត្ថោបិ យុជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ "ថេរាសន"ន្តិអាទិ។ **អន្តរា សត្ថីន**ន្តិ ឯត្ថ **អន្តរា**តិ ភុម្មត្ថេ និស្សក្កវចនំ។ សត្ថិសទ្ទោ ច ឩរុសង្ខាតោ បាទវាចកោតិ អាហ "ចតុន្នំ បាទានំ អន្តរេ"តិ។

៣១៥. **បតិដ្ឋាបេសី**តិ ឯត្ថ កំ វយំ កត្វា បតិដ្ឋាបេសីតិ អាហ "អដ្ឋារសកោដិបរិច្ចាគំ កត្វា"តិ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។

អាសនប្បដិពាហនាទិកថា

៣១៦. **វិប្បកតភោជនេនា**តិ ឯត្ថ វិប្បកតសទ្ទោ អនិដ្ឋិតបរិយាយោតិ អាហ "អនិដ្ឋិតេ ភោជនេ"តិ។ បកិរិយិត្ថ, បកិរិយិស្សតេ វា **បកតំ**, ន បកតំ **វិប្បកត**ន្តិ វិគ្គហោ កាតព្ពោ, អត្ថតោ បន "ករិយមានោ អនិដ្ឋិតោ"តិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឯត្ថា**តិ ឋានេ។ **អតិសមីប**ន្តិ ភុញ្ជមានស្ស ភិក្ខុស្ស អតិអាសន្នំ។ **តស្សា**តិ ភុញ្ជមានស្ស ភិក្ខុស្ស។ **បិវិត្វា វា**តិ យាគុំ បិវិត្វា វា។ **ខាទិត្វា វា**តិ ខជ្ជកំ ខាទិត្វា វា។ **រិត្តហត្ថម្បី**តិ តុច្ឆហត្ថម្បិ។ បិសទ្ទេន អាមិសហត្ថំ បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **សោ**តិ រិត្តហត្ថោ ភិក្ខុ។

អាបត្តិន្តិ ទុក្កដាបត្តឹ។ **យ**ន្តិ វិប្បកតភោជនំ ភិក្ខុំ។ **សោ**តិ បច្ឆា អាគតោ ភិក្ខុ។ **អយញ្ច ភិក្ខូ**តិ វិប្បកតភោជនោ អយញ្ច ភិក្ខុ។ **តេនា**តិ វិប្បកតភោជនេន នវកេន វា វុឌ្ឍតរេន វា ភិក្ខុនា។ កឹ នវកេន វុឌ្ឍតរំ អាណាបេតុំ វដ្ដតីតិ អាហ "វុឌ្ឍតរំ ហី"តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **សោ**តិ វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុ។ **តតោ**តិ ឧទកំ អាហរាបេតុំ អាណត្តិតោ។ **យ**ន្តិ កម្មំ។

យោតិ ភិក្ខុ។ “ឯវរូបស្សា”តិ បទេន តស្ស និយមនំ វេទិតព្ពំ។ កាសស្ស ខេឡមល្លកំ ឋបេតព្ពំ។ ភគន្ទរ អតិសារានំ វច្ចកបាលំ ឋបេតព្ពំ ។ អញ្ញេសំ អញ្ញានិ ឋបេតព្ពានិ ហោន្តិ។ តេន វុត្តំ “ខេឡ...បេ.... ហោន្តី”តិ។ **យស្មី**តិ យស្មិំ គិលានេ។ យោបិ ភេសជ្ជំ ករោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **លេសកប្បេនា**តិ ឯត្ថ លេសកប្បសទ្ទានំ អត្ថតោ ឯកត្តា វុត្តំ “អប្បកេន សីសាពាធាទិមត្តេនា”តិ។ **ភិក្ខូ គណេត្វា**តិ ឯត្ថ គណំ ញត្វាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិច្ឆេទំ ញត្វា”តិ។ តត្ថ “បរិច្ឆេទ”ន្តិ ឥមិនា គណសទ្ទស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ “ញត្វា”តិ ឥមិនា ឥធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ។

សេនាសនគ្គាហកថា

៣១៨. សេយ្យាតិ កាយបសារណសង្ខាតំ សយនកិរិយំ បដិក្ខិបិត្វា សេនាសនសង្ខាតំ សេយ្យំ ទស្សេន្តោ អាហ “មញ្ចដ្ឋានានី”តិ។ “សេយ្យាបរិច្ឆេទេនា”តិ ឥមិនា **សេយ្យគ្គេនា**តិ ឯត្ថ អគ្គសទ្ទស្ស បូជនត្ថំ បដិក្ខិបិត្វា បរិច្ឆេទនត្ថំ ទីបេតិ។ ឯត្ថ ច អគ្គសទ្ទស្ស ចតុត្ថក្ខរេន យុត្តភាវោ ហេដ្ឋា សមុច្ចយក្ខន្ធកវណ្ណនា (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) យោជនាយ វុត្តោយេវ។ **កាល**ន្តិ សេយ្យាបដិគ្គហណស្ស កាលំ។ **គាហិយមានា**តិ គាហាបិយមានា។ “អតិរេកានិ អហេសុ”ន្តិ ឥមិនា **ឧស្សារយិំសូ**តិ ឯត្ថ ឧទ្ធំ សារយិំសុ គច្ឆិំសុ បវត្តិំសូតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អតិរេកានី**តិ ច ភិក្ខុបរិច្ឆេទតោ សេយ្យាបរិច្ឆេទានិ អតិរេកានិ។ **អនុភាគ**ន្តិ ឯត្ថ អនុ បច្ឆា ទាតព្ពោ ភាគោ អនុភាគោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បុន អបរម្បិ ភាគំ ទាតុ”ន្តិ។ **អតិមន្ទេសូ**តិអាទិវចនេន កិញ្ចិមន្ទេសុ ភិក្ខូសុ ឯកេកស្ស ភិក្ខុនោ ទ្វេ តិស្សោ សេយ្យា ទាតព្ពា។ យតោ កិញ្ចិមន្ទេសុ ភិក្ខូសុ ទ្វេ តយោ វិហារា ទាតព្ពាតិ អត្ថោបិ គហេតព្ពោ។ **តត្ថា**តិ “ន អកាមា ទាតព្ពោ”តិ វចនេ។ អនុភាគេ គហិតេតិ យោជនា។ យេន អនុភាគោ ច បឋមភាគោ ច គហិតោ, សោ ភិក្ខូតិ យោជនា។

“ឧបចារសីមតោ ពហី”តិ ឥមិនា **និស្សីមេ**តិ ឯត្ថ សីមតោ ពហិ និក្ខន្តំ, និសិន្នំ វា និស្សីមន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ ឧបចារសីមាយ អាវាសវឌ្ឍនវសេន អតិវិត្ថារត្តា វុត្តំ “ទូរេ ឋិតស្សាបី”តិ។ **ឧតុកាលេបី**តិ ហេមន្តគិម្ហកាលេបិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ សីតឧណ្ហឧតុ តិខិណោ ហោតិ, តស្មា តស្សេវ វិសេសេន ឧតុកាលោតិ នាមំ បាកដំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “ហេមន្តគិម្ហកាលេបី”តិ។ បិសទ្ទេន វស្សកាលំ អបេក្ខតិ។ បុរិមវស្សូបនាយិកទិវសេ គាហោ **បុរិមកោ**, បច្ឆិមវស្សូបនាយិកទិវសេ គាហោ **បច្ឆិមកោ**។

អន្តរា ទ្វីហិ វស្សូបនាយិកទិវសេហិ មុត្តេ កាលេ គាហោ **អន្តរាមុត្តកោ។ ឯកស្មិំ វិហារេ**តិ ឯកិស្សំ វិហារសីមាយំ។ **សេនាសនសាមិកា**តិ សេនាសនទាយកា, ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ សេនាសនំ។ អាវាសិកា ន ឱលោកេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ សេនាសនេ។ **បលុជ្ជន្តម្បី**តិ វិនស្សន្តម្បិ។ ភគវា អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ សេនាសនស្ស។ **អបរជ្ជូ**តិ អបរស្មិំ អហនិ អបរជ្ជុ។ **គតាយា**តិ អតិក្កមិតាយ។ **បវារណាយ គតាយ** បវារណទិវសេ អតិក្កមិតេ សតិ អបរជ្ជុ អន្តរាមុត្តកោ គាហេតព្ពោតិ យោជនា។

តន្តិ អន្តរាមុត្តកំ។ **គាហេន្តេនា**តិ គាហាបេន្តេន។ **តេនា**តិ គណ្ហន្តេន។ **អដ្ឋមាសេ**តិ ចត្តារោ ហេមន្តមាសេ, ចត្តារោ ច គិម្ហមាសេតិ អដ្ឋមាសេ។ កទាចិ បញ្ច គិម្ហមាសេតិ នវមាសេ វា។ **ខណ្ឌំ វា**តិ ឆិន្នដ្ឋានំ វា។ **ផុល្លំ វា**តិ ផលិតដ្ឋានំ វា។ **បដិសង្ខរិតព្ព**ន្តិ បាកតិកំ កាតព្ពំ។ **ទិវសំ ខេបេត្វា**តិ បរិវេណេ ទិវសំ ខេបេត្វា។ **តត្ថា**តិ គហិតសេនាសនេ។ **រត្តិន្ទិវ**ន្តិ រត្តិ ច ទិវា ច រត្តិន្ទិវំ, សមាហារទ្វន្ទោ, អច្ចន្តសំយោគេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **ន លព្ភតី**តិ សង្ឃត្ថេរេន ន លព្ភតិ។ **ឥទ**ន្តិ សេនាសនំ។

អន្តរាមុត្តកគាហេន អគហេតព្ពសេនាសនំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មិំ បនា”តិអាទិ។ **តេមាសច្ចយេន តេមាសច្ចយេនា**តិ តិណ្ណំ មាសានំ អតិក្កមេន តិណ្ណំ មាសានំ អតិក្កមេន។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **យស្មិំ បនា**តិ សេនាសនេ បន។ **សកិំទេវា**តិ ឯកវារមេវ។ **អយ**ន្តិ ឯសា កថា។

តត្ថាតិ ទុវិធេសុ សេនាសនគ្គាហេសុ។ **ឧតុកាល**ន្តិ ឧតុកាលេ អាគច្ឆន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ តេសំ តទាវ ទាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អកាលោ នាមា**តិ ឧដ្ឋាបនស្ស អកាលោ នាម នត្ថិ។ ឯកំ វា មញ្ចដ្ឋានំ វា ឋបេតព្ពន្តិ យោជនា។ ឯកោ វា ថេរោ អាគច្ឆតីតិ យោជនា។ **ឧព្ពណ្ឌិកា**តិ ឧក្ខិត្តភណ្ឌិកា។

ពហូសូតិ តយោ អាទី កត្វា ពហូសុ ភិក្ខូសុ។ **បហោតី**តិ ឯកេកស្ស ភិក្ខុស្ស បហោតិ។ **តត្ថា**តិ បរិវេណេ។ **តស្សេវា**តិ បរិវេណសាមិកស្សេវ។ **ឯវំ អបហោន្តេសូ**តិ ឯវំ បរិវេណគ្គេន អបហោន្តេសុ។ **បាសាទគ្គេនា**តិ វិហារសង្ខាតស្ស បាសាទស្ស បរិច្ឆេទេន។ **ឱវរកគ្គេនា**តិ គព្ភស្ស បរិច្ឆេទេន។ **សេយ្យគ្គេនា**តិ ចតុបញ្ចហត្ថប្បមាណាយ សេយ្យាយ បរិច្ឆេទេន។ **មញ្ចដ្ឋានេនា**តិ ទ្វិហត្ថវិត្ថារស្ស ចតុហត្ថអាយាមស្ស មញ្ចស្ស ឋានេន។

ឯកមញ្ចដ្ឋានស្ស ទ្វិន្នំ បីឋកានំ ឋានត្តា វុត្តំ “ឯកបីឋកដ្ឋានវសេនា”តិ។ ឥទំ និសីទិតុំ សក្កុណេយ្យវសេន វុត្តំ។ សចេ ន សក្កា និសីទិតុំ, ន ទាតព្ពំ។ តេន វុត្តំ “ភិក្ខុនោ បន បិតោកាសមត្តំ ន គាហេតព្ព”ន្តិ។ **ឯតន្តិ** បិតោកាសមត្តំ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ ឯកមញ្ចដ្ឋានស្ស តិណ្ណំ ជនានំ ឯកបីឋកដ្ឋានភាវេន អបហោន្តត្តា វុត្តំ “ឯកំ មញ្ចដ្ឋានំ វា តិណ្ណំ ជនានំ ទាតព្ព”ន្តិ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ “សីតសមយេ”តិ ឥមិនា ឧណ្ហសមយេបិ សព្ពទិវសំ អជ្ឈោកាសេ វសិតុំ ន សក្កាតិ ទីបេតិ។ បរិឡាហសមយេ បន សក្កា សព្ពរត្តិំ អជ្ឈោកាសេ វសិតុំ។ កិញ្ចាបិ សក្កា, សីតុណ្ហកាលេ បន ន ទាតព្ពត្តា បរិឡាហសមយេបិ ន ទាតព្ពន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯកមញ្ចដ្ឋានេ វា ឯកបីឋកដ្ឋានេ វា តិណ្ណំ ជនានំ និសីទនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “មហាថេរេនា”តិអាទិ។ តត្ថ មហាថេរេន វត្តព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **និទ្ទាគរុកោតិ** និទ្ទាយ គរុការកោ។ **សីតំ អនុទហតីតិ** សីតំ មំ បីឡេតិ។ **តេនាតិ** មហាថេរេន។ **ទុតិយត្ថេរេនាបីតិ** បិសទ្ទោ មហាថេរំ អបេក្ខតិ។ **វុត្តនយេនេវាតិ** “ឧក្កាសិត្វា”តិអាទិនា វុត្តនយេនេវ។ **ឯវន្តិអាទិ** និគមនំ។ ជម្ពុទីបេ បន ឯកច្ចេ ភិក្ខូ គាហេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ កិញ្ចិទេវ មញ្ចដ្ឋានំ វា បីឋដ្ឋានំ វាតិ យោជនា។ **អយន្តិអាទិ** បុរិមវចនស្ស និគមនវសេន បច្ឆិមវចនស្ស កថនត្ថាយ វុត្តវចនំ។

វស្សាវាសេ សេនាសនគ្គាហោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **អាគន្តុកវត្តន្តិ** អាគន្តុកស្ស វត្តំ។ **អញ្ញត្ថាតិ** អញ្ញស្មិំ ឋានេ។ គន្ត្វា វសិតុកាមេន អាគន្តុកេនាតិ យោជនា។ **វស្សូបនាយិកទិវសមេវាតិ** វស្សំ ឧបគមនទិវសេយេវ។ **តត្ថាតិ** អញ្ញំ ឋានំ។ នគន្តព្ពការណំ ទស្សេន្តោ អាហ “វសនដ្ឋានំ វា ហី”តិអាទិ។ **ហីតិ** យស្មា។ **តត្រាតិ** អញ្ញស្មិំ ឋានេ។ **តេនាតិ** សម្ពាធអសម្បជ្ជនការណា។ **តស្មាតិ** យស្មា ន ផាសុំ វិហរេយ្យ, តស្មា។ **តំ វិហារន្តិ** យស្មិំ វសិតុកាមោ, តំ វិហារំ។ **តត្ថាតិ** វិហារេ, វសន្តោ សុខំ វសិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧទ្ទេសត្ថិកោតិ** ឧទ្ទេសំ អត្ថិកោ, ឧទ្ទេសេន វា។ **កម្មដ្ឋានសប្បាយតន្តិ** កម្មដ្ឋានេន, កម្មដ្ឋានស្ស វា សប្បាយភាវំ។

តត្ថាតិ អញ្ញវិហារំ។ គច្ឆន្តេន យដ្ឋេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ យដ្ឋេតព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថាតិ** សកដ្ឋានេ។ កិំ ន វត្តព្ពាតិ អាហ “តុម្ហេ”តិអាទិ។ សលាកភត្តាទីនិ វា យាគុខជ្ជកាទីនិ វា នត្ថិ ន វិជ្ជន្តីតិ យោជនា។ ឧបោសថាគារស្ស បរិក្ខារោតិ សម្ពន្ធោ។ តុម្ហាកំ វិហារស្ស ឥទំ តាឡញ្ចេវ ឥមំ សូចិញ្ច សម្បដិច្ឆថាតិ យោជនា។ **គមិយវត្តន្តិ** គមិកានំ ភិក្ខូនំ វត្តំ។ “ទហរេហី”តិ បទំ “ឧក្ខិបាបេត្វា”តិ ច “គាហាបេត្វា”តិ ច បទទ្វយេ ការិតកម្មំ, “បត្តចីវរភណ្ឌិកាយោ”តិ បទំ “ឧក្ខិបាបេត្វា”តិ បទេ ធាតុកម្មំ, “តេលនាឡិកត្តរទណ្ឌាទីនី”តិ បទំ “គាហាបេត្វា”តិ បទេ ធាតុកម្មមេវ។ **អត្តានំ ទស្សេន្តេនាតិ** អត្តានំ មនុស្សានំ បកាសេន្តេន។ **វិតក្កន្តិ** បច្ចយពាហុល្លិកវិតក្កំ។ “សបរិវារ”ន្តិ បទំ “គច្ឆន្តញ្ហា”តិ បទេ កិរិយាវិសេសនំ។ ឯវញ្ហិ សតិ សបរិវារំ គច្ឆន្តញ្ហាតិ សម្ពន្ធោ។ “**ន**”ន្តិ បទេ បន ការកវិសេសនំ។ ឯវញ្ហិ សតិ សបរិវារំ នំ ភិក្ខុន្តិ សម្ពន្ធោ។ “ទិស្វា”តិ បទេ ច កិរិយាវិសេសនមេវ។ ឯវញ្ហិ សតិ គច្ឆន្តញ្ច នំ ភិក្ខុំ សបរិវារំ ទិស្វាតិ សម្ពន្ធោ។ មនុស្សា វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសូតិ** មនុស្សេសុ។ ឯកោ បណ្ឌិតមនុស្សោតិ សម្ពន្ធោ។ អយំ កាលោ វស្សូបនាយិកកាលោ នាមាតិ យោជនា។ **យត្ថាតិ** ឋានេ។ **តស្សាតិ** ឯកស្ស បណ្ឌិតមនុស្សស្ស, វចនន្តិ សម្ពន្ធោ។ តេ មនុស្សា យាចន្តីតិ សម្ពន្ធោ ។ **អញ្ញត្ថាតិ** អញ្ញំ ឋានំ។ មេជ្ជន្តិ អញ្ញមញ្ញំ សិនេហន្តីតិ **មិត្តា**។ សុខទុក្ខេសុ អមា សហ វត្តន្តីតិ **អមច្ចា**។ មិត្តាយេវ អមច្ចាតិ **មិត្តាមច្ចា**, តេ។ **សម្មន្តយិត្វាតិ** សមំ, សម្មា វា មន្តយិត្វា។ **ឥធេវាតិ** គាមេ ឯវ, វិហារេ ឯវ វា។ កស្មា សាទិតុំ វដ្ដតិ, ននុ សព្ពមេតំ អកប្បិយញ្ច សាវជ្ជញ្ចាតិ អាហ “សព្ពញ្ចេតំ កប្បិយញ្ចេវ អនវជ្ជញ្ចា”តិ។ ហិ យស្មា ឯតំ សព្ពំ កប្បិយញ្ច អនវជ្ជញ្ច, តស្មា សព្ពំ សាទិតុំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ កុរុន្ទិយំ បន វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧភយម្បីតិ** មហាអដ្ឋកថាកុរុន្ទីសុ វុត្តវចនវសេន ឧភយម្បិ ឯតំ វចនន្តិ សម្ពន្ធោ។

អាវាសិកវត្តំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “បដិកច្ចេវ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **បដិកច្ចេវាតិ** អាគន្តុកានំ អាគតតោ បឋមមេវ។ **បធានឃរវិហារមគ្គោតិ** បធានឃរមគ្គោ ច វិហារមគ្គោ ច។ **មុទ្ធវេទិកាយាតិ** ចេតិយស្ស ហម្មិយវេទិកាយ។ កស្មា ឥទម្បិ សព្ពំ កាតព្ពន្តិ អាហ “វស្សំ វសិតុកាមា ហី”តិអាទិ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ វស្សំ វសិតុកាមា សុខំ វសិស្សន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ កតបរិកម្មេហិ អាវាសិកេហីតិ សម្ពន្ធោ។ យតោ កុលតោ បកតិយា លព្ភតិ, តស្មិំ កុលេ វស្សាវាសិកំ បុច្ឆិតព្ពន្តិ យោជនា។ **ន ទិន្នបុព្ពន្តិ** បុព្ពេ ន ទិន្នំ។ **ហីតិ** យស្មា។ **ឧបទ្ទុតាតិ** ឧបគន្ធា, ភុសំ វា បីឡិតា។ **តត្ថាតិ** មនុស្សេសុ។ **យេតិ** មនុស្សា។ **វស្សាវាសិកេ គាហិតេតិ** វស្សាវាសិកេ សេនាសនេ គាហាបិយមានេ។ **គាហិតភិក្ខូនន្តិ** គាហាបិតភិក្ខូនំ។ **វស្សាវាសិកន្តិ** វស្សំ អាវសន្តានំ ទាតព្ពំ ចីវរំ។ **គាហណកាលោតិ** គាហាបនកាលោ។ **ឧបកដ្ឋោតិ** អាសន្នោ។ **ឆាតកាទីហីតិ** អាទិសទ្ទេន រោគាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **យន្តិ** ចីវរំ។ **តតោតិ** ចីវរតោ។ **តន្តិ** វចនំ។ **តទនុរូបេនាតិ** តេសំ មនុស្សានំ វចនស្សានុរូបេន។ **តេសំ តេសន្តិ** មនុស្សានំ, វស្សាវាសិកំ ចីវរន្តិ សម្ពន្ធោ។

យស្សាតិ ភិក្ខុនោ។ **សោតិ** ភិក្ខុ។ ឥតិ វទន្តីតិ យោជនា។ **តន្តិ** ចីវរំ។ **បដិក្កម្មាតិ** បដិក្កមិត្វា។ វិហារតោ អបសក្កិត្វាតិ អត្ថោ។ **តត្រាតិ** គាមេ។ **ឧបនិក្ខេបំ ឋបេត្វាតិ** កប្បិយវត្ថុំ វា អកប្បិយវត្ថុំ វា អារាមិកាទីនំ ហត្ថេ ឧបនិក្ខេបំ ឋបេត្វា។ **វិហារេតិ** វិហារស្ស, វិហារេ វស្សំ វសន្តស្ស វា។ **អបុច្ឆិត្វាបីតិ** បិសទ្ទេន “បុច្ឆិត្វាបី”តិ អត្ថំ

ទស្សេតិ។ **តេស**ន្តិ កុលានំ។ **វត្ត**ន្តិ ជគ្គនាទិវត្តំ។ **តេស**ន្តិ កុលានំ។ **អាគតញ្ច តន្តិ** តំ បំសុកូលិកំ អាគតញ្ច វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ បំសុកូលិកេន។ **ទាតុំ ន ឥច្ឆន្តី**តិ សង្ឃស្ស អាចិក្ខន្តេបិ សង្ឃស្ស ទាតុំ ន ឥច្ឆន្តិ។ **សភាគោ ភិក្ខូ**តិ អត្តនា សភាគោ ភិក្ខុ។ **ឯត**ន្តិ វស្សាវាសិកំ។ បំសុកូលិកស្ស ន វដ្ដតិ, កស្មា? គហបតិចីវរត្តា។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។ **សទ្ធាទេយ្យេ**តិ សទ្ធាយ ទាតព្ពេ វស្សាវាសិកលាភវិសយេ។

តត្រុប្បាទេតិ តស្មិំ វិហារេ ឧប្បជ្ជនកលាភវិសយេ។ **ភណ្ឌបដិច្ឆាទន**ន្តិ បដិច្ឆាទនចីវរភណ្ឌំ។ ចីវរភណ្ឌមេវ ហិ យស្មា អនេន សរីរំ បដិច្ឆាទិយតិ, តស្មា ភណ្ឌបដិច្ឆាទនន្តិ វុច្ចតិ។ **គាហេថា**តិ ភិក្ខូហិ គាហាបេថ។ **គាហេតព្ព**ន្តិ ភិក្ខូហិ គាហាបេតព្ពំ។ **វត្ថុ បនា**តិ សាដកតោ អញ្ញំ កប្បិយំ វា អកប្បិយំ វា វត្ថុ បន។ កស្មា វដ្ដតិយេវ, ននុ អកប្បិយវត្ថុ ន វដ្ដតីតិ អាហ "កប្បិយការកានញ្ហិ"តិអាទិ។ តត្ថ **ហិ** យស្មា អនុញ្ញាតំ, តស្មា វដ្ដតិយេវាតិ យោជនា។ ទិន្នវត្ថុតោ ឧប្បន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។

យន្តិ វត្ថុ ទិន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ កប្បិយការកានំ ហត្ថេ ទិន្នវត្ថូសុ។ **ត**ន្តិ វត្ថុ ឧបនាមេន្តេហីតិ សម្ពន្ធោ។ គរុភណ្ឌំ ហោតិ, គរុភណ្ឌត្តា អញ្ញេសុ បច្ចយេសុ ន ឧបនាមេតព្ពន្តិ អធិប្បាយោ។ **បុគ្គលវសេនេវា**តិ "ភិក្ខូ ចីវរេន កិលមន្តិ, ឯត្តកំ នាម តណ្ឌុលភាគំ ភិក្ខូនំ ចីវរំ កាតុំ រុច្ចតិ សង្ឃស្សា"តិអាទិនា បុគ្គលំ បរាមសិត្វា បុគ្គលវសេនេវ។ **សង្ឃវសេនា**តិ "សង្ឃោ ចីវរេន កិលមតី"តិអាទិនា សង្ឃវសេន ន កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ បុគ្គលវសេន អបលោកនកម្មស្ស អកត្តព្ពតំ ទស្សេត្វា ឥទានិ វត្ថុវសេន តស្សេវ អកត្តព្ពតំ ទស្សេន្តោ អាហ "ជាតរូបរជតវសេនាបី"តិអាទិ។ **កប្បិយភណ្ឌវសេនា**តិ ចីវរតណ្ឌុលេហិ អវសេសស្ស កប្បិយភណ្ឌស្ស វសេន។ ចីវរតណ្ឌុលានញ្ហិ វិសុំ គហិតត្តា "កប្បិយភណ្ឌវសេនា"តិ ឯត្ថ តេហិ អវសេសោ កប្បិយភណ្ឌោវ គហេតព្ពោ។ **តំ បនា**តិ អបលោកនកម្មំ បន។ កត្តព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឥទានី"តិអាទិ។ **សុភិក្ខ**ន្តិ សមិទ្ធភិក្ខំ។ **សុលភបិណ្ឌ**ន្តិ សុខេន លភបិណ្ឌំ។ ទ្វីហិ បទេហិ អញ្ញមញ្ញស្ស ការណំ ទស្សេតិ, សុភិក្ខត្តា សុលភបិណ្ឌំ, សុលភបិណ្ឌត្តា សុភិក្ខន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

ឯវំ ចីវរបច្ចយំ សល្លក្ខេត្វា សេនាសនំ សល្លក្ខេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **កាលេ**តិ គាហាបនស្ស កាលេ។ **វុត្ត**ន្តិ មហាអដ្ឋកថាយ វុត្តំ។ កស្មា ទ្វេ សម្មន្និតព្ពា, ននុ ឯកម្បិ សម្មន្និតុំ វដ្ដតីតិ អាហ "ឯវញ្ហិ"តិអាទិ។ តត្ថ ហិ យស្មា គាហេស្សតិ, តស្មា ទ្វេ សម្មន្និតព្ពាតិ យោជនា។ ឯកេន ហិ សម្មុតិលទ្ធេន សក្កា បរំ គាហាបេតុំ, អត្តនា បន អត្តនោ បាបេតុំ ន សក្កា, តស្មា ទ្វីសុ សម្មតេសុ នវកោ វុឌ្ឍស្ស, វុឌ្ឍោ ច នវកស្សាតិ ឧភោ អញ្ញមញ្ញំ គាហេស្សន្តីតិ អធិប្បាយោ។ **សម្មន្និតព្ពា**តិ ឯកតោ សម្មន្និតព្ពា។ **អដ្ឋបិ សោឡសបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទេន តតោ អធិកម្បិ ឯកតោ សម្មន្និតុំ វដ្ដតីតិ ទីបេតិ។ សត្តសតិកក្ខន្ធកេ ឧព្ពាហិកសម្មុតិយំ (ចូឡវ. ៤៥៦) អដ្ឋបិ ជនា ឯកតោវ សម្មតាតិ វចនញ្ចេត្ថ សាធកំ។ និគ្គហកម្មមេវ ហិ សង្ឃោ សង្ឃស្ស ន ករោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តេស**ន្តិ អដ្ឋសោឡសជនានំ, សម្មុតិ វដ្ដតិយេវាតិ សម្ពន្ធោ។ កិន្តិ សល្លក្ខេតព្ពន្តិ អាហ "ចេតិយឃរ"ន្តិអាទិ។

អាសនឃរន្តិ បដិមាឃរំ។ មគ្គបោក្ខរណីនំ សមីបេ កតា សាលាយោ ឧបចារវសេន វុច្ចន្តិ "មគ្គោ"តិ ច "បោក្ខរណី"តិ ច។ តា ហិ សាលាយោ ឧបចារសីមព្ភន្តរគតេ គាមាភិមុខមគ្គេ ច អន្តោឧបចារសីមាយំ ខណិតា យត្ថ កត្ថចិ បោក្ខរណិយោ ច ករីយន្តិ, ឥតិ សល្លក្ខេតព្ពន្តិ យោជនា។ អសេនាសនំ ទស្សេត្វា សេនាសនំ ទស្សេន្តោ អាហ "វិហារោ"តិអាទិ។ **រុក្ខមូល**ន្តិ ឆន្នកវាដពទ្ធរុក្ខមូលំ។ ឯសេវ នយោ វេឡុគុម្ពេបិ។ គាហេន្តេន ច គាហេតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ឃិកោ**តិ តត្រុប្បាទោ។ **តេសូ**តិ ទ្វីសុ ចីវរបច្ចយេសុ។ **យ**ន្តិ ចីវរបច្ចយំ។ **តស្សា**តិ ចីវរបច្ចយស្ស។ **បិតិកតោ**តិ បពន្ធវសេន បិតដ្ឋានតោ។ **ឥតរោ**តិ បឋមំ គហិតចីវរបច្ចយតោ ឥតរោ។

អប្បតាយាតិ អប្បភាវតោ, គាហិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។ **បរិវេណគ្ឃេនា**តិ បរិវេណបរិច្ឆេទេន។ **លភន្តី**តិ បរិវេណសាមិកា ភិក្ខូ លភន្តិ។ **ត**ន្តិ បរិវេណំ។ **វិជដេត្វា**តិ វិជដំ កត្វា, ទ្វេ វា តយោ វា កោដ្ឋាសេ កត្វាតិ អត្ថោ។ **បក្ខិបិត្វា**តិ ភាគកោដ្ឋាសំ បក្ខិបិត្វា។ **ន ឯវំ កាតព្ព**ន្តិ យថា មហាសុមត្ថេរោ អាហ, តថា ន កាតព្ពន្តិ អត្ថោ។ អកាតព្ពការណំ ទស្សេន្តោ អាហ "មនុស្សា ហី"តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ បរិវេណេ, បរិសិតព្ពំ ឥតិ អាហាតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ ឯតស្មិំ គាហណដ្ឋានេ។ **បដិក្កោសតី**តិ បដិសេធេតិ។ បដិក្កោសនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ "មា អាវុសោ"តិអាទិ។ ឥតិ វុត្តំ, ឥតិ បដិក្កោសតីតិ យោជនា។ ឯកោ ហិ ឥតិសទ្ទោ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋោ។ **តស្សា**តិ មហាថេរស្ស។ **សង្គហ**ន្តិ ភិក្ខូនំ សង្គហំ។ **ត**ន្តិ មហាថេរំ។

ឯវំ វត្តព្ពន្តិ ឯវំ វក្ខមាននយេន វត្តព្ពំ។ បច្ចយំ ធារេថ, ឥតិ វត្តព្ពន្តិ យោជនា។ បាបុណាតិ អាវុសោ ឥតិ វុត្តេតិ យោជនា។ "គហិតំ ហោតី"តិ ឥមិនា "គណ្ហថ, គណ្ហាមី"តិ បច្ចុប្បន្នកាលវសេន វុត្តត្តា គហិតំ ហោតីតិ

ទស្សេតិ។ អតីតអនាគតកាលវសេន អគហិតភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ **សតុប្បាទមត្ត**ន្តិ គហណេ សតិយា ឧប្បាទនមត្តំ។ **ឯត្ថា**តិ សេនាសនបច្ចយគហណដ្ឋានេ។

យោបីតិ យម្បិ។ ឧបយោគត្ថេ ចេតំ បច្ចត្តវចនំ, យម្បិ បច្ចយំ វិស្សជ្ជេតីតិ យោជនា។ **បច្ចយ**ន្តិ ច ចីវរបច្ចយំ។ **អយម្បី**តិ អយម្បិ បច្ចយោ។ បិសទ្ទោ មហាលាភបរិវេណេ បច្ចយំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **តស្មិំយេវ បរិវេណេ**តិ តស្មិំ បំសុកូលិកេន គហិតបរិវេណេ ឯវ។ **អញ្ញស្សា**តិ បំសុកូលិកតោ អញ្ញស្ស ភិក្ខុស្ស។ បំសុកូលិកោ “អហំ វសាមី”តិ សេនាសនំ ជគ្គិស្សតិ។ ឥតរោ “អហំ បច្ចយំ គណ្ហាមី”តិ សេនាសនំ ជគ្គិស្សតីតិ យោជនា។ **ទ្វីហិ ការណេហី**តិ វសនគហណវសេន ទ្វីហិ ការណេហិ។ បំសុកូលិកេ គណ្ហន្តេតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥធា**តិ សេនាសនេ។ **តេនា**តិ បំសុកូលិកេន។ **ហេដ្ឋា**តិ សេនាសនស្ស ហេដ្ឋា, ឋិតំ អញ្ញំ ភិក្ខុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ បំសុកូលិកេន , កិញ្ចិ វចនន្តិ សម្ពន្ធោ។ វុត្តវស្សស្ស បំសុកូលិកស្សាតិ យោជនា។ **វដ្ដតី**តិ បំសុកូលិកស្ស វដ្ដតិ។ **តស្មិំ សេនាសនេ**តិ បំសុកូលិកេន គហិតសេនាសនេ។ **យេសំ បនា**តិ មនុស្សានំ បន។ **តេស**ន្តិ មនុស្សានំ។

ថូបំ កត្វាតិ ចេតិយំ កត្វា។ **តស្សា**តិ ថូបស្ស។ **តេន ភិក្ខុនា**តិ វស្សាវាសិកំ គាហកភិក្ខុនា។ **ត**ន្តិ ភោជនសាលំ។ គាហេតុំ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពមិទ**ន្តិ សព្ពំ ឥទំ វចនំ។

បាដិបទអរុណតោតិ វស្សូបនាយិកទិវសសង្ខាតស្ស បាដិបទស្ស អរុណុគ្គមនតោ។ **វិតក្កចារិកោ**តិ “កត្ថ នុ ខោ វសិស្សាមី”តិអាទិនា វិតក្កេន ចរណេ អនុយុត្តោ។ **សេនាសនំ យាចតី**តិ សេនាសនគ្គាហាបកំ សេនាសនំ យាចតិ។ **គហិត**ន្តិ សង្ឃេន គហិតំ។ **យត្ថា**តិ ឋានេ។ វស្សូបគតេហិ វត្តព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ បុនប្បុនំ, សមំ វា ចេតិយង្គណាទី មុញ្ចន្តិ សោធេន្តិ ឥមាហីតិ **សម្មុញ្ចនិយោ**។ មុចិធាតុ សោធនត្ថេ យុបច្ចយោ ករណត្ថេ ហោតិ។ តាលុជោ បឋមក្ខរោ។ សុលភា ចេ ទណ្ឌកា, ឯកេកេន ទ្វេ តិស្សោ យដ្ឋិសម្មុញ្ចនិយោ ពន្ធិតព្ពា។ សុលភា ចេ សលាកា, ឆបញ្ចមុដ្ឋិសម្មុញ្ចនិយោ ពន្ធិតព្ពាតិ អត្ថោ។ **បញ្ច បញ្ច ឧក្កា**តិ អរញ្ញវិហារេសុ បរិស្សយវិជាននត្ថំ បញ្ច បញ្ច អគ្គិឧក្កា កោដ្ដេតព្ពា ឆិន្ទិតព្ពាតិ អត្ថោ។

“និពទ្ធវត្តំ ឋបេត្វា”តិ ឯត្ថ អកត្តព្ពវត្តំ ទស្សេន្តោ អាហ “វត្តំ ករោន្តេហិ ចា”តិអាទិ។ តត្ថ វត្តំ ករោន្តេហិ ច ឯវរូបំ អធម្មិកវត្តំ ន កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ហិ** សច្ចំ, សព្ពេវ ឯតេ ឧទ្ទេសាទយោ បបញ្ចាតិ យោជនា។ បបញ្ចេន្តិ សំសារេ ចិរំ ឋបេន្តីតិ **បបញ្ចា**។ **មូគព្ពត**ន្តិ មូគានំ វតំ, មូគេហិ កត្តព្ពំ វា, មូគេន វិយ វា អមូគេហិ កត្តព្ពំ វតំ។ ឯវំ អកាតព្ពវត្តំ ទស្សេត្វា ឥទានិ កាតព្ពវត្តំ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិយត្តិធម្មោ នាមា”តិអាទិ។ **តិវិធម្បី**តិ បរិយត្តិបដិបត្តិបដិវេធវសេន តិប្បការម្បិ។ អវយវបរិយត្តិធម្មោបិ អវយវិបរិយត្តិធម្មំ, អវយវិបរិយត្តិធម្មោ វា អវយវបរិយត្តិធម្មំ បតិដ្ឋាបេតិ, តស្មា បរិយត្តិធម្មោ អត្តនាបិ អត្តានំ បតិដ្ឋាបេសីតិ វេទិតព្ពំ។ **ឧទ្ទិសថា**តិ បរិយត្តិំ ឧទ្ទិសថ។ **សោធេត្វា…បេ…. ឧបសម្បាទេថា**តិ ឯត្ថ សោធនំ នាម សព្ពេសំ អាចារកុលបុត្តានំ ឧបបរិក្ខនំ។ **សោធេត្វា និស្សយំ ទេថា**តិ ឯត្ថ សោធនំ នាម ភិក្ខុសភាគតំ ឧបបរិក្ខនំ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **កុលបុត្តោ**តិ អាចារកុលបុត្តោ។ យត្តកានិ ធុតង្គានិ សមាទិយិតុំ សក្កោថាតិ យោជនា។ **អន្តោវស្សំ នាមេត**ន្តិ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនមេតំ។ ឯតស្មិំ អន្តោវស្សេតិ ហិ អត្ថោ, ភាវិតព្ពន្តិអាទីសុ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **សកលទិវស**ន្តិ សកលទិវសម្បិ, អប្បមត្តេហីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកចារិកវត្ត**ន្តិ ឯកកេន ចរិតព្ពំ វត្តំ។ **ភស្សេ**តិ វចនេ។ **ទសវត្ថុកកថ**ន្តិ អប្បិច្ឆតាទិទសវត្ថុក កថំ។

វិគ្គាហិកបិសុណផរុសវចនានីតិ វិគ្គហំ កលហំ ជនេតីតិ វិគ្គាហិកំ, វិគ្គាហិកវចនញ្ច បិសុណវចនញ្ច ផរុសវចនញ្ច វិគ្គាហិកបិសុណផរុសវចនានិ។ មនសិការពហុលា វិហរថ ឥតិ ឱវទិតព្ពាតិ យោជនា។ **ទន្តកដ្ឋខាទនវត្ត**ន្តិ ហេដ្ឋា អទិន្នាទានវណ្ណនាយំ វុត្តំ ទន្តកដ្ឋខាទនេ, ទន្តកដ្ឋខាទនស្ស វា វត្តំ។ “បត្តំ ថវិកាយ បក្ខិបន្តេន ន កថេតព្ព”ន្តិ ឥមិនា កថេន្តោ បមាទេន បត្តោ ភិជ្ជេយ្យាតិ បត្តស្ស គុត្តត្ថាយ កថនំ និវារេតិ។ **អាចិក្ខិតព្ពា**តិ ឥតិសទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។

កោចិ ទាយកោតិ សម្ពន្ធោ។ **អាគន្តុកោ ភិក្ខូ**តិ ចីវរគ្គាហិតតោ បច្ឆា អាគតោ អាគន្តុកោ ភិក្ខុ។ **សង្ឃត្ថេរោ**តិ អាវាសិកសង្ឃត្ថេរោ។ **បឋមភាគ**ន្តិ បុព្ពេ គាហិតំ បឋមភាគំ, **បរិវត្តេត្វា**តិ បុព្ពេ គាហិតភាគេន បច្ឆា ទាតព្ពំ វស្សាវាសិកំ បរិវត្តេត្វា។ អាគន្តុកស្ស វស្សគ្គេន បត្តដ្ឋានេ អាគន្តុកស្ស ទាតព្ពន្តិ យោជនា។ “អាគន្តុកស្សា”តិ បទំ បុព្ពាបរំ អបេក្ខតិ។ តស្មា ទ្វិន្នំ បទានំ មជ្ឈេ វុត្តំ។ **បឋមវស្សូបគតា**តិ បឋមវស្សូបនាយិកទិវសេ វស្សូបគតា។ “ទ្វេ តីណិ ចត្តារី”តិ វចនស្ស វា ពហូនំ ភិក្ខូនំ វា ព្យាបនត្ថាយ “លទ្ធំ លទ្ធ”ន្តិ វិច្ឆាវសេន វុត្តំ។ **តេន បនា**តិ អាគន្តុកេន បន។ បឋមវស្សូបគតេហិ អប្បកេ លទ្ធេ បច្ឆិមវស្សូបនាយិកទិវសេ ទាតព្ពានំ វស្សាវាសិកានំ ពហុកេបិ អយំ នយោ ញាតព្ពោតិ កត្វា ន វុត្តោ។

ទ្វីសុបីតិ បឋម ទុតិយវស្សេន ទ្វីសុបិ។ វស្សូបគតា ភិក្ខូ ភិក្ខាយ កិលមន្តា វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥធា**តិ ឋានេ។ **វសន្តា**តិ ឯកតោ វសន្តា។ ទ្វេ ភាគា ហោម សាធុ វតាតិ យោជនា។ **សាធុ វតា**តិ ឯកំសេន សុន្ទរា ភវេយ្យុន្តិ អត្ថោ។ **យេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **តត្ថា**តិ ញាតិបវារិតដ្ឋានេសុ។ **បវារណាយា**តិ បវារណាទិវសេ។ **តេសូ**តិ ភិក្ខូសុ។ **យេ**តិ ភិក្ខូ។ **តត្ថា**តិ ញាតិបវារិតដ្ឋានេសុ។ កស្មា អបលោកេត្វា ទាតព្ពំ, ននុ តេ សាទិយន្តីតិ អាហ “សាទិ យន្តាបិ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **ហី**តិ យស្មា។ “នេវ វស្សាវាសិកស្ស សាមិនោ”តិ ឥមិនា តេសំ វស្សច្ឆិន្នត្តំ ទីបេតិ។ **នេវ អទាតុំ លភន្តី**តិ បឋមមេវ កតិកវត្តស្ស កតត្តា អទាតុំ នេវ លភន្តិ, សព្ពេសំ នោ អម្ហាកន្តិ យោជនា។ **ឥធា**តិ ឋានេ។ **ត**ន្តិ កតិកវត្តំ។ ឯកោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **តត្ថា**តិ សភាគដ្ឋានេ។ វសិត្វា អាគតានំ តេសំ ភិក្ខូនន្តិ យោជនា។ ន លព្ភតិ ឥតិ វុត្តន្តិ យោជនា។ **ឥមេស**ន្តិ វស្សាវាសិអប្បត្តកានំ ឯកច្ចានំ។ **គាហិតសទិសមេវា**តិ វស្សាវាសិកស្ស គាហិតេន សទិសមេវ។ **តេសមេវា**តិ ឯកច្ចានមេវ។

បក្កន្តោបីតិ អញ្ញំ ឋានំ បក្កមន្តោបិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ តេន ភិក្ខុនា កតំ បានីយឧបដ្ឋបនាទិកម្មំ **ភតិនិវិដ្ឋំ** ភតិយា ឋិតន្តិ យោជនា។ អបលោកនកម្មំ កត្វា គាហិតំ សង្ឃិកន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ឃិក**ន្តិ តត្រុប្បាទំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **វិព្ភន្តោបី**តិ បិសទ្ទោ បគេវ ឆិន្នវស្សោតិ ទស្សេតិ។ **បច្ចយវសេនេវា**តិ សទ្ធាទេយ្យបច្ចយវសេន។ **វទន្តី**តិ កេចិ វទន្តិ។

ទិសំគមិកោ ភិក្ខុ វិព្ភមតីតិ សម្ពន្ធោ។ **មនុស្សេ**តិ វស្សាវាសិកទាយកមនុស្សេ។ **សម្មុខា**តិ អាវាសិកស្ស សម្មុខា។ **សម្បដិច្ឆាបេត្វា**តិ “សុដ្ឋុ ទស្សាមា”តិ បដិច្ឆាបេត្វា។ **យស្ស គាហិត**ន្តិ យស្ស ភិក្ខុនោ សេនាសនំ គាហិតំ។ **សេនាសនសាមិកស្សា**តិ សេនាសនទាយកស្ស បុត្តធីតាទយោតិ សម្ពន្ធោ។ **សេនាសនេ ទេមា**តិ សេនាសនស្ស ទេម។ **តត្ថា**តិ សេនាសនេ។ ឯកមេវ វត្តំ ទាតព្ពំ។ កស្មា? បុគ្គលស្ស អទត្វា សេនាសនស្សេវ ទាតព្ពត្តា។ **វស្សាវាសិកដ្ឋិតិកាយា**តិ វស្សាវាសិកគាហិតស្ស ឋិតិកាយ។ **ឯសេវ នយោ**តិ សេនាសនស្សេវ ទិន្នត្តា ឯសេវ នយោ។ **តស្សេវ ហោន្តី**តិ បុគ្គលស្សេវ ទិន្នត្តា តស្សេវ ហោន្តិ។

ទុតិយោ ថេរាសនេ គាហិតោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ បឋមភាគស្ស សាមណេរស្ស គាហិតត្តា វុត្តំ “វរភាគំ សាមណេរស្ស ទត្វា”តិ។ **ឧភោបី**តិ ទ្វេ ថេរសាមណេរេបិ។ **សយមេវា**តិ ទាយកោ សយមេវ។ **យ**ន្តិ វស្សាវាសិកំ។ **យស្សា**តិ ថេរស្ស វា សាមណេរស្ស វា។

ឥតោតិ វុត្តនយតោ។ **ទហរសាមណេរស្សា**តិ តរុណស្ស សាមណេរស្ស។ **សោ**តិ យរសាមិកោ។ **ន**ន្តិ បត្តជនំ។ **យស្សា**តិ ភិក្ខុនោ។ **តេស**ន្តិ មនុស្សានំ។ **យថាភូតំ អាចិក្ខិតព្ព**ន្តិ វិព្ភមកាលង្កតការណំ យថាភូតំ អាចិក្ខិតព្ពំ។ **សុទ្ធបំសុកូលិកាយេវា**តិ អញ្ញេហិ អមិស្សា សុទ្ធា បំសុកូលិកាយេវាតិ។ **ឥទំ នេវាសិកវត្ត**ន្តិ និគមនំ។

ឧបនន្ទវត្ថុកថា

៣១៩. អយមត្ថោតិ អយំ វក្ខមានោ អត្ថោ, ឯវំ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ គាមកេ ។ **ត**ន្តិ សេនាសនំ, គណ្ហន្តេនេវាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥធា**តិ សាវត្ថិយំ។ **មុត្ត**ន្តិ តេ សេនាសនំ មុញ្ចិតំ ហោតិ។ **តត្រាបី**តិ គាមកេបិ។ **ឧភយត្ថា**តិ សាវត្ថិយំ, គាមកេ ចាតិ ឧភយត្ថ។

ឯត្ថាតិ ឧបនន្ទវត្ថុស្មឹ។ **កថ**ន្តិ កេន បការេន បដិប្បស្សម្ភតិ។ **ឥធា**តិ សាសនេ។ ឯកច្ចោ គណ្ហាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្រាបី**តិ សាមន្តវិហារេបិ ។ **តស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **ឥធា**តិ សេនាសនេ។ **អាលយមត្ត**ន្តិ ចិត្តុប្បាទមត្តំ។ **ឥច្ចស្សា**តិ ឥតិ អស្ស, ឯវំ អស្ស ភិក្ខុស្សាតិ អត្ថោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មឹ “គហណេន គហណ”ន្តិអាទិកេ ចតុក្កេ។ យោ បន គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបចារសីមាតិក្កមេ**តិ និមិត្តត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ, ភាវេន ភាវលក្ខណេ វា។ **តត្ថា**តិ អញ្ញស្មឹ វិហារេ បច្ឆាគច្ឆតិ, វដ្ដតិ, សេនាសនគ្គាហោ ន បដិប្បស្សម្ភតីតិ អធិប្បាយោ។

៣២០. យោតិ ភិក្ខុ។ **មហន្តតរោ វា ទហរតរោ វា**តិ អត្តនោ មហន្តតរោ វា ទហរតរោ វា ហោតិ។ សោ ភិក្ខុ តិវស្សន្តរោ នាមាតិ យោជនា។ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ តិណ្ណំ វស្សានមន្តរេ ឋិតោ តិវស្សន្តរោ អញ្ញោ ភិក្ខុ។ **តត្ថា**តិ ភិក្ខូសុ។ **ឥមេ សព្ពេ**តិ តិវស្សន្តរទ្វិវស្សន្តរសមានវស្សិកេ ឥមេ ភិក្ខូ, លភន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **យំ តិណ្ណំ បហោតី**តិ មញ្ចបីឋវិនិមុត្តំ យំ អាសនំ តិណ្ណំ សុខំ និសីទិតុំ បហោតិ, តថារូបេ អាសនេបិ ទ្វេ ទ្វេ ហុត្វា និសីទិតុំ លភន្តីតិ យោជនា។ អបិសទ្ទេន មញ្ចបីឋានិ អបេក្ខតិ។ ឥទំ បច្ឆិមទីឃាសនំ។ **អនុបសម្បន្នេនាបី**តិ បិសទ្ទោ បគេវ ឧបសម្បន្នេនាតិ ទស្សេតិ។

ហត្ថិកុម្ភេតិ ហត្ថិសិរោបិណ្ឌេ។ ឥមិនា ហត្ថិសទ្ទេន ហត្ថិកុម្ភោ គហិតោ អវយវូបចារេន វា ឧត្តរបទលោបេន វាតិ ទស្សេតិ។ ហត្ថី វិយាតិ ហត្ថី, ភូមិភាគោ, ហត្ថិម្ហិ បតិដ្ឋិតោ បាទសង្ខាតោ នខោ ឥមស្សាតិ **ហត្ថិនខកោ,** បាសាទោ។ ឯតំ "ហត្ថិនខកោ"តិ នាមំ ឯវំកតស្ស បាសាទស្ស នាមន្តិ យោជនា។ "សុវណ្ណរជតាទិវិចិត្រានី"តិ បទំ "កវាដានិ មញ្ចបីឋានិ តាលវណ្ដានី"តិ សព្ពបទេសុ យោជេតព្ពំ។ យំកិញ្ចិ ចិត្តកម្មកតំ អត្ថិ, សព្ពំ វដ្ដតីតិ យោជនា។ បាសាទស្ស ទេមាតិ សម្ពន្ធោ។ **បាដេក្កន្តិ** បាសាទតោ វិសុំ។ **បដិគ្គហិតមេវា**តិ សព្ពំ បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ។ គោនកាទីនិ អង្គារស អត្ថរណានិ បរិភុញ្ជិតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **គិហិវិកដនីហារេនា**តិ គិហីហិ វិសេសេន យថាកាមំ ករិយតីតិ **គិហិវិកដំ,** គិហិសន្តកំ។ "គិហិវិកដ"ន្តិ នីហារោ អភិនីហារោ គិហិវិកដនីហារោ, តេន។ **លព្ភន្តី**តិ និសីទិតុមេវ លព្ភន្តិ។ **តត្រាបី**តិ ធម្មាសនេបិ។

អវិស្សជ្ជិយវត្ថុកថា

៣២១. ឯតានីតិ គរុភណ្ឌានិ។ **តត្ថា**តិ រាសិវសេន បញ្ចសុ សរូបវសេន បញ្ចវីសតិយា គរុភណ្ឌេសុ។ អាគន្ធា, អាភុសោ វា រមន្តិ ឯត្ថាតិ **អារាមោ។ តេសំយេវា**តិ បុប្ផារាមផលារាមានមេវ។ "បបិតោកាសោ"តិ ឥមិនា វត្ថុសទ្ទស្ស ភូមិភេទត្ថំ ទស្សេតិ។ វសតិ អារាមោ បតិដ្ឋហតិ ឯត្ថាតិ **អារាមវត្ថុ។ តេសុ វា**តិ ឯត្ថ វាសទ្ទេន នវភូមិភាគតោ អញ្ញស្ស បោរាណភូមិភាគស្សបិ អារាមវត្ថុភាវំ វិកប្បេតិ។ វិសេសេន ចតុឥរិយាបថេ ហរតិ បវត្តេតិ ឯត្ថាតិ **វិហារោ។ តស្សា**តិ វិហារស្ស។ **ចតុន្នំ មញ្ចាន**ន្តិ និទ្ធារណត្ថេ សាមិវចនំ។ អញ្ញតរោ មញ្ចោ នាមាតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ "លោហេន កតា កុម្ភី"តិ ឥមិនា **លោហកុម្ភី**តិ ឯត្ថ មជ្ឈេលោបសមាសំ ទស្សេតិ។ លោហមយា កុម្ភី **លោហកុម្ភី**តិ វចនត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ "ឯសេវ នយោ"តិ ឥមិនា លោហេន កតំ **ភាណកំ,** លោហេន កតោ **វារកោ,** លោហេន កតំ **កដាហ**ន្តិ អត្ថំ អតិទិសតិ។ **ឯត្ថា**តិ ភាណកវារកកដាហេសុ។ **អរញ្ជរោ**តិ អតិមហន្តត្តា អរំ ខិប្បំ ជរតិ វិនាសេតីតិ អរញ្ជរោ។ អថ វា ជលំ គណ្ហិតុំ អលន្តិ អរញ្ជរោ លការានំ រការេ កត្វា។

គាថាវសេន និគមនំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឯវ"ន្តិអាទិ។ តត្ថ ឯវំ បកាសយីតិ សម្ពន្ធោ។ ទ្វេ គរុភណ្ឌានិ **ទ្វិសង្គហានិ** ហោន្តិ, **តតិយំ** គរុភណ្ឌំ ចតុសង្គហំ ហោតិ, **ចតុត្ថំ** គរុភណ្ឌំ នវកោដ្ឋាសំ ហោតិ, **បញ្ចមំ** គរុភណ្ឌំ អដ្ឋភេទនំ ហោតិ, **ឥតិ** ឥមិនា បការេន **បញ្ចនិម្មលលោចនោ** នាថោ បញ្ចហិ រាសីហិ **បញ្ចវីសវិធំ** គរុភណ្ឌំ បកាសយីតិ យោជនា។

តត្រាតិ គរុភណ្ឌេ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ សព្ពម្បិ ឥទំ គរុភណ្ឌំ អវិស្សជ្ជិយន្តិ វុត្តន្តិ យោជនា។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ វត្ថុស្មឹ។ បរិវារេ បន អាគតន្តិ សម្ពន្ធោ។

បញ្ច រាសយោ មហេសិនា វុត្តាតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ បរិវារេ។

តត្រាតិ "បរិវត្តនវសេនា"តិ វចនេ។ ឥទំ គរុភណ្ឌំ ឧបនេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ និច្ចំ តិដ្ឋន្តីតិ **ថាវរា,** ឋាធាតុ វរបច្ចយោ, ឋាការស្ស ថាការោ។ ឥមិនា អារាមអារាមវត្ថុវិហារវិហារវត្ថូនិ គហេតព្ពានិ។ អវិស្សជ្ជិយអវេភង្គិយត្តា គរុ អលហុកំ ភណ្ឌំ **គរុភណ្ឌំ**។ ឥមិនា មញ្ចាទីនិ ឯកវីសតិ គរុភណ្ឌានិ គហេតព្ពានិ។ **ថាវរេ**តិ អាធារេ ភុម្មំ, បរិយាបន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ អថ វា និទ្ធារណេ ភុម្មំ, ថាវរេសូតិ ហិ អត្ថោ, ខេត្តន្តិអាទីសុ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ ខិបតិ បុព្ពណ្ណពីជមេត្ថាតិ **ខេត្តំ**។ វសតិ អបរណ្ណពីជំ បតិដ្ឋាតិ ឯត្ថាតិ **វត្ថុ,** តលេ ភូមិភាគេ ឯកតោ វា ទ្វីហិ វា តីហិ វា ឋានេហិ អាវរណំ ករិយតិ ឯត្ថាតិ **តឡាកោ,** សរោ។ កស្សកានំ មគេន កត្តព្ពាតិ **មាតិកា**។ អារាមេន បរិវត្តេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ កានិ បរិវត្តេតុន្តិ អាហ "ឥមានិ ចត្តារិបី"តិ។ **បិ**សទ្ទោ អវយវសម្បិណ្ឌនោ។

តត្រាតិ "បរិវត្តេតុំ វដ្ដតី"តិ វចនេ។ **ទូរេ**តិ សង្ឃារាមតោ ទូរដ្ឋានេ។ **យម្បី**តិ នាឡិកេរផលម្បិ។ **ហរន្តី**តិ សង្ឃស្ស ហរន្តិ។ **អញ្ញេស**ន្តិ សង្ឃតោ អញ្ញេសំ មនុស្សានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេ**តិ មនុស្សា។ សង្ឃេន សម្បដិច្ឆិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **រុច្ចតី**តិ សង្ឃស្សារាមេន មនុស្សានមារាមំ, មនុស្សានមារាមេន វា សង្ឃស្សារាមំ បរិវត្តេតុំ រុចិយតិ ឥច្ឆីយតិ។ ភិក្ខូនំ អារាមោតិ សម្ពន្ធោ។ **អយ**ន្តិ មនុស្សានមារាមោ។ **ឧទ្ទកោ**តិ សង្ឃារាមតោ ឧទ្ទកោ។ **អាយ**ន្តិ អយតិ អាយសាមិកោ ធនេន វឌ្ឍឹ គច្ឆតិ អនេនាតិ អាយោ, តំ។ **សមកមេវា**តិ សមប្បមាណមេវ, អាយំ សចេ ទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ បមាណត្ថេ កបច្ចយោ។ មនុស្សានំ វុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ អតិរេកំ សង្ឃស្ស ទេមាតិ សម្ពន្ធោ។ **ជានាបេត្វា**តិ "សង្ឃោ ទិន្នំ មហប្ផល"ន្តិ (ម. និ. ៣.៣៧៦) សង្ឃស្ស ទិន្នទានស្ស អានិសំសំ មនុស្សានំ ជានាបេត្វា។ ផលធារិនោ ហោន្តិ នន្ទូតិ យោជនា។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។ **ឯតេនេវ នយេនា**តិ យេន នយេន អារាមោ អារាមេន បរិវត្តេតព្ពោ, ឯតេនេវ នយេន។ មហន្តេន វា ខុទ្ទកេន វា អារាមវត្ថុនា ចាតិ យោជនា។ អារាម អារាមវត្ថុវិហារវិហារវត្ថូនិ បរិវត្តេតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។

ឧភោបីតិ គេហបាសាទវសេន ឧភោបិ។ **តត្ថា**តិ គេហេ។ **ឥទំ បនា**តិ បាសាទសង្ខាតំ គេហំ, មនុស្សានំ គេហន្តិ សម្ពន្ធោ។ មហគ្ឃេន វា អប្បគ្ឃេន វា វិហារវត្ថុនា ចាតិ យោជនា។ វិហារវិហារវត្ថុអារាមអារាមវត្ថូនិ បរិវត្តេតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។

គរុភណ្ឌេន គរុភណ្ឌបរិវត្តនេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **បំស្វាគារកេសូ**តិ បំសុកីឡនត្ថាយ កតេសុ អគារកេសុ។ **កប្បិយមញ្ចា**តិ សង្ឃគណបុគ្គលានំ កប្បិយា សុវណ្ណរជតាទីហិ អកតា មញ្ចា។ វិហារស្ស បន សុវណ្ណរជតមយាទិកាបិ កប្បិយា មញ្ចា ទាតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **ពាហិសីមាយា**តិ ឧបចារសីមតោ ពហិ។ **តត្ថា**តិ សង្ឃត្ថេរស្ស វសនដ្ឋានេ។ **តត្ថា**តិ តស្ស ភិក្ខុនោ វសនដ្ឋានេ។ **“មហគ្ឃេនា”**តិ វុត្តវចនំ និយមេន្តោ អាហ “សតគ្ឃនកេន វា សហស្សគ្ឃនកេន វា”តិ។ **មញ្ចសត**ន្តិ មញ្ចពហុំ។ **ឯតេសុបី**តិ បីឋភិសិពិព្ពោហនេសុបិ។ **តត្ថា**តិ បីឋភិសិពិព្ពោហនេសុ។ កប្បិយំ បីឋាទីតិ សម្ពន្ធោ។ **អកប្បិយំ វា មហគ្ឃំ កប្បិយំ វា**តិ កប្បិយេន វា មហគ្ឃកប្បិយេន វា បរិវត្តេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ “វុត្តវត្ថូនី”តិ បទំ “បរិវត្តេត្វា”តិ បទេ អវុត្តកម្មំ, “គហេតព្ពានី”តិ បទេ វុត្តកម្មំ, បុព្ពាបរាបេក្ខបទំ។

បសតមត្តឧទកគណ្ឋិកានិបីតិ ឯត្ថ បសតោ នាម កុញ្ចិតបាណិ។ **សីហឡទីបេ**តិ សីហំ លាតិ គណ្ហាតីតិ **សីហឡោ** លការស្ស ឡការំ កត្វា, សីហពាហុនាមកោ រាជា, តស្ស បុត្តត្តា វិជយកុមារោបិ សីហឡោ នាម, តេន អាទិម្ហិ និវាសភាវេន គហិតត្តា ទីបោ **សីហឡទីបោ** នាម, តស្មិំ។ បាទំ គណ្ហាតីតិ **បាទគណ្ហនោ,** សោយេវ **បាទគណ្ហនកោ។ បាទោ នាមា**តិ “បាទគណ្ហនកោ”តិ ឯត្ថ បាទោ នាម។ យោ លោហវារកោ មគធនាឡិយា បញ្ចនាឡិមត្តំ គណ្ហាតិ, សោ លោហវារកោ បាទោ នាមាតិ យោជនា។ ឥមិនា បមាណស្ស នាមំ បមាណវន្តេ ឧបចារតោ វោហារនយំ ទស្សេតិ។ **តតោ**តិ បញ្ចនាឡិមត្តគណ្ហនកវារកតោ។ **ឥមានី**តិ លោហកុម្ភីអាទីនិ។

ភិង្ការ ...បេ.... កដច្ឆុអាទីនីតិ ភិង្ការោ ច បដិគ្គហោ ច ឧឡុង្កោ ច ទព្ពិ ច កដច្ឆុ ច បាតិ ច តដ្ដកោ ច សរកោ ច សមុគ្គោ ច អង្គារកបល្លោ ច ធូមកដច្ឆុ ច **ភិង្ការ...បេ.... ធូមកដច្ឆុយោ,** តា អាទិ យេសំ តានីតិ **ភិង្ការ...បេ.... កដច្ឆុអាទីនិ**។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញានិ ឧបករណានិ គហេតព្ពានិ។ **ភាជនីយានី**តិ ភាជេតព្ពានិ។ **កំសលោហាទី**តិអាទិសទ្ទេន វដ្ដលោហំ សង្គណ្ហាតិ។ **វដ្ដលោហំ នាម** បីតលោហំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **បារិហារិយ**ន្តិ សង្ឃិកបរិភោគំ បរិហរិត្វា អបនេត្វា បុគ្គលិកបរិភោគេន បរិភុញ្ជនំ, “អត្តសន្តក”ន្តិ វា បរិគ្គហេន ហរិត្វា ភុញ្ជនំ ន វដ្ដតិ។ **គិហិវិកដនីហារេនេវា**តិ “គិហិវិកដ”ន្តិ អភិនីហារេនេវ។

អញ្ញស្មិម្បិ កប្បិយលោហភណ្ឌេ បរិយាបន្នា អញ្ជនីតិ យោជនា។ អថ វា **កប្បិយលោហភណ្ឌេ**តិ និទ្ធារណេ ភុម្មំ, “អញ្ជនី”តិអាទិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **សូចី**តិ ចីវរាទិសិព្ពនកា សូចិ។ **បណ្ណសូចី**តិ បណ្ណេ លិខនា សូចិ។ **អញ្ញម្បី**តិ អញ្ជនិអាទិតោ អញ្ញម្បិ។ ធូមនេត្តញ្ច ផាលញ្ច ទីបរុក្ខោ ច ទីបកបល្លកោ ច ឱលម្ពកទីបោ ច **ធូមនេត្ត...បេ.... ឱលម្ពកទីបា**។ ឥត្ថិបុរិសតិរច្ឆានគតសង្ខាតានិ រូបានិ ឯតេសុ អត្ថីតិ **ឥត្ថិបុរិសតិរច្ឆានគតរូបកានិ**។ ធូមនេត្ត...បេ.... ឱលម្ពកទីបា ច តេ ឥត្ថិបុរិសតិរច្ឆានគតរូបកានិ ចេតិ **ធូមនេត្ត...បេ.... រូបកានិ,** វិសេសនបរនិបាតោ។ តានិ វា អញ្ញានិ វា ភិត្តិច្ឆេទនកវាដាទីសុ ឧបនេតព្ពានិ លោហភណ្ឌានីតិ សម្ពន្ធោ។ **លោហខិលក**ន្តិ លោហមយំ អាណិំ។ **បរិហរិត្វា**តិ “អត្តនោ សន្តក”ន្តិ បរិគ្គហេន ហរិត្វា, សង្ឃិកបរិភោគគិហិវិកដានិ វា អបនេត្វា។ **ខីរបាសាណមយានី**តិ ខីរវណ្ណេន បាសាណេន កតានិ។

សុវណ្ណញ្ច រជតញ្ច ហារកូដញ្ច ជាតិផលិកញ្ច **សុវណ្ណ...បេ.... ជាតិផលិកានិ,** តេហិ កតានិ ភាជនានិ **សុវណ្ណ...បេ.... ភាជនានិ។ សព្ព**ន្តិ សុវណ្ណរជតាទិសព្ពំ។ **វដ្ដតី**តិ សង្ឃគណបុគ្គលានំ វដ្ដតិ។

វាសិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា, និទ្ធារណេ វា ភុម្មំ។ យាយ វាសិយា ន សក្កាតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ វាសិតោ។ **មហត្តរី**សទ្ទោ មហន្តបរិយាយោ អនិប្ផន្នបាដិបទិកោ។ មហត្តរី វាសីតិ សម្ពន្ធោ។ **វេជ្ជាន**ន្តិ ភិសក្កានំ។ **សិរាវេធនផរសុបី**តិ បិសទ្ទេន តតោ មហន្តំ បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ យា បន កុឋារី អាវុធសង្ខេបេន កតាតិ សម្ពន្ធោ។ អថ វា អាវុធសង្ខេបេន កតា យា បន កុឋារី អត្ថីតិ យោជនា។ **អនាមាសា**តិ អនាមសិតព្ពា, អនាមាសារហាតិ អត្ថោ។ **ចតុរង្គុលមត្តោបី**តិ បិសទ្ទោ តតោ អធិកោ បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ និខណិត្វា ខាទតីតិ **និខាទនំ**។ ចតុរស្សំ មុខមេតស្សាតិ **ចតុរស្សមុខំ**។ ទោណិសទិសំ មុខមេតស្សាតិ **ទោណិមុខំ**។ សម្មុញ្ជនិទណ្ឌវេធនម្បិ និខាទនំ ទណ្ឌពន្ធំ ហោតិ ចេតិ យោជនា។ ទណ្ឌេន ពន្ធិតព្ពន្តិ **ទណ្ឌពន្ធំ,** ទណ្ឌំ ពន្ធមេតស្សាតិ វា ទណ្ឌពន្ធំ។ “អទណ្ឌក”ន្តិ វត្វា តស្សេវត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “ផលមត្តមេវា”តិ។ នត្ថិ ទណ្ឌមេតស្សាតិ **អទណ្ឌកំ។ យ**ន្តិ និខាទនំ។ **បរិហរិតុ**ន្តិ បុគ្គលិកភាវេន បរិគ្គហេត្វា ហរិតុំ, សង្ឃិកភាវំ អបនេតុំ វា។ សិខរម្បិ និខាទនេនេវ សង្គហិតំ លក្ខណហារនយេន សមានកិច្ចភាវតោ។ **សិខរ**ន្តិ យេន បរិព្ភមិត្វា ឆិន្ទន្តិ, យេហិ មនុស្សេហិ ទិន្នានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេ**តិ មនុស្សា, វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **នោ**តិ អម្ហាកំ។ **បាកតិកេ**តិ បកតិយា ឋិតេ,

យថា បឋមំ បិតា ហោន្តិ, តថា ករិស្សាមាតិ អត្ថោ។ **សចេ អាហរន្តី**តិ សចេ អាយាចនំ អកត្វា ហរន្តិ។ **អនាហរន្តាបី**តិ បុន អនាហរន្តាបិ។

កម្មារោ ច តច្ឆការោ ច ចុន្ទការោ ច នឡការោ ច មណិការោ ច បត្តពន្ធកោ ច **កម្មារ...បេ.... បត្តពន្ធកា**, តេសំ។ អធិករណី ច មុដ្ឋិកោ ច សណ្ឌាសោ ច តុលា ច **អធិករណិ...បេ.... តុលា។ សង្ឃេ ទិន្នកាលតោ**តិ សង្ឃស្ស ទិន្នកាលតោ។ តិបុំ ឆិន្ទតិ អនេនាតិ **តិបុច្ឆេទនំ**, តមេវ សត្ថកំ **តិបុច្ឆេទនសត្ថកំ**។ មហាកត្តរិញ្ច មហាសណ្ឌាសញ្ច មហាបិប្ផិលិកញ្ច ឋបេត្វាតិ យោជនា។ កស្មា ឋបិតានីតិ អាហ “មហាកត្តរិអាទីនិ គរុភណ្ឌានី”តិ។ តត្ថ យស្មា មហាកត្តរិអាទីនិ គរុភណ្ឌានិ, តស្មា “ឋបេត្វា មហាកត្តរិ”ន្តិ អាទិ មយា វុត្តន្តិ យោជនា។

វល្លិអាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ **វេត្តវល្លិអាទិកា**តិ វេត្តសង្ខាតវល្លិអាទិកា។ **អឌ្ឍពាហុប្បមាណា**តិ ឯត្ថ –

“ព្យាមោ សហករា ពាហុ, ទ្វេបស្សទ្វយវិត្ថតា”តិ។ –

អភិធានេ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ២៦៩ គាថាយំ) វុត្តត្តា ពាហុ នាម ឥធ ព្យាមោវ អធិប្បេតោ។ តស្មា ទ្វីសុ បស្សេសុ វិត្ថតានំ ព្យាមសង្ខាតានំ សហករានំ ទ្វិន្នំ ពាហូនំ អឌ្ឍោតិ **អឌ្ឍពាហុ**, តស្ស បមាណមេតស្សាតិ **អឌ្ឍពាហុប្បមាណា**តិ វចនត្ថោ កាតព្វោ, ទីឃតោ ទ្វិហត្ថា វល្លីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **តត្ថជាតកា**តិ តិស្សំ សង្ឃស្ស ភូមិយំ ជាតកា។ **រក្ខិតគោបិតា**តិ សង្ឃេន សយំ រក្ខិតា, បរេហិ គោបិតា។ ឥមិនា អរក្ខិតអគោបិតា គរុភណ្ឌំ ន ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **សា**តិ វល្លិ។ អតិរេកា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបនេតុ**ន្តិ តំ វល្លី ឧបនេតុំ។ សុត្តញ្ច មកចិវាកញ្ច នាឡិកេរហីរញ្ច ចម្មញ្ច **សុត្ត...បេ.... ចម្មានិ**, តេហិ កតា **សុត្ត...បេ.... ចម្មមយា**។ រជ្ជុកា វា យោត្តានិ វា គរុភណ្ឌំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកវដ្ដា វា ទ្វិវដ្ដា វា**តិ ឯត្ថ វាសទ្ទេន តិវដ្ដាទី សង្គណ្ហាតិ។ អវដ្ដេត្វា ទិន្នំ សុត្តញ្ច អវដ្ដេត្វា ទិន្នា មកចិវាកនាឡិកេរហីរា ចាតិ យោជនា។

យោ កោចិ វេឡុតិ សម្ពន្ធោ។ **សោបី**តិ វេឡុបិ វដ្ដតីតិ សម្ពន្ធោ។ បិសទ្ទេន វល្លី អបេក្ខតិ។ **ឥទមេត្ថា**តិ ឥទំ សព្ពំ ឯត្ថ វេឡុម្ហិ, វេឡូសុ វា ឥទន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សមកំ** វាតិ គហិតវេឡុនា សមប្បមាណំ វា។ **អតិរេកំ វា**តិ តតោ អតិរេកំ វា។ **តំអគ្ឃនក**ន្តិ តស្ស វេឡុនោ អគ្ឃនារហំ។ **ផាតិកម្ម**ន្តិ វឌ្ឍិកម្មំ។ **តត្ថេវា**តិ គណ្ហនដ្ឋានេវ។ **គមនកាលេ**តិ គណ្ហនដ្ឋានតោ អញ្ញត្ថ គមនកាលេ។ “បហិណិត្វា ទាតព្វោ”តិ ឥមិនា សយំ វា អាគន្ត្វា ទាតព្វោតិ អត្ថោបិ លក្ខណហារនយេន គហេតព្វោ សមានកិច្ចត្តា។

មុញ្ជបព្ពជសទ្ទេន មុញ្ជបព្ពជតិណានំ បាឡិយំ វិសុំ គហិតត្តា តិណសទ្ទេន តានិ ឋបេត្វា បារិសេសញាយេន អវសេសតិណមេវ គហេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “មុញ្ជំ បព្ពជញ្ច ឋបេត្វា”តិអាទិ។ សមានផលត្តា លក្ខណហារនយេន បណ្ណម្បិ តិណេនេវ សង្គហិតន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “យត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ, **ឥតី**តិ ឯវំ។ តិណញ្ច គរុភណ្ឌំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថជាតកំ វា**តិ តស្មិំ សង្ឃារាមេ ជាតកំ វា។ **ពហារាមេ**តិ សង្ឃារាមតោ ពហិ។ **តម្បី**តិ តិណម្បិ។ បិសទ្ទេន វល្លិវេឡុ អបេក្ខតិ។ **អដ្ឋង្គុលប្បមាណោបី**តិ ទីឃតោ អដ្ឋង្គុលបមាណោបិ ។ **រិត្តបោត្ថកោ**តិ អលិខិតត្តា តុច្ឆោ មកចិវត្ថាទិកោបិ បណ្ណមយោបិ បោត្ថកោ។ ឥទញ្ច បណ្ណបសង្គេន វុត្តំ។

បញ្ចវណ្ណា វាតិ នីលបីតលោហិតោទាតមញ្ជិដ្ឋវសេន បញ្ចវណ្ណនា វា។ **តម្បី**តិ មត្តិកម្បិ។ បិសទ្ទេន វល្លិវេឡុតិណានិ អបេក្ខតិ។

ទារុភណ្ឌេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ រក្ខិតគោបិតោ យោ កោចិ ទារុភណ្ឌកោ អត្ថីតិ យោជនា។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន វុត្តោតិ សម្ពន្ធោ។

តត្រាតិ មហាអដ្ឋកថាយំ, “តេន ខោ បន សមយេនា”តិ បាឡិយំ វា។ **ឥមេសូ**តិ អាសន្ទិកាទីសុ។ **ឯត្ថា**តិ បីឋេសុ, បលាលបីឋេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **ព្យគ្ឃចម្មឱនទ្ធ**ន្តិ ព្យគ្ឃចម្មេន អវនទ្ធំ។ **វាឡរូបបរិក្ខិត្ត**ន្តិ វាឡរូបេហិ បរិវារិតំ។ **រតនបរិសិព្ពិត**ន្តិ រតនសុត្តេន សមន្តតោ សិព្ពិតំ។

ឯតេសុបីតិ វង្កផលកាទីសុបិ។ “សង្ខថាលកំ បន ភាជនីយ”ន្តិ បាឋស្សានន្តរំ “តថា”តិ បាឋោ អត្ថិ, សោ ឯត្ថ ន យុជ្ជតិ, បរតោ បន “យេន កេនចិ កតំ គរុភណ្ឌមេវា”តិ បាឋស្សានន្តរំ យុជ្ជតិ។ តត្ថ ហិ យថា យេន

កេនចិ កតំ គរុភណ្ឌមេវ ហោតិ, តថា ថម្ភតុលាសោបានផលកាទីសុ ទារុមយំ វា បាសាណមយំ វា យំកិញ្ចិ គេហសម្ភាររូបំ គរុភណ្ឌមេវាតិ អត្ថោ។

សព្ពន្តិ សកលំ ឧទកតុម្ពបាទកថលិកមណ្ឌលំ។ **ឯតេសុបីតិ** អាធារកាទីសុបិ។ **តថា ថម្ភតុលាតិ** ឯត្ថ តថា សទ្ទេន ‘គរុភណ្ឌមេវា’’តិ បទំ អតិទិសតិ។ **សង្ឃេ ទិន្នន្តិ** សង្ឃស្ស ទិន្នំ។ **ភូមត្ថរណន្តិ** ភូមិយំ អត្ថរិតព្ពំ។ **តម្បីតិ** ឯទ្បកចម្មម្បិ។

ឧទុក្ខលំ គរុភណ្ឌមេវាតិ សម្ពន្ធោ។ ឯសេវ នយោ **មុសលន្តិ**អាទីសុបិ។ **ឯតេសូតិ** មញ្ចបាទាទីសុ។ **អនុញ្ញាតវាសិយាតិ** ភាជនត្ថាយ អនុញ្ញាតវាសិយា។ **ធមករណោតិ** ឯត្ថ “សង្ខំ ធមតិ, សង្ខធមកោ’’តិអាទីសុ វិយ និស្សំយោគបាហោយេវ យុជ្ជតិ។ តស្មា ធមតិ វាតេន បវត្តតីតិ **ធមោ,** វាតហេតុកោ សទ្ទោ, ធមំ ករោតីតិ **ធមករណោតិ** វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **សព្ពមេតន្តិ** អនុញ្ញាតវាសិទណ្ឌាទិកំ ឯតំ សព្ពំ។ **តតោតិ** អនុញ្ញាតវាសិទណ្ឌាទិកតោ, មហន្តតរំ វាសិទណ្ឌាទិកំ គរុភណ្ឌន្តិ យោជនា។

យថាជាតមេវាតិ យថាបវត្តមេវ។ **តេហីតិ** ហត្ថិទន្តាទីហិ, “កត’’ឥតិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **តច្ឆិតនិដ្ឋិតោបីតិ** តច្ឆិតកម្មេន និដ្ឋិតោបិ។

មត្តិកាភណ្ឌេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា, ឧបភោគោ ច បរិភោគោ ច **ឧបភោគបរិភោគំ,** សមាហារទ្វន្ទោ។ ឥទំ បទំ “ឃដបិធានាទិកុលាលភាជន’’ន្តិ បទេនេវ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ថុបិកាតីតិ** ឯត្ថ ឥតិសទ្ទោ ឥមសទ្ទត្ថោ។ ឥទំ សព្ពំ សង្ឃស្ស ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ គរុភណ្ឌន្តិ យោជនា។ “អនតិរិត្តបមាណោ’’តិ វិសេសនបទំ “ឃដកោ’’តិ វិសេស្យបទេនេវ សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **ឯត្ថាតិ** មត្តិកាភណ្ឌេ, អាធារេ វា និទ្ធារណេ វា ត្ថ បច្ចយោ។ មត្តិកាភណ្ឌេ កុណ្ឌិកា ភាជនីយកោដ្ឋាសំ ភជតិ, ឯវំ លោហភណ្ឌេបីតិ យោជនា។ **ឯត្ថាតិ** គរុភណ្ឌវិនិច្ឆយេ។

នវកម្មទានកថា

៣២៣. **ភណ្ឌិកាដ្ឋបនមត្តេនាតិ** ឯត្ថ ភណ្ឌិកាដ្ឋបនំ នាម ភណ្ឌិកយោជនន្តិ អាហ “កបោតភណ្ឌិកយោជនមត្តេនា’’តិ។ **អស្សាតិ** ភិក្ខុស្ស។ **ចិតកធូមោតិ** ចិតកេ ឧដ្ឋិតោ ធូមោ។ **ឯតស្សេវាតិ** ភិក្ខុស្ស ឯវ វិហារោតិ សម្ពន្ធោ។ **ធូមកាលេតិ** ធូមស្ស ឧដ្ឋិតកាលេ។ “អបលោកេត្វា’’តិ ឥមិនា ធូមកាលេ អបលោកិតំ **ធូមកាលិកំ**។ ធូមកាលិកំ ហុត្វាតិ អត្ថយោជនំ កត្វា បាឡិយំ “បរិយោសិតវិហារ’’ន្តិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពភាវំ ទស្សេតិ។ **កតបរិយោសិតវិហារន្តិ** កតបរិយោសិតោ វិហារោ ឥមស្ស នវកម្មស្សាតិ កតបរិយោសិតវិហារំ។ ឥទំ នវកម្មំ ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ យាវ គោបានសិយោ ន អារោហន្តិ, តាវ វិប្បកតោ នាមាតិ យោជនា។ **តតោតិ** គោបានសិអារោហនតោ។ **កញ្ចិទេវ សមាទបេត្វា ការេស្សតីតិ** វិហារសាមិកោយេវ កញ្ចិ ភិក្ខុំសមាទបេត្វា ការេស្សតិ។ បញ្ចហត្ថេ វិហារេតិ សម្ពន្ធោ។ ឆវស្សិកំ នវកម្មន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាតិ** អឌ្ឍយោគេ។ **សោតិ** អឌ្ឍយោគោ។ មហល្លកំ និយាមេត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “ទសហត្ថេ ឯកាទសហត្ថេ’’តិ។ ទសវស្សិកំ វា ឯកាទសវស្សិកំ វា នវកម្មន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតោតិ** ទ្វាទសហត្ថតោ។ លោហបាសាទសទិសេបិ បាសាទេតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោតិ** ទ្វាទសវស្សិកនវកម្មតោ។

នវកម្មិកោតិ នវកម្មេ យុត្តបយុត្តោ។ **ឧតុកាលេតិ** ហេមន្តគិម្ហកាលេ។ **បដិពាហិតុន្តិ** អញ្ញេសំ សម្បត្តភិក្ខូនំ បដិសេធេតុំ។ **អាវាសសាមិកស្សាតិ** អាវាសទាយកស្ស។ **តស្សាតិ** អាវាសសាមិកស្ស។ **វំសេតិ** អន្វយេ។ **តេតិ** តវ។ **សោតិ** អាវាសសាមិអាទិកោ។ ភិក្ខូហិ ជគ្គិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **តេបីតិ** ញាតិឧបដ្ឋាកាបិ។ **តស្មិម្បីតិ** សង្ឃិកបច្ចយេបិ។ ពហូ អាវាសេតិ សម្ពន្ធោ។ ឯកំ អាវាសន្តិ យោជនា។

ឯកំ វា អាវាសន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតោតិ** វិសដ្ឋិតាវាសេហិ, ឧប្បន្នានីតិ សម្ពន្ធោ។ កុរុន្ទិយំ បន វុត្តំ, កិន្តិ វុត្តន្តិ យោជនា។ **ឯកំ មញ្ចដ្ឋានំ គហេត្វាតិ** ឯកំ មញ្ចដ្ឋានំ បុគ្គលិកភាវេន គហេត្វា។ **តិភាគន្តិ** តតិយភាគំ។ អយមេវ វា បាឋោ។ **ឯត្ថាតិ** នដ្ឋវិហារេ។ **បុគ្គលិកមេវាតិ** បុគ្គលិកំ ឯវ, បុគ្គលិកំ ឥវ វា។ **ជគ្គាតិ** ជគ្គាហិ។ **ហីតិ** ផលជោតកោ។ **ឯវំ ជគ្គិតោ បនាតិ** ឯវំ ជគ្គិតោ វិហារោ បន។ **តស្មិន្តិ** ជគ្គន្តេ។ **សទ្ធិវិហារិកាទីនំ ទាតុកាមោ ហោតីតិ** សង្ឃស្ស ភណ្ឌដ្ឋបនំ វា នវកានំ វសនដ្ឋានំ វា អទត្វា អត្តនោយេវ សទ្ធិវិហារិកាទីនំ ទាតុកាមោ ហោតិ។ **សទ្ធិវិហារិកាទីនំ ទាតុំ លព្ភតីតិ** សព្ពវិហារំ បុគ្គលិកភាវេន អគ្គហេត្វា ឯកទេសស្សេវ គហិតត្តា សទ្ធិវិហារិកាទីនំ ទាតុំ លព្ភតីតិ អត្ថោ។ ជគ្គាបេតព្ពោ ឥតិ វុត្តន្តិ យោជនា។ ឯត្ថ “វុត្ត’’ន្តិ បាឋោ អត្ថិ, សោ អបាឋោយេវ “កុរុន្ទិយំ បន វុត្ត’’ន្តិ បទស្ស អាការត្តា។

អញ្ញំ ឥទម្បិ ច វក្ខមានវចនំ គតេ្តវ ក្បុទ្និយំ វុត្តន្តិ យោជនា។ កិន្តិ វុត្តន្តិ អាហ "ទ្វេ ភិក្ខូ"តិអាទិ។ ទ្វេ ភិក្ខូ ករោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **យេនាតិ** ភិក្ខុនា។ **សោយេវ សាមីតិ** យេន សា ភូមិ បឋមំ គហិតា, សោយេវ សាមីតិ អត្ថោ។ **បតិរូបេ ឋានេតិ** បតិរូបេ សេនាសនដ្ឋានេ។ **តន្តិ** បុគ្គលិកករណំ។ យំ បន វយកម្មន្តិ យោជនា។ ឯត្ថ ច **វយកម្មន្តិ** តស្មិំ វិហារេ កតស្ស កម្មស្ស មូលំ។ វិហារស្ស មូលំ ទាតព្វន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **តស្សាតិ** សង្ឃិកំ ករោន្តស្ស។ **តត្ថេវាតិ** កតវិហារេ ឯវ។ **កតាវាសេតិ** សមីបត្ថេ ភុម្មវចនំ, កតាវាសសមីបេតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឆាយូបគផលូបគាតិ** ឆាយំ ឧបគច្ឆន្តា ច ផលំ ឧបគច្ឆន្តា ច, ឆាយាផលានិ ឧបហរន្តាតិ អត្ថោ។ **អបលោកេត្វាតិ** សង្ឃំ អបលោកេត្វា។ **សាមិកាតិ** រុក្ខសាមិកា។ **ហារេតព្ពាតិ** អបនេតព្ពា។

"សង្ឃិកវល្លិមត្តម្បិ អគ្គហេត្វា"តិ ឥមិនា សង្ឃិកំ គហេត្វា សង្ឃិកាយ ភូមិយា សចេ វិហារំ ករោតិ, សង្ឃិកមេវាតិ ទស្សេតិ។ ទ្វិភូមកតិភូមកាទីសុ បាសាទេសុ ឧបឌ្ឍភាគំ ទស្សេន្តោ អាហ "បាសាទោ ចេវ ហោតី"តិអាទិ។ ឧបរិ បាសាទោតិ សម្ពន្ធោ។ **សោតិ** វិហារការកោ ភិក្ខុ, តស្ស ហេដ្ឋាបាសាទោតិ សម្ពន្ធោ។ **វិហារេតិ** សង្ឃិកវិហារេ, វិហារសមីបេតិ អត្ថោ។ **អកតដ្ឋានេតិ** ចយបមុខានំ អកតបុព្ពដ្ឋានេ។ **ចយំ វា បមុខំ វាតិ** សង្ឃិកវិហារស្ស ចយំ វា បមុខំ វា។ **ពាហិកុដ្ដេតិ** កុដ្ដស្ស, កុដ្ដតោ វា ពហិ។ **តស្សាតិ** ចយបមុខការកស្ស ភិក្ខុស្ស ហោតីតិ សម្ពន្ធោ ។ **វិសមំ** បព្ពតកន្ទរាទិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អបទេតិ** សុករស្ស អការណេ។ **កតំ ហោតីតិ** ចយំ វា បមុខំ វា កតំ ហោតិ។ **តត្ថាតិ** ចយបមុខេសុ, សង្ឃោ អនិស្សរោ ឥតិ វុត្តន្តិ យោជនា។

វរសេយ្យំ គហេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។

បុន អាគន្ត្វាតិ បក្កមិត្វា បុន អាគន្ត្វា។ **តស្សាតិ** នវកម្មគាហកស្ស ភិក្ខុស្ស។ **ឯតន្តិ** សេនាសនំ។

អញ្ញត្របរិភោគបដិក្ខេបាទិកថា

៣២៤. នាតិហរន្តីតិ ឯត្ថ អតិសទ្ទោ ហរណត្ថោ, ហរសទ្ទោ បរិភុញ្ជនត្ថោតិ អាហ "អញ្ញត្រ ហរិត្វា ន បរិភុញ្ជន្តី"តិ។ យំ មញ្ចបីឋាទីតិ យោជនា។ **តត្ថាតិ** ឧទ្រិយមហាវិហារេ។ **តន្តិ** មញ្ចបីឋាទី។ **តស្មាតិ** យស្មា អនុជានាតិ, តស្មា។ **តន្តិ** មញ្ចបីឋាទី។ **អញ្ញត្រាតិ** អញ្ញំ វិហារំ។ **អរោគន្តិ** អនដ្ឋាជិណ្ណត្តា អរោគំ។ **តស្មិំ វិហារេតិ** ឧទ្រិយវិហារេ។ **តស្មិន្តិ** ឧទ្រិយវិហារេ។ **តតោតិ** ឧទ្រិយវិហារតោ។ **សុយោជិតានីតិ** សុដ្ឋុ យោជិតានិ។ មូលទានំ វា បដិបាកតិកំ វា នត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ **ឆឌ្ឌិតវិហារតោតិ** ភិក្ខូហិ អនបេក្ខេន ឆឌ្ឌិតសង្ឃិកវិហារតោ ច បុគ្គលេន សាបេក្ខេន ឆឌ្ឌិតបុគ្គលិកវិហារតោ ច។ **អាវាសិកកាលេតិ** អាវាសិកានំ ឋិតកាលេ។ **តតោតិ** ឆឌ្ឌិតវិហារតោ។

ផាតិកម្មត្ថាយាតិ ឯត្ថ ផាតិសទ្ទោ វឌ្ឍនត្ថោតិ អាហ "វឌ្ឍិកម្មត្ថាយា"តិ។ **ឯត្ថាតិ** "ផាតិកម្មត្ថាយា"តិ បាឋេ។

ចក្កលិកន្តិ ចក្កាការេន លាតិ បវត្តតិ, ចក្កាការំ វា លាតិ គណ្ហាតីតិ **ចក្កលំ,** តទេវ **ចក្កលិកំ,** បាទបុញ្ឆនំ, "កម្ពលាទីហិ វេឋេត្វា កត"ន្តិ ឥមិនា តស្ស ករណាការំ ទស្សេតិ។ **យេហីតិ** បាទេហិ ។ **ឧទកន្តិ** សេនាសនស្ស តិន្តកំ ឧទកំ។ ឧទកំ ន បញ្ញាយតីតិ យោជនា។ សឧបាហនេន អក្កមិតុំ ន វដ្ដតីតិ យោជនា។

សុធាភូមិយន្តិ សុធាយ លិត្តាយំ ភូមិយំ។ **បរិភណ្ឌភូមិយន្តិ** គោមយកសាវបរិភណ្ឌភូមិយំ។ **បាទាតិ** មញ្ចបាទា។ **តស្មិន្តិ** ចោឡកេ។ **ឋបេន្តស្សាតិ** មញ្ចបាទេ ឋបេន្តស្ស។ **តត្ថាតិ** តេសុ ភិក្ខូសុ ។ **នេវាសិកាតិ** និពទ្ធំ វសន្តីតិ នេវាសិកា។ **ឋបេន្តីតិ** មញ្ចបាទេ ឋបេន្តិ។ **តថេវាតិ** យថា នេវាសិកា វឡញ្ជន្តិ, តថេវ អាគន្តុកេហិ វឡញ្ជិតុំ វដ្ដតីតិ អត្ថោ។

សេតភិត្តិ វាតិ ឯត្ថ វាសទ្ទេន នីលភិត្តិអាទយោ សម្បិណ្ឌេតិ។ "ទ្វារម្បិ វាតបានម្បី"តិអាទិនា សាមញ្ញតោ វុត្តត្តា ទ្វារវាតបានាទយោ អបរិកម្មកតាបិ ន អបស្សយិតព្ពា។ កេនចិ វា វត្ថាទិនាតិ សម្ពន្ធោ។

"ហុត្វា"តិ ឥមិនា "ធោតបាទកា"តិ បទស្ស "និបជ្ជិតុ"ន្តិ បទេ កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ, "ភិក្ខូ"តិ បទេ ការកវិសេសនភាវំ និវត្តេតិ។ កស្មិំ ឋានេ និបជ្ជិតុំ កុក្កុច្ចាយន្តីតិ អាហ "ធោតេហិ បាទេហិ អក្កមិតព្ពដ្ឋានេ"តិ។ "អក្កមិតព្ពដ្ឋានស្សេតំ អធិវចន"ន្តិ ឥមិនា "ធោតបាទកេ"តិ បាឋស្ស ធោតា បាទា តិដ្ឋតិ ឯត្ថ ឋានេតិ **ធោតបាទកំ,** តស្មិំ ធោតបាទកេតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឯតន្តិ** "ធោតបាទកេ"តិ នាមំ។ **"បច្ចត្ថរិត្វា"តិ** ឯត្ថ កេន បច្ចត្ថរិត្វាតិ អាហ "បច្ចត្ថរណេនា"តិ។ "អត្តនោ សន្តកេនា"តិ ឥមិនា សង្ឃិកេន បច្ចត្ថរណេន

បច្ចត្ថរណំ បដិក្ខិបតិ។ **និទ្ទាយតោបី**តិ និទ្ទាយការណាបិ, សំកុដិតេតិ សម្ពន្ធោ។ អថ វា **និទ្ទាយតោបី**តិ និទ្ទាយន្តស្សបិ។ “សវិរាវយវោ”តិ បទេ សាមុត្តូឆដ្ឋី, “អាបត្តិយេវា”តិ បទេ សម្បទានំ។ លោមេសុ ផុសន្តេស្វតិ សម្ពន្ធោ។ “បរិភោគសីសេនា”តិ ឥមិនា បរិភោគំ អកត្វា កេនចិ កម្មេន សរិរាវយវេន ផុសន្តស្ស អនាបត្តីតិ ទស្សេតិ។ ហត្ថតលេន ផុសិតុំ បាទតលេន ផុសិតុំ វា អក្កមិតុំ វាតិ យថាលាភយោជនា ទដ្ឋព្ពា។ “បរិភោគសីសេនា”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “មញ្ចបីឋំ នីហរន្តស្សា”តិអាទិ។

សង្ឃភត្តាទិអនុជាននកថា

៣២៥. “សង្ឃស្ស ភត្ត”ន្តិ ឥមិនា **សង្ឃភត្ត**ន្តិ បទស្ស ឆដ្ឋីសមាសំ ទស្សេតិ។ សង្ឃស្ស អត្ថាយ អាភតំ ភត្តំ កាតុំ ន សក្កោន្តីតិ យោជនា។ ឧទ្ទេសភត្តន្តិអាទីសុ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “ឧទ្ទេសេន លទ្ធភិក្ខូនំ ភត្តំ កាតុ”ន្តិ ឥមិនា ឧទ្ទេសេន លទ្ធភិក្ខូនំ កាតព្ពំ ភត្តំ **ឧទ្ទេសភត្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តថេវា**តិ យថា សង្ឃតោ ឧទ្ទិសិត្វា លទ្ធភិក្ខូ, តថេវ។ **បរិច្ឆិន្ទិត្វា**តិ “ឯកំ វា”តិអាទិនា បរិច្ឆិន្ទិត្វា។ **តេស**ន្តិ លទ្ធភិក្ខូនំ។ ឥមិនា និមន្តេត្វា លទ្ធភិក្ខូនំ កាតព្ពំ ភត្តំ **និមន្តនភត្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “សលាកាយោ ឆិន្ទិត្វា”តិ ឥមិនា សលាកាយោ ឆិន្ទិត្វា កាតព្ពំ ភត្តំ **សលាកភត្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ បក្ខិកន្តិ ឧបោសថិកន្តិ បាដិបទិកន្តិ ឯវំ និយាមេត្វាតិ យោជនា។ បញ្ចមីអាទីសុ បក្ខេសុ កាតព្ពំ **បក្ខិកំ**។ ឧបោសថេ កាតព្ពំ **ឧបោសថិកំ**។ បាដិបទេ កាតព្ពំ **បាដិបទិកំ**, តមេវ ភត្តំ **បាដិបទិកភត្តំ។ ឧទ្ទេសភត្តំ និមន្តន**ន្តិ ឯត្ថ ឥតិសទ្ទោ អាទ្យត្ថោ, ឧទ្ទេសភត្តំ និមន្តនន្តិអាទី ឥមំ វោហារំ បត្តានីតិ ហិ អត្ថោ។ ឧទ្ទេសភត្តាទីនិយេវ អនុជាននមកត្វា កស្មា សង្ឃភត្តម្បិ អនុជានាតីតិ អាហ “យស្មា បនា”តិអាទិ។ តត្ថ យស្មា សក្ខិស្សន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេ**តិ មនុស្សា។ **តម្បី**តិ សង្ឃភត្តម្បិ។ បិសទ្ទេន ឧទ្ទេសភត្តាទីនិ អបេក្ខតិ។

សង្ឃភត្តាទីនំ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ “សង្ឃភត្តំ ឧទ្ទេសភត្ត”ន្តិអាទិបាឋេ, ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា, សង្ឃភត្តាទីសុ វា និទ្ធារណេ ភុម្មំ, ភុញ្ជន្តានំ អម្ហាកំ អដ្ឋ ទស ទ្វាទស ទិវសា អហេសុន្តិ យោជនា។ **អញ្ញតោ**តិ អញ្ញស្មា ឋានា។ **តត្ថា**តិ សង្ឃភត្តេ។ **វត្តព្ពា**តិ មនុស្សា វត្តព្ពា។ **ត**ន្តិ សង្ឃភត្តំ, ធាតុកម្មំ, “អម្ហាក”ន្តិ ការិតកម្មំ។ **ត**ន្តិ សង្ឃភត្តំ។

ឧទ្ទេសភត្តកថា

អយំ នយោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ រញ្ញា វា បហិតេតិ សម្ពន្ធោ។ **សចេ អត្ថី**តិ សចេ បិតិកា អត្ថិ។ **ឧទ្ទេសកេនា**តិ ភត្តុទ្ទេសកេន ។ **ន អតិក្កាមេតព្ព**ន្តិ ឧទ្ទេសភត្តំ ន អតិក្កាមេតព្ពំ។ **តេ បនា**តិ បិណ្ឌបាតិកា បន។ **បិតិកំ ឋបេត្វា**តិ បិតិកំ បិតដ្ឋានេ ឋបេត្វា មុញ្ចិត្វាតិ អត្ថោ។ **តេស**ន្តិ មហាថេរានំ។ **យោជនន្តរិកវិហារតោបី**តិ យោជនេន ព្យវធានេ ឋិតវិហារតោបិ។ **បិតដ្ឋានតោ**តិ បិតិកាយ បិតដ្ឋានតោ។ **អសម្បត្តានម្បី**តិ ភត្តុទ្ទេសដ្ឋានំ អសម្បត្តានម្បិ។ **វឌ្ឍិតា នាម សីមា**តិ ឧបចារសីមា វឌ្ឍិតា នាម។ **សង្ឃនវកស្ស ទិន្នេបី**តិ យាវ ទុតិយភាគោ ន ទាតព្ពោ, តាវ សង្ឃនវកស្ស ទិន្នេបិ។ **វស្សគ្គេនា**តិ គណិយតីតិ គំ, វស្សមេវ គំ **វស្សគ្គំ**, តេន វស្សគ្គេន, វស្សគណនាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ យទិ “វស្សគ្ឃេនា”តិ ចតុត្ថក្ខរេន បាឋោ ភវេយ្យ, ឯវំ សតិ វស្សបរិច្ឆេទេនាតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ, អយមេវ យុត្តតរោ។

ឯកស្មឹ វិហារេតិ ឯកិស្សំ វិហារសីមាយំ។ **តស្មឹយេវ ភត្តុទ្ទេសដ្ឋានេ**តិ ឯត្ថ ឯវសទ្ទេន អញ្ញស្មឹ ឋានេ គាហណំ បដិក្ខិបតិ។ **ឯកោ**តិ ឯកោ ទាយកោ។ **តេនា**តិ បហិតភិក្ខុនា។ **សោ អត្ថោ**តិ សោ ហេតុ។ **តំទិវស**ន្តិ តស្មឹ បហិតទិវសេ។ **បមុស្សតី**តិ សតិបវាសេន មុស្សតិ។ **ភោជនសាលាយា**តិ ភត្តុទ្ទេសដ្ឋានសង្ខាតាយ ភោជនសាលាយ។ យា បកតិដ្ឋិតិកាតិ យោជនា។ “ឯកាពទ្ធា ហោន្តី”តិ វុត្តវចនស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញមញ្ញំ ទ្វាទសហត្ថន្តរំ អវិជហិត្វា”តិ។ **នវំ បិតិក**ន្តិ ភត្តុទ្ទេសដ្ឋានេ ឋបិតបកតិដ្ឋិតិកតោ អញ្ញំ នវំ បិតិកំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត**ន្តិ ឧទ្ទេសភត្តំ។ “ស្វេ”តិ និយាមេត្វា វុត្តត្តា ទុតិយទិវសេ ន លព្ភតិ។

កោចីតិ ទាយកោ។ **សកវិហារេ បិតិកាវសេនេវ គាហេតព្ព**ន្តិ យំ វិហារំ គច្ឆន្តិ, តត្ថ អបវិដ្ឋត្តា សកវិហារេ បិតិកាវសេនេវ គាហេតព្ពំ។ ទិន្នំ បន ភត្តំ គាហេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សម្បត្តាន**ន្តិ ទិន្នដ្ឋានំ សម្បត្តានំ។ **តត្ថា**តិ ទិន្នដ្ឋានំ, សម្បត្តានំយេវាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្ស វិហារស្សា**តិ បវិដ្ឋវិហារស្ស។ **តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ**តិ គាមទ្វារវីថិចតុក្កសង្ខាតេ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ។ **អន្តោឧបចារគតាន**ន្តិ ឯត្ថ អន្តោឧបចារោ នាម ទ្វាទសហត្ថព្ភន្តរំ។

គាមទ្វារូបចារ វីថិចតុក្កូបចារ ឃរូបចារេសុ តីសុ ឃរូបចារស្ស វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឃរូបចារោ ចេត្ថា”តិអាទិ។ **ឯត្ថាតិ** តីសុ ឧបចារេសុ។ ឃរូបចារោ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ ឯកោ ឧបចារោ ឯត្ថាតិ

ឯកូបចារំ យរំ។ **តមេសន្តិ** ចតុន្នំ យរានំ។ **តត្ថាតិ** ចតូសុ យរេសុ។ ឯកកុលស្ស យំ យរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកវឡញ្ជន្តិ** ឯកទ្វារេន សមានបរិភោគំ។ **តត្ថាតិ** ឯកូបចារេ។

យំ បន ឯកំ យរំ កតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សុខវិហារត្ថាយាតិ** កលហំ វិច្ឆិន្ទិត្វា សុខវិហារត្ថាយ។ **តស្មឹ តស្មឹ ឋានេតិ** ភិត្តិយា បរិច្ឆិន្នេ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ។

យស្មឹ បន យរេ និសីទាបេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ យម្បិ និវេសេនន្តិ យោជនា។

យោ បន ឧទ្ទេសលាភោ ឧប្បជ្ជតិ, សោ ជាបុណាតីតិ យោជនា។ កិញ្ចាបិ ទិស្សន្តិ, តថាបីតិ យោជនា។

យោ បនាតិ ភិក្ខុ បន, លភតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អញ្ញស្មិន្តិ** អត្តនា អញ្ញស្មឹ។ **តេនាតិ** ឧទ្ទេសភត្តំ លភន្តេន ភិក្ខុនា។

កាលំ បដិមានេន្តេសូតិ ភោជនកាលំ បដិមានេន្តេសុ ភិក្ខូសុ, និសិន្នេសូតិ សម្ពន្ធោ។ កោចិ មនុស្សោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ សង្ឃុទ្ទេសបត្តំ ទេថ ឥតិ វាតិ យោជនា។ “ឯសេវ នយោ”តិ ឥមិនា បត្តស្ស ឋានេ ភិក្ខុំ បក្ខិបិត្វា វុត្តេ អតិទិសតិ។

ឯត្ថាតិ ឧទ្ទេសភត្តេ, ឯវំវចនេ វា។ **បេសលោតិ** បិយសីលោ។ **តេនាតិ** ឧទ្ទេសកេន។ កិន្តិ ជានាតីតិ អាហ “ទសវស្សេន លទ្ធ”ន្តិ។ **តស្សាតិ** ឧទ្ទេសកស្ស, វចនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អប្បសទ្ទាតិ** សណិកសទ្ទា។ “អបសទ្ទា”តិបិ បាឋោ, និស្សទ្ទាតិ អត្ថោ។ **សព្ពនវកស្សាតិ** សព្ពេសំ ភិក្ខូនំ នវកស្ស។ **ឆាយាយបិ បុច្ឆិយមានាយាតិ** អនាទរេ ភុម្មវចនំ, សាមិវចនំ វា។ **ន លភតីតិ** ជាបុណាបិតត្តា ន លភតិ។ **និសិន្នស្សាបិ និទ្ទាយន្តស្សាបីតិ** អនាទរេ សាមិវចនំ, ភិក្ខុស្ស និសិន្នស្សាបិ និទ្ទាយន្តស្សាបីតិ អត្ថោ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ ឯតំ ភាជនីយភណ្ឌំ នាមាតិ យោជនា។ **តត្ថាតិ** “សម្បត្តស្សេវ ជាបុណាតី”តិ វចនេ។ **ឧបចារេនាតិ** ទ្វាទសហត្ថូបចារេន។ **តស្មិន្តិ** អន្តោបរិក្ខេបេ។

កោចិ ឧបាសកោ បហិណាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **បណីតភោជនានន្តិ** បណីតភោជនេហិ។ **ឧទកស្សាតិ** ឧទកេន, បូរេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ អាគតា មនុស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **យេនាតិ** ភិក្ខុនា។ **យន្តិ** វត្តុ។ **តិចីវរបរិវារន្តិ** តិចីវរេន បរិវារិតំ, តិចីវរបរិវារវន្តំ វា ឧទ្ទេសភត្តន្តិ អត្ថោ។ **ហិ** សច្ចំ អស្ស ភិក្ខុស្ស បុញ្ញវិសេសោ ឲ្លទិសោតិ យោជនា។ ននុ ឧទកំបិស្ស បុញ្ញវិសេសំ, កស្មា អញ្ញំ ឧទ្ទេសភត្តំ លភតីតិ អាហ “ឧទកំ បនា”តិអាទិ។

គហេត្វា អាគតា តេ មនុស្សាតិ យោជនា។ **តេសន្តិ** មហាថេរាទីនំ។ **ទហរសាមណេរេហីតិ** ទហរេហិ សាមណេរេហិ, លទ្ធេសូតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ ឧទ្ទេសភត្តេ។ **បុរតោតិ** មហាថេរានំ បុរតោ។ **បត្តេតិ** សង្ឃុទ្ទេសបត្តេ, អគាហិតេយេវាតិ សម្ពន្ធោ។ អាហដម្បិ ឧទ្ទេសភត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។

ឯកោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោតិ** មនុស្សោ, ភណតីតិ សម្ពន្ធោ។ យថា តេ វុច្ចតិ, តថា វត្វា អាហរាតិ យោជនា។ **វិស្សដ្ឋទូតោ នាមាតិ** អត្តនោ រុចិ វិស្សជ្ជិត្វា តស្ស រុចិយា វិស្សដ្ឋោ ទូតោ នាម។ **បដិបាដិបត្តំ វាតិ** សង្ឃតោ បដិបាដិយា លទ្ធំ បត្តំ វា, ឥទំ និមន្តនភត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **យំ ឥច្ឆតីតិ** វិស្សដ្ឋទូតោ យំ ឥច្ឆតិ។ **សោតិ** ពាលោ, ន វត្តព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ បុច្ឆាសភាគេន វទេយ្យាតិ សម្ពន្ធោ។ **តតោតិ** វទនការណា។

កូដដ្ឋិតិកា នាមាតិ អញ្ញេហិ ឧទ្ទេសភត្តេហិ មិស្សេត្វា ឧជុកដ្ឋិតិកាយ បវត្តិត្វា កូដេន បវត្តា ឋិតិកា នាម ហោតិ។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “រញ្ញោ វា ហី”តិអាទិ។ **ឯកចារិកភត្តានីតិ** បតិ ឯកំ កត្វា ចរិតព្ពានិ ភក្ខិតព្ពានីតិ ឯកចារិកានិ, អញ្ញេហិ ឧទ្ទេសភត្តេហិ អមិស្សេត្វា បតិ ឯកំ កត្វា ភក្ខិតព្ពានីតិ វុត្តំ ហោតិ, តានិយេវ ភត្តានិ ឯកចារិកភត្តានិ។ ឯកច្ចេ ភិក្ខូ គតាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសូតិ** ឯកច្ចេសុ ភិក្ខូសុ។ **តង្ខណំយេវាតិ** តស្មឹ និសិន្នក្ខណេយេវ។ បុន **តង្ខណំយេវាតិ** តស្មឹ គាហណក្ខណេយេវ។ “បណីតភត្ត”ន្តិ វុត្តេ “កតិវស្សតោ បដ្ឋាយា”តិ វទន្តិ, “ឯត្តកវស្សតោ នាមា”តិ វុត្តេតិ យោជនា។ **គាហិតេតិ** ឋិតិកំ អជានន្តេហិ អាគន្តុកេហិ បត្តេ គាហិតេ។ អាគតេហិបិ ឋិតិកំ ជានន្តកភិក្ខូហីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯសេវ នយោ បរតោបិ។ **ភិក្ខូយេវ អាគច្ឆន្តូតិ** បត្តំ អគ្គហេត្វា ភិក្ខូយេវ អាគច្ឆន្តូតិ អធិប្បាយោ។

នេតិ ឋិតិកំ អជានន្តេ អាគន្តុកេ។ **រាជា ភោជេត្វាតិ** រាជា អត្តនោ គេហេ ភោជេត្វា។ **នេសន្តិ** អាគន្តុកានំ, បត្តេបីតិ សម្ពន្ធោ។ **យំ អាហរន្តិ** យំ ភត្តំ អភុញ្ជិត្វា អាហដំ។ **តំ ន គាហេតព្ពន្តិ** តំ ភត្តំ ឋិតិ

កាយ ន គាហេតព្ពំ ថោកត្តា។ **នេស**ន្តិ អាគន្តុកានំ។ **គីវា ហោតី**តិ ឥណំ ហោតិ។ ឥណំ នាម បដិទាតព្ពសភាវោ ហោតិ, តស្មា បដិទាតព្ពន្តិ អធិប្បាយោ។ **ឯត្ថា**តិ ឋិតិកំ អជានិត្វា ភុត្តដ្ឋានេ។ **តាវ និសីទិតព្ព**ន្តិ តាវ អាគមេត្វា និសីទិតព្ពំ។ បត្តដ្ឋានេន គាហណម្បិ គីវាសទិសោតិ បុរិមថេរស្ស មតិ ភវេយ្យ។ ឯវញ្ហិ សតិ ទ្វិន្នំ ថេរានំ វាទោ សទិសោយេវ។

ឯកោ បិណ្ឌបាតោតិ សម្ពន្ធោ។ **តថារូបោ**តិ តិចីវរបរិវារោ សតគ្ឃនកោ។ **អយ**ន្តិ បិណ្ឌបាតោ។ ឥតិ វុត្តំ អដ្ឋកថាសុ។

ឯកោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **អន្តរាភង្គកោ**តិ ឧទ្ទេសភត្តស្ស អន្តរេ វេមជ្ឈេ ភស្សតិ គលតីតិ អន្តរាភង្គកោ។ បរិបុណ្ណវស្សោ យោ បន សាមណេរោតិ យោជនា។ តស្ស ឧបសម្បជ្ជិតសាមណេរស្ស ឋិតិកា អតិក្កន្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **សោ**តិ ឧទ្ទេសភត្តបត្តោ ភិក្ខុ។ **សមីបេ**តិ អត្តនោ សមីបេ។ **តញ្ចេ ថេយ្យាយ ហរន្តី**តិ តំ បត្តំ បត្តហារកា ថេយ្យាយ ហរន្តិ ចេ។ **គីវា ហោតី**តិ បត្តទាបកស្ស គីវា ហោតិ។ **សោ ភិក្ខូ**តិ សមីបេ និសិន្នោ សោ ភិក្ខុ។ **អស្សា**តិ បត្តទាបកស្ស។ “អយ”ន្តិ បោត្ថកេសុ បាឋោ អត្ថិ, សោ ន សុន្ទរោ។ **តតោ**តិ ឧទ្ទេសភត្តឃរតោ។ “សុហដោ”តិ វចនស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ភត្តស្ស ទិន្នត្តា គីវា ន ហោតី”តិ។

សាទិយនកោតិ ឧទ្ទេសភត្តសាទិយនកោ, ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ ទសហិបិ បត្តេហិ ភត្តំ អាហរាបេត្វាតិ យោជនា។ **ភិក្ខុទត្តិយំ នាមា**តិ ភិក្ខុនា ទត្តិយំ នាម។ **សោ ភិក្ខូ**តិ សាទិយនកោ សោ ភិក្ខុ។ **តេ ភិក្ខូ**តិ បិណ្ឌបាតិកេ តេ ភិក្ខូ។ ឯថ ភន្តេ មយ្ហំ សហាយា ហោថ ឥតិ វត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ ឧបាសកស្ស។ **តត្ថា**តិ ឧបាសកស្ស ឃរេ។ **តស្សេវា**តិ សាទិយនកស្សេវ។ **ឥតរេ**តិ នវបិណ្ឌបាតិកា។ **នេស**ន្តិ ទសន្នំ ភិក្ខូនំ។ **តស្ស ភិក្ខុនោ**តិ សាទិយនកស្ស ភិក្ខុនោ។ **ភុត្តាវីន**ន្តិ ភុត្តវន្តានំ។

តេតិ នវបិណ្ឌបាតិកា, វុត្តា គច្ឆន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ឧបាសកស្ស ឃរេ។ **តត្រា**តិ ទសសុ ភិក្ខូសុ។ មធុរេន សរេន អនុមោទនំ ករោន្តស្ស ឯកស្ស ធម្មកថំ សុត្វាតិ យោជនា។ **អកតភាគោ នាមា**តិ បុព្ពេ ន ករិយិត្ថាតិ អកតោ, សោយេវ ភាគោ កោដ្ឋាសោតិ អកតភាគោ, អាគន្តុកភាគោ នាមាតិ អត្ថោ។

ឯកោ ឧបាសកោ ទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥម**ន្តិ ខាទនីយភោជនីយំ។ បត្តសាមិកស្ស ទាតព្ពន្តិ យោជនា។ **ឋបេត្វា**តិ បកតិយា ឋបេត្វា។ “សព្ពោ សង្ឃោ ភុញ្ជតូ”តិ វត្វា ច កិញ្ចិ អវត្វា ច គតេបិ បឋមមេវ “សព្ពំ សង្ឃិកំ បត្តំ ទេថា”តិ វុត្តត្តា ភាជេត្វា បរិភុញ្ជិតព្ពំ។

បាតិយា អាហរិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកេកំ អាលោប**ន្តិ ឯកេកស្ស ភិក្ខុស្ស ឯកេកំ អាលោបំ។ **អច្ឆតី**តិ វសតិ។ **កស្ស តេ**តិ កស្ស អត្ថាយ តយា, អានីតន្តិ យោជនា។ “ឯកេន ភិក្ខុនា”តិ បទំ “គាហេតព្ព”ន្តិ បទេ ការិតកម្មំ, “ភត្ត”ន្តិ ធាតុកម្មំ តព្ពបច្ចយោ វទតិ។

កឹ អាហរីយតីតិ អវត្វាតិ កឹ វត្ថុ តយា អាហរីតីតិ ឧបាសកំ អបុច្ឆិត្វា។ “កឹ អាហរិស្សសី”តិបិ បាឋោ, កឹ វត្ថុំ ត្វំ អាហរិស្សសីតិ អត្ថោ។ សបរិវារាយ យាគុយា ច មហគ្ឃានំ ផលានញ្ច បណីតានំ ខជ្ជកានញ្ច តថា អាវេណិកា ឋិតិកា កាតព្ពាតិ យោជនា ។ **ឯកា ឯវ ឋិតិកា**តិ សមានា ឯវ ឋិតិកា។ **តថា ផាណិតស្សា**តិ ឯត្ថ តថាសទ្ទេន “ឯកា ឯវ ឋិតិកា វដ្ដតី”តិ បទំ អតិទិសតិ។

ឥតិ ឧទ្ទេសភត្តកថាយ យោជនា សមត្តា។

និមន្តនភត្តកថា

និមន្តនំ បុគ្គលិកំ សង្ឃិកញ្ចាតិ ទុវិធំ។ តត្ថ បុគ្គលិកំ សន្ធាយ វុត្តំ “បុគ្គលិកំ ចេ សយមេវ ឥស្សរោ”តិ។ “ឯត្តកេ ភិក្ខូ សង្ឃតោ ឧទ្ទិសថា”តិអាទីនិ អវត្វា “ឯត្តកានំ ភិក្ខូនំ ភត្តំ គណ្ហថា”តិ និមន្តេត្វា ទិន្នំ សង្ឃិកំ **និមន្តនំ** នាម។ **ឯត្ថា**តិ និមន្តនេ។ **បិណ្ឌបាតិកានម្បិ វដ្ដតី**តិ “ភិក្ខូ”ន្តិ កប្បិយវោហារេន វុត្តត្តា បិណ្ឌបាតិកានម្បិ វដ្ដតិ។ **បដិបាដិយា**តិ សង្ឃតោ លទ្ធបដិបាដិយា។ អាគតមនុស្សោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិច្ឆិន្ទិត្វា**តិ “តុម្ហេ ច គច្ឆថា”តិ វចនំ វិច្ឆិន្ទិត្វា។

និមន្តនភត្តឃរតោតិ និមន្តនភត្តស្ស ទិន្នឃរតោ។ ឯកោ អាហរតីតិ សម្ពន្ធោ។ **បូរេត្វា**តិ ភត្តស្ស បូរេត្វា។ **ត**ន្តិ ភត្តំ។ **ឥធាបី**តិ និមន្តនេបិ។

តតោតិ វទនការណា។ “សោ ភិក្ខូ”តិ បទំ “អស្សា”តិ បទេ បកតិកត្តា, “ជិគុច្ឆនីយោ”តិ បទំ តត្ថេវ វិកតិកត្តា។ **អស្សា**តិ ភវេយ្យ, ហោតិ វា។ “បត្តត្ថាយ អាគតោម្ហី”តិ វទន្តស្ស តស្ស បត្តោ ទាតព្ពោតិ យោជនា។ **ភត្តាហរណកបត្ត**ន្តិ ភត្តំ អាហរតិ អនេនាតិ ភត្តាហរណកោ, សោយេវ បត្តោ ភត្តាហរណកបត្តោ, តំ។ **បដិបាដិភត្ត**ន្តិ បដិបាដិយា លទ្ធំ ភត្តំ។

អាលោបភត្តដ្ឋិតិកតោតិ ឯកេកអាលោបេន លទ្ធស្ស ភត្តស្ស ឋិតិកតោ។ **អាលោបសង្ខេបេនា**តិ ឯកេកស្មឹ អាលោបេ តំសំខិបនេន។ អយំ នយោ ឧទ្ទេសភត្តតោ វិសេសោ។ **កស្ស តេ អាភត**ន្តិ កស្ស អត្ថាយ តយា អាភតន្តិ យោជនា។ **សង្ឃស្ស មេ ភត្ត**ន្តិ សង្ឃស្ស អត្ថាយ មយា ភត្តំ អាភតំ។ **ថេរានំ មេ ភត្ត**ន្តិ ថេរានំ មយា ភត្តំ អាភតំ។

ឧបាសកោ បហិណាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមេ តយោ ជនា**តិ សង្ឃត្ថេរោ ច គន្ថធុតង្គវសេន អភិញ្ញាតោ ច ភត្តុទ្ទេសកោ ចាតិ ឥមេ តយោ ជនា។ **បុច្ឆិតុ**ន្តិ “កឹ សង្ឃតោ គណ្ហាមិ, ឧទាហុ យេ ជានាមិ, តេហិ សទ្ធឹ អាគច្ឆាមី”តិ បុច្ឆិតុំ។ អារុហិយិត្ថាតិ **អារូឡ្ហា។ អត្តនវមេហី**តិ អត្តា នវមោ ឯតេសន្តិ អត្តនវមា, តេហិ ភិក្ខូហីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ យស្មា។ **ឯតេ ភិក្ខូ**តិ សង្ឃត្ថេរាទយោ តយោ ឯតេ ភិក្ខូ។ **តេនា**តិ គន្ថធុតង្គាទីហិ អនភិញ្ញាតេន ភិក្ខុនា បដិបជ្ជិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ និស្សិតកេ វា, យេ ភិក្ខូ ជានាថ, តេ ភិក្ខូ វា គហេត្វាតិ យោជនា។ អត្តនា អញ្ញោ គាមោ គន្តព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **សោយេវ គាមោ**តិ និមន្តនគាមោយេវ។

តត្រាតិ អសនសាលាយំ។ **ឧស្សវាទីសូ**តិ ឆណាទីសុ។ អាទិសទ្ទេន អញ្ញេន កេនចិ ការណេន មនុស្សានំ ពហុសន្និបាតំ សង្គណ្ហាតិ។ **តទា**តិ តស្មឹ និមន្តនកាលេ។ **សន្និបាតដ្ឋានតោ**តិ ភិក្ខូនំ សន្និបាតដ្ឋានតោ។ **យថាសត្តី**តិ សត្តិយា អនុរូបំ, សត្តឹ អនតិក្កមិត្វាតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច សត្តិសទ្ទស្ស កុន្តសង្ខាតស្ស សត្ថស្សបិ វាចកត្តា តំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “យថាពល”ន្តិ។

សង្ឃត្ថេរោ វា អាគច្ឆន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ ពហុកត្តារមបេក្ខិត្វា “អាគច្ឆន្តី”តិ ពហុវចនវសេន វុត្តំ។ **ឯកវារ**ន្តិ ឯកស្មឹ ទិវសេ, អាគមនទិវសេតិ អត្ថោ។ **បដិពទ្ធកាលតោ**តិ តត្ថេវ សកដ្ឋានេ វាសស្ស និពទ្ធកាលតោ។ **ទុតិយវារេ**តិ ទុតិយទិវសេ។ **អភិនវអាគន្តុកា វា**តិ អនាគមនបុព្ពា អភិនវា អាគន្តុកា វា។ **តត្រា**តិ តស្មឹ បត្តដ្ឋានេ។ **តេស**ន្តិ អភិនវអាគន្តុកានំ។ **ឯត្ថា**តិ អនាគតបុព្ពដ្ឋានេ។

សព្ពត្ថាតិ សព្ពេសុ សកដ្ឋានអាគន្តុកដ្ឋានេសុ។ **តេនា**តិ អតិលាភិនា ភិក្ខុនា។ **អវិសេសេត្វា**តិ វិសេសមកត្វា។

សលាកភត្តកថា

សលាកភត្តំ បន ឯវំ វេទិតព្ពន្តិ យោជនា។ “វចនតោ”តិ បទំ “ទាតព្ពា”តិ បទេ ញាបកហេតុ។ **សលាកាយ វា**តិ កុសទណ្ឌេ វា។ **អសុកស្ស នាមា**តិ អសុកស្ស នាម ឧបាសកស្ស។ **ឧបនិពន្ធិត្វា**តិ លិខិត្វា, ឆិន្ទិត្វាតិ អត្ថោ។ “ឱបុញ្ជិត្វា”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បុនប្បុនំ ហេដ្ឋុបរិយវសេន អាលោឡេត្វា”តិ។ ភត្តុទ្ទេសកេន ទាតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។

ន ពហុកាតិ អប្បកា។ **គាមវសេនបី**តិ យេភុយ្យេន សមានលាភគាមវសេនបិ។ បិសទ្ទេន កុលំ អបេក្ខតិ។ គាហេន្តេន គាហិតានេវាតិ សម្ពន្ធោ។ សង្ខិសលាកភត្តានិ ហោន្តីតិ យោជនា។ **តេស**ន្តិ ទ្វិន្នំ តិណ្ណំ សលាកភត្តានំ។

តន្តិ ពហុសលាកភត្តគាមំ។ **តំ បនា**តិ ឯកសលាកភត្តំ បន។ **ឯតេសូ**តិ ភិក្ខូសុ។ **និគ្គហេនា**តិ ទូរត្តា អនិច្ឆន្តស្សបិ ឯកស្ស និគ្គហេន។ **តន្តិ** សលាកភត្តំ។ **ឱរិមគាមេ**តិ ឱរភាគេ ឋិតេ គាមេ។ **គាហិតសញ្ញាយា**តិ គាហិតា ឥតិ សញ្ញាយ។ **បុន វិហារំ អាគន្ត្វា**តិ បុន វិហារំ អនាគន្ត្វា ឱរិមគាមេ សលាកភត្តានិ បឋមំ គហេត្វា បច្ឆា វិហារំ អាគន្ត្វា អត្តនោ បាបេត្វា ភុញ្ជិតុម្បិ វដ្ដតិ។ កស្មា បុន វិហារោ អាគន្តព្ពោ, ននុ អគាហិតោបិ អត្តនោ បត្តត្តា គហេត្វា ភុញ្ជិតុំ វដ្ដតីតិ អាហ “ន ហី”តិអាទិ។ **ហិ** យស្មា ពហិសីមាយ សង្ឃលាភោ គាហេតុំ ន លព្ភតិ, តស្មា វិហារោ អាគន្តព្ពោតិ យោជនា។ **ឯកពាហវសេន វា**តិ ឯកាយ ឃរបាឡិសង្ខាតាយ ពាហាយវសេន វា។ **វីថិអាទីសុ ចា**តិ វីថិពាហកុលេសុ ច, និទ្វារណេ ភុម្មំ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ ឋានេ។ សលាកាសុ **អសតិ** អសន្តាសូតិ យោជនា។ **ឧទ្ទិសិត្វាបី**តិ “អសុកគាមស្ស សលាកភត្តានិ តុម្ហំ បាបុណន្តី”តិ គាមាទីនិ ឧទ្ទិសិត្វាបិ។

តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តេន ហិ”តិអាទិ។ តត្ថ **តេនាតិ** សលាកទាយកេន ភិក្ខុនា។ គាហេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វារគាមេតិ** អតិទូរត្តា វារេន គន្តព្ពេ គាមេ។ **តត្រាតិ** តំ គាមំ។

អតិរេកគាវុតេតិ គាវុតតោ អតិរេកេ ឋានេ។ **តំទិវសន្តិ** តស្មិំ សលាកភត្តគហណទិវសេ។ យោ ន គច្ឆតិ, តស្ស ន ទាតព្ពាតិ យោជនា។ **ហីតិ** យស្មា។ **តីណិ បន ទិវសានីតិ** អច្ចន្តសំយោគេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **តន្តិ** ឱរិមវារគាមសលាកំ។ ទណ្ឌកម្មំ បន កិន្តិ គាឡ្ហំ កាតព្ពន្តិ អាហ “សង្ឃិតោ វា បណ្ណាសតោ វា ន បរិហាបេតព្ព”ន្តិ។ **វិហារវារោតិ** វិហាររស្ស រក្ខនត្ថាយ វារោ។ **វិហារវារិកស្សាតិ** វិហារំ វារេន, វារំ គហេត្វា វា រក្ខតីតិ វិហារវារិកោ, តស្ស ទាតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **វិហារគោបកាតិ** វិហារំ គោបេន្តីតិ វិហារគោបកា។ **អញ្ញថត្តន្តិ** បសាទញ្ញថត្តំ។ **អញ្ញេសុ កុលេសុ ទាតព្ពាតិ** អញ្ញេសំ កុលានំ យាគុអាទយោ ទាតព្ពា។

វារំ គាហេត្វាតិ អញ្ញេហិ វារំ គាហាបេត្វា។ **នេសន្តិ** វិហារវារិកានំ។ **សលាកាតិ** បកតិកត្តារំ អបេក្ខិត្វា “ភវន្តិ”តិ ពហុវចនវសេន វុត្តំ។ **ផាតិកម្មមេវាតិ** វិហាររក្ខនត្ថាយ សង្ឃេន ទាតព្ពផាតិកម្មមេវ។ **អញ្ញម្បីតិ** បិសទ្ទេន ន កេវលំ ផាតិកម្មមេវ, អញ្ញម្បីតិ ទស្សេតិ។ **អតិរេកឧត្តរិភង្គស្សាតិ** អតិរេកំ ឧត្តរិភង្គមេតស្សាតិ អតិរេកឧត្តរិភង្គំ, តស្ស។

សលាកា លទ្ធាតិ សលាកា ឯវ លទ្ធា។ **តំទិវសន្តិ** តស្មិំ សលាកលទ្ធទិវសេ។ **ឯកស្សេវាតិ** ឯកេកស្សេវ។ **វិជដេត្វាតិ** តានិ ទ្វេ តីណិ ឯកចារិកភត្តានិ វិជដំ និគុម្ពំ កត្វា។

ឯកសម្ភោគាតិ ឯកតោ សម្ភោគា។ គាហេន្តេន ទាតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សម្មុខីភូតស្សាតិ** ឧបចារសីមាយំ ឋិតស្ស យស្ស កស្សចិ, បាបេត្វាតិ យោជនា។ **រសសលាកន្តិ** ឧច្ឆុសលាកំ។ “រសាលសលាក”ន្តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។ ខុទ្ទកវិហារេ គាហេតព្ពវិធានំ ទស្សេត្វា មហាអាវាសេ តំ ទស្សេន្តោ អាហ “មហាអាវាសេ”តិអាទិ។

“តក្កសលាកម្បិ ...បេ.... ទាតុំ វដ្ដតី”តិ ឥទំ ខុទ្ទកវិហារំ សន្ធាយ វុត្តំ, តេន វុត្តំ “មហាអាវាសេ”តិអាទិ។ **ភេសជ្ជាទិសលាកាយោតិ** ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន គន្ធមាលាសលាកាយោ សង្គណ្ហាតិ។ **ឯត្ថាតិ** សលាកាសុ។ **អគ្គភិក្ខមត្តន្តិ** អគ្គតោ ទាតព្ពំ ភិក្ខាមត្តំ។ **តាទិសានិ ភត្តានីតិ** អគ្គភិក្ខាមត្តសភាវានិ ភត្តានិ។ **នោ ចេតិ** តាទិសានិ ភត្តានិ ពហូនិ នោ ចេ ហោន្តិ។ **លទ្ធា វា អលទ្ធា វាតិ** លភិត្វា វា អលភិត្វា វា។

សលាកាសុ គាហិតាសូតិ អញ្ញាសុ សលាកាសុ គាហិតាសុ។ **សមីបេ ឋិតស្សាតិ** ហត្ថំ អបសារេត្វា សមីបេ ឋិតស្ស។ **អស្សាតិ** ភិក្ខុស្ស។ **អយំ សលាកាតិ** “អយំ តស្ស សលាកា”តិ បបេតុំ វដ្ដតិ។ **អធម្មិកាតិ** កតិកា អធម្មយុត្តា។ **អនាគតស្ស ទេថាតិ** អនាគតស្ស ភិក្ខុស្ស សលាកំ ទេថ។

សោតិ ភត្តុទ្ទេសកោ, វទេយ្យាតិ សម្ពន្ធោ។ មយា មយ្ហំ បាបិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថាតិ** គាមេ។ ភុញ្ជេយ្យាថ ឥតិ វទេយ្យ, វដ្ដតីតិ យោជនា។ **តត្ថេវាតិ** អសនសាលាយមេវ។ **តត្រាតិ** តស្មិំ គាមេ។ **វិហារំ អានេត្វាតិ** វិហារំ សលាកភត្តំ អានេត្វា។ **សលាកគ្គាហណកាលេតិ** សលាកាយ ភិក្ខូហិ គាហាបនកាលេ។

តត្ថាតិ តស្មិំ ទិសាភាគេ។ **អញ្ញេនាតិ** អត្តនា អញ្ញេន, លទ្ធា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេន បនាតិ** គមិកតោ ឥតរេន។ **តស្មិន្តិ** គមិកេ។ ឧបចារសីមំ អនតិក្កន្តេយេវាតិ យោជនា។

តត្ថាតិ ឆឌ្ឌិតវិហារេ។ **តេសូតិ** អាវាសិកេសុ ភិក្ខូសុ, គតេសូតិ សម្ពន្ធោ។ **សោវាតិ** អាគន្តុកោ ឯវ។ យោ បន គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តន្តិ** សលាកភត្តំ, ន បាបុណាតីតិ សម្ពន្ធោ។

បុញ្ញេនាតិ បុញ្ញស្មា។ **តា ច ខោ បនាតិ** សលាកាយោ បន។ **បច្ឆី បនាតិ** សលាកបច្ឆី បន។ **តត្ថាតិ** បច្ឆិយំ។ **ឯត្តោវាតិ** អាកិរណដ្ឋានតោវ។ **ឯកន្តិ** ឯកំ សលាកំ។ **វត្តព្ពន្តិ** សលាកទាយកេន វត្តព្ពំ។

ភិក្ខូ គតាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថាតិ** អញ្ញស្មិំ វិហារេ។ មហាថេរោបិ គច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ គតវិហារេ អភុញ្ជិត្វាវ គោចរគាមំ អនុប្បត្តេហិ ភិក្ខូហិ បត្តា ន ទាតព្ពាតិ យោជនា។ **វិហារដ្ឋកំ ភត្តន្តិ** វិហារេ ឋិតំ ភត្តំ។

បក្ខិកភត្តាទិកថា

យន្តិ ភត្តំ ទិយ្យតីតិ សម្ពន្ធោ។ ចាតុទ្ទសិបញ្ចទ្ទសិបញ្ចមីអដ្ឋមីតិ អភិលក្ខិតេសូតិ យោជនា។ **កម្មប្បសុតេហីតិ** កម្មបបចយេហិ។ ឥមេហិ បាឋេហិ បក្ខេសុ ទាតព្ពំ **បក្ខិកន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តន្តិ** បក្ខិកភត្តំ។

“ហោតី”តិ បទេ វុត្តកត្តា, “គាហេត្វា”តិ បទេ ធាតុកម្មំ, “ភុញ្ជិតព្ព”ន្តិ បទេ វុត្តកម្មំ។ **សព្ពេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **យេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **មន្ទា**តិ អប្បា។ **ត**ន្តិ សលាកភត្តំ។ **បណីតំ ទេន្តី**តិ បណីតំ កត្វា ទេន្តិ។ **លូខភត្ត**ន្តិ អសិនិទ្ធភត្តំ។

យំ ភត្តំ អត្តនា ភុញ្ជតិ, តទេវ ទិយ្យតីតិ យោជនា។ ឥមិនា ឧបោសថេ ទាតព្ពំ **ឧបោសថិក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឧបោសថេ**តិ ឧបោសថទិវសេ។ ឯត្ថ ច បញ្ចទ្ទសិយំ សចេ ទាយកា “បក្ខិក”ន្តិ វត្វា ទេន្តិ, **បក្ខិកំ នាម**។ អថ “ឧបោសថិក”ន្តិ វត្វា ទេន្តិ, **ឧបោសថិកំ** នាមាតិ វិសេសោ។ **បាដិបទេ**តិ បាដិបទទិវសេ។ **ឧបោសថកម្មេនា**តិ ឧបោសថកម្មេន ហេតុភូតេន។ “បាដិបទេ ទិយ្យនកទាន”ន្តិ ឥមិនា បាដិបទេ ទាតព្ពំ **បាដិបទិក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តម្បិ ឧភយ**ន្តិ ឧបោសថិកបាដិបទិកវសេន ឧភយម្បិ តំ ភត្តំ។ **ឥតិ ឥមានី**តិ ឯត្ថ ឥមសទ្ទេន ឥតិសទ្ទស្ស ឥមសទ្ទត្ថភាវោ ទស្សិតោ ហោតិ។ **សត្តបិ ភត្តានី**តិ ឥមស្មឹ សេនាសនក្ខន្ធកេ អាគតានិ សង្ឃភត្តាទីនិ សត្តបិ ភត្តានិ។

អបរានិបិ ចត្តារិ ភត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ចតូសុ ភត្តេសុ។ “អាគន្តុកានំ ទិន្ន”ន្តិអាទិនា **អាគន្តុកភត្ត**ន្តិ បទស្ស ចតុត្ថីមជ្ឈេលោបសមាសំ ទស្សេតិ។ អញ្ញត្ថ បន “អាគន្តុកស្ស អត្ថាយ អាភត”ន្តិអាទិនា ឆដ្ឋីមជ្ឈេលោបសមាសំ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថា**តិ ចតូសុ ភត្តេសុ។ **សព្ពេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ ឯកោ អាគន្តុកោ និសីទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ បឋមអាគន្តុកេន។

យោតិ អាគន្តុកោ។ **អាគន្ត្វាបី**តិ បិសទ្ទោ គរហត្ថោ, បច្ឆា បន បគេវាតិ អត្ថោ។ តេន គណ្ហិតព្ពន្តិ យោជនា។ “អាគតទិវសេយេវា”តិ ឥមិនា ន ទុតិយទិវសាទីសុ ភុញ្ជិតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។

កត្ថចីតិ កិញ្ចិ ឋានំ។ **ត**ន្តិ អាគន្តុកភត្តំ។ **និពន្ធាបិត**ន្តិ និច្ចំ ឋបិតំ។ **អសនសាលាយ**ន្តិ អន្តោគាមេ អសនសាលាយំ។ **អសតី**តិ អសន្តេសុ។

អាវាសិកោបីតិ បិសទ្ទោ ន គមិកោយេវាតិ ទស្សេតិ។ យថា អាគន្តុកភត្តំ ទ្វេ វា តីណិ វា សត្ត វា ទិវសានិ លព្ភតិ, ឯវំ ឥទំ គមិយភត្តំ ន លព្ភតីតិ យោជនា។ **បន្ថ**ន្តិ មគ្គំ។ **រុន្ធន្តី**តិ បិទហន្តិ។ ឧទកំ វា រុន្ធតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតេ ឧបទ្ទវេ**តិ ចោរាទយោ ឯតេ ឧបទ្ទវេ។ **ឱឌ្ឌេត្វា**តិ ឋបេត្វា។

ឯតស្សាតិ មហាគិលានស្ស។ បុន **ឯតស្សា**តិ អនាគតស្ស មហាគិលានស្ស។ **សប្បាយភោជន**ន្តិ គិលានានំ សប្បាយភោជនំ។ **មិស្សកយាគុ**ន្តិ នានាតណ្ឌុលេ មិស្សេត្វា បចិតំ យាគុំ។ **ន កុប្បតី**តិ ន វិការំ ករោតិ។

ឥទម្បីតិ គិលានុបដ្ឋាកភត្តម្បិ។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ កុលេ។ **អស្សា**តិ គិលានស្ស។ **ឯវំ ទិន្នានី**តិ ឯវំ វុត្តមាននយេន ទិន្នានិ ហោន្តិ។ **បិណ្ឌបាតិកានម្បិ វដ្ដតី**តិ “ភិក្ខ”ន្តិ កប្បិយវោហារេន វុត្តត្តា បិណ្ឌបាតិកានម្បិ វដ្ដតិ។ **ន វដ្ដតី**តិ “ភត្ត”ន្តិ អកប្បិយវោហារេន វុត្តត្តា ន វដ្ដតិ។

អបរានិបិ តីណិ ភត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ តីសុ ភត្តេសុ។ **ធុរភត្ត**ន្តិ ឯត្ថ ធុរសទ្ទស្ស ធុរសទ្ទេន អត្ថតោ សទិសត្តា និច្ចត្ថោតិ អាហ “និច្ចភត្តំ វុច្ចតី”តិ។ **ត**ន្តិ ធុរភត្តំ។ **តត្ថា**តិ ទុវិធេសុ។ “សង្ឃិកេ”តិ បាឋសេសោ យោជេតព្ពោ។ **បុគ្គលិកេបី**តិ **បិ**សទ្ទោ “សង្ឃិកេ”តិ បទំ អបេក្ខតិ។ **បច្ឆា**តិ បឋមំ “ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ វុត្តវចនតោ, វុត្តវចនស្ស វា បរំ។

កុដី កត្វា ទាតព្ពំ ភត្តំ **កុដិភត្ត**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កុដិភត្តំ នាមា”តិអាទិ។ **យ**ន្តិ ភត្តំ, និពន្ធាបិតន្តិ សម្ពន្ធោ, សេនាសនវាសិនោ ភិក្ខូតិ សម្ពន្ធោ។ **យំ បនា**តិ ភត្តំ បន, ទិន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សេវា**តិ បុគ្គលស្សេវ។ **តស្មិ**ន្តិ បុគ្គលេ។

វារេន , វារំ គហេត្វា វា ទិន្នំ ភត្តំ **វារភត្ត**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វារភត្តំ នាមា”តិអាទិ។ **តម្បី**តិ វារភត្តម្បិ។ និគមនវសេន សម្បិណ្ឌេត្វា ទស្សេន្តោ អាហ **“ឥតិ ឥមានិ ចា**”តិអាទិ។

អដ្ឋកថាយន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ, វុត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ ចតូសុ ភត្តេសុ។ វិហារេ ឧប្បន្នំ ភត្តំ **វិហារភត្ត**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វិហារភត្តំ នាមា”តិអាទិ។ **តត្រុប្បាទភត្ត**ន្តិ តស្មឹ វិហារេ ទិន្នខេត្តវត្ថុអាទីហិ ឧប្បាទភត្តំ។ **ត**ន្តិ វិហារភត្តំ។ **យថា**តិ យេនាការេន, បដិគ្គហិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។ អដ្ឋន្នំ សមូហោ, អដ្ឋ បរិមាណានិ យស្សាតិ វា **អដ្ឋកោ**, តស្ស ទិន្នំ ភត្តំ អដ្ឋកភត្តំ។ ឯវំ **ចតុក្កភត្ត**ន្តិ ឯត្ថាបិ។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អដ្ឋន្នំ

ភិក្ខូនំ ទេមា”តិអាទិ។ **មហាភិសង្ខារិកេនា**តិ សព្ពិនោនីតាទីហិ មហន្តោ អភិសង្ខារោ មហាភិសង្ខារោ, សោ ឯតស្ស អត្ថីតិ មហាភិសង្ខារិកោ, តេន អតិរសកបូវេន បត្តេ បក្ខិបិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ “ថកេត្វា ទិន្ន”ន្តិ ឥមិនា គូហិត្វា ទាតព្ពំ **គុឡ្ហកំ,** តមេវ ភត្តំ **គុឡ្ហកភត្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

ឥធាតិ ឥមស្មិំ លោកេ។ ឯកច្ចេ មនុស្សា ទេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “ភិក្ខុបរិច្ឆេទជាននត្ថំ គុឡកេ ទេន្តី”តិ ឥមិនា គុឡកេន ភិក្ខូ គណេត្វា ទាតព្ពំ ភត្តំ **គុឡកភត្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ ច បុរិមនយេ ឡការេ ហការសំយោគោ អត្ថិ, បច្ឆិមនយេ នត្ថីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ គុឡបិណ្ឌគណនាយ ភិក្ខុគណនំ ជានាតិ។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។ ចីវរភាជនីយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។

សព្ពិអាទីសុ ភេសជ្ជេសូតិ និទ្ធារណេ ភុម្មំ, “សព្ពិស្សា”តិ បទំ “កុម្ភសតម្បី”តិ បទេ និស្សិតសម្ពន្ធោ។

បច្ឆា អាគតានំ ទាតព្ពមេវាតិ ទុតិយភាគេ អទាតព្ពេយេវ បច្ឆា អាគតានំ ទាតព្ពមេវ។ **សព្ពសន្និបាតដ្ឋានេយេវា**តិ សព្ពេសំ ភិក្ខូនំ សន្និបាតដ្ឋានេវ។ ភាជនីយភណ្ឌំ នាម ភាជនដ្ឋានំ សម្បត្តស្សេវ បាបុណាតិ, ន អសម្បត្តស្ស។ សព្ពសន្និបាតដ្ឋានេ ច យេភុយ្យេន សម្បត្តោ ហោតិ, តេន វុត្តំ “សព្ពសន្និបាតដ្ឋានេយេវា”តិ។

យថាបិតំយេវាតិ កិញ្ចិ អភាជេត្វា យថាបិតំយេវ។ “ទុក្កហិត”ន្តិ វត្វា តទត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “តំ គតគតដ្ឋានេ សង្ឃិកមេវ ហោតី”តិ។ **អាវជ្ជេត្វា**តិ បរិណាមេត្វា។ **តម្បី**តិ ថាលកេ បក្ខិត្តំ សព្ពិម្បិ។ **ថិន**ន្តិ ឃនភាវេន តិដ្ឋតីតិ ថិនំ, ឃនន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **វុត្តបរិច្ឆេទតោ**តិ “ទស ភិក្ខូ, ទសេវ ច សព្ពិកុម្ភា”តិ វុត្តបរិច្ឆេទតោ។

គាថាយំ **បាឡិ**ន្តិ វិនយបាឡិំ។ **អដ្ឋកថញ្ចេវា**តិ តស្សា អដ្ឋកថញ្ចេវ។ **វិចក្ខណោ**តិ វិវិធំ អត្ថំ ចក្ខតិ បស្សតីតិ វិចក្ខណោ។ **ឯវ**ន្តិ យថាវុត្តនយេន។ តត្រាយំ យោជនា – ឯវំ វិចក្ខណោ ភិក្ខុ បាឡិំ, អដ្ឋកថញ្ចេវ ឱលោកេត្វា អប្បមត្តោវ ហុត្វា សង្ឃិកេ បច្ចយេ ភាជយេតិ។

ឥតិ បច្ចយភាជនីយកថាយ យោជនា សមត្តា។

ឧបឌ្ឍភាគោតិ ភិក្ខូនំ លទ្ធភាគតោ ឧបឌ្ឍោ ភាគោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

ឥតិ សេនាសនក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៧. សង្ឃភេទកក្ខន្ធកំ

ឆសក្យបព្ពជ្ជាកថា

៣៣០. សង្ឃភេទកក្ខន្ធកេ **អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា**តិ ឯត្ថ អភិបុព្ពោ ញាតសទ្ទោ បាកដត្ថោតិ អាហ “បាកដា បាកដា”តិ។ **កាឡុទាយិប្បភុតយោ**តិ កាឡុទាយិអាទយោ។ បរិវារេហិ សទ្ធិំ ទស ទូតា ច អញ្ញេ ច ពហូ ជនា សក្យកុមារា នាមាតិ យោជនា។ **អម្មេសូ**តិ សក្យកុលសង្ខាតេសុ អម្មេសុ, និទ្ធារណេ ភុម្មំ។ ឥមិនា បាបសេសំ ទស្សេតិ។ “កុលតោ”តិ ឥមិនា “**កុលា**”តិ ឯត្ថ និស្សក្កត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ ទស្សេតិ។ **ឃរាវាសត្ថ**ន្តិ ឯត្ថ ឃរេ អាវសន្តានំ មនុស្សានំ កិច្ចន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឃរាវាសេ យ”ន្តិអាទិ។ តត្ថ **យ**ន្តិ យំកិញ្ចិ។ **ឧទកំ និន្នេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ ឧទកំ នីហរិត្វា នេតព្ពំ អបនេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “យថា ឧទកំ សព្ពដ្ឋានេសុ សុសំ ហោតី”តិ។ **សុស**ន្តិ សុក្ខំ។ **តិណានី**តិ សស្សទូសកានិ តិណានិ។ “ឧទ្ធរិតព្ពានី”តិ ឥមិនា **និទ្ទាបេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ ធុធាតុយា បយោជនផលសនត្ថេ ទស្សេតិ ។ **ភុសា**តិ សស្សនាឡទណ្ឌា, តេហិ មិស្សា បលាលា **ភុសិកា។ ឱផុណាបេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ ផុណធាតុយា អវកិរណត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អបនេតព្ព”ន្តិ។ **ត្វញ្ញេវ ឃរាវាសត្ថេន ឧបជានា**តិ ឯត្ថ **ឃរាវាសត្ថេនា**តិ ឧបយោគត្ថេ ករណវចនំ។ **ឧបជានា**តិ ឧបត្យុបសគ្គោ ជាត្វត្ថានុវត្តកោ, ហិ វិភត្តិ ច លោបោ ហោតិ, តេន វុត្តំ “ត្វញ្ញេវ ឃរាវាសត្ថំ ជានាហី”តិ។ **អហ**ន្តិ ភទ្ទិយកុមារនាមកោ អហំ។ **តយា**តិ អនុរុទ្ធកុមារនាមកេន តយា។ “សទ្ធិំ បព្ពជិស្សាមី”តិ ឥមិនា បាបសេសំ ទស្សេតិ។ **សេស**ន្តិ “សទ្ធិំ បព្ពជិស្សាមី”តិ វចនំ។

៣៣១. **និប្បាតិតា**តិ ឯត្ថ និក្ខមិត្វា គមាបិតាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “និក្ខាមិតា”តិ។ **មានស្សិនោ**តិ ឯត្ថ មានំ សយន្តិ និស្សយន្តីតិ មានស្សិនោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “មានស្សយិនោ”តិ។

៣៣២. យស្សន្តរតោ ន សន្តិ កោបាតិ ឯត្ថ អន្តរសទ្ទោ ចិត្តវាចកោ, តោបច្ចយោ ច សត្តម្យត្ថវាចកោតិ ទស្សេន្តោ អាហ "យស្ស ចិត្តេ"តិ។ កស្មា កោបា ន សន្តីតិ អាហ "តតិយមគ្គេន សមូហតត្តា"តិ។ អនាគាមិមគ្គេន ទោសស្ស សមូហតត្តា យស្ស ខីណាសវស្ស ចិត្តេ កោបា ន សន្តីតិ អធិប្បាយោ។ **ឥតិ ភវាភវតញ្ច វីតិវត្តោ**តិ ឯត្ថ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "យស្មា បនា"តិអាទិ។ តត្ថ យស្មា បន វុច្ចតិ, តស្មា ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោតិ យោជនា ។ វិភវោតិ បាឋំ វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ ននុ បាឡិយំ "វិភវោ"តិ នត្ថិ, "អភវោ"តិ ឯវ អត្ថិ, អថ កស្មា "វិភវោតិ អភវោ"តិ វុត្តន្តិ អាហ "វិភវោតិ ច អភវោតិ ច អត្ថតោ ឯកមេវា"តិ។ ឥមិនា សទ្ទតោយេវ នានន្តិ ទស្សេតិ។ យា ឯសា ភវាភវតា វុច្ចតីតិ សម្ពន្ធោ។ "អនេកប្បការា"តិ ឥមិនា ឥតិសទ្ទស្ស បការត្ថំ ទស្សេតិ។ ចតូហិបិ មគ្គេហិ វីតិវត្តោតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ ខីណាសវស្ស។

៣៣៣. អហិមេខលិកាតិ មេខលា វិយ មេខលិកា, អហិមេវ មេខលិកា អហិមេខលិកា។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "អហី កដិយំ ពន្ធិត្វា"តិ។

៣៣៤. សម្មន្នតីតិ ឯត្ថ "សម្មានេតី"តិ ចុរាទិគណិកធាតុវសេន វត្តព្ពេ ទិវាទិគណិកធាតុវសេន វុត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ "សម្មានេតី"តិ។ អចិន្តេយ្យោ ហិ បាឡិនយោ។ **សម្មានេតី**តិ សម្មានំ ករោតិ។ **យន្តិ** កម្មំ។ **សោ**តិ សត្ថា។ ឥមិនា **យំ តុមោ**តិ ឯត្ថ **តុមោ**តិ វុឌ្ឍិសទ្ទោ ឥធ "សោ"តិ សព្ពនាមសទ្ទេន សទិសត្ថោតិ ទស្សេតិ។

បកាសនីយកម្មាទិកថា

៣៣៦. "ខេឡសទិសា"តិ ឥមិនា មិច្ឆាជីវេន ឧប្បន្នបច្ចយានំ សទិសូបចារេន ខេឡភាវំ ទស្សេតិ។ តស្មា ខេឡា វិយាតិ **ខេឡោ,** មិច្ឆាជីវបច្ចយា, ខេឡេ អសតិ ភក្ខតិ អជ្ឈោហរតីតិ **ខេឡាសកោ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ ឯតរហិ បាឡិយំ, អដ្ឋកថាយញ្ច **"ខេឡាបកស្សា"**តិ ឱដ្ឋជេន បឋមក្ខរេន បាឋោ អត្ថិ។

៣៤០. បត្តទ្ទេនាតិ ឯត្ថ ភូសោ ថទ្ទោ បត្ថទ្ធោ, ពាឡ្ហថទ្ធោតិ អត្ថោ។ តេន វុត្តំ "និច្ចលេនា"តិ។ **បោត្ថករូបសទិសេនា**តិ ឯត្ថ បោត្ថករូបំ នាម វត្ថទន្តាទិមយំ, តេន សទិសោ បោត្ថករូបសទិសោ, តេន។

៣៤២. រាជញ្ញតកា នាមាតិ ឯត្ថ រញ្ញោ ជានិយន្តិ "អម្ហាកំ គរូ"តិ **រាជញ្ញតា,** តេយេវ **រាជញ្ញតកា**តិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ តទត្ថំ អធិប្បាយេន ទស្សេន្តោ អាហ "រាជា អម្ហេ ជានាតី"តិអាទិ។ **បហដ្ឋកណ្ណវាលោ**តិ បហដ្ឋោ កណ្ណោ ច វាលោ ច ឯតស្សាតិ បហដ្ឋកណ្ណវាលោ។ **ពន្ធនិច្ចលេ**តិ រជ្ជុវល្លីហិ ពន្ធោ វិយ និច្ចលេ, បហដ្ឋកណ្ណវាលេតិ សម្ពន្ធោ។ "កត្វា"តិ ឥមិនា "អភិធាវី"តិ បទេ កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។

ទុក្ខញ្ហិ កុញ្ជរ នាគមាសទោតិ ឯត្ថ កុញ្ជរសទ្ទស្ស អាមន្តនបទភាវំ អាវិករោន្តោ អាហ "ភោ កុញ្ជរា"តិ។ នាគសទ្ទស្ស អហិនាគហត្ថិនាគេសុ បវត្តនតោ វុត្តំ "ពុទ្ធនាគ"ន្តិ។ **អាសទោ**តិ បទស្ស អាកោធេន សទនំ ឧបគមនំ អាសទោតិ ទស្សេន្តោ អាហ "វធកចិត្តេន ឧបគមនំ នាមា"តិ។ **ទុក្ខ**ន្តិ ឯតរហិ ច អាយតិញ្ច ទុក្ខការណំ។ **ទុក្ខំ ហី**តិ ហិសទ្ទោ បទបូរណមត្តំ, អថ វា ទុក្ខមេវាតិ អត្ថោ។ "ពុទ្ធនាគំ ឃាតកស្សា"តិ ឥមិនា នាគំ ហនតីតិ **នាគហតោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

បធិកុធិយោវ ឱសក្កីតិ ឯត្ថ តថាគតស្ស បធិមុខំ កុជេន គមនមេតស្សាតិ **បធិកុធិយោ,** បធិកុធិយោ ឯវ ហុត្វា ឱសក្កីតិ ទស្សេន្តោ អាហ "តថាគតាភិមុខោយេវ បិដ្ឋិមេហិ បាទេហិ ឱសក្កី"តិ។ "ន ជានាតី"តិ ឥមិនា លក្ខ ទស្សនង្កេសូតិ ធាតុបាឋេសុ (បាណិនី ១៥៣៩ សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៨ ទការន្តធាតុ) វុត្តេសុ អត្ថេសុ ឥធ ទស្សនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **ន លក្ខិតព្ពោ**តិ អញ្ញេហិ សប្បុរិសេហិ ន លក្ខិតព្ពោតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ណ្យបច្ចយោ កត្តុកម្មេសុ ហោតិ, យការស្ស កការំ កត្វា **អលក្ខិកោ**តិ វុត្តំ។

៣៤៣. "ភុញ្ជិតព្ពភោជន"ន្តិ ឥមិនា **តិកភោជន**ន្តិ ឯត្ថ យុបច្ចយស្ស កម្មត្ថភាវំ ទស្សេតិ។ **តន្តិ** តិកភោជនំ។ **យថាធម្មោ**តិ "គណភោជនេ បាចិត្តិយ"ន្តិ (បាចិ. ២០៩) វុត្តាយ មាតិកាវិភង្គបាឡិយា អនុរូបំ ។ **បញ្ចវត្ថុយាចនកថា**តិ បញ្ច វត្ថូនិ យាចនស្ស កថា។ **អាយុកប្ប**ន្តិ អវីចិមហានិរយេ អាយុកប្បំ សន្ធាយ វុត្តំ។ អវីចិមហានិរយេ អាយុកប្បោ នាម ឯកោ អន្តរកប្បោតិ ជិនាលង្ការដីកាទីសុ (មិ. ប. ៤.១.៣; កថា. អដ្ឋ. ៦៥៤-៦៥៧; ឥតិវុ. អដ្ឋ. ១៨; សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.៣៤៣; អ. និ. ដី. ៣.៦៦២) វុត្តោ។ "ឯកោ អសង្ខេយ្យកប្បោ"តិ សម្មោហវិនោទនាទីសុ (វិភ. អដ្ឋ. ៨០៩; ម. និ. អដ្ឋ. ៣.១២៨; វិ. វិ. ដី. ១.៤១០; វជិរ. ដី. បារាជិកណ្ឌ ៤១០) វុត្តោ។ **សេដ្ឋំ បុញ្ញ**ន្តិ មហន្តំ បុញ្ញំ។ ឥមិនា **ព្រាហ្មំ បុញ្ញ**ន្តិ ព្រហសទ្ទោ មហន្តត្ថោតិ ទស្សេតិ។ ព្រហ វុទ្ធិយន្តិ ធាតុបាឋេសុ (បាណិនី ៧៣៥; សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ ហការន្តធាតុ) វុត្តត្តា ព្រហសទ្ទោ

មហន្តវាចកោ ហោតិ។ ព្រហធាតុតោ អបច្ចយំ កត្វា “**ព្រហា**”តិបិ, មបច្ចយំ កត្វា “ព្រហ្មា”តិបិ បាឋោ អត្ថិ។ **អាយុកប្បមេវា**តិ សត្តេសុ អាយុកប្បមេវ។

សង្ឃភេទកថា

៣៤៤. **សោ**តិ ទេវទត្តោ, គតោ ភិវាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថេវា**តិ វិហារសីមាយមេវ។ **អាវេណិក**ន្តិ ភិក្ខុសង្ឃតោ អាវេណិកំ។

៣៤៥. **អាគិលាយតី**តិ ឯត្ថ អាត្យុបសគ្គោ អភិភវនត្ថោ, គិលេធាតុ ពាធនត្ថោតិ អាហ “វេទនាភិភូតា ពាធតី”តិ។ **តន្តិ** បិដ្ឋិំ។ បរស្ស ចិត្តំ អាទិសិត្វា ទេសយតិ ឯតាយាតិ **អាទេសនា**, សា ឯវ បាដិហារិយំ **អាទេសនាបាដិហារិយំ**។ អនុសាសតិ ឯតាយាតិ **អនុសាសនី**, ឥមមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯវម្បិ តេ”តិអាទិ។

៣៤៦. **មមានុកុព្ពន្តិ** ឯត្ថ អនុត្យុបសគ្គោ អនុកិរិយត្ថោ ករធាតុ អន្តបច្ចយោ គច្ឆន្តាទិគណោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “មមានុកិរិយំ កុរុមានោ”តិ។ “ទុក្ខិតោ”តិ ឥមិនា **កបណោ**តិ ឯត្ថ កបធាតុ ហឹសនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **មហាវរាហស្សា**តិ វរាហសទ្ទស្ស សូករត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “មហានាគស្សា”តិ។ “បថវិ”ន្តិ ឥមិនា **មហី វិកុព្ពតោ**តិ ឯត្ថ មហីសទ្ទស្ស ឯវំនាមកំ មហានទី បដិក្ខិបតិ។ “បទាលេន្តស្សា”តិ ឥមិនា ករធាតុយា វិត្យុបសគ្គវសេន បទាលនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ភិសំ ឃសមានស្សា**តិ ឯត្ថ មានសទ្ទោ កត្វត្ថោតិ អាហ “ភិសំ ឃសន្តស្សា”តិ។ **ឃសន្តស្សា**តិ ភក្ខន្តស្ស។ នទីនាមកំ តំ បោក្ខរណិន្តិ យោជនា។ ឥមិនា **នទីសុ ជគ្គតោ**តិ ឯត្ថ នទី នាម បោក្ខរណីតិ ទស្សេតិ។ **ជគ្គតោ**តិ ហត្ថិយូថំ បាលេន្តស្ស។

៣៤៧. “សុតាតិ សោតា”តិ ឥមិនា បាឡិយា ទ្វិធាភាវំ ទស្សេតិ។ “និស្សន្ទេហោ”តិ ឥមិនា **អសន្ទិទ្ធោ**តិ ឯត្ថ ទិហធាតុំ ទស្សេតិ, ទិសធាតុំ និវត្តេតិ។

៣៥០. **ពុទ្ធសហស្សេនបី**តិ បិសទ្ទោ គរហត្ថោ, បគេវ ឯកេន ពុទ្ធេនាតិ ទស្សេតិ។

“សត្ថោ”តិ ឥមិនា កោចិសទ្ទស្ស បធានបទំ ទស្សេតិ។ **អង្គា**តិ អាខ្យាតបទស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បិតោ”តិ។ ទេវទត្តោតិ មេ សុតន្តិ ឯត្ថ “មេ”តិ បទំ ភគវន្តំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ អាហ “ភគវតា”តិ។ **តទេវា**តិ សុតមេវ។ **តទ**ន្តិ “ទេវទត្តោតិ មេ សុត”ន្តិ វចនំ។ **អនុចិនាតី**តិ អនុវឌ្ឍេតិ។ “បត្វា”តិ ឥមិនា **អាសជ្ជន**ន្តិ ឯត្ថ សទធាតុយា គត្យត្ថំ, កិរិយាវិសេសនញ្ច ទស្សេតិ។ **អវីចិនិរយំ បត្តោ**តិ ឯត្ថ ឥទានិ ន ទេវទត្តោ អវីចិនិរយំ បត្តោ ហោតិ, អាយតឹ បន អវីចិនិរយេ អវស្សម្ភាវិយត្តា “អវីចិនិរយំ បត្តោ”តិ វុត្តន្តិ អាហ “អាសំសាយំ អតីតវចន”ន្តិ។ **អាសំសាយ**ន្តិ អវស្សម្ភាវិយត្ថេ។ ភេស្មា ហិ ឧទធី មហាតិ ឯត្ថ **ភេស្មា**សទ្ទោ ភយានក បរិយាយោតិ អាហ “ភយានកោ”តិ។

ឧបាលិបញ្ហាកថា

៣៥១. **ឯកតោ**តិ ឯត្ថ តោបច្ចយស្ស សត្តម្យត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ធម្មវាទីបក្ខេ”តិ។ “អនុន យន្តោ”តិ ឥមិនា **អនុស្សាវេតី**តិ ឯត្ថ អនុសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អនុនយន្តោ**តិ បុនប្បុនំ នយន្តោ។ សាវនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន តុម្ហាកំយេវា”តិអាទិ។ អយំ អធម្មោ វា អយំ អវិនយោ វា ឥទំ អសត្ថុសាសនំ វា យទិ ភវេយ្យាតិ យោជនា។ “ពោធេតី”តិ ឥមិនា **សាវេតី**តិ ឯត្ថ សុធាតុយា អត្ថំ ទស្សេតិ។ “អនុស្សាវេត្វា”តិ ឥមិនា “អនុស្សាវេតិ, សលាកំ គាហេតី”តិ ឯត្ថ អនុស្សាវនកិរិយា បុព្ពភាគេ បវត្តា, សលាកគ្គាហកិរិយា បច្ឆាភាគេតិ ទស្សេតិ។

ឯត្តាវតាតិ ឯត្តកេន អនុស្សាវនសលាកគ្គាហមត្តេន។ ន បន សង្ឃោ ភិន្នោ ហោតិ, អនុស្សាវេត្វា សលាកំ គាហេត្វា អាវេណិកំ សង្ឃកម្មេ កតេយេវ សង្ឃោ ភិន្នោ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។

ឯត្ថ បត្វា កស្សចិ ចោទកស្ស អនុយោគោ សិយាតិ យោជនា។ កិន្តិ សិយាតិ អាហ “ឯវំ ទេវទត្តោ”តិអាទិ។ តត្ថ **ឯវ**ន្តិ បកតតត្ថេ សង្ឃេ ភិន្នេ សតីតិ អត្ថោ។ **កថ**ន្តិ កេនាការេន។ បុន **កថ**ន្តិ កស្មា ការណា។ **វណ្ណោ**តិ អ ជាតសត្តុវណ្ណោ, ការិតកម្មំ។ “**ឃាតាបិតត្តា**”តិ ពិម្ពិសាររាជានំ ឃាតាបិតត្តា។ **តត្ថា**តិ “ភិក្ខុ ខោ ឧ បាលិ”តិអាទិវចនេ, បត្វា បរិហារំ វទាមាតិ យោជនា។ **វិរុទ្ធត្តា**តិ វិរាធិតត្តា។ តមត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តេន ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **តេន ហី**តិ ឧយ្យោជនត្ថេ និបាតោ។ **ឯវញ្ហី**តិ ឯវមេវ។ **តស្សា**តិ ទេវទត្តស្ស។ **កុមារោ បនា**តិ អ

ជាតសត្តកុមារោ បន, កតមត្តេយេវ ន វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ ទេវទត្តស្ស។ **តស្មា**តិ យស្មា សង្ឃភេទតោ បុព្ពេ រុហិរុប្បាទកម្មំ ករោន្តស្សាបិ បច្ឆា អភព្ពភាវោ រោបិតោ, តស្មា។

ភេទករវត្ថូសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ធម្មាធម្មាទីនំ សុត្តន្តវិនយបរិយាយេន វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ "សុត្តន្តបរិយាយេនា"តិអាទិ។ តត្ថ **សុត្តន្តបរិយាយេនា**តិ សុត្តន្តទេសនាយ, សុត្តន្តទេសនានយតោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **តថា**តិ តតោ អញ្ញថា។

តត្ថាតិ ទ្វីសុ ធម្មាធម្មេសុ។ **ឯវំ អម្ហាក**ន្តិ ឯវំ ករិយមានេ អម្ហាកំ។ ឯវំ សុត្តន្តបរិយាយេន ធម្មាធម្មានំ វិសេសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ វិនយបរិយាយេន តេសំ តំ ទស្សេន្តោ អាហ "វិនយបរិយាយេន បនា"តិអាទិ។ ភូតេន វត្ថុនា កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ "អភូតេន វត្ថុនា"តិ ឯត្ថាបិ។

ឯវំ ទ្វិន្នំ បរិយាយានំ វសេន ធម្មាធម្មទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ វិនយាវិនយទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ "សុត្តន្តបរិយាយេនា"តិអាទិ ។ តត្ថ សុត្តន្តនយេន រាគាទយោ វិនេតីតិ **វិនយោ**, វិនយនយេន កាយំ វាចំ វិនេតីតិ **វិនយោ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។

ឯវំ ទ្វិន្នំ បរិយាយានំ វសេន វិនយាវិនយទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ភាសិតាភាសិតទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ "សុត្តន្តបរិយាយេន ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា"តិអាទិ។ តត្ថ "អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ"តិ ឥទំ វចនំ តថាគតេន ភាសិតំ លបិតន្តិ យោជនា។

ឯវំ ទ្វិន្នំ បរិយាយានំ វសេន ភាសិតាភាសិតទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ អាចិណ្ណានាចិណ្ណទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ "សុត្តន្តបរិយាយេន ទេវសិក"ន្តិអាទិ។ តត្ថ "ទេវសិក"ន្តិ បទំ "សមាបជ្ជនំ, វោលោកន"ន្តិ ឥមេសុ ទ្វីសុ បទេសុ យោជេតព្ពំ។ **អដ្ឋុប្បត្តិវសេនា**តិ ការណុប្បត្តិវសេន។ ការណញ្ហិ អរតិ ផលំ ឯតស្មាតិ **អត្ថោ**តិ វុច្ចតិ, អត្ថស្ស ឧប្បត្តិ អត្ថុប្បត្តិ, សាយេវ អដ្ឋុប្បត្តិ ត្ថការស្ស ដ្ឋការំ កត្វា, អដ្ឋុប្បត្តិយា វសោ អដ្ឋុប្បត្តិវសោ, តេន។ ឥទំ បទំ "សុត្តន្តទេសនា ជាតកកថា"តិ ទ្វីហិបិ បទេហិ យោជេតព្ពំ។ **ឥទ**ន្តិ ផលសមាបត្តិសមាបជ្ជនាទិ។ **អាចិណ្ណ**ន្តិ អា ពន្ធិតំ, បុនប្បុនំ វា ឧបចិតំ វឌ្ឍិតំ, បគុណំ វា។ **ចារិយបក្កមន**ន្តិ ចារិយត្ថំ បក្កមនំ។

ឯវំ ទ្វិន្នំ បរិយាយានំ វសេន អាចិណ្ណានាចិណ្ណទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ បញ្ញត្តទុកស្ស វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ "សុត្តន្តបរិយាយេន ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា"តិអាទិ។ តំ ភាសិតាភាសិតទុកសទិសមេវ។ ឯវំ ទ្វិន្នំ សុត្តន្តវិនយបរិយាយានំ វសេន បញ្ចន្នំ ទុកានំ វិសេសោ ទស្សិតោ។

អាបត្តានាបត្តិទុកេ "ន មោចនាធិប្បាយស្សា"តិ បាឋស្ស អនន្តរេ បច្ឆិមវាក្យេ បិតោ អាទិសទ្ទោ អានេតព្ពោ។ ឥតិ អាទិនា នយេនាតិ ហិ អត្ថោ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តស្មិំ តស្មិំ សិក្ខាបទេ។ ឥទំ បទំ បច្ឆិមវាក្យេបិ អនុវត្តេតព្ពំ។

លហុកគរុកទុកេ **បញ្ចាបត្តិក្ខន្ធា**តិ ថុល្លច្ចយបាចិត្តិយបាដិទេសនីយទុក្កដទុព្ភាសិតវសេន បញ្ចអាបត្តិរាសយោ។ **ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធា**តិ បារាជិកសង្ឃាទិសេសវសេន ទ្វេ អាបត្តិរាសយោ។

សាវសេសានាវសេសទុកេ ឆ អាបត្តិក្ខន្ធាតិ បារាជិកាបត្តិតោ អវសេសា ឆ អាបត្តិរាសយោ។

ទុដ្ឋុល្លាទុដ្ឋុល្លទុកេ លហុកគរុកទុកសទិសមេវ។ អយំ បន វិសេសោ – គរុកាបត្តិ **ទុដ្ឋុល្លា** នាម , លហុកាបត្តិ **អទុដ្ឋុល្លា** នាមាតិ ឯវំ វិនយបរិយាយវសេនេវ ចតុន្នំ ទុកានំ វិសេសោ ទស្សិតោ។

ឯត្ថាតិ "អធម្មំ ធម្មោតិ ទីបេន្តី"តិអាទិវចនេ។ **ចតុន្នំ សង្ឃកម្មាន**ន្តិ អបលោកនាទិវសេន ចតុន្នំ សង្ឃកម្មានំ។ **ករោន្តេហិ** ហេតុភូតេហិ, ហេត្វត្ថេ ចេតំ ករណវចនំ។

តត្ថាតិ "តេ ឥមេហី"តិអាទិវចនេ។ **អបកស្សន្តី**តិ ឯត្ថ កសជាតុស្ស គត្យត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "បរិសំ អាកឌ្ឍន្តី"តិ។ **វិជដេន្តី**តិ វិជដំ ករោន្តិ, វិសុំ ករោន្តីតិ អត្ថោ។ **ឯកមន្តំ ឧស្សារេន្តី**តិ ឯកស្មិំ អន្តេ ឧស្សទំ ករោន្តិ។ **អវបកស្សន្តី**តិ ឯត្ថ ទ្វិន្នំ ឧបសគ្គានំ វសេន អតិវិយត្ថោ ទដ្ឋព្ពោតិ អាហ "អតិ វិយ អាកឌ្ឍន្តី"តិ។ អតិវិយត្ថំ អាវិករោន្តោ អាហ "យថា វិសំសង្គាវ ហោន្តិ, ឯវំ ករោន្តី"តិ។ **យថា**តិ យេនាការេន ករិយមានេតិ សម្ពន្ធោ។ "វិសុ"ន្តិ ឥមិនា **អាវេណិ**សទ្ទោ "វិសុ"ន្តិអត្ថវាចកោ អនិបាតបាដិបទិកោតិ ទស្សេតិ។ **វត្ថុស្ស**តិ

ភេទករវត្ថូសុ។ **ឥមំ គណ្ឋថា**តិ ឥមំ វាទំ គណ្ហថ។ **វិសុន្តិ** អាវេណី។ ឥមស្មឹ ខន្ធកេ វុត្តវចនំ បរិវារបាឡិយា សំសន្ទេន្តោ អាហ "បរិវារេ បនា"តិអាទិ។ តត្ថ **បញ្ចហិ អាការេហី**តិ "កម្មេន ឧទ្ទេសេន វោហរន្តោ អនុស្សាវនេន សលាកគ្គាហេនា"តិ (បរិ. ៤៥៨) ឯវំ បញ្ចហិ ការណេហិ។ **តស្សា**តិ បរិវារេ វុត្តវចនស្ស។ **ឥធា**តិ ឥមស្មឹ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកេ, វុត្តេន ឥមិនា សង្ឃភេទលក្ខណេនាតិ យោជនា។ "អត្ថតោ នានាករណំ នត្ថី"តិ ឥមិនា សទ្ទតោ នានាករណំ អត្ថីតិ ទីបេតិ។ **អស្សា**តិ សង្ឃភេទលក្ខណស្ស។ តំ បន នានាករណាភាវន្តិ យោជនា។ **តត្ថេវា**តិ បរិវារេ ឯវ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មឹ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកេ។

ឥតិ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៨. វត្តក្ខន្ធកំ

១. អាគន្តុកវត្តកថា

៣៥៧. វត្តក្ខន្ធកេ **អារាម**ន្តិ ឧបចារសីមំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ អាហ "ឧបចារសីមសមីប"ន្តិ។ "គហេត្វា"តិ បទស្ស "ឧបាហនា"តិ កម្មំ បាកដំ, ករណំ បន អបាកដំ។ តស្មា ករណំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឧបាហនទណ្ឌកេន គហេត្វា"តិ។ ឥមិនា "ហត្ថេនា"តិ ករណំ និវត្តេតិ។ **បដិក្កមន្តី**តិ ឯត្ថ បវិសន្តីតិ ច អបក្កមន្តីតិ ច អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ "សន្និបតន្តី"តិ។ **ឧបាហនា...បេ.... បុច្ឆិតព្ពា**តិ ឯត្ថ "បុច្ឆិតព្ពា"តិ បទស្ស សហ កម្មេន បុច្ឆិតព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ "កតរស្មឹ ឋានេ"តិអាទិ។ តត្ថ "កតរស្មឹ...បេ.... ចោទ្បក"ន្តិ ឥមិនា បុច្ឆិតព្ពាការំ ទស្សេតិ។ "អាវាសិកា ភិក្ខូ"តិ ឥមិនា កម្មំ ទស្សេតិ។ "បត្តវិតព្ព"ន្តិ ឥមិនា **វិស្សជ្ជេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ សជធាតុយា ចជនត្ថំ បដិក្ខិបតិ។ **គោចរោ បុច្ឆិតព្ពោ**តិ ឯត្ថ គោចរសទ្ទោ ភិក្ខាចារសទ្ទេន អត្ថតោ ឯកន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ "ភិក្ខាចារោ បុច្ឆិតព្ពោ"តិ។ ភិក្ខាយ ចរន្តិ ឯត្ថាតិ **ភិក្ខាចារោ**, គោចរគាមោ។ **យត្ថា**តិ យស្មឹ គាមេ។ "កិ"ន្តិអាទិនា **បានីយំ បុច្ឆិតព្ព**ន្តិអាទីសុ បុច្ឆិតព្ពាការំ ទស្សេតិ។ **កំ កាល**ន្តិ កស្មឹ កាលេ។

ពហិ និក្ខមន្តស្សាតិ វិហារតោ ពហិ និក្ខមន្តស្ស។ **និល្លោកេតព្ពោ**តិ ឱលោកេតព្ពោ។ "យទិ សក្កោតី"តិ ឥមិនា **សចេ ឧស្សហតី**តិ ឯត្ថ សចេសទ្ទោ យទិបរិយាយោ, ឧស្សហតិសទ្ទោ សក្កោតិ បរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ សក្កោន្តស្ស វិហារសោធនវត្តេតិ សម្ពន្ធោ។

២. អាវាសិកវត្តកថា

៣៥៨. អាវាសិកវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ សព្ពំ កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ វុឌ្ឍតរស្ស អាគន្តុកស្ស។ "បណ្ឌិតោ"តិអាទិនា សចេ ពាលោ "សម្មជ្ជាហិ តាវ ចេតិយង្គណ"ន្តិ ន វទតិ, សម្មជ្ជនី និក្ខិបិត្វា តស្ស វត្តមេវ កាតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ **ភេសជ្ជមេវ កាតព្ព**ន្តិ សហាវធារណេន វុត្តត្តា ពាលោ "ករោហិ តាវ ភេសជ្ជ"ន្តិ អវទន្តោបិ ភេសជ្ជមេវ កាតព្ពំ។ "បណ្ឌិតោ ហី"តិអាទិនា បន អាគន្តុកស្ស វត្តព្ពភាវមត្តមេវ ទស្សេតិ។ បាឡិមុត្តកវត្តំ ទស្សេន្តោ អាហ **"អបិចា"**តិអាទិ។ **ពីជនេនា**តិ ពីជនិយា។ "ពីជន"ន្តិ ហិ នបុំសកលិង្គោ, "ពីជនី"តិ ឥត្ថិលិង្គោ។ "ពីជិតព្ពោ"តិ ច "ពីជិតព្ព"ន្តិ ច ឥមិនា អដ្ឋកថាវចនេន ពីជិយតិ អនេនាតិ **ពីជនំ**, ពីជិយតិ ឯតាយាតិ **ពីជនី**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **អស្សា**តិ វុឌ្ឍតរអាគន្តុកស្ស។ **មក្ខេតព្ពា**តិ អញ្ជេតព្ពា។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត្ថា**តិ ឧបាហនបុញ្ឆនេ។ **កត្ថា**តិ កស្មឹ វិហារេ។ បុច្ឆិតេន អាវាសិកេនាតិ សម្ពន្ធោ។

"អត្តនោ សន្តិកំ...បេ.... ន លភតី"តិ ឥមិនា អត្តានំ សន្ធាយ អនាគច្ឆន្តោបិ អត្តនោ សន្តិកំ សម្បត្តស្ស អាគន្តុកស្ស វត្តំ អកាតុំ ន លភតីតិ ទស្សេតិ។

៣. គមិកវត្តកថា

៣៦០. គមិកវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ សេនាសនក្ខន្ធកេ។ តំ សព្ពំ បដិសាមេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ យត្ថ យេសុ បាសាណបិដ្ឋិបាសាណត្ថម្ភេសុ ឧបចិកា នារោហន្តិ, តស្សំ បាសាណបិដ្ឋិយំ វា តេសុ បាសាណត្ថម្ភេសុ វា យំ កតសេនាសនំ អត្ថិ, តំ អនាបុច្ឆន្តស្សាបិ អនាបត្តីតិ យោជនា។ ចតូសុ បាសាណេសូតិអាទិ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ, ឧបចិកានំ ឧប្បត្តិដ្ឋានេ កតេតិ សម្ពន្ធោ។ **អយ**ន្តិ អានិសំសោ។ ឱវស្សកគេហេ បន បបិតានំ មញ្ចបីឋានន្តិ សម្ពន្ធោ។

៤. អនុមោទនវត្តកថា

៣៦២. ឥទំ អហោសីតិ ឯត្ថ ឥធធាតុយា វឌ្ឍនត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “សម្បន្នំ អហោសី”តិ។ សង្ឃត្ថេរេ និសិន្នេតិ សម្ពន្ធោ។ អនុថេរេ អនុមោទនត្ថាយ និសិន្នេតិ យោជនា។ សង្ឃត្ថេរេន អជ្ឈិដ្ឋេបីតិ សម្ពន្ធោ។ អនុមោទកោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ អនុ បុនប្បុនំ, បច្ឆា វា ទាយកេ ធម្មកថាយ មោទេតីតិ **អនុមោទកោ**។ “គច្ឆថា”តិ សចេ វទតិ អនុមោទកោតិ យោជនា។ **តស្សាតិ** អនុមោទកស្ស។ មនុស្សា ការេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “ឯកេនា”តិ បទំ “ការេន្តី”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ **តស្សាតិ** ការិតភិក្ខុស្ស។ **អនុមោទនតោតិ** អនុមោទនការណា។ **ឧបនិសិន្នកថាតិ** ឧបសមីបេ និសិន្នានំ កថិយតិ ឯតាយាតិ ឧបនិសិន្នកថា។ **អនុមោទនាយាតិ** អនុមោទនត្ថាយ។ **អជ្ឈិដ្ឋោវាតិ** សយំ អជ្ឈិដ្ឋោ ឯវ។ **ឯត្ថាតិ** អនុមោទនវត្តស្មឹ។ “សញ្ចាតវច្ចោ”តិ ឥមិនា វច្ចោ សញ្ជាតោ ឥមស្សាតិ **វច្ចិតោតិ** កត្វា សញ្ជាតត្ថេ ឥត បច្ចយោតិ ទស្សេតិ។

៥. ភត្តគ្គវត្តកថា

៣៦៤. ភត្តគ្គវត្តេតិ ភត្តំ គណ្ហន្តិ ឯត្ថាតិ ភត្តគ្គំ, បរិវិសនដ្ឋានំ។ តស្មឹ កត្តព្ពំ វត្តំ ភត្តគ្គវត្តំ, តស្មឹ ភត្តគ្គវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ មនុស្សានំ បរិវិសនដ្ឋានំ នាម យត្ថ មនុស្សា សបុត្តទារា អាវសិត្វា ភិក្ខូ ភោជេន្តិ។ “អតិអល្លីយិត្វា”តិ ឥមិនា **អនុបខជ្ជាតិ** ឯត្ថ ខទធាតុស្ស ហឹសនំ នាម អតិអល្លីយនន្តិ ទស្សេតិ។ **អាសនេសុ សតីតិ** អាសនេសុ សន្តេសុ។ និសីទន្តស្ស នវកស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **អាបជ្ជតីតិ** អាបត្តឹ អាបជ្ជតិ។ អាបុច្ឆិតេ អននុជានន្តោ ថេរោ អាបជ្ជតីតិ យោជនា។ **សង្ឃាដិន្តិ** ចារុតសង្ឃាដឹ។

បត្តធោវនឧទកន្តិ ភុញ្ជនត្ថាយ បត្តានំ ធោវនឧទកំ។ **គហេតព្ពន្តិ** ហត្ថេន គហេតព្ពំ។

យថា គណ្ហិយមានេតិ យោជនា។ **មត្តាយាតិ** បមាណាយ។ **សព្ពិអាទីសុ ឯវាតិ** ឯវសទ្ទោ អជ្ឈាហរិតព្ពោ។ **សព្ពិអាទីសូតិ** សព្ពិតេលឧត្តរិភង្គេសុ, និទ្ធារណេ ភុម្មំ។ **យន្តិ** សព្ពិអាទិកំ។ **អប្បហោតីតិ** សព្ពេសំ ភិក្ខូនំ នប្បហោតិ។ **តន្តិ** សព្ពិអាទិកំ, សម្បាទេហីតិ សម្ពន្ធោ។ តាទិសំ សព្ពិអាទិកន្តិ សម្ពន្ធោ។

យំ ភត្តគ្គន្តិ យោជនា។ **ហត្ថធោវនឧទកន្តិ** ភុត្តាវីនំ ហត្ថស្ស ធោវនឧទកំ។ **អន្តរាតិ** ភោជនស្ស មជ្ឈេ។ **បិបាសិតេនាតិ** បិវិតុំ ឥច្ឆន្តេន។ **គលេតិ** កណ្ឋេ។

និវត្តន្តេនាតិ ឯត្ថ កស្មា ឋានា និវត្តន្តេនាតិ អាហ “ភត្តគ្គតោ”តិ។ កថំ កេនាការេន និវត្តិតព្ពន្តិ យោជនា។ កស្មា នវកេហិ ភិក្ខូហិ បឋមតរំ និវត្តិតព្ពន្តិ អាហ “សម្ពាធេសុ ហី”តិអាទិ។ **និក្ខមនោកាសោតិ** បឋមតរំ និក្ខន្តោកាសោ។ **បដិបាដិយាតិ** វុឌ្ឍបដិបាដិយា។ **ធុរេតិ** គេហទ្វារស្ស សមីបេ។ ធុរសទ្ទោ ហិ ឥធ សមីបវាចកោ។ នវកា អន្តោគេហេ ចេ និសិន្នា ហោន្តីតិ យោជនា។ **អន្តរេនាតិ** ភិក្ខូនំ វិវរេន, មជ្ឈេន វា។ **វិវឡ្ហាយាតិ** តនុកាយ។

៦. បិណ្ឌចារិកវត្តកថា

៣៦៦. បិណ្ឌចារិកវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ កប្បាសំ វា គហេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **យញ្ចាតិ** យញ្ច កិញ្ចិ វត្ថុំ, គហេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **ករោន្តី បិតា វាតិ** ករោន្តី ហុត្វា បិតា វា។ **តន្តិ** កម្មំ។ **ន ច ភិក្ខា ទាយិកាយាតិ** ឥត្ថិលិង្គវសេន វុត្តត្តា ឥត្ថិយា ឯវ មុខំ ន ឧល្លោកេតព្ពន្តិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “ឥត្ថី វា ហោតូ”តិអាទិ។ “ភិក្ខាទានសមយេ”តិ ឥមិនា អញ្ញស្មឹ សមយេ ឱលោកេន្តោបិ នត្ថិ ទោសោតិ ទស្សេតិ។ ឯកស្មឹ កាលេ ភិក្ខាយ ទទមានាយ សព្ពកាលម្បិ ន ឱលោកេតព្ពន្តិ អនិច្ឆិតត្ថំ បដិក្ខិបតិ។

៧. អារញ្ញិកវត្តកថា

៣៦៨. អារញ្ញិកវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **សេនាសនា ឱតរិតព្ពន្តិ** ឯត្ថ អរញ្ញេ រុក្ខមូលាទីសុ និសិន្នស្ស វិហារាភាវតោ សេនាសនំ នាម វសនដ្ឋានំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ អាហ “វសនដ្ឋានតោ និក្ខមិតព្ព”ន្តិ។

បត្តំ ថវិកាយ បក្ខិបិត្វាតិ ឯត្ថ កថំ បត្តោ ថវិកាយ បក្ខិបិតព្ពោតិ អាហ “សចេ ពហី”តិអាទិ។ តត្ថ បត្តោ បក្ខិបិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **ធោវិត្វា កត្វាតិ** បទេសុ “បត្តំ វោទក”ន្តិ វិភត្តិបរិណាមំ កត្វា សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **តម្បីតិ** វេឡុនាឡិកម្បិ។ **សមីបេតិ** អារញ្ញកស្ស សេនាសនស្ស សមីបេ។ យថា ច អារញ្ញកស្ស អរណិសហិតំ ឥច្ឆិតព្ពំ, ឯវំ កន្តារំ បដិបន្នស្សាបិ អរណិសហិតំ ឥច្ឆិតព្ពន្តិ យោជនា។ **គណវាសិនោតិ** គណេន សហ វាសិនោ, អារញ្ញកស្សាតិ

សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ អរណិសហិតេន។ “នក្ខត្តានេវ នក្ខត្តបទានី”តិ ឥមិនា អស្សយុជាទិនក្ខត្តានេវ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ៥៨-៦០ គាថាសុ) ទិសាភាគជាននស្ស, ច សមយជាននស្ស ច ការណត្តា **នក្ខត្តបទានិ នាមា**តិ ទស្សេតិ។

៨. សេនាសនវត្តកថា

៣៦៩. សេនាសនវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ទ្វារំ នាមា**តិ មហាទ្វារំ។ **មហាវឡញ្ជន្តិ** មហន្តេហិ ជនេហិ បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ **តត្ថា**តិ ទ្វារេ។ **អាបុច្ឆិត្វាវា**តិ វុឌ្ឍំ អាបុច្ឆិត្វាវ, សភាគស្ស វុឌ្ឍតរស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **វដ្ដតិយេវា**តិ យថាសុខំ វិហរិតុំ វដ្ដតិយេវ។ **បរិវត្តិតព្ពន្តិ** បរិមុខំ វត្តិតព្ពំ។

៩. ជន្តាឃរវត្តាទិកថា

៣៧១. ជន្តាឃរវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ពាហិជគតី**តិ ពហិអាលិន្ទោ។

៣៧៣. អាចមនវត្តស្មិំ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **នីហរិត្វា**តិ ឧទកំ នីហរិត្វា។ **អាចមិតព្ពន្តិ** ធោវិតព្ពំ។ “អាបុព្ពោ ចមុ ធោវនេ”តិ ហិ ធាតុបាឋេសុ វុត្តំ។ **ឥទំ អតិវិវដន្តិ** ឥទំ ឋានំ អតិវិវដំ, ន កេនចិ បដិច្ឆន្នន្តិ អត្ថោ។ **ឧទកំ អលភន្តស្សេវា**តិ ឧទកំ អលភន្តេយេវ។

៣៧៤. វច្ចកុដិវត្តេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **អយន្តិ** ទន្តកដ្ឋំ ខាទតោ វច្ចករណំ។ **សព្ពត្ថេវា**តិ សព្ពស្មិំ ឯវ ឋានេ។ “ន ផរុសេន កដ្ឋេនា”តិ ឯត្ថ ន កេវលំ ខរកដ្ឋមេវ, ផាលិតកដ្ឋាទយោបិ ឆវិអវលេខនកដ្ឋា ផរុសាយេវ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ផាលិតកដ្ឋេន វា”តិអាទិ។ **បរិវិដ្ឋស្សា**តិ វច្ចកុដី បរិវិដ្ឋស្ស។

សព្ពសាធារណដ្ឋានន្តិ សព្ពេសំ ភិក្ខូនំ, សព្ពេហិ វា សាធារណំ វច្ចកុដិសង្ខាតំ ឋានំ។ **តត្រា**តិ តស្មិំ សព្ពសាធារណេ ឋានេ។ **និពទ្ធគមនត្ថាយា**តិ អត្តនោ និពទ្ធគមនត្ថាយ កតំ យំ ឋានំ វា យំ បុគ្គលិកដ្ឋានំ វា ហោតីតិ យោជនា។

ឧហតាតិ ឯត្ថ ឧបុព្ពោ ហទធាតូតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧហទិតា”តិ។ “ហទ ករីសោស្សគ្គេ”តិ ធាតុបាឋេសុ (បាណិនី ៩៧៧ ធាតុបាឋេ; សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៥ ទការន្តធាតុ) វុត្តត្តា វច្ចកូបតោ ពហិ ករីសស្ស ឱស្សជ្ជនន្តិ អាហ “ពហិ វច្ចមក្ខិតា”តិ។ **ធោវិតព្ពា**តិ ឧទកេន ធោវិតព្ពា។ **ឯតម្បី**តិ ឧទកស្ស អវិជ្ជមានម្បិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ វត្តក្ខន្ធកេ។

ឥតិ វត្តក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៩. បាតិមោក្ខដ្ឋបនក្ខន្ធកំ

១. បាតិមោក្ខុទ្ទេសយាចនកថា

៣៨៣. បាតិមោក្ខដ្ឋបនក្ខន្ធកេ **នន្ទិមុខិយា រត្តិយា**តិ ឯត្ថ នន្ទិយតិ តុសិយតីតិ នន្ទិ, ឥការន្តោយំ នបុំសកលិង្គោ។ “នន្ទិសេនោ (ជា. អដ្ឋ. ៣.៤.១) នន្ទិវិសាលោ”តិអាទីសុ ឥការន្តោយំ បុល្លិង្គោ ហោតិ, ឥធ បន មុខំ អបេក្ខិត្វា ឥការន្តោ នបុំសកលិង្គោ ហោតិ។ អរុណុដ្ឋិតកាលេ ឱទាតទិសាមុខតាយ នន្ទិ មុខំ ឯតិស្សំ រត្តិយន្តិ នន្ទិមុខី, រត្តិ, តាយ នន្ទិមុខិយា រត្តិយា, តេន វុត្តំ “អរុណុដ្ឋិតកាលេបិ ហិ នន្ទីមុខា វិយ រត្តិ ខាយតី”តិ។ **អន្តោបូតិន្តិ** ឯត្ថ កាយស្ស អន្តោ កុណបបូតិន្តិ អត្ថំ បដិបក្ខិបន្តោ អាហ “អត្តចិត្ត សន្តានេ”តិអាទិ។ “កិលេសវស្សនវសេនា”តិ ឥមិនា ឧទកវស្សនវសេនាតិ អត្ថំ បដិក្ខិបតិ។ **អវស្សុតន្តិ** តិន្តំ, កិលិន្នន្តិ អត្ថោ។ **កសម្ពុជាតន្តិ** ឯត្ថ **កសម្ពូ**តិ សង្ការោ។ សោ ហិ សម្ពញ្ចនិយា កសិយមានេ វិលេខិយមានេ សម្ពតិ សទ្ទំ ករោតីតិ **កសម្ពុ**, តំ វិយ ជាតន្តិ កសម្ពុជាតន្តិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ អដ្ឋកថាយំ បន អធិប្បាយវសេន “អាកិលិដ្ឋជាត”ន្តិ វុត្តំ, អតិវិយ កិលិដ្ឋជាតន្តិ អត្ថោ។ “អាកិណ្ណទោសតាយ កិលិដ្ឋជាត”ន្តិបិ បាឋោ។ **“យាវ ពាហាគហណាបិ នាមា”តិ** ឥមិនា បាឋេន ទស្សេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ បទបូរណមត្តំ។ **តេនា**តិ មោឃបុរិសេន។ “យាវា”តិ និបាតបយោគត្តា “ពាហាគហណាបី”តិ ឯត្ថ បញ្ចមីវិភត្តិ អវធិអត្ថេ ហោតិ។ **នាម**-សទ្ទោ គរហត្ថ ជោតកោ, តស្ស បយោគត្តា “អាគមេស្សតី”តិ ឯត្ថ អតីតត្ថេ អនាគតវចនំ (សទ្ទនីតិសុត្តមាលាយ ៨៩៣ សុត្តេ)។ អាគមេស្សតិ នាមាតិ យោជនា។ **អាគមេស្សតី**តិ ឰសំ អធិវាសេស្សតិ។ “អាតោ គមុឰសមធិវាសនេ”តិ ហិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៨ មការន្តធាតុ) វុត្តំ។

៣៨៤. ន អាយតកេនេវ បបាតោតិ ឯត្ថ ទីឃេនេវ បបាតោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ន បឋមមេវ គម្ភីរោ”តិ។ អាយតសទ្ទោ ហិ ទីឃបរិយាយោ។ “ន អាយតកេន តីតស្សរេន ធម្មោ គាយិតព្វោ”តិអាទីសុ (ចូឡវ. ២៤៩) វិយ បបាតោ ទីឃេន តីរស្ស អាទិម្ហិ ន ហោតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **បឋមមេវា**តិ តីរស្ស អាទិម្ហិយេវ។ “អនុបុព្ពេន គម្ភីរោ”តិ ឥមិនា “ន បឋមមេវ គម្ភីរោ”តិ វចនស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឋិតធម្មោ**តិ តីរស្ស អន្តោយេវ ឋិតសភាវោ ។ **វេលំ នាតិវត្តតី**តិ ឯត្ថ វេលាសទ្ទស្ស តីរមរិយាទត្ថេសុ បវត្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឱសក្កនកន្ទរំ មរិយាទវេល”ន្តិ។ តត្ថ “ឱសក្កនកន្ទរ”ឥតិ បទេន តីរត្ថំ ទស្សេតិ, “មរិយាទ” ឥតិ បទេន មរិយាទត្ថំ។ កេន ឧទកេន ទរិតព្ពោតិ **កន្ទរោ**, ឧទកេន ឱសក្កនោ កន្ទរោ ឯត្ថាតិ **ឱសក្កនកន្ទរំ**, តីរំ។ ឱសក្កនកន្ទរភូតញ្ច មរិយាទភូតញ្ច វេលំ តីរំ នាតិក្កមតីតិ អត្ថោ។ **តីរំ វាហេតី**តិ ឯត្ថ វហធាតុយា ជាបុណនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “តីរំ អប្បេតី”តិ។ តត្ថ **អប្បេតី**តិ ជាបុណាបេតិ។ “ឧស្សារេតី”តិ ឥមិនា បាឡិយំ “ថលំ ឧស្សារេតី”តិ បទេន “តីរំ វាហេតី”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតីតិ អត្ថោ ទស្សិតោ។ **ឧស្សារេតី**តិ ឧទ្ធរិត្វា គមាបេតិ។ **អញ្ញាបដិវេធោ**តិ ឯត្ថ អាជានាតិ, អាជានិត្ថាតិ វា **អញ្ញំ** អរហត្តមគ្គោ វា អរហត្តផលំ វា, តស្ស បដិវិជ្ឈនំ អញ្ញាបដិវេធោ, សុខុច្ចារណត្ថំ មជ្ឈេ ទីឃោ, អញ្ញាបដិវេធោ នាម អរហត្តប្បត្តិយេវ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “អរហត្តប្បត្តី”តិ។

៣៨៥. ឆន្ទមតិវស្សតីតិ ឧទានបាឡិយា សន្ធាយភាសិតបាឡិភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាបត្តិ”ន្តិអាទិ។ តត្ថ **ឥទ**ន្តិ “ឆន្ទមតិវស្សតី”តិ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត**ន្តិ នវាបត្តិអាបជ្ជនំ សន្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។

៤. បាតិមោក្ខសវនារហកថា

៣៨៦. បុរេ វា បច្ឆា វាតិ ញត្តិតោ បុរេ វា បច្ឆា វា។ **ខេត្តេ**តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសស្ស ខេត្តេ។ ខេត្តំ ទស្សេន្តោ អាហ “តស្មា”តិអាទិ។ **វេការំ ភណតី**តិ ឆត្តីសត្យក្ខរេសុ វេ-ការំ ញត្តិដ្ឋបនកោ ភណតិ។ **ឥទ**ន្តិ បញ្ចតីសត្យក្ខរានំ ឧច្ចារណដ្ឋានំ។ **វុត្តេ**តិ ញត្តិដ្ឋបនកេន វុត្តេ។ “សុណាតុ មេ”តិ វចនេ អនារទ្ធេយេវាតិ យោជនា។

៥. ធម្មិកាធម្មិកបាតិមោក្ខុទ្ទេសកថា

៣៨៧. តេន បុគ្គលេនាតិ តេន ចុទិតកេន បុគ្គលេន។ **សា វិបត្តី**តិ សីលវិបត្តិអាទិសង្ខាតា សា វិបត្តិ។ **សញ្ញាអមូលិកវសេនា**តិ “កតា” ឥតិ សញ្ញាយ អមូលិកវសេន។ **កតញ្ចា**តិ ឯកន្តេន កតញ្ច។ **អកតញ្ចា**តិ ឯកន្តេន អកតញ្ច។

កោបេតុកាមតាយ នេវ អាគច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ អនាគមនាទិការណេន។ **អាបជ្ជតី**តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសកោ អាបជ្ជតិ។ **ឥច្ចស្សាបី**តិ ឥតិ ឯវំ អស្ស បាតិមោក្ខុទ្ទេសកស្សាបិ ។ **បច្ចាទិយតី**តិ បតិ អាទិយតិ, “អកតំ កម្មំ, បុន កាតព្ពំ កម្ម”ន្តិអាទិនា បុន អាទីយតិ, បុន អារភតីតិ អត្ថោ។

៦. ធម្មិកបាតិមោក្ខុទ្ទេសកថា

៣៨៨. មគ្គបដិបាទនាទីសូតិ មគ្គស្មិំ បដិបាទនាទីសុ។ អាទិសទ្ទេន ថេយ្យចិត្តេន អវហារាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **អាការាទិសញ្ញា**តិ អាការសញ្ញា លិង្គសញ្ញា និមិត្តសញ្ញា។ **តន្តិ** បរិសង្កំ សន្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។

៧. អត្តាទានអង្គកថា

៣៩៨. អត្តាទានំ អាទាតុកាមេនាតិ ឯត្ថ កឹ អត្តាទានន្តិ អាហ “សាសនំ សោធេតុកាមោ”តិអាទិ។ ឥមិនា បរំ ចោទេតុំ អត្តនា អាទាតព្ពំ អធិករណំ **អត្តាទាន**ន្តិ វុច្ចតីតិ ទស្សេតិ។ **អកាលោ ឥមំ អត្តាទានំ អាទាតុ**ន្តិ ឯត្ថ អកាលំ ទស្សេន្តោ អាហ “រាជភយ”ន្តិអាទិ។ តត្ថ **វស្សារត្តោ**តិ វស្សកាលោ។ សោ ហិ វស្សោ អតិវិយ រញ្ជតិ ឯត្ថ កាលេតិ វស្សារត្តោតិ វុច្ចតិ។ វស្សារត្តោបិ អធិករណវូបសមត្ថំ លទ្ធិបរិសាយ ទូរតោ អានយនស្ស ទុក្ករត្តា អកាលោ នាម។ **ឥតី**តិ អយំ រាជភយាទិកាលោតិ អត្ថោ។ **វិបរីតោ**តិ រាជភយាទីនំ អភាវកាលោ។

អភូតំ ឥទំ អត្តាទានន្តិ ឯត្ថ អភូតសទ្ទោ អវិជ្ជមានបរិយាយោតិ អាហ “អសន្តមិទ”ន្តិ, ឥទំ អត្តាទានំ អវិជ្ជមានន្តិ អត្ថោ។ មយា គហិតោតិ សម្ពន្ធោ។ សីលវា បុគ្គលោតិ យោជនា។ **យ**ន្តិ អត្តាទានំ សំវត្តតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥទ**ន្តិ អត្តាទានំ។

ន លភិស្សាមិ សន្និដ្ឋេ, លភិស្សាមិ សន្និដ្ឋេតិ ឯត្ថ “ន លភិស្សាមិ, លភិស្សាមី”តិ ឥទំ កី សន្ធាយ វុត្តន្តិ អាហ “អប្បេកទា ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **អប្បេកទា**តិ អបិ ឯកទា។ **ហិ**សទ្ទោ វិត្ថារជោតកោ។ **ឯវរូបា**តិ សន្និដ្ឋសម្ភត្តសភាវា។ **តន្តិ** ឧបត្ថម្ភកភិក្ខុលភនំ សន្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។ “ន លភិស្សាមី”តិ ឥទំ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។

កោសម្ពកានំ ភណ្ឌនាទិ ភវតិ វិយ ភណ្ឌនាទិ ភវិស្សតីតិ យោជនា។ **បច្ឆាបិ អវិប្បដិសារករំ ភវិស្សតី**តិ ឯត្ថ កេសំ អវិប្បដិសារករំ ភវតិ វិយ បញ្ចង្គសម្បន្នាគតំ អត្តាទានំ អាទិយតោ បច្ឆាបិ អវិប្បដិសារករំ ភវតីតិ អាហ “សុភទ្ទំ វុឌ្ឍបព្ពជិត”ន្តិអាទិ។ តត្ថ **បញ្ចសតិកសង្គីតិ**ន្តិ បញ្ចសតេហិ មហាកស្សបាទីហិ កត្តព្ពំ សង្គីតឹ។ មហាកស្សបត្ថេរស្ស បច្ឆា សមនុស្សរណករំ ហោតិ ឥវ ហោតីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ **សមនុស្សរណករ**ន្តិ សម្មោទវសេន បុនប្បុនំ អនុស្សរណស្ស ករំ។ ឥមិនា “អវិប្បដិសារករ”ន្តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **បច្ឆាបី**តិ ឯត្ថ បិសទ្ទស្ស អវុត្តសម្បិណ្ឌនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សាសនស្ស ចា”តិអាទិ។ តត្ថ សាសនស្ស ច សស្សិរិកតាយាតិ សម្ពន្ធោ។ វិគតឧបក្កិលេសចន្ទិមសូរិយានំ វិយ សាសនស្ស ច សស្សិរិកតាយ សំវត្តតីតិ អធិប្បាយោ។

៨. ចោទកេន បច្ចវេក្ខិតព្ពធម្មកថា

៣៩៩. “អច្ឆិទ្ទេន អប្បដិមំសេនា”តិអាទីសុ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ឆិទ្ទសប្បដិមំសំ បឋមំ ទស្សេត្វា វិបរីតវសេន អច្ឆិទ្ទអប្បដិមំសំ ទស្សេន្តោ អាហ “យេនា”តិអាទិ។ តត្ថ យេន កតានីតិ សម្ពន្ធោ។ ឆិដ្ឋតីតិ **ឆិទ្ទោ**, បដិ បុនប្បុនំ មសិយតិ អាមសិយតីតិ **បដិមំសោ**, និគ្គហិតាគមោ, ភាវប្បធានោយំ កម្មនិទ្ទេសោ។ សហ បដិមំសេនាតិ **សប្បដិមំសោ**, កាយសមាចារោ។ **វិបរីតោ**តិ វិបរិវត្តវសេន ឥតោ បវត្តោ, កាយសមាចារោតិ អត្ថោ។ **អមូលកានុទ្ធំសនាទីហី**តិ អាទិសទ្ទេន ទុដ្ឋុល្លវាចាទយោ សង្គណ្ហាតិ។

មេត្តំ នុ ខោ មេ ចិត្តន្តិ ឯត្ថ អប្បនាភាវប្បត្តំ មេត្តចិត្តមេវាធិប្បេតន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “បលិពោធេ ឆិន្ទិត្វា”តិអាទិ។ តត្ថ **បលិពោធេ**តិ អាវាសបលិពោធាទិកេ បលិពោធេ។ “វិក្ខម្ភនវសេន វិហតាឃាត”ន្តិ ឥមិនា អប្បនាភាវប្បត្តំ មេត្តចិត្តមេវ ទស្សេតិ។ **ឥទំ បនាវុសោ កត្ថ វុត្តំ ភគវតា**តិ ឯត្ថ ឥទំសទ្ទកឹសទ្ទានំ វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥទំ សិក្ខាបទំ កតរស្មឹ នគរេ”តិ។

៩. ចោទកេន ឧបដ្ឋាបេតព្ពកថា

៤០០. “**កាលេន វក្ខាមី**”តិអាទីសុ ចោទនាយ កាលអកាលាទី ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកោ ឯក”ន្តិអាទិ។ តត្ថ **ឯកោ**តិ ឯកកោ ចោទកោ។ **ឯក**ន្តិ ឯកកំ ចុទិតកំ។ សង្ឃមជ្ឈ...បេ.... អសនសាលាទីសុ វា បរិវារិតក្ខណេ វាតិ យោជនា។ តត្ថ “សង្ឃមជ្ឈ...បេ.... អសនសាលាទីសូ”តិ ឥមិនា ឋានាភាវំ ទស្សេតិ, “ឧបដ្ឋាកេហិ បរិវារិតក្ខណេ”តិ ឥមិនា កាលាភាវំ ទស្សេតិ។ ឥមេហិ បទេហិ ឋានម្បិ កាលេន សង្គហេត្វា “កាលេន វក្ខាមី”តិ វុត្តន្តិ ទស្សេតិ។ **តច្ឆេនា**តិ សច្ចេន។ **ហម្ភោ**តិ និបាតោ បច្ឆិមបទេសុ បច្ចេកំ យោជេតព្ពោ។ ហម្ភោ មហល្លក, ហម្ភោ បរិសាវចរ, ហម្ភោ បំសុកូលិក, ហម្ភោ ធម្មកថិកាតិ ហិ អត្ថោ។ **ឥទន្តិ** កម្មំ។ **ការណនិស្សិត**ន្តិ មហល្លកភាវការណាទីសុ និស្សិតំ។ “ភន្តេ”តិ និបាតោបិ បច្ចេកំ យោជេតព្ពោ។ ឯត្ថ ច “ហម្ភោ”តិ និបាតេន លោកវោហារវសេន អនាទរស្ស បកាសកត្តា ផរុសេន វទតិ នាម, “ភន្តេ”តិ និបាតេន សាទរស្ស បកាសកត្តា សណ្ហេន វទតិ នាម។ **ការណនិស្សិតំ កត្វា**តិ ឥមស្មឹ វីតិក្កមេ អយំ នាម ទោសោតិ ការណនិស្សិតំ កត្វា។ “មេត្តចិត្តំ ឧបដ្ឋបេត្វា”តិ ឥមិនា **មេត្តចិត្តោ**តិ បទស្ស “វក្ខាមី”តិ បទេ កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។ **នោ ទោសន្តរោ**តិ ឯត្ថ អន្តរសទ្ទស្ស ចិត្តវាចកភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន ទុដ្ឋចិត្តោ”តិ។ “ហុត្វា”តិ ឥមិនា កិរិយាវិសេសនភាវំ ទស្សេតិ។

១០. ចោទកចុទិតកបដិសំយុត្តកថា

៤០១. **អជ្ឈត្ត**ន្តិ ឯត្ថ អត្តសទ្ទស្ស ចិត្តវាចកភាវញ្ច សត្តមីវិភត្តិយាបិ អមាទេសភាវញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “អត្តនោ ចិត្តេ”តិ។ **ឧប្បាទេត្វា**តិ ឥមិនា “មនសិករិត្វា”តិ បទស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ។ **ការុញ្ញតា**តិ ឯត្ថ ទ្វីសុ ណ្យបច្ចយតាបច្ចយេសុ ឯកស្សេវ ភាវវាចកត្តា ឯកោ ស្វត្ថោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ករុណភាវោ”តិ។ តត្ថ ករុណស្ស បុគ្គលស្ស ភាវោ **ការុញ្ញំ**, តទេវ **ការុញ្ញតា**។ អថ វា ករុណោ ឯវ បុគ្គលោ ការុញ្ញំ, តស្ស ភាវោ ការុញ្ញតាតិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **ឥមិនា**តិ “ការុញ្ញតា”តិ បទេន។ **ករុណញ្ច**តិ អប្បនាបត្តំ ករុណញ្ច។ **ករុណាបុព្វភាគញ្ច**តិ អប្បនាបត្តាយ ករុណាយ បុព្វភាគេ បរិកម្មូបចារវសេន បវត្តំ កាមាវចរករុណញ្ច។ **ទ្វីហិបី**តិ “ហិតេសិតា,

អនុកម្បិតា”តិ ទ្វីហិបិ បទេហិ។ **មេត្តញ្ចា**តិ អប្បនាបត្តមេត្តញ្ច។ **មេត្តាបុព្ពភាគញ្ចា**តិ អប្បនាបត្តាយ មេត្តាយ បុព្ពភាគេ បរិកម្មូបចារវសេន បវត្តំ កាមាវចរមេត្តញ្ច។ **សុទ្ធន្តេ**តិ សុទ្ធេ កោដ្ឋាសេ។ **បដិញ្ញំ អារោបេត្វា**តិ ចុទិតកំ បដិញ្ញំ អារោបេត្វា។ **យេ ឯតេ**តិ “ការុញ្ញតា”តិអាទិនា នយេន យេ ឯតេ បញ្ច ធម្មា វុត្តាតិ យោជនា។ ឥមិនា **ឥមេ បញ្ច ធម្មេ**តិ ឯត្ថ ឥមសទ្ទស្ស អនិយមនិទ្ទេសភាវំ ទស្សេតិ។

សច្ចេ ច អកុប្បេ ចាតិ ឯត្ថ សច្ចសទ្ទស្ស វិរតិសច្ចបរមត្ថសច្ចានិ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “វចីសច្ចេ ចា”តិ។ “អកុប្បនតាយា”តិ ឥមិនា នកុបស្ស ភាវោ **អកុប្ប**ន្តិ កត្វា ណ្យបច្ចយស្ស ភាវត្ថំ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, វិត្ថារោ វា។ **ន បរោ ឃដ្ដេតព្ពោ**តិ ន បរោ កុជ្ឈាបេតព្ពោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មឹ បាតិមោក្ខុទ្ទេសបនក្ខន្ធកេ។

ឥតិ បាតិមោក្ខដ្ឋបនក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

១០. ភិក្ខុនិក្ខន្ធកំ

មហាបជាបតិគោតមីវត្ថុកថា

៤០២. ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេ កស្មា បដិក្ខិបតីតិ ចោទនំ ទស្សេត្វា តស្សា អាភោគំ ទស្សេន្តោ អាហ “នន្ទូ”តិអាទិ។ “កាម”ន្តិអាទិនា អភ្យុបគមបរិហារវសេន វិស្សជ្ជេតិ។ តត្ថ **កាមំ**សទ្ទោ អនុគ្គហត្ថោ, **បន** សទ្ទោ គរហត្ថោ, បន តថាបិ បដិក្ខិបតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ មហាបជាបតី គោតមឹ។ យាចិតេន ហុត្វា អនុញ្ញាតន្តិ យោជនា។ **អយ**ន្តិ បព្ពជ្ជា។ **ភទ្ទកំ កត្វា**តិ លទ្ធកំ កត្វា, មនាបំ កត្វាតិ អត្ថោ។

៤០៣. **កុម្ភថេនកេហី**តិ ឯត្ថ កុម្ភេ ទីបំ ជាលេត្វា តេនាលោកេន ថេនេន្តីតិ **កុម្ភថេនកា**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កុម្ភេ ទីបំ ជាលេត្វា”តិអាទិ។

នាឡិមជ្ឈគតន្តិ សស្សនាឡស្ស មជ្ឈេ គតំ។ **គណ្ឌិ**ន្តិ ផន្ទុំ។ “កណ្ឌ”ន្តិបិ បាឋោ, ទណ្ឌន្តិ អត្ថោ។ **យេនា**តិ បាណកេន។ អយញ្ហិ យំសទ្ទោ តំសទ្ទានបេក្ខោតិ ទដ្ឋព្ពោ។

អន្តោរត្តភាវោតិ អន្តោលោហិតភាវោ។ **ឯតមត្ថ**ន្តិ ឯតំ វត្ថមានំ អត្ថំ។ **អាឡិយា**តិ អាវរណាយ។ **អពន្ធាយបី**តិ បិសទ្ទោ អនុគ្គហត្ថោ, ពន្ធាយ បន បគេវាតិ អត្ថោ។ **កិញ្ចី**តិ អប្បមត្តកំ។ **យ**ន្តិ ឧទកំ។ **តម្បី**តិ ឧទកម្បិ។ បិសទ្ទោ អពន្ធាយ ឋិតំ កិញ្ចិ ឧទកំ អបេក្ខតិ។ យេ ឥមេ គរុធម្មា បញ្ញត្តាតិ យោជនា។ **បដិកច្ចេវា**តិ បគេវ , បឋមមេវាតិ អត្ថោ។ **តេសូ**តិ គរុធម្មេសុ។ អបញ្ញត្តេសុ សន្តេសុបីតិ យោជនា។ **បឋមំ វុត្ត**ន្តិអាទិ វុត្តំ, វស្សសហស្សមេវ ឋស្សតិ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេតីតិ យោជនា។ **“វស្សសហស្ស”**ន្តិ ច ឯតំ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ វស្សសហស្សតោ។ **បរិយត្តិធម្មោបី**តិ បិសទ្ទោ បដិវេធសទ្ធម្មំ អបេក្ខតិ។ ទ្វីសុ សទ្ធម្មេសុ ឋិតេសុ បដិបត្តិសទ្ធម្មោ ឋិតោយេវាតិ កត្វា ន វុត្តំ។ **តានិយេវា**តិ បញ្ចវស្សសហស្សានិយេវ។ បរិយត្តិយា សតិ បដិវេធោ ន ហោតីតិ នាបិ វត្តព្ពោតិ យោជនា។ **លិង្គ**ន្តិ សមណវេសំ, សមណាការន្តិ អត្ថោ។

ភិក្ខុនីឧបសម្បទានុជាននកថា

៤០៤. **ឥមាយ អនុបញ្ញត្តិយា**តិ មហាបជាបតិយា អដ្ឋគរុធម្មបដិគ្គហណូបសម្បទំ ឧបនិធាយ អយំ បញ្ញត្តិ អនុបញ្ញត្តិ នាម, តាយ អនុបញ្ញត្តិយា ឧបសម្បាទេតុន្តិ អត្ថោ។ **មហាបជាបតិយា សទ្ធិវិហារិនិយោ កត្វា**តិ មហាបជាបតី ឧបជ្ឈំ កត្វា បញ្ចសតា សាកិយានិយោ តស្សា សទ្ធិវិហារិនិយោ កត្វាតិ អត្ថោ។ **ឥតី**តិ តស្មា អហេសុន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមិនា ឱវាទេនា**តិ ភគវតោ ឥមិនា ឱវាទេន។

៤១០. **ឯតិស្សា**តិ ឯតិស្សា ភិក្ខុនិយា។ **ត**ន្តិ កម្មំ។ **អញ្ញស្សិ**ន្តិ អញ្ញស្មឹ កម្មេ។ **អញ្ញ**ន្តិ រោបិតព្ពកម្មតោ អញ្ញំ កម្មំ។

៤១១. **កទ្ទមោទកេនា**តិ កទ្ទមេន អាលុឡិតេន ឧទកេនេវ។ **កទ្ទមាទីសុបី**តិ បិសទ្ទោ “យេន កេនចី”តិ ឯត្ថ យោជេតព្ពោ។ យេន កេនចិបីតិ ហិ អត្ថោ។ **សន្និបតិត្វា**តិ ភិក្ខុនិសង្ឃេន សន្និបតិត្វា។ **អបសាទនីយ**ន្តិ អបសាទេតព្ពំ កម្មំ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន សាវនមត្តេន។ **អវន្ទិយោ**តិ ន វន្ទេតព្ពោ, វន្ទិតុំ ន អរហោតិ អត្ថោ។ **តតោ**តិ តិក្ខត្តុំ សាវេតព្ពតោ។ ន **វន្ទន្តី**តិ ភិក្ខុនិយោ ន វន្ទន្តិ។ **ទិស្វាបី**តិ តំ ភិក្ខុំ ទិស្វាបិ។ **តេន ភិក្ខុនា**តិ អបសាទនីយំ ទស្សេន្តេន ភិក្ខុនា, ខមាបេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វិហារយេវា**តិ ភិក្ខូនំ វិហារេយេវ។ **តេន ភិក្ខុនា**តិ

ឧបសង្កមិតព្ពេន ភិក្ខុនា, វត្តព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ វត្តព្ពកាលតោ។ **សោ**តិ អបសាទនីយំ ទស្សេន្តោ ភិក្ខុ។ **ឯត្ថា**តិ ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេ។ **កម្មវិភង្គេ**តិ បរិវារាវសានេ កម្មានំ វិភង្គដ្ឋានេ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦)។

ឱភាសន្តីតិ អវ ហីនេន ភាសន្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អសទ្ធម្មេន ឱភាសន្តី”តិ។ “ភិក្ខុនីហិ សទ្ធិំ សម្បយោជេន្តី”តិ ឯត្ថ កម្មករណេ ទស្សេន្តោ អាហ “បុរិសេ អសទ្ធម្មេនា”តិ។ ឯត្ថ “បុរិសេ”តិ ឥមិនា កម្មំ ទស្សេតិ, “អសទ្ធម្មេនា”តិ ឥមិនា ករណំ។ **វិហារប្បវេសនេ**តិ ភិក្ខូនំ វិហារប្បវេសនេ។ **ឱវាទំ ឋបេតុ**ន្តិ ឯត្ថ ឱវាទដ្ឋបនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន ភិក្ខុនុបស្សយ”ន្តិអាទិ។ **ឱវាទត្ថាយា**តិ ឱវាទបដិគ្គហណត្ថាយ។ **មា ករិត្ថា**តិ មា ករេយ្យាថ។

៤១៦. គិហិទារិកាយោតិ គិហិភូតា ទារិកាយោ ពន្ធន្តិ វិយាតិ យោជនា។ **ឃនបដ្ដកេនា**តិ ឃនភូតេន បដ្ដេន និយុត្តេន។ **ឯកបរិយក**ន្តិ ឯត្ថ ឯកវារំ កដិយំ បរិក្ខិបិត្វា កតំ កាយពន្ធនំ ឯកបរិយកន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯកវារំ បរិក្ខិបនក”ន្តិ។ តត្ថ **បរិក្ខិបនក**ន្តិ កដិយំ បរិក្ខិបនារហំ។

វិលីវេនាតិ ឯត្ថ ពហុត្តេ ឯកវចនន្តិ អាហ “សណ្ហេហិ វិលីវេហី”តិ។ “កតបដ្ដេនា”តិ ឥមិនា បាឡិយំ “កតេនា”តិ បាបសេសំ ទស្សេតិ។ **សេតវត្ថបដ្ដេនា**តិ សេតវត្ថេន កតេន បដ្ដេន។ **កតវេណិយា**តិ កតាយ វេណិយា។ ឥមិនា ទុស្សេន កតា វេណិ **ទុស្សវេណី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯសេវ នយោ បុរិមបច្ឆិមបទេសុបិ។ **ចោឡកាសាវ**ន្តិ ចោឡមេវ កសាវេន រត្តត្តា ចោឡកាសាវំ។

អដ្ឋិល្លេនាតិ អដ្ឋេន អដ្ឋិនា។ “គោជង្ឃដ្ឋិកេ”តិ ឥមិនា អដ្ឋិនោ សម្ពន្ធំ ទស្សេតិ។ **ហត្ថំ កោដ្ដាបេន្តី**តិ ឯត្ថ ហត្ថំ នាម អគ្គពាហមេវាធិប្បេតំ, ន កប្បរតោ បដ្ឋាយាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អគ្គពាហ”ន្តិ។ **បិដ្ឋិហត្ថ**ន្តិ ហត្ថបិដ្ឋិំ។ **បិដ្ឋិបាទ**ន្តិ បាទបិដ្ឋិំ។

៤១៧. វុត្តនយានេវាតិ ឆព្ពគ្គិយានំ មុខលិម្បនាទីសុ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៤៧) វុត្តនយានេវ។ **អង្គទេសេ**តិ សរីរប្បទេសេ។ **គណ្ឌប្បទេសេ**តិ កបោលប្បទេសេ។ **សាលោកេ តិដ្ឋន្តី**តិ ឯត្ថ សំវិជ្ជតិ អាលោកោ ឯត្ថាតិ **សាលោក**ន្តិ កត្វា ទ្វារំ គហេតព្ពំ។ តេន វុត្តំ “ទ្វារំ វិវរិត្វា”តិ។ **វុដ្ឋាបេន្តី**តិ ឧបសម្បាទេន្តិ។ **សូនំ ឋបេន្តី**តិ ឯត្ថ សូនាសទ្ទោ មំសបរិយាយោតិ អាហ “មំសំ វិក្កិណន្តី”តិ។ **តេនា**តិ ទាសេន។ ឥទំ បទំ “ការេន្តី”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ “ហរិតកញ្ចេវ បក្កញ្ច”តិ ឥមិនា **ហរិតកបក្កិក**ន្តិ បទស្ស ទ្វន្ទវាក្យំ ទស្សេតិ។ តត្ថ **ហរិតក**ន្តិ ហរិតមេវ បណ្ណំ។ **បក្ក**ន្តិ សេទិតំ បណ្ណំ។

៤១៨. កថិតាយេវាតិ ចីវរក្ខន្ធកេ កថិតាយេវ។

៤១៩. បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោតិ បាឡិយំ វុត្តវិនិច្ឆយតោ មុត្តោ វិនិច្ឆយោ។ បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “**សចេ ហិ**”តិអាទិ។ យោ កោចិ កាលំ ករោន្តោ វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **មមច្ចយេនា**តិ មម អតិក្កមេន។ **អញ្ញស្សា**តិ វុត្តេហិ ឧបជ្ឈាយាទីហិ អញ្ញស្ស ។ **តេស**ន្តិ ឧបជ្ឈាយាទីនំ។ **ន ហោតី**តិ បរិក្ខារោ ន ហោតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **អច្ចយទាន**ន្តិ អច្ចយេន ហោតូតិ ទានំ។ ន **រុហតី**តិ បញ្ចន្នំ សហធម្មិកានំ បព្ពជិតស្ស វា គហដ្ឋស្ស វា យស្ស កស្សចិ អច្ចយទានំ តេសំ ន រុហតិ, សង្ឃស្សេវ រុហតីតិ អធិប្បាយោ។ គិហីនំ បន អច្ចយទានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **រុហតី**តិ គិហីនំ បព្ពជិតស្ស វា គហដ្ឋស្ស វា យស្ស កស្សចិ អច្ចយទានំ តេសំ រុហតិ, តេសំយេវ សន្តកោ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។

៤២០. បុរាណមល្លីតិ ឯត្ថ មល្លស្ស ភរិយា មល្លី, បុរាណេ មល្លី បុរាណមល្លីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បុរាណេ”តិអាទិ។ “គិហិកាលេ”តិ ឥមិនា “បុរាណេ”តិ ឯត្ថ ណបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **មល្លស្សា**តិ មុដ្ឋិមល្លស្ស។ **បុរិសព្យញ្ជន**ន្តិ ឯត្ថ **ព្យញ្ជន**សទ្ទោ និមិត្តបរិយាយោតិ អាហ “បុរិសនិមិត្ត”ន្តិ។ **ចិត្ត**ន្តិ រាគចិត្តំ។

៤២១. យន្តិ យំ វត្ថុ, **អគ្គ**ន្តិ បឋមភាគំ។ **អសប្បាយ**ន្តិ អត្តនោ អសប្បាយំ។

ហិយ្យោតិ អតីតានន្តរាហនិ។ **អញ្ញស្សិ**ន្តិ ភិក្ខុនីហិ អញ្ញស្មិំ។ “ភិក្ខុនីហី”តិ បទំ “បដិគ្គាហាបេត្វា”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

៤២៦. “ភោជនកាល”ន្តិ ឥមិនា “កាលំ វីតិនាមេសុ”ន្តិ ឯត្ថ កាលវិសេសំ ទស្សេតិ។

ឋុរេតិ អាទិម្ហិ។ **តាសន្តិ** អដ្ឋន្នំ ភិក្ខុនីនំ។ **អព្ភន្តរិមា**តិ អព្ភន្តរេ បរិយាបន្នា។ **អញ្ញា**តិ អដ្ឋហិ ភិក្ខុនីហិ អញ្ញា។ នវកតរា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ “ឋបេត្វា ភត្តគ្គ”ន្តិ ឥមិនា **អញ្ញត្ថ សព្ពត្ថ យថាវុឌ្ឍំ ន បដិពាហិតព្ពន្តិ** ឯត្ថ អញ្ញសទ្ទស្ស អបាទានំ ទស្សេតិ។ **អញ្ញស្មិន្តិ** ឯត្ថ ស្មឹវចនេន ត្តបច្ចយស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ “ចតុបច្ចយភាជនីយដ្ឋានេ”តិ ឥមិនា សរូបំ ទស្សេតិ។

៤៣០. **ទូតេនបិ ឧបសម្បាទេតុ**ន្តិ ឯត្ថ កឹ សព្ពថា ទូតេន ឧបសម្បទា វដ្ដតីតិ អាហ “ទូតេន…បេ… វដ្ដតី”តិ។ យេន កេនចិ អន្តរាយេនាតិ សម្ពន្ធោ, អសតិ អន្តរាយេ ន វដ្ដតីតិ អធិប្បាយោ។ កម្មវាចា បរិយោសានេ ឧបសម្បន្នាវ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តាវទេវា**តិ ឧបសម្បន្នក្ខណេយេវ។

៤៣១. **នវកម្មម្បី**តិ បិសទ្ទោ ឧទោសិតឧបស្សយេ អបេក្ខតិ។

៤៣២. **តស្សា**តិ តស្សា ឥត្ថិយា។ **យាវ សោ ទារកោ វិញ្ញុតំ បាបុណាតី**តិ ឯត្ថ កថំ វិញ្ញុភាវោ គហេតព្ពោតិ អាហ “យាវ ខាទិតុ”ន្តិអាទិ។

ឋបេត្វា សាគារន្តិ ឯត្ថ សការោ សហសទ្ទការិយោ, អគារន្តិ ច សេយ្យាគារន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “សហាគារសេយ្យមត្តំ ឋបេត្វា”តិ។ យថា អញ្ញស្មឹ បុរិសេ បដិបជ្ជិតព្ពំ, ឯវំ តថាតិ យោជនា។ “អញ្ញស្មិ”ន្តិ ឥមិនា បាឡិយំ **អញ្ញេ បុរិសេ**តិ ឯត្ថ ស្មឹវចនស្ស សព្ពនាមតោ ឯការាទេសោ ទស្សិតោ, តំទស្សនេន ច កច្ចាយនេ (កច្ចាយនេ ១១០ សុត្តេ) សព្ពនាមតោ ស្មឹវចនស្ស ឯការាទេសនិសេធនំ អនិច្ចន្តិ ទស្សេតិ។

៤៣៤. **“យទេវ សា វិព្ភន្តា”**តិ ឥមិនា ទស្សេតីតិ សម្ពន្ធោ។ “យស្មា”តិ ឥមិនា **យទេវា**តិ ឯត្ថ យំសទ្ទស្ស ការណត្ថំ ទស្សេតិ។ ឱទាតានិ វត្ថានិ និវត្ថាតិ សម្ពន្ធោ។ “តស្មាយេវា”តិ ឥមិនា **តទេវា**តិ បទស្ស ការណត្ថមេវ ទស្សេតិ។ “ន សិក្ខាបច្ចក្ខានេនា”តិ ឥមិនា ឯវត្ថផលំ ទស្សេតិ។ **សា បុន ឧបសម្បទំ ន លភតី**តិ សា វិព្ភន្តា ភិក្ខុនី បុន ឧបសម្បទំ ន លភតិ។

បព្ពជ្ជម្បិ ន លភតីតិ តិត្ថាយតនសង្កន្តា ភិក្ខុនី បព្ពជ្ជម្បិ ន លភតិ, បគេវ ឧបសម្បទំ។

បាទេ សម្ពាហន្តាតិ ភិក្ខុនីនំ បាទេ សម្ពាហន្តា។ **កេសេ**តិ ភិក្ខុនីនំ កេសេ។ **តត្រា**តិ “កុក្កុច្ចាយន្តា ន សាទិយន្តី”តិ វចនេ។ ឯកេ អាចរិយា វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ សារត្តា ហោន្តីតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ បុរិសានំ អភិវាទនាទីសុ។ **ឥទ**ន្តិ បុរិសានំ អភិវាទនាទិ, “អនុញ្ញាត”ន្តិ បទេ វុត្តកម្មំ “វដ្ដតី”តិ បទេ វុត្តកត្តា។ អថ វា ឱទិស្ស អនុញ្ញាតំ ឥទំ បុរិសានំ អភិវាទនាទិ វដ្ដតីតិ យោជនា។ ឯវញ្ហិ សតិ “ឱទិស្ស អនុញ្ញាត”ន្តិ បទំ ហេតុអន្តោគធវិសេសនំ, ឱទិស្ស អនុញ្ញាតត្តា វដ្ដតីតិ អធិប្បាយោ។ **តន្តិ** អដ្ឋកថាសុ វុត្តវចនំ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

៤៣៥. **បល្លង្កេន និសីទន្តី**តិ ឯត្ថ អាសនបល្លង្កំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “បល្លង្កំ អាភុជិត្វា និសីទន្តី”តិ។ តត្ថ **អាភុជិត្វា**តិ អាពន្ធិត្វា។ **កូបោ**តិ វច្ចកូបោ។ **ឧបរី**តិ កូបតោ ឧបរិ។ “សព្ពទិសាសុ បញ្ញាយតី”តិ ឥមិនា បដិច្ឆន្នមេវ អត្ថិ, ន ឧបរិ ឆន្នន្តិ ទស្សេតិ។

៤៣៦. **កុណ្ឌក**ន្តិ កណំ។ **ឯត្ថា**តិ ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេ។

ឥតិ ភិក្ខុនិក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

១១. បញ្ចសតិកក្ខន្ធកំ

១. ខុទ្ទានុខុទ្ទកសិក្ខាបទកថា

៤៤១. បញ្ចសតិកក្ខន្ធកេ “ចត្តារិ…បេ… ខុទ្ទកានី”តិ ឯវមាទិ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បរិយាយេនា**តិ ការណេន។ **ធូមកាលិក**ន្តិ ឯត្ថ ធូមស្ស កាលោ ធូមកាលោ, ធូមស្ស ឧដ្ឋិតកាលោតិ អត្ថោ។ សោ ឯតស្សត្ថីតិ **ធូមកាលិកំ**, សិក្ខាបទបញ្ញត្តំ។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យាវា”តិអាទិ។

៤៤៣. **ឥទ**ន្តិ “កតមានិ បន ភន្តេ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានី”តិ អបុច្ឆនំ។ **“តយា”**តិ ឥមិនា **ឥទំ តេ**តិ ឯត្ថ តេសទ្ទស្ស “តុយ្ហំ, តវា”តិ អត្ថេ បដិក្ខិបតិ។ **អាបត្តិ**ន្តិ ទុក្កដាបត្តឹ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **តេ**តិ ថេរា។ “សង្ឃោ…បេ… ន សមុច្ឆិន្ទតី”តិ ឯតំ វចនំ អនុស្សាវិតន្តិ យោជនា។ “ទេសេហិ តំ អាវុសោ ទុក្កដ”ន្តិ ឥទម្បិ

ច វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ថេរោ បនាតិ** អានន្ទត្ថេរោ បន អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថាតិ** អបុច្ឆនេ។ **យថាតិ** យេនាការេន។ **ចតូសុ ឋានេសូតិ** “ភគវតោ វស្សិកសាដិកំ អក្កមិត្វា សិព្ពេសី”តិអាទីសុ ចតូសុ ឋានេសុ។ **ឯត្ថាតិ** បញ្ចសតិកក្ខន្ធកេ។

ឥតិ បញ្ចសតិកក្ខន្ធកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

១២. សត្តសតិកក្ខន្ធកំ

ទសវត្ថុកថា

៤៤៧. សត្តសតិកក្ខន្ធកេ **វល្លេន្តិ កដសិន្តិ** ឯត្ថ កដសីសទ្ទោ សុសានភូមិវាចកោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បុនប្បុនំ កឡេវរំ និក្ខិបមានា ភូមី វល្លេន្តី”តិ។ តត្ថ **កឡេវរន្តិ** ទេហំ។ តញ្ហិ កឡេ អង្គបច្ចង្គានំ អវយវេ សម្បិណ្ឌេត្វា វរិយតិ ឥច្ឆិយតីតិ **កឡេវរន្តិ** វុច្ចតិ។ ឯវំ ឃោរំ កដសិំ វល្លេន្តាវ បុនព្ភវំ អាទិយន្តីតិ យោជនា។

៤៥៤. **បាបកំ នោ អាវុសោ កតន្តិ** ឯត្ថ **នោ**សទ្ទោ អម្ហសទ្ទការិយោ, ឆដ្ឋីកត្តា ច ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អាវុសោ អម្ហេហិ បាបកំ កត”ន្តិ។

៤៥៥. “បិយវចន”ន្តិ ឥមិនា **កតមេន ត្វំ ភូមិ-វិហារេនាតិ** ឯត្ថ **ភូមិ**សទ្ទោ បិយវាចកោ វុឌ្ឍិសទ្ទោតិ ទស្សេតិ។ “អាមន្តេតី”តិ ឥមិនា អាលបនបទន្តិ ទស្សេតិ។ អាវុសោ ភូមីតិ អត្ថោ។ **កុល្លវិហារោ** នាម មេត្តាវិហារោ, សោ ច ហេដ្ឋិមឈានត្តយេ យុត្តត្តា ឧត្តានវិហារោតិ អាហ “ឧត្តានវិហារេនា”តិ។

៤៥៧. **សាវត្ថិយាតិ** សាវត្ថិនគរេ។ **សុត្តវិភង្គេតិ** បទភាជនីយេ។ បដិក្ខិត្តភាវំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តត្រ ហី”តិអាទិ។ **តត្រាតិ** សុត្តវិភង្គេ, បដិក្ខិត្តំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្រាតិ** “សន្និធិការកេ អសន្និធិការកសញ្ញី”តិអាទិវចនេ។ ឯកេ អាចរិយា ឯវំ មញ្ញន្តីតិ យោជនា។ កិន្តិ មញ្ញន្តីតិ អាហ “យោ បន ភិក្ខូ”តិអាទិ។ អលោណកំ យម្បិ អាមិសន្តិ យោជនា។ **តេនាតិ** បុរេបដិគ្គហិតលោណេន។ **តន្តិ** អាមិសំ។ **តទហុបដិគ្គហិតមេវាតិ** តស្មិំ អហនិ បដិគ្គហិតមេវ។ **តស្មាតិ** យស្មា តទហុបដិគ្គហិតមេវ, តស្មា។ **វទតោតិ** វទន្តស្ស, ភគវតោ វចនេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាតិ** អលោណកាមិសបរិភុញ្ជនេ, ទុក្កដេន ភវិតព្ពំ ឥតិ មញ្ញន្តីតិ យោជនា។ **តេតិ** ឯកេ អាចរិយា។ **ទុក្កដេនបីតិ** បិសទ្ទេន បគេវ បាចិត្តិយេនាតិ ទស្សេតិ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត្ថាតិ** យាវជីវិកយាវកាលិកេសុ។ យាវជីវិកំ ន តទហុបដិគ្គហិតំ, យាវកាលិកមេវ តទហុបដិគ្គហិតន្តិ យោជនា។ តទហុបដិគ្គហិតញ្ច យាវកាលិកន្តិ សម្ពន្ធោ។ តំ ទុក្កដំ តុម្ហេ យទិ មញ្ញថាតិ យោជនា។ **យាវជីវិកមិស្សន្តិ** លោណសង្ខាតេន យាវជីវិកេន សំសដ្ឋំ។ **ព្យញ្ជនមត្តន្តិ** វិកាលេ ន កប្បតីតិ ព្យញ្ជនមត្តំ។

ឯត្ថាតិ “យាវកាលិកេន ភិក្ខវេ”តិអាទិវចនេ (មហាវ. ៣០៥) តទហុបដិគ្គហិតំ យាវជីវិកន្តិ យោជនា។ យាវកាលិកស្ស គតិ វិយ គតិ ឯតស្សាតិ **យាវកាលិកគតិកំ**។ តស្មា ទុក្កដំ ន ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាតិ** បុរេបដិគ្គហិតលោណេន អាមិសបរិភុញ្ជនេ។ តទហុបដិគ្គហិតំ យាវកាលិកេន សម្ភិន្នរសំ យាវជីវិកន្តិ យោជនា។ **តន្តិ** យថាវុត្តំ យាវជីវិកំ, វិកាលភោជនបាចិត្តិយា ឯវ ការណំ ហោតីតិ យោជនា។ **ឯវន្តិ** តថា, អជ្ជបដិគ្គហិតម្បិ យាវជីវិកន្តិ សម្ពន្ធោ។ អបរជ្ជ បដិគ្គហិតេន យាវកាលិកេនាតិ យោជនា។ **តន្តិ** យាវជីវិកេន សម្មិស្សំ យាវកាលិកំ, អជានន្តោបីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥទន្តិ** យថាវុត្តំ យាវកាលិកំ។ **តតោតិ** សន្និធិភោជនបាចិត្តិយតោ។ **ហីតិ** សច្ចំ។ “សាវត្ថិយា សុត្តវិភង្គេ”តិ ឥទំ ព្យាករណំ បរិសុទ្ធន្តិ យោជនា។

“រាជគហេ ឧបោសថសំយុត្តេ”តិ ឥទំ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧបោសថសំយុត្តេតិ** ឧបោសថេន សម្ពន្ធេ ឧបោសថក្ខន្ធកេ។ កឹ សន្ធាយ វុត្តន្តិ អាហ “ន ភិក្ខវេ…បេ.… ទុក្កដស្សាតិ (មហាវ. ១៤១) ឯតំ សន្ធាយា”តិ។ **អតិសារេតិ** អតិក្កមិត្វា សរណេ គមនេ បវត្តនេតិ អត្ថោ។ និមិត្តត្ថេ ចេតំ ភុម្មំ។ “ចម្បេយ្យកេ វិនយវត្ថុស្មិ”ន្តិ ឥទំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ “ចម្បេយ្យក្ខន្ធកេ អាគត”ន្តិ ឥមិនា ចម្បេយ្យេ អាគតំ **ចម្បេយ្យកន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

ធម្មិកន្តិ ភូតេន បវត្តំ។ សុត្តវិភង្គេ **ហិ** យស្មា អាគតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ទសាយេវាតិ** ទសាយមេវ, អាធារេ ចេតំ ភុម្មំ។ **វិទត្ថិមត្តាតិ** វិទត្ថិបមាណា។ **ទសាយ វិនាតិ** ទសំ វជ្ជេត្វា។ **តំ បមាណន្តិ** វិទត្ថិត្តយសង្ខាតំ តំ បមាណំ ករោន្តស្ស វុត្តបាចិត្តិយំ អាបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ “តំ អតិក្កាមយតោ ឆេទនកំ បាចិត្តិយ”ន្តិ (បាចិ. ៥៣៣) ឥទំ វចនំ អាគតមេវ ហោតីតិ យោជនា។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពស្មិំ សត្តសតិកក្ខន្ធកេ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

សត្តសតិកក្ខន្ធកវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

ទ្វិវគ្គសង្គហាតិ មហាវគ្គចូឡវគ្គវសេន ទ្វីហិ វគ្គេហិ សង្គហិតា។ **ទ្វាវីសតិបភេទនា**តិ មហាវគ្គេ ទស, ចូឡវគ្គេ ទ្វាទសាតិ ឯវំ ទ្វាវីសតិបការា។ **បញ្ចក្ខន្ធទុក្ខប្បហាយិនោ**តិ បញ្ចក្ខន្ធសង្ខាតំ ទុក្ខំ បជហនសីលស្ស, ភគវតោតិ សម្ពន្ធោ។ **អាសាបី**តិ ឥច្ឆាបិ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា-បញ្ចក្ខន្ធទុក្ខប្បហាយិនោ ភគវតោ សាសនេ ទ្វិវគ្គសង្គហា ទ្វាវីសតិបភេទនា យេ ខន្ធកា ភគវតា វុត្តា, តេសំ ខន្ធកានំ ឯសា វណ្ណនា អន្តរាយំ វិនា យថា សិទ្ធា, ឯវំ តថា បាណីនំ កល្យាណា អាសាបិ សិជ្ឈន្តូតិ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

ចូឡវគ្គសំវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

ជាទិលញ្ឆិតនាមេន, នេកានំ វាចិតោ មយា;
ចូឡវគ្គខន្ធកស្ស, សមត្តោ យោជនានយោតិ។

៚ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

បាចិត្យាទិយោជនា

បរិវារវគ្គយោជនា

ចូឡវគ្គខន្ធកស្សេវំ , កត្វាន យោជនានយំ;
អធុនា បរិវារស្ស, ករិស្សំ យោជនានយំ។

សោឡសមហាវារោ

បញ្ញត្តិវារយោជនា

ឯវំ ទ្វាវីសតិខន្ធកានំ សំវណ្ណនំ កត្វា ឥទានិ "បរិវារោ"តិ សង្គហមារុឡ្ហស្ស វិនយស្ស សំវណ្ណនំ ករោន្តោ អយមាចរិយោ បឋមំ តាវ អនុសន្ធិទស្សនមុខេន បដិញ្ញំ កាតុកាមោ អាហ "វិសុទ្ធបរិវារស្សា"តិអាទិ។ តត្ថ **វិសុទ្ធបរិវារស្សា**តិ វិសុទ្ធាយ ចតុបរិសាយ បរិវារិតស្ស, អថវា វិសុទ្ធេន ចតុបរិសសង្ខាតេន បរិវារេន សមន្នាគតស្ស ភគវតោតិ សម្ពន្ធោ។ បរិវារេ ហិ វិសុទ្ធេ តេន បរិវារិតោ, តំបរិវារិតោ វា ភគវាបិ វិសុទ្ធោយេវ នាម ហោតិ។ ឥមិនា សំវណ្ណិយមានស្ស "បរិវារោ"តិ សង្គហមារុឡ្ហស្ស ទេសេតព្ពធម្មស្ស អនុរូបេន ទេសកភូតស្ស ភគវតោ ថោមនំ កតំ ហោតិ។ **ធម្មក្ខន្ធសរីរស្សា**តិ សីលាទិធម្មក្ខន្ធសង្ខាតេន សរីរេន សមន្នាគតស្ស, ឥមិនា សំវណ្ណិតានំ ខន្ធកានមនុរូបេន ភគវតោ ថោមនំ កតំ ហោតិ។ បកតិ ហេសាចរិយានំ យទិទំ ទេសេតព្ពធម្មានុរូបេន ទេសកស្ស ថោមនា (សារត្ថ. ដី. ១.គន្ថារម្ភកថា; វិសុទ្ធិ. មហាដី. ១.១)។ **អនន្តរា**តិ អនន្តរេ កាលេ។

យោតិ វិនយោ។ **បុព្ពាគត**ន្តិ បុព្ពេ វុត្តេសុ វិភង្គខន្ធកេសុ អាគតំ។ **នយ**ន្តិ សទ្ទអត្ថវិនិច្ឆយនយសង្ខាតំ សព្ពំ នយំ។ **ហិត្វា**តិ ចជិត្វា។ **អនុត្តានត្ថវណ្ណន**ន្តិ អនុត្តានានំ បទានមត្ថវណ្ណនំ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – វិសុទ្ធបរិវារស្ស ធម្មក្ខន្ធសរីរស្ស ភគវតោ សាសនេ ខន្ធកានមនន្តរា "បរិវារោ"តិ យោ វិនយោ សង្គហំ សមារូឡ្ហោ, តស្ស វិនយស្ស បុព្ពាគតំ នយំ ហិត្វា ឥទានិ អនុត្តានត្ថវណ្ណនំ ករិស្សាមីតិ។

១. តត្ថ **តត្ថា**តិ "តស្ស អនុត្តានត្ថវណ្ណនំ ករិស្សាមី"តិ យោ បរិវារសង្ខាតោ វិនយោ សំវណ្ណេតព្ពភាវេន វុត្តោ, តត្ថ។ **សង្ខេបត្ថោ**តិ សមាសត្ថោ។ យំ តេនាតិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស អនិយមនិទ្ទេសភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ "យោ សោ"តិ។ តត្ថ **យោ**តិ អនិយម និទ្ទេសោ, តស្ស "តេនា"តិ និយមនំ ទដ្ឋព្ពំ។ **សោ**តិ បទាលង្ការោ។ ទ្វីសុ ហិ សព្ពនាមេសុ យេភុយ្យេន បុព្ពមេវ បធានំ, បច្ឆិមំ បន វចនាលង្ការំ។ យោ សោ ភគវា បញ្ញបេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **ចិរដ្ឋិតិកត្ថ**ន្តិ ចិរំ បញ្ចវស្សសហស្សកាលំ ឋិតិកត្ថាយ, "យាចិតោ"តិ ច "បញ្ញបេសី"តិ ច សម្ពន្ធោ។ ធម្មសេនាបតិនា យាចិតោតិ សម្ពន្ធោ។ យាចិតោ ហុត្វា បញ្ញបេសីតិ យោជនា។ តេន ភគវតា បញ្ញត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ "ជានតា បស្សតា"តិ ទ្វិន្នំ បទានំ កម្មមេវ ទស្សេន្តោ អាហ "តស្ស តស្សា"តិអាទិ។ តត្ថ **"បញ្ញត្តិកាល"**ន្តិ ឥមិនា "ជានតា"តិ បទស្ស កម្មំ ទស្សេតិ, **"ទស អត្ថវសេ"**តិ ឥមិនា "បស្សតា"តិ បទស្ស កម្មំ។

ឯវំ កម្មទស្សនេន យោជនានយំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ករណទស្សនេន អបរម្បិ យោជនានយំ ទស្សេន្តោ អាហ **"អបិចា"**តិអាទិ។ "បុព្ពេនិវាសាទីហី"តិអាទិសទ្ទេន ទិព្ពចក្ខុស្ស វិសុំ គហេតព្ពត្តា ឥទ្ធិវិធទិព្ពសោតបរចិត្តវិជាននានិ គហេតព្ពានិ។ ឥមេហិ បទេហិ "ជានតា, បស្សតា"តិ ទ្វិន្នំ បទានំ បញ្ចន្នំ លោកិយអភិញ្ញានមេវ ករណភាវំ ទស្សេតិ។ **តីហិ វិជ្ជាហី**តិ បុព្ពេនិវាសទិព្ពចក្ខុអាសវក្ខយញាណសង្ខាតាហិ តីហិ វិជ្ជាហិ។ **ឆហិ វា បន អភិញ្ញាហី**តិ សហ អាសវក្ខយញាណេន បញ្ចលោកិយាភិញ្ញាសង្ខាតាហិ ឆហិ អភិញ្ញាហិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ តីសុ កាលេសុ, បញ្ចសុបិ ញេយ្យធម្មេសុ។ **សមន្តចក្ខុនា**តិ អនាវរណសព្ពញ្ញុតញ្ញាណសង្ខាតេន សមន្តចក្ខុនា។ **បញ្ញាយា**តិ សព្ពញ្ញុតបញ្ញាយ។ **តិរោកុដ្ដាទី**តិ អាទិសទ្ទេន តិរោបព្ពតាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **មំសចក្ខុនា**តិ បសាទចក្ខុនា។ **បដិវេធបញ្ញាយា**តិ មគ្គបញ្ញាយ។ **ទេសនាបញ្ញាយា**តិ សព្ពញ្ញុតបញ្ញាយ។ សព្ពញ្ញុតបញ្ញាយេវ ហិ អត្ថតោ ទេសនាបញ្ញា នាម។ តេន វុត្តំ "តស្សា បញ្ញាយ តេជសា។ អភិធម្មកថាមគ្គំ, ទេវានំ សម្បវត្តយីតិ (ធ. ស. អដ្ឋ. គន្ថារម្ភកថា ៥)។ ឥមេហិ បទេហិ អវត្ថាវសេន វិសុំ វិសុំ ទ្វិន្នំ បទានំ ករណសម្ភវំ ទស្សេតិ។ **អរហតា**តិ អរីនំ អរានញ្ច ហតត្តា, បច្ចយាទីនញ្ច អរហត្តា អរហតា។ **សម្មាសម្ពុទ្ធេនា**តិ សម្មា សាមញ្ច សព្ពធម្មានំ ពុទ្ធត្តា សម្មាសម្ពុទ្ធេន, តេន ភគវតាតិ សម្ពន្ធោ។ **កេនាភត**ន្តិ តំ បឋមំ បារាជិកំ កេន អាភតំ, ឥតិ សង្ខេបត្ថោតិ យោជនា។

២. បុច្ឆាវិសជ្ជនេ បន ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **យំ តេន...បេ.... បារាជិក**ន្តិ ឥទំ បទំ បច្ចុទ្ធរណមត្តមេវាតិ សម្ពន្ធោ។ បតិឧទ្ធរណមត្តមេវ, ន អត្ថទស្សនន្តិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ ឯតេសុ បទេសុ។ **ឯកា**

បញ្ញត្តីតិ ឯកា បឋមបញ្ញត្តិ។ **អនុបញ្ញត្តិយោ**តិ បច្ឆា ឋបិតា បញ្ញត្តិយោ។

ឯត្តាវតាតិ ឯត្តកេន “ឯកា បញ្ញត្តិ, ទ្វេ អនុបញ្ញត្តិយោ”តិ វចនមត្តេន វិស្សជ្ជិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ តតិយំ បុច្ឆន្តិ សម្ពន្ធោ។ កស្មា អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ តស្មិំ នត្ថីតិ អាហ “អយំ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **ហិ** យស្មា អញ្ញត្រ នត្ថិ, តស្មា នត្ថីតិ យោជនា។ “អនុប្បន្នេ ទោសេ បញ្ញត្តា”តិ ឥមិនា អនុប្បន្នេ ទោសេ បញ្ញបេតព្ពាតិ **អនុប្បន្នបញ្ញត្តី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **សា**តិ អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ។ **តស្មា**តិ យស្មា អញ្ញត្រ នត្ថិ, តស្មា។ **សព្ពត្ថបញ្ញត្តី**តិ ឯត្ថ សព្ពស្មិំ បទេសេ បញ្ញត្តិ សព្ពត្ថបញ្ញត្តីតិ អលុត្តសមាសំ ទស្សេន្តោ អាហ “មជ្ឈិមទេសេ ចេវា”តិអាទិ។ “មជ្ឈិមទេសេ ចេវ បច្ចន្តិមជនបទេសុ ចា”តិ ឥមិនា “សព្ពត្ថា”តិ បទស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ បទេសបញ្ញត្តី អបនេតព្វា សព្ពត្ថបញ្ញត្តី ជាតិវិសេសនយេន ទស្សេន្តោ អាហ “វិនយធរបញ្ចមេនា”តិអាទិ ។ តត្ថ **វិនយធរបញ្ចមេនា**តិ អនុស្សាវនាចរិយបញ្ចមេន។ **ឯត្ថេវា**តិ មជ្ឈិមទេសេយេវ។ **ឯតេហី**តិ ចតូហិ សិក្ខាបទេហិ។ **សេសានី**តិ ចតូហិ សិក្ខាបទេហិ សេសានិ។

សាធារណបញ្ញត្តីតិ ឯត្ថ សាធារណា នាម ភិក្ខុភិក្ខុនីនមេវាតិ អាហ “ភិក្ខូនញ្ចេវ ភិក្ខុនីនញ្ចា”តិ។ **ឥទំ បនា**តិ បឋមបារាជិកំ បន, បញ្ញត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វិនីតកថាមត្តមេវា**តិ វិនីតវត្ថុបកាសកំ កថាមត្តមេវ។ **តាសន្តិ** ភិក្ខុនីនំ។ **ព្យញ្ជនមត្តមេវា**តិ “សាធារណា”តិ ច “ឧភតោ”តិ ច ព្យញ្ជនមត្តមេវ។ **ឯត្ថា**តិ សាធារណបញ្ញត្តិឧភតោបញ្ញត្តិបទេ។

“និទានេ អនុបវិដ្ឋ”ន្តិ ឥមិនា **“និទានោគធ”**ន្តិ បទស្ស សត្តមីសមាសញ្ច **ឱគធ**សទ្ទស្ស អនុបវិដ្ឋត្ថញ្ច ទស្សេតិ។ ឱគាឡ្ហោ ហុត្វា ធរតិ តិដ្ឋតីតិ **ឱគធំ**។ ននុ និទានោគធេ សតិ “បឋមេន ឧទ្ទេសេនា”តិ វត្តព្ពំ, កស្មា “ទុតិយេន ឧទ្ទេសេនា”តិ វុត្តន្តិ អាហ “និទានោគធ”ន្តិ។ **និទានបរិយាបន្នម្បិ សមានន្តិ** និទានបរិយាបន្នំ សមានម្បីតិ យោជនា។ **បិ**សទ្ទោ គរហត្ថោ, បគេវ ទុតិយេ ឧទ្ទេសេ បរិយាបន្នេតិ ទស្សេតិ។ “សីលវិបត្តិអាទីន”ន្តិ វចនំ វិត្ថារេន្តោ អាហ **“បឋមា ហី”**តិអាទិ។

ទ្វង្គិកេនាតិ កាយចិត្តសង្ខាតេន ទ្វង្គិកេន។ ននុ “ឯកេន សមុដ្ឋានេនា”តិ វុត្តត្តា “កាយតោយេវា”តិ វត្តព្ពំ, អថ កស្មា “កាយតោ ច ចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតី”តិ វុត្តន្តិ អាហ “ឯត្ថ ហី”តិអាទិ។ **ឯត្ថា**តិ “ឯកេន សមុដ្ឋានេនា”តិ វចនេ។ **ចិត្តន្តិ** សេវនចិត្តំ។ **អាបន្នោសី**តិ ត្វំ អាបន្នោ អសីតិ យោជនា។ **អាម អាបន្នោម្ហី**តិ អាម អហំ អាបន្នោ អម្ហីតិ យោជនា។ **តាវទេវា**តិ តស្មិំ បដិជាននក្ខណេយេវ។ **តំ បុគ្គលន្តិ** បារាជិកមាបន្នំ តំ បុគ្គលំ។ **តប្បច្ចយា**តិ តស្ស បារាជិកមាបន្នស្ស ការណា។ “ន កតមេន សមថេន សម្មតី”តិ យំ បន វចនំ វុត្តន្តិ យោជនា។ **តន្តិ** វចនំ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។

វុត្តមាតិកា បញ្ញត្តីតិ វុត្តមាតិកាសង្ខាតា បញ្ញត្តិ វិនយោ នាមាតិ យោជនា។ មាតិកា ហិ យស្មា បញ្ញបីយតិ សង្ខេបេន ឋបីយតិ, បការំ ជានាបេតិ វា, តស្មា **បញ្ញត្តី**តិ វុច្ចតិ។ “បទភាជនំ វុច្ចតី”តិ ឥមិនា វិត្ថារេន ភាជិយតិ ឯតាយាតិ **វិភត្តី**តិ ទស្សេតិ។ **វីតិក្កមោ**តិ កាយវាចាវីតិក្កមោ។ សោ ហិ ន សំវរតិ កាយវាចំ ន បិទហតីតិ **អសំវរោ**តិ វុច្ចតិ។ **យេសំ វត្តតី**តិ ឯត្ថ វត្តតិកិរិយាយ កត្តារំ ទស្សេន្តោ អាហ “វិនយបិដកញ្ច អដ្ឋកថា ចា”តិ។ **បគុណា**តិ វាចុគ្គតា។ **តេ**តិ តេ បុគ្គលា, ធារេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯតស្សា**តិ បឋមបារាជិកស្ស។ **កេនាភត**ន្តិ ឯត្ថ ភរធាតុយា ធារណបោសនត្ថេសុ (បាណិនី ១០៨ ធាតុបាឋេ) ធារណត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “កេន អានីត”ន្តិ ។ “បរម្បរាយ អានីត”ន្តិ ឥមិនា **បរម្បរាភត**ន្តិ បទស្ស តតិយាសមាសំ ទស្សេតិ។ អថវា “កេនាភត”ន្តិ បុច្ឆាយ អនុរូបំ យការលោបវសេន វាក្យន្តិ ទស្សេតិ។

៣. ឧបាលិ ទាសកោ ចេវាតិអាទិកា គាថាយោ កិមត្ថំ កេហិ ឋបិតាតិ អាហ “ឥទានី”តិអាទិ។ **តន្តិ** បរំ បរំ។ **តត្ថា**តិ តាសុ គាថាសុ។ **យន្តិ** វចនំ។ **ឥមិនា នយេនា**តិ បឋមបារាជិកស្ស បុច្ឆាវិសជ្ជនេ វុត្តេន ឥមិនា នយេន។

ឥតិ មហាវិភង្គេ បញ្ញត្តិវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

កតាបត្តិវារាទិវណ្ណនា

១៥៧. ឥតោតិ បញ្ញត្តិវារតោ, បរំ វុត្តា សត្ត វារា ឧត្តានត្ថា ឯវាតិ យោជនា។ **កតាបត្តិវារោ**តិ “កតាបត្តី”តិ បទេន លក្ខិតោ វារោ។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ **តទនន្តរោ**តិ តេសំ សត្តន្នំ វារានំ អនន្តរេ

វុត្តោ។ **សមុច្ចយវារោ**តិ សំ ឯកតោ អាបត្តិវិបត្តិអាទយោ ឧចិយន្តិ សម្បិណ្ឌិយន្តិ ឯត្ថាតិ សមុច្ចយោ, សោយេវ វារោ សមុច្ចយវារោ។

១៨៨. **តតោ**តិ តេហិ អដ្ឋហិ វារេហិ, បរំ វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ បច្ចយវសេន វុត្តោ ឯកោ បញ្ញត្តិវារោតិ យោជនា។ **បច្ចយវសេនា**តិ បច្ចយសទ្ទស្ស វសេន។ **តស្សា**តិ បច្ចយស្ស។ **តេបី**តិ អដ្ឋ វារាបិ។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។ **តតោ**តិ មហាវិភង្គតោ, បរំ អាគតាតិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ ឥមេ ទ្វត្តឹស វារាតិ យោជនា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត្ថា**តិ ទ្វត្តឹសវារេសុ។

សមុដ្ឋានសីសវណ្ណនា

២៥៧. **តទនន្តរាយា**តិ តេសំ ទ្វត្តឹសវារានំ អនន្តរំ វុត្តាយ សមុដ្ឋានកថាយ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **អនត្តា ឥតិ និច្ឆិតា**តិ អនត្តាត្វេវ វិនិច្ឆិតា។ ឥមិនា **អនត្តា ឥតិ និច្ឆយា**តិ ឯត្ថ ចិធាតុយា វិនិច្ឆយត្ថំ ទស្សេតិ។ “អនិច្ចាការាទីហី”តិ ឥមិនា **សភាគធម្មាន**ន្តិ ឯត្ថ អនិច្ចាការាទីហិ សមានោ ភាគោ ឯតេសន្តិ **សភាគា,** តេយេវ ធម្មា **សភាគធម្មា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **នាមមត្តម្បី**តិ អនិច្ចាទិនាមមត្តម្បិ។ **បិ** សទ្ទេន បគេវ នាមិកោ អនិច្ចាទិសភាវោតិ ទស្សេតិ។ **ន បញ្ញាយតី**តិ ន ខាយតិ។ ឥមិនា **ន នាយតី**តិ ឯត្ថ ញាធាតុយា ខាយនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ទុក្ខហានិ**ន្តិ ឯត្ថ ទុក្ខំ ជហាតីតិ **ទុក្ខហានី**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ទុក្ខឃាតន”ន្តិ។ ទុក្ខំ ហនតីតិ **ទុក្ខឃាតនោ,** សទ្ធម្មោ, តំ។ “**ខន្ធកា យា ច មាតិកា**”តិ វត្តព្ពេ សុខុច្ចារណត្ថាយ រស្សវសេន បាឋោ អត្ថីតិ អាហ “ខន្ធកា យ ច មាតិកា”តិ។ **សមុដ្ឋានំ និយតោកត**ន្តិ (សំ. និ. ១.២១៦) ឯត្ថ “សមុដ្ឋានំ និយតកត”ន្តិ វត្តព្ពេ “បរោសហស្ស”ន្តិអាទីសុ វិយ ឱការាគមវសេន “សមុដ្ឋាននិយតោកត”ន្តិ វុត្តន្តិ អាហ “សមុដ្ឋានំ និយតកត”ន្តិ។ **ឯតេនា**តិ “សមុដ្ឋានំ និយតោកត”ន្តិ បាឋេន។ **បច្ចេតព្ពោ**តិ បតិ ឯតព្ពោ, បដិមុខំ ញាតព្ពោតិ អត្ថោ។ **អញ្ញេហី**តិ តីហិ សិក្ខាបទេហិ អញ្ញេហិ សិក្ខាបទេហិ។

តត្ថាតិ សម្ភេទនិទានវចនេសុ។ សម្ភេទវចនេន បច្ចេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ តានិ តីណិ សិក្ខាបទានិ បបេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **បញ្ញត្តិទេសសង្ខាត**ន្តិ បញ្ញត្តិដ្ឋានភូតទេសសង្ខាតំ។ “ឥមានិ តីណី”តិ ឥមិនា “ទិស្សន្តី”តិ កិរិយាយ កត្តារំ ទស្សេតិ។ “បញ្ញាយន្តី”តិ ឥមិនា ទិសធាតុយា ខាយនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ សមុដ្ឋាននិយមសម្ភេទនិទានសង្ខាតេសុ តីសុ, និទ្ទារណេ ភុម្មំ។ **ឥតរំ បនា**តិ សមុដ្ឋាននិយមសម្ភេទេហិ អញ្ញំ បន។

អាឡវីតិ អាឡវិយំ។ សក្កេសុ ភគ្គេសុ ចាតិ ឯត្ថ ជនបទនាមត្តា ពហុវចនវសេន វុត្តំ។

ទ្វីសុ វិភង្គេសុ បញ្ញត្តំ យំ សិក្ខាបទំ ឧទ្ទិសន្តីតិ យោជនា។ “វិភង្គេសូ”តិ ឥមិនា **វិភង្គេ**តិ ឯត្ថ សុការលោបោតិ ទស្សេតិ។ **តស្សា**តិ សិក្ខាបទស្ស។ **យថាញាយ**ន្តិ យុត្តិយា អនុរូបំ។ **តន្តិ** សមុដ្ឋានំ។ **មេ សុណាថា**តិ មម សន្តិកា សុណាថ។ **ឥតី**តិ អយមត្ថោ។

កឋិនន្តិ បឋមកឋិនសមុដ្ឋានំ។ **អននុញ្ញាតាយ សទ្ធិ**ន្តិ អននុញ្ញាតសមុដ្ឋានេន សទ្ធឹ។ **សទិសា ឥធ ទិស្សរេ**តិ ឯត្ថ **ឥធ**សទ្ទោ អត្ថបករណវសេន ឧភតោវិភង្គវិសយោតិ អាហ “ឥធ ឧភតោវិភង្គេ”តិ។ “សទិសានី”តិ ឥមិនា **សទិសា**តិ ឯត្ថ និការស្សាការាទេសោ ទស្សិតោ។ “ទិស្សន្តី”តិ ឥមិនា **ទិស្សរេ**តិ ឯត្ថ អន្តិសទ្ទស្ស រេការោ (និរុត្តិទីបនិយំ ៥៧០ សុតេ) ទស្សិតោ។

សមុដ្ឋានសីសោ

បឋមបារាជិកសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៥៨. កិមត្ថំ “មេថុនំ សុក្កសំសគ្គោ”តិអាទិវចនំ វុត្តន្តិ អាហ “ឥទានី”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ “មេថុនំ សុក្កសំសគ្គោ”តិអាទិវចនេ។ **សមុដ្ឋានសីស**ន្តិ សមុដ្ឋានានំ, សមុដ្ឋានេសុ វា សីសំ។ **សេសានី**តិ បឋមបារាជិកតោ សេសានិ បញ្ចសត្តតិ សិក្ខាបទានិ។ **តេនា**តិ បឋមបារាជិកេន។ “សុក្កសំសគ្គោ”តិអាទិវចនំ សំវណ្ណេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ “សុក្កសំសគ្គោ”តិអាទិវចនេ។

ឧទ្ទកវណ្ណនាវសានេតិ ឧទ្ទកដ្ឋកថាយ អវសានេ។

លិង្គវិបរិយាយោតិ លិង្គវិបល្លាសោ។ **កាយមានសិកា កតា**តិ ឯត្ថ កាយមានសេសុ បវត្តា កាយមានសិកាតិ វុត្តេ សមុដ្ឋានាតិ អាហ “កាយចិត្តសមុដ្ឋានា កតា”តិ។

ទុតិយបារាជិកសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៥៨. ឥទំ សមុដ្ឋានំ ឯកំ សមុដ្ឋានសីសន្តិ សម្ពន្ធោ។ “អទិន្នាទាន”ន្តិ ឥមិនា **អទិន្ន**ន្តិ ឯត្ថ សមុទាយនាមេ ឯកទេសវោហារោតិ ទស្សេតិ។ **សេសានី**តិ ទុតិយបារាជិកតោ សេសានិ ឯកូនសត្តតិ សិក្ខាបទានិ។ **តេនា**តិ ទុតិយបារាជិកេន។ **តត្ថា**តិ “វិគ្គហុត្តរី”តិអាទិវចនេ។ **វិគ្គហុត្តរី**តិអាទិបទានំ ព្យញ្ជនេ អាទរមកត្វា អត្ថមេវ ទស្សេតុំ វុត្តំ “មនុស្សវិគ្គហឧត្តរិមនុស្សធម្មសិក្ខាបទានី”តិ។ **អនិយតា ទុតិយិកា**តិ អាបត្តិំ អបេក្ខិត្វា បាឡិយំ ឥត្ថិលិង្គវសេន វុត្តំ, អដ្ឋកថាយំ បន សិក្ខាបទំ អបេក្ខិត្វា នបុំសកលិង្គវសេន ទុតិយន្តិ វុត្តំ។

សមុដ្ឋានា តិកា កតាតិ ឯត្ថ “តិកសមុដ្ឋានា”តិ វត្តព្ពេ បទវិបរិយាយវសេន កការស្ស ទីឃវសេន សមុដ្ឋានា តិកាតិ វុត្តន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “តិកសមុដ្ឋានា កតា”តិ។

សញ្ចរិត្តសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦០. “សញ្ចរី”តិ ឥទំ តាវ សញ្ចរិត្តំ នាម ឯកសមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។

វិភង្គេ អាគតេន “វិញ្ចន្តី”តិ (បារា. ៥៧៦) បទេន ឯឡកលោមធោវាបនសិក្ខាបទំ ឧបលក្ខិត្វា វុត្តន្តិ អាហ “វិភង្គេ វិញ្ចន្តិ ឧទ្ទេសន្តិ អាគត”ន្តិ។

“យាវ ទ្វារកោសា អគ្គឡដ្ឋបនាយ” ឥតិ (បាចិ. ១៣៥-១៣៦) ច “អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ចីវរំ ទទេយ្យ”ឥតិ (បាចិ. ១៦៩) ច “ចីវរំ សិព្ពេយ្យ”ឥតិ (បាចិ. ១៧៦-១៧៧) ច វុត្តសិក្ខាបទត្តយន្តិ យោជនា។

“សមណចីវរេន ចា”តិ ឯវំ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ “សមណចីវរំ ទទេយ្យា”តិ ឥទំ (បាចិ. ៩១៧) វចនំ សន្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។

សមនុភាសនាសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦១. **ភេទ**ន្តិ ឥទំ សមនុភាសនំ នាម ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។

កឋិនសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦២. **ឧព្ភត**ន្តិ ឥទំ កឋិនសមុដ្ឋានំ នាម ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។

អាវសថេន សទ្ធិន្តិ អាវសថសទ្ទេន សទ្ធិំ។

ឯឡកលោមសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៣. **“ឯឡកលោមា”**តិ ឥទំ ឯឡកលោមសមុដ្ឋានំ នាម ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ។ **ឥតោ**តិ យថាវុត្តតោ។ **បាឡិ**ន្តិ មាតិកាបាឡិំ។ **វិវជ្ជិត្វា**តិ បុព្ពាបរតោ វិរាធេត្វា។ **យថា**តិ យេនាការេន ។ **បន**សទ្ទោ អនុគ្គហត្ថោ។ កិញ្ចាបិ លិខន្តិ, បន តថាបីតិ យោជនា។ **ឯវ**ន្តិ តថាការេន។ **អត្ថានុក្កមោ**តិ អត្ថស្ស អនុក្កមោ។

“អភិក្ខុកាវា សេន ចា”តិ ឯតំ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ “អភិក្ខុកេ អាវាសេ វស្សំ វសេយ្យា”តិ (បាចិ. ១០៤៧) ឥទំ វចនំ សន្ធាយាតិ សម្ពន្ធោ។ **“ភិក្ខុនី”**តិអាទិនា វុត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ អាទិសទ្ទេន “សិក្ខមានា ច សាមណេរី គិហិនិយា”តិ បាឋំ សង្គណ្ហាតិ។

បទសោធម្មសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៤. **បទ**ន្តិ ឥទំ បទសោធម្មសមុដ្ឋានំ នាម ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។ “តថា អត្ថង្គតេន ចា”តិ ឯតំ វចនំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ “អត្ថង្គតេ សូរិយេ ឱវទេយ្យា”តិ (បាចិ. ១៥៤-១៥៥) ឥទំ វចនំ

សន្ទាយាតិ សម្ពន្ធោ។ អនោកាសោ ច...បេ.... សន្ទាយ វុត្តន្តិ (បាចិ. ១២១៩-១២២១) ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។

អទ្ធានសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៥. **អទ្ធាន**ន្តិ ឥទំ អទ្ធានសមុដ្ឋានំ នាម ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។

ថេយ្យសត្ថសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៦. **ថេយ្យសត្ថ**ន្តិ ឥទំ ថេយ្យសត្ថសមុដ្ឋានំ នាម ឯកំ សមុដ្ឋានសីសំ, សេសានិ តេន សទិសានិ។ “**ព្យូហេន សត្ថមា**”តិ ឥទំ វចនំ វុត្តន្តិ យោជនា។ **តទនន្តរមេវា**តិ តស្ស សិក្ខាបទស្ស អនន្តរមេវ, “អាគត”ឥតិ សម្ពន្ធោ។

ធម្មទេសនាសមុដ្ឋានវណ្ណនា

២៦៧. ធម្មទេសនាសមុដ្ឋានេ សមុដ្ឋានសីសំ នត្ថិ, សព្ពានិ ឯកទស សិក្ខាបទានិ សម្បិណ្ឌេត្វា ធម្មទេសនាសមុដ្ឋានានីតិ វុត្តានិ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ។ **តេស**ន្តិ តេសំ សិក្ខាបទានំ ។ **សម្ភិន្នសមុដ្ឋាន**ន្តិ សំសគ្គសមុដ្ឋានំ។ **តិវិធ**ន្តិ ភូតារោចនចោរិវុដ្ឋាបនអននុញ្ញាតសមុដ្ឋានវសេន តិប្បការំ។ **ត**ន្តិ និយតសមុដ្ឋានំ, ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ បុន **ត**ន្តិ និយតសមុដ្ឋានំ, ទស្សេតុន្តិ សម្ពន្ធោ។ បុន **ត**ន្តិ វចនំ។ **នេត្តិធម្មានុលោមិក**ន្តិ ឯត្ថ កាយវាចំ នេតិ វិនេតីតិ **នេត្តិ**, កាយវាចំ នេតិ វិនេតិ ឯត្ថ, ឯតាយាតិ វា **នេត្តិ។ ធម្មោ**តិ បាឡិ។ សា ហិ យស្មា អត្ថំ ធារេតិ, តស្មា ធម្មោតិ វុច្ចតិ។ នេត្តិយេវ ធម្មោ **នេត្តិធម្មោ**, តស្ស អនុលោមិកំ នេត្តិធម្មានុលោមិកំ។ តេន វុត្តំ “វិនយបាឡិធម្មស្ស អនុលោម”ន្តិ។

ឥតិ សមុដ្ឋានសីសវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

អន្តរបេយ្យាល កតិបុច្ឆាវារវណ្ណនា

២៧១. ឥទានិ វុត្តោតិ សម្ពន្ធោ។ “ឥទានី”តិ បទេន សម្ពន្ធត្តា **វុត្តោ**តិ ឯត្ថ **ត**បច្ចយោ បច្ចុប្បន្នកាលិកោតិ ទដ្ឋព្ពោ។

តត្ថាតិ មាតិកាយំ, បុច្ឆាសុ វា។ **អាគតាបត្តិបុច្ឆា**តិ អាគតាបត្តិយា បុច្ឆា។ **ហី**តិ វិសេសជោតកោ, ហិ វិសេសំ វក្ខាមីតិ អត្ថោ។ **ឯត្ថា**តិ “កតិ អាបត្តិក្ខន្ធា”តិ ទុតិយបទេ។ “រាសិវសេនា”តិ ឥមិនា **ខន្ធ**សទ្ទស្ស រាសត្ថំ ទស្សេតិ។ **វិនីតវត្ថូនី**តិ ឯត្ថ វិនីតសទ្ទោ វិនយបរិយាយោតិ អាហ “វិនយបុច្ឆា”តិ។ ននុ វិនីតវិនយសទ្ទានំ សទ្ទតោ នានត្តា អត្ថតោបិ នានំ, កស្មា បន “វិនយបុច្ឆា”តិ វុត្តន្តិ អាហ “វិនីតំ...បេ.... ឯក”ន្តិ។ **ឥទ**ន្តិ បទត្តយំ។ **អត្ថតោ ឯក**ន្តិ អត្ថតោយេវ ឯកំ, ន សទ្ទតោ។ **វិនីតវត្ថូនី**តិ អាបត្តិវិនយការណត្តា វិនីតវត្ថូនិ។ **យេសូ**តិ អគារវេសុ។ **សតី**តិ សន្តេសុ។ ឯត្ថ ច យេសុ សតិ អាបត្តិយោ ន ហោន្តិ, អសតិ ហោន្តីតិ វាក្យម្បិ អវុត្តសិទ្ធិនយេន គហេតព្ពំ។ **យេសូ**តិ គារវេសុ។ **តេ**តិ អគារវគារវេ។ យស្មា បន នត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិបត្តិភាវបុច្ឆា**តិ វិបត្តិភាវស្ស បុច្ឆា។ បុច្ឆិយតិ ឥមាយាតិ **បុច្ឆា។ វិវាទមូលានិ អនុវាទមូលានី**តិ ឥមា បុច្ឆាយោ មូលបុច្ឆាតិ សម្ពន្ធោ។ បោត្ថកេសុ “ឥមានី”តិ និការេន សហ បាឋោ អត្ថិ, សោ អបាឋោយេវ។ **មូលបុច្ឆា**តិ បុច្ឆិយន្តិ ឥមាហីតិ បុច្ឆា, មូលានំ បុច្ឆា មូលបុច្ឆា។ “អធិករណ”ន្តិអាទីសុ “វុត្តំ” ឥតិ សម្ពន្ធោ។ **តេសំយេវា**តិ អធិករណានំយេវ។ អយមេត្ថ មាតិកា។

និទ្ទេសេ **មាតិកាយា**តិ បាតិមោក្ខេ។ **វិភង្គេ**តិ បទភាជនិយំ, អាគតវសេន វុត្តាតិ យោជនា។ អយមេត្ថ និទ្ទេសោ។

បដិនិទ្ទេសេ **អារតី**តិអាទិបទានំ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “**អារកា**”តិអាទិ។ តត្ថ “អារកា”តិ ឥមិនា **អារតី**តិ ឯត្ថ អាឧបសគ្គស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឯតេហី**តិ អាបត្តិក្ខន្ធេហិ, អារកាតិ សម្ពន្ធោ។ “រមតី”តិ ឥមិនា តិបច្ចយោ កត្តត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **រតី**តិ រមនំ។ ឥមិនា តិបច្ចយោ ភាវត្ថេបិ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ **វិនា**តិ ឯតេហិ អាបត្តិក្ខន្ធេហិ វិនា។ ឥមិនា **វិរតី**តិ ឯត្ថ វិឧបសគ្គស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **បច្ចេក**ន្តិ បតិ ឯកំ, **បដិ**សទ្ទោ វិច្ឆត្ថជោតកោ, វិសុំ វិសុន្តិ អត្ថោ។ ឥមិនា **បដិវិរតី**តិ ឯត្ថ បដិឧបសគ្គស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ វិរតិ បដិវិរតីតិ ឯត្ថាបិ តិបច្ចយោ ភាវត្ថេបិ វេទិតព្ពោ ។ **វេរ**ន្តិ អនត្ថករត្តា វិរមិតព្ពន្តិ វិរំ, តទេវ វេរំ, រាគាទិអកុសលធម្មា។ តេហិ វេរហេតុត្តា វេរន្តិ វុច្ចន្តិ។ **ឯតាយា**តិ វិរតិយា។ ឥមិនា **អកិរិយា**តិ ឯត្ថ វិរិយបច្ចយោ ករណត្ថេ ហោតីតិ

ទស្សេតិ។ យំ អាបត្តិក្ខន្ធករណន្តិ យោជនា។ **តស្សា**តិ អាបត្តិក្ខន្ធករណស្ស។ **បដិបក្ខតោ**តិ វិរុទ្ធភាវតោ។ ឥមិនា **អករណ**ន្តិ ឯត្ថ អការោ វិរុទ្ធត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **អាបត្តិក្ខន្ធអជ្ឈាបត្តិយា**តិ អាបត្តិក្ខន្ធានំ អតិក្កមិត្វា អាបជ្ជនស្ស។ “វេលនតោ”តិ ឥមិនា វេលតីតិ **វេលា,** វេលនំ វា វេលាតិ វចនត្ថេ ទស្សេតិ។ **និយ្យាន**ន្តិ មគ្គំ។ មគ្គោ ហិ និព្ពានំ អារម្មណករណវសេន យាតិ គច្ឆតីតិ **និយ្យាន**ន្តិ វុច្ចតិ។ “ពន្ធតី”តិ ឥមិនា សិធាតុយា ពន្ធនត្ថំ ទស្សេតិ។ “និវារេតី”តិ ឥមិនា ពន្ធធាតុយា អធិប្បាយត្ថំ។ **ឯត**ន្តិ “សេតូ”តិ នាមំ។ **តំ សេតុ**ន្តិ អាបត្តិក្ខន្ធសង្ខាតំ តំ សេតុំ។ ឯត្ថ កេសុចិ បោត្ថកេសុ “សោ សេតូ”តិ ច “ឯតាយ បញ្ញត្តិយា”តិ ច បាឋោ អត្ថិ, សោ អបាឋោយេវ។

ពុទ្ធេ អគារវាទីសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ **យោ**តិ យោ កោចិ, ន គច្ឆតីតិអាទីសុ សម្ពន្ធោ។ **ធរមានេ**តិ តិដ្ឋមានេ, សំវិជ្ជមានេតិ អត្ថោ។ **ឧបដ្ឋាន**ន្តិ ឧបដ្ឋានដ្ឋានំ, ឧបដ្ឋានត្ថំ វា។ **ឯតស្សា**តិ យស្ស កស្សចិ គហដ្ឋស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា។ **ធម្មស្សវន**ន្តិ ធម្មស្សវនដ្ឋានំ, ធម្មស្សវនត្ថំ វា។ **ធម្មស្សវនគ្គ**ន្តិ ធម្មស្សវនំ គណ្ហន្តិ ឯត្ថាតិ ធម្មស្សវនគ្គោ, ធម្មសវនមណ្ឌបោ។ អថ វា ធម្មស្សវនំ គណ្ហាតីតិ ធម្មស្សវនគ្គោ, ធម្មស្សវនដ្ឋានេ សមាគមជនោ, តំ ធម្មស្សវនគ្គំ។ **ចិត្តីការ**ន្តិ អបចាយនាការំ។ វិក្ខិត្តោ វា អនាទរោ វា ហុត្វា និសីទតីតិ យោជនា។ **កាយបាគព្ភិយ**ន្តិ ភុសំ គរតិ អញ្ញេ បីឡេតិ អនេនាតិ **បគព្ភោ,** អតិមានោ, ឱដ្ឋជោ តតិយក្ខរោ។ បគព្ភស្ស ភាវោ បាគព្ភិយំ, កាយេន បាគព្ភិយំ កាយបាគព្ភិយំ (វជិរ. ដី. បរិវារ ២៧១; សារត្ថ. ដី. បរិវារ ៣.២៧១; វិ. វិ. ដី. បរិវារ ២.២៧១ សំ. និ. អដ្ឋ. ២.២.១៤៦; អ. និ. អដ្ឋ. ៣.៦.៨២-៨៤; សុ. និ. អដ្ឋ. ១.១៤៤), កាយានាចារំ។ **តិស្សោ សិក្ខា**តិ អធិសីលសិក្ខាទិកា តិស្សោ សិក្ខា។ បមជ្ជនំ **បមាទោ** , សតិវិប្បវាសោតិ អាហ “បមាទេ ច សតិវិប្បវាសេ”តិ។ **អាមិសបដិសន្ថារ**ន្តិ អាមិសេន អត្តនោ, បរេសញ្ច អន្តរស្ស បដិសន្ធហនំ អាមិសបដិសន្ថារោ, តថា ធម្មបដិសន្ថារោ។

២៧២. សត្ថរិបិ អគារវោតិអាទីនំ អត្ថោតិ សម្ពន្ធោ។ “អនីចវុត្តី”តិអាទិនា **អប្បតិស្សោ**តិ បទស្ស អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ, សទ្ធត្ថោ បនេវំ វេទិតព្វោ, បដិមុខំ អាទរេន សត្ថុវចនំ អសុណន្តោ អប្បតិស្សោ នាមាតិ។ **អជ្ឈត្តំ វា**តិ ឯត្ថ និយកជ្ឈត្តាទីសុ ចតូសុ និយកជ្ឈត្តភាវញ្ច សត្តមីវិភត្តិយា អមាទេសភាវញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “អត្តនោ សន្តានេ វា”តិ។ “អត្តនោ បក្ខេ វា”តិ ឥមិនា អត្តនោ ចិត្តសន្តានេតិ អត្ថំ បដិក្ខិបតិ។ **តត្រ តុម្ហេ**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “តស្មឹ អជ្ឈត្តពហិទ្ធាភេទេ”តិ។ **សបរសន្តានេ**តិ អត្តបរសន្តានេ។ **បហានាយា**តិ ឯត្ថ ហាធាតុយា ករណញ្ច អាយសទ្ទស្ស តទត្ថភាវញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “មេត្តាភាវនាទីហិ នយេហិ បហានត្ថ”ន្តិ។ **មេត្តាភាវនាទីហី**តិអាទិសទ្ទេន ករុណាភាវនាទី សង្គណ្ហាតិ។ **ត**ន្តិ វិវាទមូលំ។ “អប្បវត្តិភាវាយា”តិ ឥមិនា **អនវស្សវាយា**តិ ឯត្ថ អវបុព្ព សុធាតុយា បវត្តនត្ថំ ទស្សេតិ។

សន្ទិដ្ឋិបរាមាសីតិ ឯត្ថ សស្ស អត្តនោ ឥទំ សំ, សំ ទិដ្ឋិ បរតោ អាមសតីតិ សន្ទិដ្ឋិបរាមាសីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សកមេវ ទិដ្ឋឹ បរាមសតី”តិ។ “យ”ន្តិអាទិនា បរាមសនាការំ ទស្សេតិ។ **អាធានគ្គាហី**តិ ឯត្ថ អាភុសោ បិយតេ អាធានន្តិ វចនត្ថេន **អាធាន**សទ្ទោ ទឡ្ហបរិយាយោតិ អាហ “ទឡ្ហគ្គាហី”តិ។ ទឡ្ហំ គណ្ហាតីតិ **ទឡ្ហគ្គាហី**។

២៧៣. អនុវាទមូលនិទ្ទេសោ កិញ្ចាបិ សមានោតិ យោជនា។ **អថ ខោ**តិ តថា សមានោបិ, អយមេត្ថ វិសេសោតិ សម្ពន្ធោ។ វិវទន្តានំ បុគ្គលានន្តិ យោជនា។ **តថា វិវទន្តា**តិ តេនាការេន វិវទន្តា, អនុវទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ “អសុកំ នាម វិបត្តឹ អាបន្នោ”តិ វុត្តមេវត្ថំ អាបត្តិយា សល្លក្ខេត្វា ទស្សេន្តោ អាហ “បារាជិកំ អាបន្នោសី”តិអាទិ ។ **ឯត្ថា**តិ អនុវាទមូលេ។ **វិសេសោ**តិ វិវាទមូលតោ វិសេសោ។ វិវទន្តានំ កោធូបនាហាទីនិ វិវាទមូលានិ, អនុវទន្តានំ អនុវាទមូលានីតិ វុត្តំ ហោតិ។

២៧៤. មេត្តំ កាយកម្មំ នាមាតិ ឯត្ថ មេត្តា ឯតស្សត្ថីតិ មេត្តំ, កាយកម្មំ, មេត្តចិត្តសហគតំ កាយកម្មន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “មេត្តចិត្តេន កតំ កាយកម្ម”ន្តិ។ សម្មុខបរម្មុខានំ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ តេសុ សម្មុខបរម្មុខេសុ។ **កាយកម្មំ នាមា**តិ មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។ ថេរានំ ទានឥតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧភយេហិបី**តិ នវកត្ថេរេហិបិ។ **តេសូ**តិ នវកត្ថេរេសុ។ **អវមញ្ញ**ន្តិ អវមានំ។ អត្តនោ ទុន្និក្ខិត្តានំ បដិសាមនំ វិយ បដិសាមនន្តិ យោជនា។ “មេត្តាកាយកម្មសង្ខាតោ”តិ ឥមិនា **អយម្បិ ធម្មោ**តិ ឯត្ថ ធម្មសរូបំ ទស្សេតិ។ **បិ** សទ្ទោ ឧបរិ វក្ខមានេ ធម្មេ អបេក្ខតិ។ “សរិតព្វោ”តិ ឥមិនា **អនីយ**សទ្ទោ កម្មវាចកោតិ ទស្សេតិ។ **សតិជនកោ**តិ សព្រហ្មចារីនំ សតិជនកោ។ តស្ស បទស្ស អធិប្បាយំ ទស្សេន្តោ អាហ “យោ ន”ន្តិអាទិ។ តត្ថ **យោ**តិ បុគ្គលោ។ **ន**ន្តិ មេត្តំ កាយកម្មំ។ តំ បុគ្គលំ អនុស្សរន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **យេស**ន្តិ សព្រហ្មចារីនំ។ **តេ**តិ សព្រហ្មចារិនោ។ បសន្នចិត្តា ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ “បិយំ ករោតី”តិ ឥមិនា **បិយករណោ**តិ បទស្ស បិយំ ករោតីតិ បិយករណោតិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯសេវ នយោ **គរុករណោ**តិ ឯត្ថាបិ។ “សង្គហេតព្វភាវាយា”តិ ឥមិនា

សង្គហាយាតិ បទស្ស ភាវប្បធានកម្មនិទ្ទេសភាវំ ទស្សេតិ។ សង្គហេតព្ពោតិ **សង្គហោ**, តទត្ថាយ។ **តេហី**តិ សព្រហ្មចារីហិ។ “សមគ្គភាវាយា”តិ ឥមិនា សមគ្គស្ស ភាវោ **សាមគ្គី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

បគ្គយ្ហ វចនន្តិ បគ្គហេត្វា វចនំ។ **វិហារេ**តិ អាធារេ ភុម្មំ, ថេរេ អសន្តេតិ យោជនា។ **ត**ន្តិ ថេរំ កទា អាគមិស្សតិ នុខោតិ យោជនា។ **មមាយនវចន**ន្តិ មមាយនាការេន បវត្តំ វចនំ។ **មេត្តាសិនេហសិនិទ្ធានី**តិ មេត្តាសង្ខាតេន សិនេហេន សិនេហិតានិ។ **នយនានី**តិ ចក្ខូនិ។ “អប្បាពាធោ”តិ ឥមិនា **អរោគោ**តិ បទស្សេវ អត្ថំ ទស្សេតិ។ និច្ចាពាធេន វា អរោគោ, អាគន្តុកាពាធេន អប្បាពាធោ, អជ្ឈត្តាពាធេន វា អរោគោ, ពហិទ្ធាពាធេន អប្បាពាធោ, កាយាពាធេន វា អរោគោ, ចិត្តាពាធេន អប្បាពាធោ។ **សមន្នាហរណ**ន្តិ បុនប្បុនំ មនសិករណំ។

ន បុគ្គលំ បដិវិភជិត្វា ភុញ្ជតីតិ យោជនា។ តទត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ **“យោ ហី”**តិអាទិ។ តត្ថ **យោ**តិ បុគ្គលោ, ភុញ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ “ឯត្តកំ…បេ…. ភុញ្ជិស្សាមី”តិ ឥមិនា អាមិសបដិវិភត្តភោគិភាវំ ទស្សេតិ។ “ឯត្តកំ វា អសុកស្ស ច…បេ…. ភុញ្ជិស្សាមី”តិ ឥមិនា បុគ្គលបដិវិភត្តភោគិភាវំ ទស្សេតិ។ **អយ**ន្តិ បុគ្គលោ។ **អាភត**ន្តិ គាមាទិតោ អានីតំ។ **អទាតុម្បី**តិ បិសទ្ទេន ទាតុម្បិ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។ ទានញ្ហិ នាម ន កស្សចិ វារិតំ។ **សព្ពេស**ន្តិ ទុស្សីលសីលវន្តានំ។ **វុត្ត**ន្តិ អដ្ឋកថាយំ (ទី. និ. អដ្ឋ. ២.១៤១; ម. និ. អដ្ឋ. ២.៤៩២; អ. និ. អដ្ឋ. ៣.៦.១១) វុត្តំ។ **វិចេយ្យា**តិ វិចិនិត្វា។ **ទាតុម្បី**តិ បិសទ្ទេន អវិចិនិត្វា សាមញ្ញតោ ទាតុម្បិ វដ្ដតីតិ សម្បិណ្ឌេតិ។ ននុ ឯវំ សតិ បុគ្គលវិភាគោ កតោ នាម ហោតិ, កស្មា វិចេយ្យ ទាតុំ វដ្ដតីតិ អាហ “ន ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា។ **ឯតេ**តិ គិលានាទយោ។ ឥទំ បទំ វិចិនិត្វាតិ បទេ កម្មំ, “ទេន្តេនា”តិ បទេ សម្បទានំ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឥតិ អយ**ន្តិ ឥតិ មនសិកត្វា អយំ សារណីយធម្មបូរកោ។

អខណ្ឌានីតិអាទីសុ បឋមំ តាវ ខណ្ឌឆិទ្ទសពលកម្មាសានិ ទស្សេត្វា តេសំ បដិបក្ខវសេន អខណ្ឌាទីនិ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្សា”តិអាទិ។ តត្ថ **យស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស, សិក្ខាបទំ ភិន្នន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សត្តសុ អាបត្តិក្ខន្ធេសូ**តិ អាធារេ ភុម្មំ, សិក្ខាបទន្តិ សម្ពន្ធោ។ អាបត្តិញ្ហិ បដិច្ច សិក្ខាបទស្ស បញ្ញត្តត្តា អាបត្តិ តស្ស វិសយោ ហោតិ។ **អាទិម្ហិ វា អន្តេ វា**តិ សិក្ខាបទានំ អាទិម្ហិ វា អន្តេ វា។ **វា**សទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។ សិក្ខាបទេ ភិន្នេ អាបត្តិ សម្ភវតោ វុត្តំ “សិក្ខាបទំ ភិន្ន”ន្តិ។ **ខណ្ឌំ នាមា**តិ ឆិន្នំ នាម។ **វេមជ្ឈេ**តិ សិក្ខាបទានំ វេមជ្ឈេ។ **ភិន្ន**ន្តិ សិក្ខាបទំ ភិន្នំ។ **ឆិទ្ទំ នាមា**តិ វិវរំ នាម។ ទ្វេ តីណិ សិក្ខាបទានីតិ សម្ពន្ធោ។ **សពលំ នាមា**តិ ចិត្រំ នាម។ **ភិន្នានី**តិ សិក្ខាបទានិ ភិន្នានិ។ **កម្មាសំ នាមា**តិ វិចិត្រំ នាម។ ឯត្ថ ច ឯកស្មិំ ឋានេ ឯកេន វិសភាគវណ្ណេន ចិត្រំ សពលំ នាម, នានាឋានេ នានាវណ្ណេន វិចិត្រំ កម្មាសំ នាមាតិ អយមេតេសំ វិសេសោ។ ខណ្ឌាទីនំ វិបរិវត្តនវសេន អខណ្ឌាទីនិ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្ស បនា”តិអាទិ។ **អភិន្នានិសីលានី**តិ អភិន្នានិ សិក្ខាបទសីលានិ។ **តានិ បនា**តិ សីលានិ បន។ **“ឯតានី”**តិ បទំ បទាលង្ការមត្តំ។ **ភុជិស្សភាវករណតោ**តិ តណ្ហាទាសព្យតោ មោចេត្វា ភុជិស្សករណភាវតោ។ ឥមិនា “ភុជិស្សភាវករណានី”តិ វត្តព្ពេ ឧត្តរបទលោបវសេន ឯវំ វុត្តន្តិ ទស្សេតិ។ ភុជិស្សានីតិ វុច្ចន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិញ្ញូហី**តិ ពុទ្ធាទីហិ សប្បុរិសេហិ។ **ឧបចារសមាធី អប្បនាសមាធី វា**តិ ឯត្ថ **វា**សទ្ទោ សមុច្ចយត្ថោ។ ឧបចារសមាធិញ្ច អប្បនាសមាធី ចាតិ ហិ អត្ថោ។ “សំវត្តយន្តី”តិ ឥមិនា **សមាធិសំវត្តនិកា**នីតិ ឯត្ថ អនីយសទ្ទោ ពហុលំ កត្តុវាចកោតិ ទស្សេតិ។ **សីលសាមញ្ញគតោ**តិ ឯត្ថ សមានស្ស ភាវោ សាមញ្ញំ, តំ គតោតិ សាមញ្ញគតោ, សីលេន សាមញ្ញគតោ សីលសាមញ្ញគតោ, ហុត្វា វិហរតីតិ យោជនា។ តេន វុត្តំ “សមានភាវូបគតសីលោ វិហរតី”តិ។

យាយំ ទិដ្ឋីតិ ឯត្ថ “ទិដ្ឋី”តិ សាមញ្ញគតស្សាបិ សទ្ទស្ស “អរិយា”តិ សទ្ទន្តរសន្និធានេន វិសេសវិសយត្តា សម្មាទិដ្ឋីតិ អាហ “មគ្គសម្បយុត្តា សម្មាទិដ្ឋី”តិ។ “មគ្គសម្បយុត្តា”តិ ឥមិនា លោកិយសម្មាទិដ្ឋី បដិក្ខិបតិ។ **និទ្ទោសា**តិ វិសុទ្ធត្ថា, ឧត្តមត្ថា វា និទ្ទោសា។ ឥមិនា **អរិយ**សទ្ទោ និទ្ទោសត្ថវាចកោ អនិប្ផន្នបាដិបទិកោតិ ទស្សេតិ។ **និយ្យាតី**តិ និព្ពានំ យាតិ។ ឥមិនា អនីយសទ្ទោ ពហុលំ កត្តុវាចកោតិ ទស្សេតិ។ យោ តថាការី ហោតិ, តក្ករស្សាតិ យោជនា។ **តថាការី**តិ តាយ មគ្គសម្បយុត្តាយ សម្មាទិដ្ឋិយា ការី ហោតិ។ ឥមិនា តាយ សម្មាទិដ្ឋិយា ករោតីតិ **តក្ករោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ទុក្ខក្ខយាយា**តិ ឯត្ថ ខីយនំ ខយោ, ទុក្ខស្ស ខយោ ទុក្ខក្ខយោ, តទត្ថាយាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “សព្ពទុក្ខស្ស ខយត្ថ”ន្តិ។ **សេស**ន្តិ វុត្តវចនតោ សេសំ វចនំ។

ឥតិ កតិបុច្ឆាវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ខន្ធកបុច្ឆាវារោ

បុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវណ្ណនា

៣២០. **ឧបសម្បទក្ខន្ធក**ន្តិ មហាខន្ធកំ។ “និទានេន ច និទ្ទេសេន ច សទ្ធិ”ន្តិ ឥមិនា សហ និទានេនាតិ **សនិទានំ**, សហ និទ្ទេសេនាតិ **សនិទ្ទេស**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ **និទានេនា**តិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិទេសសង្ខាតេន និទានេន។ **និទ្ទេសេនា**តិ បុគ្គលាទិនិទ្ទេសេន។ **តត្ថា**តិ ឧបសម្បទក្ខន្ធកេ។ **សមុក្កដ្ឋបទាន**ន្តិ ឯត្ថ សមុក្កដ្ឋសទ្ទោ ឧត្តមបរិយាយោតិ អាហ “ឧត្តមានី”តិ។ **បទានី**តិ “ន ភិក្ខវេ ឩនវីសតិវស្សោ បុគ្គលោ ឧបសម្បាទេតព្ពោ”តិ (បាចិ. ៤០២-៤០៣; មហាវ. ១២៤) អាទិនា នយេន វុត្តានិ បទានិ។ ឥមេហិ បទេហិ “សមុក្កដ្ឋានិ បទានិ **សមុក្កដ្ឋបទានី**”តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ឥតី**តិ អយមត្ថោ។ កស្មា បនេត្ថ “សមុក្កដ្ឋបទានំ កតិ អាបត្តិយោ”តិ បទានមេវ សាមិវសេន និទ្ទេសោ កតោ, ននុ អាបត្តិយោ នាម បុគ្គលានញ្ញេវ ហោន្តីតិ អាហ **“យេន យេន ហី**”តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា។ យេន យេន បទេន បញ្ញត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **សា សា**តិ អាបត្តិ។ **ទ្វេ អាបត្តិយោ**តិ ឯត្ថ ទ្វិន្នំ អាបត្តីនំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “បាចិត្តិយំ, ទុក្កដ”ន្តិ។

នស្សន្តេ តេតិ នស្សន្តុ ឯតេ។ **វិនស្សន្តេ តេ**តិ វិនស្សន្តុ ឯតេ ភិក្ខូតិ អត្ថោ។ **តេហី**តិ ភិក្ខូហិ។ **វទតោ**តិ វទន្តានំ។ សេសេសុ ឧបោសថករណេសូតិ សម្ពន្ធោ។ “ទុក្កដាបត្តិយេវា”តិ ឥមិនា **ឯកា អាបត្តី**តិ ឯត្ថ អត្ថបករណាទិវសេន ទុក្កដាបត្តិយេវាតិ ទស្សេតិ។

បវារណក្ខន្ធកេបីតិ **បិ**សទ្ទោ ឧបោសថក្ខន្ធកំ អបេក្ខតិ។

ចម្មសំយុត្តេបីតិ ចម្មេន សំយុត្តំ កត្វា ទេសិតេ ខន្ធកេបិ, ចម្មក្ខន្ធកេបីតិ អត្ថោ។ **បិ**សទ្ទោ បវារណក្ខន្ធកំ អបេក្ខតិ។ **ភេសជ្ជក្ខន្ធកេបី**តិ **បិ**សទ្ទោ ចម្មក្ខន្ធកំ អបេក្ខតិ។ **សមន្តា**តិ អង្គជាតស្ស សមន្តតោ។

តត្ថាតិ កថិនក្ខន្ធកេ។ **ចីវរសំយុត្តេ**តិ ចីវរក្ខន្ធកេ។

ចម្បេយ្យកេតិ ចម្បេយ្យក្ខន្ធកេ។ **សមុច្ចយក្ខន្ធកេសុបី**តិ បិសទ្ទោ ចម្បេយ្យក្ខន្ធកំ អបេក្ខតិ។

សមថក្ខន្ធកេ ឥមា ទ្វេ អាបត្តិយោ ហោន្តីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ **ខុទ្ទកវត្ថុកេ**តិ ខុទ្ទកវត្ថុក្ខន្ធកេ។ **គរុភណ្ឌវិស្សជ្ជនេ**តិ គរុភណ្ឌស្ស វិស្សជ្ជនេ។

សង្ឃភេទេតិ សង្ឃភេទក្ខន្ធកេ។ “សមាចារំ បុច្ឆិស្សន្តិ វុត្តេ វត្តក្ខន្ធកេ”តិ ឥមិនា **សមាចារ**សទ្ទេន វត្តក្ខន្ធកំ គហេតព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ **សា**តិ ទុក្កដាបត្តិ។ “គថា”តិ បទេន “ឯកា ទុក្កដាបត្តិយេវា”តិ បទំ អតិទិសតិ។ “បាតិមោក្ខដ្ឋបនេ”តិ ឥមិនា បាឡិយំ **ឋបនំ បុច្ឆិស្ស**ន្តិ ឯត្ថ “បាតិមោក្ខ”ន្តិអាទិបទស្ស លោបំ ទស្សេតិ។ **បញ្ចសតិកសត្តសតិកេសូ**តិ បញ្ចសតិកក្ខន្ធកសត្តសតិកក្ខន្ធកេសុ។ **អារោបិតោ**តិ ឯត្ថ វុបធាតុយា ទ្វិកម្មិកត្តា, ន្យាទិគណត្តា ច “ធម្មោ”តិ បធានកម្មមេវ វុត្តំ, ន “សង្គហ”ន្តិ អបធានកម្មំ។ តេន វុត្តំ “ធម្មោ សង្គហ”ន្តិ។ **តត្ថា**តិ បញ្ចសតិកសត្តសតិកេសុ។

ឥតិ ខន្ធកបុច្ឆាវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ

ឯកុត្តរិកនយោ ឯកកវារវណ្ណនា

៣២១. ឯវំ ខន្ធកបុច្ឆាយ វណ្ណនំ កត្វា ឥទានិ ឯកុត្តរិកនយស្ស តំ ករោន្តោ អាហ “អាបត្តិ...បេ.... នយេ”តិ។ តត្ថ ឯកុត្តរិកនយេ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “ឆ អាបត្តិសមុដ្ឋានានី”តិ ឥមិនា សមុដ្ឋានានិ អាបត្តិំ ករោន្តីតិ អត្ថេន **អាបត្តិករា** នាមាតិ ទស្សេតិ។ **ឯតេស**ន្តិ ឆន្នំ អាបត្តិសមុដ្ឋានានំ។ **ហី**តិ យស្មា, អាបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សិក្ខាបទេ ចា**តិ មាតិកាសិក្ខាបទេ ច។ **លហុកា អាបត្តី**តិ ឯត្ថ អប្បសាវជ្ជត្តា ន លហុកា នាម ហោតិ, លហុកេន បន វិនយកម្មេនាតិ អាហ “លហុកេន វិនយកម្មេន វិសុជ្ឈនតោ”តិ។ **បញ្ចវិធា**តិ ថុល្លច្ចយាទិវសេន បញ្ចបការា។ **កេនចី**តិ លហុកេន វា គរុកេន វា កេនចិ អាការេន។ សំវិជ្ជតិ គិហិភាវតោ អវសេសោ សមណភាវោ ឯតិស្សាតិ **សាវសេសា**, បដិបក្ខវសេន **អនវសេសា**។ **ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធា**តិ បារាជិកសង្ឃាទិសេសវសេន ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធា។

“ករោន្តី”តិ ឥមិនា **អន្តរាយិកា**តិ ឯត្ថ ណិកបច្ចយស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ អន្តរាយិកា អាបត្តិយោ សព្ពថា អន្តរាយិកា ហោន្តីតិ អាហ “អន្តរាយិកំ អាបន្នស្សាបី”តិអាទិ។ ទេសេត្វា សុទ្ធិបត្តស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **លោកវជ្ជា**តិ លោកេហិ វជ្ជេតព្ពា។ **បណ្ណត្តិវជ្ជា**តិ ភគវតោ បណ្ណត្តិយា វជ្ជេតព្ពា។ **យ**ន្តិ យំ អាបត្តិំ អាបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។

ករោន្តោតិ កិរិយមានតោ។ ឯត្ថ ហិ មានសទ្ទស្ស អន្តាទេសោ។ ឥមិនា ករណំ **កិរិយ**ន្តិ ភាវត្ថំ ទស្សេតិ។ **អាបជ្ជតី**តិ បុគ្គលោ អាបជ្ជតិ។ សា អាបត្តិ កិរិយតោ សមុដ្ឋិតា នាមាតិ យោជនា។ កា អាបត្តិ វិយាតិ អាហ "បារាជិកាបត្តិ វិយា"តិ។ ឯសេវ នយោ អនន្តរវារត្តយេសុបិ។

បុព្ពាបត្តីតិ ឯត្ថ បុព្ពសទ្ទោ បឋមត្ថោតិ អាហ "បឋមំ អាបន្នាបត្តី"តិ។ "អាបន្នា"តិ បទេន មជ្ឈេលោបំ ទស្សេតិ។ **បច្ឆា អាបន្នាបត្តី**តិ វត្ថុភេទទុក្កដាបត្តិ។ **មូលវិសុទ្ធិយា**តិ មូលេ កាយចិ អាបត្តិយា អមិស្សត្តា វិសុទ្ធិយា អាបត្តិយា។ កុរុន្ទិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឥទម្បី**តិ កុរុន្ទិយំ វុត្តវចនម្បិ។ **បិ**សទ្ទេន បុរិមំ មហាអដ្ឋកថាវចនំ អបេក្ខតិ។ **ឯកេន បរិយាយេនា**តិ ឯកេន ការណេន។

យាតិ អាបត្តិ, ទេសិតា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ អយំ ទេសិតា គណនូបិកា នាមាតិ យោជនា។ យា ទេសិតា ហោតិ, អយំ អគណនូបិកា នាមាតិ យោជនា។ **សឧស្សាហេនេវា**តិ បុនបិ អាបជ្ជិស្សាមីតិ សហ ឧស្សាហេនេវ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ "គណនំ ន ឧបេតី"តិ ឥមិនា គណនំ ន ឧបគច្ឆតីតិ **អគណនូបិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ អដ្ឋមេ វត្ថុស្មិំ បូរណេតិ សម្ពន្ធោ។ ឥទំ បាឡិយំ អដ្ឋវត្ថុកបូរណវសេន ភិក្ខុនីនំ អាគតត្តា ភិក្ខុនិយោ សន្ធាយ វុត្តំ។ ភិក្ខូនម្បិ ទុតិយបារាជិកដ្ឋានេ លព្ភតិយេវ។

ថុល្លវជ្ជាតិ ឯត្ថ ថុល្លំ វជ្ជំ ឯតិស្សាតិ ថុល្លវជ្ជាតិ ទស្សេន្តោ អាហ "ថុល្លទោសេ បញ្ញត្តា"តិ។ យា ច ធម្មិកស្ស បដិស្សវស្ស អសច្ចាបនេ អាបត្តិ អត្ថិ, សា ច គិហិបដិសំយុត្តាតិ យោជនា។ **បញ្ចានន្តរិយកម្មាបត្តី**តិ បញ្ចហិ អានន្តរិយកម្មេហិ អាបន្នា បារាជិកាបត្តិ។ **សុទិន្នត្ថេរាទី**តិ អាទិសទ្ទេន ធនិយត្ថេរាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **អាទិកម្មិកោ**តិ អាទិកម្មំ ករោន្តោ, តស្មិំ និយុត្តោ វា។ **មក្កដិសមណាទី**តិ អាទិសទ្ទេន វជ្ជិបុត្តកាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ យោ កទាចិ ករហចិ អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ, សោ **អធិច្ចាបត្តិកោ** នាមាតិ យោជនា។ បរតោបិ ឯសេវ នយោ។

"ចោទេតី"តិ ឥមិនា ចោទេតីតិ **ចោទកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "ចោទិតោ"តិ ឥមិនា ចោទិតព្ពោតិ **ចុទិតោ**, សោយេវ **ចុទិតកោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **បញ្ចទសសូ**តិ បាតិមោក្ខុទ្ទេសក្ខន្ធកេ វុត្តេសុ បញ្ចទសធម្មេសុ។ **តេនា**តិ អធម្មចោទកេន, ចោទិតោតិ សម្ពន្ធោ។ បាតិមោក្ខុទ្ទេសក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ៤០១) វុត្តេ សច្ចេ ច អកុប្បេ ច អតិដ្ឋន្តោបិ អធម្មចុទិតកោយេវ នាម, សោ បន ធម្មចោទកេន ចោទិតេយេវ កុប្បន្តោ អធម្មចុទិតកោ នាម, អធម្មចោទកេន ចោទិតេ បន កុប្បន្តោបិ អធម្មចុទិតកោ នាម ន ហោតិ, តស្មា ឥធ ន វុត្តោ។ "សមន្នាគតោ"តិ ឥមិនា និយតា ឯតស្ស សន្តីតិ **និយតោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

អាបជ្ជិតុំ ភព្ពាតិ **ភព្ពាបត្តិកា**។ កេនចិ កម្មេន អកតោបិ អនុក្ខិត្តកោយេវ នាម, សោ បន ឧក្ខិត្តកោតិ សង្កាភាវតោ ឥធ ន វុត្តោ។ **អយ**ន្តិ តជ្ជនីយាទិកម្មកតោ ភិក្ខុ។ **ហី**តិ យស្មា, ន កោបេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **លិង្គទណ្ឌកម្មសំវាសនាសនាហី**តិ លិង្គនាសនេន ច ទណ្ឌកម្មនាសនេន ច សំវាសនាសនេន ច។ **យេនា**តិ ភិក្ខុនា។ **សោ**តិ នានាសំវាសកោ។ ទ្វិន្នំ នានាសំវាសកានំ វិសេសោ ហេដ្ឋា (បាចិ. អដ្ឋ. ៤២៨) វុត្តោយេវ។ ឋបនំ ជានិតព្ពន្តិ ឯត្ថ កឹ ឋបនំ នាមាតិ អាហ "បាតិមោក្ខុទ្ទេសន"ន្តិ។

ឥតិ ឯកកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ ទុកវារវណ្ណនា

៣២២. ទុកេសុ អចិត្តកា អាបត្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **ភូតារោចនាបត្តី**តិ បាចិត្តិយាបត្តិ។ **អភូតារោចនាបត្តី**តិ បារាជិកថុល្លច្ចយាបត្តិ។ **បទសោធម្មាទិកា**តិអាទិសទ្ទេន ឧត្តរិឆប្បញ្ចវាចា សង្គហិតា។ **មញ្ចបីឋាទីន**ន្តិអាទិសទ្ទេន ភិសិអាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ **អនាបុច្ឆាគមនាទីសូ**តិ អាទិសទ្ទេន អនុទ្ធរិត្វា គមនំ សង្គណ្ហាតិ។ **សបុគ្គលោ**តិ សោ អត្តសង្ខាតោ បុគ្គលោ សបុគ្គលោ។ **បរបុគ្គលោ**តិ បរោ បុគ្គលោ បរបុគ្គលោ។ **គរុក**ន្តិ សង្ឃាទិសេសំ។ **លហុក**ន្តិ បាចិត្តិយំ។ បុន **គរុក**ន្តិ បារាជិកំ។ បុន **លហុក**ន្តិ បាចិត្តិយមេវ។

អង្គុលិមត្តម្បីតិ **បិ**សទ្ទេន កេសគ្គមត្តម្បីតិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **ត**ន្តិ មញ្ចបីឋំ។ គមិយោ អាបជ្ជតិ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។

"អាទិយន្តោ អាបជ្ជតិ នាមា"តិអាទិនា **អត្ថាបត្តិ អាទិយន្តោ អាបជ្ជតី**តិ បាឡិយំ អាទិយន្តោ ហុត្វា អាបជ្ជតិ អាបត្តិ អត្ថីតិ យោជនានយំ ទស្សេតិ។ ឯវញ្ហិ សតិ **"អាបជ្ជតី"**តិ អាខ្យាតបទំ "អត្ថី"តិ កិរិយន្តរំ អបេក្ខិត្វា កត្តា ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ អថ វា អាទិយន្តោ បុគ្គលោ យំ អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ, សា អាបត្តិ អត្ថីតិ

យោជនា។ ឯសេវ នយោ អញ្ញេសុបិ។ **មូគព្ពតាទីនីតិ** អាទិសទ្ទេន គោវតកុក្កុរវតាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ បារិវាសិកាទយោ អាបជ្ជន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ តជ្ជនីយាទិកម្មកតា វា បុគ្គលាតិ យោជនា។ **អសមាទិយន្តា អាបជ្ជន្តីតិ** អសមាទិយន្តា ហុត្វា អាបជ្ជន្តិ។ **តេតិ** បុគ្គលេ។ **ករោន្តោ អាបជ្ជតិ នាមាតិ** ករោន្តោ ហុត្វា អាបជ្ជតិ នាមាតិ យោជនា។ ឯវំ **ទេន្តោ អាបជ្ជតិ នាមាតិ**អាទីសុបិ។

ឯករត្តឆារត្តសត្តាហទសាហមាសាតិក្កមេសូតិ “ឯករត្តម្បិ តិចីវរេន វិប្បវសេយ្យា”តិ (បារា. ៤៧៥-៤៧៦) ច “ឆារត្តបរមំ តេន ភិក្ខុនា តេន ចីវរេន វិប្បវសិតព្ព”ន្តិ (បារា. ៦៥៣) ច “សត្តាហបរមំ សន្និធិការកំ បរិភុញ្ជិតព្ព”ន្តិ (បារា. ៦២២-៦២៣) ច “ទសាហបរមំ អតិរេកចីវរំ ធារេតព្ព”ន្តិ (បារា. ៤៦២-៤៦៣) ច “មាសបរមំ និក្ខិបិតព្ព”ន្តិ (បារា. ៤៩៩-៥០០) ច វុត្តកាលាតិក្កមេសុ។

ឥមំ បន អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។

យស្មិំ បក្ខេ និសិន្នោតិ យស្មិំ បក្ខេ សយំ និសិន្នោ។ **តេសន្តិ** អត្តនោ បក្ខេ និសិន្នានំ, នានាសំវាសកន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យេសន្តិ** សកបក្ខេ និសិន្នានំ។ **កម្មំ កោបេតីតិ** នានាសំវាសកត្តា កម្មំ កោបេតិ។ **ឥតរេសន្តិ** បរបក្ខេ និសិន្នានំ។ ហត្ថបាសំ អនាគតត្តា កម្មំ កោបេតីតិ យោជនា។ “ឯសេវ នយោ”តិ វុត្តវចនំ វិត្ថារេន្តោ អាហ **“យេសំ ហិ”**តិអាទិ។ **យេសន្តិ** សកបក្ខេ វា បរបក្ខេ វា និសិន្នានំ យេសំ ភិក្ខូនំ។ **សោតិ** ភិក្ខុ។ **អាបជ្ជិតព្ពតោតិ** អាបជ្ជិតព្ពភាវតោ។ ឥមិនា បុគ្គលេន ឆហិ សមុដ្ឋានេហិ អាបជ្ជិតព្ពាតិ **អាបត្តិយោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **កម្មេន វា សលាកគ្គាហេន វាតិ** ឯត្ថ ឧទ្ទេសោ កម្មេ លក្ខណហារនយេន សង្គហំ គច្ឆតិ, វោហារានុស្សាវនា សលាកគ្គាហេតិ ទស្សេន្តោ អាហ **“ឧទ្ទេសោ ចេវ…បេ…. ឯក”**ន្តិ។ **បុព្ពភាគាតិ** សង្ឃភេទស្ស បុព្ពភាគេ បវត្តា។ **បមាណន្តិ** សង្ឃភេទស្ស ការណំ។

អទ្ធានហីនោ នាមាតិ ឯត្ថ អទ្ធានសទ្ទោ កាលបរិយាយោតិ អាហ “ឩនវីសតិវស្សោ”តិ។ **ថេយ្យសំវាសកាទយោតិ**អាទិសទ្ទេន តិត្ថិយបក្កន្តកភិក្ខុនីទូសកបញ្ចានន្តរិយា សង្គហេតព្ពា។ អដ្ឋ អភព្ពបុគ្គលា ករណទុក្កដកា នាម ហោន្តីតិ យោជនា។ ឯត្ថ កត្តព្ពន្តិ **ករណំ,** កម្មំ, ទុដ្ឋុ កត្តព្ពន្តិ **ទុក្កដំ,** កម្មមេវ។ ករណំ ទុក្កដមេតស្សាតិ **ករណទុក្កដកោ**។ វិសេសនបរនិបាតោ “អគ្យាហិតោ”តិអាទីសុ វិយ។ តទេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទុក្កដកិរិយា”តិអាទិ។ **នោ ច យាចតីតិ** ឯត្ថ យាចធាតុយា បធានកម្មំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបសម្បទ”ន្តិ, “សង្ឃ”ន្តិ អបធានកម្មមានេតព្ពំ។ **តេបិដកោតិ** តិបិដកំ វាចុគ្គតវសេន ធារកោ។ **អាណាយបីតិ** បិសទ្ទោ “មតេនបី”តិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **យាចន្តស្សេវាតិ** និស្សយំ អាចរិយំ យាចន្តស្សេវ។ យំ វត្ថុំ អជ្ឈាចរន្តោ អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ, តំ វត្ថុ **សាតិសារំ** នាមាតិ យោជនា។

ឧបឃាតិកាតិ ឯត្ថ ឧបហនន្តីតិ ឧបឃាតា, តេយេវ ឧបឃាតិកាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបឃាតា”តិ។ **តត្ថាតិ** ទ្វីសុ ឧបឃាតិកេសុ។ **ទ្វេ វេនយិកាតិ** ឯត្ថ វិនយេន សិទ្ធា **វេនយិកាតិ** ទស្សេន្តោ អាហ “វិនយសិទ្ធា”តិ។ “ទ្វេ អត្ថា”តិ ឥមិនា ណិកសទ្ទស្ស សរូបំ ទស្សេតិ ។ បញ្ញត្តានុលោមំ នាម ទដ្ឋព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **បច្ចយឃាតោតិ** បច្ចយស្ស ឃាតោ។ ឥមិនា **សេតុឃាតោតិ** ឯត្ថ សេតុសទ្ទោ បច្ចយវាចកោតិ ទស្សេតិ។ **ចិត្តស្សាបីតិ** បិសទ្ទោ បគេវ កាយវាចានន្តិ ទស្សេតិ។ **ឥតិបីតិ** បិសទ្ទោ ទុតិយត្ថសម្បិណ្ឌនោ។ “បមាណេនា”តិ ឥមិនា **មត្តការិតាតិ** ឯត្ថ មត្តសទ្ទោ បមាណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ “ករណ”ន្តិ ឥមិនា **ការិតាតិ** តទ្ធិតភាវំ កិតភាវេន ទស្សេតិ សភាគត្តា។ **កាយទ្វារិកន្តិ** កាយទ្វារេ បវត្តំ អាបត្តិំ។ ឥមិនា **អាបជ្ជតីតិ** បទស្ស កម្មំ ទស្សេតិ។ **កាយេនេវ វុដ្ឋាតីតិ** កាយសាមគ្គិយា ទានត្តា កាយេនេវ វុដ្ឋាតិ។ **សីសមក្ខនាទីតិ** អាទិសទ្ទេន បាទមក្ខនាទី សង្គណ្ហាតិ។

តន្តិ ភារំ។ “និត្ថរិតុំ វីរិយំ អារភតី”តិ ឥមិនា វហនាការំ ទស្សេតិ។ ថេរោ សមានោតិ យោជនា។ នវហនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “អនុជានាមី”តិអាទិ។ “កុក្កុច្ចាយិត្វា ករោតី”តិ ឥមិនា កុក្កុច្ចសទ្ទស្ស នាមធាតុំ ទស្សេតិ។ “ទិវា ច រត្តោ ចា”តិ ឥមិនា អភិណ្ហំ អាសវវឌ្ឍនំ ទស្សេតិ។ **តត្ថ តត្ថាតិ** តេសុ តេសុ វិភង្គក្ខន្ធកេសុ។

ឥតិ ទុកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ តិកវារវណ្ណនា

៣២៣. តិកេសុ ភគវតិ តិដ្ឋន្តេ យំ អាបត្តិំ អាបជ្ជតិ, សា អាបត្តិ អត្ថីតិ យោជនា។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពេសុ បទេសុ។ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថាតិ** តិកេសុ, វិត្ថារោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **លោហិតុប្បាទាបត្តីតិ** អនុលោមបារាជិកាបត្តិ។ “អាវុសោវាទេនា”តិ “អាវុសោ”តិ វោហារេន។ **វាតិ** កុម្មេហិ។

កាលេតិ បុរេភត្តកាលេ។ **វិកាលេ**តិ បច្ឆាភត្តកាលេ។ អវសេសំ អាបត្តិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ទសវស្សោម្ហី**តិ អហំ ទសវស្សោ អម្ហិ។ **នវោ**តិ បញ្ចវស្សអបរិបុណ្ណោ។ **មជ្ឈិមោ**តិ បញ្ចវស្សតោ បដ្ឋាយ យាវ ទសវស្សអបរិបុណ្ណោ។ **កុសលចិត្តោ អាបជ្ជតី**តិ កុសលចិត្តោ ហុត្វា អាបជ្ជតិ។ **អព្យាកតចិត្តោ**តិ សុបន្តស្ស ភវង្គចិត្តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **យ**ន្តិ អាបត្តឹ។ **សព្ព**ន្តិ អាបត្តឹ, អាបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ ទុក្ខវេទនាសមង្គី ហុត្វា អាបជ្ជតីតិ យោជនា។ **យ**ន្តិ អាបត្តឹ។

តយោ បដិក្ខេបាតិ ឯត្ថ បដិក្ខេបស្ស សាមិកំ ទស្សេន្តោ អាហ “ពុទ្ធស្ស ភគវតោ”តិ។ **កិលេសសល្លេខនក បដិបត្តិយា**តិ កិលេសំ សល្លិខតិ តនុំ ករោតីតិ កិលេសសល្លេខនកា, សាយេវ បដិបត្តិ កិលេសសល្លេខនក បដិបត្តិ, តាយ។

បរិសំ ឧបដ្ឋាបេន្តោ ពាលោតិ សម្ពន្ធោ។ បរិសំ ឧបដ្ឋាបេន្តោ បណ្ឌិតោ ចាតិ សម្ពន្ធោ។ អវសេសំ អាបត្តិន្តិ យោជនា។ **កាឡេ**តិ កាឡបក្ខេ។ **ជុណ្ហេ**តិ ជុណ្ហបក្ខេ។

កត្តិកបុណ្ណមាសិយាតិ បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណមាសិយា។ ក្សុទ្ទិយំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ សុវុត្តការណំ ទស្សេន្តោ អាហ “ចាតុមាស”ន្តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា, បរិយេសន្តោ ច និវាសេន្តោ ច ភិក្ខូតិ យោជនា។

វត្ថុន្តិ មេថុនធម្មាទិវត្ថុំ។

បដិច្ឆាទេតិ ឯតាយាតិ **បដិច្ឆាទី**តិ ករណត្ថោបិ យុជ្ជតិ។ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទ្វារំ បិទហិត្វា”តិអាទិ។ **ឯតទេវា**តិ បរិកម្មមេវ។ **ឧភយត្ថា**តិ ឧភយេសុ ជន្តាឃរបដិច្ឆាទិឧទកបដិច្ឆាទីសុ។ **សព្ព**ន្តិ អខិលំ បរិកម្មាទឹ។ **និយ្យន្តី**តិ និលីយិត្វា យន្តិ។ តមិនា **វហន្តី**តិ ឯត្ថ វហធាតុ គត្យត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **អព្ភមហិកាធូមរជរាហុវិមុត្ត**ន្តិ អព្ភេន ច មហិកាយ ច ធូមេន ច រជេន ច រាហុនា ច វិមុត្តំ។ **តេសូ**តិ អព្ភាទីសុ។ **តថា**តិ យថា ចន្ទមណ្ឌលំ វិរោចតិ, តថា សូរិយមណ្ឌលំ។

ករណីយេន ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

កប្បេន្តោតិ ករោន្តោ។ អាគន្តុកោ អាបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អនជ្ឈិដ្ឋោ**តិ អនជ្ឈេសិតោ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ តិណវត្ថារកសមថេ **កាយេន វុឌ្ឋាតិ** កាយសាមគ្គិយា ទានត្ថា។

អាគាឡ្ហាយ ចេតេយ្យាតិ អាគាឡ្ហសទ្ទោ ទឡ្ហបរិយាយោតិ អាហ “ទឡ្ហភាវាយា”តិ។ អា ភុសោ គាហិយតេ **អាគាឡ្ហោ**, គាឡ្ហោ ពាឡ្ហោ ទឡ្ហោតិ អត្ថតោ ឯកំ។ **ចេតេយ្យា**តិ បកប្បេយ្យ។ **ន បូរយតោ**តិ ន បូរយន្តស្ស។ **អលជ្ជី ច ហោតិ ពាលោ ច អបកតត្តោ ចា**តិ ឯត្ថ ពាលមត្តអបកតត្តមត្តេន កម្មំ ន កាតព្វំ, អាបត្តិវសេនេវ បន កាតព្វន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ពាលោ”តិអាទិ។ តត្ថ ពាលោ ន ជានាតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អយ**ន្តិ ពាលោ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន អជាននមត្តេន។ ពាលភាវមូលកំ អាបត្តិន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ទ្វេ អាបត្តិក្ខន្ធេ**តិ បារាជិក សង្ឃាទិសេសវសេន ទ្វេ អាបត្តិរាសយោ។ **តេស**ន្តិ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ, កាតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។

កាយិកោ ទវោ នាមាតិ កាយិកោ បរិហាសោ នាម។ **មុខាលម្ពរករណាទិភេទោ**តិ មុខេន អាលម្ពរ នាមកតូរិយកិច្ចស្ស ករណាទិភេទោ ។ **ទ្វីហិបិ ទ្វារេហី**តិ កាយវចីវសេន ទ្វីហិបិ ទ្វារេហិ។ **កាយទ្វារេ បញ្ញត្ត សិក្ខាបទវីតិក្កមោ**តិ កាយទ្វារេ បញ្ញត្តស្ស កាយសំសគ្គាទិសិក្ខាបទស្ស វីតិក្កមោ។ **វចីទ្វារេ បញ្ញត្ត សិក្ខាបទវីតិក្កមោ**តិ វចីទ្វារេ បញ្ញត្តស្ស ទុដ្ឋុល្លវាចាទិសិក្ខាបទស្ស វីតិក្កមោ។ **កាយិកេន ឧបឃាតិកេនា**តិ ឯត្ថ ឧបឃាតិកំ នាម អសិក្ខនន្តិ អាហ “អសិក្ខនេនា”តិ។ កស្មា អសិក្ខនំ ឧបឃាតំ នាមាតិ អាហ “យោ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **យោ**តិ បុគ្គលោ។ **ត**ន្តិ កាយទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទំ។ **ន**ន្តិ ឯវមេវ។ ហិ យស្មា ឧបឃាតេតីតិ សម្ពន្ធោ។ វេជ្ជកម្មេន សមន្នាគតោតិ សម្ពន្ធោ។ សាសនឧគ្គហណអារោចនាទិនា វាចសិកេន មិច្ឆាជីវេនាតិ យោជនា។

“មា ភណ្ឌនំ ករី”តិ តមិនា “មា”តិ បដិសេធស្ស “ករី”តិ បាបសេសេន សម្ពន្ធិតព្វភាវំ ទស្សេតិ។ **ន វោ ហរិតព្វ**ន្តិ ឯត្ថ វិបុព្ពអវបុព្ព-ហរធាតុ កថនត្ថោតិ អាហ “ន កិញ្ចិ វត្តព្វ”ន្តិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ពីជនគ្គាហាទិកេ**តិ អាទិសទ្ទេន ធម្មជ្ឈេសនាទឹ សង្គណ្ហាតិ។ **ឱកាសកម្មំ ការេន្តស្សា**តិ ឯត្ថ “ឱកាស”ន្តិ ច “ឱកាសកម្ម”ន្តិ ច សទិសន្តិ អាហ “ឱកាសំ ការេន្តស្សា”តិ។ **ន អាទាតព្វ**ន្តិ ន គណ្ហិតព្វំ។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យត្ថ គហេត្វា”តិអាទិ។

យន្តិ វិនយំ។ **សោតិ** ភិក្ខុ។ **សោតិ** វិនយោ។ **តស្សាតិ** ភិក្ខុស្ស។ **ឥទន្តិ** កម្មំ។ **អញ្ញំ បុច្ឆាតិ** មយា អញ្ញំ ភិក្ខុំ បុច្ឆាហីតិ យោជនា។ **ឥតីតិ** ឯវំ។ **សោតិ** តីហង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ។ **អស្សាតិ** តីហង្គេហិ សមន្នាគតស្ស។ ន **សាកច្ឆិតព្ពោតិ** ន សហ កថេតព្ពោ។

"លទ្ធិ"ន្តិ ឥមិនា **ឥទមប្បហាយាតិ** ឯត្ថ ឥទំសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ "អវិជហិត្វា"តិ ឥមិនា ហាធាតុ ត្វាបច្ចយោតិ ទស្សេតិ។ **សុទ្ធំ ព្រហ្មចារិន្តិ** ឯត្ថ សព្ពថា កិលេសសុទ្ធោ ខីណាសវោវ គហេតព្ពោតិ អាហ "ខីណាសវំ ភិក្ខុ"ន្តិ។ "បាតព្យភាវំ"ន្តិ ឥមិនា **បាតព្យតន្តិ** ឯត្ថ តាបច្ចយោ ភាវត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ "បដិសេវន"ន្តិ ឥមិនា បាតព្យសទ្ទោ យថាកាមបរិភុញ្ជនត្ថោតិ ទស្សេតិ ។ **គតិវិសោធនន្តិ** ទុគ្គតិតោ សុគតិយា វិសុជ្ឈនំ ។ "អកុសលានិ ចេវ មូលានិ ចា"តិ ឥមិនា អកុសលសទ្ទស្ស ច មូលសទ្ទស្ស ច តុល្យាធិករណភាវំ ទស្សេតិ។ តស្មា អកុសលសង្ខាតានិ មូលានិ **អកុសលមូលានីតិ** តុល្យាធិករណសមាសោ កាតព្ពោ។ **ទុច្ចរិតានីតិ** ឯត្ថ ទុសទ្ទស្ស ទុដ្ឋវិរូបត្ថភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ "ទុដ្ឋ ចរិតានិ, វិរូបានិ វា ចរិតានី"តិ។ **វិរូបានីតិ** វិការសភាវានិ។ "ករណភូតេនា"តិ ឥមិនា "កត្តុភូតេនា"តិ អត្ថំ បដិក្ខិបតិ។ **តត្ថ តត្ថាតិ** តស្មិំ តស្មិំ ខន្ធកេ។

ឥតិ តិកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ ចតុក្កវារវណ្ណនា

៣២៤. ចតុក្កេសុ ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **តិណវត្ថារកសមថដ្ឋានន្តិ** តិណវត្ថារកសមថេន អធិករណវូបសមិតដ្ឋានំ។ **បរស្ស កម្មវាចាយាតិ** បរស្ស ករណភូតាយ កម្មវាចាយ។ **តតោតិ** ចតុក្កតោ។ **បរេសូតិ** អញ្ញេសុ ចតុក្កេសុ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **តមេវាតិ** កាយទ្វារិកមេវ។ បុន **តមេវាតិ** វចីទ្វារិកមេវ។ អាបជ្ជិតព្ពាបត្តិញ្ច សហាគារសេយ្យាបត្តិញ្ចាតិ យោជនា។ **ជគ្គន្តោតិ** ជាគរន្តោ។

អចិត្តកោ អាបជ្ជតិ នាមាតិ "អចិត្តកោ ភិក្ខុ អាបជ្ជតិ នាមា"តិ វា "អចិត្តកោ ហុត្វា អាបជ្ជតិ នាមា"តិ វា យោជនា កាតព្ពា។ **សភាគន្តិ** វត្ថុសភាគំ។ **តញ្ចាតិ** អញ្ញតរំ តញ្ច អាបត្តិំ។ **ឥតីតិ** ឯវំ។

កម្មេនាតិ សមនុភាសនកម្មេន។ **កម្មេន វុដ្ឋាតីតិ** កម្មេន ឯវ វុដ្ឋាតិ។

សោតិ គិហិបរិក្ខារោ, អាហដោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អវាបុរណន្តិ** កុញ្ចិកំ។ **អន្តោតិ** ភណ្ឌាគារស្ស អន្តោ។

សម្មុខា វុដ្ឋាតីតិ សម្មុខា ឯវ វុដ្ឋាតិ។

សយិតាយ ឯវ ភិក្ខុនិយាតិ យោជនា។ **ឥទន្តិ** សហាគារសេយ្យាបត្តិំ, បដិច្ចាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតន្តិ** "លិង្គបាតុភាវេនា"តិ វចនំ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧភិន្នម្បីតិ** ភិក្ខុភិក្ខុនីនម្បិ ។ **លិង្គបដិលាភេនាតិ** ឥត្ថិលិង្គបដិលាភេន។ **បឋមន្តិ** អាទិកប្បកាលេ។ "បឋមំ ឧប្បន្នវសេនា"តិ ឥមិនា បុរេ ឧប្បន្នំ **បុរិមន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "សេដ្ឋភាវេនា"តិ ឥមិនា បុរភាវេន សេដ្ឋភាវេន ឧប្បន្នំ **បុរិមន្តិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "បុរិសលិង្គ"ន្តិ ឥមិនា ឥមបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **បុរិសកុត្តបុរិសាកាវាទីតិ** អាទិសទ្ទេន បុរិសនិមិត្តាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ យានិ ឆចត្តាលីស សិក្ខាបទានីតិ យោជនា។ ឥមិនា វុត្តនយានុសារេន ទុតិយចតុក្កេបិ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ **តេហីតិ** តីសាធិកេហិ សតសិក្ខាបទេហិ។

មហាបទេសាតិ វិនយេ (មហាវ. ៣០៥) អាគតា មហាបទេសា។ កស្មា មហាបទេសា "សាមុក្កំសា"តិ វុច្ចន្តីតិ អាហ **"តេ ហី"**តិអាទិ។ តត្ថ **តេតិ** ចត្តារោ មហាបទេសា, វុច្ចន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ "សយ"ន្តិ ឥមិនា **សាមុក្កំសាតិ** ឯត្ថ សំសទ្ទស្ស សយមត្ថំ ទស្សេតិ។ "ឧក្ខិបិត្វា"តិ ឥមិនា **ឧក្កំសសទ្ទោ** ឧក្ខិបនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ "ឋបិតត្តា"តិ ឥមិនា សយំ ឧក្កំសិត្វា ឋបិតា **សាមុក្កំសាតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ "អជ្ឈោហរណីយបរិភោគា"តិ ឥមិនា ពាហិរបរិភោគំ និវត្តេតិ។ **ឧទកំ បនាតិ** កេនចិ អសំសដ្ឋំ បសន្នោទកំ បន។ **កាលេតិ** សប្បទដ្ឋកាលេ។ "បញ្ច វា ទស វា សីលានី"តិ ឥមិនា បញ្ច វា ទស វា សីលានិ ឧបាសកសីលន្តិ ទស្សេតិ។

តត្ថ ចាតិ វិហារេ ច។ **ឧភោបីតិ** អាគន្តុកាវាសិកវសេន ឧភោបិ។ **អសាធារណន្តិ** ទ្វីហិ អសាធារណំ។ **អាបត្តិន្តិ** ភិក្ខុនីហិយេវ សាធារណំ អាបត្តិំ។ **គមិយចតុក្កេបីតិ បិសទ្ទោ** អាគន្តុកចតុក្កំ អបេក្ខតិ។ **វត្ថុនានត្តតាវាតិ** មេថុនាទិវត្ថុនានត្តតា ឯវ។ **ហីតិ** សច្ចំ, យស្មា វា។ **សាតិ** អាបត្តិ។ **តថាតិ** យថា កាយសំសគ្គេ,

តថា លសុណខាទនេតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ វត្ថុនានត្តតាទិចតុក្កេ ។ **ចត្តារិ បារាជិកានី**តិ ភិក្ខុបាតិមោក្ខេ អាគតានិ។ វិសុំ អាបជ្ជន្តេសុបិ ឯសេវ នយោតិ សម្ពន្ធោ។

បុរិមចតុក្កេតិ វត្ថុនានត្តតាទិចតុក្កេ។ យោ បឋមោ បញ្ហោតិ យោជនា។ **ឥធា**តិ វត្ថុសភាគតាទិចតុក្កេ។ **យោ ចា**តិ យោ ច បញ្ហោ។ **តត្ថា**តិ វត្ថុនានត្តតាទិចតុក្កេ។ តតិយចតុត្ថេសុ បញ្ហេសូតិ សម្ពន្ធោ។

“សទ្ធិវិហារិកស្សា”តិ បទំ “កត្តព្ព”ន្តិ បទេ សម្បទានំ។

គរុកន្តិ បារាជិកំ។ **លហុក**ន្តិ ថុល្លច្ចយំ វា ទុក្កដំ វា។

អដ្ឋន្នំ ភិក្ខុនីនំ បដិបាដិយា និសីទិតព្ពតោ វុត្តំ “នវមភិក្ខុនិតោ”តិ។ **បច្ចុដ្ឋានារហា**តិ បដិមុខំ ឧបដ្ឋាតុំ អរហា។ **អវិសេសេន ចា**តិ “ភិក្ខូ”តិ វា “ភិក្ខុនី”តិ វា វិសេស, មកត្វា សាមញ្ញេន ច។ “អាសនារហចតុក្កស្សា”តិ បទំ “បឋមបទ”ន្តិ បទេ អវយវិសម្ពន្ធោ។

អសាធារណន្តិ ភិក្ខូហិ អសាធារណំ។ **វិកាលេ កប្បតី**តិ តទហុវិកាលេ កប្បតិ។ **កាលាតីត**ន្តិ កាលយាមសត្តាហាតីតំ។ យាវកាលិកាទិត្តយញ្ច អកប្បិយមំសញ្ច ឧគ្គហិតកញ្ច អបដិគ្គហិតកញ្ចាតិ យោជនា។

គុណង្គុណូបាហនញ្ច ធុវន្ហានញ្ច ចម្មត្ថរណញ្ច គុណង្គុណូបាហនធុវន្ហានចម្មត្ថរណានិ។ **ឥមានិ ចត្តារី**តិ បញ្ចវគ្គេន គណេន ឧបសម្បទទានាទីនិ។ **ឥធា**តិ បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ។ **ឥធា**តិ មជ្ឈិមេសុ។ **ឥទ**ន្តិ ចតុព្ពិធំ វត្ថុ។ **ទីបេតុម្បី**តិ ទីបនម្បិ។ តុំបច្ចយោ ហិ កត្វត្ថជោតកោ។ ឯសេវ នយោ **ទីបេតុំ បនា**តិ ឯត្ថាបិ។ សេសំ អនុញ្ញាតកន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឧភយត្ថបី**តិ បច្ចន្តិមមជ្ឈិមវសេន ឧភយត្ថាបិ។

ឆន្ទបារិសុទ្ធិអក្ខានំ ឯកំ កត្វា **“ចត្តារោ”**តិ វុត្តំ។ **ចត្តារោ បុព្ពកិច្ចា**តិ លិង្គវិបល្លាសោ, “ចត្តារិ បុព្ពកិច្ចានី”តិ ហិ អត្ថោ។ ឯវំ វុត្តានិ ឥមានិ ចត្តារីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ អាគតា សម្មុតិយោតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ចតុក្កេសុ។

ឥតិ ចតុក្កវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ បញ្ចកវារវណ្ណនា

៣២៥. បញ្ចកេសុ “បញ្ច បុគ្គលា និយតា”តិ ឯតំ អានន្តរិយានមេវ គហណន្តិ យោជនា។ បញ្ច ឆេទន កា អាបត្តិយោ នាម វេទិតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ យា វិកប្បនា វុត្តាតិ យោជនា។ **ឧស្សង្កិតោ**តិ ឧដ្ឋហិត្វា សង្កិតោ។ **បរិសង្កិតោ**តិ បុនប្បុនំ សង្កិតោ។ អកុប្បោ អរហត្តផលសង្ខាតោ ធម្មោ ឥមស្សាតិ **អកុប្បធម្មោ**, ខីណាសវោ។ ខីណាសវោ សមានោបិ ឧស្សង្កិតោ ចេវ បរិសង្កិតោ ចាតិ យោជនា។ **បរិហរិតព្ពា**តិ អបនេតព្ពា។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯតេសូ**តិ អគោចរេសុ។ **ថូបចីវរ**ន្តិ ឯត្ថ ថូបំ បរិក្ខិបិត្វា កតំ ចីវរំ ថូបចីវរន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “វម្មិក”ន្តិអាទិ។ វម្មិកោ ហិ ថូបយតិ ឧទ្ធំ អារោហតីតិ **ថូបោ**តិ វុច្ចតិ ។ **ន្ហានដ្ឋានេ**តិ សព្ពេសំ ន្ហានដ្ឋានេ។ តញ្ហិ ឧទកេន កាយំ អភិសិញ្ចតិ ឯត្ថាតិ **អភិសេក**ន្តិ វុច្ចតិ។ អភិសេកេ ឆឌ្ឌិតំ **អាភិសេកិកំ**, ចីវរំ។ តេន វុត្តំ “ឆឌ្ឌិតចីវរ”ន្តិ។ **ភតបដិយាភត**ន្តិ ឯត្ថ ភរធាតុយា បោសនត្ថំ បដិក្ខិបិត្វា ធារណត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សុសានំ នេត្វា បុន អានីតក”ន្តិ។ តត្ថ “សុសាន”ន្តិ ឥមិនា កម្មំ ទស្សេតិ, “បុនា”តិ ឥមិនា បដិសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ ឥមេហិ បទេហិ សុសានំ ភតំ ហុត្វា គេហំ បដិអាភរិតព្ពន្តិ **ភតបដិយាភត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ, យការោ បទសន្ធិករោ។ បាឡិយំ, អដ្ឋកថាយញ្ច បោត្ថកេសុ “គតបដិយាគត”ន្តិ កណ្ឋជតតិយក្ខរេន បាឋោ អត្ថិ, សោ អសុន្ទរោ។

កាយោ បឋមំ, វាចា ទុតិយំ, កាយវាចា តតិយំ, ឥទំ សន្ធាយ **“តតិយេនា”**តិ វុត្តំ។ **តត្ថេវា**តិ អន្តរបេយ្យាលេ ឯវ។

អទិន្នន្តិ ឯត្ថ អការស្ស នការិយភាវញ្ច តបច្ចយស្ស កម្មវាចកភាវញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញេន ន ទិន្ន”ន្តិ។ តត្ថ “អញ្ញេនា”តិ ឥមិនា តបច្ចយស្ស កម្មវាចកភាវំ ទស្សេតិ, នការេន អការស្ស ការិយំ ទស្សេតិ។ កេន ការណេន អវិទិតន្តិ អាហ “បដិគ្គណ្ហាមីតិ ចេតនាយ អភាវេនា”តិ។ **អវិទិត**ន្តិ អបាកដំ។ **នដសមជ្ជាទិទាន**ន្តិ នដសមជ្ជាទីនំ សព្ពេសំ ទានំ។ **ឧសភវិស្សជ្ជន**ន្តិ ឧសភស្ស វិស្សជ្ជនំ។ ឥទំ ឧបលក្ខណវសេន វុត្តំ។ សព្ពាសម្បិ បន មនុស្សាមនុស្សានំ ឥត្ថីនំ មេថុនរតិវសេន បុរិសានំ ទានម្បិ គហេតព្ពំ។ **ឥត្ថិទាន**ន្តិ ឯត្ថាបិ យាសំ កាសញ្ចិ

ឥត្ថីនំ យេសំ កេសញ្ចិ បុរិសានំ ទានំ គហេតព្ពំ។ **បដិភានចិត្តកម្មទាន**ន្តិ មេថុនសេវនបដិភានចិត្តកម្មទានំ។ **លោកស្សា**តិ លោកេន។ **កថេតុកម្យតា**តិ កថេតុកាមតា។ “ន សុប្បដិវិនោទយា”តិ ឥមិនា ទុក្ខេន បដិវិនោទេតព្ពាតិ **ទុប្បដិវិនោទយា**, បដិវិនោទេតុំ ន សុករាតិ ទស្សេតិ។ **ឧបាយេនា**តិ យុត្តិយា។

ផុស្សទេវត្ថេរោ អដ្ឋាសិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯកំស**ន្តិ កុម្ភត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ ឯកស្មឹ អំសេតិ ហិ អត្ថោ។ **ពុទ្ធារម្មណ**ន្តិ ពុទ្ធគុណារម្មណំ។ **មារោ**តិ ទេវបុត្តមារោ, គតោតិ សម្ពន្ធោ។ **គោមយ**ន្តិ គោមីឡ្ហំ។ **ជរគ្គវោ**តិ ជរគោណោ។ **តាទិសមេវា**តិ គោមយវិប្បកិរណសភាវមេវ។ **វិប្បការ**ន្តិ វិសេសបការេន ករណំ។ **វង្កបាទ**ន្តិ កុដិលបាទំ។ **បរិកសន្តោ**តិ បរិច្ឆេទំ កត្វា វិលេខន្តោ។ **វិគច្ឆបុរិសោ**តិ វិការំ, វិរូបំ វា គតបុរិសោ។ “វិភច្ឆបុរិសោ”តិបិ បាឋោ, វិសេសេន សោភណំ ភក្ខបុរិសោតិ អត្ថោ។ អយមេវ បាឋោ អភិធានាទីសុ (អភិធានប្បទីបិកាយំ ១០២ គាថាយំ) ទិស្សតិ។ **សមន្តា**តិ កដអន្ធការវិហារស្ស សមន្តតោ។ មារោ សិយា នុ ខោតិ យោជនា។ ន អសក្ខិ ឥតិ អាហាតិ យោជនា។ **ទិដ្ឋបុព្ពោ**តិ បុព្ពេ ទិដ្ឋោ។ **មហានុភាវោ**តិ ទេវិទ្ធិយា មហានុភាវោ។ **ឥង្ឃា**តិ ឧយ្យោជនត្ថេ និបាតោ, ឧយ្យោជេមីតិ អត្ថោ។ **អត្តភាវ**ន្តិ តវ អត្តភាវំ។ **តាទិសំ រូប**ន្តិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អត្តភាវសទិសំ រូបំ។ **តំសរិក្ខក**ន្តិ តេន រូបេន សទិសំ។ បតិរូបមេវ សទិសដ្ឋេន **បតិរូបកំ**, ន ឯកំសសទិសំ រូបំ កិញ្ចិ សទិសរូបន្តិ អត្ថោ។ **សកត្តភាវ**ន្តិ សស្ស ឯសោ សកោ, សោយេវ អត្តភាវោ សកត្តភាវោ, តំ។ **អយ**ន្តិ មារោ។ **កថ**ន្តិ កេន ការណេន ភគវា ន សោភតិ នុ ខោ, សោភតិយេវាតិ អត្ថោ។ តទេវ សមត្ថេតុំ វុត្តំ “សព្ពសោ វីតរាគទោសមោហោ”តិ។ **វញ្ចិតោម្ហី**តិ អហំ វញ្ចិតោ អម្ហិ។ **កី អត្ថី**តិ កី នាម អត្ថិ, មម វញ្ចនចិត្តំ នត្ថីតិ អធិប្បាយោ។ ទហរភិក្ខុ បដិលភតីតិអាទិនា សម្ពន្ធិតព្ពំ។

ទហរភិក្ខុ អដ្ឋាសីតិ សម្ពន្ធោ។ សង្ការឆឌ្ឌនី បច្ឆិន្តិ សម្ពន្ធោ។ សង្ការំ ឆឌ្ឌេតិ ឥមាយាតិ **សង្ការឆឌ្ឌនី**។ តិស្សទត្តត្ថេរោ នាម បុច្ឆីតិ សម្ពន្ធោ។ **នាវាតោ**តិ បោតតោ។ **បញ្ហាសហស្ស**ន្តិ សមថវិបស្សនាកម្មដ្ឋានេសុ បុច្ឆាសហស្សំ។ **បុច្ឆី**តិ ទហរំ បុច្ឆិ។ **បរិច្ឆិន្ទី**តិ តស្មឹ ទិវសេ កាតព្ពវត្តំ និដ្ឋបេសីតិ អត្ថោ។ **យោនកវិសយតោ**តិ យោនកលោកតោ។ **អដ្ឋ កប្បេ អនុស្សរី**តិ ចេតិយង្គណំ ទិស្វា ចិត្តស្ស បសីទនតោ បុព្ពេនិវាសញាណេន អដ្ឋ កប្បេ អនុស្សរិ។

ឯកោ ភិក្ខុ គតោតិ សម្ពន្ធោ។ **ទេវតា បុប្ផហត្ថា អដ្ឋំសូ**តិ មនុស្សវេសំ គហេត្វា អដ្ឋំសុ។ តេន វុត្តំ “កតរគាមវាសិកាត្ថា”តិ។ តុម្ហេ កតរស្មឹ គាមេ វសនសីលា អត្ថ ភវថាតិ យោជនា។ **ឥធេវា**តិ ឥមស្មឹយេវ ឋានេ។ **បិតាម្ហា**តិ មយំ បិតា អម្ហាតិ យោជនា។

អយំ កថាតិ អយំ វក្ខមានកថា។ កី អមច្ចបុត្តោ បាសាទិកោ នុ ខោតិ យោជនា។ **នេ**តិ អមច្ចបុត្តអភយត្ថេរេ។ ញាតកា អគមំសូតិ សម្ពន្ធោ។ ថេរមាតាបិ បហិណីតិ សម្ពន្ធោ។ **បិ**សទ្ទេន ញាតកេ អបេក្ខតិ។ បហិណាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “បុត្តោ មេ”តិអាទិ។ អមច្ចបុត្តោ អារូឡ្ហោតិ សម្ពន្ធោ។ អភយត្ថេរោ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ អមច្ចបុត្តេន។ **យុគគ្គាហ**ន្តិ យុគស្ស គាហំ។ “មហល្លកត្ថេរស្ស សម្មដ្ឋដ្ឋានេ កចវរំ ឆឌ្ឌេត្វា”តិ វចនំ អារិ ករោន្តោ អាហ **“អតីតត្តភាវេ កិរា”**តិអាទិ។ អមច្ចបុត្តោ ឆឌ្ឌេសីតិ សម្ពន្ធោ។

តន្តិ សម្មជ្ជនវត្តំ។ **តត្រា**តិ “សត្ថុសាសនំ កតំ ហោតី”តិវចនេ។ អាយស្មា សារិបុត្តោ និសីទិ កិរាតិ សម្ពន្ធោ។ ភគវា បច្ចាគញ្ឆីតិ សម្ពន្ធោ។ **បាទានី**តិ បាទស្ស អក្កមនដ្ឋានានិ, បាទចេតិយានីតិ អត្ថោ។ ថេរោ និសីទីតិ សម្ពន្ធោ។ ជណ្ណុកេហិ បតិដ្ឋាយ “បាទចេតិយំ វន្ទិត្វា”តិ បាឋសេសោ អជ្ឈាហរិតព្ពោ។ មេ និសិន្នភាវំ មេ សត្ថា អញ្ញាសិ វតាតិ យោជនា។ មេសទ្ទោ ហិ បុព្ពបរាបេក្ខោ។ **ចោទន**ន្តិ ទោសារោបនំ។ **ការស្សាមី**តិ ទសពលំ ការេស្សាមិ។ ភគវា អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **គតោសី**តិ ត្វំ គតោ អសិ, វិចរន្តស្ស តុយ្ហំ ន បតិរូបន្តិ យោជនា។ **តតោ**តិ ចោទនកាលតោ។

ឯត្តកោ វិនិច្ឆយោ ឧបលព្ភតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ភាសបរិយន្ត**ន្តិ វចនបរិច្ឆេទំ។ **អយ**ន្តិ កថា។ ឯត្តកំ វចនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **គយ្ហូបគ**ន្តិ គហេតព្ពភាវំ ឧបគមនំ, គណ្ហិតុំ ខមនីយន្តិ អត្ថោ។ **តានី**តិ ទ្វេ មូលានិ។ បុន **តានី**តិ សមុទយភូតានិ ឆ អាបត្តិសមុដ្ឋានានិ។ **វត្ថុ**ន្តិ មេថុនាទិវត្ថុំ។ **ឥតិបី**តិ **បិ**សទ្ទោ បឋមនយំ អបេក្ខតិ។ ឯត្ថ បឋមនយេ មូលេន សមុទយស្ស បាយតោ អភេទោ ហោតិ, បច្ឆិមនយេ បន សព្ពថា ភេទោ ហោតិ។ តស្មា បច្ឆិមនយោយេវ យុត្តតរោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ “រូបសម្មតី”តិ ឥមិនា “និរុជ្ឈតី”តិ បទស្ស សមុច្ឆេទនិរោធំ ទស្សេតិ។ **វុដ្ឋានេនា**តិ បរិវាសាទិវិនយកម្មេន។

តេត្តឹសមូលានំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “វិវាទាធិករណស្ស ទ្វាទស មូលានី”តិអាទិ។ ឯកំ មូលន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តានី**តិ តេត្តឹស មូលានិ។ **បរតោ**តិ បរស្មឹ។ “អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូនី”តិអាទិនា អធិករណានំ សមុដ្ឋានំ ទស្សេតិ។

ចត្តារិ សង្ឃកិច្ចានិ និស្សាយ ឧប្បជ្ជតីតិ យោជនា។ **ឥទន្តិ** វុត្តំ។ **សត្តន្នំ និទាន**ន្តិ សត្តន្នំ អាបត្តិក្ខន្ធានំ បញ្ញត្តិដ្ឋានសង្ខាតំ និទានំ។ **ឯត្ថា**តិ ឋានេ។ **បញ្ញត្តេ ន ជានាតី**តិ ឯត្ថ “អនុបញ្ញត្តេ ន ជានាតី”តិ វត្តមានត្តា បឋមបញ្ញត្តិ គហេតព្ពាតិ អាហ “បឋមបញ្ញត្តេ ន ជានាតី”តិ។ **អនុបញ្ញត្តេ**តិ ឯត្ថ អនុសទ្ទោ នឧបច្ឆិន្នត្ថោតិ អាហ “បុនប្បុនំ បញ្ញត្តេ ន ជានាតី”តិ។ បច្ឆាត្ថោបិ យុជ្ជតេវ បឋមបញ្ញត្តិតោ បច្ឆា បញ្ញត្តត្តា។ **អនុសន្ធិវចនបថ**ន្តិ ឯត្ថ អនុសន្ធីនំ វសេន វចនបថន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កថានុសន្ធិវិនិច្ឆយានុសន្ធិវសេន វុត្តំ”ន្តិ។ **ញត្តិកិច្ច**ន្តិ ញត្តិយា កិច្ចំ ។ ឥមិនា **ញត្តិយា**តិ ឯត្ថ សាមិវចនំ។ ករណត្ថសម្ពន្ធេ ករណវចនម្បិ យុជ្ជតេវ។ **ករណ**ន្តិ ឯត្ថ ច យុបច្ចយស្ស កម្មត្ថភាវញ្ច ទស្សេតិ។ ន កេវលំ ញត្តិកម្មេ ឯវ ញត្តិកិច្ចំ ន ជានាតិ, អថ ខោ ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថកម្មេសុបិ ន ជានាតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថកម្មេសូ”តិអាទិ។ **បុព្ពេ បេតព្ពា**តិ ញត្តិ នាម កម្មវាចាយ បុព្ពេ ឋបេតព្ពាតិ ន ជានាតិ។ ឥមិនា នបុព្ពកុសលភាវំ ទស្សេតិ។ “បច្ឆា”តិ ឥមិនា នអបរកុសលភាវំ ទស្សេតិ។ **បិ**សទ្ទេន បឋមនយំ អបេក្ខតិ។ “កាលំ ន ជានាតី”តិ ឥមិនា **អកាលញ្ញូ**តិ បទស្ស វិគ្គហវាក្យំ ទស្សេតិ។ កាលំ ទស្សេន្តោ អាហ “អនជ្ឈិដ្ឋោ”តិអាទិ។

“ធុតង្គេ អានិសំសំ អជានិត្វា”តិ ឥមិនា មន្ទមោមូហានំ ផលំ ទស្សេតិ។ **បាបិច្ឆោ**តិ ឯត្ថ បាបិច្ឆោ នាម បច្ចយលាភស្ស បត្ថនាតិ អាហ “បច្ចយលាភំ បត្ថយមានោ”តិ។ កាយវិវេកោ ច ចិត្តវិវេកោ ច ឧបធិវិវេកោ ច **កាយចិត្តឧបធិវិវេកំ**, សមាហារទ្វន្ទោ, បុព្ពបទេសុ ឧត្តរបទលោបោ។ **ឯតស្សា**តិ អារញ្ញិកស្ស។ ឥមិនា ឥមាយ អត្ថោ **ឥទមត្ថោ**, សោ ឯតស្សត្ថីតិ **ឥទមត្ថី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អប្បិច្ឆញ្ញេវា**តិអាទីសុ **ឯវ**សទ្ទានំ ឆឌ្ឌេតព្ពត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ន អញ្ញំ កិញ្ចិ លោកាមិស”ន្តិ។

នវវិធន្តិ ទិវសវសេន តិវិធំ, តថា កត្តព្ពាការវសេន, តថា ការកវសេនាតិ នវវិធំ ឧបោសថំ។

កាយទុច្ចរិតាទិ យស្មា ន បសាទំ សំវត្តេតិ, ន បសាទាយ វា សំវត្តតិ, តស្មា **អបាសាទិក**ន្តិ វុច្ចតិ។ តេន វុត្តំ “អបាសាទិកន្តិ កាយទុច្ចរិតាទិ អកុសល”ន្តិ។ **វេលំ អតិក្កម្មា**តិ ភោជនាទិកាលំ អតិក្កមិត្វា។ ឥមិនា **អតិវេល**ន្តិ ឯត្ថ អតិសទ្ទស្ស អតិក្កមនត្ថញ្ច “អតិវេល”ន្តិ បទស្ស “វិហរតោ”តិ បទេ កិរិយវិសេសនភាវញ្ច ទស្សេតិ។ អប្បំ កាលន្តិ យោជនា។ អវតរណំ **ឱតារោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឱតរណ”ន្តិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ បញ្ចកេសុ។

ឥតិ បញ្ចកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ ឆក្កវារវណ្ណនា

៣២៦. ឆក្កេសុ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ ឥមា ឆ សាមីចិយោតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ ឆសុ អាការេសុ។ **សតិសម្មោសេនា**តិ សតិយា វិប្បវាសេន។

តត្ថាតិ ចុទ្ទសសុ បរមេសុ។ **តតោ**តិ ឆក្កតោ។ **ឯកំ អបនេត្វា**តិ យំកិញ្ចិ ឯកំ អបនេត្វា។ **សេសេសូ**តិ ឆហិ បរមេហិ សេសេសុ អដ្ឋសុ បរមេសុ។ **អញ្ញានិបិ ឆក្កានី**តិ បឋមឆក្កតោ អញ្ញានិបិ អដ្ឋ ឆក្កានិ។

ឆ អាបត្តិយោតិ តីណិ ឆក្កានីតិ “ឆ អាបត្តិយោ”តិ វុត្តានិ តីណិ ឆក្កានីតិ យោជនា ។ វុត្តទ្វយំ ឯកំ កត្វា។ **ន្ហានេ**តិ ន្ហានសិក្ខាបទេ។ **ឆក្កទ្វយ**ន្តិ អាទាយសមាទាយវសេន ឆក្កទ្វយំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ឆក្កេសុ។

ឥតិ ឆក្កវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ សត្តកវារវណ្ណនា

៣២៧. សត្តកេសុ ឆសុ សាមីចីសុ បក្ខិបិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថេវា**តិ សមថក្ខន្ធកេ ឯវ។

ចម្បេយ្យកេតិ ចម្បេយ្យក្ខន្ធកេ។ **“អសទ្ធម្មា”**តិ បទស្ស ភេទនិស្សិតតុល្យនិស្សិតសមាសំ ទស្សេន្តោ អាហ “អសតំ ធម្មា”តិអាទិ។ តត្ថ “អសតំ ធម្មា”តិ ឥមិនា ភេទនិស្សិតសមាសំ ទស្សេតិ, “អសន្តោ វា ធម្មា”តិ ឥមិនា តុល្យនិស្សិតសមាសំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ សត្តកេសុ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

ឥតិ សត្តកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ អដ្ឋកវារវណ្ណនា

៣២៨. អដ្ឋកេសុ អដ្ឋានិសំសាទីនំ ទេសនាការទេសនដ្ឋានានិ ទស្សេន្តោ អាហ “ន មយ”ន្តិអាទិ។ តត្ថ “ន មយំ…បេ.... ករិស្សាមា”តិ ឥមិនា ទេសនាការំ ទស្សេតិ, “កោសម្ពកក្ខន្ធកេ”តិ ឥមិនា ទេសនដ្ឋានំ ទស្សេតិ។ **តម្បី**តិ ទុតិយអដ្ឋកម្បិ។

តេរសកេ វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **កុលានិ ទូសេតី**តិ ឯត្ថ “ទូសេតី”តិ កិរិយាបទស្ស ករណំ ទស្សេន្តោ អាហ “បុប្ផេន វា”តិអាទិ។ ឥមេហិ អដ្ឋហិ ទូសេតីតិ យោជនា។ “លាភេនា”តិអាទិនា **“អដ្ឋហិ អសទ្ធម្មេហី”**តិ ឯត្ថ អសទ្ធម្មសរូបំ ទស្សេតិ។ **សារាគោ**តិ សំរាគោ, កុសំ រជ្ជនន្តិ អត្ថោ។ **បដិវិរោធោ**តិ ទោសោ។ សោ ហិ យស្មា អលាភាទីសុ បដិវិរុជ្ឈតិ, តស្មា បដិវិរោធោតិ វុច្ចតិ។ **បាឡិយ**ន្តិ វិនយបាឡិយំ។

បាណន្តិអាទិកា ទ្វេ គាថាយោ ទ្វាទសក្ខរេន ពន្ធិតា។ បឋមគាថាយ តតិយបាទេ ចរិយសទ្ទេន យុត្តត្តា ឯកក្ខរោ អធិកោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – បាណំ **ន ហនេ** ន ឃាតេយ្យ, អាទិន្នញ្ច **ន អាទិយេ** ន គណ្ហេយ្យ, **មុសា** វិតថវចនំ **ន ភាសេ** ន កថេយ្យ, **មជ្ជបោ** មជ្ជបានំ ន ច សិយា, **អព្រហ្មចរិយា** មេថុនា វិរមេយ្យ, រត្តឹ វិកាលភោជនំ ន ភុញ្ជេយ្យ។

មាលំ ន ធារេ ន ធារេយ្យ, គន្ធញ្ច ន អាចរេ, សន្ថតេ មញ្ចេ ច ឆមាយញ្ច សយេថ។ ឯតញ្ហិ ឧបោសថំ អដ្ឋង្គិកំ ឧបោសថំ ឥតិ ទុក្ខន្តគុនា ពុទ្ធេន បកាសិតន្តិ អាហុ បណ្ឌិតាតិ។

សង្ឃភេទកេតិ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកេ។ **តាសំយេវា**តិ ភិក្ខុនីនមេវ។ “ឧបាសិកា អដ្ឋ វរានិ យាចតី”តិ ឯវំ សាមញ្ញវចនស្សាបិ អត្ថបករណាទិនា វិសេសវិសយោ ហោតីតិ អាហ **“វិសាខា”**តិ។ សា ហិ វិវិធា បុត្តនត្តុសង្ខាតា សាខា ឯតិស្សាត្ថីតិ **វិសាខា**តិ វុច្ចតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ អដ្ឋកេសុ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

ឥតិ អដ្ឋកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ នវកវារវណ្ណនា

៣២៩. នវកេសុ **អចរីតិអាទីនី**តិ អាទិសទ្ទេន “ចរតិ, ចរិស្សតី”តិអាទីនិ (ទី. និ. ៣.៣៤០; អង្គ. និ. ៩.២៩-៣០) សង្គណ្ហាតិ។ **តំ កុតេត្ថ លព្ភា**តិ ឯត្ថ **ត**ន្តិ អនត្ថចរណំ, កោបករណំ វា។ **កុតោ**តិ កេន ការណេន។ **ឯត្ថា**តិ ឯតស្មឹ អនត្ថចរកបុគ្គលេ។ **លព្ភា**តិ លទ្ធា, សក្កា លទ្ធុំ ន លព្ភា ឯវាតិ អត្ថោ។ នវន្នំ វា ភិក្ខូនំ ការណាតិ យោជនា។ **តណ្ហ**ន្តិ ទ្វីសុ ឯសនតណ្ហាឯសិតតណ្ហាសុ ឯសនតណ្ហំ។ **បដិច្ចា**តិ អារព្ភ។ **បរិយេសនា**តិ បុនប្បុនំ ឯសនា។ **លាភោ**តិ រូបាទិអារម្មណលាភោ។ **វិនិច្ឆយោ**តិ ញាណតណ្ហាទិដ្ឋិវិតក្កវសេន ចតុព្ពិធោ វិនិច្ឆយោ។ ចតុព្ពិធោ ហិ ធម្មោ “ឯត្តកំ មយ្ហំ ភវិស្សតី”តិអាទិនា វិនិច្ឆិនតិ អនេនាតិ វិនិច្ឆយោតិ វុច្ចតិ។ **ឆន្ទរាគោ**តិ ពលវរាគោ។ **អជ្ឈោសាន**ន្តិ “អហំ មម”ន្តិ ពលវសន្និដ្ឋានំ, **បរិគ្គហោ**តិ តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន បរិច្ឆិន្ទិត្វា គហណំ។ **មច្ឆរិយ**ន្តិ បរេសំ សាធារណភាវស្ស អសហនតា។ **អារក្ខា**តិ ទ្វារបិទហនមញ្ជូសគោបនាទិវសេន អាកុសោ រក្ខនំ។ **អារក្ខាធិករណន្តិ** អារក្ខការណា, ហេត្វត្ថេ ចេតំ បច្ចត្តវចនំ។ ទណ្ឌាទានាទីសុ បរនិសេធនត្ថំ ទណ្ឌស្ស អាទានំ **ទណ្ឌាទានំ**។ តថា ឯកតោធារាទិនោ សត្ថស្ស អាទានំ **សត្ថាទានំ។ កលហោ**តិ កាយកលហោបិ វាចាកលហោបិ។ **វិគ្គហោ**តិ វិរុទ្ធវសេន គហណំ។ **វិវាទោ**តិ វិរុទ្ធវសេន វទនំ។ “តុវំ តុវ”ន្តិ អនាទរវសេន វទនំ **តុវំតុវំ វាទោ**, បេសុញ្ញវសេន វទនំ **បេសុញ្ញវាទោ**, មុសាវសេន វទនំ **មុសាវាទោ**, ទណ្ឌាទានញ្ច សត្ថាទានញ្ច កលហោ ច វិគ្គហោ ច វិវាទោ ច តុវំតុវំវាទោ ច បេសុញ្ញវាទោ ច មុសាវាទោ ច **ទណ្ឌាទាន…បេ.... មុសាវាទា។ មុសាវាទា**តិ ឯត្ថ **វាទ**សទ្ទោ “តុវំ តុវ”ន្តិ ច “បេសុញ្ញ”ន្តិ ច ឯត្ថាបិ យោជេតព្ពោ។ “អហំ សេយ្យោហមស្មី”តិ បវត្តមានោ មានោ មានោតិ យោជនា។ **អធិដ្ឋិតកាលតោ បដ្ឋាយ ន វិកប្បេតព្ពានី**តិ អធិដ្ឋានវិកប្បនំ ឯកតោ ន កាតព្ពំ, អធិដ្ឋិតេ ន វិកប្បេតព្ពន្តិ អធិប្បាយោ។ បរិណតំ លាភំ បរិណាមេតីតិ សម្ពន្ធោ។

ឯតេសំយេវ ទានានន្តិ ឯតេសំយេវ អធម្មិកានំ ទានានំ។ **សង្ឃស្ស និន្ន**ន្តិ សង្ឃស្ស នតំ, នាមិតំ វា លាភន្តិ សម្ពន្ធោ។ សង្ឃស្ស នមតិ, នាមិយតីតិ វា **និន្នំ។ តេសំយេវា**តិ តេសំយេវ តិណ្ណំ ធម្មិកទានានំ។ តយោ តយោ ទានបដិគ្គហបរិភោគេ សម្បិណ្ឌេត្វា នវកោ គហេតព្ពោ។ **តត្ថេវា**តិ សមថក្ខន្ធកេ ឯវ។ **ឱវាទវគ្គស្សា**តិ ភិក្ខុនោវាទវគ្គស្ស។ **តត្ថេវា**តិ ឱវាទវគ្គស្ស បឋមសិក្ខាបទេ ឯវ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ នវកេសុ។

ឥតិ នវកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ ទសកវារវណ្ណនា

៣៣០. ទសកេសុ **អដ្ឋានេ វា បនា**តិ អការណេ វា បន។ **តត្ថា**តិ នវកេសុ។ “នត្ថិ ទិន្នន្តិអាទិវសេនា”តិ អាទិសទ្ទេន “នត្ថិ យិដ្ឋំ នត្ថិ ហុត”ន្តិអាទយោ (ធ. ស. ១២២១; ម. និ. ៩៤.២២៥; ៣.៩១, ១១៦; សំ. និ. ៣.២១០; អ. និ. ១០.១៧៦) នវ នត្ថិកា សង្គហេតព្ពា។ **“សស្សតោ លោកោតិ អាទិវសេនា”**តិអាទិសទ្ទេន (ទី. និ. ១.៣១; ម. និ. ១.២៦៩) “អសស្សតោ លោកោ”តិអាទយោ (ម. និ. ១.២៦៩) នវ អន្តគ្គាហិកេ សង្គណ្ហាតិ។ **វិបរីតា សម្មត្តា**តិ ទសហិ មិច្ឆត្តេហិ វិបរីតា ទស សម្មត្តា សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ សម្មាញាណំ សម្មាវិមុត្តីតិ។

ទស អាទីនវា និទ្ទិដ្ឋាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧន្ទូរក្ខាយិត**ន្តិ មូសិកេន ខាទិតំ។ ឯត្ថ ហិ ខេធាតុ ខាទនត្ថោ ហោតិ។ **អគ្គិទឌ្ឍ**ន្តិ អគ្គិនា ទឌ្ឍំ។ **ឯតេសូ**តិ ឯតេសុ ទសសុ បំសុកូលេសុ។ **ឧទកសាដិកំ វា សំកច្ចិកំ វា**តិ ភិក្ខុនីនំ ឧទកសាដិកំ វា សំកច្ចិកំ វា។ ឯត្ថ **វា**សទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។

បណ្ណសន្ថារោ តិណសន្ថារេន សង្គហិតោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ទសកេសុ។

ឥតិ ទសកវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឯកុត្តរិកនយោ ឯកាទសកវារវណ្ណនា

៣៣១. ឯកាទសកេសុ **តិណបាទុកា**តិ មុញ្ជបព្ពជេហិ អវសេសា តិណមយបាទុកា។ **កដ្ឋបាទុកសង្គហមេវា**តិ កដ្ឋបាទុកេ សង្គហំ ឯវ។ **តម្ពលោហមយេន វា ទារុមយេន វា**តិ **វា**សទ្ទោ អនិយមវិកប្បត្ថោ។ **“នសិ អនិមិត្តា”**តិអាទយោ ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ៤២៣) និទ្ទិដ្ឋា។ **តេ សព្ពេ**តិ សព្ពេ តេ គណ្ឌិកវិជា។ **នគ្គេនា**តិ អចេលកេន។ **តេ សព្ពេ**តិ សព្ពេ តេ អវន្ទិយបុគ្គលា។ **បុព្ពេ**តិ ទសកេ។ **កម្មវគ្គេ**តិ អវសានេ កម្មវគ្គេ។

សោ ភិក្ខុ យំ ន និគច្ឆេយ្យ, ឯតំ ន និគតំ អដ្ឋានំ អនវកាសោតិ យោជនា។ ឯវញ្ហិ សតិ **យំ**សទ្ទោ កិរិយាបរាមសនោ ហោតិ, អថ វា យំ យេន ការណេន ន និគច្ឆេយ្យ, ឯតំ ការណំ អដ្ឋានន្តិ យោជនា។ អនធិគតំ សមាធិន្តិ យោជនា។ **សទ្ធម្មាស្សា**តិ សទ្ធម្មា អស្ស។ អស្ស អក្កោសកបរិភាសកស្ស ភិក្ខុស្ស សទ្ធម្មា ន វោទាយន្តិ ន បរិយោទបេន្តីតិ អត្ថោ។ **រោគាតង្ក**ន្តិ រោគសង្ខាតំ អាតង្កំ។ **និរយំ ឧបបជ្ជតី**តិ និរយម្ហិ ឧបបជ្ជតិ។ **“ឧបបជ្ជតី”**តិ ឯត្ថ ឧបឥតិ កម្មប្បវចនីយឧបសគ្គេន យុត្តត្តា “និរយ”ន្តិ ឯត្ថ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនំ ទដ្ឋព្ពំ។ **ឯត្ថ** ឯតស្មិំ អង្គុត្តរបាឡិយំ (អ. និ. ១១.៦)។

អាសេវិតាយាតិ ឯត្ថ អាត្យូបសគ្គោ អាទិកម្មត្ថោតិ អាហ “អាទិតោ បដ្ឋាយ សេវិតាយា”តិ។ “និប្ផាទិតាយា”តិឥមិនា **ភាវិតាយា**តិ ឯត្ថ ភូសទ្ទោ សត្តត្ថោតិ ទស្សេតិ, “វឌ្ឍិតាយា”តិ ឥមិនា វឌ្ឍនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **ពាហុលីកតាយា**តិ ឯត្ថ ពហុលំ នាម អត្ថតោ បុនប្បុនន្តិ អាហ “បុនប្បុនំ កតាយា”តិ។ **សុយុត្តយានសទិសាយា**តិ សុដ្ឋុ យុត្តេន យានេន សទិសាយ។ ឥមិនា **យានីកតាយា**តិ ឯត្ថ ន យំកិញ្ចិ យានំ វិយ កតំ ហោតិ, អថ ខោ ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណេ អារោហនីយត្តា សុយុត្តយានំ វិយ កតំ ហោតីតិ ទស្សេតិ។ យថា ករិយមានេ បតិដ្ឋា ហោតីតិ យោជនា។ **វត្ថុកតាយា**តិ ឯត្ថ វត្ថុសទ្ទោ បតិដ្ឋត្ថោតិ ទស្សេតិ។ វសតិ បតិដ្ឋហតិ ឯត្ថាតិ **វត្ថូ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ **អនុដ្ឋិតាយា**តិ ឯត្ថ **អនុ**សទ្ទោ នឧបច្ឆិន្នត្ថោ, ឋាធាតុ ឧប្បជ្ជនត្ថោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អនុ អនុ បវត្តិតាយា”តិ។ “សមន្តតោ”តិ ឥមិនា **បរិចិតាយា**តិ ឯត្ថ **បរិ**សទ្ទោ សមន្តត្ថោតិ ទស្សេតិ។ “អភិវឌ្ឍិតាយា”តិ ឥមិនា **ចិ**ធាតុ វឌ្ឍនត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **សមារទ្ធាយា**តិ បរិបុណ្ណំ អារាធិតាយ។ **រាធ**ធាតុ ហិ សាធនត្ថោ ហោតិ។ “វសីភាវំ ឧបនីតាយា”តិ ឥមិនា ឥទត្ថំ អធិប្បាយេន ទស្សេតិ។ **“ន បាបកំ សុបិនំ បស្សតី”**តិ វចនស្ស អត្ថាបត្តិនយំ ទស្សេន្តោ អាហ “ភទ្រកំ បនា”តិអាទិ។ **វុទ្ធិការណភូត**ន្តិ វុទ្ធិយា ការណភូតំ សុបិនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ទេវតា រក្ខន្តី**តិ ឯត្ថ សាមញ្ញតោ វុត្តេបិ អារក្ខទេវតាយេវ គហេតព្ពាតិ អាហ “អារក្ខទេវតា”តិ។ អារក្ខទេវតា នាម ភុម្មទេវាទយោ។ **ខិប្ប**ន្តិ ភាវនបុំសកំ។ ឥមិនា **តុវដំ ចិត្ត**ន្តិ ឯត្ថ តុវដសទ្ទោ ខិប្បបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ឧត្តរិមប្បដិវិជ្ឈន្តោ**តិ ឯត្ថ “ឧត្តរិ”ន្តិ បទស្ស អវធិបេក្ខត្តា តស្ស អវធិ ច ឧត្តរិសទ្ទស្ស ឥធ អរហត្តវាចកភាវញ្ច វិជធាតុយា សច្ឆិករណត្ថញ្ច ទស្សេន្តោ អាហ **“មេត្តាឈានតោ”**តិអាទិ។ តត្ថ “មេត្តាឈានតោ”តិ ឥមិនា អវធឹ ទស្សេតិ, “អរហត្ត”ន្តិ ឥមិនា “ឧត្តរិ”ន្តិ បទស្ស សរូបត្ថំ ទស្សេតិ, “អសច្ឆិករោន្តោ”តិ ឥមិនា វិជធាតុយា សច្ឆិករណត្ថំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ឯកាទសកេសុ។

ឥតិ ឯកាទសកវារវណ្ណនាបរិយោសានាយ

ឯកុត្តរិកវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

ឧបោសថាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនា

៣៣២. វិស្សជ្ជនេ ឯវមេត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ កាយសាមគ្គឹ អាទិ នាមាតិ យោជនា។ **ឱសារណកិរិយា**តិ កថនកិរិយា។ **ឆន្ទបវារណំ អាហរិត្វា**តិ ឆន្ទញ្ច បវារណញ្ច អាហរិត្វា។ **បវារណាកថា**តិ "សង្ឃំ ភន្តេ បវារេមិ"តិអាទិកា (មហាវ. ២១០) បវារណាកថា។ តជ្ជនីយកម្មាទីសុ វត្ថុ នាម កឹ? បុគ្គលោ នាម កោតិ អាហ "វត្ថុ នាមា"តិអាទិ។ តត្ថ **យេន វត្ថុនា**តិ ភណ្ឌនការកាទិនា យេន វត្ថុនា ករណភូតេន, ហេតុភូតេន វា ។ **យេនា**តិ បុគ្គលេន កត្តុភូតេន, កតន្តិ សម្ពន្ធោ។ "តស្សា តស្សា កម្មវាចាយា"តិ បទំ "អវសានវចន"ន្តិ បទេ អវយវិសម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ វិស្សជ្ជនេសុ។

ឥតិ ឧបោសថាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនវណ្ណនាយ យោជនា

សមត្តា។

អត្ថវសបករណវណ្ណនា

៣៣៤. **អត្ថវសបករណេ**តិ អវយវិអាធារោ។ **ទស អត្ថវសេតិអាទីសូ**តិ អវយវាធារោ។ **យន្តិ** វចនំ។ **ឧបរិមំ ឧបរិមំ បទ**ន្តិ "សង្ឃផាសុតាយា"តិអាទិកំ ឧត្តរុត្តរិ វុត្តំ បទំ។ **ហេដ្ឋិមស្ស ហេដ្ឋិមស្ស បទស្សា**តិ "សង្ឃសុដ្ឋុតាយា"តិអាទិកស្ស អធោ អធោ វុត្តស្ស បទស្ស។

យទេតំ បទសតំ វុត្តន្តិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ តស្មឹ បទសតេ, និទ្ធារណេ ភុម្មំ, **អត្ថសត**ន្តិ អភិធេយ្យសតំ។ **ធម្មសត**ន្តិអភិធានសតំ, បាឡិសតន្តិ អត្ថោ។ "អត្ថសតំ ធម្មសត"ន្តិ បទានំ អត្ថន្តរវិកប្បំ ទស្សេន្តោ អាហ "**អថ វា**"តិអាទិ។ តត្ថ យេ ទស អត្ថវសេ បដិច្ច បញ្ញត្តំ, តេសំ ទសអត្ថវសានន្តិ យោជនា, យេ ទស អត្ថវសេ បុព្ពេ វណ្ណិតា, តេសំ ទសអត្ថវសានន្តិ យោជនា។ បឋមបារាជិកវណ្ណនាយំ (បារា. អដ្ឋ. ១.៣៩) វណ្ណិតាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ "សង្ឃសុដ្ឋុតាយា"តិអាទិបាឋេ។ **សុដ្ឋុ ទេវា**តិ សុដ្ឋុ មហារាជ។ ហិ យស្មា អាណាពលភោគពលតស្សរិយពលេហិ ទិព្ពតិ, តស្មា **ទេវោ**តិ វុច្ចតិ។ **យោ ចា**តិ គហដ្ឋោ វា បព្ពជិតោ វា, សម្បដិច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្មា**តិ យស្មា ហិតាយ សុខាយ ហោតិ, តស្មា។ អានិសំសំ ទស្សេត្វា បញ្ញបេស្សាមីតិ សម្ពន្ធោ។ អភិភវិត្វា ន បញ្ញបេស្សាមីតិ យោជនា។ **ឥធា**តិ អត្ថវសបករណេ។ **តទត្ថជោតកាន**ន្តិ សោយេវ អត្ថោ តទត្ថោ, តស្ស ជោតកា តទត្ថជោតកា, តេសំ។ ឥទានិ វេទិតព្ពានីតិ សម្ពន្ធោ។ អត្ថំ ជោតេន្តីតិ **អត្ថជោតកា,** សទ្ទា។ នីហរិត្វា, និយមេត្វា វា អត្ថោ វុច្ចតេ ឥមាហិ សទ្ទបញ្ញត្តីហីតិ **និរុត្តិយោ**។

អត្ថសតន្តិ គាថាយំ អត្ថវសេ បករណេ អត្ថសតំ វេទិតព្ពន្តិអាទិនា យោជនា កាតព្ពា។ **ឥតិ ហី**តិ ឥតិ ឯវ។ **ហិ**សទ្ទោ ហិ ឯវសទ្ទត្ថោ។ **ឥទ**ន្តិ "អត្ថសត"ន្តិអាទិវចនំ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត**ន្តិ យថាវុត្តំ អត្ថំ បដិច្ចាតិ សម្ពន្ធោ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

មហាវគ្គវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

បឋមគាថាសង្គណិកំ

សត្តនគរេសុ បញ្ញត្តសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៣៥. **ឯកំស**ន្តិ ឯត្ថ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អាហ "ឯកស្មឹ អំសេ"តិ។ **ទសនខសមោធានសមុជ្ជល**ន្តិ ទសន្នំ នខានំ សមូហេន សុដ្ឋុ ឧជ្ជលំ។ ឯត្ថ "សមុជ្ជល"ន្តិ ឥមិនា **អញ្ជលិ**ន្តិ បទស្ស អាទរេន, អភិមុខំ វា ជលតិ ទិព្ពតីតិ អញ្ជលីតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **អាសីសមានរូបោវា**តិ ឯត្ថ អាសិសមានរូបោ ឯវាតិ អត្ថំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ

“បច្ឆាសីសមានរូបោ វិយា”តិ។ ឯត្ថ “វិយា”តិ ឥមិនា “អាសីសមានោ ឥវា”តិ បទវិភាគំ កត្វា **ឥវ**សទ្ទោ ឧបមត្ថជោតកោតិ ទស្សេតិ។ **កិស្សា**តិ ឯត្ថ ករណត្ថេ ឆដ្ឋីវិភត្តិ ហោតីតិ អាហ “កេន ការណេនា”តិ។ **ឥធា**តិ មម និសិន្នដ្ឋានំ។ “អាគតោ”តិ ឥមិនា **ឥធមាគតោ**តិ ឯត្ថ មការោ បទសន្ធិករមត្តោតិ ទស្សេតិ។ **អស្សា**តិ ឧបាលិស្ស វិស្សជ្ជេសីតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថ**តិ សព្ពេសុ បញ្ហេសុ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។

តត្ថាតិ វិស្សជ្ជនេ។ **ភទ្ទកោ តេ ឧម្មង្គោ**តិ ឯត្ថ **ឧម្មង្គ**សទ្ទោ បញ្ហាវាចកោតិ អាហ “ភទ្ទកា តេ បញ្ហា”តិ។ តត្ថ **តេ**តិ តវ។ កស្មា បញ្ហា “ឧម្មង្គោ”តិ វុច្ចតីតិ អាហ “បញ្ហា ហី”តិអាទិ។ **ហិ** យស្មា ឧម្មង្គោតិ វុច្ចតិ, តស្មា បញ្ហា ឧម្មង្គោ នាមាតិ យោជនា។ “ឧម្មុជ្ជិត្វា ឋិតត្តា”តិ ឥមិនា ឧម្មុជ្ជតីតិ **ឧម្មង្គោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ មុជ ធាតុ ឧការស្ស អការោ, អវិជ្ជន្ធការសង្ខាតា ឧទកតោ ឧម្មុជ្ជតីតិ អត្ថោ។ **“តគ្ឃា”**តិ និបាតស្ស តស្មា ការណាតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ **“យស្មា”**តិអាទិ។ “សម្បដិច្ឆនត្ថេ”តិ ឥមិនា តគ្ឃសទ្ទោ សាធុអត្ថោតិ ទស្សេតិ, តគ្ឃ សាធូតិ អត្ថោ។ **តីណិយេវា**តិ “សមាទហិត្វា វិសិព្ពេន្តី”តិ ឯកំ, “សាមិសេនា”តិ ឯកំ, “សសិត្ថក”ន្តិ ឯកន្តិ ឥមានិ តីណិយេវ។

ចតុវិបត្តិវណ្ណនា

៣៣៦. **យំ តំ បុច្ឆិម្ហា**តិ ឯត្ថ និគ្គហិតតោ បរំ អការលោបោតិ អាហ “យំ តំ អបុច្ឆិម្ហា”តិ ។ តត្ថ **យ**ន្តិ បញ្ហំ។ **ត**ន្តិ តុវំ។ “ត្វ”ន្តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។ **តំ តទេវា**តិ តំ តំ ឯវ បញ្ហំ។ **អញ្ញថា**តិ អញ្ញំ អាការំ។

យេ ទុដ្ឋុល្លា សា សីលវិបត្តីតិ ឯត្ថ ននុ សីលវិបត្តី បុច្ឆន្តោ បញ្ហោ នត្ថិ, កស្មា បន “សា សីលវិបត្តី”តិ វិស្សជ្ជនំ វុត្តន្តិ អាហ “កិញ្ចាបី”តិអាទិ។ **ឯត**ន្តិ “យេ ទុដ្ឋុល្លា សា សីលវិបត្តី”តិ វចនំ។ តមេវត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “ចតូសុ ហី”តិអាទិ។ **វត្វា**តិ សំខេបេន វត្វា។

តិស្សន្នំ វិបត្តីនន្តិ សីលវិបត្តិតោ អវសេសានំ តិស្សន្នំ វិបត្តីនំ។ **តត្ថា**តិ “ថុល្លច្ចយ”ន្តិអាទិវចនេ។

“អញ្ញាចិក្ខន្តី”តិ បទស្ស កត្តារំ ទស្សេន្តោ អាហ “វទន្តា”តិ។ “តថាហ”ន្តិអាទិនា វទនាការំ ទស្សេតិ។

“អយំ ឆហី”តិ ឥមិនា **អយំ សា**តិ ឯត្ថ **សា**សទ្ទោ បទាលង្ការោតិ ទស្សេតិ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន “ថុល្លច្ចយ”ន្តិអាទិវចនមត្តេន។ វិស្សជ្ជិតំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។

ឆេទនកាទិវណ្ណនា

៣៣៧. **កតិ ឆេទនកានី**តិអាទិបុច្ឆានំ អនុសន្ធិបុច្ឆាភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ **“យស្មា បនា”**តិអាទិ។ បុច្ឆា ហិ អនុសន្ធិអននុសន្ធិវសេន ទុវិធា។ តត្ថ វិស្សជ្ជនេន អនុសន្ធិវសេន បុច្ឆា **អនុសន្ធិបុច្ឆា** នាម, វិស្សជ្ជនមនបេក្ខិត្វា យថាកាមបុច្ឆា **អននុសន្ធិបុច្ឆា** នាម។ តាសំ វិត្ថារោ នេត្តិអដ្ឋកថាទីសុ គហេតព្ពោ។ ឥធាបិ “ឯកាទស យាវតតិយកា”តិ វិស្សជ្ជនេន អនុសន្ធានត្តា អនុសន្ធិបុច្ឆា នាម។ យស្មា បន វិស្សជ្ជិតោតិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ខារសេនា**តិ ឯកាទសា”តិ សង្ខាយ សត្តិយា, អាយត្តេន វា។ **សង្ខានុសន្ធិវសេនេវា**តិ “កតី”តិ សង្ខាយ អនុសន្ធិវសេន ឯវ។ **តេស**ន្តិ បញ្ហានំ។ **តត្ថា**តិ “ឆ ឆេទនកានី”តិអាទិបាឋេ។ **ឥទមេវា**តិ ឥទំ ឯវ វចនំ។ **អបុព្ព**ន្តិ បុព្ពេ ន វុត្តំ, អបោរាណំ នវន្តិ អត្ថោ។ **យំ បនេត**ន្តិ យំ បន ឯតំ វចនំ។ “សោឡសា”តិ ឥមិនា **សោទសា**តិ ឯត្ថ ទការស្ស ឡការំ កត្វា “សោឡសា”តិ បាឋោបិ យុជ្ជតីតិ ទស្សេតិ។ **ជានន្តិ បញ្ញត្តា**តិ ឯត្ថ “ឯវំ វត្វា”តិ បាឋសេសំ អជ្ឈាហរិត្វា យោជេតព្ពភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “ជាន”ន្តិ ឯវំ វត្វា បញ្ញត្តា”តិ។ **តេ**តិ “ជាន”ន្តិ បញ្ញត្តា សិក្ខាបទាតិ អត្ថោ។ **ឯវ**ន្តិ វក្ខមាននយេន។ **បរិសេយ្យាតី**តិ ឯត្ថ **ឥតិ**សទ្ទោ បរិសមានត្ថោ។ ឥតិ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។

អសាធារណាទិវណ្ណនា

៣៣៨. **បុរិម បញ្ហា**ន្តិ “កតិ ឆេទនកានី”តិអាទិបញ្ហានំ បុរេ វុត្តំ បញ្ហំ។ **តត្ថា**តិ “វីសំ ទ្វេ សតានី”តិអាទិបាឋេ។ **“ទ្វេអនិយតេហី”**តិ បទស្ស អសមាហារទិគុវាក្យំ ទស្សេន្តោ អាហ “ទ្វីហិ អនិយតេហី”តិ។ **“សទ្ធិ”**ន្តិ ឥមិនា សហាទិយោគេ ករណវចនន្តិ ទស្សេតិ។

គាថាយំ “ជោវនេញ្ច សិក្ខាបទ”ន្តិអាទិនា យោជនា កាតព្ពា។ **ទ្វេ លោមា**តិ ទ្វេ ឯឡកលោមសិក្ខាបទានិ។

“**សកលោ**”តិអាទិកាយ អឌ្ឍតេយ្យគាថាយ យោជនា សុវិញ្ញេយ្យាវ។

សង្ឃម្ហា ទស និស្សរេតិ ឯត្ថ “សង្ឃម្ហា និស្សារិយតី”តិ (បាចិ. ៦៨០, ៧៣០) ឯវំ វុត្តា ទសាតិ យោជនានយំ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ឃម្ហា និស្សារិយតី”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ ភិក្ខុនិវិភង្គេ។ **តថា**តិ យថា ខុទ្ទកា, តថាតិ អត្ថោ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។

តេសន្តិ បារាជិកានំ។ កណ្ហសប្បាទយោ ទុរាសទា វិយ ទុរាសទា ហោន្តីតិ យោជនា។ “**ទុរូបគមនា**តិ ឥមិនា សទធាតុយា គត្យត្ថំ ទស្សេតិ។ **ទុរាសជ្ជនា**តិ ទុក្ខេន អាសជ្ជិតព្ពា, អាសជ្ជិតុំ ន សុករាតិ អត្ថោ។ **សមូបមា**តិ សមឧបមា។ សមូបមាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “**យថា**”តិអាទិ។

សាធារណាន្តិ អដ្ឋហិ បារាជិកេហិ សាធារណំ។ ឯកេកស្ស បារាជិកស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **អវិរូឡ្ហី ភវន្តិ តេ**តិ ឯត្ថ ឧបមានោបមេយ្យានំ បាកដភាវំ កត្វា យោជនានយំ ទស្សេន្តោ អាហ “យថា ឯតេ”តិអាទិ។ **អវិរូឡ្ហិធម្មា**តិ អវិរូឡ្ហិសភាវា។ **បកតិសីលភាវេនា**តិ បកតិយា សីលវន្តភាវេន, “**បកតិសីលាភាវេនា**”តិបិ បាឋោ, បកតិសីលស្ស អភាវេន, អភាវហេតូតិ អត្ថោ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន “អដ្ឋេវ បារាជិកា”តិអាទិវចនមត្តេន, ទស្សិតំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វិភត្តិយោ**តិ បារាជិកាទិវសេន វិភជិតព្ពាតិ វិភត្តិយោតិ។ **តត្ថា**តិ “តេវីសតិ សង្ឃាទិសេសា”តិអាទិបាឋេ ។ **សព្ពសង្គាហិកវចន**ន្តិ សព្ពេសំ តិណ្ណំ សមថានំ, សព្ពាសំ វា អាបត្តីនំ សមថានំ សង្គាហិកវចនំ។ “**ទ្វីហិ សមថេហី**”តិ សម្មុខាវិនយេន ច បដិញ្ញាតករណេន ចាតិ ទ្វីហិ សមថេហិ។

ឯតន្តិ “ទ្វេ ឧបោសថា ទ្វេ បវារណា”តិ វចនំ។ **វិភជនា**នីតិ វិភជិតព្ពានំ វិភជនកិរិយាយ អវិនាភាវតោ ភាវវសេន វុត្តំ, តស្មា វិភជិតព្ពាតិ **វិភត្តិយោ**តិ វចនត្ថោ កាតព្ពោ។ អបរាបិ ឥមា វិភត្តិយោ ហោន្តីតិ យោជនា។ ហេដ្ឋា វុត្តស្ស “វិភត្តិមត្តទស្សនេនេវ ចេតំ វុត្តំ, ន សមថេហិ រូបសមនវសេនា”តិ វចនស្ស អត្ថនយតោ អញ្ញំ អត្ថនយំ ទស្សេន្តោ អាហ “**អថវា**”តិអាទិ, “ឥមាបិ វិភត្តិយោ”តិ បទំ “និស្សាយា”តិ បទេ អវុត្តកម្មំ ។ និស្សាយ អាបជ្ជន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តា**តិ អាបត្តិយោ។ **វុត្តប្បការេហេវា**តិ តីហិ សមថេហីតិ វុត្តប្បការេហេវ។ **តំមូលិកាន**ន្តិ តេ ឯវ ឧបោសថាទយោ មូលមេតាសន្តិ តំមូលិកា, តាសំ។ ឥមិនា ការិយូបចារេន វុត្តនយំ ទស្សេតិ។ **តា វិភត្តិយោ**តិ ឧបោសថាទិវិភត្តិយោ។

បារាជិកាទិអាបត្តិវណ្ណនា

៣៣៩. ឯវំ វិស្សជ្ជេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ យទិទំ អាបត្តិបារាជិកំ នាមាតិ យោជនា។ **អាបត្តិបារាជិក**ន្តិ អាបត្តិសង្ខាតំ បារាជិកំ។ “បរាជយមាបន្នោ”តិ ឥមិនា សាសនតោ បុគ្គលំ បរាជេតីតិ **បារាជិក**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ណ្យប្បច្ចយោ ហេតុកត្វត្ថវាចកោ, យការស្ស កការោ។ **ចុតោ**តិ ចវកោ។ **បរទ្ធោ**តិ វិរទ្ធោ។ **ភដ្ឋោ**តិ បតិតោ។ **និរង្កតោ**តិ សង្ឃម្ហា អបសារិតោ។ **អនីហតេ តស្មឹ បុគ្គលេ**តិ តស្មឹ បុគ្គលេ សង្ឃម្ហា នីហរិត្វា ន ហរិតេ, អនបនីតេតិ អត្ថោ។ “ឧបោសថបវារណាទិភេទោ”តិ ឥមិនា សំវាសសរូបំ ទស្សេតិ។ ព្យញ្ជនេ អាទរមកត្វា “ឯតំ អាបត្តី”តិ វុត្តំ។ **អយំ ហី**តិ អយំ ឯវំ វក្ខមានោ។ **ឯត្ថា**តិ គាថាយំ។ **តេន តស្មា**តិ ឯត្ថ “តស្មា”តិ បទេន “តេនា”តិ បទស្ស ការណត្ថំ ទស្សេតិ។

ឯត្ថាតិ ទុតិយគាថាយំ។ អាទិម្ហិ ចេវ ឥច្ឆិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **ឯត្ថា**តិ បរិវាសទានាទីសុ ចតូសុ កម្មេសុ។ “សង្ឃោ”តិអាទិវចនត្ថោ តិបទភិន្នាធិករណពាហិរត្ថសមាសោ ហោតិ, ចេវសទ្ទចសទ្ទេហិ អាទិសេសបទានំ ឧភយបទត្ថបធានភាវំ ទស្សេតិ, “ឥច្ឆិតព្ពោ”តិ បទំ ការកានំ កិរិយាបេក្ខត្តា កិរិយត្ថាយ បក្ខិត្តំ។ **អស្សា**តិ អាបត្តិយា, ឥមិនា អញ្ញបទំ ទស្សេតិ។ ឥច្ឆិតព្ពត្ថេ អបច្ចយំ កត្វា តទ្ធិតន្តិបិ វទន្តិ។ លហុកនយោ បនេស។ អយំ បនេត្ថ គរុកនយោ – អាទិ ច សេសោ ច **អាទិសេសា**, សង្ឃោ អាទិសេសេសុ អស្សា ឥច្ឆិតព្ពោតិ **សង្ឃាទិសេសោ**តិ។

អនេកំសិកតំ បទន្តិ ឯត្ថ **បទ**ន្តិ សិក្ខាបទំ។ អនេកំសេន កតំ **អនេកំសិកត**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មា ឥទំ សិក្ខាបទំ អនេកំសេន កត”ន្តិ។ យស្មា កតំ, តស្មា អនិយតោតិ បវុច្ចតីតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ អនិយតេ។ **យត្ថា**តិ សិក្ខាបទេ។ **សោបី**តិ សិក្ខាបទធម្មោបិ។

អច្ចយេសូតិ ទោសេសុ។ តេ ហិ និទ្ទោសំ អតិក្កម្ម អយន្តិ គច្ឆន្តិ បវត្តន្តីតិ **អច្ចយា**តិ វុច្ចន្តិ។ **តេនា**តិ អច្ចយេន។ **ថូលោ**តិ ឱឡារិកោ។ “ថូលត្តា”តិ ឥមិនា “**តេនេត**”ន្តិ ឯត្ថ តេនសទ្ទស្ស ការណត្ថំ ទស្សេតិ។ អច្ច

យស្ស ថុល្លត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតន្តិ** អាបត្តិធម្មំ។ ឥមាយ គាថាយ អញ្ញេសំ លហុកាបត្តីនំ ថុល្លោ អច្ចយោ **ថុល្លច្ចយោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ទ្វេភាវេ សតិ សំយោគបរត្តា រស្សោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

“និស្សជ្ជិត្វា ទេសេតព្ពតោ”តិ ឥមិនា និស្សជ្ជនំ **និស្សគ្គោ**, អាបត្តិទេសនតោ បុព្ពភាគេ កត្តព្ពស្ស វិនយកម្មស្សេតមធិវចនំ, សោ ឯតស្សត្ថីតិ **និស្សគ្គិយ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

កុសលធម្មសទ្ទេន កុសលចិត្តមេវ គហេតព្ពន្តិ អាហ “កុសលធម្មសង្ខាតំ កុសលចិត្ត”ន្តិ។ “កុសលចិត្តំ បាតេតី”តិ ឥមិនា ចិត្តំ បាតេតីតិ **បាចិត្តិយ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ “ចិត្តបាតិយ”ន្តិ វត្តព្ពេ បទវិបរិយាយំ កត្វា, តការស្ស ច លោបំ កត្វា “បាចិត្តិយ”ន្តិ វុត្តំ។ អចិន្តេយ្យោ ហិ បាឡិនយោ។ ណ្យបច្ចយោ ហេតុកត្វត្ថវាចកោ។ ននុ “បាតេតិ កុសលំ ធម្ម”ន្តិ ឥមិនាវ “បាចិត្តិយ”ន្តិ បទស្ស និព្ពចនំ សិទ្ធំ, កស្មា បន “អបរជ្ឈតិ ចិត្តសម្មោហនដ្ឋាន”ន្តិ វុត្តន្តិ អាហ “យំ បនា”តិអាទិ។ យស្មា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។

បាដិទេសនីយាសុ និព្ពចនមេវ អទស្សេត្វា កស្មា “ភិក្ខុ អញ្ញាតកោ សន្តោ”តិអាទិ វុត្តន្តិ អាហ “វុត្តគារយ្ហភាវការណទស្សនត្ថមេវា”តិ។ “បដិទេសេតព្ពតោ”តិ ឥមិនា អញ្ញាបត្តិទេសនានយតោ “គារយ្ហ”ន្តិអាទិនា បដិ វិសុំ វត្វា ទេសេតព្ពាតិ **បាដិទេសនីយា**តិ និព្ពចនំ ទស្សេតិ។

ទុក្កដន្តិ ឯត្ថ ទុសទ្ទោ ទុដ្ឋអត្ថោ ច វិរូបត្ថោ ច ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “ទុដ្ឋុ កតំ, វិរូបំ វា កត”ន្តិ។ **ត**ន្តិ កម្មំ។ **តំ បនេត**ន្តិ ទុក្កដំ, ខលិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ **អស្សា**តិ ទុក្កដស្ស។ តស្សត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ យំ បាបន្តិ យោជនា។ **យទី**តិ អថ។ **យទិ**សទ្ទោ ហិ អថបរិយាយោ។ **ឥទម្បី**តិ ឥទម្បិ កម្មំ, បាបន្តិ សម្ពន្ធោ។

“លបិត”ន្តិ ឥមិនា **ទុរាភដ្ឋ**ន្តិ ឯត្ថ ភាសធាតុយា កថនត្ថំ ទស្សេតិ។ **យ**ន្តិ វចនំ។ **កិញ្ច ភិយ្យោ**តិ តតោ អតិរេកំ កថេតព្ពវចនំ កិញ្ចាតិ អត្ថោ។ **សំកិលិដ្ឋញ្ច យំ បទ**ន្តិ ឯត្ថ ចការោ បិសទ្ទត្ថោ “បទ”ន្តិ ឯត្ថ យោជេតព្ពោ, **យំ**សទ្ទោ ការណត្ថោតិ អាហ “សំកិលិដ្ឋំ យស្មា តម្បិ បទ”ន្តិ។ **តម្បិ បទ**ន្តិ តម្បិ វចនំ។ **បទ**សទ្ទោ ហិ វចនវាចកោ។ តម្បិ វចនំ យស្មា សំកិលិដ្ឋំ ហោតីតិ យោជនា។ កថំ សំកិលិដ្ឋំ ហោតីតិ យោជនា។ “យស្មា”តិ បទេន **យំ**សទ្ទោ ការណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **ន**ន្តិ បទំ។ “**ឯតំ ឥតិ វុច្ចតី**”តិ សំវណ្ណេតព្ពបទំ។ “ទុព្ភាសិតន្តិ ឯតំ វុច្ចតី”តិ សំវណ្ណនាបទំ។ **ឯត**ន្តិ ឯតំ បទំ, ឯតំ វចនន្តិ អត្ថោ។

ឯត្ថាតិ សេខិយគាថាយ។ **ឥទ**ន្តិ អាបត្តីនំ និព្ពចនទីបកំ វចនំ, វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ កស្ស ទីបនត្ថំ វុត្តន្តិ អាហ “សង្គហិតស្ស អត្ថស្ស ទីបនត្ថ”ន្តិ។

តត្ថាតិ “ឆន្ទមតិវស្សតី”តិអាទិវចនេ។ **គេហ**ន្តិ បកតិគេហំ។ ឥទំ បន គេហន្តិ យោជនា។ វិត្ថារេន្តោ អាហ “មូលាបត្តិញ្ហី”តិអាទិ។ “អវិវដ”ន្តិ វត្វា តស្សត្ថំ ទស្សេតុំ វុត្តំ “សុច្ឆន្ន”ន្តិ។ ***វិវដ***ន្តិ អច្ឆន្នំ។ នាតិវស្សនភាវំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “មូលាបត្តិញ្ហី”តិអាទិ។ វិវរន្តោ ភិក្ខុ នាបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សុទ្ធន្តេ**តិ សុទ្ធកោដ្ឋាសេ។ “តស្មា”តិ ច “តេនា”តិ ច យេភុយ្យេន អត្ថតោ ឯកំ, តស្មា វុត្តំ “តេន ការណេនា”តិ។ **ឯវញ្ចេតំ *វិវដ***ន្តិ ឯវំ ឯតំ ឆន្នំ ចេ វិវដន្តិ យោជនា។

បរិបាតិយមានានន្តិ អភិភូយមានានំ។ “រុក្ខាទិគហនំ អរញ្ញ”ន្តិ ឥមិនា **បវន**ន្តិ បទស្ស អរញ្ញបរិយាយតំ ទស្សេតិ។ គតិសទ្ទស្ស ភវភេទាទិអត្ថំ បដិក្ខិបិត្វា បដិស្សរណត្ថេ ហោតីតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បដិស្សរណំ ហោតី”តិ។ **ត**ន្តិ បវនំ។ **តេ**តិ មិគា។ “**អស្សយសន្តី**”តិ បទេន “បស្សយសន្តី”តិ អត្ថោបិ គហេតព្ពោ អវិនាភាវតោ, អានាបានំ ករោន្តីតិ អត្ថោ។ **អាកាសោ**តិ អជដាកាសោ។ **បក្ខីន**ន្តិ វិហង្គមានំ។ “សព្ពេសំ សង្ខតធម្មាន”ន្តិ ឥមិនា **ធម្មាន**ន្តិ ឯត្ថ សង្ខតធម្មោយេវ គហេតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ “វិនាសោវា”តិ ឥមិនា ***វិភវ***សទ្ទោ វិនាសវាចកោតិ ទស្សេតិ។ **តេស**ន្តិ សព្ពេសម្បិ សង្ខតធម្មានំ។ **គតី**តិ បតិដ្ឋា។ កស្មា វិភវោ ធម្មានំ គតិ ហោតីតិ អាហ “ន ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា។ **តេ**តិ សព្ពេបិ សង្ខតធម្មា។ ***វិនាស***ន្តិ វិភវំ។ **សុចិរម្បី**តិ អសីតិវស្សាទិកាលម្បិ។ **និព្ពានំ អរហតោ គតី**តិ សំវណ្ណេតព្ពបទំ។ “ខីណាសវស្សា”តិ ឥមិនា **អរហតោ**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ “អនុបាទិសេសនិព្ពានធាតូ”តិ ឥមិនា “**និព្ពាន**”ន្តិ បទស្ស ឥធ អធិប្បេតនិព្ពានំ ទស្សេតិ។ គាថាយ តេ តេ អត្ថា សំគហេត្វា គណិយន្តិ ឯត្ថាតិ **គាថាសង្គណិកំ**។

ឥតិ បឋមគាថាសង្គណិកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

អធិករណភេទំ

ឧក្កោដនភេទាទិវណ្ណនា

៣៤០. អធិករណភេទេ ឯវមត្ថោ វេទិតព្វោតិ យោជនា។ ទស្សេតុំ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **ទ្វេ សមថេ**តិ ឯត្ថ ទ្វិន្នំ សមថានំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “សម្មុខាវិនយញ្ច យេភុយ្យសិកញ្ចា”តិ។ “បដិសេធេតី”តិ ឥមិនា **ឧក្កោដេតី**តិ ឯត្ថ កុដធាតុយា ឆេទនត្ថំ អត្ថតោ ទស្សេតិ។ ឆេទនំ នាម អត្ថតោ សមថបដិសេធនន្តិ អត្ថោ។

៣៤១. ទ្វាទសសុ ឧក្កោដេសូតិ និទ្ធារណេ ភុម្មំ។ **អកតំ កម្មន្តិអាទយោ**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន “ទុក្កដំ កម្មំ, បុន កាតព្ពំ កម្ម”ន្តិ ទ្វេ ឧក្កោដា សង្គហេតព្វា។ **អនិហតំ កម្មន្តិអាទយោ**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន “ទុន្និហតំ, បុន និហនិតព្ព”ន្តិ ទ្វេ ឧក្កោដា សង្គហេតព្វា។ **អវិនិច្ឆិតន្តិអាទយោ**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន “ទុវិនិច្ឆិតំ, បុន វិនិច្ឆិតព្ព”ន្តិ ទ្វេ ឧក្កោដា សង្គហេតព្វា។ **អវូបសន្តន្តិអាទយោ**តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន “ទុវូបសន្តំ, បុន វូបសមេតព្ព”ន្តិ ទ្វេ ឧក្កោដា សង្គហេតព្វា។ **អបិចា**តិ សាមញ្ញតោ បន។

តត្ថ ជាតកន្តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេន្តោ អាហ “យស្មិំវិហារេ”តិ។ យស្មិំវិហារេ ឧប្បន្នំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ អញ្ញមញ្ញស្ស អត្ថេសុ, អត្តានំ វា បដិបក្ខំ អត្ថយន្តិ ឥច្ឆន្តីតិ **អត្ថបច្ចត្ថិកា។ បាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយេនេវា**តិ បាឡិយំ អាគតេហិ សមថេហិ មុត្តកេន ធម្មទេសនាមត្តវិនិច្ឆយេនេវ។ **ឥទ**ន្តិ អធិករណំ។ **យេនាបិ វិនិច្ឆយេនា**តិ បាឡិមុត្តកេន យេនាបិ វិនិច្ឆយេន។

អញ្ញោតិ នេវាសិកេហិ អញ្ញោ វិនយធរោ បុច្ឆតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេហិ ចា**តិ នេវាសិកេហិ ច។

ឯតស្សាតិ វិនយធរស្ស។ **អយ**ន្តិ វិនយធរោ។ **តត្ថា**តិ តំ កាមំ។ **អញ្ញមញ្ញំ វា សញ្ញាបេន្តី**តិ អត្ថបច្ចត្ថិកា អញ្ញមញ្ញំ វា សញ្ញាបេន្តិ។ **តេ ភិក្ខូ**តិ តេ អត្ថបច្ចត្ថិកា ភិក្ខូ។ **និជ្ឈាបេន្តី**តិ សញ្ញាបេន្តិ។ **ឧក្កោដេតិ យោ**តិ យោ ឧក្កោដេតិ។ **ឯតេ**តិ អត្ថបច្ចត្ថិកេ ភិក្ខូ, ទិស្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ កាមំ។ **តត្ថេវា**តិ អន្តរាមគ្គេ ឯវ។

តត្ថេវាតិ គាមមេវ។ **តត្ថេវា**តិ តស្មិំយេវ ឋានេ។ **តត្ថ គត**ន្តិ តំ គាមំ គតំ។

“ឯសេវ នយោ”តិ ឥមិនា បាចិត្តិយមេវ អតិទិសតិ។

សង្ឃេន…បេ…. អធិករណេ វូបសន្តេបីតិ សម្ពន្ធោ។ យំ បនេតំ អាបត្តិវុដ្ឋានំ នាម ហោតីតិ យោជនា។ **ឯត**ន្តិ អាបត្តិវុដ្ឋានំ។ **វូបសន្តេបី**តិ **បិ**សទ្ទោ ន កេវលំ តិណវត្ថារកំ ឧក្កោដេន្តោយេវ ឧក្កោដេតិ នាម, អថ ខោ វូបសន្តេបីតិ ទស្សេតិ។

ឆន្ទាគតិ គច្ឆន្តោតិអាទីសុ អគតិគមនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “វិនយធរោ ហុត្វា”តិអាទិ។ អត្ថាយ ឧក្កោដេន្តោតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ អនត្ថំ ចរន្តស្ស។ មន្ទោ បន ឧក្កោដេតិ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ ឯកោ ពលវនិស្សិតោ ច ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **គហនមិច្ឆាទិដ្ឋិ**ន្តិ គហនសទិសំ មិច្ឆាទិដ្ឋិំ បវនសទិសំ មិច្ឆាទិដ្ឋិន្តិ អត្ថោ។ **ពលវន្តេ ចា**តិ ឯត្ថ **ច**សទ្ទោ សព្ពកម្មេសុ យោជេតព្ពោ។ **និស្សិតត្តា**តិ ឯកស្ស និស្សិតត្តា។ **ពលវនិស្សិតោ ចា**តិ ឯត្ថាបិ ច សទ្ទោ សព្ពកត្តូសុ យោជេតព្ពោ។ **តស្សា**តិ វិសមាទិនិស្សិតស្ស។

សោតិ សាមណេរោ។ **មង្គភូតាត្ថា**តិ មង្គុ ហុត្វា ភូតា, មង្គំ វា បត្តា អត្ថ ភវថាតិ អត្ថោ។ **តេ**តិ បរាជយភិក្ខូ។ **តស្សា**តិ សាមណេរស្ស។ **សោ**តិ សាមណេរោ។ **តេ**តិ បរាជយភិក្ខូ។ **ត**ន្តិ សាមណេរំ។ **សោ**តិ ទហរោ។ **តតោ**តិ សន្និបាតការណា។ **ហិយ្យោ**តិ អនន្តរាតីតាហេ។ **ឥតី**តិ ឯវំ វទេតិ។ **សោ**តិ ទហរោ។ ឥទំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តន្តិ យោជនា។ **គច្ឆា**តិ គច្ឆាហិ។ **ឥតី**តិ ឯវំ វត្តព្វោតិ យោជនា។

សង្ឃេន សទ្ធិំ អធិករណំ វិនិច្ឆិនិត្វា បរិវេណគតំ ឯកំ ភិក្ខុន្តិ យោជនា។ **កិស្សា**តិ កេន ការណេន។ ឯវំ ឥមិនាការេន វិនិច្ឆិតព្ពំ ននូតិ យោជនា។ **សោ**តិ វិនិច្ឆយការកោ ភិក្ខុ។ ឆន្ទទាយកោ សុវិញ្ញេយ្យោយេវ។

អធិករណនិទានាទិវណ្ណនា

៣៤២. **កីនិទាន**ន្តិអាទីសុ ឆសុ បទេសុ សមាសភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “កីនិទានមស្សា”តិអាទិ។ **អស្សា**តិ វិវាទាធិករណស្ស។ “កីនិទាន”ន្តិ បទានំ សតិបិ សមាសភាវេ ព្យញ្ជនន្តបកតិកត្តា “កិ”ន្តិ និគ្គហិតន្តភាវេន

ឧច្ចារណំ កាតព្ពំ។ **សព្ពានេតានី**តិ សព្ពានិ និទាននិ្តអាទីនិ ឯតានិ បទានិ។ **វេវចនានី**តិ ឯកស្មឹយេវ “ការណ”ន្តិ អត្ថេ វិវិធានិ វចនានិ **វិវចនានិ**, តានិយេវ **វេវចនានិ**។ អថ វា វិវិធំ វចនមេតស្សត្ថស្សាតិ វិវចនំ, ការណសង្ខាតោ អត្ថោ, អភិធេយ្យអភិធានភាវេន សម្ពន្ធត្តា វិវចនស្ស ឯតានិ **វេវចនានិ**, បទានិ។

“អដ្ឋារសភេទករវត្ថុសង្ខាតោ”តិ ឥមិនា វិវាទសរូបំ ទស្សេតិ។ **វិវាទ**ន្តិ អដ្ឋារសភេទករវត្ថុសង្ខាតំ វិវាទំ។ **ឯត**ន្តិ “វិវាទនិទាន”ន្តិ ឯតំ វចនំ។ **អស្សា**តិ អនុវាទាធិករណស្ស។ **ឥទម្បី**តិ “អនុវាទនិទាន”ន្តិ វចនម្បិ។ **អស្សា**តិ អាបត្តាធិករណស្ស។ **ឯត**ន្តិ “អាបត្តិនិទាន”ន្តិ វចនំ។ កិច្ចមេវ ព្យញ្ជនវឌ្ឍនវសេន **កិច្ចយ**ន្តិ វុត្តំ។ **អស្សា**តិ កិច្ចាធិករណស្ស។ សមនុភាសនាទីនំ ឧប្បជ្ជនកកិច្ចានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត**ន្តិ “កិច្ចយនិទាន”ន្តិ វចនំ។ **ឯកបទយោជនា**តិ ឯកេន **“និទាន”**ន្តិ បទេន យោជនា។ **សព្ពបទានី**តិ សព្ពានិ សមុទយាទីនិ បទានិ។

នវន្នន្តិ ជាតិវសេន ឆន្នំ ហេតូនំ នវសុ អន្តោគធត្តា តិករវសេនេតំ វុត្តំ។ **ព្យញ្ជនមត្ត**ន្តិ ហេតុបច្ចយវសេន ព្យញ្ជនមេវ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត្ថា**តិ តតិយបុច្ឆាវិស្សជ្ជនេ។

៣៤៣. **ទ្វាទស មូលានី**តិ ឯត្ថ ទ្វាទសន្នំ មូលានំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “កោធឧបនាហយុគឡកាទីនី”តិអាទិ ។ ឯត្ថ (វិភ. ៨៣៣, ៩៤៤) អាទិសទ្ទេន មក្ខបឡាសយុគឡ ឥស្សាមច្ឆរិយយុគឡ មាយាសាឋេយ្យយុគឡ បាបិច្ឆមិច្ឆាទិដ្ឋិយុគឡ សន្ទិដ្ឋិបរាមាសិអាធានគ្គាហិទុប្បដិនិស្សគ្គិយុគឡវសេន បញ្ច យុគឡានិ សង្គណ្ហាតិ។ **អជ្ឈត្តសន្តានប្បវត្តានី**តិ និយកជ្ឈត្តសន្តានេ បវត្តានិ។

អដ្ឋារសភេទករវត្ថូនំ សមុដ្ឋានភាវំ និព្ពចនេន បកាសេន្តោ អាហ “តំ ហី”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ អនុវាទាធិករណំ, សមុដ្ឋាតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯត្ថ ច “ឯតេសូ”តិ ឥមិនា អធិករណភាវំ ទស្សេតិ។ “ឯតេហី”តិ ឥមិនា ករណភាវំ ទស្សេតិ។ **តេនា**តិ ការណេន។ **អស្សា**តិ វិវាទាធិករណស្ស។ **ឯតានី**តិ អដ្ឋារសភេទករវត្ថូនិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសំ អធិករណានំ សព្ពេសុ សមុដ្ឋានេសុ។

៣៤៤. ឯកេន អធិករណេន កិច្ចាធិករណេនាតិ ឥទំ វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯតានី**តិ អធិករណានិ។ **ឯកំសតោ**តិ ឯកំសេន, ឯកកោដ្ឋាសេនាតិ អត្ថោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។

សាវសេសាបត្តិ សម្មតិ វិយ អនវសេសាបត្តិ ន សម្មតីតិ យោជនា។ កស្មា ន សម្មតីតិ អាហ “ន ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា។ **សា**តិ អនវសេសា អាបត្តិ។ **តតោ**តិ អនវសេសាបត្តិតោ។ ឯត្ថ ច “ន សក្កា ទេសេតុ”ន្តិ ឥមិនា ទេសនាគាមិនិយា អភាវំ ទីបេតិ។ “ន សក្កា…បេ…. បតិដ្ឋាតុ”ន្តិ ឥមិនា វុដ្ឋានគាមិនិយា អភាវំ ទីបេតិ។

៣៤៩. **តតោ**តិ នយតោ។ **យត្ថ សតិវិនយោ**តិអាទិកា ឆ យមកបុច្ឆាតិ សម្ពន្ធោ។ **តាស**ន្តិ បុច្ឆានំ។ **បកាសិតោ**តិ បាកដោ។

៣៥១. **ទ្វិន្នម្បិ សមថាន**ន្តិ សម្មុខាវិនយសតិវិនយវសេន ទ្វិន្នម្បិ សមថានំ។ **យស្មា**តិ យេន ការណេន ន សក្កាតិ សម្ពន្ធោ។ បត្តវដ្ដីនំ នានាករណន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ សម្មុខាវិនយសតិវិនយានំ នានាករណន្តិ សម្ពន្ធោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – យស្មា កទលិក្ខន្ធេ បត្តវដ្ដីនំ នានាករណំ វិនិព្ភុជិត្វា ទស្សេតុំ ន សក្កា វិយ តេសំ នានាករណំ វិនិព្ភុជិត្វា ទស្សេតុំ ន សក្កាតិ។ **តេនា**តិ ការណេន។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ វិស្សជ្ជនេសុ។

សត្តសមថនិទានវណ្ណនា

៣៥២. **អស្សា**តិ សម្មុខាវិនយស្ស។ **តត្ថា**តិ “និទាននិទានោ”តិ បាឋេ។ **ឥទ**ន្តិ សម្មុខាចតុក្កំ។ **លទ្ធបវារោ**តិ លទ្ធោ បវរេសំ ឧបវារោ យេនាតិ លទ្ធបវារោ, ខីណាសវោ។ **យស្ស ចា**តិ យស្ស ច សន្តិកេតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧភិន្ន**ន្តិ ទេសកបដិគ្គាហកានំ ទ្វិន្នំ។

៣៥៣. ននុ បុច្ឆាយំ “សត្តន្នំ សមថាន”ន្តិ វុត្តំ, កស្មា បន វិស្សជ្ជនាយំ សម្មុខាវិនយស្ស សមុដ្ឋានំ ន វុត្តន្តិ អាហ “កិញ្ចាបី”តិអាទិ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ វុត្តន្តិ យោជនា។ ឯត្ថ **កិញ្ចាបិ**សទ្ទោ សម្ភាវនត្ថោ, **បន**សទ្ទោ គរហត្ថោ។ តថា វុត្តម្បីតិ យោជនា។ **កម្មសង្គហាភាវេនា**តិ កម្មេ សង្គហស្ស អភាវេន។ **តត្ថា**តិ តស្មិំ “កម្មស្ស កិរិយា”តិអាទិបាឋេ។ កម្មំ ករិយតិ ឥមាយាតិ កិរិយា, ញត្តិ។ តេន វុត្តំ “កម្មស្ស កិរិយាតិ ញត្តិ វេទិតព្ពា”តិ។

ករិយតេ ឋបិយតេ **ករណំ**។ សយំ ឧបគមិយតេ **ឧបគមនំ**។ អជ្ឈេសនេន បរំ ឧបគមាបិយតេ **អជ្ឈុបគមនំ**។ អធិវាសិយតេ **អធិវាសនា**។ អប្បដិក្កោសិយតេ **អបដិក្កោសនា**។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ករណន្តិ តស្សាយេវា”តិអាទិ។ **ឯតន្តិ** កម្មំ។ **មេតិ** មយ្ហំ។ ខមុជាតុបយោគេ សម្បទានត្ថេ សម្បទានវចនំ។ អថ វា មេតិ មយា។ កត្តុត្ថេ ករណវចនំ, សាមិវចនំ វា។ **ខមតីតិ** កត្តុរូបសទិសំ កម្មរូបំ។ រូបញ្ហិ កត្តុរូបសទិសំ កម្មរូបំ “ខមតិ សង្ឃស្សា”តិអាទីសុ (មហាវ. ១២៧) វិយ។ កម្មរូបសទិសំ កត្តុរូបំ “ឧបាសកោ សីលំ សមាទិយតី”តិអាទីសុ (បដ្ឋា. ១.១.៤២៣) វិយ។ ឯត្ថ កម្មត្ថេ បវត្តោ យបច្ចយោ លោបោតិ ទដ្ឋព្ពំ។

សត្តសមថនានាត្ថាទិវណ្ណនា

៣៥៤. មាតាបុត្តាទីនំ អយំ វិវាទោតិ យោជនា។ “វិរុទ្ធវាទត្តា”តិ ឥមិនា វទនំ វាទោ, វិរុទ្ធោ វាទោ **វិវាទោ**តិ និព្ពចនំ ទស្សេតិ។ **អធិករណិយតាយា**តិ វូបសមិតតាយ។ ឥមិនា អធិករិយតិ សមថេហិ វូបសមិយតីតិ **អធិករណ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ អធិករណភេទេសុ។

ឥតិ អធិករណភេទវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ទុតិយគាថាសង្គណិកំ

ចោទនាទិបុច្ឆាវិស្សជ្ជនាវណ្ណនា

៣៥៩. ទុតិយគាថាសង្គណិយំ ចោទនា នាម កិំ ទស្សេត្វា ចោទនាតិ អាហ “វត្ថុញ្ច អាបត្តិញ្ច ទស្សេត្វា ចោទនា”តិ។ ទោសំ សរាបេតីតិ **ទោសសារណា។ សង្ឃសន្និបាតោ**តិ សង្ឃស្ស សន្និបតនំ។ ឥមិនា **សង្ឃោ**តិ ឯត្ថ ឧត្តរបទលោបំ ទស្សេតិ។ **មតិកម្ម**ន្តិ ឯត្ថ មតិសទ្ទោ ឥច្ឆត្ថោតិ អាហ “វុច្ចតិ មន្តគ្គហណ”ន្តិ។ **តន្តិ** មតិកម្មំ។

“តេន ចុទិតកបុគ្គលេនា”តិ បទំ “សារណត្ថាយា”តិ បទេ ការិតកម្មំ។ **តស្ស បុគ្គលស្សា**តិ តស្ស ចុទិតកស្ស បុគ្គលស្ស, ឥមិនា “និគ្គហត្ថាយា”តិ បទស្ស កម្មំ ទស្សេតិ។ **តត្ថា**តិ តស្មិំ អធិករណវិនិច្ឆយដ្ឋានេ។ **បរិគ្គហណត្ថាយា**តិ បរិ វីមំសិត្វា គហណត្ថាយ។ **ធម្មា-ធម្ម**ន្តិ ភូតាភូតំ។ “វិនិច្ឆយសន្និដ្ឋាបនត្ថ”ន្តិ ឥមិនា បាឡិយំ បាបសេសំ ទស្សេតិ។

មា ខោ បដិឃន្តិ ឯត្ថ **បដិឃ**សទ្ទោ កោបបរិយាយោតិ អាហ “កោបំ មា ជនយី”តិ។ “ចុទិតកេ វា ចោទកេ វា”តិ ឥមិនា “សង្ឃេ”តិ អាធារំ បដិក្ខិបតិ។ **សចេ អនុវិជ្ជកោ តុវ**ន្តិ ឯត្ថ **អនុវិជ្ជក**សទ្ទោ វិនយធរបរិយាយោតិ អាហ “វិនយធរោ”តិ។ វិនយធរោ ហិ យស្មា ចោទកចុទិតកានំ វចនំ អនុមិនិត្វា វត្ថុអាបត្តាទិវសេន វិទតិ, តស្មា **អនុវិជ្ជកោ**តិ វុច្ចតិ។

វិរុទ្ធំ គាហំ សំវត្តេតីតិ **វិគ្គាហិកំ**។ “ន ត្វ”ន្តិអាទិនា ណិកបច្ចយស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ **យាយា**តិ កថាយ។ សុត្តាទីនំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “**សុត្តំ នាមា**”តិអាទិ។

អនុយុញ្ជនវត្តន្តិ អនុយុញ្ជនស្ស, អនុយុញ្ជនេ វា វត្តំ។ កុសលេន ពុទ្ធិមតាតិ ឯត្ថ **កុសល**សទ្ទោ ឆេកបរិយាយោ, **ពុទ្ធិមន្ត**សទ្ទោ បណ្ឌិតបរិយាយោតិ អាហ “ឆេកេន បណ្ឌិតេនា”តិ។ “ញាណបារមិប្បត្តេនា”តិ ឥមិនា **ពុទ្ធិមតា**តិ ឯត្ថ ន កេវលំ ញាណសាមញ្ញំ, អថ ខោ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណន្តិ ទស្សេតិ។ **អយ**ន្តិ ឯសោ យថាវុត្តោ អត្ថោ។ **អយំ បនា**តិ ឯសោ វក្ខមានោ បន។ **ឯត្ថា**តិ ឥមាសុ គាថាសុ។ សចេ ត្វំ អនុវិជ្ជកោ ហោសីតិ យោជនា។ យំ បន អនុយោគវត្តំ កតំ សុបញ្ញត្តំ សព្ពសិក្ខាបទានំ អនុលោមន្តិ យោជនា។ **ត**ន្តិ អនុយោគវត្តំ។ **ឥតី**តិ អយំ សាធិប្បាយសង្ខេបវណ្ណនា។ **អត្តនោ**តិ អនុវិជ្ជកស្ស។ **សម្បរាយេ**តិ បរលោកេ។ **យោ**តិ អនុវិជ្ជកោ។ **ត**ន្តិ អនុយោគវត្តំ ។ **គតិ**ន្តិ សុគតិំ។ **ហិត**ន្តិ ចោទកចុទិតកានំ ហិតំ។ **គវេសន្តោ**តិ ញាណេន ឯសន្តោ។ ឥមិនា ហិតំ ឯសន្តោតិ **ហិតេសី**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **មេត្តញ្ញា**តិ អប្បនាបត្តំ មេត្តញ្ច។ **មេត្តាបុព្ពភាគញ្ញា**តិ អប្បនាមេត្តាយ បុព្ពភាគេ បវត្តំ បរិកម្មឧបចារមេត្តញ្ច។ តេវ ភារេ សង្ឃេន កតេ ឯវាតិ យោជនា។

យោតិ អនុវិជ្ជកោ។ **ឯតេស**ន្តិ ចោទកចុទិតកានំ។ “ភាសិត”ន្តិ ឥមិនា **វោហារ**សទ្ទោ ភាសិតបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ត**ន្តិ សហសា វោហារំ។

អនុសន្ធិតន្តិ ឯត្ថ វិនិច្ឆយានុសន្ធី បដិក្ខិបន្តោ អាហ “កថានុសន្ធិ វុច្ចតី”តិ។ កថាយ អន្តរូបំ សន្ទហនំ **កថានុសន្ធិ។ បដិញ្ញានុសន្ធិតេនាតិ** ឯត្ថ បដិញ្ញាសទ្ទអនុសន្ធិសទ្ទានំ តុល្យាធិករណតោ អញ្ញំ ភិន្នាធិករណំ ទស្សេន្តោ អាហ “**អថវា**”តិអាទិ។ លទ្ធី បុគ្គលន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថាតិ** គាថាយំ។ **វត្ថានុសន្ធិនាតិ** អាចារសង្ខាតេន វត្ថេន អនុសន្ធិនា អស្ស អលជ្ជិស្ស វត្ថេន សទ្ធី យា បដិញ្ញា សន្ធិយតីតិ យោជនា។

ជានន្តោ អាបជ្ជតីតិ ជានន្តោ ហុត្វា អាបជ្ជតិ។ ឥមិនា **សញ្ចិច្ចាតិ** បទស្ស សញ្ចេតេត្វាតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ វីតិក្កមចេតនាយ សទ្ធី ចេតេត្វាតិ អត្ថោ។ “ន ទេសេតិ ន វុដ្ឋាតី”តិ ឥមិនា **បរិគូហតីតិ** ឯត្ថ បរិគូហនំ នាម អត្ថតោ ន ទេសនំ ន វុដ្ឋានន្តិ ទស្សេតិ។

យន្តិ “សញ្ចិច្ច អាបត្តិ អាបជ្ជតី”តិ វចនំ។ **តុម្ហេហីតិ** បរិហារការកេហិ។ **សច្ចន្តិ** តថំ អវិតថំ។ **អហម្បីតិ** ចោទកោបិ។ **បិសន្ទេន** បរិហារកំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **នន្តិ** “សញ្ចិច្ចា”តិអាទិវចនំ។ **តន្តិ** តុវំ, ត្វំ វា។

បុព្ពាបរន្តិ ឯត្ថ បុព្ពេ កថេតព្ពំ **បុព្វំ,** អបរម្ហិ កថេតព្ពំ **អបរំ,** បុព្ពញ្ច អបរញ្ច បុព្ពាបរន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “បុរេ”តិអាទិ។ “តស្មិំ បុព្ពាបរេ”តិ ឥមិនា បាឡិយំ **បុព្ពបរស្សាតិ** ឯត្ថ ភុម្មត្ថេ សាមិវចនន្តិ ទស្សេតិ។

ទ្វីហីតិ បារាជិកសង្ឃាទិសេសវសេន ទ្វីហិ។ **បញ្ចហីតិ** ថុល្លច្ចយាទិវសេន បញ្ចហិ។ **មិច្ឆាទិដ្ឋិយាតិ** “នត្ថិ ទិន្ន”ន្តិអាទិនា (ធ. ស. ១២២១) ទសវត្ថុកាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា។ **អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិយាតិ** “សស្សតោ លោកោ”តិអាទិនា (ទី. និ. ១.៣១; ម. និ. ១.២៦៩) ទសវត្ថុកាយ អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិយា។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពេសុ ទុតិយគាថាសង្គណិកេសុ។

ឥតិ ទុតិយគាថាសង្គណិកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ចោទនាកណ្ឌំ

អនុវិជ្ជកកិច្ចវណ្ណនា

៣៦០-១. ឥទានិ អារទ្ធន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឯកោ ភិក្ខុ ឯកេន មាតុគាមេនាតិ យោជនា។ **សោតិ** បស្សន្តោ ភិក្ខុ។ **តន្តិ** និក្ខមន្តំ បវិសន្តំ វា ភិក្ខុំ។ **ឥតរោតិ** ចុទិតកោ។ **តស្សាតិ** ចោទកស្ស។ **ន ឧបេតីតិ** ន ឧបគច្ឆតិ។ **ន បដិជានាតីតិ** ន បដិស្សវំ ករោតិ។ **ឯត្ថាតិ** មាតុគាមេន និក្ខមន្តបវិសន្តដ្ឋានេ។ **យន្តិ** កម្មំ។ **តេនាតិ** ចោទកេន។ **តស្សាតិ** ចោទកស្ស វចនេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥតរោតិ** ចុទិតកោ។ **អសុទ្ធបរិសង្កិតោតិ** អសុទ្ធាយ អដ្ឋានេ ឧប្បន្នាយ បរិសង្កាយ បរិសង្កិតោ។ ឥទត្ថំ ទស្សេតិ “អមូលកបរិសង្កិតោ”តិ ឥមិនា។ **តស្ស បុគ្គលស្សាតិ** ចុទិតកស្ស បដិញ្ញាយាតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថាតិ** សព្ពេសុ អនុវិជ្ជកកិច្ចេសុ។

ឥតិ អនុវិជ្ជកកិច្ចវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ចោទកបុច្ឆាវិស្សជ្ជនា

៣៦២-៣. **សច្ចេ ច អកុប្បេ ចាតិ** បធានំ សម្ពន្ធដ្ឋានំ ទស្សេន្តោ អាហ “បតិដ្ឋាតព្ព”ន្តិ។ “យ”ន្តិអាទិនា សច្ចេ បតិដ្ឋាតព្ពភាវំ ទស្សេតិ។ **យន្តិ** កម្មំ។ “ន ចា”តិអាទិនា អកុប្បេ បតិដ្ឋាតព្ពភាវំ ទស្សេតិ។ **ឱតិណ្ណញ្ចាតិ** វិនិច្ឆយំ ឱតិណ្ណញ្ច។ “វចន”ន្តិ ឥមិនា ឱតិណ្ណានោតិណ្ណសរូបំ ទស្សេតិ។ **តត្រាតិ** បុរិមវចនាបេក្ខំ។ “ឱតិណ្ណានោតិណ្ណំ ជានិតព្ព”ន្តិ វចនេតិ ហិ អត្ថោ។ **ចោទកស្ស បមាណន្តិ** “ធម្មោ”តិ វា “អធម្មោ”តិ វា “ពាលោ”តិ វា “បណ្ឌិតោ”តិ វា ចោទកស្ស បមាណំ។ **ចុទិតកស្ស បមាណន្តិ** ធម្មចុទិតកោ នុ ខោ, នោតិ ចុទិតកស្ស បមាណំ។ **អនុវិជ្ជកស្ស បមាណន្តិ** សក្កា នុ ខោ វិនិច្ឆិតុំ, នោតិ អនុវិជ្ជកស្ស បមាណំ។ អនុវិជ្ជកោ វត្តព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ **យេន ធម្មេនាតិ**អាទីសុ ធម្មាទីនំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “ធម្មោតិ ភូតំ វត្ថុ”តិអាទិ។ ឯតេន ធម្មេន ច ឯតេន វិនយេន ច ឯតេន សត្ថុសាសនេន ចាតិ យោជនា។ តស្មា អនុវិជ្ជកេន វូបសមេតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាតិ** អនុវិជ្ជកស្ស បដិបជ្ជិតព្ពដ្ឋានេ។

អវញ្ញាន្តិ អវជានន់។ **ឥមេតិ** ថេរា។ “ខគត្តា”តិ ឥមិនា អត្តនាវ អត្តា ខញ្ញតីតិ **ខតោតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឧបហានិយន្តីតិ **ឧបហតានិ,** ឧបហតានិ ឥន្ទ្រិយានិ អនេនាតិ **ឧបហតិន្ទ្រិយោ**។ “បញ្ញាយ អភាវតោ”តិ ឥមិនា **ទុម្មេធោតិ** ឯត្ថ ទុសទ្ទោ អភាវត្ថោ, មេធាសទ្ទោ បញ្ញាបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ នត្ថិ មេធា ឯតស្សាតិ **ទុម្មេធោតិ** និព្ពចនំ កាតព្ពំ។ ខតោ…បេ…. ទុម្មេធោ សោ អនុវិជ្ជកោ ឧបគច្ឆតីតិ យោជនា។ **តស្មាតិ** យស្មា

ឧបគច្ឆតិ, តស្មា វុត្តន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ បាបស្ស, គាថាយ វា។ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “ចុទិតកចោទកេសុ ហី”តិអាទិ។ **ឧភោបេតេ**តិ ឧភោបិ ឯតេ អាមិសបុគ្គលនិស្សយេ។ **ធម្មោ**តិ សាសនធម្មោ។ **ឥតី**តិ អយមត្ថោ។

ឧបកណ្ណកំ ជប្បតីតិ ឯត្ថ កណ្ណស្ស សមីបំ ឧបកណ្ណំ, តទេវ ឧបកណ្ណកន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯវំ កថេហី”តិអាទិ។ “កណ្ណមូលេ”តិ ឥមិនា ឧបកណ្ណកន្តិ ឯត្ថ ឧបសទ្ទស្ស សមីបត្ថំ ទស្សេតិ។ **មន្តេតី**តិ កថេតិ។ ឥមិនា ជប្បធាតុយា កថនត្ថំ ទស្សេតិ។ **ជិម្ហំ បេក្ខតី**តិ ឯត្ថ ជិម្ហសទ្ទោ កុដិលវាចកោ, កុដិលំ នាម អត្ថតោ ឥជ ទោសោតិ អាហ “ទោសមេវា”តិ។

កថានុសន្ធីតិ ចុទិតកអនុវិជ្ជកានំ កថាយ អនុសន្ធិ។ **វិនិច្ឆយានុសន្ធី**តិ អនុវិជ្ជកេន កតស្ស អាបត្តានាបត្តិវិនិច្ឆយស្ស អនុសន្ធិ។ **សព្ពត្ថា**តិ ចោទនាកណ្ឌេ។

ឥតិ ចោទនាកណ្ឌវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ចូឡសង្គាមំ

អនុវិជ្ជកស្ស បដិបត្តិវណ្ណនា

៣៦៥. ចូឡសង្គាមេ សមាគមនំ **សង្គាមោ**, សមាគមេន្តិ សន្និបតន្តិ ឯត្ថាតិ វា **សង្គាមោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្គាមោ វុច្ចតិ...បេ.... សង្ឃសន្និបាតោ”តិ។ សន្និបតនំ **សន្និបាតោ**, សន្និបតន្តិ ឯត្ថ ទេសេតិ វា សន្និបាតោ, សង្ឃស្ស សន្និបាតោ **សង្ឃសន្និបាតោ**។ សង្គាម យុទ្ធេតិ ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៨ មការន្តធាតុ) វុត្តំ។ តត្ថ យុទ្ធំ នាម អត្ថតោ អធិករណវិនិច្ឆយោតិ គហេតព្ពំ។ តទត្ថំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “តត្រ ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្រា**តិ តស្មិំ សង្គាមេ, សមោសរន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **អត្តបច្ចត្ថិកា**តិ អត្តនោ បដិបក្ខំ អត្ថយន្តិ។ **ឧទ្ធម្មន្តិ** ធម្មតោ វិយោគំ។ ទីបេន្តា ហុត្វាតិ យោជនា។ កេ វិយាតិ អាហ “វជ្ជិបុត្តកា វិយា”តិ។ សោ ភិក្ខុ បវត្តេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **លទ្ធិន្តិ** ឧទ្ធម្មាទិវាទំ។ **តត្ថា**តិ សង្គាមេ។ **អវចរតី**តិ ឱគាហេត្វា ចារេតិ បវត្តេតិ។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អជ្ឈោគាហេត្វា វិនិច្ឆយំ បវត្តេតី”តិ។ ឯត្ថ “អជ្ឈោគាហេត្វា”តិ ឥមិនា **អវ**ត្ថុបសគ្គស្ស ឱគាហត្ថំ ទស្សេតិ។ “វិនិច្ឆយំ បវត្តេតី”តិ ឥមិនា ចរធាតុស្ស ការិតន្តោគធត្តា សហការិតកម្មេន បវត្តនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឥមិនា សង្គាមេ អវចរតីតិ **សង្គាមាវចរោ**តិ និព្ពចនំ ទស្សេតិ។ កោ វិយាតិ អាហ “យសត្ថេរោ វិយា”តិ។ **មានទ្ធជន្តិ** កេតុកម្យតាបច្ចុបដ្ឋានមានសង្ខាតំ ធជំ។ **វជោហរណសមេនា**តិ ឯត្ថ រជំ ហរតិ អបនេតិ អនេនាតិ **វជោហរណំ**, បាទបុញ្ឆនំ, តេន សមេនាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “បាទបុញ្ឆនសមេនា”តិ។ បាទំ បុញ្ឆតិ សោធេតិ អនេនាតិ **បាទបុញ្ឆនំ**, តេន សមោ **បាទបុញ្ឆនសមោ**, តេន។ សមាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “យថា”តិអាទិ។ វជោហរណស្ស នេវ រាគោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **យថាបតិរូបន្តិ** បតិរូបស្ស អនុលោមំ, បតិរូបានតិក្កន្តន្តិ អត្ថោ។ អកថេន្តេន និសីទិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សាមំ វា ធម្មោ**តិ ឯត្ថ ធម្មោ នាម កោតិ អាហ “កប្បិយាកប្បិយនិស្សិតា វា”តិអាទិ។ រូបារូបបរិច្ឆេទោ ច សមថាចារោ ច វិបស្សនាចារោ ច ឋានវត្តញ្ច និសជ្ជវត្តញ្ច, អាទិសទ្ទេន ចង្កមវត្តាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ ចុទ្ទសមហាវត្តាទីនំ “កប្បិយាកប្បិយនិស្សិតា”តិ បទេន គហិតត្តា វត្តសទ្ទេន ឋានវត្តាទីនិ ឯវំ គហេតព្ពានិ, អាទិសទ្ទេន ចង្កមវត្តាទីនិ គហេតព្ពានិ។ **បរោ វា អជ្ឈេសិតព្ពោ**តិ យោវា សោ វា កោចិ អជ្ឈេសិតព្ពោតិ អាហ “យោ”តិអាទិ។ ឥមិនា ន យោ វា សោ វា កោចិ អជ្ឈេសិតព្ពោ, សមត្ថោយេវ បន អជ្ឈេសិតព្ពោតិ វា ទស្សេតិ។ “អារុសោ”តិអាទិនា វត្តព្ពាការំ ទស្សេតិ។ **អរិយោ វា តុណ្ហីភាវោ**តិ ឯត្ថ ន កេវលំ កថេតុំ អសមត្ថវសេន តុណ្ហីភាវោ, កម្មដ្ឋានមនសិការវសេន បនាតិ អាហ “កម្មដ្ឋានមនសិការវសេន តុណ្ហីភាវោ”តិ។ អរិយានំ ឯសោ **អរិយោ**, តុណ្ហីភាវោ។ “នាវជានិតព្ពោ”តិ ឥមិនា **នាតិមញ្ញិតព្ពោ**តិ បទស្ស អតិក្កម្ម ន មញ្ញិតព្ពោតិ ទស្សេតិ។

ឧបជ្ឈាយោតិ ចោទកចុទិតកានំ ឧបជ្ឈាយោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ “ន អាចរិយោ បុច្ឆិតព្ពោ”តិអាទិបទេសុ។ កុលមេវ ជាតិនាមគោត្តវសេន អយន្តិ អបទិសិយតីតិ **កុលបទេសោ**។ **អត្រស្សា**តិ ឯត្ថ អត្រ អស្សាតិ បទច្ឆេទំ កត្វា អត្រសទ្ទោ បុគ្គលវិសយោ, អស្សសទ្ទោ អាខ្យាតិកោតិ អាហ “អត្រ បុគ្គលេ”តិអាទិ។ តត្ថ “ភវេយ្យា”តិ ឥមិនា អស្សសទ្ទស្ស សព្ពនាមត្តញ្ច “ភវតី”តិ វត្តមានិកកភាវញ្ច បដិក្ខិបតិ។ **បរិសានុវិធាយកេនា**តិ បរិសាយ អនុមតំ ករោន្តេន។ ឥមិនា **នោ បរិសកប្បិកេនា**តិ ឯត្ថ **កប្ប**សទ្ទោ វិឍត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **យន្តិ** វចនំ។ **ន ហត្ថមុទ្ទា**តិ មុទន្តិ ឯតាយាតិ **មុទ្ទា**, សក្ខរមង្គុលិយំ ហត្ថស្ស មុទ្ទា អវយវិអវយវវសេន សម្ពន្ធត្តាតិ **ហត្ថមុទ្ទា**។ តស្សា វិការោ “ហត្ថមុទ្ទា”តិ គហេតព្ពោតិ អាហ “ហត្ថវិការោ”តិ។

“អត្ថំ អនុវិជិយន្តេនា”តិ ឯត្ថ **អត្ថ**ន្តិ វិនិច្ឆយត្ថំ។ **អនុវិជិយន្តេនា**តិ សល្លក្ខេន្តេន។ ឥតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “វិនិច្ឆយបដិវេធមេវ សល្លក្ខេន្តេនា”តិ។ **សន្និបាតមណ្ឌលេ**តិ សន្និបាតាយ បរិសាយ សមូហេ, សន្និបាតមណ្ឌលស្ស មជ្ឈេតិ អត្ថោ។ **ន វីតិហាតព្ព**ន្តិ ឯត្ថ វីតិហរណំ នាម អត្ថតោ ហាបនន្តិ អាហ “ន វិនិច្ឆយោ ហាបេតព្ពោ”តិ។ **ទុរុត្តវាច**ន្តិ ចោទកចុទិតកានំ ទុរុត្តវាចំ។ **ហិតបរិសកិនា**តិ ឯត្ថ ហិតំ បរិ ឯសតីតិ ហិតបរិសកោ, ករុណា ច ករុណាបុព្ពភាគោ ច, សោ ឯតស្សត្ថីតិ **ហិតបរិសកី,** បុគ្គលោ, តេន ហិតបរិសកិនា។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ហិតេសិនា ហិតគវេសិនា”តិ ។ **ករុណា**តិ អប្បនាបត្តា ករុណា។ **ករុណាបុព្ពភាគោ**តិ អប្បនាបត្តាយ ករុណាយ បុព្ពភាគេ បវត្តា បរិកម្មឧបចារករុណា។ **បទទ្វយេបី**តិ “ហិតានុកម្បិនា ការុណិកេន ភវិតព្ពំ។ ហិតបរិសកិនា អសម្ផប្បលាបិនា ភវិតព្ព”ន្តិ បទទ្វយេបិ។ អយំ អធិប្បាយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “អសុទ្ធវចន”ន្តិ ឥមិនា **អសុរុត្ត**ន្តិ ឯត្ថ សុទ្ធំ ឧត្តំ **សុរុត្តំ,** ន សុរុត្តំ អសុរុត្តន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **បរិគ្គហេតព្ពោ**តិ បរិវីមំសិត្វា គហេតព្ពោ។

តស្សាតិ អធម្មចោទកស្ស។ **អនោសដំ វត្ថុ**ន្តិ ឯត្ថ “ចោទកចុទិតកេហិ វុត្ត”ន្តិ បទំ អធិការវសេន វេទិតព្ពំ។ ឯត្ថ ច **អនោសដ**ន្តិ វិនិច្ឆយំ អនោសដន្តិ អត្ថោ។ កឹ បគុណ្ឋិតព្ពោតិ អាហ “ននុ ត្វ”ន្តិអាទិ។ **អនុយោគវត្ត**ន្តិ “កាលេន វក្ខាមី”តិអាទិនា (ចូឡវ. ៣៩៩; បរិ. ៣៦២, ៤៣៧) វុត្តំ, “សច្ចេ ច អកុប្បេ ចា”តិ (ចូឡវ. ៤០១) ច វុត្តំ អនុយុញ្ជនវត្តំ។ តញ្ហិ យស្មា អនេន វត្តេន ចោទកោ ចុទិតកំ, ចុទិតកោ វា ចោទកំ អនុយុញ្ជតិ, ចោទកេន ចុទិតកោ, ចុទិតកេន វា ចោទកោ អនុយុញ្ជិយតិ, តស្មា **អនុយោគវត្ត**ន្តិ វុច្ចតិ។ **កថាបេត្វា**តិ ចោទកចុទិតកេហេវ កថាបេត្វា។ **តស្សា**តិ ចោទកស្ស វា ចុទិតកស្ស វា, **សារជ្ជ**ន្តិ ភយំ។ **តេ**តិ តវ។ **វត្វាបី**តិ មុខេន វត្វាបិ។ **បិ**សទ្ទេន កាយវិការំ ទស្សេត្វាបីតិ សម្បិណ្ឌេតិ។ “អនុយោគវត្ត”ន្តិ ធាតុកម្មំ, “សោ ភិក្ខូ”តិ ការិតកម្មំ អជ្ឈាហរិតព្ពំ, តំ កម្មំ តព្ពបច្ចយោ វទតិ។ **អសុចិ វិភាវេតព្ពោ**តិ ឯត្ថ នត្ថិ សុចិ សីលមេតស្សាតិ **អសុចី**តិ វុត្តេ អលជ្ជីតិ អាហ “អលជ្ជី”ន្តិ។ ឧជុ សីលវា កាយវង្កាទិរហិតោ ហោតីតិ យោជនា។ ឯត្ថ ច កាយវង្កាទិរហិតោ ហោតីតិ ឥមិនា ឧជុនោ ការណំ ទស្សេតិ។ កាយវង្កាទិរហិតត្តា ឧជុ ហោតីតិ អធិប្បាយោ។ **សោ**តិ ភិក្ខុ។ **មទ្ទវនេវា**តិ មុទុភាវេនេវ។ **ឧបចរិតព្ពោ**តិ កថេតព្ពោ។ ឥមិនា **ឧជុមទ្ទវេនា**តិ បទស្ស សម្ពន្ធដ្ឋានំ បាបសេសំ ទស្សេតិ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ។ **អយមេវា**តិ ឯវសទ្ទេន ន ធម្មគរុកោ, បុគ្គលគរុកោ, ធម្មេសុ ច បុគ្គលេសុ ច ន មជ្ឈត្តោតិ វេទិតព្ពោតិ ទស្សេតិ។

៣៦៦. តេន ច បន អនុវិជ្ជកេនាតិ យោជនា។ **សុត្តាទីសូ**តិ អាទិសទ្ទេន វិនយអនុលោម បញ្ញត្តអនុលោមិកានិ សង្គហេតព្ពានិ។ សុត្តំ សំសន្ទនត្ថាយ ហោតីតិ យោជនា។ កេសំ សំសន្ទនត្ថាយាតិ អាហ “អាបត្តានាបត្តីនំ សំសន្ទនត្ថ”ន្តិ។ ឱបម្មំ អត្ថទស្សនត្ថាយ ហោតីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ សេសេសុបិ។ **បច្ចេកដ្ឋាយិនោ អវិសំវាទកដ្ឋាយិនោ**តិ ឯត្ថ បច្ចេកស្មឹ តិដ្ឋន្តិ សីលេនាតិ **បច្ចេកដ្ឋាយិនោ,** អវិសំវាទកេ តិដ្ឋន្តិ សីលេនាតិ **អវិសំវាទកដ្ឋាយិនោ**តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥស្ស…បេ…. បិតា”តិ។ “ឥស្សរិយាធិបច្ចជេដ្ឋកដ្ឋានេ”តិ ឥមិនា បច្ចេកសរូបំ ទស្សេតិ។ **តេ**តិ សង្ឃេន អនុមតា បុគ្គលា។

កិមត្ថំ “វិនយោ សំវរត្ថាយា”តិអាទិ វុត្តន្តិ អាហ “ឥទានី”តិអាទិ។ ឥទានិ ទស្សេតុំ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ យេ មន្ទា មន្ទពុទ្ធិនោ ហុត្វា ឯវំ វទេយ្យុន្តិ យោជនា។ អថ វា មន្ទា មន្ទពុទ្ធិនោ យេ បុគ្គលា ឯវំ វទេយ្យុន្តិ យោជនា។ សកលាបិ វិនយបញ្ញត្តិ ឧបនិស្សយោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឥមិនា “សំវរត្ថាយា”តិអាទីសុ “អនុបាទាបរិនិព្ពានត្ថាយា”តិបរិយោសានេសុ តេរសវាក្យេសុ “ឧបនិស្សយោ ហោតី”តិ បាឋសេសោ អជ្ឈាហរិតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ “បច្ចយោ”តិ ឥមិនា “ឧបនិស្សយោ”តិ បទស្ស ឧបនិស្សយបច្ចយោតិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ ទ្វាទសវាក្យេសុ។ វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ “អបិចេត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **អបិច** វិសេសំ វក្ខាមីតិ យោជនា។ **ឯត្ថា**តិ “អវិប្បដិសារត្ថាយា”តិអាទីសុ។ **ត**ន្តិ សុខំ។ តរុណវិបស្សនា នាម កស្ស អធិវចនន្តិ អាហ “ឧទយព្ពយញាណស្សេតមធិវចន”ន្តិ។ ននុ “វិរាគោ”តិ ឯត្ថ ចតុព្ពិធស្ស អរិយមគ្គស្ស គហិតត្តា “វិមុត្តី”តិ ឯត្ថាបិ ចតុព្ពិធំ ផលំ គហេតព្ពំ, កស្មា បន “វិមុត្តីតិ អរហត្តផល”ន្តិ វុត្តន្តិ អាហ “ចតុព្ពិធោបិ ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **អបច្ចយបរិនិព្ពានត្ថាយា**តិ អសង្ខតបរិនិព្ពានត្ថាយ។ នត្ថេត្ថ ហិ បរិនិព្ពានេ កោចិ បច្ចយោ, តស្មា អបច្ចយបរិនិព្ពានន្តិ វុច្ចតិ។ **ត**ន្តិ វិមុត្តិញាណទស្សនំ។ **តស្មឹអនុប្បត្តេ**តិ តស្មឹ វិមុត្តិញាណទស្សនេ អនុក្កមេន បត្តេ។ **អវស្ស**ន្តិ ធុវំ ឯកន្តេនាតិ អត្ថោ។ **ឯតទត្ថា**តិ ឯសោ អនុបាទា បរិនិព្ពានសង្ខាតោ អត្ថោ បយោជនំ ឥមិស្សា កថាយាតិ ឯតទត្ថា។ **កថា**តិ អត្ថស្ស កថា។ **មន្តនា**តិ ធម្មស្ស មន្តនា។ **ឯតទត្ថា ឧបនិសា**តិ ឯត្ថ ឧបនិសាសទ្ទោ បច្ចយវាចកោតិ អាហ “បរំបរបច្ចយតាបី”តិ។ បរំបរបច្ចយោ ហិ យស្មា ឯត្ថ បរំបរផលំ ឧបគន្ត្វា និសីទតិ, តស្មា **ឧបនិសា**តិ វុច្ចតិ។ “វិនយោ សំវរត្ថាយា”តិអាទិកា អយំ បរំបរបច្ចយតាបីតិ យោជនា។ **សោតាវធាន**ន្តិ ឱតាហេត្វា ធិយតេ ឋបិយតេ **អវធានំ,** សោតស្ស អវធានំ សោតាវធានំ។ **ឥមំ កថ**ន្តិ “វិនយោ សំវរត្ថាយា”តិអាទឹ ឥមំ កថំ។ យំ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ, តម្បិ ឯតទត្ថន្តិ យោជនា។ **យទិទំ អនុបាទាចិត្តស្សា**តិ ឯត្ថ “យទិទ”ន្តិ និបាតោ “វិមោក្ខោ”តិ បទមបេក្ខិត្វា យោ អយន្តិ អត្ថំ វទតិ។ **អនុបាទា**តិ ឯត្ថ

“សយំ អភិញ្ញា”តិអាទីសុ (មហាវ. ១១) វិយ យការលោបោ ហោតិ, តស្ស បទស្ស ករណំ បន “ចតូហិ ឧបាទានេហី”តិ វេទិតព្ពំ។ ឥតិ ឥម មត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “យោ អយំ ចតូហិ ឧបាទានេហិ អនុបាទិយិត្វា”តិ។ ឯត្ថ ចតូហិ ឧបាទានេហិ អនុបាទិយិត្វា ចិត្តស្ស អរហត្តផលសង្ខាតោ យោ អយំ វិមោក្ខោ អត្ថិ, សោបិ ឯតទត្ថាយ ហោតីតិ យោជនា។ “អរហត្តផលសង្ខាតោ”តិ ឥមិនា “វិមោក្ខោ”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ អរហត្តផលញ្ហិ យស្មា វិរុទ្ធេហិ, វិសេសេន វា សព្ពកិលេសេហិ មុច្ចិត្ថ, តស្មា **វិមោក្ខោ**តិ វុច្ចតិ។ “អបច្ចយបរិនិព្ពានត្ថាយ ឯវា”តិ ឥមិនា **ឯតទត្ថាយា**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។

៣៦៧. វត្ថុំ...បេ.... ន ជានាតីតិ ឯត្ថាតិ យោជនា កាតព្ពា។ **តស្មា**តិ យស្មា សម្ពន្ធោ, តស្មា។ **ឯត្ថា**តិ ឥមាសុ គាថាសុ។ **សមេន ចា**តិ ឯត្ថ “សមេនា”តិ បទំ “អញ្ញាណេនា”តិ អត្ថស្ស វាចកំ រុឡ្ហីបទន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “តេនេវ បុព្ពាបរំ អជាននស្ស សមេន អញ្ញាណេនា”តិ។ បាឡិយំ កេន ការណេន កតាកតំ ន ជានាតីតិ អាហ “សមេនា”តិ។ សមេន បុព្ពាបរស្ស អញ្ញាណេន កតាកតំ ន ជានាតីតិ អត្ថោ។ **ឯវ**ន្តិអាទិ និគមនំ ។ យំ បនេតំ វចនំ វុត្តន្តិ យោជនា។ “តត្ថា”តិ ច “អាការអកោវិទោ”តិ ច អាធារាធេយ្យានមភេទោ ហោតិ, តស្មា អវយវី អាធារោ, អវយវោ អាធេយ្យោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ អាការសទ្ទោ ឥង្គិតត្ថោតិ អាហ “ការណាការណេ”តិ។ ការណអការណសង្ខាតេ ឥង្គិតេតិ អត្ថោ។ **អាការស្សា**តិ ភុម្មត្ថេ សាមិវចនំ។ អាការស្មិន្តិ ហិ អត្ថោ។

តថេវាតិ យថា វត្ថុអាទីនិ ន ជានាតិ, តថេវ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ **ស្វាយ**ន្តិ យោ អយំ ភិក្ខុ។ “ភយេនា”តិ ឥមិនា **ភយា**តិ ឯត្ថ ការណត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ ទស្សេតិ។ ភយា ភយេន គច្ឆតីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ **សម្មោហេន មោហា គច្ឆតី**តិ ឯត្ថាបិ។ **ឆន្ទា**តិ ឆន្ទេន។ **ទោសា**តិ ទោសេន។ អត្តនា ញាតុំ អសមត្ថតាយ ន សញ្ញត្តិយា កុសលោតិ អាហ “បរំ សញ្ញាបេតុំ អសមត្ថតាយា”តិ។ កស្មា និជ្ឈត្តិយា ច អកោវិទោតិ អាហ “ការណា...បេ.... តាយា”តិ។ “បរិសាយ លទ្ធត្ថា”តិ ឥមិនា លទ្ធោ បរិសសង្ខាតោ បក្ខោ យេនាតិ **លទ្ធបក្ខោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ សចេ តាទិសកោ ភិក្ខុ ហោតិ, សោ ភិក្ខុ “អបដិក្ខោ”តិ វុច្ចតីតិ យោជនា។ ឯសេវ នយោ ហេដ្ឋាបិ។ “ន បដិក្ខិតព្ពោ”តិ ឥមិនា បដិមុខំ ន ឥក្ខិតព្ពោតិ **អបដិក្ខោ**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “ន ឱលោកេតព្ពោ”តិ ឥមិនា ឥក្ខធាតុយា ទស្សនត្ថំ ទស្សេតិ។

ឥតិ ចូឡសង្គាមវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

មហាសង្គាមំ

វោហរន្តេន ជានិតព្ពាទិវណ្ណនា

៣៦៨-៧៤. មហាសង្គាមេ ឯតេនេវ នយេន វេទិតព្ពន្តិ សម្ពន្ធោ។ វត្ថុសង្កមនាការំ ទស្សេត្វា អវជាននបដិជាននាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “យោ បនា”តិអាទិ។ យោ បន វទតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯសេវា**តិ ឯសោ ឯវ, អវជាននបដិជាននភិក្ខូតិ អត្ថោ។

៣៧៥. នីលាទិវណ្ណាវណ្ណវសេនាតិ នីលាទិវណ្ណវសេន ច អារោគ្យត្ថាទិអវណ្ណវសេន ច។ សញ្ចរិត្តំ យស្មា អនេន សិក្ខាបទេន ធនំ អនុបទីយតិ, តស្មា **ធនមនុប្បទាន**ន្តិ វុច្ចតិ។ **បុព្ពបយោគោ**តិ បុព្វេ បយុជ្ជិតព្ពោ។

អគតិអគន្តព្ពវណ្ណនា

៣៧៩. ពហុជនអហិតាយ បដិបន្នោ ហោតីតិ បាឡឹ វិត្ថារេន្តោ អាហ “វិនយធរេន ហី”តិអាទិ។ តត្ថ **វិនយធរេនា**តិ អនុវិជ្ជកេន, វិនិច្ឆិតេតិ សម្ពន្ធោ។ **ឱវាទូបជីវិនិយោ**តិ ភិក្ខូនំ ឱវាទំ ឧបនិស្សាយ ជីវិនិយោ។ **ឧបាសកាបី**តិ រតនត្តយំ បដិស្សរណន្តិ ឧបាសកាបិ។ **ទាយកាបី**តិ ភិក្ខូនំ បច្ចយទាយកាបិ។ **តេស**ន្តិ ឧបាសកាទីនំ។ **តថេវា**តិ យថា ឧបាសកាទយោ ទ្វិធា ភិជ្ជន្តិ, តថេវ។ **តតោ**តិ អារក្ខទេវតាហិ បរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេនា**តិ ទ្វិធាការណេន។

៣៨២. គហននិស្សិតោតិ ឯត្ថ គហនសទ្ទោ ទិដ្ឋិបរិយាយោតិ អាហ “មិច្ឆាទិដ្ឋិអន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិសង្ខាតំ គហន”ន្តិ។

៣៨៣. តស្ស អវជានន្តោតិ ឯត្ថ “តស្សា”តិ បទំ “វចន”ន្តិ បាឋសេសេន សម្ពន្ធិតព្ពន្តិ អាហ “តស្ស វចន”ន្តិ។ **តស្សា**តិ នវកស្ស។ **ត**ន្តិ នវកំ។

៣៩៤. “**យំអត្ថាយា**”តិ ឯសោ សទ្ទោ សមាសោតិ អាហ “យទត្ថាយា”តិ។ “**តំ អត្ថ**”ន្តិ ឯសោ សទ្ទោ លិង្គវិបល្លាសោតិ អាហ “សោ អត្ថោ”តិ។ **អត្ថ**សទ្ទោ ហិ បុល្លិង្គោ, បាឡិយំ **ន បរិហាបេតព្ព**ន្តិ ឯត្ថាបិ លិង្គវិបល្លាសោ វេទិតព្ពោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ មហាសង្គាមេ។

ឥតិ មហាសង្គាមវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

កថិនភេទំ

កថិនអត្ថតាទិវណ្ណនា

៤០៣. **កថិនេ ខន្ធកេ**តិ កថិនក្ខន្ធកេ។ **បុព្ពេ**តិ កថិនក្ខន្ធកេ។

៤០៤. **បយោគស្សា**តិ ឯត្ថ បយោគោ នាម កោតិ អាហ “ចីវរធោវនាទិនោ”តិអាទិ។ ឯត្ថ អាទិសទ្ទេន វិចារណឆេទនពន្ធនសិព្ពនរជនកប្បពិន្ទុអាទិយនានិ ឆ បុព្ពករណានិ សង្គណ្ហាតិ។ ឧទកាហរណាទិកោ យោ បយោគោ ករីយតីតិ យោជនា។ **អនន្តរោ** នាម អតីតានន្តរអនាគតានន្តរវសេន ទុវិធោ, ឥធ អនាគតានន្តរោយេវ អធិប្បេតោតិ អាហ “អនាគតវសេនា”តិ។ ឧទកាហរណាទិបយោគេ ហិ ឧប្បន្នេ បច្ឆា ធោវនាទិបុព្ពករណស្ស ឧប្បត្តិតោ តប្បយោគស្ស អនាគតវសេនេវ បច្ចយោ។ **សមនន្តរបច្ចយេនា**តិ ឯត្ថ **សំ** សទ្ទោ សុដ្ឋុអត្ថោតិ អាហ “សុដ្ឋុ អនន្តរបច្ចយេនា”តិ។ “អាសន្នតរ”ន្តិ ឥមិនា សុដ្ឋុភាវំ ទស្សេតិ។ “បយោគស្សា”តិ បទំ “អាធារភាវ”ន្តិ បទេ សាមី, “បច្ចយា ហោន្តី”តិ បទេ សម្បទានំ។ “និស្សយ”ន្តិ បទំ “អាធារភាវ”ន្តិ បទេន សំវណ្ណេតិ។ “ឧបេតេនា”តិ ឥមិនា **ឧប**សទ្ទស្ស ឧបគមនត្ថំ ទស្សេតិ, ពលវត្ថំ បដិក្ខិបតិ។ **បឋម**ន្តិ បយោគតោ, បយោគស្ស វា តាវ។ ឥមិនា **បុរេជាតបច្ចយេនា**តិ ឯត្ថ បុរេសទ្ទោ បឋមត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **បច្ឆា**តិ បយោគតោ, បយោគស្ស វា បរំ។ **អបុព្ពំ អចរិម**ន្តិ ឯកបហារេន។ ឥមិនា សហជាតសទ្ទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។

ឯវំ បុច្ឆិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **យ**ន្តិ ធម្មជាតំ។ ឥទានិ អាហាតិ សម្ពន្ធោ។ **យស្សា**តិ បយោគាទិកស្ស។ **តទេវា**តិ ធម្មជាតមេវ។ **តស្សា**តិ “បុព្ពករណំ បយោគស្សា”តិអាទិវចនស្ស អត្ថោ ឯវំ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “បយោគស្ស កតមេ ធម្មា”តិអាទិ យំ វចនំ វុត្តំ, តត្ថ វិស្សជ្ជនំ មយា វុច្ចតេតិ យោជនា។ ឥមិនា បាឡិយំ អជ្ឈាហរិត្វា យោជេតព្ពភាវំ ទស្សេតិ។ ចតូហិ បច្ចយេហិ បច្ចយាការំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “បយោគស្ស ហី”តិអាទិ។ បយោគស្ស បុព្ពករណំ បច្ចយោ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឧទ្ទិដ្ឋធម្មេសូ**តិ “អនន្តរបច្ចយេន បច្ចយោ”តិអាទិនា ឧទ្ទិដ្ឋេសុ ធម្មេសុ បុរេជាតបច្ចយោ បនេសាតិ សម្ពន្ធោ។ អថ វា **ឧទ្ទិដ្ឋធម្មេសូ**តិ បុព្ពករណវសេន ឧទ្ទិដ្ឋេសុ ធោវនាទិធម្មេសុ ឯកធម្មម្បីតិ សម្ពន្ធោ។ **ន លភតី**តិ ឧទកាហរណាទិបយោគស្ស បុព្ពេ ន លភតិ។ **អយ**ន្តិ ឧទកាហរណាទិបយោគោ។ **បច្ឆាជាតបច្ចយំ បន លភតី**តិ ឧទកាហរណាទិបយោគោ បច្ឆាជាតបច្ចយំ លភតិ។ កស្មា លភតីតិ អាហ “បច្ឆា ឧប្បជ្ជនកស្ស ហី”តិអាទិ។ **បច្ឆា**តិ បយោគស្ស, បយោគតោ វា បរំ។ ហិ យស្មា កយិរតិ, តស្មា លភតីតិ យោជនា។ សហជាតបច្ចយំ បន ន លភតីតិ សម្ពន្ធោ។ **មាតិកា បលិពោធានិសំសសង្ខាតេ**តិ អដ្ឋមាតិកាទ្វេបលិពោធបញ្ចានិសំសសង្ខាតេ។ **អញ្ញេ**តិ បន្នរសហិ ធម្មេហិ អញ្ញេ។ **បយោគាទីសូ**តិអាទិសទ្ទេន បុព្ពករណបច្ចុទ្ធារអធិដ្ឋានានិ សង្គណ្ហាតិ។ **ឯតេនុបាយេនា**តិ ឯតេន យថាវុត្តឧបាយេន។

បុព្ពករណនិទានាទិវិភាគវណ្ណនា

៤០៦-៧. ទ្វិក្ខត្តុំ បុច្ឆិតត្តា “បុច្ឆាទ្វយ”ន្តិ វុត្តំ។ ហេតុបច្ចយានំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឆ ចីវរានី”តិ។ កស្មា វេទិតព្ពានីតិ អាហ “បុព្ពបយោគាទីនញ្ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ យស្មា។ **តានិយេវា**តិ ឆ ចីវរានិ ឯវ។ ឯវសទ្ទោ បច្ឆាបិ យោជេតព្ពោ, តានិ ឯវាតិ អត្ថោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, បុព្ពករណាទីនិ ន អត្ថីតិ យោជនា។

៤០៨. “ឥមាយ សង្ខាដិយា”តិអាទិនា វចីភេទាការំ ទស្សេតិ។ កថិនត្ថារកេន យស្មា បច្ចុទ្ធារោ ច អធិដ្ឋានញ្ច ករីយតិ, តស្មា **កិរិយា**តិ វុច្ចតិ។ តេន វុត្តំ “បច្ចុទ្ធារោ ចេវ អធិដ្ឋានញ្ចា”តិ។

៤១១. វត្ថុវិបន្នាទីនំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “អកប្បិយទុស្សំ ហោតី”តិអាទិ។ វិនាសំ, វិការំ វា បជ្ជតីតិ **វិបន្នំ**, វត្ថុមេវ វិបន្នំ **វត្ថុវិបន្នំ**។

កថិនាទិជានិតព្ពវិភាគវណ្ណនា

៤១២. តេសញ្ញេវ ធម្មានន្តិ ឯត្ថ ធម្មានំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ "យេសុ រូបាទិធម្មេសូ"តិ។ តត្ថ **រូបាទិធម្មេសូ**តិ វណ្ណគន្ធាទីសុ សុទ្ធដ្ឋករូបកលាបធម្មេសុ។ **សតី**តិ សន្តេសុ។ **តេស**ន្តិ រូបាទីនំ ធម្មានំ។ "សមោធាន"ន្តិ ឥមិនា **សង្គហោ**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ "មិស្សីភាវោ"តិ ឥមិនា **សមវាយោ**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ អវយវធម្មានំ សំ ឯកភាវស្ស គហណំ **សង្គហោ**។ អវយវធម្មានំ សមំ អយនំ បវត្តនំ **សមវាយោ**។ **ពាហូសុ ធម្មេសូ**តិ ពហូសុ បរមត្ថបញ្ញត្តិធម្មេសុ។ **នាមមត្ត**ន្តិ នាមបញ្ញត្តិមត្តំ។ **បុព្ពេ**តិ កថិនក្ខន្ធកេ។

"ការណេហី"តិ ឥមិនា **អាការ**សទ្ទោ ការណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **យ**ន្តិ វចនំ។

៤១៦. ឧប្បជ្ជន្តីតិ កថិនុទ្ធារា ឧប្បជ្ជន្តិ។ **កិ**ន្តិ កី អត្ថជាតំ។ សព្ពេបិ កថិនុទ្ធារាតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ **ឯត្ថា**តិ កថិនុទ្ធារេសុ។ **បុរិមា ទ្វេ**តិ អន្តរុព្ភារសហុព្ភារវសេន បុរិមា ទ្វេ។ **ឯតេសញ្ចា**តិ បុរិមានំ ទ្វិន្នញ្ច។ **ឥតរេ**តិ អវសេសា កថិនុទ្ធារា។ **តេសុបី**តិ ឥតរេសុ កថិនុទ្ធារេសុ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ កថិនវិនិច្ឆយេ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

បញ្ញត្តិវគ្គវណ្ណនាយ

យោជនា សមត្តា។

ឧបាលិបញ្ចកំ

អនិស្សិតវគ្គវណ្ណនា

៤១៧. ឧបាលិបញ្ចេសុ "កតិ ហិ នុ ខោ ភន្តេ"តិ បុច្ឆាយ សម្ពន្ធោ នត្ថីតិ កស្សចិ មញ្ញនំ និវារេន្តោ អាហ "អយ សម្ពន្ធោ"តិ។ **ថេរោ**តិ ឧបាលិត្ថេរោ, បុច្ឆីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥមេស**ន្តិ បញ្ចកានំ គន្ថិន្តិ សម្ពន្ធោ។ កេសំ អត្ថាយ តន្តី ឋបេស្សាមីតិ អាហ "និស្សាយ វសេនការីនំ អត្ថាយា"តិ។ វសេនការីនំ ភិក្ខូនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ បញ្ហានំ។

អាបន្នោ កម្មកតោតិ ឯត្ថ "អាបន្នោ"តិ បទំ "កម្មកតោ"តិ បទស្ស ការណទស្សនន្តិ អាហ "អាបត្តឹ អាបន្នោ, តប្បច្ចយាវ សង្ឃេន កម្មំ កតំ ហោតី"តិ។ **តប្បច្ចយាវា**តិ តំអាបត្តិអាបន្នសង្ខាតា ការណា ឯវ។

នប្បដិប្បស្សម្ភនវគ្គវណ្ណនា

៤២០. អយន្តិ កម្មកតោ ភិក្ខុ, ន វត្តតីតិ សម្ពន្ធោ។ **អនុលោមវត្តេ**តិ កតកម្មស្ស អនុលោមេ វត្តេ។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។ **សរជ្ជកោ**តិ សហ កម្មសង្ខាតាយ រជ្ជយាតិ សរជ្ជកោ។

៤២១. សមត្តេហិ ភិក្ខូហីតិ សម្ពន្ធោ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **អច្ចយំ ទេសាបេត្វា**តិ អញ្ញមញ្ញំ ទោសំ ទេសាបេត្វា។ **តិណវត្ថារកសមថំ វា**តិ **វា**សទ្ទោ អត្ថន្តរវិកប្បោ។ **តត្រ ចេ**តិ ឯត្ថ **ត**សទ្ទោ កម្មវិសយោ, **ចេ**សទ្ទោ សចេ បរិយាយោតិ អាហ "សចេ តាទិសេ កម្មេ"តិ។ **ទិដ្ឋាវិកម្មម្បិ កត្វា**តិ ទិដ្ឋាវិកម្មំ កត្វាបីតិ យោជនា។ **បិ**សទ្ទេន អកត្វាបីតិ សម្បិណ្ឌេតិ។ **យត្រ បនា**តិ កម្មេ បន។ **តត្ថា**តិ កម្មេ។ **បក្កមិតព្ព**ន្តិ សង្កាមាវចរេន បក្កមិតព្ពំ។

៤២២. ឧស្សិតមន្តីតិ ឯត្ថ ឧស្សិតំ មន្តី ឧស្សិតមន្តីតិ ទស្សេន្តោ អាហ "លោភ...បេ.... ភាសិតា"តិ។ តត្ថ "លោភទោស មោហមានុស្សន្នំ វាច"ន្តិ ឥមិនា ឧស្សិតបទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ "ភាសិតា"តិ ឥមិនា "មន្តី"តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **និស្សិតជប្បី**តិ ឯត្ថ អញ្ញនិស្សិតំ ជប្បមេតស្សាតិ និស្សិតជប្បីតិ ទស្សេន្តោ អាហ "អត្តនោ"តិអាទិ។ ឯត្ថ **ជប្ប**ន្តិ វចនំ។ ជប្ប វចនេតិ ហិ ធាតុបាឋេសុ វុត្តំ។ **ឧស្សទយុត្ត**ន្តិ លោភាទិឧស្សទយុត្តំ, វចនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ឯវមញ្ញ**ន្តិ ឯវំ អត្តនា អញ្ញំ។ **កថានុសន្ធិវចនេ**តិ ចោទកចុទិតកានំ កថាយ អនុសន្ធិវចនេ។ ឯត្ថ "វចនេ"តិ ឥមិនា "ភាសានុសន្ធី"តិ ឯត្ថ ភាសសទ្ទោ វចនបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។

ឧស្សាយេតីតិ ឧទ្ធំ គមាបេតិ។ ឥមិនា ឧស្សាទេតិ ឧបរិ គមាបេតីតិ **ឧស្សាទេតា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯត្ថ ហិ ទការយការា សទិសត្ថា ។ តេ ហិ ទ្វេ អក្ខរា កទាចិ កត្ថចិ សទិសត្ថា ហោន្តិ។ **អវសាយេតី**តិ ហីនភាវំ គមាបេតិ។

ឥមិនា អវសាទេតិ អជ្ឈោភាវំ គមាបេតីតិ **អវសាទេតា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ “អបសាទេតា”តិបិ បាឋោ, ឧបសគ្គមត្តមេវ នានំ។ **សម្មុញ្ច ពាហុំ ភាសតី**តិ ឯត្ថ សម្មុសទ្ទោ និរត្ថកកថាវចនោតិ អាហ “និរត្ថកកថ”ន្តិ។ និរត្ថកកថា ហិ យស្មា សំ ហិតសុខំ ផលតិ វិនាសេតិ, តស្មា សម្មុន្តិ វុច្ចតិ។ ផា ធាតូតិ ច ផលធាតូតិ ច ធាតុបាឋេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ លការន្តធាតុ) វុត្តំ។

ភារេ អនារោបិតេតិ “តវ ភារោ”តិ សង្ឃេន ភារេ អនារោបិតេ។ **អជ្ឈោត្ថរិត្វា**តិ អភិភវិត្វា ។ ឥមិនា **បសយ្ហ បវត្តា**តិ ឯត្ថ បសយ្ហសទ្ទស្ស អភិភវនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អនធិការេ**តិ អនធិបច្ចដ្ឋានេ។ “កថេតា”តិ ឥមិនា វតុធាតុយា កថនត្ថំ ទស្សេតិ។ **អនោកាសកម្មំ ការេត្វា**តិ ឯត្ថ នការស្ស អយុត្តយោគភាវតោ យុត្តដ្ឋានំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឱកាសកម្មំ អការេត្វា”តិ។ **យស្សា**តិ យា អស្ស។ អស្ស ភិក្ខុនោ អត្តនោ យា ទិដ្ឋិ អត្ថីតិ យោជនា, អថវា អត្តនោ យា ទិដ្ឋិ ភវេយ្យាតិ យោជនា។ **តន្តិ** ទិដ្ឋឹ។ “កថេតា”តិ ឥមិនា **ព្យាកតា**តិ ឯត្ថ វិ អាបុព្ពករធាតុយា កថនត្ថំ ទស្សេតិ។

វោហារវគ្គវណ្ណនា

៤២៤. “នេវ ទេសនាយ ន វុដ្ឋានេនា”តិ ឥទំ បារាជិកាបត្តឹ សន្ធាយ វុត្តំ។ **ទោសានុរូប**ន្តិ វត្ថុសង្ខាតស្ស ទោសស្ស អនុរូបំ។

បយោគំ ន ជានាតីតិ ឯត្ថ សចេ បយោគោ មូលេន វិសទិសោ ហុត្វា ភិន្នោ ហោតិ, ឯវំ សតិ មូលបយោគន្តិ ន វត្តព្ពន្តិ អាហ “អធិករណានំ ហី”តិអាទិ។ **ហី**តិ សច្ចំ, យស្មា វា។ មូលមេវ បយោគា នាម ហោន្តិ, ន អញ្ញន្តិ អធិប្បាយោ។

កាតព្ពន្តិ ន ជានាតីតិ កាតព្ពំ ឥតិ កម្មស្ស ករណំ ន ជានាតីតិ យោជនា។ **វត្ថូ**តិ ភណ្ឌនកលហាទិវត្ថុ, និយស្សាទីនំ វត្ថូតិ សម្ពន្ធោ ។ **ចតុន្ន**ន្តិ តជ្ជនីយនិយស្សបព្ពាជនីយបដិសារណីយវសេន ចតុន្នំ។ **យាចតី**តិ សង្ឃំ កម្មស្ស វូបសមំ យាចតិ។

វត្ថុន្តិ ឯត្ថ អាបត្តិក្ខន្ធានមេវ វត្ថុន្តិ អាហ “សត្តន្នំ អាបត្តិក្ខន្ធាន”ន្តិ។ បទេសបញ្ញត្តិសព្ពត្ថបញ្ញត្តិសាធារណបញ្ញត្តិអសាធារណបញ្ញត្តិឯកតោបញ្ញ- ត្តិឧភតោបញ្ញត្តិវសេន ឆន្នំ បញ្ញត្តីនំ បញ្ញត្តិយំ បវិដ្ឋត្តា វុត្តំ “តិវិធំ បញ្ញត្តិ”ន្តិ។ “ហេដ្ឋុបរិយំ កត្វា បទំ យោជេតី”តិ ឥមិនា **បទបច្ចាភដ្ឋ**ន្តិ ឯត្ថ បទានំ ហេដ្ឋុបរិយវសេន បដិនិវត្តិត្វា អាភស្សនំ គឡនំ ចុតំ បទបច្ចាភដ្ឋន្តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។

វិនយេតិ ឯត្ថ ន កេវលំ បាឡិយំយេវ, អថ ខោ អដ្ឋកថាយម្បីតិ អាហ “វិនយបាឡិយញ្ចេវ អដ្ឋកថាយញ្ចា”តិ។

ញត្តឹ ន ជានាតីតិ ឯត្ថ ញត្តិភេទំ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ខេបតោ”តិអាទិ។ **តត្ថា**តិ ទុវិធាសុ ញត្តីសុ។ **កម្មញត្តី**តិ អនុស្សាវនកម្មស្ស ឋានេ ឋិតា ញត្តិ។ អនុស្សាវនកម្មំ នត្ថិ, សយមេវ អនុស្សាវនកម្មដ្ឋានេ ឋិតាតិ អត្ថោ។ **កម្មបាទញត្តី**តិ អនុស្សាវនកម្មស្ស បាទភូតា មូលភូតា ញត្តិ។ **នវសុ ឋានេសូ**តិ ឱសារណាទីសុ នវសុ ឋានេសូ។ **ទ្វីសុ ឋានេសូ**តិ ញត្តិទុតិយញត្តិចតុត្ថវសេន ទ្វីសុ ឋានេសុ, កម្មបាទញត្តិយា ករណំ ន ជានាតីតិ សម្ពន្ធោ។ យ្វាយំ ចតុព្ពិធោ សមថោតិ យោជនា។ **តន្តិ** ចតុព្ពិធំ សមថំ។ **ញត្តិយា**តិ សាម្យត្ថេ សាមិវចនំ។ យំ អធិករណំ វូបសមតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ អធិករណស្ស។ តំ វូបសមំ ន ជានាតីតិ សម្ពន្ធោ។

សុត្តំ ន ជានាតីតិ ឯត្ថ សុត្តសទ្ទស្ស កទាចិ កត្ថចិ មាតិកាយញ្ច សុត្តន្តបិដកេ ច បវត្តនតោ ឥធ ឧភតោវិភង្គេតិ អាហ “ឧភតោវិភង្គ”ន្តិ។ **វិនយំ ន ជានាតី**តិ ឯត្ថ វិនយសទ្ទស្ស សកលេ វិនយបិដកេ វត្តមានស្សាបិ សុត្តន្តិ ឯត្ថ ឧភតោវិភង្គស្ស គហិតត្តា ឥធ ខន្ធកបរិវារាវ គហេតព្ពាតិ អាហ “ខន្ធកបរិវារំ ន ជានាតី”តិ។

វិនយំ ន ជានាតីតិ ឯត្ថ វិនយបិដកស្ស គហេតព្ពត្តា វុត្តំ “ឋបេត្វា វិនយបិដក”ន្តិ។ **សុត្តន្តិកេ ចត្តារោ មហាបទេសេ**តិ (ទី. និ. ២.១៨៧ អាទយោ; អ. និ. ៤.១៨០) ពុទ្ធាបទេសសង្ឃាបទេសសម្ពហុលត្ថេរាបទេសឯកត្ថេរាបទេសវសេន ចត្តារោ មហាបទេសេ។ **ឯត្ថា**តិ បញ្ចកេ។ **យន្តិ** វចនំ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ បញ្ចកេសុ។

យោជនា សមត្តា។

ទិដ្ឋាវិកម្មវគ្គវណ្ណនា

៤២៥. ទិដ្ឋាវិកម្មវគ្គេ **ទិដ្ឋាវិកម្មា**តិ ឯត្ថ អាវិ ករិយតេ **អាវិកម្មំ**, ទិដ្ឋីនំ អាវិកម្មំ **ទិដ្ឋាវិកម្ម**ន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “ទិដ្ឋីនំ អាវិកម្មានី”តិ។ “លទ្ធិបកាសនានី”ន្តិ ឥមិនា **ទិដ្ឋិ**សទ្ទោ លទ្ធិបរិយាយោ, **អាវិកម្ម**សទ្ទោ បកាសនបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ឯត**ន្តិ “ទិដ្ឋាវិកម្មា”តិ នាមំ។ អទេសនាគាមិនី នាម អត្ថតោ គរុកន្តិ អាហ “គរុកាបត្តិយា”តិ។ **លហុកាយបី**តិ បិសទ្ទោ គរហត្ថោ។ លហុកាយបិ ទេសិតាយ ទិដ្ឋាវិកម្មំ អធម្មិកំ ហោតិ, បគេវ គរុកាយាតិ អត្ថោ។

យថា ...បេ.... ហោតីតិ យថា អាវិកតេ ចតូហិ បញ្ចហិ ឯកីភូតេហិ អាវិកតា ហោតីតិ យោជនា។ **ចតូហិ បញ្ចហី**តិ អន្តិមបរិច្ឆេទទស្សនំ។ តតោ អតិរេកេហិបិ ឯកតោ ទេសេតុំ ន វដ្ដតិ, ទេសិតា ច អាបត្តិ ន វុដ្ឋាតិ, ទេសនាបច្ចយា ទុក្កដញ្ច ហោតិ។ “ចតូហិ បញ្ចហី”តិ អន្តិមបរិច្ឆេទស្ស ទស្សិតត្តា ទ្វីហិ តីហិ បន ឯកតោ ទេសេតុំ វដ្ដតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **មនោមានសេនា**តិ ឯត្ថ មនោសទ្ទេន មានសសទ្ទស្ស រាគអរហត្តេសុបិ បវត្តនតោ តទត្ថេ បដិក្ខិបិត្វា ចិត្តេ ឯវ វត្តតីតិ ទស្សេតិ។ តេន វុត្តំ “មនសង្ខាតេន មានសេនា”តិ។ ឥមិនា មនភូតំ មានសំ **មនោមានស**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

សមានសំវាសកស្សាបីតិ **បិ**សទ្ទោ សមានសំវាសកស្សបិ នានាសីមាយ ឋិតស្ស សន្តិកេ អាវិកម្មំ អធម្មិកំ ហោតិ, បគេវ នានាសំវាសកស្សាតិ ទស្សេតិ។ **មាឡកសីមាយា**តិ ខណ្ឌសីមាយ អង្គណេ។ **អវិប្បវាសសីមាយា**តិ មហាសីមាយ, ឋិតស្សាបិ សន្តិកេតិ សម្ពន្ធោ។ បិសទ្ទេន “ខណ្ឌសីមាយ ឋិតស្សបី”តិ អត្ថំ សម្បិណ្ឌេតិ។

៤៣០. **ន បរិយត្ត**ន្តិ ន សមត្ថំ។ ឥមិនា **នាល**ន្តិ ឯត្ថ អលំសទ្ទោ បរិយត្តត្ថោវ, នារហភូសនវារណត្ថោតិ ទស្សេតិ។ **ឥធាបី**តិ បញ្ចកេបិ។ បិសទ្ទេន បុរិមបញ្ចកំ អបេក្ខតិ។ “សាសនតោ”តិ ឥមិនា ចុធាតុយា អបាទានំ ទស្សេតិ។ “កាមោ”តិ ឥមិនា អធិប្បាយសទ្ទោ កាមបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។

៤៣២. **មន្ទត្តា មោមូហត្តា**តិ ឯត្ថ ត្តបច្ចយស្ស ភាវត្ថេ, បញ្ចមីវិភត្តិយា ច ការណត្ថេ បវត្តភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “មន្ទភាវេន មោមូហភាវេនា”តិ។ **បរិភវា**តិ ឯត្ថ បរិភវកាមាតិ អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “បរិភវំ អារោបេតុកាមោ ហុត្វា”តិ។ **អញ្ញព្យាករណេសុបី**តិ អរហត្តព្យាករណេសុបិ។ **សព្ពត្ថា**តិ ទិដ្ឋាវិកម្មវគ្គេ។ **យ**ន្តិ វចនំ។

ឥតិ ទិដ្ឋាវិកម្មវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

មុសាវាទវគ្គវណ្ណនា

៤៤៤. ធម្មបធានំ ធម្មាធិដ្ឋានំ សន្ធាយ “បារាជិកំ គច្ឆតីតិ បារាជិកគាមី”តិ សុទ្ធកត្តុវសេន វុត្តំ, បុគ្គលបធានំ បុគ្គលាធិដ្ឋានំ សន្ធាយ “បារាជិកំ គច្ឆតិ អនេន, គមាបេតីតិ វា បារាជិកគាមី”តិ ករណហេតុកត្តុវសេនបិ វត្តព្ពំ។ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ “មុសាវាទោ បារាជិកគាមី”តិអាទិបាឋេ, ឯវំ វិត្ថារោ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ តេសុ “មុសាវាទោ បារាជិកគាមី”តិអាទីសុ វា, និទ្ទារណេ ភុម្មំ។

អទស្សនេនាតិ ឯត្ថ កស្ស អទស្សនេនាតិ អាហ “វិនយធរស្សា”តិ។ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ “កប្បិយាកប្បិយេសុ ហី”តិអាទិ។ **ត**ន្តិ វិនយធរំ។ **អស្សវនេនា**តិ ឯត្ថ កេសំ វចនំ អស្សវនេនាតិ អាហ “ឯកវិហារេបី”តិអាទិ។ **ឯកវិហារេបី**តិ វិនយធរេន ឯកវិហារេបិ។ បិសទ្ទេន នានាវិហារេ បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ **ឧបដ្ឋាន**ន្តិ ឧបដ្ឋានត្ថំ, ឧបដ្ឋានដ្ឋានំ វា។ វុច្ចមានំ អញ្ញេសំ វចនំ អសុណន្តោ ហុត្វា វាតិ យោជនា។ **បសុត្តកតា**តិ ឯត្ថ យការលោបោតិ អាហ “បសុត្តកតាយា”តិ។ **បសុត្តកភាវេនបី**តិ បិសទ្ទោ អញ្ញម្បិ អទស្សនាទិការណំ សម្បិណ្ឌេតិ។ **តថាសញ្ញី**តិ ឯត្ថ តថាសទ្ទោ កោរិសយោតិ អាហ “អកប្បិយេ...បេ.... អាបជ្ជន្តោ”តិ។ **ឯករត្តាតិក្កមាទិវសេនា**តិ អាទិសទ្ទេន ឆារត្តាតិក្កមាទី សង្គណ្ហាតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ មុសាវាទវគ្គេ។

ឥតិ មុសាវាទវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ភិក្ខុនោវាទវគ្គវណ្ណនា

៤៥០. ភិក្ខុនិវគ្គេ **អលាភាយា**តិ ឯត្ថ លភធាតុយា កម្មំ, សម្បទានវចនស្ស ច តទត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ "ចតុន្នំ បច្ចយានំ អលាភត្ថាយា"តិ។ "វាយមតី"តិ ឥមិនា **បរិសក្កតី**តិ ឯត្ថ សក្កធាតុយា សមត្ថត្ថំ បដិក្ខិបិត្វា វាយមត្ថំ ទស្សេតិ។ **កលិសាសន**ន្តិ បាបបរាជយអាណំ។ **នីហរណត្ថាយា**តិ និទ្ធរិត្វា អបនយនត្ថាយ។

៤៥១. "កម្ម"ន្តិ សាមញ្ញតោ វុត្តត្តា "សត្តន្នំ កម្មានំ អញ្ញតរ"ន្តិ។

៤៥៤. ន សាកច្ឆាតព្ពោតិ ឯត្ថ កោ នាម កថាមគ្គោ ន សាកច្ឆាតព្ពោ, នន្វ វិនយោយេវាតិ អាហ "កប្បិយា...បេ.... កថាមគ្គោ"តិ។ "ន កថេតព្ពោ"តិ ឥមិនា កច្ឆសទ្ទស្ស កថធាតុយា និប្ផន្នភាវំ ទីបេតិ។ កស្មា បន បឋមបញ្ហេ "ន អសេក្ខេនា"តិ បដិក្ខិបិត្វា ទុតិយបញ្ហេ "អសេក្ខេនា"តិអាទិ វុត្តន្តិ អាហ "យស្មា បនា"តិអាទិ។ ឥតរោ បុថុជ្ជនោ ន កថេតីតិ យោជនា។

ន អត្ថបដិសម្ភិទាបត្តោតិ ឯត្ថ អត្ថោ នាម អដ្ឋកថាយេវាធិប្បេតាតិ អាហ "អដ្ឋកថាយា"តិ។ "បភេទគតញាណប្បត្តោ"តិ ឥមិនា អត្ថាទីសុ បតិ វិសុំ សម្ភិជ្ជតីតិ **បដិសម្ភិទា,** បញ្ញា, តំ បត្តោតិ **បដិសម្ភិទាបត្តោ** ។ អត្ថេ បដិសម្ភិទាបត្តោ អត្ថបដិសម្ភិទាបត្តោតិ ទស្សេតិ។ "បាឡិធម្មេ"តិ ឥមិនា **ធម្មបដិសម្ភិទាបត្តោ**តិ ឯត្ថ ធម្មសរូបំ ទស្សេតិ។ **វោហារនិរុត្តិយ**ន្តិ បញ្ញត្តិនិរុត្តិយំ។ ឥមិនា **និរុត្តិបដិសម្ភិទាបត្តោ**តិ ឯត្ថ និរុត្តិសរូបំ ទស្សេតិ។ **បដិភានបដិសម្ភិទាបត្តោ**តិ ឯត្ថ បដិភានំ នាម ហេដ្ឋិមញាណត្តយមេវាតិ អាហ "អត្ថបដិសម្ភិទាទីនិ ញាណានី"តិ, **តេសូ**តិ ញាណេសុ, យំ យំ វិមុត្តំ **យថាវិមុត្តំ,** ចិត្តំ។ **បច្ចវេក្ខិតា**តិ បុនប្បុនំ ឱលោកិតា។ **សព្ពត្ថា**តិ ភិក្ខុនិវគ្គេ។

ឥតិ ភិក្ខុនោវាទវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

ឧព្ពាហិកវគ្គវណ្ណនា

៤៥៥. ឧព្ពាហិកវគ្គេ **អត្ថកុសលោ**តិអាទិបទានំ ភេទនិស្សិតសមាសំ ទស្សេន្តោ អាហ "អដ្ឋកថាកុសលោ"តិអាទិ។ **អាចរិយមុខតោ**តិ អាចរិយវទនតោ, អាចរិយសម្មុខេ វា, **សិថិលធនិតាទី**តិ អាទិសទ្ទេន ទីឃរស្សាទីនិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨៥; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២៥២) សង្គណ្ហាតិ។ **អក្ខរបរិច្ឆេទេ**តិ ឯត្តកោ សិថិលោ, ឯត្តកោ ធនិតោតិអាទិនា អក្ខរបរិច្ឆេទេ។ ឥមិនា **ព្យញ្ជនកុសលោ**តិ ឯត្ថ ព្យញ្ជនសទ្ទោ អក្ខរបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ន បុព្ពាបរកុសលោ**តិ ឯត្ថ បុព្ពាបរោ នាម បុរិមានំ ចតុន្នញ្ចេវ កថាយ ច បុព្ពាបរោតិ អាហ "អត្ថបុព្ពាបរេ"តិអាទិ។

កោធនោតិអាទីនិ វុត្តានីតិ សម្ពន្ធោ។ យស្មា ន សក្កោតីតិ យោជនា។ **បសារេតា**តិ ឯត្ថ សរធាតុ ឧបសគ្គវសេន វេចិត្តវាចកោតិ អាហ "មោហេតា"តិ។

ឥតិ ឧព្ពាហិកវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

អធិករណវូបសមវគ្គវណ្ណនា

៤៥៧. អធិករណវូបសមវគ្គេ សង្ឃគរុ នាម កោតិ អាហ "ធម្មញ្ច...បេ.... សង្ឃគរុ នាម ហោតី"តិ។ **តានី**តិ ចីវរាទីនិ។

៤៥៨. បញ្ចហុបាលិ អាការេហីតិ ឯត្ថ អាការសទ្ទោ ការណត្ថោតិ អាហ "បញ្ចហិ ការណេហី"តិ។ **កម្មេនា**តិអាទីសុ កម្មាទីនំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ "អបលោកនាទីសូ"តិអាទិ។ **ឧបបត្តីហី**តិ យុត្តីហិ។ មយ្ហំ ឧច្ចាកុលា បព្ពជិតភាវញ្ច ពហុស្សុតភាវញ្ច តុម្ហេ ជានាថាតិ យោជនា។ មាទិសោ នាម...បេ.... តុម្ហាកំ យុត្តំ នន្វតិ យោជនា។ **កណ្ណមូលេ**តិ កណ្ណសមីបេ។ **អនុស្សាវនេនា**តិ អនុសមីបេ សាវាបនេន។ **តេស**ន្តិ ភិក្ខូនំ។ **អនិវត្តិធម្មេ**តិ អនិវត្តនសភាវេ។ **សលាកគ្គាហេនា**តិ អត្តនោ សលាកាយ គាហាបនេន។

ឯត្ថាតិ កម្មាទីសុ។ **បមាណ**ន្តិ សង្ឃភេទស្ស ការណំ។ **បុព្ពភាគា**តិ សង្ឃភេទតោ បុព្ពភាគេ បវត្តា។ បុព្ពភាគភាវំ អាវិករោន្តោ អាហ “អដ្ឋារសវត្ថុទីបនវសេន ហី”តិអាទិ។ វោហារន្តេបីតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ វោហារេ។ កទា បន សង្ឃោ ភិន្នោតិ អាហ “យទា បនា”តិអាទិ។ យទា បន ករោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **កម្ម**ន្តិ ឧបោសថកម្មតោ អញ្ញំ កម្មំ គហេតព្ពំ។ **ឧទ្ទេស**ន្តិ ឧបោសថកម្មំ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកវណ្ណនាយំ “ឯវំ...បេ.... បកាសយិស្សាមា”តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣៥១) យំ វចនំ អវោចុម្ហាតិ យោជនា។ តស្ស វចនស្សាតិ ជាបំ អជ្ឈាហរិត្វា “ស្វាយំ អត្ថោ”តិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពោ។

បញ្ញត្តេតន្តិ ឯត្ថ និគ្គហិតលោបសន្ធីតិ អាហ “បញ្ញត្តំ ឯត”ន្តិ។ **ក្វា**តិ កិស្មិំ ខន្ធកេ។ **តត្រា**តិ វត្តក្ខន្ធកេ។ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន អាគន្តុកវត្តាទិអករណមត្តេន។ **អនុបុព្ពេនា**តិ អនុក្កមេន។ **យថារត្ត**ន្តិ ឯត្ថ យថាសទ្ទោ អនុរូបត្ថវាចកោ, រត្តិសទ្ទេន រត្តិប្បមាណំ គហេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “រត្តិបរិមាណានុរូប”ន្តិ។ ឥមិនា រត្តិយា អនុរូបំ **យថារត្ត**ន្តិ និព្ពចនំ ទស្សេតិ។ “រត្តិបរិមាណានុរូប”ន្តិ វុត្តេ រត្តិបរិមាណស្ស អតិក្កន្តត្តា អត្ថតោ ថេរោតិ អាហ “យថាថេរន្តិ អត្ថោ”តិ។ **វត្តាន**ន្តិ បរិច្ឆេទោ។ សោ ហិ វិសុំ អវហិតោ ហុត្វា តិដ្ឋតីតិ វត្តានន្តិ វុច្ចតិ។ **កម្មា កម្មានី**តិ ឯត្ថ កម្មំ អកម្មានីតិ បទវិភាគំ កត្វា អការោ វុទ្ធត្ថោតិ អាហ “ខុទ្ទកានិ ចេវ មហន្តានិ ច កម្មានី”តិ។ សតិ ច អកម្មស្ស មហន្តភាវេ កម្មំ នាម ខុទ្ទកន្តិ អត្ថតោ សិទ្ធំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “ខុទ្ទកានិ ចេវា”តិ។ អការស្ស អប្បត្ថំ គហេត្វា “មហន្តានិ ចេវ ខុទ្ទកានិ ច កម្មានី”តិ អត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ សោ បន ឥធ ន គហិតោ, អញ្ញត្ថ បន ទិស្សតិ។ “ឧច្ចាវចានិ កម្មានី”តិ ហិ វាក្យវសេន វុត្តដ្ឋានេ ឧច្ចសទ្ទេន មហន្តត្ថំ ទស្សេតិ, អវចសទ្ទេន ខុទ្ទកត្ថំ ទស្សេតិ។ តស្មា មហន្តខុទ្ទកានិ កម្មានីតិ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ សតិ ច អកម្មស្ស ខុទ្ទកភាវេ កម្មំ នាម មហន្តន្តិ អត្ថតោបិ សិទ្ធន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

សង្ឃភេទវគ្គទ្វយវណ្ណនា

៤៥៨. សង្ឃភេទវគ្គទ្វយេ **ឯតេ**តិ សភាវា។ **តេ**តិ អចម្មាទយោ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ យំ កម្មន្តិ យោជនា។ ទិដ្ឋី វិនិធាយាតិ សម្ពន្ធោ។ ឯកស្មិំ បញ្ចកេ អយំ អត្ថយោជនា កាតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថាបី**តិ ឥមស្មិំ បញ្ចកេបិ។ **បិ** សទ្ទេន ហេដ្ឋា វុត្តំ បញ្ចកំ អបេក្ខតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ បញ្ចកេសុ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ បុព្ពេ អវុត្តនយំ យំ វចនមត្ថិ, តំ វចនំ ឯត្ថ បញ្ចកេសុ ន អត្ថីតិ យោជនា។

អាវាសិកវគ្គវណ្ណនា

៤៦១. អាវាសិកវគ្គេ “ហរិត្វា”តិ ឥមិនា **យថាភត**ន្តិ ឯត្ថ ភរធាតុយា ហរណត្ថញ្ច កិរិយាវិសេសនភាវញ្ច ទស្សេតិ។ “ឋបិតោ”តិ ឥមិនា **និក្ខិត្តោ**តិ ឯត្ថ ខិបធាតុយា ឋបនត្ថំ ទស្សេតិ។

៤៦២. **បរិណាមេតី**តិ បរិណតំបាបេតិ។ “និយាមេតិ កថេតី”តិ ឥមិនា អធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតិ, **ឯត្ថា**តិ អាវាសិកវគ្គេ។

កឋិនត្ថារវគ្គវណ្ណនា

៤៦៧. កឋិនត្ថារវគ្គេ **ឱតមសិកោ**តិ ឯត្ថ អវតមំ គតោ ឱតមសិកោតិ ទស្សេន្តោ អាហ “អន្ធការគតោ”តិ។ អន្ធការសទ្ទេន តមសទ្ទោ អន្ធការបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ត**ន្តិ ឱតមសិកំ ។ **អសមន្នាហរន្តោ**តិ តំ អសមន្នាហរន្តោ, កស្មា អសមន្នាហរន្តោតិ អាហ “កិច្ចប្បសុតត្តា វន្ទន”ន្តិ។ **ឯកតោ**តិ កោបេន សទ្ធិំ។ វេរី វិសភាគបុគ្គលោ ឯកតោ អាកោធេន វត្តនដ្ឋេន **ឯកាវត្តោ**តិ វុច្ចតិ។ **បហរេយ្យា**តិ វន្ទន្តំ បហរេយ្យ។ “អញ្ញំ ចិន្តយមានោ”តិ ឥមិនា អញ្ញស្មិំ អារម្មណេ ចិត្តំ វិទហតិ បបេតីតិ **អញ្ញវិហិតោ**តិ ទស្សេតិ។

សង្ឃតោ ឧទ្ទរិត្វា ខិបិតព្ពោ អបនេតព្ពោតិ ឧក្ខិត្តោ, សោយេវ **ឧក្ខិត្តកោ។ តេហី**តិ ចតូហិ។ អវន្ទិយេសុ បន្នរសបុគ្គលេសូតិ សម្ពន្ធោ។ **អន្តរា វុត្តការណេន ចា**តិ អន្តរេ វុត្តេន “តញ្ហិ វន្ទន្តស្ស មញ្ចបាទាទីសុបិ នលាដំ បដិហញ្ញេយ្យា”តិអាទិនា ការណេន ច។ **ឥតោ**តិ បន្នរសបុគ្គលម្ហា ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ សចេ ឧទ្ទេសាចរិយោ ច ឱវាទាចរិយោ ច នវកោ ហោតិ, ន វន្ទនីយោ។ **សព្ពត្ថា**តិ កឋិនត្ថារវគ្គេ។

ឥតិ កឋិនត្ថារវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

និដ្ឋិតា ច ឧបាលិបញ្ចកវណ្ណនាយ យោជនា។

អាបត្តិសមុដ្ឋានវណ្ណនា

៤៧០. “អចិត្តកោ អាបជ្ជតី”តិអាទីសុ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ **អចិត្តកោ អាបជ្ជតី**តិ អចិត្តកោ ហុត្វា អាបជ្ជតិ។ ឯសេវ នយោ **អចិត្តកោ វុដ្ឋាតី**តិ ឯត្ថាបិ។ យំកិញ្ចិ អាបត្តិន្តិ សម្ពន្ធោ។ ឥតរំ អាបត្តិន្តិ យោជនា។ **ធម្មទានំ ករោមី**តិ “សព្ពទានំ ធម្មទានំ ជិនាតី”តិ (ធ. ប. ៣៥៤) ច “អមតំទទោ ច សោ ហោតិ, យោ ធម្មមនុសាសតី”តិ (សំ. និ. ១.៤២) ច ភគវតា វុត្តវចនំ សុត្វា ធម្មទានំ ករោមិ។ **ទោមនស្សិកោ**តិ ទោមនស្សេន យុត្តោ, ទោមនស្សវន្តោ វា។ **ឯត្ថា**តិ អព្យាកតមូលេ។

៤៧៣. **យស្ស យស្សា**តិ សិក្ខាបទស្ស។ **តំ សព្ពន្តិ** សព្ពំ តំតំសមុដ្ឋានសិក្ខាបទំ។

អបរទុតិយគាថាសង្គណិកំ

(១) កាយិកាទិអាបត្តិវណ្ណនា

៤៧៤. **ឆ អាបត្តិយោ កាយិកា**តិ ឯត្ថ ឆ អាបត្តិយោ នាម កាតិ អាហ “អន្តរបេយ្យាលេ”តិអាទិ។ អន្តរបេយ្យាលេ វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ “កាយទ្វារេ សមុដ្ឋិតត្តា”តិ ឥមិនា កាយេ សមុដ្ឋន្តីតិ **កាយិកា**តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ តស្មិំយេវ អន្តរបេយ្យាលេ វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ “វជ្ជបដិច្ឆាទិកាយា”តិអាទិនា **ឆាទេន្តស្ស តិស្សោ**តិ ឯត្ថ តិណ្ណំ សរូបំ ទស្សេតិ។ “ភិក្ខុនិយា”តិអាទិនា **បញ្ច សំសគ្គបច្ចយា**តិ ឯត្ថ បញ្ចន្នំ សរូបំ ទស្សេតិ។

“ឯករត្ត”ឥតិអាទិនា **អរុណុគ្គេ តិស្សោ**តិ ឯត្ថ តិណ្ណំ សរូបំ ទស្សេតិ។ **ទ្វេ យាវតតិយកា**តិ សំវណ្ណេតព្ពេន “ឯកាទស យាវតតិយកា នាមា”តិ សំវណ្ណនាយ វិរុទ្ធភាវំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “បញ្ញត្តិវសេន បនា”តិអាទិ។ “ឥមស្មិំ សាសនេ”តិ ឥមិនា ឯត្ថសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ **ឯកេន សព្ពសង្គហោ**តិ ឯត្ថ ឯកោ នាម កោ, សព្ពានិ នាម កានីតិ អាហ “យស្ស សិយា”តិអាទិ។ “និទានុទ្ទេសេនា”តិ ឥមិនា ឯកស្ស សរូបំ ទស្សេតិ។ “សិក្ខាបទានញ្ច បាតិមោក្ខុទ្ទេសានញ្ចា”តិ ឥមេហិ បទេហិ សព្ពសរូបំ ទស្សេតិ។ សង្គហ សទ្ទេន កម្មឆដ្ឋីសមាសោ។

“វជ្ជបដិច្ឆាទិកាយា”តិអាទិនា **ទ្វេ ទុដ្ឋុល្លច្ឆាទនា**តិ ឯត្ថ ទ្វិន្នំ សរូបំ ទស្សេតិ។

“ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយា”តិអាទិនា **គាមន្តរេ ចតស្សោ**តិ ឯត្ថ ចតស្សន្នំ សរូបំ ទស្សេតិ។ បុន “ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយា”តិអាទិនា **ចតស្សោ នទិបារបច្ចយា**តិ ឯត្ថ ចតស្សន្នមេវ សរូបំ ទស្សេតិ។ “ចីវរទានេ បាចិត្តិយ”ន្តិ ឥមិនា បាចិត្តិយភាវេន សទិសត្តា សង្ខាវិសេសោ ន កាតព្ពោតិ ទស្សេតិ។

(២) ទេសនាគាមិនិយាទិវណ្ណនា

៤៧៥. **ឯកេត្ថា**តិ ឯត្ថសទ្ទោ សាសនវិសយោ។

ឯកសិក្ខាបទម្បិ នត្ថីតិ **បិ**សទ្ទោ ពហុសិក្ខាបទានិ បន បគេវាតិ ច អាបត្តិ បន បគេវាតិ ច អាបត្តីបិ នត្ថីតិ ច អត្ថំ ទស្សេតិ។

“សកលេបិ វិនយេ”តិ ឥមិនា **ទ្វេត្ថា**តិ បាឋេ ឯត្ថសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ **ឧភិន្ន**ន្តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ។ អញ្ញថា បន កិត្តកា បឋមាបត្តិកាតិ អាហ “ឥតរថា បនា”តិអាទិ។ តត្ថ **ឥតរថា**តិ បញ្ញត្តិតោ អញ្ញេន បការេន។ **កម្មញ្ញា**តិ កម្មញត្តិ ច។ **កម្មបាទិកា ចា**តិ កម្មបាទញត្តិ ច។ **នវសុ ឋានេសូ**តិ ឱសារណាទីសុ នវសុ ឋានេសុ។ **ទ្វីសូ**តិ ញត្តិទុតិយ, ញត្តិចតុត្ថកម្មេសុ។

វជ្ជបដិច្ឆាទិកាយ បារាជិកំ, ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាយ បារាជិកំ, អដ្ឋវត្ថុកាយ បារាជិកន្តិ ឥតិ ឥមេ តយោតិ យោជនា។ **ការណភូតេនា**តិ ហេតុភូតេន, “ករណភូតេនា”តិបិ បាឋោ, សាធកតមសត្តិភូតេនាតិ អត្ថោ។

តេសន្តិ អទ្ធានហីនាទីនំ។ **ឯត្ថា**តិ “តយោ បុគ្គលា ន ឧបសម្បាទេតព្ពា”តិ បាឋេ, ឯតេសុ អង្គហីនាទីសុ វា។ **យោ**តិ បុគ្គលោ។ អបរិបូរោ ន យាចតីតិ សម្ពន្ធោ។ មាតុឃាតកាទយោ ករណទុក្កដកា ចាតិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ តេសុ ញត្តិកប្បនាទីសុ។ **ញត្តិកប្បនា**តិ ញត្តិវិធិ។ **វិប្បកតបច្ចត្ត**ន្តិ វិប្បកតំ បច្ចត្តំ។ **អតីតករណ**ន្តិ អតីតស្ស ករណំ។ វិត្ថារេន្តោ អាហ “វត្ថុសម្បន្នំ ហី”តិអាទិ។ **តយោ កម្មាន សង្គហា**តិ ឯត្ថ ឆន្ទភេទវក្ខនត្ថាយ នការេ និគ្គហិតលោបោ។ **នាសិតកា**តិ នាសេតព្ពា បុគ្គលា, នាសិតព្ពាតិ **នាសិតា**, នាសិតា ឯវ នាសិតកា។

តិណ្ណំ ជនានន្តិ តិណ្ណំ ឧបសម្បទាបេក្ខជនានំ ឯកូបជ្ឈាយេន នានាចរិយេន ហុត្វាតិ យោជនា។ **ឯកានុស្សាវនាតិ** ឯកតោ អនុស្សាវនា។

បាទោ នាម កហាបណស្ស ចតុត្ថភាគោ។ **មាសកោ** នាម បាទស្ស បញ្ចមភាគោ។ **បារាជិកន្តិ** វនប្បតឹ ឆិន្ទន្តស្ស ទុតិយបារាជិកំ (បារា. ១១០)។ **អនោទិស្សាតិ** “មនុស្សោ មរតូ”តិអាទិនា ន ឧទ្ទិសិត្វា។ **តេនាតិ** វិសេន។

ភិក្ខុនោវាទកវគ្គស្មិន្តិ សាមញ្ញាធារោ។ **ទសសុ សិក្ខាបទេសូតិ** វិសេសាធារោ។ **បឋមសិក្ខាបទម្ហិយេវាតិ** ទសសុ សិក្ខាបទេសុ បឋមសិក្ខាបទម្ហិយេវ។ ឧបសម្បន្នាយ ភិក្ខុនិយាតិ សម្ពន្ធោ។ “អាបត្តិ ហោតី”តិ ឥមិនា “ចីវរេនា”តិ បទស្ស សម្ពន្ធដ្ឋានំ ទស្សេតិ។

“ចតស្សោ ឯវា”តិ ឥមិនា **តត្តិកាតិ** ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ តា ចតស្សោ បរិមាណា យាសំ អាបត្តីនន្តិ **តត្តិកា។ និបន្នស្សាបិ តត្តិកាតិ** ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ **សាតិ** ភិក្ខុនី។

(៣) បាចិត្តិយវណ្ណនា

៤៧៦. បញ្ច ភេសជ្ជានីតិ សប្បិអាទីនិ បញ្ច ភេសជ្ជានិ។ ឥមំ អាបត្តិន្តិ សម្ពន្ធោ។ បច្ឆា អាបន្នោតិ យោជនា។

ឯកំ កពឡន្តិ ឯកំ អាលោបំ, **តុម្ហមូលេតិ** តុម្ហំ សន្តិកេ។

យថាវត្ថុកន្តិ វត្ថុអនុលោមំ, អាបត្តិយោ ទេសិតាវ ហោន្តីតិ យោជនា។

កោកាលិកាទីនន្តិអាទិសទ្ទេន កដមោទកតិស្សកាទយោ (បារា. ៤១៧) សង្គណ្ហាតិ។ បាបិកាយ ទិដ្ឋិយា អប្បដិនិស្សគ្គេ បាចិត្តិយញ្ច ចណ្ឌកាឡិកាយ ភិក្ខុនិយា បាចិត្តិយញ្ចាតិ យោជនា។ **បយុត្តវាចាបច្ចយាតិ** វិញ្ញត្តិនិមិត្តាទីហិ បការេន យុត្តាយ វាចាយ បច្ចយា។ **អាបត្តិ បារាជិកស្សាតិ** បារាជិកស្ស អាបជ្ជនំ។ អថវា **បារាជិកស្សាតិ** អស្ស ភិក្ខុស្ស បារាជិកា អាបត្តិ ហោតីតិ វា បារាជិកា អាបត្តិ អស្ស ភវតីតិ វា យោជនា កាតព្ពា។ **ឥតីតិ** ឥមា ឆ អាបត្តិយោ អាបជ្ជតីតិ យោជនា។

ភោជនំ គហេត្វា អជ្ឈោហរមានាតិ សម្ពន្ធោ។ **តថេវាតិ** យថា ខាទនេ, តថេវ មំសំ លសុណំ អជ្ឈោហរមានាតិ យោជនា។ “បណីតភោជនានី”តិ ច “អកប្បិយមំស”ន្តិ ច បទានិ “អជ្ឈោហរមានា”តិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពានិ។

បញ្ច ឋានានីតិ បញ្ច អាបត្តិសង្ខាតានិ ឋានានិ។ **តត្ថាតិ** បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ។ **ទ្វិន្នន្តិ** ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ។ **តេសន្តិ** សិក្ខមានាទីនំ។ **បញ្ចន្នមេវាតិ** សហធម្មិកានំយេវ។ **វិនិច្ឆយវោហារោតិ** វិនិច្ឆយវចនំ។ ឥមិនា ចត្តារិ អធិករណានិ បដិក្ខិបតិ។ **អឌ្ឌកម្មំ នាមាតិ** អភិយុញ្ជន្តានំ កម្មំ នាម។

“សហធម្មិកាន”ន្តិ ឥមិនា **បញ្ចន្នំ វិនិច្ឆយោតិ** ឯត្ថ បញ្ចសរូបំ ទស្សេតិ។ សោភណភាវំ វិត្ថារេន្តោ អាហ “កតវីតិក្កមោ ហី”តិអាទិ។ **អត្តាណូសីលោតិ** អភិនវុប្បន្នសីលោ។ អត្តាណូសីលោ នាម អត្ថតោ បាកតិកសីលោតិ អាហ “បាកតិកោ”តិ, បកតិសីលេន និយុត្តោតិ អត្ថោ។

“កាយទ្វារសម្ភវា”តិ ឥមិនា **កាយិកាតិ** បទស្ស តទ្ធិតភាវំ ទស្សេតិ។ **មុខំ ឱលោកេតព្ពន្តិ ឯត្ថ** វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។

ចតុន្នំ ទេសនាយ ចាតិ ឯត្ថ “ទេសនាយា”តិ បទំ អាទិបទលោបន្តិ អាហ “អច្ចយទេសនាយា”តិ។ **សាតិ** អច្ចយទេសនា។ អភិនិលីយិត្វា ធនុនា មារេន្តីតិ **អភិមារា**។

ឆេជ្ជំ ហោតីតិ ឯត្ថ ឆេជ្ជំ នាម បារាជិកាបជ្ជនមេវាតិ អាហ “ទេវទត្តោ វិយ បារាជិកំ អាបជ្ជតី”តិ។ **ឥមា បន អាបត្តិយោតិ** បារាជិកថុល្លច្ចយាបត្តិយោ។

(៤) អវន្ទនីយបុគ្គលាទិវណ្ណនា

៤៧៧. តេសន្តិ ទសន្នំ បុគ្គលានំ។ “សទ្ធិ”ន្តិ ឥមិនា **សាមីចេនា**តិ ឯត្ថ សហត្ថេ ករណវចនន្តិ ទស្សេតិ។ **សាមីចេនា**តិ ច សាមីចិនា កត្តព្ពំ **សាមីចំ** កម្មំ, តេន សាមីចេន។ **ទស ចីវរធារណា**តិ បទស្ស សមាសភាវំ បដិក្ខិបន្តោ អាហ “ទស ទិវសានិ អតិរេកចីវរស្ស ធារណា”តិ។

កតិសតន្តិអាទីសុ ទ្វីសុ គាថាបាទេសុ ចតូសុ វិភត្យន្តបទេសុ បុរិមំ បុរិមេន, បច្ឆិមញ្ច បច្ឆិមេន យថាក្កមំ យោជេតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ “កតិសតំ អាបត្តិយោ រត្តិសតំ ឆាទយិត្វានា”តិ។ បច្ឆិមគាថាយ បុព្ពឌ្ឍេបិ ឯសេវ នយោ។ **អយំ ហី**តិ អយំ ឯវ វក្ខមានោ។ **ឯត្ថា**តិ គាថាយំ។ **យោ**តិ ភិក្ខុ, បដិច្ឆាទេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥតី**តិ អយំ សង្ខេបត្ថោ។

ហេដ្ឋា វុត្តេសុ ចតូសុ ចតុក្កេសុ ធម្មេន សមគ្គំ អបនេត្វា ទ្វាទស កម្មទោសា វុត្តាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ អធម្មេន វគ្គកម្មំ, អធម្មេន សមគ្គកម្មន្តិ យោជេតព្ពំ។

ឯត្ថាតិ ឆសុ កម្មេសុ។ **ឯតទេវា**តិ ធម្មេន សមគ្គកម្មមេវ។

យំ ទេសិតាតិ ឯត្ថ យំសទ្ទោ វចនវិបល្លាសោតិ អាហ “យានិ ទេសិតានី”តិ។ “ទេសិតានី”តិ ឥមិនា **ទេសិតា**តិ ឯត្ថ និការស្ស អាការាទេសភាវំ ទស្សេតិ។ “បរិយន្តបរិច្ឆេទភាវរហិតត្តា”តិ ឥមិនា នត្ថិ អន្តំ បរិយន្តមេតស្សាតិ **អនន្ត**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ **តន្តិ** និព្ពានំ, ជិតន្តិ សម្ពន្ធោ។ កេន កំ កិន្តិ កត្វា ជិតន្តិ អាហ “ភគវតា កិលេសគណំ អភិមទ្ទិត្វា”តិ។ កេន កំ កិន្តិ កត្វា កឹ ជិតំ វិយាតិ អាហ “រញ្ញា សបត្តគណំ អភិមទ្ទិត្វា រជ្ជំ វិយា”តិ។ តត្ថ “រញ្ញា”តិ ឥមិនា “កេនា”តិ បុច្ឆំ វិស្សជ្ជេសិ។ “សបត្តគណ”ន្តិ ឥមិនា “ក”ន្តិ បុច្ឆំ វិស្សជ្ជេសិ។ “អភិមទ្ទិត្វា”តិ ឥមិនា “កិន្តិ កត្វា”តិ បុច្ឆំ វិស្សជ្ជេសិ។ “រជ្ជ”ន្តិ ឥមិនា “កិ”ន្តិ បុច្ឆំ វិស្សជ្ជេសិ។ **សបត្តគណ**ន្តិ វេរិគណំ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – រញ្ញា សបត្តគណំ អភិមទ្ទិត្វា រជ្ជំ រាជភាវំ ជិតំ វិយ, ភគវតា កិលេសគណំ អភិមទ្ទិត្វា និព្ពានំ ជិតន្តិ។ **ស្វេវា**តិ ភគវា ឯវ។ “និព្ពិការតាយា”តិ ឥមិនា តាទិសទ្ទោ និព្ពិការត្ថវាចកោ អនិប្ផន្នបាដិបទិកោតិ ទស្សេតិ។ “វិវេកបញ្ចក”ន្តិ ឥមិនា កាយចិត្តឧបធិវសេន វិវេកត្តយម្បិ គហេតព្ពំ វិវេកភាវេន សមានត្តា។ តេន ភគវតាតិ សម្ពន្ធោ។ “យានិ សត្ត អាបត្តិក្ខន្ធានី”តិ ឥមិនា **ឯកេត្ថា**តិ ឯត្ថ ឯកសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ **ឥត្ថា**តិ សត្តសុ អាបត្តិក្ខន្ធេសុ។ **ឯត្ថ បនា**តិ សមថេសុ បន។ **ហី**តិ សច្ចំ។ **តស្សា**តិ សម្មុខាវិនយស្ស។ **អដ្ឋកថាសូ**តិ សព្ពអដ្ឋកថាសុ។ **មយំ បនា**តិ សង្គហការកា អម្ហេ បន, ពុទ្ធឃោសនាមកា មយំ បនាតិ អត្ថោ, រោចយាមាតិ សម្ពន្ធោ។ កស្ស កិមត្ថំ គហេត្វា រោចេសីតិ អាហ “វិនាតិ និបាតស្ស បដិសេធនមត្ថមត្ត”ន្តិ។ “វិនាតិ និបាតស្សា”តិ បទំ “អត្ថមត្ត”ន្តិ បទេ វាចកសម្ពន្ធោ។ អត្តនោ សាធ្យវចនំ ពុទ្ធវចនសង្ខាតេន សាធកវចនេន សាធេន្តោ អាហ “វុត្តម្បិ ចេត”ន្តិអាទិ។

អដ្ឋារស អដ្ឋកានីតិ អធម្មទិដ្ឋិភេទ, ធម្មទិដ្ឋិភេទ, វេមតិកភេទេសុ តីសុ ឯកមេកំ មូលំ កត្វា តយោ តយោ មូលី កត្វា នវ ហោន្តិ, តេសុ ធម្មទិដ្ឋិភេទេសុ ធម្មទិដ្ឋិភេទំ អបនេត្វា អដ្ឋ ហោន្តិ, តានិ អដ្ឋារស ភេទករវត្ថូសុ យោជេត្វា អដ្ឋារស អដ្ឋកានិ ហោន្តីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **ឆឩនទិយឌ្ឍសត**ន្តិ ចតុចត្តាលីសាធិកំ សតន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

ឯកេកវត្ថុស្មិន្តិ អដ្ឋារសសុ ភេទករវត្ថូសុ ឯកេកស្មឹ វត្ថុស្មឹ។

ឥតិ គាថាសង្គណិកវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

សេទមោចិកគាថា

(១) អវិប្បវាសបញ្ហាវណ្ណនា

៤៧៨. សេទមោចិកគាថាសូតិ អធិប្បាយត្ថស្ស គម្ភីរត្តា តំ ចិន្តេន្តានំ វិនយធរានំ កាយេ សេទំ មោចេតីតិ **សេទមោចិកា,** សាយេវ គាថា សេទមោចិកគាថា, តាសុ។ “អកប្បិយសម្ភោគោ ន លព្ភតី”តិ ឥមិនា កប្បិយសម្ភោគោ លព្ភតីតិ ទស្សេតិ។ កប្បិយសម្ភោគំ ទស្សេតុំ “នហាបនភោជនាទី”តិ វុត្តំ។ **អនាបត្តី**តិ មាតុភិក្ខុនិយា អនាបត្តិ។ **ឯសា បញ្ហា**តិ ឯត្ថ បញ្ហសទ្ទោ សភាវតិលិង្គោតិ សទ្ទសត្ថេសុ (សទ្ទនីតិធាតុមាលាយំ ១៦ ហការន្តធាតុ; អភិធានប្បទីបិកាយំ ១១៥ គាថាយំ) វុត្តោ, ឥធ ឥត្ថិលិង្គវសេន វុត្តោ។ “បណ្ឌិតេហី”តិ ឥមិនា កុសលស្ស ការណំ ទស្សេតិ, បណ្ឌិតត្តា កុសលោតិ អធិប្បាយោ។ **អស្សា**តិ បញ្ហាយ។ **ឯត**ន្តិ វិស្សជ្ជនំ។ **អស្សា**តិ គាថាយ។

ឯកាទស វិវជ្ជិយាតិ អវិភត្តិកនិទ្ទេសោ, ឯកាទស វិវជ្ជិយេតិ អត្ថោ។ តេន វុត្តំ “យេ”តិអាទិ។ **តេបី**តិ បិ សទ្ទោ គាថាយំ លុត្តនិទ្ទិដ្ឋគម្យមានភាវំ ទស្សេតិ។

អយន្តិ ន្នាបិតបុព្ពកោ ភិក្ខុ។ **និម្មិតពុទ្ធ**ន្តិ ពុទ្ធេន និម្មិតំ ពុទ្ធរូបំ។

វិវជ្ជិយាតិ ឯត្ថ យការោ ត្វាបច្ចយស្ស ការិយោតិ អាហ “វិវជ្ជេត្វា”តិ។ អសីសកំ យំ តំ កពន្ធំ អត្ថីតិ យោជនា។ អសីសកត្តា កេន សរីរេន ជីវិតំ ពន្ធតីតិ **កពន្ធោ។ យស្សា**តិ កពន្ធស្ស។

ហីតិ សច្ចំ។ **តេ**តិ អភព្ពបុគ្គលា។

វាចាតិ ឯត្ថ យការលោបោតិ អាហ “វាចាយា”តិ។ **ឥតិ មេ**តិ ឯវំ មម។ ឯវំ វទមានេ មម វចនន្តិ យោជនា។ អថវា **ឥតិមេ**តិ ឯវំ ឥមេ, ឯវំ វទមានេ ឥមេ ជនាតិ យោជនា។ សទ្ទម្បីតិ ឥមិនា ភិរសទ្ទោ សទ្ទបរិយាយោតិ ទស្សេតិ។ **ហី**តិ សច្ចំ។ តុណ្ហីភូតស្ស និសិន្នស្ស តស្ស ភិក្ខុនោតិ យោជនា។ យទិ មនោទ្វារេ អាបត្តិ នាម នត្ថិ, ឯវំ សតិ កស្មា អាបជ្ជេយ្យ វាចសិកន្តិ វុត្តន្តិ អាហ “យស្មា បនា”តិអាទិ។ **តេនា**តិ តស្មា។ **អស្សា**តិ ភិក្ខុស្ស។

សាតិ ភិក្ខុនី, អាបជ្ជតីតិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តប្បការ**ន្តិ “គាមន្តរបរិយាបន្ន”ន្តិ វុត្តប្បការំ។

តាសូតិ ទ្វីសុ ភិក្ខុនីសុ។

ចតុរោ ជនាតិ ឯត្ថ ចតុន្នំ ជនានំ សរូបំ ទស្សេន្តោ អាហ “អាចរិយោ ច តយោ ច អន្តេវាសិកា”តិ ។ **សាហត្ថិកា**តិ សហត្ថា អវហរិតា។ **អាណត្តិយាបី**តិ អាណត្តេន អវហរិតាបិ។ **ឥតរេស**ន្តិ អន្តេវាសិកានំ, ឯកេកោ មាសកោតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ បរិវារេ សេទមោចិកគាថាយំ។

(២) បារាជិកាទិបញ្ហាវណ្ណនា

៤៨០. សន្ថតបេយ្យាលញ្ចាតិ បឋមបារាជិកវិភង្គេ (បារា. ៦៥) វុត្តំ សន្ថតបេយ្យាលញ្ច។

លិង្គបរិវត្តំ សន្ធាយាតិ សតិ លិង្គេ បរិវត្តេ បដិគ្គហណស្ស វិជហនំ សន្ធាយ វុត្តំ។

យោតិ ភិក្ខុ, បរិណាមេតីតិ សម្ពន្ធោ។ អត្តនោ អត្ថាយាតិ យោជនា។

អស្សាតិ គាថាយ។ **កាកឧហទ**ន្តិ កាកេហិ ករីសុស្សគ្គំ។ **កទ្ទមមក្ខិត**ន្តិ កទ្ទមេន មក្ខិតំ។ កាយគតានេវ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។

ហីតិ វិត្ថារោ។ អនរិយំ តំ ឥត្ថឹ វា តំ បុរិសំ វា ហនេយ្យាតិ យោជនា។ លិង្គបរិវត្តេន ហេតុភូតេន ឥត្ថិភូតំ, បុរិសភូតញ្ចាតិ សម្ពន្ធោ។ **ឥត្ថិភូត**ន្តិ ច ឥត្ថី ហុត្វា ភូតំ, ឥត្ថិភាវំ វា បត្តំ។

មិគសិង្គតាបសសីហកុមារាទីនំ តិរច្ឆានគតមាតាបិតរោ វិយាតិ យោជនា។ **មិគសិង្គតាបសោ**តិ មិគសិង្គនាមកោ (ជា. អដ្ឋ. ៥.១៧.៩៦ អាទយោ) តាបសោ។ **សីហកុមារោ**តិ សីហពាហុកុមារោ។ អាទិសទ្ទេន ភូវិទត្តាទយោ សង្គណ្ហាតិ។

ក្យុន្ទិយំ អាគតន្តិ សម្ពន្ធោ។

“សច្ចំ ភណន្តោតិ គាថាយា”តិ បទំ “សច្ចំ ភាសតោ លហុកាបត្តិ ហោតី”តិ ឯត្ថ ឥតិសទ្ទេន សម្ពន្ធិតព្ពំ។ “សច្ចំ ភណន្តោ”តិ គាថាយ ឥតិ អត្ថោតិ យោជនា។

(៣) បាចិត្តិយាទិបញ្ហាវណ្ណនា

៤៨១. សលាកំ ទេន្តស្ស អស្ស ភិក្ខុស្ស ឆេជ្ជំ ហោតីតិ យោជនា។ “បារាជិកំ ហោតី”តិ ឥមិនា **ហោតិឆេជ្ជ**ន្តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។

សុប្បតិដ្ឋិតនិគ្រោធសទិសំ រុក្ខមូលំ, តមេវ វា គហេតព្ពំ។

តិស្សិត្ថិយោតិ ឯត្ថ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនំ, បច្ចត្តវចនំ វាតិ អាហ “តាសុបី”តិ។ “យំ តំ មេថុនំ នាម ត”ន្តិ ឥមិនា “មេថុនំ យំ ត”ន្តិ បទានំ សមានាធិករណភាវំ ទស្សេតិ។ “ន សេវតី”តិ ឥមិនា **ន សេវេ**តិ ឯត្ថ តិការស្ស ឯការាទេសភាវំ (ជា. អដ្ឋ. ៤.១១.៧៦ បុត្តោ វា បិតរំ យាចេ វិយ) ទស្សេតិ។ **តយោ បុរិសេ**តិ ឯត្ថ “ឧបគន្ត្វា”តិ បទំ អជ្ឈាហរិត្វា សម្ពន្ធិតព្ពន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ“តយោ បុរិសេបិ ឧបគន្ត្វា”តិ។ ឥមិនា **តយោ បុរិសេ**តិ ឯត្ថ ឧបយោគត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ ទស្សេតិ។ បុរិមនយំ គហេត្វា ឯត្ថាបិ “តីសុ បុរិសេសូ”តិ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ ឥមំ នយំ គហេត្វា បុរិមបទេបិ តិស្សិត្ថិយោ ឧបគន្ត្វាតិ ឧបយោគត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ អត្ថោបិ យុជ្ជតេវ។ តស្មា តេ ទ្វេ នយា អញ្ញមញ្ញោបទេសទាយកនយា នាមាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ “ឧភតោព្យញ្ជនសង្ខាតេ”តិ ឥមិនា អនរិយសទ្ទេន ឧភតោព្យញ្ជនោវ ឥធ គហេតព្ពោតិ ទស្សេតិ។ “នាចរតី”តិ ឥមិនា **ន ចាចរេ**តិ ឯត្ថាបិ តិសទ្ទស្ស ឯការាទេសភាវមេវ ទស្សេតិ។ មេថុនធម្មស្ស បុព្ពភាគំ កាយសំសគ្គំ អាបជ្ជិតុំ វាយមន្តិយា តស្សា ភិក្ខុនិយាតិ យោជនា។

អស្សាតិ គាថាយ, តិត្ថិយោ អារាធកោ ហោតីតិ យោជនា។ **តត្ថេវា**តិ តិត្ថិយវត្តេ ឯវ។ **អស្សា**តិ តិត្ថិយស្ស។ **តមេវា**តិ តិត្ថិយវត្តមេវ។

សង្ឃាទិសេសន្តិអាទិគាថា វុត្តាតិ សម្ពន្ធោ។ **ត**ន្តិ អជ្ឈោហរណំ។

អាកាសគតំ សាមណេរន្តិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ឃេនបី**តិ បិសទ្ទោ ន កម្មារហេនេវាតិ ទស្សេតិ។ “ន កាតព្ព”ន្តិ ឥមិនា សង្ឃោបិ កម្មារហោបិ ភូមិគតោវ វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។

អស្សាតិ គាថាយ វិនិច្ឆយោតិ សម្ពន្ធោ។

“ន ទេតិ, ន បដិគ្គណ្ហាតី”តិ កិរិយាបទានំ កត្តារំ ទស្សេន្តោ អាហ “នាបិ ឧយ្យោជិកា”តិអាទិ។ **តស្សា**តិ អវស្សុតបុរិសស្ស។ “ការណេនា”តិ ឥមិនា **តេនា**តិ បទស្ស ការណត្ថំ ទស្សេតិ។ ឯវសទ្ទោ បន សម្ពវសេន យោជិតោ, ន អញ្ញេន ការណេនាតិ អត្ថោ, អវស្សុតស្ស បុរិសស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **គហណេ**តិ ឧយ្យោជិតាយ គហណេ។ **តញ្ច បរិភោគបច្ចយា**តិ ឯត្ថ តសទ្ទស្ស វិសយំ, បរិភោគស្ស ច សម្ពន្ធំ ទស្សេន្តោ អាហ “តញ្ច បនា”តិអាទិ។ តត្ថ “អាបត្តិ”ន្តិ ឥមិនា តសទ្ទស្ស វិសយំ ទស្សេតិ។ “តស្សា ឧយ្យោជិតាយា”តិ ឥមិនា បរិភោគស្ស សម្ពន្ធំ ទស្សេតិ។ **តស្សា**តិ ឧយ្យោជិតាយ។

សត្តរសកេសុ សង្ឃាទិសេសេសូតិ សម្ពន្ធោ។ **វជ្ជំ ន ផុសតី**តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “អញ្ញំ នវំ អាបត្តិ”ន្តិ។

ឥតិ សេទមោចិកគាថាវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

បញ្ចវគ្គោ

កម្មវគ្គវណ្ណនា

៤៨២. កម្មវគ្គេ “គណនបរិច្ឆេទវចន”ន្តិ ឥមិនា ន បមាណវចនន្តិ ទស្សេតិ។ ឥមិនា កម្មានំ តតោ ឩនាតិរេកភាវំ និវារេតិ។ គណិយតេ **គណនំ**, បរិច្ឆិជ្ជតិ អនេនាតិ **បរិច្ឆេទោ**, គណនស្ស បរិច្ឆេទោ **គណនបរិច្ឆេទោ**។ អថ វា គណិយតិ អនេនាតិ គណនំ, តមេវ បរិច្ឆេទោ គណនបរិច្ឆេទោ, សោយេវ វចនំ **គណនបរិច្ឆេទវចនំ**។ អបលោកនកម្មំ នាមាតិ កត្តព្ពំ កម្មន្តិ សម្ពន្ធោ។ **វុត្តនយេនេវា**តិ “សីមដ្ឋកសង្ឃំ សោធេត្វា ឆន្ទារហានំ ឆន្ទំ អាហរិត្វា”តិ វុត្តេន ឯវ នយេន។

តត្ថាតិ ចតូសុ កម្មេសុ, ញត្តិទុតិយកម្មំ បន អត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។

តត្ថាតិ ទ្វីសុ កម្មេសុ។ **អវសេសា**តិ ឆហិ កម្មេហិ អវសេសា។ យទិ បរិវត្តេត្វា កតំ ទឡ្ហីកម្មំ ន ហោតិ, ឯវំ សតិ ទឡ្ហីកម្មត្ថាយ កិន្តិ កាតព្ពន្តិ អាហ “សចេ បនា”តិអាទិ។ តត្ថ “អក្ខរបរិហីនំ វា បទបរិហីនំ វា”តិ ឥទំ អក្ខរបទានំ គឡិតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ “ទុរុត្តបទំ វា”តិ ឥទំ សិថិលធនិតាទិអបរិបុណ្ណំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឯត្ថ “ទុរុត្តក្ខរំ វា”តិ អជ្ឈាហរិតព្ពំ។ **ឥទ**ន្តិ បុនប្បុនំ វចនំ។ **កម្មំ ហុត្វា**តិ សុកម្មំ ហុត្វា។

៤៨៣. សម្មុខាករណីយអសម្មុខាករណីយេសុ អសម្មុខាករណីយានិ អប្បកត្វា បឋមំ ទស្សេត្វា សេសានំ សម្មុខាករណីយភាវំ ទស្សេន្តោ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ តេសុ ទ្វីសុ, អសម្មុខាករណីយំ នាម អដ្ឋវិធំ ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថ តត្ថា**តិ តេសុ តេសុ ខន្ធកេសុ។ “សុកតំ ហោតី”តិ វចនសាមត្ថិយតោ សម្មុខាកតម្បិ សុកតំ ហោតីតិ អត្ថោបិ គហេតព្ពោ។

សេសានីតិ អដ្ឋកម្មេហិ សេសានិ។ **ឯតានី**តិ កម្មានិ។ **វត្ថុវិបន្នានី**តិ វត្ថុនា វិបន្នានិ។

តេសម្បីតិ បដិបុច្ឆាករណីយានម្បិ។ **ឯត្ថា**តិ “បដិបុច្ឆាករណីយ”ន្តិ បទេ។ “បុច្ឆិត្វា”តិ ឥមិនា **បដិបុច្ឆា**តិ បទស្ស ត្វាបច្ចយន្តភាវំ ទស្សេតិ។ “កាតព្ព”ន្តិ ឥមិនា **ករណីយ**ន្តិ ឯត្ថ អនីយសទ្ទស្ស កម្មត្ថភាវំ ទស្សេតិ។ **យថាទិន្នាយា**ហិ ចុទិតកេន យថាទិន្នាយ។ **វិប្បលបន្តស្សា**តិ វិការេន យំ វា តំ វា វចនំ បលបន្តស្ស ចុទិតកស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពេសុ “តជ្ជនីយកម្មារហស្សា”តិអាទីសុ។

អនុបោសថទិវសេតិ ឧបោសថទិវសតោ អញ្ញស្មិំ ទិវសេ។ តមេវត្ថំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឧបោសថទិវសោ នាមា”តិអាទិ។ **កត្តិកមាស**ន្តិ បច្ឆិមកត្តិកមាសំ។ តស្ស បវារណមាសត្តា “ឋបេត្វា”តិ វុត្តំ។ សាមគ្គិទិវសោ ច យថាវុត្តា ចាតុទ្ទសបន្នរសា ច ឧបោសថទិវសោ នាមាតិ យោជនា។ **យត្រហី**តិ យស្មិំ បន វិហារេ, ឋបេន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **អន្តរា**តិ ចាតុទ្ទសីបន្នរសីនំ មជ្ឈេ។

បច្ចុក្កឌ្ឍិត្វា ឋបិតទិវសោតិ បច្ឆា ឧបរិ កឌ្ឍិត្វា ឋបិតំ កត្តិកកាឡបក្ខចាតុទ្ទសី វា បញ្ចទសី វា សន្ធាយ វុត្តំ។ **ឥធាបី**តិ អបវារណាយ បវារណដ្ឋានេបិ។ បាឡិយមាគតនយតោ អញ្ញម្បិ នយំ ទស្សេន្តោ អាហ “អបិចា”តិអាទិ។ **អន្តិមវត្ថុ**ន្តិ បារាជិកវត្ថុំ។ **យស្សា**តិ បុគ្គលស្ស។ ឥមិនា កម្មារហោ បុគ្គលោ វត្ថុ នាមាតិ ទស្សេតិ។

៤៨៤. ទព្ពស្ស អគ្គហណនំ វត្ថុអបរាមសនំ នាម ន ហោតិ, អថ ខោ នាមស្ស អគ្គហណនមេវាតិ អាហ “តស្ស នាមំ ន គណ្ហាតី”តិ។ អបរាមសនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “សុណាតុ មេ”តិអាទិ។

បុគ្គលំ ន បរាមសតីតិ ឯត្ថ **បុគ្គលោ** នាម ឧបជ្ឈាយោតិ អាហ “យោ ឧបសម្បទាបេក្ខស្ស ឧបជ្ឈាយោ”តិ។ **តន្តិ** ឧបជ្ឈាយំ។

សព្ពេន សព្ពន្តិ សព្ពថា សព្ពំ, និបាតសមុទាយោយំ, សព្ពេន វា អាការេន សព្ពំ ញត្តិន្តិ យោជនា។

ញត្តិកម្មេ បឋមំ កម្មំ កត្វា បច្ឆា ញត្តិដ្ឋបនម្បិ បច្ឆា ញត្តិ ឋបេតិយេវ នាម។ **ឥតិ ឥមេហី**តិអាទិ និគមនំ។

៤៨៥. “វុត្តនយេនេវា”តិ អតិទិសិត្វាបិ ញត្តិកម្មវាចានំ អសទិសត្តា អបរាមសនាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឯវំ បនា”តិអាទិ។ តត្ថ **នេស**ន្តិ វត្ថុសង្ឃបុគ្គលានំ, បឋមានុស្សាវនេ វា ទុតិយតតិយានុស្សាវនាសុ វា វត្ថព្ពេ វទន្តោតិ សម្ពន្ធោ។

សាវនំ ហាបេតីតិ ឯត្ថ អនុសទ្ទោ លោបោតិ អាហ “អនុស្សាវនំ ន ករោតី”តិ។ “សាវនំ ហាបេតី”តិ ឯត្ថ ន កេវលំ សព្ពេន សព្ពំ អនុស្សាវនំ អករោន្តោយេវ សាវនំ ហាបេតិ នាម, អថ ខោ អនុស្សាវនាយ ទុរុត្តឆឌ្ឌនម្បិ ហាបេតិយេវ នាមាតិ ទស្សេន្តោ អាហ “យោបី”តិអាទិ។ “សកិមេវ វា ទ្វិក្ខត្តុំ វា”តិ ឥមិនា តិក្ខត្តុំ អបរិបូរេន្តោយេវ សាវនំ ហាបេតិ នាមាតិ ទស្សេតិ។ ឥមស្ស វចនស្ស សាមត្ថិយតោ ញត្តិទុតិយកម្មេ ឯកក្ខត្តុតោ, ញត្តិចតុត្ថកម្មេ តិក្ខត្តុតោ អតិរេកំ កម្មវាចំ ករោន្តោ ន ហាបេតីតិ ញាយតិ។

“ឆឌ្ឌេតី”តិ ឯត្ថ ឆឌ្ឌនស្ស បទក្ខរានំ គឡិតភាវេន បាកដត្តា តំ អទស្សេត្វា “ទុរុត្តំ ករោតី”តិ ឯត្ថ ទុរុត្តមេវ ទស្សេន្តោ អាហ “ទុរុត្តំ ករោតីតិ ឯត្ថ បនា”តិអាទិ។ ករោន្តេន ភិក្ខុនា ឧបលក្ខេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។

“សិថិល…បេ…. បភេទោ”តិ ឃ្វាយំ ព្យញ្ជនប្បភេទោ វុត្តោ, អយំ ព្យញ្ជនប្បភេទោតិ យោជនា ។ គាថាយំ **ទសធា**តិ ទសប្បការេន។ **ព្យញ្ជនពុទ្ធិយា**តិ វទ្ធេតីតិ **ពុទ្ធិ,** ព្យញ្ជនមេវ អក្ខរមេវ សិថិលាទិវសេន ទសធា ពុទ្ធិ **ព្យញ្ជនពុទ្ធិ,** តាយ។ ឯត្ថ “ទសធា”តិ បទេន “ព្យញ្ជនពុទ្ធី”តិ សមាសបទស្ស អន្តរេ ទសធាសទ្ទស្ស លោបំ ទស្សេតិ “កម្មជំ ឯវា”តិអាទីសុ (វិសុទ្ធិ. ២.៤៥០; វិសុទ្ធិ. មហាដិ. ២.៤៥០) វិយ។ ឯត្ថ ហិ ឯវសទ្ទេន កម្មេន ឯវ ជាតំ **កម្មជ**ន្តិ សមាសំ កត្វា សមាសមជ្ឈេ ឯវសទ្ទលោបំ ទស្សេតិ។ **បភេទោ**តិ វិសេសោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា

– សិថិលញ្ច ធនិតញ្ច ទីឃញ្ច រស្សញ្ច គរុកញ្ច លហុកញ្ច និគ្គហិតញ្ច សម្ពន្ធញ្ច វវត្ថិតញ្ច វិមុត្តញ្ចាតិ ទសធា ព្យញ្ជនពុទ្ធិយាវ បភេទោ វិសេសោ ញាតព្ពោតិ។ "សិថិល"ន្តិ អាទីនិ ទស បទានិ "អក្ខរំ បទំ ព្យញ្ជន"ន្តិ នបុំសកលិង្គវសេន វុត្តបាឋំនិស្សាយ វុត្តានីតិ ទដ្ឋព្ពំ។

គាថាយ វិត្ថារំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឯត្ថ ហី"តិអាទិ។ អគាឡ្ហេន វចីបយោគេន វត្តព្ពំ អក្ខរំ **សិថិលំ**។ គាឡ្ហេន វចីបយោគេន វត្តព្ពំ អក្ខរំ **ធនិតំ។ តេស្វេវា**តិ បញ្ចសុ ឯវ វគ្គេសុ។ ន កេវលំ ទីឃមេវ គរុកំ នាម, អថ ខោ សំយោគបរម្បីតិ អាហ "យំ វា"តិអាទិ។ យំ អក្ខរំ សំយោគបរំ កត្វា វុច្ចតិ, តម្បិ **គរុកំ** នាមាតិ យោជនា។ សំយោគោ បរោ យស្ស អក្ខរស្សាតិ **សំយោគបរំ**។ "សំយោគបទ"ន្តិបិ បាឋោ។ យំ អសំយោគបរំ កត្វា វុច្ចតិ, តម្បិ **លហុកំ** នាមាតិ យោជនា។ យំ សានុនាសិកំ កត្វា វត្តព្ពំ, តំ **និគ្គហិតំ** នាមាតិ យោជនា។ **និគ្គហេត្វា**តិ **និគ្គហិតំ** នាម អត្ថតោ ឋានករណានំ អវិស្សជ្ជនំ អមុញ្ចនន្តិ អាហ "អវិស្សជ្ជេត្វា"តិ។ យំ សម្ពន្ធិត្វា វុច្ចតិ, តំ **សម្ពន្ធំ** នាមាតិ យោជនា។ យំ អសម្ពន្ធំ កត្វា វុច្ចតិ, តំ **វវត្ថិតំ** នាមាតិ យោជនា។ យំ អនិគ្គហេត្វា វុច្ចតិ, តំ **វិមុត្តំ** នាមាតិ យោជនា។ **អនិគ្គហេត្វា**តិ អនិគ្គហំ នាម អត្ថតោ វិស្សជ្ជនន្តិ អាហ "វិស្សជ្ជេត្វា"តិ។

ឯវំ ព្យញ្ជនពុទ្ធិវិសេសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ កម្មវាចាយ ឧច្ចារណវិសេសំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ "តត្ថា"តិអាទិ។ តត្ថ **តត្ថា**តិ តាសុ ទសសុ ព្យញ្ជនពុទ្ធីសុ។ តថាសទ្ទេន តការស្ស ថការករណញ្ច សិថិលស្ស ធនិតករណញ្ច អតិទិសតិ, តថា "បត្តកល្លំ ឯសា ញត្តី"តិអាទិវចនញ្ច សិថិលស្ស ធនិតករណំ នាមាតិ យោជនា។

ឥតីតិ ឯវំ។ សិថិលេ កត្តព្ពេ ធនិតំ ករោតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ចត្តារិ ព្យញ្ជនានី**តិ ចត្តារិ អក្ខរានិ។ ព្យញ្ជនសទ្ទោ ហិ ឥធ អក្ខរវាចកោ។ ចតស្សន្នំ ព្យញ្ជនពុទ្ធីនំ កម្មទូសនំ ទស្សេត្វា ឥតរាសំ អទូសនំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឥតរេសុ បនា"តិអាទិ។ **អនុក្កមាគតន្តិ** អរិយេហិ ឱតរិត្វា អនុក្កមេន អាគតំ។ **បវេណី**ន្តិ សន្តតឹ។ វិនាសេត្វា វុត្តេ កឹ កម្មវាចាកោបោ ហោតីតិ អាហ "សចេ បនា"តិអាទិ។ **ន កុប្បតី**តិ ន នស្សតិ។ កស្មា បន កម្មវាចា ន កុប្បតិ, ននុ កម្មំ កោបេន្តី កម្មវាចា កុប្បតីតិ អាហ "ឥមានិ ហី"តិអាទិ។ ហិ យស្មា ន កោបេន្តិ, តស្មា កម្មវាចា ន កុប្បតីតិ យោជនា។

យំ បន វចនំ សុត្តន្តិកត្ថេរា វទន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ កច្ចាយនាទិសុត្តន្តំ ករោន្តីតិ **សុត្តន្តិកា,** កច្ចាយនាទយោ, សុត្តន្តិកា ច តេ ថេរា ចេតិ **សុត្តន្តិកត្ថេរា។ ន វដ្ដតី**តិ អក្ខរវិការោ ន វដ្ដតិ។ វិនយធរេន កម្មវាចា កាតព្ពាតិ សម្ពន្ធោ។ **យថាបាឡិយា**តិ ភគវតា យថាវុត្តាយ បាឡិយា។ **ព្យញ្ជននិរុត្តិយា**តិ ព្យញ្ជននិរុត្តិយំ។ **ឥតរថា**តិ វុត្តទោសបរិហរណតោ អញ្ញេន បការេន។

អកាលេ វា សាវេតីតិ ឯត្ថ **អកាលោ** នាម អនោកាសោតិ អាហ "អនោកាសេ"តិ។ អនោកាសោ នាម ញត្តិអនុស្សាវនានំ បុព្ពាបរវិគតន្តិ អាហ "ញត្តឹ អដ្ឋបេត្វា"តិអាទិ។ បឋមំយេវ ញត្តឹ អដ្ឋបេត្វា បឋមំយេវ អនុស្សាវនកម្មំ កត្វាតិ យោជនា។ "បឋមំយេវា"តិ ហិ បទំ បុព្ពាបរាបេក្ខំ។ **ឥតី**តិអាទិ និគមនំ។

៤៨៦. យា ឯកវីសតិ ភិក្ខូ ន គណ្ហាតិ, អយំ **អតិខុទ្ទកសីមា** នាមាតិ យោជនា។ **ឯកវីសតិ ភិក្ខូ**តិ អព្ភានកម្មេ កម្មារហេន សទ្ធឹ ឯកវីសតិ ភិក្ខូ។ យត្ថ សីមាយំ និសីទិតុំ ន សក្កោន្តិ, អយំ **អតិខុទ្ទកសីមា** នាមាតិ យោជនា។ **និសីទិតុ**ន្តិ អញ្ញមញ្ញស្ស ហត្ថបាសំ អវិជហិត្វា បរិមណ្ឌលាការេន និសីទិតុំ។ **តត្ថា**តិ អតិខុទ្ទកេ។ **ឯត្ថា**តិ សេសសីមាសុ។ យា សម្មតា ហោតិ, អយំ **អតិមហតី** នាមាតិ យោជនា។ **កេសគ្គមត្តេនាបី**តិ បិសទ្ទោ តតោ អតិរេកេន បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ អយជិតំ អសម្ពន្ធំ និមិត្តំ ឥមិស្សាតិ **អយជិតនិមិត្តា**។ ខណ្ឌនិមិត្តភាវំ អខណ្ឌនិមិត្តទស្សនេន បាកដំ ករោន្តោ អាហ "បុរត្ថិមាយា"តិអាទិ។ **បុព្ពកិត្តិត**ន្តិ បឋមកិត្តិតំ។ **តត្តេវា**តិ ឧត្តរាយ ឯវ ទិសាយ។ **អបរាបី**តិ បិសទ្ទោ ទុតិយត្ថសម្បិណ្ឌនត្ថោ។ យា សម្មតា ហោតិ, **ខណ្ឌនិមិត្តា** នាមាតិ យោជនា។ **អនិមិត្តុបគ**ន្តិ យថាភូតកថនវិសេសនមេវ, ន ព្យវច្ឆេទវិសេសនំ តចសារាទិគ្គហណេន អនិមិត្តុបគភាវស្ស បាកដត្តា។ **អន្តរា**តិ មជ្ឈេ។ យា សម្មតា ហោតិ, សា **ឆាយានិមិត្តា** នាម, អនិមិត្តា នាមាតិ យោជនា។

ពហិ ឋិតោ ហុត្វា សម្មន្នតីតិ យោជនា។ និមិត្តានិ បន ពហិ ឋត្វាបិ កិត្តេតុំ វដ្ដតិ ។ **ឯវំ សម្មតាបី**តិ បិសទ្ទោ អសម្មតា បន បគេវាតិ ទស្សេតិ។ **សីមាយ សីម**ន្តិ បទានំ សម្ពន្ធាបេក្ខត្តា, តស្ស ច អសមានភាវតោ តេសំ វិសុំ វិសុំ សម្ពន្ធំ ទស្សេន្តោ អាហ "អត្តនោ សីមាយ បរេសំ សីម"ន្តិ។ **សម្ភិន្ទតី**តិ សម្ពន្ធំ ករោតិ។ ឯត្ថ ហិ ភិទិធាតុ ទ្វិធាករណត្ថវាចកោ, ធាត្វត្ថពាធកេន សំត្យុបសគ្គេន សម្ពន្ធវាចកោ ហោតីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ **តត្ថា**តិ តាសុ ទ្វីសុ សីមាសុ។ **ឥតី**តិ ឯវំ។ **តាសូ**តិ សីមាសុ។

៤៨៧-៨. យម្បិ កម្មប្បត្តឆន្ទារហលក្ខណន្តិ យោជនា។ **តត្ថា**តិ តស្សំ បរិសតោ កម្មវិបត្តិយំ។ **តម្បី**តិ កម្មប្បត្តឆន្ទារហលក្ខណម្បិ, វុត្តមេវាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ “ចត្តារោ ភិក្ខូ បកតត្តា កម្មប្បត្តា”តិ បាឋេ។ **អនុក្ខិត្តា**តិ សង្ឃេន ឧក្ខេបនីយកម្មស្ស អកតត្តា អនុក្ខិត្តា។ **បរិសុទ្ធសីលា**តិ បារាជិកំ អនជ្ឈាបន្នត្តា បរិសុទ្ធសីលា។ ឥមេហិ បទេហិ បកតិ អត្ថោ សភាវោ ឯតេសន្តិ **បកតត្តា**តិ អត្ថំ ទស្សេតិ។ “កម្មស្ស អរហា”តិ ឥមិនា **“កម្មប្បត្តា”**តិ បទស្ស ឆដ្ឋីសមាសញ្ច បត្តសទ្ទស្ស អរហអនុច្ឆវិកត្ថភាវញ្ច ទស្សេតិ។ **តេហី**តិ ចតូហិ បកតត្តេហិ។ **ឯតី**តិ អាគច្ឆតិ។ **អវសេសា**តិ ចតូហិ បកតត្តេហិ អវសេសា។ **យស្ស បនា**តិ បុគ្គលស្ស បន។ **កម្មារហោ**តិ កម្មស្ស អរហោ។

៤៨៩. **ឯត្ថា**តិ បណ្ឌកាទីនំ អវត្ថុភាវទស្សនដ្ឋានេ។

អបលោកនកម្មកថា

៤៩៥-៦. **តត្ថា**តិ ចតូសុ កម្មេសុ។ **ឯត្ថា**តិ ឱសារណាទិបាឋេ។ **បទសិលិដ្ឋតាយា**តិ លោកេ បទានំ សិលិដ្ឋភាវតោ។ **តត្ថា**តិ ឱសារណាទីសុ បញ្ចសុ។ កណ្ដកសាមណេរស្ស យា សា ទណ្ឌកម្មនាសនា អត្ថិ, សា និស្សារណាតិ យោជនា។ “មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតី”តិ វត្វា តមេវត្ថំ ទស្សេតុំ “អន្តគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ”តិ វុត្តំ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ហិ លិង្គនាសនាយ ការណំ ហោតិ។ **សោ**តិ សាមណេរោ, “និស្សជ្ជាបេតព្ពោ”តិ បទេ ការិតកម្មំ, វុត្តកម្មំ វា។ **តំ លទ្ធិ**ន្តិ ធាតុកម្មំ, អវុត្តកម្មំ វា។ កិន្តិ កាតព្ពន្តិ អាហ “ឯវញ្ច បន កម្មំ កាតព្ព”ន្តិ។

កាតព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ឃំ ភន្តេ”តិអាទិ។ យំ សហសេយ្យំ លភន្តីតិ យោជនា។ **តស្សា**តិ សហសេយ្យស្ស។ **អលាភាយា**តិ អលាភត្ថាយ។ “ចរ បិរេ វិនស្សា”តិ ឥមិនា និស្សារណាការំ ទស្សេតិ។ អត្ថោ បនស្ស ហេដ្ឋា វុត្តោយេវ។

សោតិ សមណេរោ, ឱសារេតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។

ស្វាយន្តិ សោ អយំ សាមណេរោ, អច្ចយំ ទេសេតីតិ សម្ពន្ធោ។ **សោរតោ**តិ សុន្ទរលទ្ធិយំ រតោ, ទុលទ្ធិតោ វា សុដ្ឋុ ឱរតោ។ **យថា បុរេ**តិ យថា បុព្ពេ វុច្ចតិ, តថាតិ យោជនា។ **កាយសម្ភោគសាមគ្គិទាន**ន្តិ កាយេន ច សម្ភោគេន ច សាមគ្គិយា ទានំ។

ឯវន្តិអាទិ និគមនំ។ យស្មា បន ព្រហ្មទណ្ឌោ បញ្ចសតិកក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ៤៤៥) ឆន្នស្សេវ បញ្ញត្តោ, តស្មា តស្សេវ ទាតព្ពោតិ អាហ “ន កេវល”ន្តិអាទិ។ **ឯសា**តិ ព្រហ្មទណ្ឌោ, អញ្ញោបិ យោ ភិក្ខុ វិហរតិ, តស្សបិ ទាតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។ កិន្តិ ទាតព្ពោតិ អាហ “ឯវញ្ច បន ទាតព្ពោ”តិ។ ទាតព្ពាការំ ទស្សេន្តោ អាហ “សង្ឃមជ្ឈេ”តិអាទិ។

យំ វចនំ ឥច្ឆេយ្យ, តំ វចនន្តិ យោជនា។ **ខមាបេន្តស្សា**តិ សង្ឃំ ខមាបេន្តស្ស តស្ស ភិក្ខុស្សាតិ យោជនា។

បដិសង្ខាតិ បដិសង្ខាយ, ញាណេន បច្ចវេក្ខិត្វាតិ អត្ថោ។

យន្តិ អវន្ទិយកម្មំ, អនុញ្ញាតន្តិ សម្ពន្ធោ។ កេន អនុញ្ញាតន្តិ អាហ “ភគវតា”តិ។ កិស្មឹ ខន្ធកេ អនុញ្ញាតន្តិ អាហ “ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេ”តិ។ កេសុ វត្ថូសុ អនុញ្ញាតន្តិ អាហ “តេន ខោ បន...បេ.... ឥមេសុ វត្ថូសូ”តិ (ចូឡវ. ៤១១)។ កឹ កត្វា អនុញ្ញាតន្តិ អាហ “ទុក្កដំ បញ្ញបេត្វា”តិ។ កិន្តិ អនុញ្ញាតន្តិ អាហ “អនុជានាមិ...បេ.... កាតព្ពោ”តិ។ **តស្សា**តិ អវន្ទិយស្ស។ “ន ឱសារណាទីនី”តិ ឥមិនា ឯវសទ្ទស្ស ឆេទ្ទេតព្ពត្ថំ ទស្សេតិ។ **តស្សា**តិ កម្មលក្ខណភូតស្ស អវន្ទិយស្ស។ **តត្ថេវា**តិ ភិក្ខុនិក្ខន្ធកេយេវ។ នន្តិ កម្មលក្ខណំ។ **ឥធាបី**តិ បរិវារេ កម្មវគ្គេបិ។

អបាសាទិកន្តិ អបសាទាវហំ, អបសាទជនកំ វា។

តតោតិ អវន្ទិយករណតោ។ **ឥម**ន្តិ ភិក្ខុំ។ **វន្ទិយ**ន្តិ វន្ទិតព្ពំ, វន្ទនំ វា។

ឯត្ថាតិ អបលោកនកម្មេ, ភិក្ខុនិសង្ឃមូលកំ កត្វា បញ្ញត្តន្តិ យោជនា។ **ភិក្ខុសង្ឃស្សាបី**តិ បិសទ្ទោ ន ភិក្ខុនិសង្ឃស្សេវាតិ ទស្សេតិ។ **បន**សទ្ទោ សម្ភាវនត្ថោ, តថា ភិក្ខុនិសង្ឃមូលកំ បញ្ញត្តម្បីតិ អត្ថោ, លភិតព្ពភាវំ វិត្ថារេន ទស្សេន្តោ អាហ “យំ ហី”តិអាទិ។ យំ អបលោកនកម្មំ ករោតីតិ យោជនា។ អប្បមត្តកវិស្សជ្ជកេន បន

ទាតព្វានីតិ សម្ពន្ធោ។ **តេស**ន្តិ សូចិអាទីនំ។ **សោយេវា**តិ អប្បមត្តកវិស្សជ្ជកោយេវ។ **តតោ**តិ អប្បមត្តកតោ។ **តត្ថា**តិ សេនាសនក្ខន្ធកវណ្ណនាយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២១)។ វុត្តប្បការំ គិលានភេសជ្ជម្បីតិ សម្ពន្ធោ។ **យោបិ ចា**តិ ភិក្ខុបិ ច ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ តស្ស ទាតព្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តត្រុប្បាទតោ**តិ តស្មឹ មហាវាសេ ឧប្បាទបច្ចយតោ, គហេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ "បេសលស្សា"តិអាទិនា ទុស្សីលាទីនំ ទាតុំ ន វដ្ដតីតិ ទស្សេតិ។

ជគ្គាបេតុំ វដ្ដតីតិ ឯត្ថ អបុច្ឆិត្វា ជគ្គាបេតុំ វដ្ដតីតិ អាហ "អយំ ភិក្ខូ"តិអាទិ។ **ឱទិស្សា**តិ ឧទ្ទិសិត្វា។

អាសនឃរំ វាតិ បដិមាឃរំ វា, ការកោ មនុស្សោតិ សម្ពន្ធោ។ ឧបនិក្ខេបតោ គហេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **សង្ឃិកេនបី**តិ បិសទ្ទោ ន កេវលំ ចេតិយស្ស ឧបនិក្ខេបេនេវ, អថ ខោ សង្ឃិកេនបីតិ ទស្សេតិ។

យាបនមត្តំ អលភន្តេហិ ករោន្តេហីតិ យោជនា, បរិភុញ្ជន្តេហិ ហុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ "វត្តំ ករោមា"តិអាទិនា "យាបនមត្ត"ន្តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ វិហារេ រោបិតា យេ ផលរុក្ខាតិ យោជនា។ **យេស**ន្តិ រុក្ខានំ។ **តេសូ**តិ រុក្ខេសុ។ **យេ បនា**តិ រុក្ខា បន, អបរិគ្គហិតា ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **តំ បនា**តិ អបលោកនកម្មំ បន។ សលាកំ គណ្ហន្តិ ឯត្ថាតិ **សលាកគ្គំ**, ឋានំ។ **"យាគគ្គភត្តគ្គ"**ឥតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ **ឧបោសថគ្គេ**តិ ឧបោសថស្ស គហណដ្ឋានេ, ឧបោសថគេហេតិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ ឧបោសថគ្គេ។ **ត**ន្តិ អបលោកនកម្មំ។

យំ មូលតចបត្តអង្កុរបុប្ផផលខាទនីយាទីតិ យោជនា។ **អន្តោសីមាយា**តិ អន្តោ ឧបចារសីមាយ។

សុកតមេវាតិ សង្ឃេន កតមេវ។ **ឧបោសថទិវសេ**តិ និទស្សនមត្តំ យស្មឹ កស្មឹចិ ទិវសេបិ កតត្តា។

ផលវារេនាតិ រុក្ខានំ ផលគហណវារេន។ **រុក្ខា ធរន្តី**តិ រុក្ខា តិដ្ឋន្តិ, សំវិជ្ជន្តិ វា ។ **យេហី**តិ ភិក្ខូហិ រោបិតា, ហោន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ **សា ឯវ កតិកា**តិ បុព្ពេ កតា សា ឯវ កតិកា, អញ្ញា កតិកា ន កាតព្វាតិ អធិប្បាយោ។

អញ្ញស្មឹ វិហារេតិ រុក្ខានំ ឋិតវិហារតោ អញ្ញស្មឹ វិហារេ។ **តេស**ន្តិ រុក្ខានំ, សាមីតិ សម្ពន្ធោ។ **យេបី**តិ រុក្ខាបិ, រោបិតាតិ សម្ពន្ធោ។ អញ្ញតោ ឋានតោតិ យោជនា។ **តេសូ**តិ រុក្ខេសុ។ **ឯត្ថា**តិ វិហារេ។ **តេហិ បនា**តិ បរិវេណសាមិកេហិ ភិក្ខូហិ បន។ **ទសភាគ**ន្តិ ទសមភាគំ។ "ឯសេវ នយោ"តិ ឥមិនា ទសភាគំ ទត្វាតិ អត្ថំ អតិទិសតិ។

សម្ភាវនីយភិក្ខុនោតិ សីលសុតាទីហិ សម្ភាវនីយស្ស ភិក្ខុនោ។ **តត្ថា**តិ បោរាណវិហារេ។ **មូលេ**តិ បុព្ពេ, អាទិកាលេតិ អត្ថោ។ **និក្កុក្កុច្ចេនា**តិ "អភាជិតមិទ"ន្តិ កុក្កុច្ចវិរហេន។ **ខិយ្យនមត្តមេវ ត**ន្តិ តំ ខិយ្យនំ ខិយ្យនមត្តមេវ, ន សាមណេរានំ ខិយ្យនំ រុហតីតិ អត្ថោ។

បនសរុក្ខន្តិ កណ្ដកីផលរុក្ខំ។ **អយំ សាមីចី**តិ អយំ ភាជេត្វា ខាទនំ អនុធម្មតា។ **ខាយិត**ន្តិ ខាទិតំ។ ទ្វិន្នំ តិណ្ណំ កតិកបដិប្បស្សម្ភនំ នយេន ញាតុំ សក្កុណេយ្យត្តា តំ អទស្សេត្វា ឯកស្សេវ កតិកបដិប្បស្សម្ភនំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឯកភិក្ខុកេ បនា"តិអាទិ។ **បុរិមកតិកា**តិ "យថាសុខំ បរិភុញ្ជិតុំ រុច្ចតី"តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦) បុរេ កតា កតិកា។ **តេស**ន្តិ សាមណេរានំ, ផាតិកម្មន្តិ សម្ពន្ធោ។ **ភាជេត្វា**តិ សាមណេរានំ ភាជេត្វា។ ឥមិនា សាមណេរានំ ផាតិកម្មំ ន ទាតព្វម្បិ ភាគំ ភាជេតព្វន្តិ ទស្សេតិ។

សាមន្តគាមេហីតិ អាសន្នគាមេហិ, អាគន្ត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ ឯកំ អម្ពំ ឯកំ លពុជន្តិ យោជនា។ អទិយ្យមានេ ទោសេ ទស្សិតេ ទិយ្យមានេ អានិសំសម្បិ អត្ថតោ ញាតព្វន្តិ ទស្សេន្តោ អាហ "អទិយ្យមានេ ហី"តិអាទិ។

គណ្ហន្តានំ មនុស្សានន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តតោ**តិ កតិកវត្តដ្ឋបនតោ។ **ន វត្តព្វា**តិ ផលទានកុលទូសកត្តា ន វត្តព្វា។ កិន្តិ អាចិក្ខិតព្វន្តិ អាហ "នាឡិកេរាទីនី"តិអាទិ។ **អនុវិចរិត្វា**តិ បទានមនុក្កមេន វិចរិត្វា។ **ឧបឌ្ឍភាគោ**តិ ភិក្ខូនំ លទ្ធភាគតោ ឧបឌ្ឍោ ភាគោ។ **អបលោកេត្វា**តិ សង្ឃំ អាបុច្ឆិត្វា។

មគ្គគមិយសត្ថវាហោតិ មគ្គំ គមិកោ សត្ថវាហោ។ **សោ**តិ ពលក្ការេន គហេត្វា ខាទន្តោ។ **ឆាយាទីន**ន្តិអាទិសទ្ទេន អារាមវនានិ សង្គហេតព្វានិ។ **សចេ អត្ថី**តិ សចេ អត្ថោ អត្ថិ។ **ផលភរិតា**តិ ផលេន បរិបុណ្ណា។ "ផលភារិកា"តិបិ បាឋោ។ ផលសង្ខាតេន ភារេន សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ **អបច្ចាសីសន្តេនា**តិ តេសំ សន្តិកា ទានបដិទានំ អបច្ចាសីសន្តេន។ **បុព្ពេ វុត្តមេវា**តិ បុព្ពេ សង្ឃិកដ្ឋានេ "កុទ្ធោ ហិ សោ"តិអាទិនា វុត្តមេវ។ **ឯត្ថា**តិ បុគ្គលិកដ្ឋានេ។

តន្តិ ផលារាមំ។ **សោតិ** បដិពលោ ភិក្ខុ។ **ភារិយំ កម្មន្តិ** ជគ្គនកម្មំ ភារិយំ។ **ឯត្តកេនាតិ** តតិយភាគឧបឌ្ឍភាគមត្តេន។ សព្ពំ ផលារាមន្តិ សម្ពន្ធោ។ **មូលភាគន្តិ** បឋមភាគំ។ “ទសភាគមត្ត”ន្តិ ឥមិនា តទត្ថំ ទស្សេតិ។ **ទត្វាតិ** សង្ឃស្ស ទត្វា។ **សោតិ** ភិក្ខុ។ **អកតាវាសន្តិ** បុព្ពេ អកតំ នវំ សេនាសនំ។ **អារាមន្តិ** សង្ឃស្ស អារាមំ។ **តេហិបីតិ** និស្សិតកេហិបិ។ បិសទ្ទោ អាចរិយំ អបេក្ខតិ។ **តេសន្តិ** និស្សិតកានំ។ **ជគ្គិតកាលេតិ** ជគ្គិតានំ រុក្ខានំ បុប្ផផលភរិតកាលេ។ **ជគ្គនកាលេតិ** ជគ្គនមត្តកាលេ, ជគ្គនមត្តមេវ, ន ជគ្គនការណា កិញ្ចិ បុប្ផំ វា ផលំ វា ហោតិ, តស្មិំ កាលេតិ អត្ថោ។ “ពហុ”ន្តិអាទិនា វារេតព្ពាការំ ទស្សេតិ។

ផាតិកម្មេន ជគ្គន្តោ ន អត្ថីតិ យោជនា។ **អនាបុច្ឆិត្វាវាតិ** សង្ឃំ អនបលោកេត្វាវ។ **ឥតីតិ** ឯវំ។

ញត្តិកម្មដ្ឋានភេទេ បន ឯវំ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ ឱសារេតិ សង្ឃមជ្ឈំ បវេសេតិ ឥមាយ ញត្តិយាតិ **ឱសារណា**។

និស្សារិយតិ សង្ឃតោ ពហិ ករិយតិ ឥមាយាតិ **និស្សារណា។ ញត្តិ ឧបោសថោ នាមាតិ** ឥទំ ការណូបចារវសេន វុត្តំ។ តេនាហ “ឧបោសថកម្មវសេន ឋបិតា”តិ។ ឯសេវ នយោ **ញត្តិបវារណា នាមាតិ** ឯត្ថាបិ។

អនុសាសេយ្យាតិអាទិនា បឋមបុរិសឯយ្យវិភត្តិវសេន ឋបិតា ញត្តិ អត្តនា បរំ សម្មនិតុំ ឋបិតា ញត្តិ នាម។ **អនុសាសេយ្យន្តិ**អាទិនា ឧត្តមបុរិសឯយ្យំវិភត្តិវសេន ឋបិតា ញត្តិ អត្តនាវ អត្តានំ សម្មនិតុំ ឋបិតា ញត្តិ នាម។ អត្តនាវ អត្តា វា បរោ វា សម្មនិយតិ ឥមាយ ញត្តិយាតិ **សម្មុតិ**។ និស្សដ្ឋបត្តចីវរាទីនិ ទីយន្តិ អនេនាតិ **ទានំ**, ញត្តិ។ វចំ អនបេក្ខិត្វា វាចកស្ស និយតនបុំសកលិង្គត្តា នបុំសកលិង្គវសេន វុត្តំ។

អាបត្តិ បដិគ្គណ្ហិយតិ អនេនាតិ **បដិគ្គហោ**។

បដិមុខំ ឧបរិ កឌ្ឍិយតិ ឥមាយាតិ **បច្ចុក្កឌ្ឍនា**។

កម្មមេវាតិ លក្ខិយតិ អនេនាតិ **កម្មលក្ខណំ**។

“តថា”តិ បទេន “កម្មលក្ខណំ នាមា”តិ បទំ អតិទិសតិ។ **តតោតិ** សព្ពសង្គាហិកញត្តិតោ។ បរា ទ្វេ ញត្តិយោ កម្មលក្ខណំ នាមាតិ យោជនា។ **ឥតីតិ**អាទិ និគមនំ។

ញត្តិទុតិយកម្មដ្ឋានភេទេ ឱសារណាទីនំ វិសេសំ ទស្សេន្តោ អាហ “វឌ្ឍស្ស លិច្ឆវិនោ”តិអាទិ។ សីមាសម្មុតិ ចាតិអាទិនា យោជនា កាតព្ពា។

យា បន ទ្វេ ញត្តិទុតិយកម្មវាចា វុត្តាតិ យោជនា។ **ឥតីតិ**អាទិ និគមនំ។

ញត្តិចតុត្ថកម្មដ្ឋានភេទេ យោជនានយោ បាកដោយេវ។

៤៩៧. ចតុវគ្គករណេ កម្មេតិអាទិកាយ ទេសនាយ សម្ពន្ធំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥតិ កម្មានិ ចា”តិអាទិ។ តត្ថ **ឥតីតិ** ឯវំ ទស្សេត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សត្ថោតិ** តស្ស “ចតុវគ្គករណេ កម្មេ”តិអាទិវចនស្ស អត្ថោ វេទិតព្ពោតិ សម្ពន្ធោ។

ឥតិ កម្មវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

អត្ថវសវគ្គាទិវណ្ណនា

៤៩៨. ឯវំ កម្មវគ្គវណ្ណនំ ទស្សេត្វា តស្សានន្តរេ វុត្តាយ “ទ្វេ អត្ថវសេ បដិច្ច”តិអាទិកាយ ទេសនាយ អនុសន្ធិំ ទស្សេន្តោ អាហ “ឥទានី”តិអាទិ, ឥទានិ អារទ្ធន្តិ សម្ពន្ធោ។ យានិ តានិ សិក្ខាបទានីតិ យោជនា។ **ទិដ្ឋធម្មិកវេរានន្តិ** ទិដ្ឋធម្មេ បវត្តត្តា ច វិរមិតព្ពត្តា ច ទិដ្ឋធម្មិកានំ វេរានំ។ **សំវរាយាតិ** ឯត្ថ សំបុព្ពោ វរធាតុ បិទហនត្ថោ, អាយសទ្ទោ ច តទត្ថោតិ អាហ “បិទហនត្ថាយា”តិ។ ***វិបាកទុក្ខសង្ខាតានន្តិ*** បាណាតិបាតាទីនំ វិបាកភូតានំ ទុក្ខសង្ខាតានំ។ **សម្បរាយិកានន្តិ** សម្បរាយេ បវត្តានំ។ **ឥធាតិ** ឥមស្មិំ សិក្ខាបទបញ្ញត្តានិសំសដ្ឋានេ។ “វជ្ជនីយភាវតោ”តិ ឥមិនា វជ្ជេតព្ពានីតិ **វជ្ជានីតិ** វចនត្ថំ ទស្សេតិ។ ភាយន្តិ ឯតេហីតិ **ភយានិ**។

អក្ខមង្គេនាតិ អសហាណិយង្គេន។ “អកុសលានីតិ វុច្ចន្តី”តិ ឥមិនា វិបាកទុក្ខានិ ផលូបចារេន អកុសលានិ នាមាតិ ទស្សេតិ។ គណពន្ធភេទនត្ថាយ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តន្តិ ឯវមេវ បាឋោ។ បោត្ថកេសុ បន “គណភោជន សិក្ខាបទំ បញ្ញត្ត”ន្តិ បាឋោ លិខិតោ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ អត្ថវសវគ្គេ។ **យន្តិ** វចនំ។ **ឯត្ថា**តិ ឥមស្មិំ វគ្គេ។

ឥតិ អត្ថវសវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៤៩៩. វគ្គេសុ វគ្គមានោ បុគ្គលោ ឱសារិយតិ អនេនាតិ **ឱសារណីយំ,** កម្មំ។ តេន វុត្តំ “យេន កម្មេន ឱសារិយតិ, តំ កម្មំ បញ្ញត្ត”ន្តិ។ “យេន កម្មេនា”តិអាទិនា ភណ្ឌនការកាទយោ និស្សារិយន្តិ អនេន កម្មេនាតិ **និស្សារណីយ**ន្តិ វចនត្ថំ ទស្សេតិ។

៥០០. សត្តាបត្តិក្ខន្ធា បញ្ញត្តំ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ **អន្តរា**តិ កកុសន្ធាទីនំ តិណ្ណំ ពុទ្ធានញ្ច អម្ហាកំ ភគវតោ ច អន្តរេ។ “សិក្ខាបទេ”តិ ឥមិនា “អបញ្ញត្តេ”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ មក្កដីវត្ថុអាទិវិនីតកថា អនុបញ្ញត្តំ នាមាតិ សម្ពន្ធោ។ “សិក្ខាបទេ”តិ ឥមិនា “បញ្ញត្តេ”តិ បទស្ស អត្ថំ ទស្សេតិ។ **សព្ពត្ថា**តិ សព្ពស្មិំ អានិសំសវគ្គេ។

ឥតិ អានិសំសវគ្គវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

៥០១. សព្ពសិក្ខាបទានំ សង្គហន្តិ សម្ពន្ធោ។ **តត្ថា**តិ “នវ សង្គហា”តិអាទិបាឋេ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោតិ យោជនា។ “វត្ថុនា សង្គហោ”តិ ឥមិនា “វត្ថុស្មិំ, វត្ថូនំ សង្គហោ”តិ អត្ថំ និវារេតិ។ **ឯត្ថា**តិ “វត្ថុ សង្គហោ”តិអាទិបាឋេ។ **ហី**តិ វិត្ថារោ។ យស្មា នត្ថីតិ សម្ពន្ធោ។ **សព្ពានី**តិ សិក្ខាបទានិ។ “សង្គហិតានី”តិ ឥមិនា សង្គហិតព្ពោតិ **សង្គហោ**តិ និព្ពចនំ ទស្សេតិ។ **ឯវំ តាវា**តិអាទិ និគមនំ។

យស្មា បន សង្គហិតាតិ សម្ពន្ធោ។

ឯវមេត្ថាតិអាទិនា ខន្ធសមុដ្ឋានអធិករណសមថេ សម្បិណ្ឌេត្វា និគមនំ ទស្សេតិ។ **ឯត្ថា**តិ សង្គហវគ្គេ។

ឥតិ សមន្តបាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

នវសង្គហិតវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

និដ្ឋិតាតិ និដ្ឋំ និប្ផត្តិំ ឥតា គតាតិ និដ្ឋិតា, អថ វា និដ្ឋេ និប្ផត្តិយំ ឥតា ឋិតាតិ និដ្ឋិតា។ **ច**សទ្ទោ អវធារណត្ថោ, និដ្ឋិតា ឯវាតិ ហិ អត្ថោ។ **អនុត្តានត្ថបទវណ្ណនា**តិ អនុត្តានានំ អត្ថវន្តបទានំ, អត្ថានញ្ច បទានញ្ច វណ្ណនា។

ឥតិ បរិវារវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។

និដ្ឋិតា ច បាចិត្យាទិវណ្ណនាយ យោជនាតិ។

ជាទិលញ្ឆិតនាមេននេកានំ វាចិតោ មយា;
បរិវារវិនយស្ស, សមត្តោ យោជនានយោ។

និគមនកថាវណ្ណនា

ឯវំ វិនយសំវណ្ណនំ កត្វា ឥទានិ តំ និគមេន្តោ អាហ “ឯត្តាវតា”តិអាទិ។ តត្ថ **ឯត្តាវតា**តិ ឯត្តកេន “យោ កប្បកោដីហិបិ អប្បមេយ្យ”ន្តិអាទិវចនតោ (បារា. អដ្ឋ. ១.គន្ថារម្ភកថា) បដ្ឋាយ “នវសង្គហិតវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា”តិ វចនបរិយោសានានំ អក្ខរបទព្យញ្ជនានំ សមុទាយភូតេន វចនក្កមេន, សមត្តាតិ សម្ពន្ធោ។

ឧភតោវិភង្គខន្ធកបរិវារវិភត្តិទេសនន្តិ ឧភតោវិភង្គេន ច ខន្ធកេន ច បរិវារេន ច វិភជិតព្ពទេសនំ វិនយបិដកន្តិ សម្ពន្ធោ។ **នាថោ**តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីនំ ហិតបដិបត្តិំ យាចនង្គេន ច កិលេសានំ ឧបតាបនង្គេន ច វេនេយ្យានំ ហិតសុខំ អាសីសនង្គេន ច ចិត្តិស្សរិយង្គេន ច នាថោ។ **វេនេយ្យ**ន្តិ វិនេតព្ពង្គេន វេនេយ្យំ។ **ជិនោ**តិ បញ្ចមារានំ ជិតង្គេន ជិនោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា – នាថោ វេនេយ្យំ វិនេន្តោ ជិនោ ឧភតោវិភង្គខន្ធកបរិវារវិភត្តិទេសនំ យំ វិនយបិដកំ អាហាតិ។

សមធិកសត្តវីសតិសហស្សមត្តេនាតិ សហ អធិកេន សត្តសហស្សប្បមាណេន ច វីសតិសហស្សប្បមាណេន ច គន្ថេនាតិ សម្ពន្ធោ។ **តស្សា**តិ វិនយបិដកស្ស។ **សមន្តបាសាទិកា**តិ សមន្តតោ បសាទំ វហិកា, ជនិកា វា។ តត្រាយំ យោជនា – តស្ស សមធិកសត្តវីសតិសហស្សមត្តេន គន្ថេន សមន្តបាសាទិកា នាម សំវណ្ណនា សមត្តាតិ។

តត្រិទន្តិ តត្រ ឥទំ។ "តត្រា"តិ បទំ បុរិមវចនាបេក្ខំ។ តត្រ "សមន្តបាសាទិកា នាមា"តិ វចនេតិ ហិ អត្ថោ។ **សមន្តបាសាទិកត្តស្មិ**ន្តិ បច្ចត្តត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ ហោតិ "ឥទម្បិ សីលស្មិ"ន្តិអាទីសុ (ទី. និ. ១.១៩៤ អាទយោ) វិយ, សមន្តបាសាទិកត្តន្តិ អត្ថោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនាតត្រ "សមន្តបាសាទិកា នាមា"តិ វចនេ សមន្តបាសាទិកាយ ឥទំ សមន្តបាសាទិកត្តំ ហោតីតិ អយំ សមន្តបាសាទិកភាវោតិ អត្ថោ។

អាចរិយបរំបរតោតិអាទីសុ គាថាសុ វុត្តំ នវវិធំ វិសេសនបទំ "ន ទិស្សតី"តិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពំ។ **សម្បស្សត**ន្តិ សម្មា បស្សន្តានំ វិញ្ញូនន្តិ សម្ពន្ធោ។ **យតោ**តិ យស្មា, ន ទិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។ **ឯត្ថា**តិ សំវណ្ណនាយំ។ **សមន្តបាសាទិកាត្វេវា**តិ សមន្តបាសាទិកា ឥតិ ឯវ នាម។ **វិនយស្សា**តិ វិនយបិដកស្ស។ **វិនេយ្យទមនកុសលេនា**តិ វិនេយ្យានំ ទមនេ ឆេកេន។ **លោកនាថេនា**តិ លោកានំ នាថេន។ **លោកមនុកម្បមានេនា**តិ លោកំ អនុកម្បមានេន។ អយញ្ចេត្ថ យោជនា – អាចរិយបរំបរតោ…បេ… វិភង្គនយភេទទស្សនតោ សម្បស្សតំ វិញ្ញូនំ ឯត្ថ កិញ្ចិ អបាសាទិកំ យតោ ន ទិស្សតិ, តស្មា វិនេយ្យទមនកុសលេន លោកនាថេន លោកមនុកម្បមានេន ភគវតា វុត្តស្ស វិនយស្ស អយំ សមន្តបាសាទិកាត្វេវ សំវណ្ណនា បវត្តាតិ។

តិស្សោបិ ឥមា សីហឡដ្ឋកថាយោ សុត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ កស្ស សន្តិកេ សុតន្តិ អាហ "ពុទ្ធមិត្តោ…បេ… សន្តិកេ"តិ។ "ពុទ្ធមិត្តោ"តិ នាមេន វិស្សុតស្ស យសស្សិនោ វិនយញ្ញុស្ស ធីរស្ស ថេរស្ស សន្តិកេ សុត្វាតិ យោជនា។ "សុត្វា"តិ បទំ "អារទ្ធា"តិ បទេ បុព្ពកាលកិរិយាវិសេសនំ។

មហាមេឃវនុយ្យានេ ភូមិភាគេ បតិដ្ឋិតោ សត្ថុ មហាពោធិវិភូសិតោ យោ មហាវិហារោ អត្ថីតិ យោជនា។

តស្ស មហាវិហារស្ស ទក្ខិណេ ទិសាភាគេ **បធានឃរំ** បធានឃរនាមកំ ឧត្តមំ សុចិចារិត្តសីលេន ភិក្ខុសង្ឃេន សេវិតំ យំ បរិវេណំ អត្ថិ, តត្ថ ការយិតិ យោជនា។

កោនាមោ ការយីតិ អាហ "ឧឡារកុលសម្ភូតោ…បេ… វិស្សុតោ"តិ។ តត្ថ ឧឡារកុលសម្ភូតោ សង្ឃុបដ្ឋាយកោ សទា អនាកុលាយ សទ្ធាយ រតនត្តយេ បសន្នោ "មហានិគមសាមី"តិ វិស្សុតោ ឧបាសកោ ការយីតិ សម្ពន្ធោ។

កំ ការយីតិ អាហ "ចារុ…បេ… សម្បន្នសលិលាសយ"ន្តិ។ តត្ថ **ចារុបាការសំចិតំ** សោភេន បាការេន សុដ្ឋុ ចិតំ ចិនិតំ មនោរមំ **សីតច្ឆាយតរូបេតំ** សីតច្ឆាយេន រុក្ខេន ឧបេតំ **សម្បន្នសលិលាសយំ** មធុរជលាធារំ យំ បាសាទំ ការយីតិ យោជនា។ មហានិគមសាមិនោ តត្រ បាសាទេ វសតាមយាតិ សម្ពន្ធោ។

កំ ឧទ្ទិសិត្វា កីទិសា កា អារទ្ធាតិ អាហ "សុចិសីលសមាចារំ…បេ… វិនយវណ្ណនា"តិ។ តត្ថ សុចិសីលសមាចារំ **ពុទ្ធសិរិ**វ្ហយំ ថេរំ ឧទ្ទិសិត្វា **ឥទ្ធា** អត្ថវិនិច្ឆយាទីហិ បរិបុណ្ណា យា វិនយវណ្ណនា អារទ្ធាតិ យោជនា។

កីនាមស្ស រញ្ញោ កតមេ សំវច្ឆរេ អារទ្ធា, កិស្មិំ កាលេ បរិនិដ្ឋិតាតិ អាហ "បាលយន្តស្ស…បេ… បរិនិដ្ឋិតា"តិ។ តត្ថ សកលំ លង្កាទីបំ និរព្ភយំ កត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ បាលយន្តស្ស សិរិនិវាសស្ស **សិរិបាល**យសស្សិនោ រញ្ញោ ជយសំវច្ឆរេតិ សម្ពន្ធោ។ សមវីសតិមេ ខេមេ ជយសំវច្ឆរេ អយំ វិនយសំវណ្ណនា អារទ្ធា, **ឯកវីសម្ហិ** រញ្ញោ ឯកវីសតិមេ សំវច្ឆរេ សម្បត្តេ សតិ បរិនិដ្ឋិតាតិ យោជនា។

យថា អត្តនោ សំវណ្ណនា និរុបទ្ទវា សីឃំ និដ្ឋំ ឧបគតា, ឯវំ លោកស្ស ធម្មូបសំហិតា សីឃំ គច្ឆន្តូតិ អាសីសំ ទស្សេន្តោ អាហ "ឧបទ្ទវាកុលេ"តិអាទិ។ តត្ថ **ឧបទ្ទវាកុលេ** ឧបទ្ទវេហិ អាកុលេ **លោកេ** សត្តលោកេ **និរុបទ្ទវតោ** ឧបទ្ទវវិរហតោ យថា អយំ វិនយសំវណ្ណនា ឯកសំវច្ឆរេនេវ និដ្ឋំ ឧបាគតា, ឯវំ សព្ពស្ស លោកស្ស អារទ្ធា សព្ពេបិ ធម្មូបសំហិតា អត្ថា និរុបទ្ទវា សីឃំ និដ្ឋំ គច្ឆន្តូតិ យោជនា។

អត្ថនា សមាចិតស្ស បុញ្ញស្ស ឥច្ឆិតត្ថេ បរិណាមនំ ទស្សេន្តោ អាហ “ចិរដ្ឋិតត្ថំ ធម្មស្សា”តិអាទិ។ តត្ថ ធម្មស្ស ចិរដ្ឋិតត្ថំ ឥមំ វិនយសំវណ្ណនំ ករោន្តេន សទ្ធម្មពហុមានេន មយា យញ្ច បុញ្ញំ សមាចិតំ, សព្ពស្ស តស្ស បុញ្ញស្ស អានុភាវេន សព្ពោបិ បាណិនោ ធម្មរាជស្ស ភគវតោ សទ្ធម្មរសសេវិនោ ភវន្តុ។

សទ្ធម្មោ ចិរំ តិដ្ឋតុ, ទេវោ កាលេ **វស្សំ** វស្សន្តោ ចិរំ **បជំ** សត្តសមូហំ តប្បេតុ។ រាជា ធម្មេន មេទនី រក្ខតូតិ យោជនា។ **ឥតិ**សទ្ទោ បរិសមាបនត្ថោ។ ឥតិ បរិនិដ្ឋំ សុដ្ឋុ អាបនំ ទដ្ឋព្ពន្តិ អត្ថោ។

សទ្ធា ច ពុទ្ធិ ច វិរិយញ្ច **សទ្ធាពុទ្ធិវិរិយានិ**, វិសុទ្ធានិ ច តានិ សទ្ធាពុទ្ធិវិរិយានិ ចេតិ **វិសុទ្ធសទ្ធាពុទ្ធិវិរិយានិ**, បរមានិ ច តានិ វិសុទ្ធសទ្ធាពុទ្ធិវិរិយានិ ចេតិ **បរមវិសុទ្ធសទ្ធាពុទ្ធិវិរិយានិ**, តេហិ បរិមណ្ឌិតោ **បរមវិសុទ្ធសទ្ធាពុទ្ធិវិរិយបដិមណ្ឌិតោ**, តេន, ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ សីលញ្ច អាចារោ ច អជ្ជវញ្ច មទ្ទវញ្ច **សីលាចារជ្ជវមទ្ទវានិ**, តានិ អាទីនិ យេសំ តេតិ **សីលាចារជ្ជវមទ្ទវាទយោ**, អាទិសទ្ទេន ខន្តិសោរច្ចាទយោ សង្គណ្ហាតិ, តេយេវ គុណាតិ **សីលាចារជ្ជវមទ្ទវាទិគុណា**, តេសំ សមុទយោតិ **សីលាចារជ្ជវមទ្ទវាទិគុណសមុទយោ**, តេន **សមុទិតោ** សុដ្ឋុ បាកដោតិ **សីលាចារជ្ជវមទ្ទវាទិគុណសមុទយសមុទិតោ**, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។

សកសមយោ ច សមយន្តរោ ច **សកសមយសមយន្តរា**, តេយេវ បន គហនសទិសត្តា គហនន្តិ **សកសមយសមយន្តរគហនំ**, តស្ស អជ្ឈោគាហណំ **សកសមយសមយន្តរគហនជ្ឈោគាហណំ**, តស្មិំ សមត្ថោ **សកសមយសមយន្តរគហនជ្ឈោគាហណសមត្ថោ**។ តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ វិសេសេន អញ្ញាតិ បាកដំ ករោតីតិ **វិយត្តោ**, បុគ្គលោ, វិយត្តស្ស ឥទំ **វេយ្យត្តិយំ**, សតិ។ បញ្ញា ច វេយ្យត្តិយញ្ច **បញ្ញាវេយ្យត្តិយំ**, តេន សមន្នាគតេនាតិ សម្ពន្ធោ។ សមន្នាគតេន ថេរេនាតិ យោជនា។

តីណិ បិដកានីតិ **តិបិដកំ**, តមេវ បរិយាបុណិតព្ពត្តា **បរិយត្តី**តិ **តិបិដកបរិយត្តិ**, តស្ស បភេទោ ឯត្ថ សត្ថុសាសនេតិ **តិបិដកបរិយត្តិបភេទំ**, តស្មិំ។ សហ អដ្ឋកថាយាតិ **សាដ្ឋកថំ**, សត្ថុ សាសនំ, តស្មិំ សត្ថុសាសនេតិ សម្ពន្ធោ។ សត្ថុនោ បរិយត្តិបដិបត្តិបដិវេធវសេន តិវិធំ សាសនំ **សត្ថុសាសនំ**, ព្យាសោបិ យុជ្ជតេវ, តស្មិំ សត្ថុសាសនេ “អប្បដិហត”ឥតិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពំ។ អប្បដិហតំ ញាណំ **អប្បដិហតញាណំ**, ឥទំ តស្មិំ វិនយសំវណ្ណនាកាលេ ថេរស្ស បដិវេធញាណាភាវតោ សុតមយចិន្តាមយញាណំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ អប្បដិហតញាណស្ស បភាវោ ឯតស្សាតិ **អប្បដិហតញាណបភាវោ**, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ មហន្តំ វេយ្យាករណមេតស្សាតិ **មហាវេយ្យាករណោ**, ឥមិនា សិក្ខានិរុត្តិអាទីហិ ឆឡង្គេ មហន្តវេយ្យាករណេ ថេរស្ស អប្បដិហតញាណបភាវតំ ទស្សេតិ, តេន មហាវេយ្យាករណេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។

ករណំ វុច្ចតិ ឋានំ ករិយតិ ឧច្ចារិយតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា វចនត្ថេន, ករណស្ស សម្បត្តិ **ករណសម្បត្តិ**, តាយ ជនិតំ **ករណសម្បត្តិជនិតំ**។ សុខេន ថេរមុខតោ វិនិគ្គតំ **សុខវិនិគ្គតំ**, ករណសម្បត្តិជនិតេន ហេតុភូតេន សុខវិនិគ្គតំ **ករណសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតំ**។ មធុរវចនញ្ច ឧទារវចនញ្ច **មធុរោទារវចនំ**, បុព្ពបទេ ឧត្តរបទលោបោ, ឥមិនា កេដុភបករណេ (សុពោធាលំការេ ១២៧-១៤២ គាថាសុ) វុត្តេសុ ទសសុ សទ្ទគុណេសុ មធុរតាគុណេន ច ឧទារតាគុណេន ច សមន្នាគតភាវំ ទស្សេតិ។ ករណសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតញ្ច តំ មធុរោទារវចនញ្ចេតិ **ករណសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតមធុរោទារវចនំ**។ អថ វា ករណសម្បត្តិជនិតញ្ច តំ សុខវិនិគ្គតមធុរោទារវចនញ្ចេតិ ករណសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតមធុរោទារវចនំ។ **ឯលំ** វុច្ចតិ ទុរុត្តទោសោ, នត្ថិ ឯលមេតស្សាតិ **នេលា**, សោយេវ វណ្ណោ **នេលវណ្ណោ**, តេន យុត្តំ **នេលវណ្ណយុត្តំ**, ករណសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតមធុរោទារវចនំ នេលវណ្ណយុត្តមេតស្សាតិ **ករណសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតមធុរោទារវចននេលវណ្ណយុត្តោ**, ថេរោ។ វិសេសនបរបទសមាសោ, នេលវណ្ណយុត្តករណសម្បត្តិ ជនិតសុខវិនិគ្គតមធុរោទារវចនោតិ ហិ អត្ថោ, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ យុត្តញ្ច បរិសាយ សោតេន អនុរូបត្តា, មុត្តញ្ច បរិសាយ វិសារទត្តាតិ **យុត្តមុត្តំ**, វចនំ, តំ វទតិ សីលេនាតិ **យុត្តមុត្តវាទី**, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។

កម្មសស្សុតឧច្ឆេទឥស្សរនិម្មានាទិវសេន នានា វាទា ឯតេសន្តិ **វាទិនោ**, នានាវាទា ជនា, វាទីនំ, វាទីសុ វា វរោ កម្មកិរិយវាទត្តាតិ **វាទិវរោ**, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ បាឡិយា អត្ថំ វណ្ណេតុំ សមត្ថត្តា មហន្តោ កវិ **មហាកវិ**, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។

អត្ថធម្មនិរុត្តិបដិភានវសេន បភិន្នាយ បដិសម្ភិទាយ បរិវារិតោតិ **បភិន្នបដិសម្ភិទាបរិវារោ**, តស្មិំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មេតិ សម្ពន្ធោ។ ឆ អភិញ្ញា ច បដិសម្ភិទា ច **ឆឡភិញ្ញាបដិសម្ភិទា**, តា អាទយោ យេសំ តេតិ **ឆឡភិញ្ញាបដិសម្ភិទាទយោ**, អាទិសទ្ទេន តេវិជ្ជាទយោ សង្គណ្ហាតិ។ ឆឡភិញ្ញាបដិសម្ភិទាទយោ បភេទា ឯតស្សាតិ **ឆឡភិញ្ញាបដិសម្ភិទាទិប្បភេទោ**, សោយេវ គុណោ ឆឡភិញ្ញាបដិសម្ភិទាទិប្បភេទគុណោ, តេន

បដិមណ្ឌិតោ **ឆឡភិញ្ញាបដិសម្ភិទាទិប្បភេទគុណបដិមណ្ឌិតោ**, តស្មឹ ឧត្តរិមនុស្សធម្មេតិ សម្ពន្ធោ។ ឧត្តរិមនុស្សានំ ឈានលាភិអាទីនំ ធម្មោ **ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ**, អថ វា មនុស្សានំ កុសលកម្មបថសង្ខាតធម្មតោ ឧត្តរីតិ **ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ**, ឈានាទិធម្មោ, តស្មឹ, “សុប្បតិដ្ឋិត” ឥតិ បទេន សម្ពន្ធិតព្ពំ។ សុប្បតិដ្ឋិតា ពុទ្ធិ ឯតេសន្តិ **សុប្បតិដ្ឋិតពុទ្ធិនោ**, តេសំ ថេរានន្តិ សម្ពន្ធោ។ ថេរានំ វំសេ បការេន ទិប្បន្តិ, បទីបោ វិយាតិ វា **ថេរវំសប្បទីបា**, តេសំ។ ថិរោ សីលសមាធិបញ្ញាសង្ខាតោ គុណោ ឯតេសមត្ថីតិ **ថេរា**, តេសំ, វំសាលង្ការភូតេនាតិ សម្ពន្ធោ។ មហាវិហារេ វសនសីលា វសនធម្មា, វសនេ សាធុការីតិ វា **មហាវិហារវាសិនោ**, តេសំ, ថេរានន្តិ សម្ពន្ធោ ។ វំសេ អលង្ការោ, វំសស្ស វាតិ **វំសាលង្ការោ**, សោ ហុត្វា ភូតោ, វំសាលង្ការភាវំ វា បត្តោតិ **វំសាលង្ការភូតោ**, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។

វិបុលា ច សា វិសុទ្ធា ចេតិ **វិបុលវិសុទ្ធា**, វិសេសនោភយបទោ, វិបុលវិសុទ្ធា ពុទ្ធិ ឯតស្សាតិ **វិបុលវិសុទ្ធពុទ្ធិ**, តេន ថេរេនាតិ សម្ពន្ធោ។ នាមមេវ **នាមធេយ្យំ**, គហិតំ នាមធេយ្យមេតស្សាតិ **គហិតនាមធេយ្យោ** , តេន ថេរេន កតា សមន្តបាសាទិកា នាម អយំ វិនយសំវណ្ណនា តិដ្ឋតូតិ សម្ពន្ធោ។

សុទ្ធចិត្តស្ស តាទិនោ លោកជេដ្ឋស្ស មហេសិនោ “ពុទ្ធោ”តិ នាមម្បិ យាវ លោកម្ហិ បវត្តតិ, តាវ លោកនិត្ថរណេសីនំ កុលបុត្តានំ សីលវិសុទ្ធាយ នយំ ទស្សេន្តី លោកស្មឹ តិដ្ឋតូតិ យោជនា។

ឥតិ និគមនស្ស អត្ថយោជនា សមត្តា។

និគមនកថា

ឯត្ថាវតា ច –

រតនបុណ្ណនាមស្ស, បុរស្ស រាជធានិយា;
ទក្ខិណេ មុនិរូបស្ស, ឰសំបាចីននិស្សិតេ។

យោ វិហារោ សបាសាទោ, ការិតោ រាជទេវិយា;
យា វសតា មយា តត្រ, កតា បាចិត្យាទិយោជនា។

មាបិតរត្ថបុណ្ណស្ស, សត្តរសេវ រាជិនោ;
ជយវស្សេដ្ឋវរសម្ហិ, សម្បត្តេយំ សុនិដ្ឋិតា។

“រតនបុណ្ណ”តិវ្ហយស្ស រាជធានីនគរស្ស ទក្ខិណស្មឹ ទិសាភាគេ បញ្ចយោជនប្បមាណេ ឋានេ ទ្វីហិ មហាតឡាកេហិ សុសោភិតស្ស មិថិលនាមនគរស្ស បុរត្ថិមស្មឹ ទិសាភាគេ ទិយឌ្ឍគាវុតប្បមាណេ ឋានេ អនេកតាលបន្តីហិ សុសោភិតោ ចតុន្នំ កុលានំ រមណីយភូតោ **“កត្រូ”** ឥតិ វោហរិតោ យោ សោ មហាគាមោ បតិដ្ឋិតោ, តត្ថ បដិសន្ធិយា ជាតេន សីលាទិគុណេហិ បសំសិតេន **“ជាគរោ”**តិ គរូហិ គហិតនាមធេយ្យេន តិក្ខត្តុំ រាជូហិ រាជមុទ្ទិនា លញ្ឆិតេន មេ កតាយំ បាចិត្យាទិវណ្ណនាយ យោជនា សម្បត្តេ ជិនចក្កេ តេរសាធិកចតុវស្សសតាធិកំ ទ្វិសហស្សំ, សក្ករាជេ បន ឯកតឹសាធិកទ្វិវស្សសតាធិកំ សហស្សំ តិម្ហានេ ជេដ្ឋមាសេ ជុណ្ហបក្ខស្ស បញ្ចមេ សុក្កវារេ និដ្ឋំ បត្តា អនាយាសេនាតិ។

យោជនាយ ឥមិស្សាហំ, រចនស្សានុភាវតោ;
ភវេយ្យានេកជាតីសុ, បិដកត្តយធារកោ។

កុសលោ ចុភយត្ថេសុ, បរិសាសុ វិសារទោ;
សមិជ្ឈន្តុ សុសង្កប្បា, មយ្ហញ្ច សព្ពបាណិនំ។

វប្បាទិមនតិក្កម្ម, សម្មា ទេវោ បវស្សតុ;
អត្តជមិវ រក្ខន្តុ, រាជានោ ចាបិ មេទិនិន្តិ។

ឥតិ ភទន្តជាគរត្ថេរេន កតា

បាចិត្យាទិវណ្ណនាយ យោជនា សមត្តា។